

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XIV
E
12
NAPOLI

ZEGERI BERNARDI
VAN-ESPEN

Juris utriusque Doctoris

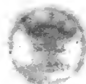
SCRIPTA OMNIA

Decem Tomis comprehensa.

Editio novissima, plurimis litteris, monumentis, passim suo loco positis, præsertim erudito in Jus vetus novum & novissimum Commentario hactenus inedito aucta & locupletata, notisque illustrata.

Opus integrum omnibus Episcopis, eorum Vicariis, & Officialibus, Ecclesiasticis, ac Laicis Judicibus, Advocatis, Patronis, Parochis, Confessariis, cæteris tam SS. Theologiæ quam Jurisprudentiæ Viris studiosis utilissimum & apprime necessarium.

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM

ANTIQUÆ ET RECENTIORI DISCIPLINÆ
PRÆSERTIM BELGII, GALLIÆ, GERMANIÆ
ET VICINARUM PROVINCIARUM
ACCOMMODATUM

E Sacris Scripturis, SS. Canonibus, Conciliorum tum Œcumenicorum tum Synodalium Decretis, summorum Pontificum Constitutionibus & Rescriptis, SS. Patrum sententiis, Episcoporum documentis, Principum edictis, Magistratus tum Ecclesiastici quam Civilis judiciis, & virorum Juris utriusque peritorum responsis depromptum.

AUCTORE

ZEGERO BERNARDO VAN-ESPEN

PRESBYTERO, J. U. D. SS. CANONUM PROFESSORE
IN ACADEMIA LOVANIENSI.

TOMUS PRIMUS.

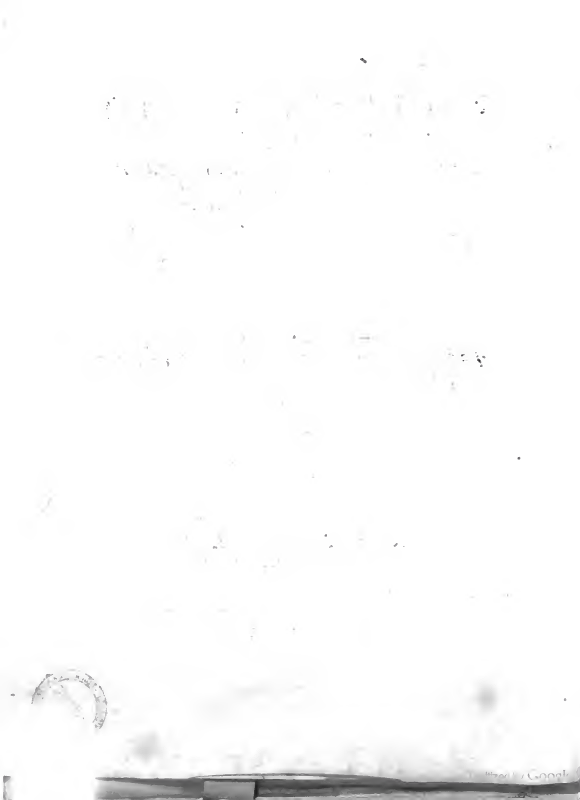

NEAPOLI.
EXPENSIS ANTONII CERVONII.

PUBLICA AUCTORITATE, AC PRIVILEGIO.

MDCCLXVI.

EXCELLENTISSIMO

AMPLISSIMOQUE VIRO

MARCHIONI

BERNARDO TANUSIO

REGII ORDINIS D. JANUARII EQUITI,

A SANCTIORIBUS REGI CONSILIIS AC SECRETIS, &c.

On una eſt cauſſa, quamobrem Te, Domine Excellentissime, vindicat ſibi patronum Van-Eſpenius, qui nunc primum hìc meis prodit e typis. Sive enim Auctorem ipſum ſpectes; cuinam ille, ſi viveret, ſe ſuaque omnia mallet commendata, quam Tibi, literarum nempe, ac literatorum hominum maximo certiſſimoque decori ac præſidio: ut, ſiqua Manibus rerum ſuarum maneat cura; nunc tandem pro-

fecto is a calumnia, cui vivus per summam cessit injuriam, conquiescere tanto hoc sub Nomine sibi licere lætetur. Sive operis argumento animum attendas; vindicem Te assertoremque veteris illius Ecclesiæ disciplinæ, quæ simplicitate innocentiaque sua Numen vere ipsum, hominesque non nisi Numinis plenos præsefert auctores, Liber hic, qui in ea propugnanda, atque eruenda totus est, suo sibi efflagitat jure: Te, inquam, qui, quum ad hanc ipsam priscæ probatæque notæ ac minime fallacem regulam prudentissime exigas quid Deo, quid Principi reddendum sit, & rerum ante actarum memoria scientiaque eruditissimus, & usu ipso edoctus, id pro amplissimi in re publica commissi muneris parte sedulo ac sollerter curas, ut & Sacerdotio sua constet auctoritas, & suum rursus Imperio sartum tectumque jus servetur, & integrum. Ad me autem quod attinet, is ego sum, ut quum operam omnem industriamque meam publicis destinaverim commodis, hoc saltem nomine ad Tuam, Domine Excellentissime, clientelam aditum mihi patere confidam. Atque hæc quidem ratio patet quam latissime. Vere enim illud omnium jam sermone percrebuit, Te non Tibi sed aliis natum, non Tuæ sed publicæ factum utilitati, nec Tibi nec Tuis vivere, sed Regi & Regno. Et sane auctoritate tua,

tuis

tuis auſpiciis, tuoque etiam exemplo factum eſt, ut cum humaniores literæ, antiquitatum ſtudia, ſeverioreſque Muſæ colantur impenſius, tum nulla jam ſit diſciplina, nulla etiam ars, quæ cultior nitidiorque non evaſerit ſolum, ſed & mediocritatem plane reſpuat, nec niſi optimum ſpectet, ac ſpiret. Cetera quidem ſciens prætereo, quæ & Civitas hæc per Te ſervata & aucta nullo unquam tempore conticeſcet, & adeo ſunt multa, ut utramque facerent paginam. At illud ſilentio præterire nullo modo poſſum, per Te Forum nugari deſiiſſe, omiſſis Pragmaticorum quiſquiliis, caſtiſſimaque illa veterum Juriſconſultorum ſapientia reducta, compreſſa etiam Æruſcatorum, ac Rabularum temeritate: hoc amplius, compoſitis Magiſtratuum animis ad veri rectique normam, hoc eſt ad mores Tuos. Tua enim propria ac peculiaris, quæ olim Catonis, laus eſt, Te numquam recte facere, ut facere videaris, ſed quia aliter natura ipſa facere non potes, Tibique id ſolum videri habere rationem, quod habeat juſtitiam. Quum igitur ingenium hoc, divino propius quam humano, ſcientiarum præterea literarumque omni genere excultiſſimum ad Aulam attuleris cum ſimplicitate illa generoſiſſima (quæ hominem vere nobilem decet, quæque non niſi animi vere ingenui ac liberalis eſt), & cum fide egregia, prudentia ſingulari,

admi-

admirabili in gravissimis ac difficillimis negotiis expediendis dexteritate ; summamque rursus animi moderationem cum summis copulaveris dignitatibus: illud factum est, quod fieri necessario debuit, ut non modo Regum maximus sapientissimusque maxima Te benevolentia complecteretur, ac plane diligeret, sed omnes etiam boni in admirationem Tui amoremque raperentur. Servet Te Deus quam diutissime Regi optimo, servet Te literis, optime Vir, cui nihil est præ Rege sanctius, nihil Regis gloria prius aut potius, eoque, quod cum Regis dignitate est conjunctissimum, Populorum utilitate, scientiarumque & artium cultu, atque incremento.

Excellentiæ Tuæ

Devinctissimus & obsequentissimus
Antonius Cervonius.

ANTONII CERVONII

PRÆFATIO

AD LECTOREM.

HAnc noviſſimam Zegeri Bernardi Van-Espen editionem, omnia ejus opera complectentem, nos ſuſcepturi, quædam, Lector benevole, vel prælibanda, vel prænotanda non abs re fore duximus. Laudes adtexere, uti mos eſt, vel præconia adnectere, ſuperfluum: nam ejus quidem ſcripta, meridiano lumine clariora, nomen prægrande, ac gloriam pene æternam ſibi peperiſſe, adeoque & ipſum principem locum, ex communi ſapientiſſimorum virorum ſenſu, omnes inter Canoniſtas fuiſſe adeptum, nemo eſt qui ambigit. Hoc ei quidem maximæ laudi, præconioque vertitur. Miſſa igitur faciamus, & quod ad hanc noſtram attinet editionem tantummodo deflectendo percurramus.

Plures temporum ſucceſſu præfati Eſpenii Operum editiones publicam adſpexiſſe lucem, cuique compertum eſt: quarum prima Lovanienſis ſub Auctoris oculis cuſa, Colonienſis alia, altera Gallica, & recentior demum Veneta, quæ duæ poſtremæ ſub Lovanii nomine editæ, in *folio* vulgo nuncupatæ, prodiere.

Gallicanam cæteris omnibus auctiorem, emendatioremque, & a ſapientiſſimis viris quammaxime ſemper habitam, pro hac noſtra conficienda ſelegimus; cui inſuper quamplurimi Tractatus, ab eodem Eſpenio elaborati, & typis demandati, poſt cuſas evulgataſque priores editio-

nes,

nes, *Jus universum ecclesiasticum* complectentes, adjecti sunt: quique extra operum collectionem discurrebant; proindeque rariores effecti, haud facile inveniri, vel quovis pretio comparari poterant. Præ aliis prænotandi *Tractatus de Promulgatione Legum ecclesiasticarum*, & *Appendix monumentorum bujus tractatus;* Tractatus *Historico-Canonicus de Censuris; Dissertatio Canonica de intercessione Episcoporum pro reis &c.* De *Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ, & Juris Regii*, & *Appendix monumentorum ad hanc concordiam pertinentium;* aliique: quos omnes collegit, inseruitque Gallicana: in cæteris vero editionibus, & præsertim Veneta desiderantur.

Venetam itidem præ manibus habuimus, atque expendimus; eamque interpolatam, luxatam, mutilam, multis capitibus obtruncatam, locis quamplurimis vitiatam, & detractis, subrogatisque non paucis paragraphis, genuinum Auctoris fœtum adulterantibus, depravatam, innumerisque typographorum incuriâ illapsis mendis conspurcatam, invenimus: quinimmo nullo rerum, vel tractatuum ordine servato, eosque vel tribuendo, vel disponendo, vel suis locis defigendo, non exiguam mentis perturbationem potius, quam delectationem in legentium animos ingerit; tædioque emunctæ naris viri ad nauseam usque afficiuntur. Huic præterea editioni nonnulli Tractatus, pleraque Monumenta, Notulæ quædam Operi adjectæ, immo & D. Giberti Additiones, desunt: quæ omnia in Gallicana leguntur.

Præstantior igitur Gallicana jure meritoque dici queat; eo quod & ipsa omnibus huc usque editis emendatior, uberior, quibusdam notulis locupletata, plurimisque Tractatibus hinc inde vagantibus, & in unum redactis ditior, permultis profusior Monumentis, ac D. Giberti Additionibus aucta, præsefert. Tractatuum insuper divisio apprime disposita, suisque locis defixa, ac rerum ordo exacte di-

stri-

ftributus, & nihil demum quod cuique offendat, occurrit. Plura, qui scire de eadem cupit, quæ de *Præstantia hujusmet Editionis* concinnata sunt, & inferius adjecta, consulat.

Hanc vero nostram novissimam editionem, in IV. vulgo dictam, exacte ex ipsamet Gallicana transcribere curavimus. Tractatus omnes, Notulas, Monumenta, ac Giberti Observationes, juxta præfatum exemplar, inseruimus; a plerisque mendis typographi incuriâ scatentibus castigatam, emendatamque reddidimus; eumdemque rerum ordinem in cujusque Tractatus tributione accurate explevimus. Exemplo sit, veritatis ergo, Tomus hic Primus in lucem editus: quem, si quis unquam anxius adhuc hæreat, num ad unguem fuisse transcriptum, ipsummet cum Gallico originali conferat, inspiciat, consulatque. Collatione exinde factâ, tutiorque de rei veritate redditus pro virili adversus invidos insurgat, loquaces, garrulosque compescat, quorumdam mentem præoccupationis nebulâ obsitam illustret, vicesque nostras sustinendo causam dicat.

Formam hanc in *Quarto* dictam pro Legentium bono apposite selegimus cudendam: nam cuique vel stanti, vel sedenti, vel discumbenti cæteris aliis in *folio* dictis commodiorem, utilioremque esse neminem latet.

De Espenii Operibus, ejusque vitæ narratione breviter concinnata infra agitur in *Præfatione Historica*, Prolegomenis præfixâ; quam, qui perscrutari cupit, adeat.

Omnia igitur Espenii Opera, in decem Tomos in IV. distributa, hæc nostra editio complectitur: eodem rerum ordine servato, quem prædicta Gallicana pro cujuslibet Tractatus divisione habuit.

Reliquum est, ut nostros hosce labores, operam, industriamque omnem communi bono destinatam prosequi quisque curet, studeatque. Vale.

ELEN-

E L E N C H U S

Eorum, quæ in primo volumine continentur.

Die decima tertia Junii 1766.

R E I M P R I M A T U R

Regiis juribus, legibus moribusque Regni semper salvis.

VARGAS MACCIUCCA.

Carulli.

PRÆ-

PRÆFATIO
HISTORICA.

Solent alicujus operis Editores ejus auctorem summis laudibus efferre; eo more me solvit Espenii fama; brevem igitur ejus vitæ, & operum historiam duntaxat adornare sufficit.

Natus est Lovanii Zegerus Bernardus Van-Espen die decimo-sexto Julii anno 1646. Adolescens litterarum Humaniorum & Philosophiæ magistram habuit Academiam Lovaniensem. Quos animos ad scientias inferiores discendas attulit, eos servavit ubi Theologiæ & gravioribus doctrinis navavit operam.

Espenii Patronus extitit D. D. Alphonsus de Berges Mechliniensis Archiepiscopus: hic Romam profecturus juniorem Theologum ad se vocavit, ut eum sui itineris comitem adhiberet; sed ea profectio ad irritum cecidit; cur suscepta non fuerit, me prorsus latet.

Sui temporis veluti arbiter Espenius, sacrorum Canonum & Disciplinæ Ecclesiasticæ studio accurate incubuit. Canonibus scrutandis impigram dabat operam, cum anno 1673. jubente Archi-præsule Lovaniensi ad sacrum Presbyteratus Ordinem evectus est: duobus deinde annis elapsis Doctor in utroque jure declaratus fuit.

Augusto Sacerdotii charactere insignitus, ac laureâ Doctoris donatus Espenius suscepit indictam sibi legem non solum vitæ innocentiæ, sed etiam majoris scientiæ Canonum comparandæ. Ex ea mente inique conjiceretur, quod Pastoris munus vel ambierit, vel saltem optaverit Espenius: dignitates Ecclesiasticas numquam quæsivit ille, quem earum onus semper terruit. Beneficium Ecclesiasticum novem mensibus vix habuit; in Clericum non sanguinis conjunctione, sed meritis sibi charum illud transcripsit, nullo ejus fructu in suum commodum asservato.

Paternâ hæreditate contentus id unum desiderabat, ut in Academia Lovaniensi sedem perpetuam figeret, quod ubi noverunt D. D. Van-Viane, & Huygens eruditionis nomine conspicui, suum in Collegio Pontificio contubernium Espenio concessere. In hoc sodalitio is erat ejus animus, ut gravioribus SS. Canonum studiis incumberet, quibus Ecclesiæ posset prodesse; mirum, quot progressus in iis fecerit; unde Doctorum Lovaniensium una vox omnium fuit, dignum esse Espenium, qui publico munere docendi Jus Ecclesiasticum donaretur.

Suus esse desiit Espenius, ex quo cœpit esse totus omnium, qui Jus Canonicum in Belgio ediscere voluerunt. Etenim præter habitas in scholis prælectiones, statutis quibusdam hebdomadæ diebus domi conventus agebat, ubi

iis, qui eo conveniebant, varia disciplinæ Ecclesiasticæ capita exponebantur: huc quamvis docti omnes accederent; nemo tamen inde nisi seipso doctior, & ad operam Ecclesiæ navandam paratior exibat.

In suspicionem adducuntur isti conventus, eo nomine, quod in Regno metuendi sint homines, qui absque Principis consensu in unum coëunt: Idcirco a Regiis ministris arcessuntur D. D. Huygens & Van-Espen, quibus declaratur eos rem Principi acceptam facturos, si intra opportunum sibi tempus suos virorum litteratorum conventus dirimant: parere spondent viri obedientissimi; nullâque morâ interpositâ, quod Regis nomine nunciatum sibi fuerat, amicis significant.

Fama Espenii non ideo imminuta est. Hæc erat omnium fere mens, ut injuriam a se propulsatam putarent, si doctum Canonistam sui juris arbitrum nanciscerentur. Ab Episcopis, a Magistratibus, ac Principibus consultus, responsa cuivis edebat, difficultatis propositæ arcana ita evolvens, ut intelligerent imperiti, & plauderent peritissimi.

Noverat tamen Espenius plurimas Juris Canonici occurrere quæstiones, quæ sine Juris Civilis notitia & subsidio exponi nequeunt: ea potissimum extitit ratio, quæ eum impulit, ut non solum Jus Romanum, sed etiam usus forenses, edicta Principum, Jurisprudentiam in supremis senatibus observatam, & alia, quæ Jus novum constituunt, vel vetus confirmant, edisceret.

Noverat Canonum professorem sæpius consuli de casibus, quorum solutio e Jure Civili pendet.

Quid si, ut non raro accidit, ei litium amice componendarum cura incumbat? profecto præter Juris Canonici scientiam, debet quoque Juris Civilis cognitionem sibi vendicare: eâ si careat, quo pacto poterit diffidentium rationes expendere, ab utra parte stet justitia dijudicare, & quod opus est quemque suadere?

Primus, qui in Occidente Juris Civilis studium cum Canonico sociavit, habetur S. Yvo, Episcopus Carnutensis, antea Canonicus regularis, & S. Quintini Bellovacensis Abbas. Hunc secuti sunt Gratianus, aliique Canonum & Decretalium collectores. Inde contigit, ut, qui deinde Juri Canonico operam dederunt, animum quoque ad Jus Civile applicare cœperint. Inde mos natus est, ut in utroque Jure, scilicet Canonico & Civili, Graduati complures habiti sint.

Ex gemina Juris utriusque scientia, quam sibi comparaverat Espenius, prodiere dissertationes, quæ controversias, de quibus consulebatur, elucidaverunt. Quam nostri Canonistæ vis expedita fuerit, probant non solum isti tractatus, sed etiam alia opera, quæ primum comparuerunt, & iterum collecta majori numero nunc exhibentur.

In variis editionibus locum principem semper obtinuit opus, quod anno 1700. primam in lucem prodiit hoc nomine inscriptum, *Jus Ecclesiasticum universum*. Tres in partes distribuitur: in prima *de personis*, in secunda *de rebus*, in tertia *de judiciis*, *delictis*, *&* *pœnis Ecclesiasticis* auctor ejus disseris.

Ex titulorum indice statim apparet methodus, quam Espenius secutus est: mihi

mihi tamen liceat asserere e *Jure Ecclesiastico* Espenii eliminatam fuisse confusionem, quæ in operibus Canonistarum deprehenditur. Neglexit ille incongruam Canonum & Decretalium dispositionem, quæ corpus *Juris Canonici* deformat, ut ordinatam observaret: id primum sibi proposuit; ut, quæcumque huc illuc in corpore juris dispersa cernuntur, & sub alienis peregrinantur titulis, ea coadunaret, ac suis in locis quæque collocaret. Secundo ut, quæ in Jure Canonico sterilia videntur, majoris momenti quæstionibus fœcundaret. Tertio ut ea omitteret, quæ sine scandalo, vel Canonum veterum contemptu in desuetudinem abierunt. Quarto ut ostenderet abrogata non fuisse præcepta, licet a plerisque per aliquod tempus negligi cœperint. Quapropter ut Ecclesiæ præceptum amplius non obliget, longum temporis spatium ab Espenio desideratur, longam & notam exigit tolerantiam Ecclesiæ, quæ neglectam præcepti executionem non ignoraverit.

Ex eruditione, quâ ornatus fuit Espenius, ex methodo, quam secutus est, facile innotescet, vix ullum inter Canonistas extitisse alium, qui de disciplina Ecclesiastica disseruerit doctius, scripserit solertius, judicaverit sanius. Nonnulli tamen Belgæ censores ineunte XVIII. seculo Espenium insimularunt, quod de jurisdictione Ecclesiastica perperam plurima dixerit. Espenio exprobrarunt quasi Episcopis jurisdictionem propriam negasset, ut iis precaria duntaxat tribueretur. Suam hanc esse doctrinam negavit eruditus Canonista, suisque scriptis esse contrariam instrumento publico declaravit ac demonstravit. At suorum adversariorum fidem incassum obsecravit Espenius.

Quippe anno 1702. opus ejus integrum Congregationi Cardinalium S. Officii denunciavit D. Van-Susteren rum doctor Lovaniensis. Duobus fere annis lis sub judice extitit: tandem anno 1704. die 22. Aprilis eadem Congregatio dedit Decretum, quo *Jus Ecclesiasticum universum* inter libros fidelibus prohibitos enumeratum est. Hoc judicio res sopita fuit potius quam definita; eadem enim accusatio adversus Espenium ab aliis delatoribus deinceps renovata est, ut dicetur inferius.

Operi, quod inscribitur *Jus Ecclesiasticum universum*, præmiserat doctus Canonista nonnullas Juris Canonici quæstiones, quibus labente seculo decimoseptimo operam navarat. Prima inter eas habetur *Dissertatio Canonica de peculiaritate in Religione, & de simonia circa ingressum Religionis*.

Bruxellis edita primum est an. 1684. duabus constat partibus: in priori ostendit Espenius, quod *professio Religiosa secum trahat omnimodam rerum temporalium, etiam quoad usum, perfectam in particulari abdicationem, & universam rerum omnium, quæ ad Monasterium & ad Religiosos pertinent communionem*.

In parte altera demonstrat, quod *simonia & quidem Juris divini incurratur, quando temporale exigitur ab ingressuro*. Subjungit Espenius, quod *Ecclesia posset interdicere, ne Monasteria egentia quidquam ab ingredientibus requirerent*; declarat tamen *ultro oblata citra simoniam accipi posse*.

Hæc doctrina, quam litterariorum operum censor suo probaverat calculo, Belgis quibusdam ex ordine Eremitarum S. Augustini Religiosis molestiam procreavit; isti enim suis in Thesibus an. 1686. eam impugnarunt.

Antea R. P. Winants ejusdem ordinis Theologus subiratus, quod in dissertatione doctrina & auctoritas Christiani Lupi virgâ censoriâ notarentur, scripserat libellum, quo utramque vindicare conatus est; simulque Espenium invidiose depinxit, ut *Monachorum invasorem*, *Rigoristam*, *Reformatorem asperum*, &c.

Siluisset profecto Espenius, si suo tantum obtrectandi desiderio indulsisset Pater Winants; neque enim Theologo honorificum est dimicare eo certamine, in quo victoria injuriis foret propudiosa; at cum præter jurgia, rei argumentum differeretur, responsum aggressus est. Causam a maledictis secernens, eam pertractavit in opusculo, cujus hic est titulus, *Vindiciæ dissertationis Canonicæ de peculiaritate & simonia*. Eo opusculo lis definita non fuit: etenim cum Ordinis Eremitarum S. Augustini professores varias theses dissertationi præfatæ opponere pergerent, suis vindiciis appendicem subtexuit Espenius, nec tamen eo libello, ut sperabat, contentio sopita fuit.

E scholis Augustinianis novæ prodierunt theses, quarum auctores nec nomini, nec doctrinæ sui adversarii pepercerunt: has theses ut confutaret Espenius, brevem adornavit responsionem, cui Apologiam, ac tandem unum & alterum opusculum subjunxit: an extincta omnino fuerit ea controversia asserere non ausim: id referam quod legitur in Epistola, quam R. P. Delbecque Dominicanus ad eruditum Natalem Alexandrum direxit. *Ut verbis durioribus suos notaret adversarios, adduci numquam potuit Espenius.*

Præfatis opusculis succedit *Dissertatio de instituto & officiis Canonicorum, sigillatim deducta ex obligatione & muniis Clericorum*; nullos ea creditur experta adversarios. Sortem quoque pacificam sortita est *Dissertatio Canonico-historica de horis Canonicis*, &c. Geminum illud opusculum eodem anno, scilicet 1685. primam in lucem prodiit.

In priori disputatione ostendit, quantæ debeant esse dotes Clericorum, præsertim Canonicorum, cum functiones hierarchicas obire teneantur. Ostendit Espenius quam sollicita olim esset Ecclesia in eligendis rerum sacrarum ministris: removebat longius ab aris non qui vitio aliquo, sed qui vel leviori nævo notati essent: a suis exigebat non virtutes solas, sed virtutes summas; volebat ministrorum sacrorum castam esse originem, castum corpus, mentem scientiâ ornatam, fervens charitate pectus, linguam ad enarranda verba divina expeditam, promptam manum & efficacem ad opus, vitam denique constanti & illibatâ famâ commendatam.

Has Canonicorum dotes certa cum methodo pertractat Espenius, easque ad tria capita potissimum revocat: exigit primo ut Canonicus noverit res sacras, quas tractare debet: secundo ut quas noverit, amet, & cum zelo obeat: tertio ut laudes Deo religiose persolvat, animumque in iis persolvendis mercenarium detestetur.

Quæ sequitur de horis Canonicis dissertatio haberi potest ut prioris complementum; eam elaboravit Espenius hortante Collegii Pontificii præside, cujus nomen non indicat. „ Contubernii mei, inquit, in suo Collegio occasio„ nem nactus (præses) me rogavit, ut SS. Canones ejus Theologis exponere „ vel-

„ vellem . Ego vero pernoscens quantopere SS. Canonum scientia Theologis „ utilis sit, non ægre admodum me induci passus sum, ut Canones, qui Theo„ logorum & vitæ & studio magis accommodi sunt, in lectione domestica „ hebdomadaria prælegerem; cum ergo Concilii Tridentini Decreta *de Reformatione* . . . . . explananda suscepissem, incidi . . . . in argumentum de „ horis Canonicis; in quo aliquantisper versatus, nonnulla, quæ in domesti„ cis lucubrationibus, de earum origine, recitatione, ac ritibus corraseram, „ auditoribus proposui. Cum vero non pauca, præsertim quæ ritus concer„ nebant, ex historiis & antiquitate essent desumpta, nonnulli ea scripto man„ dari cupiebant. Facile morem gessi, & intermissis parumper, quæ de horis „ Canonicis Mystici tradunt, alia quæ sensum naturalem propius attingunt & „ elucidant, in has dissertationes congessi „. Hæc Espenius, cujus mens in *Dissertatione de horis Canonicis* elaboranda aperte declaratur.

Anno 1686. tractatum de *Simonia circa beneficia*, *administrationem Sacramentorum*, *& celebrationem Missarum* publici juris fecit.

En finis quem auctor sibi proposuit, ostendit scilicet quod Ecclesia suorum ministrorum avaritiam & ambitionem semper aversata fuerit. Non enim alia est de avaritia Clericorum mens hodiernæ Ecclesiæ ac veteris, mutantur Ecclesiæ tempora, sed non mutatur ejus sententia: non minus hodie quam olim Clericos mercenarios detestatur, nec minus illos execratur, qui sibi honorem rapiunt, & in sacros sine Dei missu ordines involant. Geminâ parte constat prædictus tractatus; in una differitur de simonia, ejusque speciebus; in altera disceptatur de pensionibus, quæ Beneficiis imponi solent. Earum antiquitatem discutit Espenius; quærit deinde an sint legitimæ, an earum usum Tridentina Synodus probaverit?

Ad trutinam quoque sacrorum Canonum confecta est *Dissertatio de dispensationibus matrimonialibus*; quâ occasione scripta fuerit, quo præcise anno edita, nec auctor declaravit, nec ipsa dissertatio innuere videtur; probabile tamen est eam typis excusam comparuisse anno 1687. aut 1688. De instituto hujus opusculi dicere quædam eo loci superfluum foret, cum ex ejus præfatiuncula, & titulis facilius possit ejus argumentum innotescere.

Dissertationem de *Dispensationibus matrimonialibus* excipit *tractatus de Jure Parochorum ad decimas, & oblationes, & de competentia pastorali*. Hactenus fuerunt de hoc argumento litigia, nec eadem Jurisprudentia in omnibus regnis, atque etiam in ejusdem regni Curiis supremis observatur. At Espenius ex Canonibus, quos Ecclesia ut regulas genuinas spectat, rem decernere conatur. In præfatione, quæ dissertationi de *pristinis altarium incorporationibus* præfixa est, testatur, quod præter suam mentem *tractatum de Jure Parochorum ad decimas* evulgaverit. Monet autem, quod si quid in eo minus accuratum ipsi elapsum fuerit, elucidandum sit ope *dissertationis de pristinis altarium incorporationibus*, &c. ubi *Jus Parochorum ad decimas* a se clarius expositum fuisse contendit. Hæc dissertatio anno 1711. pervulgata est, ejus occasio & consilium, quod auctor sibi proposuit, in præfatione delineantur.

Huic dissertationi altera succedit, quæ hanc regulam discutit; *in dubiis semitam*

mitam debemus eligere tutiorem. Ex ea dissertatione nata est brevis expositio in hanc Juris regulam: *in pari delicto vel causa potior est conditio possidentis*. Incertum est quo præcise anno geminum illud opusculum primam lucem adspexerit.

Incertus quoque videretur annus, quo *brevis discussio de simonia* in auras primum prodierit, nisi is nobis innotesceret ex anno, quo typis mandatum est *repagulum Canonicum adversus nimiam exemptionum a Jurisdictione Episcoporum extensionem*: hoc autem repagulum anno 1688. sub prælo gemuit, ac deinde publici juris factum est.

Quâ occasione confecta fuerit brevis discussio, quæ repagulo præmissa est, refertur in præfatione historica apologetica; at in epilogo, qui ad finem repaguli Canonici appositus est, narratur quâ mente hoc elaboratum fuerit. Habetur veluti secunda pars opusculi, quod inscribitur *brevis discussio de simonia*. In hac autem parte secunda auctoris animus non extitit, ut originem ac progressum exemptionum discuteret: unum voluit, scilicet quasdam regulas a summis Pontificibus comprobatas exhibere, quibus exemptiones limitari ac definiri debeant; ne alias Episcopalis ordinis regimen evertatur.

Quamvis ab anno, quo repagulum Canonicum prodiit, recedere non videatur ortus dissertationis, quam Espenius elucubravit in *legem Juliam de ambitu*; hujus tamen opusculi natalibus eumdem annum scilicet 1688. assignare non ausim, nullum enim suppetit argumentum, quo iste annus indicetur. In ea dissertatione, quæ brevis admodum est, differitur de muneribus seu officiis, quorum venditionem esse illicitam docet Espenius.

Hæc sunt opera, quæ in primis sex voluminibus hujus novæ editionis continentur. Quatuor vero reliqua volumina quoad magnam partem complectuntur egregium illum Codicem manuscriptum, qui nondum lucem conspexerat; hic est doctissimus ille *Commentarius in jus vetus, novum, & novissimum*, a viris eruditis expetitus; opus profundâ eruditione exaratum, ut sunt omnia D. Espenii scripta.

In fronte hujus operis leguntur dissertationes de stabilitate veterum Canonum, & de variis eorum collectionibus; exponit deinde eruditus Canonista Concilia, eorumque Canones, quibus vetus disciplina statuitur: en ejus methodus. Singulæ dissertationes singulis Conciliis prælusoriæ annexæ sunt, quas deinde subsequuntur scholia in Canones; qui per octo secula disciplinam vel primum constituerunt, vel collapsam restituerunt.

Ubi definit *Commentarius in Jus vetus Ecclesiasticum*, ibi incipit *Commentarius in Jus novum*; istud constat primo dissertationibus in collectiones, Isidori Mercatoris, Rheginonis, Burchardi, & Yvonis Carnutensis: sequuntur deinde disputationes & observationes in capitula, quæ Adriano Papæ vulgo tribuuntur, in capitularia Regum Francorum, in Gratiani Decretum, in quinque libros Decretalium, in Sextum Bonifacii VIII. in Extravagantes Joannis XXII. &c.

His omnibus succedit tandem *Jus novissimum*; in cujus commentario plurima discutiuntur, quæ spectant regulas Cancellariæ Romanæ, statuta Synodorum,

rum, nec non Concilii Tridentini promulgationem, quæ in variis Europæ Catholicæ provinciis facta est. Expenduntur quoque nonnulla concordata, quæ quosdam Principes inter & quasdam Ecclesias habita sunt, ac tandem plurima edicta, quæ a variis Principibus circa disciplinam Ecclesiasticam emissa afferuntur.

Ut lector tanti operis præstantiam vel leviter sibi adumbret, dicam paucis Espenium habuisse sedulam rationem Codicum, quibus Canones continentur, auctorum, ad quos referuntur, temporum, quibus conditi sunt, & mutationum, quibus fuerunt obnoxii. Ceterum methodus, quam in eo opere Espenius sequitur, innotescet nostrâ præfatione, quæ ineunte septimo volumine reperitur; eam adire lector non pertimescat.

Commentario in Jus vetus, novum, & novissimum, hujusce novæ editionis volumini VIII. inserto, accedit tractatus de censuris; quo anno primum editus fuerit, determinari non potest; at ejus occasio & argumentum in præfatione huic opusculo præmissa describuntur.

Dissertatio de intercessione Episcoporum . . . . . & de asylo templorum vulgata creditur ineunte XVIII. seculo; atque hæc ejus occasio extitit. Nimirum seditio popularis an. 1700. excitata civitatem Bruxellensem turbaverat. Seditionis Duces in Ecclesias & Monasteria perfugerant, in quibus saluti suæ tutius posse consuli arbitrabantur. At Regius Brabantiæ Senatus visis inquisitionibus, quæ tum ad onus, tum ad levamen perfugarum peractæ fuerant, declaravit quod seditiosi jure asyli gaudere non deberent; jussit ergo ut e Monasterii & Ecclesiis extraherentur, & ad regios carceres transferrentur; quod peractum est.

Ea susceptio Archiepiscopum Mechliniensem plurimum offendit, contendebat præsul confugas ex Ecclesiis ad carceres sine suo permissu transferri non potuisse, eamque licentiam judicibus Laicis tribui non posse, nisi prius Officiali exhibita fuissent inquisitionum apographa, atque iis visis & examinatis sibi constaret, quod crimen, de quo agitur, esset *de exceptis*: addebat istum in Hispaniis morem huc usque religiose observatum fuisse.

Archiepiscopo responsum est, quod ubi judex Laicus novit crimina confugarum esse ex eorum numero, quæ asyli prærogativâ excluduntur, tunc Magistratus potest e Monasteriis vel Ecclesiis reos vi educere, quamvis præsul, *postquam requisitus fuit*, suum negaret consensum, aut difficilem se gereret.

Regiorum Magistratuum vindicias in dissertatione de intercessione Episcoporum &c. suscepit Espenius; cui responsum opposuit Petrus Gowarts Diœcesis Silvæ-Ducensis Vicarius Apostolicus, nec non Belgici Senatus consiliarius Clericus. Hic suo tractatui responsorio fecit hunc titulum: *certamen pro immunitate Ecclesiastica*, &c. conatur non solum vindicare hujus immunitatis Ecclesiasticæ independentiam, quam Espenius impugnaverat, sed insuper notare quinque Theologos Belgas, quos accusat, quasi Archiepiscopum Mechliniensem coram consilio privato criminaliter convenissent.

Rogatus Espenius, ut istorum Theologorum defensionem susciperet, scripsit alterum opusculum, cujus hic est titulus: *Concordia immunitatis Ecclesiasticæ & juris*

juris Regii, &c. hic libellus primum comparuit anno 1700. Ejus auctor totus est ut ostendat, quod Theologi Belgæ, quorum patrocinium suscipit, nullâ actione criminali suum Archiepiscopum coram privato consilio convenerint.

Ea Theologorum Belgarum defensio feriit potissimum animos D. D. Gowarts & Van-Susteren. Hic anno 1702. Romam profectus Congregationi Cardinalium S. Officii denuntiavit nonnulla Espenii opera, præsertim illius *Jus Ecclesiasticum universum hodiernæ disciplinæ*. Quinam autem hujus negotii fuerit exitus, supra enarratum est, ubi diximus opus illud inter libros prohibitos anno 1704. recensitum fuisse.

Tacuit Espenius, sed ejus silentium æquo animo non tulit P. Desiderantius; iste enim, cujus institutum appellare non expedit, suspicionum cuniculis, criminationum machinis, criminibus confictis extremam perniciem Espenio inferre tentavit, sed detectis veteratoris fraudibus anno 1707. Desiderantius calumniæ convictus, sententiâ Consilii Belgici in exilium pulsus est. Hæc historia Gallico idiomate nuncupata est, *La fourberie de Louvain*.

Quinquennio deinde pacifice vixit Espenius; placide vixisset diutius, si adversariis carere potuisset. Tractatum *De promulgatione legum* anno 1712. vulgavit auctor noster; istius operis occasione nova in eum mota est procella. Erat tunc albugine excæcatus Espenius; nihil tamen de solito ardore ad suorum operum defensionem remisit.

In suo de promulgatione legum tractatu primo dixerat summi Pontificis Decretorum publicationem Romæ factam non sufficere, ut Bullæ & rescripta Sedis Apostolicæ apud Belgas vim legis obtinerent; optabat insuper, ut in singulis Provinciis horum Decretorum promulgatio fieret. Dixerat secundò nullam Bullam, nullumque rescriptum, vel aliud quippiam in Provincias Belgarum posse inferri, & vim legis habere, nisi antea Principi innotuerint, suumque eorum promulgationi consensum dederit vel Princeps, vel Consilium supremum.

Non defuere, qui hanc doctrinam ore & calamo aggressi sunt: eorum confutationem satis frigide primum excepit Espenius: forsan omnino siluisset, nisi classicum cecinissent ejus adversarii. Etenim exeunte anno 1718. Archiepiscopo Mechliniensi *Tractatum de promulgatione legum* denunciavit D. Gowarts. Præsuli scripserat *novo fermento universitatem Lovaniensem esse purgandam*. Ea metaphora satis indicabat ex hac Academia pellendum esse Espenium. Hic de injuria conquestus est ad supremum Imperatoris Caroli VI. Consilium Viennæ in Austria habitum. Mandavit Princeps Majori Belgarum Consilio, ut hoc negotium accurate recognosceret. Paruerunt Senatores; re studiosius perpensâ, scripserunt fiscalibus consiliariis, ut comites ad Espenii causam propugnandam accederent, jura Cæsareæ Majestatis simul cum Espenio defensuri. *Le Royal service de Sa Majesté*, scribebant Senatores, *exigeant qu' en ce point ledit Docteur soit protegé*.

Dum ea lis moveretur, altera redintegrata est de opere, quod inscribitur, *Jus Ecclesiasticum universum*. Utramque causam vicit Espenius; quippe in ejus gratiam 23. Februarii anno 1722. pronunciavit supremum Belgii Consilium, cujus sententia Decretoria legitur tomo IX. hujus novæ editionis in fine opu-

opusculi, quod in suo fronte hunc gestat titulum: *Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechliniensis in causa*, &c.

Hic libellus ob suam affinitatem cum *tractatu de promulgatione legum*, huic immediate succedit in nono hujus novissimæ editionis volumine; integrum; de quo agebatur, negotium refert.

Quiete optatâ frui videbatur Espenius, cum ecce novi turbines eam perturbarunt. Hæc procella orta est ex opusculo, cujus ipse auctor existit, quodque inscribitur; *Tractatus de recursu ad Principem*, &c.

Editum primo est anno 1725. in eo probare conatur jurisdictionem & immunitatem *Ecclesiasticam* non convelli, cum Laicos & Clericos, qui de censuris a judice Ecclesiastico inflictis expostulant, queribundos ad suum tribunal admittunt Magistratus Laici; contendit his judicibus a Deo potestatem esse concessam, ut de abusu, qui in censuris infligendis committitur, cognoscant: addit Laicos judices sibi non arrogare auctoritatem Ecclesiasticam vel usum clavium, cum in ejusmodi negotio abusum quandoque reperiri decernunt.

Dum ea lis movebatur, altera supererat antiquior, quæ nata fuerat occasione D. Stenowen: hujus consecrationem in Archiepiscopum Ultrajectensem ab uno duntaxat Episcopo factam probaverat Espenius. Quid in hoc, quid in altero negotio contigerit, narrent alii scriptores, quibus suppetit utriusque litis notitia major & accuratior. Id unum dicam, quod Espenius suæ libertati pertimescens fugâ salutem petierit. Trajectum ad Mosam primo se contulit, deinde Amersfordiam, ubi 2. Octobris anno Christi 1728. ætatis 82. decessit.

DE PRÆSTANTIA HUJUS EDITIONIS.

PLurimas nostra editio sibi vindicat utilitates, quibus præstat anterioribus editionibus.

Prima, quam lector pluris æstimare debet, ea est, quod erudito commentario in *Jus vetus, novum, & novissimum Ecclesiasticum* adaucta sit & locupletata. Novi quidem quod in editionibus, quæ antecesserunt, reperiatur *tractatus historico-Canonicus*, qui Commentarius in Canones merito censetur; sed brevis ille admodum est; deinde plurima maximi momenti in eo desiderantur, quæ in recenti commentario erudite suppleta sunt; tandem in isto opusculo complures sunt nævi, quos in suo commentario emendavit Espenius.

Secunda hujus editionis præstantia in eo consistit, quod partes supplementi anno 1729. editi suis locis insertæ fuerint: quaelibet enim additio *Juri Ecclesiastico universo* facta occupat spatium, quod duas manus interjacet, quarum una initium addimenti, altera ejus finem indicat: hæc addimenta propriis in locis collocata illud opus plurimum perficiunt.

Huic perfectioni multum quoque conferunt opuscula, quæ in IV. & IX. volumi-

lumine noviſſimæ hujus editionis edita ſunt, cum ex iis plurimæ quæſtiones, quæ in *Jure Eccleſiaſtico univerſo* pertractantur, magnam lucem derivare poſſint. Eo loci liceat monere lectorem de ordine, quem in noſtra editione occupant ea opuſcula; ex ſuo loco antiquo quædam movimus, ut ſeries materiarum, quas agunt, ſervaretur. Quæ enim ejuſdem generis aut ſimilis argumenti ſunt, ea continenter & ordinate perlecta intelliguntur melius a ſtudioſis, & eorum animis altius mandantur.

Præter utilitates, quas ex opuſculis memoratis percipit *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, ſunt aliæ, quæ in idem opus redundant ex doctiſſimo *Commentario in Jus vetus, novum, & noviſſimum*. Diffiteri enim non poſſumus quin ille commentarius plurimis medeatur defectibus, quos in Jure Eccleſiaſtico univerſo deprehendit eruditus Gibertus. Atque ut illud a me confictum nemo arbitretur, referre mihi liceat nonnulla, quæ ab illuſtri Giberto deſiderabantur: hujus Canoniſtæ obſervationes leguntur in opere manuſcripto, cujus hic eſt titulus. *Uſages de France ſur toutes les matieres Canoniques de pratique.... pour ſuppléer à ce qui manque au Livre intitulé* Jus Eccleſiaſticum univerſum.

I. M. Van-Eſpen, inquit D. Gibert Prolegom. parag. 1. 2. 3. *auroit dû diſtinguer le Droit purement Eccléſiaſtique du Droit Eccléſiaſtique naturel, ou divin, ou civil, ainſi appellé parce qu' il fait exécuter la Loi naturelle, ou divine, ou civile. Par cette diſtinction il auroit expliqué plus convenablement bien des choſes qu' il dit dans la ſuite.*

Sed quod in *Jure Eccleſiaſtico univerſo* omiſſum aſſerit D. Gibertus, id clare & erudite expoſuit Eſpenius initio ſui *Commentarii in Jus vetus, novum, & noviſſimum*. Eo loci aperte declarat in Canonibus diſcutiendum „ quid „ Juris naturalis ſit, quid poſitivi; ex Eccleſiæ præceptis alia eſſe, quæ tantum cæremonias quaſdam ſpectant, alia, quæ ad mores componendos inſtituta ſunt. Tametſi, pergit Eſpenius, frequenter aliquid Juris poſitivi „ contineant; præcipuum nihilominus, quod in iis occurrit atque decernitur, potius Juris naturalis ac divini interpretatio, declaratio, atque ad particulares caſus & cauſas applicatio, quam Juris poſitivi nova conſtitutio dicenda eſt " : huc uſque Eſpenius, ubi diſcrimen quod reponi debet inter Jus naturale & Jus poſitivum, & inter poſtremi hujus Juris ſubdiviſiones aperte diſcutit.

II. Altera omiſſio, quam notavit Gibertus, hæc eſt. *M. Van-Eſpen auroit dû avertir des fauſſes pieces citées aſſez ſouvent par Gratien, & donner quelques regles pour les connoître.*

At iſta omiſſio, quæ gravis eſt, non poteſt noſtræ editioni exprobrari. Legantur enim innumeri textus, quos ex ſupplemento Eſpeniano derivavimus, ut *Juris Eccleſiaſtici univerſi* locis ſuis infererentur; profecto deprehendetur, quod virgâ cenſoriâ falſas Decretales Epiſtolas notaverit Eſpenius; certaſque dederit regulas, quibus ſpuriæ a genuinis certo poſſint ſecerni; id lector agnoſcet non ſolum in præſenti editione *Juris Eccleſiaſtici univerſi*, ſed etiam ubi legerit *Commentarium in Jus vetus, novum, &c.* ac præſertim commentarium, quem in Gratianum edidit.

Hæc

Hæc profecto satis esse debent, ut evanescant complures aliæ omissiones, quas in *Jure Ecclesiastico universo* arguit Gibertus. Superfluum quoque hodiernâ die est, quod idem censor asserit de collectione Decretalium Gregorio IX. inscripta, de sexto, qui Bonifacio VIII. tribuitur, de Extravagantibus, quarum auctoritates in *Jure Ecclesiastico universo* non satis esse a se invicem distinctas arguit Gibertus, vel ejusdem esse ponderis in scholis & tribunalibus supposuit Espenius.

Non diffiteor in anterioribus editionibus harum Decretalium auctoritates non satis esse distinctas; sunt & alia in eis menda, quæ in nostra præfatione non notamus, ne laudem quærere ex reprehensione aliarum editionum videamur: id unum affirmare generatim liceat, quod haec nostra editio prodeat non tantum cæteris auctior, sed etiam accuratior.

Fatendum tamen est, quod Espenius plurima adhuc omiserit, quæ ad Jus Ecclesiasticum in Galliis observatum pertinent: his prætermissionibus pro captu nostro supplevimus in notis, quæ in hac editione disseminatæ leguntur. Ad finem prosperabat integra editio, cum observationes, quæ a D. Giberto in *Jus Ecclesiasticum universum* Espenii Gallico idiomate manu scriptæ sunt, ad nos pervenere. Ex iis non parum doctrinæ exhauriri posse comperimus, & legentium cupiditati perutiles fore, asserere non diffitemur; merentur idcirco in tanto opere sedem aliquam occupare, cum ad Jurisprudentiam Canonicam, qualis in Gallia servatur, intelligendam, lux maxima ex iis observationibus possit derivari. Ne igitur editioni nostræ operum Espenianorum hæc deesset præstantia, hæ observationes in extremis primorum quinque voluminum hujus editionis finibus collocatæ sunt. Atque ut facilius innotescat, cui loco *Juris Ecclesiastici universi* applicari debeant, citantur in singulis observationibus titulus, caput, & numerus, ad quem revocandæ sunt.

Sequitur aliud commodum, quod spectat textus ex utroque Jure Canonico & Civili allegatos. Ut nullo negotio in operibus, unde derivantur, reperiri possint, modum, quo citantur, exposuimus, qui quidem modus, Prolegomenis, quæ sequuntur, succedit.

Monere adhuc debeo, quod partes supplementi, quæ suis locis in *Jure Ecclesiastico universo* insertæ sunt, insignes ac plurimas mutationes quantum ad priorem capitum & numerorum ordinem procreaverint; necesse igitur fuit numericas citationes, quas Espenius e suis operibus passim allegavit, mutare, & mutationibus hujus editionis eas accommodare.

Perfectio hujus editionis exigebat quoque, ut textus, qui citantur, recognoscerentur; & loca, quæ non erant accurate allegata, emendarentur. Contuli textus, quos ex sacra Scriptura, ex Conciliis, ex Patribus, aliisque scriptoribus desumpsit Espenius, cum autographis, in quibus leguntur; citationes, quæ omissæ fuerant, supplevi; quæ indiligenter fuerant relatæ emendavi appellatis sæpe editionibus, quas noster auctor consuluerat.

Nonnulla, quæ in anterioribus *Juris Ecclesiastici universi* editionibus Typographorum incuria omiserat, in hac editione leguntur restituta: verbi gratia, in capite 2. tituli 10. de irregularitate tom. 11. parte 2. sect. 1. ad-

vertet lector numerum 30. & 31. legi, qui tamen duo numeri in editione Lovaniensi a Typographo omissi sunt; & in Coloniensi editione imperfecti ac mutili conspiciuntur.

De monumentis quædam dicenda sunt. Monumenta, quæ Gallico idiomate in variis editionibus leguntur, in præsenti editione linguæ Latinæ credita sunt; Latinas eorum versiones simul cum autographis Gallicis edendas esse existimavi; ut qui in idiomate Gallico hospites sunt & peregrini, possint in Latina interpretatione monumentorum sensum intelligere, ac de eorum veritate judicare.

Tandem in Decimo volumine, quod postremum est, reperitur index generalis rerum omnium, quæ in singulis Espenii operibus pertractantur; ita ut res singulæ in decem voluminibus comprehensæ suis paginis & numeris extantes determinentur.

PRO-

PROLEGOMENA.

PARAGRAPHUS PRIMUS

De Scopo, & Materia Operis.

ITULUS huic Operi præfixus JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM nonnullis eam posset ideam imprimere, quasi hoc Opere omnia, quæ ad hoc Jus spectant, continerentur, universumque Jus Ecclesiasticum plene in eo repræsentaretur (*a*); quod sane non unum alterumve, sed plura eaque prolixa volumina requireret.

Igitur opus hoc inscribitur *Jus Ecclesiasticum universum*, non quod in eo universa, & singula ad Jus istud spectantia contineantur, & explanentur, sed quod universæ, aut ut minus præcipuæ hujus Juris materiæ eo modo proponantur, & exponantur, ut sperem ex principiis positis ad notitiam hujus Juris Ecclesiastici perveniri posse; atque dubia, & quæstiones in eo occurrentia dissolvi.

Ut autem totius *Juris Ecclesiastici*, seu *disciplinæ Canonicæ* ideam perfectam, & plenam lectori exponerem, Jus pristinum cum recentiore in singulis pene disciplinæ seu Juris Ecclesiastici punctis ita cumulare studui, ut ex Operis hujus lectione innotescat, quid pristina Ecclesiæ disciplina statuerit, & quid hodierna circa singulos articulos decernat, aut toleret.

Nec tantum utrumque Jus Ecclesiasticum, pristinum & hodiernum, simpliciter allegare volui, sed insuper indicare, quando, & quâ occasione, quibusque gradibus a pristina ad hodiernam disciplinam descenderimus.

Insuper praxim sive disciplinam hodiernam contra pristinos Patrum mores, & Canonum constituta introductam sic repræsentare studui, ut usum legitimum ab abusu separarem; ostendendo qualiter illi nos conformare possimus, hunc vero vitare, aut etiam ei nos opponere, & contradicere subinde debeamus.

Jus *Ecclesiasticum* sive *Canonicum* affine esse scientiæ *Theologicæ*, plurimasque materias utrique esse communes, quin & ex iisdem principiis resolvendas, nemo, qui utriusque vel modicam notitiam habet, ignorat.

Hinc jam pridem dicere non dubitavit pius ac doctus Joannes Gersonius Universitatis Parisiensis Cancellarius in *Recommendatione Licentiandorum in Decretis*, per quadringentos inclusive annos & amplius, sic fuisse gubernatam Ecclesiam, ut non esset distinctio Theologorum & Canonistarum; additque, quod " *Canones*, si bene inspi-„ ciamus, non sint nisi conclusiones elicitæ vel illatæ ex principiis Theologicis, id est, „ ex Evangelio, & aliis libris Canonicis per illos, quibus dicit Christus: *Qui vos au-„ dit, me audit*„. Luc. cap. 10. v. 16.

Ut igitur *universum Jus Ecclesiasticum* repræsentaretur, necesse fuit, etiam attingere materias, quæ primo intuitu ad Theologicam magis, quam Juris Ecclesiastici scientiam pertinere viderentur, puta *de Sacramentis in genere*, & *singulis eorum speciebus*, *Indulgentiis*, aliisque similibus materiis.

Quis

(*a*) Alterum lector ferre poterit judicium de hodierna operum D. Van-Espen. editione decem tomis in IV. comprehensa: hæc enim dici potest *universum Jus Ecclesiasticum* repræsentare.

Quis enim nescit, hisce in materiis multa ad disciplinam Ecclesiasticam spectantia esse immixta, quæ ex Canonibus, & statutis positivis, non autem e libris Canonicis, aut principiis Theologicis immediate dependent, aut resolvuntur.

Et nonne Pontifices hasce materias Decretalium libris inserendo, sufficienter ostenderunt, eas non a solis Theologis, sed & a Canonistis esse tractandas? Scientes, in his plurimum *Juris Ecclesiastici* sive *disciplinæ* occurrere; uti & Gersonius notavit, subjiciens exemplum in " uno per quod, ait, sciatur in ceteris. Confessio sacramen- „ talis est de lege Evangelica proprie dicta, sed quod fiat hoc tempore, vel illo, & „ apud suum certum Sacerdotem, vel apud illum, de jure positivo est, quod nec cla- „ re sequitur ex lege Evangelica, quod sic debeat fieri, nec tamen repugnans. Talia „ sunt sine numero in reliquis, quæ concernunt Dei cultum, & charitatem erga ipsum, „ & proximum nostrum„. Hæc Gersonius in citata Recommendatione.

Has igitur materias quasi Theologicas hoc in Opere omittere non potui; eâ nihilominus servatâ moderatione, ut ea, quæ ad disciplinam pertinere videbantur, a mere Theologicis secernere studens, illa sola examinarem, hæc vere Theologis tractanda, & resolvenda remitterem.

Hinc super materiis, aut formis Sacramentorum quæstiones inter Doctores scholasticos disputatas, vel etiam super Fidei nostræ dogmatibus, aliisque ejus generis cum hæreticis controversias, vel nullo modo, vel admodum leviter, ac historice potius, quam Theologice attigi.

Insuper nemo vel parum in Jure versatus ignorat, quam difficulter Jus Civile a Jure Ecclesiastico, præsertim recentiori separari queat; & quantopere legis scientia assequendæ Juris Canonici scientiæ conducat; imo pene necessaria sit. Quapropter nec mirum apparere debet, si plura hinc inde ex Jure Civili huic Operi immixta quis videat. Ut tamen, quantum citra detrimentum Juris Ecclesiastici licuit, me intra scientiam hujus Juris continerem, materias illas, quæ ex Jure Civili, & statutis politicis unice pene dependent, omittendas judicavi; uti sunt materiæ contractuum, testamentorum, fideicommissorum, legatorum, hisque similes, de quibus vel nihil, vel pauca, quæ ad Ecclesiasticum Jus propius spectant (puta de Rebus Ecclesiæ alienandis vel non, de testamentis Clericorum, item de successione in bona Clericorum intestatorum) tractare volui.

E quibus Jus hoc universum potissimum hauserimus, in Operis titulo indicatur: sed tamen, quia non omnia ejusdem sunt ponderis, & auctoritatis in hisce Prolegomenis, quæ singulis auctoritas tribuenda sit, paucis exponemus; si prius quis Juris veteris & novi usus esse debeat, paucis annotaverimus.

---

§. II.

Quis debeat esse usus pristinæ disciplinæ?

PRistinam Ecclesiæ disciplinam in plerisque præsertim majoris momenti articulis recentiori, & hodiernæ disciplinæ ita conjungere studui, ut tamen utramque non confunderem; sed quid illa præscripserit, & in quo hæc ab illa recesserit, distincte exponerem.

Quam utilis, imo pene necessaria sit hæc pristinæ disciplinæ notitia, non difficulter intelligetur, si reflectatur ad ea, quæ in hoc Opere sparsim dicuntur.

Apparebit in primis, quod licet Ecclesia nonnumquam a disciplina jam pridem in Conciliis sanctissime instituta, atque per plura secula religiosissime summo etiam cum rigore observata, pro temporum, & personarum conditione nonnihil recedere cogatur, ipsamque disciplinæ relaxationem tolerare vel dissimulare: nihilominus numquam non optet

optet desideretque, eam, quantum possibile est, ubi nondum collapsa est, sollicite servari, collabentem sustineri, & collapsam restaurari, velitque in hoc Episcoporum Pastorumque curam, & laborem præcipue collimare: imo ad hanc collapsæ disciplinæ totum reformationis opus tendere debere, apparebit ex iis, quæ dicta sunt *parte prima* hujus operis *tit.* 20. *cap.* 2. & latius in dissertatione de *veterum Canonum disciplinæ stabilitate, & legitimo eorum usu*. Hæc autem dissertatio reperitur inter eas, quæ *Commentario in Canones* præmissæ sunt tom. VII. hujus editionis: ubi ostenditur, quam periculose pro abolitione sacrorum Canonum, aut disciplinæ Ecclesiæ sumatur argumentum a communi in Ecclesia praxi; aut ab Ecclesiæ tolerantia. Insuper explicatur, quomodo, & quâ moderatione prælati Ecclesiæ in restauranda pristina disciplina procedere debeant.

Non tantum pristinæ disciplinæ notitia ad hujus conservationem, aut restaurationem conducit; sed & frequenter exacta hodiernæ disciplinæ notitia sine illa haberi nequit: eo quod a pristina tamquam rivulus e fonte hodierna disciplina originem ducat: imo plura disciplinæ hodiernæ puncta non sunt nisi pristinæ ipsius disciplinæ reliquiæ, quæ sine hujus pristinæ disciplinæ notitia, obscuræ plane, ac inanes ritus sæpius apparebunt: si autem cum pristina disciplina, cujus sunt reliquiæ seu quædam vestigia, conferantur, utiles, & plenæ spiritu Ecclesiæ apparebunt; cujus exempla in decursu operis plurima notavi, & lectori occurrent; ac signanter *tom.* I. *parte* 2. *sect.* I. *tit.* 2. *cap.* 3. Ad hæc ex ipsa pristinæ disciplinæ scientia facilis solet esse accessus ad percipiendum verum spiritum Ecclesiæ in his, quæ modernam disciplinam spectant. Licet enim Ecclesia nonnumquam *exteriorem* suam disciplinam mutet, vel relaxet, non tamen mutatur Spiritus Ecclesiæ, sed hic invariabilis, & immutabilis perseverat, uti sæpius in hoc opere monui, & in materiis occurrentibus sollicite annotavi.

Quin & ex operis hujus lectione innotescet, ex ignorantia pristinæ disciplinæ, frequenter in crassos errores circa hodiernam Ecclesiæ disciplinam prolapsos interpretes tam Theologos, quam Canonistas; eosque errores notabilibus abusibus subinde occasionem dedisse. Quapropter, ut fructuose studio Juris Ecclesiastici incumbatur, & ad ejus perfectam notitiam perveniatur, nequaquam negligendum est studium pristinorum illorum Canonum, qui Patrum disciplinam repræsentant. Quod & seculo decimosexto recte advertit pristinæ disciplinæ zelosissimus Restaurator S. Carolus, de quo vitæ ejus auctor scribit: " Canonum ea scientia ipsi perjucunda erat, quæ Patrum mores „ & acta repræsentans Ecclesiæ componendæ atque ordinandæ rationem continet. Do„ lens autem eos communi consuetudine tantummodo Canones ad interpretandum se„ ligi, qui ad lites judiciaque valent; constituit ipse, qui iis declarandis præesset; „ unde sacra *majorum* instituta, & ritus, optimumque Ecclesiæ administrandæ genus „ hauriretur „.

---

§. III.

Attendenda circa recentiorem praxim in Ecclesia receptam.

NOtavimus præcedenti Paragrapho, Ecclesiam subinde dissimulare, aut tolerare relaxationem disciplinæ, quæ pro formandis moribus, aut vitiis extirpandis olim sanctissime fuerat instituta, & per plura secula summo cum rigore observata.

Porro ex hac dissimulatione seu tolerantia contingit, ut similis relaxatio quasi pro praxi, & disciplina ipsius Ecclesiæ interdum invalescat, & reputetur: quam tamen revera Ecclesia tolerat potius, quam probet.

Ut ergo votis Ecclesiæ obsequantur Prælati, & Pastores Ecclesiæ, adlaborare debent, ut pristina illa disciplina sensim, ubi collapsa est, restituatur, aut nondum totali-

taliter collapsa sustineatur; ita tamen ut hæc in parte procedatur fortiter, & suaviter; id est, zelo Pastorali quâdam Christianâ prudentiâ, & moderatione temperato, quemadmodum fusius exposui Dissertationibus, quæ Commentario in Canones præmissæ sunt.

Ulterius, circa recentiorem disciplinam contra pristinam Ecclesiæ disciplinam sensim introductam attendendum, num hæc concernat materiam morum, & quidem notabilis consequentiæ; an vero duntaxat versetur circa ritus aliquos in administratione Sacramentorum, & celebratione divinorum officiorum, vel formam judiciorum, aliosve similes haud magni momenti disciplinæ articulos.

Quis enim ambigat, quin multa dissimulanda sint circa posteriora, quæ non essent circa priora; plusque adlaborandum, ut in prioribus restituatur Ecclesiæ pristina disciplina, quam in posterioribus: atque nonnumquam propter aliquas oppositiones, difficultates, & turbationes in populo, permittendam disciplinam inolitam circa ritus formamve judiciorum, licet contraria etiam appareat conformior spiritui Ecclesiæ, ob quas non esset permittenda, & toleranda praxis, quæ contra sacros Canones invaluit in materia morum, & notabilis consequentiæ.

Attendendum insuper, num praxis contra sacros Canones, & jam pridem usitatam disciplinam, universaliter per totam Ecclesiam, aut saltem in his Ecclesiis ab omnibus recepta sit; an vero ita duntaxat, ut a plerisque quidem recipiatur, contraria tamen apud melioris instituti homines adhuc perseveret: ac præterea, num praxis introducta, etiam auctoritate prælatorum, & superiorum positive sit probata, puta Synodorum Decretis, aut libris Ritualibus inserta; num vero duntaxat simpliciter dissimuletur, & passim toleretur. Neque enim dubitari potest, quin facilius circa hanc a fidelibus, aut inferioribus Pastoribus aliquid mutari; aut pristina disciplina contraria observari, aut urgeri queat, quam circa priorem generaliter receptam, aut superiorum auctoritate positive probatam.

Similia circa pristinam & modernam disciplinam sparsim in hoc opere annotare studui, ut hinc innotesceret, qualiter Prælati, & Pastores circa hujus tolerantiam, & illius restitutionem se gerere debeant; ne dum nimium dissimulant, nihil ad perfectum adducant, vel dum e contra præcipiti, & inordinato zelo omnia ad pristinam Ecclesiæ disciplinam reformare volunt, omnia turbent: licet hac in parte frequentior soleat esse defectus, quam excessus.

---

§. IV.

De Citationibus Decreti Gratiani.

Mirum forsan nonnullis apparebit, quod Canones, & dicta sanctorum Patrum referens, sollicite annotaverim loca Decreti Gratiani, quibus hi Canones, aut Patrum dicta a Gratiano referuntur; quasi Canonibus, aut Patrum sententiis per relationem in Decretum Gratiani aliqnid auctoritatis accederet: cùm tamen communi & Canonistarum, & Theologorum consensu receptum sit, Decretum Gratiani nullam habere auctoritatem Juris; neque Patrum sententias, aut particularium Synodorum, aut Episcoporum Decreta accipere auctoritatem Juris publici, & communis, quia in Decretum Gratiani relata sunt. Huic sane Doctorum opinioni lubens subscribo; eamque in commentario in Canones tom. VII. hujus editionis, pluribus confirmavi; neque loca Gratiani annotavi, ut Canonibus, aut sententiis Patrum auctoritatem Juris ex relatione in hoc Decretum afferrerem.

Verum, cum scirem, Decretum Gratiani una cum aliis partibus Juris Canonici constituere hodiernum corpus Canonicum, cui ipsi Jurisconsulti ab initio assueverunt; scirem

remque, ipsis studiosis Juris in Scholis publicis hoc prælegi, & explicari, existimavi haud ingratum eis futurum, si indicarem Canones, Decreta, & Patrum sententias extare in Decreto, quod ipsi in suo corpore Juris Canonici habent, & quo continuo ut quodam Canonum Codice utuntur; imo e quo in controversiis, & quæstionibus occurrentibus passim Canones, non tantum in ipsis scholis Academicis, sed & in judiciis citari, & allegari vident. Ut nec dubitare possim, quin Canones, & Patrum sententiæ aliquid amplius ponderis, saltem apud Jurisconsultos, & in eorum tribunalibus obtineant, dum e Decreto Gratiani allegantur, quam si immediate ex aliqua particulari Synodo, aut auctore recitarentur, quod & latius ostendi in citato Commentario, ubi una exposui, quæ auctoritas aliquando tam apud Theologos quam Canonistas fuerit hujus Decreti; & unde tanta ei auctoritas accesserit.

---

§. V.

De Decretalibus Gregorii IX. & aliis posterioribus partibus Corporis Canonici.

DEcretalium collectio jussu Gregorii IX. confecta, eo fine publicata est, ut iis in *judiciis* & *scholis universi utantur*, uti dicitur in Epistola compilationi præfixa, & Doctoribus, & Scholaribus Universitatis Bononiensis inscripta.

Eâdem intentione & subsequentes corporis Canonici partes publicatas esse, indicant earum respective Præfationes.

Porro sicuti hâc intentione a Pontificibus publicatæ sunt, ita quoque ubique pene Gentium receptæ fuere, ut quidquid iis continetur, pro Jure communi reputatum sit. Ideoque quidquid iis præscribitur, pro Jure reputatur, quamdiu generali, aut particulari contrario Jure ei derogatum non ostenditur.

Imo si Jus posterius sive scriptum, sive consuetudinarium sit dubium, ex hisce Decretalibus, aliisque libris corporis Canonici, tamquam ex Jure communi interpretationem accipere solet.

Hæc Juris Canonici auctoritas ubique in hisce, & vicinis Regnis ita firmiter erat stabilita seculo decimo-sexto, ut licet plures Provinciæ auctoritatem Romani Pontificis excusserint, nihilominus hoc Jus Canonicum pro Jure communi constanter retinuerint, uti testatur Arturus Duck *lib.* 1. *de Auctoritate Juris Civilis cap.* 7. ubi *num.* 17. & 18. hæc habet: " Illud porro in Juris Canonici laudibus eximium est, quod ,, Principes Protestantes Germanici, aliive, postquam ab Ecclesia Romana secesserant, ,, Lutheri, & Calvini doctrinam amplexi, omnemque Pontificis Romani potestatem ,, abdicassent, Jus tamen Canonicum non excusserunt; sed eo in causis suis decidendis ,, etiamnum utuntur, eodem plane modo sicut Principes Europæi, postquam renunciaverant Cæsarum potestati, leges tamen Cæsareas adhuc observant. Et licet Martinus Lutherus zelo præpropero, & inconsulto ductus Juris Canonici libros, repugnantibus Jurisconsultis, Wittebergæ combusserat, Juris tamen Canonici usum ab ,, eo tempore Saxonei, Brusvicensci, ceterique Protestantes semper conservarunt nullâ ,, mutatione in eo admissâ, sicut in Augustana Confessione consenserunt, Jusque Canonicum Wittebergæ, & in reliquis Protestantium Academiis adhuc publice do- ,, cetur (a) ,,.

Ita-

(a) Ut innotescat auctoritas Juri Canonico attributa in Provinciis, quæ Regi Borussiæ obtemperant, opere pretium est describere dispositionem secundam, quæ in Codice Fredericiano an. 1750. *part.* 1. *l.* 2. *tit.* 2. §. 12. statuitur. *Comme nos Sujets de la Religion Catholique*, ait Rex, *doivent, en vertu*

Itaque quæ ex Decretalibus Gregorii IX. aut Sexto Decretalium Bonifacii VIII. vel Clementinis, aut extravagantibus in hoc opere referuntur, pro Jure communi recipienda sunt, & pro Jure servanda quousque ostendatur, Jure scripto vel consuetudinario, seu generali seu particulari ab hoc Jure communi recessum; de quo latius in citato *Commentario in Canones tom. VIII. hujus editionis.*

§. VI.

De receptione Concilii Tridentini.

CUm decimâ Decembris anni 1563. finem accepisset Concilium Tridentinum, Pius IV. tunc Pontifex Romanus, universa ejus acta, & Decreta confirmavit per Bullam, quæ incipit, *Benedictus Deus*, editam & publicatam Romæ 26. Januarii anni 1564. & ab omnibus Christi fidelibus suscipienda ac servanda esse decrevit; præcipiens universis Ecclesiæ prælatis quâcumque dignitate fulgentibus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis a sacris Canonibus constitutis, aliisque gravioribus, etiam privationis, ut eadem Decreta & Statuta in Ecclesiis suis, Civitatibus, ac Diœcesibus, in judicio, & extra judicium diligenter observent, & a subditis quisque suis, ad quos quomodolibet pertinet, inviolabiliter faciant observari. Hanc Bullam sequuta est alia ejusdem Pontificis, quæ incipit, *Sicut ad sacrorum*, publicata Romæ 20. Julii ejusdem anni, quâ declarat: " Decreta sacri generalis Concilii Tridentini, ad reformationem „ & jus positivum duntaxat spectantia eos, ad quos pertinent, a Kalendis Maii proxi„ me præteriti omnes obligare cœpisse, neque post eam diem excusationem cujusquam, „ quod ea ignoraverit, admittendam, atque ita Apostolicâ auctoritate declarat, ac de„ finit, & ab omnibus judicari mandat, atque statuit „.

Philippus II. tunc Hispaniarum Rex, & Belgarum Princeps, hac in re intentioni Concilii, & Pontificis obsequi volens, curavit quamprimum Decreta hujus Concilii in omnibus suis ditionibus publicari, adjuncto mandato ad omnes Officiarios seculares, ut dum requisiti fuerint, auxiliare brachium in eumdem effectum sine ulla tergiversatione, aut dilatione præstent. Quod quidem mandatum per Hispaniæ regna anno 1564. mense Julio publicatum esse, ex Emanuele Rodrigues refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 4.

Scripsit quoque Philippus II. ad Margaritam Parmensem tunc Belgii Gubernatricem, ut Concilium Tridentinum, quoad puncta reformationis per has Belgicas ditiones publicari, & exacte observari curaret.

Igitur sub initium anni 1564. litteras dedit Margarita nomine Regis ad Archiepiscopum Cameracensem, ut Decreta Concilii expenderet; & de modo, quo in sua Diœcesi secundum jura, privilegia, consuetudines hæc Decreta executioni mandari possent, sen-

---

vertu de la Paix de Westphalie, être jugés selon leurs principes en matiere de foi, nous conservons au Droit Canon force de Loi, en tant qu'il est nécessaire pour cet effet.

Mais nous l'abrogeons dans toutes les affaires civiles, & n'en exceptons que ce qui concerne les Offices, & les Dignités dans les Chapitres, comme aussi les Droits qui en dépendent, & ce qui regarde les Dîmes, que nous voulons être décidés selon les Loix du Droit Canon, même parmi nos Sujets Protestans. Codex, in quo ea dispositio legitur, dicitur Gallico idiomate, *Code-Frederic*, quia conditus est secundum formam, quam statuerat Carolus Fredericus Serenissimus Rex Borussiæ, & sacri Romani Imperii Elector, quin & leges in eo contentæ, munitæ Regiâ auctoritate observari debent in omnibus ejusdem Principis ditionibus.

sententiam suam exponeret. His litteris respondit Archiepiscopus 23. Julii ejusdem anni, celebrationem Synodi Provincialis super receptione Concilii, & publicationem Decretorum per singulas Ecclesiarum Parochias, esse quidem modos Juri consentaneos, & antehac in re simili usitatos; sed magnis difficultatibus fore implicitos, nisi Regiâ auctoritate Decreta Concilii prius probentur, & admittantur.

Margarita interea ex tumultibus hic excitatis prævidens, quot difficultatibus receptio, & publicatio Concilii Tridentini auctoritate Regiâ esset obnoxia, uti narrat Famianus Strada de Bello Belgico, prius explorare voluit, non tantum sententiam & judicium Episcoporum, sed & Consiliorum Regiorum, nec non Magistratuum præcipuarum civitatum, atque etiam Academiæ nostræ Lovaniensis, super publicatione Concilii Tridentini in his Belgicis Ditionibus quoad Decreta reformationis.

Litteræ ejusdem tenoris erant, quarum hæc fere summa, ut Decreta reformationis quantocyus expenderent, atque deliberarent, qualiter, & quibus mediis, hæc Decreta reformationis possent mandari executioni, ut eorum uberior fructus speratus habeatur; attendendo ad prærogativas, & Jura suæ Majestatis, Ecclesiarum, & etiam Jura, Privilegia, & consuetudines Provinciarum; atque super singulis suam rescriberent sententiam.

Episcopi, uti & Academia nostra Lovaniensis pauca, vel nihil annotarunt; rescripseruntque, Concilium Tridentinum simpliciter esse publicandum.

Consilia Regia autem, uti & civitatum Magistratus, examinatis & revisis reformationis Decretis, plura hinc inde annotarunt, quæ Juribus Regiis suorumque Vassallorum, & Privilegiis, atque inveteratis consuetudinibus harum Provinciarum videbantur contrariari: ideoque & judicabant, publicationem non faciendam, nisi adhibitâ in his articulis quâdam modificatione; ne alias ob inveteratos harum Provinciarum mores, & recepta ac usitata hactenus Jura, & Privilegia subito inversa, turbarentur omnia, omnisque Concilii speratus fructus impediretur.

Hanc Regiorum Senatuum, & Civilium Magistratuum resolutionem Margarita Belgii Gubernatrix intimavit Regi Philippo II. qui respondit: " sibi non placere, in „ Concilio populis proponendo quidquam excipi, ne & Romæ, ubi sermonum avidæ, „ materies obtrectandi, & reliquis Christianis Principibus in Hispaniam intentis, oc„ casio imitandi præberetur. Nam quod de Regio ac Provinciali Jure dicebatur, con„ sideratum abunde fuisse, cum de Concilio eodem publicando quæsitum fuit in Hi„ spania; in qua illæ plane difficultates existebant: quarum sicut nulla tunc ratio ha„ bita est, sed Concilium sine ulla exceptione propositum, adhibitâ tamen perlevi mo„ deratione in ejus usu, ita velle in Belgio idem factitari: eoque mitti Hispanicæ „ promulgationis exemplum, ut parentes imperio suo populi ad unam ubique normam „ pariter exigantur „.

Responso Regio accepto ulterioribus deliberationibus finem imposuit Gubernatrix, atque juxta enixam Regis voluntatem, publicationem Concilii simpliciter, & sine ulla restrictione fieri mandavit, nullis Concilii articulis in ipso publicationis Edicto nominatim exceptis, aut restrictionibus appositis.

Verum licet ipsa publicatio simpliciter, & sine limitatione populo esset intimata, ne tamen jura, & mores inveterati Provinciarum non sine populi turbatione inverterentur; ipsaque subitanea mutatio speratum fructum informationis impediret, declaravit Gubernatrix in litteris seu mandatis ad Episcopos, & Magistratus Regios pro executione Concilii: " mentem Regis esse, ne propter promulgationem hanc licet illimi„ tate, & sine restrictione factam, quidquam immutetur aut innovetur circa Rega„ lia, Jura, Privilegia Suæ Majestatis, aut suorum Vassallorum, statuumque suorum „ & subjectorum, & speciatim circa Jurisdictionem Laicalem, Jus Patronatus Laicis „ indultum, seu Jus Nominationum, cognitionem causarum & materiæ possessoriæ Be„ neficiorum, Decimarum possessarum, aut prætensarum per Laicos, superintendentiam „ & administrationem hospitalium, aliorumque piorum locorum: non, inquit, ad con„ tra-

„ traveniendum dicto Concilio, sed ut executio accommodetur naturæ cujuslibet Pro-„ vinciæ „.

Litteræ ad Episcopos missæ habentur *part.* 3. Edictorum Flandriæ *lib.* 6. *Rubrica* 1. & ad Magistratus, & Consilia Regia *part.* 2. eorumdem Edictorum *lib.* 2. *Rubrica* 2. atque prædictam clausulam eisdem verbis exprimunt.

Si notæ a Consiliis Regiis, & civitatum Magistratibus conferantur cum materiis in hac clausula expressis, patebit ad oculum, clausulam illam ad illas notas dirigi; atque Regem, earum rationem in executionem Concilii haberi voluisse.

Unde & Bertrandus Loth in resolutionibus Belgicis *tract.* 2. *art.* 9. relatis annotationibus Concilii Arthesiæ mox subjungit: *Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Arthesia.*

Similiter Antonius Anselmo in *suo Triboniano Belgico cap.* 32. volens exprimere, quæ per dictam clausulam Rex voluit reservata, retulit servato ordine Sessionum, & Capitum Concilii Tridentini, quid ad singula a Conciliis Belgicis fuerit observatum, haud dubitans, quin hæc essent, quæ Rex per dictam clausulam reservata voluerat: quod & quotidiana praxis confirmat.

Itaque si dictas modificationes, jura Regis ejusque Vassallorum, & inveterata Provinciarum Privilegia ad regimen spectantia excipias, Concilium Tridentinum quoad Decreta reformationis, & disciplinæ simpliciter, & absolute publicatum fuit; unde & in Synodo Provinciali Cameracensi anno 1565. communi omnium suffragio declaratum fuit, ut *quidquid Œcumenicum Concilium Tridentinum statuerit, id sacrosanctum omnibus sit, & inviolabile.*

Et Synodus Provincialis Mechliniensis anno 1570. primo suo Decreto " ordinat & „ præcipit, ut omnes & singuli, qui ad hanc Synodum convenerint, simpliciter & sine „ ulla protestatione ea omnia, & singula, quæ a sancta Synodo Tridentina definita & „ statuta sunt, palam recipiant " secundum tenorem schedulæ sequentis: *Ego N. omnia & singula, quæ a sancta Synodo Tridentina statuta, & definita sunt, palam recipio.*

Conformiter ad hanc generalem publicationem Consilium privatum Regium anno 1569. respondisse fertur Concilio Frisiæ, Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 23. *cap.* 6. *de Reformat.* quo decernitur, quod nullus primâ tonsurâ initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, ante 14. annum Beneficium possit obtinere, deinceps debere observari, non obstante consuetudine immemoriali in contrarium, uti ex Zypæo notavi *part.* 2. hujus operis *sect.* 2. *tit.* 2. *cap.* 1.

Concilio Tridentino igitur in hoc opere usus sui tamquam generaliter quoad Decreta reformationis, & disciplinæ recepto, salvis restrictionibus sub sæpe dicta clausula contentis, quas & sollicite in singulis articulis occurrentibus annotare studui.

§. VII.

De usu Synodorum particularium.

SYnodi plures tum Provinciales, tum Diœcesanæ in Belgio, Gallia, aliisque Provinciis pro executione Concilii Tridentini, & restauranda Ecclesiæ disciplina celebratæ fuere; quâ auctoritate ad afferendam modernam disciplinam sæpius usi sumus in hoc opere.

Quæ sit auctoritas, & vis harum Synodorum quoad vim Legislativam, & quousque hæc se extendat, vel qui earum Decretis obstringantur, sufficienter expositum est *tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 18. *cap.* 4. præsentis operis, in quibus speciatim de Synodis Diœcesanis, & Provincialibus tractatum est.

Sed quia pro Belgio non tantum Belgicas, sed & exteras, ac notanter Mediolanenses

ses Synodos sub S. Carolo frequenter adducimus, notandum, quod licet hæ similesque Synodi non exerant vim obligandi, sive Legislativam in Belgicas, aut alias Provincias earum terminis non comprehensas, nihilominus non uno titulo pro stabilienda disciplina Belgii, & aliarum Provinciarum utiliter eas adduci.

Primo, quia frequenter Decreta Synodorum potius sunt declarationes quædam, & interpretationes Decreti Concilii Tridentini, aut alterius Legis generalis, quam novæ & positivæ ordinationes: quo casu merito assumuntur pro intellectu, & interpretatione hujusmodi Decreti, aut Legis.

Hoc titulo pro intellectu Concilii Tridentini utiliter admodum assumuntur Decreta Synodorum Mediolanensium sub S. Carolo, cujus curâ & sollicitudine Concilium Tridentinum multum promotum fuit; quique illud executioni mandare magnopere studuit.

Præterea admodum conducit Synodorum auctoritas, ut Prælati, Pastores, aliique, quibus *disciplinæ Ecclesiasticæ* conservatio, aut restauratio incumbit, ipsam observantiam populo facilius persuadeant; eamque a novitate, aut singularitate, vel rigore nimiò (quibus frequenter recta morum disciplina aspergitur) vindicent; dum eam non tantum a privato aliquo auctore, sed & a Synodis probatam ostendunt.

Ad hæc, sæpe in aliquibus Synodis nonnulla ad rectum Ecclesiæ regimen, animarum directionem multum utilia, & opportuna occurrunt, quæ in aliis desiderantur; quidni liceat Pastoribus, Prælatis, & quibus Ecclesiæ regimen creditum est, hæc ab illis Synodis suggesta impendere, & mutuare, tametsi Decreta hæc vim Legis in suis Ecclesiis non habeant?

Quis enim vituperet Prælatos aut Pastores, si e sanctis Patribus, aut probatis auctoribus assumant, quæ hi pro regimine Ecclesiæ, & animarum directione opportune suggesserunt: tametsi vim legum eorum dicta aut sententiæ nullam habeant?

Nonne jam pridem Ecclesia Romana Synodorum Orientalium, etiam particularium, item Africanarum Decreta pro formanda sua disciplina assumpsit; tametsi se hisce Decretis non ligari sciret? Similiter & notorium est, alias Ecclesias passim recepisse Canones exterarum Ecclesiarum, dum illos disciplinæ formandæ aut stabiliendæ seu asserendæ convenientes intelligebant, quod & in Commentario in Canones pluribus ostendo.

Licet ergo particularium Synodorum auctoritas quoad vim Legislativam certis limitibus concludatur, quatenus tamen præscribunt aut continent ea, quæ *ad rectam Ecclesiæ disciplinam* fovendam, corroborandam, aut restaurandam: aut etiam declarandum alicujus Canonis, aut Decreti sensum conducere possunt, merito assumuntur etiam ab iis, qui de cetero earum auctoritate non ligantur, modo nihil sit contrarium disciplinæ in hac particulari Ecclesia auctoritate Superiorum probatæ, & pro Lege receptæ.

Notandum quod Synodo apposita littera *P.* significet Synodum Provincialem: littera vero *D.* Diœcesanam. Numerus autem litteræ appositus significet, eam esse vel primam vel secundam.

---

§. VIII.

De Edictis Principum.

UT perfecta haberetur notitia *disciplinæ Ecclesiasticæ*, præsertim *hodiernæ*, necesse fuit plura citare Edicta Principum, quibus ipsa *disciplinæ* servanda præscribitur; quæque in his Belgicis vicinisque Provinciis vice Legum, maxime in tribunalibus Regiis habentur, & ex quorum præscripto quæstiones, notanter in possessorio, deciduntur.

Cum vero similia Edicta concipi, & publicari soleant sub nomine Regis Catholici, vel Christianissimi, alteriusve Principis, qui plura inter se omnino distincta Regna, aut distinctas Provincias, sibi subjecta habet, prænotandum hic censui, Edicta non sem-

ſemper ad omnes Regis, aut Principis Ditiones, aut Provincias extendi, tametſi nomen Regis, aut Principis ſimpliciter præferant.

Exemplum ſit in Edictis Principum noſtrorum. Licet enim Brabantia, Flandria, Hannonia, pluresque aliæ Provinciæ pareant uni eidemque Principi, nimirum Regi Catholico; nihilominus Provinciæ illæ manent inter ſe diviſæ, atque uni Principi parent ſalvo ſingularum Jure; diverſiſque ſæpe Legibus, & Moribus utuntur: neque Lex a Principe uni data, alias adſtringit, niſi & his ſpecialiter poſita fuerit.

Ne ergo circa auctoritatem, & vim obligandi horum Edictorum aberretur, inquirendum, num Edictum, de quo agitur, ſit generale & directum ad omnes Provincias, puta Belgicas Regi Catholico ſubjectas; an vero duntaxat ſit ſingulare pro una alterave Provincia, aut etiam particulari territorio: nam pro hac diverſitate illius auctoritas magis, vel minus late extenditur.

Ut vero hæc diverſitas innoteſcat, ſciaturque quæ Edicta generalia, quæ Provincialia aut particularia duntaxat ſint, reflectendum eſt ad inſcriptionem, eoſque, quibus Princeps ſalutem dicat, & in epilogo executionem ipſius Edicti mandet.

Si omnibus ſalutem dicit, plerumque Lex generalis eſt, & ad eum finem Conſiliis omnium Provinciarum Legis publicatio, & executio injungi ſolet. Mandata ſeu Edicta Provincialia Præſidi, & Conſilio; Statuta & Privilegia iis, quos concernunt, inſcribi ſolent; uti tradit Zypæus in introductione ad notitiam Juris Belgici.

" Solent etiam (ait ibidem Zypæus) condendis Legibus Principes noſtri præmittere
" conſultationes cum ſuis Conſiliis, juxta *l.* 8. C. *de Conſtit.* plerumque ſupremis;
" publicationem autem omnibus Provincialibus, ut dixi, in epilogo injungere: quæ
" etiam antequam illa fiat, examinare ſolent, an Juri patrio lex non refragetur, &
" poſt illud examen, publicationis mandatum primipilari Apparitori, ſeu Oſtiario
" dare ".

Addit Zypæus *num.* 6. " Ea hic publicatio eſt ſemper neceſſaria in ſingulis Provin-
" ciis (quod unitæ quidem omnes ſunt, ſalvo ſingularum Jure, adeoque nullæ alteris
" ſubjectæ) ſingularumque Metropolibus, tametſi plures ſint; ut in Brabantia, Lo-
" vanium, Bruxella, Antuerpia, Sylvaducis; in Flandria, Gandavum, Brugæ, Ipræ,
" aliæ alibi, ante hanc promulgationem Lex non ſolet obligare ".

Ut igitur de extenſione Edicti ſtatuatur, inquirendum, cui inſcribatur, cui executio mandetur, quæ Conſilia Rex ſuper eo conſuluerit, & ex cujus ſententia confectum; ac denique, quâ forma & loco publicatum: ut ex his omnibus appareat, an Edictum ſit reputandum generale, an Provinciale, an particulare pro certo duntaxat territorio. Quod de Edictis Principum noſtrorum ex. gr. hic dicitur, etiam dicendum eſt de Edictis ſimilium aliorum Principum, qui diverſas, diſtinctaſque Provincias ſub ſuis ditionibus poſſident (*a*).

§. IX.

De Sententiis Judicum.

CUm animus mihi eſſet, in hoc opere exponere non tantum quid jam pridem SS. Canonibus, aut etiam recentioribus Decretalibus, quæ Jus Commune conſtituunt, Decretum ſit; ſed inſuper, quid hic in Belgio, Gallia, aliiſque vicinis Provin-

(*a*) Quæ ſpectant Concilii Tridentini receptionem, uſum Synodorum particularium, Edicta Principum, pertractata ſunt *tom. IX.* diſſertatione in Jus noviſſimum.

vinciis observetur: visum fuit, Magistratuum seu Ecclesiasticorum, seu Civilium Judicata inquirere, & annotare, ut ex iis usus sive praxis locorum innotesceret, aut saltem firmaretur.

Ut enim de Jure præsertim consuetudinario, aut de ipsarum Legum observantia, aut sensu statuatur, maximi ponderis semper habitæ fuerunt etiam apud Romanos *receptæ Sententiæ*, hoc est, quæ usu fori & consensu Prudentium probantur. Hinc olim dixit Ulpianus Jurisconsultus in *l.* 34. *ff. de Legibus*. " Cum de consuetudine civita-„ tis vel Provinciæ confidere quis videtur, primum quidem illud explurandum arbi-„ tror, an etiam *contradicto* aliquando *Judicio* consuetudo sit firmata „. Non quod ad consuetudinem introducendam necessarii sint actus *Judiciales*; sed quod ad probandam consuetudinem plurimum valeant, uti passim observant Legum Interpretes.

Eo vero amplioris ponderis erunt, quo plura in eodem vel diverso Auditorio seu Tribunali Sententiæ super eodem articulo emanarint. Imo, quæ incerta erant, si agitata deinde fuerint in Auditoriis, & rerum frequenter judicatarum auctoritate in unam partem definita, Jus Civile fiunt, inquit Stockmannus in proœmio ad decisiones Curiæ Brabantiæ: Quidni & Ecclesiasticum, præsertim in his quæ a praxi, & consuetudine locorum maxime dependent; ut sunt solutiones Decimarum, reparationes Ecclesiarum, Domorum Pastoralium, aliæve similes?

Ne autem circa auctoritatem, seu efficaciam rerum Judicatarum aberretur, notandum, ordinarie res inter privatos, etiam in Supremo Principis Senatu judicatas, Jus generale non facere, etiam in simili plane casu, & iisdem omnino circumstantiis: atque fas esse Magistratibus, licet huic supremo Senatui subalternis, a sententia illa in judicando recedere, juxta illud vulgatum *non exemplis, sed Legibus judicandum*: nisi tamen Princeps, sive Senatus Principem repræsentans, declaret se velle, ut in posterum judicatum pro Lege habeatur, & pro Lege promulgari jubeat: quod subinde in materia magni momenti, & notabilis consequentiæ contingit. Atque de hoc casu intelligenda apparet Constitutio Justiniani Imperatoris in *l.* 12. *Cod. de Legib.* in verbis: "Si Imperialis Majestas causam cognitionabiliter examinaverit, partibus cominus „ constitutis Sententiam dixerit: omnes omnino Judices, qui sub nostro Imperio sunt, „ sciant hanc esse Legem non solum illi causæ, pro qua producta est, sed & omni-„ bus similibus „.

Hoc insuper notandum, quod sicuti non omnium Tribunalium par est auctoritas, ita nec rerum Judicatarum parem esse vim & efficaciam: majorisque indubie auctoritatis esse Supremorum Senatuum Arresta, quam inferiorum Judicata.

Ulterius notandum, Arresta & res Judicatas præcipue valere, ut adstruatur consuetudo, aut sensus alicujus Legis illis in locis, quæ subjecta sunt Parlamentis, aut Magistratibus, a quibus hæc Arresta, aut hæ Sententiæ emanarunt: quia Parlamenta & Magistratus præsumuntur judicare juxta consuetudinem, aut interpretationem Legis in suis Provinciis, aut Districtibus vigentem, & receptam.

Nequaquam tamen dubitandum, quin & alicujus ponderis sint Arresta, vel Sententiæ in exteris Parlamentis, & Tribunalibus pronuntiata super alicujus Legis aut Edicti, vel Canonis generalis intellectu; præsertim si nulla in hac Provincia, aut Districtu contraria consuetudo, aut interpretatio invaluerit, sive recepta sit: ipsaque insuper Arresta, aut res judicatæ conformia appareant naturali, & obvio sensui ipsius Canonis, Legis, aut Edicti.

Licet igitur sciam, praxim Belgicam non eamdem esse in omnibus Juris Ecclesiastici articulis, notanter ubi de Jurisdictione Ecclesiastica (cui Belgium amplius favere solet) agitur, cum praxi in Gallia vigente, nihilominus ad stabiliendam modernam disciplinam Belgicam, non semel Parlamentorum Gallicanorum, & aliorum exterorum Tribunalium Judicata annotavi, ubi nulla contraria Belgii Judicata reperi, nec ea Moribus, aut Legibus harum Provinciarum adversari vidi.

Præcipue autem circa res Judicatas attendendum, an quæstio fuerit super dubio Legis,

gis, Canonis, aut Consuetudinis in generali & in abstracto; puta, an ex tali specie fructuum secundum Leges Belgii colligantur Decimæ; an incolæ, an Decimatores teneantur ad reparationem Domus Pastoralis, &c. & an per sententiam hoc dubium decisum sit, sine respectu ad aliquam *specialem* circumstantiam in casu proposito occurrentem.

Si enim in quæstione sive lite particulares fuerint circumstantiæ, ob quas in hoc particulari casu, hoc illove modo Legem aut Consuetudinem interpretari oportuerit: appareatque eas circumstantias verisimiliter ipsum Judicem ad sic judicandum permovisse, Sententia ita prolata inaniter applicabitur, nisi casus cum iisdem circumstantiis occurrat: quemadmodum circa Declarationes S. Congregationis super interpretatione Concilii Tridentini notavi *part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 5. hujus operis.

Ut ergo auctoritate rerum Judicatarum securius utamur, examinandus casus cum circumstantiis, super quo sententia prolata est: investigandumque, num appareat, Judicem in concipienda Sententia, aliquâ speciali circumstantiâ in hoc casu occurrente permotum esse; ita ut Sententia non nisi casui cum simili circumstantia applicari queat: an vero dubium aliquod super sensu Canonis, Legis, vel Edicti, aut Consuetudinis in abstracto, sive independenter ab omni speciali circumstantia decisum sit.

Ad hanc porro notitiam assequendam multum facilitabit, si peritiores Jurisconsulti adhibeantur, qui Sententiarum brevicula rite concipiant; quemadmodum notavit Stockmannus in Epistola Curiæ Brabantiæ inscripta, & Decisionibus illius Curiæ præfixa: qui & ibidem deplorat, Curiæ hujus res Judicatas, non ejus auctoritatis & roboris visas fuisse, quâ esse debuerunt; quod hinc evenisse credit, " quod ex infimo „ grege Legulejorum ad id munus passim delecti, qui monstra Sententiarum loco ra- „ tionum Juris deinde nobis efformaverunt „.

Hinc quoque patet, non parum attendendum esse, a quo ipsa Arresta allegentur, ut de eorum auctoritate statuatur: utrum ea referentes, eorum prolationi & causarum discussioni interfuerint; vel actorum omnium inspectionem habuerint; eaque ita discusserint, ut intelligere potuerint, super quo Arresta prolata sint.

Quin & illud circa Arresta, & Magistratuum Judicata observandum, non mox iis adhibendam fidem, ubi hæc apud auctorem aliquem relata, vel afferta reperiuntur, quemadmodum de Declarationibus S. Congregationis super interpretatione Concilii Tridentini declaravit *Urbanus VIII.* sed ipsorum referentium auctoritas ponderanda; quin & ad ipsa Curiæ Regesta subinde recurrendum, ut certior de prolatione allegatæ Sententiæ fides, & ejusdem verus sensus haberi queat.

AP-

APPENDIX.

De Citationibus utriusque Juris.

CUm tam apud veteres, quam recentiores Canonistas frequentissima sint e Jure Canonico, & Civili desumpta testimonia; atque non raro contingat, ut sint lectores qui loca allegata in corpore Juris Canonici, vel Civilis reperire nequeunt; eo quod ipsas Citationum notas non satis intelligant; breviter hic Citationes exponam.

De Citationibus Juris Canonici.

Citationes Decreti Gratiani.

DEcretum Gratiani 3. partibus constat. In prima parte solet fieri citatio per numerum *Distinctionum*, & *Canonum*, vel etiam per initialia Canonis verba, hoc modo *Can. 6. dist.* 8. vel quod idem est. *Can.* VERITATE *dist.* 8. id est Canone cujus initiale verbum est VERITATE.

Secundæ partis Canones, uti & tertiæ, similiter vel per numeros, vel per initialia verba citantur, additis in secunda parte, Causâ & Quæstione, hoc modo: *Can. 6. causâ 1. quæst.* 1. vel subintellectâ voculâ *causâ*, hoc modo: *6. quæst.* 1. *Can.* 3. id est *causâ 6. quæst.* 1. *Can.* 3.

Tractatus de *Pœnitentia* secundæ parti immixtus citatur eodem modo, quo prima pars, additis his verbis *de Pœnitentia*. V. G. *Can.* REPERIUNTUR 2. *dist.* 2. *de Pœnitentia*.

Ex tertia sienti e prima, additione particulæ *de Consecratione;* hoc est distinctione 2. in tractatu de Consecratione.

Decretalium Gregorii IX.

Decretales Gregorii IX. citantur, vel per initialia verba Capitulorum, vel per numeros, quod commodius est, expressâ rubricâ seu titulo, sub quo referuntur: additurque frequenter vocula *Extra*, vel quæ idem significat notula ;;, ad indicandum, quod sit prima collectio hodie recepta, & corpori Canonico inclusa, quæ extra vetus corpus Canonum, hoc est Decretum Gratiani extat. V. G. *cap.* OSIUS 2. *extra*, vel ;; *de Elect.* Id est Capitulum 2. quod incipit OSIUS in Decretalibus Gregorii IX. sub titulo de Electione, qui est titulus 6. libri 1. interdum claritatis causâ additur: *apud Gregorium*, vel *apud Raymundum:* ut intelligatur esse in collectione facta auctoritate Gregorii, aut operâ Raymundi. Interdum etiam simpliciter citatur initium, vel numerus Capituli cum expressione tituli, quo casu intelligitur equidem collectio Gregorii tamquam famosior.

Citationes partis decisæ.

Porro quia in editione harum Decretalium recentiore sæpe suppletur pars Decretalis omissa, quæ per Raymundum indicatur per voculam *infra;* & textui Decretalis alio expressa charactere subjicitur, solet dum hæc citatur, in citatione Capituli addi *in parte decisâ*, quasi diceretur in parte a Raymundo decisa, seu rescissa.

Collectionis Bonifacii VIII.

Collectio *Bonifacii VIII.* quæ in corpore juris Canonici sequitur Decretales Gregorii IX. citatur eodem modo, quo præcedens, nisi quod ad distinctionem addatur *in Sexto*, aut hoc modo *in VI.* vel interdum claritatis causâ *apud Bonifacium*.

Clementinarum, & Extravagantium.

In citatione *Clementinarum, & Extravagantium* additur *in Clementinis: in Extravagantibus Joannis XXII.* vel *in Extravagantibus communibus*.

Interdum tamen 3. hæ posteriores non citantur sub nomine Capitulorum, sed dicitur V. G. *Clementina* 2. *de Elect.* aut *Extravagante* 2. *Joannis XXII. de verborum significatione*, aut *Extravag. comm.* 2. *de Prabend.*

Quomodo *Tituli* citati inveniantur.

Porro quia plures sæpe tituli in his collectionibus, præsertim Gregorii IX. & Bonifacii VIII. continentur eodem libro; atque insuper singulæ collectiones plures libros comprehendant, neque in citatione exprimatur numerus libri neque tituli; ne Tirones, præsertim Theologi hic hæreant, Index alphabeticus titulorum collectioni Gregorii IX. & Bonifacii VIII. præfixus est, quo citatum Capitulum facile inveniatur.

Pro faciliori etiam Titulorum in collectione Bonifacii VIII. Clementinarum, & Extravagantium notitiâ, illud quoque animadvertendum, quod in his collectionibus tituli, licet pauciores quam in collectione Gregorii, eodem tamen ordine disponantur; ideoque si quis sciat V.G. titulum *de Elect.* inter primos titulos libri I. Decretalium Gregorii; titulum vero *de Præbendis* inter priores libri 3. haberi, & sic de reliquis; non dubitet, quin illos etiam eodem libro, & inter priores titulos istarum collectionum reperiet. Adeoque, ut quis reperire facile queat titulos omnium partium corporis Juris Canonici, sufficiet, si aliquam notitiam habeat titulorum Decretalium Gregorii IX.

De Citationibus Juris Civilis.

DElato ad unum hominem (scilicet Augustum) Imperio Romano, varie prodierunt Imperatorum Constitutiones, quæ per quingentos circiter annos, scilicet ab Augusto ad Justinianum, mirum in modum excreverunt. Magnæ quoque auctoritatis fuerunt *Responsa prudentum:* nam non tantum illorum Consilio jus dicebant Imperatores; sed eorum quoque nonnullis publicam de Jure respondendi facultatem concesserunt.

Ex his Imperatorum, ab Adriano ad Constantinum, constitutionibus, compositi sunt duo Codices tempore Diocletiani, alter a Gregorio, alter ab Hermogene viris privatis. Tertium Codicem dedit Imperator Theodosius junior, octo prudentium virorum laboribus usus, in quo Imperatorum a Constantino ad seipsum constitutiones conclusit.

Distributio Juris Civilis.

Tandem Imperator Justinianus summam manum Jurisprudentiæ Romanæ imposuit. Is enim anno Christi 528. cum *Imperatoriam Majestatem non solum armis decoratam, verum etiam legibus vellet esse armatam*, illustres viros delegit, quibus *maximum illud, & ad Reipublicæ sustentationem respiciens opus* commisit, ut ex tribus legum Codicibus *Gregoriano*, *Hermogeniano*, & *Theodosiano* amputatâ prolixitate, alium Justiniani nomine inscribendum componerent. Horum igitur excellentium virorum operâ Codicem Justinianeum perfecit, & datâ hanc in rem constitutione confirmavit anno 529.

Deinde innumeras pene veterum leges unico complexus est opere, in quinquaginta libros diviso, quod *Digestorum*, seu *Pandectarum* nomine donatum est.

Postea Juris Civilis Epitomen in quatuor libros distributam edidit in gratiam adolescentium Jurisprudentiæ studiosorum, quam Epitomen *Institutionum Juris Civilis* nomine insignivit.

Sed cum nonnulla in Codice vel omissa, vel non satis accurate pertractata deprehenderet, ipsum in multis emendari, & primæ ejus editioni secundam accuratiorem succedere voluit: hicque est *repetitæ prælectionis Codex.*

Additæ sunt *Novellæ*, seu novæ constitutiones 168. adeo ut *integrum Juris Civilis*, ut vocant, *corpus*, quatuor constet *collectionibus*, videlicet quatuor *Institutionum* libris, quinquaginta libris *Digestorum*, seu *Pandectarum*, duodecim libris *Codicis*, & *Novellis* 168. ex quibus Novellis excerptæ sunt breves sententiæ, quæ in recognoscendo Codice variis illius locis insertæ sunt, eæque *Authenticæ* dicuntur, quod auctoritate Imperatoriâ fulciantur Novellæ.

Jam cum quinquaginta *Digestorum*, seu *Pandectarum* libri una cum *Glossis* unico volumine comprehendi non possent, in tria divisi sunt volumina a librariis, qui primum volumen *Digestum vetus* nominarunt, quoniam prius editum est; secundum, *Infortiatum*, quia fortiorem ac pleniorem legum cognitionem suppeditat; tertium denique *Digestum novum*, seu postremo editum nuncuparunt.

Sin-

Singuli *Pandectarum*, & *Codicis* libri in titulos, tituli in leges, & leges in paragraphos distribuuntur. Cum ergo allegatur lex aliqua Digestorum, seu Pandectarum, nomen Digestorum significatur per litteram Majusculam D. Pandectarum vero per græcum π, cum accentu circumflexo, in cujus locum librarii duplex ff. substituunt. Exempli gratiâ si quis allegare velit paragraphum tertium legis primæ tituli primi Digestorum, seu Pandectarum, qui titulus est *de Justitia*, & *Jure*, sic dicet. Jus naturale est quod natura omnia animalia docuit, ex l. 1. parag. 3. D. seu ff. *de Justitia*, & *Jure*; id est lege primâ, paragrapho tertio, Digestis, seu Pandectis, titulo *de Justitia*, & *Jure*. Citatio Digestorum seu Pandectarum.

In Codice autem L. Nemo 2. Cod. de sacrosanctis Ecclesiis: id est lege quæ incipit ab hoc vocabulo, *Nemo*, quæ Lex est secunda, in Codice, titulo *de sacrosanctis Ecclesiis*, &c. *Novellæ* propriis nominibus, & numeris allegantur, & Novellarum capita indicantur. Institutiones quoque Juris Civilis per titulos, & paragraphos laudari solent. Hæc nota §. est π Græcum depravatum, & paragraphum significat. Citationes Codicis, Novellarum, & Instituit. &c.

Primo paragrapho præmittitur *principium*, quod sic allegatur *in pr.* id est in principio. Similiter *in f.* id est, in fine. *in sum.* id est, in summa, quæ nempe legi aut paragrapho præfixa est. Item *arg.* id est, argumento, scilicet ex aliqua lege deducto *h. t.* id est, hoc titulo, *gl.* id est, Glossa *j. g.* id est, juncta Glossa, scilicet cum notis, &c.

Quamvis Jus Civile Romanorum tantâ arte, & operâ a Justiniano, tum ex optimis quibusque Jurisconsultorum responsis, & observationibus; tum etiam ex sanctissimis Imperatorum constitutionibus compositum fuerit, non tamen statim a subsequentibus Imperatoribus est approbatum, & in forensibus controversiis usurpatum. Sed ipsius auctoritas paulatim crevit, prout magis apud homines innotuit: tandemque apud cunctas fere Nationes, vel ex toto, vel ex parte, cœpit observari. Nunc magnum habet pondus in tota fere Europa, ubi Jus simpliciter nominatur. Auctoritas Juris Civilis Romani.

Nam etiamsi nulla fere sint Europæ Regna, nullæ Provinciæ, quæ peculiares non habeant usus, & Consuetudines; in iis tamen *Jus scriptum*, id est, *Jus Romanum* pro regula est, quotiescumque *Jus*, ut vocant, *Consuetudinarium* deficit. Idque Obertus de Orto Jurisconsultus Mediolanensis recte observat lib. 2. de Feudis tit. 1. his verbis: *Strenuus legis peritus, sicubi casus emerserit, qui Consuetudine feudi non sit comprehensus, absque calumniâ uti poterit lege scriptâ.*

In Gallia quædam sunt Provinciæ, in quibus *Jus scriptum* obtinet, ut Regio Lugdunensis, Gallo-Provincia, Occitania. In aliis suæ vigent Consuetudines ab antiquo observatæ; quas tamen constitutione Caroli VII. anni 1454. scriptis mandatas esse oportet, ac in supremis Curiis comprobatas, ut omnis tollatur variatio, quæ ex testimoniorum diversitate oriebatur, ac facilius constet Judicibus quid inter judicandum sequi debeant. Ubique tamen fere Jus Romanum velut communis quædam hominum regula merito spectatur. Nam vera & genuina continet æquitatis ac justitiæ naturalis principia: nec aliunde melius Jurisprudentiæ præcepta, & definitiones, quam ex Jure Romano repetuntur. Et Consuetudinum.

APPROBATIO.

HOc opus, cui Titulus, *Jus Ecclesiasticum Universum*, &c. duobus tomis comprehensum, Auctore admodum Reverendo ac Clarissimo Domino ZEGERO BERNARDO VAN-ESPEN J. U. Doctore, & SS. Canonum in Academia Lovaniensi Professore, multorum votis diu desideratum, & plurium, ut spero, plausibus excipiendum, publicam lucem meretur, & studiosam lectionem: ex eo siquidem Canonum studiosus exactam notitiam Juris tam fori, quam poli haurire poterit, Theologus

normam rectæ administrationis Sacramentorum, & Ecclesiastici, omnes modum vivendi vocationi ac characteri suo congruum; cumque ut loquitur Concil. Trid. *Sess. 22. cap. 1. de Reform.* nihil sit quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita, & exemplum qui se divino ministerio dedicarunt, fructus hujus operis, Deo propitio, in totam Ecclesiæ compaginem diffundetur. Ita censeo Antuerpiæ hac 26. Martii 1700.

ARNOLDUS EYBEN Cath. Antuerp. Canonicus Theol. Librorum Censor.

APPROBATIO.

UNiversum hoc *Jus Ecclesiasticum* magnis laboribus, & multilegâ lectione collectum magno prodit universalis Ecclesiæ bono: cum enim ignorantia cunctorum sit causa malorum, iniquitatis radicem hanc exscindit, cordatum modo lectorem inveniat, Juris enim de quo veritas, hic aptis Sacræ Scripturæ textibus illustratur, inconcussis summorum Pontificum Decretis munitur, sacris Conciliorum Canonibus firmatur, sanctorum Ecclesiæ Doctorum assertionibus fulcitur, sanctis Patrum documentis sustinetur, & sparsis hinc inde Gnomis ceu Gemmis ornatur, & splendet, Judicum Sententiis, & Decisionibus ad posteros transmittitur, unde fiet miserante Deo, ut si Juris hujus rectitudini mores hominum collineentur, in obtinendis Dignitatibus confusa recedet cordis ambitio, in distribuendis Beneficiis, & Officiis pelletur injusta Personarum acceptio, nec effrons apparebit Simoniæ facies a non paucis vocata pensio. Volve vel saltem percurre cordate lector, & dices nos stillam ex fonte propinare, radium lucis pro die vibrare, ex immensis Thesauris obolum proferre: non ambigo quin Opus hoc universum, sanæ Doctrinæ Theologis futurum sit gratissimum, Juristis optatissimum, nocturnâ diurnâque manu versari dignissimum a Pastoribus, a Canonicis, ab omnibus Clericis. Stilus claritate placet, ordo memoriam juvat, selectarum quarumdam Sententiarum unctio voluntatem perlinit, veritatis splendor passim emicans intellectum inaurat, publicâ ergo luce longe dignissimum censeo, hac 12. Novembris 1699.

JOAN. LE BEAUS. Adalberti Leodii Curio-Decanus Exam. Synod.

L I C E N T I A

Censoris Ordinarii Coloniensis.

LIber *Jus Ecclesiasticum Universum* inscriptus Auctore adm. Rever. & Clarissimo Domino Zegero Bernardo Van-Espen J. U. Doctore, & SS. Canonum in Academia Lovaniensi Professore, alias alibi approbatus, ac Typis mandatus; nunc vero sumptibus D. Wilhelmi Metternick Bibliopolæ Coloniensis impressus, permitto, ut evulgetur. Coloniæ 16. Augusti 1702.

CORNELIUS BREUVER SS. Th. Doctor & publicus Professor, S. Severini Canonicus Chori-Episcopus & Pastor, Librorum Censor.

DE-

DECLARATIO

Reverendi Patris d' Elbecque ex Ordine Fratrum Prædicatorum, Romæ in Congregationibus Cardinalium Consultoris, & qualificatoris in Gratiam Juris Universi Ecclesiastici.

REver. P. d' Elbecque nono die Septembris ann. 1702. scripsit D. Van-Espen, quod D. Van-Susteren (tunc Vicarius generalis Archiepiscopi Mechliniensis, deinde Episcopus Brugensis) ipsi adfuerit 6. ejusdem mensis; " atque inter alia verba, quæ " colloquebamur, inquit, non dubito, ajebat D. Van-Susteren, Paternitatem vestram " multum occupari etiam a sacris Congregationibus. Cui ego; imo Domine multum " occupor, & non infrequenter saeræ Congregationes suis mandatis me honorant, ac " forte brevi mihi committetur examen *Juris Ecclesiastici universi* D. Van-Espen, cum " dicatur illud a te jam esse denuntiatum. Tibi autem declaro in antecessum, quod " si istius operis examen mihi committatur, ex mea sententia certe non condemnabi- " tur. Nam ipsum perlegi, & nihil quod censuram mereatur in ipso offendi. Ad hoc " ipse mox erubuit, & tantum non obmutuit. Resumpto interim animo, humili vo- " ce respondit: nec nos librum illum denunciamus, quod aliquid contineat contra " fidem aut bonos mores; sed quod Jurisdictioni Ecclesiasticæ non satis faveat, imo " potius illam impugnet, & deprimat; atque inter cetera Jus adscribat potestati se- " culari dijudicandi, & resolvendi in dubiis de immunitate (a)".

APPROBATION (b).

J'Ay lû par ordre de Monseigneur le Garde des Sceaux un Manuscrit intitulé: *Supplementum in Corpus Juris Canonici:* c'est un Ouvrage du célebre M. Van-Espen, Professeur en Droit Canon dans l'Université de Louvain, qui donne un Supplément a plusieurs endroits de son Livre intitulé: *Jus Ecclesiasticum Universum hodiernæ disciplinæ præsertim Belgii, Galliæ, & vicinarum provinciarum accommodatum*, imprimé à Louvain, & à Bruxelles en 1700. Ce Manuscrit est plein d'une érudition profonde, qui répond bien à la réputation que l'Auteur s'est si justement acquise par ses précédens Ouvrages: il renferme plusieurs dissertations doctes, & curieuses sur l'ancienne discipline de l'Eglise, & les instructions que l'Auteur y donne semblent pour la plûpart tout-à-fait à désirer aux endroits y marquez de son premier Ouvrage, c'est pourquoi l'impression n'en peut être que très-utile & très-agréable au Public. Fait à Paris le 2. Janvier 1727. NOUET.

(a) Hanc declarationem R. P. d' Elbecque detulit D. Van-Susteren ad Cardinales Congregationis S. Officii, nihilominus examen *Juris Ecclesiastici Universi, &c.* R. P. d' Elbecque commissum fuit; discussio ejusdem operis credita quoque est aliis consultoribus, at præter votum R. P. d' Elbecque prohibitum fuit *Jus Ecclesiasticum* Decreto Congregationis Cardinalium S. Officii, dato die 22. Aprilis 1704. hoc Decretum refertur sub littera majuscula *A* ad calcem opusculi, cujus hic est titulus: *Æquitas sententiæ Parlamenti Mechliniensis.*

(b) Hæc approbatio hodie spectat contextus, qui in *Jure Ecclesiastico universo* suis locis inserti duas inter manus leguntur.

INDEX

TITULORUM ET CAPITUM.

PARS PRIMA.

DE PERSONIS.

TITULUS PRIMUS.

De Clericis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS II.

De vita & honestate Clericorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS III.

De Pastoribus, & Vice-Pastoribus.

CAPUT PRIMUM.

X. *Si-*

TITULUS IV.

De Custodibus Ecclesiarum Parochialium.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS V.

De Æedituis Ecclesiarum Parochialium, & Magistris Pauperum seu Mensarum Sancti Spiritus.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS VI.

De Decanis Christianitatis seu Ruralibus.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS VII.

De Canonicis Collegiatarum, & Cathedralium Ecclesiarum; & officiis Juribusque utriusque communibus.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS VIII.

De Capitulo Cathedrali.

CAPUT PRIMUM.

TI-

TITULUS IX.

De Capitulo Sede vacante.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS X.

De Canonicis Graduatis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XI.

De Dignitatibus Capitulorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XII.

De Dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XIII.

De Electione, & Nominatione Episcoporum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XIV.

De Confirmatione Episcoporum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XV.

De Consecratione Episcoporum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XVI.

De Cura Episcopali.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XVII.

De Visitatione Episcoporum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XVIII.

De Synodis Diœcesanis, seu Episcopalibus.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XIX.

De Metropolitanis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XX.

De Synodis Provincialibus.

CAPUT PRIMUM.

II. *Usus*,

TITULUS XXI.

De Legatis, & Nuntiis Apostolicis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXII.

De Congregationibus Cardinalium.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXIII.

De Officialibus Curiæ Romanæ.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXIV.

De Instituto Regularium, & eorum Admissione.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXV.

De Admissione ad Religionem, & de Novitiatu.

CAPUT PRIMUM.

V. De

TITULUS XXVI.

De Simonia circa ingressum Religionis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXVII.

De Professione, & ejus effectu.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXVIII.

De Voto Obedientiæ.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXIX.

De Voto Paupertatis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXX.

De Voto Castitatis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXXI.

De Monasteriorum Superioribus.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXXII.

De Regularium Reformatione, & Visitatione.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXXIII.

De quasi-Regularibus.

CAPUT PRIMUM.

ELENCHUS MONUMENTORUM

Quæ in primo Volumine Juris Ecclesiastici Universi citantur.

JURIS

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI

PARS PRIMA.

DE PERSONIS.

TITULUS PRIMUS. DE CLERICIS.

CAPUT PRIMUM

De Clericis primæ Tonsuræ.

1. *Olim Tonsura ab Ordinibus non fuit separata.*
2. *Epocha Tonsuræ separatim datæ controvertitur.*
3. *Separationis occasio.*
4. *Hodie semper sejuncta.*
5. *A multis perverse appetitur.*
6. *Perversa intentio a Synodis, quomodo reprobata.*
7. *Sollicitudo Episcoporũ circa Tonsurandos.*
8. *Commoda ex illa sollicitudine speranda.*
9. *A quo primitus Tonsura collata.*
10. *Tonsuræ susceptæ probatio.*

I. RIMIS quinque ut minus Ecclesiæ seculis, nullos fuisse Clericos primæ duntaxat Tonsuræ, nullo minore, aut majore Ordine insignitos, ostendit Morinus de Ordinationibus *parte 3. exercitat. 15. cap. 3.* Ibidem docens Tonsuram seculis illis numquam separatim ab omni Ordine datam fuisse, sed simul cum primo Ordine, velut ritum illius collationi annexum.

☞ II. Sunt tamen nonnulli viri eruditi, atque inter alios Joannes Mabillon in præfatione *ad partem* 1. *seculi* III. *Benedictinorum num.* XIX. & Christianus Lupus in scholiis *ad Canonem* XIII. *Concilii Œcumenici* VII. qui contendunt contra Morinum (in textu citatum) Tonsuram, ante tempus a Morino præfixum, separatim & ante alicujus ordinis susceptionem fuisse datam.

Quidquid sit de hac epocha Tonsuræ *separatim* datæ, in hoc tamen Morino consentiunt, morem illum *passim* Tonsuram ut quemdam quasi ordinem præmittendi ante omnis ordinis susceptionem, etiam Minorum, recentioris esse disciplinæ. ☜

III. Quâ autem occasione, tandem circa annum septingentesimum Tonsura ab omni Ordine separari cœperit, his verbis enarrat Morinus: " Parentes filios suos impuberes, imo fere infantes, Ecclesiasti-

„ cis

„ cis officiis consecrabant, & Episcopis „ instituendos offerebant. Eos Episcopi „ in eadem domo educandos, & instruendos „ curabant, ut essent Cleri reparandi velut seminarium. Eorum institutioni senex aliquis e Clero præficiebatur, atque ut plurimum Archidiaconus. Cum autem propter ætatis infirmitatem, Ostiariorum, aut Lectorum officiis in Ecclesia fungi non possent, Ordines illos illis non conferebant; sed solam Tonsuram cum veste clericali. Tonsuram ideo ab Ordine separantes, ne pueri isti Ecclesiæ ministeriis parentum pietate devoti, ut prorsus seculares & profani, hominum oculis comparerent. Longo post tempore, quod in pueris fiebat propter ætatis infirmitatem, in ætate valentibus usurpatum est; Tonsuraque clericalis, ut Ordo quidam ab aliis separatus, quibuscumque separatim collata est „.

IV. Quod labentibus seculis invaluisse scribit Morinus, id non in Belgio duntaxat, sed per totam Ecclesiam Latinam receptum est; ut nimirum Tonsura clericalis, tamquam Ordo quidam ab aliis separatus, quibuscumque separatim conferatur.

Neque insigniti Tonsurâ clericali ab ea *Clerici* duntaxat nuncupantur, sed etiam de *foro* Ecclesiæ constituuntur; & privilegia clericalia adipiscuntur: uti Episcopus ordinans ex Pontificali denuntiat: *Filii carissimi*, ait ad Tonsuratos, *animadvertere debetis, quod hodie de FORO ECCLESIÆ facti estis, & PRIVILEGIA CLERICALIA sortiti estis*. Pontif. Rom. Edit. 1663. pag. 18.

V. Hinc factum, ut plures, non animo Deo, & Ecclesiæ serviendi, sed laicalis judicii declinandi causâ; & privilegiis clericalibus gaudendi Tonsuram clericalem expeterent; quos notavit Synodus Tridentina; eos ad Tonsuram non admittendos declarans, *de quibus probabilis conjectura non sit, eos, non secularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse*. Sess. 23. cap. 4.

Verum, quia in Belgio hæc a jurisdictione laicali exemptio quoad Clericos primæ Tonsuræ, faventibus, vel annuentibus summis Pontificibus, multum restricta est (ut infra, ubi de immunitate & exemptione Clericorum agetur, ostendemus) pauci sunt in Belgio, qui hac a Synodo Tridentina reprobatâ intentione, Tonsuram clericalem expetunt. At alia est non minus perversa & perniciosa, quæ plurimos ad Tonsuram clericalem hodie in Belgio impellit.

Cum enim in Belgio, uti & aliis Provinciis, plura sint Ecclesiastica Beneficia solam Tonsuram clericalem requirentia, ut quis proventibus, aut aliquâ eorum parte gaudere possit, etiam in minori ætate constitutus: plurimi, vel proprio, vel parentum instinctu, ad Tonsuram clericalem hoc unico motivo impelluntur, ut Beneficii obtinendi fiant capaces; nihil de vocatione ad Statum Ecclesiasticum, aut propensione, & animo Deo, & Ecclesiæ serviendi solliciti.

VI. Carnalem banc ac terrenam intentionem, non secus ac priorem exclusit Synodus Tridentina, declarando, primâ Tonsurâ solum initiandos, de quibus probabilis conjectura sit, *eos hoc vitæ genus elegisse, ut Deo fidelem cultum præstent*. Sess. 23. *cap*. 4. *de reform.*

VII. Hinc e Concilio Tridentino redux Franciscus Richardotus Episcopus Atrebatensis voluit, ut ad Tonsuram non admittantur, " nisi qui fidem faciant, se „ eo animo hunc gradum optare, ut Deo, „ & Ecclesiæ serviant „. Syn. Atrebatensis 1570. *tit. de Sacram. Ordinis cap.* 7. Consonant & aliæ Synodi Belgicæ, vel generaliter, aut etiam specialiter jam citatum Synodi Tridentinæ Decretum probantes. Quibus novissime suffragatus est nominatissimus ille Mechliniensium Archi-Præsul Jacobus Boonen, in Decreto suo de Sacris Ordinationibus 19. Octob. 1654. publicato, in quo a Tonsurando inter cetera requirit, " ut a Parocho, & Ludimagistro, eove quem in quovis studiorum „ genere audit, aut si alicui Seminario, „ vel Collegio adscriptus est, ab illius „ Rectore loco Parochi, clausas & obsignatas litteras afferat; quibus testatum „ faciat, bonis probisque moribus semper „ se vixisse, itemque in Ecclesia frequentius,

„ tius, religiosiusque versatum esse, ac „ sacram Communionem sæpius in anno „ sumpsisse„: *Nec non probabilem de se spem prebere, quod in Clericalis Ordinis disciplina sit permansurus, quod potissimum, ut Deo fidelem cultum præstaret, ad hoc vitæ genus fuerit inductus*.

His præiverat zelosissimus Mediolanensis Antistes S. Carolus, qui a Tonsurandis inquiri voluit: " Quam ob causam se „ Clericos fieri velint? An tales sint, qui „ spem præbeant, Ecclesiæ ministros utiles se fore? A quo Sacerdote, sanctioris vitæ Magistro instituti sint vitæ clericalis modum? An vitæ christianæ „ præcepta, institutave sciant„? *Concil. Mediol. V. an.* 1579. *habitum*, *part.* 3. *cap.* 2.

Sane si unquam in danda Tonsura vigilare, & sollicitos esse oportuit Episcopos Belgii, indubie hoc tempore oportet. Ad oculum quippe patet, in Belgio locum habere, quod anno vigesimo quarto decimi septimi seculi deplorabant Patres Concilii Burdigalensis, *cap.* 6. §. 2. " In nulla re „ magis laborare homines hujus seculi, „ quam ut filii, præcipue deformes, & ad „ negotia sæcularia inepti, in sortem Domini assumantur: ad Beneficia certe, „ non ad officia Ecclesiastica, quacumque „ ratione, cum eos non vocet Dominus, „ promovendi„.

VIII. Si eam circa Tonsurandos curam impenderent Episcopi, non dubium, quin plures inepti, & mercenarii a Beneficiis, & Ministeriis excluderentur; qui semel Tonsurâ acceptâ, & per eam Beneficiorum capaces redditi, a Patronis, aut Collatoribus Beneficia impetrantes, non sine summa difficultate, & non nisi obstante manifesto impedimento, excludi possunt.

Ad hæc: sit Episcopus, qui non nisi Ecclesiæ utiles, & in doctrina, & moribus rite probatos Sacerdotes Diœcesi suæ providere intendit; ni & circa Tonsurandos debitam exactamque adhibeat diligentiam, non raro suo frustrabitur voto. Quid enim facilius, frequentiusque, quam obtentâ jam Tonsurâ Beneficium aliquod nullius, aut exigui proventus impetrare in Diœcesi Episcopi, qui scitur omnes pene indifferenter ad sacros Ordines admittere; atque ita titulo Beneficii a tali Episcopo ordinari, a quo ordinari non potuisset, nisi Tonsurâ receptâ Beneficium obtinuisset.

Ex his quisque facile intelliget, *permultum propterea referre* (verba sunt S. Caroli in Conc. Mediol. IV. 1576.) *omnem in illa conferenda, & suscipienda, diligentiam adhiberi*.

☞ IX. Tonsuram primitus etiam a Presbyteris, quin & a Laicis subinde datam esse, monet Mabillon. in præfatione ad *partem* I. *seculi* III. *Benedictinorum*, *n.* XIX.

Neque id adeo mirum videbitur, si attendatur quod primitus Tonsura in simplici quadam capillorum detonsione, & vestium mutatione constiterit.

Per hanc enim capillorum detonsionem, & vestium clericalium assumptionem demonstrabat suscipiens, se animum ad statum Ecclesiasticum habere; eo fere modo, quo in Academicis Collegiis, & Episcoporum Seminariis solent adolescentes vestem & tonsuram in simplici capillorum detonsione consistentem assumere, eâque assumptione animum ad statum Ecclesiasticum profiteri.

Quid igitur mirum si & Tonsura in hac capillorum, & simplici vestium mutatione consistens, etiam a Presbyteris, quin & a Laicis citra consensum Episcopi dari potuerit?

At postquam labentibus seculis, sensim hæc capillorum detonsio, & vestium immutatio fieri cœpit, quibusdam precibus & ritibus adhibitis, atque ad instar cujusdam Ordinis reputari, tandem & collatio Tonsuræ ad Episcopum devoluta est: eo etiam titulo quod de vocatione matriculæ Ecclesiæ adscribendorum, præ ceteris cognoscere & inquirere, pertinere videatur ad Episcopum. ☜

X. Illud circa Tonsuram, & Ordines hic in Belgio speciale occurrit, quod *Edictum perpetuum* Alberti & Isabellæ Gubernatorum, *Art.* 21. pro eorum probatione requirat litteras, nec testes admittat, nisi in casu deperditorum Registrorum: quam perditionem, qui allegat, probare debet; uti notat Antonius Anselmo ad citatum articulum §. 17.

☞ Inter Doctores controvertitur, utrum Ton-

Tonsura Clericalis probetur per litteras ordinum superiorum, utrum vero requirantur litteræ Tonsuræ, sive quæ expediuntur, & dantur in specificam probationem datæ Tonsuræ.

In primis apparet quod articulus *Edicti perpetui*, de quo in textu agitur, intelligi debeat de litteris *specialiter* collationem Tonsuræ referentibus; sive de illis, quæ expediuntur *speciatim* in probationem collatæ Tonsuræ, solentque vulgo vocari *litteræ Tonsuræ*.

Sed & hoc satis constat, hunc articulum loqui de probatione *judiciali*; ut nimirum dum pars in judicio opponit defectum Clericatus; eoque ex capite nullitatem collationis, aut præsentationis arguit, judex nequeat admittere probationem per testes, sed requirere teneatur probationem per *litteras* juxta tenorem *Edicti*.

At extra judicium, aut in locis, in quibus non viget lex positiva, probationem *per litteras* requirens, sufficiens & plena probatio Tonsuræ haberi posse videtur per litteras & probationem superiorum Ordinum, uti pluribus adstruit Nicolaus Garcias de benef. *part.* VII. *cap.* 2.

Scitur enim hodie neminem ordinari, nisi ordinandus Ordinario prævie fidem fecerit de suscepta Tonsura, & aliis Ordinibus inferioribus.

Quin & ipsi ordinandi hodie admodum solliciti sunt, ne omissâ Tonsurâ, ad ordines promoveantur, ob periculum irregularitatis eo titulo incurrendæ: quia juxta modernam disciplinam, & receptam opinionem, *per saltum* conferentur promoti, & ordinati; qui omissâ Tonsurâ ad Ordinem altiorem promoverentur, quæ promotio irregularitatem hodie inducit. *Toto titulo x. de Clerico per saltum promoto.*

Quapropter, si constet per litteras, aut aliunde quemquam esse constitutum in sacris Ordinibus, non dubium quin attento more, qui in ordinandis servari consuevit, sufficienter censeri debeat probatum, similem ordinatum etiam esse initiatum primâ tonsurâ, tametsi *litteras Tonsuræ* non possit producere.

Igitur quia capitula, vel alii, quibus competit jus inducendi præsentatos, vel electos, aut provisos in realem possessionem beneficiorum, non cognoscunt de qualitatibus aut titulis introducendi more judiciario, dubium non videtur, quin etiam sufficiat probatio susceptæ Tonsuræ per litteras superiorum Ordinum; vel quod constet eum revera in superiori Ordine constitutum.

Contraria nimium scrupulosa quorumdam Capitulorum, & Prælatorum praxis videtur profluxisse ex ignorantia, aut non adhibitâ distinctione inter probationem *judicialem* & extrajudicialem.

Sicuti enim de ceteris qualitatibus ipsius instituendi non exigitur examen judiciale, neque requiritur probatio, quæ esset in judicio necessaria, sed sufficere creditur, si instituendus capacitatem quoad mores, & scientiam præbet per testimonia extrajudicialia, quæ moralem saltem certitudinem efficiunt; quidni sufficere debet, si instituendus per probationem extrajudicialem faciat fidem de suscepta Tonsura.

Recte quoque notat post alios Perezius de Lara in tractatu *de Anniverf. & Capell. lib.* 2. *cap.* 5. quod etsi nullus queat obtinere titulum beneficii, nisi primâ Tonsurâ initiatus fuerit, tamen si quis sit in possessione, is non teneatur probare Tonsuram; sed quod præsumptio resultans ex quasi possessione beneficii, & clericatus sufficiat, ut saltem in judicio possessorio obtineat, & in beneficii possessione manuteneatur, saltem quoadusque ipse defectus Tonsuræ plene probetur.

CAPUT II.

De Clericis Minorum Ordinum.

1. *Ordines Minores Ordinibus Sacris olim non semper præmissi.*
2. *Aliquando plures, aliquando pauciores præmittebantur.*
3. *Nemini uno eodemque tempore plures conferebantur.*
4. *Interstitia etiam inter hos Ordines servata.*
5. *Hodie omnes Sacris Ordinibus præmitti debent.*
6. *Votum Ecclesiæ, ut functiones illorum Ordinum restituantur.*
7. *Ut per interstitia conferantur.*

8. *Di-*

8. *Disciplina circa hos Ordines multum collapsa*.
9. *Quæ prolapsionis origo*.
10. *Zelus S. Caroli in hac disciplina restituenda*.

I. QUatuor Ordines, quos hodie Minores dicimus, Ostiariatum, Lectoratum, Acolythatum, & Exorcistatum, primis Ecclesiæ seculis non fuisse semper præmissos Sacris Ordinibus; neque existimatum tunc fuisse, ut hodie creditur, illum *per saltum* aut minus Canonice ordinatum, qui uno aut pluribus, vel subinde etiam omnibus Ordinibus Minoribus omissis, ad Diaconatum altioremque Ordinem fuisset promotus, tam ex Canonibus, quam exemplis Sanctorum ita ordinatorum, fuse ac solide ostendit Morinus *de Sac. Ordinat. part. 3. exercitat. 11. cap. 2.* Notatque ibidem: Minores illos Ordines eum præcipue in finem Majoribus fuisse præmissos, ut in horum exercitiis, ad altiores Ecclesiæ functiones assumendi prius probarentur, & exercerentur.

II. Hinc ulterius fiebat, ut nunc plures, nunc pauciores sacris Ordinibus præmitterentur; prout nimirum Episcopi judicabant ipsum ordinandum plus minusve esse probandum, & exercitandum.

Neque enim ullus, etiam Minoribus Ordinibus insigniebatur, nisi una alicui Ecclesiæ adscriberetur, ubi Ordinis suscepti functiones obiret.

III. Cumque singulorum Ordinum variæ diversæque essent functiones, nemini uno eodemque tempore plures Ordines dabantur; sed prout his, illisve amplius convenire judicabantur, eos Episcopus conferebat. " Alius, inquit S. Ambrosius *lib.* „ *1. Off. cap. 44. Edit. 1690.* distinguendæ lectioni aptior, alius psalmo gratior, „ alius exorcizandis, qui malo laborant spiritu, sollicitior, alius sacrario opportunior habetur: Hæc omnia spectet Sacerdos, & quid cuique congruat, id officii deputet. Quo etenim unumquemque suum ducit ingenium, aut quod officium decet, id majore implet gratiâ „.

IV. Denique nemo eo tempore, Ordine aliquo Minore insignitus ad ulteriorem, etiam Minorem Ordinem ascendebat; nisi præscriptis temporibus, quæ hodie *interstitia* vocamus, in Ordinis illius exercitio laudabiliter versatus esset; & quoddam quasi tyrocinium percurrisset; quo se in majoribus functionibus obeundis idoneum probasset. Quæ omnia fusius prosequitur, & probat Morinus in citato capite, & sequentibus.

V. Moderna vero Ecclesiæ disciplina nullum hodie ad sacrum Ordinem admittit, nisi omnibus quatuor Minoribus insignitum; eumque, qui vel uno omisso Majorem suscepisset, tamquam *per saltum* promotum reputaret; & a suscepti Ordinis functionibus suspensum; saltem quousque omissum Ordinem suscepisset. De quo videri possunt Canonistæ ad tit. 28. lib. 5. Decretalium, *de Clerico per saltum promoto*.

Quoad reliqua puncta, si Ecclesiæ mentem in Canonibus expressam spectemus, reperiemus, modernam circa Ordines minores disciplinam Ecclesiæ cum pristina pene per omnia convenire.

VI. Optat siquidem Synodus Tridentina *Sess. 23. cap. 17. de reformat.* " Ut Sanctorum Ordinum a Diaconatu ad Ostiariatum functiones, ab Apostolorum temporibus in Ecclesia laudabiliter receptæ, & pluribus in locis aliquandiu intermissæ, in usum juxta Sacros Canones revocentur „. Hortaturque in Domino Ecclesiarum Prælatos, illisque præcipit, ut quantum fieri potest, provideant, ut functiones hujusmodi in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis frequentioribus, per constitutos in dictis Ordinibus duntaxat exerceantur. Et sane, ni hic esset Ecclesiæ sensus; quamobrem Ordinum illorum singulas functiones tam sollicite in Pontificali Ecclesia exprimeret, Ordinatisque inculcaret, atque ut in iis exercendis essent diligentes moneret, Deumque per Antistitem deprecari vellet?

VII. Ad hæc etiamnum hodie Ecclesiæ mentem esse, ut Ordines Minores per temporum intervalla conferantur; utque in illorum exercitiis Clerici probentur, priusquam ad ulteriores promoveantur, evidenter probat *Synodus Trident. c. XI. de reform.* desiderans, ut Minores Ordines per temporum interstitia, nisi Episcopo aliud expedire magis videretur, conferantur; *ut eo ac-*

accuratius, quantum sit hujus disciplinæ pondus, possint edoceri; ac in UNOQUOQUE MUNERE, juxta præscriptum Episcopi se exerceant, idque in ea, *cui* adscripti erunt, Ecclesia; nisi forte ex causa studiorum absint, *atque ita de gradu in gradum ascendant, ut in eis cum ætate, vitæ meritum, & doctrina major accrescat*.

Quid evidentius, quam Synodum Trid. conformiter ad Patrum disciplinam, velle non solum, ut Minorum Ordinum functiones in usum revocentur; sed etiam, ut singuli per temporum intervalla conferantur: ut ita in eorum exercitiis, tamquam in quodam tyrocinio ad majores Ordines promovendi exerceantur, & probentur.

Hanc disciplinam probarunt & Synodi Belgicæ; vel generatim probando quæ circa Ordines statuit Synodus Tridentina, vel eamdem disciplinam suis Decretis specialiter proponentes, & inculcantes.

" Nullus, ait Synodus Namurcensis sub Francisco Buisseret an. 1604. *tit.7. cap.* a. se præsentet ad plures Ordines Minores simul suscipiendos, nisi Ecclesiæ necessitas, aut utilitas hoc postulaverit: *Cum extra hunc casum, Sacrum Concilium Tridentinum in Minoribus non minus, quam Majoribus Ordinibus interstitia servari voluerit* ". Idem inculcat repetitis supra citatis Concilii Tridentini verbis Synodus Audomarensis an. 1583. *tit. 9. cap.* 14. Et novissime sub Wachtendonck Syn. Namurcensis *tit.* 8. *cap.* 4. declarat: " quod Minoribus Ordinibus insigniti, juxta Conc. Trid. dispositionem, non nisi post annum a susceptione postremi gradus Minorum Ordinum, ad Majores Ordines promovebuntur: nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas videatur aliud exposcere ".

VIII. Attendant Episcopi, aliique Ecclesiarum Prælati, quibus disciplinæ cura incumbit, quam hæc cum moderna Belgii praxi conveniant: ubi minorum Ordinum officia & ministeria a quolibet occurrente occupantur, & vix aliquando ab initiatis administrantur.

Imo quis Clericus ob receptos hos Ordines de functionibus Ordinibus annexis obeundis vel unquam cogitat; aut ab Episcopo monetur? Quis Episcopus, aut Ecclesiæ Prælatus intendit, num Ordinibus Minoribus initiati aliquas ei annexas functiones exerceant? Aut, an hi, qui eas obeunt, Ordinibus illis sint initiati? Adeo quidem de his omnibus altum silentium, ut verendum sit, ne evenerit in Belgio, quod timebat Synodus Trident. *Sess.* 23. *de reformat.* quod nimirum, per functionum illarum neglectum, daretur occasio hæreticis traducendi functiones illas *ut otiosas*.

Quoad interstitia inter ipsos Ordines Minores, nullum superest in Belgio vestigium; imo nec unus sine altero unquam confertur.

Quin nec Ordines Minores inter & Subdiaconatum plusquam unius diei spatium intercedere solet: Hoc est, feriâ sextâ quis ad Minores, & Sabbato sequenti ad Subdiaconatum promovetur.

Ita omnis Canonica per Synodum Tridentinam, & Synodos Belgicas renovata, inculcataque disciplina, jam tandem non tantum collapsa, sed penitus quodammodo extincta est.

IX. Et unde hæc prolapsio? Non aliunde, quam ex faciliori primum ab Episcopis factâ dispensatione. Cum enim injunctum esset Episcopis Ordinum Minorum servare interstitia, additâ hac moderatione: *Nisi necessitas, aut utilitas Ecclesiæ, judicio Episcopi, aliud exposcat*, (*a*) contigit, ut cœperint primum cum aliquibus dispensare; credentes, necessitatem, aut Ecclesiæ utilitatem eam requirere; quâ deinde a nonnullis Episcopis nonnihil facilitatâ, tandem porta aperta est huic, quam videmus, prodigiosæ disciplinæ relaxationi: adeo ut hic verificetur illud Veterum: *Dispensatio omnis bonæ disciplinæ noverca*.

X. Expendere poterunt Episcopi, num tantus Canonum neglectus sit tolerandus: Disciplinaque illis præscripta ita negligi possit, ut nulla illius vel retinendæ, vel restaurandæ cura sit habenda. Aliud sane oculatissimo Mediolanensium Antistiti S. Carolo visum fuisse, sat probant, quæ pro re-

(*a*) In Conc. Trident. Sess. 23. c. 11. legitur: *Nisi aliud Episcopo expedire magis videretur.*

restituendis Ordinum illorum functionibus, disciplinâque in eorum collatione restituendâ, in suis Conciliis decrevit. Interim illud indubitatum, non minus hodie, quam olim, ad Sacros Ordines assumendos, debere Episcopis & quoad mores, & quoad doctrinam esse probatos. Quam probationem si hodie non accipiant ex hoc, quod Sacris initiandi prius per certa tempora se in Minorum Ordinum functionibus laudabiliter exercuerint, & dignos majoribus functionibus probarint, eam indubie aliunde accipere debent.

CAPUT III.

De Subdiaconis, Diaconis, & Presbyteris.

1. *Multis seculis Subdiaconatus minoribus Ordinibus annumeratus fuit.*
2. *Etiam postquam continentiæ lex ei fuit annexa.*
3. *Hodie Sacris Ordinibus adjunctus.*
4. *In Ordinatione Subdiaconi non fit impositio manuum.*
5. *De servanda Castitate serio monendi ad Ordinem Subdiaconatus assumendi.*
6. *Officia Subdiaconorum verbis Pontificalis expressa.*
7. *Officia Subdiaconi ad solam Epistolæ decantationem hodie reducuntur.*
8. *Subdiaconi horas Canonicas recitare debent.*
9. *Quare Diaconus antonomastice dicatur Minister.*
10. *Diaconorum varia officia.*
11. *Hodie multum restricta.*
12. *Ad Diaconos monitum Pontificalis.*
13. *Multum collapsa moderna disciplina circa Diaconorum officia.*
14. *Presbyterorum functiones proponuntur ex Pontificali.*
15. *Prima indicatur per verbum* Offerre.
16. *Secunda per verbum* Benedicere.
17. *Tertia per verbum* Præesse.
18. *Quarta per verbum* Prædicare.
19. *Quædam circa posteriores functiones notanda.*
20. *Presbyteri ordinantur in adjutorium Episcoporum.*
21. *Presbyteri in utilitatem proximi ordinantur, non in propriam.*

I. Indubitatum est, Subdiaconatum multis seculis etiam in Ecclesia Latina, Minoribus Ordinibus annumeratum fuisse: & extra Missarum solemnia, & extra altare collatum: solosque Ordines Diaconatus, & Presbyteratus Majores & Sacros Ordines, qui inter Missarum solemnia, & ad ipsum altare, seu Sanctuarium, Sabbato quatuor Temporum conferrentur, reputatos fuisse. Qui mos etiam hodie apud Græcos retinetur; & apud Latinos usque ad seculum IX. generaliter, & in quibusdam Ecclesiis ad seculum XII. conservatus fuit: uti multis ostendit Morinus de Sacris Ordinat. *part. 3. exercit. 12.*

II. Sacris autem Ordinibus Subdiaconatum annumeratum credunt communiter Canonistæ, *ad cap. 9. ;; de ætate & qualit. Ordinandorum*, cum ei perpetuæ continentiæ lex adjuncta fuit. Sed error videtur. Constat enim, quod lex continentiæ Subdiaconis seculo quinto imponi cœperit, ex Epistola 12. Leonis I. *ult. edit.* & seculo sexto tandem generaliter omnibus ad Subdiaconatum promovendis a S. Gregorio posita: Ita enim scribit *Lib. 1. epist. 42.* " Ante triennium Subdiaconi omnium „ Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, „ ut more Rom. Ecclesiæ nullatenus suis „ uxoribus miscerentur: Quod mihi durum, atque incompetens videtur, ut „ qui usum ejusdem continentiæ non invenit, neque castitatem ante promisit, „ compellatur a sua uxore separari: atque „ per hoc, quod absit, deterius cadat. „ Unde videtur mihi, *ut a præsenti die* „ *Episcopis omnibus dicatur, ut nullum* „ *Subdiaconum facere præsumant, nisi qui* „ *se victurum caste promiserit* „.

Post hoc Decretum, uti observat Morinus, vix deprehenditur, fieri mentio Subdiaconorum conjugatorum: adeo ut ab eo tempore, id est, seculo sexto Subdiaconis lex continentiæ indicta fuerit. At demum tribus post seculis cœpit in aliquibus Ecclesiis Sacris Ordinibus annumerari, & junctim cum his inter Missarum solemnia, & ante Altare conferri: Qui mos tandem, cum plerasque Ecclesias occupasset, sensim in legem transivit; & seculo decimotertio ab Innoc. III. *in Cap. 9. ;; de ætate & qualit. Ordin.* probatus.

III. Mo-

III. Moderna ergo, non solum Belgica, sed universalis Ecclesiæ Latinæ disciplina, etiam Subdiaconos perpetuæ castitatis legi obstringit, Subdiaconatum Ordinibus Majoribus & Sacris annumerat; ac junctim cum his confert: Hac tamen veteri ex disciplina manente differentiâ; quod Diaconi, & Presbyteri ab Archidiacono Episcopo ante altare ordinandi præsententur; nequaquam vero Subdiaconi; uti nec super horum Ordinatione, sed tantum Diaconorum, & Presbyterorum populus consulitur.

☞ IV. Inter pristinæ disciplinæ vestigia illud admodum notandum, quod Subdiaconatus nec hodie per impositionem manuum conferatur, uti Diaconatus, & Presbyteratus, sed duntaxat per instrumentorum, & vestium traditionem, quemadmodum Ordines Minores conferuntur. ☜

V. De lege perpetuæ continentiæ ex præscripto Pontificalis, tamquam de re maximi momenti monentur ante ipsam Ordinationem, ut serio attendant, num legi illi implendæ per Dei gratiam se sufficientes credant; quod ex diurna castitatis custodia statui vult S. Gregorius: "Ne unquam ii, qui ordinati sunt, pereant, ait, provideri debet quales ordinentur: Ut prius aspiciatur, si vita eorum *continens in PLURIMIS fuit*, si studium orationis, si eleemosynæ amorem habuerunt". *Lib.* 3. *Indict.* 12. *epist.* 26.

Merito proinde decrevit Synodus Audomarensis an. 1583. *tit.* 9. *cap.* 8. "Nemo ad Subdiaconatus Ordinem suscipiendum se offerat, qui non suam ipsius Dei beneficio *castitatem expertus*, firmiter statuat, mulieribus & mulierum desideriis, omnisque generis turpitudinibus perpetuo abstinere, tum animi, tum corporis castitati studere".

Et Synodus Leodiensis anno 1618. *tit.*8. *cap.*4. inter eos, qui ordinari prohibentur, reponit num. 14. *Qui in adolescentia moechati sunt*. Et num. 11. ad altiores Ordines non promovendos reponit, *lapsos post Ordinem susceptum*.

☞ Quod in textu tum ex Pontificali, tum ex Synodis notatum est, neminem ad Subdiaconatum admittendum esse, qui ex vita anteacta non probavit se posse per Dei gratiam *perpetuam* castitatem servare, etiam Patribus Concilii Tridentini inter articulos reformationis nomine Caroli IX. Regis Galliæ præsentatos, suggestum legitur *art.* 1. his verbis. *Cum Sacerdotes in primis castos esse oporteat, ex Sacerdotum autem incontinentia in Dei Ecclesia magnæ nascantur offensiones, provideat sancta Synodus, ut non alii imposterum ordinentur Sacerdotes, quam qui* SENIORES *sunt, & qui a populo* BONUM *habeant testimonium, ut ex* ANTEACTA *vita, quales postea sint futuri, non levis sit conjectura; & Sacerdotum libidines, & flagitia acerrimis pœnis coërceantur*. Habentur hi articuli in libello, cui titulus: *Instructions & Lettres du Roi Très-Chrétien & autres Actes concernant le Conc. de Tr.* Ed. 1654. p.369. ☜

VI. Officia Subdiaconorum exprimit, & enumerat Pontificale pag. 36. *Subdiaconum*, ait, *oportet, aquam ad ministerium Altaris præparare; Diacono ministrare; pallas Altaris, & corporalia abluere: calicem & patenam in usum sacrificii eidem offerre*.

Denique, postquam præscriptis verbis a Pontifice ordinante, amictum, manipulum, & tunicam acceperunt, datur eis liber Epistolarum, hac verborum formulâ: *Accipite librum epistolarum, & habete potestatem legendi eas in Ecclesia sancta Dei, tam pro vivis quam defunctis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen*.

VII. Verum cum hæc omnia hodie plerumque, etiam per Laicos, aut inferiores Clericos, vel in Missis privatis per ipsum Sacerdotem agantur, omne pene Subdiaconorum officium, ex moderna disciplina reducitur ad ministerium Altaris in Missis solemnibus, præcipuumque creditur solemnis Epistolæ decantatio: quæ tamen inter officia Subdiaconi antiquitas in Ecclesia Latina non recensebatur; nec hodie apud Græcos recensetur; uti probat Morinus de *Sacris Ordinat. part.* 3. *exercit.* 11. *cap.* 1. Ibidem quoque ex vetustis Ritualibus, & auctoribus adstruens, recens esse, Subdiacono in sua Ordinatione librum epistolarum tradi: Similiter contactum sacrorum vasorum, non tantum Subdiaconis, sed & Acolythis olim licitum fuisse.

VIII.

VIII. Porro cum hodie paucos, aut nullos fere in Ordine Subdiaconatus perseverare videamus; illumque ordinarie assumi tamquam gradum, quo ad Presbyteratum ascendatur, officiaque Subdiaconatus, non ut olim per solos Subdiaconos, sed passim per Presbyteros etiam in officio solemni agantur; non judicavi operosius inquirere, & discutere, quæ hodie sint specialia Subdiaconorum officia, aut olim fuerint. Hoc unum notasse sufficiat, quod cum olim universus Clerus divino officio recitando aut peragendo adstringeretur, labentibus seculis obligatio illa ad solos Beneficiatos, ac Clericos Sacris Ordinibus initiatos transierit: inter quos cum Subdiaconi tunc computarentur, obligatio Horas Canonicas ut minus privatim recitandi apud ipsos quoque remansit. Unde ex hodierna disciplina Subdiaconi, vi solius Ordinis suscepti, ad quotidianum Horarum Canonicarum pensum tenentur. De quo latius infra, titulo de Divino Officio.

IX. Quemadmodum Subdiaconus quasi subminister Diaconi; ita Diaconus græce, latine minister dicitur; eo quod Episcopis, & Presbyteris ministret. Et quidem adeo necessarius olim Sacerdoti credebatur, ut dicere audeat S. Isidorus: *Sine ipsis* (Diaconis) *Sacerdos nomen habet, officium non habet*. *Lib.* 2. *cap.*8. *de Divin. Offic.* Et auctor Constitutionum Apostolorum, post relata plurima Diaconorum officia, ait: *Ceterum sit Diaconus Episcopi auris, & oculus; & item os, cor, & anima ne Episcopus solicitudine multarum rerum, sed graviorum tantum urgeatur. Lib.*2. *cap.*44.

Nec immerito hæc dicta esse fatebitur, qui attenderit, quæ per Diaconos secundum temporum illorum disciplinam agebantur.

X. Et quidem in peragendo Divino Officio ita Diaconus Sacerdoti minister assistebat; ut pene omnia ipso monente, & intendente peragerentur. " Ipse clarâ voce in modum præconis admonebat cunctos, sive in orando, sive in flectendo genua, sive in psallendo, sive in lectionibus audiendis. Ipsi etiam Diaconi, ait Isidorus loco citato, ut aures habeamus ad Dominum, clamant: Ipsi quoque evangelizant. Sacerdos oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat ". Id est, Sacerdos consecrat oblata, Diaconus vero populo distribuit. Constat enim Diaconos olim Sanguinem Domini a Sacerdote consecratum populo distribuisse. Hinc illud S. Laurentii ad Sixtum Papam: *Cui commisisti Dominici Sanguinis dispensationem*. S.Ambrosius *l.*1. *de officiis c.*41.

Interdum in quibusdam Ecclesiis, etiam Corpus Dominicum, seu Panem consecratum distribuisse constat: ut videre est apud Morinum de Sacris Ordinat. *part.* 8. *exercit.* 9. *cap.* 3. §. 6.

Pergit dein Isidorus, *l.* 2. *c.*44. " Ipsis etiam Sacerdotibus propter præsumptionem non licet de mensa Domini velare Calicem, nisi eis traditus sit a Diacono. Levitæ inferunt oblationes in altaria, Levitæ componunt mensam Domini, Levitæ operiunt Arcam Testamenti ".

His addit Alcuinus, *ap. Morin. l. cit.* §. 5. " Ponit linteum in Altare, ponit Panem & Calicem, quæ nec mittendi, nec auferendi potestatem habet Presbyter, si Diaconus adfuerit. Sicut Presbytero officium consecrandi competit, ita Diacono ministrandi.

" Varia insuper & multiplicia erant Diaconorum officia, ait Morinus loco citato §.7. in Sacris Ordinationibus, in Baptismis solemnibus Antiquorum, in consecratione Chrismatis, atque ut ita dicam, in omnibus prorsus officiis Ecclesiasticis ".

Ad hæc, præter hoc sacrum ministerium in Altari, & officiis Ecclesiasticis, omnia prope Ecclesiastica negotia Episcopi per Diaconos agebant: ut pluribus refert, & probat Morinus dicto loco: ut proinde mirum non sit, si Diaconi antonomastice *Ministri* Episcoporum dicti sint; ac tandem in eam ascenderint auctoritatem, ut etiam se Presbyteris præferre non erubuerint: de qua Diaconorum insolentia, vide notas nostras ad *Can.* 1. *Nicænum*.

XI. Verum ex moderna Ecclesiæ disciplina, Diaconorum officia, & functiones multum restricta esse notissimum est.

Pontificale Romanum, *pag.* 40. eorum officia his fere verbis complectitur: *Diaconum oportet ministrare ad Altare; baptizare, & prædicare*. Præter hæc tribuitur

ei potestas legendi Evangelium sub hac formula verborum : *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis quam defunctis, in nomine Domini.*

XII. Hæc ex Ecclesiæ præscripto hodie Diaconis proponuntur : monenturque, ut tamquam Comministri, & Cooperatores Corporis & Sanguinis Domini, sint ab omni illecebra carnis alieni. " Curate, ait „ ad ipsos Pontifex ordinans, ut quibus „ Evangelium ore annuntiatis, vivis ope- „ ribus exponatis ; ut de vobis dicatur : „ *Beati pedes evangelizantium pacem, evan-* „ *gelizantium bona*. Ad Rom. c. 10. v. 15.

XIII. Si ergo ad mentem Ecclesiæ in Pontificali expressam, & conservatam reflectamus ; Diaconi non tantum ad Altaris ministerium ; sed etiam ad functiones Hierarchicas ordinantur : At hodie etiam quoad Diaconos, adeo prolapsa est moderna disciplina, ut nullum pene præter ministerium Altaris Diaconis relictum sit officium : Imo nec illud nisi in solemni Missa Diaconis relinquitur. Quin & frequenter, præcipue in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, Diaconorum ministerium supplent Presbyteri. Ita ut tandem eo deventum sit, ut ordinatio Diaconorum fieri non soleat, ut habeantur, qui Diaconorum functiones obeant, sed ut per Diaconatum tamquam gradum ad Presbyteratum ascendatur. Unde nec ullus ordinari in Diaconum solet eo fine, ut in officio Diaconatus perseveret ; sed ut eo suscepto ad Presbyteratum, tempore interstitiorum evoluto, promoveatur. An autem hæc menti, & intentioni Ecclesiæ sint plane conformia, dispiciant Episcopi. Illud certum est, ex intentione Ecclesiæ, nullum debere ordinari, qui judicio sui Episcopi non sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis: Neque ullum ordinari, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate, aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus. Sed de hoc latius infra ; ubi prius de Presbyterorum functionibus egerimus.

☞ Interim observare liceat eam disciplinæ collapsionem merito displicuisse Episcopis Galliæ, uti intelligitur ex articulis reformationis nomine Caroli IX. PP. Trid. exhibitis, de quibus in nota præcedenti, quorum hic ordine quartus erat. *Diaconis, & aliis sacris ordinibus restituatur debita & antiqua functio, ne amplius nuda, & in cæremoniis tantum nomina dicantur.* ☜

XIV. Presbyterorum functiones Pontificale Ordinandis proponit his verbis : *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare, & baptizare*. Deinde peracta ordinatione ad Ordinatum dicit : *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis, & quorum retinueris, retenta sunt*. Pontific. edit. 1663. p. 54.

XV. Primum ergo Presbyterorum officium est, *Offerre ;* quo nomine oblationem Sacrificii Missæ intelligendam venire indubitatum est : Eaque ex moderna Ecclesiæ disciplina primaria, & omnibus indifferenter vi suæ ordinationis competens, Presbyterorum functio reputatur : De qua latius parte 2. agetur.

XVI. Secunda functio exprimitur per verbum *Benedicere:* quæ ex hodierna disciplina exercetur per Presbyteros, dum præscriptis precibus, rebus quibusdam *benedictionem* publicam impertiuntur : v. g. Aquæ, novis fructibus, &c. Sed tamen & in his servandus Ecclesiarum ritus, & usus, qui quasdam *benedictiones* vel Episcopis, vel solis Parochis, aut aliis ab Episcopis delegatis Presbyteris reservat.

XVII. Tertia, quæ verbo *Præesse* indicatur, significat Presbyterorum in conventu publico præsidentiam : quam hodie agere videntur, dum nomine totius populi publicas preces fundunt ; dum in supplicationibus, aliisve similibus functionibus primum locum occupant, &c.

XVIII. Quarta indicata verbo *Prædicare*, indubie instructionem populi exprimit. Uti & quinta per verbum *Baptizare* expressa, Sacramentorum administrationem indicare videtur. Unde & Synodus Tridentina, *Seff.* 23. *cap.* 14. *de reform.* vult, ut in Presbyteros ordinandi, ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.

XIX. Verumtamen circa has postremas Presbyterorum functiones, uti & eam, quæ significatur per illa verba : *Accipe Spi-*

Spiritum Sanctum, &c. notandum : quod licet functionum illarum exercitium Presbyteris in sua Ordinatione simpliciter, & sine restrictione indulgeatur, nihilominus per Canones, & consuetudinem Ecclesiarum eas multis modis esse restrictas : neque omnibus indifferenter earum exercitium ex hodierna disciplina competere ; uti infra ubi de Sacramentis, & prædicatione Verbi divini tractabitur, ostendemus.

XX. Interim illud sat constat, Presbyteros eum in finem ordinari, ut una cum Episcopis, quisque pro suo talento, & ut Ecclesiæ necessitas, aut utilitas postulaverit, laborent, & Ecclesiam ædificent.

Hinc nomine Ecclesiæ Antistes ordinans ordinandos Presbyteros his verbis affatur : „ Filii dilectissimi, quos ad nostrum adjutorium, Fratrum nostrorum arbitrium „ consecrandos elegit, servate in moribus „ vestris castæ & sanctæ vitæ integritatem. „ Agnoscite quod agitis, imitamini quod „ tractatis ; quatenus mortis Dominicæ „ mysterium celebrantes, mortificare membra a vitiis, & concupiscentiis omnibus „ procuretis. Sit doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei, sit odor vitæ „ vestræ delectamentum Ecclesiæ Christi, „ ut prædicatione, atque exemplo ædificetis domum, id est familiam Dei ; quatenus nec nos de vestra provectione, nec „ vos de tanti officii susceptione damnari „ a domino, sed remunerari potius mereamur „. *Pontif. Rom. Edit.* 1663. p. 55.

XXI. Denique cum Sacramentum Ordinis, uti recte monet Synodus Iprensis sub Rithovio, *tit.* 18. *cap.* 1. non pro singulorum salute, sed pro totius Ecclesiæ propagatione, & gubernatione institutum sit ; nemo quoque ad Ordinem, præsertim Presbyteratus admittendus est, qui non ad utilitatem Ecclesiæ functionibus sui Ordinis occupetur ; quod capite sequenti latius ostendetur.

Ea vero, quæ ad qualitatem, ætatem, examen, & titulum ordinandorum spectant, ubi de Sacramento Ordinis agetur, exponentur.

CAPUT IV.

Clerici certæ Ecclesiæ adscribendi.

1. *Clericorum vita otiosa admodum scandalosa.*
2. *Ut illi occurratur, certæ Ecclesiæ adscribi debent.*
3. *Excipiuntur studentes in Universitate.*
4. *Quomodo Ecclesiæ designatæ inservire debeant Clerici.*

I. NIhil adeo vocationi Clericali oppositum ; nihil Ecclesiæ magis probrosum, & Laicis scandalosum esse, quam otiosam ac inertem Clericorum vitam, ratione, & experientiâ compertum est.

Hinc jam pridem sollicita fuit Ecclesia, ne quis in Clerum assumeretur, nisi certo loco adscriberetur, ubi functionibus Ordini suo convenientibus occuparetur ; & vitam Clerico dignam institueret.

II. Disciplinam hanc Canone sexto Concilii Calcedonensis probatam, sed temporum injuriâ pene collapsam, restauratam volens Synodus Tridentina, inhærendo vestigiis dicti Concilii, statuit : " Ut nullus „ in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiæ, „ aut pio loco, pro cujus necessitate, aut „ utilitate assumitur, non adscribatur, ubi „ suis fungatur muneribus, nec incertis „ vagetur sedibus. *Sess.* 23. *cap.* 16. *de ref.*

Hoc saluberrimum Decretum Synodi Belgicæ uno consensu receperunt, & innovarunt : additque Synodus Camerac. P. II. „ Ut in proximi Ordinis susceptione examinentur singuli, num in iis Ecclesiis, „ quibus adscripti fuerint, suas functiones „ obierint „. *Tit.* 10. *cap.* 6.

III. Non immerito tamen ab hac regula Synodus Namurcensis sub Wachtendonck, *tit.* 8. *cap.* 9. excipit in Universitate, aut Seminario degentes : hi enim, præterquam quod in Oratoriis Collegiorum, aut Seminariorum functiones Ordinum obire soleant, etiam studiis aliisque exercitiis se ad altiores Ordines, & majores functiones obeundas ex voto Ecclesiæ præparant : modo juxta leges, & mentem Fundatorum in Universitate, & Seminariis se exerceant,

& occupent; uti infra sub titulo de Seminariis ostendetur.

IV. Sive ergo pristinam, sive hodiernam Ecclesiæ disciplinam spectemus, nullus ordinari debet; nisi una Ecclesiæ pro sua conditione, & suo talento serviat. Neque ex mente Ecclesiæ sufficit, si forsan aliquoties in Ecclesia, cui adscriptus est, tamquam Subdiaconus, aut Diaconus ministret; vel Presbyter Missam celebret, & de reliquo nullum Ecclesiæ servitium exhibeat, sed ita se exhibere debet, ut vere dici queat, quod Ecclesiæ illi serviat; ejusque servitio se impendat, & occupet: v. g. peragendo divino officio; vel Parocho in catechizandis parvulis, visitandis ægrotis, aliisve functionibus assistendo: ni ipsum major Ecclesiæ utilitas, aut necessitas aliis functionibus impendat.

Hoc indubie motivo inducta Synod. Camerac. P. II. *tit.* 21. *cap.* 6. præcipit omnibus Sacerdotibus, & Clericis, qui intra Parochiæ fines degunt, ut Parochum in instruenda juventute pro sua quisque virili parte adjuvent.

T I T U L U S II.

De Vita & Honestate Clericorum.

CAPUT I.

Singularis in Clericis morum honestas requiritur.

1. *Probatur ratione adducta per Tridentinum.*
2. *Probatur ex Officio Clericorum.*
3. *Ex Scriptura Sacra.*
4. *Hæ rationes omnes Clericos spectant.*
5. *Vita Clericorum eruditio sit aliorum.*
6. *Nonnulla Clericis specialiter cavenda.*

I. " NIHIL est, inquit Synodus Trid. „ *Sess.* 22. *cap.* 1. *de reform.* „ quod alios magis ad pietatem, & Dei „ cultum assidue instruat, quam eorum „ vita & exemplum, qui se divino mi„ nisterio dedicarunt. Cum enim a rebus „ seculi in altiorem sublati locum conspi„ ciantur, in eos tamquam in speculum „ reliqui oculos conjiciunt, ex iisque su„ munt quod imitentur. Quapropter sic „ decet omnino Clericos in sortem Domi„ ni vocatos, vitam, moresque suos omnes „ componere; ut habitu, gestu, incessu, „ sermone, aliisque omnibus rebus nil „ nisi grave, moderatum, ac religione ple„ num præ se ferant: levia etiam delicta, „ quæ in ipsis maxima essent, effugiant; „ ut eorum actiones cunctis afferant vene„ rationem „.

II. Præterea, cum Clerici Laicorum constituti sunt Magistri & Doctores; eâ morum, vitæque integritate eos vivere oportet; ut quæ verbo alios docent, operibus non negent. Hinc Synodus voluit, " per „ Episcopos sæpius monendos Clericos, in „ *quocumque Ordine* fuerint, ut conversa„ tione, sermone, & scientiâ commisso sibi „ populo præeant; memores ejus quod „ scriptum est: *Sancti estote, quia & ego „ sanctus sum:* Levit. c. 11. v. 44. & juxta „ Apostolum: *Nemini dent ullam offensio„ nem, ut non vituperetur ministerium eorum, „ sed in omnibus exhibeant se sicut mini„ stros Dei:* 2. ad Cor. c. 6. v. 3. Ne illud „ Prophetæ dictum impleatur in eis: *Sa„ cerdotes Dei contaminant sancta, & re„ probant legem.* Ezech. c. 22. Sophon. „ c. 3. Conc. Trid. *Sess.* 14. in procem„.

III. Hæc omnia conformia sunt dicto Christi ad Apostolos, & in ipsis ad universum Clerum: *Vos estis lux mundi; sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.* Matt. 5. v. 14. Cui congruit illud Apostoli ad Titum c. 2. v. 7. & 8. *In omnibus præbe teipsum exemplum bonorum operum ... Verbum*

bum sanum, & irreprehensibile; ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.

IV. Si quis forsan hæc ad solos Episcopos Apostolorum Successores dictum credat; is audiat S. Hieronymum in Comment. ad citatum Apostoli textum relatum apud Gratianum. *Caus.* 8. *q.* 1. *can.* 21. „ Qualis ædificatio erit discipuli; si se „ intelligat magistro esse majorem? Unde non solum Episcopi, aut Presbyteri, „ & Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum, cui præsident, „ conversatione, sermone, & scientiâ præcedant, verum etiam & inferior gradus: „ Exorcistæ, Lectores, Æditui, Acolythi, „ & omnes omnino, qui Domui Dei serviunt: Quia vehementer Ecclesiam Christi destruit, meliores Laicos esse quam „ Clericos „.

V. Ut ergo Clerici digne suâ vocatione vivant, ita studere debent vitam componere; ut eorum *vita*, verbis loquor Augustini, *eruditio sit aliorum, & assidua salutis prædicatio*.

VI. Interim nonnulla sunt a Clericis plane cavenda; aut in quibus singularem honestatem & moderationem Clericis necessariam esse Canones inculcant: De quibus, quid disciplina, præsertim hodierna & Belgica habeat, paucis exponemus.

CAPUT II.

Honestas & modestia in habitu Clericorum.

1. *Vestis secularis cur Clericis indecens*.
2. *Per externum habitum morum honestas ostenditur*.
3. *Clericus vestes Clericales abjiciens professioni suæ renuntiare videtur*.
4. *Quomodo puniendus ex Decreto Concilii Tridentini vestes Clericales non deferens*.
5. *Quæ sit dicenda Vestis Clericalis*.
6. *Non deferentes vestes Clericales Beneficiis privari possunt*.
7. *Amittunt privilegium fori*.
8. *Quæ requiruntur, ut Clericus dictas pœnas incurrat*.
9. *Quis judicare debeat, num vestis sit Clericalis*.

I. Clerici cum vi professionis sint a mundo separati, & in militiam Christi adscripti, ab eorum professione alienum est, si exteriori habitu mundanam militiam, aut vitam laicalem potius quam clericalem profiteri velint.

II. Quapropter, licet Ecclesia noverit, *habitum non facere Monachum*, nec vitæ sanitatem in veste exteriori positam esse; nihilominus admodum semper sollicita fuit, ut Clerici vestes proprio congruentes Ordini deferrent: *Ut per decentiam habitus extrinseci*, ait Synodus Tridentina *Sess.* 14. *cap.* 6. *de ref. morum honestatem intrinsecam ostendant*.

III. Imo, qui abjectis vestibus Ordini suo congruentibus, laicales assumere malunt, nomine, & professione, ac privilegiis clericalibus indignos; functionibusque Ordinum & Beneficiorum, eorumque proventibus privandos censuit: Utpote qui vestium clericalium abjectione, & laicalium assumptione professionem suam se vilipendere, imo erubescere, eique quodammodo renuntiare ostendunt.

IV. Et quidem Syn. Trid. loco citato, loquens de Clericis vestes laicales publice deferentibus, decernit: " Ut si postquam „ per edictum publicum moniti fuerint, „ honestum habitum clericalem, illorum „ Ordini, & dignitati congruentem, & juxta „ ipsius Episcopi ordinationem & mandatum non detulerint, per suspensionem „ ab Ordinibus, ac officio & beneficio, ac „ fructibus, reditibus, & proventibus „ ipsorum Beneficiorum, necnon, si semel „ correpti denuo in hoc deliquerint, etiam „ per privationem officiorum & beneficiorum hujusmodi coërceri possint, & debeant: Constitutionem Clementis V. In „ Concilio Viennensi editam, quæ incipit: „ *Quoniam*, innovando, & ampliando „.

Hoc Synodi Trid. Decretum Synodi Belgicæ pari consensu receperunt, & sæpius innovarunt. Synodus Mechl. P. II. *tit.* 18. *cap.* 4. Camerac. P. I. *tit.* 9. *cap.* 4. & *P. II. tit.* 16. *cap.* 4. & 6. & aliæ communiter.

V. Porro quis sit dicendus amictus, sive

sive vestis Ordini clericali conveniens, difficile est generaliter determinare: Cum pro temporum & locorum varietate eum varium esse, & mutari posse indubitatum sit.

Assumenda ergo est vestis, quæ pro loci, & temporis conditione, honestati & modestiæ clericali sit conveniens: Ita ut exterius modestiam, vitamque clericalem omnibus ostentet; nihilque mundani fastus, aut vanitatis secularis præferat.

VI. Quare recte dixit Syn. Mechl. P. II. *loco citat.* " Et quoniam mundana curiositas quotidianas adinvenit levitates, omnis ille habitus quibuslibet ecclesiasticis personis interdictus sit, a quo Episcopus abstinendum mandavit ". Additque: " Et qui ab Episcopo moniti, etiam per edictum publicum, honestum habitum clericalem non gestaverint, per suspensionem ab Ordinibus, officio & beneficio, ac fructibus, & reditibus, & proventibus ipsorum Beneficiorum, necnon, si semel correpti, iterum in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum & beneficiorum coerceantur.

VII. Similiter Concordato Episcopum Leodiensem inter, & Carolum V. *cap.* 6. Clerici primæ Tonsuræ privilegio fori privantur, si vestes Ordini clericali minus convenientes, quæ ibidem describuntur, gestent. Quod & Synodus Trident. comprobavit, declarans, Clericos primæ Tonsuræ, etiam in Minoribus Ordinibus constitutos, non gaudere *privilegio fori*, licet alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi sint adscripti, nisi Clericalem habitum, & Tonsuram deferant.

VIII. Attamen, ut Clericus privilegio fori dicatur privatus, aliisque Canonicis pœnis mulctetur, non sufficit, quod ex levitate fastum aut pompam secularem nonnihil affectet, aut unâ, alterâve vice vestes Clericales, etiam sine justa causa demiserit; sed requiritur ut ita continuet, ac passim vestibus laicalibus utatur, ut dici queat, *abjecisse vestes Clericales; easque*, ut loquitur Tridentinum, *parvipendere* videatur, uti observat Antonius Faber ad Codicem *tit. de Epis. & Cler. definit.* 36. *Nota* 2. & latius Stephanus Wamesius ad Constitutiones viginti quatuor in Tridentino innovatas, *Consilt.* 8. *num.* 14. Quin tamen unicum etiam actum abjectionis vestium clericalium, aut fastum mundanum in veste clericali, Episcopus pro ratione scandali, & excessus punire queat, non dubium: & recte monet Zypæus *Consult.* 1. *tit. De vita & honest. Cleric. num.* 7.

IX. Si autem dubitetur, num hic habitus sit Clericalis, an Laicalis, moribus Belgii fere receptum est, de hac quæstione tamquam *meri facti*, Regios Magistratus judicare. Ita testatur judicatum esse, & servari in Burgundia Grivellius *Decis.* 30. " Eamque sententiam etiam hic, ac passim in supremis Curiis Franciæ servatam, secutamque memini, inquit Christinæus, *Volum.* 1. *Decis.* 56. ". Similiter refert judicatum in Curia Gratianopolitana Guido Papa, *Decis.* 238. qui ibidem *num.* 1. notat, Habitum Clericalem dici quoad privilegium fori, " quando ipsum habitum deferens ex inspectione Clericus præsumitur ".

CAPUT III.

Incontinentia, & familiarior cum mulieribus conversatio Clericis cavenda.

1. *Clericos summopere dedecet vitium incontinentiæ.*
2. *Ut hoc caveatur, familiarior cum mulieribus conversatio Clericis vitanda.*
3. *Refertur Decretum Synodi P. Cameracensis.*
4. *Decreta Synodorum PP. Mechliniensium.*
5. *Plures Synodi Diœcesanæ.*
6. *Ad solam monitionem Episcopi Pastores ancillas suas dimittere debent.*
7. *Etiam cavenda familiaritas cum mulieribus devotione conspicuis.*
8. *Tutius est Clerico famulum habere quam ancillam.*
9. *Varia ex citatis decretis corollaria.*
10. *Clericis cavendum, ne quid in verbis, vel factis, aut suppellectile obsceni occurrat.*
11. *Specialiter interdicitur Clericis habere statuas, & imagines minus honestas.*

I. " Quam

I. „ QUam turpe, ac Clericorum nomine, qui se divino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiæ fordibus, immundoque concubinatu versari, satis res ipsa (inquit Synodus Trident. *Sess.* 25. *cap.* 14. *de reform.*) communi fidelium omnium offensione, summoque Clericalis militiæ dedecore, testatur „.

Ut igitur non tantum a vitii hujus reatu, sed omni ejus specie, ac suspicione alieni essent Clerici, valde solicita semper fuit Ecclesia.

II. Hinc omnem non necessariam, & familiariorem cum mulieribus conversationem, tamquam incontinentiæ suspicionem & periculum ingerentem, Clericis interdixit. Utque veteres de hac re Conciliorum Canones, & Patrum sententias omittamus, sola temporibus & Provinciis nostris magis accommodata Synodorum Decreta referre lubet.

III. Synodus Cameracensis P. I. *tit.* 9. *cap.* 3. ita loquitur: " Consortium mulierum Sacerdoti non convenit, quem castitas & continentia ornare perpetuo debent: Et ut castitas servari queat in muliebri consortio, raro tamen bonum nomen retineri potest. Quare præcipit S. Synodus, ne qui sacros Ordines susceperit, in familia secum habeat mulierem extraneam, de qua suspicio facile sinistra concipi possit; quam suspicionem vitare nequeunt, qui juvenes, comptas, procaces, otiosas, impudentes, mali nominis ac famæ, aut quas anteactæ vitæ macula contaminet, vel secum alunt, vel freqnenter adeunt, aut admittunt. Si quis hac parte peccaverit, monitus, castigatusque nisi animum, & vitam mutaverit, graviter Ordinarii arbitrio puniatur „.

IV. Idem compendio expressit Mechl. P. I. præcipiens: " Ut Clerici a suspecta cum mulieribus conversatione, & cohabitatione omnino abstineant „. Ulterius progressa Synod. Mechl. P. II. *tit.* 18. *cap.* 8. ait: " Quoad Clericos concubinarios (si qui sint, quod Deus avertat) vel suspectam cum mulieribus consuetudinem habentes, juxta Decreta Canonum, & Concilii Tridentini rigorose puniantur, & hujusmodi mulieres, si monitæ ab Ordinario se ab eorum consuetudine non sejunxerint, extra oppidum, vel Dioecesim, invocato etiam, si opus fuerit, brachio seculari, ejiciantur „.

V. Provincialibus consonant Diœcesanæ, inhibentes Clericis: " Ne cum suis ancillis, quantumcumque honestis, nimiam contrahant familiaritatem, aut cum eis ad convivia, quantumvis honesta, etiam vocati accedant; multoque minus ad tabernas, aut ad choreas „. Vide Iprensem an. 1577. *tit.* 3. *cap.* 3. Mechl. an. 1609. *tit.* 17. *cap.* 6. Gandavens. an. 1613. *tit.* 17. *cap.* 5.

VI. Quæ duæ postremæ addunt: " Si quis ancillam habeat, vel cum alia muliere sic conversetur, ut obloqnium inde, vel scandalum oriatur, ad monitionem Episcopi, vel etiam Capituli, sub quo degit, hanc ancillam abdicare, seu ab hujus mulieris familiaritate se subtrahere mox teneatur „.

Antuerpiensis an. 1610. *tit.* 17. *cap.* 6. ait: " Teneatur unusquisque suam ancillam sine strepitu dimittere, quamcumque nos in Vicariatu nostro, aut Decanus, & Capitulum quoad sibi subditos, dimittendam judicaverimus „. Idem habet Synodus Leodiensis ann. 1618. *tit.* 6. *cap.* 1.

VII. Quin & Synodus Audomarensis perpendens, etiam interdum periculosam esse conversationem cum mulieribus, pietatem licet præferentibus, præcipit: " Ut cum mulieribus etiam *sanctitate spectatis*, extra honestatis necessitatem non conversentur: *de vestimentis enim* (quod monet sapiens) *procedit tinea, & a muliere iniquitas viri:* Et melior est, minusque periculosa in virorum conversatione, *iniquitas viri, quam mulier benefaciens* „. Ecclesiastici c. 42. v. 13. & 14.

VIII. Deinde postquam monuit conformiter ad præcitatas Synodos, ne nimis familiariter utantur ancillis suis, quantumcumque. honestis; nec cum eis ad convivia, quantumvis honesta, etiam vocati accedant, aut etiam ad forum, adjungit. " Sciant vero multo fore & tutius, & honestius, si ancillarum loco, viri viris inserviant, atque iis præsertim, qui soli „agant,

„ agunt „. *Tit.* 16. *cap.* 2.

IX. Hæc Synodorum Decreta ostendunt, quod hodierna Belgica disciplina absolute non inhibeat cohabitationem Clericorum cum muliere extranea, nullatenus tamen permittat aliquam cum mulieribus conversationem, quæ vel minimam sinistram suspicionem dare posset: soliciteque caveant, ne cum ancillis suis familiaritatem nimiam contrahant, aut quidquam in illis patiantur, quod vel speciem aliquam mali ingerere posset.

Unde juxta Synodorum mentem attendere debent Ecclesiastici, ne eorum ancillæ suo agendi, aut loquendi liberiori modo, videantur sibi potius magistratum, quam ancillarum auctoritatem arrogare: hinc enim sinistra facile oritur suspicio, & nimius erga ancillas arguitur affectus.

Insuper evincunt citata Synodalia Decreta, Ecclesiasticos omnes illas dimittere, idque sine strepitu Judicii, debere ancillas, quas Episcopus, aliusve eorum Superior ob causam dimittendas judicaverit: & ab earum conversatione abstinere, quam Superior suspectam, aut populo in offendiculum cedere duxerit. Laudanda sane & pene necessaria disciplina. Quis enim nescit, quam frequenter circa similia in propria causa cæcutiant Ecclesiastici; aut non advertant, quantopere offendatur populus ex modo agendi alicujus ancillæ; aut quadam cum muliere nimia aut familiariore conversatione.

Imo Ecclesiastici, qui ad monitionem Superioris ancillas suas dimittere, aut conversationi renuntiare renuunt, ordinarie vel hoc ipso renisu non obscure ostendunt, nimium erga has ancillas, aut mulieres humanum, ne dicam carnalem, affectum.

Denique, tametsi Belgica disciplina non plane omnem ancillam, etiam extraneam, modo honestam, Clericis interdicat; sat tamen in allegatis Synodorum Decretis innuitur; Synodorum illarum votum fuisse, ut quantum temporum ac locorum circumstantiæ patiuntur, loco mulierum viri in famulatum assumantur: præsertim a Pastoribus, aliisque personis Ecclesiasticis, qui soli familiam instituunt.

Et quis hæc non optet, imo pene necessarium autumet, qui pericula, quæ continua illa unius cum una conversatio secum trahit, expenderit?

X. Denique, ut omnem incontinentiæ vel speciem vitent Clerici, non tantum a mulierum familiariore, aut suspecta conversatione iis cavendum est, sed insuper ne quid vel in verbis, vel in factis, in tota sua familia aut quidquam obsceni, aut minus casti occurrat.

XI. Quapropter, licet omnibus lex naturalis & divina inhibeat obscenas minusque honestas imagines, vel statuas expositas habere, specialiter tamen Clericis id cavendum esse inculcant Belgica Concilia. " Nemo, ait Synodus Mechlin. P. II. „ *tit.* 14. *cap.* 3. Ecclesiastici Ordinis laicus, & ob nuditatem, vel alias obscenas, & quæ pias mentes offendant, „ imagines, in suis ædibus ac hortis ponat, vel retineat, sub pœna arbitraria. „ Concionatores quoque contra hujusmodi imaginum quocumque etiam profano „ loco positarum detestandum usum, frequenter conciones suas instituant „.

CAPUT IV.

Ebrietas, comessatio, popinarum frequentatio Clericis specialiter interdictæ.

1. *Ebrietas continentiæ Clericali specialiter contraria.*
2. *Per Sacros Canones singulariter Clericis interdicta.*
3. *Compotationes pomeridianæ similiter vetitæ.*
4. *Popinarum ingressus Clericis interdictus.*
5. *Pœnæ in ingredientes decretæ.*
6. *Cura S. Caroli, ne Clerici peregrini ad popinas divertere deberent.*
7. *Principum nostrorum Ordinationes circa usum tabernarum.*
8. *Saluberrimum S. Ludovici Decretum.*
9. *Lucrum ex cellis Capitulorum non quærendum.*

I. Clericos vi suæ professionis specialiter continentiæ studere, omnemque incontinentiæ suspicionem, & periculum studiose declinare debere, præcedenti §. ostensum fuit.

Ex

Ex quo haud difficulter infertur, ebrietatem quoque, & comessationes, omnemque in cibo & potu excessum eisdem cavendum esse.

Quis enim ignorat illud Apostoli ad Ephes. 5. v. 18. *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.* Et illud Sapientis Prov. 20. v. 1. *Luxuriosa res est vinum, & tumultuosa ebrietas.* Hinc illud Hieronymi lib. 2. contra Jovinianum: *Esus carnium, & potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis est.*

II. Merito proinde jam pridem Synodus Agathensis *Can.* 4. apud Gratianum *Dist.* 35. *Can.* 9. dixit: " Ante omnia a „ Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium „ vitiorum fomes, ac nutrix est: itaque „ eum, quem ebrium fuisse constiterit (ut „ ordo patitur) aut 30. dierum spatio „ communione statuimus submovendum, „ aut corporali subdendum supplicio „.

Et sub titulo Decretalium, De vita & honestate Clericorum, ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. tamquam honestati Clericorum summe necessarium, refertur: *A crapula, & ebrietate omnes Clerici abstineant diligenter. Unde vinum sibi temperent, & se vino. Nec ad bibendum quispiam incitetur: Cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abusum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo obligant potatores: & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fæcundiores exhaurit. Si quis autem super his culpabilem se exhibuerit: nisi a Superiore commonitus satisfecerit, ab officio vel beneficio suspendatur.* Conc. Later. IV. c. 15.

Et quid pluribus hæc probare contendimus? Quandoquidem, ut recte moneant Patres Synodi Cameracensis P. I. *tit.* 8. *cap.* 1. " Quantum probri, & incommodi „ ebrietas afferat, cum omnibus Ordini- „ bus Reipublicæ, tum Clero maxime, „ res ipsa docet. Atque eam ob rem „ ebriosum hominem navigio jactato sine „ ullo gubernaculo Salomon comparat. „ Nec enim ullum potest virtutis, aut „ mentis constans officium præstare, qui „ temulentiam, & ebrietatem sectatur. „ Propterea lege veteri Sacerdoti manda- „ batur, vino ut abstineret, quo tempo- „ re munus Sacerdotii esset obiturus. „ Quare præcipit S. Synodus, ut quicum- „ que in Clero, id est, in sorte Domini „ fuerit annumeratus, ab hac ebrietatis, „ & crapulæ macula se prorsus abstineat. „ Tollatur autem omnino turpis ea con- „ suetudo, quâ mutuo se quandoque ad „ haustus æquales provocant, certantque „ hac infamiâ reliquos vincere. Isaias enim „ *c.* 5. *v.* 22. iis execrationem denuntiat, „ qui *potentes sunt ad bibendum* vinum. „ Quicumque vero ex Clero hanc nor- „ mam contempserit, nisi a Superiore mo- „ nitus paruerit, castigetur, castigatus si „ non resipuerit, suspendatur ad tempus „ sive ab officio, sive a beneficio „.

III. Consonant & reliquæ Synodi Belgicæ, vitium hoc in Clero tamquam ejus vocationi, & functionibus summopere contrarium detestantes. Ebrietati insuper adjungentes & *comessationes* Clericis non minus indecoras; quarum nomine, quin veniant pomeridianæ illæ in Belgio nimium frequentatæ compotationes, dubium non est. Unde Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 14. *cap.* 4. De vita & honestate Clericorum tractans, ait: " *Compotationes* „ *quoque pomeridianas* vel *domi suæ*, vel „ apud alios, & consortium quorumvis „ intemperantium, & male moratorum, „ studiose declinent „.

Hic advertere licet, quam merito soliciti fuerint nonnulli hujus Academiæ Collegiorum Moderatores, ut mos ille abrogaretur, quo certus per hebdomadam dies hujusmodi compotationibus pomeridianis videbatur quodammodo designatus: in illis præcipue Collegiis, quæ juventuti ad vitam, & honestatem clericalem formandæ sunt instituta.

Ad hæc cum in popinis, seu ut hodie loquimur, tabernis, ebrietatis, comessationumque vitia præcipue soleant regnare, easque frequentantes de illis esse suspecti; jam pridem harum frequentatio, tamquam vitæ, & honestati Clericorum adversa, Clericis per Canones inhibita fuit.

Utque Canonem 24. Laodicenum, item 27. Concilii Chartag. III. aliosque pristinos Canones, quos videre est apud Gratianum *Dist.* 44. prætercam; in Decreta-

libus sub titulo De vita, & honestate Clericorum *Cap.* 15. ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. legitur: *Clerici tabernas prorsus evitent, nisi forte necessitatis causa in itinere constituti.*

Consonant & Belgica nostra Concilia. „ Clerici, ait Concil. Cameracense P. I. „ *tit.* 8. *cap.* 6. ne tabernas potatorias „ adeant, neque diversoria frequentent, „ nisi sint viatores, nec omnino se mi- „ sceant Laicis compotantibus; vilescit „ enim plurimum ex ea turpi & indecora „ consuetudine Ecclesiastici ministerii di- „ gnitas „.

IV. Mechliniense P. II. *tit.* 17. *cap.* 6. „ Sub pœna arbitraria interdicit omnibus „ Clericis, ut neque edendi, vel bibendi „ causâ tabernas ingrediantur, nisi peregri- „ nationis, vel aliâ necessitate compulsi „.

V. Similia & aliæ Synodi pariformiter inculcant; renovatque Antuerpiensis sub Miræo *tit.* 17. *cap.* 4. Statutum Domini Sonnii: " Ut quicumque Ecclesiasticus (nisi „ peregrinationis, aut aliâ necessitatis cau- „ sâ compulsus) tabernam bibendi causâ „ visitaverit, incurrat pœnam trium flo- „ renorum primâ vice, secundâ duplici, „ tertiâ quadruplici: quam pœnam inexcu- „ sabiliter incurrere decernimus, ait, o- „ mnes, & singulos, qui id fecerint.

Ulterius progressa Synodus Namurcensis sub Buisseret an. 1604. *tit.* 8. *cap.* 5. tabernas malorum omnium fontes, non solum Clericis prohibet, sed etiam serio injungit Promotoribus, ut si quos rescive-rint frequentantes, exceptâ solâ itineris necessarii causâ, eos coram Officialibus mox evocari curent: Hisque injungitur, „ ut eos primum pœnis pecuniariis, dein- „ de etiam, si abstinere noluerint, carce- „ ribus ad meliora compellant „.

Synodus Gandens. ann. 1613. *tit.* 17. *cap.* 3. & Decreta Synodalia ejusdem Diœcesis sub Triest. *tit.* 18. *cap.* 4. declarant. „ Nec Clericis licitum esse tabernas in- „ gredi sub prætextu contractuum ibidem „ celebrandorum, ad quas tamquam No- „ tarii, vel alias publicæ personæ vocan- „ tur; quibus contractibus, ait, interesse „ in tabernis similiter prohibemus „.

Ex his statue, disciplinam Belgicam ingressum in tabernas edendi bibendive causâ Clericis universim interdicere, nisi itineris necessitate compellantur: " Et qui- „ dem eo casu non nisi *modicæ refectionis* „ gratiâ, illas ingrediantur, ait Synodus „ Iprensis sub Rithovio *tit.* 3. *cap.* 1. ut „ peregrinantes decet „.

VI. Et quia non parum sæpe incommodi, & periculi imminet Clericis extraneis, dum ad ignota nonnumquam diversoria accedere, ibidemque cum secularibus utriusque sexus, & cujuscumque conditionis & status conversari coguntur, merito Episcopi adlaborarent in id, ad quod S. Carolus in Concilio Mediol. I. *part.* 2. *tit.* 25. suæ Provinciæ Episcopos hortabatur: " ut „ in singulis suis civitatibus, curent pa- „ randum unum, aut alterum publicum, „ & honestum diversorium, quo suarum „ Diœcesium Clericis rusticanis necessita- „ tis causâ convenire liceat: nec in eo „ hospitio improbis, aut nequam homini- „ bus locus sit, neve feminis ullo modo; „ sed tantum Clerici, & Religiosi viri, si „ fieri possit, in eo recipiantur „.

Interim dum similes in civitatibus domus non habentur, Clericique ad communia diversoria divertere coguntur, merito, quantum possunt, a communi secularium, ac præsertim mulierum convictu, & consortio se separant; ut ita multarum difficultatum, & peccatorum occasionem, quæ in simili occasione occurrunt, facilius evitent.

VII. Quin & Principes nostri attendentes multiplicia mala, quæ ex potationibus, & comessationibus in tabernis nascuntur, multa pro earum moderatione, & usu edixerunt; quæ si exacte servarentur, multis incommodis ex earum usu, & frequentatione nascentibus obviaretur.

In primis sanxerunt, ne quis tabernam exerceat locis infrequentibus; sed tantum in loco publico cujusque pagi aut vici, vel secus viam publicam, & ad eum numerum duntaxat admittantur, qui conveniat numero incolarum, aut itinerantium, utque & in civitatibus earum multitudo minuatur: neque aliæ intra milliare a quacumque civitate morata permittantur, nisi necessariæ sint vel incolis, vel itinerantibus, ut supra. Edict. Philippi II. 22. Junii 1589. & Alberti & Isabellæ 1. Julii 1606. Hinc clarum est, Principum inten-

intentioni contrarias esse tabernas, quæ passim in civitatum suburbiis visuntur; & pene nonnisi potationibus, & comessationibus civium inserviunt.

Ulterius Edicto 18. Novembris 1585. sancitum est, ut nullus in Brabantia extra civitatem, tabernas exercere queat, nisi cum consensu Officialis, & Magistratus vicinioris civitatis, circa quam eas exercere intendit. Neque ipse Officialis, aut Magistratus ullos ad hoc exercitium admittat sub pœna privationis officii, nisi quos prævià informatione, probos, honestos, Catholicos, & integræ famæ, & boni nominis esse cognoverint.

Denique ordinatum est, ut diversoria, sive tabernæ sæpius a locorum Officialibus visitentur; præsertim vespertino tempore. Edicto 1. Julii 1609.

Hæc aliaque Principum Edicta, quæ plura citantur ab Antonio Anselmo in Codice Belgico Verb. (*) *Herbergen*, si attentius expendantur, non obscurum erit, Principum nostrorum votum esse, ut tabernæ nonnisi necessariis civium, & incolarum usibus; & vel maxime itinerantium commoditati, & usui subserviant.

VIII. Et quidem hanc Principum nostrorum piam intentionem jam pridem expresserat Sanctissimus Galliarum Rex Ludovicus IX. inter cujus Statuta relecta & probata in generali Concilio Prælatorum, Baronum, & Militum terræ Regis Galliæ apud Biterum an. 1255. hoc habetur, *cap.* 25. " Nullus præterea recipiatur ad moram in tabernis faciendam, nisi sit transiens vel viator, vel in ipsa villa non habeat aliquam mansionem ".

IX. Porro ne & ipsi Ecclesiastici videantur ipsos seculares interdum ad suas cellas sive caveas vinarias, ceu quasdam tabernas lucri causâ invitare, non immerito sanxit Synod. D. Mechl. an. 1609. ut " ex cellis ad Capitulorum aut Cleri administrationem spectantibus lucra non quærantur. Et si quando ex vinorum venditione omni expensâ deductâ, emolumenti aliquod excrescere contigerit, in pios tantum usus id convertatur ". *Tit.* 17. *cap.* 7.

CAPUT V.

Ludus alearum, seu a fortuna dependens Clericis vetitus; & quæ in ludis licitis cavenda.

1. *Ludus alearum Legibus civilibus jam pridem interdictus.*
2. *Singulariter Clericis vetitus.*
3. *Sub lusu alearum etiam comprehenditur lusus chartarum, & generatim omnis a fortuna dependens.*
4. *Consuetudo Canones in totum abrogare non potest.*
5. *Non contrariatur S. Thomas.*
6. *Circa restitutionem lucri ex ludo vetito, quid in Belgio obtineat.*
7. *Hodie victori actio non conceditur ad lucrum petendum.*
8. *Quæ a Clericis in ludis licitis observanda.*
9. *Qua ratione Clerici in ludis moderationem facile servare possint.*

ALearum lusus, tamquam discordiæ, & rixarum seminarium jam pridem legibus improbatus fuit; adeo quidem, ut pecuniæ, quam victus collusori solverit, repetitionem leges dederint, etiam post 30. annorum lapsum, *L. 1. C. de Aleatoribus*. Ipso autem, vel heredibus ejus repetere negligentibus, poterit a quocumque repeti, potissimum a Magistratu, vel Episcopo loci, ut in civitatis opera expendatur, dictâ *lege* 1.

Hic juris Romani rigor, licet consuetudinis vi, *etsi injustâ*, ut loquitur Tuldenus ad *tit. Cod. de Aleatoribus*, abrogatus ostendit nihilominus, quam solicite Reipublicæ Moderatores etiam Laicos ab hoc lusu avocare, studuerint: Ut proinde mirum non sit, si inter illa, quæ a Clericis speciatim cavenda sunt, lusum Alearum Ecclesia reposuerit.

II. Utque nihil dicamus de Justiniani Imperatoris Constitutionibus in Auth. *De-cer-*

(*) *Herbergen*, vox Flandrica, & Germanica, quæ significat *in hospitium recipere*. Hèberger, loger.

cernimus Cod. de Episcopis & Clericis, desumptâ ex Novella 123. *cap.* 10. Item Synodi Quini-Sextæ, aliisque antiquis Decretis, quibus omnis alearum usus Clericis interdicitur; Concilium Lateranense in *cap.* 15. ;; *De vita & honest. Cleric.* ait: *Clerici ad aleas & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint.*

Quod Decretum conformiter ad Synodum Tridentinam, pari consensu Belgii nostri Antistites in suis respective Synodis renovarunt, & inculcarunt. Vide Synodum Mechl. P. II. *tit.* 18. *cap.* 9. Antuerp. sub Miræo *tit.* 17. *cap.* 9. Buscoducensem sub Masio *tit.* 14. *cap.* 4. Tornacensem an. 1577. *tit.* 12. *cap.* 4. aliasque.

III. Sed, inquiet aliquis, sive antiquos, sive recentiores Conciliorum sanctiones consulamus, nullibi lusum chartarum sive pagellarum Clericis interdictum reperiemus: Adeoque nec hic inter lusus vetitos reponendus videtur. Respondeo, verum esse, Canones passim & plerumque ludi Alearum duntaxat meminisse, omnemque Alearum lusum simpliciter Clericis interdicere: ac sicuti *Alea* per translationem ponitur pro quavis fortuna, sive periculo, aut periculi dubitatione; diciturque, *aleam* omnem jacere, qui se periculo, fortunæque committit: Et *alea* emptio Jurisconsultis dicitur, cum incertus eventus, v.g. captus piscium, aut avium emitur, *L.* 11. *ff. de action. empti*: Ita quoque lusus Alearum accipitur pro omni lusu, qui casu potius, quam arte regitur.

" Aleæ nomine, inquit Tuldenus ad „ *Cod. tit. de Aleatoribus*, non tantum „ tesserarum lusus, sed quicumque alius „ perinde a fortunæ eventu, imo vel a „ solertia pendens, continetur, & in lu„ crum exercitus legibus improbatur „. Idem notat Vallensis ad *tit. Decretalium De vita & honest. Cleric. num.* 12. aliique passim tum Legum, tum Canonum interpretes.

Cum igitur nemini dubium esse queat, quin *chartarum* sive *pagellarum* ludus æque ac tesserarum a casu dependeat, dubitari quoque nequit, quin sub generali *aleæ* ludo & hic ludus contineatur.

Unde S. Antoninus cum dixit nomine *alearum ludi* intelligi omnem, qui innititur fortunæ, etiam si fiat ibi aliquid de industria, pro exemplo ponit non tantum ludum taxillorum, sed etiam *chartarum*. *Parte* 2. *tit.* 1. *cap.* 23.

Et sane, si quis expenderit mala, ob quæ *alearum* ludum, a Clericis præsertim, cavendum esse Canones edixerunt; ea non minus in ludo *chartarum*, quam *tesserarum* occurrere facile intelliget, & quotidianâ experientiâ experietur.

IV. Quæ incommoda ex simili ludo provenientia si quis attenderit, facile quoque intelliget, quod consuetudo contraria multorum Clericorum (non paucis tamen eam improbantibus) Canonum illorum auctoritatem non possit ita enervare, ut lusum illum Clericis licitum reddat. Si enim hæc mala, ob quæ Canones ludum hunc vetuerunt, expendantur, reperietur, illos non juri mere positivo, quod consuetudine tolli potest, sed etiam naturali inniti; cui opposita consuetudo non legis, sed corruptelæ nomen meretur.

Unde Innocentius III. *in Cap.* 11. ;; *De excess. Prælat.* Clericum alearum lusui vacantem, & obtentu *consuetudinis Clericorum Gallicanorum, quâ fere universi Clerici frequenter sic ludunt*, se a culpa eximere volentem, refellit his verbis: " Nos „ qui ex officii nostri debito pestes hujus„ modi extirpare proponimus, atque lu„ dos voluptuosos (occasione quorum sub „ quadam curialitatis (a) imagine ad dis„ solutionis materiam venitur) penitus „ improbamus, excusationem prædictam, „ quæ per pravam consuetudinem (quæ „ corruptela dicenda est) palliatur, frivo„ lam reputantes, cum in illis magis ple„ ctibilis sit offensa, per quos ad excu„ sandas excusationes in culpis, delinquen„ di auctoritas usurpatur „.

Et ita hanc consuetudinem tamquam rationi naturali contrariam pro abusu, non tantum Theologi, sed & Jurisconsulti reputant. Panormitanus ad *Cap.* 15. *De vita & honest. Cleric.* Fachinæus *Lib.* 11. Con-

(a) *Curialitas*, vox infimæ latinitatis, derivatur a Curia; significat vernaculo idiomate, *Courtoisie*.

Controverf. Cap. 52. aliique ab iis citati.

V. Neque in fpeciem his contrariatur S. Thomas 2. 2. *quæft.* 32. *art.* 7. *ad* 2. qui ibidem ait, quod victor in ludo aleæ teneatur ad reftitutionem eorum, quæ accepit juxta leges civiles, nifi contrariâ confuetudine in loco illo abrogatæ fint. Evidens enim eft, Sanctum Thomam non agere illic de Canonibus, aut legibus fimpliciter lufum alearum interdicentibus; fed de lege civili obligante victorem ad reftitutionem, & concedente ipfi victo repetitionem: quam legem contrariâ confuetudine tolli poffe non diffitemur.

VI. Et quidem in Belgio, vicinifque Provinciis generali confuetudine receptum effe, victo dati feu perditi repetitionem non dari, teftantur Chriftinæus *vol.* 2. *Decif.* 200. Tuldenus, Zypæus, aliique relati a D. Chriftinæo in notis ad *cap.* 230. *lib.* 2. *Bugnyonii de legib. abrog.* quod tamen limitant: " Si quando alter dolo malo vi„ cit: Quando non pecunia, fed veftis, aut „ pallium in folutum data funt; aut quis „ ingentem pecuniæ fummam in magnum „ familiæ difpendium in aleæ lufum pro„ fudit „. Unde aliquibus locis cautum, ut quis nonnifi ad certam pecuniæ quantitatem ludere poffit: utque quod eam excedit licite repetatur: Item fi quis id quod perdidit ludendo nondum folverit, fed ipfi creditum fuerit, non teneatur in foro externo ad folutionem, quamvis & fidem eidem de folvendo dediffet. Vide D.Chriftinæum *loco citato*.

VII. Sicuti autem moribus Belgii victo dati repetitio denegatur, ita victori ad id quod promiffum, aut cautum eft actio denegatur: Nec is, qui alicui fciens in aleæ lufum pecuniam credidit, repetendi actionem habet. Chriftinæus *loco citato*; & in terminis habent Confuet. Antuerp. *tit.*54. *art.* 17. 18. 19. *&* 20. Vide Zypæum in *Notitia Jur. Belgic. tit. De Religiof. & alea lufu*: ibidem monentem: " Edi„ cto 31. Aug. 1610. aleas aliunde ferri „ vetitum, certumque vectigal impofitum, „ non tamen id in Brabantia receptum, „ quia non prævio Ordinum affenfu emif„ fum, fine quo pecunia imperari hic non „ folet „.

VIII. Quoad ludos autem non a cafu, five a fortuna, fed ab induftria dependentes, illos interdum ad relaxationem corporis, vel fpiritus, ut fuis functionibus obeundis aptior reddatur, adhiberi poffe etiam a Clericis, late docet S.Thomas 2. 2. *q.* 168. *art.* 2. Modo tamen, ut monet idem Doctor, " Ludus congruat per„ fonæ, & tempori, & loco, & fecun„ dum alias circumftantias debite ordine„ tur, ut fcilicet fit & tempore, & homi„ ne dignus „.

Si ergo Ecclefiaftici ad animi, corporifve relaxationem honefti alicujus ludi exercitium fibi utile, aut neceffarium credant, illud ita attemperare debent, ut perfonæ, loco, & tempori conveniat.

Et primo quidem, cum vix contingere poffit, ut Clerici publice, & coram fecularibus hujufmodi exercitiis occupentur, quin aliquam levitatis notam incurrant; quin & aliquid de exiftimatione, & reverentia Ordini Clericali debitis detrahatur, nullatenus convenit, ut in loco publico, & fecularibus quibufque patenti ludant.

Quod perpendens Sanctus Carolus, poftquam omnem ludum alearum Clericis interdictum effe declaravit: fubjungit: " Si „ autem valetudinis interdum causâ, par„ vâ pilâ, aut alio non indecoro ejufmodi „ exercitationis genere uti contigerit, ne „ id publice faciant „.

Similiter Synodi Belgicæ dicunt: " Scan„ dalofum effe, Paftores, aliofque Sacerdo„ tes ad pfittacum jaculari, aut in locis „ publicis ludere pilâ palmariâ. Ideoque „ etiam quilibet ab eo abftinebit fub pœ„ na arbitraria „. Ita Syn. Gand. an.1613. *tit.* 17. *cap.* 10. quod renovatum eft in Decretis Synodalibus fub Trieft. *tit.* 17. *cap.* 7. Et Syn. Cameracenfis D. an. 1617. *cap.* 6. Item Ordinationes Synod. Antuerp. fub Nemio *tit.* 17. *num.* 3.

Illud quoque fummopere cavendum, ne nimio affectu alicui ludo quantumvis honefto afficiantur. " Quantumcumque enim „ honefta fit recreatio (ait S. Salefius in „ Introd. ad vitam devot. *part.* 3. *cap.*31.) „ vitio certe non caret, animum ei, & af„ fectum applicare „.

Cavendum denique Ecclefiafticis, ne lucri cupiditate ad ludum principaliter accedant: cui periculo occurrere volens S.Caro-

rolus decrevit: " Ut si valetudinis inter-
„ dum causâ, parvâ pilâ, aut alio non in-
„ decoro exercitationis genere uti conti-
„ gerit, ne publice id faciant, *nec pecunia*
„ *intercedat in ludo; nec quidquam quod*
„ *facile pecuniâ æstimari potest*.

IX. Hanc in ludicris, & aliis oblectamentis tum corporis, tum animi moderationem, non difficiliter observabunt Ecclesiastici, qui meminerint, universos Ecclesiasticæ militiæ adscriptos ad pietatis, religionisque exercitationes vocatos esse; ut monet Synodus D. Mechlin. *tit.* 17. *cap.* 1. subditque: " Sciat propterea id in officio
„ suo positum esse, ut cum in officiis di-
„ vinis obeundis, vel in frequentandis Ec-
„ clesiis quod debet tempus, consumpserit,
„ si quid sibi reliquum est, id omne non
„ in rerum secularium colloquiis, profa-
„ nisque actionibus, sed in divinarum Lit-
„ terarum studiis, & in cœlestium rerum
„ contemplationibus, & sanctis piisque offi-
„ ciis traducat „. Similia habet Synodus Audomar. ann. 1583. *tit.* 16. *cap.* 5. additque: " Qui Pastoratu funguntur, dent
„ operam, ut proficiant in cognitione eo-
„ rum, quæ ad ipsorum spectant officium,
„ visitent ægrotos, consulant ipsi secum
„ & cum Deo, quâ optime ratione unus
„ Parochianorum ipsorum a vitiis ad vir-
„ tutem trahi, alius persuaderi id, quod
„ consultissimum sit, tertius ad perfectum
„ excitari possit „.

CAPUT VI.

Clerici negotiis secularibus se non misceant.

1. *Negotia secularia professioni Clericali contraria.*
2. *Mercatura illis singulariter interdicta.*
3. *Decimarum conductio Parochis non convenit.*
4. *Famulatus personarum secularium Clericos non decet, uti nec familiarum administratio.*
5. *Quomodo se gerere debeant Principum Capellani.*
6. *Clericis data immunitas a tutela, & similibus publicis officiis: & quare?*
7. *An Clericis conveniat studium Legum civilium?*
8. *Quâ ratione Pontifices Clericis indulgeant studium Legum?*
9. *Privilegium Academicum indulgens Clericis studium Legum, & Medicinæ, est species dispensationis.*
10. *Hodie Clerici non incurrunt Censuras studentes Legibus, aut Medicinæ.*

I. „ DUo sunt genera Christianorum,
„ (ait S. Hieronymus apud Gra-
„ tianum *Caus.* 12. *q.* 1. *can.* 7.). Est
„ autem unum genus quod mancipatum
„ divino officio, & debitum contempla-
„ tioni, & orationi, ab omni strepitu
„ temporalium cessare convenit, ut sunt
„ *Clerici*, & Deo devoti, videlicet con-
„ versi. Clerus enim Græce, Latine fors:
„ Inde hujusmodi homines vocantur Cle-
„ rici, id est sorte electi. Omnes enim
„ Deus in suos elegit „.

Cum ergo Clerici, & Monachi specialiter vi suæ vocationis, Dei, & Ecclesiæ servitio sint addicti; & eâ ratione Ecclesiasticæ militiæ adscripti, unanimi Patrum consensu illis applicatur illud Apostoli: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus: ut ei placeat, cui se probavit.* 2. ad Timoth. 2. v. 4. Id est, Clericus ad instar militis adscriptus Christi militiæ, ut placeat ei, a quo delectus est, omnia negotia aliena ab officio illo militari procul a se abjiciat; illud unum agens & cogitans, quomodo rite Deo, & Ecclesiæ militari possit.

II. Itaque ex ipsa Clericali professione probant Canones, non convenire Clericis mercaturam; quia per illam plurimum abstrahuntur a militia sua Ecclesiastica, & secularibus implicantur.

Antiquos in hanc rem Canones, & Patrum sententias recitat Gratianus *Dist.* 88. Quos secutus Alexander III. Londinensi Episcopo rescribit in *Cap.* 6. *Ne Clerici, vel Monachi*, &c. " Secundum institu-
„ ta Prædecessorum nostrorum sub inter-
„ minatione anathematis prohibemus, ne
„ Monachi, vel Clerici causâ lucri *nego-*
„ *cientur:* & ne Monachi a Clericis, vel
„ Laicis suo nomine firmas habeant: ne-
„ que

„ quæ Laici Ecclesias ad firmam teneant „.
Quibus conformia sunt Synodorum nostrarum Decreta, mercaturam Clericis etiam sub pœnarum comminatione interdicentia. Synod. Camerac. P. II. *tit.* 16. *cap.* 1. Mechlin. P. II. *tit.* 17. *cap.* 5.

Adduntque præterea tamquam eodem ex fundamento profluens, Ne decimas, census, prædia, aut terras alienas conducant, quæstus faciendi causâ.

III. Et quidem quod ad decimarum conductionem attinet, illud singulariter notandum; hodie frequenter a Capitulis decimas Pastoribus elocari, eo quod ab his, quam a rusticis sibi de solutione magis cautum credant: At non advertunt, quod præterquam quod Pastores per hujusmodi decimarum conductiones a suis functionibus Pastoralibus soleant non parum abstrahi, contingat, quod indignationem, & odium aliquale suorum Parochianorum non raro incurrant: dum hi credunt per Pastores sibi lucrum, quod ipsi ex conductione decimarum sperabant, & sibi tamquam villicis competere credunt, ereptum vident. Ut vel hinc pateat, quam merito harum conductionem Synodi nostræ Pastoribus interdixerunt.

IV. Eodem fundamento innixæ Synodi nostræ conformiter ad responsum Pontificis in *Cap.* 5. *De vita & honest. Cleric.* interdicunt Clericis, ne se famulatui personarum secularium, aut alicujus familiæ administrationi, sive procurationi addicant: " Quomodo enim (ait Synodus Buscod. sub Masio *tit.* 14. *cap.* 5.) Procuratores, & Dispensatores domorum alienarum, atque villarum esse poterunt Clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates „. Et Synodus Namurcensis an. 1604. *tit.* 8. *cap.* 7. " Non solum contra Apostolicum præceptum faciunt Clerici, qui negotiationibus operam dant, & quæstum captant, sed etiam qui alienos agros, aut decimas conducunt, & illis colendis, his vero colligendis maximam sui temporis partem, „ quam orationi, & sacris studiis impendere deberent, inutiliter impendunt; „ nec non ii, qui dominorum temporalium obsequiis se tradunt, & in eorum negotiis curandis toti occupantur „.

V. Synodus quoque Œcumenica VII. *Can.* 10. vult, ut Clericus, qui de consensu Episcopi " Principum Capellanus „ constituitur, non liceat ei mundanas, & „ seculares curas suscipere: præsertim cum „ hoc agere prohibeatur a Sacris Canonibus: potius autem maneat ad magisterium tam puerorum, quam famulorum, „ relegens eis Divinas Scripturas: ad hoc „ enim Sacerdotium consecutus est „.

Hic obiter nota, jam pridem a Synodo Generali laudatos, qui pueris, quos instituendos suscipiunt, Sacras Scripturas prælegunt, & commendant.

VI. Annumerant pariter Sacri Canones negotiis secularibus, a Clericis haud facile suscipiendis, tutelas, curatelas, similesque curas, quæ Clericos multis difficultatibus natæ sunt implicare, & a divinis functionibus multum impedire, animumque distrahere.

Notum est (*a*) illud Concilii Africani a S. Cypriano laudatum. " Ne quis de „ Clericis, & Dei Ministris, tutorem vel „ curatorem testamento suo constituat: „ quando singuli divino officio honorati, „ & in Clerico ministerio constituti non „ nisi Altari, & Sacrificiis deservire, & „ precibus, atque orationibus vacare debeant „. Epist. 66. Ed. Rigaltii & Baluzii.

Hanc clericale officium inter, & similes functiones incompatibilitatem intelligens Justinianus Imperator Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, & Monachis omnibus immunitatem ab omni cujuscumque generis tutela & curatela concessit: Una tamen declarans, eos tantum Clericos, & Monachos hujusmodi habere beneficium, qui apud sacrosanctas Ecclesias, vel Monasteria permanent: *Cum propter hoc*, ait, *ipsum beneficium eis indulgea-*

(*a*) Eruditus Van-Espen secutus est Rigaltium. Hic supponit Concilium, de quo agitur, notum esse omnibus; ejus tamen nomen & locum, in quo habitum est, ignorat Baluzius in notis ad Epist. 66. S. Cypriani. Forsan omnes latet illa Synodus, quod probabilius censetur.

dulgeamus, *ut*, *aliis omnibus derelictis*, *Dei omnipotentis ministeriis inhæreant*. *L.15. C. de Episc. & Cler.*

Hic per transennam observa veram ac præcipuam causam immunitatum, & privilegiorum Clericalium.

Privilegium Justiniani moribus Belgii receptum esse quoad immunitatem Clericorum ab onere tutelæ & curatelæ, testatur a Sande in Decis. Frisiæ *tit. 9. Decis. 7.*

Itaque ut verbo dicam, negotia secularia, præsertim quæ multum distrahere, & implicare hominem solent, studiose a Clericis declinanda: Aut ut minus, si necessitas, aut proximi charitas exposcat, eâ moderatione suscipienda, & amplectenda, ut quæ vi officii Clericalis sibi incumbunt, haud negligantur; ne e milite Christi, & Ecclesiæ, miles, & servus mundi factus videatur.

Quod de negotiis, idem & de studiis statuendum: ut nimirum studia Clericorum vocationi eorum sint conformia.

Hoc ex Capite, jam pridem Monachis, Archidiaconis, Decanis, Plebanis, Præpositis, Cantoribus, & aliis Clericis Personatus habentibus, nec non Presbyteris sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibitum fuit audire Leges civiles, *Cap. 3. & Cap. 10. ;; Ne Cler. vel Monachi secul. neg.* &c. " Ne occasione scien-„ tiæ (inquit Alexander III. in citato „ *Cap. 3.*) spirituales viri mundanis rur-„ sus actionibus involvantur „.

Et sane, ut recte advertit magnus ille Bathoniensis Archidiaconus Petrus Blesensis: " Res plena discriminis est in Cleri-„ cis usus Legum; totum enim hominem „ adeo sibi vindicat, ut eum rei familia-„ ris providentiâ fraudet, suspendat a spi-„ ritualibus, a divinis avellat „.

VII. Hinc tamen nemo inferat, Legum humanarum studium Clericis, & Monachis plane esse interdictum: quandoquidem certum sit, Theologicæ scientiæ, præsertim ubi de Jure & justitia tractat, legum civilium notitiam non parum conducere. Canonicam quoque scientiam plurimum ex notitia legum adjumenti accipere, nimis evidens est. Unde teste Pontifice in *cap. 1. ;; De novi operis nunciat.* " Sicut Le-„ ges non dedignantur Sacros Canones imi-„ tari; ita & Sacrorum Statuta Canonum „ Principum Constitutionibus adjuvantur„.

Nullatenus proinde statui, aut vocationi Clericorum contrariatur studium Legum civilium; modo eâ fiat moderatione, ut nec contra Apostoli præceptum, Deo militantes negotiis secularibus implicentur; neque disceptationum forensium peritiam per studium istud affectent: Cum judicatum sit, *Absurdum Clericis esse*, *imo opprobriosum*, *si periti se velint ostendere disceptationum forensium*. *L. 41. C. de Episcopis & Cler.*

VIII. Quapropter Pontifices concedentes dispensationem Presbyteris, aliisve Clericis audiendi Leges civiles, eam ad triennium restringere consueverunt: " Ne præ-„ textu longioris temporis studendi (ait „ Pyrrus Corradus in Praxi dispensatio-„ num *part. 3. cap. 5. num. 18.*) Presby-„ teri, & alii Clerici supra expressi, occa-„ sione scientiæ mundanis actionibus in-„ volvantur, & nimis a contemplatione „ distrahantur; cum per Jus Civile non „ dirigatur principaliter homo in Deum, „ sicut per Jus Canonicum „.

Apponunt insuper hanc clausulam: *Pro majori Sacrorum Canonum intelligentia*.

IX. Ex his haud difficulter intelligitur, quod dum Pontifices Academiæ Lovaniensi, aliisque indulgent privilegia, (quæ quædam dispensationes sunt) ut etiam Presbyteri, & Clerici dignitates vel Personatus possidentes, Physicam, Medicinam, & Leges libere audire queant, illa sint accipienda cum ea moderatione, ut Clerici illis scientiis vacare possint, quatenus non negligant Canonum, & Theologiæ scientiam statui suo, & vocationi convenientem, neque occasione studii Legum, aut Medicinæ mundanis actionibus nimis involvantur, & a contemplatione, & gustu rerum divinarum nimium abstrahantur.

X. Quia vero hujusmodi moderatio generaliter determinari nequit, ac propterea cujusque conscientiæ relinquatur, hinc usu & moribus Belgii obtinuit, ut Clerici quicumque libere Leges, & Medicinam sine ullo excommunicationis metu audiant: neque ullus credat, sibi specialem dispensationem Pontificiam esse necessariam, ut tutus sit a pœnis Canonicis.

TITU-

TITULUS III.

De Pastoribus, & vice-Pastoribus.

CAPUT I.

Singulis Parochiis singuli Parochi totius Parochiæ curam sustinentes, præficiendi.

1. *Institutio, & Divisio Parochiarum male Dionysio Papæ tribuitur.*
2. *Est tamen antiqua.*
3. *Totius Parochiæ cura incumbit Parocho.*
4. *Fines Parochiarum debent esse certi, & distincti.*
5. *Parochus est principalis, & proprius Sacramentorum minister in sua Parochia.*
6. *Divina Parochorum institutio.*
7. *Sæpe Pastores recogitent sibi totius Parochiæ curam incumbere.*

I. PAROCHIAS jam tum seculo tertio fuisse institutas, & divisas, probant communiter Canonistæ auctoritate Epistolæ, quæ sub nomine Dionysii Papæ (qui vixit circa annum 266.) refertur a Gratiano *Caus.* 13. *q.* 1. *Can.* 1. in qua Dionysius Severo Episcopo scribit: " Ecclesias „ singulas singulis Presbyteris dedimus: „ Parochias, & cœmeteria eis divisimus, „ & unicuique jus proprium habere statuimus: ita videlicet, ut nullus alterius „ Parochiæ terminos, aut jus invadat, „ sed unusquisque suis terminis contentus, „ & taliter Ecclesiam, & plebem sibi commissam custodiat, ut ante tribunal æterni Judicis de omnibus sibi commissis „ rationem reddat, & non judicium, sed „ gloriam pro suis actibus accipiat „. *Van-Espen Tom. I.*

Verum cum hodie eruditis omnibus compertum sit, hanc Epistolam Sancto Dionysio falso adscriptam (*a*), eamque putridis Isidori Mercatoris mercibus annumerandam esse; ut fusius in Observationibus ad collectionem Isidoris Mercatoris ostendimus, parum solidum, pro earum institutione, & divisione astruenda, hinc argumentum sumitur.

☞ Observare interim quod sequitur, non erit superfluum. Cum frequenter in præsenti opere notatum sit epistolas decretales Romanis Pontificibus, qui tribus primis Ecclesiæ seculis floruerunt, adscriptas esse, quarum plurima fragmenta exstant apud Gratianum, & quarum auctoritate etiam Pontifices in suis Decretalibus frequenter usi fuerunt; has, inquam, Epistolas, sive Decretales passim ab omnibus eruditis tamquam suppofititias & putidas Pseudo-Isidori merces repudiari; pro omni probatione judicavi hic adjiciendam notam Patris Philippi Labbæi præfixam Decretalibus Clementis I. *Papæ*, *Tom. I. Concil. general. column.* 78. ubi sic ait. *Mirum est viris doctissimis Turriano, Rivio, & quibusdam aliis in tanta eruditionis Ecclesiasticæ luce probare potuisse, Decretales illas Epistolas a quocumque seu* Mercatore *seu* Peccatore *fabricatas, & antiquis Romanæ urbis Pontificibus circiter annum Christianæ Romanæ epochæ octingentesimum suppositas: adeo enim perspicacibus viris deformes videntur, hoc saltem tempore, ut nullâ arte, nullâ cerussâ aut purpurisso fucari possint: eas omnes, saltem plerasque earum repudiarunt eruditissimi quique tractatores Catholici*, Baronius, Bellarminus, Peronius, Contius, Antonius-Augustinus, Lorinus, Sir-

(*a*) Eo loco referre tantum voluit Van-Espen, quid de antiquitate Parochiarum senserint Canonistæ: neque enim negat eas tertio seculo fuisse jam institutas, cum inferius numero V. suffragetur Gersonio afferenti, *Dominos Curatos esse in Ecclesia minores Prælatos & Hierarchas ex primaria Christi institutione*. Id unum num. I. sibi proposuit eruditus Canonista, ut virgâ Censoriâ notaret Epistolam, quam S. Dionysio Papæ ausus est adscribere Gratianus, eamque inter spurias Isidori Mercatoris merces recenseret.

Sirmondus, Ducæus, Petavius, Marca, Bosquetus, *ut alios modo sive antiquiores, sive recentiores silentio obvolvam. De singulis, ut se dabit occasio deinceps; verum obiter tantum* ϗ ἀκροθιγῶς (a) *dicturi sumus. Neque enim vacat pluribus hoc loco traducere* εὐήθειαν (b) *cujusdam novelli* ὑπερπίστου (c) *qui malâ avi ex zelo quidem, sed minus prudenti & considerato certe non secundum scientiam, easdem ab omni eruditione præstantibus abjectas, ac penitus repudiatas defendere aggressus est.* ☜

II. Quin antiqua sit Parochiarum institutio, & divisio haud dubitari potest. Scribit enim Sanctus Athanasius, *Apolog.* 2. " Mareotes ager est Alexandriæ, quo in „ loco numquam Episcopus fuit, imo nec „ Chorepiscopus quidem, sed universæ „ ejus loci Ecclesiæ Episcopo Alexandrino „ subjacent, ita tamen, *ut singuli pagi* „ *suos Presbyteros habeant* „.

Quod quarto seculo in Episcopatu Alexandrino erat tempore Sancti Athanasii, hoc sensim, populo Christiano crescente, per totam Ecclesiam factum fuit: id est, districtus Episcopales, quos hodie Diœceses vocamus, in plures divisi fuere portiones; atque cuique portioni sua attributa Ecclesia, & populus Ecclesiæ illi vicinus; quas hodie *Parochias* appellamus.

III. Porro sicuti singulis Diœcesibus seu districtibus Episcopalibus unicus erat præfectus Episcopus, cui totius Diœcesis regimen incumbebat, & quem populus illius Diœcesis, ut proprium Episcopum colere, & agnoscere deberet; ita & singulis Parochiis datus fuit Presbyter, qui totius Parochiæ curam spiritualem ageret; qui propterea *Parochus*, seu *Presbyter Parochianus* dicebatur: & quem populus tamquam proprium suum Pastorem venerari, & audire deberet: propterea dictus *proprius Sacerdos*.

Ea de causa cautum fuit, " Ut nullus „ Presbyter alterius Parochianum, nisi in „ itinere fuerit, vel placitum ibi habue- „ rit, absque licentia sui Presbyteri ad „ Missam recipiat, vel solicitare præsu- „ mat „. Constit. Synod. Heraldi Episcopi Turonensis *cap.* 29.

Et ex Concilio Nannetensi refertur in *cap.* 2. ∷ *De Parochis*: " Ut Dominicis, „ & festivis diebus Presbyteri antequam „ Missam celebrent, plebem interrogent, „ si alterius Parochianus in Ecclesia sit, „ qui contempto proprio Presbytero, ibi „ velit Missam audire: quem si invene- „ rint, statim ab Ecclesia abjiciant.

Quin & anno 1310. statuit Synodus Coloniensis, " Ut nullus Parochianus ab alio, „ quam a suo vero Plebano communionem „ recipiat: nisi de hoc privilegiis authen- „ ticis sit munitus. Contrarium facientes „ a perceptione Corporis Christi abstineant, „ quousque ipsi Plebano satisfecerint de „ contemptu „.

IV. Hinc Synodus Tridentina collapsam disciplinam restaurare desiderans, mandat Episcopis, " In iis quoque civitatibus, ac „ locis, ubi parochiales Ecclesiæ certos „ non habent fines, nec earum Rectores „ proprium populum, quem regant, sed „ promiscue petentibus Sacramenta admi- „ nistrant; pro tutiori animarum eis com- „ missarum salute, ut distincto populo in „ certas propriasque Parochias, unicuique „ suum *perpetuum*, *peculiaremque* Paro- „ chum assignent, qui eas cognoscere va- „ leat, & *a quo solo licite* Sacramenta „ suscipiant, aut alio utiliori modo, prout „ loci qualitas exegerit, provideant. Idem- „ que in iis civitatibus, ac locis, ubi nullæ „ sunt Parochiales, quamprimum fieri cu- „ rent: non obstantibus quibuscumque pri- „ vilegiis, & consuetudinibus, etiam imme- „ morabilibus „. *Sess.* 24. *de reform. cap.* 13.

Qui mentem ac intentionem Concilii jam relatis verbis expressam attenderit, haud difficulter intelliget, satisfactum esse Decreto Concilii, si Parochiæ quidem certos & determinatos fines non habeant, sed certum populum, certasque familias; usque adeo ut Sacramenta promiscue non administrentur, sed Parochi suos noscant, & eum sui: & ita respondisse S. Congregationem testatur Barbosa de *Officio Parochi part.* 1. *cap.* 1.

Ulterius evincit citatum decretum Synodi, unicuique Parochiæ suum debere esse

(a) Id est *Strictim*.

(b) Id est *Simplicitatem, vel Fatuitatem*.

(c) Id est *supra modum Creduli*.

esse Presbyterum, qui sit Caput Ecclesiastici istius Conventus; & cui totius Parochiæ cura spiritualis principaliter & immediate incumbat; quemque Parochiæ istius populus, ut ordinarium, & proprium Sacramentorum ministrum agnoscat.

V. Proinde merito dicendum cum pio Gersonio Universitatis Parisiensis Cancellario: " Domini Curati sunt in Ecclesia „ Minores Prælati & Hierarchæ ex primaria institutione Christi, quibus competit ex statu jus prædicandi, jus confessiones audiendi, jus Sacramenta Ecclesiastica secundum exigentiam sui status, & Parochianorum ministrandi, jus sepulturas dandi, jus insuper decimas, & alia jura parochialia recipiendi „. *De potestate Ecclesiastica Conf.* 12.

☞ VI. Mirum igitur videri non debet, quod Presbyteri Parochiales, sive Parochi, jam pridem dicti fuerint *Minores Prælati* & *Hierarchæ* ex prima institutione Christi. Neque id sine fundamento a Gersonio dictum facile fatebitur, qui attenderit Parochos jam pridem dictos, & reputatos esse successores LXX. discipulorum, quemadmodum Episcopi dicti fuere Apostolorum successores. Hinc illud apud Gratianum *dist.* 21. *Simpliciter vero majorum & minorum Sacerdotum discretio in novo testamento ab ipso Christo sumpsit exordium, qui* XII. *Apostolos tamquam* majores *Sacerdotes*; LXX. *discipulos tamquam* minores *Sacerdotes instituit*.

Unde uno consensu & Theologi, & Canonistæ agnoverunt Presbyteros, notanter Parochiales, in partem sollicitudinis pastoralis vocatos, merito dici *minores* Sacerdotes, sive Prælatos & Hierarchas; necnon LXX. discipulorum successores.

Id ipsum & hodiernum Pontificale supponit Presbyteros recenter ordinatos his verbis per Episcopum exhortans. *Fratres dilectissimi, & Sacerdotes Domini, cooperatores ordinis nostri estis. Nos vice duodecim Apostolorum fungimur, vos ad formam* LXX. *discipulorum estis*.

Itaque ad Presbyteros, & notanter ad Parochos dictum esse a Christo non dubitatur, quod ad LXX. discipulos dixit, *Luca*, 10. *Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos . . . qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit*.

Igitur dicendum Parochos tamquam septuaginta discipulorum vicem gerentes, esse ex institutione divina, & *a Spiritu Sancto positos ad regendam Ecclesiam Dei*. *Act.* c. 20. v. 28.

Id ipsum significavit & sanctus Paulus *Act.* 20. in Mileto enim convocatis Episcopis, simul & senioribus, sive *Presbyteris*, dixit ad omnes: *Attendite igitur vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus* posuit Episcopos regere *Ecclesiam Dei*.

Licet enim solo *Episcoporum* nomine utatur, nihilominus & ad Presbyteros gregem Christi pascentes loquitur: eo quod nomine Episcoporum ex phrasi ejus ætatis & Presbyteri significabantur.

Quod & notavit jam pridem Sanctus Irenæus *lib.* 3. *contra hæreses cap.* 14. *n.* 2. (Paulus) *in Mileto*, inquit, *convocatis Episcopis* & PRESBYTERIS, *qui erant ab Epheso, & reliquis proximis civitatibus, utrumque enim nomen habebant illo tempore*.

Id autem probari asserit ex textu Actorum supra relato. *Idque*, ait, *nos etiam docet Actuum historia: cum enim dixisset sanctus Lucas divinum Apostolum Ephesiorum Presbyteros accersivisse Miletum, exponit etiam quæ illis dicta fuerunt: Attendite*, inquit, *vobis ipsis, & universo gregi, in quo vos posuit Spiritus Sanctus Episcopos pascere Ecclesiam Christi, eosdemque* nominavit Presbyteros & Episcopos. *Act.* c. 20.

Huic consonat sanctus Hieronymus in Epist. ad Titum *cap.* 1. *v.* 7. *Episcopos hic non solum Pontifices, sed & Presbyteros intelligimus: non enim in una civitate plures erant Episcopi: hoc etiam in Apostolorum* Actibus *invenitur*.

Et sanctus Isidorus Hispalensis *de Offic. Eccles. lib.* 2. *cap.* 7. ad ea Pauli verba, *in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos*, reflectens ait: *Dixerat enim supra Presbyteros Ephesi vocatos, quos nunc Episcopos, id est*, Superinspectores *nominat*.

Hinc videmus a primis Ecclesiæ seculis Presbyteros tamquam septuaginta discipulorum successores, una cum Episcopis Apostolorum successoribus Ecclesiam rexisse, atque fidei integritati invigilasse, & Episcopos reputasse hosce, tamquam suos cooperatores, ac secundi ordinis in vinea Domini operarios.

VII. " Sæpe ergo recogitent Pastores (verba sunt Synodi Gandensis, anni 1613. *tit.* 16. *c.* 9. renovata in Decretis Synodalibus sub D. Triest. *tit.* 16. *cap.* 14) „ se „ ad ovium suarum salutem omnes suas „ actiones, & functiones pastorales dirigere debere, & sibi aliquando pro animabus earum reddendam rationem in „ strictissimo Dei judicio: ideo etiam earumdem salutem continuis precibus, & „ quotidianis Sacrificiis Deo ferventer commendent, omnibus rite dispositis non „ minus prompte, ac benigne, quam reverenter Sacramenta administrent, atque „ ita grandiores pascant verbo Dei, ac salutaribus monitis, ut parvulis quoque „ panem frangere non omittant, & in „ omnibus præbeant seipsos exemplum bonorum operum, facti forma gregis ex „ animo „. Simile monitum exhibet Synodus Antuerp. sub Miræo *tit.* 16. *cap.* 7.

Porro sicuti cura pastoralis totius Diœcesis Episcopo incumbens non impedit, quominus Parochi, aliique inferiores ministri Episcopo in solicitudine pastorali adjutores accedant; ita nec cura Pastoralis uni Parocho injuncta prohibet, quominus plures in eadem Parochia sub ipso Parocho ut principali, functionibus pastoralibus occupentur, & cum Parocho adlaborent. De quibus capite sequenti.

CAPUT II.

De vice-Pastoribus, a quo assumendi, & quid in iis incumbat?

1. *Parochi cogendi ut necessarios Ministros sibi adjungant.*
2. *Vice-Pastorum assumptio pertinet ad Pastorem; nisi speciali titulo aliud obtineat.*
3. *Synodus Trident. Sess. 21. cap. 4. de reform. agit de vice-Pastoribus, non de Fratribus Mendicantibus.*
4. *Vice-Pastoribus etiam proprie cura Parochiæ incumbit.*

I. " EPiscopi, etiam tamquam Sedis „ Apostolicæ delegati (ait Synodus Tridentina *Sess.* 21. *cap.* 4. *de reformat.*) in omnibus Ecclesiis parochialibus, vel baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit, ut unus Rector „ non possit sufficere Ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, & cultui divino „ peragendo; cogant Rectores, vel alios, „ ad quos pertinet, sibi tot Sacerdotes ad „ hoc munus adjungere, quot sufficiant „ ad Sacramenta exhibenda, & cultum „ divinum celebrandum „.

II. Cum ergo Synodus velit, Rectores Ecclesiarum per Episcopos esse cogendos, ut sibi adjungant tot Sacerdotes, quot administrandis Sacramentis, & cultui divino celebrando sunt necessarii, luculenter supponit, Sacerdotum electionem non ad ipsos Episcopos, sed ad ipsos potius Rectores Ecclesiarum parochialium, qui illos in suum adjutorium adjungere coguntur, spectare.

Et quidem moribus Belgii etiam obtinuit, ut Parochi suos vice-Pastores assumant, nisi forsan speciali titulo electio, vel præsentatio vice-Pastoris, aut alterius Sacerdotis subsidiarii, alteri sit delata: Qui titulus plene probandus est, ut Parochus excludatur.

Et sane cum vice-Pastores in subsidium Parochorum destinentur, eorumque vices suppleant, & ipsorum consequenter Vicarii sint; non minus ipsis deferenda eorum electio, quam Episcopo, aliisque Prælatis suorum respective Vicariorum.

☞ Testatur Hyacinthus Boniface in sua additionali collectione Arrestorum *Tom. I. lib.* 5. *t.* 3. judicatum sæpius fuisse, *Vicario perpetuo* competere electionem, & assumptionem vice-Pastoris ad exclusionem Pastoris primitivi, idque notanter ob Concilii Trid. Decretum *Sess.* 21. *cap.* 4. *de reformat.* aperte deferens primo loco ipsis Rectoribus assumptionem Sacerdotum, qui judicantur necessarii ad sacramenta populo administranda, & cultum divinum celebrandum.

Itaque solus titulus *Primitivi Pastoris* non sufficit, ut Vicarius *perpetuus* ab electione seu assumptione sui vice-Pastoris excludatur; sed vel antiqua possessio, vel alius specialis titulus cum titulo *Primitivi Pastoris* concurrere debet.

Cum enim assumptio vice-Pastoris respiciat

ciat curam animarum, quæ plenarie *Vicario perpetuo*, ad exclusionem *Primitivi Pastoris* competit, vigore suæ perpetuæ Vicariæ justum est, ut in consequentiam hujus curæ animarum assumptio vice-Pastoris ei deferatur potius, quam Pastori Primitivo, qui curam animarum non exercet. ☜

III. Ad hæc jam citatum Concilii Tridentini Decretum, Rectoribus injungens, tot sibi Sacerdotes ad munus pastorale adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum, intelligi de Sacerdotibus, qui in parochia residentes, una cum Parocho Sacramenta administrent, & cultum divinum celebrent, ipse tenor Decreti sat manifeste declarat.

Quapropter huic Decreto satisfactum cupiens Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 5. *cap.* 4. expendensque in plurimis hujus Provinciæ Ecclesiis parochialibus unum esse cum suo Custode seu Clerico Sacerdotem: " Æquissimum judicavit, ut qui in „ iisdem Capellanias obtinent ad Pastori „ in prædictis cooperandum, ideoque ad „ personalem residentiam, juxta verisimi„ lem Fundatorum intentionem, obligen„ tur. Verum cum hoc sit difficillimum „ quoad omnes obtinentes Capellanias in „ usum revocare, in iis saltem hoc omni„ no mandat observari, in quibus di„ cta obligatione ex Originali aut authen„ tica fundationis copia constare poterit „.

Non dubitavit ergo hæc Synodus, quin Tridentinum Concilium loqueretur de Sacerdotibus, qui in Parochia residentes Pastoribus in munere Pastorali essent adjutorio: consequenter non de Fratribus Mendicantibus, qui in adjutorium Parochorum ad unum alterumve actum subinde advocari solent; sed de Sacerdotibus, qui in omnibus curam animarum cum Parocho sustinent: quales indubie præcipue sunt hi, quos *Vice-Pastores* dicimus.

Hi enim non in uno alterove actu, neque certis duntaxat solemnioribus diebus, quemadmodum Fratres Mendicantes, Parocho assistunt; sed indifferenter, idque sine dierum, aut temporis distinctione in omnibus, quæ curam animarum spectant, una cum Pastoribus laborant; eisque opitulantur: adeo ut & propterea Parochiæ cura ipsis incumbat; curamque animarum habere dicantur, non secus ac ipsi Parochi: hac tantummodo differentiâ, quod hi titulum perpetuum habeant; ipsiusque Parochiæ Caput, & primarius Presbyter, & Curatus sit, ipsi autem Vice-Pastores ordinarie tamquam meri Parochorum Vicarii, & subsidiarii sint amovibiles, & ipsi Parocho in his, quæ animarum curam concernunt, subjecti.

☞ Modo observabam Parochos jure proprio, sive jure sui beneficii parochialis exercere functiones ad curam animarum spectantes, ac propterea ab his ad nutum, aut arbitrium Episcopi suspendi non posse; verum vice-Pastores titulum beneficii non habentes in his functionibus a Parochis magis esse dependentes, & quodammodo amovibiles.

Nihilominus quia vice-Pastores, tametsi etiam nullum habentes veri beneficii titulum, censentur habere officium curatum, ratione cujus Parochiæ sunt deputati pro cura animarum sustinenda, atque eo titulo etiam in Parochia fixe residere, & domicilium habere jubentur, eique Parochiæ continuo invigilare, non eâdem facilitate ad nutum Parochorum ab officio hoc removeri possunt, ac ceteri Presbyteri, puta *Stationarii*, qui mere pro beneplacito Parochorum ad certas functiones obeundas, pro occurrente necessitate adsciscuntur, tamquam Parochorum simplices subsidiarii, qui peractis his functionibus ad propria redeunt; neque hi *Stationarii* dicuntur officium curatum in Parochia habere. Accedit, quod vice-Pastores non sine aliqua infamiæ nota possint ordinarie a Parochis simpliciter sic dimitti: præsertim quod vice-Pastores soleant in vice-Pastoratu perseverare, donec ad aliquod beneficium Parochiale, vel ad aliud beneficium, aut officium assumantur, seu promoveantur. ☜

IV. Quemadmodum ergo Parocho proprie totius Parochiæ cura incumbere, verusque *Curatus*, & proprius Sacerdos dicitur, licet ipsi Episcopo primario, & principaliter eadem cura incumbat, eique in concernentibus curam animarum subjiciatur; ita Vice-Pastoribus proprie curam animarum habere censentur; verique Curati, sive Pastores dicuntur, tametsi cura

Paro-

Parocho primario incumbat, eique in hac cura subjiciantur. Ideoque quæ de Parochorum residentia, ac obligatione munus Pastorale *per se* obeundi (de quibus infra) decreta sunt, etiam in Vice-Pastoribus locum habent; utpote quibus non secus ac ipsis Parochis cura animarum incumbit.

CAPUT III.

Parochi, aliique curam animarum sustinentes jure divino tenentur residere.

1. *Quod residentia sit juris divini, probatur ex Concilio Tridentino.*
2. *Nullus antiquorum id negavit.*
3. *Edicta Regia circa residentiam Pastorum quid statuant?*
4. *Quid Synodi Belgicæ?*
5. *Quid Concilium Tridentinum, Clerus Gallicanus, Senatus Parisiensis, Consilium Status.*
6. *Rigor Synodorum moribus nonnihil mitigatus.*

I. „ PRæcepto divino mandatum esse „ omnibus, quibus animarum cura „ commissa est, oves suas agnoscere, pro „ his Sacrificium offerre, verbique Divi- „ ni prædicatione, Sacramentorum admi- „ nistratione, ac bonorum omnium ope- „ rum exemplo pascere, pauperum, alia- „ rumque miserabilium personarum curam „ paternam gerere, & in cetera munia „ Pastoralia incumbere, declarat Synodus „ Tridentina „. *Sess.* 23. *cap.* 1. *de reformat.*

Porro eodem jure, quo mandatum est iis, quibus cura animarum commissa est, in hæc incumbere, eos ad personalem residentiam teneri, nemo negarit, qui cum eadem Synodo fatetur hæc omnia ab iis *nequaquam præstari posse, qui gregi suo non invigilant, & assistunt.*

II. Nemo ergo miretur, quod ex Cajetano refert Fagnanus ad Cap. Ex PARTE, *De Clericis non residentibus num.* 21. quod nimirum " Nullus Antiquorum contradi- „ cebat, quin pastores animarum tene- „ rentur sub præcepto divino ad persona- „ liter residendum „. Quam veterum sententiam contra quosdam Neotericos solidissimis, & evincentibus fundamentis ibidem adstruit Fagnanus: ostenditque, quod licet Synodus Tridentina eam sententiam expresse, & in terminis, ut ajunt, non definierit, nihilominus sufficienter eam in allegatis verbis insinuaverit, & virtualiter declaraverit.

Unde Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 17. *cap.* 7. præmissis functionibus pastoralibus subjungit: " Ad implenda, & „ præstanda hæc pastoralia officii debita, „ ad assiduam apud oves suas residentiam, „ se *jure divino* obligatos esse intelligant „ Pastores „.

III. Hæc considerantes Principes nostri voluerunt, in omnibus litteris *Placeti* (a) concedendis super provisionibus Apostolicis Parochialium Beneficiorum, expresse exprimi, provisum teneri personaliter residere in loco Parochiæ, nec per alium posse deservire. *Edicto* 20. *Octobris* 1540. *art.* 32.

Et in Placeto, quo privilegia Nominationum hujus Academiæ probantur, cavetur, ut in litteris Nominationum ad Beneficia Curata inferatur clausula personalis residentiæ.

☞ Verum quia in Romana Curia nonnumquam obtinebatur dispensatio *de non residendo*, addiderunt Principes in eodem Edicto, Placetum non esse concedendum super privilegio *de non residendo* in Beneficiis *curatis*, aut super dispensatione super ætate, aut super eo, quod ignoret idioma patriæ.

Verba Edicti in utroque articulo sunt: *Qu'en toutes Lettres de* PLACET, *qui s'accorderont pour mettre à exécution aucunes Bulles, ou Provisions Apostoliques de Cures & Eglises Parochiales, sera ajouté que l'impetrant sera tenu de résider au lieu de sa Cure, sans la pouvoir faire desservir par autrui.*

Que Lettres de Placet ne seront accordées sur privilege de non résider sur les Cures, ou sur dispense d'âge, ou qu'il ne sçait le langage

(a) Lettres Patentes.

langage du Pays, ni aussi sur Coadjutories des Prébendes, ou autres Bénéfices simples.

Ex his non obscurum, quod eo tempore Curia Romana de Beneficiis etiam Parochialibus sive Curatis provideret personis in bisce *residere* non volentibus, vel ipsis deservire ob defectum ætatis, aut ignorantiam idiomatis non valentibus: atque ad reprimendos hos abusus hisce Edictis opus fuisse.

Etiam ex bis habemus, quam merito Principes nostri voluerint non recipi, & executioni mandari rescripta Romana sine suo *Placito*, uti latius exposui de hoc Regio Placito. ☜

IV. Synodi nostræ Belgicæ conformiter ad Synodum Tridentinam vix temporariam, ac quantumvis brevem a Parochia sine expressa licentia absentiam concedunt. „ Pastores, ait Synodus Buscod. loco citato, nec ab ovibus suis sine licentia „ Decani ruralis, ac nisi alteri approbato „ ab Ordinario curâ commissâ ultra octiduum absint „. Idem declarat Syn. Antuerp. sub Miræo *tit.* 16. *cap.* 15. additque: “ Habiteque (Pastor) non solum „ intra limites suæ Parochiæ, sed etiam „ non procul ab Ecclesia, nullo autem „ modo in diversorio quopiam, seu taberna, aut in domo quapiam malæ famæ „.

Ulterius progressus vigilantissimus Gandensium Antistes Antonius Triest in Decretis Synodalibus *tit.* 16. *cap.* 15. declaravit: “ Nulli Pastorum licere, ultra quatuor dies (inclusis nempe diebus exitus, „ & reditus) abesse, nisi de licentia suorum respective Decanorum in scriptis „ obtenta. Quod si vero ad octiduum, vel „ diutius abesse cogantur, nostrum erit „ hujusmodi facultatem concedere; nec „ tum demum licebit eis discedere, nisi „ prævie Decano, deinde populo significaverit, cuinam vices suas durante absentiâ delegaverit. Contravenientes vero „ mulctari volumus toties quoties, librâ „ grossorum, aut aliâ graviori pro modo „ culpæ, & arbitrariâ.

Quæ Synodalia Decreta plane consona sunt Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.* utpote nullam sine Episcopi licentia Parochis absentiam quantumvis temporariam annuenti, ut ex ipsis verbis Decreti patet; & pluribus ostendit Fagnanus ad *cap.* RELATUM, ¤ *De Clericis non residentibus.*

☞ Quâ formâ hodie signanter ex præscripto Concilii Trid. *Sess.* 23. *cap.* 1. Episcopi procedere debeant contra Parochos non residentes deducit Prosper Fagnanus ad *cap. Ex tua* ¤ *de Clericis non residentibus*, ubi singulatim annotat, in quibus hoc in puncto Concilium Trid. a modo procedendi per jus commune, ac notanter in prædicto Capitulo *Ex tua* præscripto recesserit.

Notandum autem quod hæc residendi obligatio etiam obtineat in Beneficiis curatis, sive parochialibus, tametsi ea obtinentes essent Canonici Cathedrales; refertur que in Actis Cleri Gallicani *Tom.* 2. *Part.* 2. *Tit.* 14. *cap.* 15. Arrestum Parlamenti Parisiensis de 17. Octob. 1650. quo injungitur Canonicis Cathedralibus Cenomanensibus Ecclesias Parochiales possidentibus, in iisdem residere, alias exciderent proventibus dictorum Beneficiorum applicandis hospitali generali civitatis Cenomanensis; fuitque executio decreta per Arrestum ejusdem Parlamenti 7. Maii 1659. ad instantiam Procuratoris Generalis.

In iisdem Actis loco citato *cap.* 13. refertur judicatum per solemne Arrestum Parlamenti Parisiensis 19. Iulii 1654. quod non tantum Canonici Cathedrales, sed etiam ipse Archidiaconus obtinens Beneficium Parochiale in eadem Diœcesi teneretur *personaliter* residere in Beneficio *Parochiali*, aut dimittere, si in illo residere nollet. Et *cap.* 17. ibidem refertur declaratum per Arrestum Consilii Status in modum Regulamenti pro Diœcesi Cadurcensi, quod, dum eadem persona obtinet duas Ecclesias Parochiales, sive sint litigiosæ, sive eas pacifice possideat, provisus non sit gavisurus proventibus nisi illius Beneficii, in quo *personaliter* functiones exercebit; illius autem Beneficii, cui *personaliter* non deservit, aut utriusque, si neutri deserviat, proventus impendentur in sustentationem Vicarii deservientis, vel reparationem ornamentorum, aut utilitatem Ecclesiæ dicti Beneficii, secundum ordinationem Episcopi. ☜

VI. Et licet horum Decretorum rigorem

rem quoad licentiam Episcopi, aut Decani Ruralis pro absentia exigui temporis, modo alteri idoneo interim cura animarum committatur, usus in plerisque locis nonnihil temperaverit; ipsaque absentiæ paucorum dierum causa conscientiæ Pastorum videatur relicta; tamen præallegata Decreta satis ostendunt, quam soliciti esse debeant Parochi, ne unquam oves suas pastorali præsentiâ privent; sed illis continuo adsint: idque non tantum præsentiâ corporali, sed pastorali; id est, continuâ vigilantiâ, & solicitudine. Unde Synodus P. I. Cameracensis *tit. De Pastorum residentia cap.* 2. ait „: Pastores non modo „ præsentiâ, sed officio, & ministerio resi„ deant in suis Ecclesiis„.

CAPUT IV.

Parochi, aliique animarum Curatores tenentur *per se* instructioni populi, aliisque functionibus Pastoralibus incumbere.

1. *Probatur ex Concilio Tridentino.*
2. *Præcipua Pastoris functio est* Instructio *populi.*
3. *Eam tenentur per se obire.*
4. *Instructio vulgo dicta* Catechizatio *multum a Synodis commendata.*
5. *Hæc etiam adultis necessaria.*
6. *Numquam intermittenda.*

I. SYnodus Tridentina Pastorum, aliorumque, quibus cura animarum commissa est, obligationem personaliter residendi colligens ex divino præcepto „ Quo „ iis mandatum est, oves suas agnoscere, „ pro his Sacrificium offerre, verbique „ divini prædicatione, Sacramentorum „ administratione, ac bonorum omnium „ operum exemplo pascere „ pro indubitato supponere debuit, Pastores, aliosque curam animarum habentes, eodem divino præcepto teneri ea *per se* facere.

Si enim huic præcepto satisfacerent, modo ea *per alios* facerent: hoc est, alios delegando, qui oves agnoscerent, Sacrificium pro iis offerrent, verbi divini prædicatione pascerent, &c. qua specie ex allegato præcepto Pastorum personalem residentiam concludere potuisset Synodus? Aut quomodo dixisse potuisset Synodus: „ Ea „ omnia nequaquam ab iis præstari, & im„ pleri posse, qui gregi suo non invigi„ lant, neque assistunt, sed mercenariorum „ more deserunt „. Quandoquidem hæc omnia etiam ab absentibus, & iis, qui mercenariorum more gregem suum deserunt, facile præstari possent, si ea *per alios* præstare possent.

Nihil ergo evidentius, quam ex mente Synodi, Parochos, aliosque, quibus cura animarum commissa est, debere munia pastoralia *per se* præstare, & implere. Et sane quid a ratione magis alienum, quam habere officium, & non facere, quæ officii sui sunt. Habere curam, & nolle curare? Esse Pastorem, & non pascere?

II. Porro, cum inter cetera, quæ spectant ad curam animarum, teste Concilio Lateranensi in *cap.* 95. ꝟ. *de Officio Ordinarii, pabulum verbi Dei per maxime noscatur necessarium:* hi, quibus cura hæc incumbit, præcipue soliciti esse debent, ut illud ovibus porrigatur: exemplo Apostolorum, qui, ut eorum Acta referunt, dixerunt: " Non est æquum nos relinque„ re Verbum Dei, & ministrare mensis. „ Considerate ergo Fratres, inquiebant, „ viros ex vobis boni testimonii plenos „ Spiritu Sancto, & Sapientiâ, quos con„ stituamus super hoc opus, nos vero ora„ tioni, & *verbi Dei ministerio* instantes „ erimus„. *Act. c. 6. v.* 2.

Hinc illud Apostoli: *Væ mihi si non evangelizavero*. 1. ad Cor. c. 9. v. 26. Hæc quoque ostendunt, Apostolos haud dubitasse, quin ipsi, & consequenter qui ipsis in curam animarum, & Ecclesiæ regimen succederent, id muneris *per se* implere deberent.

III. Proinde Synodus Tridentina non novam aliquam obligationem Pastoribus imposuit, sed jure naturali, & divino impositam ursit, dum *Sess.* 5. *cap.* 2. *de reform.* præcipit, ut " Quicumque Parochia„ les, vel alias curam animarum habentes „ Ecclesias quocumque modo obtinent, „ *per se*, vel alios idoneos, si legitime „ impediti fuerint, diebus saltem Domi„ nicis,

„ nicis, & Festis solemnibus, plebes sibi „ commissas pro sua, & earum capacitate „ pascant salutaribus verbis; docendo, quæ „ scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiandoque eis cum brevitate sermonis, vitia, quæ eos declinare, „ & virtutes, quas sectari oporteat, ut „ pœnam æternam evadere, & cœlestem „ gloriam consequi valeant „.

Verum cum experientiâ notorium sit, Catholicis plerisque lacte potius, quam solido cibo opus esse; Pastoribus, & animarum Curatoribus singulariter incumbendum instructioni, in qua prima Fidei, & Religionis rudimenta ad captum & parvulorum, & rudiorum traduntur; quam hodie *Catechismum* dicimus. De qua instructione agit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 4. *de reform.* eamque ut pernecessariam vult in singulis Parochiis diebus Dominicis, & Festis fieri.

IV. Mirum! quanta solicitudine hanc instructionem Parochis commendent Synodi Belgicæ.

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 21. *cap.* 5. postquam præcedenti capite de hac instructione a Parochis instituenda dixisset, ait: " Si quis autem Parochus non legitime impeditus hoc tam necessarium officium, quod etiam ex Concilii Tridentini decreto præstare debet, prætermiserit, is toties unius floreni mulctam „ fabricæ Ecclesiæ applicandam incurrat, „ quoties hoc neglexerit „.

Deinde *cap.* 6. subjungit: " Ut autem „ etiam ipsi Parocho succurratur, omnibus Sacerdotibus, & Clericis, qui intra „ fines Parochiæ degunt, præcipit hæc „ Synodus, ut eum in hoc sancto docendi munere pro sua quisque virili adjuvent „.

Sane si omnes passim Sacerdotes tam sancto, & necessario operi, ubi per alias graviores, & magis necessarias occupationes licet, applicarentur, & populus foret instructior, & Sacerdotes ab otio, multorum malorum, & scandalorum occasione, retraherentur.

Synodo Provinciali consonans Diœcesana Cameracensis anno 1604. præcipit: " Ut „ saluberrimam Catechismi doctrinam *nunquam* intermittant Parochi, etiamsi *paucissimi* forent auditores; sed singulis „ diebus Dominicis ante vel post Vesperas diligenter eo munere fungantur, „ magnam a Domino mercedem tam pii „ operis consecuturi „. *Tit.* 3. *cap.* 5.

Non minori zelo, & efficaciâ hoc catechizandi opus reliquæ Synodi inculcant: obsecratque Synodus Gandensis: " Omnes „ & singulos Pastores per viscera misericordiæ Dei, & sub obtestatione divini „ judicii mandat, ut huic officio serio, „ diligenter, & *sine intermissione* incumbant, „ tum in suis Parochiis, tum in Scholis, „ aut si fieri possit, in particularibus Congregationibus per hebdomadam aliquando indicendis in vicis a Parochia sua „ remotioribus „. *Tit.* 4. *cap.* 3.

V. Et quia, ut jam dictum est, non solum pueris, sed & adultis necessaria esse solet hæc instruendi ratio; utpote frequenter in præcipuis, & maxime necessariis Religionis articulis parum instructis, merito Synodus Leodiensis anno 1618. *tit.* 4. *cap.* 3. mandat: " Soliciti sint Parochi, „ ut diebus Festis, & Dominicis unam horam in instruendis Parochiæ suæ pueris, „ aliisque etiam *adultis* rudioribus catechizandis, impendant; memores quod „ pro eorum animabus sint Deo rationem „ reddituri „.

Et Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 11. *cap.* 8. vult: " Ut finitâ Missâ „ matutinali, tam in hyeme, quam æstate „ soliciti sint Pastores, ut pauperes mendici, famuli, ancillæ, atque alii mechanici catechizentur, & erudiantur in his, „ quæ sine salutis suæ periculo ignorare „ non possunt „.

Quam necessaria sit hodie hujus Decreti executio, negare non potest, nisi qui ignorat, quanta in hoc hominum genere soleat esse circa præcipua Religionis nostræ mysteria ignorantia. Neque est, quod de fructu hujus exercitationis ambigant Pastores; cum hic manifestus sit in iis Parochiis, in quibus Pastores zelosiores eam instituerunt.

Quin & Synodus Namurcensis 1639. considerans hujus instructionis necessitatem, " Hortatur omnes Verbi Dei præcones, „ ut conciones suas ita disponant, etiam „ diebus solemnioribus, ut potius Cate- „ chi-

„ chismum, quam concionem redoleant, „ & captui populi, quantum fieri potest, „ accommodent „. *Tit.* 2. *cap.* 1.

Duo ex his Synodorum Decretis consectaria sunt. Primum, nequaquam dubitasse Synodorum Patres, quin Parochis, aliisque curam animarum habentibus incumbat obligatio instruendi tam adultos, quam parvulos; id est, omnes suæ curæ subjectos; singulos nimirum pro eorum capacitate, & necessitate.

VI. Alterum, hanc seu puerorum, seu adultorum instructionem non tantum in hyeme, sed & æstate, id est, toto anni tempore esse faciendam: Neque omittendam, eo quod pauci forsan sint auditores: Nam nec hi pabulo Verbi Dei ob aliorum negligentiam, aut impedimenta frustrandi sunt: Ne alias & ob neglectum horum vere dicatur: *Parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret illis*. Thren. c. 4. v. 4. Unde & improbanda, atque a Synodis improbata est illorum Parochorum praxis, seu potius ignavia, qui causantes frequentantium paucitatem tempore æstatis, aut messis, instructionem, præsertim parvulorum, intermittunt: Ex quo contingit, parvulos circa fidem, & Religionis rudimenta nihil aut parum esse instructos: cum ex intermissione tanti temporis facile excidat puerorum memoriâ, quod leviter in hyeme didicerunt.

Quam procul a mente illorum, qui Synodo Namurc. ultimæ interfuere, hæc Parochorum excusatio abfuerit, claret ex ejus Decreto *tit.* 16. *cap.* 2. quo monet Parochos: " Ut tempore messis, & etiam illis „ diebus, quibus opiliones, vel bubulci, „ vel subulci in agris sunt, illos visitent „ ibidem, & doceant: imitaturi ea in parte vestigia Salvatoris nostri Jesu Christi, qui per vicos & plateas transibat „ evangelizare Regnum Dei „.

CAPUT V.

Respondetur ad cap. 68. de Regulis Juris in VI. Et una afferuntur rationes, ob quas ordinarie contingat, instructionem Pastoris esse populo utiliorem, quam extranei.

1. *Quid Regula Juris.*
2. *Quid inquirendum pro intellectu Regularum Juris.*
3. *Negotia, in quibus eligitur industria personæ, alteri mandari non possunt.*
4. *Ostenditur, quod citata Regula hic male applicetur.*
5. *Instructio populi ceteris paribus utilius fit per Parochum, quam per alium.*

I. Regula Juris 68. in VI. ita habet: *Potest quis per alium, quid potest facere per seipsum.*

Ut hujus Regulæ sensus habeatur, prænotandum: intentionem eorum, qui Regulas Juris composuere, fuisse, ex multis particularium factorum decisionibus communia quædam capita, quæ Jurisconsulti *Regulas*, Medici Aphorismos vocant, constituere; ad quæ veluti ad quasdam stationes, in tanta causarum varietate, & multitudine recurri posset, ut notat Peckius in proœmio ad Regulas Juris.

Unde *L.* 1. *ff. de R. J.* ait: " Regula „ est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat. Non ut ex Regula jus sumatur, „ sed ex jure, quod est, Regula fiat „.

II. Pro genuino ergo Regulæ sensu assequendo inquirendum, quæ juris decisiones particulares huic Regulæ constituendæ occasionem dederint.

Certum est, multa esse negotia, præsertim civilia, quæ nullam personæ industriam, aut personalem qualitatem requirunt: & in quibus ipsa personæ industria non inspicitur, aut spectatur. Alia vero sunt, quæ a personarum industria, & peritia potissimum dependent, & suam utilitatem potissimum ab ea mutuant; & in quibus personarum singulares qualitates specialiter attenduntur.

Prio-

Priora; utpote a personarum qualitate, ac industria non dependentia, per procuratores, aliosve mandatarios æque ac per principales perfici posse, in variis factorum generibus decisum fuit.

III. Hæc vero, quæ a personarum industria dependent, & in quibus personæ industria eligitur, alteri committi non posse, ex adverso sæpius declaratum est.

" Is, cui injungitur (ait Pontifex in " *cap.* 43. *ii De offic. & potest. Judic.* " *Delegat.*) ut personaliter negotium exe- " quatur, potest, dummodo partes consen- " tiant, hoc aliis delegare; præterquam, " si inquisitionem fieri, vel Ecclesiis de " Prælatis, vel aliis Ministris provideri " mandaremus, cum in his omnibus casi- " bus *industriam*, & fidem personæ, cui " talia committimus, eligere videamur ". Et Bonifacius VIII. in *cap.* 12. *cod. in* " *VI.* ait: " Is, cui ab Apostolica Sede " committitur certæ personæ provisio de " certo Beneficio in certa Ecclesia, Diœ- " cesi, vel Provincia facienda, potest alii " committere licite vices suas. Sed si (non " expressâ certâ personâ) committatur ei- " dem, ut alicui personæ idoneæ de cer- " ta Ecclesia, vel Beneficio debeat provi- " dere: (*Quia circa eligendam personam* " *ejus industria hic videtur electa*) provi- " sionem sibi commissam alteri demandare " non potest ".

IV. Cum ergo Regula ex Jure ante constituto desumatur, evidens est hanc Regulam non concernere ea negotia, quæ personæ industriam requirunt: sive in quibus personæ industria eligitur, seu spectatur: utpote quæ ex juris decisione aliis committi nequeunt. Et ita unanimi Canonistarum calculo receptum est, ad similia negotia hanc Regulam non extendi.

Quis vero ambigat, quin Ecclesia eligens Pastores, aliosque animarum Curatores, personæ qualitates, & industriam consideret, & spectet? Ut quid enim tanta circa mores, doctrinam, ceterasque personales qualitates, & dotes inquisitio, tamque exactum examen (de quibus infra parte 2.) nisi ut de his omnibus sufficienter constet, & eorum ratio habeatur?

V. Illud accedit, quod non tantum in Pastoribus eligatur, & attendatur industria, & qualitas personæ, sed quod insuper munia pastoralia, præsertim populi instructio, multis titulis cum majori fructu per proprium Parochum, quam per extraneum, licet æque industrium, & capacem ordinarie fiat.

Primo, cum Pastori id muneris a Deo, & Ecclesiâ specialiter sit impositum; illiusque populi proprius Instructor sive Doctor designatus, merito confidendum fore, ut Deus populo singulariter per ejus verba benedicat.

Secundo, dum populus videt Pastorem per se prædicationi, & instructioni incumbentem, & laborantem, magis excitatur ad affectum, & amorem sui Pastoris; quo fit, ut non solum diligentius & libentius, sed & cum majori fructu illum audiat.

Tertio, cum Pastor exactiorem suorum notitiam habeat, etiam melius novit, quæ vitia magis regnent, quæ virtutes minus frequententur, quæque consequenter frequentius, & utilius pro hoc populo sint dicenda: quibus affectibus, & mediis sint movendi, & trahendi.

Denique cum Pastor proventus, & subsidia temporalia sibi habeat assignata; neque a populi liberalitate, & benevolentia illa debeat exspectare, quemadmodum frequenter extranei, & vices Pastorum supplentes illa tenentur sperare, contingit, ut Parochus etiam liberius, majorique auctoritate vitia, & defectus in populo carpere, & corripere audeat. Cum e contra hi a populo temporalia sperantes, non raro dicere cogantur ea, quibus favorem populi concilient; ea vero tacere, quæ populum offendunt.

Hæc aliaque, quæ evincunt, Parochi instructiones ordinarie populo esse utiliores, quam extraneorum; ac præterea Parochum specialiter a Deo, & Ecclesiâ esse delectum, ut populum Verbo Dei pascat; eique proprie curam populi commissam, sat probant, quam inepte quidam mercenarii potius, quam Pastores, in velamentum suæ ignaviæ, & negligentiæ hanc Juris Regulam assumant; idque contra adeo manifesta Ecclesiæ toties iterata Decreta; quibus declarat, Pastoribus hoc munus incumbere; quæ §. præcedenti sunt relata; quibus unum ex Synod. Namurc. 1570. sub Ha-

vetio e Synodo Tridentina recenter reducta, addo; quod una declarat, examen de qualitatibus ad Ecclesiam Parochialem assumendorum ideo institui, ut appareat, eum posse & velle *per se* officium pastorale implere. " Animarum cura nemini post„ hac credatur, nisi vitæ ac morum inte„ gritate, & doctrinâ talis sit, qui *velit*, „ & possit populum recte docere, & pro „ auditorum captu Verbum Dei explica„ re. Itaque ad Pastoratum nominatus, si „ facto diligenti examine deprehensus fue„ rit idoneus, *tum demum* ad munus pa„ storale admittatur, *ubi promiserit*, *jura„ mento medio*, *se pro viribus suæ vocatio„ ni satisfacturum* „. Tit. 9. cap. 5.

CAPUT VI.

Episcopi cogere debent Parochos, ut *per se* populum instruant.

1. *Probatur ex Tridentino*.
2. *Parochis contrarius usus suffragari non potest*.
3. *Episcopus Regulares Parochis substituere non potest*.
4. *Exponitur* Clementina 2. *De Sepulturis*.
5. *Quid Zypæus*, *Consilium Brabantiæ*, *& Card. de Luca de missione Mendicantium senserint?*

I. SYnodus Tridentina loco citato postquam declaravit, Parochos, aliosque, qui curam animarum habentes Ecclesias obtinent, teneri *per se*, si legitime impediti non fuerint, diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus, plebes sibi commissas pascere salutaribus verbis, subjungit: „ Id vero si quis eorum præstare negli„ gat, etiamsi ab Episcopi jurisdictione „ quâvis ratione exemptum se esse præ„ tenderet; etiamsi Ecclesiæ quovis mo„ do exemptæ dicerentur, aut alicui Mo„ nasterio, etiam extra Diœcesim existen„ ti, forsan annexæ vel unitæ, modo „ reipsa in Diœcesi sint, provida pasto„ ralis Episcoporum solicitudo non desit, „ ne illud impleatur: *Parvuli petierunt* „ *panem*, *& non erat*, *qui frangeret eis*. „ Thren. c. 4. v. 4. Itaque ubi ab Epi„ scopo moniti trium mensium spatio mu„ neri suo defuerint, per Censuras Eccle„ siasticas, seu alias, ad ipsius Episcopi „ arbitrium cogantur; ita ut etiam, si ei „ sic expedire visum fuerit, ex beneficio„ rum fructibus alteri*, qui id præstet, „ honesta aliquâ merces persolvatur; do„ nec principalis ipse resipiscens officium „ suum impleat „.

Manifestum ergo est ex mente Concilii Tridentini, muneris Episcopalis esse adigere Parochos, ut *per se* populum instruant, saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus, ni legitime *se impeditos probent*. Neque Episcopum permittere posse, ut Parochi haud legitime impediti extraneis instructionem committant.

II. Nec Parochis hac in parte contrarius usus, quantumvis longævus, suffragari potest; quandoquidem, eâdem declarante Synodo, præcepto *Divino* mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas Verbi divini prædicatione pascere. *Sess.* 23. *cap.* 1. *de reformat.* Cui præcepto contrarius usus pro abusu reputandus est.

Quapropter nuper declaravit Innocentius XI. Parochos Bruxellenses per Archiepiscopum Mechliniensem cogendos, ut *per se* catechizent; tametsi annis 90. continuis per Patres Societatis id fecissent: Verba Decreti infra referentur.

III. Procul proinde abest a mente Synodi Tridentinæ, ut Episcopi Parochis haud impeditis, imo & *per se* munus prædicationis obire volentibus, mittere possent Regulares, aut eos in suis Stationibus, ut vocant, Parochis invitis, & *per se* concionari volentibus, firmare. Quod & ipsa Synodus satis declaravit, cum dixit, Episcopos non legitime impeditos obligari *per se* in sua Cathedrali Ecclesia, in aliis vero per Parochos, sive iis impeditis per alios, Sacras Scripturas, divinamque Legem annuntiare. *Sess.* 24. *cap.* 4. *de reformat.*

Quid enim evidentius, quam Synodum velle, ut Episcopus populo Legem divinam annuntiet in Ecclesiis parochialibus a sua Cathedrali distinctis, per *Parochos*; nec nisi

nisi iis impeditis, aliis id committat.

IV. Quod ergo dicitur in *Clementina* DUDUM, *De sepulturis:* " In Ecclesiis " parochialibus Fratres illi (Prædicatores, " & Minores) nullatenus audeant, vel " debeant prædicare, vel proponere Ver- " bum Dei, nisi Fratres prædicti a Sa- " cerdotibus parochialibus invitati fuerint, " vel vocati, & de ipsorum beneplacito, " & assensu, seu petita licentia fuerit, & " obtenta : nisi Episcopus vel Prælatus " superior per eosdem Fratres prædicari " mandaret ". Locum habet, cum Parochus vel *per se* prædicare non vult; vel solus cum iis, qui curam animarum sustinent, instructioni populi insufficiens est, & tamen adjutorium irrationabiliter recusat: quo indubie casu Episcopus, cui primario animarum cura incumbit; quique defectum Parochi in his, quæ eam curam concernunt, supplere debet, invito Parocho Fratres mittere potest: Qui non quidem Parochum in functionibus pastoralibus impediant, sed juvent.

☞ V. Ea fuit mens Zypæi *Resp.* 4. *de Parochiis*, *n.* 7. Docet enim non sufficere licentiam *generalem* ab Episcopo datam Fratribus Mendicantibus, ut hi *recusante Parocho*, queant in ejus Parochia concionari ad sensum dictæ Clementinæ; sed requiri post petitam, & recusatam a Parocho licentiam, *speciale mandatum Episcopi*, *nam & illud* (ait) CAUSÆ, *cur Parochus dissentiat*, COGNITIONEM *exigit*.

Nec sane sine fundamento addidit Zypæus, quod *& illud*, *cur Parochus dissentiat*, *causæ cognitionem exigat*. Cum enim *jure Beneficii Parochialis* Parocho totius Parochiæ cura animarum incumbat, eamque jure proprio sustineat, & functiones ad eam curam spectantes obire possit, ac debeat; consequens est, quod ipsi tamquam negligenti, aut insufficienti, alius in sua Parochia ad has functiones obeundas substitui nequeat, nisi probata sit ejus negligentia, vel insufficientia; sive quod injuste, & irrationabiliter consensum suum deneget.

Ulterius quia Parochus titulo sui Beneficii functiones has exercet; nec nisi servato juris ordine in hac cura, vel functionibus ad eam pertinentibus, quovis modo turbari, vel impediri potest, consequens est, & in hac causæ cognitione ordinem juris esse servandum.

Unde si post cognitionem causæ Parochus prætendat Episcopum irrationabiliter judicasse operam Fratrum Mendicantium in obeundis functionibus pastoralibus esse necessariam; seque a functionibus illis obeundis irrationabiliter impediri, quidni Parochus ab ea sententia, seu declaratione posset per appellationem, vel querelam ad superiorem providere? Scilicet via appellationis, si Episcopus juris ordine servato procedat, vel per recursum ad Protectionem Regiam, si via facti fuerit processum.

Et eo titulo non ita pridem in functione concionandi *Manutenentiam* obtinuit in Consilio Brabantiæ Pastor Ascanus contra quemdam Religiosum ex Ordine Sancti Dominici, prætendentem Pastore invito concionari vigore specialis mandati Archi-Episcopi Mechliniensis.

Id ipsum obtinere circa Fratres Mendicantes, & alios, quos Episcopi ad obeundas functiones pastorales, puta concionandi, aut confessiones excipiendi, mittere vellent, sub titulo *Missionariorum*; ostensum est in resolutione super simili casu per Doctores Lovanienses: atque ita etiam in Consilio Flandriæ judicatum. Utrumque instrumentum annectitur sub litt. C. in Tractatu nostro *de Recursu ad Principem*.

Notandum, quod etiam refert Cardinalis de Luca *discursu* 27. inter Miscellanea *num.* 3. *& 7. quod ubi Parochus idoneus est, & vult prædicare per seipsum, eo casu Episcopus non possit alium deputare; ut pluries* (inquit) *declaratum fuit per Congregationem Concilii; & præsertim scio ita declaratum post hæc scripta sub die* 13. *Septembris* 1670. ☜

CAPUT VII.

Fratres Mendicantes instituti sunt ut meri Parochorum subsidiarii.

1. *Probatur auctoritate S. Bonaventuræ.*
2. *Auctoritate S. Thomæ.*
3. *Ex admissione Patrum S. J. in Belgio.*

I. San-

I. SAnctus Bonaventura de Religionibus Fratrum Mendicantium differens, ait, illas præfiguratas per Joannem & Socios ejus, qui Petro & Andreæ in mari laborantibus, & præ multitudine piscium rete ad terram trahere non valentibus, ex alia navi, scilicet ex vita contemplativa in adjutorium vocati sunt. Ac deinde subdit: " Nos sumus illi pauperes, qui " remanentes manipulos segetum, & spicas decidentes post messores, & racemos " relictos in vines colligere debemus, id " est, illas reliquias, quas Plebani, qui " habent officium in plebe sua docendi, " & colligendi, relinquunt, ut eas ex " area Ecclesiæ ad horreum cœlestis patriæ referamus ". Ac tandem concludens, ait: " Temperatissime sic disposuit " divina Sapientia, & instituit Sedes " Apostolica, ut per Ordines prænotatos " in prædicatione, & Confessione defectus " Cleri suppleantur, & animæ salventur; " & nec in temporalibus, nec spiritualibus " Jus Clericorum aliquatenus violetur ". In Tract. *Quare Fratres Minores prædicent*.

Hauserat hæc indubie hic S. Doctor e piissimi Patris sui Testamento, quo inter alia filiis hoc monitum dedit: " Etsi " haberem tantam sapientiam, quantam " Salomon habuit, & invenirem pauperculos Sacerdotes hujus seculi in Parochiis, in quibus morantur, nolo contra " eorum voluntatem prædicare ".

II. Similiter S. Thomas sub idem tempus inquirens, utrum aliqua Religio possit institui ad prædicandum, vel Confessiones audiendum, more suo hoc, inter alia pro parte negativa, format argumentum: " Id, ad quod Religio instituitur, videtur " esse maxime proprium Religioni; sed " prædicti actus non sunt proprii Religiosorum, sed potius Prælatorum: non " ergo ad hujusmodi actus potest aliqua " Religio institui ": Tum resolvens pro affirmativa respondet proposito argumento: " Sicuti Religiones instituuntur ad prædicandum, & Confessiones audiendum, non " quidem auctoritate propriâ, sed auctoritate Superiorum, & inferiorum, ad quos " ex officio pertinet, & ita subvenire in " tali ministerio est hujus Religionis proprium ". 2. 2. *quæst.* 188. *art.* 4. *ad* 2.

Manifestum ergo est ex utriusque hujus Doctoris sententia, qui sub initio Fratrum Mendicantium floruere, institutum eorum esse, Prælatis, & Parochis in animarum regimine opitulari, & cooperatores accedere.

Quod de Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus dixere præfati Doctores, id pari ratione de aliis, qui eumdem in finem instituti sunt, asserendum.

III. Quare Patres Societatis an. 1565. postulantes in Belgicas Provincias admitti; gratiasque, ac privilegia eorum Societati a Sede Apostolica indulta, Regiâ auctoritate confirmari: ut ostenderent, se nonnisi ut subsidiarios Prælatorum, & Parochorum venire, hanc ipsi clausulam libello suo supplici inseruerunt: *Salvo quod prædicare non poterunt, nisi prœhabitâ veniâ, & permissione Episcoporum, Pastorum, & aliorum Ordinariorum.*

Quin & Rex supplicationi annuens, Societatem juxta ejus Institutum & Professionem ad has Belgicas suas ditiones admittens, hanc specialiter cautionem adjectam voluit: *Quod Socii illius Societatis se non poterunt ingerere exercitio ullius rei spectantis ad munus Pastorale, sine scitu, consensu, & beneplacito, tam Curatorum locorum, quam Episcoporum, & aliorum Ordinariorum, quibus auctoritas competit.*

Quibus consonant, quæ de admissione Societatis in Belgium respondet *imago primi seculi lib. 6. cap. 1.* " Sed neque nos " adhuc usos privilegiis, neque porro " usuros cum Pastorum offensione, quibus non æmuli veniamus, sed adjutores, & administri ".

Scribit quoque Orlandinus *lib.* 14. *Histor. Societatis ad an.* 1544. *num.* 49. Patrem Bernardum Oliverium respondisse D. Roberto de Croy Episcopo Cameracensi, *quod Ignatii monitu Patres cavissent, ne Parochorum usquam injussu quidquam aggrederentur.*

CA-

CAPUT VIII.

Regularium Stationes quantumvis diuturnæ & continuatæ, Parochum per se concionari, aut catechizare volentem impedire nequeunt.

1. *Instituto Fratrum Mendicantium contrarium est velle Parochis invitis concionari.*
2. *Fratres Mendicantes Parochis per se concionari volentibus cedere debent.*
3. *Quæ sit origo, & natura* Stationum *Fratrum Mendicantium.*
4. *Stationes nullum jus concionandi invito Parocho tribuunt.*
5. *Stationarios contra Parochum præscriptio juvare non potest.*
6. *Ita declaravit Innocentius XI.*
7. *Dicta declaratio comprehendit omnes Regulares.*
8. *Jus Parochorum per sententiam Consilii Privati confirmatum.*
9. *Et Senatus Brabantiæ.*
10. *Parocho non obest, quod Jus nominandi Stationarium sit penes Pastorem primitivum aut Æditũos.*
11. *Parochis prohibetur, ne assumant Presbyterum Regularem, dum alius haberi potest.*

I. CUm capite IV. ostensum sit, Parochis, aliisque curam animarum habentibus præcepto divino mandatum esse, *per se*, si legitime impediti non sint, oves suas Verbi divini prædicatione pascere; ac deinde capite præcedenti, Fratres Mendicantes in subsidium Parochorum esse primitus institutos, & ab Ecclesia admissos: ex his nemo non videt, quam sit inordinatum, ipsorumque Fratrum instituto adversum, velle Parochos, quorum subsidiarios se profitentur, in functionibus ex præcepto divino ipsis impositis impedire.

Hanc quorumdam præsumptuosam audaciam expendens Synodus Coloniensis anno 1536. postquam *parte* 4. *cap.* 8. dixit: " Aliquot retro seculis in Ecclesiam re„ ceptos esse quatuor Mendicantium Fra„ trum Ordines, quo Parochorum in Ver„ bi ministerio cooperarii forent „ (quos nec repellendos esse ait, modo intra Canonicarum Constitutionum cancellos se contineant) capite sequenti subjungit: " Qui „ tamen (Fratres Mendicantes) cum in „ subsidium tantum vocati sint, ordinariis „ Ecclesiarum Rectoribus molesti esse de„ sinant: ita videlicet, ne eosdem, cum suo „ munere ipsimet fungi velint, præoccu„ pent; neve quos in excolenda vinea Do„ mini juvare debent, in concionibus vi„ rulentâ, ac detrectatoriâ linguâ carpant: „ uti nonnulli hujus generis solent; qui „ inflati, ac incompositi, populi auribus „ demulcendis student, suam, non Christi „ gloriam ambientes „.

II. Eodem ex fundamento Synodi Belgicæ sedulo inculcant, ne ullus, quantumvis etiam privilegiatus, Parochum *per se* concionari volentem impedire audeat.

" Pastoribus *per se* munus prædicationis „ obire volentibus (ait Synodus Antuer„ piensis sub Miræo) meminerint omnes, „ quomodocumque privilegiati, se juxta „ Decretum Concilii Tridentini cedere de„ bere „. *Tit.* 11. *cap.* 7. Conformes sunt Synodus Mechl. D. an. 1609. *tit.* 10. *cap.* 4. Gandensis *tit.* 10. *cap.* 2. aliæque.

Neque hac in parte Fratribus Mendicantibus suffragari posse Stationes, ut vocant, quantumvis etiam seculis aliquot continuatas, facile intelliget, qui harum Stationum conditionem, & originem paulisper expendere voluerit.

Et quidem Stationes hæ, saltem pleræque, vel ante Concilium Tridentinum, vel circa tempora absoluti Concilii ortum suum habuere.

III. Cum enim ante Concilium Tridentinum, imo & tempore Concilii magna esset ubique Sacerdotum Parochialium raritas, magna ignorantia; atque non residentium, & mercenariorum more greges suos deserentium ingens copia; ut ex historiis, ipsisque Concilii Trident. & aliorum Conciliorum, etiam Belgicorum circa id tempus celebratorum, Decretis potest constare; contigit, ut vel Episcopi, vel etiam populus, aut Capitula, tamquam primitivi Pastores, vel interdum ipsi Parochi Presbyteris subsidiariis sufficientibus destituti, rogaverint hujus, illiusve Ordinis Fratres, ut ipsi,

ipsi, qui ad defectum Cleri supplendum, Parochisque opitulandum se institutos profitebantur, quibusdam determinatis diebus ad populum conciones haberent.

Hi vero rogantibus obsequentes diebus sibi assignatis conciones ad populum per aliquem ex Ordine suo habuere; ex quarum continuatione Stationes factæ sunt.

Hic enim Ordo habere dicitur Stationem, qui ex rogatu Parochi, alteriusve jus vocandi habentis, his, illisve per annum diebus conciones habere consuevit; ita ut necesse non sit de novo vocari, sed vi primæ vocationis ex Ordine illo semper mittatur, qui illis diebus conciones habeat, Parochoque in hoc munere subsidio sit.

IV. Cum igitur Regulares, qui vigore harum Stationum concionantur, vocati fuerint tamquam subsidiarii, qui defectum, aut insufficientiam Parochorum supplerent, ipsisque subsidio essent: manifestum est, nullum jus titulo harum Stationum contra Parochos posse prætendi: quandoquidem non obstante quocumque temporis decursu verum maneat, ipsos non nisi ut Parochorum Subsidiarios esse vocatos: adeoque nec aliter quam tales esse habendos.

Porro qui hodie indiget subsidio, cras non indigere potest: & qui hodie eo uti vult, cras nolle potest.

Ad hæc quid a natura Subsidiariorum magis alienum, quam esse subsidio ei, qui subsidio nec indiget, nec uti desiderat? Quid injustius, quam eos, qui subsidiarios, & opitulatores se profitentur Prælatorum, & Parochorum, velle impedire Parochos iis in functionibus, quas ut per se obeant, non Ecclesiastica duntaxat, sed & divina Lex mandat?

☞ V. Nec titulus præscriptionis objici potest, quasi longâ concionandi possessione jus aliquod sibi acquisivissent, *Stationes* illas *invitis* Parochis continuandi.

Constat enim has *Stationes* sive concionandi facultates Fratribus Mendicantibus concessas esse duntaxat *precario*, sive in subsidium, vel defectum Parochorum, neque ipsos *Stationarios* unquam, nisi ut Parochorum, ordinariorumque Prælatorum adjutores, & subsidiarios fuisse consideratos, aut alia in qualitate ad eas functiones admissos.

Cum igitur nullus possit propriâ auctoritate sibi mutare causam sive titulum possessionis, vel quasi possessionis; consequens est, *Stationarios* semper *precario*, & tamquam meros subsidiarios, Stationes illas continuasse.

De natura autem, & conditione *precarii* est, quod ad libitum & beneplacitum concedentis revocari queat. *L.* 1. §. 1. *ff. de precario*, & *cap.* 3. *if eodem tit.*

Unde qui precario jus aliquod exercet, tempore etiam longissimo nihil ex illo exercitio potest sibi juris asserere, nec illud, quod *precario* exercuit: contra naturam precarii reddere irrevocabile: nisi probaret alium titulum ad præscribendum sufficientem interim supervenisse, atque in vim hujus tituli possessionem continuatam, tempore ad præscriptionem requisito. ☜

VI. Ex his elucet justitia declarationis Sacræ Congregationis Cardinalium Concilii Trid. Interpretum, & Decreti Innocentii XI. dati occasione controversiæ inter Parochos Bruxellenses, & Patres Societatis super instructione sive Catechismo parvulorum.

Contendebant enim Patres Societatis jus tradendi doctrinam Christianam, sive Catechismum in Ecclesiis Parochialibus, allegantes continuam non interruptam consuetudinem nonagenariam; ac per hanc jus illud sibi competere prætendebant. Parochi ex adverso allegabant, sibi ex munere & officio jus esse in propriis suis Ecclesiis, parvulis divini Verbi panem frangendi; neque posse a quopiam in hoc suo munere impediri, aut præoccupari. Quæstione delatâ ad Sacram Congregationem, hæc, die 8. Maii (*a*) 1681. censuit. " Nullum jus „ competere Patribus Societatis Jesu do„ cendi doctrinam Christianam in Ecclesiis, „ invito Parocho, nec in aliis, invito Ti„ tulari: Et factâ de præmissis relatione „ Sanctissimo, Sanctitas sua sententiam „ Sacræ Congregationis approbavit, ad„ dens præterea non modo ad Parochos „ hoc spectare, verum teneri per seipsos „ docere, atque ad eorum partes explen„ das ab Archiepiscopo juris mediis cogen„ dos esse „. Si vero aliorum operâ uti de-

(*a*) In quibusdam Codicibus legitur octavâ Martii.

debeant, mens est Sanctitatis suæ, quod Parochi potius, quam alios, adhibeant Patres Societatis Jesu.

Erat signatum F. Cardinalis Columna Præfectus, & contra signatum S. Archi-Episcopus Brancaccius Episcopus Viterbiensis.

Et erat munitum Sigillo dicti Eminentissimi Domini Cardinalis Præfecti.

Concordantiam cum suo originali asservato in Archivis Archi-Episcopalibus Bruxellis attestor: & erat Signatum J. de Martyere, Secretarius Illust. & Rev. D. D. Archi-Episcopi Mechliniensis. Concordantiam attestor.

J. VAN. LAETHEM NOTS.

Originale hujus resolutionis asservatur in Archivis Archi-Episcopatus Mechliniensis; & juxta copiam, ut ajunt, authenticam integra exhibetur in Libello D. Obstraët, cui titulus, *Pastor bonus p.2. cap. 1.* §. 5.

VII. Sat perspicuum est, resolutionem Sacræ Congregationis, ipsamque Pontificis approbationem & extensionem unice inniti juri, & obligationi Parochorum instruendi populum sibi subjectum: quam obligationem Patres Societatis, qui ut Parochorum Subsidiarii id muneris aliquandiu subierant, Parochis eximere non potuerant, adeoque nec Parochis esse obstaculo, quominus obligationi suæ satisfacerent.

Ex quo ulterius consectarium est, quod licet Declaratio solos Patres Societatis, de quibus erat quæstio, exprimat, reliquos tamen Fratres Mendicantes eodem, & non fortiori, quo Patres Societatis in tradenda Christiana doctrina in Ecclesiis Parochialibus jure nitentes comprehendi. De quo non dubitans Archiepiscopus Mechliniensis in Decreto suo 2. Aprilis anni sequentis 1682. ad hoc Sedis Apostolicæ Decretum alludens, postquam Parochis omnibus injunxit: " Ut singuli *per se* instruendæ „ juventuti, seu catechizandis rudibus se„ dulo incumbant „ addit: " Eo etiam „ attento quod Sanctissimus Dominus noster „ anno proxime elapso octavâ Maii, juxta „ sensum memorati Concilii Generalis „ (Tridentini) declararit, Catechesim non „ modo ad Parochos spectare, nec *alios* „ posse in Ecclesiis Parochialibus iis in„ vitis docere, verum teneri per seipsos „ docere, atque ad eorum partes explen„ das juris mediis cogendos esse „.

VIII. Nec solus Ecclesiasticus Magistratus Parochorum jus in functionibus pastoralibus obeundis contra quascumque etiam inveteratas & continuatas Regularium Stationes declaravit & firmavit: sed & Civilis seu Regius, dum ad ejus tribunal quæstio delata fuit, Parochos in hoc suo jure manutenuit & confirmavit. Aliquot hujus rei testimonia, eaque illustriora proferam.

Primum occurrit occasione Patrum Dominicanorum urbis Insulensis. Cum enim in ea civitate ex antiquo usu Fratres Mendicantes Stationes concionandi in Adventu, & Quadragesima haberent, contigit, ut anno 1639. ad Patres Dominicanos Statio concionandi in Ecclesia Parochiali S. Salvatoris spectaret; at licentiam concionandi bis Patribus Episcopus Diœcesanus Tornacensis denegavit; allegans pro causa recusationis, quod hi Patres in quadam causa funeralium suum tribunal declinassent, & ad Regium confugissent. Patres hac recusatione offensi ad Consilium Sanctius Bruxellis recursum habuere, querentes, sibi approbationem recusari ex causa, quæ in judicio controverteretur. Consilium audito prius Episcopo, qui aliam, præter jam allegatam, recusationis causam non allegaverat, 23. Octob. 1639. rescripsit Episcopo: " casu quo Prior aut alius dicti Or„ dinis Religiosus cum omni reverentia ac „ submissione postulet continuationem Sta„ tionum in Adventu, & Quadragesima; „ una recognoscens, ait Consilium, quod „ sine Episcopi licentia concionari nequeant, „ intentionem & votum Consilii esse, ut „ sine ulteriori difficultate pro hac vice „ Stationes consuetas ipsis continuare per„ mittatis; nequaquam tamen intendentes, „ in aliis circumstantiis & occasionibus ve„ stram in functionibus Episcopalibus aucto„ ritatem imminuere „.

Cum vero nec his litteris moveretur Episcopus, persisteretque in recusatione approbationis, nullâ aliâ recusationis ratione adductâ (quæ Regiis Ministris insufficiens; imo eorum auctoritati, & Jurisdictioni videbatur contraria) tandem 3. Decembris ejusdem anni nomine Principis Cardinalis tunc temporis Belgii Gubernatoris, scriptum fuit Episcopo, quod perti-

nax illa approbationis recusatio magis ac magis ostendat, hanc recusationem unice procedere ex displicentia obtentæ victoriæ per prædictos Religiosos contra Parochos civitatis Insulensis in materia funeralium coram Tribunali Laico: ideoque Sua Celsitudo mandet, ut casu quo Religiosi præstent ea, quæ in litteris Consilii fuere expressa, eos indilate ad continuandum suas Stationes admittat, sub pœna apprehensionis temporalium sui Episcopatus: Si tamen, inquit, *Parochus intendat per se concionari in sua Ecclesia per Adventum, & Quadragesimam, sua Celsitudo impedire non intendit*.

In vim hujus clausulæ Parochus per se conciones habuit; & Dominicani mansere exclusi. Hæc ex Registro M. S. Archi-Episcopatus Mechliniensis.

Licet ergo inveteratas, & longâ annorum serie continuatas Religiosorum Stationes, sine causa impediri non posse judicarent Ministri Regii, eas tamen utpote mere precarias, & subsidiarias, nullatenus posse juri Parochorum derogari; aut Parochum suas functiones *per se* obire volentem impedire, haud dubitarunt.

Alterum argumentum suppeditat famosa controversia, quæ occasione instructionis parvulorum sive Catechismi anno 1643. in civitate Gandensi exorta est.

Patres Societatis admissi fuerant in civitate Gandensi anno 1586. atque ab eo tempore usque ad annum 1643. tam in Ecclesiis Parochialibus, quam in Sacellis Ecclesiis Parochialibus subjectis, catechizationes parvulorum diebus Dominicis, & feriis quintis habuerant. Verum anno millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio septem Parochi civitatis Gandensis exposuerunt Episcopo, præcipuum munus Pastorum esse, rite instruere parvulos, eisque Verbi divini pabulum subministrare, & panem frangere; ideoque se intendere, muneri illi *per se* conformiter ad jus naturale, & Ecclesiasticas sanctiones sedulo incumbere; eumque in finem gratias agere Patribus Societatis pro labore, quem in hoc pio opere spatio circiter 60. annorum subierant.

Episcopus audito suo Vicariatu respondit, liberum esse Pastoribus gratias agere Patribus Societatis pro labore hactenus impenso in catechizatione diebus Dominicis horâ primâ pomeridianâ, & feriis quintis per hebdomadam in Ecclesiis Parochialibus, & Sacellis; ac posse posthac *per se*, vel *suos vice-Pastores* in suis respective Ecclesiis Parochialibus, & Sacellis, quæ ipsis sunt subjecta, has instructiones facere; quo possint melius agnos suos agnoscere, & ipsi ab illis agnosci.

Verum contra tum Episcopi, tum Parochorum resolutionem, causam Patrum Societatis suscepere Scholasticos Ecclesiæ Cathedralis, & Magistratus, obtuleruntque respective libellum supplicem Consilio Sanctiori, exponentes, Patres Societatis eâ conditione ad civitatem Gandensem fuisse admissos, ut catechizationes parvulorum haberent: easque tamquam eorum instituto & professioni conformes ipsis per Scholasticum, & Magistratum, quibus ex officio incumbit instructioni juventutis intendere, demandatas, & spatio 60. annorum continuatas.

His aliisque tum ex parte Scholastici, tum Magistratus allegatis argumentis, reposuit Episcopus: Ut verum sit, Patres ex suo instituto mitti ad catechizandum, eâque conditione ad civitatem Gandensem fuisse admissos; certissimum tamen esse, non nisi in qualitate *subsidiariorum* venire, nec aliâ conditione vel in hanc civitatem, vel in Belgium esse admissos: Quæ admissio nullatenus juri ordinario Parochorum derogare potest.

Similiter quæcumque auctoritas vel Scholastico, vel Magistratui competat instructioni juventutis invigilandi, ea tamen nequaquam impedimento esse potest Parochis volentibus muneri catechizandi sibi subditos satisfacere; sed ex adverso, si quæ his esset auctoritas, eam impendere deberent, ut Parochi huic suo officio, ad quod præcepto divino tenentur, sedulo incumberent.

Hoc unum pene fuit, quod omnibus tam ex privilegiis, & instituto Societatis, quam ex jure Scholastici, & Magistratus petitis argumentis reposuit Episcopus: idque eo successu, ut 18. Martii 1644. Consilium Sanctius pro Episcopo judicaverit; translationemque Stationum a Patribus Societatis ad Parochos probaverit. Cujus sententiæ meminit quoque Zypæus *Responso 4. de Parochiis.*

IX. Ter-

IX. Tertium Argumentum suppeditat sententia Senatus Brabantiæ pro Præposito, Pastore, & Æedituis Ecclesiæ Parochialis frigidi Montis in civitate Bruxellensi contra Patres Dominicanos.

Patres Dominicani continuaverant Stationes concionandi omnibus diebus Festis, collectamque per aliquem e suis tempore concionis per duo integra secula in dicta parochiali Ecclesia. At anno 1674. Æditui una cum Pastore expendentes Ecclesiæ suæ egestatem, intimaverunt Patribus Dominicanis, se non posse ultra permittere dictam collectam in commodum Conventus ipsorum; eamque posthac faciendam in utilitatem Ecclesiæ; cumque non obstante hac intimatione die 1. Maii ejusdem anni Patre Dominicano concionante, Socius ejus se ad colligendam eleemosynam more consueto accingeret, impeditus fuit ab Æedituis. Hinc Patres Dominicani ad Senatum Brabantiæ recursum habuere, & allegatâ immemoriali possessione faciendi dictam *collectam*, & turbatione, litteras *manutenentiæ* obtinuerunt: Quibus se una cum Præposito, & Pastore opponentes Æditui dixerunt, hanc *collectam* esse nudam sequelam, & appendicem *Stationum* concionandi.

Porro *Stationes* illas esse mere precarias, & ad nutum Pastoris revocabiles, & consequenter, cum Pastor egerit gratias Patribus illis pro concionibus, nihil plane juris illos sibi posse asserere ad dictam collectam; ac per consequens litteras manutenentiæ per subreptionem & obreptionem esse obtentas sustinuerunt: & ita cum expensis declaravit Senatus 3. Octob. 1675. (*a*).

X. Quinimo licet Stationarii deputatio sit penes Capitulum, v. g. ut Pastorem primitivum, aut Ecclesiarum Æedituos; nihilominus Parocho *per se* concionari volenti cedere debere non semel judicatum fuit. Et quidem cum Capitulum S. Petri Lovanii jure primitivi Pastoris nominasset in concionatorem Adventus, & Quadragesimæ unum e Societate, voluit ejusdem Ecclesiæ Plebanus *per se* diebus Dominicis Adventus, & Quadragesimæ concionari, quod hactenus per Stationarium a Capitulo fieri consueverat; cumque nonnulli Canonici causam Stationarii sustinere vellent, quæstione ad supremum Brabantiæ Senatum delatâ, jus concionandi, excluso Stationario, adjudicatum fuit Plebano anno 1648.

Refert quoque de Sercy in libro Gallico, cui titulus: *Définitions du Droit Canon.* &c. *tit. de Æedituis num.* 19. Æedituos interdum habere jus ex consuetudine immemoriali nominandi concionatorem Adventus, aut Quadragesimæ, sed tamen Parochum posse hujusmodi concionatorem recusare, si ipse velit *per se* conciones habere: *Et ita*, ait, *semper fuit judicatum*.

☞ XI. Difficultates, de quibus supra, quas Regulares, præsertim Ordinum Mendicantium ad functiones hierarchicas, ut subsidiarii, sive coadjutores adsciti, Pastoribus, aut etiam Prælatis prætextu suorum privilegiorum movere, jam pridem experientia docuit, verisimiliter occasionem dederunt Statuto, quod anno 1423. in suo Provinciali Concilio promulgandum duxit Theodoricus Archi-Episcopus Coloniensis, his verbis concepto: *Item statuimus, & ordinamus sub pœnâ excommunicationis, quam ferimus in his scriptis, ne aliquis Rector, aut perpetuus Vicarius Parochialis Ecclesiæ, seu etiam Capellæ, ordinet, constituat, vel deputet aliquem* RELIGIOSUM MENDICANTEM, VEL NON MENDICANTEM *ad regendam, vel gubernandam, seu officiandam suam, vel ejus Vicariam seu Capellam, aut alias vices suas committere talibus præsumat, modo aliter idoneus commode haberi poterit, dolo & fraude seclusis.* ☜

CAPUT IX.

Quæ observanda a Parocho circa Stationarios.

1. *Primo, ne quempiam ad concionandum admittat, nisi de licentia Episcopi docuerit.*
2. *Secundo, ut curet convenientiorem sibi mitti.*

F 2 3. Con-

(*a*) Sententia, quam ea de re tulit Brabantiæ Senatus, primum sub littera A obtinet locum inter Monumenta, quæ ad calcem hujus voluminis suo ordine disponuntur.

3. *Convenit, ut Parochus per se, vel per alium concioni intersit.*
4. *Conveniens est, ut cum Stationario collationem instituat.*
5. *Stationario in temporalibus subsidio sit.*

OStendimus quidem Capite praecedenti, Fratres Mendicantes vi suarum Stationum quantumvis multorum annorum serie continuatarum, Parochis per se munus praedicandi, aut catechizandi obire volentibus haud posse obsistere, vel impedimento esse; at quia nonnumquam contingit, ut Parochi legitime impediti, vel certis diebus ad magnum populi concursum quibusdam locis, praesertim in civitatibus hactenus insufficientes sint, ut in Quadragesima, & Adventu quotidie, aut Dominicis, Festisque diebus non unam duntaxat, sed plures conciones habeant; ideoque necesse sit, ut vel Fratres Mendicantes Stationes suas continuare hactenus permittant, vel aliquos in auxilium advocent, expendenda sunt, quae potissimum circa hujusmodi Subsidiarios Parochis agenda incumbant.

Et quidem cum ex Decreto Synodi Tridentinae Regulares ad praedicandum in Ecclesiis, quae suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur; sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo praedicare possint; *Sess.5. cap.2. de reform.* Parochus attendere debet.

I. Primo, ne ullum in sua Ecclesia praedicare permittat, nisi de hac Episcopi licentia praevie in scriptis doceat: Quod & Synodi, & Episcoporum Decreta sedulo, & enixe Parochis inculcant.

II. Secundo, cum Parocho cura ovium suarum incumbat, eoque titulo solicite attendere debeat, quo pabulo oves suae reficiantur; non cuivis suas vices indifferenter, & caeco quodam modo, quasi ad se non spectaret, an oves salutari vel insano pabulo pascerentur, committere potest; sed quantum in se est, adlaborare debet, ut is in subsidium suum mittatur, de quo merito confidat, quod populum sincere Evangelicae doctrinae pabulo pascet; & affectuose ad vitia declinandum, & virtutes amplectendum movebit, & inclinabit.

III. Quia tamen non ubique a Parocho dependet hujusmodi Stationariorum deputatio; neque semper tales, quales desiderat, obtinere potest, consultum erit interdum a Parochis observari, quod faciendum monuit Synodus Audomarensis an. 1583. *tit. 19. cap. 4.* " Ut quandocumque alius, " quam ipsemet Pastor concionatur, Pastor " ipse per se, vel per idoneum substitutum " concioni intersit, diligenterque audiat, " an porrigatur Christi ovibus quale convenit pabulum, an dicatur aliquid, quod " Fidei Catholicae, aut bonis moribus non " sit consonum, vel quod pias aures possit offendere: Quod si quid hujusmodi " observet, moneat Concionatorem, ut " apud populum id revocet, aut nobis " per se, vel per Decanum suum id significet: denuntientque Concionatores " eos omnes (id quod etiam rogamus " omnes utriusque sexus fideles pro eo, " quo tenentur zelo tuendae gloriae Dei) " qui opere, sermone, aut conversatione " scandalosi, vel criminum suspecti, maleque famati, plus exemplo suo destruunt, quam verbo aedificant ".

IV. Tertio, quia Parochus exactiorem Parochiae suae notitiam habere solet, quam Stationarii seu Terminarii (a) qui duntaxat quasi transeundo, & stando, a quo Stationes dicuntur, in Parochiis versantur, multum conveniens, ac pene necessarium est, ut conferant quandoque cum Terminariis, ceterisque Regularibus ipsorum nomine concionantibus, uti monet dicta Synod. *eodem tit. c. 2.* " iis de rebus, quas expediat maxime in concione " ad populum ipsorum tractari, ex. gr. " ut in vitia, quae maxime illic regnant, " maxime invehantur; ut virtutes, quae " illic frigent, cumprimis commendent, " & alia pro populi conditione sibi sumant tractanda, quae non ita possunt " novisse foris advenientes Religiosi, ut " Pastores domestici; & ut noverint, maxime tamen utilis sit hujusmodi collatio, quo & Pastor, & qui ejus loco est " Con-

(a) Terminarii apud Ordines Mendicantes dicuntur, qui habendis per agros cuique Conventui addicti Concionibus destinantur.

„ Concionator, concordes uno ore loquan-
„ tur, & sententiam animi sui per se
„ unus, per alterum alter dicat „.

V. Denique si videat Parochus Stationarios sive Terminarios, aliosve Regulares se veros Parochorum subsidiarios exhibere; sibique in officio pastorali sedulo, & cum fructu subservire, dignum & justum erit, ut illos cum omni benignitate, ac benevolentia recipiat; "eosque, ut monet „ Synodus Cameracensis P. I. *tit. 6. cap. 6.* „ apud populum habeat commendatos tam- „ quam operarios mercede suâ dignos „. Ubique enim, præcipue tamen in Parochiis ruralibus, Stationarii, aut aliqui ex eorum Ordine solent certis diebus eleemosynam a Parochianis, quasi in mercedem suorum laborum petere.

Quin & usus obtinuit, ut Stationarii, qui certis designatisque diebus concionantur, sumptibus communitatis excipiantur, uti testatur de Sercy lib. cui titulus: *Définitions du Droit Canon, &c. tit. de Æditius n. 19.* Eos vero, qui ab ipso Parocho ob impedimentum repentinum subinde vocantur, ejus sumptibus excipiendos esse monet: quod & moribus Belgii congruit. Conveniens tamen est, ut potius apud Pastorem, quam Laicos hospitentur; ipsaque communitas potius Pastori, quam alteri sumptus suppeditet, atque refundat.

CAPUT X.

Sicuti Parochorum est populum instruere; ita Parochianorum est eos audire.

1. *Adstruitur auctoritate Scripturæ Sacræ.*
2. *Auctoritate Concilii Tridentini.*
3. *Auctoritate S. Caroli.*
4. *Commoda ex frequentatione Parochiæ provenientia.*
5. *Rejicitur inepta cujusdam glossa.*
6. *Incommoda ex neglectu frequentationis Parochiæ.*
7. *Motiva dictam frequentationem promoventia.*
8. *Litteræ Pastorales S. Caroli ab Episcopis Belgii adoptatæ.*
9. *Omnibus Verbi Dei præconibus injungitur, ut hanc obligationem populo proponant.*

I. Sicuti boni Pastoris est, teste ipso summo Pastore Christo *Joan.* 10. oves proprias noscere, eas præire, ac nominatim vocare, & ad salubria pascua educere, ita eodem testificante, ovium est vocem Pastoris audire, & vocantem sequi.

Si ergo Parochi tamquam boni Pastoris sit oves pascere & instituere, etiam reciproce Parochianorum tamquam ovium est, a Pastore divini Verbi pabulo velle pasci, ejusque vocem audire.

II. Hanc Parochianorum obligationem supponens Synodus Tridentina loco citato Episcopis mandat: "ut moneant populum „ diligenter, teneri unumquemque Paro- „ chiæ suæ interesse, ubi commode id „ fieri potest, ad audiendum verbum Dei „.

III. Huic Synodali Decreto parere volens S. Carolus litteras monitoriales, quibus populus de hac obligatione moneretur, in Concilio suo Provinciali VI. edidit; quas in idioma vulgare versas populo prælegi, & explicari per omnes suæ Provinciæ Diœceses voluit.

In his primo ostendit, quanti olim apud antiquos Patres fuerit frequens ad Ecclesiam propriam parochialem fidelium conventus, ac deinde subdit: "Cujus veteris „ disciplinæ restituendæ, in usumque re- „ vocandæ desiderio flagrans olim Sum- „ mus Pontifex Urbanus VI. eo de ge- „ nere Apostolica Sanctione diligentissime „ cavit, & nuper Sacra Tridentina Sy- „ nodus Œcumenica ab Episcopis fideles „ non solum hoc moneri voluit, ut fre- „ quenter ad *proprias Parochiales Ecclesias* „ saltem Dominicis diebus, festisque ma- „ joribus accedant, sed illud etiam dili- „ genter ostendit, *unumquemque teneri*, „ ubi commode fieri potest, Parochiæ suæ „ interesse ad audiendum Verbum Dei „.

Hæc viri sanctissimi (cui Concilii Tridentini directio præcipue incumbebat, dum allegatum Decretum editum fuit) verba utinam expenderent illi, quos non pudet dicere, Decreto Concilii Tridentini non præceptum, sed consilium contineri.

IV. Prosequitur deinde S. Carolus: „ His igitur ejusdem Tridentinæ Synodi „ De-

„ Decretis, & veteri, salutarique exemplo adducti, cum populum urbis, Dioecesis, Provinciaeque Mediolanensis nostrae rebus ad salutem necessariis instructum, per bona opera ad praemium sempiternum perducere summopere in Domino cupiamus, hac nostrâ monitione eos universos, & singulos cohortamur, ac per viscera Misericordiae Jesu Christi obsecramus, atque obtestamur, ut quamvis in sua vicinia, oppidis, & suburbiis, Oratoria, Capellas, aliasque Ecclesias habeant, ubi sanctissimo Missae Sacrificio interesse possint, frequenter tamen Dominicis saltem, aliisque solemnibus festisque diebus ad suam quique Parochialem Ecclesiam conveniant: ubi a Parocho, cui cura commissa est, Verbo Dei pascantur, fidei Christianae rudimentis, aliisque animarum saluti necessariis praeceptis erudiantur; ad sanctissima Sacramenta religiosius percipienda instruantur, ad eorumque frequentem usum, ut illa sacra Synodus optat, paternis ejus cohortationibus in dies magis inflammentur: Tum ab eodem item audiant, qui dies festi, si qui in hebdomadam inciderint, colendi, quae vigiliae jejuniave servanda sint: Discant ab ipso item, quae Christianae pietatis officia in illis religiose colendis praestari oporteat; ac quae praeterea Supplicationes, Processionesve, aut Stationes, Orationes, Indulgentiae, Jubilaea indicantur, quae Matrimoniorum Denuntiationes fiant; quae item pro ratione temporum, admonitu jussuve Episcopali ad diligentiorem eorum institutionem promulgentur „.

V. Si haec una cum ipsa Concilii Tridentini sanctione paulisper expendisset Auctor Libelli, cui titulus: *Exhibitio Canonum circa praedicationem Regularium*, indubie intellexisset ineptitudinem Glossae, quam pag. 67. citato Concilii Trid. Decreto appendit: " Concilium Trid. ait, „ Ecclesiae Parochialis jus non firmat contra Mendicantium Ordines, sed contra alias Parochiales Ecclesias, ac praesertim contra Oratoria seu Capellas ...... Ordinum etiam Mendicantium Ecclesiae sunt Vicariae, atque appendices Romanae Ecclesiae, ideoque quisque Fidelis potest illic Sacra audire „: Si, inquam, Litteras S. Caroli una cum ipsa Tridentini lege attendisset, intellexisset suae Glossae ineptitudinem. Cum enim edicat Synodus unumquemque teneri *suae Parochiae*, vel ut ait S. Carolus, *Parochiali propriae Ecclesiae interesse*, nonne evidentissime etiam contra Ordinum Mendicantium Ecclesias firmavit jus Ecclesiae Parochialis? Num forsan dicet, Fideles *suae Parochiae*, vel Parochiali propriae Ecclesiae interesse, quando Ecclesiis Mendicantium intersunt? Hoc qui dicere audet; etiam dicat Ecclesias Mendicantium esse Fidelium *Parochias*, aut *Parochiales proprias Ecclesias*: ipsosque Fratres Mendicantes Fidelium *proprios Parochos*, coram quibus & Matrimonium contrahi posse affirment.

Quod vero Auctor addit; Ecclesias Mendicantium esse Vicarias, ac appendices Romanae Ecclesiae, haud capio: Hoc scio, Fratres Mendicantes, eum eorum Ecclesiis a Sede Apostolica esse probatos, & admissos, ut Praelatorum, & Parochorum administros, & subsidiarios: Ideoque recte dici, eorum Ecclesias ex intentione Pontificum, & Fundatorum esse vicarias, & appendices subsidiarias, seu succursales Ecclesiarum Parochialium.

☞ Licet credam praedictae glossae ineptitudinem sat probatam, nihilominus ut ostendatur ante Concilium Tridentinum, jus de quo agitur Parochialibus Ecclesiis contra Fratres Mendicantes fuisse assertum, atque Concilium Tridentinum jus commune innovasse, addenda est *Extravagans Sixti IV.* quae incipit *vices*, relata inter *Extravagantes communes* sub titulo *De treuga, & pace*.

In hac igitur Extravagante in primis narratur, quod in quibusdam partibus Germaniae dissidium exortum esset inter Fratres *Mendicantes*, signanter *Praedicatores*, *Minores*, & *Carmelitas* ab unâ parte, & Presbyteros Parochiales ex alterâ super obligatione audiendi *Missam* diebus Dominicis, & Festivis in Ecclesia Parochiali.

Hoc dissidium Sixtus IV. partibus hinc inde auditis, in hunc modum decidit: *Quod Fratres* MENDICANTES *non praedicent, populos* PARAECIANOS *non teneri* AUDIRE Mis-

Missam in eorum Paræciis *diebus Dominicis, & Festivis*, cum jure sit cautum illis diebus Paræcianos teneri audire Missam in eorum Paræciali Ecclesia, nisi forsitan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia *se absentarent*.

Hæc clausula finalis conformis est clausulæ, quam suo Decreto adjecerunt Patres Tridentini: *ubi id commode fieri potest*, ut vel inde appareat, Patres Tridentinos in formando suo Decreto ad hanc Extravagantem reflexisse.

Cum ergo hæc controversia verteretur inter Fratres *Mendicantes* sustinentes Fideles præcepto Ecclesiæ de audiendâ Missâ diebus Dominicis, & Festivis satisfacere, audiendo Missam in eorum Ecclesiis; & *Parochos* contendentes Parochianos *teneri* diebus festis, & Dominicis interesse suæ Parochiæ ad audiendam Missam, evidens est, quod Pontifex præcipiendo, *ut Fratres Mendicantes non prædicent, populos Paræcianos non teneri audire Missam in eorum Paræciis diebus Festis, & Dominicis*, firmet jus Ecclesiarum Parochialium, non tantum contra alias Parochias, Capellas, aut Oratoria, sed contra Ecclesias Fratrum Mendicantium, de quibus in hac controversiâ unice quæstio vertebatur.

Verum quidem est nullam hic fieri mentionem de obligatione *audiendi Verbum Dei in Parochia*, sed solummodo de obligatione *audiendi Missam*, quia spectatâ illius temporis disciplinâ, hoc ipso quo declaratur, Fideles *teneri* diebus Dominicis, & Festivis interesse Parochiæ ad *audiendam Missam*, una declaratum censebatur Fideles *teneri* eisdem diebus interesse Ecclesiæ Parochiali *ad audiendum Verbum Dei*.

Notum enim est, quod prædicatio Verbi Dei, sive explanatio Evangelii partem constituat ipsius Missæ, sive sacræ Liturgiæ, uti pluribus probatum est, *part. 2. tit. 5. cap. 2. num. 17. & sequent.*

VI. Propositis fructibus ex diligenti Parochiæ frequentatione sperandis, ex adverso nunc incommoda ex ejus neglectu obvenientia enumerat, & ob oculos ponit S. Carolus. " Hinc, ait, in plerisque fere " Articulorum, & Dei Sanctæque Matris Ecclesiæ præceptorum, quæ ad salutem consequendam Christianum hominem nosse oportet, imperitia, festorum " dierum cultus neglectus, debita Christianæ pietatis opera non exculta, non " cognita Christianæ familiarum institutio, languescens Sacerdotum Parochorum omne officium, eorum aliquis contemptus; Sanctissimorum Institutorum, " & Sacrorum Canonum violatus usus; " hinc denique Ecclesiis Parochialibus, " quæ a majoribus tanto pietatis studio " exædificatæ sunt, instaurandis, ornandis, fartis tectisque habendis cura multis ex partibus neglecta, in illisque nulla " aut pene exigua Ecclesiastica ad divina " officia obeunda necessaria suppellex ".

" His tot tantisque malis, atque incommodis unusquisque occurrere studeat, id " diligenter exequendo, quod Sanctorum " Patrum suadet auctoritas, quod Tridentina Synodus moneri jubet, quod ex " illius jussu nos de uniuscujusque vestrum " salute soliciti, paternis vocibus cohortamur, & monemus in Domino ".

VII. Denique præoccupat, quæ in excusationem neglectus assumenda prævidebat; motivaque pietatis ad sedulam Parochiæ frequentationem incitantia adducit: " Nec " vero quemquam aliquod, quod vel ex " pluvia, frigore, æstu, temporumve vicissitudine existat, incommodum ab hoc " officio deterreat: imo vero ad illud diligentius exequendum, prout in Domino confidimus, se quisque eorum accendat necesse est: qui salutis suæ memores, hujus rei gravitatem, eorum, quæ " commemorata sunt ratione perpendent; " quique aliquando animo secum reputabunt, non solum Parochialem Ecclesiam " sibi datam esse, in qua primum Baptismo suscepto Christo Domino renati, " aliis Sacramentis aluntur ad perpetuam " salutem: sed Parochum etiam Sacerdotem sibi loco parentis esse debere, quem " diligant, colant, atque observent; hoc " sibi proponentes, illum pro fidelibus sibi " commissis apud Deum Internuntium, ac " Deprecatorem esse, divinæ Legis Interpretem, Dispensatorem Mysteriorum " Dei, Christianæ vitæ, & morum disciplinæ Magistrum, a quo omne petant " pie recteque vivendi consilium, ac denique Ministrum omnium fere, quæ

ad

„ ad salutem eis necessaria sunt „.

VIII. Litteras Monitoriales S. Caroli hic referendas judicavi, tum ut ex illis pateat, quid de obligatione frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, ejusque momento senserit sanctissimos hic præsul; tum quia litteras has etiam Episcopi Belgii, ut mandato Concilii Tridentini satisfacerent, non semel probarunt, & in suis Diœcesibus promulgari mandarunt.

Et quidem Andreas Creusen Archiepiscopus Mechliniensis cum comperisset, subditos suos in crassa mysteriorum fidei ignorantia versari; eamque pro magna parte oriri ex eo, quod non haberetur diligentia conveniens, & affectus frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, ut ipse loquitur in suo Decreto, 26. Octob. 1667. evulgato, voluit has S. Caroli Litteras in idioma Flandricum, & Gallicum versas suo Decreto annecti, & populo proponi.

Quod idem moderaus Antuerpiensium Antistes Joannes Ferdinandus Van-Beugem, evulgato Decreto, die 21. Martii 1687. fieri mandavit: " Ut quisque, ait, „ tum auctoritate tanti viri, tum concludentibus ejus rationibus, ad Parochiæ „ frequentationem impensius incitetur „.

IX. Porro Episcopi Belgii, ut juxta legem sibi a Synodo Tridentina positam, populus sæpius de hac obligatione moneatur, præter iterata a se edita Decreta, insuper omnibus Verbi Dei Præconibus, tam Regularibus, quam Secularibus hæc duo injungunt: Primum, ut " moneant „ populum, ut frequenter ad suas Parochias saltem diebus Dominicis, & Festis „ majoribus accedant „. Alterum: " Diligenter item moneant, unumquemque „ teneri Parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei „. Instructiones pro Concionat. *Art. 9. & 10.*

Hæc continua Episcoporum mandata, & sæpius iteratæ Pastorales exhortationes, sat probant, quantopere hujus legis custodia ipsis cordi sit; quod & amplius patebit, si expenderimus, quæ in hoc nostro Belgio ad promovendum Parochialium officiorum frequentationem decreta sint.

CAPUT XI.

Quæ in Belgio fuerint statuta ad promovendam frequentationem Parochiæ ad audiendum Verbum Dei.

1. *Tempore instructionis Parochialis Missa celebrari non debet.*
2. *Nemo tempore concionis Parochialis concionari potest.*
3. *Edicta Regia circa hanc rem.*
4. *Varia ad promovendam frequentationem Catechismi præsertim circa pauperes.*
5. *Magistratuum cura in promovendo Catechismo.*
6. *Quid Litteræ Regiæ de hac re habeant.*

Synodi Belgicæ supponentes obligationem frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, adeo claris ac evidentibus terminis in sacris Canonibus, ac novissime in Synodo Tridentina esse expressam, ut nullo, vel apparenti colore obfuscari posset, non tam fuere solicitæ, ut hanc legem suis Decretis inducerent, quam ut removerent ea, quibus a Parochiæ frequentatione populus quacumque ratione avocaretur; eaque ordinarent, quibus ad eam frequentandam incitaretur, & moveretur.

I. " Quia unusquisque juxta Concilium „ Tridentinum Parochiæ suæ interesse te- „ netur ad audiendum Verbum Dei, ubi „ commode id fieri potest; quo tempore „ illud in Ecclesia Parochiali annuntiatur „ (ait Synodus D.Mechlin. *tit.* 10. *cap.* 5.) „ nemo in Capellis quæ Parochiæ finibus „ continentur, concionari, aut Missam celebrare præsumat sub pœna arbitraria. „ Et similiter nemo in eadem Ecclesia sub „ concione Missam, etiam privatam, ce- „ lebret „.

Similiter Buscoducensis sub Masio *tit.* 11. *cap.* 3. " Ne Parochiani, qui diebus „ Dominicis, & festivis juxta Concilii „ Tridentini declarationem, Parochiæ suæ „ interesse ad audiendum Verbum Dei tenentur, ab illo avocentur, præcipit, ne „ quis Sacerdos eo tempore in Ecclesia „ Parochiali, aut extra eam in Capellis „ Sa-

„ Sacrum facere, aut concionari præsumat, „ sub pœna nostro arbitrio infligenda „. Et altera sub eodem Masio, postquam statuit in Parochia, Missâ matutinali finitâ, Catechismum esse instituendum, adjungit: „ Caveant Sacerdotes, ne tempore concionis hujus matutinæ, sive etiam Pastoralis, audeant Missam legere, ne occasione hac Auditores a catechizatione „ avocentur „.

„ Capellani (ait Synodus Namurcensis „ anno 1639. *tit.* 3. *cap.* 16.) sive intra, „ sive extra Ecclesiam Parochialem tali „ tempore Missas dicant, ut populus hac „ occasione a Missa Parochiali, Concione, „ aut Catechismo non avertatur.

II. Synodus autem Antuerpiensis sub Miræo *tit.* 11. *cap.* 8. eamdem frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei obligationem ex Concilio Tridentino præmittens, ait: " Nemo in civitate nostra, & oppidis, Dominicis, & festis „ diebus ante meridiem extra Ecclesiam „ Parochialem linguâ vernaculâ concionetur; ne quidem sub prætextu Indulgentiarum, aut Confraternitatum, linguâ „ vero externâ non fiat concio ante horam decimam „.

Quod hæc Synodus statuit, generaliter in Belgio receptum est; ut nimirum nemo in civitate, aut oppidis concionari queat eo tempore, quo concio Parochialis habetur; ne populus hac occasione avocetur a Parochia, cui ad audiendum verbum Dei interesse tenetur.

III. Neque Episcopis duntaxat, sed & ipsis Principibus curæ fuit, ne quid populum ab officio Parochiali retraheret. Hinc Philippus II. Edicto anni 1587. ad Synodum Cameracensem *art.* 5. cavit: " Ne „ quis diebus Dominicis, aut Festis tempore Concionis, Summi Sacri, & Vesperarum, audeat ambulare in foro, aut „ locis publicis, aut prope Ecclesiam, neque intrare popinas, aut publice quocumque ludo se occupare, vel choreas „ ducere, vel piscari; aut scholas gladiatorias, vel hortos Sagittariorum (*a*) frequentare, sub pœna arbitraria „. Et Carolus V. Edicto anni 1531. *art.* 31. ne quis eo tempore ad tabernas recipiatur.

IV. Porro cum non tantum instructio Parochi, quæ fit per modum concionis necessaria sit, sed vel maxime illa, quæ ad parvulorum, & rudiorum captum instituitur, quæ Catechismus dicitur, varia quoque, quibus tum pueri, tum rudiores adulti ad hujus frequentationem incitarentur, & urgerentur, ordinata sunt.

Et in primis Synodus Antuerpiensis sub Miræo *tit.* 1. *cap.* 4. statuit: " ut Pastor „ inducat Rectores Fabricæ, & Mensæ „ S Spiritus, aliosque viros probos, & honestas matronas ad charitatis officia præstanda promptos, ut suâ præsentiâ, & „ operâ tam sanctum opus modis omnibus, „ quibus possunt, promoveant: petatque „ Pastor a quolibet Magistratu unum alterumve virum pium, honestum, & talium rerum amantem, qui una cum „ ipso Catecheseos continuationi, & bono „ ordini superintendant „.

Et *cap.* 5. pergit: " Ad hunc Catechismum teneantur Ludimagistri, & Magistræ ducere suos discipulos: pueri vero „ a sexto ætatis anno usque ad decimumquintum, qui Scholas quotidianas non „ visitant ob paupertatem, describantur a „ committendis a Magistratu loci, qui & „ eo compellantur venire, sub pœna quâ „ parentes, aut ii, quibuscum habitant, „ mulctentur: in quem finem suspendatur „ catalogus in Scholis, qui singulis vicibus „ legatur, absentes requirantur, quos si „ contingat sæpius sine causa legitima abesse, deferantur ad Superintendentes castigandi; & Rectores Mensæ pauperum „ eleemosynas dari solitas parentibus, qui „ suas proles non mittunt ad Catechismum, „ suspendant. Si vero animadvertatur, quod „ catechizatio fieri commode non possit „ horâ primâ; fiat aut mane post Missam „ matutinam, aut summam Missam: ita „ tamen ut semper sit certa hora, & „ quantumcumque pauci conveniant, non „ ideo omittatur „.

„ Utque etiam pauperiores, ait *cap.* 8. „ ea, quæ salutis sunt, discere possint, emantur sumptibus mensarum pauperum, vel „ communitatum, libelli Catechismi, & „ præ-

(*a*) Arquebusiers.

„ præmia ad pueros excitandos „.

V. Quia vero, ajunt Statuta Synodalia Gandensia sub Antonio Triest, "Plurimi „ arte mechanicâ, & ex eleemosynis vi- „ ctitantes, quo rudiores existunt, eo tar- „ diores reperiuntur in frequentando Ca- „ techismo, eos singulariter curæ Paro- „ chorum, & Catechistarum in Domino „ commendantes, quantum opus est man- „ damus, ut importune opportune instent „ apud Dominos temporales, & Magistra- „ tus, quatenus omnem operam in pro- „ motionem profectus spiritualis hujusmo- „ di ignorantium impendant; ac ipsis ex- „ ponant Decretum Principis desuper ema- „ natum litteris ad Consilium Flandriæ „ directis, nec non alias litteras ejusdem „ Consilii datas ad singulos Diœcesis no- „ stræ Magistratus, quarum copias ad fi- „ nem horum Decretorum adjiciemus „.

VI. Litteræ Regiæ datæ ad postulationem Episcopi Gandensis, quarum hæc Decreta meminere, injungunt omnibus Magistratibus Diœcesis Gandensis, ut adigant Ludimagistros, & Magistras sub pœna suspensionis ab officio, adducere pueros Scholas suas frequentantes ad locum Catechismo habendo per Episcopum, aut Decanum ruralem assignatum, aut assignandum.

Ex his fat intelligitur Belgii nostri Moderatores seu Ecclesiasticos, seu Politicos nihil prætermisisse, quo tum Prædicationis, tum Catechismi Parochialis adeo piom, & necessarium opus promoverent; & populus in iis, quæ salutem animæ spectant, debite instrueretur: illud duntaxat dolendum, tam sancta ac necessaria Decreta adeo negligi, atque ob eum neglectum Fideles præcipue pauperiores in tanta mysteriorum fidei, & Religionis nostræ ignorantia versari.

Ceterum de qualitate, & ætate in Pastoribus, ceterisque curam animarum gerentibus requisitis, tractabitur in Parte secunda, ubi de qualitate, & ætate ad Beneficia requisitis agetur. Similiter de examine, & concursu ad Pastoratus instituendis; item de officio, & jure Pastorum in administratione Sacramentorum, celebratione Exequiarum, & Funeralium suorum Parochianorum; jure ad decimas, oblationes, atque competentiam Pastoralem; aliisque ad munia Parochorum, atque jura Ecclesiarum Parochialium pertinentibus, in secunda Parte sub suis respective titulis agetur.

T I T U L U S IV.

De Custodibus Ecclesiarum Parochialium.

CAPUT I.

De Officio Custodum.

1. *Officium Custodum de Jure communi.*
2. *In Decretalibus non agitur de hodiernis Ecclesiarum Parochialium Custodibus.*
3. *Functiones Custodum ex Synodis Belgicis.*
4. *Custodes cautionem dare debent.*
5. *Cura ipsorum circa nitorem Ecclesiarum.*

I. Si jus Decretalium consulamus, quod pro jure communi hodie receptum est (a), Custodis est ea, quæ Ecclesiæ competunt, custodire, in Canonicis horis signa tintinnabulorum pulsanda, ipso Archi-

(a) Galli non assentiunt Domino Van-Espen ubi agitur de Jure Decretalium; quamvis *pro Jure communi hodie apud Belgas recepta sint*, ut ait auctor noster; non eadem tamen gaudent auctoritate apud Gallos. " *Les Décretales*, dit M. de „ Héricourt Loix Ecclésiast. part. 1. p. 106. col. 2. „ qui ont été intégrées dans le corps du Droit Ca- „ nonique, n' ayant pas été solemnellement publiées en France, n'y sont regardées que com- „ me une raison écrite, qui n'est observée, que „ quand les dispositions n' en sont point contrai- „ res aux Ordonnances, aux Usages, & aux Li- „ bertés de l' Eglise de France.

chidiacono jubente pulsare; pallia vel linteamina altaris, seu cuncta utensilia Ecclesiæ indesinenter custodire; lampades & lucernas in accendendo, seu extinguendo, pervigilem existere: *Cap.* 1. *De Off. Custodis*.

Ad hæc solicitus esse debet de omni ornamento Ecclesiæ, & luminariis sive incenso; nec non panem, & vinum omni tempore præparatum ad Missam habere debet. Præterea omnes oblationes seu decimas cum consensu tamen Archidiaconi, absente Episcopo, inter Fratres dividat: *Cap.* 2. *in eodem tit.*

II. Hic non de Custodibus Ecclesiarum Parochialium, quales hodie in plerisque sunt, tractari, sed potius de Custode Cathedralis, aut Collegiatæ Ecclesiæ, quem Thesaurarium dicimus, & plerumque Canonicos dignitate præcedit, tum officia jam descripta, tum illa ab Archidiacono dependentia sat innuunt; præsertim cum in dicto Capitulo 2. referatur ex Concilio Toletano, eam esse Custodis eminentiam, ut in his tribus, nimirum, Archidiacono, Archipresbytero, & *Custode*, tamquam in tribus *Ecclesiæ Columnis* consistere debeat *alma Mater Ecclesia*: Quæ nullatenus congruere Custodibus, sive Matriculariis Parochialium Ecclesiarum nemo non videt. Quapropter cum de his duntaxat hoc titulo agere decreverim, functiones non tam ex jure communi, quam Synodis Belgicis, quæ de his Custodibus ex professo agunt, petendæ sunt.

Illud cumprimis ex Synodis constat, Custodes esse Parochorum, eorumve vices gerentium, in administratione Sacramentorum, divinorumque Officiorum persolutione ministros, & administros.

III. " Pastori, vel ejus vices gerenti, " ait Synodus Gandensis, diebus Dominicis, & Festis Vesperas, & Laudes vespertinas solemniter decantanti, Custos in " habitu decenti, & superpelliceo indutus " debite assistet, prout & Missam solemnem, vel privatam quocumque anni die " celebranti, ac paratus erit quâcumque " horâ illi a Pastore significandâ saltem " quoad Missas, ut Pastori inserviat in " muneribus Pastoralibus ipsius auxilium " requirentibus; cavebit igitur, ne sine " Pastoris licentia sese absentet; imo si " interdum ob negotia privata domo suâ " abesse cogatur, mandamus, ut alteri " idoneo, & Pastori grato vices suas committat, vel de absentia sua domesticos, " aut vicinos suos, vel ipsum Pastorem " certiorem reddat, quonam pergat, quatenus necessitate, vel occasione urgente " facile valeat reperiri, & advocari ". *Tit.* 16. *cap.* 19.

Huic conformes sunt pleræque Belgicæ Synodi, additque Audomarensis 1583. *tit.* 20. *cap.* 2. " Ornamenta, bonaque Ecclesiæ soliciti sint, ut ne perdantur; seduli " ut lacera fractave restaurent, aut Ecclesiæ impensis restaurari curent, prudentes ut detrita indecore non prodeant in " servitium Dei. Dent operam, ut sursum " & deorsum in templis omnia sint munda ac nitida. Pavimenta, parietes, altaria, altarium tecta, & sacras vestes " tergant frequenter. Altarium mappas, " Sacerdotum amictus, atque albas, sacra " Corporalia, calicum purificatoria, priusquam evadant sordida, mutent, aut Sacerdotibus mutanda dent: phialas sive " ampullas, quibus vinum & aqua subministrantur, singulis septimanis ut minimum lavent, ac mundent. Non permittant, nec dent Sacerdotibus ad Sacrificium panem mucidum, aut maculosum, " vinum acidum, impurum, evanidum, " aut quod pridie profana mensa respuerit. Denique in omnibus diligenter, & " fideliter, quæ officii sui sunt, præstent, " magnis a Deo præmiis remunerandi ".

Quæ hæc Synodus fusius, paucis comprehenderat Synodus I. P. Cameracensis: " Vestes, ornamenta, suppellectilem diligenter conservent, exponantque, & reponant honeste, ut dignum est ". *Tit. de ministeriis Eccles. cap.* 18.

Verum non ubique curæ Custodum eadem concredi, sed alibi pauciora, sat indicat Synodus Namurcensis anni 1684. statuens: " Ut iis in locis, ubi Matriculariis cura, & custodia ornamentorum, " & aliorum mobilium bonorum Ecclesiæ " committuntur, non admittantur ad hoc " munus, nisi sufficientem judicio Pastoris, & præcipuorum Parochianorum, de " iis fideliter conservandis, & restituen-

,, dis præbuerint cautionem ,,. *Tit.9. cap.*11.

IV. Quoad hanc cautionem a Custodibus præstandam, Synodus D. Mechl. 1609. vult, ut requisiti dent cautionem pro his, quæ illorum curæ committuntur. Similem cautionem aliæ Synodi quoque exigunt; eamque nonnullæ sufficientem judicio Pastoris, & Notabilium; in qua re uniuscujusque Ecclesiæ consuetudo, & statuta attendenda sunt.

V. Denique præcipit jam citata Synodus Namurcensis *cap.* 12. " Ut moneantur ,, diligenter ac frequenter a Pastoribus, ut ,, nullas in altaribus, aut in parietibus, ,, nec in ipso templi pavimento, imo nec ,, in cœmeteriis notabiles sordes patiantur, ,, sed reipsâ omnibus testentur, se dilige- ,, re decorem Domus Dei, cujus ministe- ,, rio sunt mancipati ,,.

CAPUT II.

Qui ad Officium Custodum admittendi, & qui rejiciendi.

1. *Custodes Ministris Ecclesiæ annumerandi.*
2. *Horum qualitates habere debent.*
3. *Secularibus Officiis implicati assumi non possunt.*
4. *Debent se exhibere ut Ministros Ecclesiæ.*
5. *Simoniam sapit vendere Officium Custodis.*
6. *Tangitur abusus circa Ministrum Missæ.*

I. QUi functiones, & munia Custodum, præcedenti capite breviter exhibita expenderit, haud difficulter fatebitur, Custodes Ministris Ecclesiæ, eorumque officia ecclesiasticis ministeriis esse annumeranda: adeoque eas merito in Custodibus conditiones, & qualitates requiri, quæ dignos Ecclesiæ ministros decent; eaque omnia ab iis fugienda, quæ hujusmodi Ecclesiæ ministros dedecent; & per quæ ministerium ipsorum vituperatur.

II. " Considerantes indecorum esse, inquiunt Patres Synodi Brugensis sub Druitio, statui Ecclesiastico, laicos, quibus ,, jure vetitum est, cancellos sive chorum ,, Ecclesiarum ingredi, Custodum officia ,, in diversis Ecclesiis exercere: præcipimus & injungimus singulis Decanis, ne ,, deinceps quispiam ad custodiæ deserviturum admittatur, non tonsuratus, aut ,, bigamus, aut qui Ballivi, aut clientis ,, officium exercet, aut in judicio criminali interfuit, suamque in eo sententiam ,, protulit, vel officium cauponarii, vel ,, tabernarii, aliudve vile, & Clerico indignum exercet, aut qui barbam defert ,, longiorem, seu vestem Clericis indecentem; atque ante admissionem dictis Decanis de vitæ suæ honestate, & fidei sinceritate testimonium scripto exhibeat ,,.

III. Simile est Decretum iisdem pene verbis conceptum Synodi Iprensis sub Rithovio anno 1577. *tit.* 25. *cap. unico*, solosque *Tonsuratos* ad hoc ministerium assumi permittens " & de quorum probitate, ,, religione, peritiâ, & laudabili conversatione, fide digno testimonio (sicuti ,, decet *Ministros Ecclesiæ*) constet ,,. Idem requirit Synodus Audomarensis anno 1583. *tit.*20. *cap.*3. Synodus quoque Antuerpiensis sub Miræo *tit.*16. *cap.*23. ad officium Custodis non admittendos censet " qui Ballivi, ,, Prætoris, Procuratoris, aut simili officio ,, funguntur, aut cauponam aperiunt; cum ,, hujusmodi officiis distracti, inquit, debite officium Custodis facere non solent ,,. Et *cap.* 19. edixerat, ut Custos assumatur, *qui boni sit nominis & famæ, & honesta conversationis, peritus cantus.*

Quin Synodus Gandensis anno 1613. *tit.* 16. *cap.* 12. & Decreta Synodalia sub Triest *tit.* 16. *cap.* 20. nec ad *deservituram* custodiæ admitti volunt " qui Collectoris vectigalium, cauponis, tabernarii, vel aliud ,, vile, & sordidum officium exercet; nec ,, bigamum, sine legitima dispensatione ,,.

Denique Synodus I. P. Cameracensis *tit. de ministeriis Ecclesiasticis cap.* 10. paucis multa comprehendens, ait: " Matricularii, & Custodes Ecclesiarum munera sordida, & plane laica non obeant: Ne ,, sint publicani, sylvarum Custodes, villici locatitii, nec vestitu præ se ferant ,, aliud, quam castum & modestum *Ecclesiæ ministerium*, cui sunt attributi ,,.

IV. Nullatenus ergo ambigi potest, quin Synodi Belgicæ uno consensu Custodes Ministris Ecclesiæ annumeraverint. Hinc Syno-

nodus Audomarensis loco jam citato, ait: „ Assumpti autem qui fuerint, abstineant „ omni tabernarum ingressu, & conversa- „ tione indecenti, vitam ducant Dei Mi- „ nistris dignam, nec prodeant, saltem in „ Ecclesiam, aut ad obeundum quod sui „ est muneris, nisi in tonsura, & habitu „ decenti „.

Et Synodus Mechl. P. II. *tit.* 17. *cap.* 15. vult, ut in sua assumptione promittant " se in officio divino, & admini- „ stratione Sacramentorum superpelliceo „ usuros, alioquin officio privandos. Et „ si Custodes non resideant, teneantur pro- „ videre Ecclesiæ de idoneo aliquo substi- „ tuto, cum stipendio Ordinarii arbitrio „ illi constituendo „.

V. Ex his patescit, Synodos nostras conformiter ad jus commune non dubitasse, quin officium Custodis, seu Matricularii, sit officium Ecclesiasticum; ipsique Ministris Ecclesiæ sint annumerandi; ideoque tamquam indubitatum supposuerint, veram esse Simoniam mediante temporali hujusmodi officium vel impetrare, ut in casu occurrente etiam respondit Wamsius, *Conf.* 562.

VI. Ad hæc si quis attendat morum, ac vitæ honestatem, aliasve conditiones in Matriculariis requisitas, eo titulo quod Parochis in suis assistere debeant functionibus, facile intelliget, quam a Patrum mente alienum sit, quod in præcipua, & sublimissima functione, scilicet Sacrificio Missæ, assistat nescio quis fordidus, & immorigerus puer; isque tamquam minister nomine totius Ecclesiæ Sacerdoti respondeat: sed de hoc summo, & numquam satis deplorando abusu plura. *Part.* 2. *tit. De Sacrificio Missæ*.

CAPUT III.

A quo Custos constituendus; & quæ ejus Jura?

1. *Jure communi electio Custodis spectat ad Parochum.*
2. *Consuetudine, aliove titulo ad Ædit000s, aliosve spectare potest.*
3. *Parochus suum Ministrum habere debet.*
4. *Unde Custodibus competentia assignanda.*
5. *Custos partem suam habet in oblationibus.*
6. *Circa hoc jus Custodis observanda Consuetudo.*

I. CUm Custodes sint ministri Pastoris, ut ipsi serviant in iis omnibus, quæ muneris ejus sunt, uti loquitur Synodus Audomarensis *tit.* 20. *cap.* 2. naturale est, ut Parocho competat jus constituendi Custodem tamquam ministrum suum; ideoque, nî contraria consuetudo, aut alius legitimus titulus probetur, quo Parochus excludatur, non apparet quâ ratione ab electione excludi queat.

II. Quia tamen Matricularii quoque ornamenta, aliaque Ecclesiæ utensilia curare est, quorum cura & ad Æditoos Ecclesiarum solet spectare; hinc consuetudo multarum Ecclesiarum in constituendo seu eligendo Matriculario, ipsos Æditoos una cum Parocho admittit.

Quin tamen ex singulari titulo, aut legitimâ, aut longâ consuetudine ad alios jus illud transferri possit, dubium non est. Unde primo, & ante omnia de titulo, & consuetudine inquirendum, si vero de his non constet, aut non satis probentur, eo casu juxta jam dicta Parochus, & Æditui ad constituendum Matricularium præ ceteris fundati videntur.

III. Jam pridem decretum fuit in Concilio Nannatensi relatum *in cap.* 3. *de Dc vita, & honestate Cleric.* " Ut quisque „ Presbyter, qui plebem regit, Clericum „ habeat, qui secum cantet, & Epistolam, & Lectionem legat, & qui possit „ tenere scholas, & admonere suos Parochianos, ut filios suos ad fidem discendam mittant ad Ecclesiam; quos ipse „ cum omni castitate erudiat „.

Clericum, de quo in citato Decreto, eumdem esse, quem hodie *Custodem* vocamus, inter Canonistas convenit; & monet Boëtius Epo in commentario ad dictum Capitulum.

IV. Ulterius ad citatum Capitulum notat Glossa, quod Ecclesia dedicari non debeat, nisi dos pro duobus ad minus sufficiat Clericis.

Proinde non Parochus duntaxat, sed & Cu-

Custos jus habet; ut sibi tamquam Ecclesiæ ministro dos competens ad sustentationem assignetur ex proventibus Ecclesiæ. Ideoque cum decimæ sint institutæ, & ab Ecclesia ordinatæ, ut Ministri Ecclesiæ intertineantur (a), si hæ ad Monasteria aut Capitula transierint, tenebuntur eam dare ex illis portionem, ut non tantum Parochus, sed & ejus Minister, qui illi functionibus suis assistere debet, decenter vivere queat.

Hinc Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 13. *De reformat.* tantum ex primitiis, decimis, aut aliunde redigi vult, quod pro *Rectoris, aut Parochiæ necessitate decenter sufficiat.*

Cum ergo ambigendum non sit, quin Matricularius Parochiæ necessarius sit, nec ambigendum videtur, quin & assignanda e decimis competentia illius quoque necessitati respondere debeat.

Hæc tamen intellige, nisi consuetudo, aliusve legitimus titulus onus sustentandi Custodem ad alios transtulerit, uti in Belgio multis in locis onus illud incolis incumbit.

V. Deinde cum Custos in officiis ecclesiasticis Parocho ut Minister accedat; justumque sit, ut qui altari servit de altari vivat, nequaquam injustum est, ut Custos de oblationibus, aliisque in ejusmodi officiorum persolutione dari solitis participet, quod & in plerisque Ecclesiis consuetudine obtinuit.

VI. Attamen circa quantitatem, & particularia quædam oblationum jura, Ecclesiarum non una sæpe est consuetudo; quæ cum nihil per se inordinati habere soleat, observanda est; ut in casu occurrente recte respondit, & probavit Wamsius, *Consil.* 436.

T I T U L U S V.

De Æditius Ecclesiarum Parochialium, & Magistris pauperum seu Mensarum Sancti Spiritus (b).

CAPUT I.

Qui, & a quibus constituendi? & quod ab electis præstandum juramentum?

1. *Jure communi, & moribus hodiernis eligendi sunt ex communibus Laicis.*
2. *Interdum possunt esse Ecclesiastici.*
3. *Illorum electio pendet a consuetudine.*
4. *Justum est ut interveniat Parochus.*
5. *Potest tamen subinde excludi.*
6. *Quid Parocho incumbat dum electioni intervenire nequit.*
7. *Juramentum noviter electi.*
8. *A quo recipi debeat.*

I. QUod piorum locorum Rectores, locorum ipsorum curâ postpositâ, bona, res, & jura ipsorum interdum ex occupatorum, & usurpatorum manibus excutere negligerent; quinimo ea collabi & deperdi, domus & ædificia ruinis deformari permitterent; quin & proventus eorum in usus suos damnabiliter converterent, videns Synodus Viennensis, statuit: " Ut „ nullus ex locis ipsis secularibus, Cleri- „ cis in beneficium conferatur; etiamsi de „ consuetudine (quam, ait, reprobamus) „ hoc fuerit observatum; nisi in illarum „ fundatione secus fuerit constitutum, seu „ per electionem sit in Rectore locis hu- „ jusmodi providendum; sed eorum gu- „ bernatio viris providis, idoneis, & boni „ testimonii committatur, qui sciant, & „ valeant bona eorum, ac jura utiliter re- „ gere, & eorum proventus, & reditus „ in personarum miserabilium usum fide- „ liter dispensare; & quos in usus alios „ bona

(a) Soient entretenus.

(b) Tuteurs ou Commissaires des Pauvres.

„ bona prædicta convertere præsumptio „ verisimilis non sit „. *Clem.* QUIA CONTINGIT, *De relig. domib.*

Conformiter ad hanc Concilii Viennensis Constitutionem iterato a Concilio Tridentino innovatam, moribus obtinuit, ut Æditui Ecclesiarum, itemque Magistri Mensarum S. Spiritus eligantur communes Laici, boni Patresfamilias ex cujusque Parochiæ incolis; adeo ut nec Ecclesiastici, imo nec Laici nobiles, aut Officiales; sed mercatores, opifices, aliique simplices cives, aut pagorum incolæ sint eligendi; uti tradit Autumnus ad *leg.* 33. *Cod. de Episc. & Cler.*

II. Hoc tamen cum ea limitatione intelligendum, nisi ex fundatione, aut inveteratâ consuetudine secus obtineat. Ecclesiasticos enim esse subinde Ecclesiarum Ædituos, seu Magistros Fabricæ non tantum ipsa multarum Ecclesiarum, præsertim quibus Canonicorum Capitula intendunt, consuetudo ostendit; sed etiam ipsa Synodus Tridentina supponit, volens: " Ut „ Administratores tam *Ecclesiastici*, quam „ Laici, Fabricæ cujusvis Ecclesiæ singu„ lis annis rationem administrationis red„ dere teneantur Ordinario „: *Sess.* 22. *cap.* 9. *de reform.* Idem supponunt Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem, uti manifestum erit ex verbis infra referendis.

III. Quibus vero Ædituorum seu Magistrorum Fabricæ, aut Mensarum S. Spiritus electio competat, inter disciplinæ puncta referendum est, de quibus dici potest cum S. Augustino *Epist.* 54. *ad Januarium num.* 3. " Nec disciplina ulla est „ in his melior gravi prudentique Chri„ stiano, quam ut eo modo agat, quo „ agere viderit Ecclesiam, ad quam forte „ devenerit „. Cum tamen hi Fabricæ, & pauperum Magistri in hac bonorum administratione in locum ac vices Diaconorum, qui viduarum, & pauperum mensis præpositi fuere, successisse videantur; primitivæ ac puriori Ecclesiasticæ disciplinæ sat videtur conforme statutum Archidiaconatus Hasbaniæ in Ecclesia Leodiensi, cujus territorium etiam vicina nobis loca complectitur (*a*), quo edicitur, nominationem Mamburnorum sive Magistrorum " præcipue ad Parochos spectare, nisi ex „ contraria, & legitime præscripta consue„ tudine, aut in largitionum fundatione „ secus fuisse institutum appareat eviden„ ter. Quibus rursum casibus nihilominus „ Pastorus nominationi seu electioni nedum „ interesse, sed ut rite omnia procedant, „ advigilare volumus . . . Qua in re ut „ major cautio adhibeatur, fient deinceps „ ejusmodi Mamburnorum electiones, po„ pulo in primis Dominico, aut Festo die „ immediate diem electionis præcedente „ inter Missarum solemnia præcertiorato, „ & in termino per campanæ pulsum spe„ cialiter convocato, ut is dispiciat cum „ Pastore de magis idoneis eligendis „.

IV. Quod de Parocho hic dicitur, de consuetudine ubique pene obtinet; ut nimirum Parochi interventu Magistri Fabricæ, & pauperum nominentur; ipsaque Synodalia decreta probant.

Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 28. *cap.* 1. " Fabricis Ecclesiarum cujusque lo„ ci ex communi deliberatione *Pastoris*, & „ Notabilium Parochianorum præficiantur „ Magistri seu Gubernatores, omni ex„ ceptione majores, bonæ conversationis, „ & industriæ, atque ad bona Fabricarum „ conservandum, recipiendum, & utiliter „ dispensandi idonei, & sufficientes, & „ nullo modo de hæresi suspecti „. Idem de Magistris Mensæ S. Spiritus decernitur capite sequenti.

☞ Passim receptum est, Parochum in electione seu nominatione Ædituorum, sive Magistrorum fabricæ, & mensæ Sancti Spiritus intervenire, & suffragio gaudere, idipsum pro hoc Ducatu Brabantiæ confirmant Regulamenta auctoritate supremi Senatus Brabantiæ facta, occasione quæstionum, quæ super hac electione, necnon administratione bonorum, ac proventuum distributione, ad fabricam, & mensam Sancti Spiritus spectantium exortæ, & ad supremum Brabantiæ Senatum delatæ erant.

Quantumvis enim ex his Regulamentis intelligatur in hoc Ducatu Brabantiæ electionem horum Magistrorum, nec eisdem per-

(*a*) Hasbania in ditione Leodiensi sita inter Brabantiam, Mosam, & Leodium Urbem extenditur.

personis ubique competere; uti nec administrationem, vel distributionem bonorum, & proventuum, vel etiam auditionem computus in omnibus Parochiis uniformiter deferri; nihilominus ex his habemus, Parochorum jus in his esse conservatum.

Cum autem in his Regulamentis plura occurrant in hac materia notanda, & quæstionibus sopiendis opportuna, ea integra in appendice Monumentorum retulimus sub litt. B.

V. Hæc iisdem verbis repetit, suisque Decretis inseruit Synodus Audomarensis anno 1583. *tit.* 21. *cap.* 1. & 2.

Subinde tamen, vel ex fundatione, vel ex vetusta, & numquam interrupta consuetudine etiam contingere potest, ut ad solos Laicos pertineat: quæ licet nonnihil dura videatur utpote excludens Parochum, cui primario cura Ecclesiæ, & pauperum commendata censetur, tamen toleranda est; eamque supponunt Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem in verbis: *Quod si Magistri Fabricæ, Mensæ Sancti Spiritus, aut Administratores Hospitalium Laici fuerint*, & a Laicis instituantur, &c.

VI. Verumtamen ubi consuetudo ad Laicos privative hanc nominationem detulerit, Parochi erit electoribus inculcare, rationibusque persuadere, ut sine acceptione personarum eligant illos, quos administrandis bonis Ecclesiæ, & pauperum convenientiores scient: illis ostendendo, quod si ex affectu carnali incapaces, aut parum idoneos nominaverint, se coram Deo debitores constitui eorum omnium, quæ per minus fidelem aut parum providam horum administrationem Ecclesiæ, aut pauperibus subtraherentur; quæque habituri fuissent, si sine acceptione personarum capaciores electi fuissent. Hinc Synodus Iprensis an. 1609. *tit.* 20. *cap.* 19. postquam monuit multum interesse, ut semper probi, & fideles Magistri Fabricæ, & mensæ pauperum constituantur, subjungit: *Viderint proinde, qui alios & negligentes creant, num actionum similium iniquarum coram Deo participes esse velint.*

VII. Electi priusquam administrationi se immiscere queant, medio juramento promittere debent in hujusmodi officio fidelitatem; quodque bona Fabricarum, & pauperum conservabunt; & deperdita, quantum poterunt, recuperabunt; ac utiliter juxta Fundatorum intentionem, & necessitatem obvenientem dispensabunt: quodque pro eorumdem bonorum conservatione, & fideli dispensatione non minorem, sed, si fieri potest, majorem impendent operam, & diligentiam, quam circa res proprias. Hæc est formula juramenti expressa in Synodo Iprensi sub Rithovio *tit.* 28. *cap.* 1. & 2. & Audomarensi 1583. *tit.* 21. *cap.* 1. & 2. cui quoad substantiam plerisque in locis consueta formula juramenti consonat, nisi quod alibi addatur aliquid de annua redditione computus: uti videre est in Regulamento Consilii Flandriæ anni 1651. quod extat ad calcem Statutorum Synodalium sub D. Triest.

VIII. A quo juramentum illud recipi debeat, non eadem est omnium Ecclesiarum consuetudo. Alibi enim a Pastore, tamquam primario Ecclesiæ, & pauperum Intendente, & locum Episcopi tenente, recipitur: Hæcque consuetudo probatur a Synodo Buscoducensi tam sub Methsio, quam sub Masio. Prima quidem mandat, ut Magistri Fabricæ, & Mensæ S. Spiritus juramentum in præsentia Parochi infra mensem a suscepta administratione præstent, *tit.* 24. *cap.* 7. Altera vero, ut antequam se administrationi immisceant, teneantur juramentum fidelitatis, instar tutorum, & curatorum coram Parocho præstare, *tit.* 12. *cap.* 1.

Alihi vero consuetudo habet, ut juramentum illud recipiatur a Magistratu, vel primario Officiali. Et quidem citatum regulamentum Consilii Flandriæ *art.* 2. injungit Magistris Fabricæ, & Mensæ S. Spiritus, præstare juramentum fidelitatis coram Ballivo, Scoltero, vel Scultero, Drossardo, aut alio primario Officiali, ad quem pertinet.

Et cum Officialis Noviodunensis cujusdam Parochiæ Magistros-Fabricæ evocasset ad præstandum juramentum; injectâ appellatione tamquam ab abusu, juxta usum Regni Franciæ, ad Parlamentum Parisiense, cassatum, nullumque declaratum fuit Decretum Officialis, dictumque est, juramentum hujusmodi Magistrorum, utpote

utpote qui Laici sunt, & solis rebus temporalibus præfixi, coram Superioribus Laicis esse præstandum. Papon *liv.* 4. *cap.* 12. *Arrest.* 14.

In his ergo cujusque Ecclesiæ antiqua consuetudo tenenda est: unde Synodus Iprensis 1609. *tit.* 20. *cap.* 22. simpliciter dicit: " Ut qui admittuntur ad administrationem bonorum Fabricæ, aut Mensæ pauperum, præstent *Superioribus* juramentum " non designando vel Ecclesiasticos, vel seculares.

CAPUT II.

Quænam præcipue ab Æditui, & Magistris pauperum in administratione bonorum observanda?

1. *Res sibi commissas ut proprias administrare debent.*
2. *Nihil alienare possunt sine Superiorum consensu.*
3. *A consuetudine pendent, qui in alienatione intervenire debent: elocationes publicæ instituendæ.*
4. *Nec nisi præstitâ cautione.*
5. *In elocationibus prandia non facienda.*
6. *Lites non suscipiendæ sine auctoritate, & prævio Superiorum examine.*
7. *Litteræ fundationum, aliaque monumenta solicite servanda.*
8. *Quid observandum, dum ex Archivis aliquid extrahitur.*

I. IN primis ex ipsa lege justitiæ, & religione sui juramenti omni fidelitate res Ecclesiæ, & pauperum tamquam res proprias administrare debent; omnem impendentes curam, & studium, ut nihil vel eorum negligentiâ pereat, aut deterioretur.

II. Pro securiori autem bonorum conservatione Principes nostri in Edicto ad Synodum P. II. Mechliniensem *art.* 28. conformiter ad jus commune interdixerunt omnem eorum alienationem, permutationem, oppignorationem sive hypothecationem; & in casum notabilis necessitatis, aut utilitatis, ratione cujus oporteret hujusmodi alienationi consentire, intentionis suæ esse declarant, ut omnia prævie examinentur, & sedulo discutiantur per Episcopum, aliosque, ad quos hactenus recurri solitum fuit, & ut a singulis respective obtineatur eorum consensus in scriptis.

Similiter Philippus II. Hispaniarum Rex Edicto ad Synodum P. II. Cameracensem vult, ut Judices Regii, aliique habeant tamquam nullas, & invalidas omnes alienationes rerum Ecclesiasticarum, " quæ factæ sunt sine consensu Superiorum, & convenienti causæ cognitione; idque non obstante quâcumque contrariâ consuetudine quoad alienationes post Edictum factas. Insuper pro invalidis reputari vult venditiones granorum, quorum termini nondum effluxerunt, factas viliori pretio ob anticipatam solutionem ".

III. Cum vero Edicta non exprimant, quinam præter Episcopum huic alienationi consentire debeant, sed ad consuetudinem hactenus observatam remittant, ea omnino attendenda, & examinanda est; ut tamen Parochi, & Notabilium Parochianorum, qui de necessitate Ecclesiæ, aut Parochiæ, aliisve justis alienationis causis, præ ceteris melius solent esse instructi, judicium saltem expetatur, æquum justumque est. Unde & Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 28. *cap.* 4. vult, " ut in majoribus negotiis, & maxime ubi de præjudicio Fabricarum seu pauperum agitur, nihil administratores, nisi de unanimi Pastoris, & Notabilium consensu attentare præsumant ".

Ad hæc ne in ipsa bonorum elocatione carnalis affectus se immisceat, ea viliori pretio amicitiæ, aliove humano intuitu elocando, cautum est Edicto Philippi II. Hispan. Regis supra citato *art.* 25. ne hujusmodi bona elocentur, nisi præviis tribus proclamationibus, aut chartularum affixionibus in locis consuetis; vel saltem non elocentur minori pretio, quam bona vicina ejusdem naturæ & qualitatis elocari consueverunt; ita ut nec accipi queat poculum vini in diminutionem mercedis elocationis, nisi de consensu Superioris, sub pœna nullitatis talium contractuum.

Similiter Edicto Consilii Flandriæ supra allegato *art.* 5. cautum est, ne Magistri Fabricæ, aut Mensæ pauperum, aut Re-

ceptores quidquam elocent, nisi *publice*, prævià chartularum affixione, & proclamatione; plusque offerens præferatur.

IV. Idem pleræque Synodi Belgicæ inculcant; adduntque, ut non habeantur ratæ elocationes nisi sufficienti cautione datâ. Synodus Audomarensis an. 1583. *titul.* 21. *cap.* 4. Mecbl. an. 1609. *tit.* 21. *cap.* 2. & Iprens. an. 1577. *tit.* 25. *cap.* 5. quæ & addit, ut elocationes fiant omni privato favore seposito, præsentibus Notabilibus, & aliis, qui interesse voluerint.

V. Denique Synodus P. II. Cameracensis monet, ne in hujusmodi elocationibus prandia fiant sumptibus ipsarum fundationum, nisi quæ a Fundatoribus sunt instituta.

Et sane quid injustius, aut inhumanius, quam bona pauperum, aut Ecclesiæ usibus deputata, in hujusmodi conviviorum inutiles, & superfluos sumptus impendere (*a*)?

VI. Ulterius cum inter majoris momenti negotia merito numerentur lites; quæ, ut experientiâ notum est, non sine magnis sumptibus agi consueverunt; & ad quas Administratores, & Receptores nonnumquam ob speratum lucrum ex vacationibus sunt justo procliviores, merito Synodalibus Decretis ordinatum est, quod sine auctoritate Superiorum, & prævio maturo examine, a Magistris institui, aut suscipi non possint.

" Rectores Fabricarum, aut Mensarum „ S. Spiritus nullas lites assumant (ait „ Synodus Antuerp. sub Miræo *tit.* 21. „ *cap.* 25.) nisi causâ prius a nobis, no„ strove Vicariatu examinatâ, ne alicui „ inconsultâ temeritate per injuriam mo„ lesti sint, atque non necessariis sumpti„ bus, salariis, vacationibusque Fabricas, „ aut Mensas pauperum gravent. Quod „ si etiam causa gravioris momenti sit, „ committetur alicui ex Vicariatu, aut „ Decano Christianitatis, ut antequam „ lites instituantur, cum adversariis seriâ „ ratione agant; ut si fieri possit, res „ sine strepitu Judicii terminetur, assum„ ptis potius, si dubium fuerit, utrimque „ Jurisconsultis, quibus decisio negotii „ committatur: si quis secus fecerit, nul„ lo modo expensas in Fabricæ, aut Men„ sæ S. Spiritus rationes referat, nec „ Auditores rationum inferri patiantur in „ quas forte condemnatus erit, aut quas „ ab adversario recuperare nequiverit, sed „ eas ipse in pœnam temeritatis suæ luat „.

Huic justissimo Decreto passim consentiunt reliquæ Synodi, requirentes in assumptione litis prævium Pastoris, vel etiam Episcopi, & Magistratus consensum. Synodus Namurc. ann. 1639. *tit.* 18. *cap.* 7. Buscoduc. an. 1612. *tit.* 21. *cap.* 4. Iprens. an. 1577. *tit.* 28. *cap.* 4. Audomar. an. 1583. *tit.* 21. *cap.* 4. quæ duæ ultimæ generaliter decernunt, ut in majoribus, & magis arduis negotiis nihil, nisi de unanimi Pastoris, & Notabilium consensu, attentare præsumant.

VII. Denique cum experientiâ compertum sit, multa bona Fabriearum, piarumque fundationum perire, aut deperdi, eo quod litteræ fundationum, aliave monumenta ad probationem necessaria non satis fideliter, & exacte conserventur; tum Principum, tum Synodorum Decretis sancitum est, ut omnia documenta, computus, & litteræ Ecclesiarum, & pauperum referantur in unum respective archivum, quod vulgo dicitur *De com.* sub clausura trium diversarum clavium; quarum una sit penes Pastorem, altera penes Magistratum, & tertia penes Magistros Fabricæ, vel Mensæ S. Spiritus respective; ita Edictum Consilii Flandriæ supra citatum; quod aperte supponit esse duo archiva, unum monumentis ad Ecclesiam spectantibus, alterum ad Mensam S. Spiritus pertinentibus subserviens; ut illius clavis sit penes Magistros Fabricæ, hujus vero apud Magistros S. Spiritus.

Edicto jam citato quoad archivum, ejusque sub tribus distinctis clavibus clausuram Synodi nostræ consentiunt; sed pro monumentis Fabricæ, & pauperum conservandis, unicum supponere videntur; cum passim cla-

(*a*) Extat Decretum Episc. Leodiensis, datum an. 1686. adversus convivia ejusmodi, ceterosque abusus, qui in administrationem bonorum sive Ecclesiæ, sive pauperum irrepere solent; relatum est ad calcem Volum. I. inter Monumenta sub littera C.

clavium custodiam ita distribuant, ut unam quidem Pastori, reliquas vero primario Mamburno seu Magistro Fabricæ, & primario Magistro Mensæ S. Spiritus respective committant. Etenim quoad hanc clavium custodiam, si reperiatur Ecclesiarum varia consuetudo, aut ordinatio, suique Ecclesiæ servanda erit.

VIII. Additque citatum Edictum Consilii Flandriæ, & communiter Synodi nostræ, ut si quando necesse fuerit aliquod monumentum ex ipso archivo extrahi, loco illius in archivo ponatur scripta notitia cum expressione nominis & cognominis, & residentiæ illius, qui hoc monumentum accepit; una cum signatura ipsius, quâ fatetur se illud accepisse.

Quod de clausura archivi seu scrinii pro conservatione monumentorum cautum, idem Edicto Caroli V. anni 1531. *art.* 16. & Synodalibus Decretis sancitum est circa gazophylacia sive truncos recipiendis Fidelium oblationibus exposita; ut nimirum tribus distinctis seris firmentur, utque clavium una sit penes Pastorem.

CAPUT III.

Quomodo bona Fabricæ, & Mensæ S. Spiritus dispensanda, & a quibus.

1. *Bona Fabricæ, & Mensæ S. Spiritus fideliter dispensanda.*
2. *Bona Pauperum ex humano affectu non dispensentur.*
3. *Non tantum inopiæ, sed & morum ratio in hac dispensatione habenda, & qui hoc nomine ab eleemosyna arcendi?*
4. *Quomodo Parochus in horum distributione intervenire debeat.*
5. *Qui eleemosynis gaudent a Parocho examinandi.*

I. BOna Fabricæ sive Ecclesiæ, in usus Ecclesiæ esse fideliter expendenda, ipsa nominis etymologia evincit. Neque enim aliâ ratione dicuntur bona Fabricæ sive Ecclesiæ, nisi quod usibus Ecclesiæ sint destinata. Quapropter attendendum Æditius, aliisve bonorum illorum Administratoribus, ut fideliter in utilitatem Ecclesiæ proventus illorum expendantur; & si in alios usus ex aliquo humano affectu impenderint, restitutioni se reddi obnoxios. Similiter bona Mensæ S. Spiritus, seu pauperum esse destinata in usus pauperum, ipsum nomen manifestat; adeoque & illa in pauperum usum fore impendenda.

II. Verum quia pauperum magna solet esse copia, eorumque multiplex conditio; neque facile generaliter determinari queat, qui sint habendi ut pauperes, quibus hæc bona recte impendantur; idque fere arbitrio, & prudentiæ credi debeat eorum, qui bonorum illorum dispensationi præsunt, ideo in hac dispensatione facile ex humano amicitiæ, aut proprii emolumenti affectu a justitiæ tramite deflectitur, aut in vitium acceptionis personarum inciditur. Quod vitium haud evadunt, qui in distributione hujusmodi eleemosynarum ex privato aliquo affectu minus merentes magis merentibus præferunt: cum dubitari nequeat, offerentium hujusmodi eleemosynas intentionem esse, ut dum omnibus pauperibus provideri nequit, magis merentes primo de illis participent.

Hinc Synodi nostræ passim solicite inculcant, "ut eleemosynæ Mensarum pauperum sine humano affectu, & acceptione personarum, iis tantum distribuantur, qui vere pauperes sunt". Ita Synodus Mechl. ann. 1609. *tit.* 21. *cap.* 11. Idem & reliquæ Synodi communiter monent; additque Franciscus Sonnius Antuerpiensium Antistes in Decretis Synodalibus *tit. de bonis Fabricæ, & S. Spiritus cap.* 6. ut "in singulis Parochiis Mamburni S. Spiritus habeant mensam convenienti loco positam ad distribuendas ex ea pauperum portiones, ut videat populus, neque indignos admitti, neque dignos repelli, fierique hanc distributionem sine personarum acceptione".

III. Monet præterea citata Synodus Mechliniensis, ut in eleemosynarum distributione "non inopiæ, & egestatis tantum, sed morum etiam, ac vitæ probitatis ratio habeatur".

Atque in primis hoc nomine ab his elee-

mosynis arcendi sunt validi mendicantes; qui hujusmodi eleemosynis victitantes, in otio, & desidia, ac quæ exinde sequuntur multis sceleribus vitam ducunt: quos & Principes ab eleemosynis arcendos multis Edictis sanxerunt. Nam ut de similibus monet Synodus Coloniensis 1536. *part.* 11. *cap.* 5. " Utilius enim esurienti panis tol-
" litur, si de cibo securus justitiam negli-
" gat, quam eidem frangitur, ut seductus
" injustitiæ acquiescat ".

IV. Hinc facile patebit, distributionem eleemosynarum præ ceteris convenire Parochis, eisque primo loco deferendam; & si consuetudo eam Magistris detulerit, omnino convenire, ut ipsi in eleemosynarum distributione Parochum ad minus consulant, & audiant. Hinc Synodus Iprensis sub Carolo Masio, an. 1609. *tit.* 20. *cap.*16. ait: " Distributiones eleemosynarum libe-
" ræ semper fiant conscio Pastore; qui
" eas non ex humano affectu, aut cum
" acceptione personarum, (inquit capite
" sequenti) sed omnibus indifferenter ve-
" re pauperibus, & probis honestisque vel
" ipse distribuat, vel distribui curet ".

Similiter Synodus Namurcensis, an.1659. *tit.* 22. *cap.* 6. " Eleemosynæ Mensarum
" pauperum sine humano affectu, & ac-
" ceptione personarum iis tantum distri-
" buantur, qui vere pauperes sunt; & in
" iis nihilominus vitæ ac morum probita-
" tis cujusque ratio habeatur, ad quem
" finem, ait, poterit adesse Pastor loci ".

V. Addit & merito Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 21. *cap.* 5. " Ut die-
" bus Dominicis, & festivis post summum
" Sacrum, & Concionem (quibus omnes
" interesse debent sub privatione eleemo-
" synæ) sine humano affectu distribuan-
" tur ". Deinde prosequitur: " Notabiliter
" ante Festum Nativitatis Jesu Christi,
" & Paschæ Magistri S. Spiritus dabunt
" nomina Pastoribus gaudentium subsidio
" S. Spiritus, ut fidem eorum, & Reli-
" gionem cognoscant: non enim eleemo-
" synis gaudere poterunt, nisi de Confes-
" sione, & Communione in Paschate do-
" cuerint ".

Hæc, aliaque saluberrima Decreta & conditioni horum bonorum, & legibus justitiæ distributivæ plane conformia, si exacte servarentur, non tantum corporalibus, sed & spiritualibus necessitatibus pauperum quam optime provideretur. Adde Decretum Synodi Antuerp. supra citatum.

CAPUT IV.

Qui computibus intervenire debeant.

1. *Quis ex Decreto Concilii Tridentini hic intervenire debeat.*
2. *Episcoporum auctoritas circa administrationem bonorum Fabricæ, & Mensæ S. Spiritus.*
3. *Synodus Tridentina cum limitatione hic recepta.*
4. *Qui interveniant secundum Concordatum inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem.*
5. *Qui ex Edicto Philippi II.*
6. *Qui ex Edicto Alberti, & Isabellæ.*
7. *Jus. Patronorum.*
8. *Interdum cum Parocho intervenire debet Commissarius Episcopi.*

I. " ADministratores tam Ecclesiasti-
" ci, quam Laici, *Fabricæ* cu-
" jusvis Ecclesiæ, etiam Cathedralis, Hospi-
" talis, Confraternitatis, eleemosynæ Mon-
" tis Pietatis, & quorumque piorum lo-
" corum, singulis annis teneantur, ait
" Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 9. *De*
" *reform.* reddere rationem administratio-
" nis Ordinario; consuetudinibus, & pri-
" vilegiis quibuscumque in contrarium sub-
" latis: nisi secus forte in institutione, &
" ordinatione talis Ecclesiæ seu Fabricæ
" expresse cautum esset. Quod si ex con-
" suetudine, aut privilegio, aut constitu-
" tione aliquâ loci, aliis ad id deputatis
" ratio reddenda esset, tunc cum iis adhi-
" beatur etiam Ordinarius: & aliter factæ
" liberationes dictis Administratoribus mi-
" nime suffragentur ".

Ex mente ergo Synodi Tridentinæ in redditione rationum semper intervenire debet Ordinarius loci; nisi in fundatione contrarium expresse cautum sit.

☞ II. Quamvis in Gallia non secus ac in Belgio tum ex particulari lege fundationis,

nis; tum etiam ex consuetudine, computus Fabricæ, vel Mensæ sancti Spiritus, nonnumquam reddantur coram aliis, quam coram Ordinario, imo nec Ordinario, ejusve Commissario interveniente, tamen plurimis Parlamentorum Arrestis in Gallia declaratum, & ordinatum fuit, Æditnos seu Magistros Fabricæ debere ipsis Episcopis, eorumve Archidiaconis, vel Commissariis in cursu visitationis exhibere computus, ut ab ipsis revideri possint, & examinari. Quinimo si de ipsa visitatione instituenda debite fuerint præmoniti Æditui, seu Magistri Fabricæ; jubentur paratos habere computus, ut visitantibus Episcopis, eorumve Archidiaconis, aut Commissariis eos exhibere queant; alias in defectum poterunt Episcopi, vel eorum Archidiaconi ipsis designare tempus, intra quod hos computus rite exhibitos coram iis, qui intervenire solent, deferant ad aulam Episcopalem, ut illos Episcopus, ejusve Commissarius revidere, & examinare queat, prout hæc omnia latius referuntur in Actis Cleri Gallicani *Tom.3. part.3. tit.3.* ubi quoque notatur, quod in ejusmodi revisione, & examine etiam possit intervenire *Procurator Regius*, si ita visum fuerit.

De hac Episcoporum auctoritate circa proventus Fabricæ, & Mensæ sancti Spiritus, eorumque administratione in Gallia conservatâ, plura quoque tradit Du-Casse in suo Tractatu de Jurisdictione Eccles. *Tom.* 1. *cap.* 9. *n.* 2.

III. Verum notum est, Synodum Tridentinam in Belgio receptam, ac publicatam esse cum quibusdam restrictionibus, quas Regii Magistratus Regiæ suæ Majestati suggesserant; quasque pro pace ac quiete harum Provinciarum, imo & faciliori ipsius Synodi executione necessario adjiciendas publicationi Synodi judicabant; Ipsumque Regem in litteris tum ad Archiepiscopum Cameracensem, tum Regios Ministros, quibus executionem Concilii suis Ministris injungit, hanc addidisse clausulam: " Ne quid „ mutetur, aut innovetur circa jura Re- „ galia, privilegia suæ Majestatis, aut suo- „ rum vassallorum, & subditorum, & spe- „ ciatim circa Superintendentiam Hospita- „ lium, aliorumque piorum locorum „.

Igitur ad plene dignoscendum, qui computibus, & rationum redditioni hìc in Belgio interveniant, non tantum Synodi Tridentinæ Decreta, sed vel maxime inveteratæ Belgii consuetudines, & specialia jura exquirenda sunt.

IV. Et quidem Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem Inita anno 1541. (quæ & in publicatione Concilii Tridentini Brabanti in hac materia conservanda dixerunt) *tit.3.* §.11. habent: " Quod si Magistri Fabricæ, Mensæ S. Spi- „ ritus, aut Administratores Hospitalium „ Laici fuerint, & a Laicis instituti, ra- „ tiones administrationum suarum reddere „ coguntur coram Superioribus suis, vo- „ cato ad hoc Curato, si resideat, vel eo „ absente Vice-curato, vel Vicario per- „ petuo residente, ut si voluerit, intersit, „ absque eo quod Decanus foraneus, aut „ alius Episcopi Commissarius necessario „ vocari, aut interesse debeat „. Sequenti §. dicti Concordati cautum est, " ut „ institutio, destitutio, vel correctio ta- „ lium Administratorum Laicorum, & a „ Laicis institutorum ad eosdem Superio- „ res Laicos pertinebit, & in casum ne- „ gligentiæ ipsorum post monitionem per „ Episcopum eis legitime factam, eorum „ negligentiam poterit Episcopus supplere, „ rationes administrationum exigendo, pu- „ niendo, vel destituendo delinquentes pro „ illa vice. Si Administratores omnes, vel „ major pars, Ecclesiastici fuerint, tunc „ omnis cura Administratorum quoad com- „ putum institutionem, &c. ad Episco- „ pum spectabit „.

Igitur vi Concordatorum illorum, si Fabricæ, aut Mensæ S. Spiritus Administratores Laici fuerint, & a Laicis instituti, rationes reddi debent coram eorum Superioribus, & Curato, aut ejus Vice-curato, vel Vicario perpetuo residente: Episcopus vero, aut ejus Deputatus nequaquam vocari, aut interesse debet. In casum tamen negligentiæ poterit Episcopus rationes exigere.

V. Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem *art.* 13. cavet: " Ut quo „ proventus Fabricarum, & aliorum pio- „ rum locorum, melius impendantur, & „ fundationes, prout oportet, conserven- „ tur;

„ tur; *redditioni computus* proventuum Fabricarum præsens sit, & vocetur Curatus loci, vel Episcopus mittat unum alium suum Deputatum, quando ex causa id judicaverit expedire; idque sine sumptu dictæ Fabricæ, & sine præjudicio juris, vel auctoritatis Regiæ, aut particularium Toparchorum (*a*) ipsorum locorum „.

VI. In Edicto Alberti, & Isabellæ ad Synodum Mechliniensem per octo articulos de administratione piarum fundationum, & locorum tractatur; & quidem *artic.* 23. quasi præfando ajunt Principes: " Conservationem piorum locorum, eorumque proventuum specialiter sibi esse commendatam; utpote cujus pars notabilis a Principibus suis Prædecessoribus, aut eorum Vassallis provenit „. Deinde subdunt: " Nos confidentes, nec dubitantes de bono affectu Archiepiscopi, & Episcoporum hac in parte nobis assistendi, & satisfaciendi obligationi, quæ juxta Sacros Canones ipsorum officio, & dignitati annexa est, statuimus, &c.

Agnoscunt ergo Principes, Episcopis vi sui officii curam Fabricæ, piarumque fundationum specialiter incumbere; seque Edicta, legesque suas eo dirigere, ut in hac officii executione Episcopis subsidio sint: quem in finem præterea inter alia, " quoad redditionem computuum seu rationum, præter illos, qui hactenus intervenerunt, sive ex parte Principum, sive Vassallorum, intentionis suæ esse declarant, & præcipiunt, conformiter ad id, quod jam ordinatum fuit per Edictum Regium ad Synodum Cameracensem 1. Junii anni 1587. ut Episcopi, ejusve Commissarii in præfata computuum redditione interveniant sine sumptu, aut onere dictarum fundationum, pro meliori causarum directione, & uniuscujusque satisfactione; omnesque exorituræ difficultates sopiri queant communi arbitrio eorum, qui computibus intendent „. *art.* 5.

☞ VII. Observat Zypæus *Consult.* 7. *de Parochiis num.* 5. quod licet ex sententia Concilii Tridentini Patronis Ecclesiarum, aut piarum Fundationum videatur competere sola cura invigilandi, ne quid prodigatur, non autem *statuendi;* Edictum tamen Alberti, & Isabellæ ad Synodum Mechliniensem *art.* 23. indifferenter vocat Patronos *ad rationes audiendas, & super iis cum aliis statuendum.*

Proinde hoc Edicto Principes nostri plus aliquid Patronis circa administrationem bonorum Ecclesiæ per se, suosve majores fundatæ, vel dotatæ dedisse videntur, quam ipsa Synodus Tridentina.

Quod sane quoad Patronos Laicos, quorum Majores Ecclesias ex suis bonis fundarunt, aut dotarunt, ratione non caret. Quis enim ambigat, quin pii Fundatores, & Benefactores desideraverint, ut eorum hæredes curam haberent, ut hæ piæ Fundationes executiuni mandarentur, & conservarentur; & bona eum in finem relicta conformiter ad eorum piam intentionem, & dispositionem impenderentur? ☜

VIII. Ex Principum Edictis, & Concordatis fat intelligitur, intentionem eorum fuisse, ut redditioni computuum Parochus interveniat; imo & subinde ultra Parochum Episcopus, ejusve Commissarius.

Et quidem cum ex Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem expresse Parochus esset vocatus, & ex Edicto Alberti, & Isabellæ præter illos, qui consueverant intervenire, vocetur Episcopus, ejusve Commissarius, non obscurum est, cur in istis Parochiis, quæ aliquando fuerunt sub Diœcesi Leodiensi, una cum Parocho interveniat Archipresbyter.

Nequaquam ergo Principum intentio fuit, per limitationem publicationi Concilii Tridentini adjectam, Parochum aut Episcopum omnino excludere.

Imo cum Sacri Canones, ipsorumque Principum Edicta jus interveniendi ejusmodi rationum exhibitioni adeo enixe, & evidenter Parocho, & Episcopo afferant, consequens est, quod non nisi evidenter, & juridice contrario titulo probato Parochus, vel Episcopus excludi queat.

CA-

(*a*) Id est *Seigneurs*.

CAPUT V.

Quæ circa redditionem computus obſervanda.

1. *Singulis annis computus reddendus.*
2. *Certus dies præfigendus, & a quo?*
3. *Concluſiones computuum purgandæ.*
4. *Expenſæ inutiles vitandæ.*
5. *Bona Pauperum in uſum Communitatis non convertenda.*
6. *Proventus Fabricæ, aut Menſæ S. Spiritus non facile impendendi in ſuſtentationem Vice-Paſtorum, aut Matriculariorum.*
7. *Defectus & abuſus circa computus per quos corrigendi.*
8. *Qui cognoſcere debeant de quæſtionibus in hac materia exurgentibus.*

I. „ RAtiones Fabricarum, & Menſarum pauperum, aliarumque piarum fundationum, ait Synodus Mechl. „ P. II. ſingulis annis ubique reddantur, „ vel ſaltem, ubi tenuiores ſunt earum „ proventus, ſingulis bienniis „. *Tit.* 21. *cap.* 8.

Hanc annuam rationum exhibitionem non tantum Synodi, ſed & Principum Edicta urgent; quin & juramento in ſæpe citato Regulamento Concilii Flandriæ præſcripto, annua illa computus exhibitio exprimitur, & exigitur.

II. Præterea Edicto Principum ad Synodum Mechlinienſem *art.* 23. ſtatuitur: „ Ut Epiſcopi per ſe, vel per Commiſſarios cum interventione Patronorum „ fundationum, vel aliorum, qui hactenus „ curam habuere, alioquin primarii Officialis, certum perpetuumque diem præfigant, quo quotannis Adminiſtratores „ rationem ſeu computum reddant „.

Regulamentum Conſilii Flandriæ ſimiliter certum diem ſingulis annis redditioni computus deſignari optat; vultque, ut dies ille publicetur ante fores Eccleſiæ 14. aut minus 10. vel 8. diebus ante; ut unuſquiſque ſe juxta hoc gerere queat.

Cum ergo vi Edicti Commiſſario Epiſcopi, qui ſolet eſſe ipſe Decanus Ruralis, primaria cura incumbat deſignandi diem redditionis computus, non dubium quin ex intentione Principum ipſi Decani Rurales ſpecialiter invigilare teneantur, ut ſuo tempore computus fiant.

III. Ad hæc non tantum invigilare tenentur, ut computus nondum exhibiti exhibeantur, ſed inſuper præcedentes computus examinare, & attendere, num concluſiones debite ſint purgatæ, ſeu reliqua eorum plene ſoluta. Synodus Mechl. P.II. *tit.* 22. *cap.* 10.

Quin & Regulamentum Flandriæ *art.* 3. vult, ut Adminiſtratores Fabricæ, & Menſæ S. Spiritus intra 6. hebdomadas, vel ad ſummum duos menſes a depoſito officio, concluſiones ſuas purgent ad manus ſucceſſorum, ſub pœna executionis.

IV. Ut vero paucioribus expenſis fiant, decrevit Conſilium Flandriæ, ut reddentes computum, aut quem hi deſignare volent ad deſcribendum dictum computum, ſive ſit Graphiarius Parochiæ, ſive quis alius, „ Non amplius poſſint accipere in ſingula „ folia ex utraque parte conſcripta quam „ quatuor aſſes, etiam cum duplicato; „ modo unaquæque pagina contineat 17. „ aut 18. lineas, & ſingulæ lineæ ſex „ verba, ſic ut Articuli inutiliter non extendantur, ſub pœna quod horum reſpectu in taxando ſalario nulla habeatur „ ratio ab Auditoribus computus „.

Et Articulo 10. decernitur, ut “ Auditoribus ſive pro auditione, ſive concluſione computus loco ſalarii ſingulis unus „ duntaxat florenus detur; Graphiario autem pro lectione, ac ſignatura tam originalis quam duplicati duo floreni; neque aliquid præterea eorum intuitu in „ computum induci poſſit; ac ſignanter „ ne aliquæ convivationes fiant ad onus „ Fabricæ, aut pauperum „.

Denique ut omnes ſuperfluæ expenſæ vitentur; nec quocumque colore bona Eccleſiæ, vel pauperum in proprium ſuum commodum Graphiarii, aliique Officiales divertant, cautum eſt, ne expenſis Fabricæ, vel pauperum amplius quam duo exemplaria computus conficiantur: unum reponendum in archivis Eccleſiæ, & alterum ut maneat apud eum, qui computum exhibuit.

Man-

Mandant quoque singulariter Synodi nostræ, ut a comessationibus & conviviis, quibus Fabricæ, pauperesque gravantur in redditione computus, & elocatione bonorum, abstineatur.

Et sane qui inutilibus, superfluis, imo profanis expensis res pauperum, & Ecclesiæ consumunt, aut in proprium usum quocumque prætextu convertunt, nequaquam ab injustitia, & restitutione excusari possunt: qua de re a Parochis interdum monendi sunt.

V. Quin nec id justum est, ut bona in eleemosynas pauperum distribuenda convertantur in honoraria, aut salaria eorum, qui Communitati serviunt; tametsi pauperes sint: cum ejusmodi salaria non ut eleemosynæ debeantur. *Non detur*, ait Synodus Namurcensis an. 1639. tit. 18. cap. 23. *subulcis* (a) *vel Communitati servientibus aliquid stipendii e Mensa pauperum*.

Deinde *cap.* 27. monet: " Ut Pastores „ bona pauperum, & Fabricarum, pro Sa„ cris Hebdomadariis, Defunctorum, Ve„ nerabilis Sacramenti, Supplicationum „ pompâ, Citharœdis, ad libitum non „ expendant „. Ne eâ occasione Pastores res Ecclesiæ, aut pauperum, vel in alienos, vel etiam indirecte in proprios usus divertant.

☞ VI. Eâdem ratione non videtur sat justum, ut proventus dictorum bonorum, quæ a fidelibus specialiter in usum fabricæ, ac notanter pauperum, sunt oblata, impendantur in honorarium Presbyteri Missam matutinalem celebrantis, vel etiam vice-Pastoris, aut matricularii, sive custodis.

Cum enim hic Presbyter Missam matutinalem celebret pro majori commodo totius communitatis; nec Beneficium, e quo honorarium haberi queat, fundatum sit, justum apparet, ut potius communitas onus hoc ferat, quam ut honorarium e bonis pauperum desumatur, atque onus hoc solis pauperibus impositum censeatur.

Id non obscure indicavit Synodus Prov. I. Mechl. anno 1570. *tit. de divino officio*. Desiderans enim, ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus habeatur Missa *matutinalis* pro ancillis, & famulis, ordinavit, „ ut eum in finem revideantur Capella„ niæ in Ecclesiis erectæ, ut illarum pos„ sessores ad residentiam compellantur, „ aut etiam per *contributionem Parochia„ norum* honesto Sacerdoti stipendia vitæ „ constituantur, qui & Missam matutina„ lem peragat, & Pastori occupato, aut „ infirmo in administrandis Sacramentis „ subveniat „: idque conditione tali, quod consuetum in similibus stipendium a Parochianis recipere, & retinere possit.

Quoad vice-Pastorem, & Matricularium juxta deducta sub titulo *de congrua portione Parochorum*, & sub titulo *de officio Custodum*, hi vel a Decimatoribus, vel ex collectis Parochianorum, vel de Beneficiorum proventibus juxta juris communis, & Concilii Tridentini dispositionem intertinendi sunt.

Quapropter dum proventus fabricæ, & notanter mensæ sancti Spiritus in similium Presbyterorum, vel Matriculariorum honoraria sive stipendia impenduntur, in effectu proventus fabricæ, vel mensæ S. Spiritus cedunt in emolumentum vel ipsorum Parochianorum, vel Decimatorum, quorum impensis hi Presbyteri, vel matricularii essent intertinendi.

Si tamen his Presbyteris, vel Matriculariis committatur specialis instructio puerorum, uti in pluribus Parochiis moris est, nequaquam injustum videtur, ut ex proventibus mensæ sancti Spiritus aliquid assignetur Sacerdoti, vel Matriculario in honorarium, ut pauperes *gratis* instrui queant, quia hæc reipsâ in emolumentum & usum pauperum cedunt.

Unde in Decretis Francisci Buisseret Episcopi Namurcensis in Congregatione Capitulari Peldoniensi, *tit. de Matriculariis*, publicatâ anno 1612. 4. Junii, postquam declaratum est ad Matricularios etiam pertinere, juventutem docere, subjungitur: *Ut autem suâ mercede non frustrentur, Mamburnis permittimus, ut* CONTEMPLATIONE PAUPERUM, *quos docebunt* GRATIS, *aliquam ipsis portionem super bonis pauperum, vel Ecclesia persolvant*. ☜

VII. Si autem contingat " Episcopos, „ eorum-

(a) Vils Domestiques. Legitur quoque *Subulcis*, Porchers.

„ eorumve Commissarios, vel in visitatio-
„ ne, vel in ipsa computnum auditione
„ deprehendere notabiles defectus, volunt
„ Principes in Edicto ad Synodum Mechl.
„ *art.*30. de iis informari Fiscales Regios;
„ ut hi ex officio hujusmodi defectibus,
„ & abusibus obvient, & remedium adhi-
„ beant„.

Huic conforme est Decretum Synodi Namurc. anni 1659. *tit.* 16. *cap.* 27. statuens, ut " ubi in rescriptionibus inve-
„ nietur Mamburnos Fabricæ, & Mensæ
„ pauperum alicujus Parochiæ non redde-
„ re computum, ad nos deferantur, ut
„ mox certiorato Procuratore Generali
„ Brabantiæ, & Namurcensi respective
„ per eos ad redditionem compellantur„.

VIII. Quapropter si Edicta, & quotidiana praxis attendantur, etiam in Belgio obtinere videtur, quod de Gallia refert Carolus Fevret (*a*), nimirum Judices Regios esse in possessione cognoscendi de quæstionibus occasione computnum, aut administrationis bonorum Fabricæ exorientibus. Cum enim agatur de rebus profanis, seu temporalibus, ipsique Administratores sint personæ laicæ; sustinent Magistratus Civiles, Ædituos, & Magistros pauperum ratione suarum administrationum coram Ecclesiastico Judice conveniri non posse. Ideoque, ait dictus Fevret, omnia Parlamenta Galliæ abusivas declarant omnes simplices citationes Ædituorum ad Tribunal Ecclesiasticum, omnemque processum in ordine, ut coram Archidiaconis, aut Officialibus suos compntus reddere compellantur. Vide etiam Renatum Choppinum de Polit. Eccles. *lib.* 2. *tit.* 2.

Hanc disciplinam confirmat Articulus 26. Edicti Principum ad Synodum Mechliniensem, quo decernitur: " Ut si oc-
„ casione resolutionis captæ per Episco-
„ pum, ejusve Commissarium, & alios Su-
„ perintendentes auditioni computus, quis-
„ piam prætendat se læsum, is possit que-
„ relam deponere coram Superiore *secula-
„ ri* Judice loci ipsius fundationis, de cu-
„ jus administratione agitur; cujus sum-
„ ptibus tunc sustinebitur, quod per Au-
„ ditores decretum fuerit„.

Van-Espen Tom. I.

Eodem Carolo Fevret (*b*) referente, Judices Ecclesiastici nequaquam judicare possunt de destitutione, aut institutione Ædituorum, & Magistrorum: quod & conforme est Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem initis, si Æditui, ac Magistri pauperum laici sint, & a laicis instituantur; uti in Provinciis plerumque contigit: unde & quæstiones in hac materia occurrentes vix alibi quam coram Regiis Tribunalibus agitari videmus.

CAPUT VI.

Proponuntur Regulæ generales in hac materia observandæ.

1. *In hac materia alia sunt Juris naturalis, alia sunt meræ disciplinæ.*
2. *In his primo inspicienda cujusque loci consuetudo.*
3. *Deficiente consuetudine, localium Synodorum Decreta, aut Principum Edicta.*
4. *Quædam circa Edicta Regia notanda.*
5. *Deficientibus Synodorum Decretis, & Principum Edictis, attendenda Synodus Tridentina.*
6. *Post hæc recurrendum ad Jus commune.*
7. *Præ omnibus tamen attendenda fundatio.*
8. *Quid Edicto Melodunensi Gallis vetatur, & jubetur?*

I. INter illa, quæ hactenus dicta sunt de Administratione Fabricarum, & Mensarum S. Spiritus sive pauperum, aliqua sunt, quæ lex naturalis servanda præcipit; quæque consequenter nec per locorum spatia, nec per temporum decursum mutari, aut variari possunt: v. g. quod bona ad Fabricam, aut pauperum Mensam spectantia fideliter & in utilitatem Ecclesiæ, ac pauperum administrentur, & dispensentur; nullæ superfluæ ac inutiles expensæ in eorum elocatione, vel redditione computuum fiant; lites, aliave negotia majoris momenti, per quæ notabile damnum bonis illis inferri posset, non nisi prævio

I ma-

(*a*) Traité de l'Abus t. 1. p. 586. Ed. 1667.

(*b*) Ibid. t. 1. p. 587.

maturo examine suscipiantur; proventus pauperum ita distribuantur, ut non tantum corporalibus, sed quantum possibile est, etiam spiritualibus necessitatibus pauperum succurratur; utque sine ullo humano affectu, & personarum acceptione magis merentibus dispensentur.

Alia vero, eaque non pauca, sunt meræ disciplinæ ex eorum genere, quæ per loca terrarum, & temporum vicissitudines variari possunt. Exempli causâ, a quibus eligendi Æditui, aut Mamburni; a quo recipiendum eorum juramentum; qui redditioni computus intervenire debeant, & alia similia.

II. Super his ergo forsan quæstio incidat; primo & ante omnia inquirendum erit, utrum antiqua & hactenus non interrupta consuetudo, & possessio non habeatur, quæ casum decidat. Hæc si habeatur, haud facile ab ea in hac materia, & punctis supra expressis, recedendum erit; sed servanda regula, quam in similibus tradit S. Augustinus Epist. 54. ad Januarium num. 3. *Nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quam forte devenerit. Ipsa quippe mutatio consuetudinis*, ut ibidem num. 6. dicit August. *etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

III. Deficiente vero consuetudine, vel eâ dubiâ, aut incertâ existente, recurrendum erit ad localium Synodorum Decreta, aut Principum edicta in hac materia evulgata: ut si casus in illis decidatur, aut dubium illustretur, illis sit inhærendum: præsertim tamen Principum Edictis.

IV. Illud vero hic observandum: licet Edicta nomine Principis, cui totum Belgium erat subjectum, emanaverint; inde tamen consequens non esse, hæc Belgium integrum, sive omnes ejus Provincias concernere: quia subinde contingit, ut Princeps non nisi unam Provinciam suo Edicto obligare velit: interdum duas, & aliquando omnes. Hoc ut dignoscatur, videndum quâ qualitate Legislator loquatur, & quibus. Si omnibus salutem dicit, plerumque generalis Lex est; eoque casu ad calcem publicatio, & executio Conciliis, aut Parlamentis omnium Provinciarum injungi solet. Mandata vero, & Decreta solum Provincialia solis duntaxat, qui sunt de illa Provincia, inscribuntur: & in fine publicatio, & executio Præsidi & Concilio illius Provinciæ demandatur. Vide Zypæum in Proœmio Notitiæ Juris Belgici.

V. Si nec ex ipsis Synodorum Decretis, nec Principum Edictis decisio casus haberi queat, inquirendum erit, num ipsa Concilii Tridentini Decreta elucidationem subministrare queant. Nam ut in prolegomenis notatum fuit, & in terminis expressis Senatui Frisiæ 6. Junii anno 1569. respondit Consilium Secretum Regium; Synodus Tridentina in his Provinciis simpliciter publicata fuit, intimatâ solummodo Archiepiscopo Cameracensi, ac Magistratibus Civilibus Regis voluntate de conservandis Provinciarum consuetudinibus, & Juribus Regiis, ac Vassallorum in hac materia: consequenter ubi vetusta consuetudo, aut Jus Regium, aut Vassallorum non ostenditur, Tridentina Decreta subintrare debent.

VI. His quoque deficientibus, aut non satis aperte casum exprimentibus, ex Juris communis dispositione resolutio quæstionis petenda erit. Commune enim & receptum Jurisconsultorum principium est: Deficiente consuetudine, & jure patrio, juri communi standum esse; illaque si dubia sint, eorum interpretationem ex jure communi desumendam esse.

VII. Porro hæc omnia intelligi oportet, nisi quidquam quoad administrationem ipsius fundationis a Fundatore præscriptum sit: quia leges fundationis in hac materia primum locum obtinere solent. Denique efficaeissimum sopiendis quæstionibus remedium erit, si sincero pietatis zelo, in hoc pietatis, & religionis opere omnes procedant, ostendantque se non quærere quæ sua sunt, sed quæ Dei, & pauperum.

☞ VIII. Edicto Melodunensi Gallis expresse vetitum est, ne bona per fundationem ad certum usum Ecclesiæ, vel alicujus Capellæ destinata in alium usum convertant.

Additur præterea, quod si ad alios usus applicata reperiantur, in primum usum fundationis restituantur, uti refertur in Actis Cleri Gallicani *Tom. 3. tit. 3. num. 8.* Pro-

Prosequitur Edictum articulo IX. quod si ex dictis bonis post impletam Fundatoris expressam ordinationem, aliqua supersint, illa impendantur, vel in reparationem Ecclesiæ, vel in emptionem ornamentorum, aliave pietatis similia opera, conformiter ad sacros Canones, & non in alios usus, sub pœna, quod ipsi Æditui, seu Magistri fabricæ proprio, & privato nomine, pro iis respondere debebunt. ☙.

T I T U L U S VI.

De Decanis Christianitatis seu Ruralibus.

CAPUT I.

Archipresbyteri alii Urbani, & alii Rurales: Hi a quo eligendi.

1. *Antiquus Archipresbyterorum in Ecclesia usus.*
2. *A multis seculis plures in una Diœcesi Archipresbyteri constituti.*
3. *Archipresbyterorum electio, & destitutio olim ad Episcopum, & Archidiaconum, hodie ad solum Episcopum spectat.*
4. *Archipresbyteratus hodie nulli Beneficio, aut determinatæ Parochiæ solet esse annexus.*
5. *Functiones Archipresbyterales unice pene dependent ab arbitrio Episcopi.*

I. ANTIQUUM esse Archipresbyterorum usum, & institutionem testis est Sanctus Hieronymus, qui in Epistola ad Rusticum ait: " Singuli Ecclesiarum „ Episcopi, *singuli Archipresbyteri*, Ar„ chidiaconi, & omnis Ordo Ecclesiasticus „ suis Rectoribus nititur „.

Supponit quidem S. Hieronymus unicum fuisse in singulis Ecclesiis Cathedralibus Archipresbyterum, sicuti unicus erat Episcopus. Nec mirum; eo quippe tempore, prior Ordinatione inter Presbyteros Archipresbyter, seu *primus* Presbyterorum erat; isque toti Collegio Presbyterorum præsidebat: quemadmodum & hodie unicus esse solet Archipresbyter in Cathedrali Ecclesia, qui omnibus Presbyteris, & Clericis civitatis Episcopalis præesse consuevit; & Archipresbyter Cathedralis vocatur; atque inter dignitates numerari solet, de quo hic non agitur, sed de solis Ruralibus, id est, qui extra civitatem Episcopalem curam agunt.

II. Jam enim a multis seculis populo multiplicato, plures in una Diœcesi Archipresbyteri constitui cœperunt; qui extra civitatem Presbyteris, & Clericis intenderent, & præessent; dicti propterea *Rurales*.

Et quidem seculo nono inter Constitutiones Riculfi Episcopi Suessionensis *cap.* 20. legitur: " Rationi quoque proximum „ est, ut unoquoque mense statutâ die, „ id est, kalendis uniuscujusque mensis „ per singulas *Decanias* Presbyteri simul „ conveniant, & de his, quæ in eorum „ Parochiis accidunt, sermonem habeant „.

Erant ergo jam tum Diœceses in certas *Decanias* distinctæ; sive designati districtus, quibus singuli Decani præessent; quæ disciplina ad hæc nostra tempora pervenit: hoc unum cavendum, *ne pluribus præficiantur Ecclesiis*, *ut* (sicuti loquitur Synodus Mechl. P. I. *tit. De Decanis cap.* 3.) *quam possint commode regere.*

III. Si jus commune sive Decretalium spectetur, electio, uti & destitutio Decanorum Ruralium communiter ad Episcopum, & Archidiaconum spectat: " Quia, „ cum ab omnibus, quod omnes tangit, „ (ait Pontifex in *cap.* 7. ꝯ *De offic. Ar„ chid.*) approbari debeat, & commune „ eorum Decanus officium exerceat, com„ muniter est eligendus, vel etiam amo„ vendus „.

At quia in Belgio omnis pene Archidiaconorum potestas, & jurisdictio ad Episcopos revoluta est, ut infra dicetur, etiam in plerisque Belgii partibus obtinet con-

formiter ad Decretum Synodi Mechl. P. I. *cap.* 3. " Ut Archipresbyteri Rurales in " singulis Diœcesibus pro discretione Episcoporum assumantur . . . . ac sint arbi- " trio Episcoporum amovibiles ".

IV. Imo moribus Belgii passim obtinuit, ut non tantum Episcopi soli pro suo arbitrio Decanos Rurales constituant, sed insuper libertas eis sit, quemcumque e Presbyteris, quem huic officio maxime judicant convenire, eligere; nec solet officium Archipresbyteratus ulli determinatæ Parochiæ, aut Dignitati, vel Beneficio esse annexum.

Similiter in potestate Episcopi est, districtum Decanorum vel extendere, vel limitare; imo & unam Decaniam sive districtum Archipresbyteratus in plures dividere; aut plures in unum conflare.

V. Functiones quoque, & potestas Decanorum a commissione, seu instructione, quam ab Episcopis accipiunt, unice dependent: unde in Litteris, quibus Archipresbyter ruralis constituitur, inseri consuevit hæc clausula: *Archipresbyterum districtus N. te nominamus, & deputamus cum facultatibus hujusmodi Archipresbyteris concedi solitis ac consuetis juxta instructiones datas.*

Ut ergo de officiis, juribusque Decanorum Ruralium conformiter ad jus Belgii judicemus, Decreta Synodalia, ipsorumque Episcoporum instructiones, quibus facultates, & functiones Archipresbyterorum continentur, potius quam Juris communis præscripta examinanda sunt.

CAPUT II.

Decani Rurales Pastoribus, & Ecclesiasticis sui districtus intendere debent.

1. *Decani Rurales sunt Pastores Pastorum.*
2. *Tenentur ad residentiam.*
3. *Pastoribus invigilare, & de vita & moribus soliciti esse debent.*
4. *Qui in Decanos eligendi.*

I. ARchipresbyteros seu Decanos rurales esse Pastores Pastorum, sive curam Pastorum sui districtus agere, imo & omnium Ecclesiasticorum, nisi consuetudo, aliusve legitimus titulus curam aliquorum ad alium detulerit, tum commissio Archipresbyteris dari solita, tum Synodalia Decreta manifeste supponunt.

☞ Licet Archipresbyteri, sive Decani rurales dicantur *Pastores Pastorum*, & frequenter etiam omnium sui districtus Ecclesiasticorum, ob curam pastoralem ipsis incumbentem; nequaquam tamen habendi sunt ut *ordinarii* respectu illorum, quemadmodum Parochi respectu populi suarum respective Parochiarum.

Parochi enim titulo suorum Beneficiorum parochialium per institutionem canonicam tituli collativam, accipiunt curam animarum omnium fidelium intra districtum suæ respective parochiæ commorantium, *jure ordinario*, sive jure suorum Beneficiorum: Decani vero rurales eam duntaxat solent accipere ex commissione, & delegatione Episcopi quasi jure delegato.

Ulterius tametsi de jure communi in *cap.* 4. *de officio Archipresbyteri*, videatur Archipresbyteris etiam cura plebis, sive populi incumbere, adeoque inspecto jure Decretalium, videantur Decani rurales posse populo quoque Parochiarum sub suis respective districtibus Decanatus consistentium, Sacramenta administrare: mores tamen hodierni eorum curam ad Pastores, & Ecclesiasticos suorum respective districtuum restrinxerunt, uti monet Zypæus *responso unico de officio Archipresbyteri num.* 5. ☜

II. Onus residentiæ Archipresbyteris, seu Decanis esse impositum declaravit Synodus Mechl. P. I. *tit. de Decanis cap.* 2. cum prius de residentia personali Pastorum dixerat, subjungit: " Cum eadem sit ratio de Pastoribus, & Archipresbyteris, " seu Decanis ruralibus, qui & ipsi Pastores Pastorum sunt, & eorum officium " in observatione morum tam Pastorum, " quam Laicorum sui districtus consistit; " statuit hæc Synodus, ut sicuti singuli " Pastores in suis Parochialibus, ita omnes Archipresbyteri, seu Christianitatum Decani in suorum Decanatuum limitibus ad personalem residentiam compellantur ".

III. Et

III. Et *cap.* 4. deinde infert, ut Archipresbyteri rurales in singulis Diœcesibus pro discretione Episcoporum assumantur, *qui possint*, inquit, *Pastoribus vitâ*, *consilio*, *& exemplo prodesse*.

Synodus quoque Cameracensis, P. II. *tit.* 19. *cap.* 12. supponens Archipresbyteris curam Pastorum, & Ecclesiasticorum incumbere, ait: " Decani autem rurales „ Parochorum, adeoque omnium, etiam „ Sacerdotum, & Clericorum, quin & „ Laicorum suorum districtuum mores diligenter observent, potissimum autem „ ut Pastores in prædicatione verbi Dei, „ Sacramentorumque administratione, ac „ in ceteris omnibus suo muneri satisfaciant „.

Synodus etiam Antuerpiensis claris terminis hanc Archipresbyterorum obligationem expressit, & declaravit: " Archipreshyteri seu Decani rurales, cum sint „ Parochorum, aut Sacerdotum sui districtus Pastores, soliciti sint, ait, de eorum salute, & profectu spirituali, & „ singularem habeant inspectionem, & curam de ipsorum doctrina, vita, & moribus. Et vicissim mandamus Parochis, „ & Sacerdotibus, ut Decanos uti Superiores suos agnoscant, revereantur, & „ ament „.

Idem omnes passim Synodi, & Episcoporum instructiones solicite inculcant; monetque Audomarensis *tit.* 18. *cap.* 1. " Decanorum esse in sui Decanatus partibus „ sive Parochiis curare, ut Sacerdotes, & „ Clerici omnes, & singulariter ut Pastores vitam agant suâ vocatione dignam, ac talem ut nemo de ipsis queri „ possit, nihilque in ipsis, nisi grave, „ modestum, imitationeque dignum conspici; deinde in hoc advigilare, ut Pastores in prædicatione verbi Dei, Sacramentorum administratione, & omnino in functione pastoralis officii sui recte, diligenter, & quemadmodum oportet, versentur: Ad hæc ipsos, quando „ opus fuerit, visitare, monere, corripere, consolari, consilio ipsis subvenire: „ denique veri Pastoris officium erga illos, sanos & ægrotos, vivos & mortuos, exercere „.

Addit Namurcensis anni 1639. *tit.* 21. *cap.* 6. ut eos hortentur, " ut quotidie „ aliquid temporis orationi, & lectioni „ spirituali tribuant „.

Ut vero Parochiarum, & Parochorum notitiam exactiorem habeant, recte monet dicta Synodus Namurcensis, *tit.* 20. *cap.* 35. ut " Decani habeant aliquot probos, & „ sibi fidos Pastores, a quibus excessus „ vicinarum Ecclesiarum addiscant „.

Duo hìc notanda. Primum, omnia hæc a Synodis Decreta unice, ac quasi per necessariam consequentiam profluere ex cura pastorali, quam Archipresbyteri Pastoribus, & Ecclesiasticis sibi subjectis impendere debent.

Ex quo ulterius consequens est, quod suppositâ curâ animarum ab Archipresbyteris, omnia, quæ Synodi, ac Episcoporum instructiones tamquam necessaria, aut admodum convenientia pro debito illius curæ exercitio præscripserunt, eatenus semper, & ubique esse observanda, in quantum cura pastoralis, quam Pastoribus, aliisque Ecclesiasticis debent, requirere videtur.

IV. Alterum notandum, quam soliciti merito sint Episcopi, ut doctiores, zelosiores, in cura animarum exercitatiores, ac pietate, morumque integritate eminentiores ad hoc officium eligantur; utpote, qui non Laicis tantum, sed & ipsis Laicorum directoribus, & conductoribus, vitâ, consilio, & exemplo prodesse, & præire debeant.

CAPUT III.

De Visitatione Archipresbyterorum.

1. *Visitatio Decanorum necessaria.*
2. *Singulis annis instituenda.*
3. *Primo de vita, & moribus inquirendum.*
4. *Inducere studeant Pastores ad Officia spiritualia.*
5. *Satagere debent, ut plenam notitiam Parochiarum sui districtus accipiant.*
6. *Præter annuam visitationem Parochias suas frequenter invisent.*
7. *Quæ potissimum Decanis attendenda, ut Officium suum recognoscant.*

I. Cum

I. Cum Archipresbyteri omnibus Pastoribus, & Ecclesiasticis sui districtus superintendere, & invigilare debeant; attendere quoque debent, num nihil in Parochiis sibi subjectis, ad earum debitum regimen, & curam animarum spectans negligatur: nihil evidentius, quam inter primas Archipresbyterorum obligationes, esse Parochiarum sibi subjectarum exactam, & frequentem visitationem; quâ mediante in notitiam Parochiarum venire, & corrigenda corrigere, aut ad Episcopum corrigenda referre queant.

II. Et quidem in omnibus Synodis Archipresbyteris injungitur, ut semel ad minus singulis annis Parochias sui districtus visitent; tempusque visitationi destinatum Pastoribus tempestive præsignificent: caveantque serio, ne occasione visitationum comessationes ullæ fiant.

III. Inter cetera autem visitaturi sedulo inquirant, ait Synodus Mechliniensis P. II. *titul.* 17. *cap.* 11. " An Pastores ipsi, ac " reliqui Sacerdotes, & Ministri Ecclesiæ " honeste vivant; & an officio suo in " prædicatione Verbi Dei, celebratione " Missarum, administratione Sacramento" rum, ac ceteris omnibus, satisfaciant ".

Et Synodus Namurcensis anni 1659. *titul.* 16. *cap.* 13. monet omnes Archipresbyteros: " ut annales visitationes obeuntes, " & alias diligenter inquirant, quibus re" bus Pastores se impendant, ut si quos " otio deditos repererint, ne nihil agendo " male agere discant, eos actionibus Ec" clesiastico homine dignis incumbere, & " per bona opera certam suam vocationem " facere procurent ".

" Cui fini inducent omnes, & singulos " (pergit capite sequenti) ut quotidie " ad mediam horam lectioni Scripturæ Sa" cræ, aut alicujus pii libri, & aliam " mediam horam divinorum mysteriorum, " & maxime Passionis Christi meditationi " insumant ".

IV. " Inducent etiam illos, ut quotan" nis opportuno tempore se recolligant, " faciantque exercitia spiritualia apud eos, " qui in ista arte versati sunt, quibus sic " absentibus providebitur populo de Sacer" dote, qui tam in concionando, celebran" do, quam confessiones audiendo, eorum " vices suppleat ".

Eadem & ceteræ Synodi Archipresbyteris inculcant; ut nimirum " sedulo in" quirant in suis visitationibus de vita, " doctrina, & moribus Curatorum, & alio" rum Presbyterorum ": uti loquitur Synodus Brugensis sub Druitio; quæ & addit: " Ac Præceptorum seu Magistrorum; " & cujus sint qualitatis, fidei, & nomi" nis ac famæ ".

V. Quibus consonant novissimæ instructiones datæ Archipresbyteris Diœcesis Mechliniensis, quibus ante omnia injungitur: " Curent visitationem, ut potissimam of" ficii sui partem, sedulo, accurate, & " cum timore Dei perficere, ac præcipue " invigilare, ut Altaria, ac Sacramenta" lia, ipsaque Templa nitida serventur, " *Pastoresque ipsi, quoad obligationes, &* " *functiones suas Pastorales exacti sint, &* " *diligentes, an quo studio, quove exerci-* " *tio otium pellant. Quare non plures una* " *die visitabunt Ecclesias, quam commode* " *possint* ".

Varia alia, tum statum interiorem, tum exteriorem Parochiarum spectantia, super quibus Archipresbyteri visitando se informare debent, Synodi, & instructiones Episcopales præscribunt; quo possint integrum Parochiæ statum plene cognoscere, eumque Episcopo referre; ut ipse Diœcesis suæ notitiâ habitâ possit intelligere, quæ pro bono cujusque Parochiæ ordinanda, aut facienda occurrant.

VI. Porro cum unicâ annuâ visitatione vix assequi possint totius Parochiæ perfectam notitiam, recte monent Synodi, ut præter visitationem ordinariam, datâ occasione, sæpius Parochias sibi commissas invisant. Synodus Antuerp. *tit.* 16. *cap.* 1. Namurcens. anno 1639. *titul.* 21. *cap.* 5. Hinc & in *cap.* 4. ;; *De Offic. Archipresbyt.* præcipitur: " ut singulæ plebes Archi" presbyterum habeant propter assiduam " erga populum Dei curam, qui non so" lum imperiti vulgi solicitudinem gerat, " verum etiam Presbyterorum, qui per " minores titulos habitant, vitam *jugi* " circumspectione custodiat, & quâ unus" quisque industriâ divinum opus exerceat, " Episcopo suo renuntiet ".

Et Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 7. *cap.* 2. Decanorum officium esse, ait, " Pa" sto-

„ stores, quando opus est, monere, corripere, visitare, consolari, bono consilio subvenire, ac veri Pastoris officium erga illos exercere „.

VII. Uno verbo, recogitare debent Archipresbyteri, se esse constitutos Pastorum, & Ecclesiasticorum sui districtus Pastores, & Vice-Episcopos ipsarum Parochiarum directioni intendere debere; ut vel ipsi defectus corrigant, vel ad minus Episcopum de omnibus plene instruant.

Hinc apparet, officium Archipresbyterale gravius sane esse, quam vulgo apprehenditur; atque ad illud non esse assumendos, nisi qui zelo, & pietate Pastoribus praeant, ac eâ doctrinâ sint, & eruditione, qui & Pastoribus consilia, & salutaria monita dare possint; & exacte ac prudenter defectus Parochiarum observare, & ad Episcopum referre.

Ceterum plura, quæ Archipresbyteri circa scholas, domos pastorales, ornamenta Ecclesiarum; imo circa Monasteria Monialium sibi subjecta, aliaque similia inquirere, & facere tenentur, notabimus, ubi Parte secundâ specialiter de illis rebus tractabitur.

CAPUT IV.

De Congregationibus Pastorum, & Archipresbyterorum.

1. *Decanus cum expedire judicaverit, Parochos sui districtus convocare potest.*
2. *Quomodo Capitula Pastorum instituenda.*
3. *Quid in illis tractandum; & quis eorum scopus.*
4. *Etiam Parochi sine Decano Capitula habere possunt utiliter.*
5. *Decani annuatim cum Episcopo convenire debent.*

I. “ UT Decani, quæ ipsis ratione „ Decanatus incumbunt officia, „ facilius exequantur, ait Synodus Iprensis sub Ritbovio *tit.* 7. *cap.* 3. liceat iis, „ quoties expedire videbitur, omnes Pastores sui Decanatus ad aliquam parochialem Ecclesiam convocare, atque cum „ illis communiter, & divisim consilia de „ pastorali officio, & pro uniformi executione, & observatione Statutorum tractare „.

Præter has extraordinarias ex causa constituendas Congregationes, volunt insuper Synodi nostræ, ut Capitula Pastorum singuli Archipresbyteri quotannis celebrent, præcise illo die, quem Ordinarius illis statuit. Synodus Mechl. P. II. *tit.* 17. *cap.* 14.

II. “ Porro hæc ipsa Capitula sic celebrentur, ut ea non ad compotandum, „ sed ad tractandum de rebus seriis indicta esse omnibus innotescat. Proinde in „ illis initium rerum agendarum sumatur „ ab invocatione Spiritus Sancti, quo dirigente de rebus Ecclesiæ conferatur. „ Prandium vero non fiat nisi frugale, & „ moderatum, ut nemo sumptibus, vel „ potu gravetur, nec unquam illud in taberna, vel diversorio instituatur. Extranei quoque, per quos tractatio de rebus Ecclesiæ possit impediri, ab eo excludantur „. Ita Synodus Mechl. D. *tit.* 16. *cap.* 9. cui & aliæ Synodi consonant.

III. In his autem Congregationibus de morum correctione, abusuum reformatione tractetur, ait Synodus Cameracensis P. II. *tit.* 19. *cap.* 16. & a singulis Pastoribus in scriptis referatur status suarum Ecclesiarum; item quidquid in eis defectus animadversum fuerit: vel ut loquitur Synodus Antuerpiensis *tit.* 16. *cap.* 2. singuli Pastores libere aperiant, si in suis, aut vicinis Ecclesiis aliquos defectus, aut transgressiones animadverterint.

Monent quoque Synodi, ut Archipresbyteri tamquam Pastorum Pastores, & Congregationis Præsides, eosdem ad Statutorum Synodalium observantiam, ac diligentem munerum suorum adimpletionem, & defectuum suorum Parochianorum declarationem piâ, & seriâ oratiunculâ adhortentur. Synodus Buscod. sub Masio *tit.* 16. *cap.* 5. & Synodus Camerac. P. II. loco citato *c.* 17. quæ ejusmodi exhortationem haberi vult, vel per Archipresbyteros, vel aliquem ex Pastoribus ab eis deputatum, in eum finem, ut *omnes de abusibus, aut negligentiis a postrema Congregatione per eos observatis sincere deponant*.

Sco-

Scopus proinde harum Congregationum unicus hic est, ut abusibus, & defectibus, aut difficultatibus, vel mutuâ collatione occurri, & mederi possit; vel eorum haberi exacta notitia; quâ habitâ de omnibus Episcopus informetur, & ejus auctoritate, quod expedire judicabitur, statuatur.

IV. Præter hæc communia omnium Pastorum cum suo respective Decano Capitula, hodie sunt non minus utiles Pastorum inter se Congregationes, quarum meminit, & quas institui vult Synodus Namurcensis anni 1659. *tit.* 16. *cap.* 16. " Ubicumque, ait, hactenus Pastores non sunt reducti in classes, qui singulis mensibus, & certo statuendo die, vel horis conveniant, ibique tractent de promovenda pietate in Deum, zelo animarum, & de scientia Pastoribus necessaria, fiat quantocius, ubi per temporum difficultates, & armorum strepitus licebit. Præscribentur quoque libri tam pii, quam Theologici, quos ante proximum conventum legere tenebuntur, & in quibus examinandum, vel e quibus disputandum, & cum Confratribus conferendum erit ".

Dum hæ Pastorum Congregationes modeste, pie, ac vero pastorali zelo instituuntur, nemo de earum fructu, & utilitate dubitare poterit; summum tamen erit adjumentum, si inter eos sint aliqui scientiâ, pietate, & zelo eminentiores, qui juniores, aut rudiores, vel tepidiores erudire, vel excitare queant; suâque auctoritate, & eruditione Congregationem dirigere.

V. Ad hæc, ut ipsi Episcopi exactius, & opportunius, quæ & generaliter suæ Diœcesi, aut aliquibus particularibus Parochiis conveniunt, statuere queant, nonnullæ Synodi ordinarunt, ut quotannis certo designatoque die omnes Archipresbyteri Episcopum accedant, atque cum illo de statu suorum respective districtuum conferant, exponantque, quid singuli, tum in visitatione, tum in Congregationibus Pastorum, aut aliunde observarint; quidque pro bono Parochiarum statuendum judicarint; ac deinde post mutuam collationem, maturamque deliberationem audiant, quæ pro salute, ac utilitate animarum Episcopus statuenda, & ordinanda duxerit.

Hic rursus intelligitur, quam merito Episcopi sint soliciti, ut constituantur Archipresbyteri eruditione, zelo animarum, & rerum agendarum peritiâ eminentes, qui una cum ipsis queant de statu, & regimine Diœcesis conferre, & deliberare.

Tales sane si essent Archipresbyteri, eaque annuatim Capitula ad morum, & disciplinæ reformationem celebrarentur, spes esset, quod illa aliquatenus supplerent vicem Synodorum Diœcesanarum, quas quotannis celebrandas præcipit Concilium Tridentinum *Sess.* 24. *cap.* 2. *de refor.* & hodie, proh dolor! una cum totius disciplinæ collapsione negligi penitus videmus.

CAPUT V.

De Juribus Archipresbyterorum.

1. *Decani habent jus visitandi Parochias sui districtus.*
2. *Pastores illos ut Superiores cognoscere debent.*
3. *Decanorum est Pastoribus sibi subjectis administrare Sacramenta.*
4. *Etiam pro illis funebre Officium persolvere.*
5. *Pastores & Beneficiatos in possessionem introducere.*
6. *Jus habent interveniendi computibus Fabricæ, Hospitalium, Monasteriorum, &c.*
7. *Nonnulla observanda a Decanis circa usum suorum Jurium.*

I. Archipresbyteris, sive Decanis Ruralibus incumbere curam Parochiarum suorum respective districtuum extra dubium est; adeoque jus est Archipresbyteris visitandi dictas Parochias, quoties id necessarium, aut utile videbitur, ut debitam Parochiæ notitiam habere queant.

II. Ad hæc cum Decani Rurales sint Pastorum, & Ecclesiasticorum suorum districtuum Pastores, etiam justum est, ut Pastores, & Ecclesiastici ipsos ut Superiores suos agnoscant, revereantur, & ament, uti Synodi nostræ præcipiunt.

III. Porro quia Pastorum est subditis suis

suis Sacramenta administrare, etiam Decanorum est, Pastoribus, aliisque Ecclesiasticis sibi subjectis Sacramenta porrigere. Hinc passim Synodi monent Archipresbyteros, " Ut ubi intelligent aliquem e sui „ districtus Pastoribus, aut Sacerdotibus „ periculose laborare, statim ad eum ex„ currant, moneantque, ut saluti suæ con„ sulat, eique, si opus est, Sacramenta „ administrent „. Ita Synodus Antuerpiensis, *tit.* 16. *cap.* 4. cui passim reliquæ Synodi, ac Episcoporum instructiones consonant.

IV. Ulterius cum Pastorum sit subditis suis e vita decedentibus justa persolvere, etiam Archipresbyteris jus est, " Omni„ bus Ecclesiasticis tam secularibus, quam „ regularibus (verba sunt Synodi An„ tuerpiensis *cap.* 5.) extra Monasterium „ degentibus, in suo districtu morientibus, „ Sacramenta administrare, & *officium fu„ nebre* facere. Urgente tamen necessitate „ Pastor loci, aut vicinus vices suppleat „.

Addit insuper Synodus Namurcensis an. 1639. *tit.* 21. *cap.* 9. officia per Decanos, sive Archipresbyteros fieri solita; " ut „ puta exequiæ Pastorum, Sacerdo„ tum, vel in Sacris Ordinibus constitu„ torum, nobilium, leprosorum, & alia „ hujusmodi, si per Prælatum vel alium „ fiant, serventur Decano sua jura „.

V. In plerisque quoque Diœcesibus jus est Archipresbyteris introducendi Pastores, aliosque Beneficiatos in possessionem; recipiendi ab iis Fidei professionem, aliaque solita juramenta. Quinimo in quibusdam locis obtinuit, " ut nullæ litteræ curæ „ animarum deservituræ, vel Vice-pasto„ ratus cuiquam suffragentur, nisi prævie „ Archipresbytero istius districtus exhi„ beantur, & ab eodem subsignentur „. Ita Decreta Synodalia Gandens. *tit.* 16. *cap.* 9.

VI. Solent quoque Archipresbyteri loco Episcopi intervenire computibus non tantum Fabricæ, aut Mensæ S. Spiritus in Parochiis sui districtus, sed etiam Hospitalium, Begginagiorum (*a*), & Monasteriorum Ordinario subjectorum.

VII. Verum circa hæc, aliaque jura, & officia Archipresbyterorum notandum, illa plurimum ex consuetudine, & instructionibus, seu facultatibus, quæ Archipresbyteris in singulis Diœcesibus dari consueverunt, dependere, & variari; adeo ut ex consuetudine, aut Decreto unius Diœcesis, quoad similia ad alias Diœceses ordinarie non liceat inferre.

Denique recogitare debent Archipresbyteri, in tuendis, aut exigendis juribus, præsertim temporalibus, se admodum moderatos esse debere. Cum enim ipsi sint Pastores Pastorum, etiam officii eorum est, Pastoribus ostendere, & suo agendi modo vivaciter imprimere, quod prima cura & solicitudo esse debeat salus animarum: Jura vero præcipue temporalia parum esse curanda; maxime ubi eorum rigorosa exactio nata esset profectum animarum, & progressum Evangelii impedire.

Uno verbo, Archipresbyteri ita suorum jurium curam agant, ut tamen numquam excidat, quod cum sint Parochorum, & Sacerdotum sui districtus Pastores, ante omnia soliciti sint de eorum salute, & profectu spirituali, & singularem habeant inspectionem, & curam de ipsorum vita, & moribus, ac diligentiâ, zeloque circa functiones Pastorales; seque respectu Pastorum gerant non ut dominantes in Clero, sed tamquam Patres, & forma gregis facti ex animo. Pastoribus zelosis, & in officio Pastorali obeundo intrepidis, & ferventibus consilio, auxilio, & solatio contra obmurmuratores, & refractarios suâ auctoritate assistant, & opitulentur.

(*a*) Begginagiorum nomine intelliguntur quarumdam Virginum domus, quæ potissimum in Flandria, & Brabantia vigent. Virgines istæ dicuntur *Beguinæ*, aut *Beghinæ*: hodiernam earum vivendi rationem sic exponit Lindanus: *Hæ medium vitæ genus agunt inter Monasticum, & seculare. Certis legibus omnes vivunt: de suo victitant, a votis liberæ sunt. Si nubere visum, migrant & nubunt, non inutili vitæ instituto, cum sint in illo, & in altero sexu, qui neque libertatem ferre possunt, neque arctum imperium, quibus medium hoc vitæ genus saluti esse queat.*

T I T U L U S VII.

De Canonicis Collegiatarum, & Cathedralium Ecclesiarum, & officiis juribusque utriusque communibus.

CAPUT I.

Unde Canonici Collegiatarum, & Cathedralium Ecclesiarum hodie dicantur SECULARES?

1. *Synodi etiam Generales Canonicos quosdam* seculares *vocant*.
2. *Vocabulum* seculare *nonnumquam in malam partem accipitur*.
3. Seculares *interdum dicuntur, qui civilibus negotiis præcipue occupantur*.
4. *Vox* secularis *prout applicatur Canonicis, in malam partem non sumitur*.
5. *Quâ ratione* Canonice *viventes recte dicantur* seculares?

CANONICOS Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum non tantum a vulgo, & imperitis, aut malevolis hominibus hodie dici *seculares*; eoque vocabulo distingui a Canonicis Regularibus in Monasteriis, sub trium votorum professione viventibus, ex ipsis Conciliis manifestum est.

I. Synodus Lateranensis sub Innocentio III. non obscure distinguit Ecclesias Canonicorum *seculares a Regularibus*: sed manifestius ipsa Synodus Tridentina *Sess.7. c. 14. de reformat. Seculares* Clericos a *Regularibus* distinguens, & alibi sæpius Regularium Canonicorum, ut a secularibus distinctorum verba faciens, hanc nomenclaturam probavit.

Quod igitur Canonici hodierni, qui votis Monasterii non adstringuntur, dicantur *seculares*, ipsos offendere non potest, cum etiam ipsa Concilia eo nomine a *Regularibus* ipsos distinguant.

II. Verum vocabulum illud *seculare* frequenter in malam partem accipi; ut v.g. ab Apostolo, ad Tit. c. 2. v. 12. dum præcipit, ut *abnegantes impietatem & SECULARIA desideria, sobrie, juste, & pie vivamus in hoc seculo*, negari non potest.

III. Similiter interdum *seculares* dicuntur, qui in civilibus rebus, & actionibus occupantur, qui soliciti esse debent, quomodo uxori placeant, quomodo liberos honeste educent, & doceant. A quibus negotiis cum sese Ecclesiasticus Ordo Deo mancipatus abstrahere debeat, dicente Apostolo 2. ad Timoth. c. 2. v. 4. *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*, alii ad eorum discretionem homines *seculares* dicti sunt: ac frequenter in Canonibus Clerici hujusmodi secularibus opponuntur.

IV. Neque ergo etiam hac ratione Canonici, aut alii quicumque Ecclesiastici, si conformiter suæ vivant vocationi, *seculares* dici possunt; neque hac significatione a Conciliis Canonici vocantur *seculares*; sed quatenus opponuntur iis, qui recedentes a seculo ad claustra, & solitudines se retrahunt, & exteriori professione per trium votorum emissionem omnibus secularibus, & mundanis renuntiantes, seculo & mundo nuntium mittere; imo quodammodo mori dicuntur.

V. Horum ergo respectu Canonici, postquam rejectâ communi vitâ, singularem vitam inter seculares vivere cœperunt, *seculares* dicti sunt; non eâ quidem ratione, quâ Laici actionibus civilibus, & secularibus impliciti *seculares* vocantur; sed eatenus, quod jam in seculo, hoc est, inter seculares homines conversentur, & habitent, qui antea in claustris ab omni mundi strepitu, & hominum secularium conversatione segregati plane e seculo exiisse videbantur (*a*).

Hinc

(*a*) Lex Longobardorum l. 3. t. 1. §. 8. alterum reponit discrimen inter Canonicos Regulares,

Hinc Adamus Canonicus Præmonstratensis apud Molanum *lib.* 2. *cap.* 25. *de Canonicis*, cum sibi objecisset: " Si Canonici, quomodo seculares? Ut cignos nigros, sic audio dici Canonicos *seculares:* (*subdit*) sed esto, nec ipsum culpemus modum loquendi. Sit quod sic appellentur, non quia criminibus seculi ipsi seculo conformati implicantur, sed pro eo quod tam arctum vivendi propositum non amplectantur, quam arctum illi tenere videntur, qui Regulares appellantur ,,.

CAPUT II.

Canonici, qui hodie dicuntur *seculares*, vitam communem, & claustralem egerunt. Et quando ab ea recesserint?

1. *Canonici seculares olim in communi vixerunt.*
2. *Probatur pluribus exemplis.*
3. *Quando desierit vita communis?*
4. *Quæ desertionis causa?*

I. SI antiqua Canonicorum monumenta, & temporum historiæ revolvantur, nihil certius quam pleraque, quæ hodie dicuntur Capitula Canonicorum secularium, vitam communem vixisse; eodem pene modo, quo hodie Canonici, qui dicuntur *Regulares;* licet vota solemnia, præcipue paupertatis non emitterent.

II. Et quidem in Ecclesia Leodiensi seculo XII. vitam communem inter Canonicos adhuc superstitem fuisse scribit Bartholomæus Fisen *lib.* 10. *cap.* 10. *Hist. Leodiensis*; ubi loquens de Alberone Principe, ait: " Ipso Principe, Canonicorum omnis disciplina corruit, quam neque Præsides curârunt, neque Episcopus ipse: ut qui negligere cœpit Decessoribus suis solemnes Collegiorum inspectiones. *Claustri* ergo ratione omni sublatâ, dies noctesque Collegia patuere, etiam equitibus, curribusque; cum ad eam ætatem clausa perseverassent, quo ritu hodie Monasteria ,,.

Et anno 1189. Godefridus III. donans decimas Collegio Canonicorum S. Joannis Leodii, ait: " Et residuum fructuum in usum Fratrum in Ecclesia vestra residentium, juxta *portionem*, quæ unumquemque Fratrum in *refectorio* contingere debet, prout competens videretur, rationabiliter Capitulum dispensaret ,,. Apud Miræum in Diplomat. Belg. *cap.* 65. quæ evidenter vitam communem supponunt.

De Ecclesiis Cameracensibus, aliisque vicinis testatur Chronicon Cameracense per Baldericum; & de Trevirensi, Wormatiensi, Coloniensi, aliisque Germaniæ Canonicorum Ecclesiis testis est Trithemius ad annum 975.

Et quid plura? Nonne vitam illam communem clamant etiamnum " hodie *dormitoria*, *refectoria*, & alia id genus loca publica, quibus nostri Ordinis Canonici, ait Aubertus Miræus *in notis ad Regulam Canonicorum*, olim usi fuerunt, hodieque extant, & cum admiratione monstrantur Coloniæ Agrippinæ, Tornaci, Leodii, Brugis, Insulis, & alibi ,,?

III. Hæc vitæ communis institutio in aliquibus citius, in aliis serius desiit. Circa seculum X. nonnullos ad vitam singularem, abjectâ communi, convolasse tradit Trithemius loco citato: " Sub Theodorico Archiepiscopo Trevirensi, Canonici majoris Ecclesiæ ibidem abjectâ vitâ regulari, quam hucusque in eadem Ecclesia Majores eorum continuaverant, desierunt esse Regulares, & facti sunt nomine, & conversatione seculares. Quorum exemplo malo Canonici quoque S. Paulini Trevirenses, Sancti Castri in Confluentia, Moguntinenses, Wormatienses, Spirenses, & complurium aliarum Ecclesiarum, diversis quidem temporibus, sed uno impietatis spiritu,

 ,, Re-

res, & Seculares. Declarat Canonicos Regulares esse eos, qui secundum regulam sibi præscriptam, & propriam vivunt, cum Seculares dicantur vivere secundum Canones, ac regulam S. Augustini Clericis omnibus indictam. Leges autem Longobardorum a Rothario eorum Rege an. 707. in unum volumen redactæ sunt.

„ Regularis vitæ communitatem abjecerunt „.

IV. Hos successivis temporibus alios secutos fuisse, Scriptores seculi xi. & xii. abunde testantur, & alte deplorant; eamque mutationem non auctoritati Ecclesiæ, sed defectui, & refrigescenti charitati adscribunt.

S. Ivonem Episcopum Carnotensem audiamus. " Quod communis vita, inquit, „ in omnibus Ecclesiis pene defecit tam „ civilibus, quam Diœcesanis, non aucto„ritati, sed desuetudini, & defectui ad„scribendum est, refrigescente charitate, „ quæ omnia vult habere communia, & „ regnante cupiditate, quæ non quærit „ ea, quæ Dei sunt & proximi, sed tan„tum quæ sunt propria „. *Epist.* 60.

Similiter sub idem tempus de hoc Canonicorum transitu a vita communi ad singularem loquens Stephanus Tornacensis, dicit, Canonicos transitum illum fecisse, *Quia dispensationis levamen libentius admittebant, quam auctoritatis vigorem*. Quapropter urget Decanum Remensem, ne patiatur hanc Ecclesiasticam, & diu servatam disciplinam aboleri, neque tam facile *juventuti singulariter, ne dicam*, ait, SECULARITER *vivere volenti obediat*. Epistola 160.

CAPUT III.

Ex desertione vitæ communis quasi naturaliter secuta est vitæ Canonicalis dissolutio.

I. Vix ullum reperire est Scriptorem, qui Canonicorum e vita communi ad vitam singularem transitum referat, quin una referat, & deploret ut ex ea secutam totius Canonicalis disciplinæ relaxationem; testeturque e Regularibus, non nomine duntaxat, sed vitâ & moribus etiam factos *seculares*. " Etenim, ait Dionysius Carthusianus, quæ, quanta, & „ qualia vitia orta sint, atque quotidie „ oriantur ex relaxatione illa *vitæ communis*, „ dormitoriique ejusdem, experientia potius „ docuit, quam lingua possit explicare „.

Quam vero hæc vitæ Canonicalis dissolutio ex ea vitæ communis in singularem commutatione naturaliter, & quasi sua sponte profluxerit, ultro fatebitur, qui utramque vivendi normam, & exteriorem disciplinam paulo attentius consideraverit.

II. Dum in communi vivebant, simul in uno reficiebantur refectorio; mensuramque potus, & cibi Superiores pro necessitate, non pro voluptate moderabantur: ipsaque convivia sacrâ semper lectione condiebantur. Unde de Canonicis Remensibus adhuc in communi viventibus, quasi exultans scribit Stephanus Tornacensis: „ procedentibus unanimiter de Missa ad „ Missam, de spirituali refectione ad cor„poralem, præmissâ invocatione Domini„câ, & signo benedictionis super cibum „ extenso, reficiebant convivæ Domini mi„nus ventrem, quam mentem, sonante „ eis per ministerium lectoris *divino elo„quio* „. Epist. 160.

At arreptâ vitâ singulari, tum non secundum moderationem, & discretionem Superiorum cibus potusque subministrabatur, sed suo quisque arbitrio mensam suam instruere potuit, deliciisque, quantum placuerit, affluere, genioque, & concupiscentiis indulgere. Pro lectione sacra discursus non tantum otiosos, & seculares, sed & pejores liberum fuit permittere.

III. Vita communis de bonis, & proventibus Ecclesiasticis singulis pro necessitate suppeditabat; quibus usibus datum impenderetur, Prælati invigilabant, & rationem exigebant, at in vita singulari singulis suæ præbendæ sive proventuum portio ita concreditur, ut de ea nulli rationem, nisi soli Deo, reddere teneantur:

atque

atque hinc liberrima cuique ex bonis Ecclesiasticis consanguineos, familiaresque ditandi relicta potestas: hinc de patrimonio Christi luxuriandi, nullo freno restricta libertas.

In vita communi, nulla, nisi de licentia Prælati dabatur egrediendi e claustro Canonicorum facultas; atque hinc rara erat cum hominibus secularibus Canonicorum conversatio; cum mulieribus autem rarissima. At per vitam singularem reserato, seu potius deserto claustro, libera ac familiaris cum secularibus, non viris modo, sed & mulieribus conversatio facta est.

IV. Durante vita communi tempora singula, quibus impendi deberent, ex præscripto Regulæ, & Superiorum erant determinata; atque ita otio pro magna parte occasio subtrahebatur. Aderant & Superiores, qui quid singuli suo tempore facerent, intenderent; minusque recte agentem, aut otio diffluentem monerent, & corriperent.

At nihil horum in vita singulari Canonicorum; quidquid lubet, quisque pro suo agit arbitrio; si otiari, si variis, imo & parum Clericum decentibus occupationibus vacare lubet, quis est qui vigilet, qui moneat, aut qui corripiat?

V. Florente vitâ communi, domo sive claustro omnibus communi, & suppellectili vulgari pro discretione Superiorum contenti esse debebant; dum autem vivunt singulariter, quisque domicilia exstruit, aut comparat, ac suppellectile ornat, prout suæ ambitioni, aut vanitati congruere judicat.

Utque verbo dicam, cum vita singulari irrepsit libertas Canonicorum pro suo libitu vivendi; reditusque Ecclesiasticos pro arbitrio dispensandi.

Huic vivendi libertati, si quis conjunxerit divitias, & honores etiam mundanos, quos ipse Canonicalis status hodie dare solet, facile videre est; quâ ratione homines mundani, carnales, ambitiosi, avari, aliisque vitiis pleni, in vita Canonicorum reperire cœperint, quo suis concupiscentiis, & carnalibus desideriis satisfacere possent.

VI. Hinc contigit, ut Canonicatus, & Præbendas ambire cœperint, in quibus regnabat avaritia, imperabat ambitio; aut quos commode, deliciose, imo splendide, & honorifice, secundum seculum vivendi incitabat desiderium; jamque vita Canonicalis non amplius considerata fuerit, quasi eam profitentes mundo ejusque pompis, & prætentionibus vale dicerent, seque totos Dei, & Ecclesiæ servitio consecrarent; vitamque secundum Canones seu Regulas ab Ecclesia præscriptas sancte instituere deberent; sed considerari cœpit, quasi vita commoda, & honorifica secundum seculum, dans ea omnia, quæ homines seculi existimanda, & optanda credunt.

Inde felices æstimati, etiam maxime secundum mundum, qui Canonicatus assequuntur; sed eo feliciores, quo *pinguiores*, ut vocant, aut honorabiliores sunt præbendæ.

Ex quo ulterius parentum cura, & studium, ut suos quâcumque viâ ad Canonicatus promoveant; tametsi nec minima in illis appareant vitæ Clericalis specimina.

Quin & parvulis nondum pene natis provida parentum solicitudo Canonicatus parare cœpit: "Hunc nos (inquiunt apud „ S. Bernardum in *Declamat.* §. 5.) illi, „ vel illi tradamus Episcopo, apud quem „ habemus gratiam, aut cui forte servi- „ mus, ut ditetur de bonis Domini, nec „ in tot liberos nostra dividatur hæreditas„.

VII. Quid igitur mirum, si postquam ea de vita Canonicali fuit impressa idea, postquam ad illam ambitio, avaritia, ipse mundi spiritus, homines carnales, & mundanos solicitavit, & induxit, imo & plerumque intrusit, una secuta sit totius disciplinæ relaxatio? Imo sane mirandum, quod adhuc illius vel vestigia superesse reperiantur?

" Si enim (teste Bellarmino de Gemi- „ tu Columbæ *lib.* 2. *cap.* 8.) multitudo „ Monachorum ex monte perfectionis ex- „ ciderit ad vallem profundam nimiæ re- „ laxationis, quia non duxit eos stella ad „ præsepium Christi, id est, non traxit „ eos divina vocatio ad humilitatem Chri- „ sti sectandam; sed carnalis sensus, qui „ mentem excæcat, duxit illos, vel ad „ vitam commodiorem cum essent paupe- „ res, vel ad honores ambiendos in Reli- „ gione, cum in seculo non invenirent „ quâ viâ possent ascendere: vel alio ali- „ quo humano consilio vestem sanctam in-

„ due-

„ duerunt. Et quid mirum, si multi ve-
„ stem Religiosam induant, cum non spi-
„ ritus Domini, sed carnalis sensus eos ad
„ Religionem duxerit „.

Si, inquam, hæc de Religiosis non rectâ intentione Monasteria intrantibus vere dixerit Bellarminus, quid dicendum erit de iis, qui vitam commodiorem, & honores non in Monasterio, ubi adhuc vita quædam communis, & austeritas servatur, sed in seculo, ubi ambitio, & dissolutio dominatur, cum studio quærunt, & sæpe inveniunt?

CAPUT IV.

Ipsa Canonicorum institutio, seu professio semper mansit invariata.

1. *Perversa de vita Canonicali idea.*
2. *Disciplinâ exteriori mutatâ, invariata mansit Canonicalis institutio.*
3. *Non minor hodie in Canonicis requiritur morum integritas, quam durante vitâ communi.*
4. *Sola exterior disciplina mutata est.*
5. *Hæc facilitabat, ut Canonice viveretur, non tamen omnino necessaria erat.*
6. *Alia habenda de Canonicis idea, quam vulgo habetur.*

Tandem connivente Ecclesiâ Canonicos a vita communi ad singularem transiisse, magnamque circa exteriorem vivendi disciplinam mutationem intervenisse, ex dictis capite superiore satis constat.

I. Ulterius ex hac vivendi ac exterioris disciplinæ variatione magnam vitæ libertatem, atque inde totius Canonicalis professionis dissolutionem secutam abunde quoque ostendimus; quæ dissolutio ubi universas pene per orbem Christianum Canonicorum Ecclesias pervasit, eam tandem plerisque impressit ideam, quasi vita Canonicalis esset vita commoda, & honorifica, maximeqoe secundum seculum optanda; sine ulla pene obligatione divitias, honores, aliaque secundum mundum appetibilia affluenter suppeditans.

Verum nihil a mente Ecclesiæ magis alienum, quam hæc de vita Canonicali secularis, & perversa idea.

II. Licet enim disciplinæ exterioris mutationem tandem toleraverit Ecclesia; numquam tamen de sanctitate vitæ, & vivendi secundum Canones seu Ecclesiasticas Regulas obligatione quidquam remisit: imo immobilem semper supposuit ipsam Canonicalem institutionem, & professionem, si ipsas essentiales, & interiores status Canonicalis obligationes spectemus.

Hinc seculo XV. non de Canonicis in communi viventibus, sed singularem jam vitam agentibus dicebat Dionysius Carthusianus: "Clerici vocantur Canonici, quo-
„ niam regularem, & rectam tenentur
„ ducere vitam, vitiorumque obliquitates
„ vitando, sinceriter gradari juxta præ-
„ fixa eis a SS. Patribus statuta „: *Tract. de vita Canon.*

Quod si ad decimum sextum descendamus, aderit auctoritas Synodi Coloniensis:
" Ut de Canonicis dicamus paucis, inquit,
„ respondeat eorum vita titulo, respondeat
„ *nomini*: sint reipsâ, ut sunt nomine
„ *Canonici*, id est *Regulares*„. An. 1536. *Part. 3. cap. 4.*

Quin & sub finem seculi decimi septimi Clerus Gallicanus, ut Canonicos ad vitæ rectitudinem, morum integritatem, Canonumque sedulam observantiam efficacius reduceret, ut nominis sui memores essent, admonuit: "Canonicos semper suæ
„ denominationis memores esse oportet,
„ inquit, ne quis eorum Canones, & Re-
„ gulas, vitæ aut morum pravitate un-
„ quam transgrediatur, sed e contra, qui
„ exleges sunt, aut in futurum esse pos-
„ sent, eorum exemplo ad pietatis, &
„ probitatis totius formam, & regulam
„ revocentur„.

III. Et quid plura? An minorem hodie in Canonicis in cibo potuque, aut mensarum apparatu frugalitatem requirit Ecclesia, quam olim, cum communi refectorio utentes, cibi potusque mensuram suorum Prælatorum arbitrio accipiebant? An minus se a spiritu mundi, & secularibus negotiis separare debent Canonici, qui hodie vitam singularem agunt, quam olim in communi viventes? An minus caste vivere, aut mulierum suspecta, & periculo-

ta consortia vitare; quam dum simul in uno claustro habitantes, a secularium ac mulierum conversatione manebant separati? An hodie ex proventibus Ecclesiasticis liberalius, &. extra necessitatem consanguineos, aut familiares ditare possunt; aut in luxum, usus superfluos, vel profanos erogare, quam dum eos ex communi massa dispensante Prælato pro sua quisque necessitate accipiebat? An minor hodie Canonicorum orandi, divinumque officium devote ac diligenter persolvendi obligatio; quam dum in una domo commorantes, simul e dormitorio, aut refectorio, instar hodiernorum Religiosorum, statis horis ad persolvendas Horas Canonicas pergebant? An minor est hodie, quam olim fuerit, Canonicorum Deo, & Ecclesiæ serviendi, seque eorum ministerio consecrandi necessitas?

Revolvantur, releganturque Canones, etiam his postremis seculis, postquam vita communis Canonicorum in singularem transivit, editi, nihil plane circa hæc mutatum reperiatur: sed eadem omnino Canonicis inculcata invenientur, & præscripta.

IV. Uno verbo, quidquid mutationis intervenit, unice ipsam exteriorem vivendi disciplinam concernit, quæ quidem non parum facilitabat, ut Canonici ea, ad quæ vi suæ professionis indispensabiliter adstringuntur, observarent; nequaquam tamen ejus erat conditionis, ut eâ non observatâ, Canonici quæ suæ sunt vocationis, & professionis exacte, licet forte difficilius, implere nequeant.

V. Quidni enim inter Canonicos *singulariter*, hoc est, extra congregationem viventes, reperiantur, qui ejus sint virtutis, & perfectionis, ut eam in cibo, & potu totiusque mensæ apparatu sibi præscribant, & servent moderationem, quam etiam in ordinatissima Congregatione Superiores juxta Canones præscriberent? Qui reditus Ecclesiasticos, quantumvis suæ dispensationi pro arbitrio concreditos, summo cum timore ac tremore, tamquam patrimonium pauperum dispensent? Qui curam temporalium sine curis agant? Qui divitias possideant quasi nihil habentes? Inque particulari familia ita vitam instituant, ut munia omnia Canonicorum ad præscriptum Sacrorum Canonum, non minus perfecte, & absolute adimpleant, quam si juxta pristinam vivendi disciplinam vitam agerent communem.

VI. Ex his quisque facile intelliget, aliam plane de vita Canonicali esse concipiendam ideam, quam vulgo concipitur; vitamque Canonicalem ex mente Ecclesiæ non esse institutam, aut ordinatam, ut quis commode, laute, ac honorifice secundum seculum vivat, sed ut a mundo abstractus, omnibusque ejus prætentionibus renuntians, unice Deo, & Ecclesiæ sive orando, sive laborando serviat; vitamque Clericalem juxta Sacros Canones tanto exactius, & ferventius instituat, quanto reliquis Clericis & nomine, & dignitate præcellit.

Ex his quoque non difficulter intelligitur, quam procul a mente Ecclesiæ, & a vera idea, quam de Canonicatibus habere deberent, recedant, qui ad eos tamquam ad res secundum mundum maxime optabiles, & commodas, aspirant; felicesque se autumant, dum ad eos pervenerint, nihil aut parum de obligatione, quam ratione Canonicatus contrahunt solliciti.

CAPUT V.

De Congregationibus Capitularibus.

1. *Collegia Canonicorum olim dicta* Monasteria, *hodie* Capitula.
2. *Congregationes Canonicorum quando dici cœperint* Capitula.
3. *Soli Canonici Capitulum constituunt.*
4. *In dignitate constituti, si non sint Canonici, non sunt de Capitulo.*
5. *Fallit in Decano.*
6. *Canonicatum, & dignitatem obtinens non gaudet duplici suffragio.*
7. *Canonici Sacris non initiati Capitulo non interveniunt.*
8. *Canonici non ordinati an* turnum *suum habeant in Collatione Beneficiorum?*
9. *Olim Canonici quotidie Collationem instituebant.*
10. *In hujus locum successere Capitula disciplinæ; & quid in eis tractandum.*
11. *In Capitulis primum de disciplina, & vivendi ratione tractandum.*

12. *In*

12. *In Capitulis a majori parte suffragiorum concluditur; & hinc nonnumquam statuta injusta.*
13. *Non caeco modo in Capitulorum statuta jurandum.*
14. *Quando indicenda Capitula?*
15. *Non indicenda tempore divini Officii.*
16. *Nec in hoc consuetudo excusare potest.*
17. *Nec alia negotia non Capitularia tempore divini Officii tractanda.*

I. DUm olim Canonici vitam communem agerent, unoque claustro sub certa regula, & Superiorum directione viverent, eorum collegia dicta fuisse *Monasteria*, ex monumentis, & Scriptoribus illorum temporum notissimum est: ut merito Molanus, *lib.* 1. *de Canonicis cap.* 12. imperitiae arguat eos, " qui dum alicubi „ incidunt in locum quemquam apud superiorum aetatum Scriptores, in quo „ Canonicorum collegium vocatur *Monasterium*, aut errorem esse, aut monasticum ordinem, antequam Canonici essent, „ in eo viguisse, putent, non aliâ ratione „ moti, quam quod videant Monasterii nomen illi quandoque tributum esse „.

At postquam Canunici, abjectâ vitâ communi, ad vitam singularem transierunt, externâque vivendi disciplina se plane a Monachis, & Regularibus in communi viventibus discreverunt, sensim quoque vocabula communem illam vitam praeferentia respuerunt; atque ita eorum Ecclesiae sive Collegia prius *Monasteria* nuncupata, dici coeperunt *Capitula:* hocque nomine hodie Canonicorum secularium Ecclesiae a Monachorum, & Canonicorum Regularium Conventibus distinguuntur.

II. Ulterius singularitate semel inductâ, suas etiam Congregationes, quae durante vitâ communi dicebantur *Conventus*, *Collatio*, aliove simili nomine, quo communitas aliquo modo indicabatur, *Capitula* dixerunt; hodieque Congregationes, seu Conventus Canonicorum vulgari nomine *Capitula* vocantur, eaque quae in illis Congregationibus acta sunt, *Acta Capitularia*, *Capitulariter* acta dicuntur.

III. Ad hanc Congregationem, quae communiter *Capitulum* nuncupatur, jus habent soli *Canonici:* id est, qui in ea Ecclesia vere sunt Canonici, omniaque jura Canonicorum habent.

Unde Beneficiati, qui Canonici non sunt, licet etiam haberent jus praebendae, sive cum Canonicis proventus dividerent, aut participarent; imo & de administratione bonorum cum Canonicis in communi deliberandi jus haberent, si tamen Canonici non sint, de Capitulo esse non censentur; neque in electionibus, aliisque actibus Capitularibus ipsam bonorum administrationem haud concernentibus, interveniendi jus habent; nisi aliud de consuetudine, aliove particulari titulo obtineat: uti late Fagnanus ad *cap.* 1. ✠ *De elect. num.* 33. *& seq.*

IV. Quinimo, si in eadem Ecclesia sint dignitates, quarum possessores simul non sunt Canonici, de jure communi vocem, aut sedem in Capitulo non habent; nisi ex earum fundatione seu erectione expresse, aut ex antiqua consuetudine secus obtineat. Unde Glossa ad Sanctionem Pragmaticam *cap. sicut* §. *quanta*, post Innocentium, aliosque Canonistas, ait: " Archidiaconus, alii Praelati inferiores, & „ alii Beneficiati in Ecclesia Cathedrali, „ nisi habeant Canonicatum, non sunt de „ Capitulo, nec debent habere vocem in „ Capitulo „.

Et generaliter Rebuffus Tractatu de Nominat. *quaest.* 8. *num.* 32. asserit: " Habentes dignitatem in Ecclesia de jure „ non sunt de Capitulo, nisi alias sint „ Canonici: soli enim Canonici faciunt „ Capitulum, & unum corpus cum Episcopo „.

V. Decanus tamen, licet praebendâ Canonicali careat, nec specialem Canonicatum obtineat, quia caput est Canonicorum, eorumque curam gerere debet, Capitulo intervenire, eique praesidere consuevit, nisi forsan de rebus temporalibus seu praebendis, in quibus ipse non participat, tractetur. Ita judicatum pro Decano *non praebendato* Ecclesiae Cathedralis Ambianensis in Parlamento Parisiensi 28. Julii 1672. uti refertur in Libro, cui titulus, *Journal du Palais*, *Tom.* 2.

VI. Quinimo si dignitatem quis obtineat una cum Canonicatu, si jus commune spectemus, duplici suffragio in Capitulo

lo non gaudet; illudque prætendens, vel consuetudine, aliove particulari titulo munitum se esse ostendere debet. Panormitanus ad *cap.* 12. *de sent. & re jud.* & Cujacius ibid.

VII. Ulterius, quamvis Canonicis per solam Canonicatus assecutionem, & captam possessionem quæsita sint omnia jura Canonicalia; dicanturque esse de Capitulo, tametsi etiam nullo Sacro Ordine sint insigniti, nihilominus in actibus Capitularibus suffragium non habent, nisi ut minus Ordinem habeant Subdiaconatus; etiamsi hoc illis ab aliis esset concessum, *Clement.* Ut 11. *De atate, & qualit. & ordine præfic.* innovata per Synodum Tridentinam *Sess.* 22. *cap.* 4. *de reformat.* ut nimirum hoc pacto, " qui divinis in Cathedralibus, vel Collegiatis, Secularibus, vel " Regularibus Ecclesiis sunt mancipati of- " ficiis, ad suscipiendos Sacros Ordines " propensius inducantur", ait dicta Clementina.

Ita quippe comparatum est, pro dolor! ut Canonici, qui nihil ex Sacerdotio lucri temporalis expectant; nihilque mundani honoris accedere sibi autumant; sed libertatem sibi per susceptionem S. Ordinis potius adimi, ad Sacrorum Ordinum susceptionem quodammodo cogi debeant: Capellani vero, & viliores Clerici ad Sacerdotium tamquam artem de pane lucrando currant, & festinent: quod jam pridem alte deploravit, & graphice expressit Philippus Abbas Bonæ Spei S. Bernardo coævus, *De dign. Cler. cap.* 15. & 16.

Procedit autem hæc juris dispositio non tantum in voce decisiva, sed etiam consultiva; adeo ut neque assistentiam, neque sedem in Capitulo habere possit Canonicus, qui Ordine saltem Subdiaconatus non est initiatus; quemadmodum declarasse S. Congregationem refert Garcias *de Benef. p.* 3. *cap.* 4. *n.* 25.

VIII. Hæc tamen non procedunt in his, quæ a Canonicis fiunt non capitulariter, sive extra Capitulum. Ita in Ecclesiis, ubi collatio spectat ad Canonicum hebdomadarium sive turnarium, Canonicum in Sacris non constitutum suam habere hebdomadam sæpius judicatum fuisse refert Garcias loco citato *n.* 29.

Verum si bene attendatur, dum Canonico *Turnario* Sacro Ordine non insignito datur jus præsentandi, atque ad ejus præsentationem Capitulum præsentatum instituere debet, in effectu datur simili Canonico jus concurrendi ad unum e præcipuis actibus Capitularibus, qui est nominatio ad Beneficia; atque hac de causa Advocatus Regius conclusit, non esse dandum jus *Turnarii* cuidam Canonico Ecclesiæ Cathedralis Constantiensis Sacris non initiato, non obstante Statuto, & Consuetudine trium seculorum ejusdem Ecclesiæ: sustinens Statutum illud, ac Consuetudinem esse merum abusum tendentem in fraudem juris excludentis similes Canonicos ab actibus Capitularibus. Et ita judicavit Senatus Rothomagensis, atque instante Procuratore Regio una inhibuit omnibus Capitulis sui Districtus conferre quodcumque Beneficium ad præsentationem Canonicorum Sacris Ordinibus non initiatorum, eamque suam Ordinationem per modum Regulamenti publicari præcipit. Vide *Journal du Palais, tom.* 3.

IX. In his Capitularibus Conventibus tractandum de iis omnibus, quæ Statum, & Administrationem Ecclesiæ, quæque ipsum Canonicorum officium concernunt, ac in primis & ante omnia, ipsam disciplinam, vivendique rationem, morumque reformationem spectantia.

Et quidem Regula Canonicorum in Synodo Aquisgranensi exarata *cap.* 125. præcipit: " Ut Canonici quotidie ad Colla- " tionem veniant, ubi & hanc institutio- " nem, & aliarum sanctarum Scripturarum " lectiones perlegant, & pro admissis ve- " niam postulent, & sententiam pro qua- " litate admissi suscipiant: ubi etiam de " communi profectu, & utilitate Ecclesiæ " pertractent ".

X. Scio quidem cum vita communi hanc sanctissimam disciplinam in plerisque Canonicorum Ecclesiis exolevisse; at in ejus locum successerunt Conventus, quos *Capitula disciplinæ* vocant.

Synodus Colon. anno 1536. *p.* 3. *cap.* 14. quæ in his potissimum tractanda sint exponens: "Capitula, inquit, disciplinæ, quæ " vocant, multo majori diligentiâ obser- " ventur atque hactenus. Id ita fiet, si " non

„ non tam profanæ quam res sacræ in his „ tractentur: si de moribus inquiratur, si „ vita expendatur singulorum, & quod „ olim sancti Patres fecisse dignoscuntur, „ ex temporali oratione interdum commoneantur Fratres, & in primis ad Sacras „ Litteras capessendas instigentur, atque, „ ut in his optimas horas collocent, in„ citentur; quod hic reperiatur fons vitæ „ scaturiens, ex quo qui baurit non sitit „ in æternum; hic thesaurus Evangelicus, „ propter quem oportet vendere univer„ sa, reconditus sit, ex quo prudens ille „ Paterfamilias profert nova, & vetera „.

Indubie admodum esset optandum, ut in omnibus Canonicorum Ecclesiis hæc specialia disciplinæ Capitula frequenter ac serio instituerentur; vel si hæc specialia Capitula non habeantur, ipsæ ordinariæ Capitulares Congregationes ita instituantur, ut non plane temporalibus negotiis occupentur, adeo ut nihil morum ac disciplinæ, divini Officii rectæ institutioni, aut reformationi impendatur; neque cura tantum habeatur de minimis, neglectis majoribus.

Aliud sane ipsum Canonicorum officium exigit, & Decreta Synodorum clamant.

XI. " Canonici (inquit Synodus Bituricensis an. 1564. *tit* 34. *can.* 9.) con„ venientes ad Capitula, primum tractent „ de celebratione divini Officii, & quos„ cumque defectus delinquentium corri„ gant, tum de temporalibus negotiis sta„ tuant „.

Et Synodus Tolosana an. 1590. *p.* 1. *c.* 2. §. 7. ait: " In comitiis sodalitiis, „ & Capitulo de iis primum, quæ ad di„ vinum cultum spectabunt, tum de ju„ sta morum reformatione, delictorum de„ bitâ animadversione, demum de privatis „ rebus, temporalibusque negotiis agant „.

Consonat & Concilium Avenionense anno 1594. *tit.* 33. ita decernens: " In Ca„ pitulo clamosas, & contentiosas confa„ bulationes evitabunt, & de iis, quæ ad „ Ecclesiæ cultum, & ad pietatem pro„ movendam spectant, de bonorum Eccle„ siasticorum administratione tractabunt „.

Volunt ergo Concilia, ut ea, quæ mores, divinum Officium, ac Ecclesiæ cultum spectant, præcipuum ac primum locum in Capitulis obtineant. Et merito, cum nihil justius ac rationabilius sit, quam negotia majoris ponderis, & momenti præferri negotiis minoris momenti. Ac sane timendum ne Canonici, qui adeo soliciti sunt de rebus temporalibus, ut nihil in eorum Conventibus pene nisi de illis audiatur aut tractetur, sint non tantum nomine, sed reipsâ Canonici *Seculares*; vereque dici queat de ipsis, quod de quibusdam Prælatis sui temporis dixit Bernardus: *Lib.* 4. *De consid. ad Eugen. Papam cap.* 6. " Optimi videlicet æstimato„ res rerum, qui magnam de minimis, „ parvam aut nullam de maximis curam „ gerunt „.

XII. Negotia in Capitulis proposita solent ordinarie ex pluralitate suffragiorum concludi; quodque major pars Capituli resolvit, ipsum *Capitulum* resolvisse censetur.

XIII. Porro, quia non raro contingit, hoc præsertim tempore quando adeo relaxata, & ab omni pene disciplina exempta est Canonicorum vita, ut plures Canonicorum vel nullam veræ disciplinæ notitiam habeant, aut etiam eam oderint, unice vivendi libertatem affectantes, & lucro temporali inhiantes: quidni hinc natum est contingere, ut inter resolutiones, vel etiam ordinationes Capitulares bonis vel reclamantibus, vel subinde pacis causâ, aut ad majus malum evitandum, dissimulantibus, reperiantur non paucæ, quæ Canonicæ disciplinæ adversantur; magisque quæstum aut turpe lucrum, imo subinde Simoniam sapiunt, quam pietatem, aut spiritualem profectum; quâ de re audire lubet, quæ per experientiam reperiant, & referunt Patres Synodi Coloniensis anno 1536. *part.* 3. *cap.* 19. " Habent, inquiunt, fere quot„ quot sunt Cathedrales, aut Collegiales „ Ecclesiæ suum volumen peculiarium Sta„ tutorum, quæ interdum pro affectu pri„ vato cujuslibet augentur, aut crescunt. „ *Inter hæc reperias quamplura, quæ quæ„ stum magis quam pietatem resipiant*, & „ ad inæqualitatem magis quam æqualita„ tem faciant: unde discordia inter fratres „ (ut fieri solet) frequenter alitur, con„ cordia vero scinditur, laceraturque. *Et* „ *quantumvis pleraque inter hæc iniqua re„ perias, adiguntur tamen omnes, qui re„ cens*

„ *cens admittuntur*, *ut ad ejusmodi statutorum observationem* (etiam penitus ignari quid contineant illa) *citra ullum delectum jurejurando se alligent*, cum tamen juramentum non debeat esse iniquitatis vinculum, nec ad ignorata extendi. Operæ pretium itaque nobis videtur, hujusmodi statutorum volumina inter visitandum excutere, & quæ Evangelicæ puritati atque fraternæ charitati, denique disciplinæ Ecclesiasticæ minus consentanea reperta fuerint, resecare, cavereque, ne posthac ulla nova statuta in ejusmodi Ecclesiis (nisi tamen noster accesserit calculus) edantur „.

Idem supposuit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 14. *de reformat.* deplorans, quod in pluribus Ecclesiis tam Cathedralibus quam Collegiatis, & Parochialibus, ex earum *Constitutionibus*, aut ex prava consuetudine, in electione, præsentatione.... sive admissione ad possessionem alicujus Beneficii, vel Canonicatuum certæ conditiones, seu deductiones ex fructibus, compensationesque illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Ecclesiis dicuntur turnorum lucra, interponantur. Quæ omnia detestans S.Synodus, mandat Episcopis: " ut quæcumque hujusmodi in usus pios non convertuntur, atque ingressus eos, qui *Simoniacæ labis*, aut *sordidæ* avaritiæ suspicionem habent, fieri non permittant, ipsique diligenter de eorum *Constitutionibus*, sive consuetudinibus super prædictis cognoscant, & illis tantum, quas ut laudabiles probaverint, exceptis, reliquas ut *pravas* ac *scandalosas rejiciant*, *& aboleant* „. Et eos, qui adversus prædicta quàvis ratione commiserint, pœnis Simoniacorum subjacere decernit, " non obstantibus (Inquit Synodus) quibuscumque *statutis*, *constitutionibus*, consuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam *Apostolicâ auctoritate confirmatis*: de quarum subreptione, obreptione, & intentionis defectu Episcopus tamquam Apostolicæ Sedis Delegatus cognoscere possit „.

Ex his quis non videat, per Synodum Tridentinam supponi, in Statutis & Constitutionibus, etiam Cathedralium Ecclesiarum (tametsi per Sedem Apostolicam confirmatis) posse reperiri aliqua, quæ Synodus tamquam de Simoniaca pravitate suspecta detestatur.

Hinc quisque discat non cæco modo in Statuta, & Ordinationes Capitulorum esse jurandum, sed ea prius merito examinari, & expendi debere: eosque multum hallucinari, qui sibi licitum credunt, quidquid in Statutis Capituli probatum invenitur, tametsi etiam Sedis Apostolicæ confirmatio accesserit.

XIV. In plerisque Ecclesiis certi dies, vel per mensem, vel etiam per hebdomadam solent esse designati, quibus statâ horâ *Capitulum* conveniat; soletque dici *ordinarium*.

Sed quia nonnumquam repentina negotia, quæ dilationem non patiuntur, congregationem Capituli requirunt, in potestate Decani, alteriusve, cui jus convocandi Capitulum ex consuetudine, aliove titulo competit, est, quocumque die, & tempore Capitulum indicere.

XV. Illud tamen observet, ut nisi necessitas urgeat, tempore divinorum Officiorum Capitula non habeantur. " Canonici, inquit S. Carolus in Concilio Mediol. I. *part.* 2. *cap.* 38. quo tempore divina Officia celebrantur, non habeant Capitula, nisi fortassis aliter evidens necessitas postulaverit: qui contra fecerint, distributionem ne capiant hujus horæ, in qua id commiserint „.

Et Synodus Cameracensis P. II. *tit.* 18. *cap.* 17. " Canonicorum congregationes pro Ecclesiarum suarum negotiis, quæ Capitula dici solent, horâ competenti fiant, nec summæ Missæ tempore ullo modo habeantur, nisi necessaria aliqua causa superveniat, quæ differri non possit, quo casu ut minimum mittantur aliqui Canonici in chorum „. Et Mechlin. P. II. *tit.* 12. *cap.* 11.

XVI. Idem responsum a Sacra Congregatione refert Garcias *De Beneficiis parte* 3. *cap.* 2. *num.* 559. qui ipse, cum esset Canonicus Abulensis (*a*), atque in ea Ecclesia " sæpe fierent *Capitula*, & haberentur

L 2 „ con-

(*a*) Avila en Espagne.

„ congregationes *Capitulares* tempore divi„ norum Officiorum; & dum Horæ, etiam „ Missa major, celebrarentur, juxta statuta, & antiquam consuetudinem in „ Hispania hactenus observatam; ac esset „ in hac Ecclesia ordinatio Capitularis, „ quod Canonicus, qui fuerit in Ecclesia, „ & non intraverit Capitulum, mulctetur „ certâ pœnâ, etiamsi sit in choro in di„ vinis Officiis „: his, inquam, sic se habentibus petiit ipse Garcias " declarari, „ an nihilominus Canonicus seu capitula„ ris possit licite a Capitulis abesse, stan„ do in choro nec propterea possit mulcta„ ri? Secundo, an possit etiam, si velit, „ interesse Capitulis, quæ fiunt tempore „ divinorum Officiorum, supposito quod „ fiunt, & satisfaciat suæ obligationi, & „ faciat fructus suos, qui in illa hora lu„ crifiunt ..... Congregatio Concilii ad „ primum respondit: Congregationes hujus„ modi capitulares habendas non esse eo „ tempore, quo divina Officia celebran„ tur, nisi causa aliqua urgens eas ad aliud „ tempus non pateretur differri; quod si „ hæ congregationes absque causa prædi„ cta tempore celebrationis divinorum ha„ bitæ fuerint, Canonicum jure ab his, „ ut choro intersit, posse abesse, nec pro„ pterea esse mulctandum. Ad secundum „ non posse, juxta responsum ad primum „. Quam declarationem, ait Garcias, authenticam habeo.

XVII. Infertur autem ex dictis, uti notat ibidem Garcias, " non licere etiam „ fieri congregationes particulares Com„ missariorum Capituli, nec occupari Be„ neficiatos in negotiis, & rebus Ecclesiæ, „ (quæ alias commode fieri possunt) dum „ divina officia celebrantur, quamvis opor„ teret alias eis constituere aliquod stipen„ dium seu salarium „.

Infertur etiam non licere facere rationes, & computus bonorum, & redituum Mensæ, vel Fabricæ, dum divina fiunt; & ita respondit S. Congregatio apud Garciam loco citato *num.* 568. his verbis: " Congregatio Concilii censuit, neque „ Episcopum, neque Capitulum debere exi„ gere rationum redditionem tempore quo „ recitantur Horæ Canonicæ, & divina „ celebrantur „.

CAPUT VI.

Canonici divinum Officium diurnum pariter ac nocturnum publice persolvere tenentur.

1. *Præcipuum officium Canonicorum est persolutio divini Officii.*
2. *Unde hæc obligatio Canonicorum.*
3. *Omnibus Horis etiam minoribus interesse debent.*
4. *Debent per se divinum Officium persolvere.*
5. *Contrarium statutum non valet.*
6. *Non improbandus Vicariorum usus.*
7. *Quod Vicariorum officium.*
8. *Quid in his assumendis præcipue attendendum.*

I. Solemnem divini Officii persolutionem unam esse e præcipuis Canonicorum obligationibus nemo dubitat. Quapropter maxima pars Regulæ Canonicorum a Synodo Aquisgranensi conscriptæ, circa modum ac normam persolvendi Horas Canonicas versatur; ac *cap.* 131. monentur Canonici: " Ut studeant summopere Horas „ Canonicas vigilantissimâ curâ custodire, „ & in his divinum Officium humiliter „ ac devote persolvere. Mox enim, ait „ Synodus, ut auditum fuerit signum, „ festinato omnes ad Ecclesiam conveniant, „ quam non pompatice, aut inhoneste, vel „ incomposite, sed cum reverentia, & Dei „ timore ingrediantur „.

Hinc in Conciliis, etiam post commutatam vitam communem Canonicorum in singularem, nihil tantopere Canonicis inculcatum, quam *Ut in Choro ad psallendum instituto, hymnis & canticis Dei nomen reverenter* (verba sunt Synodi Trid. *Sess.* 24. *cap.* 12. *De ref.*) *distincte, devoteque laudent*. Ideoque non immerito seculo 11. ad quemdam Canonicum scripsit S. Ivo Carnotensis: " Ad hoc instituta est „ Clericalis militia, ut psalmodiæ, & „ hymnodiæ quotidianum offerat Deo sa„ crificium „.

II. Unde hæc Canonicorum obligatio profluat, sat indicat ipsa Canonicorum Re-

Regula, monens Canonicos: " Ut laudes „ Deo in communi persolventes, pro suis „ populorumque, quorum oblationibus vi- „ vunt, delictis Deum exorent „.

Quibus non obscure innuit, ideo Canonicis factas oblationes, fundatasque eorum Ecclesias, ut ipsi pro populo, ac Fundatoribus Deum incessanter orarent, & laudarent: " Nam, inquit Justinianus Imperator *Nov.* 131. qui constituerunt, vel fundarunt sanctissimas Ecclesias pro sua salute, & communis Reipublicæ, reliquerunt illis substantias, ut per eos debeant „ sacræ Liturgiæ fieri, & ut illis a ministrantibus piis Clericis Deus colatur „.

Quam hæc vera sint, propius intelligent Canonici, si fundationum donationumque suarum monumenta, non tantum ad conservationem temporalium, uti fieri solet, sed ad intelligendam suam obligationem, sedulo ac diligenter pervolvant.

III. Porro cum Officium divinum juxta normam a multis seculis receptam constet septem partibus, nimirum Matutino, sub quo & *Laudes* comprehenduntur, Primâ, Tertiâ, Sextâ, Nonâ, Vesperis, & Completorio; illæque simul sumptæ integrum Officium divinum diurnum, ac nocturnum constituant, consequens est, Canonicos non tantum uni alterive, aut etiam majoribus Horis debere interesse, sed omnibus: quia obligatio Canonicorum est non partem duntaxat divini Officii persolvere, sed integrum; unde de Canonicis, aliisque Clericis choro adstrictis pronuntiat Concilium Generale Lateranense sub Innocentio III. quod teneantur *Divinum Officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis dederis Deus, studiose celebrare.*

IV. Porro si Canonicalis muneris, & obligationis sit, Officium divinum publice, & solemniter persolvere, evidenter consequitur, Canonicos ad eam persolutionem *personaliter* obligari; cum ipsa ratio dictet, & clamet, unumquemque teneri ad ea, quæ ex suo instituto seu professione sibi incumbunt, & injuncta sunt.

Quapropter de Canonicis tam Cathedralibus quam Collegiatis loquens Synodus Trid. *Sess.* 24. c. 12. *De ref.* ait: *Omnes vero PER SE, & NON PER SUBSTITUTOS compellantur obire officia.*

Huic Concilii Tridentini Decreto consonat Synodus Cameracensis P. I. *tit.* 6. *cap.* 7. decernens: " In choro cum psallitur, Canonici omnes, qui in choro fuerint, & Sacellani psallant, nec sint in „ sedibus suis otiosi, nec putent se functos Officio, si vicariâ tantum operâ „ cultum divinum celebrari curent: „ modo tamen psallere per valetudinem „ queant, nec aliis impediti justis de causis fuerint „.

Et Synodus Mechl. P. II. *tit.* 12. *cap.* 2. " Meminerint, ait, omnes tam in dignitate constituti, quam Canonici, Capellani, Vicarii, Beneficiati, & reliqui „ habituati, mandati Concilii Trid. ut „ omnes divina *per se*, & non per substitutos compellantur obire Officia, atque in choro ad psallendum instituto „ hymnis, & canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare „.

V. Infinita propemodum tum veterum, tum recentiorum Synodorum Decreta, tum probatissimorum auctorum testimonia, hanc Canonicorum obligationem *per se* divina Officia, cessante legitimo impedimento, persolvendi asserentia; contrariumque usum tamquam merum abusum ex desidia, & superbia Canonicorum ortum reprobantia, allegare possem, nisi id fuse, & abunde præstitissem in Dissertatione De Canonicis *part.* 3. *cap.* 2. Illud hic addo, referente Nicolao Garcia de Beneficiis *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 498. resolutum fuisse conformiter ad jam dicta a Sacrâ Congregatione, " si „ factum sit aliquod statutum, quod Canonici possint inservire per Substitutum, „ vel alternatim unus pro alio, non habeatur ejus ratio, quia est contra Concilium Tridentinum „.

„ Procedit etiam dicta declaratio, ait „ Garcias, licet ante Concilium esset statutum, vel consuetudo etiam immemorialis in contrarium, ut colligitur ex „ ipso Concilio „.

VI. Quia tamen nonnumquam contingit, præsertim in Ecclesiis Cathedralibus, ut Canonici aliis negotiis Ecclesiæ distracti, Officia *per se* congruenter persolvere nequeant; nullatenus improbandum, ut aliquos vicarios assumant, qui Canonicorum legitima ex causa absentium vices suppleant, & in

& in persolvendis divinis laudibus Canonicis adjutores accedant..

VII. Hunc esse Vicariorum finem indicat Synodus Coloniensis anno 1536. *part.* 3. *cap.* 6. monens Vicarios: " Ut attendant, „ quod Canonicis adjutores accedant: horum nimirum vice, qui vel adversâ valetudine detenti, vel negotiis necessariis avocati, interesse non possunt „.

„ Ita Vicarii operâ (inquit Synodus Audomarensis 1583. *tit.* 12. *cap.* 6.) Officium peragatur, ut nihilominus ii ipsi, quorum proprium est illud agere, qui dignitatem, Canonicatum, aut quodvis aliud beneficium, vel officium in Ecclesia obtinent, nisi legitime impediantur, per seipsos, & non per alios duntaxat illud faciant „.

VIII. Porro in assumendis hisce Vicariis merito attendent Canonici, num mores ac vita officio ab iis obeundo respondeant; ne alias cantando non Deum laudent, sed offendant.

Quare Patres Concilii Cameracensis P. I. *tit.* 1. *cap.* 14. monent: " Ut in Ecclesiis „ sive Cathedralibus, sive Collegiatis non „ constituantur Vicarii, qui Canonicas, „ quas vocant, Horas in choro canant, „ nisi aut Sacerdotes, aut in Sacris Ordinibus constituti, aut saltem Lectores „ ordinati; atque hi quantum fieri potest „ sint cælibes, quorum mores vitaque probata fuerit, nec permittatur in choro „ psallere, nisi vestitu & habitu corporis, „ ministros se esse Dei, & Ecclesiæ demonstrent „. Plura videri possunt in citata Dissertatione De Canonicis *part.* 3. *cap.* 2. §. 5.

CAPUT VII.

De Distributionibus quotidianis.

1. *Quid Distributiones?*
2. *Quæ institutionis ratio?*
3. *Omnibus Horis etiam minoribus assignandæ.*
4. *Integris Horis interesse debent, qui eas lucrentur.*

I. Distributiones proprie dicuntur *quotidianæ*, ait Stephanus Weynsius ad Constit. 11. per Concilium Tridentinum innovatam *num.* 7. " Quando singu„ lis diebus, vel etiam singulis horis di„ stribuuntur, in pecunia, victu, potu, „ vel alia specie, his tantum, qui perso„ naliter præsentes sunt in Officiis divi„ nis; quod moribus hodiernis passim fit „ per plombeum, vel tesseram „.

II. Quis sit harum distributionum scopus, jam pridem ad Paschalem Papam scribens S. Ivo Carnotensis expressit: " Cum „ in pluribus Canonicorum Carnotensium „ desuevisset disciplinæ regularis observan„ tia, ut de negligentibus facerem diligen„ tes, de somnolentis vigilantes, de tar„ dis assiduos ad frequentandas Horas Ca„ nonicas, deliberavi apud me, ut darem „ iis dimidiam Præposituram, ut inde fie„ ret *quotidianus panis*, quem acciperent „ assidui, amitterent tardi; ut ad quas „ eos panis interni dulcedo non movebat, „ panis corporei refectio provocaret, quam„ vis eorum annua præbenda eis ad hoc „ sufficiens esse deberet „.

Unde & Synodus Coloniensis anno 1536. *p.* 3. *cap.* 10. animadvertens Canonicorum in frequentandis divinis Officiis neglectum, " Facile, ait, castigabitur hic lapsus, si „ negligentes subtractione proventuum, seu „ distributionum mulctentur „.

Et ipsa Synodus Tridentina distributiones probans, easque, ubi desierant, reduci desiderans, ac ob id præcipiens, " ter„ tiam fructuum quorumcumque proven„ tuum, & obventionum, tam Dignita„ tum, quam Canonicatuum, Persona„ tuum, portionum, & officiorum, sepa„ rari debere, & in *distributiones quoti„ dianas* converti ", hanc suæ præceptionis rationem præmiserat: " cum beneficia „ ad divinum cultum, atque Ecclesiastica „ *munia obeunda sint constituta, ne quâ „ in parte diminuatur divinus cultus, sed „ ei debitum omnibus in rebus obsequium „ præstetur: statuit, &c.* „.

III. Si ergo quotidianæ distributiones eo fine institutæ, & ab Ecclesia probatæ sint, ut Canonicorum, aliorumque Clericorum in frequentandis Horis Canonicis negligentia puniatur, & mulctetur; & ne quâ

quâ in parte, ut loquitur Synodus Tridentina, *diminuatur divinus cultus*, *sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur*, Sess. 24. de reform. quis hinc consequi non videt, eas non aliquibus duntaxat, sed omnibus Horis, id est, integro Officio divino esse assignandas: ut hoc pacto fiat, ne *qua in parte* cultus divinus diminuatur seu negligatur; nec Canonici suæ impune desint obligationi.

De hac Synodi Tridentinæ sententia non dubitans S. Carolus in Synodo Mediolanensi IV. *part. 2. cap. 13.* statuit: " Ut „ etiam in Ecclesiis vel Cathedralibus, „ vel Collegiatis, quamvis reliquis divi„ nis Officiis congruus quotidianarum di„ stributionum census assignatus sit, *ali„ quibus* tamen *Canonicis Horis*, aut ce„ teris Officiis, etiam extraordinariis, „ quâvis auctoritate institutis, nullæ quo„ tidianæ distributiones adscriptæ, attribu„ tæve sint, aut si attributæ sint, exiguæ „ illæ quidem, atque usque adeo tenues, „ ut verisimiliter negligantur; in iis Epi„ scopus vel de communi residentiæ, di„ stributionumque quotidianarum censu, „ si amplius sit, certam portionem arbi„ trio suo congruam, Capituli ac reli„ quorum, qui ejusdem census participes „ sunt, consensu detrahat, eamque ipsam „ statam *unicuique* ex illis Canonicis Ho„ ris, Officiisve attribuat, adscribatve per„ petuo, vel omnino ipse auctoritate, & „ facultate sibi ab eodem Tridentino Con„ cilio datâ, quemadmodum etiam a san„ cta Sede Apostolica declaratum est„.

Quod hìc asseritur a S. Sede Apostolica declaratum esse, ei conforme est quod refert Garcias *De Beneficiis*, *part. 3. cap. 2. n.* 489. censuisse S. Congregationem, " di„ stributiones quotidianas, quæ acceptæ „ fuerunt ex tertia parte fructuum digni„ tatum alicujus Ecclesiæ, assignari debe„ re non duabus Horis tantum Canonicis, „ sed etiam *reliquis aliis omnibus*, quibus, „ qui non interfuerint, distributionem „ amittant„.

Conformiter proinde ad mentem Concilii Tridentini Synodus Mechl. P. II. *tit. 2. cap. 2.* " Ut minores Horæ non negligan„ tur, voluit, pro illis certæ distributio„ nes assignentur, aut Minores illæ Ho„ ræ Majoribus adjungantur; ita ut in „ Majoribus illis Horis nemo distributio„ nibus gaudeat; nisi qui in Minoribus „ quoque Horis debite interfuerit„.

IV. Ulterius, ipse distributionum quotidianarum scopus, & institutionis ratio sat ostendunt, eas non deberi nisi illi, qui actualiter, integre & complete Horis Canonicis assistit. Unde Synodus Basileensis declaravit *Sess. 21. cap. 4.* " Ut qui in „ Matutinis ante finem Psalmi, *Venite „ exultemus*; in aliis Horis ante finem „ *primi Psalmi*, in Missa ante ultimum „ *Kyrie-eleison* usque in finem divino Of„ ficio non interfuerit, nisi forte necessi„ tate cogente, ac petitâ ac obtentâ a „ Præsidente Chori licentiâ discedere opor„ teat, pro illa Hora absens censeatur: „ salvis, ait, Ecclesiarum consuetudini„ bus, si quæ forte circa hoc exactiores „ existunt„.

Et Patres Concilii Moguntini anno 1549. *cap.* 72. " Animarum periculo ob„ viare, & Ecclesiarum necessitati consu„ lere volentes, decreverunt & ordina„ runt, ne quotidianæ distributiones ad „ brevissima quædam momenta, puta ad „ lectionem Epistolæ, seu unius Psalmi, „ aut Responsorii; sed *integris ac totis „ Officiis*, *& Horis assignentur*, & iis „ modo tribuantur, qui Officiis divinis, „ de quibus hæc emolumenta dantur, *ab „ initio ad finem* interfuerint . . . Qui„ buscumque irrationabilibus, aut pravis „ consuetudinibus (quæ potius corruptelæ „ censendæ sunt) non obstantibus„.

Eumdem abusum Synodi nostræ Belgicæ pariter damnant, & quidem Mechliniensis P. II. *tit.* 12. *cap.* 4. ait: " Ca„ reant distributionibus, qui ante *Gloria „ Patri* primi Psalmi cujusque Officii *usque „ ad finem* eidem Officio *actualiter* non „ intersunt„.

Synodus vero Diœcesana anno 1609. *tit.* 11. *cap.* 10. hoc Concilii Provincialis Decretum renovans addit: " Iis distribu„ tionibus quoque privari volumus, qui „ in Missis votivis, & anniversariorum, „ quæ ex fundatione fine commendatio„ nibus canuntur, ante primam Collectam; „ in vigiliis vero ante finem secundi Psal„ mi Vesperarum, & in commendationi-

„bus

„ bus ante initium Psalmi, *In exitu*, usque „ ad finem non intersunt „.

Uno verbo distributiones ex mente Ecclesiæ ita ordinandæ ac dispensandæ sunt, ne *qua in parte* cultus divinus minuatur; sed divinum Officium in omnibus suis partibus tam majoribus, quam minoribus integre, & ordinate ab omnibus persolvatur.

CAPUT VIII.

Distributiones non sunt institutæ, ut propter eas divinum Officium frequentetur.

1. *Multis rationibus improbatur Officium intuitu distributionum frequentare.*
2. *Ratio prima.*
3. *Secunda.*
4. *Tertia.*
5. *De Simonia redduntur suspecti, qui principaliter ob distributiones frequentant.*
6. *Indicia, e quibus cognoscitur, num principaliter ob distributiones quis frequentet.*

I. Distributiones quotidianas instituit, & probavit Ecclesia, ut Clericorum in persolvendis divinis Officiis negle-ctus aut tepor, earum privatione mulctaretur; ipsique hac mulctæ comminatione ad diligentiorem, & ferventiorem divini Officii persolutionem excitarentur; nequaquam vero ut Canonici earum lucrandarum causâ ad divinum Officium accederent; sive eo principaliter animo divino Officio interessent, aut ad illud frequentandum moverentur, ut distributionum illarum lucro gaudere possent.

II. Scit enim Ecclesia *voluntarie* sacrificium laudis Deo esse offerendum, juxta illud Psalmistæ a Canonicis quotidie pronuntiandum, *Voluntarie sacrificabo tibi*. Psal. 53.

At " si propter aliud laudas Deum, ait „ S. Augustinus in *Ps.* 53. *ex necessitate* „ *laudas*. Si adesset tibi quod amas, non „ laudares Deum. Vide quid dicam? Lau„ das Deum, v. g. ut tibi det amplam „ pecuniam (ut distributiones accipias) „ si aliunde haberes amplam pecuniam, „ non a Deo, numquid laudares Deum? „ Si ergo propter pecuniam laudas Deum, „ non *voluntarie* sacrificas Deo, sed *ex ne-* „ *cessitate* sacrificas, quia præter illum „ nescio quid aliud amas „.

Qui ergo divinas laudes Deo persolvit, Horasque Canonicas frequentat, ut distributiones lucretur, non frequentaturus si earum lucrum non spectaret, aut aliunde habere posset, convincitur non *voluntarie*, sed *ex necessitate* Deum laudare, sive divinum Officium persolvere.

III. Ulterius, novit Ecclesia illud jam pridem ab eodem Doctore pronuntiatum: „ Quæcumque res propter aliud aliquod „ quæritur, sine dubio inferior est (nimi„ rum appretiatione quærentis) quam id, „ propter quod quæritur: Et ideo illud „ primum est, propter quod rem istam quæ„ ris, non ista res, quam propter istud „ quæris. Quapropter si Evangelium, & „ Regnum Dei propter cibum quærimus, „ priorem facimus cibum, & posterius „ Regnum Dei „.

Qui ergo Officium divinum quærit, seu frequentat propter materiales has distributiones, convincitur pluris æstimare distributiones, quam ipsum divinum Officium; & priores facere distributiones, quam Officium divinum.

IV. Quinimo, qui eo animo Horas Canonicas frequentat, spiritualibus terrena mercari convincitur: nam, ut ait S. Bernardus, "qui Officium Ecclesiasticum quæ„ rit, aut eo tenet animo, eoque intui„ tu, ut huic vitæ habeat necessaria, *per-* „ *verso nimis ordine cælestibus terrena mer-* „ *catur* „.

V. Cum igitur ratio Simoniæ in hoc præcipue consistat, quod morali agendi modo, res spirituales temporalibus æquiparentur, aut postponantur; ipsaque spiritualia, ut medium ad obtinendum temporalia ordinentur, non dubitant Canonistæ post Glossam in *cap. unic. De Clericis non resid. in VI.* condemnare *Simoniæ mentalis Canonicum*, *qui interest Officio divino principaliter pro denario*.

Quid de eo senserint Patres Synodi Coloniensis anno 1536. discant Canonici ex iis,

iis, quæ *part.* 3. *cap.* 13. tum optando, tum hortando, & comminando Canonicis proposuerunt: " Utinam, inquiunt, optando a Deo Opt. Max. consequi possimus, ne quisquam *lucri causâ* divinis interesset, *alioquî non accessurus sacra*, veluti quem nummi magis quam Dei amor in templum trahit, quæstum pietatem esse putantem: qui non dubium ex numero eorum est, de quibus Isaias dixit: *Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Isaias c.* 1. *v.* 23. Nec multum is abest (uti plerisque doctissimis viris placuit) *ab horrendo crimine Giezi, qui existimavit divinum munus pecuniâ redimendum. l.* 4. *Reg. c.* 5. Quare viderint Clerici nostri, ut eorum mens & intentio tota in Deum referatur, ut cum David confiteantur *Deo in directione cordis, ac in labiis suis pronuntient omnia judicia oris ejus. In via etiam testimoniorum Domini delectentur sicut in omnibus divitiis. Ps.* 118. Optandum ut Psalmus ille 118. qui toties non sine causa in Ecclesiis replicatur, ore simul & corde, respondente singulis verbis mente decantetur, & cum eodem Psalte ex animo dicatur; *voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est. Ps.* 53. Non adimit Christus, sed decernit operanti suam mercedem: *Dignus est enim operarius mercede sua. Luc. c.* 10. *v.* 7. & qui altario deservit, de altario & vivet. Sed interim cogitare debet Clericus, se vivere non ut edat, sed edere ut Christo vivat, habereque semper reconditum Christi verbum, *primum quærite regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Luc. c.* 12. *v.* 31. ".

Similiter Stephanus Episcopus Parisiensis dubitasse non videtur, simoniam mentalem committi a Clericis, qui divinum Officium ob solam spem materialium distributionum frequentant. " Prohibemus vobis omnibus (inquit in sua Synodo) *ne committatis Simoniam etiam mentalem, adeundo ad divinum Officium sub spe materialium distributionum* ".

VI. Quis vero censeri debeat *principaliter* Horis Canonicis propter distributionem interesse, licet id ab interiori animi affectu dependere videatur; frequenter tamen non obscura occurrunt externa indicia, hanc animi constitutionem prodentia.

Si v. g. Canonicus Horas illas solicite frequentet, quibus distributiones majores sunt annexæ, illas vero, quibus nullæ aut exiguæ constitutæ sunt, sine justa causa passim negligat: nullamque illas frequentandi sibi curam esse ostendat; indicium erit non obscurum, quod Horas non amore Religionis, sed amore pecuniæ frequenter; easque tamquam medium ad distributiones ordinet. Canonicus quoque, qui mox ut Officium, cui distributionum lucrum annectitur, est absolutum, e choro discedere solet, neglecto Officio quod distributiones non pendit, tametsi etiam immediate sequatur, difficulter se a suspicione Simoniaca liberabit.

Quapropter Pius Parisiensium Cantor Simoniæ arguit Clericos, qui nolebant Festum S. Stephani, postulante quodam Prælato, ritu duplici cantari, " Nisi una pastum, & refectionem annuam Clericis promitteret, insuper nummos matutinales illius noctis duplicandos; ut sic celebrarent potius Festum nummi duplicati, quam Festum S. Stephani .... Quibus sunt similes, pergit Petrus Cantor, quidam in Ecclesia psallentes, & pro pretio cantantes; quibus pecunia disciplina est, nummus Decanus, ac etiam Deus; qui idololatræ sunt, nummum potius adorantes, quam Deum: *non alias Deo cantaturi, nisi propter nummum* ".

Subdit deinde prædictus Auctor: " Quid vilius, quam duas Horas in Ecclesia quadam (quia ad illas decantandas non est constituta certa pecunia) a Laicis dici *Horas Domini*, *ceteras denarii*, imo diaboli; imo ad has Horas decantandas, & Horas beatæ Virginis non adsunt Clerici, sed præsentes in aliis, ab his fugiunt, ut nullum opus sibi *vendicet in Ecclesia Spiritus Sanctus, cum nihil gratis in ea fiat, sed omne sibi vendicet nummus* ".

Si hodie superesset Petrus, in multis reperiret Ecclesiis, quod in una se reperisse deplorat, & quasdam Horas Vicariorum, quasdam Canonicorum, & Capellanorum, non immerito appellandas videret.

Nonne cum magno divini Officii dedecore conspicitur, a duobus tribusve Vicariis Horas illas passim cursim, & syncopando decantari, quibus decantandis nullus nummus est constitutus? Numquid qui diligunt decorem domus Dei, magno animi dolore videre coguntur Canonicos, Capellanos, aliosque Clericos ex Horis Canonicis, quibus distributiones quotidianæ sunt assignatæ pene non absolutis, quasi aufugere, & ad plateas aut consortia confabulationis causâ se conferre, interim illi Officii parte, quæ distributione caret, neglectâ?

CAPUT IX.

De Residentia Canonicorum.

1. *Omnia Beneficia de Jure communi residentiam requirunt.*
2. *Ex Decreto Concilii Tridentini Canonici ad residentiam tenentur.*
3. *Quid sit residere.*
4. *Canonici integro divino Officio assistere debent.*
5. *Sine causa nequidem ad tres menses abesse possunt.*

I. CUm beneficium detur propter Officium *cap. fin. de rescriptis in VI.* nullum ad beneficium esse assumendum, nî una in eo loco resideat, ubi officium obire possit, jure cautum est: ideoque ut recte post alios Canonistas notat Fagnanus ad *Cap. Conquerente* ∺ *De Clericis non resid.* " Beneficium quantumcumque minimum, puta viginti solidorum, ex quo habetur pro titulo, de jure communi *personalem* residentiam requirit, adeo ut non residens beneficio privari debeat ". Hæc Fagnanus, qui addit: " Iste textus (scilicet citati Cap. *Conquerente*) optime probat beneficium quantumvis tenue, de jure communi obligare ad *personalem* residentiam ".

II. Igitur juxta disciplinam juris communis, Canonicos ad *personalem* residentiam astringi dubitari nequit. Quam æquissimam, atque intentioni fundatorum plane conformem disciplinam tempore Synodi Tridentinæ multum prolapsam, restaurare desiderans eadem Synodus, statuit *Sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* " Quod obtinentibus in Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesiis dignitates, Canonicatus, præbendas, aut portiones, non liceat vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab iisdem Ecclesiis quolibet anno, abesse: salvis nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt ". Cum Synodus hanc novem mensium residentiam requirat, non obstante quocumque statuto, aut quâcumque consuetudine contrariâ, recte respondit S. Congregatio, referente Fagnano *ad cap. LICET* ∺ *De præb. num.* 32. " Eo decreto sublatam esse consuetudinem *immemorialem* vacandi ultra tres menses a servitio chori ".

III. *Residere* autem juxta mentem Canonum, & Synodi Tridentinæ, " Est cum effectu Ecclesiæ in divinis deservire; nam residentia, ait Fagnanus *loco citato num.* 24. debet esse laboriosa, non desidiosa; cum beneficia ad divinum cultum, & Ecclesiastica munia obeunda sint constituta ". Quid enim prodest præsentia in loco, inquit Glossa *ad cap. unic. de Clerico non resid. in VI.* ex quo divinis non adsunt.

IV. Ut ergo Canonici dicantur residere ad mentem Sacrorum Canonum, tenentur divino Officio non tantum pro parte, sed integro assistere; alias enim pro parte duntaxat residerent. Unde cum fuisset quæsitum a S. Congregatione, an valeret statutum, ut unâ, vel duabus Horis interessentes lucrentur massam grossam, sive præbendam, amissis distributionibus quotidianis; responsum est non valere; Fagnanus dicto loco *num.* 35.

Recte proinde notavit Joan. Wiggerius de jure, & justitia *tract.* 7. *cap.* 3. *dub.* 20. *num.* 90. quod " Beneficiati, qui præbendas habent liberas sine alio officio, v. g. docendi, concionandi, audiendi confessiones, aut simili onere non gravatas, rite peragant suam residentiam, non sufficit quod in die intersint semel Officio chori, etiamsi forsitan ex consuetudine Ecclesiæ permittantur tales

,, gau-

„ gaudere proventibus cum aliis, sed de-„ bent interesse divinis Officiis omnibus, „ ita ut a peccato mortali non videantur „ excusandi illi, qui justâ cessante causâ „ absentant se ordinarie ab uno, aut plu-„ ribus Officiis„.

„ Probatur, quia ordo Canonicorum „ maxime, non Cathedralium, est in Ec-„ clesia principaliter institutus, ut ipsi Ho-„ ris nocturnis, & diurnis Deum in Psal-„ mis, Hymnis, & Canticis spiritualibus „ laudent, pro beneficiis gratias agant, „ iram Domini precibus, & intercessione „ suâ a populo avertant; & exequantur „ illud Prophetæ Joëlis c. 2. *Inter vesti-„ bulum, & Altare plorabunt Sacerdotes „ ministri Domini, & dicent: parce, Do-„ mine, parce populo tuo, & ne des he-„ reditatem tuam in opprobrium, ut domi-„ nentur eis nationes:* quo nomine libera-„ lem passim ex bonis Ecclesiæ obtinent „ sustentationem. Unde ex officio suo, & „ ex seria Ecclesiæ voluntate obligantur „ ista sedulo curare, & præstare„.

V. Denique notandum, concessionem sive permissionem absentiæ ad tres menses, cujus meminit Synodus Trident. non sic esse accipiendam, quasi Canonici libere, & licite abesse possint a choro tanto tempore pro mero libitu; sed hoc sensu, quod tanto tempore abesse possunt ex honestis causis absque speciali licentia Superioris; sive quod illius absentiæ causa legitima permittatur conscientiæ Canonicorum. Imo Synodus proprie nullum tempus absentiæ dedit, aut constituit, sed tantum prohibuit, ne longiori, quam trium mensium spatio abessent; sive, ut ait Fagnanus, non processit *concedendo*, sed *prohibendo* (a).

CAPUT X.

De causis excusantibus a residentia.

1. *Facilius a residentia excusantur Canonici, quam Pastores.*
2. *Canonici in servitio Episcopi occupati a residentia excusantur.*
3. *Non requiritur licentia Capituli.*
4. *Tantum duo, & quidem simplices Canonici cum hoc privilegio assumi possunt.*
5. *Absentia studiorum causâ a residentia excusatur.*
6. *De Jure communi requiritur licentia Episcopi, secus de consuetudine.*
7. *Debent absentes incumbere studio S. Theologiæ, aut Sacrorum Canonum.*
8. *Debent transmittere litteras testimoniales de progressu in studiis, & quid hæ continere debeant.*
9. *Litteræ testimoniales non temere concedendæ.*
10. *Privilegia hæc restringuntur ad beneficia speciali titulo personale servitium non requirentia.*
11. *Clerici, studiorum causâ absentes, observare debent statuta de vita & honestate Clericorum.*
12. *Familiares & Domestici Regis a residentia excusantur.*
13. *Limitationes hujus privilegii.*
14. *Variæ restrictiones privilegii recipiendi fructus in absentia.*
15. *Notanda circa causas absentiæ.*
16. *Solent restringi dicta privilegia ad fructus grossos.*

I. QUamvis Canonicos ad residentiam, & personale obsequium in Ecclesia, cui sunt adscripti, obligent Sacri Canones, ipsumque Canonicale officium; nihilominus esse legitimas nonnullas causas, quæ absentiam licitam faciant, ipsosque Canonicos a pœnis contra absentes de-

 cretis

(a) Die 20. Maii an. 1669. Senatus Parisiensis Arresto declaravit, abusum inesse veteri Ecclesiæ Senonensis statuto, quo a Canonicis duntaxat exigeretur residentia sex mensium, ut suorum beneficiorum fructus *Grossos* perciperent: Senatus definivit Canonicos singulis annis teneri saltem ad novem mensium residentiam.

cretis eximant, constat, imo frequentius posse esse causam sufficientem, ut Canonicorum absentia sit legitima, quam Parochorum, aut aliorum curam animarum sustinentium dubium non est: tum quod ex illorum absentia non sit metuendum tantum, quantum ex horum absentia, Animarum, & Ecclesiæ nocumentum; tum quod illorum facilius, quam horum absentia, aliorum præsentiâ suppleri possit.

II. Sic Canonicis donec in servitio Episcopi fuerint ne quidquam subtrahatur, quod de communitatis sibi beneficio debetur, respondit Alexander III. in *cap* 7. ;; *De Clericis non resid.* Ratio est: "Quia „ absentes ab Ecclesia pro servitio Episcopi, ubi servitium est necessarium, vel „ utile Ecclesiæ, & respicit Episcopum, „ quatenus Episcopum, Juris censurâ, ait „ Fagnanus ad dictum *cap.* 7. *num.* 12. „ reputantur præsentes, & censentur in„ servire Ecclesiæ..... Et servitium Epi„ scopi quatenus Episcopus est, censetur „ quasi servitium Ecclesiæ, cui præsidet, „ cum Ecclesia sit in Episcopo „.

☞ Quapropter juxta juris communis dispositionem duo saltem Canonici in actuali servitio Episcopi existentes possunt percipere fructus suæ Præbendæ in absentia; cum autem inter Episcopales functiones, una ex præcipuis sit debita populi instructio, non dubium quin si Episcopus ad hanc instructionem judicet sibi necessarios aliquos e Canonicis, eosque illum in finem sibi assumat, hi Canonici debeant reputari ut existentes in servitio Episcopi, eoque titulo possint conformiter ad jus commune fructibus suæ Præbendæ in absentia gaudere.

Quare non sine fundamento judicatum est anno 1640. in Consilio Privato Regis Galliarum, Canonicum deputatum ab Episcopo ad obeundam missionem & prædicationem, debere reputari præsentem in choro, prout refertur in Actis Cleri Gallicani, *tit.* 1. *cap.* 2. §. 27. ☜

III. Et quidem Canonicos in servitio Episcopi, etiam sine consensu Capituli, fructus in absentia lucrari, neque Episcopum teneri Capitulo probare utilitatem Ecclesiæ, communiter notant Canonistæ: id tamen ad *duos* uno consensu limitant, auctoritate responsi Honorii III. in *cap.* 15. *de Clericis non resid.* Quamvis ergo supra citatum *Cap.* 7. loquatur simpliciter de Canonicis sine ulla numeri prædefinitione, tamen declarari, & restringi debet, inquit Fagnanus, per dictum *Cap.* 15. *quod specialiter loquitur de* duobus, *idque Ecclesiarum usus approbavit.*

IV. Ulterius si Canonicus in servitio existens Episcopi præter Canonicatum in eadem Ecclesia Dignitatem obtineret, ratione cujus ad speciale aliquod, & personale servitium obligaretur, non posset occasione hujus servitii fructus illius Dignitatis absens percipere, nec a residentia eximi; ut judicatum refert Carolus Fevret, Tract. *De Abusu lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 13. ibidem notans, Episcopos tantum posse assumere in suum servitium duos simplices Canonicos suæ Ecclesiæ, qui hoc privilegio gaudeant.

V. Secunda, eaque hodie usitatissima absentiæ causa, est studium in Universitate publica, & probata. "Studentes in Theo„ logiæ Facultate, ait Honorius III. in „ *cap. fin.* ;; *De Magistris*, integre per „ annos quinque percipiant de licentia „ Sedis Apostolicæ proventus Præbenda„ rum, & Beneficiorum suorum, non ob„ stante aliquâ contrariâ consuetudine „. Quin & Innocentius III. prædecessor Honorii, Canonicis esse indultum gratiâ studiorum, ut in absentia percipiant fructus suarum Præbendarum, respondit in *cap.* 12. ;; *de Clericis non resid.* Voluitque & ipsa Synodus. Tridentina *Sess.* 5. *cap.* 1. *de reformat.* "Ut Scholares, qui in ipsis scho„ lis student, privilegiis omnibus de per„ ceptione fructuum, Præbendarum, & „ Beneficiorum, in absentia a jure com„ muni concessis, plene gaudeant & „ fruantur „.

VI. Si jus commune spectemus, ut quis studiorum causâ absens fructus percipiat, requiri expressam licentiam Episcopi communiter docent Canonistæ; & fuse probat Fagnanus *ad cap. Cum ad hoc* ;; *de Cler. non resid.* "Ideo autem est necessaria Epi„ scopi licentia; quia cum transmittendi „ ad studia litterarum debeant esse doci„ les, Episcopus debet sedulo disquirere, „ an sint ætate, naturâ, & ingenio tales, „ qui

„ qui possint in litteris proficere, & hos „ tantum licentiare „.

Verum cum & privilegia Universitatibus Belgii indulta, ipsaque Concilia passim generaliter studiorum causâ absentibus fructus Beneficiorum in absentia indulgeant, praxis Belgii hanc Ordinarii licentiam non requirit; & ita quoque servari refert Rebuffus in praxi Benef. *p.* 2. *De disp. de non resid. num.* 25. & judicatum ait Fevret loco citato; qui & ibidem monet, hoc privilegium non concedi nisi sub certis conditionibus; quarum prima hæc est, quod ii soli hoc gaudeant privilegio, qui ad publicas Universitates mittuntur, ut studeant Theologiæ, vel Sacris Canonibus.

VII. Et sane cum Theologica, & Sacrorum Canonum scientia pene unica sit Canonicorum, & Clericorum vocationi conveniens; ideoque *sola Clericorum Scholastica disciplina vocetur*, merito requiritur, ut illi operam suam navent. Unde S. Carolus in Concilio Mediol. 1. *p.* 2. *cap.* 27. recipientibus fructus in absentia causâ studiorum imposuit hanc legem, " ut vere in „ publico, celebrique Gymnasio, *Theologiæ* „ *vel Sacris Canonibus* studeant.

Huic consonat praxis Curiæ Romanæ, quæ concedens licentiam absentiæ studiorum causâ apponit hanc clausulam: " Ora- „ tor operam in aliqua approbata Uni- „ versitate studii generalis, seu Gymnasio „ publico, studio *Theologiæ*, aut *Decreto-* „ *rum*, actu navare teneatur „. Pyrrus Corradus *De Dispens. lib.* 5. *cap.* 6.

VIII. Altera eaque notanda conditio est, quod teneantur residentes in Universitate singulis semestribus, aut ad minus singulis annis, Episcopo, aut Capitulo litteras testimoniales sui Regentis seu Professoris de progressu in studiis exhibere.

Et quidem S. Carolus in Concilio Mediol. 1. *part.* 2. *cap.* 27. statuit, ut ii, qui studiorum causâ absunt, " singulis sex men- „ sibus Episcopo scriptum sui Doctoris „ exhibeant, quo is ipsos in eo studii ge- „ nere proficere testetur; quod etiam „ Episcopus secreto ab aliis cognoscere „ studeat „.

Similiter Patres Concilii Tolosani an. 1590. *p.* 1. *cap.* 2. §. 5. volunt, " ut stu- „ dentes Canonici temporis fideliter exacti, „ studiorumque progressus Capitulum singulo anno admoneant. Cujus rei statim „ a Capitulo Episcopus certior fiet „.

Synodus quoque Coloniensis anno 1536. *part.* 1. *cap.* 5. loquens de Canonicis ad Universitates studiorum causâ mittendis, adjicit hanc cautionem: " dum tamen cer- „ tis testimoniis singulis annis ad Collegia „ mittendis constet, nec perversis moribus „ eos deditos, nec studia vana, quæ ad „ Ecclesiæ ædificationem non conducant, „ sectari: committendum enim non est, „ ut divino cultui dicata stipendia, in hu- „ jusmodi Canonicos dyscolos erogentur „.

Eodem collimant litteræ testimoniales, quas sigillo Universitatis munitas a Canonicis, aliisque Clericis studentibus, singulis annis exhiberi vult Synodus Mechl. P. I. *tit. De vita & honest. Cleric. cap.* 4. quæ & præcipit, ut litteræ illæ quoque testentur, utrum Clerici studentes utantur vestitu Ordini suo, & vocationi congruo.

Ex his evidens est, hoc Studentium privilegium eo unice collimare, ut Ecclesia aliquando egregios, & eruditos Ministros, & Operarios habere queat; ut proinde nullatenus improbandum sit, quod judicatum in Parlamento Tolosano refert Tornet *Litt. C. Cap. VIII.* ut si Canonicus studens in Universitate postmodum transeat ad statum matrimonialem, ut nolit esse professione Ecclesiasticus, Capitulum posset repetere fructus perceptos.

IX. Ex his facile intelligitur, litteras testimoniales Clericis studentibus, a Doctoribus aut Universitate non esse annuendas, nisi prævio examine constet de eorum in studiis diligentia, & progressu: ne alias per hujusmodi testimonia Episcopis, & Capitulis imponatur.

X. Solent denique hæc absentiæ privilegia restringi ad Canonicatus, & Beneficia, quæ speciali titulo *fundationis* non exigunt aliquod *personale*, & particulare servitium; uti aliquoties in contradictorio judicio decisum fuisse testatur Fevret *Tract. de abusu l.* 3. *c.* 1. qui & addit, nonnumquam numerum Canonicorum volentium abesse studiorum causâ, restrictum fuisse ad duos, aut quatuor pro majore, vel minore numero Canonicorum præsentium, ne alias officium divinum, aliaque Ecclesiæ mu-

munia absolvi non possent. Vide etiam Brodeau in notis ad Louetium *Litt. C. cap.6.*

XI. Denique meminisse oportet Canonicos in Academia studiorum causâ versantes, quod Canones, ac Romani Pontifices pro tempore quidem eos a personali residentia absolvant, ut commodius, majorique otio studiis incumbere queant, scientiamque suæ vocationi congruentem comparare; nequaquam tamen eos eximant ab observatione eorum, quæ de vita & honestate Clericorum Canonibus decreta sunt; nullumque studiis impedimentum ingerunt.

Quapropter voluere Patres Synodi Mechl. P. I. loco citato, " ut Clerici, qui " in Academiis, aut Scholis majoribus, " vel minoribus vivunt, & in alio quam " in sui Beneficii loco resident, intra mensem a die publicati hujus Concilii Provincialis, corona, pileo, caligis, & vestitu Ordini suo, & vocationi congruo " utantur ": cujus rei etiam in litteris testimonialibus singulis annis transmittendis mentionem fieri mandat.

XII. Plures alias, tum ex jure communi, tum ex privilegiis particularibus causas absentiæ recensent Doctores, & quidem Glossographus ad Sanctionem Pragmaticam titulo *Qualiter Horæ sint dicendæ*, Verbo *Teneantur*, dicit: " Ex privilegio " Pii II. Mantuæ concesso, Capellani, " Clerici familiares, & Domestici Regis, " & Reginæ, in eorum servitio, percipiunt grossos fructus suorum Beneficiorum, tamquam si in iis residerent, non " obstante quod non fecerint primam residentiam ex statuto ".

XIII. Verum hoc privilegium probans Parlamentum Parisiense in favorem Capellanorum Capellæ Regiæ, illud limitavit, inquit Fevret Tract. *de abusu lib. 3. cap.* 11. ad fructus grossos, & tempus servitii. Et Litteræ Regiæ, quibus Capellanis Oratorii Regii conceditur jus percipiendi fructus in absentia, nominatim excipiunt distributiones quotidianas. Plurima judicata occasione hujus privilegii videre licet apud Brodeau in notis ad Louetium *Litt. C. cap.* 32. qui & *cap.* 24. eodem privilegio gaudere, asserit, Consiliarios Ecclesiasticos supremorum Parlamentorum tamquam Domesticos Regios; quique Regi in administranda justitia continuo assistant; atque hoc titulo anno 1641. Consilium Privatum adjudicavit Eustachio l' Escuïer Canonico Tornacensi, & Consiliario Ecclesiastico in Senatu Montensi fructus suæ Præbendæ in absentia, ut refertur in Registro M. S. Archiepiscopatus Mechliniensis *Centuriâ 2. art.* 35. Hoc tamen privilegium, ut & præcedens non habere locum in Beneficiis curam animarum habentibus; aut ex fundatione particulare & personale officium requirentibus, sæpius judicatum testatur Choppin in Monastico *Lib. 1. cap. 3.* & De polit. Eccles. *Lib. 3. tit. 3. num.* 20.

Idem privilegium Principum nostrorum Domesticis, & Capellæ Burgundiæ Capellanis concessum esse nostrates asserunt, & praxis comprobat; de quibus vide Zypæum in jure novo *tit. de Clericis non resid. n.* 19.

☞ XIV. Privilegia absentiæ cum ea moderatione, & restrictione intelliguntur, ut numerus præsentium judicetur sufficiens divinis Officiis rite persolvendis.

Hinc in Actis Cleri Gallicani *tom. 2. part. 2. tit. 14. cap.* 12. refertur judicatum per Parlamentum Parisiense die 4. *Martii* 1614. non posse esse in eadem Ecclesia ultra *quatuor* Canonicos, qui dispensentur a residentia causâ studiorum.

Et *cap.* 10. ibidem refertur Arrestum Consilii Privati datum in judicio contradictorio die 19. *Junii* 1685. quo in primis declaratum est, Consiliarios Clericos, necnon Officiarios Capellæ Regiæ de Canonicatu provisos, obligatos esse residere extra tempora exercitii suorum officiorum.

Præterea declaratur, quod in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, quæ non pertinent ad provisionem suæ majestatis, non nisi *duo* queant esse privilegiati dictæ Capellæ Regiæ: & in Ecclesiis ad collationem suæ majestatis spectantibus non ultra *quatuor*.

Imo licet numerus Canonicorum ascenderet ad 40. non possent tamen esse ultra *sex* lucrantes fructus suarum præbendarum in absentia, absque distributionibus manualibus, quæ præsentibus affectæ remanehunt. ☜

XV. Porro circa hæc aliaque privilegia Canonicos, aliosque Ecclesiasticos a residentia

tia eximentia obfervandum, illa effe fpecies quafdam difpenfationis; ideoque iis utentes expendere debent, num fit fufficiens caufa iis utendi, id eft, ea Ecclefiæ utilitas, aut neceffitas, quæ compenfet incommodum ex non refidentia proveniens: nimirum quod fructus deftinatos hujus particularis Ecclefiæ miniftro percipiat, cum nullum interim huic Ecclefiæ officium impendat; ac infuper miniftro privet, quem habere poffet, fi beneficium, quod abfens retinet, dimitteret.

XVI. Denique notandum, plerafque caufas, five de jure communi, five ex privilegio a refidentia excufantes, reftringi ad *fructus groffos* in abfentia percipiendos; pauciores vero effe, quæ & quotidianas diftributiones comprehendant, de quibus capite fequenti.

CAPUT XI.

De caufis legitimis recipiendi diftributiones in abfentia.

1. *Diftributiones Jure communi abfentibus vix unquam conceduntur.*
2. *Corporalis infirmitas, aut Ecclefiæ utilitas non fufficit, nifi concurrat confuetudo.*
3. *Confuetudo Belgii non nihil laxior quam jus commune.*
4. *An audientes Confeffiones, & celebrantes tempore divini Officii gaudeant diftributionibus?*
5. *An publice docentes tempore divini Officii?*
6. *Quibus cedant diftributiones abfentium?*

I. SI jus commune fpectemus, nonnullæ caufæ quidem ut legitimæ probantur, ob quas Canonici, aliique fimiles Beneficiati a refidentia excufentur, fructufque Beneficiorum etiam abfentes percipiant; fed pene in omnibus cum reftrictione ad folos fructus *groffos* fuæ præbendæ, ut vocant, exclufis diftributionibus quotidianis, quæ *victualia*, vel *manualia* dicuntur; eo quod in manum præfentem quafi tradantur; quæ de jure communi vix ulli abfenti concedi reperies; adeo ut etiamfi quis refcriptum, five privilegium a Sede Apoftolica obtinuerit de percipiendis fructibus cum claufula, *ac fi præfens effet.* "Nihilominus, ait Fagnanus ad *Cap.* LICET *de præb. num.* 101. diftributiones non deberentur. Nam harum diftributionum ea eft natura propria, ut debeantur his tantum, qui *vere* interfunt Officiis divinis, non autem his, qui ficte refident, aut juris interpretatione".

Similiter Synodus Tridentina *Seff.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* ftatuit: "ut diftributiones, qui ftatis Horis interfuerint, recipiant; reliqui, quâvis collufione aut remiffione exclufâ, his careant, juxta Bonifacii VIII. Decretum, quod incipit *Confuetudinem*, quod S. Synodus in ufum revocat, non obftantibus quibuscumque ftatutis, & confuetudinibus".

II. Nulli ergo, nifi *actualiter* Horis Canonicis interfuerit, ex mente Concilii Trident. diftributiones concedendæ funt; idque juxta Decretum Bonifacii VIII. a Synodo innovatum: quod Decretum relatum in *cap. unico de Clericis non refid. in VI.* reprobat tamquam corruptelam omnem confuetudinem concedentem diftributiones quotidianas aliis, quam qui *actualiter* & *vere* Horis Canonicis interfuerint, *exceptis illis*, ait, *quos infirmitas, feu jufta & corporalis neceffitas, aut evidens Ecclefiæ utilitas excufaret.*

Hac exceptione nequaquam intendit Pontifex, diftributiones concedendas iis omnibus, qui ex evidenti Ecclefiæ utilitate abfunt; aut quorum abfentiam utilitas Ecclefiæ aliunde compenfat, & excufat; fed folum vult, non effe improbandam confuetudinem, aut ordinationem Ecclefiæ, diftributiones abfentibus annuentem, fi modo vel infirmitas corporalis, aut evidens Ecclefiæ utilitas concurrat.

Quis enim dubitet, in Ecclefiæ utilitatem cedere, ut Canonici in regimine Diœcefis Epifcopo affiftant, & inferviant? & tamen fi jus commune fpectemus, *diftributiones* eis abfentibus non debentur. Similiter negari nequit, quin abfentia Canonicorum ftudiorum causâ cedere poffit in Ecclefiæ utilitatem, & tamen diftributiones quotidianas nemo eis affignat.

Ut

Ut ergo de recipiendis in absentia distributionibus recte judicemus, non tantum inquirendum, an corporalis infirmitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas absentiam excuset, sed an etiam aliqua Ecclesiæ ordinatio, vel consuetudo concurrat.

Ita in plerisque Ecclesiis absentes ob corporis infirmitatem lucrantur distributiones illarum Horarum, quibus, dum sani sunt, interesse solent. Et licet Bonifacius VIII. in citato *cap. unico* idem velit observari quoad distributiones in defunctorum anniversariis largiendas, tamen in nonnullis Ecclesiis Canonici absentes ob corporalem infirmitatem accipiunt distributiones Horarum, & non anniversariorum: ut proinde id a consuetudine cujusque Ecclesiæ maxime dependeat.

III. Similiter, licet de jure communi tantum gaudeant distributionibus, qui occupantur in negotiis Ecclesiæ suæ, nihilominus consuetudo Ecclesiarum Belgii debet, conformiter ad Synodos Provinciales, intelligi " in Ecclesiæ negotiis occupari „ non solum eos, qui Capituli, vel Fabricæ negotia tractant, (verba sunt Synodi Mechl. P. I.) sed & Episcopum, „ Archidiaconum, Pœnitentiarium, atque „ illos omnes, qui propria dignitatum, „ vel præbendarum suarum munia obeunt, „ aut Episcopis Ordines conferentibus, visitantibus, ac in aliis Episcopatus negotiis occupatis adsunt, vel aliquo ab „ eis missi consilium, & operam suam „ impendunt, quos pro eo tempore (fraude, & dolo seclusis) decernit pro præsentibus reputari, & omnibus emolumentis gaudere debere, sicut si *personaliter* divinis interessent „. *Tit. de Officio divino cap.* 5.

IV. Idem declarans Synodus Camerac. P. II. *tit.* 18. *cap.* 5. & *cap.* 6. ait: "Similiter eos, qui vel celebrant, vel audiunt confessiones, ipsâ Horâ, quâ hæc „ faciunt, pro præsentibus habendos esse, „ modo tamen ad principales Horas juxta „ Ecclesiæ suæ consuetudinem ingressum „ fecerint; & Missâ suâ, aut confessionibus finitis, si nondum sit peractum Officium chori, in ipsum redeant „. Idem quoad celebrantes habet dicta Synodus Mechliniensis *cap.* 6. Et ita quoad celebrantes, & audientes confessiones tempore divini Officii in Belgio obtinet; tametsi jus commune quoad eos, quibus ex munere non incumbit onus excipiendi confessiones, vel obligatio illis Horis celebrandi, non omnino consonet; uti videre est apud Fagnanum ad *Cap.* LICET *de præb. n.* 118.

Illud quoque notandum, quod consuetudo celebrantes tempore divini Officii non excuset, nisi cum consuetudine concurrat juxta Constitutionem Bonifacii VIII. utilitas Ecclesiæ. Unde Canonici, qui aliis majoribus negotiis non distrahuntur, tempusque sufficiens habent, ut extra tempus divini Officii celebrent; neque aliquid notabile occurrit, quod celebrationem eo tempore exigit, nescio an vi hujus consuetudinis satis sint securi; dum ita passim divina Officia negligunt, & chorum deserunt celebrationis causâ.

V. Ad hæc citata Synodus Cameracensis *cap.* 7. " Favore studiorum eos, qui „ ad docendum in ipsis Ecclesiis Cathedralibus, aut Collegiatis, vel in Universitatibus (quoad beneficia, quæ in ipsis „ Universitatibus possident) obligantur, „ iis diebus, quibus actu docebunt, aut „ publicis disputationibus intererunt, pro „ præsentibus habendos esse statuit, modo „ duabus de majoribus Horis in die intersint „.

Evidens est juxta hujus Synodi decretum, quod Professores Academici, qui vi suarum lectionum sunt Canonici, deberent haberi pro *præsentibus*, in iis saltem Horis, quibus actu in lectionibus, & disputationibus publicis occupantur: contrarium tamen de consuetudine obtinere manifestissimum asserit Zypæus *De Clericis non resid. num.* 40. qui ibidem quoque multis probat, maxime dependere a consuetudine, & ordinatione Ecclesiarum, quæ sit dicenda *Ecclesiæ utilitas* aut *necessitas*, ut distributiones absentibus dari possint.

Qui ergo sine probata causa, secundum jam dicta, "*personaliter* competens sibi officium juxta formam ab Episcopo præscribendam quolibet die statuto non impleverint, illius diei distributionem amittant, nec ejus (ait Synodus Trid. *Sess.* „ 22. *cap.* 3. *de reformat.*) quoquo modo „ dominium acquirant, sed Fabricæ Ecclesiæ,

„ clesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Ordinarii applicetur „.

VI. Verum quoad applicationem portionis, quæ absenti cedere deberet, aliter in plerisque Ecclesiis usus obtinet.

Cum enim bona Ecclesiæ, sive Fabricæ soleant esse distincta, & separata a bonis Canonicorum, aliorumque Ministrorum Ecclesiæ, sive mensâ Capitulari, quoad distributiones absentium; usus habet, ut si singulis Canonicis, & Beneficiatis certa portio assignata sit, seu cuilibet, qui Divinis interfuerit, detur certa quantitas, tunc portio absentis, sive id quod superest, inter præsentes non dividitur, sed manet in massa communi: si vero certa portio seu quantitas singulis non sit assignata, sed una omnibus, quæ inter præsentes sit distribuenda, tunc portio absentium manet apud præsentes; augeturque propter absentiam aliorum; idque non tam jure accrescendi, quam non decrescendi, ut loquuntur Jurisconsulti.

Hæc tamen intelligi debent quoad prius membrum, si portiones desumantur ex massa, seu bonis Capitularibus: si enim v. g. ab hæredibus defuncti singulis Canonicis, aut Beneficiatis detur certa quantitas in exequiis, aut sepulturis, absentium portiones manebunt apud hæredes. Similiter hæc omnia intelligenda sunt, nisi alia consuetudo Ecclesiæ, quoad hanc applicationem obtineat. Vide Garciam de Beneficiis *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 443. & *seqq.*

„ Similiter dicendum est, ait Garcias dicto loco *num.* 449. de fructibus præbendæ amissis ob non residentiam, vel alias, quod si in Ecclesia non sunt præbendæ distinctæ, nec est facta divisio redituum inter Ecclesiam, & ejus Ministros, sed ex patrimonio, & bonis Ecclesiæ dentur præbendæ, & reditus Ministris, assignatâ cuilibet certâ portione, tunc fructus amissi ad ipsam Ecclesiam pertinent; si vero est mensa Capitularis, & massa communis Canonicorum, & Beneficiatorum distincta a patrimonio Ecclesiæ, seu Fabricæ, quæ inter residentes pro suis præbendis dividitur, ut communiter est in Ecclesiis Hispaniæ, tunc portio absentium, seu alias amissa in mensa Capitulari remaneat cum reliquis ejusdem fructibus inter residentes dividenda „.

TITULUS VIII.

De Capitulo Cathedrali.

CAPUT I.

Capitulum Cathedrale Ecclesiæ Senatum repræsentat, & unum cum Episcopo corpus constituit.

1. *Primis seculis Presbyteri, & Diaconi unum cum Episcopo Ecclesiæ Senatum componebant.*
2. *In eorum locum successit Capitulum Cathedrale.*
3. *Capitulum Cathedrale esse Senatum Ecclesiæ probatur.*
4. *Capitulum Cathedrale tamquam Senatus Ecclesiæ præcedit cetera corpora Ecclesiastica.*
5. *Etiam Magistratum Civilem.*
6. *Singuli Canonici Cathedrales præcedunt omnium inferiorum Ecclesiarum Canonicos.*
7. *Canonici Cathedrales ut singuli in dignitate non sunt constituti, ad eam tamen accedunt.*

I. Primis nascentis Ecclesiæ seculis Presbyteri, & Diaconi in civitate Episcopali curam animarum gerentes, unum cum Episcopo corpus quasi constituebant, Senatumque formabant, quos idcirco Vir Apostolicus B. Ignatius Martyr scribens ad Magnesianos, ait esse loco *Senatus Apostolici*. Et in Epistola ad Trallianos vocat *Consistorium Sacrum*, *Consiliarios*, & *Assessores Episcopi*. De quibus & Hieronymus

nymus in Caput 3. Isaiæ, *Et nos habemus*, inquit, *in Ecclesia Senatum nostrum*, *Cætum Presbyterorum*.

II. Subsequentibus seculis paulatim Presbyterorum, Clericorumque numero crescente, cœperunt Episcopi e Clero quosdam eligere, sibique propius assignare, quorum consilio, & operâ Diœcesim suam regerent; quos posterior ætas *Canonicos Cathedrales* tamquam *Cathedræ* Episcopali propius adhærentes, & eorum Cœtum *Capitulum Cathedrale* vocavit: ☞ quæ enim primitus per Episcopum cum consilio, & consensu *Cleri* erant secundum Canones tractanda, & resolvenda, tandem tractari, & absolvi cum consilio, vel consensu Capituli, neglecto reliquo Clero, cœperunt.

Admodum verisimile est, hoc jus ad Capitula Cathedralia, excluso reliquo Clero, demum seculo decimo, aut undecimo devolvi cœpisse, quando & Beneficiorum, & Dignitatum tituli erecti, & separatim ab ordine collati leguntur: quemadmodum sub idem pene tempus, electio Episcoporum ad Cathedrales Canonicos, reliquo Clero excluso, translata scitur.

Verum etiamsi hæc hodie disciplina invaluerit, & recepta sit, ut scilicet Capitulum Cathedrale *Senatus* Ecclesiæ reputetur, atque Episcopus illud, ut suum *Senatum* habeat, quemadmodum olim suum Clerum; nihilominus indubitatum est, quod non raro expediret, ut Episcopus in suum consilium alios e suo Clero, notanter Parochos, atque Archipresbyteros adscisceret, maxime dum agitur de his, quæ curam animarum, & regimen spirituale populi concernunt, & in quibus frequenter hi præ Canonicis Cathedralibus solent esse versati, & de abusibus reformandis propius instructi; utpote Episcopis in hac curâ, & regimine cooperatores.

Unde optarunt Synodi, ut Episcopi, ut minus annuatim convocent Archipresbyteros, ut cum iis deliberent, ac statuant, quæ ad extirpandos abusus, & procurandam salutem animarum intellexerint opportuniora; uti supra *tit. 6. c. 4. n. 5.* dictum est. ☜

III. Porro quemadmodum antiquitus Presbyteri, & Diaconi civitatis Episcopalis *Senatum* Episcopi, atque unum cum Episcopo corpus formabant, sic Capitulum Cathedrale, quod huic Presbyterorum, & Diaconorum cœtui successit, *Senatum* Ecclesiæ, & unum cum Episcopo corpus constituere dicitur.

Unde monet Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* Canonicos Cathedrales: " ut vestitu decenti tam in Ecclesia „ quam extra assidue utantur; ab illicitisque venationibus, aucupiis, choreis, „ tabernis, lusibusque abstineant; atque „ eâ morum integritate polleant, ut merito Ecclesiæ *Senatus* dici possit „.

Et Synodus Burdigalensis anno 24. decimi septimi seculi *cap.* 9. §. 8. " Decet „ Metropolitanam Ecclesiam, & alias Cathedrales Ecclesias eas personas ita probitate, & scientiâ commendatas ad Canonicatus eligere, & assumere, ut ex „ iis corpus Capituli coalescens *Senatus* „ Episcoporum, unde consilium accersant, „ merito dici possit „.

IV. Porro quia Capitulum Cathedrale ipsum quodammodo totius Diœcesis Clerum repræsentat, atque unum cum Episcopo Senatum ac corpus constituit, etiam prærogativâ præcipuâ gaudet, ceteraque omnia Corpora Ecclesiastica præcedit.

Hinc concludit Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi *part.* 4. *consid.* 32. quod „ Abbates non debeant supersedere Canonicos Ecclesiæ Cathedralis, nec debent „ eos præcedere, maxime quando processionaliter procedunt, & ita quasi universaliter servatur, maxime in Regno „ Franciæ, ubi semper Ecclesiæ Cathedrales præferuntur in quibuscumque Processionibus, & aliis actibus Ecclesiasticis „.

V. Cumque quæstio incidisset inter Capitula Cathedralia, & Magistratus Civiles super *præcedentia*, hæc non semel in contradictorio judicio Capitulo Cathedrali utpote *Senatum* Ecclesiæ repræsentanti adjudicata fuit; atque generaliter Rex Galliæ declaravit 8. Februarii 1657. Canonicos Cathedrales esse manutenendos in præcedentia in omnibus conventibus publicis, & privatis ante Officiarios, & Magistratus, etiam Senatus Regios Præsidiales ut vocant, sive Curiarum subalternarum, ita ut

ut Corpus Canonicorum præcedat Corpus Officiariorum, & singuli Canonici singulos Officiarios. Vide Acta Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 1. *cap.* 8. *n.* 28. *& seq.*

VI. Quin & singuli Canonici Cathedrales præcedunt singulos Canonicos omnium inferiorum Ecclesiarum, possuntque Canonici Cathedrales juxta Innocentium III. *in cap.* SEDES APOSTOLICA *de rescriptis* dici Clerici *primi* gradus, alii autem Clerici *secundi* gradus.

VII. Quia tamen singuli Canonici proprie non constituunt *Senatum*, aut Corpus ipsam Ecclesiam Cathedralem repræsentans; neque jurisdictio, aut auctoritas singulis Canonicis, sed corpori competit; singuli quoque Canonici Cathedrales Dignitatem habere non dicuntur; distinguunturque a constitutis in Dignitate in *cap.* STATUTUM *de rescriptis in* VI. ut notat Zypæus *Consult.* 2. *de Majorit. & obed.* Docetque Canonicos Cathedrales ut singulos cedere debere Decanis, Præpositis, aliisque in Dignitate constitutis, etiam Ecclesiarum Collegiatarum: quamquam & in his consuetudo locorum varia esse possit, quæ in similibus attendenda est, ut recte monet Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi *part.* 4. *Conf.* 38.

Prærogativa quidem horum Canonicorum vel in hoc elucet, quod ipsi Judices a Sede Apostolica *in partibus* delegari queant, quod nulli alteri de Clero præterquam in Dignitate constituto conceditur.

CAPUT II.

Capitulum Cathedrale quantumvis exemptum debet Episcopo tamquam *Capiti* reverentiam, & honorem exhibere; & in quibus hæc consistant?

1. *Episcopus semper habitus Caput sui Cleri.*
2. *Capitulum Cathedrale eum pro tali agnoscere debet.*
3. *Capitula Cathedralia desertâ vitâ communi a jurisdictione Episcoporum se eximere cœperunt.*
4. *Synodus Trid. voluit præcipuum honorem adhiberi Episcopo, non obstante exemptione.*
5. *Nulla exemptio excusare potest Capitula ab exhibendis iis, quæ sunt honoris, & reverentiæ.*
6. *Capitula etiam exempta impedire nequeunt, ut Episcopus solemniter ad suam Cathedram deducatur; eique benedictionem danti se inclinare debent.*
7. *Episcopo in Ecclesia Cathedrali etiam exempta prima, & honorabilior Sedes sæpius adjudicata.*
8. *Non obstante exemptione Canonici operâ, & consilio Episcopo assistere debent; & ad postulationem Episcopi congregationem indicere.*
9. *Canonici etiam exempti jura reverentialia suo debent Episcopo.*

I. TOtius Cleri Episcopum Caput esse, eique præcipuam agendorum in sua Diœcesi curam incumbere indubitatum est.

Hinc illud Concilii Carthaginensis IV. *Can.* 35. apud Gratianum *Dist.* 95. *Can.* 10. " Ut Episcopus in Ecclesia, & consessu Presbyterorum *sublimior* sedeat ";
Et illud viri Apostolici S. Ignatii in Epistola ad Smyrnenses: " Omnes Episcopum
" sequimini, ut Christus Patrem, & Pre-
" sbyterorum Collegium ut Apostolos. Et
" Diaconos revereamini ut ex Dei præ-
" cepto administrantes. Sine Episcopo *ne-*
" *mo* quidquam faciat eorum, quæ ad Ec-
" clesiam spectant ".

II. Cum vero Capitulum Cathedrale præcipuam Cleri partem constituat, atque totius Diœcesis quodammodo Clerum repræsentet, *Senatumque* componat; Hierarchicus Ordo, atque Episcopalis Dignitas exigunt, ut Capituli Cathedralis Caput ac Præses sit Episcopus; ipsumque ut talem Canonici revereantur, atque suspiciant, uti respondit Alexander III. in *cap.* NOVIT *De his quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli.*

III. Vita communi Canonicorum durante, quando Canonici, quos hodie *Cathedrales* dicimus, cum Episcopo, atque sub ejus directione in communi vivebant;

perfectissima erat capitis, & membrorum conjunctio: At vitâ communi in singularem mutatâ, ipsisque Capitulorum proventibus ab Episcopalibus separatis, cœperunt Canonici non secus ac Monachi a jurisdictione Episcoporum quærere exemptiones.

IV. Quas exemptiones utpote Episcopis in præcipuam sui Cleri partem subtrahentes auctoritatem; atque liberius delinquendi facultatem Canonicorum foventes, aboleri, ipsasque Capitula Cathedralia ad pristinam subjectionem Episcopi reducere desiderantes Patres Tridentini, nonnulla decrevere, quæ temporum ac rerum conditio patiebatur pro restituenda Episcopali in Capitula Cathedralia auctoritate, *Sess.* 25. *cap.* 6. *de reformat.* " Atque inter alia, ut Episcopis ubique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est; eisque in choro, & in Capitulo, in Processionibus, & in aliis actibus publicis sit prima sedes, & locus, quem ipsi elegerint, & præcipua omnium rerum agendarum auctoritas ".

V. Et sane, non obstante quâcumque exemptione, Episcopus manet Caput, & Primarius Pastor, ac Pater sui Cleri, ac totius Ecclesiæ sibi creditæ; ideoque nullatenus Canonici, quantumvis exempti a jurisdictione Episcopi, ipsi negare possunt, quæ *honoris* ac *reverentiæ* sunt, non magis quam filius emancipatus naturalia illa obsequii, & honoris jura negare queat Patri suo naturali; uti recte observat Carolus Fevretius Tract. *de abusu lib.* 3. *cap.* 1. *cum nusquam exempti liberi esse censeantur*, inquit, *ab obsequio reverentiali*.

VI. Hac de causa Capitula quantumvis exempta impedire nequeunt, quominus Episcopus in Pontificalibus incedens per Apparitores, & Accensos (*a*) suos, cum suis respective sceptris, & virgis ad Cathedram suam deducatur; dictique. Ministri sua loca prope Episcopum, quo præsto esse queant in ejus servitio, obtineant: quemadmodum ibidem notat Fevretius; addit insuper, quam injuste ac parum christiane quidam Canonici prætenderent vi suæ exemptionis se eximere a genuflexione, aut corporis inclinatione cum reliquo populo, dum Episcopus solemniter benedictionem impertitur; atque ab hac sua prætensa denegatione destitisse, cum prævidèrent se a Senatu Regio, cujus protectionem Episcopus imploraverat, certo condemnandos.

VII. Ulterius, ex Decreto Synodi Tridentinæ, Episcopis in omnibus actibus publicis, & in choro debetur prima sedes, & locus, quem ipse elegerit, idque rursus non obstante quâcumque Capituli exemptione a jurisdictione Episcopi; eo quod hæc juribus, & obsequiis honorificis atque reverentialibus, ratione caracteris Episcopalis debitis, minime deroget.

Quapropter Episcopus in sua Ecclesia Cathedrali, tametsi exemptâ, potest habere sedem, seu thronum elevatum, uti judicatum in Parlamento Regio pro Episcopo Catalaunensi contra suum Capitulum 15. Feb. 1664. ex Renato Choppino refert Fevretius *Lib.* 3. *cap.* 3. Similiter cum nonnulli Canonici Ecclesiæ Cathedralis Æduensis vellent impedire Episcopum, ne Cathedræ suæ imponeret umbellam (*b*), quæstione ad Parlamentum Regium delatâ, declaratum fuit 14. Martii 1657. referente ibidem Fevretio, Episcopo liberum esse habere umbellam in Cathedra sua elevata ad tres gradus; ad quam possit accedere sive in habitu Pontificali, sive Canonicali, quotiescumque ei libuerit.

VIII. Ad hæc, quia Episcopo semper intacta ac integra manet cura totius Diœcesis, atque præcipua omnium rerum gerendarum auctoritas; nec non ipsa Capitula Cathedralia obligentur, quâcumque exemptione non refragante, consilio ac operâ ei assistere; cum eum in finem fundata sint, & instituta, consequens est, Canonicos negare juste non posse congregationem Capituli, cum eam Episcopus necessariam pro negotiis Ecclesiæ suæ judicaverit. Atque hinc a Senatu Parisiensi 15. Feb. 1564. judicatum fuit, Episcopum Cabilonensem imperare posse, ut cogatur Capitulum, quotiescumque deliberandum erit pro negotiis Ecclesiæ, aut concernentibus servitium Regis. Carolus Fevretius *lib.* 3. *cap.* 1.

☞ IX.

(*a*) Vassaux.

(*b*) Un Dais.

☞ IX. Cum Episcopus, non obstante quâcumque exemptione remaneat Caput, & Prælatus totius sui Cleri, & Capituli, & eo titulo debeatur illi debita reverentia; & honor externus sit ipsi exhibendus, ejus caracteri correspondens, non sine fundamento jam pridem condemnati fuerunt quidam Canonici Ecclesiæ cujusdam Cathedralis, non obstante allegatâ per eos contrariâ possessione, comitari suum Episcopum in publicis Processionibus; nec posse *separatim* procedere, uti refert Joannes Galli *quæst.* 326. ubi Carolus Molinæus in margine ad verbum *Canonici* adjicit: QUAMVIS EXEMPTI, *quia non sunt exempti a jure reverentiali; nec ab onere & obligatione ministerii communis, sed a contentiosa jurisdictione.*

Hæ quæstiones Galli cum notis Molinæi habentur insertæ volumini secundo Operum Molinæi ultimæ editionis Parisiensis. ☜

CAPUT III.

Quomodo Episcopus Capitulis etiam exemptis interveniat.

1. *Synodus Trident. voluit, ut in Capitulis etiam exemptis Episcopi præsiderent.*
2. *Hoc decretum quantumvis justissimum ubique executioni mandari non potuit.*
3. *Episcopi postularunt unionem præbendæ suo Episcopatui, ut* Capitulum *tamquam Canonici intrare possint.*
4. *Non est novum, quod Episcopus in qualitate Canonici Capitulo intersit.*
5. *Unde dignoscatur, an interveniat* ut Canonicus, *an* ut Prælatus.
6. *Quem locum obtineat, dum intervenit ut Canonicus.*
7. *Non præsidet, dum intervenit ut Canonicus, nisi privilegio, aut consuetudine contrarium obtineat.*
8. *Quod suffragium Episcopus in Capitulum habeat.*
9. *Exemptia Capitulorum quomodo limitanda.*

I. SYnodus Tridentina auctoritatem, atque jurisdictionem in Capitula sua Cathedralia, quantum temporum conditio patiebatur, Episcopis restituere volens, præter ea, de quibus capite præcedenti, statuit, ut " si Episcopi aliquid Canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agatur, Episcopi ipsi Capitulum convocent, vota exquirant, & juxta ea concludant ". *Sess.* 25. *cap.* 6. *de reformat.*

Itaque ex mente Patrum Synodi Tridentinæ, Episcopi sunt ipsorum Capitulorum Moderatores, atque Præsidentium munia, & functiones exercent: idque non tantum quoad Capitula jurisdictioni suæ subjecta, sed etiam *exempta;* utpote de quibus unice in suo Decreto agit Synodus.

Et sane quid justius, ac ipsi Ordini Hierarchico conformius, quam ut is in consessu sui Cleri præsideat, ac negotia proposita Præsidentis instar moderetur, qui præcipuum in Hierarchia locum obtinet; atque eminenter omnem Ecclesiasticam auctoritatem, quæ in Clero inferiori reperitur, continet; imo a quo tamquam e fonte in reliquum Clerum defluere debet? ut propterea Episcopatus plenitudinem Sacerdotii, reliqui vero Ordines, aut Dignitates Clericales portionem aliquam duntaxat habere dicantur.

II. Quapropter, uti ex historia Concilii Tridentini intelligitur, votum Patrum erat, eas exemptiones plane abolere; atque Capitula Cathedralia ad plenam Episcopi subjectionem reducere; at temporum ac rerum conditio aliquam in his moderationem a Concilio extorsit; & nihilominus tamen, uti queruntur Patres Concilii Rothomagensis an. 1581. " Exemptiones Capitulorum, propter quas eorum non potest restitui Ecclesiastica disciplina, nec emendari abusus Ecclesiarum Cathedralium, nequeunt ad hanc moderationem Concilii Tridentini reduci propter Capitulorum resistentium multitudinem, eorumque potentiam ".

III. Hinc eidem Episcopi Rothomagensis Provinciæ consenserunt salvas manere exemptiones: " ne, inquiunt, propter eas Concilio Provinciali poneretur obsta-

„ cu-

„ culum „. Deinde subdunt, atque Pontifici exponunt: " Sed salvis illis, viderunt „ jam sibi viam paratam a D. Metropolitano ad ingrediendum Capitula, & eis „ præsidendum, in ipsisque reformandum „ omnia. Nam antea Archiepiscopi nostri „ impetrarunt a Sede Apostolica Bullas „ ad uniendum Canonicatum, & præbendam Archiepiscopatui, ut ita Archiepiscopus tamquam Canonicus intraret „ Capitulum, quoties vellet, & in ipso „ præsideret: quo jure nunc etiam utitur. „ Supplicant humillime Episcopi Sanctitati suæ, ut dignetur omnibus ejusdem „ Provinciæ Episcopis Bullam communem „ conferre ad uniendum Episcopatui Canonicatum, & præbendam, quam vacantem deligere voluerint, ad instar „ unionis Archiepiscopo Rhotomagensi dudum concessæ, atque ad eumdem effectum, & finem „.

IV. Quod hic dicitur indultum Archiepiscopo Rothomagensi, aliisque ejusdem Provinciæ Episcopis indulgeri petitur; nimirum Episcopatibus præbendam, & Canonicatum Cathedralem uniri, ut eâ mediante *tamquam Canonici* Capitulo interesse possent, novum non est: nam in *Cap.* 15. ;; *De Concessione Præbendæ*, *&c.* cum quæsitum esset, collatione Præbendarum spectante ad Episcopum, & Capitulum, utrum Capitulo negligente intra tempus legitimum collationem, jus conferendi devolveretur ad Episcopum; respondit Innoc. III. collationem non devolvi ad Episcopum, sed secundum Statuta Lateranensis Concilii devolvi ad Superiorem: *nisi forte*, inquit, *non ut Prælatus, sed ut Canonicus vobiscum jus habeat conferendi;* quo responso supponitur, Episcopum interdum *ut Prælatum*, interdum vero *ut Canonicum* Capitulo intervenire, & cum Canonicis deliberare; quod & ad citatum Capitulum uno consensu notarunt Canonistæ.

Hâc similiter distinctione utitur Pontifex in *cap.* A collatione *De appellationibus in VI.* respondens a collatione Beneficii, quæ communiter a Capitulo, & Episcopo fit, appellari oportere non ad Episcopum, sed ad ejus Superiorem, si ut *Prælatus* interveniat; alias si *ut Canonicus*, ad ipsum Episcopum esse appellandum.

V. Si vero quæratur, quâ qualitate Episcopus Capitulo intervenire censeatur; an *tamquam Prælatus* & Caput, an *tamquam Canonicus* sive membrum Capituli, censent Canonistæ, quod si in Ecclesia sit statutum, aut vetusta consuetudo, determinans quâ qualitate Capitulo Episcopus interveniat, illi standum esse: his vero deficientibus, aut dubiis, tunc decidendum esse ex conjecturis. Quia si Episcopus non tenet primum locum, & honorabiliorem, censetur interesse *ut Canonicus:* si autem præsideat, & teneat honorabiliorem locum, censetur esse in Capitulo *ut Prælatus*.

VI. Nam ut post Abbatem in *cap.* POSTULASTI ;; *De concess. præb. num.* 8. passim tradunt Canonistæ, " ubicumque Prælatus interest in aliquo Collegio, non „ *ut Prælatus* illius Collegii, sed *ut singularis* illius Collegii, non debet tenere Caput illius Collegii; licet persona „ sua seu dignitas sit in se honorabilior, „ quam dignitas Præsidentis in illo Collegio: quia non stat ibi tamquam constitutus in sua dignitate, sed *tamquam* „ *singularis* de Collegio „. Hæc Abbas, & post ipsum communiter Canonistæ, & inter alios Fagnanus ad citatum Capitulum *Postulasti;* qui & addit: quod Episcopus, qui est Canonicus in sua Ecclesia, & *ut talis* Capitulo intervenit, debeat sedere immediate post eum, qui præest Capitulo: si autem in aliena Ecclesia habeat Canonicatum, debeat sedere in loco Canonicatus. " Sic in præsens, ait, in Basilica „ S. Petri Patriarcha Hierosolymitanus, „ qui est etiam Canonicus, sedet in choro post Canonicos ante ipsum receptos „.

VII. Quod igitur Archiepiscopus Rhotomagensis assistens Capitulo ratione Canonicatus suo Archiepiscopatui annexi, dicatur in Capitulo *præsidere*, consuetudini, aut privilegio tribuendum est: quod sane & dignitati Episcopali, & disciplinæ primitivæ, & puriori admodum consentaneum est. In erectione quoque novorum Episcopatuum Belgii, annexus sive incorporatus fuit Canonicatus seu præbenda mensæ Episcopali, ratione cujus *Episcopus persona Capitularis sit, vocemque, & auctoritatem etiam in Capitulo super Decanum, & Canonicos habeat*.

VIII.

VIII. Illud insuper notat Glossographus ad allegatum Capitulum *a collatione*, & post eum Canonistæ, quod Episcopus interveniens Capitulo *ut Canonicus*, habeat vocem, & sua vox augeat numerum: si autem *ut Prælatus*, non habeat vocem, sed solum habeat potestatem concludendi secundum majorem partem Capituli.

Hoc tamen Glossographi dictum intelligi debet de voce *absoluta*, non autem de *decisiva* in paritate, quæ in omni Congregatione præsidenti, & concludenti competere solet.

IX. Insuper dictum illud Glossographi intellige, nisi consuetudo, aut speciale statutum Episcopo aliquid amplius deferat: uti Bulla erectionis novorum Episcopatuum Belgii, in electione Canonicorum Graduatorum dat Episcopo tamquam Canonico primum suffragium æquivalens suffragio unius e reliquis Canonicis Graduatis, ac insuper in paritate suffragium decisivum, sive paritatem dirimens.

CAPUT IV.

In quibus Episcopus teneatur consilium, vel consensum Capituli petere.

1. *Olim Episcopi Presbyterorum, & Diaconorum consilio utebantur.*
2. *In decidendis causis Episcopo assistebant.*
3. *In locum Diaconorum, & Presbyterorum successit Capitulum Cathedrale.*
4. *Canonici Cathedrales in regimine Ecclesiæ operâ, & consilio Episcopo assistere debent.*
5. *Episcopus consilium petere, non tamen sequi, ordinarie tenetur.*
6. *In collatione Beneficiorum interdum consensum Capituli habere debet.*
7. *Consensus Capituli requiritur in alienatione bonorum.*
8. *Item in unione Beneficiorum.*
9. *Moribus Belgii loco Capituli interdum succedit Vicariatus.*

I. Quamquam penes Episcopos præcipua semper fuerit in Ecclesiæ regimine auctoritas; ac tamquam summi Sacerdotes, ipsamque plenitudinem Sacerdotii obtinentes, fuerint considerati, nihilominus ab ipsis Ecclesiæ primordiis, fuit & Presbyterorum, Diaconorumque ordo & cœtus, quorum consilio, & operâ Episcopi in Ecclesiæ regimine uterentur.

Hinc illud Cypriani ad Presbyteros, & Diaconos suos *Epist.* 5. "Quamquam causa compelleret, ut ipse ad vos properare, & venire deberem: primo cupiditate, & desiderio vestri, quæ res in votis meis summa est, tum deinde, ut ea, quæ circa Ecclesiæ gubernaculum utilitas communis exposcit, tractare simul & plurimorum consilio limare possemus, &c.". Et infra: "Ad id vero, quod scripserunt mihi Compresbyteri nostri Donatus, & Fortunatus, Novatus, & Gordius, solus rescribere nihil potui: quando a primordio Episcopatus mei statuerim, nihil sine consilio vestro, & sine consensu plebis, meâ privatim sententiâ gerere".

Cui consonat illud S. Ignatii: *Revereantur omnes Episcopum, ut Jesum Christum existentem Filium Patris; Presbyteros autem ut consilium Dei, & conjunctionem Apostolorum. Epist.* ad Tarsenses.

II. Hac de causa videmus passim Sacros Canones in judiciis, causarumque decisionibus Presbyteros, Diaconosque Episcopis jungere: imo ex Concilio Carthagin. IV. Can. 23. refert Gratianus 15. *q.* 7. *can.* 6. "Ut Episcopus nullius causam audiat absque præsentia suorum Clericorum: alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum præsentiâ confirmetur".

III. Cum ergo Capitulum Cathedrale præcipuam Cleri portionem, unumque cum ipso Episcopo Corpus, Senatumque constituat, pristinumque Presbyterium, quo inconsulto nihil majoris momenti Episcopi in negotiis Ecclesiasticis expedire consueverant, repræsentet; æquum justumque, atque regimini Ecclesiæ convenire judicatum est, ut Episcopi in regimine, & administratione Ecclesiæ suæ Canonicorum Cathedralium operâ, & consilio uterentur; imo & in quibusdam nec sine eorum assensu procedere possent.

Et quidem ad Patriarcham Hierosolymitanum scribit Alexander III. in *cap.* No-

NOVIT ;; *De his, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli:* " Novit plenius
„ tuæ discretionis prudentia, qualiter tu,
„ & fratres tui unum corpus sitis, ita
„ quod tu Caput, & illi membra esse
„ probantur. Unde non decet te omissis
„ membris, aliorum consilio in Ecclesiæ
„ tuæ negotiis uti; cum id non sit du-
„ bium, & honestati tuæ, & Sanctorum
„ Patrum constitutionibus contra ire„.

" Innotuit siquidem auribus nostris,
„ quod tu sine consilio fratrum tuorum
„ Canonicorum S. Sepulchri, Abbates &
„ Abbatissas, & alias Ecclesiasticas perso-
„ nas instituis. Ideoque id auctoritate
„ Apostolicâ prohibemus. Nos enim tales
„ institutiones, & destitutiones carere de-
„ cernimus robore firmitatis„.

Et in *cap.* QUANTO ;; *eod.* rursus eidem rescribit. " Quia non decet pruden-
„ tiam tuam in negotiis tibi commissæ
„ Ecclesiæ *consilium* Fratrum tuorum post-
„ ponere, cum quibus unum corpus existe-
„ re comprobaris, Fraternitati tuæ man-
„ damus, quatenus in concessionibus &
„ confirmationibus, & aliis Ecclesiæ tuæ
„ negotiis Fratres tuos requiras, & cum
„ eorum consilio, vel sanioris partis eadem
„ peragas & pertractes, & quæ statuenda
„ sunt, statuas, & errata corrigas, &
„ evellenda dissipes, & evellas„.

IV. Juxta mentem Alexandri III. Episcopus Canonicos Cathedrales ut suum Senatum, cujus consilio Ecclesiam suam administret, suspicere tenetur: ipsi Canonici sedulo expendere debent: " Canoni-
„ catuum ac Præbendarum instituendi ra-
„ tionem, & causam hanc fuisse, ut bene
„ monuit Cardinalis Polus in *Decreto de*
„ *reformat. Cleri Anglicani*, ut qui ad eas
„ assumuntur, Episcopo assistant, eumque
„ in muneris sui functione *consilio*, & ope-
„ râ adjuvent, in divinis celebrandis Ec-
„ clesiæ inserviant„.

Hac de causa Canonicos Cathedrales monuit magnus ille Gandensium Antistes Guilielmus Lindanus: " Ut nullâ ratione
„ putarent se apud Deum excusari, si so-
„ lum Officio recitando occupentur: in
„ primis vero, ait, per Germaniam, qui
„ ad docendum, Episcopoque suo servien-
„ dum præcipue sunt a Carolo Magno in-
„ stituti; quemadmodum tabulæ fundatio-
„ num sonant„. *Par. Apologiæ.*

☞ Ea quoque Gallorum mens extitit Canonicos Cathedrales fuisse potissimum institutos, ut operâ, & consilio assistant Episcopis in regimine Ecclesiarum.

Hinc & inter articulos reformationis nomine Caroli IX. Regis Galliæ Patribus Tridentinis propositos, erat hic ordine 27. his verbis expressus: *Cum Episcopus ed jurisdictione uti non debeat secundum antiqua decreta, nisi consulto Capitulo, quemadmodum nec alia suæ Diœcesis gravia negotia tractare, danda est diligens opera, ut Canonici Cathedralium Ecclesiarum sint assidui in Ecclesia Cathedrali bonis moribus, & scientiâ præditi: quique saltem vigesimum quintum annum attingant: nam ante illam ætatem, cum non possint per leges humanas rebus suis prospicere; quomodo Episcopo suo consulere poterunt?* ☜

V. Verum tametsi Ecclesiæ mens sit, ut Episcopi in Ecclesiarum administratione, arduisque negotiis *consilio* Fratrum suorum sive Canonicorum utantur, præcipuam tamen auctoritatem, arbitriumque penes Episcopum esse vult; ut ipse audito, & mature expenso Canonicorum consilio id decernat, quod Ecclesiæ hic & nunc magis expedire judicaverit.

Qui enim aliquos ut *Consiliarios*, sive per modum consilii audire debet, rationes quidem ipsorum expendat justum est; at eorum *consilium* sequi non tenetur; neque consensum Capituli expectare; nî id speciali jure expressum sit, communiter tradunt Canonistæ ad Titulum Decretalium *De his, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*, quod S. Carolus in sua Synodo Provinciali V. *part. 3. cap. 11.* his verbis expressit: " Quibus in actionibus, aut de-
„ liberationibus Œcumenicâ Synodo Tri-
„ dentinâ, aut Provincialibus Conciliis
„ constitutum est de Capituli, Clerive con-
„ silio aliquid agendum esse, non propterea
„ tamen illud sequendi necessitatem sibi
„ impositam esse Episcopus existimet, nisi
„ in iis tantum, de quibus id speciatim
„ nominatimque cautum est„.

Cui conformis est resolutio Sacræ Congregationis Cardinalium, quam refert Piasecius in praxi Episcoporum *part. 2. cap. 2. num. 8.*

num. 8. quâ declaratur, Episcopum in edendis Constitutionibus debere requirere consilium Capituli, *Licet illud non teneatur sequi, nisi in casibus a jure expressis*.

VI. Casus vero a jure expressos ibidem enumerat Piasecius; atque in primis requiritur non *consilium* duntaxat, sed & consensus Capituli in illis omnibus, in quibus *vertitur interesse* (a) Capituli, *Cap. fin.* ;; *De his, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*. Unde si collatio Beneficiorum pertineat tam ad Capitulum, quam ad Episcopum, nihil potest de illis disponere Episcopus sine consensu Capituli, *Cap. 6.* ;; *eod.*

VII. Item, si agatur de notabilium aliquarum rerum ad Ecclesiam spectantium alienatione, *Cap.* 1. 8. & 9. ;; *eod.*

VIII. Hoc ex capite in Ecclesiarum, & beneficiorum unione consensum Capituli intervenire debere, non obscure innuitur in *Clem. fin. de rebus Ecclesiæ non alienandis*. Plura de his casibus a jure exceptis vide apud Barbosam Tractatu de Canonicis *Cap. finali*.

IX. Notat autem Zypæus *Consult.* 17. *De Regularibus num.* 38. quod " in his „ regionibus passim negotia Episcopalia, „ & singulatim uniones, per Episcopos „ expediantur non interveniente Capitulo, „ sed consilio Vicariatus. Usus autem is „ notorius est tam quotidianâ praxi, quam „ infinitis hodiernarum, & veterum unio- „ num litteris ubique extantibus „. Hæc ille, qui ibidem notat, consuetudinem hanc non esse plane difformem a mente Concilii Tridentini, quod in multis negotiis non integrum Capitulum, sed aliquos de Capitulo ab Episcopis in consilium adhiberi vult, ut infra videbitur, ubi de illis materiis tractabitur.

Praxis hæc, de qua Zypæus, nequaquam universalis est in Ecclesiis Cathedralibus Belgicis: plures enim sunt, in quibus, Sede non vacante, nullus Vicariatus instituitur; omniaque negotia *capitulariter* peraguntur; & ab Episcopis consulitur Capitulum.

TITULUS IX.

De Capitulo, Sede vacante.

CAPUT I.

Capitulum, Sede vacante, in ordinariam Jurisdictionem Episcopi succedit.

1. *Clerus olim, Sede vacante, Ecclesiam administrabat.*
2. *Capitulum Cathedrale Clerum repræsentans, tunc vices Episcopi supplet.*
3. *Quo jure Capitulum succedit in jus Episcopi, Sede vacante.*
4. *Quæ competunt sublatâ reservatione, transeunt in Capitulum, Sede vacante.*
5. *Illud procedit etiam quoad ea, quæ Episcopo speciali jure competunt.*
6. *Et generaliter tam quoad jurisdictionem contentiosam quam voluntariam.*
7. *Licet excludantur inferiores Prælati, non tamen Capitulum.*

I. CUM ob tyrannorum persecutiones S. Cyprianus Ecclesiam suam deserere debuisset, ad Clerum Romanum, Sede vacante, per mortem Fabiani Pontificis, scripsit Clerus Carthaginensis, cui respondens Clerus Romanus inter alia dicit: " Et cum incumbat nobis, qui vi- „ demur *Præpositi* esse, & vice *Pastoris* „ custodire gregem, si negligentes invenia- „ mur, dicetur nobis, quod & Antecef- „ soribus nostris dictum est, qui tam ne- „ gligentes Præpositi erant: quoniam perditum non requisivimus, & errantem „ non correximus, & claudum non colli- „ ga-

(a) Id est *Interest*.

„ gavimus, & lac eorum edebamus, & „ lanis eorum operiebamur..... Nolumus „ ergo, Fratres dilectissimi, & vos Mercenarios invenire, sed bonos Pastores, „ cum sciatis non minimum periculum „ imminere, si non hortati fueritis Fratres nostros stare in fide immobiles; ne „ præceps iens ad idololatriam funditus „ eradicetur fraternitas„. Hactenus Clerus Romanus *Epist.* 2. inter Epistolas Cypriani editionis Rigaltii: quæ evidenter ostendunt, curam regimenque Ecclesiarum Romanæ, & Carthaginensis Pastore viduatarum, Clero illarum respective Ecclesiarum incubuisse.

II. Proinde a Patrum descendit traditione, quod in Capitulum Cathedrale, Clerum Ecclesiæ repræsentans, Diœceseos regimen, ipsaque Episcopalis auctoritas, Sede vacante, devolvatur. *Cap.* 11. & 14. ;; *De majorit. & obed. Cap. unico, Ne Sede vacante in VI. Cap. penult. de suppl. neglig. Prælatorum in VI.* & aliis multis, e quibus Canonistæ hanc formant Regulam: Capitulum, Sede vacante, fungitur vice Episcopi, & succedit in omnibus, quæ sunt jurisdictionis ordinariæ, exceptis casibus in jure expressis; licet etiam non competerent Episcopo jure communi, sed solum ex consuetudine, vel statuto sive indulto speciali: modo tamen competant tamquam Episcopo, & Ordinario.

☞ III. Sed recte notat Cardinalis de Luca *Disc.* 31. *in Concil. Trid.* " quod, „ Episcopali Sede vacante, de jure Episcopalis jurisdictio, atque Ecclesiæ administratio devolvatur ad Capitulum, „ non quidem ex aliquo privilegio, vel delegatione, sed ex ratione *juris non decrescendi*: quia Ecclesia Cathedralis efformatur conjunctim ab Episcopo, & „ Capitulo; ab illo scilicet tamquam capite, ab isto tamquam reliquo corpore; „ Ecclesiasticâ jurisdictione penes *totum* „ corpus *habitualiter* residente; exercitio „ autem in plerisque competente capiti„. Hinc infert *num.* 3. " Et consequenter, „ defecto capite, jure consolidationis, vel „ ex jure *non decrescendi*, universa jurisdictio, seu totum jus Cathedraticum, „ tam in habitu, quam in exercitio, „ manet penes Capitulum, tamquam reliquum corpus politicum, seu intellectuale„.

IV. Quapropter ea, quæ Episcopis vi suæ jurisdictionis Episcopalis competunt, Sede vacante, competunt Capitulo, nisi, ut jam dictum est, speciali jure sint excepta.

Cum autem certum sit, primis octo ut minus seculis integram remansisse Episcopis jurisdictionem, & auctoritatem quoad ea omnia, quæ regimen populi, & Cleri sui requirebant, nec nisi labentibus seculis, præsertim post inductas falsas Decretales, & receptum Decretum Gratiani nonnulla fuisse Sedi Apostolicæ reservata, consequens est, quod si hæc sive consuetudine, sive speciali Decreto concedantur, dici debeat, quod non de novo Episcopis attribuantur; sed potius quod auctoritas Episcopalis in integrum restituatur, ac proinde dici debeant hæc ab Episcopis *jure ordinario* exerceri, non autem ex speciali delegatione.

Et per consequens Capitulum, *Sede vacante*, etiam in similia, tamquam auctoritati Episcopali ordinariæ annexa succedere, & penes Capitulum esse eorum exercitium, nisi ostendatur, speciali Ecclesiæ decreto exercitium illius Capitulo esse interdictum. ☜

V. Unde facultas concessa Episcopis a Concilio Tridentino *Sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* dispensandi super irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, etiam competit Capitulo, Sede vacante: Nam licet illa facultas (ait Garcias *De Beneficiis part.* 3. *cap.* 7. *num.* 40.) " Episco„ po competat jure speciali dicti Decreti, „ tamen competit ei jure communi, & ex „ *jurisdictione ordinaria* ei attributa per di„ ctum Decretum„. Quandocumque ergo vel a consuetudine, vel aliunde v. g. a Synodo Tridentina datur Episcopis aliqua facultas, extendendo, aut prorogando eorum jurisdictionem ordinariam; aut in aliquibus casibus tollendo Monasteriorum, aut Capitulorum exemptionem, quæ jurisdictioni ordinariæ obstaculum objiciebat, Capitulum, Sede vacante, succedit, uti recte monet Garcias dicto loco *num.* 48.

VI. Procedit autem tam in jurisdictione contentiosa, & necessaria, quam voluntaria, & gratiosa. Vide Glossam Pragmat. *Tit.*

Tit. de concubinariis, verbo *Superiores*.

VII. Quin licet *Cap.* 20. *Seff.* 24. *De reformat.* causæ matrimoniales, & criminales solius Episcopi cognitioni reserventur, exclusis omnibus inferioribus Judicibus, tamen non intelligi exclusum Capitulum, Sede vacante, ex Quaranta monet Zypæus, quia *non est inferior Prælatus, sed fungitur ipsâ jurisdictione Episcopi.*

CAPUT II.

In quæ Capitulum, Sede vacante, Episcopo non succedat.

1. *Capitulum in jurisdictionem ordinariam Episcopi, non extraordinariam succedit.*
2. *Quandonam succedat in iis, quæ Episcopis conceduntur tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis?*
3. *Quomodo succedat in Collationem Beneficiorum?*
4. *Quandonam Collatio Beneficii est libera?*
5. *Quæ potestas Capituli circa alienationem bonorum ad mensam Episcopalem spectantium?*
6. *Non succedit in ea, quæ Ordinis sunt.*
7. *Potest tamen facultatem dare Ordines conferendi, & Ordines suscipiendi.*
8. *Collatio omnium Beneficiorum olim pertinuit ad Capitulum.*
9. *Hæc facultas quomodo a Synodo Tridentina limitata?*
10. *An Capitulum possit dare facultatem recipiendi Ordinem titulo Patrimonii?*
11. *Quamdiu Sedes censeatur vacare moribus Belgii?*

I. CApitulum, Sede vacante, Episcopo tamquam totius suæ Ecclesiæ Ordinario Pastori, & Judici succedit, atque in omnibus, quæ ipsi *ut Episcopo* competunt, vicem ejus supplet, nisi specialiter excipiantur: quæ vero Episcopo, *non ut Episcopo*, seu *Ordinario* suæ Diœceseos, sed in alia qualitate *speciali*, & *quasi extranea* attribuuntur, in his Capitulum Episcopum non repræsentat, nec ejus vices supplet.

II. Unde infertur, quod potestas attributa a Concilio Tridentino Episcopis *tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis*, defuncto Episcopo in Capitulum non transeat, uti in terminis post alios tradit Fagnanus ad *cap.* His QUÆ ;; *De majorit. & obedientia num.* 55. una monens, hoc non procedere, si facultas illa Episcopis competat *utroque jure*, scilicet *Ordinario* & *Delegato;* veluti si Concilium det illis facultatem procedendi *etiam* auctoritate Apostolicâ.

Et quidem si Concilium tribuat Episcopis auctoritatem procedendi auctoritate Apostolicâ iis in casibus, quibus ante Concilium poterant procedere auctoritate *ordinariâ*, eo casu Concilium non censebitur derogasse auctoritati ordinariæ; sed eidem adjunxisse auctoritatem Apostolicam.

Id perspectum habens S. Carolus declaravit, quod " Si Episcopus tamquam „ Sedis Apostolicæ Delegatus sententiam „ iis in casibus tulerit, in quibus ante „ Concilium Tridentinum *Ordinarius* eâ„ dem jurisdictione, potestateve uti pote„ rat, *non ad Sedem Apostolicam*, sed „ *ad Archiepiscopum* ab illa sententia de„ volvatur appellatio „. *In Concil. Mediol. V. part.* 3. *cap.* 11.

Itaque Capitulum Cathedrale ad exemplum pristini Presbyterii sive Cleri, Sede vacante, fungitur vice *Pastoris*, eique incumbit, curam Diœcesis gerendo, ea omnia facere, quæ Episcopus vi sui officii Episcopalis agere deberet; nisi quædam speciali jure futuro Episcopo sint reservata.

III. Cum autem a Ministrorum electione maxime dependeat bonum Ecclesiæ regimen, voluit Ecclesia, ut si ea conformiter ad jus commune, & primævam ac Apostolicam disciplinam Episcopis solis competat, futuro Episcopo illa reservetur.

Hinc inter casus specialiter exceptos, in quibus Capitulum, Sede vacante, non succedit, præcipuum esse, tradunt Canonistæ collationem Beneficiorum; idque sive competat jure collationis strictè dictæ, sive jure præsentationis; sive jure proprio, sive jure devoluto: modo tamen collatio sive præsentatio sit libera, neque conjunctim cum Capitulo, sed soli Episcopo competat.

Si enim collatio, vel confirmatio, aut insti-

stitutio tantum competat Episcopo ad præsentationem Patroni Laici, vel Ecclesiastici; vel collatio sit quidem libera, sed spectet *conjunctim* ad Episcopum & Capitulum, his casibus Capitulum, Sede vacante, Episcopo succedit; & collationem, confirmationem, vel institutionem dare potest; uti communiter docent Interpretes, & communis praxis probat.

Imo si ex aliquo privilegio aut gratia, Beneficium spectans ad solius Episcopi collationem, debeatur *certæ* personæ v. g. Nominato Academico, eo casu posse Capitulum aut Vicarium, Sede vacante, conferre, tradit Garcias *De Benef. part.* 5. *cap.* 7. ubi *num.* 73. docet eam collationem dici necessariam, quæ est debita certæ personæ, seu certo generi personarum. Et ideo, ait *num.* 75. quando Patronus præsentasset plures æque idoneos, posset nihilominus Capitulum, Sede vacante, instituere quem maluerit ex præsentatis.

Conformiter ad hanc distinctionem, Synodus Diœc. Mechliniensis *tit.* 15. *cap.* 6. declarat: " Beneficia ad collationem Archiepiscopi spectantia, per Capitulum „ vel Vicarium non conferantur: Deservitores tamen, & administratores ejusmodi Beneficiorum vacantium licite „ constituentur: & præsentati a Patronis, „ si idonei judicati fuerint, per Archidiaconum institui poterunt „.

Et cap. sequenti addit. " Si quam ex „ novem Præbendis affectis (id est Graduatis) Sede vacante, vacare contigerit; reliqui ejusmodi Præbendas obtinentes, libere illam, debite tamen qualificato, conferre poterunt, Sedis vacatione non obstante „: idque ideo indubie, quia harum Præbendarum collatio spectat conjunctim ad Episcopum, & Canonicos Graduatos; ut infra dicetur.

☞ IV. Quandoquidem, ut collatio dicatur non libera, sufficit, quod Episcopus conferre teneatur uni ex certa familia, vel ex pluribus per Patronum præsentatis, uti ex Garcia superius notatum: mirum non est quod refert Renatus Choppinus de sacra Politia *lib.* 1. *tit.* 5. *num.* 14. si, Sede vacante, simplicia Beneficia ad collationem Episcopi vacare contigerit, in mense graduatis affecto, possit Capitulum, Sede vacante, illa conferre uni Graduatorum, tametsi liberum sit Capitulo uni ex pluribus Graduatis conferre; nihilominus ipsa collatio habetur pro necessaria sive non libera; tamen in Galliis Beneficia simplicia collationis Episcopalis vacantia in Regalia sunt ad collationem ipsius Regis; uti annotatum est *part.* 2. *tit.* 25. *cap.* 8.

At & illud communiter observant Canonistæ, quod si Episcopus in collatione Beneficii *duntaxat* consilium Capituli petere debeat, eo casu non censeatur provisio *simultanea* penes Capitulum & Episcopum; sed ad *solum* Episcopum spectare, ut proinde Capitulum, Sede vacante, de illo Beneficio disponere nequeat, uti notat Cabassutius in sua Juris Canonici theoria & praxi, *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 17. una observans, quod similiter Capitulum, mortuo Episcopo, aut in longinquis agente, possit Beneficium conferre, licet jubeatur in collatione consilium Episcopi expetere juxta *Capitulum unicum* NE SEDE VACANTE *in VI.*

Neque necessitas expetendi *consilium* Episcopi reddit collationem *simultaneam*. *Consilium* autem expetendi obligatio cessare videtur, dum aut absolute expeti nequit, puta mortuo Episcopo, aut admodum difficulter haberi, uti in casu dicti Capituli. ☜

V. Ad hæc Ecclesia suo destituta Patre, & Pastore, viduæ ac pupillo comparatur. Quare sicuti alienatio bonorum pupilli interdicta est Tutoribus & Curatoribus, pariformiter alienatio bonorum Ecclesiæ seu Episcopatus, sive ad mensam Episcopalem spectantium, Capitulo, Sede vacante, interdicta est; Fagnanus loco citato *num.* 58. & alii ibidem citati.

VI. Ulterius, quia ea, quæ Ordinis sunt Episcopalis, dependent a caractere Episcopali; qui nec Capitulo, nec singulis de Capitulo communicatur, etiam in Capitulum non transeunt, quæ ab Ordine Episcopali dependent.

VII. Verum, quia non tam Ordinis, quam jurisdictionis est, licentiam impertiri subditis, ut ab alio quam Diœcesano Ordines suscipiant; aut ut Episcopus in aliena Diœcesi, quæ Ordinis sunt, exerceat;

ceat; hinc est, quod Capitulum, Sede vacante, nequeat quidem ea, quæ Ordinis sunt, per se, sive Vicarium suum exercere; possit tamen vi jurisdictionis ordinariæ per vacationem Sedis ad se devolutæ concedere; ut subditi sui ab alio Ordines suscipiant, *Cap. 3. De temporib. Ordinat. in* VI. vel alteri Episcopo licentiam impertiri, etiam in Diœcesi viduata, quæ Ordinis sunt exercendi.

☞ VIII. Quemadmodum Capitulum, Sede vacante, semper potuit & hodie potest examinare & deligere eos, quos per sacram ordinationem judicat ministeriis Ecclesiasticis applicandos, consequens est, & Capitulo seu Clero, Sede Episcopali vacante, licuisse deligere & nominare eos, qui in Ecclesia ministrarent, & de proventibus Ecclesiarum participarent, sive ut hodie loquuntur, de *Beneficiis* providere licuisse, quoad usque institutis titulis Beneficialibus, Beneficia separatim ab ipsis Ordinibus conferri cœperunt.

Postquam enim collatio Beneficiorum separari cœpit ab Ordinatione, atque majora & opulentiora Beneficia, puta Canonicatus, & Dignitates in Ecclesiis Collegiatis, & Cathedralibus potius pene temporalia quam spiritualia, sive officium Ecclesiasticum considerari cœperunt, sensim una invaluit, ut Beneficiorum collatio ad Episcopum spectans quasi inter *fructus* Episcopales numerari cœperit.

Hinc ulterius verisimiliter contigit, ut quemadmodum ipsa alienatio temporalium Capitulo esset interdicta, & Episcopo integra temporalia conservari deberent, pariter creditum fuerit, quod collatio Beneficiorum fructibus Episcopalibus annumerata, censeretur integra Episcopo reservanda. Igitur nec mirum hujus reservationis nullum in vetustioribus Canonibus vestigium occurrere. ☜

IX. Hanc tamen Capituli potestatem limitavit Synodus Tridentina *Sess. 7. cap. 10. de reformat.* „ ut non liceat Capitulis „ Ecclesiarum, Sede vacante, infra an„ num a die vacationis, ordinandi licen„ tiam, aut Litteras Dimissorias, seu re„ verendas, ut aliqui vocant, tam ex ju„ ris communis dispositione, quam etiam „ cujusvis privilegii, aut consuetudinis „ vigore, alicui, qui Beneficii Ecclesiasti„ ci recepti, sive recipiendi occasione ar„ ctatus non fuerit, concedere „.

Hoc Decreto etiam comprehendi Dimissorias pro prima Tonsura notat Garcias *De Beneficiis part. 5. cap. 7. n. 93.* non obstante declaratione S. Congregationis Cardinalium ad calcem hujus Decreti relatâ his verbis: *Congregatio censuit, textum hunc non comprehendere primam Tonsuram;* quia, ut monet Garcias, intelligenda est, non quoad prohibitionem, sed quoad pœnas in Decreto adjectas: hancque explanationem communis praxis comprobat: notatque Fevretius, Capitula, Sede vacante, non posse infra annum Dimissoriales concedere, tametsi consuetudine immemoriali essent munita. *Traité de l'Abus l. 3. ch. 6.*

Restringit tamen Synodus Tridentina suum Decretum ad eos, qui Beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi occasione arctati fuerint: his enim Dimissorias etiam a die vacationis Capitulum dare potest. *Arctati* ratione *Beneficii recepti* dicuntur, qui obtinent Beneficium, ratione cujus infra determinatum tempus tenentur ad certum Ordinem promoveri; quod tempus si infra annum a vacatione Sedis Episcopalis elabatur, poterit Capitulum ei tamquam *arctato* ratione *Beneficii recepti* Litteras Dimissoriales concedere. Si vero nullum Beneficium habeat, sed præsentetur a Patrono ad aliquod Beneficium, quod certum Ordinem actu requirit, poterunt ei dari Litteræ Dimissoriales tamquam *arctato* ratione *Beneficii recipiendi*.

X. Post annum vero libera est potestas Capitulo, tamquam vices Ordinarii supplenti, dare Dimissorias, etiam titulo patrimonii vel pensionis, si id Ecclesiæ necessitas aut utilitas requirat, conformiter ad *cap. 2. Sess. 21. de reformat.* quamvis S. Congregatio videatur declarasse, Capitulum, Sede vacante, non posse dare Dimissorias ordinandi *ad titulum patrimonii;* quia uti de Regno Castellæ monet Garcias loco citato *num. 93.* ita & de Belgio dici potest; nimirum declarationem illam non videri receptam, uti monet Zypæus in jure novo *Tit.* DE SEDE VACANTE *num. 2.*

XI. Va-

XI. Vacare autem Sedes censetur, saltem de consuetudine Belgii, donec Litteras confirmationis a Pontifice obtentas Regi sive Consilio Regio Episcopus confirmatus ostenderit, illæque placetatæ (a) Capitulo exhibitæ sint; atque in vim illarum per se, vel per alium possessionem acceperit: quod & in Hispania, aliisque Regnis servari testatur Garcias *De Benef. part.* 5. *c.* 4. *n.* 258.

CAPUT III.

Qualis Vicarius, Sede vacante, hodie constitui soleat.

1. *Olim Clerus in communi, Sede vacante, Ecclesiam administrabat.*
2. *Hodie ex Decreto Concilii Tridentini constituendus Vicarius.*
3. *Synodus Tridentina Officialem, & Vicarium pro uno eodemque accipit, secus obtinet in Belgio.*
4. *Quare Synodus Tridentina Officialem, & Vicarium pro eadem persona accepit.*
5. *Moribus Belgii Capitulum Officialem distinguit a Vicario.*
6. *Officiales a Capitulo eligi non solent, sed constituti ab Episcopo continuari.*
7. *Decretum Concilii Tridentini moribus Belgii solum habet locum in Vicario obtinente jurisdictionem voluntariam.*
8. *Intra octo dies a vacatione constitui debet, vel ab Episcopo constitutus continuari.*
9. *Non debet esse graduatus in Jure.*
10. *Moribus hodiernis constituendus est Vicarius distinctus ab Officiali.*
11. *Possunt plures constitui Vicarii.*
12. *Præter Vicarium potest constitui Vicariatus.*

I. DE jure communi jurisdictionem Episcopi devolvi ad Capitulum, Sede vacante, supra ostendimus; illamque per se in communi olim exercere poterat; atque ita Clerum Romanum, vacante Sede, eam exercuisse ex supra relatis ejus ad Clerum Carthaginensem litteris sat manifestum est.

II. At cum compertum esset, etiam hic non raro locum habere illud tritum: *Segnius expediunt commissa negotia plures*, declaravit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 16. *de reform.* quod " Capitulum, „ Sede vacante, Officialem seu Vicarium „ infra octo dies post mortem Episcopi „ constituere, vel existentem confirmare „ omnino teneatur, qui saltem in jure „ Canonico sit Doctor, vel Licentiatus, „ vel alias, quantum fieri poterit, idoneus: „ si secus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur „. Pro intellectu hujus Decreti prænotanda sunt sequentia.

III. Primo, Concilium in hoc Decreto pro uno eodemque accipere Officialem, & Vicarium; idque juxta usum plurium Ecclesiarum, & quidem totius Italiæ; ubi referente Thomasino, *De disciplina Eccles. part.* 4. *lib.* 1. *c.* 27. §. 5. etiamnum hodie Officialis, & Vicarius Episcopi solet esse eadem persona; at in hisce, vicinisque Provinciis solent Episcopi habere Officialem, qui contentiosam jurisdictionem, & Vicarium, qui voluntariam exerceat; hicque *Vicarius generalis* dici consuevit.

☞ IV. Cur autem Synodus Trident. *Officialem, & Vicarium* pro una eademque persona juxta morem Italiæ acceperit, Cardinalis de Luca *Disc.* 31. *in Conc. Trid.* subjicit sequentem rationem: " Cum enim „ (inquit) illud in magna parte ex Italis „ Cardinalibus, Episcopis, & Prælatis constaret, ita *secundum Italiæ mores* sensisse „ visum est „: atque hinc recte ulterius observavit, quod *Vicarius Generalis*, qui juxta Italiæ praxim simul est *Officialis*, debeat esse Doctor, aut Licentiatus in *Jure*. Et *num.* 18. monet quod in Hispania constans sit Ecclesiarum consuetudo eligendi in Vicarium, Sede vacante, etiam *non Doctorem*, indubie quia & in Hispania

(a) Litteræ placetatæ dicuntur illæ, quibus *Placet* Regis vel Superioris adscribitur, ut petitio vim habeat.

nia Vicarius Generalis distinguitur ab Officiali, neque contentiosam jurisdictionem habeat, sed hæc penes solum Officialem sit.

Ex his itaque habetur, quod mirum quoque non sit, si ob multitudinem Episcoporum, & Prælatorum Italiæ, quæ numerum Episcoporum, & Prælatorum omnium aliarum Nationum simul collectorum longe superabat, Decreta hujus Concilii ad mores Italiæ magis, quam aliarum Nationum fuerint inflexa, & formata: quare & nemo mirari debet, si in plerisque Regnis extra Italiam Decreta reformationis hujus Concilii non fuerint simpliciter, & generaliter recepta; sed cum quadam moderatione conformiter ad mores cujusque Regni, & Provinciæ, uti sæpius in hoc opere notatum fuit.

V. Simili modo, Capitulum, Sede vacante, in jurisdictionem Episcopi, & contentiosam, & voluntariam succedens, alterum Officialem, qui contentiosæ jurisdictioni præsit, & Vicarium Generalem, qui voluntariæ, de novo creare, vel ab Episcopo creatum confirmare consuevit.

VI. Et quidem quoad Officiales constitutos ab Episcopis, hi in officio suo, Sede vacante, continuari consueverunt; raroque a Capitulo novi eliguntur: quin moderna praxis in Regno Galliæ obtinet, sæpius in contradictorio judicio firmata, Capitulum, Sede vacante, Officiales ab Episcopo institutos destituere non posse, nisi Capitulum probet se esse in antiqua possessione contraria, uti late refert Brodeau in *Notis ad Louet. Litt. O. art.* 2.

VII. Decretum proinde Concilii Tridentini, in quantum injungit Capitulo post mortem Episcopi constituere Officialem, seu Vicarium infra octo dies, moribus nostris attentis, fere unice locum habet in Vicario Generali *voluntariam* jurisdictionem, & curam spiritualem obtinente.

VIII. Et quidem si similem Vicarium infra octo dies non constituerit, vel existentem non confirmarit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvitur: poterit tamen lapso octiduo moram purgare, & Vicarium eligere, quamdiu Metropolitanus manum non appofuit: uti & in his partibus, etiam Collatores, & Patroni Beneficia conferunt, & ad ea præsentant, quamdiu Superior nihil præstitit. Zypæus in jure novo *Tit. Ne Sede vacante.*

Hunc Vicarium vel de novo constituere, vel ab Episcopo constitutum confirmare in arbitrio est Capituli.

IX. Cum vero in similem Vicarium Generalem transire non soleat jurisdictio contentiosa, sed ea apud eum, qui *Officialis* dicitur, resideat, etiam non requiritur, ut hic Vicarius sit Doctor aut Licentiatus in Jure Canonico; quam qualitatem requirit duntaxat Synodus Tridentina in Vicario, cui exercitium jurisdictionis contentiosæ committitur; quem & propterea cum Officiali confundit.

Hinc, uti bene notat Zypæus in jure novo *tit. Ne Sede vacante*, videmus hic tam ab Episcopis, quam Capitulis, Sede vacante, in *Theologia graduatos* Vicarios passim constitui ad exercendam voluntariam jurisdictionem.

X. Ulterius, quia Synodus Tridentina Vicarium confundit cum Officiali, videtur, attentis verbis Decreti, unum duntaxat posse constitui a Capitulo Vicarium, qui & contentiosam, & voluntariam jurisditionem exerceat. Verum cum notorium sit, in hisce, aliisque multis Provinciis Officialem a Vicario distingui, etiam notorium est, Sede vacante, præter Officialem insuper Vicarium eligi. Unde quando Synodus D. Mechliniensis voluit, ut Capitulum Metropolitanum, Sede vacante, infra octo dies non plures Vicarios, sed unum tantum Vicarium constituat, vel existentem confirmet juxta præscriptum Concilii Tridentini, indubie intelligi debet de illo, qui attento harum Provinciarum usu, Vicarius dicitur, & ab Officiali distinguitur.

XI. Insuper notandum, quod in pluribus, etiam Belgicis Ecclesiis consuetudine immemoriali obtineat, ut plures Vicarii, Sede vacante, cum eadem auctoritate, & æquali jurisdictione constituantur: quam consuetudinem a Concilio non esse sublatam multis probat Garcias, *De beneficiis part.* 5. *cap.* 7. *num.* 36. referens ita a S. Congregatione responsum fuisse.

XII. Ulterius, moribus nostris obtinuit, ut quemadmodum Episcopus aliquos Canonicos interdum eligit, e quibus consilium suum, quod *Vicariatum* vocat, componit,

ponit, ita quoque Capitulum, Sede vacante, subinde unum nominat Vicarium generalem, ac insuper aliquos e Canonicis, qui *Vicariatum* constituant; cujus consilio, vel assensu Vicarius generalis juxta Capituli deliberationem in regimine Dioecesis procedat.

CAPUT IV.

A quo, & qualem jurisdictionem accipiat Vicarius.

1. *Vicarius jurisdictionem accipit a Capitulo.*
2. *Jurisdictio devolvitur ad Capitulum non ad Vicarium.*
3. *Cura & solicitudo Ecclesiæ, etiam constituto Vicario, manet apud Capitulum.*
4. *Si Vicarius sit suspectus, Capitulum de causa suspectationis cognoscit.*
5. *Capitulum potest jurisdictionem Vicarii limitare.*
6. *An Vicarius pro libitu, & arbitrio Capituli possit revocari.*
7. *Quid circa hoc moribus Belgii obtineat.*
8. *Merito soliciti sunt Canonici, ut bonus constituatur Vicarius.*
9. *Ultra Vicarium a Capitulo constituendus Œconomus, qui rebus temporalibus Episcopatus intendat.*
10. *Fallit in Episcopatibus, qui subjacent Juri Regaliæ.*
11. *Fructus Episcopatus vacantis reservati Cameræ Apostolicæ.*
12. *Œconomi a Capitulo deputati succedenti Episcopo rationem administrationis reddere debent.*

I. Sicuti Vicarius Episcopi omnem suam auctoritatem, & jurisdictionem ab Episcopo recipit; eamque juxta limites, & formam sibi ab Episcopo præscriptos exercere debet; ita quoque Vicarius a Capitulo, Sede vacante, nominatus omnem suam jurisdictionem, & auctoritatem a Capitulo mutuat.

II. Licet enim Synodus Tridentina voluerit a Capitulo constitui Vicarium, nihil tamen circa jurisdictionis immediatam devolutionem mutavit: sed eam in terminis juris communis reliquit: ut quemadmodum de jure communi tota ad Capitulum devolvebatur, ita & nunc devolvatur, maneatque ipsa jurisdictio radicaliter, etiam constituto Vicario, apud ipsum Capitulum; exercitium vero apud Vicarium; quod fieri mandavit Tridentinum; quia pene impossibile esset, ut, si Capitulum *per se* administraret, singulis Ecclesiæ necessitatibus, præsertim repentinis, & moram non ferentibus, pro debito posset satisfieri: Vide Zypæum *resp.* 1. De Sede Vacante.

III. Hinc ulterius consequens est, uti ibidem notat Zypæus, Capitulo post nominationem Vicarii adhuc incumbere solicitudinem Episcopalem, in quam successit; neque ab ea constituto Vicario plene exonerari; quod etiam evidenter supponit Epistola Clementis VIII. ad Capitulum Neapolitanum, quam ex Quaranta ibidem refert Zypæus.

IV. Eodem ex fonte, si Vicarius sit in aliqua causa suspectus, providet Capitulum: atque vi jurisdictionis apud ipsum remanentis de causis suspectationis cognoscit, ut tradit Fagnanus ad *cap.* His quæ 11. *de major. & obed. num.* 75.

V. Quin eodem ex capite, si Capitulum det Vicario limitatam jurisdictionem, & auctoritatem reservando sibi aliqua, ea Vicarius exercere non potest. Garcias *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 7. *num.* 30. cui & Ecclesiarum multarum praxis consentit.

VI. Quandoquidem de ratione Vicarii esse videatur dependere a voluntate, & arbitrio constituentis, sive illius, cujus vices sustinet, consequens apparet, Vicarium Capituli, non secus ac Vicarium Episcopi, pro libitu, & arbitrio Capituli revocari posse, & ita ante Concilium Tridentinum unanimi consensu sentiebant Canonistæ. At cum hodie ex præscripto Tridentini Concilii, Capitulum Vicarium nominare jubeatur; adeoque nominatio Vicarii, vel non designatio non ita sit in arbitrio Capituli, quemadmodum est in arbitrio ipsius Episcopi; hinc etiam penes Episcopum hodie videtur esse liberior revocatio ipsius Vicarii, quam penes Capitulum.

Et

Et quidem Synodus Mechliniensis decernit: " Vicarium semel a Capitulo electum, vel confirmatum, postea *sine justa* & *rationabili causa* removeri non posse".

Quin & refertur declarasse Sacram Congregationem, Vicarium a Capitulo nominatum removeri non posse, nisi ex causa a Sacra Congregatione Episcoporum probanda: " Sed, ait Zypæus in Jure novo *loco citato*, credo hic non obtinere eum recursum".

VII. Interim tamen, quia Vicarii generales a Capitulo electi solent constitui pro tempore vacantis Sedis, nec nisi rarissime renovari solent; ægre mores Belgii paterentur, ut sine causæ allegatione, & probatione Vicarius officio suo destitueretur; præsertim eum ea amotio vix sine aliqua infamiæ nota hodie fieri posset.

Ita quippe consuetudine passim obtinuit, ut licet officia seu secularia, seu Ecclesiastica sint de natura sua, aut etiam speciali statuto revocabilia; imo teneantur possessores eorum singulis annis ea ad manus constituentium resignare, nequeant tamen iis privari, nisi ex causa vera, & probata; si talia sint, quæ revocari, & mutari non solent; sed ad vitam continuari, ac ut talia vulgo reputari; adeo ut mutatio, vel revocatio sine nota infamiæ fieri non posset. Vide Wamesium *Consilio Canonico* 301. & Dominum Christinæum in Notis ad Bugnyonium *de Legibus abrogat. lib.* 1. *Satyra* 1.

Interim tamen cum ex justa & rationabili causa Capitulum possit Vicarium electum, & confirmatum removere, argumentum est nequaquam obscurum, jurisdictionem penes Capitulum etiam constituto Vicario manere: licet exercitium illius juxta terminos a Capitulo præfixos sit apud Vicarium, & non apud Capitulum.

VIII. Ex his facile quisque judicare poterit, quanta debeat esse Canonicorum cura, & solicitudo, ut prudens, peritus, ac zelosus Vicarius eligatur; quandoquidem bonum vel malum regimen totius Diœcesis unice pene dependeat a bono, vel a malo Vicario.

IX. Ultra Vicarium, cui regimen Ecclesiæ committitur, vult Synodus Tridentina, ut Capitulum, Sede vacante, Œconomum unum, vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum Ecclesiasticarum, & proventuum curam gerant.

X. Hanc tamen dispositionem Concilium limitat ad casum, ubi fructuum percipiendorum cura Capitulo, Sede vacante, incumbit.

Unde si Episcopatus Juri Regaliæ sint subjecti, Sede vacante, rerum temporalium administratio, non ad Œconomos a Capitulo deputandos, sed ad Officiarios Regios spectare consuevit.

☞ XI. Quod dicitur de Episcopatibus subjectis Regaliæ juxta mores Galliæ, simile obtinet in plerisque Episcopatibus Italiæ.

Quemadmodum enim in Gallia proventus Episcopatuum huic juri subjectorum cedunt, Sede vacante, Ærario Regis, ita in Italia, Sede vacante, sunt reservati Cameræ Apostolicæ, iisque colligendis deputantur Collectores, qui Œconomos nominare consueverunt, uti notat de Luca *Discursu* 31. *in Concil. Trid. num.* 6. quæ reservatio verisimiliter profluxit ex quadam specie Regaliæ, quam posteriores Pontifices exercuerunt in Episcopatus Italiæ, præsertim in temporalibus sibi subjectos: neque enim pristinis seculis similis reservatio in commodum Cameræ Apostolicæ nota fuit. ☜

XII. Œconomi a Capitulo deputati solam custodiam, & curam rerum ad Episcopatum spectantium habent: unde instar Curatorum nihil de fundis, aut rebus Episcopatus alienare possunt: teneanturque hi œconomi Episcopo ad vacantem Ecclesiam promoto rationem suæ administrationis, si exigat, reddere; tametsi ex ipso Capitulo fuerint assumpti, potestque eos Episcopus punire, si in officio administrationis deliquerint: etiamsi prædicti Officiales, ait Tridentinum, redditis rationibus, a Capitulo, vel deputatis ab eodem, absolutionem, aut liberationem obtinuerint.

TITULUS X.

De Canonicis Graduatis.

CAPUT I.

Quâ ratione, & quomodo Canonici Graduati, præsertim in Belgio instituti.

1. *Ecclesia semper desideravit, ut ad Canonicatus Graduatos assumerentur Viri docti.*
2. *Gradus Academicus requiritur tempore electionis.*
3. *Hoc ut assequeretur, Gradus Academicos Canonicatibus annexuit.*
4. *Eumdem in finem in erectione novorum Episcopatuum Belgii instituti sunt Canonici* Graduati.
5. *Hi tenentur specialiter operâ, & consilio Episcopo assistere.*
6. *Ex iisdem eligendi Archidiaconus, Archipresbyter, & Pœnitentiarius.*
7. *Eligendi per Episcopum & Graduatos, & quare.*
8. *Hæ præbendæ sub nullis reservationibus, &c. comprehenduntur.*
9. *Tres ex iis Canonicis examinant admittendos ad Sacros Ordines, & curam animarum.*

I. CANONICOS Cathedrales successisse pristino Presbyterio, quod Episcopo pro Senatu esse in Ecclesiæ suæ administratione solebat, supra vidimus; ipsosque ex sua institutione, ac mente Ecclesiæ debere operâ ac consilio Episcopis assistere; ac una cum ipsis Episcopis Senatum Ecclesiæ olim constituisse, ostendimus.

Quapropter solicita admodum fuit Ecclesia, ut ad hos præsertim Canonicatus assumerentur viri eruditione, ac moribus ita conspicui, ut merito sperari queat, quod ex iis Corpus tale coalescat, a quo Episcopi in Ecclesiæ regimine operam, & sanum consilium habere queant. " Decet „ namque (ait Synodus Burdigalensis an„ no 1624. *cap.* 9.) Metropolitanam, „ aliasque Cathedrales Ecclesias, eas per„ sonas ita probitate ac scientiâ commen„ datas ad Canonicatus assumere, & eli„ gere, ut ex iis Corpus Capituli coale„ scens, *Senatus* Episcoporum, unde *con„ silium* accersant, merito dici possit „.

☞ II. Gradum Academicum in electione Graduatorum requiri tempore electionis, nec satis esse, quod electus esset *proxime* dispositus ad gradum suscipiendum, resolvit & probat Wamesius *Consilio Canonico* 18. atque id ipsum non obscure probat textus Bullæ erectionis novorum Episcopatuum in Belgio, cum in ea dicatur, novem illas præbendas, seu Canonicatus, conferendas *Graduatis in Theologia, vel Jure;* ita ut ipse gradus Academicus ipsam collationem respiciat: quo casu qualitas expressa exigitur in ipso actu collationis, uti de ordine requisito notatur *part.* 2. *tit. xix. cap.* 2. *num.* 5. ☜

III. Hoc ut facilius, & efficacius consequerentur, Patres Concilii Basileensis *Sess.* 31. voluerunt: " Ut in qualibet „ Cathedrali, & Collegiata Ecclesia ul„ tra Præbendam Theologo assignandam, „ tertia pars Præbendarum conferretur „ *Graduatis* „. Hoc Decretum non tantum in Sanctionem Pragmaticam jussu Caroli VII. Galliarum Regis relatum est; sed etiam Concordato inter Leonem X. & Franciscum I. conservatum, & de novo confirmatum.

Quin & Synodus Tridentina expendens, quantopere Ecclesiæ intersit, ut ad Canonicatus promoveantur Viri doctrinâ, & probitate insignes, & probati, hortatur, ut " in Provinciis, ubi id commode fieri „ potest, Dignitates omnes, & saltem di„ midia pars Canonicatuum in Cathedra„ libus Ecclesiis, & Collegiatis insignibus „ conferantur tantum Magistris, vel Do„ ctoribus, aut etiam Licentiatis in Theo„ logia, vel Jure Canonico „. *Sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.*

IV. Eumdem in finem in erectione novorum

vorum Episcopatuum Belgii, factâ ad instantiam Philippi II. per Paulum IV. statutum fuit: "Ut decem Canonicatus sive „ Præbendæ primo vacantes sic maneant „ affecti, quod Ipse Episcopus unum vel „ unam omnium primo vacaturos tamquam mensæ Episcopali perpetuo unitos „ obtinere, illorumque ratione persona „ Capitularis esse, vocemque & auctoritatem etiam in Capitulo super Decanum, & Canonicos habere possit „.

„ Reliqui vero novem Canonicatus, & „ Præbendæ prædicti tribus *Magistris*, „ aut Licentiatis in Theologia, & tribus „ aliis *Doctoribus Decretorum*, seu in iis „ Licentiatis, ac tribus aliis *Nobilibus* „ ejus Diœcesis, etiam in Jure, vel Theologia saltem gradu Licentiaturæ in famosa quapiam Universitate Studii generalis, secundum tenorem prædictarum „ litterarum promotis, ordine in dicta designatione expresso, in perpetuum concedi, & assignari debeant „.

V. " Quodque ad sex priores, tam „ Nobiles, quam alii non Nobiles, ut „ præfertur, tamen qualificati, ad reliquos vero tres Canonicatus, & tres „ Præbendas ex reliquis novem Canonicatibus, & præbendis hujusmodi, nulli „ nisi Nobiles & Graduati, ut præfertur, „ assumi possunt; ac omnes & singuli ratione suarum hujusmodi Præbendarum „ consilium, & operam in negotio Ecclesiæ, & Religionis, ceterisque difficultatibus pro tempore emergentibus, quoties ab Episcopo suo requisiti fuerint, „ tam conjunctim quam divisim præstare „ teneantur „.

VI. „ Ac unus Archidiaconus ad Archidiaconatum, & alius Archipresbyter „ ad Archipresbyteratum, nec non reliquis ex dictis Graduatis, Pœnitentiarius ad Pœnitentiariam hujusmodi, ad „ nominationem Episcopi assumi, & omnium „ primi post Episcopum vacaturos Canonicatus, & Præbendas, prædictos simili „ ordine consequi debeant „.

Hæc sat patenter evincunt, hanc Graduatorum institutionem unice factam, ut in Cathedralibus Ecclesiis aliqui ut minus inter Canonicos essent, qui scientiâ ac eruditione in Sacra Theologia, & Sacris Canonibus excellerent; qui Episcopis consilio, & operâ in regimine suæ Ecclesiæ assistere possint.

VII. " Ut autem, prosequitur Bulla „ erectionis, de viris spectatæ doctrinæ, „ & probitatis, ad ædificationem Ecclesiæ „ Dei, accuratius prospiciatur, quod ipsi „ novem Canonicatus, & novem Præbendæ hac primâ vice per Episcopum duntaxat, & deinde quoties illi futuris temporibus vacaverint, ut præfertur, ad „ electionem Episcopi, & aliorum Graduatorum præfatorum superstitum per „ eos conferantur, & in hujusmodi electione suffragium Episcopi non plus juris sive momenti, quam cujusvis Graduatorum habeat; nisi vocum paritate „ occurrente, tuncque iteratum ad hoc „ Episcopi suffragium paritatem dirimat „.

VIII. Ex his erectionis verbis intelligant Canonici Graduati electionem loci vacantis sibi esse delatam; ut nimirum, *de Viris spectatæ doctrinæ, & probitatis, ad ædificationem Ecclesiæ Dei accuratius prospiciatur*. Proinde hinc intelligant, quam solliciti esse debeant, ut omni humano respectu seposito, hujusmodi viros eligant.

Hâc de Episcopis, & Canonicis Graduatis spe conceptâ, pro stabilienda eorum in hac electione libertate, declaratur & statuitur in ipsa erectionis Bulla: " Quod „ ipsi novem Canonicatus, & novem Præbendæ sub nullis specialibus, vel generalibus etiam mentalibus reservationibus, affectionibus, etiam in Corpore „ Juris clausis, nec non expectativis, coadjutoriis, mandatis, facultatibus, indultis de providendo, commendando, & „ alias disponendo, primariis precibus nuncupatis, vel aliis gratiis præventivis, „ per nos, aut Romanos Pontifices, pro „ tempore existentes, & Sedem Apostolicam prædictam, vel ejus Legatos etiam „ consideratione, intuitu, contemplatione, „ vel ad instantiam Imperatoris, Regis, „ Ducum, ac aliorum Principum, aut „ ejusdem S. R. E. Cardinalium, & ex „ quacumque causa quantumlibet urgenti „ pro tempore factis, & concessis comprehendantur, nec etiam tamquam vacantes apud Sedem eamdem, aut ullâ aliâ „ ratione generaliter, vel specialiter reser-

 „ vari,

„ vari, nec illorum vacatione per resignationem, etiam ex causa permutationis „ apud Sedem eamdem, pro tempore occurrentem, per Romanum Pontificem, „ aut Sedem hujusmodi; de illis provideri, aut alias quoquo modo disponi possit, sed forma electionis præmissæ omni „ tempore servari, nullâque causâ infringi „ debeat „.

Ad hæc, quod magna de eruditione, ceterisque qualitatibus Canonicorum Graduatorum concepta fuerit idea, & illud non obscure evincit, quod e novem Graduatis eligi debeant ab Episcopo tres præcipui ejus Ministri, scilicet Archidiaconus, Archipresbyter Cathedralis, & Pœnitentiarius.

IX. Accedit, quod in Bulla dicitur: " Ex „ senioribus præfatis Canonicis duo in „ Theologia, & unus in Jure Canonico, „ Graduati una cum Archidiacono curam „ habeant examinandi promovendos ad Sacros Ordines, & admittendos ad curam „ animarum, quâcumque illi auctoritate „ provisi fuerint „.

CAPUT II.

De Graduatis Theologis, & Canonistis.

1. *Solent Graduati in Theologia, & Jure Canonico æquiparari.*
2. *Objectio contra hanc paritatem.*
3. *Solvitur objectio.*
4. *Canonista Canonibus Sacris ut oportet instructus, etiam aliquo modo Theologus est.*
5. *Pluribus seculis Canonistarum, & Theologorum distinctio fuit ignota.*
6. *Utiliter Canonista studium Theologiæ, & Theologus studium Canonum jungunt.*
7. *Quæ causa quod Graduati in Jure Canonico Sacris Canonibus ut oportet non sint instructi.*
8. *Quare Graduati in Jure Canonico non bene callent disciplinam Ecclesiasticam?*
9. *Conveniens esset, ut Gradus in Jure civili non semper jungeretur Gradui in Jure Canonico.*
10. *Ex præmissis ostenditur, Canonistam posse Theologo comparari.*

I. Synodus Tridentina, sive in promovendis ad Canonicatus, & Præbendas, sive in promovendis ad primarias Dignitates Ecclesiasticas, etiam Episcopatum, requirens gradum Academicum, ubique gradum in Jure Canonico jungit gradui in Sacra Theologia; ita ut velit promovendum esse Graduatum in Theologia, aut Jure Canonico. Similiter Bulla erectionis novorum Episcopatuum in Belgio numerum æqualem Graduatorum in Jure Canonico, & Graduatorum in Theologia instituit; neque in electione ad Dignitates, Theologos Canonistis præfert; sed Episcopo liberam relinquit, vel ex his, vel ex illis assumere.

II. Verum cum Canonici Cathedrales, ac præcipue ipsi Graduati instituti sint, ut Episcopo in regimine Ecclesiæ consilio, & operâ assistant; illudque regimen unice fere spiritualem animarum profectum atque directionem respiciat, quâ ratione Canonistæ cum Theologis in hoc munere concurrere, aut his æquari possunt?

Canonistarum quippe scientia non tam regimini spirituali subservire posse videtur, quam litibus, ac controversiis forensibus terminandis; quæ minima ac infima est regiminis Episcopalis portio.

III. Negari non potest, non paucos hodie inter Graduatos in Jure Canonico reperiri; qui unice pene incubuerunt Canonibus, & Decretalibus, qui ad lites & judicia valent; eosque fere solos in prælectionibus exponi audiverunt: adeoque forensibus judiciis, ac litibus prosequendis, aut terminandis idonei duntaxat reperiuntur: sed absit, ut hujusmodi Graduatos in Jure Canonico ad Canonicatus, ac Dignitates Ecclesiasticas, ut Episcopis in regimine, & cura Ecclesiæ adjutores, & Consiliarii essent, Ecclesia, aut Fundatores desideraverint; sed veros indubie voluerunt præfici Canonistas; id est, eâ Canonum scientiâ refertos, qui Patrum acta ac mores repræsentantes, optimam Ecclesiæ componendæ atque ordinandæ rationem continent.

" Hi autem Canones (uti recte monuit

nuit pius Parisiensis Universitatis Cancellarius Joannes Gersonius *Recommend. in Decretis factâ T. 2. p. 833. Edit. 1606.*) „ si „ bene inspiciamus, non sunt nisi conclusio- „ nes elicitæ vel illatæ ex principiis Theo- „ logicis, id est, ex Evangelio, & aliis „ Libris Canonicis per illos, quibus dici- „ tur „ : *Qui vos audit, me audit. Luc. c. 11.*

IV. Hisce Canonibus si rite essent instructi Canonistæ, sive in Jure Canonico Graduati, quis non videat, quam hi possent, non secus ac Theologi, regendæ Ecclesiæ esse idonei?

Imo si hisce Canonibus sese occuparent, qui Juri Canonico operam navant; atque ad Ecclesiæ serviendum se studio illi impendunt, etiam in Theologicis scientiis non essent ignari.

V. Si enim Canones sint *Conclusiones ex principiis Theologicis elicitæ vel illatæ*, qui illorum plenam notitiam, ac genuinum assequi sensum desiderat, etiam principiorum, e quibus deducuntur, plane ignarus esse non potest.

Hinc Gersonius asserere non veretur, " per quadringentos & amplius annos Ita „ gubernatam fuisse Ecclesiam, ut non es- „ set distinctio Theologorum & Canoni- „ starum: licet Canones Sacri multi es- „ sent ultra tenorem expresse traditum in „ Evangeliis, & ceteris Libris Canonicis „.

VI. Deinde monet: " Dominum non „ ita distinxisse Theologiam a Sacris Ca- „ nonibus, & e contra, quin utiliter „ & salubriter possint ab eodem homi- „ ne, quantum sibi conceditur, investi- „ gari. Si enim reperti sunt, qui ultra „ Canones Sacros Legibus humanis dede- „ runt studium suum, & e contra, & „ profecerunt in utrisque; si ultra Philo- „ sophiam, & Metaphysicam multi quoti- „ die in Theologia se vehementer exer- „ cent: hoc convenientius habet fieri quod „ Theologus descendat ad inspiciendum „ Canones tamquam conclusiones elicitas „ ex suis principiis Theologicis deducere. „ Sic erit talis ambidexter Theologus Ca- „ nonista, & Canonista Theologizans: Et „ quis est iste, & laudabimus eum? Quid „ autem facilius est ex ambobus aut per „ Theologiam Sacram cognoscere Canoni- „ cam scientiam; vel e contra. Existimo, „ quod primum, sicut facilius est, & ordi- „ natius deducere ex principiis conclusio- „ nes, quam ex conclusionibus ad princi- „ piorum notitiam devenire „. *Recomm. licentiand. in Decret. T. 2. p. 834.*

Si hoc Gersonii consilium attenderent tam Theologi quam Canonistæ; illi nimirum Sacris Canonibus, utpote conclusionibus practicis ex principiis Theologicis elicitis; hi vero Libris Canonicis, & Sanctis Patribus incumbendo, non dubium, quin & illi & hi majori cum fructu Ecclesiæ regendæ, & Episcopis consilio & operâ assistendi forent capaciores.

Ejusdem cum Gersonio sententiæ fuisse S. Carolum, refert in ejus vita Carolus a Basilica S. Petri. " Ea, inquit, Ca- „ nonum scientia ipsi perjucunda erat, „ quæ Patrum mores & acta repræsen- „ tans, Ecclesiæ componendæ, atque ordi- „ nandæ rationem continet. Dolens au- „ tem eos communi consuetudine tantum- „ modo Canones ad interpretandum seli- „ gi, qui ad lites, judiciaque valent; con- „ stituit ipse qui iis declarandis præesset, „ unde sacra Majorum instituta & ritus, „ optimumque Ecclesiæ administrandæ ge- „ nus hauriretur „.

Ut ergo scientiam Canonum, quâ Ecclesiæ serviendi reddantur idonei, facilius assequerentur Juris Canonici Studiosi, optandum esset, ut hi saltem, qui se non forensibus controversiis occupare, sed in Clericali statu Deo, & Ecclesiæ servire intendunt, potius studium Theologicum, id est, Sacræ Scripturæ, & Sanctorum Patrum, quam Legum Civilium jungerent, aut præmitterent studio Sacrorum Canonum.

VII. Et sane quod hodie Juris Canonici Studiosi pene non imbuantur, nec studeant nisi Canonibus aut Decretalibus, quæ ad lites, judiciaque valent, quidni magna ex parte inde proveniat, quod nulli hodie creari soleant Doctores Canonum seu Decretorum, nî una & Legum Doctores creentur; paucique Juris Canonici aut Decretorum duntaxat Licentiati fiant?

Cum enim Legum studium ad forenses controversias, judiciaque terminanda pene unice spectet, facile contingit, ut etiam stu-

studium Canonum eo conferant.

☞ VIII. Quod studentes juri Canonico vix hodie imbuantur eâ scientiâ Canonum, quibus purior Ecclesiæ disciplina repræsentatur, vel inde magnâ ex parte oritur, quod in scholis plerumque non exponantur, nisi recentiores Romanorum Pontificum Decretales, neglectis magnâ ex parte pristinis Canonibus, qui optimam regiminis Ecclesiastici rationem, per octo circiter secula solicite conservatam, & renovatam exhibent.

Quod vero ex auctore vitæ S. Caroli num. VI. superius retulimus, nimirum quod constituerit ipse, qui iis Canonibus declarandis præesset, unde sacra majorum instituta, & ritus, optimumque Ecclesiæ administrandæ genus hauriretur; vix dubium quin id intelligi debeat de eo, qui Decreti Gratiani expositioni, & prælectioni a S. Carolo fuerit præpositus.

Certum enim est, quod licet hoc opus Gratiani magnâ confusione contextum sit, & contineat plurima apocrypha, supposititia, mutilata, ac nonnumquam in alienum sensum a mente auctoris ad sui temporis disciplinam, & amplificationem Pontificiæ potestatis detorta; nihilominus & illud oportet fateri, in hoc Gratiani Decreto esse respersos Canones, & Sanctorum Patrum sententias in omni pene materia, e quibus optima regendæ Ecclesiæ ratio hauriri queat, modo is, cui illud prælegendi, & exponendi munus incumbit, sciat falsa a veris, supposititia a sinceris, & contorta ab integris rite discernere.

Proinde nec ambigendum, quin prælectio hujus Decreti Gratiani multo aptior & convenientior sit, ut ex eâ sacra majorum instituta, & ritus, optimumque administrandæ Ecclesiæ genus hauriri queat, quam prælectio Decretalium Gregorii IX. & sequentium Pontificum, quæ pene unice quæstiones de variis materiis incidentes, & ad forum contentiosum pertinentes respiciunt, easque vel decidunt, vel formam, & modum decidendi præscribunt; nihil autem vel parum in iis occurrit, unde purior Ecclesiæ disciplina dignosci possit.

Hâc ratione inductus Philippus II. pluribus jam institutis prælectionibus juris Canonici in hac Academia Lovaniensi, adjunxit prælectionem Decreti *Gratiani*; uti constat litteris Ducis Sabaudiæ Belgii Gubernatoris anni 1557. datis ad Collegium nostrum J. V. ad calcem hujus vol. sub D. reperiuntur. ☜

IX. Ut ergo verum, ac Ecclesiæ utile Canonum studium amplius floreret, optandum esset, ut non tantum Licentiati, sed & Doctores crearentur, qui unice se Canonum studio occuparent; verumque sensum e suis fontibus eruerent; quemadmodum in ipsis Universitatis nostræ florentibus exordiis frequens fuisse ipsi Fasti Academici abunde testantur, in quibus referuntur plurimi solius Juris Canonici seu Decretorum Doctores.

X. Hæc sat ostendunt, quâ ratione Graduatus in Jure Canonico, si scientiâ Sacrorum Canonum, qui veram Ecclesiæ disciplinam, quin & *Patrum mores actaque repræsentant*, sit debite instructus, quemadmodum publicum Academicum testimonium sive Gradus præfert, possit una cum Graduato Theologo Episcopis in administratione Ecclesiæ esse admodum idoneus.

Ad hæc, quis ultra mirabitur, si ad præcipuas Ecclesiæ Dignitates, ac munia vocentur indifferenter Graduati in Jure Canonico, & Theologiâ, qui attenderit, Sacros Canones esse conclusiones e Libris Canonicis, & Sanctis Patribus elicitas; ac per consequens peritum Sacrorum Canonum, etiam Sacrarum Litterarum, ac Patrum non posse esse ignarum; e quorum lectione etiam Theologus suam haurire debet scientiam.

Sicuti enim Canonistæ nomen non meretur, saltem ut ad Ecclesiastica munia assumatur, iis Canonibus tantum instructus, qui ad forenses quæstiones, judiciaque terminanda conducunt; ita nec Theologi nomine dignus est, qui scientiam suam e Sacris Litteris, & Patribus non hausit.

CAPUT III.

De Graduatis Nobilibus.

1. *An probanda consuetudo Capitulorum nullos admittendi nisi Nobiles?*

2. *In*

2. *In electione ad munia Ecclesiastica magis attendenda virtutum quam generis nobilitas.*
3. *Potest tamen quandoque generis nobilitas attendi.*
4. *Hæc debet attendi cum respectu ad bonum Ecclesiæ.*
5. *Nobilitas potest conferre, ut quis magis prosit Ecclesiæ.*
6. *Quid Nobilibus Canonicis præ reliquis incumbat.*
7. *Nobiles etiam gradu Academico insigniti esse debent.*
8. *Gradus Academici magnâ cautione concedendi.*

I. NOnnulla sunt Canonicorum Collegia, in quibus invaluit consuetudo, quam etiam nonnumquam ex ipsa fundatione originem habere asserunt, ut nullos ad suum gremium admittant, nisi suam nobilitatem legitimis testimoniis asseruerint; contra quam referente Molano *lib.* 2. *de Canonicis cap.* 29. prolixe scribit Guilielmus Peraldus, acriter reprehendens consuetudinem illarum Ecclesiarum, quæ nolunt *canonicare*, ut loquitur, *nisi Nobiles*.

Peraldo consentire videtur Gregorius IX. in *cap.* 37. *de Præbendis, & Dignitatibus*. Cum enim auctoritate Apostolicâ Episcopus Portuensis, tamquam Sedis Apostolicæ Legatus contulisset jure devoluto Præbendam in Ecclesia Argentina cuidam Clerico, & Capitulum illum admittere nollet, allegans consuetudinem antiquam inviolabiliter observatam, juxta quam nullum nisi *nobilem*, & liberum, & ab utroque parente illustrem, honestæ conversationis, ac eminentis scientiæ in suum consortium hactenus admiserant; quæstione ad Sedem Apostolicam devolutâ, respondit Pontifex Gregorius IX. " Nos igitur attendentes, quod non *generis*, sed virtutum *nobilitas*, vitæque honestas, Deo gratum faciunt, & idoneum servitorem, ad cujus regimen non multos secundum carnem nobiles, & potentes elegit, sed ignobiles, ac pauperes: eo quod non est acceptio personarum apud ipsum, & vix ad culmina dignitatum (nedum ad Præbendas) viri eminentis scientiæ valeant reperiri, exceptiones hujusmodi non duximus admittendas ".

II. Profecto, quin in electione, & vocatione ad Ecclesiastica ministeria, vitæ merita, ac eruditio potius sint attendenda, quam familiæ prosapia, & nobilitas, nemo ambigere potest: ut propterea merito dicat Molanus loco citato, quod " reprehendenda, & reformanda sunt Collegia, in quibus postposito de pietate, & eruditione examine, hoc solum diligentissime discutitur; an nominatus sit satis nobilis, qui admittatur, an stemma ejus nusquam deficiat, an tot recensere possit proximos suos parentes aut Barones, aut Comites; an habeat omnia sua quarteria, ut loquuntur, integra, & similia, quæ nec recensere valeo, nec commemorari necesse est ".

III. At vero ubi pietas, ac eruditio non desunt, quin & ipsa generis nobilitas subinde considerari expendique queat, inficiari nullus potest. Certum enim atque experientiâ notorium est, quod nonnumquam Nobiles atque Illustres Viri, dum de cetero pietate, & eruditione sunt insignes, multa suâ auctoritate in bonum Ecclesiæ præstare possint, quæ alii pari, aut majori pietate, ac eruditione conspicui præstare non possent.

IV. Tametsi ergo in electione ad munia Ecclesiastica generis nobilitas, vel familiæ prosapia nequaquam per se, ac simpliciter sit attendenda; nihilominus cum respectu ad bonum Ecclesiæ, sive in quantum ea conferre potest, ut Nobilis majori auctoritate Ecclesiæ serviat, merito attenditur; poteritque interdum Nobilis ignobili, licet nonnihil doctiori, & capaciori, sine personarum acceptione præferri.

Hæc præ oculis habuisse creditur Pontifex, dum ad instantiam Philippi II. Hispan. Regis, inter novem Graduatos in singulis Cathedralibus Ecclesiis noviter erectis, tres Nobiles Graduatos esse voluit; non quosvis, sed Nobiles ipsius Diœcesis.

V. " Quod enim, ait Molanus, *l.* 2. *de Can. c.* 29. ad ministerium Ecclesiæ vocentur, & invitentur, hoc fit, ut non solum per eruditionem, & pietatem, sed per *nobilitatem* quoque suam Ecclesiam Dei juvent. Cum enim *Nobiles*

„ *biles* seculares gladium portent, & per „ suam potentiam possint Ecclesiæ Dei, & „ viris Ecclesiasticis multum prodesse, valde expedit ex eorum familiis in Clero „ aliquos esse, ut eorum favor, obsequium, „ & reverentia erga Ecclesiam, & Ecclesiasticos magis foveatur, & conservetur. „ Imo dum in Clero sunt Nobiles, libenter Nobiles Viri, & Illustres Principes eo filios suos destinant, ut nobilitati stemmatis nobilitatem addant morum, „ animum liberalibus, & honestis studiis „ excolant, & a teneris annis reverentiam „ Ecclesiastici Ordinis imbibant.

VI. " Nobiles proinde Canonici semper meminerint sui officii, atque suæ „ vocationis esse, ut Nobiles seculares, „ apud quos propter carnis, & sanguinis „ nobilitatem plerumque præ reliquis Canonicis gratiores, & majoris auctoritatis sunt, adhortentur & doceant, Deum „ & Ecclesiam ab iis requirere, ut veluti nutritii Ecclesiæ Christi ante omnia „ tueantur honorem Dei, fidem Catholicam, pacem Christianorum, pietatem, „ & bonos mores, Ecclesiam, Viros Ecclesiasticos & Monasticos, eorumque „ privilegia, & immunitates. Et ut filios „ suos a teneris annis sic institui curent, „ ut simul cum pietate observantiam Sacerdotii, & Cleri imbibant. Ex quo facile intelligitur, cur conveniat patrios „ Nobiles exteris præferre, quod hi plus „ apud nobilitatem Patriæ, & Diœcesis, „ quam exteri Nobiles præstare possint „.

VII. Neque *Nobilitatem* duntaxat, sed & eruditionem desideravit Pontifex, dum ad instantiam Philippi II. tres Præbendas, sive Canonicatus in singulis noviter erectis Ecclesiis Cathedralibus, *Nobilibus* Diœcesanis assignavit: id vel inde intelligitur, quod ultra Nobilitatem etiam gradum Doctoratus, aut Licentiæ in *Theologia*, aut *Jure Canonico* requisiverit; ut scilicet hoc publico Academico testimonio probarent se non tantum generis, sed & eruditionis nobilitate insignes, & idoneos, qui Ecclesiæ operâ, & consilio servire possent.

VIII. Ex hactenus dictis quisque facile intelliget, quam soliciti esse debeant, quibus incumbit Gradus Academicos annuere, ne aliis annuant, quam qui eruditionem, aliasque animi dotes habent, quas Gradus ille Academicus ceu publicum quoddam testimonium præfert.

Ut quid enim Gradus illi requirunt, nisi ut per illos constet de eruditione, & capacitate promovendi; sed de his alibi latius.

T I T U L U S XI.

De Dignitatibus Capitulorum.

C A P U T I.

De Præposito.

1. *Quales durante communi Canonicorum vitâ essent Præpositi.*
2. *Hodierni Præpositi ab antiquis in multis distincti.*
3. *Non omnium Præpositorum eadem jura, & officia.*
4. *In his attendenda consuetudo, statuta, & fundatio.*

I. In plerisque Ecclesiis Cathedralibus prima post Episcopalem Dignitas, & in Collegiatis absolute prima est Præpositi.

Officium Præpositorum in Ecclesiis Canonicorum, cum inter Canonicos adhuc vigeret vita communis, describit Synodus Aquisgranensis anno 816. *cap.* 139. " Quamvis, ait, omnes, qui præsunt, Præpositi „ rite dicantur, usus tamen obtinuit, eos „ vocari Præpositos, qui quamdam Prioratus curam sub aliis Prælatis gerunt. „ Hi tamen, qui juxta hunc morem Præpositi vocantur, tales & tam strenui „ sunt constituendi, qui & vitæ probabilis sint, & ea, quæ sibi injuncta sunt, „ fide-

„ fideliter, humiliterque expleant; & pro „ eo quod aliis prælati sunt, nequaquam „ parvipendent Canonica instituta; sed „ quanto plus implicantur in fratrum cu- „ ris, tanto magis studeant cœlestibus ob- „ temperare monitis. Debent igitur cun- „ ctæ congregationi esse utiles, & de mi- „ nisterio commisso fideliter prodesse. Ea „ vero, quæ fratribus dare debent, cum „ charitate tempore opportuno incunctan- „ ter præbeant, quatenus a Domino de „ fideli administratione gradum bonum ac- „ quirant. Erga hujuscemodi vero delin- „ quentes, & obedientiam sibi commissam „ bene administrantes, modus superius com- „ prehensus tenendus est „.

II. Si quis attendat, quæ hìc Præpositis injunguntur, & incumbunt, facile apparebit, quantum moderni Præpositi, quos in Belgio habemus, ab illis, quos describit Synodus, discrepent.

Tunc Præpositura erat officium, nunc non solum est beneficium, sed primaria Dignitas. Tunc cura & regimen Canonicorum, & Clericorum in communi viventium Præposito incumbebat; nunc pauci sunt, quibus cura animarum, aut aliquod spirituale regimen incumbit. Tunc Præpositi in congregatione, & pervigili curâ fratrum assidui erant: hodie vero plures credunt se ab omni residentia personali exemptos: Imo in Diœcesi Leodiensi omnes opulentiores Collegiatarum Ecclesiarum Præposituræ possidentur a Canonicis sancti Lamberti. Uno verbo, uti recte notat Molanus *lib.* 2. *de Canonicis cap.* 4. " Si nostros Præpositos ad priscos illos „ conferamus, nihil fere aliud videmur „ reservasse, quam umbram quamdam Præ- „ posituræ, quæ adhuc relucet in prima „ sessione, in opimis fructibus, qui tamen „ in nonnullis locis, justo Dei judicio, „ propter intermissam residentiam multum „ attenuati sunt: rursus in collatione Be- „ neficiorum, & nonnullis aliis „. Hæc Molanus; quæ tamen commode intelligenda sunt.

III. Constat enim & in Belgio nostro esse quasdam Præposituras, quibus Canonicorum, & Cleri cura spiritualis est annexa, Præpositusque est Canonicorum Pastor; quique consequenter etiam de jure naturali ac divino ad residentiam tenetur: Alii sunt, quibus alia officia etiamnum hodie incumbunt.

Et quidem Ecclesiæ Coloniensis Præpositos vi sui juramenti adstringi ad defensionem jurium, Privilegiorum, & Statutorum Ecclesiæ, aperte supponit Synodus Coloniensis, an. 1536. *Remedio* 3. *cap.* 5.

Et inter Statuta Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis titulo *de Officio Præpositi* legitur: " Absente, vel impedito Archi- „ episcopo, ejus vices in divinis supplebit „ Præpositus, cum huic Ecclesiæ aliquis „ datus erit, celebrabitque Sacrum secun- „ dum præscriptum Tabulæ capitularis, „ & in decisionibus capitularibus habebit „ primum suffragium post Reverendiss. & „ Illustriss. D. Archiepiscopum: Post quem „ etiam habebit primum locum in conses- „ sibus, & actibus publicis; suberit ta- „ men Capitulo, Decano autem ut Pa- „ stori „.

IV. Itaque quoad jura, dignitatem, & munia Præpositorum, cujusque Ecclesiæ fundationes, statuta, & consuetudines attendenda sunt; ut ex illis, quid Præpositis competat, aut incumbat, judicari possit. Illud autem merito monet Molanus loco citato, ut Præpositus, qui a cura animarum est liber, " meminerit saltem, ut „ purus sit in conferendis Beneficiis, ne, „ si aliter faciat, gravissimum reportet Dei „ judicium: Et quia numquam Clericis „ bonæ voluntatis desunt officia, & exer- „ citia Ecclesiastica, quibus se & Deo, & „ hominibus commendent, meminerit eum, „ qui ceteris antistat honore, etiam meri- „ to, & labore antistare debere, seque „ tanto magis Ecclesiæ Dei debitorem es- „ se, quanto abundantiores, & majores „ sunt fructus, quos de Altario Dei per- „ cipit „.

CAPUT II.

De Decano.

1. *Decanorum origo.*
2. *Cura animarum a Præpositis translata in Decanos.*

3. *Hodie unicus est in singulis Capitulis Decanus, cui totius Cleri cura incumbit.*
4. *Solet esse Caput, & Præses Capituli.*
5. *Jurisdictio Decani maxime a consuetudine dependet.*
6. *Jurisdictio interdum est non apud Decanum, sed apud Capitulum. Interdum apud utrumque.*
7. *Jure communi non habet jurisdictionem* contentiosam, *sed duntaxat* correctionalem.
8. *Jurisdictio correctionalis competit Capitulo vel Decano, etiam in Capitulo non exempto.*
9. *Etiam Capitulum hanc aliquando exercet in Decanum.*
10. *Potest Decanus, & Capitulum Canonicos ob indecentiam in vestibus, aut irreverentiam in Ecclesia suspendere ab introitu Chori, & Capituli.*
11. *Officialis Episcopi non potest suspendere resolutiones Capitulares in materia disciplinæ.*
12. *Jurisdictio, quæ Decanis, & Capitulis competit, solet esse correctionalis.*
13. *Quam grave sit Decanorum officium.*

I. Notissimum est ex historiis, & Regulis Patrum, olim fuisse in plerisque Monachorum Congregationibus præter Abbatem & Præpositum, varios Decanos, qui singuli sub sua cura habebant decem Monachos. " Si major fuerit Congregatio, ait S. Benedictus in *Regula* „ *cap.* 21. eligantur de ipsis Fratres boni „ testimonii, & sanctæ conversationis, & „ constituantur *Decani*, qui solicitudinem „ gerant super *Decanias* suas „.

Cum vero Canonici in communi viventes disciplinam Monasticam in plurimis æmularentur, etiam ad imitationem Monachorum Decanos constituerunt; quare & in plerisque Hispaniarum Ecclesiis Cathedralibus Decani olim vocabantur *Priores*, teste Innocentio III. *Lib.* 1. *Epist.* 77. " Quia Asturicensis Ecclesia dignitatem „ Decanatus a longis retro temporibus „ noscitur habuisse, licet, qui eo fungeba„ tur honore, promoveretur aliquando, & „ destitueretur pro Episcopi, & Capituli „ voluntate, nec Decani, sed *Prioris* no„ mine vocaretur, secundum consuetudi„ nem fere *omnium* Ecclesiarum Hispaniæ, „ quæ tunc temporis ibi vigebat, &c. „.

II. Cum vero Præpositi ob curam temporalium curam spiritualem negligerent; sæpiusque a Congregatione ob eam temporalium curam abesse deberent, tandem interior cura ad Decanos translata fuit: ipsique Decani in plerisque Ecclesiis capita Congregationis, saltem quoad disciplinæ directionem constituti fuere.

III. Et quidem in plerisque tam Cathedralibus quam Collegiatis Ecclesiis Decani solent totius Capituli, & Cleri Capitulo subjecti curam spiritualem habere; usuque receptum est, ut quantumcumque numerosum sit Canonicorum Collegium, unicum habeat Decanum, qui tam Canonicorum, quam inferioris Ecclesiæ suæ Cleri curam babeat.

Unde Synodus Coloniensis anno 1260. firmiter præcipiendo Decanis injungit: " Totâ eos ad id niti solertiâ, quod in „ Ecclesiis disciplinalis observantia vigeat „ honestatis: & sicubi enervata extiterit, „ ipsam studeant reformare, commissam „ sibi excessuum correptionis potestatem, „ & regimen sui officii totaliter exequen„ do, ut boni dispensatores in domo Do„ mini super ejus familiam dignâ possint „ commendatione censeri. Et hoc quidem „ se facere arbitrentur, si ipsi disciplinati „ appareant in seipsis, & per bonum „ exemplum confortent, & animent suos „ confratres „.

Similiter seculo præterito (1536.) altera Synodus Coloniensis iisdem vestigiis insistens, monet utrobique: *Decanis* " curæ „ sit, ut Clericos suos ad observationem „ piorum rituum provocent ac reducant; „ ut ad agendam vitam Clericis dignam „ perpetuo cohorteutur ac impellant, ut „ a negotiis, a tumultibus mundanis re„ vocent, ne magis seculi quam Christi „ milites videantur, ut comessationibus, „ ebrietatibus, ac omni luxui interdicant, „ denique ut suo officio satisfacere com„ pellant „. An. 1536. *part.* 3. *cap.* 2.

Et sane de jure communi Decano incumbere curam animarum ostendit Concilium Lateranense in *Cap.* 7. ;; *de elect.* statuens: " Ut *Decanatum*, Archidiacona„ tum,

„ tum, & alia, quæ curam animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, „ sed nec Parochialis Ecclesiæ regimen, „ nisi qui jam 25. ætatis annum attigerit, & qui scientiâ & moribus existat „ commendandus „.

IV. Nec tantum Pastor est, seu curam animarum sustinet totius Cleri, sed & in plerisque Ecclesiis caput est totius Collegii; ipseque in Congregatione Capitulari præsidere, proponere, & ex resolutione Canonicorum concludere solet; tametsi etiam in Choro, & publicis consessibus Præpositus Ipsum Decanum præcedat.

V. Quoad jurisdictionem Decani in Canonicos, aliosque Ecclesiæ suæ Clericos plus ex consuetudine, & privilegio, quam ex jure dependet; uti monet Glossographus ad Sanctionem Pragmaticam *Tit. Quomodo divinum Officium sit celebrandum* Verbo *Decanus*, ibidem tamen monens: " Ubi „ Decanus esset Prælatus Ecclesiæ Collegiatæ, de jure baberet jurisdictionem „ ordinariam in illos de Collegio „. Additque, " quod quasi in omnibus Ecclesiis „ Regni Galliæ hæc obtineat consuetudo, „ quod Decani jurisdictionem habent in „ Capitulum, & in aliquam partem Cleri „.

VI. Hoc Glossographi dictum commode intelligendum est, etiam qnoad Ecclesias Regni Galliæ; cum certum sit, non tantum in Belgio, sed & in Gallia plures esse Ecclesias, in quibus de consuetudine jurisdictio est non apud solum Decanum, tametsi caput Capituli, sed vel apud solum Capitulum, vel apud Capitulum & Decanum conjunctim.

Et quidem immediate post allegata Glossographi verba, observandum subjicit ejus notator Philippus Probus, quod " Decanus „ Parisiensis jurisdictionem non babet in „ Capitulum, nec in Clerum, sed ipse & „ Capitulum eam simul in singulos Ecclesiæ Ministros, etiam Canonicos Præbendatos, etiam Dignitates in ea obtinentes habent, quam per Officialem capitulariter institutum exercent „.

Inter statuta quoque Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis *Tit. De Officio Decani*, legitur, quod Decano quidem onus curæ animarum in omnes Capitulares, & Capitulo subditos incumbat, sed tamen quod " propriâ auctoritate graviores pœnas nemini infliget, sed monitum, & „ non resipiscentem Capitulo deferet, porro puniendum „.

VII. Verum sive Capitulo, sive Decano, sive utrique conjunctim jurisdictio competat, ea tamen de jure communi non *contentiosa*, sed *correctoria*, seu *correctionalis*, ut loquuntur Canonistæ, esse intelligitur: unde cum diceretur in *cap. 6. de sententia excommunicationis in VI.* quod Decanus usus fuerit gladio spirituali excommunicationis, idque probaretur ab Innocentio IV. observat Glossa: " Quod Decanus iste de *consuetudine*, vel *privilegio* haberet jurisdictionem ordinariam, „ vel saltem potestatem fulminandi censuram „.

Itaque nisi consuetudo, ant alius specialis titulus Decano, aut Capitulo jurisdictionem contentiosam tribuerit, sola *correctionalis* competet; reliquâ apud Episcopum ex jure communi remanente.

Hinc cum Capitulum Nivernense quemdam suum subditum carceri mancipasset; isque ab illo Capitnli Decreto tamquam ab abusu, juxta mores Regni Galliæ, ad Senatum Regium provocasset; auctoritate Senatus, Decretum Capituli cassatum fuit; declaratumque, incarcerare Canonicos spectare ad Episcopum, non ad Capitulum. Menardus in suis Arrestis *lib. 1. tit. 3. Arrest. 3.*

VIII. At ea, quæ correctionem paternam, & disciplinam spectant, ad Capitulum, vel Decanum, etiam in Capitulis non exemptis, pertinere vulgo receptum est. Quapropter, si quis Canonicus, aliusve de Clero Capitulo subjectus, aliquam in divino Officio, aut Capitulo, vel alibi irreverentiam, ant insolentiam committat, Capitulum vel Decanus, pro Ecclesiarum diversa consuetudine, vel statuto poterit eam punire non *contentiose*, sed *correctionaliter;* idque per modum jurisdictionis, quam Canonistæ dicunt *correctionalem:* v. g. privando similes irreverentes, aut insolentes suis distributionibus, vel ingressu Chori, vel Capituli ad certum tempus; vel quod in inferioribus sedilibus aliquanto tempore consistere debebunt, aliâve simili leviori pœnâ mulctando; quæ potius ad correctionem, quam

quam ad punitionem tendere videtur; argumento *cap.* 13. ;; *De Offic. Ordin.* ubi notat Panormitanus, quod "quilibet Prælatus habens subditos possit & debeat procedere ad correctionem excessuum, & reformationem morum".

IX. Conformiter ad hanc decisionem, Capitulum Carnutense privaverat Decanum suum distributionibus suis per octiduum, eo quod in pleno Capitulo unum e Canonicis contumeliose tractasset; cumque ab hac Capituli resolutione Decanus tamquam ab abusu appellasset ad Parlamentum Parisiense, resolutio Capituli confirmata fuit. *Fevret. Tract. de abusu lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 3.

X. Similiter quidam Canonici Ecclesiæ Collegiatæ Divæ Virginis Baunensis, ob indecentiam in capellis, & vestitu, necnon irreverentiam commissam erga Decanum, per deliberationem Capitularem condemnati fuere petere veniam a Decano & Capitulo, & abstinere ab introitu Chori per quindenam, & ab introitu Capituli per mensem: A qua deliberatione appellantes dicti Canonici ad Officialem Augustodunensem, obtinuerunt ab eodem Officiali interdictum contra Capitulum procedendi ad executionem istius deliberationis: Quod cum Syndico Capituli esset intimatum, mox a dicto Decreto Officialis interjecit appellationem *tamquam ab abusu*: Atque per Sententiam Parlamenti Regii 31. Maii 1633. declaratum fuit, nulliter & abusive per Officialem fuisse decretum; annullavitque omne, quod in vim illius interdicti actum erat, condemnatis Canonicis in expensas, & mulctam 20. librarum: ac jus dicendo super principali, dixit, deliberationem esse exequendam in omnibus suis punctis.

Per hanc sententiam, ait Fevretius loco citato, Senatus Regius duo puncta decidit. Primum, quod Capitulum potuerit uti hâc moderatâ, & levi correctione pro conservatione disciplinæ, juxta id quod dicitur in *l. unica Cod. de emendat. propinq. lib.* 9. "Jure patrio auctoritas corrigat propinqui juvenis erratum, & privatâ animadversione compescat. Quod si atrocitas facti jus domesticæ emendationis excedat, placet enormis delicti reos dedi Judicum notioni.

XI. Alterum, quod Officialis non potuerit dare Decretum suspensivum in materia correctionis. Plures similes sententias, quibus declaratum fuit, Capitulis & Decanis pro varietate Ecclesiarum competere jurisdictionem *correctionalem* in materia disciplinæ, vide apud Tournet *Litt. C. cap.* 49. 53. & 54.

☞ XII. Jurisdictio *correctionalis*, quæ Capitulo, vel Decano competere consuevit, pertinet duntaxat ad defectus leviores, præsertim spectantes disciplinam Canonicalem; non autem graviora crimina, quæ manent punienda per Ordinarium, & ordine judiciario servato, uti superius notatum est.

Eamdem distinctionem inter leviores defectus contra disciplinam Canonicalem, aut modestiam, & honestatem Clericalem, & *graviora* Canonicorum delicta, sive crimina, notavit vir clarissimus, & in materia Canonica non parum versatus Franciscus Pinsonius in notis ad Molinæum ad *cap.* IRREFRAGABILI 13. ;; *de Offic. Ordin.* Relato eam in rem Arresto Parlamenti Paris. de anno 1671.

Monet & ibidem Pinsonius, a sententia correctionali Decani, vel Capituli super hujusmodi defectibus, non admitti appellationem cum effectu *suspensivo*.

Insuper notat, quod, si post monitionem Ordinarii Capitulum in corrigendis defectibus maneat in mora, poterit Ordinarius negligentiam Capituli supplere, *cap.* 13. IRREFRAGABILI ;; *de officio Judicis Ordinarii*; quia jurisdictio, quæ ab Episcopo consuetudine, vel privilegio transivit ad Capitulum, facile rursus ad Episcopum redit, uti recte notat Dandinus Alteserra *lib.* 8. *de Jurisdict. c.* 15.

Porro sicuti hæc correctionalis Jurisdictio nonnisi circa *leviores* defectus versatur, nec ad graviora delicta, vel crimina se extendit, ita quoque vigore hujus jurisdictionis graviores pœnæ non decernuntur, sed leviores, puta privatio distributionum, vel introitus ad Chorum, vel Capitulum, aut etiam suffragii ad tempus, pro gravitate excessus; quæ pœnæ non absimiles sunt suspensionibus, & excommunicationibus, quæ passim occurrunt in regulis Monachorum inter pœnas, quas Abbates etiam

pro

pro delictis subinde levioribus, Monachis infligere jubentur: quæ nequaquam a jurisdictione aliqua contentiosa, vel potestate clavium, sed solummodo a correctionali, & paterna auctoritate procedebant; unde nec similes suspensiones, aut excommunicationes *censuris* ecclesiasticis a Clavium potestate procedentibus annumerabantur, uti nec suspensiones Canonicorum pro levioribus excessibus contra disciplinam Canonicalem hodie infligi solitæ pro *censuris* reputari possunt; nec consequenter operari effectum Censurarum. Unde Canonicus ob similem aliquem leviorem excessum suspensus, aut interdictus ab introitu Chori, contra interdictum introeundo Chorum, & divino Officio assistendo, non fiet irregularis. ☜

XIII. Ceterum non tantum quoad jurisdictionem, sed etiam quoad alia jura Decanorum potissimum inspicienda sunt antiqua singularum Ecclesiarum statuta, & consuetudines; & si inspiciantur Ecclesiarum Belgii consuetudines, & statuta, in plerisque verissimum esse reperietur, quod monet Molanus *lib. 2. de Canonicis cap. 6.* „ Multâ sane opus est prudentiâ, auctoritate, eruditione, & morum probitate, „ ut Decanus Dignitatem suam tueatur. „ Pastor est omnium Canonicorum, & inferioris Cleri, qui pro his omnibus & „ singulis redditurus est Deo rationem. „ Nec tantum Pastor est, sed Caput Collegii, qui, sicut bonus Paterfamilias, „ domi suæ præesse debet. Est enim ei „ familiæ Ecclesiasticæ regimen commissum, ut honorem domus Dei tueatur, „ ut disciplinam conservet in Clero, ut „ in rebus spiritualibus, & temporalibus „ conservandis ministerium sibi concreditum adimpleat, nec tam præesse, quam „ omnibus & singulis prodesse velit. „ Quam arduum autem sit hoc munus, „ non ignorant multi viri boni, qui in „ Collegiis Canonicorum sincere Deo placere cupiunt „. Hæc Molanus; quæ utinam attenderent, qui ad Decanatum tamquam ad Dignitatem, & Officium sine onere currunt.

CAPUT III.

De Cantore.

1. *Cantor olim dictus* Primicerius.
2. *Officium Cantoris.*
3. *Cantor dictus Chori Episcopus.*
4. *Cantor irreverentes, & defectuosos in divino Officio punire potest.*
5. *Cur baculum in præcipuis Festivitatibus ferat.*
6. *Cantor in plerisque Ecclesiis inter Dignitates computatur.*
7. *Obligationes Cantoris merito expenduntur.*

I. INter omnes pene Canonistas convenit, *Primicerium*, de quo est titulus Decretalium, esse eumdem, quem hodie in plerisque Ecclesiis Canonicorum dicimus *Cantorem:* dictumque credunt *Primicerium*, eo quod in Ecclesiis sit Canonicis, & aliis Clericis præfectus, atque Cantoribus instituendis, & docendis ad cantum in Choro destinatus; atque ita velut *primus* in Choro, & *primus* in cantu. Primicerius enim dictus est, " *quasi primus* in ordine ceræ seu scripturæ (ait „ Vallensis ad Titulum *de officio Primicerii*) in omnibus ordinibus dignior: „ sic enim sæpius legimus in Novella 8. „ *Notariorum Primicerium*, id est, primum, seu in Matricula Notariorum „ primo scriptum, & in Codice *lib. 12.* „ *Primicerium mensorum* .... Et Augustinus vocat Stephanum, *Primicerium* „ *Martyrum*. Is vero, qui Primicerium in „ quocumque sequebatur, Secundicerius „ & sic deinceps dicebatur „. Hæc ille.

II. Cantoris autem, qui & interdum dicitur *Præcentor*, officium est, Choro præesse, ut ibidem Canonicos, reliquosque Clericos, & Ministros ad divina dirigat Officia, & modum canendi; quod divinæ laudis in communi Choro decantandum est, per eum prærordinetur, & solicite psallendi ordinem, ac orandi modum committat, silentiumque indicat, risus cohibeat, & colloquia; ac curet, ne quis in psallendo nimium festinet, vel tardet; nec versus alter

ter ante alterius finem incipiatur. Uno verbo, Cantoris oneri incumbit, ut divina Officia graviter, & ordinate Altissimo persolvantur; ut juxta Apostolum omnia *secundum ordinem fiant* in Ecclesia: 1. Cor. c. 14. v. 40. Ita post Barbosam *de Canonicis cap.* 9. aliosque Canonistas tradit Farmosinus in Commentario ad *Titulum de Offic. Primicerii quæst.* 1. *num.* 19.

III. Mirum ergo videri non debet, quod in Synodis Coloniensibus anni 1260. & anni 1536. Cantores dicantur *Chori Episcopi*, sive latine Chori *inspectores*.

IV. Et inter statuta Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis sub *titulo de Officio Cantoris* habetur: " Chorum reverenter " diriget, discursiones, confabulationes, " cachinnationes, omnesque alias insolen- " tias, & irreverentias compescet; curam- " que geret, ut omnes Chori leges, & " statuta bene observentur, & maxime ut " totum divinum Officium tractim, di- " stincte, articulatim, ac reverenter pera- " gatur; & quos in prædictis delinquere " videbit, semel monitos propriâ auctori- " tate corripiet, & distributionibus priva- " bit ". Tradit quoque Renatus Choppin *lib.* 1. *de Polit. Eccles. cap.* 3. *n.* 10. ex Glossa Pragmatica, quod in plerisque Ecclesiis sit "Cantor Præses seu Præsul Cho- " ri dictus, aut Chori Director, cum sa- " cra potestate Juridica in Sacrificulos tem- " pli, vel Canonicos quidem, & alios Ec- " clesiasticâ præstantes Dignitate ".

V. In signum hujus potestatis receptum videtur in quibusdam Ecclesiis, ut Cantor utatur in præcipuis festivitatibus *baculo* argenteo, quem *baculum Cantoralem* vocant; cujus usus præscribitur in ritibus Ecclesiæ Lugdunensis, quos cum observationibus nuper evulgavit Antonius Bellot Lugdunensis Decanus; qui ibidem *pag.* 739. ex Honorio Augustodunensi mysticam illius baculi significationem refert.

VI. Imo in hac nostra Ecclesia Collegiata S. Petri Lovanii, licet Cantoria non sit Dignitas, locumque post omnes Canonicos primæ fundationis in Choro habeat, tamen *personaliter* in solemnioribus Officiis assistens, Canonicos omnes, qui per ordinem ei assistunt, præcedit, quasi in Dignitate constitutus.

VII. Utinam hæc onera, quæ sibi ex officio incumbunt, expenderent Ecclesiarum Cantores; facile intelligerent, se in Clero digniorem locum habere, proventusque Ecclesiasticos percipere, non ut inde superbiant, aut otientur, & commode vivant, sed majori auctoritate munera sibi incumbentia exsolvere queant, recogitentque serio, defectus & irreverentias divini Officii, si muneri suo desint, aliquando in districto Dei judicio sibi imputandos.

CAPUT IV.

De Scholastico.

1. *In Collegiis Canonicorum olim fuerunt Scholæ puerorum.*
2. *Ecclesiæ Cathedrales, & Collegiatæ suas Scholas retinuerunt.*
3. *Scholasteria olim simplex beneficium sensim ad dignitatis honorem evecta est.*
4. *Decretum Concilii Tridentini circa Scholasterias.*
5. *Scholastici per se formandæ juventuti intendere debent.*
6. *Eorum cura in constituendis Scholarum Magistris.*
7. *Sæpius Scholas frequentare, & curare debent.*
8. *Primaria cura semper manet apud Scholasticos.*

I. JAmpridem in Canonicorum Collegiis, vigente adhuc vita communi, fuisse adolescentum, & puerorum Scholas, in quibus a pueritia paulatim ad vitam Clericalem formarentur, notissimum est.

Ut vero Scholæ illæ non solum essent Scholæ litterarum, sed & virtutum, unus ex probatissimis Senioribus, qui pueros & adolescentes in bonis moribus, & vitæ sanctitate erudiret, solicite deputabatur. " Frater (ait Regula Canonicorum *cap.* " 135.) cui hæc cura committitur, si " eorum curam parvipenderit, & aliud " quam oportet, aut eis in aliquo læsio- " nis maculam ingesserit, severissime cor- " reptus ab officio amoveatur: & Fratri " alii

„ alii id committatur, qui eos & *innocen-* „ *tis* vitæ exemplis informet, & ad *opus* „ *bonum* peragendum excitet„.

II. Vitâ communi Canonicorum in singularem commutatâ, licet pueri & adolescentes Canonicis sensim quoque cohabitare desierint, nihilominus mansere puerorum, & adolescentum Scholæ Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis subjectæ; mansitque & unus e Clero, qui eam curam ageret, qui hodie *Scholasticus*, sive interdum *Scholarchus*, hoc est, Scholæ Præpositus sive Præfectus nuncupatur.

III. Olim Scholasteria sive munus Magistri Scholarum erat simplex officium, a quo, si quis minus conveniens judicabatur, pro arbitrio Superiorum amovebatur; ac stabilita tandem singulari Canonicorum vitâ, uti & pleraque Canonicorum munia, in Beneficium, imo & in aliquibus Ecclesiis ad Dignitatem evecta est. Hinc ulterius contigit, ut, ob splendorem Dignitatis & proventus amplos annexos, munia illa ambiri cœperint; constituique *Scholastici*, qui vix seipsis regendis essent idonei; autumantes satis esse, si ipsi Dignitate & proventibus potirentur, officium vero a se in alios derivarent. *Ætate nostrâ*, ait Albertus Krantzius *lib. 7. Wandal. cap. 4. Scholastici nullum officium est, nisi collectas pauperum Scholarium in usus mensæ suæ vertere*.

IV. Huic abusui obviare volens Synodus Tridentina statuit *Sess. 23. cap. 18. de reformat.* Ut " de cetero officia vel „ Dignitates illæ, quæ Scholasteriæ dicun- „ tur, non nisi Doctoribus, vel Magi- „ stris, aut Licentiatis in Sacra Pagina, „ aut in Jure Canonico, & aliis personis „ idoneis, & qui per seipsos id munus ex- „ plere possint, conferantur, & aliter fa- „ cta provisio nulla sit, & invalida, non „ obstantibus quibusve privilegiis, & con- „ suetudinibus etiam immemorabilibus„.

V. Hoc Decreto apertissime declarat Synodus, Scholasticos tales esse constituendos, qui *per se* munus suum expleant: id est, curam Scholarum habeant, & formandæ instituendæque juventuti intendant.

VI. In primis igitur Scholastici est curare, ut si ad ipsum spectet constituere magistros, sive magistras Scholarum, nullum aut nullam admittat, nisi prius de illius capacitate, & bona conversatione, ac piis moribus apprime sit instructus, de quo merito sperare queat, quod tenellæ juventuti continua virtutum exempla ob oculos ponet; & cui nihil magis curæ sit, quam puerorum malas inclinationes refrænare, ac mortificare, & virtutum semina inserere.

Si enim Magistri, aut Magistræ non undequaque a vitiis sint immunes, facile aliquam vitiorum illorum maculam juventuti communicabunt. Notum quippe est, quam facile pueri velut novæ, & adhuc recentes testæ odorem aliquem, quem diu reservent, recipiant.

VII. Neque hic sistere potest Scholasticus, quasi sufficeret, quod magistrum aut magistram Scholis designaverit, & instituerit, sed ipse meminisse debet, se semper manere Scholarum Præfectum, ideoque jugem Scholarum curam sibi incumbere; seque invigilare debere, num juventus tam in litteris, quam moribus rite instituatur, & proficiat: eumque in finem frequenter *per se* visitet, examen instituat, eaque omnia faciat, quæ ostendant, eum juventuti sedulo invigilare, atque de eorum profectu in litteris, ac morum pietate multum esse solicitum, verumque esse Scholarchum, sive Scholarum Præfectum. Et quidem tanto vigilantior esse debet Scholasticus, puerorum magister ab Ecclesia designatus, quanto tenella juventus facilius, vel perversâ doctrinâ, vel perversis moribus inficitur; eoque periculosior sit vel minima puerorum infectio, quod ea, quæ primum cum lacte quasi imbibunt, etiamsi pessima sint, plerumque usque ad senectam, imo ad mortem usque retinere soleant.

VIII. Tametsi ergo hodie a Scholasticis, aliisve, quibus id ex consuetudine aliove titulo competit, præficiantur instituendæ, & formandæ juventuti magistri, vel magistræ, tamen præcipua ac primaria cura manet apud Scholasticos: quæ sane non exiguam prudentiam, eruditionem, ac zelum requirere solus inficiabitur, qui nescit, quanta peritia, quantusque labor & industria requirantur, ut juventutis corrupta natura in novam commutetur; atque in ea conservetur; ut propterea non im-

immerito Synodus Tridentina tam solicite inculcaverit, ut Scholasteriæ non nisi Doctoribus, vel Magistris, aut Licentiatis in Sacra Pagina, aut in Jure Canonico, aliisve personis idoneis, qui per seipsos id munus explere possint, conferantur.

Porro quâ ratione Scholæ tum in Civitatibus, tum in Pagis ex Synodorum, & Principum nostrorum Decretis sint instituendæ, quæque circa eas observanda, pluribus exponetur *Part. 2. tit. De Scholis*.

CAPUT V.

De Thesaurario.

1. *Thesaurarius unde dictus?*
2. *Thesauraria interdum simplex Officium, interdum Dignitas.*
3. *Officium Thesaurarii.*
4. *Thesaurario cura suppellectilis Ecclesiasticæ incumbit.*
5. *Custodia actorum, & litterarum ad Ecclesiam spectantium incumbit eidem.*
6. *Quomodo Thesaurarius a consuetudine Ecclesiæ suæ officia metiri debeat?*
7. *Thesaurario ordinarie plura incumbunt, quam apprehenditur.*
8. *Monitum Molani ad Thesaurarios notandum.*

I. IN plerisque Canonicorum Ecclesiis solet esse unus *Thesaurarius*, a thesauris Ecclesiæ, qui ejus custodiæ committuntur, nomen habens, inquit Molanus *lib. 2. de Canon. cap. 13*.

II. Est autem Thesauraria apud quosdam, ut, exempli gratiâ, in Ecclesia Collegiata S. Petri Lovanii, simplex officium, a quo, si inidoneus appareat, amoveri potest. In plerisque vero Ecclesiis est vel Beneficium, vel Dignitas, etiam interdum ex primariis. Et quidem tempore Innocentii III. Thesaurariam Nivernensem fuisse pro dignitate reputatam, inde apparet, quod Thesaurario Nivernensi causæ cognitio delegata reperiatur in *Cap. 32. ü de Offic. Judicis Delegati*. Notat autem Molanus, " quod prius (scilicet esse simplex officium) „ simplicitati vetustatis magis competat; tunc enim omnia „ officia in Clero erant obedientiæ, ut „ alicubi Clerus Coloniensis loquitur. Posterius vero ex divitiis enatum est, quæ „ in Cathedralibus, aliisque Capitularibus „ Ecclesiis varia officia, non modo in Beneficia, sed etiam in Dignitates everterunt. Quo fit, ut aliquando is fiat „ Thesaurarius, qui seipsum custodire ac „ gerere nesciat, quique ineptus sit ad „ cujuscumque parvæ domus custodiam „.

III. Officium Thesaurarii describit conformiter ad ea, quæ dicuntur sub titulis Decretalium *De Officio Sacristæ*, & *De Officio Custodis*, Rodericus Zamorensis Episcopus, his verbis: " Thesaurarius sive „ custos præcipuâ quâdam prærogativâ, ac „ honoris præeminentiâ in Sacrosancta Ecclesia fulget; illorum enim Dignitati & „ Officio, Basilicarum primo incumbit „ custodia & tuitio, Ostiariorum institutio, luminarium incensio, & præparatio, cura denique baptisterii. Vasorum „ quoque Sanctorum, ac Sacerdotalium vestium, nec non Sacrarum Reliquiarum, „ ac tandem totius Ecclesiæ Thesauri ad „ eum principalius pertinet custodia. Sed „ & inter Ecclesiæ ministros, pro modo „ obsequii, & personarum differentiis, reditus, & oblationes dividit. Merito igitur S. Synodus idipsum dignitatis officium, ut unam Ecclesiæ columnam, „ summo studio eligendum, honorique habendum decrevit, ut nullus in ea nisi „ sanctior, & melior ordinetur „.

Hæc ille, supponens cum pluribus aliis Canonistis ea, quæ in Decretalibus *de officio Sacristæ, & Custodis* leguntur, hodiernis Thesaurariis esse applicanda; neque iis, qui hodie in Ecclesiis, sive Canonicorum, sive Parochialibus *Custodes*, seu *Matricularii* vulgo appellantur, applicari posse; quod & supra *titulo IV. cap. 1.* notavi.

IV. Concilium Coloniense anno 1260. Thesaurarios cum Custodibus confundit; monetque, " ut luminaria Ecclesiæ ita fideliter administrent, & generaliter omnis „ Ecclesiasticæ suppellectilis seu Thesauri „ custodiam, eorum fidei, atque curæ commissam, ita conservent fideliter & solerter, quod inde non sint reprehensibiles, „ & quod

„ & quod pœnam Canonicæ castigationis „ evitent „.

V. Nec tantum vasa, & ornamenta sacra; sed etiam acta omnia, instrumenta, & privilegia, quibus feuda, beneficia, & reliqua omnia jura continentur, sub Sacristæ, seu Thesaurarii manu remanere debere ex *Epist.* 57. *lib.* 1. *Innocentii III.* tradit Cironius in commentario ad titulum *De officio Sacristæ;* qui tamen ad titulum *De officio Custodis* recte monet, de his non esse certi quippiam statuendum, propter varias Ecclesiarum consuetudines, " ad „ quas, inquit, omnia hæc Officiorum, „ & Dignitatum jura semper referre debemus „.

VI. Hæc tamen nolim ita intelligi, quasi sufficiat Thesaurario, alterive Dignitatem, aut Beneficium in Ecclesia obtinenti examinare, quid eorum Prædecessores aliqui egerint; aut quid similem Dignitatem in aliis Ecclesiis obtinentes passim agant. Cum nihil sit frequentius, quam inter hujusmodi generis homines reperiri, qui nihil pene eorum, quæ Officium requirit, adimplent; rati sufficere, si dignitate, & proventibus potiantur; sed horum negligentia non pro legitima consuetudine, sed pro enormi, & deplorando abusu reputanda est.

VII. Ut ergo de sua obligatione statuat Thesaurarius, aliusve Dignitatem, aut Beneficium obtinens, consulere debet Sacros Canones, litteras fundationis sive erectionis, statuta suæ Ecclesiæ, aliaque similia monumenta; ut ex illis, quid sui Officii sit, intelligat; nec dubitandum, si hæc serio revolvantur, quin constabit, nullum esse Beneficium, aut Dignitatem, cui non sit ex mente Ecclesiæ, & Fundatorum onus notabile annexum, atque omne Beneficium dari propter Officium; verissimeque dictum esse a Molano, *lib.* 2. de Canonicis: *Etsi Thesaurarii nomen perdulce sit, difficile tamen est Officium, si recte geratur.*

VIII. Unum hic præterea monendum censuit Molanus, quod & præsenti temporum calamitati admodum congruit, nimirum " multos esse nedum Thesaurarios, sed & corpora sive Collegia Canonicorum, qui nesciant, quid sit custodire Thesauros Ecclesiæ. Putant enim tunc demum eos custodiri, si ad ornatum templi Dei custodiantur. Si quis „ vero vel propter publicam famem, vel „ propter redemptionem captivorum, eos „ alienare velit, quam multi elamabunt „ non custodiri, sed distrahi, & dissipari „ vasa Dei? Quasi vero quod in viva Dei „ templa ex necessitate impenditur, hoc „ malitiose materiali Dei templo detrahatur. Sic carnales homines sapiunt, sed „ longe aliud est Sanctorum Dei judicium „.

CAPUT VI.

De Canonico Theologo.

1. *Decretum Concilii Lateranensis de institutione Theologi.*
2. *Decretum Concilii Basileensis.*
3. *Decretum Concilii Tridentini.*
4. *Consectaria ex Decreto Concilii Tridentini.*
5. *Præbenda non intelligitur affecta Theologo nisi per actualem deputationem.*
6. *Quoties & quo tempore Theologus prælegere debeat, Synodus Tridentina non determinavit.*
7. *Hac de re S. Caroli Decretum.*
8. *Pleraque Concilia volunt bis, aut ut minus semel per hebdomadam doceri.*
9. *Et Canonici lectioni interesse debent.*
10. *Ex mente Ecclesiæ Theologus* per se *docere, & omnes de Clero Ecclesiæ lectioni interesse debent.*
11. *Theologus iis horis, quibus docet, etiam* distributiones *in absentia lucratur.*

I. Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *cap.* 4. *De Magistris*, voluit, ut Metropolis Ecclesia Theologum habeat, qui Sacerdotes, & alios in Sacra Pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur.

II. Hoc generalis Concilii Decretum per Synodum Basileensem *Sess.* 31. *cap.* 3. extensum fuit ad Ecclesias Cathedrales, taliter videlicet: " Quod quilibet Collator ipsarum Præbendarum teneatur, & „ debeat Canonicatum, & Præbendam, „ quamprimum facultas se obtulerit, & in- „ ve-

„ veniri potuerit, uni Magistro Licentiato, vel in Theologia Baccalaureo formato conferre, qui per decennium in Universitate privilegiata studuerit, & onus residentiæ, & lecturæ, & prædicationis subire voluerit, quique bis, aut semel ad minus per singulas hebdomadas, cessante legitimo impedimento, legere debeat; & quoties ipsum in hujusmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium Capituli in subtractione distributionum totius hebdomadæ puniri possit. Et si residentiam deseruerit, de alio provideatur. Verumtamen ut liberius studio vacare possit, nihil perdat, cum absens fuerit a Divinis „.

Decretum illud ad verbum Sanctioni Pragmaticæ, nec non Concordato inter Franciscum I. Regem Galliæ, & Leonem X. insertum est.

III. Intelligens autem Synodus Tridentina hæc saluberrima Decreta non ubique suum hactenus obtinuisse optatum effectum, edixit *Sess.* 5. *cap.* 1. *De reformat.* " Ut in Ecclesiis Metropolitanis, vel Cathedralibus, si civitas insignis, vel populosa, ac etiam in Collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius Diœcesis, si ibi Clerus numerosus fuerit, ubi nulla Præbenda, aut præstimonium seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, Præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuo constituta, & deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis Ecclesiis nulla vel non sufficiens Præbenda foret, Metropolitanus, vel Episcopus ipse per assignationem fructuum alicujus simplicis Beneficii, ejusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem Beneficiatorum suæ civitatis, & Diœcesis, vel alias, prout commodius fieri poterit, de Capituli consilio ita provideat, ut ipsa sacræ Scripturæ lectio habeatur: ita tamen, ut quæcumque aliæ lectiones, vel consuetudine, vel quâvis aliâ ratione institutæ, propter id minime intermittantur. Ecclesiæ vero, quarum annui proventus tenues fuerint, & ubi tam exigua est Cleri & populi multitudo, ut Theologiæ lectio in eis commode haberi non possit, saltem Magistrum habeant ab Episcopo cum consilio Capituli eligendum, qui Clericos, aliosque Scholares pauperes Grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad ipsa Sacræ Scripturæ studia, annuente Deo, transire possint; ideoque illi Magistro Grammatices vel alicujus simplicis Beneficii fructus, quos tamdiu percipiat, quamdiu in docendo perstiterit, assignentur; dum tamen Beneficium ipsum suo debito non fraudetur obsequio: vel ex Capitulari, vel Episcopali mensa condigna aliqua merces persolvatur: vel alias Episcopus ipse aliquam rationem ineat suæ Ecclesiæ, & Diœcesi accommodam; ne pia hæc, utilis, atque fructuosa provisio quovis quæsito colore negligatur. In Monasteriis quoque Monachorum, ubi commode fieri queat, etiam lectio Sacræ Scripturæ habeatur „.

IV. Ex mente proinde Concilii Tridentini, non tantum in Cathedralibus, & Metropolitanis Ecclesiis juxta præcedentium Conciliorum Decreta, sed etiam in Collegiatis insignibus, ubi numerosus est Clerus, constituendus Theologus, qui Sacram Scripturam prælegat; eique Præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ipso facto perpetuo constituta, & deputata intelligatur.

V. Hoc tamen intelligendum est, modo ipse Episcopus primo vacantem Præbendam huic muneri *actualiter* deputarit, & annexuerit, Theologalemque declaraverit. Ante enim hanc actualem Episcopi deputationem, Præbendam non censeri Theologalem; sed manere liberam, communiter tradunt Canonistæ; & ita declarasse S. Congregationem Cardinalium refert Fagnanus ad *cap* 4. ;; *De Magistris*. Vide Zypæum *Consult.* 2. *tit. De Magistris*.

VI. Quoties vero per hebdomadam, & quo tempore docere debeat, Synodus non expressit; censuitque S. Congregatio, teste Garciâ, *De Beneficiis part.* 3. *cap.* 7. *num.* 155. quod de tempore & hora, & materia Scripturæ, Theologiæ, quæ in S. Scri-

S. Scriptura continetur, super qua legendum sit, relinquitur arbitrio Ordinarii. Et ita Synodi, pro executione Synodi Tridentinæ, celebratæ quoque intellexerunt. Synodus P. I. Cameracensis, postquam nonnulla de lectionibus Theologicis in Capitulis, & Monasteriis habendis statuisset, in fine adjungit: *Relinquatur autem Episcoporum, Capitulorum, & Abbatum judicio, quâ horâ, quibusve diebus sit prælegendum.*

VII. Concilium Mediolanense V. sub S. Carolo statuit: " Ut quicumque Præbendam Theologalem vel Tridentino Decreto, vel aliâ auctoritate rationeve institutam, in Cathedrali, Collegiatisque Ecclesiis obtinet, is & quæ sacrarum lectionum genera, & quibus diebus Episcopus præscripserit, ut interpretationis suæ munere fungatur, accurate ad illius præscriptum præstet; ita ut etiam, si expedire censuerit, & in Seminario, & in aliis Clericalibus, Sacerdotalibusque Collegiis doceat: in Basilica vero Cathedrali, saltem die festo, semper Sacram Scripturam publice interpretetur & exponat, nisi aliquando aliud jusserit Episcopus ".

Et in Synodo sua Diœcesana XI. declarat S. Carolus, ut si singulis feriis prælegere non possit, *ter* saltem per singulas hebdomadas id præstet: additque " Clericos porro inferiorum ordinum aut Catechismi Romani doctrinâ, aut aliâ lectione etiam separatim a reliquo Clero sæpius in hebdomada erudiat, atque instituat, ex præscripto regularum nostrarum ".

VIII. Alia Concilia pressius inhærendo determinationi Concilii Basileensis insertæ Concordato Leonem X. inter & Franciscum I. Regem Galliæ, & probatæ in Concilio Lateranensi sub eodem Leone, decernunt, ut Theologalem Præbendam obtinentes teneantur *bis*, aut ad minus *semel* in hebdomada prælegere, & diebus Dominicis, & Festis solemnibus concionem publicam habere.. Synodus Turonensis an. 1583. *cap.* 13. Bituricensis 1584. *tit.* 34. *Can.* 7. Aquensis *tit. De Canonicis;* quæ ultima vult, ut *saltem bis* in hebdomada doceat.

IX. Porro cum frustranea esset Theologiæ prælectio, nisi sint qui eum prælegentem audiant; curare debent Episcopi, Capitula, aliique Superiores, ut Clerici instructione indigentes diligenter prælectioni intersint.

" Curent autem Episcopi (inquit Synodus P. I. Cameracensis) cum Capitulis & Monasteriis, quâcumque ratione commodius fieri queat, propositâ sive pœnâ, sive præmio, ut frequens sit auditorium, quâ in re plerumque valebit docentis industria, si sit efficax in docendo; ut non tantum rem exponere, sed Auditorem retinere, & oblectare possit ". Atque eum in finem capite præcedenti monuerat, " ut ii qui Theologiam in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, aut Monasteriis docent, in eo præstando eum ordinem teneant, qui maxime Auditoribus sit commodus, ut lectionis adminiculo non doctiores tantum, sed probiores evadant ".

Synodus Turonensis jam citata, postquam dixit, cogendos esse ad sui muneris expletionem Canonicos Theologales, tamquam consequens subjungit: " Ceteris Canonicis, Capellanis, Vicariis, Presbyteris, & Clericis civitatis injungentes, ut prædicationibus, & lectionibus intersint ". Bituricensis loco supra allegato vult, ut " etiam *Dignitates* habentes cum reliquis Canonicis, & Ecclesiasticis concionanti, aut prælegenti teneantur adesse sub pœnis indicendis: graviore autem pœnâ plectentur, ait, qui semel atque iterum moniti absuerint ". Synodus Aquensis ejus lectioni interesse quoque vult Clericos Seminarii, si ita Episcopo videbitur.

X. Itaque ex mente Ecclesiæ, & naturâ ipsius Præbendæ Theologalis, tenetur ejus possessor *per se*, & non per substitutum, cessante legitimo impedimento Scripturam prælegere; ejusque prælectioni Clerus Ecclesiæ interesse.

Hinc cum Canonicus Theologalis Ecclesiæ Sagiensis esset monitus a Capitulo, ut conformiter ad Conciliorum Sanctiones concionaretur, & prælegeret, sub pœna amissionis fructuum suæ Præbendæ; isque replicasset, prælectionem suam futuram inutilem: eo quod Canonici non interveniant; quodque Decreta Theologo præle-

ctionem injungentia, similiter injungant Canonicis, ut prælectioni assistant; quæstione ad Senatum Regium delatâ, utrique parti injunctum fuit, ut respective Decreta, & Canones servarent: id est, Theologus suo muneri satisfaceret, & Canonici assisterent. Tournet *Litt. C. cap.* 18.

XI. Ut vero Theologus utilius, & fructuosius suo muneri satisfacere, studiisque liberius vacare possit, *etiamsi absens fuerit a divinis*, ait Synodus Basileensis, *habeatur pro præsente, ita ut nihil perdat.*

Quare non tantum grossi fructus, sed & quæcumque proprie dictæ distributiones quotidianæ, etiam ex anniversariis provenientes, Theologo absenti debentur, iis saltem diebus, quibus docere debet.

Hac de causa, cum Officialis Carnutensis privasset Canonicum Theologalem distributionibus quotidianis, quia ordine in tabella Chori designato lectiones nocturni non cantasset, interjectâ appellatione tamquam *ab abusu* ad Senatum Regium, sententia Officialis cassata fuit; declaratumque, Canonicum Theologalem a servitio Chori esse exemptum; nec nomen esse inscribendum tabellæ pendenti in Choro. Tournet *Litt. C. cap.* 17.

Refert quoque Nicolaus de Rebbe Canonicus Insulensis in Tractatu *De Canonicatu Theologali quæstione VII.* Gregòrium XIII. ex certa scientia, & de consilio Cardinalium sanctione irrefragabili ordinasse, ut Theologus solitus legere, absens a servitio Chori, percipiat integros fructus Præbendæ, exceptis distributionibus quotidianis proprie dictis: quas & percipiet diebus lecturæ.

T I T U L U S XII.

De Dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium.

C A P U T I.

De Archidiacono.

1. *Primus Episcopi Minister est Archidiaconus.*
2. *Amplissima olim erat Archidiaconi auctoritas.*
3. *Archidiaconus erat generalis Episcopi Vicarius.*
4. *Ejus auctoritas etiam ad Presbyteros extendebatur.*
5. *Archidiaconi auctoritas primum tantum fuit vicaria, sive delegata.*
6. *Quomodo sensim facta sit ordinaria.*
7. *Seculo XIII. erat ordinaria.*
8. *Archidiaconi interdum habuerunt jurisdictionem Fori contentiosi.*
9. *Non omnium Archidiaconorum eadem fuit auctoritas, & jurisdictio.*
10. *Archidiaconorum potestas multum diminuta.*
11. *Jurisdictio Archidiaconorum per Concilium Tridentinum restricta.*
12. *In plerisque Ecclesiis hodie nulla est Archidiaconorum jurisdictio contentiosa, sed sola cura extrajudicialis.*
13. *Distinguenda quæ facit Archidiaconus jure proprio ab iis, quæ agit tamquam Officialis Episcopi.*
14. *Archidiaconorum est Ordinandos præsentare Episcopo.*
15. *Archidiaconi examini ad Ordines, & Beneficia jure suo interveniunt.*
16. *Jure communi Archidiaconi jus habent visitandi Diœcesim.*
17. *An sine consensu Episcopi post Concilium Tridentinum Archidiaconi visitare possint?*
18. *Consensum suum Episcopus facile negare non debet.*
19. *Decani Rurales jure communi ab Archidiacono, & Episcopo olim dependebant, secus hodie.*
20. *De jure communi institutio corporalis Beneficiorum ad Archidiaconum spectat.*
21. *De consuetudine institutio tituli collativa etiam spectat ad Archidiaconum.*

22. *In*

22. *In nonnullis Ecclesiis adhuc hodie amplissima est Archidiaconorum jurisdictio.*
23. *Exemplum suppeditat Ecclesia Leodiensis.*
24. *Aliud exemplum est in Ecclesia S. Jacobi Lovanii.*
25. *Auctoritas Archidiaconorum Ecclesiæ Ultrajectensis.*
26. *Quidquid Archidiacono competit jure ordinario.*
27. *Quâ ratione Archidiaconus hodie adhuc dicatur Vicarius Episcopi.*
28. *An Archidiaconus Ordinandos præsentare possit, quos indignos novit, si eos Episcopus dignos judicet.*
29. *Archidiaconi debent esse ad minus Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico, & in Belgio ex Canonicis Graduatis assumi.*

DIACONOS olim fuisse præcipuos Episcoporum tum in Sacris, tum temporalibus ministros supra *tit.* 1. *cap.* 3. ostendimus.

I. Porro inter Diaconos eminebant Archidiaconi tamquam primi Diaconorum, sive primi ministrorum.

Archidiaconus itaque quasi *præcipuus* Episcopi minister, negotiis Ecclesiasticis præficiebatur.

Unde S. Leo conqueritur de Anatolio Episcopo Constantinopolitano, quod eum Archidiaconum constituisset, qui Eutychianæ hæreseos se prodiderat defensorem: „ quem quia, inquit, *nunc Ecclesiasticis* „ *negotiis præposuit*, propter hæreticam „ perversitatem eidem favorem suum præ- „ stare convincitur „. *Epist.* 85. *ult. ed.*

Archidiaconus itaque generalis quodammodo erat Episcopi Vicarius; tantæque propterea auctoritatis, ut de S. Joanne Archidiacono, qui postmodum fuit Episcopus Cabilonensis, loquens Sidonius Appollinaris, dicat, eum diu hæsisse in Officio Archidiaconi priusquam ad Sacerdotium elevaretur, quia non inveniretur, qui digne officio illo fungeretur: in quo Archidiaconi gradu; seu ministerio, multum retentus propter industriam, diu dignitatem non potuit augeri, ne potestate posset absolvi. *Lib.* 4. *Epist.* 25.

II. Amplissimam hanc Archidiaconorum auctoritatem terminis specificis expressit sæculo sexto S. Isidorus Hispalensis, & refertur apud Gratianum *Dist.* 25. *can.* 1. „ Archidiaconus, inquit, imperat Subdia- „ conis, & Levitis: ad quem ista ministe- „ ria pertinent, ordinatio vestiendi Alta- „ ris a Levitis, cura incensi, & Sacrificii „ necessaria solicitudo; quis Levitarum „ Epistolam, & Evangelium legat, quis „ preces dicat, seu responsoria in Domi- „ nicis diebus, aut solemnitatibus decan- „ tet; solicitudo quoque Parochiarum, & „ ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent „ curam: pro reparandis Diœcesanis Ba- „ silicis ipse suggerit Sacerdoti: ipse in- „ quirit Parochias cum jussione Episcopi, „ & ornamenta, vel res Basilicarum Pa- „ rochiarum; gesta libertatum Ecclesiasti- „ carum Episcopo idem refert; collectam „ pecuniam de Communione ipse accipit, „ & Episcopo defert, & Clericis proprias „ partes idem distribuit. Ab Archidiaco- „ no nuntiantur Episcopo excessus Diaco- „ norum: ipse denuntiat Sacerdoti in sa- „ crario jejuniorum dies, atque Solemni- „ tatum, & ab ipso publice in Ecclesia „ prædicatur „.

III. Hæc Isidori expressio ostendit, Archidiacono integram Episcopalem jurisdictionem, tam in spiritualibus, quam in temporalibus fuisse concreditam, eique visitationem Parochiarum, & Ecclesiarum demandatam fuisse. Uno verbo, Archidiaconus erat Episcopi generalis, & universalis Vicarius; ut merito Vincentius Fortunatus scribens ad Archidiaconum Meldensem, eum *Magnum* ministrum dixerit, hocque Poëma cecinerit.

Det tibi larga Deus, qui curam mente fideli
De grege Pontificis, MAGNE *Minister habes.*

IV. Ad hæc non tantum in Laicos, aut inferiores Clericos, vel etiam Diaconos, sed & in ipsos Presbyteros auctoritatem, & potestatem exercebant Archidiaconi; uti ex relatis Isidori Hispalensis verbis colligi potest; qui id ipsum eodem loco evidentioribus, & expressioribus terminis declarat dicens: “ Archipresbyter ve- „ ro

„ ro se esse sub Archidiacono, ejusque „ præceptis, sicut Episcopi sui, sciat obe- „ dire „.

☞ Attamen verba illa, quibus Archipresbyter jubetur subesse Archidiacono, & ex Isidoro relata, apud Isidorum Hispalensem non extant; neque apud Burchardum *lib.* 3. *Decreti cap.* 50. ubi hæc epistola refertur, uti nec in Pannormia Ivonis *lib.* 3. *cap.* 41.

Legitur tamen hæc periodus in Decreto Ivonis *part.* 6. *cap.* 20.

Ad hunc locum Ivonis notat Joannes Molinæus Doctor Lovaniensis, quod " hæc „ periodus, nimirum de superioritate, & „ auctoritate Archidiaconi in Archipre- „ sbyterum, non habeatur in Codice Re- „ gio; suspectaque (inquit) mihi perpe- „ tuo visa sunt, quod Archipresbyter sub- „ datur Archidiacono, quod vetustum „ non esse, in Canonibus Conciliorum, „ vel mediocriter versatus nemo ignorat „.

Verisimile est, Gratianum nactum fuisse exemplar Decreti Ivonis, in quo prædicta legebantur sub nomine Isidori; atque Gratianum more suo illa sine ulteriori examine in suum Decretum retulisse, tamquam verba Isidori.

Ulterius verisimile est verba illa ex Decreto Gratiani relata esse in Decretales Gregorii IX. in *cap.* 1. ;; *de Officio Archidiaconi*, ubi quidem referuntur tamquam ex Concilio Toletano, sed in nullo Concilio Toletano hactenus reperta sunt.

Illud indubitatum est, auctoritatem Archidiaconi supra ipsos Archipresbyteros, per horum verborum relationem in Decretales stabilitam fuisse, & quasi in jure communi fundatam reputari cœpisse.

Hic rursus videmus auctoritate Gratiani factum esse, ut contra pristinam Patrum disciplinam, ipsamque Sacerdotii dignitatem, nova disciplina fuerit inducta; & Archidiaconi non tantum supra Presbyteros, sed & Archipresbyteros, altiorem gradum obtinuerint, imo jurisdictionem in eos exercendi *auctoritatem*. ☜

V. Verum quia Archidiaconorum auctoritas solummodo erat *vicaria*, sive delegata, totaque ab Episcoporum delegatione dependens; ea pro diversitate locorum, & temporum, nunc extensior, nunc restrictior fuisse legitur.

VI. Cum vero Episcopi vices suas Archidiaconis generaliter, & pene semper committere solerent, & ipsi auctoritatem suam, etiam absentibus Episcopis vi suæ *generalis*, & *solitæ* commissionis *per se* exercere: paulatim auctoritas illa Archidiaconorum, origine suâ, *vicaria*, & *delegata*, in *ordinariam* mutari cœpit; ipsique Archidiaconi ea agere jure *proprio* cœperunt, quæ prius jure duntaxat *delegato*, seu *vicario* exercuerant. Cumque prius Archidiaconorum ministerium tantum esset *merum officium* ab arbitrio Episcopi committentis *dependens*, tandem in *beneficium*, & *dignitatem* mutatum fuit; ipsique Archidiaconi, qui hactenus Episcoporum duntaxat fuerint *vicarii*, sensim Prælatis *ordinariis* annumerati sunt.

Et quidem jure Decretalium, nec non hodierno, ac signanter Belgii, omnis Archidiaconorum auctoritas, & jurisdictio reputatur *ordinaria*, ita ut eam jure *proprio*, sive *jure dignitatis* exerceant; neque magis ab Episcoporum arbitrio dependeat quam aliorum Prælatorum *ordinariorum*; tametsi etiam hodie recte dicantur *oculi* Episcoporum: utpote qui ipsi Diœcesi in adjutorium Episcoporum, non auctoritate *vicariâ*, sed *ordinariâ* invigilare debeant.

VII. Hinc Synodus Auxoniensis anno 1287. Archidiaconos Judicibus *ordinariis* annumerat: " singulis *Archidiaconis*, eo- „ rum Officialibus, ceterisque jurisdictio- „ nem *ordinariam* habentibus, præcipimus, „ &c. *Can.* 35. „.

Similiter Innocentius IV. respondit, ab Officialibus Suffraganeorum Rhemensis Ecclesiæ, non posse appellari ad ipsos Suffraganeos, ne ab *eodem ad eumdem* appelletur; sed appellandum esse ad Curiam Archiepiscopi. " At ab Archidiaconis, aliis- „ que, ait, inferioribus Prælatis Suffraga- „ neis subjectis eisdem, & eorum Officia- „ libus ad *Suffraganeos* ipsos debet, & „ non ad *eamdem Curiam* (omissis dictis „ Suffraganeis) appellari „. *cap.* 3. *de appellat. in* 6.

Supposuit igitur Innocentius, Tribunal Archidiaconi non esse *vicarium*, uti erat & nunc esse solet Officialium.

VIII. Insuper ex hac Decretali, aliisque quamplurimis constat, Archidiaconos tunc tem-

temporis habuisse jurisdictionem fori *contentiosi*, eamque ordinariam, & a delegatione Episcopi *independentem:* quin & ex *cap.* 54. *ii de elect.* intelligitur, quod Archidiaconus Ambianensis de consuetudine suspenderet, excommunicaret, & absolveret Presbyteros, & Priores, & Parochiales Ecclesias interdiceret; nec non visitaret, & inquireret, quæ viderentur inquirenda, & procurationes ratione visitationis reciperet, ex quibus concludit Pontifex, *evidenter* apparere, quod hic Archidiaconus curam animarum haberet; ideoque alium Beneficium curatum cum Archidiaconatu habere non posset.

IX. Non omnium tamen Archidiaconorum nec olim fuit, nec hodie est eadem auctoritas, & jurisdictio; sed ea fere a consuetudine dependet. Unde respondit Honorius III. in *cap.* 10. *ii de Off. Archid.* Archidiacono Senonensi nihil amplius licere jurisdictionis, vel auctoritatis in Monasteria exercere, quam constiterit Prædecessores ejus *de pacifica sic obtenta consuetudine* exercuisse.

X. Et quidem postquam Archidiaconorum potestas in *ordinariam*, & ab Episcopi arbitrio quasi *independentem* mutata fuit, multum per Episcopos, & Synodos, ac iis faventem consuetudinem restricta fuit; paucique hodie sunt Archidiaconi, qui pristinæ auctoritatis, & jurisdictionis insignia, imo vestigia retinuerunt.

XI. Quod enim jurisdictionem *contentiosam*, sive fori externi attinet, in primis receptum est hic in Belgio Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 20. *de reformat.* quo cavetur, ut " causæ matrimoniales, & criminales non Decani, *Archidiaconi*, aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando; sed Episcopi, tantum examini, & jurisdictioni relinquantur ". Receptum similiter Decretum *Sess.* 25. *cap.* 14. *de reformat.* quo Clericorum concubinariorum, aut de hujusmodi crimine suspectorum, causa sive cognitio *Archidiaconis* adimitur, & Episcopis reservatur.

XII. Quin & in plerisque Belgicis Ecclesiis consuetudo omnem plane jurisdictionem *contentiosam* Archidiaconis ademit, & ad Episcopos, ejusve Officiales transtulit: salvâ tamen Archidiaconis curâ, & sollicitudine tam in Clerum, quam in populum; ut nimirum, tamquam *oculi* Episcoporum omnia lnstrent, & omnibus intendant, & leviora, quæ emendatione indigent, tamquam *vices* gerentes sui Episcopi corrigant, & emendent, idque sine strepitu judicii; majora vero, & ardua ad Episcopum referant: uti notat Zypæus *Consult. de Offic. Archid. num.* 2. ibidem *num.* 3. monens, quod *criminales* causas, quas Synodus Tridentina cognitioni Archidiaconorum subtrahit, accipere oporteat stricte, ut non comprehendat *correctorias*, quæ tantum pro emendatione excessuum proponuntur; sed illas, quæ ad punitionem, & pœnas *ordinarias* legales, & Canonicas.

Et *num.* 4. docet, " secundum eum sensum etiam reservari judicio Episcopi causam *concubinatus;* scilicet quando agitur ad *pœnas* ibidem propositas, non vero si vel criminaliter non agatur; vel in rigore verbi non sit concubinatus: ita ut fornicatio, & non assidua frequentatio, monitio etiam concubinarii ad Archidiaconi curam spectent; non autem rigorosa dicti capitis 14. punitio: sed illa jam sit redacta in ordinem arduorum negotiorum, quæ nequeunt sine majoris præsentia terminari, dicto capite 7. nec excludatur Episcopus per monitiones, aut correctiones Archidiaconi; ut in aliis casibus Synodus Mechliniensis decrevit ".

XIII. Unde conformiter ad modernam præsertim Belgicam disciplinam recte monet Carolus Fevret *Tractatu de abusu lib.* 4. *cap.* 3. *n.* 20. & 21. diligenter esse distinguenda quæ nude ad Archidiaconi, ut Archidiaconus est, Officium pertinent, & quæ exercere potest non *jure suo*, & tamquam Archidiaconus, sed tamquam *Vicarius*, aut *Officialis* Episcopi: hæ quippe duæ qualitates disparatæ in eumdem concurrere subinde possunt.

Tamquam Archidiaconus enim regulariter, & ex Juris Canonici præscripto levem solum, ac volatilem habet jurisdictionem. Cum enim Officialis Episcopi sit gravium controversiarum Judex, earumque omnium, quæ causæ cognitionem postulant, & ab Ecclesiastica jurisdictione pen-

pendent, iniquum profecto videretur duos Judices diversos, duoque diversa Tribunalia in una eademque Diœcesi reperiri. Idcirco Archidiaconorum jurisdictio ad levia tantum negotia revocatur, quæ obiter in transitu, in cursu visitationis expediri possunt, & dum hujus levioris correctionis, & momentaneæ cognitionis terminos transgredi, sine speciali aliquo titulo præscriptionis, aut immemorialis consuetudinis, voluerunt; omne quod egerunt, tamquam abusivum, & Sacris Canonibus contrarium cassatum fuit, ait idem Auctor, idipsum prolatis nonnullis Parlamentorum Arrestis confirmans.

XIV. De jure communi, quod & hodie adhuc obtinet, Archidiaconorum est, Ordinandos præsentare Episcopo *cap. 9.* ⁒ *de Offic. Archid.* Cui consonat præscriptum Pontificalis Romani, jubens Ordinandos Diaconos, & Presbyteros per Archidiaconum Episcopis præsentari.

Cum ergo ex præscripto Pontificalis Archidiaconi de capacitate testimonium ferre debeant; nemo non videt, quam justum & æquum sit, ut Archidiaconi Ordinandorum examini interveniant, ut Ordinandorum capacitas iis perspecta esse queat.

XV. Nec tantum Ordinandorum, sed & promovendorum ad Beneficia examini jus interveniendi Archidiaconis jure communi, & hodierno competit. Et licet Concilium Tridentinum, aut Synodi locales, vel Episcoporum Decreta aliquos speciales examinatores nominent, nullatenus ipse Archidiaconus censetur exclusus, sed hi Archidiacono censebuntur adjuncti; uti recte advertit Zypæus in dicta consultatione. Unde Bulla erectionis novorum Episcopatuum Belgii volens, ut duo seniores ex Canonicis Theologis graduatis, & unus in Jure Canonico graduatus curam habeant examinandi promovendos ad Ordines, & curam animarum, expresse dicit, examen illud instituendum *una cum Archidiacono;* sat insinuans, Archidiaconum in hoc examine præcipuam personam sustinere.

XVI. Hunc in finem jure communi Archidiaconis visitandi Diœcesim jus est. *Cap. 1. & 6.* ⁒ *de Offic. Archid.*

XVII. Circa hoc tamen visitandi jus, notandum Decretum Concilii Tridentini *Sess. 24. cap. 3. de reformat.* quo decernitur, ut "*Archidiaconi*, Decani, & alii inferiores in iis Ecclesiis, ubi hactenus visitationem exercere legitime consueverunt, debeant quidem *assumpto Notario*, de consensu Episcopi deinceps *per seipsos tantum* ibidem visitare,,.

Hoc Decretum ita videtur intellexisse Franciscus Richardotus Episcopus Atrebatensis (qui Concilio Tridentino interfuit, & in hujus Sessionis apertione coram Patribus peroravit) ut verba illa *De consensu Episcopi* referantur ad *assumendum Notarium*, non ad facultatem visitandi; ita ut *Notarium* de *consensu* Episcopi assumere deberet, qui acta visitationis scribat, sed *consensus* Episcopi, ut visitationem instituat, non esset necessarius.

Nam in Synodo sua Diœcesana anni 1577. *tit. De visitationibus cap. 1.* declarat: " Cum in hac Diœcesi nostra Parochialium Ecclesiarum visitatio ex antiqua consuetudine sit penes Archidiaconos Ecclesiæ nostræ, quibus ex Decreto Tridentini Concilii mandatur, ut visitationem hanc *adjuncto Notario nostro* personaliter obeant, &c.,, Quibus verbis non obscure innuit, Concilium nihil circa visitationem Archidiaconorum statuisse, nisi ut visitationem, *adjuncto Notario Episcopi*, & *personaliter* obeant.

Non desunt tamen, qui credant, mentem Patrum Tridentinorum fuisse, ut Archidiaconi, aliique inferiores, quibus jus visitandi quacumque ex causa competit, illud sine consensu Episcopi posthac obire nequeant: quæ interpretatio magis congruere videtur cum verbis sequentibus ipsius Decreti, quæ volunt, ut " Visitatores a Capitulo deputandi, ubi Capitulum jus visitandi habet, *prius ab Episcopo approbentur*,,.

XVIII. Si juxta hunc sensum Concilium accipiatur, recte monet Zypæus in citata consultatione, id tamen accipiendum esse moraliter; ita ut Episcopus non semper, & præfracte dissentire possit, ne Archidiaconus visitet, sed arbitrio boni viri. Non enim intendit Concilium, solicitudinem Archidiaconorum extinguere; sed ut omnia ordinate fiant, & concorditer: Nam unus

unus ædificans, & unus destruens, quid prodesset illis nisi labor. Ecclesiast. 34. Unde & decernit Concilium in *eod. cap.* 3. ne inferiorum visitatio Episcopi visitationem impediat, & ut illi huic peractæ visitationis rationem reddant. Hæc Zypæus, qui ibidem iis ex caussis dubitat, num Concordatum olim inter Episcopum, & Archidiaconos Cameraci initum, ne scilicet in posterum hi visitarent, sed nomine utriusque Episcopi, & Archidiaconi visitaret Decanus Christianitatis, juraque reciperet, undique fuerit rationabile; & an non rationi magis congrueret, ut sicuti Archiepiscopi Cameracenses nunc *per se* visitant, ita quoque Archidiaconi *per se* visitarent, quam quod Decanus loco utriusque non visitantis, jura reciperet?

Illud insuper observandum, uti bene monet Franciscus Richardotus Episcopus Atrebatensis loco citato: "ut visitatio Archidiaconorum diligenter fiat, non autem perfunctorie, neque ut tantum cognoscatur de bonis Ecclesiasticis, quomodo insumantur; aut de Ecclesiarum rebus, cujusmodi sint ornamenta, libri, altaria, aut de Sacrosanctæ Eucharistiæ honestâ conservatione, aut baptisteriis, & hujusmodi aliis: sed de Sacerdotum, Clericorum, & Laicorum fide, vita, & moribus".

XIX. Ex hoc interim concordato, tametsi undique rationabile non esset, sat apparet, Decanos sive Archipresbyteros ad Episcopum, & Archidiaconum habuisse communem aliquem respectum juxta *cap.* 7. §. *fin.* ☩ *de Off. Archid.* ubi dicitur, quod cum Decanus *commune* eorum (Episcopi, & Archidiaconi) officium exerceat, communiter est eligendus, vel etiam amovendus.

At hisce in locis hujusmodi Decani a solis Episcopis constituuntur, & amoventur juxta Synodum I. P. Mechliniensem *tit. de Decanis cap.* 3.

XX. Insuper institutio corporalis, sive missio in possessionem de jure communi competit Archidiacono *cap.* 7. ☩ *de Off. Archid.* Institutionem vero *authorizabilem*, seu tituli attributivam, & de qua loquitur regula Juris: *Beneficium Ecclesiasticum non potest licite, sine Canonica institutione obtineri*; de jure communi ad solum Episcopum spectare tradunt Canonistæ ad *cap.* 4. ☩ *de Off. Archid.* ipsam scilicet institutionem authorizabilem cum commissione, seu datione curæ animarum confundentes, juxta illius Capituli rubricam, quæ habet: *Archidiaconus sine mandato Episcopi non committit curam animarum, id est, non habet institutionem authorizabilem*.

XXI. At in hoc puncto a jure communi, & hac Canonistarum interpretatione, in his Provinciis per consuetudinem nonnihil recessum est.

His enim in locis, institutionem *corporalem* consuetudo fere ad Episcopos, qui eam Archipresbyteris committere solent, transtulit: Institutio vero *authorizabilis*, seu tituli attributiva, etiam in Beneficiis Curatis Archidiaconis competere consuevit: ita tamen ut curam animarum ab Episcopo obtinere debeant: ideoque consuetudo Belgii institutionem authorizabilem a datione curæ animarum distinguit.

Et quidem adeo propria est Archidiaconis Beneficiatorum institutio, ut Collegia Canonicorum, dum Collegas suos ipsi instituant (uti plerisque in locis consuetudine obtinuit) id *jure Archidiaconali* se facere dicant; satis insinuantes, actum illum proprie esse Archidiaconorum; eumque peragendo se de juribus Archidiaconalibus aliquid participare; & in hoc actu jus Archidiaconale obtinere.

XXII. Ex his sat manifestum est, jura Archidiaconorum magis ex consuetudine, quam e jure communi esse metienda; quæ consuetudo in nonnullis Diœcesibus præsertim latis, & diffusis, & ubi Episcopi simul sunt Principes seculares, amplissimam jurisdictionem, & auctoritatem iis attribuit, seu potius conservavit.

XXIII. Exemplum suppeditat Belgii nostri Ecclesia Leodiensis, quæ octo habet Archidiaconos, anno 799. a Leone III. Pontifice institutos.

Scribit enim Bartholomæus Fisen *Lib.* 5. *hist. Ecclesiæ Leodiensis* §. 28. quod "cum Diœcesim admodum vastam Episcopus lustrare pro munere suo unus ipse non posset, magnis potissimum Reipublicæ negotiis alio sæpe avocantibus, imo accersentibus e vicino plerumque Regibus "ad

„ ad graviora Regni negotia, id muneris „ partitus est Pontifex in Archidiaconos „ octo. Primum jussit esse ipsum S. Lamberti Præpositum, attribuitque Provinciam, civitatem Leodiensem. Reliquam „ omnem Diœcesim in 7. alias portiones „ distribuit, Ardennam, Brabantiam, „ Campiniam, Condrusos, Famennam, „ Hannoniam, & Hasbaniam. Singulas „ singulis Archidiaconis subjecit, quorum „ ea est dignitas in Ecclesia Leodiensi, ut „ Abbates etiam in consessibus antecellant „. Hæc ille.

De his Archidiaconis etiamnum hodie vere dici potest, quod in omnibus sint *vicarii*, & *oculi* Episcoporum; omnem curam, & solicitudinem in Clero, & Ecclesiis impendendo; jurgia singulorum audiendo; causasque eorum decidendo; idque non jure *mere vicario*, uti olim, sed *jure quasi ordinario*; id est jure dignitatis.

Hinc Synodus Leodiensis anni 1618. monet Archidiaconos, ut " visitent Ecclesias „ suas diligenter, & in visitatione faciendа contenti sint moderatis, & frugalibus expensis. In processibus contra Pastores, & alias personas Ecclesiasticas, „ gerant se Archidiaconi, & eorum Officiales, mature & circumspecte; ne quid „ in contemptum status illorum temere „ committatur „.

Item vult, ut Archidiaconi Synodos consuetas juxta laudabilem Diœcesis Leodiensis consuetudinem celebrent, ac temerarios a Synodis absentes puniant.

Plura, quæ his Archidiaconis competunt, videri possunt in Concordatis inter Episcopum, & Archidiaconos generaliter, & Archidiaconum Brabantiæ specialiter initis 24. Septemb. 1334. quæ utique, ait Zypæus in citata consultatione *n*. 18. " etiam „ nunc obtinere debent, quatenus Canones Tridentini, aut novæ hic erectiones non derogarunt, in iis locis, quæ „ ab Episcopatu Leodiensi sunt præcisa „.

XXIV. Similiter Decanus Capituli S. Jacobi (quod ad hanc civitatem an. 1456. translatum est, cum primitus esset Encuriæ in Gallo-Brabantia Diœcesis olim Leodiensis, nunc Namurcensis) hic, inquam, Decanus est Archidiaconus cum amplissima jurisdictione etiam in foro contentioso, sive judiciali in Parochos, & Clericos quatuor Parochiarum, tam in causis criminalibus quam civilibus.

☞ XXV. Non minorem quoque auctoritatem, & jurisdictionem conservare conati sunt Archidiaconi Ecclesiæ Metropolitanæ Trajectensis ad Rhenum, & aliarum Ecclesiarum ejusdem Provinciæ. Legitur barum Provinciarum Archidiaconos se fortiter opposuisse publicationi Concilii Tridentini, quoad Decreta reformationis; quia per hæc Decreta videbantur auctoritas, & jurisdictio Archidiaconorum diminui, & ad Episcopos transferri: quod tamen sine magnis incommodis fieri non posse prætendebant, uti hæc latius exponuntur in opere, cui titulus *Batavia sacra*, ubi *part*. 2. recitantur Acta Synodi Provincialis hujus Provinciæ sub Frederico Schenkio Archiepiscopo celebratæ anno 1565. & in qua de publicatione Concilii Tridentini agebatur; ubi hæ Archidiaconorum oppositiones recitantur. ☜

XXVI. Porro quidquid consuetudo, aut jus hodiernum Archidiaconis detulit, aut conservavit, illud non jure *delegationis*, sive vicario, sed *jure ordinario*, sive jure suæ dignitatis exercere censentur; ideoque nec illud proprie *vice* Episcopi, at *jure proprio* agere dicuntur.

XXVII. Verissimum proinde est, saltem inspecto jure hodierno Belgii, quod post Innocentium, aliosque Canonistas asserit Fagnanus ad *cap*. AD HÆC *ii de Off. Archid. n*. 31. Archidiaconos ideo dici Vicarios Episcopi, quia exercent ea, quæ etiam ad Episcopos pertinent; illos tamen non esse *tantum Vicarios*, sed *certâ Dignitate* potiri, adeo ut propterea removeri non possint *ad libitum* Episcopi, nec ipse pro suo velle illorum officia exercere, multo minus Archidiacono adimere, & alteri committere.

Quare cum Ordinandorum præsentatio de jure, & consuetudine ad Archidiaconum pertineat, eam, excluso Archidiacono, Episcopus alteri committere nequit.

XXVIII. Sed quid, si Episcopus ordinare velit eos, quos Archidiaconus *dignos* non novit, imo *indignos* esse novit, num eos Episcopo præsentare debebit, aut poterit? Nequaquam. Quomodo enim juxta For-

Formulam Pontificalis dicet: *Scio & testificor eos dignos esse, quantum humana fragilitas nosse sinit*, si nesciat dignos, aut quod amplius, indignos esse sciat?

Verbum, cum Archidiaconi *oculi* sint Episcopi, ut loquitur Conventus generalis Cleri Gallicani an. 1579. *tit. de Eccles. visitat.* " Juxta antiquos & recenter editos " Canones, Constitutionesque ita suum officium ac munus obeant, ut fidelem hac " in re tam sancta, tamque necessaria, cum " Ecclesiæ, tum Episcopo operam suam " comprobent ".

XXIX. Ut vero eâ eruditione, ceterisque dotibus ad id muneris obeundum necessariis instructi assumantur, decrevit Concilium Trid. *Sess.* 24. *c.* 12. *de reformat.* ut Archidiaconi, qui oculi dicuntur Episcopi, sint in omnibus Ecclesiis, ubi fieri poterit, Magistri in Theologia, seu Doctores, aut Licentiati in Jure Canonico.

Hic in Belgio in Ecclesiis Cathedralibus noviter erectis non tantum debet esse Licentiatus in Theologia, aut Jure Canonico, sed assumendus est ex novem Canonicis Graduatis.

Hic rursus advertitur, cujus debeant esse eruditionis, quibus Gradus illi Academici conceduntur; & quanta debeat esse Doctorum cura, ne inidonei ad Gradus illos admittantur, ac ita per illos Gradus ad primarias Ecclesiæ Dignitates inidonei promoveantur.

CAPUT II.

De Archipresbytero Cathedrali.

1. *De hoc Archipresbytero agitur in Decretalibus Titulo* De Officio Archipresbyteri.
2. *Dignitas, & officia Archipresbyteri multum pendent a consuetudine.*
3. *Hic Archipresbyter eamdem pene auctoritatem habet in Clerum Civitatis Episcopalis, quam Decanus Ruralis in Clerum sui districtus, cum quadam tamen differentia.*
4. *Officia Archipresbyteri de jure communi.*
5. *Quoad celebrationem divini Officii spectanda consuetudo cujusque Ecclesiæ.*
6. *Idem pene jus competit huic Archipresbytero jure proprio, quod Decanis Ruralibus jure delegato.*
7. *Archipresbyter assumendus ex Canonicis Graduatis.*

I. INter Dignitates Ecclesiarum Cathedralium post Archidiaconatum in plerisque Belgii Ecclesiis est Archipresbyteratus; de quo in *cap.* 1. 2. & 3. ;; *de officio Archipresbyt.* tractari notarunt Interpretes; diciturque *Archipresbyter Urbicus*, sive *Urbicarius*; id est, urbis Episcopalis, ad distinctionem Archipresbyterorum *Ruralium*, quos hodie *Decanos Christianitatis* dicimus, de quibus supra *Titulo VI.* actum fuit.

II. Porro Archipresbyteri Dignitas, & munia, quemadmodum de Archidiaconis notatum fuit, magis ex singularum Ecclesiarum consuetudine, quam e jure scripto metienda sunt.

III. Solent autem Archipresbyteri Cathedrales similem curam, & auctoritatem, eaque jura obtinere in Clerum, & personas Ecclesiasticas *urbis Episcopalis*, quam Decani Rurales in suis respective districtibus. Hâc tamen differentiâ, quod Decani sive Archipresbyteri Rurales nullam de consuetudine Belgii dignitatem, sed merum officium habere censeantur; ac in omnibus suis functionibus ab instructionibus Episcoporum dependeant: Archipresbyteratus vero Cathedralis vera sit dignitas; muniaque de jure, vel consuetudine annexa, *jure* dignitatis, id est, jure *ordinario* sicuti Archidiaconi, habeant; ideoque nec pro arbitrio Episcoporum tolli, aut diminui possint.

IV. De jure communi Archipresbyter in Episcopi sui absentia, ad vicem ejus Missarum solemnia celebrat, collectam dicit, aut is cui ipse injunxerit *cap.* 1. ;; *de Off. Archipresbyt.* Itaque hinc concludunt Canonistæ, Archipresbyterum *in divinis*, non *foris* Archidiaconum præcedere; sed hanc Archipresbyterorum præcedentiam nulla Belgica Ecclesia novit, sed ubique locorum, etiam in Choro Archidiaconus solet præcedere Archipresbyterum.

V. Quod ad celebrationem Officiorum in ab-

absentia Episcopi attinet, singularum Ecclesiarum consuetudines, & constitutiones attendendæ sunt; quæ subinde eam curam ad Præpositum, Decanum, Archidiaconum, aliumve in Dignitate constitutum transtulerunt, quemadmodum & cura Pastoralis ipsorum Canonicorum, & Cleri Cathedralis ad Decanum, aliumve plerumque spectat; ita ut Archipresbyteri solum inferiorem Clerum civitatis sibi subjectum habeant.

VI. Porro quid Archipresbytero respectu Cleri, & Monasteriorum sibi subjectorum incumbat; & quomodo curam & sollicitudinem Pastoralem eis impendere debeat; colligi potest ex iis, quæ de Decanis Ruralibus dicta sunt: cum non minor sit Archipresbyteri Cathedralis obligatio respectu Cleri sui districtus, quam Decanorum Ruralium intuitu suorum subditorum.

Unde indubie hæc Dignitas annumeranda est Dignitatibus, quibus cura animarum subest; & ad quam consequenter ex Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* nemo promoveri possit, nisi qui saltem 25. suæ ætatis annum attigerit.

VII. Et quamvis vi Tridentini Concilii necessario conferenda non sit hæc Dignitas Graduatis in Theologia, aut Jure Canonico; in Belgicis tamen Ecclesiis noviter erectis, uni e novem Graduatis Canonicis hæc Dignitas conferri debet.

CAPUT III.

De Pœnitentiario.

1. *Jam pridem fuerunt Presbyteri, qui Episcopis in excipiendis confessionibus assisterent.*
2. *Horum Presbyterorum potestatem tum quoad personas, tum quoad crimina, Episcopi pro suo arbitrio limitabant.*
3. *Seculo XIII. necdum invaluerat consuetudo approbandi Confessarios pro tota Diœcesi.*
4. *Liberum non erat Confessarium pro libitu deligere.*
5. *Poterat tamen ad Episcopum quisque recurrere.*
6. *Episcopus unum nominabat, ad quem unicuique liberum erat accedere; & quem inferiores Presbyteri in dubiis consulerent.*
7. *Huic graviora crimina reservabantur.*
8. *Ad illum pœnitentes graviorum criminum mittebantur.*
9. *Pœnitentiarius erat quasi Vicarius generalis Episcopi in injungendis pœnitentiis, & arduis causis decidendis.*
10. *Magna requiritur eruditio, & prudentia in Pœnitentiario.*
11. *Ex Decreto Concilii Trident. in omnibus Ecclesiis Cathedralibus constituendus Pœnitentiarius, & qualis.*
12. *In Belgio assumi debet ex Canonicis Graduatis.*
13. *De consuetudine Belgii Pœnitentiariatus est Dignitas.*
14. *Vi sui officii est Confessarius ordinarius totius Diœcesis, & quilibet ei etiam in Paschate confiteri potest.*
15. *Tenetur confessiones excipere, & ad id ab Episcopo cogi potest.*
16. *Pœnitentiarii eximiæ scientiæ esse debent.*
17. *Quid in illis requisiverit S. Carolus.*

I. INter Coadjutores, & Vicarios Episcoporum jam olim fuere Presbyteri, qui excipiendis confessionibus, & imponendis pœnitentiis vices Episcopi supplebant.

Hinc illud Concilii Lateranensis sub Innocentio III. in *cap.* 15. ;; *de Off. Ordinarii*: "Præcipimus tam in Cathedralibus, „ quam aliis Conventualibus Ecclesiis Vi„ros idoneos ordinari, quos Episcopi pos„sint coadjutores, & cooperatores habere, „ non solum in prædicationis officio, ve„rum etiam in *confessionibus audiendis*, „ & *pœnitentiis* injungendis „.

II. Vicariorum sive cooperatorum horum potestatem, & jurisdictionem Episcopi ad quasdam personas, & certa crimina restringere solebant: ut nimirum pro diversa personarum conditione varios assignarent Confessarios; graviora quoque crimina sibi nonnumquam reservantes.

Alii quoque Confessarii Laicis, alii Clericis, alii Monialibus, & alii subinde sublimioribus personis deputabantur: quibus solis, & non aliis tales confiteri possent.

"Vo-

" Volumus (inquit Synodus Wigorniensis anno 1240. *can.* 17.) ut ad audiendas " *Clericorum* confessiones *certi* deputentur " in singulis Decanatibus Confessores, quos " in præsenti Synodo per ipsos electos " volumus nominari ".

Et Synodus Cicestrensis an. 1289. *can.* 12. ait: " In singulis autem Decanatibus per " Capitulum eligantur duo Presbyteri, " qui moribus, & scientiâ præditi confessiones audiant *Sacerdotum* ".

III. Neque enim hactenus invaluerat consuetudo hodierna approbandi passim Confessarios, quorum potestas se per totam Diœcesim generaliter extendat; qui omnium scilicet *indifferenter* confessiones excipere queant; ita ut *unicuique* liberum sit quemcumque voluerit, sive secularem, sive regularem hujusmodi Confessarium approbatum eligere.

IV. Quin nec juri communi, quod Decretalibus Gregorii IX. continetur, hæc moderna disciplina consonat; cum jure Decretalium electio libera Confessarii privilegii loco habeatur, *cap. fin.* ;; *de pœnit. & remiss.*

V. Verum in hac particularium Confessariorum designatione semper manebat salva ipsa auctoritas Episcoporum; ita ut liberum esset ad ipsos Episcopos recurrere, ac, omissis designatis Confessariis, conscientiam iis aperire.

VI. Cum vero hujusmodi recursus essent tunc temporis frequentiores, Episcopi tum nominare cœperunt prudentiâ, eruditione, ac pietate præstantiorem, ad quem tamquam ad Episcopum omnibus pateret accessus; quem *Confessorem*, aut *Pœnitentiarium generalem* nominabant: (a) quem similiter inferiores Confessarii, & Pœnitentiarii in casibus dubiis consulere possent; & ad quem tamquam Episcopum graviorum criminum absolutio, & pœnitentiæ impositio referretur. Synodus Oxoniensis an. 1287. *can.* 5. postquam statuit, " ut Archidiaconi, qui de Sacerdotum " moribus, & prudentia pleniorem habent " notitiam, de quolibet Decanatu unum " vel duos eligant Confessores, quos ad " hæc (ad audiendas confessiones) scientiâ, " & meritis crediderint magis idoneos; " qui vice Episcoporum, Decanorum Ruralium, Rectorum, Vicariorum, & Parochialium Sacerdotum audiant confessiones "; subjungit sequentia: " *Pœnitentiarii* nostri *generalis* auctoritate in omnibus salvâ, ad cujus *arbitrium* in *dubiis*, " & *gravioribus* recurratur, nisi forte talis emergat articulus, qui nobis inconsultis nequeat expediri ".

VII. Et infra: " Majora, & notoria " crimina *Pœnitentiario* nostro *reservet* (Sacerdos) & pœnitentem sibi transmittat " cum litteris causam delicti, & circumstantias ipsius continentibus. Pœnitentes " iterum cum litteris Pœnitentiarii, absolutionis & pœnitentiæ modum continentibus, ad suum redeant Sacerdotem; " revertenti aliter non credatur. Hæc nedum in foro pœnitentiali, sed judiciali " præcipimus firmiter observari ".

VIII. Synodus quoque Cicestrensis anno 1289. *can.* 12. enormia delicta Episcopo, vel ejus Pœnitentiario ad hoc specialiter deputato, præterquam in articulo mortis, reservat. " Litteras autem, ait, Archidiaconi, Decani, vel Officiariorum ad " Pœnitentiarium *gratis* concedi pœnitenti " volumus, & præcipimus. Et ut liqueat, " *qualis* fuerit *pœnitentia*, & pro *quo* crimine specialiter injuncta, pœnitens litteras *Pœnitentiarii* referat ad mittentem ".

IX. Itaque Pœnitentiarius erat quasi Vicarius *generalis* Episcopi in injungendis pœnitentiis, & arduis causis in illo tribunali occurrentibus decidendis & resolvendis.

" Ad illum, inquiebat anno 1218. Episcopus Ambianensis loquens de Pœnitentiario a se recenter instituto, *tamquam* " ad illum, quem post *nos* in hoc Officio " (audiendi confessiones) *proximum* esse " volumus, *dubitationes*, si quæ emergunt " in foro pœnitentiali, jubemus *reportari* ". Hab. *tom.* 12. Spicil. Dacheriani.

Et Synodus Bituricensis anno 1584. *tit.* 21. §. 21. *can.* 15. ait: " confessionibus " audiendis præpositi dubitantes de casuum " gravitate, aut differentiâ, consulant Episco-

(a) Inferius tit. 13. c. 4. n. 1. supponitur existentia Pœnitentiarii antiquior, quam eo loco dicitur: Utrumque locum conferat lector.

„ scopos, aut eorum *Pœnitentiarios*, *aut* „ *viros in ea re versatos*, non expressis „ pœnitentium nominibus„.

X. Si quis porro expendat, quam graves difficilesque casus, & dubitationes in hoc tribunali occurrant, facile intelliget, quanta eruditio, experientia, ac prudentia in Pœnitentiario requiratur; quamque optandum esset, ut similis ubique haberetur, quem in difficilioribus casibus, inferiores tuto consulere, & a quo difficultatum suarum optimam, ac fundatam resolutionem referre possent: quique majoribus & enormioribus criminibus convenientes pro qualitate criminum, & pœnitentium satisfactiones, & remedia salutaria injungere novisset.

XI. Et quidem Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 8. *de reform.* voluit, ut " in omni„ bus Cathedralibus Ecclesiis, ubi id com„ mode fieri poterit, Pœnitentiarius ali„ quis cum unione Præbendæ proxime va„ caturæ ab Episcopo instituatur, qui Ma„ gister sit, vel Doctor, aut Licentiatus „ in Theologia, vel Jure Canonico, & „ annorum quadraginta, seu alias, qui „ aptior pro loci qualitate reperiatur „.

Hoc Concilii Tridentini Decretum Belgicæ, variæque Ecclesiæ uno consensu recepere.

XII. Bulla erectionis novorum Episcopatuum vult Pœnitentiarium ab Episcopo assumi e novem Graduatis Canonicis; adeoque licet vi Concilii Tridentini Pœnitentiarius etiam non Graduatus assumi interdum posset; id recentiorum illarum Ecclesiarum erectio non permittit.

XIII. Ulterius, consuetudine Belgii, vicinarumque Ecclesiarum obtinet, ut Pœnitentiariatus non sit merum officium, & Pœnitentiarius simplex Episcopi *Vicarius*; sed ut Pœnitentiariatus Beneficium sit, imo & Dignitas, ipseque Pœnitentiarius reliquos Canonicos tametsi seniores præcedat; ita tamen ut novissimum inter Dignitates locum obtineat: ni alia sit particularis Ecclesiæ consuetudo, quæ servanda erit.

XIV. Quapropter verissimum est, in Belgio præsertim, quod communiter tradunt Canonistæ, Pœnitentiarium institutum, eo ipso habere *a jure* facultatem audiendi confessiones Pœnitentium illius Diœcesis, & jurisdictionem ad absolvendum a peccatis, & esse veluti *Parochum* totius Diœcesis, nec requiri novam licentiam Ordinarii: cum sit ordinarius Confessor Diœcesis; ejusque jurisdictio ordinaria. Vide Fagnanum ad *cap.* Grave 29. *de præb. num.* 12. & Garciam *de benef. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 112. qui & *num.* 113. infert: " Unde quilibet poterit ei confiteri pecca„ ta, & satisfacere præcepto *Capituli* „ Omnis utriusque sexus *de pœnit. &* „ *remiss.* ut censuit Sacra Congregatio 16. „ Feb. 1593. his verbis: An si quis con„ fessus fuerit sua peccata semel in Pascha„ te Pœnitentiario deputato in vim De„ creti Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 8. „ dicatur satisfecisse præcepto contento in „ dicto *cap.* Omnis utriusque sexus, „ Congregatio censuit satisfecisse „.

XV. Cum itaque vi sui Officii & Dignitatis Pœnitentiarius sit quasi Vicarius *natus* Episcopi in audiendis confessionibus, etiam tenetur munus illud tempore & loco arbitratu Episcopi designandis obire; & in casum negligentiæ ab Episcopo puniri, imo & Dignitate privari potest; ut censuisse S. Congregationem testatur Garcias loco citato *num.* 117. *& seqq.*

XVI. Qui igitur Pœnitentiarii " mu„ nere funguntur, *eximiæ* scientiæ esse de„ bent (inquit Synodus Turonensis an„ no 1583. *cap.* 13.) ut vitium a vitio „ discernere, & animas, quæ peccaverunt, „ modo leniter blandisque verbis consolari, „ mœstasque reficere, modo acerbe & „ graviter increpare, atque etiam instrue„ re valeant „.

XVII. Hujus Dignitatis, & Officii gravitatem expendens S. Carolus in Synodo Mediol. V. *part.* 3. §. 5. decrevit: " Ut „ ubi primum Præbenda pœnitentialis va„ caverit, edictum de more proponatur, „ quo ad concursum evocentur quicumque „ sint, qui illius muneris causâ examen „ subire velint, aliosque nominare, qui „ subeant ..... Episcopus adhibitis sibi „ pro arbitrio suo aliis peritis probisque „ Viris, tum etiam de illorum vita, & „ moribus, ætate, Gradu, Ordine, cete„ risque conditionibus ad tale munus ne„ cessariis accurate perquirat. Tum de„ mum Episcopus ipse solum rebus iis „ omni-

„ omnibus accurate perpensis, mature in „ Domino deliberet, & libere deligat, „ quem pro conscientiæ religione digniorem aptioremque existimet, cui tale munus tantique ponderis recte committatur. Qui in deliberatione idem videat, „ ut quod præsertim ad Pœnitentiarium „ attinet, cum peritiam necessariam spectarit, tum maxime vitæ innocentiam, „ morum gravitatem, spiritualium exercitationum studium, & usum diuturniorem in confessionibus audiendis, exercitationem, prudentiam, ceterasque religiosæ pietatis virtutes perpendat „.

Si eum Episcopi in conferenda hac Dignitate delectum facerent, omnibus facile appareret, quam merito hujusmodi Dignitas in Ecclesiis instituta sit: quæ hodie pene inutilis, & sine ullo officio aut onere esse apparet.

CAPUT IV.

De Officiali Episcopi.

1. *Officialis & Vicarius Episcopi jure communi sæpe pro eodem sumuntur.*
2. *Secus moribus Belgii.*
3. *Officialis dicitur, qui foro contentioso præest, olim dictus* Missus.
4. *De jure communi Episcopus potest creare plures Officiales.*
5. *Quis Officialis principalis, & quis foraneus?*
6. *Moribus hodiernis Episcopi tenentur interdum plures Officiales constituere.*
7. *Officialis principalis jure communi aliquam dignitatem habere videtur.*
8. *Quæ tamen non est proprie Beneficium, nec cum alia dignitate incompatibilis.*
9. *Officialis etiam principalis jurisdictio de jure communi tantum est vicaria, & ad nutum revocabilis, secus moribus nostris.*
10. *Utrum Officiales sint revocabiles ad nutum Episcopi?*
11. *Mornacii hac de re opinio.*
12. *Utrum Episcopi possint per se Jus dicere?*
13. *An Officialis principalis jurisdictio morte Episcopi extinguatur?*
14. *Tribunal Officialis non est distinctum a tribunali Episcopi.*
15. *Qualis constituendus Officialis?*
16. *De hoc Officiali intelligitur Concilium Trid. Sessione 24. cap. 16. de reform.*
17. *Religiosi nequidem de consensu Superiorum possunt esse Officiales.*

I. SI jus commune spectemus, Vicarius & Officialis Episcopi sæpius coincidunt; ipseque Officialis, Vicarius Episcopi dicitur. Et quidem toto titulo Sexti Decretalium, qui inscribitur simpliciter *de Officio Vicarii*, vix de alio quam *Officiali* Episcopi tractatur; ipsaque hodierna Italiæ praxis est, ut Vicarius Episcopi sit & Officialis; quam secuta Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 16. de reformat.* Officialem cum Vicario Episcopi confundit; uti supra notavimus.

II. At moribus Belgii, vicinarumque Ecclesiarum Officialis a Vicario Episcopi simpliciter dicto, omnino diversus est.

III. Officialis enim is dicitur, qui jurisdictioni contentiosæ præest; atque in forensibus vices gerit Episcopi, ejusque tribunali præsidet; qui olim *Missus* Episcopi dictus fuit *cap. 2. ;; de Regularib.* & *cap. 1. ;; de frigidis, & malefic.* notatque Glossa *ad cap. 2. Verb.* OFFICIALEM *de off. Vicarii in 6.*

IV. De jure communi Episcopum posse plures creare Officiales expeditum est. *Clem. 2. de Rescriptis*, ubi distinguitur Officialis *principalis* Episcopi ab Officiali *foraneo.*

V. Principalis dicitur, qui constituitur in ipsa civitate Episcopali, ut jus dicat in ipso tribunali, in quo ipse Episcopus jus dicere consuevit.

Foraneus vero, qui extra civitatem Episcopalem in aliqua parte Diœcesis juri dicendo præest.

VI. Hæc Officialium multiplicatio licet spectato jure communi, arbitrio Episcoporum committatur, moribus tamen obtinuit ut, si Diœcesis se in plures Provincias Civiles extendat, Episcopus teneatur in singulis Provinciis tribunal erigere, atque Officialem præficere; ne alias contra notoria Belgii, aliarumque vicinarum Provinciarum antiqua privilegia, & inveteratas consuetudines, subditi in jus vocentur extra

extra Provinciam. Vide Carolum Fevret *Tract. de abusu lib.* 4. *cap.* 3. §. 7. qui ibidem asserit, extra hunc casum ordinarie ab Episcopo unicum, idque in ipsa civitate Episcopali, Officialem constituendum: testaturque an. 1600. in Parlamento Parisiensi eo ex capite rejectam fuisse tamquam abusivam nominationem Officialis, quem pro loco a civitate Episcopali 12. milliaribus distante nominaverat Episcopus: idque confirmat auctoritate Baldi dicentis: " Neque enim debent esse unius civitatis plures Episcopi, ut nec plures Vicarii, aut Officiales ". Sed in moribus Belgii receptum non est. Plures enim in una eademque Provincia v. g. Brabantia, ob ejus extensionem, ejusdem Episcopi Officiales creari videmus.

VII. Principalis Officialis, qui in ipsa civitate Episcopali constituitur, etiam jure communi aliquam dignitatem habere videtur: quandoquidem ei per rescriptum Apostolicum causæ committi possint, *Clem.* 2. *de Rescriptis*: quæ non nisi Canonicis Cathedralibus, aut aliis in Dignitate constitutis committi queunt *cap.* STATUTUM *de Rescriptis in* 6. secus vero de Officiali foraneo; cui nec similes causas committi posse in eadem Clementina deciditur.

VIII. Hæc tamen dignitas nec ut beneficium, nec proprie in titulum possidetur; ut Archidiaconatus, Decanatus, & similes; quare nec cum alia Dignitate incompatibilis est, quemadmodum observat Rebuffus in praxi *de Vicariis Episcoporum n.*4. *&* 7.

IX. Quin si jus commune spectemus, Officialis tametsi principalis, sive Cathedralis, jurisdictionem habet duntaxat *vicariam* ad arbitrium Episcopi *revocabilem*; quod hodie secus obtinere contendit Carolus Fevret; prætenditque, Officialem semel institutum non posse a constituente, aut ejus successore pro arbitrio removeri. (*a*)

Cum enim Episcopi non amplius soleant *per se*, quæ sunt contentiosæ jurisdictionis exercere, videntur, inquit Frevet, Officiales hodie esse veri, & *ordinarii* Ministri jurisdictionis Episcopalis: adeo ut ea de causa non dicantur Officiales *Episcopi*, sed *Episcopatus*; ipsaque rescripta Romana inscribantur non Officiali *Episcopi* Mechliniensis, sed simpliciter *Officiali Mechliniensi*.

☞ X. Quæstionem de revocabilitate aut irrevocabilitate officialium in Gallia sæpius fuisse agitatam, variaque Parlamentorum Arresta, nunc pro revocabilitate, nunc pro irrevocabilitate fuisse pronunciata notat Ducasse, Archidiaconus, & Officialis Condomensis in sua praxi Jurisdictionis Ecclesiasticæ *tom.* 2. *cap.* 1. *num.* 6. donec tandem Rex Galliæ anno 1700. declaravit Officiales Episcoporum esse amovibiles; eamque Regiam declarationem dicit in Parlamentis Regiis fuisse registratam: hoc tamen una observat *num.* 5. Officialem non posse ab Episcopo constitui ad unam particularem causam.

Quoad Belgium, consuetudo, & usus Ecclesiarum Belgicarum inamovibilitati Officialium favet: adeo ut cum Archidiaconus Condrusii (*b*) in Ecclesia Leodiensi Officialem suum in Provincia Limburgensi residentem tentasset amovere; hic a supremo Brabantiæ Senatu, cujus foro dicta Provincia subjacet, fuerit in hoc suo Officio manutentus per solemnem sententiam in contradictorio latam 20. Martii 1700.

Quoad hanc sententiam notandum est, quod Fiscus Regius, & status Provinciæ Limburgensis sese eidem Officiali adversus hanc amovibilitatem junxissent. Habetur sententia sub E. in extremo hoc volum. ☜

XI. Censet Mornacius ad *L.* 1. §. 1. *ff. de Off. ejus, cui mandata est jurisdictio*: " Episcopos non posse pro animi sui " libidine permutare judices, novosque ad " singulas lites in hanc vel illam partem " sufficere: perpetuum enim debere esse " eum,

(*a*) Scribebat Carolus Fevret longe ante annum 1700. quo declaratum est a Rege Ludovico XIV. Officiales posse revocari a suis Episcopis. Ista autem revocatio non aliter quam scripto fieri debet. Quid quod jubetur ut in Tabulario Insinuationum Diœceseos descripta maneat: id enim definitum est Edicto Regio an. 1691. art. 21. cujus hæc sunt verba. *Seront sujettes a semblables insinuation. . . . . les Provisions d'Official, celles de Vicegerent, de Promoteur, de Greffier des Officialités, ou Chapitres, & les Actes de Remerciment faits par les Prélats ou Chapitres auxdits Officiers, pour en pourvoir d'autres en leur place.*

(*b*) Le Condrotz entre Liége, & Namur.

„ eum, quem semel elegerunt, ut vice „ suâ judicet; nisi incidat delegandi alterius causa ex morbo, recusatione, aut „ absentiâ, quæ impedimento sit, quominus ipse cognoscat de Episcopalis jurisdicinæ negotio „: additque Mornacius, in causa appellationis tamquam ab abusu interjectæ, occasione hujusmodi particularis delegationis, & designationis judicis ad unam causam, a Senatu Regio judicatum, Episcopum abusum fuisse suâ jurisdictione, & in expensas condemnatum. Simile judicatum Senatus Parisiensis anni 1602. refert Peleus *Lib.* 1. *cap.* 37. *action. forens.* Plura tamen eaque recentiora Parlamentorum judicata, quibus potestas revocandi suos Officiales Episcopis fuit adjudicata, referuntur in Actis Cleri Gallicani *part.* 1. *tom.* 2. *cap.* 15. *n.* 27. 28. 29. 30. & 31. Item *part.* 8. *tit.* 3. *n.* 1. & 2. quin tamen Officiales suos foraneos facilius, quam principalem sive Cathedralem revocare queant, dubium non est.

XII. Quin & prætendit sæpe citatus Carolus Fevret, Episcopos adeo se hodie jurisdictione contentiosâ exuisse; eamque in Officiales suos transtulisse, ut nec possint causas Ecclesiasticas ad forum suum spectantes sibi judicandas, & *per se* decidendas reservare; quod num verum sit, multum sane dubito.

Contrarium insinuat Concilium Narbonense anno 9. currentis seculi (1609.) habitum *cap.* 42. mandans: " ut Episcopi „ *per seipsos* causas audiant; quas si *omnes* „ audire nequeant, Officiales deputent „. Cui conformis videtur Belgii nostri moderna disciplina, quæ Episcopis auctoritatem causarum decisionem sibi reservandi hactenus conservasse videtur.

XIII. Jure communi Officialiatus etiam principalis, tamquam Officium mere *vicarium*, morte ipsius concedentis extinguitur; quod Ecclesiarum Belgicarum consuetudinem necdum abrogasse manifestum est; quandoquidem praxis notoria, saltem quarumdam Ecclesiarum habeat, quod Capitulum, Sede vacante, Officialem, etiam Cathedralem vel de novo eligat, vel constitutum confirmet; tametsi Fevretius moribus Galliæ secus obtinere asserat (*a*).

XIV. Quocumque demum jure, sive titulo Officialis hodie suâ jurisdictione utatur, certum est, illam esse Episcopalem; nec tribunal Officialis distinctum esse a tribunali Episcopi: adeoque & certissimum est etiam moribus hodiernis, ab Officiali sive principali, sive foraneo non appellari ad Episcopum, sed provocandum esse ad eum, ad quem esset appellandum, si Episcopus per se sententiam dixisset.

XV. Cum igitur Officialis jurisdictioni contentiosæ, causarumque forensium decisioni præsit, merito monentur Episcopi, ut personas providas, & ab omni avaritia vacuas, & in Jure Canonico, atque disciplina Ecclesiastica multum exercitatas, Officiales constituant.

XVI. De hoc quoque Vicario sive Officiali intelligitur Synodus Tridentina *Sess.* 24. *c.* 16. *de reformat.* requirens: " ut „ Capitulum, Sede vacante, teneatur in„ fra 8. dies post mortem Episcopi *Offi*„ *cialem* seu Vicarium constituere, vel „ existentem confirmare, qui saltem in Ju„ re Canonico sit Doctor, vel Licentiatus, „ vel alias quantum fieri potest idoneus „.

Neque Capitulum posse vi finalis clausulæ eligere non *Graduatum*, si in Capitulo adsint Doctores, aut Licentiati in Jure Canonico huic Officio idonei, censuit S. Congregatio apud Garciam *de Beneficiis parte* 5. *cap.* 7. *n.* 12.

XVII. Quam parum Monasticæ professioni congruat munus Officialiatus, quod totum in strepitu forensi pene versatur, nemo non videt; unde notat Mornacius ad *L.* PLACET *Cod. de Episcopis & Clericis*, moribus hodiernis, ne quidem de consensu Superiorum ad hujusmodi Officium eos

(*a*) Fevretio contradicit D. de Héricourt, Loix Eccles. p. 1. c. 2. n. 34. *L'Emploi de l'Official n'étant qu'une simple commission*, dit ce sçavant Canoniste, *qui donne une autorité émanée de celle de l'Evêque, il perd de plein droit toute sa Jurisdiction, dès que l'Evêque est dépouillé de la sienne par la mort, ou de quelque maniere que ce puisse être. Quand le pouvoir des Evêques est suspendu par quelque censure, celui de l'Official doit aussi demeurer suspendu.* Vir autem laudatus nititur Cap. *Romana*, de Officio Vicarii in VI. ubi Innocent. IV. definit post Excommunicationem Episcopi, ejus Officialem nihil posse gerere quod vigorem obtineat.

eos assumi posse; ideo ait Mornacius, *abusivum id esset, contrariumque Monasticæ Professioni, si Episcoporum vel Archidiaconorum fierent Officiales Religiosi* (a).

Ceterum plura de observandis ab Officialibus in exercitio suæ jurisdictiônis, & de abusibus, qui irrepserunt, dicemus Parte 3. ubi de jurisdictione Ecclesiastica agetur.

CAPUT V.

De Vicario Episcopi.

1. *Moribus nostris Officialis Episcopi distinguitur a Vicario.*
2. *Vicarius Episcopi nullam jurisdictionem contentiosam habet.*
3. *Non potest negotia judicialiter examinare.*
4. *Potest Episcopus unum, vel plures pro libitu constituere.*
5. *Potestas Vicarii est tantum delegata ad nutum Episcopi revocabilis.*
6. *Debet habere commissionem suam in scriptis.*
7. *Episcopus potest Vicarii potestatem pro arbitrio restringere.*
8. *Episcopo mortuo, vel alias sua jurisdictione destituto, extinguitur etiam jurisdictio Vicarii.*
9. *Quæ forma revocationis Vicarii?*

I. TAmetsi in jure Vicarius Episcopi, & Officialis ejus frequenter confundantur, & pro synonymis accipiantur, ut supra notatum est, moribus tamen nostris quoad functiones, & jurisdictionis exercitium omnino distinguuntur.

II. Officialis enim, de quo capite præcedenti, ea, quæ contentiosæ jurisdictionis sunt, exercet; at qui hodie Vicarius Episcopi dicitur, nihil jurisdictionis contentiosæ habet; sed omnis ejus auctoritas versatur circa ea, quæ voluntariæ jurisdictionis sunt; adeo ut Vicarius limites suæ jurisdictionis excederet; si *judicialiter* partes coram se citari juberet, aut judiciales informationes super commisso crimine caperet.

III. Hoc ex capite, cum quidam Vicarius certam Confraternitatis erectionem examinasset, & discussisset *judiciabiliter*, sive in forma judiciali, per Senatum Regium judicatum fuit, abusive Vicarium processisse: eo quod nullam jurisdictionem *contentiosam* vi sui Vicariatus haberet, sed ea in solidum penes Officialem resideat: ita refert Germanus Forget in suo Tractatu *de personis, & rebus Eccles. lib.* 1. *cap.* 42. *n.* 10. Vide etiam Fevret *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 4. notantem quod si causa alias ad Officium Vicarii spectans more judiciali instituatur, & examinetur, agitari debeat coram Officiali, non coram Vicario, & si secus fiat, abusivum esse; atque ita aliquando judicatum fuisse.

IV. Potest Episcopus unum vel plures, uti sibi visum fuerit, Vicarios constituere. Et quidem in quibusdam Ecclesiis Episcopi plures nominant Vicarios, qui simul corpus unum, quod Vicariatus dicitur, componunt; a quo pleraque, quæ jurisdictionis voluntariæ sunt, expediuntur.

Et si Zypæo credimus *Consult.*17. *n.*38. *de Regularib.* his in regionibus passim Episcopalia negotia, & singulatim uniones, per Episcopos expediuntur non interveniente Capitulo, sed consilio Vicariatus.

V. Porro auctoritas, & potestas horum Vicariorum tam de jure, quam consuetudine mere vicaria est, & a beneplacito Episcopi dependet; adeo ut eam extendere, & restringere libere queat: quare de Vicariorum auctoritate ex ipsa commissione judicandum est.

VI. Unde ne fraus, aut error in his contingat, Vicarius non debet Officium suum exercere, nisi habeat scripturam suæ po-

---

(a) Refragari licet Mornacio; Canones, quos citat, quique Religiosos viros amovent e munere Judicis, spectant duntaxat Tribunalia Civilia, & Secularia; nullus autem Canon, nulla Regum nostrorum Sanctio, nullæ Leges laudari possunt, quibus prohibeatur viris Religiosis, ne munere Officialis fungantur. Quin imo declaravit Senatus Parisiensis 2. Martii an. 1683. Monachum Benedictinum e Congregatione S. Mauri legitime fuisse designatum Officialem Abbatiæ Sanctissimæ Trinitatis Fiscr-Campi (Fescamp). Illud Arrestum reperitur in 2. vol. Diarii Palatii.

potestatis, inquit Rebuffus in praxi benef. *tit. de Vicariis Episc. n.* 9. qui & *n.* 13. monet „ in constitutione Vicariatus in„ tervenire debere testes ; alioquin , ait , „ instrumentum cum signo sui Secretarii „ tantum esset scriptura privata, quæ non „ probaret . Et bonum esset, ait *num.* 14. „ quod nullus reciperetur Vicarius , nisi „ instrumentum Vicariatus esset registra„ tum in actis, & ita fuit in Senatu sta„ tutum requirente Dionysio Riaut Ad„ vocato tunc egregio Universitatis, nunc „ autem Advocato Regio anno 1548. men„ se Martio „ . Hæc Rebuffus ; quæ latius secundum praxim Regni Galliæ deducit Fevretius in suo Tractatu de abusu *Lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 13. & 14.

VII. Si litteræ commissionis mandatum restringant ad certos actus, aut locum vel tempus , termini commissioni servandi erunt . Si vero nulla specialis restrictio , sive limitatio facta sit , sed generalis sit , tunc mandata creduntur omnia , quæ voluntariæ jurisdictionis sunt, complecti ; iis exceptis, quæ de jure aut consuetudine sub generali mandato , sive commissione non veniunt, sed speciale mandatum requirunt; de quibus consule Rebuffum in praxi *tit. de forma* Vicariatus Archiepiscoporum , & aliorum Collatorum.

VIII. Quandoquidem jure communi , cui mores hactenus non derogarunt, Vicarii Episcoporum habeant duntaxat mandatam potestatem, omnis eorum potestas non tantum morte Episcopi, quandocumque ea intervenerit; sed & quoties Episcopus suâ auctoritate, vel jurisdictione exuitur, v. g. per excommunicationem , vel renuntiationem , plene extinguitur ; quandoquidem omnimodo tamquam rivulus a suo fonte , a jurisdictione Episcopi dependeat , imo Vicarii jurisdictio non est, nisi ipsa Episcopi jurisdictio mandata, sive delegata .

IX. Eodem ex fundamento potest Episcopus Vicarium etiam generalem revocare, sive destituere , etiam sine consensu Capituli, sicuti absque ejus consensu constitui potest: debet tamen revocatio insinuari Vicario; quin uti post Rebuffum, Boërium, aliosque, docet Garcias de Beneficiis *part.* 5. *cap.* 8. *n.* 176. & 177. hæc revocationis intimatio adeo necessaria est , ut alias gesta a Vicario valebunt , etiamsi habeat notitiam revocationis , & illa publice sit nota .

Sed hic notandum, Rebuffum, aliosque per Vicarium *generalem* Episcopi , intelligere illum , qui non tantum in spiritualibus, & in iis, quæ voluntariæ sunt jurisdictionis, constituitur, sed etiam in contentiosis , & Ordinariam jurisdictionem concernentibus; verbo, qui in omnibus Episcopi v. g. absentis vices suppleat, & cui omne regimen Ecclesiæ, omnisque jurisdictio Episcopalis commissa sunt ; nequaquam vero illum, quem hodie Vicarium *generalem* hic dicimus , qui ad nutum Episcopi constituitur, & revocatur , & cui duntaxat quædam voluntariæ jurisdictionis munia, nec tamen omnia committuntur.

In hoc porro Vicario supradicto omnia requiri, sive in constitutione , sive revocatione , non credimus.

T I T U L U S XIII.

De Electione, & Nominatione Episcoporum.

CAPUT I.

Quas partes olim populus habuerit in hac Electione.

1. *Populus Electioni olim interveniebat ; idque ex Apost. traditione descendit.*
2. *Probatur hæc disciplina ex antiquo Testamento.*
3. *Eadem disciplina seculo v. erat tam in Ecclesia Græca quam in Latina.*
4. *Synodus Laodicena Laicos ab electione non exclusit.*
5. *Serius in Ecclesia Latina quam in Græca.*

6. *Seculo xx. superstes fuit etiam in his partibus.*
7. *Rationes hujus disciplinæ.*
8. *In hac electione tamen præcipuas partes habebant Episcopi.*
9. *Poterant Episcopi Electum a populo interdum rejicere.*
10. *Poterant etiam sine prævia plebis Electione ordinare Episcopum.*
11. *Electio populi nullum jus tribuebat Electo.*
12. *Episcopo defuncto, mittebatur Visitator, ut populum circa Electionem instrueret.*
13. *Electio examinanda mitti debebat ad Metropolitanum.*
14. *Metropolitanus cum suæ Provinciæ Episcopis Electionem, & personam examinabat.*
15. *Auctoritas Episcoporum in electione, & confirmatione novi Episcopi ostenditur.*

I. DISCIPLINAM, quam in Electione Episcopi ex traditione Apostolica primis seculis universalis servabat Ecclesia, describit S. Cyprianus *Epist.* 68. editionis Rigaltii: " Propter quod (nimirum ne „ indignus promoveatur) diligenter de tra„ ditione Divina, & *Apostolica observatio„ ne*, observandum est, & tenendum, quod „ apud nos quoque, & fere per *provincias „ universas* tenetur, ut ad Ordinationes „ rite celebrandas, ad eam plebem, cui „ Præpositus ordinatur, Episcopi ejusdem „ Provinciæ proximi quique conveniant, „ & Episcopus eligatur *plebe præsente*, „ quæ singulorum vitam *plenissime* novit, „ & uniuscujusque actum de ejus *conver„ satione* perspexit. Quod & apud vos fa„ ctum videmus in Sabini Collegæ nostri „ Ordinatione, ut de *universæ Fraternita„ tis suffragio*, & de Episcoporum, qui in „ præsentia convenerant, quique de eo ad „ vos litteras fecerant, judicio, Episco„ patus ei deferretur, & manus ei in lo„ cum Basilidis imponeretur „.

II. Et paulo ante: " Quod & ipsum „ videmus de divina auctoritate descende„ re, ut Sacerdos *plebe* præsente sub „ *omnium* oculis deligatur, & dignus at„ que idoneus publico judicio ac testimo„ nio comprobetur, sicut in Numeris Do„ minus Moysi præcepit dicens: *Appre„ hende Aaron fratrem tuum, & Eleaza„ rum filium ejus, & impones eos in mon„ tem coram* OMNI *Synagoga, & exue Aaron „ stolam ejus, & indue Eleazarum filium „ ejus, & Aaron appositus moriatur il„ lic* (a). Coram *omni* Synagoga jubet „ Deus constitui Sacerdotem, id est, in„ struit & ostendit, Ordinationes Sacer„ dotales non nisi sub populi assistentis „ conscientia fieri oportere, ut plebe „ præsente, vel detegantur malorum cri„ mina, vel bonorum merita prædicen„ tur, & sit Ordinatio justa & legitima, „ quæ omnium judicio, & suffragio fue„ rit examinata „.

Conformiter ad hanc disciplinam, Cornelium Romæ Clericorum, *plebisque* suffragio Episcopum ordinatum, testis est idem Cyprianus *Epist.* 41. & 42. atque de ipso Cypriano testatur Pontius Diaconus in ejus vita, " quod judicio Dei & *plebis* „ favore ad Officium Sacerdotii, & Epi„ scopatus gradum adhuc Neophytus, & „ ut putabatur, novellus, electus est „.

III. Quin & eam disciplinam, etiam quoad suffragium *plebis*, non tantum in Ecclesia Latina, sed & Græca, integram ac illibatam fuisse post Synodum Laodicenam sub initio seculi quarti celebratam constat. Nam in Synodo Chalcedonensi actione II. Stephanus Episcopus Ephesinus volens ostendere se canonice electum, ait: „ Me quadraginta Episcopi Asiani, suf„ fragio Clarissimorum Primatum, & to„ tius Reverendissimi Cleri, & omnis ci„ vitatis ordinaverunt „.

Quin & novellæ Justiniani expresse volunt in electione Episcopi una cum Clero *Primates* Civitatis, cui Episcopus ordinandus est, intervenire. *Novel.* 123. *cap.* 1.

☞ IV. Admodum verisimile est, Justinianum ad id constituendum permotum fuisse auctoritate Synodi Laodicenæ, cujus Canones ætate Justiniani, Codici Canonum tam Ecclesiæ Græcæ, quam Latinæ

(a) S. Cyprianus citat eo loco Scripturam Sacram secundum Versionem Italam, quam Patres olim secuti sunt.

næ inserti, non exiguæ erant auctoritatis.

Porro *Canone* 13. hujus Synodi cautum erat, *turbis non esse permittendum, eorum, qui sunt in Sacerdotio constituendi, electionem facere*.

Itaque Justinianus ut conformiter ad mentem hujus Canonis tumultuosas electiones præcaveret, non quidem ipsum populum, sed duntaxat *tumultuantem plebem*, & turbas ab electione submovit; atque jus eligendi una cum Clero ad *Honoratos*, sive Primates civitatis transtulisse videtur, tamquam qui plebem, & populum civitatis repræsentant.

Et revera per dictum Canonem Laodicenum non fuisse ab electione Episcopi laicos, sive populum omnino submotos, evincit tam Ecclesiæ Græcæ, quam Latinæ per plura secula, post editum & receptum hunc Canonem, continuata disciplina, populum una cum Clero ad electionem admittens.

Fatendum quidem est hunc Laodicenum Canonem a quibusdam, ac notanter a Gratiano in eum sensum acceptum esse, quasi ab electione *populus* totaliter per eum esset exclusus: nam *Dist.* 63. eum adducit in probationem hujus asserti: *Laici nullo modo debent se electioni immiscere*.

Verum & hoc notum est, Gratiano sat familiare fuisse Canones detorquere ad disciplinam sui temporis, notanter Ecclesiæ Romanæ, Canonibus sensum plane a mente Patrum alienum affingendo.

Liquet autem ex historicis, eo tempore quo Gratianus Decretum compilavit, laicos fuisse ab electione Episcopi Romani auctoritate Innocentii II. exclusos, & solis Clericis delatam. ☜

V. Hoc equidem constat, apud Græcos citius quam Latinos, ab Episcoporum electionibus laicos exclusos fuisse; siquidem seculo IX. Synodus VIII. Œcumenica *can.* 22. statuit, atque jure promulgat „ *neminem laicorum* Principum, vel Potentum „ semet inserere electioni, vel promotioni „ Patriarchæ, vel Metropolitæ, ac cujuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata „ hinc, & incongrua fiat confusio, vel contentio: præsertim cum nullam in talibus „ potestatem quemquam potestativorum, „ vel ceterorum laicorum habere conveniat, „ sed potius silere, ac attendere sibi, usque„ quo regulariter a Collegio Ecclesiæ su„ scipiat finem electio futura Pontificis „.

VI. At in Ecclesia Latina seculo IX. etiam laicos electioni intervenisse; plebisque suffragia fuisse expetita, ex historiis formulisque electionum est notorium. Utque prætereamus, quæ remotiores Ecclesias concernunt, una sufficiet Epistola Hincmari Archiepiscopi Remensis ad Hedenulphum Laudunensem Episcopum, ut Visitatoris officio fungatur in electione Episcopi Cameracensis, quâ eum his verbis hortatur: " Ad eamdem Ecclesiam quan„ tocius studeas properare, ac assiduis hor„ tationibus Clerum, *plebemque* Ecclesiæ „ publice admonere festines, ut remoto „ privato studio, uno eodemque consensu „ talem sibi præficiendum expetant, ac „ eligant Sacerdotem, qui & tanto mini„ sterio dignus valeat reperiri, & à ve„ nerandis Canonibus nullatenus respua„ tur.... Quæ electio non tantum a ci„ vitatis Clericis erit agenda, verum & „ de omnibus Monasteriis ipsius Parochiæ, „ & de rusticanarum Parochiarum Pre„ sbyteris occurrant Vicarii, commoran„ tium secum concordia vota ferentes; „ sed & Laici nobiles, ac cives adesse de„ bebunt: quoniam ab omnibus debet eli„ gi, cui debet ab omnibus obediri „. Habetur hæc epistola tom. 8. Conciliorum generalium collectionis Labbeanæ *col.* 1867. ibi & columnâ sequenti extat ejusdem Hincmari epistola ad Clerum, & *plebem* Cameracensem, ut Canonicam electionem faciant cum Visitatore sibi designato.

Non dubium ergo in Cameracensi, uti & in aliis vicinis Ecclesiis, quod formulæ ibidem relatæ ostendunt seculo IX. non Clerum duntaxat, sed & *plebem* ad Episcopi electionem concurrisse.

☞ Præterea probat Liber diurnus Romanorum Pontificum, quem edidit, & notis, ac observationibus illustravit Joannes Garnerius e Societate Jesu Presbyter, eam formam servatam fuisse in electione Episcopi Romani etiam seculo VIII.

Refertur etiam Decretum de electione Pontificis, cui subscribit Presbyter hâc formulâ. " N. humilis Presbyter sanctæ Ro„ manæ Ecclesiæ huic Decreto a nobis fa„ cto

„ cto in N. sanctissimum Presbyterum „ consensi, & subscripsi „.

Deinde dicitur quod subscripserint "totus Clerus, Optimates, & Milites, & „ Cives „.

Ex qua formula subscribendi habetur, uti & notat ibidem Garnerius: "eam non „ esse hominum laicorum, qui consentiant „ tantum, laudentque electionem, sed qui „ revera eligant cum Clericis „.

Et in eodem Libro diurno *cap.* 2. *tit.* 4. exhibetur relatio de electione Pontificis ad Exarcham, atque exponitur, quod defuncto Episcopo, *triduo* ab ejus *obitu* "divi„ nâ gratiâ suffragante, & omnium ani„ mis inspirante, in unum convenientibus „ nobis, ut moris est, a parvo usque ad „ magnum in personam sanctissimi hujus „ sanctæ Apostolicæ Sedis Romanæ Ec„ clesiæ Archidiaconi, Deo cooperante & „ BB. Apostolorum annisu, concurrerit, „ atque consenserit electio „.

Recte hic rursus observat Garnerius, ex verbis hisce constare, non ea tantum de causa " convenisse tunc temporis *pro*„ *ceres*, aliosve *laicos* „ cum Pontifex eligeretur, ut assensum darent electoribus Clericis, vel testimonium ferrent de probitate eligendi, sed *ut vere eligerent*.

Id ipsum notavit Daniel Papebrochius *Dissertatione* 16. in Conatu Chronico-Historico, subjecta vitæ Gregorii II. *n.* 6.

Probat autem Garnerius prædictum Decretum electionis, uti & hanc relationem ad Exarcham, concernere electionem Gregorii II. qui circa annum 714. electus fuit in locum Constantini Papæ.

Ex his habemus, ad electionem Romani Pontificis, quemadmodum ad electionem aliorum Episcoporum concurrisse *Primores*, populumque cum Clero Romano, etiam seculo octavo.

Ulterius ex prædicto electionis Decreto nequaquam obscurum est, electionem quidem factam per Clerum, & *populum* Romanum, nequaquam tamen *plebem*, & *vulgum* populi electioni intervenisse, sed solos *Primores*, sive *Honoratos* populum repræsentantes, conformiter ad constitutionem Justiniani, de qua superius num. IV.

Imo si sit fides erudito viro Onuphrio Panvino in notis ad Platinam in vita Innocentii II. ea electionis forma per populum, & Clerum in Ecclesia Romana conservata fuit, usque ad tempora hujus Pontificis. Scribit enim sub hoc Pontifice *primum* populum Romanum a Pontificiis Comitiis omnino fuisse exclusum; atque primum *sine ullo* populi interventu Papam creatum esse, mortuo Innocentio II. Cælestinum II. sub medium seculi XII.

VII. Rationem hujus disciplinæ e x Cypriano supra audivimus; nimirum, ut *plebe præsente*, *vel detegantur malorum crimina*, *vel bonorum merita prædicentur*.

Alteram dat S. Leo *Ep. ad Episcopos* Provinciæ Viennensis, quæ est 10. in editione Quenelliana. Cum enim dixisset, „ per pacem, & quietem Sacerdotes, qui „ futuri sunt, postulentur „ addit: "Te„ neatur subscriptio Clericorum, Honora„ torum testimonium, Ordinis consensus „ & *plebis*. *Qui præfuturus est omnibus ab* „ *omnibus eligatur* „. Vel ut loquitur Cælestinus I. " Nullus *invitis* detur Episco„ pus: Cleri, Plebis, & Ordinis consen„ sus, & desiderium requiratur „: *Ep.* 2. *c.* 5. apud Gratianum *Dist.* 61. *Can.* 13. Aut sicuti exprimitur in citata Epistola Hincmari Remensis: *Quoniam ab omnibus debet eligi*, *cui ab omnibus debet obediri*.

VIII. Dum vero his rationibus permota Ecclesia, plebem ac Clerum totum in sui Pastoris Electione intervenire, atque audiri voluit, præcipuas tamen in hac momentosa electione partes esse voluit Metropolitani, ac Comprovincialium Episcoporum; atque ab his proprie eligi ac præfici Episcopum; populumque ne in hac nominatione, aut postulatione Pastoris errare contingat docere; errantemque in viam rectam reducere.

Hinc Synodus Nicæna *Can.* 4. statuit: „ Episcopum convenit ab omnibus, qui „ sunt in provincia, constitui. Si autem „ sit hoc difficile, vel propter urgentem „ necessitatem, vel viæ longitudinem; tres „ omnino eumdem in locum congregatos, „ absentibus quoque suffragium ferentibus, „ scriptisque assentientibus, tunc Electio„ nem fieri „.

Canonem non tantum de consecratione, sed etiam de electione loqui ostendimus in Scholiis; neque de hoc esse dubitandum mo-

monet Christianus Lupus *part.* 4. *Schol. pag.* 148. Episcopis ergo tribuit Electionem, sive ordinationem; quia plebe Cleroque postulante, aut consentiente, ordinatio sive nominatio Episcopi ipsis præcipue competebat.

Hinc Episcopi Alexandriæ, quorum plures Concilio Nicæno interfuerant, describentes ordinationem S. Athanasii in Episcopum Alexandrinum; eamque ab Arianorum calumniis vindicantes, dicunt, quod cum convenissent ad constituendum in locum Alexandri defuncti, Episcopum, tunc " omnis multitudo, & omnis populus Catholicæ Ecclesiæ, tamquam ex " una anima, & corpore convenientes, " vociferabantur, clamabant petentes Athanasium Episcopum Ecclesiæ: hoc precabantur publice a Christo, & hoc *nos* " adjurabant facere, per multos dies & " noctes, ipsi neque ab Ecclesia discedentes, neque *nos* sinentes abire: hujus " rei nos testes sumus, hujus & urbs universa, & Provincia ". *Vita S. Athanasii in nova Ed. ejus Operum.*

Liquet ergo, Synodum Episcoporum tunc habitam fuisse ad celebrandam Episcopi ordinationem, & populum prævie suum testimonium de eligendo tulisse; ac juxta populi postulationem ab Episcopis electum ac ordinatum fuisse Athanasium.

IX. At si populus tumultuose, aut passione aliquâ præventus, vel ignorantiâ seductus inidoneum, aut minus convenientem postulasset, eum Episcopi rejicere poterant, & debebant; atque de hoc casu scribit Cælestinus I. ad Episcopos Apuliæ, & Calabriæ: " Docendus est populus, " non sequendus. Nosque (si nesciunt) " eos, quid liceat, quidve non liceat, " commonere, non his consensum præbere " debemus ". *Epist.* 3. *cap.* 3. Et apud Gratianum *Dist.* 62. *Can.* 2.

X. Quinimo interdum, ubi persona aliqua divino indicio ad regimen Ecclesiæ videbatur vocata, etiam sine plebis consensu Metropolitanus cum Episcopis suffraganeis Episcopum ordinabant: ait enim Cyprianus ad Clerum, & plebem suam scribens: " In ordinandis Clericis, fratres " charissimi, solemus vos ante consulere, " & mores, ac merita singulorum communi consilio ponderare; sed expectanda " non sunt testimonia humana, cum præcedunt divina suffragia ".

XI. Neque etiam eo tempore electio illa plebis jus aliquod *ad rem* dabat ipsi Electo, sed potius erat simplex postulatio ipsius Plebis, & Cleri de persona sibi grata ordinanda in suum Pastorem.

Quia tamen voluntati, desiderioque populi non consentire difficile erat; atque invitis, ac reluctantibus Pastorem dare infaustos non raro pariebat effectus: hinc multum soliciti erant Episcopi, ut rite populus instrueretur, atque ad postulandum idoneum induceretur.

XII. Quapropter durante hâc disciplinâ, Metropolitanus mox ut aliquam in sua Provincia Ecclesiam suo viduatam Episcopo intellexerat, Episcopum Visitatorem ad viduatam Ecclesiam destinabat, qui populi Clerique animos ad concordem ac Canonicam digni Præsulis electionem faciendam disponeret; cujus Visitatoris frequens mentio occurrit in Epistolis S. Gregorii, ac signanter *lib.* 2. *epist.* 19. ad Benenatum Visitatorem Ecclesiæ Cumanæ; ubi quæ ejus sint munia late describit; quæ omnia allegata tum in epistola Hincmari ad Hedenulphum Laudunensem, tum in ejusdem ad Clerum, & plebem Bellovacensem; atque in allocutione Visitatoris Episcopi ad Clerum, & plebem electionis causâ congregatum, etiam exprimuntur; atque eam disciplinam seculo IX. & in hisce partibus conservatam evincunt. Habentur in dicto tom. VIII. Conciliorum *col.* 1867. & *seqq.*

XIII. Illud notandum, quod in epistola Hincmari Archiepiscopi Remensis ad Clerum, & plebem Bellovacensem, postquam de pluribus in electione servandis eos instruxit; qualitatesque eligendi exposuit, subdit: " Hujusmodi autem, quan" tum Dominus dederit, ipso cooperante " Electum cum Visitatore vestro, præsen" te scilicet confratre nostro, & cum De" creto Canonico, ad humilitatis nostræ " solicitudinem examinandum adducite: " quia, ut longe ante nos dictum est, non " *est facile dimittendus, cui est proximus* " *committendus*. Prænoscere vos denique " volo, quia si personam a Sacris Cano" nibus

„ nibus deviam *scienter* nobis adduxeritis, „ non solum ex ea Pontificem non habebitis, verum etiam pro illicita electione, ut contemptores Canonum, judicium incurretis. Sed & nostro, & Coëpiscoporum nostrorum judicio refutatâ „ rationabiliter electione vestrâ incongruâ, „ talem secundum Laodicenses Canones „ studebimus eligere, qui vestris vitiosis „ voluntatibus non valeat consentire „.

Hæc ostendunt, Metropolitanum, & Episcopos Comprovinciales, non ita fuisse electione populi, & Cleri constrictos, quin eam ex causâ legitima rejicere possent.

Electione itaque peractâ *Decretum Canonicum* Electionis, Clericorum, Monachorum, ac Laicorum subscriptione munitum, conficiebatur; illudque Metropolitano offerentes, Electum in Episcopum suæ Ecclesiæ ordinari postulabant. Plures hujusmodi *Decreti formulæ* extant *Tom.* VIII. *Conciliorum*.

XIV. Hoc decreto accepto, Metropolitanus convocatis suæ Provinciæ Episcopis tum electionis formam, tum qualitates Electi examinabat; quæ si examine instituto Canonica reperiebantur, Electum cum consensu Episcoporum suæ Provinciæ in Episcopum consecrabat: atque cum Canonicis litteris, quibus novus Episcopus de suo officio instruebatur, ad Ecclesiam sibi commissam mittebat. Exemplar tam dicti examinis, quam litterarum Canonicarum extat in allegato tom. VIII. Conciliorum; atque in illis plura occurrunt, quæ ad notitiam disciplinæ illius temporis conducere possunt.

☞ XV. Quandoquidem Hincmarus Archiepiscopus Remensis in Epistola ad Clerum, & plebem Bellovacensem seculo IX. scribat, penes Metropolitanum, & Coëpiscopos esse auctoritatem refutandi, & rejiciendi electionem, si persona electa judicetur indigna; atque eo casu penes ipsos sit potestas aliam personam dignam eligendi juxta *Canones Laodicenses*; nequaquam obscurum est, etiam eo tempore non solius Metropolitani, sed & aliorum comprovincialium Episcoporum judicio, formam electionis, ipsamque personam electam fuisse submissam.

Constat enim per *Canonem XII.* Laodicensem, electionem Episcoporum ad judicium Metropolitani, & Coëpiscoporum comprovincialium fuisse remissam, & ipse Hincmarus in citata Epistola expresse monet Clerum, plebemque Bellovacensem, quod, si personam a Sacris Canonibus deviam elegerint, & adduxerint, non solum illam personam electam in Pontificem non sint habituri, sed quod suo, *& Coëpiscoporum suorum judicio*, refutatâ rationabiliter eorum electione incongruâ, talem secundum *Canonem Laodicensem* eligant, qui *vestris*, ait, *vitiosis voluntatibus non valeat consentire*.

Itaque non nisi posterioribus seculis, ac signanter post evulgatas, & receptas Gregorii IX. & sequentium Pontificum Decretales, jus confirmandi electum ad solum Metropolitanum fuisse translatum constat; hoc autem ob difficultatem congregandi Episcopos comprovinciales sensim inductum & receptum fuisse credit De Marca, *de Concord. Sacerdotii, & Imperii, lib.* 8. *cap.* 8.

Insuper ex prædicta epistola Hincmari, necnon ex relatis ex diurno Romanorum Pontificum in notis ad num. 5. intelligimus *Laicos* ea ætate nondum fuisse ab electione Episcoporum omnino exclusos, neque Hincmarum tametsi Canonum scientiâ instructissimum existimasse, per *Canones Laodicenses* Laicos ab electione Episcoporum plane fuisse submotos. ☜

CAPUT II.

Quomodo Electio Episcoporum ad Capitula Cathedralia sit devoluta, & una de Concordatis Germaniæ.

1. *Seculo* XI. *Electio adhuc erat penes populum, & Clerum.*
2. *Seculo* XII. *cœpit transire ad Capitula Cathedralia.*
3. *Occasio quâ Electio Episcoporum ad Capitula Cathedralia devoluta sit.*
4. *Seculo* XIII. *penes Capitula Cathedralia erat Electio Episcopi exclusis etiam Suffraganeis.*

5. Per

5. *Per reservationes Pontificias jus illud Capitulis fuit ademptum.*
6. *Reservationes illæ non ubique fuerunt receptæ.*
7. *In Concilio Constantiensi contra dictas Reservationes tractari cœpit.*
8. *Decretum Concilii Basileensis contra dictas Reservationes Sanctione Pragmaticâ Regis Galliæ probatum.*
9. *Urgentibus Pontificibus Romanis Pragmatica Sanctio quodammodo abolita fuit.*
10. *Sanctio Pragmatica Caroli VII. Francorum Regis hodie salva manet, exceptis articulis, quibus expresse per Concordata fuit derogatum.*
11. *Pro restituendis Electionibus inita sunt Concordata inter Romanum Pontificem, & Principes Germaniæ.*
12. *Quid in his Concordatis contineatur quoad Electiones?*
13. *Concordata hæc concernunt duntaxat illos, qui sunt sub Imperio.*
14. *Non extendunt se in Brabantiam exceptis paucis civitatibus.*
15. *Ad quas Belgii civitates se extendant Concordata Germaniæ?*
16. *Hæc Concordata tantum obligant illos, qui ea acceptarunt.*
17. *Beneficia extra fines Imperii sita non subjacent Concordatis, licet Collatores sint sub Imperio.*
18. *Solæ Ecclesiæ Nationis Germanicæ jus Electionis conservant.*

I. Clerum ac populum electionibus Episcoporum in Ecclesiis Occidentalibus adhuc seculo undecimo intervenisse, testantur epistolæ Gregorii VII. ac signanter *lib.* 1. *epist.* 35. *lib.* 5. *epist.* 8. in qua postrema inter plura contra Episcopum Aurelianensem allegata recenset: " Dicitur siquidem legitimam ætatem non habens contra Decreta Sanctorum Patrum, sine idonea Cleri, & *populi* electione Ecclesiam invasisse ".

II. Quin & seculo duodecimo electiones Episcoporum Cabilonensis, & Gebennensis adhuc peractas fuisse cum consensu *populi*, non obscure innuit S. Bernardus *epist.* 13. & 27. tametsi fatendum sit, seculo illo cœpisse electiones Episcoporum a populo & Clero transire, & transferri ad Capitula Cathedralia, tamquam Clerum totius Diœcesis repræsentantia, atque unum cum suo Episcopo Corpus, & Collegium constituentia.

☞ III. Quamvis multis seculis, præsertim in Ecclesia Latina, ad electionem Episcopi populus una cum Clero concurrerit, certum tamen est, Clerum in hac electione præcipuas semper partes habuisse.

Cum enim Presbyteri, & Diaconi, aliique inferiores Clerici unum semper constituerint Collegium, cui Episcopus præsidebat, tamquam Collegii istius caput; justum ac naturale apparuit, ut hi, qui Collegium constituebant, e suo Collegio eligerent, qui Collegio præsidere deberet.

Hinc & illud S. Hieronymi in epist. ad Evagrium apud Gratianum *Dist.* 93. *Can.* 24. legimus: " Alexandriæ a Marco Evangelista usque ad Heraclem, & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum *ex se* electum in excelsiori loco collocatum *Episcopum* nominabant; quomodo si exercitus sibi Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de se, quem industrium noverint, & Archidiaconum nuncupent ".

Postquam igitur ad Capitula Cathedralia pristini Cleri, seu Presbyterii auctoritas sensim fuit devoluta; & creditum fuit Capitula Cathedralia unum cum Episcopo, ut capite, corpus constituere, mirum non est, quod & electio Episcopi ad illa sensim fuerit devoluta: quantumvis fatendum sit, a forma electionis ab Apostolica Traditione descendente, & per plura secula conservatâ, per hanc devolutionem ad Capitula Cathedralia, excluso reliquo Clero & populo, multum fuisse recessum, uti capite præcedenti constare potest.

Admodum itaque verisimile est jus hoc electionis ad Capitula Cathedralia demum transiisse, postquam jus Cleri Romani in electione Romani Episcopi ad solos Cardinales translatum fuit; quod contigisse sub Alexandro III. id est, sub finem seculi XII. notat in hujus Pontificis vita, Onuphrius.

Relato enim diuturno schismate, quod fuit sub hoc Pontifice, ait: " Ex hujus rei occasione, *Clero* ac *populo* omnino a " Pon-

„ Pontificis electione exclusis, ea ad *Car-* „ *dinales solos* tum primum redacta fuit „.

Dum igitur ad solos Cardinales, excluso reliquo Clero, electio Romani Episcopi tandem transiit; ipsique considerari cœperunt tamquam unum cum Romano Episcopo Corpus seu Collegium constituentes, & ipsum Romanæ Ecclesiæ Clerum, seu Presbyterium repræsentantes, sensim creditum fuit, Canonicos Cathedrales, tamquam Cathedræ Episcopali propius adhærentes, posse considerari tamquam unum cum Episcopo corpus constituentes & Clerum, sive Presbyterium Ecclesiæ repræsentantes: atque ita jus electionis, aliaque jura Cleri, sive Presbyterii ad solos Canonicos Cathedrales, seu Capitula Cathedralia transiisse.

Id autem demum contigisse post tempora Alexandri III. vel inde colligitur, quod de hac repræsentatione, vel juribus Capitulorum Cathedralium, nihil simile in pristinis Canonibus, imo nec in Decreto Gratiani occurrat, sed simpliciter jus electionis Clero deferatur, afferaturque Episcopum debere majora Ecclesiæ negotia cum consensu sui Cleri absolvere.

Nec scitur ante Innocentium III. hæc Capitulorum Cathedralium jura fuisse stabilita. Legitur enim hunc Pontificem per suas Decretales respondisse, Episcopum cum Canonicis Cathedralibus, tamquam Fratribus suis unum corpus constituere; atque cum consensu, vel consilio eorum (nullâ Cleri facta mentione) negotia Ecclesiæ debere tractare.

Hæ vero Decretales per Gregorium IX. in collectionem Decretalium relatæ in *cap.* 4. & 5 *De his quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*, &c. pro jure communi receptæ sunt in Italia.

Tandem creditum fuit non tantum jus electionis, sed & cetera jura Cleri ad Capitula Cathedralia tamquam Clerum repræsentantia transiisse.

Quapropter & creditum est, quod Episcopi, dum negotia Ecclesiæ peragunt cum consilio vel consensu Capituli, censeantur ea pertractare, & absolvere juxta Canones cum consilio, vel consensu sui Cleri.

Hanc indubie inductam sensim disciplinam præ oculis habuere Patres Concilii Tridentini *sess.* 24. *cap.* 12. *de Reform.* dum dixerunt, Canonicos Cathedrales constituere Senatum Ecclesiæ, quem Sancti Patres, ac signanter S. Ignatius per integrum Clerum constitui jam pridem dixere.

Illud ambigi nequit, quin per eam devolutionem jurium Cleri ad solos Canonicos Cathedrales, quasi Clerum repræsentantes, a mente ac spiritu Canonum plurimum sit recessum.

Certum quippe est, quod Ecclesia, dum voluit, ut Episcopi negotia Ecclesiæ cum consilio & consensu Cleri tractarent, una voluerit, ut negotia regimen spirituale, & animarum salutem spectantia plurium consilio tractarentur, præcipue eorum, quibus perspectum esset, quid huic spirituali regimini animarum esset convenientius, & magis necessarium.

Præterea negari nequit, quin de his instructiores merito supponantur, & habeantur, qui una cum Episcopo in hoc spirituali animarum regimine laborant, uti sunt præ reliquis Pastores, sive Curata Beneficia possidentes, necnon Archipresbyteri, ac similes curam animarum sustinentes.

Et quidem dum juxta Canones Episcopi una cum suo Clero negotia tractabant, & absolvebant, Decretaque, & Ordinationes pro regimine Ecclesiæ formabant, & emittebant, ea reputabantur quasi Synodice acta.

Quid enim proprie est Synodus Diœcesana, nisi conventus constans ex Episcopo, & Clero suæ Diœcesis, præsertim eorum de Clero, qui una cum ipso curam animarum sustinent.

IV. Circa initium seculi decimi tertii jus Capitulorum Cathedralium circa electiones Episcoporum, plane fuisse stabilitum, colligitur ex epistolis, ac responsis Innocentii III. & sequentium Pontificum, quæ Decretalibus Gregorii IX. sunt inserta; adeo quidem, ut cum Canonici Strigoniensis Ecclesiæ Colocensem Archiepiscopum sibi dari in Episcopum ab Innocentio III. postulassent; ac Suffraganei Episcopi prætenderent, eam postulationem non debuisse fieri nisi ipsis consultis, ut qui solerent electioni Strigoniensis Archiepiscopi interesse cum Capitulo; respondit Innocentius Præposito, & Capitulo Strigoniensi: " Vo-

" Vobis dedimus in mandatis, ut ad pro-
" movendum vobis Pastorem idoneum per
" electionem Canonicam, vel postulatio-
" nem concordem (requisito Suffraganeo-
rum assensu, si esset de antiqua, & ap-
probata consuetudine requirendus) " pro-
" cedere curaretis, alioquin nos ipsi pro-
" videremus Ecclesiæ viduatæ ". *Cap.* 4.
;; *de postulat. Prælat.*

Itaque jus electionis tempore Innocentii III. ita *privative* spectabat ad Canonicos Cathedrales; ut ne ipsi quidem Suffraganei Episcopi ad electionem sui Metropolitani cum Capitulo concurrerent; imo nec ipsorum assensus requirendus, nisi esset assensus *de antiqua, & approbata consuetudine* requirendus.

V. " Duravit (ait Barbosa *Lib.* 1. *Ju-*
" *ris Eccles. cap.* 8.) hujusmodi potestas
" eligendi Episcopum in Capitulis & Ca-
" nonicis usque ad tempora Bonifacii VIII.
" & Clementis V. ut constat ex titulis
" *De Electione in Sexto*, & *Clementinis* ".

" Primum Cathedrales Ecclesias, quæ
" apud Romanam tantum Curiam vacare
" contigissent, suæ dispositioni (inquit
" Barbosa dicto loco) reservare cœpit
" Clemens V. in *Extrav.* ET SI IN TEM-
" PORALIUM *de præbendis in Comm.* Dein-
" de vero idem Clemens V. eorum quo-
" que Ecclesiarum provisionem, quæ Cle-
" ro, & populo Christiano carerent, Ro-
" mani Pontificis dispositioni reservavit,
" *in Clem.* IN PLERISQUE *de Elect.* Postea
" Benedictus IX. *in Extravag.* SANCTA
" ROMANA *de Elect. inter Comm.* statuit,
" quatuor Patriarchalibus Ecclesiis vacan-
" tibus, illis non posse provideri, Roma-
" no Pontifice inconsulto. Hinc Joannes
" XXII. *in Extravag.* EX DEBITO *eodem*
" *Tit. de Elect. inter Comm.* provisioni
" suæ reservavit Episcopales, & earum
" superiores Sedes, quæ apud Sedem illo
" vivente vacare contigerint. At Benedi-
" ctus XII. *in Extravag.* AD REGIMEN
" *de præbendis inter Comm.* dispositioni
" Apostolicæ reservavit omnes Parochia-
" les, Archiepiscopales, & Episcopales
" Ecclesias, &c. tunc apud Sedem Apo-
" stolicam quomodocumque vacantes, &
" in posterum vacaturas. Denique per se-
" quentes Romanos Pontifices reservatio
" facta fuit simpliciter, & generaliter
" quoad omnes Ecclesias Episcopales tam
" apud Sedem Apostolicam, quam extra
" Curiam vacantes in *Regula* 2. Cancel-
" lariæ ".

Per has reservationes ad nihilum redactum esse jus eligendi Prælatum, quod habebant Capitula Cathedralia, & Collegiata, etiam post alios Canonistas observat Fagnanus ad *cap.* NULLIUS ;; *de Electionib.*

VI. Verum reservationes illæ non ubique receptæ fuerunt, aut probatæ, renitentibus tum Episcopis, Capitulis, & Patronis, quibus jus eligendi, conferendi, & præsentandi pene omne per has adimebatur; tum etiam Regibus, & Principibus Vasallorum suorum, atque Subditorum jura tuentibus; quippe qui malebant penes Capitula, aliosque sibi subditos esse jus electionis, quam penes Pontifices.

Nec enim metuebant Principes, ne manente electione apud Capitula sibi subdita, facile aliquis sibi non gratus, aut in sui Regni negotiis suspectus ad Prælaturam eligeretur; quod e contra manente apud Pontifices provisione, se metuere per promotionem extraneorum dicebant.

VII. Et quidem in Concilio Constantiensi, Prælati, præsertim Regni Galliæ, instanter petierunt, ut *jus Electionis* per reservationes quodammodo extinctum restitueretur iis, quibus de jure communi competit. Sed Concilium hoc unice pene occupatum, & intentum extinguendo schismati, quod per plures annos Ecclesiam sciderat, & afflixerat; hunc articulum *de reservationibus Sedis Apostolicæ*; item *de collationibus Beneficiorum, & gratiis expectativis*; item *de confirmationibus Electionum*, futuro Romano Pontifici per Concilium eligendo commisit; ut super illo una cum Concilio, aut Deputatis ex qualibet Natione, secundum æquitatem, ac bonum Ecclesiæ regimen ante dissolutionem Concilii provideret.

VIII. Cum vero Martinus V. a Concilio Constantiensi electus nihil super his articulis statuisset, rursus in Concilio Basileensi institerunt Patres, ac præcipue Ecclesiæ Gallicanæ pro abrogatione reservationum, atque restitutione Canonicarum electionum; ac tandem *Seff.* 23. hoc editum

fuit Decretum, quod & in Conventu Bituricensi Cleri, ac Procerum Regni Gallicani probatum, ac auctoritate Caroli VII. Galliarum Regis cum aliis pluribus articulis partim ad verbum, partim cum aliqua moderatione ex Synodo Basileensi desumptis, probatum & emulgatum est sub nomine, ac titulo *Pragmaticæ Sanctionis*. " Sancta Synodus in Spiritu Sancto congregata statuit, & definivit, generalem reservationem omnium Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum, & Monasteriorum, ac Dignitatum electivarum, per Romanum Pontificem de cetero fieri, aut factis uti non debere, reservationibus in corpore juris clausis, & his, quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi seu utilis dominii mediate, vel immediate subjectis fieri contigerit, semper exceptis: sed quod per electiones, & confirmationes Canonicas, secundum juris communis dispositionem, prædictis Metropolitanis, Cathedralibus, Monasteriis, & Collegiatis Ecclesiis, ac Dignitatibus Electivis vacantibus, debite provideatur: non derogando propterea statutis, privilegiis, & consuetudinibus rationabilibus, quibuscumque postulationibus in dispositione juris communis remanentibus. Decernitque hæc Sancta Synodus rationi fore consentaneum, & Reipublicæ accommodum, ut contra hoc salutare Decretum Romanus Pontifex nihil attentet, nisi ex magna rationabili, ac evidenti causa, in litteris Apostolicis nominatim exprimenda. Et ut eo firmius hoc salubre Decretum custodiatur, vult eadem Sancta Synodus, ut inter alia, quæ Romanus Pontifex in sua assumptione profitebitur, juret Decretum hoc inviolabiliter observare. Et quoniam tales (ut prædictum est) oportet esse Prælatos, hi, ad quos jus pertinet eligendi, omnem curam adhibeant, ut dignam coram Deo, & hominibus electionem faciant, exactamque proinde apponant sollicitudinem, ut tales eligant, qui tanto officio valeant satisfacere; scientes quod si vel dolose, vel negligenter, ac timore Domini postposito in re tam gravi se gesserint, sicut auctores erunt, & causa malorum Pastorum, ita participes fient pœnarum, quas ipsi mali Pastores in districto Dei judicio patientur ".

IX. Hoc igitur Decreto electio Episcoporum Capitulis Cathedralibus restituta fuit; atque Reservationes magna ex parte abolitæ, ac multum limitatæ. Sed cum in hac Pragmatica Sanctione non tantum electiones Capitulis restituerentur, ac Reservationes Pontificiæ abolerentur; verum & confirmationes Prælatorum inferioribus, & Ordinariis reservarentur, aliaque plura præjudiciosa Sedi Apostolicæ in illa occurrere viderentur, Pius II. anno 1458. ad Pontificatum assumptus, aliique ejus Successores apud Reges Galliæ vehementer pro ejus abrogatione institerunt; sed quia Prælati, Parlamenta Regia, atque Parisiensis Universitas ejus observantiam, ac necessitatem ex adverso vehementer urgerent, contigit, ut per quinquaginta & amplius annos super hac re certatum sit (uti in historia Pragmaticæ, & Concordatorum videri potest); donec tandem anno 1516. initis Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. res tota sopita fuit, atque iterum electiones abrogatæ, nominatione Episcoporum ipsi Regi, confirmatione vero Pontifici delatâ, ut in capitibus, quæ subsequuntur, latius exponetur.

☞ X. Historia Pragmaticæ Sanctionis Caroli VII. Regis Francorum, ad quam superius lector remittitur, latine extat in Appendice Monumentorum ad calcem hujus Pragmaticæ Sanctionis cum Glossis Cosmæ Guimier &c. editionis anni *1666.* curâ, & operâ Francisci Pinsonii.

Ex hac historia liquet, quod, licet Romani Pontifices Pius II. Julius II. & Leo X. summopere institerint, pro tali ejus abrogatione; ac tandem obtinuerint Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. tamen totalem abrogationem obtinere non potuisse ex hac ipsa historia manifestum est: legitur enim *pag. 730.* editionis Francisci Pinsonii, Nuntium Apostolicum obtulisse Regi Galliarum Francisco I. duos libros subsignatos, necnon plumbo sigillatos, quorum alter erat Concordatorum a Concilio Lateranensi sub Leone X. comprobatorum; alter vero erat liber, actum, continens *Revocationis Pragmaticæ*.

Nun-

Nuntius vero expetiit a Rege utriusque actus approbationem, & publicationem in Curia Parlamenti habendam. Rex vero cum utramque Bullam recepisset, decrevit *unicam Concordatorum Bullam* publicandam; quoad revocationem vero *Pragmaticæ*, de ea nihil publicari voluit.

Insuper in eadem historia refertur *pag.* 735. " quod cum Curia Parisiensis rescivisset Congregationem Romæ habitam (quæ Concilium Lateranense nuncupabatur) omnia tentasse, ut Pragmaticam Sanctionem rescinderet, ex ejus Decreto Procurator Generalis provocaverit, omnium Regnicolarum nomine; quodque cum primum Pragmaticæ cassatio ad notitiam pervenisset, Curia, cum eidem appellationi adhæreret, demum provocaverit ad Papam melius consultum, necnon futurum Concilium generale legitime congregandum, vel ad illum, vel ad illos, ad quem, seu quos, petendo Apostolos instantissime ab Episcopo Lingoniensi Pari Franciæ ipsi Curiæ præsente ".

" Atque eos quidem *Apostolos* dictus Episcopus Lingoniensis ad honorem Dei Omnipotentis, pro Ecclesiæ Gallicanæ, Regni & Reipublicæ præsidio, & conservatione concesserit Reverentiales, & quales de jure pro remedio opportuno secundum temporis necessitatem concedere possit, & debeat; illudque amplius, Curia actum sibi authenticum confici postulaverit de toto processu ab Actuariis, & Manuensibus prædictis ".

Bulla seu Decretum abrogationis Pragmaticæ Sanctionis, a quo Procurator Generalis dicitur appellasse, & Curiam ejus appellationi adhæsisse, promulgatum fuit a Leone X. *Sess. xi.* Concilii Lateranensis, & integra refertur tom. 14. Concil. General.

Narratur quoque in eadem historia Pragmaticæ Sanctionis, quod ad querelam Universitatis Parisiensis super publicatione *Concordatorum* inter Leonem X. & Franciscum I. inter alia responderit Curiæ Parisiensis Proto-Præses: " quod licet ad Concordatorum publicationem procederetur, nullum ex ea præjudicium Academiæ Pariensi suboriretur, necnon Curia controversias judiciales definiret secundum Pragmaticæ Decreta, ut ante publicationem consueverat ".

Hinc etiamnum hodie notoria contraventio Pragmaticæ Sanctionis locum facit in Regno Galliæ appellationi tamquam *ab abusu*, uti infra *part.* 3. *tit.* 10. *cap.* 4. notatum est.

Ad hæc & hodie in Parlamentis Gallicanis causæ deciduntur conformiter ad hanc Sanctionem Pragmaticam, crediturque eam in suo mansisse vigore, exceptis solis articulis, quibus nominatim & expresse per dicta Concordata est derogatum. ☞

XI. Neque Galli duntaxat de sublatis per Reservationes juribus Ordinariorum, Capitulorum, Patronorum, atque Collatorum conquesti fuere; sed eadem quoque Germanorum fuit querela; quos inter & Sedem Apostolicam pro ipsius tranquillitate inita atque conclusa est *concordia*, quæ vulgo dicitur, *Concordata Germaniæ*; & a Nicolao V. speciali Bullà, quæ incipit *Ad sacram*, probata.

XII. In his Concordatis quoad electiones Episcoporum hæc habentur: " Placet nobis, quod in Metropolitanis, & Cathedralibus, etiam immediate non subjectis, Ecclesiis, & Monasteriis immediate subjectis, Sedi Apostolicæ, *fiant Electiones Canonicæ*, quæ ad dictam Sedem deferantur. Quas etiam ad tempus Constitutionis felicis record. Nicolai Papæ III. quæ incipit, *Cupientes*, expectabimus, & elapso dicto termino, si non præsentatæ, vel si præsentatæ minus Canonicæ fuerint, providebimus, & si Canonicæ fuerint, eas confirmabimus; nisi ex *rationabili*, & *evidenti* causa, ac de dictorum Fratrum Cardinalium consilio de digniori, & utiliori persona duxerimus providendum, proviso quod confirmati prædicti, & per Nos provisi Metropolitanis suis, & aliis præstent debita juramenta, & alia ad, quæ de jure tenentur ".

Itaque vi horum Concordatorum, Capitulis Cathedralibus competit jus eligendi suos respective Episcopos, prout jure communi præscribitur: " exceptis tamen Cathedralibus, & Metropolitanis, quas

„ apud *Sedem Apostolicam* quocumque modo vacare contigerit; necnon quæ per mortem Cardinalium, aut Officialium quorumcumque dictæ Sedis, quamdiu ipsa Officia *actualiter* tenebunt, & etiam quorumcumque Legatorum, seu Collectorum, ac in terris Romanæ Ecclesiæ Rectorum, & Thesaurariorum deputatorum, seu missorum vacabunt, ubicumque dictos Legatos, vel Collectores seu Rectores, & Thesaurarios, antequam ad Romanam Curiam redierint, seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis; quæ omnes Sedi Apostolicæ reservantur; uti & quorumlibet pro quibuscumque negotiis ad Romanam Curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis a dictâ Curiâ ultra duas dietas legales non distantibus ab hac luce transire contigerit „. Constitutio Nicolai III., ad quam textus Concordatorum remittit, refertur in *cap.* 16. *de elect. in* 6.

XIII. Porro *Concordata* hæc inita, & conclusa per Fredericum III. Imperatorem; necnon quosdam Principes Nationis Germanicæ ex una parte, & Legatum Apostolicum sufficienti auctoritate suffultum ab altera, & per Nicolaum V. confirmata, ultra Nationem Germanicam non extenduntur, nec alios, quam qui sub Imperio sunt, complectuntur.

XIV. Cum igitur Brabantiæ Ducatus Imperatorem pro Superiore non cognoscat, nec sub Imperio comprehendatur, neque in Brabantia ullæ Leges Imperiales, Constitutiones, aut Decreta locum habeant; nec hæc quoque Concordata Brabantinos concernunt; neque Beneficia in Brabantia sita unquam subjecta fuere regulis, aut conditionibus in hisce Concordatis præscriptis: uti late post Wamesium *Consilio Can.* 255. ostendit Zypæus *Consult.* 3. *de Præbendis;* quamvis interim negari non possit, hæc Concordata Trajecti ad Mosam, & Nivellis, quantumvis Ducatus Brabantiæ civitatibus, notorie observari: nam, uti notat Zypæus loco citato: " Proclive est „ credere Dominam Nivellensem olim fundationis Imperatoriæ, & Principem ipsius „ Imperii, Imperii concordata acceptasse, „ & iis conformes fecisse collationes Præbendarum. Trajectum porro fuit a Philippo Imperatore, Henrico II. Duci beneficiario jure concessum (an. 1204.) & a Frederico II. & Henrico ejus filio confirmatum, & a Leodiensibus varie controversum, ut refert Divæus in Brabantia *lib.* 1. *cap.* 11. & Kinschot *tract.* t. *cap.* 2. ut quamvis a Carolo V. demum Brabantiæ sit annexum, non desierunt tamen Leodienses indivisa ibi jura possidere. Unde nec erectis novis Belgii Episcopatibus inde est abscissum, ut mirum non sit, si illa Ecclesia Cathedræ suæ mores sit imitata, cui in spiritualibus, & temporalibus non desierat subesse, adeoque Concordata Germanica acceptaverit „.

☞ XV. Certum tamen est Concordata Germaniæ, quantum ad articulum de collatione, & reservatione Beneficiorum non vigere, nec unquam viguisse in Ducatu Brabantiæ; imo neque hæc in Ecclesia Cathedrali Antuerpiensi locum habent, tametsi hæc civitas retinuerit titulum *Marchionatus Sacri Imperii*, quod inde contigisse verisimile est, quod Dux Brabantiæ hæc Concordata intra terminum in Concordatis præscriptum non acceptaverit: quæ tamen acceptatio requirebatur.

Quod autem civitates, & Ecclesias Trajectensem, & Nivellensem attinet; cum hæ civitates tempore initorum Concordatorum nondum essent totaliter ab Imperio avulsæ, & emancipatæ, acceptatio Concordatorum facta per Imperatorem sufficere potuit ad introducenda ibidem Concordata; uti observat celebris hujus Universitatis Jurisconsultus Van de Velde in suis Annotationibus miss. ad Regulam Cancellariæ de reservatione mensium, *dubio* 4.

Notat & ibidem, quod Concordata hæc obtineant in Ducatu Luxemburgensi, comprehenso etiam Comitatu Chimacensi, utpote qui fuit sub Imperio usque ad ejus emancipationem postmodum factam, id est post tempus initorum Concordatorum. Monet quoque in civitate Thenensi haberi quidem sex menses, sive *alternativam*, quali gaudent Ecclesiæ his Concordatis subjectæ. ☜

XVI. Ulterius quia Concordata illa inita non fuerunt per totam Nationem Germa-

manicam, sed tantum per Imperatorem, & aliquos Principes *inclytæ Nationis Germanicæ*, illa nequaquam omnes omnino Imperii Principes comprehenderunt, aut obligarunt, sed eos duntaxat, qui illa acceptanda duxerunt, quemadmodum late probat Zypæus: " Multi siquidem, ait " *num. 6.* per Germaniam eadem Concor- " data non acceptarunt, ut Herbipolenses, " Bambergenses, aliique, qui ampliora Pri- " vilegia, vel sibi forte convenientiora " obtinuerant ".

XVII. Ad hæc notandum, quod tametsi Collatores hæc Concordata acceptaverint, atque sub illis comprehendantur; si tamen Beneficia ad eorum collationem spectantia sita sint extra fines Imperii, in horum collatione Concordatis locum non esse.

Unde nec litteræ Maximiliani Imperatoris scriptæ 11. Januarii 1518. ad Leodienses, & Caroli V. ad Cameracenses 9. Februarii 1554. quibus sub gravissimis pœnis injungitur, ne quem ad Beneficium quodcumque admittant vigore litterarum Apostolicarum, nisi juxta terminos Concordatorum, concernunt Beneficia in Brabantia sita. Et quamvis tam Maximilianus, quam Carolus essent Duces Brabantiæ, non tamen in hac qualitate *Ducis*, sed *Imperatoris* litteras scriptas probat Zypæus, & ipse litterarum contextus ostendit.

XVIII. Ecclesiæ ergo Nationis Germanicæ, quæ hæc Concordata acceptarunt, etiamnum hodie, eæque pene solæ, jus Electionis conservarunt: quæ in sua Electione formam jure communi præscriptam servare debent; nisi ex speciali privilegio, consuetudine, aut fundatione aliquid secus obtinere probetur: cum Concordata nullum specialem Electionis ritum, aut formam præscribant. Quæ vero forma in Electionibus sit servanda, infra Parte 2. dicemus (*a*).

CAPUT III.

De Imperatorum consensu ad eligendos Episcopos olim requisito.

1. *Ex quo Principes Fidem Catholicam susceperunt, Electioni Episcoporum intenderunt.*
2. *Seculo VI. Episcopos de consensu Principis fuisse ordinatos, probatur auctoritate S. Gregorii.*
3. *Episcopos nominatos fuisse ab Imperatoribus, probatur testimoniis Leonis IV. & Stephani IV.*
4. *Electus Pontifex Romanus consecrari non potuit ante obtentum assensum Imperatoris.*
5. *Incertum est quo tempore Imperatorum consensus requiri cœperit.*
6. *Assensus ille post sextum seculum diu petitus est.*
7. *Ejus defectu Romana Ecclesia suo Pastore quandoque diu viduabatur.*
8. *Huic incommodo ut mederetur Ravennæ Exarcha, aut alter Imperatoris C. P. Legatus suum nomine Principis consensum Electioni Pontificis dabat.*
9. *Exarcha tamen, aut Legatus ad Electionem non vocabatur, ut ei præsideret.*
10. *Ut ordinaretur Electus expectari solebat consensus Imperatoris, aut sui Legati.*
11. *Imperatoris Germaniæ consensum desideravit Gregorius VII.*
12. *Dissidium investiturarum, & intentio contendentium.*
13. *Gregorius VII. asserebat investituras libertati Electionum esse contrarias.*
14. *Imperator Henricus V. juri conferendarum investiturarum renunciavit.*

I. UBi Fides Christiana primum prædicari cœpit, ut occulta hæc primum fuit propter metum Principum Ethnicorum,

(*a*) Ad calcem Tomi ultimi habetur Dissertatio, quam Editor hujus operis elaboravit: in ea agitur de observatione Concordatorum inter Nicolaum V. Summum Pontificem, & Fredericum III. Imperatorem, initorum.

eorum, ita inconsultis Principibus Sacerdotales Dignitates ab Episcopis, assentiente *Clero populoque*, uti supra expositum fuit, conferebantur. Sed simul ac Fidem Christianam susceperunt Principes, & Reges, continuo & ipsi cœperunt curam, & auctoritatem adhibere; non quidem ut ad se plenum jus conferendi, aut nominandi avocarent (nam illud etiam aliquot seculis post Constantini ad Fidem Christianam conversionem penes Episcopos, Clerum, populumque mansit) sed quo providerent, ut Sacerdotia rite ac canonice conferrentur; nec quisquam indignus, aut qui Ecclesiæ, aut Reipublicæ Statum ac pacem turbaret, intruderetur; ideoque & sine suo assensu consecrari, aut confirmari Electos Episcopos ægre sinebant.

Unde recte notat Christianus Lupus in dissertatione *De Regia nominatione tom.* 3. Scholiorum præfixâ, *cap.* 6. Imperatorium consensum electioni dandum, esse antiquum, & a Romana etiam Ecclesia probatum, aut certe toleratum. " Etenim, „ pergit Lupus, Eusebianæ factionis Antiochena Synodus, dum ejusdem Civitatis Patriarcham S. Eustathium dejecit, electum a se Ensebium Cæsariensem Constantino Augusto obtulit, & petiit confirmari; factamque de illo electionem, quod Canon Apostolicus, & Nicæna Synodus vetarent translationes, Princeps cassavit. Ita in hujus vita scribit ipse Eusebius, & Hermias Sozomenus „. Hæc ille; qui ibidem plura refert, quibus ostenditur jam seculo quarto Principes Electioni Episcoporum se immiscuisse.

II. Ut ad recentiora veniamus: S. Gregorius seculo VI. scribit Joanni primæ Justinianeæ Illyrici Episcopo: " Quia suscepta Fratrum, & Coëpiscoporum nostrorum relatio, ad locum vos Sacerdotii totius Concilii unito consensu, & *Serenissimi Principis voluntate* declarat accersiri, gratias Omnipotenti Deo Creatori nostro magna cum exultatione retulimus „. *Lib.* 4. *Epist.* 8. apud Gratianum *Dist.* 63. *can.* 9.

III. Et apud Gratianum eâdem distinctione *can.* 16. scribit Leo IV. pro Colono Reatinæ Ecclesiæ Electo ad Lotharium Augustum, ac Ludovicum ejus filium: " Vestram mansuetudinem deprecamur, „ quatenus Colono humili Diacono eamdem Ecclesiam (scilicet *Reatinam*) ad „ *regendam concedere dignemini*, *ut vestrâ* „ *licentiâ acceptâ*, ibidem eum, Deo adjuvante, consecrare valeamus Episcopum. Sin autem in prædicta Ecclesia „ *nolueritis*, ut præficiatur Episcopus, Tusculanam Ecclesiam, quæ viduata existit, „ Illi *Vestra Serenitas dignetur concedere*, „ ut a nostro Præsulatu consecratus, Deo „ Omnipotenti, Vestroque Imperio grates peragere valeat. „

Similis est Epistola Stephani IV. ad Guidonem Comitem, quam ibidem *Can.* 18. retulit Gratianus; ad quam respexisse videtur S. Ivo Carnutensis in Epistola ad Hugonem Lugdunensium Primatem, in qua scribit: " Post Canonicam Electionem Reges Apostolicâ auctoritate a concessione Episcopatuum prohibitos minime videmus. Legimus enim sanctæ recordationis summos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Ecclesiarum, „ ut eis ab *ipsis Regibus* concederentur „ Episcopatus, ad quos Electi erant, intercessisse; aliquorum, quia *concessiones* „ *Regum* nondum consecuti fuerant, consecrationes distulisse. „

☞ IV. Jam pridem obtinuisse, ut ad Episcopatum electi per Clerum & populum, in Episcopos consecrari non possent, priusquam consensus Principis haberetur, observarunt Historici & Canonistæ.

Cum autem Imperator in urbe Roma summum obtineret Imperium, jam pridem quoque obtinuit, ut electus in Episcopum Romanum ordinari non posset, priusquam consensus Imperatoris accessisset, & in personam electam consensisset.

Et quidem Platina tamquam singulare notat in vita Pelagii II. quod propter obsidionem urbis Romanæ a Longobardis, Pelagius, *injussu* Imperatoris, tum Pontifex creatus sit, quia extra obsessam ab hoste Urbem mitti quispiam non posset. " Nil (inquit) tum a Clero in eligendo Pontifice actum erat, nisi ejus electionem Imperator approbasset „: additque Platina, quod ad placandum Imperatorem missus fuerit Constantinopolim Gre-

Gregorius Diaconus, qui ipsi Pelagio postmodum successit sub nomine Gregorii II.

V. Quo tempore iste Imperatoris consensus requiri cœperit, incertum est. Arbitratur Onuphrius Panvinus in notis ad Platinam, tempore Justiniani Imperatoris hunc morem fuisse inductum, ut electus a Clero, & populo Romano in Episcopum Romanum ordinari non posset, neque electus administrationem Pontificatus suscipere, antequam consensus Imperatoris accessisset: " ut Imperator (ait Onuphrius) „ certus esset de conditionibus novi Pon„ tificis, cujus maxima tum auctoritas esse „ cœperat, Imperatoribus præsertim Ita„ liâ absentibus „.

Quidquid sit de hac Onuphrii annotatione, id satis constat, morem hunc a tempore Justiniani pluribus seculis fuisse usitatum.

Et quidem habetur ex Joanne Diacono in vita S. Gregorii, quod cum invitus per Clerum, & populum in locum Pelagii II. esset electus: " Ipse intelligens se esse ele„ ctum, *omnimodo* tentavit prævenire Prin„ cipem, ut electionem de se factam non „ approbaret, atque ita ordinationem de„ clinaret „. Evidens argumentum, existimasse Gregorium electionem de se factam, suo frustrandam effectu, si Principis non accederet assensus.

VI. Hunc Principis sive Imperatoris assensum diu etiam post tempora S. Gregorii necessarium fuisse, evincit Liber diurnus Romanorum Pontificum per Garnerium e Societate Jesu Presbyterum nuper editus, ac notis, & observationibus illustratus.

In hoc Libro refertur *cap.* 2. *tit.* 3. formula relationis de *electione Pontificis* ad Principem: in qua exponunt electores, " quod in electionem venerabilis Aposto„ licæ Sedis Archidiaconi, omnium, Deo „ volente, declinaverit assensus „.

Post hæc supplicant Principi, ut " Do„ minorum pietas servorum suorum obse„ crationes dignanter exaudiat, & conces„ sa pietatis suæ jussione petentium deside„ ria, pro mercede Imperii sui ad effectum, „ de *ordinatione* ipsius præcipiat pervenire „.

Ex toto hujus formulæ contextu manifestum est, hanc supplicationem esse libellum, quo approbatio electionis a Principe expetebatur.

Unde & summarium hujus tituli ita expressit Garnerius: *De electione, quæ mox referebatur ad Principem, id est Constantinopolitanum Imperatorem, postulabaturque electionis approbatio*.

VII. Verum ob hanc habendi Imperatoris Constantinopoli residentis consensus necessitatem, plerumque multo tempore Romana Ecclesia suo viduata manebat Pastore.

Et quidem Daniel Papebrochius in vita Benedicti II. in suo Conatu Chronologico observat, causam longioris moræ, quæ deprehenditur intercessisse inter electionem, & ordinationem hujus Pontificis, necnon Leonis II. immediati hujus Benedicti prædecessoris, in hanc obtinendi Imperatoris consensus necessitatem esse refundendam.

VIII. Ut autem occurreretur his incommodis, quæ ex mora diuturnæ vacationis proveniebant, contigit ut Imperatores nonnumquam electionis confirmandæ auctoritatem Exarchæ suo Ravennæ residenti, & negotia Italiæ nomine Imperatoris administranti committerent, uti a Constantino Imperatore ad instantiam Benedicti II. factum credit Papebrochius loco citato.

Idipsum probat allegatus liber diurnus Romanorum Pontificum, in quo inter alia *cap.* 2. *tit.* 4. exstat formula precum, sive supplicationis Cleri, & Populi ad Exarcham Ravennæ, cujus hoc est summarium per Garnerium huic supplicationi præpositum: *Referebatur etiam ad Exarcham Ravennæ*, " *ut electionem* VEL NOMINE „ PRINCIPIS CONFIRMET, *vel confirmandam curet* „.

Ex pluribus autem circumstantiis probat ibidem Garnerius, prædictas preces, sive supplicationem pertinere ad electionem Gregorii II. quæ contigit sub initium seculi VIII.

Quæ hactenus notata sunt, evincunt quidem ad consecrationem electi in Romanum Episcopum procedi non potuisse, nisi electio ab Imperatore, vel ejus nomine, per Exarcham esset probata: sed prævie ad electionem necessarium fuisse Principis consensum, aut ejus Missos, sive Legatos ad electionem debuisse vocari non constat.

IX. Quin & legitur apud Anastasium Bibliothecarium in vita Hadriani II., & ex ipso apud Gratianum *Dist.* 63. *Can.* 29.

" Cum *Hadrianus II. ad Romanum Pon-
" tificatum* ab Ecclesia Dei Genitricis Do-
" minæ nostræ, quæ dicitur *ad Præsepe*,
" traheretur ad Lateranense Patriarchium,
" certatim a Clero, & Proceribus, & ple-
" be deportatus est: quod audientes *Missi*
" Ludovici Imperatoris, moleste tulerunt,
" indignati scilicet, quod dum præsentes
" essent, non fuerunt invitati, nec opta-
" tæ a se futuri Præsulis electioni interes-
" se meruerunt: qui acceptâ ratione, quod
" non causâ contemptus Augusti, sed futu-
" ri temporis prospectu commissum hoc
" fuerit " (ne videlicet Legatos Principum in electione Romanorum Præsulum expectandi mos per hujusmodi fomitem inolesceret) " omnem indignationem me-
" dullitus sedaverunt, & ad salutandum
" electum etiam ipsi humiliter accesserunt ".

Post enarratam electionem Hadriani II. & datam satisfactionem *Missis* Imperatoris, subditur: " Denique omnes hunc certa-
" tim coram iisdem Legatis rapere, & ad
" summum Pontificatus apicem proveben-
" dum trahere, ac anxie nitebantur por-
" tare, nisi blanditiis Senatorum, & con-
" siliis aliquantulum sedati fuissent. Quo-
" rum omnium unanimitatis desiderium
" audiens Ludovicus Christianissimus Im-
" perator, cognoscens etiam, qualiter in
" eo Decretum suum suis subscriptionibus
" roboraverunt, gavisus est ".

Scripsit & Imperator epistolam ad Romanos, quâ ipsos laudavit, quod talem Pontificem unanimiter elegerint.

Ex his patescit Romanos prætendisse *Missos* Imperatoris, tametsi in Urbe præsentes, ad electionem non debuisse vocari, neque eorum adventum esse expectandum, priusquam ad electionem procedatur.

Constat & ex his actis, quod populus voluerit etiam mox a facta electione, sine Imperatoris consensu ad consecrationem electi procedi, sed Senatorum blanditiis, & consiliis aliquantulum fuerit sedatus, & consecratio electi dilata.

X. Itaque etiam eo tempore persuasum erat Romanis *Senatoribus* ad electi ordinationem non esse procedendum, priusquam haberetur Imperatoris assensus.

Verum nec id negari potest, quin hoc Populi Romani propositum, & desiderium, ut non expectato Imperatoris assensu electus mox ordinaretur (uti in actis legitur) necnon eorum ad querelas *Missorum* Principis responsum innuant, Romanos tum temporis cœpisse aspirare ad excutiendam necessitatem expectandi consensum Imperialem prævie ad consecrationem electi.

Id ipsum Romanorum desiderium, & studium insinuant, quæ ex Sigonio refert Daniel Papebrochius in vita hujus Pontificis Hadriani II. quod " sub Ludovici fi-
" lio Carolo Crasso difficilibus bellis oc-
" cupato, Hadrianus, compellentibus Ro-
" manis, ediderit Decretum pro libertate
" Romanorum; ut Pontifex designatus
" consecrari sine præsentia Regis, aut Le-
" gatorum ejus possit ".

Atque hinc non sine fundamento supponit Papebrochius aliquandiu Pontificum non tantum electionem, sed & consecrationem liberam habuisse Romanos, quod non obscure probat Concilium Ravennatense habitum anno 904. sub Joanne IX. ubi in primis *Can.* 1. deplorat Pontifex, *quod S. R. Ecclesia plurimas patiatur violentias, Pontifice obeunte, quæ ob hoc inferuntur, quia absque Imperatoris notitia, & suorum Legatorum præsentia, Pontificis fit consecratio, nec canonico ritu, & consuetudine ab Imperatore directi intersunt Nuntii, qui violentiam, & SCANDALA IN EJUS CONSECRATIONE NON PERMITTANT FIERI.*

His incommodis ut occurratur, eodem Canone statuitur: " *Volumus ut deinceps*
" *abdicetur*, & constituendus Pontifex,
" convenientibus Episcopis, & universo
" Clero eligatur, expetente Senatu & po-
" pulo, qui ordinandus est sic in conspe-
" ctu omnium, celeberrime electus ab
" omnibus, *præsentibus Legatis Imperiali-*
" *bus consecretur* ".

Et sane subsequentes Pontifices, electionem suam non sat firmam existimasse, nisi accesserit consensus, & confirmatio Imperatoris, evincunt, quæ circa electionem Gregori VII. acta fuisse narrantur.

XI. Cum enim facta esset electio per populum, & Clerum Romanum de ejus persona, sine speciali licentia, & interventu Imperatoris, veritus Hildebrandus electus in Pontificem, ne postmodum ob defectum consensus Imperatoris ejus electio, & ordi-

& ordinatio in Pontificem irrita, & invalida declarari posset, ordinationem suam differendam censuit, quoadusque consensum & approbationem Imperatoris obtinuisset, pro quibus obtinendis Legatos suos misit ad Imperatorem, scribitque Lambertus Schafnaburgensis: " quod cum Hildebrandus zelo Dei ferventissimus erat, Episcopi Galliarum protinus grandi scrupulo permoveri cœperint, ne vir vehementis ingenii, & acris erga Deum fidei districtius eos pro negligentiis suis quandoque discuteret, atque ideo communibus omnes Consiliis Regem adorti orabant, ut electionem, quæ ejus injussu facta fuerat, irritam esse decerneret, asserentes, quod, nisi impetum hominis prævenire maturaret, malum hoc non in alium gravius, quam in ipsum Regem redundaturum esset ".

" Statim Rex a latere suo Eberhardum Comitem misit, qui Romanos Proceres conveniens causam ab eis sciscitaretur, quare *præter consuetudinem Majorum*, *Rege inconsulto*, Romanæ Ecclesiæ Pontificem ordinassent, ipsumque, si non idonee satisfacerent, illicite acceptatâ dignitate abdicare se præciperet ".

" Is veniens Romam benigne a prædicto viro susceptus est, cumque illi mandata Regis exposuisset, respondit se, Deo teste, honoris hujus apicem numquam per ambitionem affectasse; sed electum se a Romanis, & violenter sibi impositam fuisse Ecclesiastici Regiminis necessitatem; cogi tamen nullo modo potuisse, ut ordinari se permitteret, donec in electionem suam tam *Regem*, quam Principes Teutonici regni *consensisse* certâ legatione cognosceret ".

" Hac ratione distulisse adhuc ordinationem suam, & sine dubio dilaturum, donec sibi voluntatem Regis certus inde veniens Nuntius intimaret ".

" Hoc ubi Regi est renuntiatum, libenter suscepit satisfactionem, & lætissimo suffragio, ut ordinaretur, mandavit: quod & factum est anno sequenti in Purificatione S. Mariæ ". Hucusque Lambertus Schafnaburgensis ad annum 1073. *pag.* 191.

Ex his manifestum est Hildebrandum electum in Pontificem, nequaquam credidisse suam electionem sine consensu Principis factam, firmam satis esse, ipsosque Episcopos Gallicanos existimasse, in arbitrio Regis esse electionem sine suo consensu factam, irritam declarare, prout hæc omnia latius prosequitur, & probat Ludovicus Maimbourg, *Histoire de la decadence de l' Empire pag.* 224., *& seqq. Edit. Paris. ann.* 1684. Notatque ibidem *pag.* 404. quod hâc potestate uti desierint Imperatores, post initam Concordiam super Investituris inter Calixtum II., & Henricum V. in Concilio Lateranensi (*a*).

XII. Et sane ex historia dissidiorum inter Romanos Pontifices, & Imperatores, occasione *Investiturarum*, haud obscurum est, Romanos Pontifices in hac controversia unice intendisse, Imperatores ab electione sive investitura Prælatorum, ac notanter Romani Pontificis totaliter excludere.

Sufficienter quoque ex eadem historia constat, per *Investituram*, & in hac tota luctuosa controversia, Imperatores id unum prætendisse, ut electione canonice per Clerum, & populum peractâ, electus ordinari non posset, priusquam electio, & persona electa Imperatori fuisset notificata, & Imperatoris assensus accessisset. Deinde quod electus deberet ab Imperatore de novo recipere Regalia, quæ concessio fiebat per *Investituram*, porrigendo electo *annulum*, & *baculum*, quemadmodum id coram Paschali II. Papa, nomine Imperatoris Henrici V. declaravit Archiepiscopus Trevirensis his verbis: " Talis est Domini Imperatoris, pro qua mittimur, causa: temporibus antecessorum vestro-

X 2

(*a*) Non in Concilio Lateranensi, quod Præside Callisto II. habitum est, definita fuit lis Investiturarum, sed in Curia seu Conventu Germanico, quem habuit Imperator Henricus V. prope Wormatiam. Id enim testantur Otto Frisingensis, Albericus, Conradus Urspergensis, & viginti prope alii Auctores tam antiqui, quam recentiores. Hac de re vide plenius Meibomium Differt. de Jure Investiturarum, & P. Barre, Auctorem Generalis Historiæ Germaniæ, *Allemagne*, *Tom.* 4. *pag.* 321. 322.

„ vestrorum sanctorum, & Apostolicorum „ virorum, Magni Gregorii, & aliorum, „ hoc ad jus Imperii pertinere dignoscitur, „ ut in omni electione hic ordo servetur; „ antequam electio in palam proferatur, „ ad aures Domini Imperatoris perferre, „ & si personam deceat, assensum ab eo „ ante electionem factam assumere, dein- „ de in conventu, secundum Canones, „ petitionem populi, electionem Cleri, „ assensum Honoratorum proferre: conse- „ cratum libere nec simoniace ad Domi- „ num Imperatorem pro *Regalibus*, ut „ annulo, & virgâ investiatur, redire, & „ dominium facere. „

Et sane hanc fuisse communem electionis, & Investiturarum formam sub Imperatoribus ante tempora Gregorii VII. pacifice, & sine ulla controversia usitatam, sat constare potest ex iis, quæ tum hoc capite notata sunt, tum passim ex iis, quæ in historicis istius ætatis occurrunt; eamque formam sub S. Henrico servatam fuisse intelligitur ex Ditmaro Episcopo Mersburgensi *lib. 6. pag.* 44. circa annum 1012. qui refert, quod " defuncto Tag- „ mone, Magdeburgensi Archiepiscopo „ S. Henricus Imperator, cum ejus obi- „ tum intellexisset, miserit Episcopum „ Herbipolensem, ut per eum intelligeret „ intentionem Capituli, & Vasallorum „ Magdeburgensium circa personam ad „ Archiepiscopatum promovendam; cum- „ que ex iis intellexisset, ipsos inclinari „ in Walterdum Præpositum ejusdem Ec- „ clesiæ, Rex Henricus eum ad se accer- „ sit, cum a Rege ad suos diverteretur, „ eis *annulum*, quem in *arrham* acceperat „ a Rege, ostendit: post hæc ad canoni- „ cam electionem processum fuit, ipseque „ Walterdus canonice electus, & mox fa- „ ctâ electione, Rex electo *Baculum Pa-* „ *storalem* porrexit, præstitoque juramen- „ to fidelitatis Regi, in Ecclesiam intro- „ ductus fuit „. Hæc refert Ditmarus, qui ipse præsens adfuit.

XIII. Ulterius constat Gregorium VII. ejusque successores in luctuosa illa de Investituris controversia cum Imperatoribus, prætexisse, hæc ab Imperatoribus prætensa circa Investituram jura, esse contraria *libertati sacrarum electionum;* ipsamque Ecclesiam quodammodo in servitutem redigi, quemadmodum inter alios expressit Paschalis II. expositis enim per Trevirensem Archiepiscopum, nomine Henrici Imperatoris, verbis supra relatis, respondens dixit: " Ecclesiam pretioso JESU CHRISTI san- „ guine redemptam, & liberam constitutam, „ nullo modo iterato *ancillari* oportere: si „ Ecclesia, eo inconsulto, Prælatum eli- „ gere non possit, cassatâ Christi morte „ ei *serviliter* subjacere, si *virgâ*, *& annu-* „ *lo* investiatur, cum ad altiora ejusmodi „ pertineant, contra Deum ipsum usurpa- „ re, si sacratas Corpori, & Sanguini „ Dominico manus, laici manibus gladio „ sanguinolentis obligando supponant, or- „ dini suo, & sacræ Unctioni derogare „.

Supradicta tum per Archiepiscopum Trevirensem nomine Imperatoris exposita; tum hæc Pontificis responsa referuntur ex Sugerio apud Juretum in notis ad *epist.* 236. Ivonis Carnutensis.

Præterea habetur Henricum V. in solemni illa Concordia super hac luctuosa controversia anno 1122. inter ipsum, & Calixtum II. Actam dedisse, in qua hæc inter cetera leguntur: " pro amore Dei „ & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Domini „ Papæ Calixti, & pro remedio animæ „ meæ, dimitto Deo, & sanctis ejus Apo- „ stolis, Petro & Paulo, & sanctæ Ec- „ clesiæ Catholicæ omnem *Investituram* per „ *Annulum*, & *Baculum*, & concedo in „ omnibus Ecclesiis fieri electionem, & „ *liberam* consecrationem „. Integra Acta legitur *tom. x. Concil. General.* columna 901. editionis Labbeanæ.

Cum igitur per hanc Actam non tantum Imperator renunciaret Investituræ per *Annulum*, & *Baculum*, sed insuper electionem, & liberam consecrationem omnibus Ecclesiis concederet, nequaquam dubitarunt Romani Pontifices Imperatorem remisisse jus probandi, sive confirmandi electionem, & personam electam, priusquam electus in Pontificem ordinari, vel consecrari posset, quandoquidem ipsi Romani Pontifices in hac controversia contenderent, per hoc prætensum jus Imperatorum libertatem electionis, & consecrationis labefactari.

CA-

CAPUT IV.

De Regia Episcoporum nominatione.

1. *Reges Hispaniarum nominasse Episcopos ostendit Concilium Toletanum XII.*
2. *Galliæ Reges seculo* VIII. *jus habuerunt nominandi Episcopos.*
3. *Licet Electio fieret a Capitulis Cathedralibus, licentia tamen eligendi petenda erat a Regibus.*
4. *Nullus facile eligebatur a Capitulis, nisi quem Rex electum volebat, & ideo electionibus favebat.*
5. *Reservationes Romanæ Principibus displicuerunt.*
6. *Pontifices maluerunt jus nominandi Regibus concedere, quam Canonicas Electiones, & confirmationes restituere.*
7. *Probatur ex Concordatis Leonem X. inter & Franciscum I. initis.*
8. *Jus nominandi, abrogatis Electionibus, Regi Galliæ delatum est per dicta Concordata.*
9. *Hæc Concordata non sine contradictione recepta fuere.*
10. *Exceptæ sunt Ecclesiæ, quæ specialibus Pontificum privilegiis jus eligendi se habere, poterant demonstrare.*
11. *Hæc exceptio hodie locum non habet.*
12. *Regi Catholico Indulta nominandi Episcopos a variis Pontificibus concessa fuerunt.*
13. *Jus illud Regibus Hispan. etiam competere dicitur titulo Juris-patronatus.*
14. *In erectione novorum Episcopatuum Belgii jus nominandi Principibus reservatur.*
15. *Idem jus passim aliis etiam Principibus Catholicis concessum.*
16. *Rex Catholicus non tantum Indulti Apostolici, sed etiam Regaliæ in litteris Nominationis meminit.*

I. SEculo VII. Regum Hispaniarum consensum in Electione Episcoporum desideratum fuisse, constat ex istius Regni Auctoribus; quin nec quemquam nisi ab eo prius designatum consecrari potuisse manifestum est ex *Canone* 6. Concilii Toletani XII. qui & a Gratiano *Dist.* 63. *can.* 25. refertur in probationem hujus assertionis: *In Electione Episcoporum, Principis desideratur assensus.*

Idem ad citatum Canonem sextum notat Garcias Loaisas, qui ibidem relatis Litteris Isidori Hispalensis, nec non Decreto Concilii Toletani XVI. concludit: „ Unde constat *ad Regiam curam pertinere nominare Episcopos:* quod, ait, fiebat hoc pacto. Rex de ea re nominationem referebat ad Concilium, Concilium autem inquirebat, an nominatus dignus esset eo munere, ut ad Episcopatum eveheretur, quod si inventus esset moribus, & doctrinâ ornatus, statim a Concilio confirmabatur „.

II. Nec tantum in Hispania, sed & in Gallia sub primis Regibus nominationem Episcoporum fuisse penes Reges, notat Jacobus Sirmondus in præfatione de antiquo more promovendi Episcopos; quæ extat tom. VIII. Conciliorum generalium editionis Labbeanæ; ubi una ex eodem Sirmondo referuntur formulæ antiquæ de *Episcopatu*, quarum usus fuit sub primis Regibus; sub his titulis: Primo, *Cleri plebisque viduatæ civitatis preces ad Regem pro Episcopo instituendo.* Secundo: *Præceptum Regis de Episcopatu, ad Episcopum designatum.* Tertio: *Indiculus Regis ad Metropolitanum, ut designatum Episcopum ordinet cum suis Comprovincialibus.* Quarto: *Indiculus alter ad Episcopum, pro eadem designati Episcopi ordinatione.*

Ex his formulis non evincitur, Regibus Galliæ fuisse plenum jus dandi consensum electioni faciendæ, vel factæ; ostendit tamen Petrus de Marca, *de Concord. Sacerdotii, & Imperii lib.* 8. *cap.* 9. *& sequentibus*, hoc jure Reges Galliæ, & Hispaniæ, necnon Principes Romanos plene usos fuisse, etiam probantibus Ecclesiæ Proceribus; quin & Synodorum Decretis jus illud Regibus conservatum, & confirmatum fuisse docet ac probat.

Legitur seculo nono, & sequenti apud Clerum, & populum electionem fuisse; sed quasi beneficio Principis aut Regis; nam ad electionem procedere fas non erat, nisi prævià Principis licentiâ.

Extat

Extat etiam hodie in appendice ad tomum VIII. Conciliorum Generalium Epistola Hincmari Remensis Archiepiscopi ad Carolum Regem Francorum, quâ petit, ut Clero, & plebi Silvanectensi Episcopi electionem permittat; ac Visitatorem, qui electioni præsit, designet. Et in Decreto Cleri, & plebis Senonensis de electione Ansegisi, quo ab Episcopis Provincialibus electum sibi in Pastorem ordinari petunt, asserunt, elegisse se per licentiam Episcoporum, *Domino etiam Christianissimo Carolo annuente*.

III. Et licet seculo XIII. electiones Episcoporum ad Capitula Cathedralia fuerint devolutæ; atque inter alios S. Ludovicus Galliarum Rex in sua Sanctione Pragmatica anno 1268. decrevisset: " Item Ecclesiæ Cathedrales, & aliæ Regni nostri liberas electiones, & earum effectum integraliter habeant " nequaquam tamen hæ electiones sine licentia, ac inspectione Principis peragebantur.

Nam hoc ipso anno, quo prædicta Pragmatica Sanctio edita fuit, Decanus & Capitulum Morinense ad S. Ludovicum destinarunt suum Archidiaconum, & Scholasticum " ad petendum, inquiunt, nomine nostro a supereminenti, & magnifica Regia Dominatione, & munificentia *licentiam eligendi*, & providendi nobis, & nostræ Ecclesiæ de Pastore".

Eamdem licentiam anno sequenti ab eodem Sancto Rege postularunt Decanus, & Capitulum Cenomanensis Ecclesiæ; uti patet ex supplica, quæ una cum prædicta supplica Morinensis Capituli, necnon Pragmatica Sanctione S. Ludovici extat inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ editas per Phitœum *tom. 1. cap.* 15. qui & ibidem plurimas similes supplicas, Regibus subsequentibus exhibitas producit. Voluerunt ergo Reges, ut Ecclesiis Cathedralibus libera electio esset suorum Prælatorum; sed prævià eorum licentiâ, quo innuerent. Capitula eam eligendi libertatem debere liberalitati Regum acceptam referre. " Quia, ait Christianus Lupus, Reges etiam *nominationis* sibi jus arrogabant, Canonicam electionem censuerunt esse *suum singulare beneficium;* ideoque per singulares preces singulis vicibus implorandum".

IV. Sive autem electioni faciendæ consensum Principis expectare deberent Capitula, sive electionis factæ approbationem; semper tamen natum erat contingere, ut non alius eligeretur, aut admitteretur, nisi quem Princeps cupiebat.

Non mirum proinde quod Principes Capitulis sibi subjectis annuerent Canonicam electionem, quam vel ipsi pro suo arbitrio fieri permittebant, aut probabant, vel improbabant. Quin & facile eis erat suâ auctoritate, aut precibus interpositis a Capitulis impetrare, ut illum in Episcopum eligerent, quem Principes desiderabant.

V. Porro cum viderent per reservationes Pontificias Prælatorum nominationes ad Curiam Romanam devolutas, non perinde amplius a suo dependere arbitrio Ecclesiarum Cathedralium provisiones; imo frequenter personas extraneas sibi haud gratas, quin & nonnumquam suspectas ad Prælaturas suorum Regnorum nominari, omni conatu studioque illis reservationibus sese opposuerunt; atque Canonicas electiones restitui voluerunt; suamque, quam in iis jam pridem habuerant, auctoritatem reduci.

VI. E contra Pontifices attendentes, quod restitutis Canonicis electionibus reipsâ quodammodo ad Reges, & Principes devolveretur Prælatorum Nominatio; ipsi vero Pontifices in totum ab eis excluderentur; in tantum ut nec Prælatorum confirmatio, quæ de jure communi Metropolitano competit, ad ipsos in posterum spectaret; convenientius crediderunt, si Regibus concederent privilegium, seu indultum nominandi, sive præsentandi *ipsi Pontifici* personas ad Episcopatus promovendas, & ita Reges jus nominandi Episcopos ex privilegio, aut indulto Sedis Apostolicæ habere viderentur; ac una Sedi Apostolicæ Episcoporum promotio, & confirmatio reservaretur.

VII. Et sane Franciscum I. Galliarum Regem non desiderasse abrogationem Canonicarum electionum, quæ per Sanctionem Pragmaticam erant restitutæ, & per famosa Concordata inter ipsum Franciscum, & Leonem X. una cum Sanctione Pragmatica sunt abrogatæ, sat innuere videtur in prooemio Concordatorum. Ibidem enim expo-

exponens, qualiter sibi cura fuerit, ut Concordata ita essent confecta temperataque: " ut pleraque Pragmaticæ Sanctionis „ firma nobis, ait, posthac rataque futu„ ra sint „ ac tum pluribus articulis Pragmaticæ Sanctionis relatis, qui post Concordata salvi manserunt, ad articulum de electionibus descendens, ait: " Quod ve„ ro ad electiones pertinet, minime *quod* „ *optabamus* obtinere potuimus „.

E contra Leo X. totus est, ut ostendat electiones esse abrogandas; asseritque ex electionibus, quæ in Ecclesiis Cathedralibus, & Metropolitanis a multis in Regno Galliæ fiebant, grandia animarum pericula provenire; idque hac inter alias ratione, quod *pleræque per abusum secularis potestatis* fierent.

Supposuit ergo Pontifex, electiones plerasque ad arbitrium, & beneplacitum Principum fieri.

VIII. Itaque post multas discussiones, ac deliberationes Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Galliarum conclusa, & recepta fuere anno 1516. quorum primus articulus hic est: " Quod de „ cetero Cathedralibus, & Metropolitanis „ Ecclesiis in Regno Galliæ, Delphinatu, „ & Comitatu Diensi, ac Valentinensi „ nunc & pro tempore etiam per cessio„ nem in manibus nostris (Pontificis) & „ Successorum nostrorum Romanorum Pon„ tificum Canonice intrantium sponte fa„ ctam vacantibus, illarum Capitula & „ Canonici ad electionem, seu postulatio„ nem, inibi futuri Prælati procedere non „ possint: sed illarum occurrente hujusmo„ di vacatione, Rex Franciæ pro tempo„ re existens, unum gravem Magistrum, „ seu Licentiatum in Theologia, aut in „ utroque, seu altero Jurium Doctorem, „ aut Licentiatum in Universitate famo„ sa, & cum rigore examinis, & in vi„ gesimo septimo suæ ætatis anno ad mi„ nus constitutum, & alias idoneum infra „ sex menses a die vacationis Ecclesiarum „ earumdem computandos, *nobis* & Suc„ cessoribus nostris Romanis Pontificibus, „ seu Sedi prædictæ *nominare*, & de per„ sona per Regem hujusmodi nominata „ per nos, & Successores nostros, seu Se„ dem prædictam *provideri debeat*: & si „ contingeret præfatum Regem personam „ taliter non qualificatam ad dictas Ec„ clesias sic vacantes nominare, per nos „ & Successores, seu Sedem hujusmodi de „ persona sic nominata eisdem Ecclesiis „ minime provideri debeat; &c. „.

IX. Hæc concordata tandem post multas, tam ex parte Curiæ Regiæ, quam Prælatorum, atque Universitatis Parisiensis oppositiones, auctoritate Regiâ publicata, & executioni mandata fuere; atque hodie in vim illorum Rex ad Episcopatus, & Archiepiscopatus nominat.

X. Declarat tamen Pontifex, se non intendere per præmissa in aliquo præjudicare Capitulis Ecclesiarum *Privilegia a Sede Apostolica* proprium eligendi Prælatum *obtinentibus*, *quominus* ad electionem libere procedere possint, juxta formam in eorum privilegiis contentam: " Et si in eo„ rum privilegiis forma aliqua expressa „ non fuerit, tum formam Concilii gene„ ralis, Capituli QUIA PROPTER tantum, „ servare teneantur: dummodo de privile„ giis sibi concessis hujusmodi, per litte„ ras Apostolicas, seu alias authenticas „ scripturas docuerint, omni aliâ specie „ probationis eis in hoc ademptâ „.

XI. Verum, primum ipse Leo X. ac deinde Clemens VII. per speciale indultum concesserunt ipsi Francisco I. suspensionem privilegiorum, si quæ Sedes Apostolica quibusdam Ecclesiis annuisset; permittentes interim Regi nominationem ad Prælaturas. Simile indultum Pius IV. postmodum Carolo IX. dedisse legitur; ac inter ea injungebatur omnibus Capitulis, ut si quæ prætenderent hujusmodi privilegia a Sede Apostolica accepisse, eorum literas Cancellario Regio examinandas traderent. Post hæc Reges Galliæ manserunt in possessione nominandi omnes sui Regni Ecclesias Cathedrales, vel quod privilegia in forma authentica non fuerint producta, vel quod longa possessio jus illud formaverit, & firmaverit; uti observat Pinsonius in Historia de Indultis; qui & ibidem refert plura Indulta Regibus Galliæ a variis Pontificibus concessa, quibus jus nominandi extenditur ad Provincias, & Ecclesias Concordatis non comprehensas.

XII. Regi Catholico similia quoque Indulta

dulta nominandi ad Cathedrales Ecclesias concessa, testantur unanimiter rerum Hispanicarum Scriptores; atque hodie Praesentatio, sive Nominatio fit a Rege, teste Garciâ *de Benef. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 217. " cujus juris praesentandi, ait, & patro„ natus praecipuum fundamentum est pri„ vilegium Apostolicum, quod habent Re„ ges Hispaniae „. Deinde ex Mariana in Historia Hispanica *lib.* 24. *cap.* 16. refert, quod " cum fuisset de hoc controversia, „ Sixtus IV. concessit perpetuo Regibus „ Castellae, quod in Episcopatibus eligen„ rentur per eos nominati, & petiti „. Quin & teste Marianâ *lib.* 24. *cap.* 5. uti ibidem etiam retulit Garcias, " Papa Adria„ nus VI. concessit Carolo Imperatori, „ Regi Hispaniarum, & ejus Successori„ bus jus praesentandi Episcopos Hispaniae, „ qui ante providebantur ad supplicatio„ nem Regum „.

XIII. De hoc jure Regum Hispaniae latius tractat Covarruvias ad *cap. Possessor part.* 2. §. 10. *num.* 5. ibique observat, quod non tantum ex privilegio, sed vi juris patronatus competat Regibus Catholicis jus praesentandi: " Siquidem, ait, „ Hispaniarum Reges Patronatus jus ob„ tinent in Ecclesiis Cathedralibus, cum „ eas erexerint, construxerint, & amplis „ patrimoniis dotaverint „.

Uno verbo, uti recte monet Covarruvias, " absque ulla controversia Hispania„ rum Reges jus, & quasi possessionem „ habent ab eo tempore, cujus initium „ memoriam hominum excedit, eligendi, „ & nominandi eos, qui a Romanis Pon„ tificibus sunt praeficiendi, ita quidem, „ ut nisi a Rege nominatus nemo possit „ his dignitatibus insigniri „.

XIV. Et in Bulla erectionis novorum Episcopatuum Belgii, Paulus IV. Philippo Regi, ejusque Successoribus, qui pro tempore ejusdem Regionis (scilicet ejus partis inferioris Germaniae, quae Philippo Regi Catholico haereditario jure subjecta erat) in temporalibus Domini essent, jus nominandi Romano Pontifici pro tempore existenti personas idoneas ad dictas Ecclesias, quotiescumque illas vacare contingeret, per eumdem Pontificem in Archiepiscopos, & Episcopos ad Nominationem hujusmodi ordinandos, in perpetuum reservavit.

XV. Pari jure omnes pene Principes, & Reges Catholicos suarum respective Ditionum Episcopos nominare asserit Martha Tractatu de Jurisdictione *part.* 2. *cap.* 4. & latius Michaël Roussel in Historia Pontificiae Jurisdictionis *lib.* 2. *cap.* 7.

XVI. Porro " Principes nostri (uti post Boërium Eponem, advertit Zypaeus in Jure novo tit. de electione *num.* 3.) „ cum ad Episcopatum aliquem nominant, „ praesantur, se id facere vigore *Regaliae*, „ *Indulti Apostolici*, seu *quovis* alio jure „ sibi competente. Pontifex vero in litte„ ris confirmationis providet nominato in „ vim *Indulti Apostolici*, omissâ *Regaliae* „ mentione, utpote quasi rejectae, si non „ agnitae „.

CAPUT V.

Quae conditiones in Nominatione Regia sint servandae.

1. *Nominandus secundum Concordata Galliae debet esse graduatus in Jure, vel in Theologia*.
2. *An magis expediat, ut sit graduatus in Theologia, quam in Jure?*
3. *Exceptio a dicta Regula Concordatorum*.
4. *Rex Catholicus, aliique Principes ex praecepto Concilii Tridentini quales nominare debeant?*
5. *Decretum Tridentini ostendit, non exiguam curam adhibendam in concedendis gradibus Academicis*.
6. *Vi Concordatorum Galliae nominatio fieri debet intra sex menses a die vacationis*.
7. *Si Rex personam non qualificatam nominaverit, tenetur intra tres menses a die recusationis aliam nominare*.
8. *Quomodo recusatio intimanda, & cui?*
9. *Praedictae limitationi temporis non adstringitur Rex Catholicus, nec alii Principes*.
10. *Pontifex vigore praedictorum Concordatorum libere providere potest de Ecclesiis apud Sedem Apostolicam vacantibus: & quid sit ibidem vacare?*

11. *In-*

11. *Interdum Rex Galliæ provisioni Pontificis se opponere posset*.
12. *Regia nominatio Pontifici præsentanda*.
13. *Speciales conditiones in Concordatis seu Indultis in Nominatione Regia sunt servandæ*.

I. PLures conditiones in Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. in Nominatione Regia servandæ præscribuntur. Et quidem, quod ad personam a Rege nominandam attinet, decernitur, nominandum a Rege esse debere " Virum „ gravem, Magistrum seu Licentiatum in „ Theologia, aut in utroque Jure seu in „ altero Jurium Doctorem, aut Licentia„ tum in Universitate famosa, & cum ri„ gore examinis, & in xxvii. ætatis suæ „ anno ad minus constitutum „.

II. Notat autem Michaël Roussel in Historia Jurisdictionis Pontificiæ *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 19. quod Henricus II. statnerit in Comitiis Blesensibus, neminem se nominaturum, nisi qualitates haberet; ac insuper voluerit, ut nominatus examinaretur ab Episcopo, vel Archiepiscopo, & duobus Theologis: " Sed tutius esset, ait „ Roussellius, neminem nominari, nec „ nominatum admitti, nisi qui *Theologiæ* „ *Doctoratum optimo marte meruisset*; sic „ enim dignitas Ecclesiæ, quæ maxime „ viget in doctis, & bene moratis Præsu„ libus (a doctrina autem præclari mores plerumque nascuntur, ut ab ignorantia pravi) „ facile restitueretur: id„ que absolute addi Concordato debue„ rat; siqnidem nemo nescit, quam fa„ cile gradus Jurium obtineantur, ut ex „ illis doctus, & capax præsumi non de„ beat „.

Videant qni hodie annuendis Gradibus Academicis præsunt, an hoc Roussellii dictum hodie non verificetur.

III. Porro conditioni de gradu Academico in nominando requirendo, hæc moderatio subjicitur: " Exceptis consangui„ neis Regis, ac personis sublimibus ex „ causa rationabili & legitima, in No„ minatione, & Apostolicis litteris expri„ menda, necnon Religiosis Mendicantibus „ *Reformatis*, *eminentis* scientiæ, & *excel*„ *lentis* doctrinæ, qui juxta Ordinis Re„ gularia Instituta ad Gradus hujusmodi „ assumi non possunt „.

IV. Rex Catholicus, aliiqne Principes, licet legibus horum Concordatorum non adstricti, nihilominus easdem pene circa Nominandas personas quoad hunc articulum, leges servare tenentur vi Concilii Tridentini, quod *Sess.* 22. *cap.* 2. *de Reform.* præscribit: " Ut quicumque posthac ad „ Ecclesias Cathedrales erit assumendus „ præter ceteras qualitates, scientiâ ejus„ modi polleat, ut muneris sibi injungen„ di necessitati possit satisfacere. Ideoque „ antea in Universitate studiorum Magi„ ster, sive Doctor in Sacra Theologia, vel „ Jure Canonico merito sit promotus, aut „ publico alicujus Academiæ testimonio „ idoneus ad alios docendos ostendatur „.

V. Hinc notandum, Synodum Tridentinam in defectum Gradus Academici requirere, ut Nominandus, sive Promovendus *publico* alicujus Academiæ *testimonio* idoneus ad alios docendos ostendatur; adeoque non obscure insinuare, & supponere, Gradus Academicos esse publica eruditionis ac scientiæ testimonia; ac consequenter, qui his muniti fuerint, alio publico Academiæ testimonio non indigeant.

Hinc patet, quam soliciti esse debeant Doctores, quibus admissio ad hujusmodi Gradus incumbit, ne publica illa eruditionis, ac capacitatis testimonia annuantur iis, qui scientiâ atque capacitate, quam Gradus præfert, debite non sunt instructi: ne alias levius illa concedentes, Ecclesiæ ac Fundatoribus, qui Gradus illos tamquam eruditionis testimonia requisierunt, in re summi momenti imponatur.

Unde inter rationes, qnibus plus ille Parisiensis Universitatis Cancellarius Joannes Gersonius ad renuntiandum Officio Cancellarii movebatur, hæc una erat: " Co„ gor ad deliberationem aliorum, vel pro „ consuetudine temporis, *ignaros* scientiâ, „ & *perniciosis* moribus promovere „. Ad qnæ reflectens Joannes Sinnichius ait: " Censuit nimirum, indignorum ad Gra„ dus Academicos promotionem *gravem* „ esse *iniquitatem*; ideo utique, quia „ *immanem* Reipublicæ tam Ecclesiasticæ, „ quam Politicæ infert perniciem „. Saul Exrex. *lib.* 1. *cap.* 122. §. 465.

VI. Aliæ sunt conditiones in præfatis Concordatis, quæ respiciunt tempus, intra quod Nominatio a Rege fieri debet; nimirum intra *sex menses* a die vacationis Ecclesiarum computandos.

VII. Deinde additur: " Et si contigerit, Regem personam taliter *non qualificatam* ad dictas Ecclesias sic vacantes nominare, nos (Leo X.) & Successores seu Sedes hujusmodi de persona sic nominata iisdem Ecclesiis minime providere debeat: Sed teneatur idem Rex infra *tres alios menses a die recusationis* personæ nominatæ non qualificatæ, solicitatori Nominationem non qualificatam prosequenti, *consistorialiter* factæ intimandæ computando, alium supra dicto modo nominare ".

Prima ergo Nominatio per Regem fieri debet *infra sex menses a die vacationis;* si autem nominata sit persona, non qualificata juxta præscripta in Concordatis, eamque Pontifex confirmare recusaverit, alium nominare Rex poterit, sed intra *tres menses*; si vero prima Nominatio Regia non fuerit plene sortita effectum; utpote quia nominatus consentire recusavit, vel post consensum juri suo renuntiat, aut forte diem clausit extremum, seu propter occultum ejus vitium Nominatio irritatur, tunc, inquit Rebuffus, Rex habebit alios *sex menses*, ac si vacatio nova esset.

VIII. Prædicti vero *tres menses* computandi sunt a die *recusationis intimatæ prosequenti* Nominationem.

Hinc infert Rebuffus in Commentario ad Concordata titulo *de Regia Nominatione*, verbo *prosequenti*, quod *solicitator* Regis debeat prosequi Nominationem factam per Regem: " Atque per hoc infertur, ait Rebuffus, quod Rex tenetur habere Romæ *solicitatorem*, qui Nominationem hanc prosequatur. Quod si *solicitator* mortuus sit, tunc putarem, ait idem, recusationem posse intimari *Procuratori Nominati*, vel illi cui directæ sunt litteræ, forte etiam posset eo casu recusatio intimari *Protectori* Galliarum, vel alteri *negotia* Regis Romæ *gerenti*, vel alteri *solicitatori* prosequenti hanc Nominationem ".

Imo juxta stilum hodiernum, Rex tres litteras Romam pro expeditione, ac prosecutione Nominationis mittit. Unam ad Pontificem, alteram ad suum Legatum Romæ residentem, & tertiam ad Cardinalem Protectorem Regni Franciæ; qui etiam in Consistorio negotium illud proponit ac refert; uti titulo sequenti dicetur.

Porro hæc *recusationis intimatio* nequaquam fieri debet *consistorialiter*, uti nonnulli ex verbis Concordati concludere voluerunt, sed *recusatio* tantum *consistorialiter*, sive in *Consistorio* concludenda est; quemadmodum observat, & probat Rebuffus loco citato, verbo *Consistorialiter*.

IX. Porro eâ temporis limitatione per Concordata præfixâ nec Rex Catholicus, nec alii principes Concordatis hisce non comprehensi constringuntur; quinimo Regibus Hispaniæ non currit tempus *quatuor mensium*, quod de jure omnibus Patronis laicis præscriptum est; etiamsi *sciat* Rex vacationem; idque ex legitima præscriptione, quâ omnes Reges Hispaniæ *tuti* sunt, ait Garcias *de beneficiis part.* 10. *cap.* 2. *num.* 34. " eo quod impediti multis occupationibus tam in bello, quam in pace, non possint intra illud tempus præsentare. Et ita *semper practicari videmus*, cum Rege enim non curatur de tempore, & termino ad præsentandum, tam in Episcopatibus, quam in aliis præsentationibus ".

X. Præscribitur prterea in sæpe dictis Concordatis, quod de Ecclesiis per *obitum* apud *Sedem* Apostolicam vacantibus, semper, etiam nullâ Regis præcedente Nominatione, *libere* per *Pontificem* provideri possit.

" Tunc dicitur *apud Sedem* vacare, (ait Rebuffus in verbo, *apud Sedem*) etiamsi in locis vicinis per *duas dietas* moriatur, sive ibi occasione *Curiæ* moraretur, sive *aliâ causâ* apud *Sedem prædictam* esset ".

Restringitur autem vacatio hæc ad vacationem *per obitum:* ideoque si per resignationem, aliove modo apud Sedem vacare contigerit, Pontifex providere non poterit, nisi prævia Nominatione, aut saltem prævio Regis consensu, uti notat Rebuffus verbo, *per obitum;* & latius prosequitur Fevretius *lib.* 2. *de abusu cap.* 7. *num.* 11.

XI. " Pos-

XI. " Posset etiam Rex Franciæ (inquit Rebuffus ibidem verbo , *Provideri possit*) „ in hoc casu quando vacat per „ obitum in Curia , contra provisum per „ Papam se opponere , & excipere , si ti„ meret *de conjuratione* , seu *proditione patriæ* , seu revelatione *secretorum* suorum „ ratione patriæ , unde provisus est oriun„ dus , vel propter parentes suos , qui sem„ per Regi fuerunt infesti , & tunc esset „ audiendus , quia satis prosequitur inte„ resse proprium „ .

XII. Denique vi Concordatorum , Regia Nominatio ad Romanum Pontificem deferenda est ; a quo solo provisoria seu confirmatoria diplomata concedi possunt ; quod hodie etiam in aliorum quorumcumque Regum , ac Principum Nominatione; quin & in electione, quæ vi Concordatorum Germaniæ fit, ubique obtinet; idque contra pristinam , ac etiam jure Decretalium stabilitam Ecclesiæ disciplinam , quæ Episcoporum confirmationem , vel Conciliis Provinciabbus , vel Metropolitanis deferebat , uti latius titulo sequenti exponetur.

XIII. Si quæ præterea speciales conditiones in Concordatis , aut Indultis , vel privilegiis , quibus Regibus , & Principibus jus nominandi concessum est , fuerint expressæ , & acceptatæ , hæ indubie juxta tenorem expressum servandæ sunt , præter illa, quæ ipsa ratio, & divina lex omnibus, quibus jus nominandi , aut eligendi Ministros Ecclesiæ competit , servanda præscribit.

CAPUT VI.

Quædam circa Electionem , & Nominationem Episcoporum invariata manserunt.

1. *Qui ad Electionem , & Nominationem concurrunt , tenentur bonum Ecclesiæ præ oculis habere.*
2. *Patroni etiam laici vi sui juris Ecclesiæ Ministros designant.*
3. *In distributione Beneficiorum committitur acceptatio personarum , dum ex humano respectu minus dignus digniori præponitur.*
4. *Probatur auctoritate S. Thomæ.*
5. *In promotione ad Episcopatum acceptio personarum est grave peccatum.*
6. *Nominationem Episcoporum recusavit Valentinianus Imperator, & quare?*
7. *Ludovicus VI. Galliarum Rex noluit acceptare Privilegium conferendi munia Ecclesiastica.*
8. *Idem fecit S. Ludovicus.*
9. *Quam solicitus hic fuerit, ut digni ad munia Ecclesiæ promoverentur.*
10. *Qui in Nominatione ad Episcopatus non multum sunt soliciti de qualitatibus promovendorum , convincuntur non satis æstimare pretium animarum.*
11. *Ab Episcopatu repellendi ambientes.*
12. *Prævie ad Nominationem diligens instituenda inquisitio.*
13. *Pro obtinendo bono Pastore, tum publicæ, tum privatæ preces instituendæ.*
14. *Quomodo ad has populus excitandus?*

VAriam fuisse circa personas eligentes, aut ad electionem concurrentes disciplinam , & electionis formam , ex Historiis , & sacris Canonibus , aliisque Ecclesiasticis monumentis in præcedentibus sufficienter est ostensum .

I. Verum quæcumque in his potuerit pro ratione temporum , aut locorum intervenire mutatio , illud semper mansit , & manebit immutabile, ac invariabile, quod quicumque , sive Clerici , sive Laici ; seu Reges , seu populus ad Electionem , vel Nominationem concurrant , teneantur in Electione , sive Nominatione bonum Ecclesiæ , cui Pastor præficiendus est , præ oculis habere .

II. Indubitatum quippe est, quod etiam Reges , aliique Patroni laici vigore juris patronatus , aut indulti , vel alterius tituli ad Episcopatus, ceteraque Ecclesiastica Beneficia nominantes , aut præsentantes , vi illius Ecclesiæ Ministros designent , atque Ecclesiastica munia distribuant .

III. Certum autem est , in distributione Beneficiorum , seu officiorum Ecclesiæ eam qualitatem personæ attendendam esse, quæ personam magis idoneam, aut utilem ad ministrandum , & serviendum Ecclesiæ ostendit; id est, attendendam esse qualita-

tem, quæ ad bonum Ecclesiæ facit.

Hinc ulterius consequitur, quod quicumque ad Beneficia nominant, vitium acceptionis incurrant, ipsamque justitiam distributivam lædant, si ex humano aliquo respectu, & intuitu qualitatis personæ, aut motivi, quæ nullatenus Ecclesiæ utilitatem respiciunt, nec personam ministerio, ad quod eligitur, digniorem reddunt, ad nominandum aliquem minus dignum, relicto digniore, moveantur.

IV. " Si potest haberi aliquis magis " idoneus (ait Sanctus Thomas 2.2. *quæst.* 63. *art.* 2. *ad* 3.) erga aliquam dignita" tem, & alius præferatur, oportet quod " hoc sit propter aliquam causam: quæ " quidem si *pertineat ad negotium*, quan" tum ad hoc erit ille, qui eligitur, ma" gis idoneus: si vero non pertineat ad " negotium, id quod consideratur ut cau" sa, erit *manifeste acceptio personarum* ".

V. " Nec sane quantum arbitror (in" quit S. Augustinus *epist.* 54.) putandum " est, leve esse peccatum in personarum " acceptione habere fidem Domini nostri Je" su Christi; si illam distantiam sedendi, " & standi ad honores Ecclesiasticos refe" ramus. Quis enim ferat eligi divitem " ad sedem honoris Ecclesiæ, contempto " paupere instructiore atque sanctiore ".

Si hoc generatim de *honoribus Ecclesiasticis* putaverit Augustinus, quid non censendum, si hæc personarum acceptio ad *Episcopatus* referatur: Nam, ut merito monuerunt Patres Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* " Si in quibuslibet Eccle" siæ gradibus providenter scienterque ca" vendum est, ut in domo Domini nihil " sit inordinatum, nihilque præposterum: " multo magis elaborandum est, ut in " Electione ejus, qui supra omnes gradus " constituitur, non erretur. Nam totius " familiæ Domini status, & ordo nutabit, " si quod requiritur in corpore, non in" veniatur in capite ".

Ac deinde tamquam ex prædictis consequens subjungit: " Omnes vero & sin" gulos, qui ad proportionem præficien" dorum quodcumque jus quâcumque ra" tione a Sede Apostolica habent, aut " alioquin operam suam præstant; nihil " in iis pro præsenti temporum ratione " innovando, hortatur & monet, ut in " primis meminerint, nihil se ad Dei glo" riam, & populorum salutem utilius pos" se facere, quam si bonos Pastores, & " Ecclesiæ gubernandæ idoneos promovere " studeant, eosque alienis peccatis commu" nicantes *mortaliter* peccare, nisi quos *di" gniores*, & Ecclesiæ *magis utiles* ipsi ju" dicaverint; non quidem *precibus*, vel " *humano affectu*, aut *ambientium sugge" stionibus*, sed eorum exigentibus meritis, " præfici diligenter curaverint; & quos " ex legitimo matrimonio natos, & vitâ, " ætate, doctrinâ, atque aliis omnibus " qualitatibus præditos sciant, quæ juxta " Sacros Canones, & Tridentinæ hujus " Synodi Decreta requiruntur ".

VI. Hoc periculum in Electione, seu Nominatione ad Ecclesiæ ministeria, præsertim Episcopatus, expendens Valentinianus Imperator, ad eligendum Mediolanensem Episcopum Synodum Episcoporum quidem convenire jussit; eosque exhortatus est, ut talem eligerent Episcopum, qui *non solo verbo*, *sed etiam conversatione gubernet subjectos*, & *totius semetipsum imitationem virtutis ostendat*, *testemque doctrinæ conversationem bonam habeat*; at cum Synodus petiisset, ut *magis ipse decerneret* eligendum *sapiens*, & *pius*, mox respondit: *Supra nos est talis Electio. Vos enim gratiâ divinâ potiti*, & *splendore fulgentes*, *melius poteritis eligere*. Apud Gratianum *Dist.* 63. *Can.* 3.

VII. De Ludovico VI. Galliarum Rege refertur: " Reversus de Hierosolymi" tana contra Saracenos expeditione, cum " quidam Clericus Româ Papale quoddam " privilegium attulisset, quo in omni Ec" clesia Cathedrali sui regni jus conferen" di, cui vellet, primam vacaturam cum " cunctis fructibus medio tempore prove" nientibus, consequebatur, confestim com" bussit litteras, dicens: " *Malo illas hic comburere*, *quam si propter illas in inferno combureret*. Thomas Walsingam in hypodigm. Neustriæ.

VIII. Scribit Broymarus Cancellarius S. Ludovici Galliarum Regis in ejus vita; " cum ei instituendi Pastores a Pontifice " potestas facta esset, ad idque diploma " Legatus Romà rediens attulisset: quod " mea,

„ mea, inquit, Romæ negotia strenue „ obieris, laudo: quod mihi a Pontifice „ munus hoc retuleris, non probo. Intelligo enim *quanto cum periculo animæ* „ *meæ*, & regni id susciperem, ac protinus diploma in ignem projecit „.

IX. Quam vero ipse solicitus esset, ut optime in Ecclesiæ bonum de Beneficiis ad suam Nominationem spectantibus, provideretur, exponit Nangius in ejus vita *pag.* 369. " Sane in Beneficiis conferendis, quæ ad patronatum, sive donationem ipsius pertinebant, *Deum semper* præ oculis habebat, & Electis & probatis personis, quantum poterat, conferebat. Quas personas eligi, & *inquiri* faciebat per Cancellarium Parisiensem, „ & alios bonos viros „.

X. Et profecto Principes, eorumque Ministri, qui in nominatione ad Beneficia Ecclesiastica, præsertim Episcopatus, unde salus unius integræ Diœcesis magna ex parte dependet, soliciti non sunt, ut capaciores ac digniores promoveantur, convincuntur non æstimare pretium animarum. Divinitus enim jampridem dixit Hormisdas Papa *Epist.* 25. *cap.* 1. " Æstimet quis pretium Dominici Gregis, ut „ sciat quod meritum constituendi deceat „ esse Pastoris „.

XI. Sed proh dolor! frequenter amplius inquirunt, magisque anxii sunt, ut fidelem ac expertem constituant civitatis alicujus, aut castri Rectorem, aut Gubernatorem, cui salus & conservatio temporalis concredatur, quam quis constituatur Civitatis, aut Diœcesis Episcopus, cui tot animarum æterna salus committitur: non raro hîc vix aliud considerantes, quam quis pluribus commendationibus, ne dicam muneribus, & obsequiis sit instructus.

Utinam hi expenderint illud numquam satis expendendum Imperatorum in *L.* 31. *Cod. de Episcopis, & Clericis:* " Tantum ab ambitu debet esse sepositus (ordinandus Episcopus) ut *quæratur cogendus*, rogatus *recedat*, invitatus effugiat, „ sola ei suffragetur *necessitas* excusandi. „ Profecto *indignus* est Sacerdotio, nisi „ fuerit ordinatus *invitus* „.

XII. Laudandum ergo fuit Decretum Henrici II. Galliæ Regis in Comitiis Blesensibus promulgatum, ne Nominatio Regia ad Episcopatus fieret ante mensem a vacatione, ut maturius de persona nominanda deliberari, ac inquiri posset.

Quam hæc inquisitio necessaria sit, & quomodo nullatenus excusentur prætextu ignorantiæ, si omissâ sedulâ, ac studiosâ inquisitione, Ecclesiæ zelosum ac fidelem Ministrum non dederint, quibus jus eligendi, aut nominandi competit, multis ostendit S. Chrysostomus *Lib.* 1. *de Sacerd. cap.* 2.

Ulterius, quamvis moderna Ecclesiæ disciplina nec populum, nec Clerum saltem inferiorem ad electionem Episcoporum admittat, tamen illud semper verum manebit, tam populi, quam Cleri plurimum interesse, ut talis Pastor Ecclesiæ detur, qui boni Pastoris qualitatibus sit instructus.

XIII. Et quia scimus, cor Regis esse in manu Dei, & quod a Summo animarum Pastore dependeat, mittere operarios in messem suam, illud saltem populo & Clero incumbit, ut precibus ad Deum suis bonum Pastorem instanter, ac humiliter petant.

Quapropter durante disciplinâ, quæ electionem Clero, populoque deferebat, Visitator electioni intendens universos monebat. " Magnopere studendum est, dilectissimi fratres, *Deum suppliciter deprecari*, ut talem inter vos, ad suum servitium aptum, & vobis profectuosum „ per suam magnam clementiam manifestare dignetur. Ideoque admonemus, ut „ *triduana jejunia* ab omnibus in ista Parochia commorantibus fieri jubeantur, „ & ut *eleemosynæ* quantum quisque dare potuerit, in suo maneat arbitrio. Simulque omnes unâ voce, unâque mente „ omnipotentem Deum deprecemur, ut „ talis Dei famulus, Deoque dignus, & „ bonis hominibus acceptus, ad illam Venerabilem Sedem Pontifex eligitur, qui „ postmodum nullo vitio, nullâ reprehensione arguatur: sed sit bonis moribus „ ornatus, & sanctâ conversatione suffultus, Sacrisque Litteris imbutus, & idoneus Minister esse possit ad perficiendum „ ea, quæ ei commissa fuerint „.

Eâdem ratione, stante modernâ disciplinâ, Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 1. *de*

de reformat. statuit : " Ut cum primum
" Ecclesia vacaverit, supplicationes ac *pre-
" ces publicæ privatimque* habeantur, at-
" que a Capitulo per civitatem, & Diœ-
" cesim indicantur; quibus Clerus, popu-
" lusque bonum a Deo Pastorem valeat
" impetrare ".

XIV. Plurimum valebit ad excitandum populi devotionem, & fervorem, si animarum Directores frequenter, ac vivaciter populo exponant, quantum mali immineat sibi, si pro Pastore bono mercenarius, aut etiam lupus aliquis intret; quodque Deus interdum ob peccata populi permittat, ut non mercenarii duntaxat, sed & lupi in ovile suum intrent, illudque tum suis malis exemplis, & moribus, tum perversis doctrinis devastent, ovesque spiritualiter occidant.

T I T U L U S XIV.

De Confirmatione Episcoporum.

C A P U T I.

Ad quem spectet Episcoporum Confirmatio.

1. *Primitus ad Metropolitanum cum Episcopis Comprovincialibus spectavit.*
2. *Probatur ex Concilio Nicæno, & Laodiceno.*
3. *Confirmatio Romani Pontificis ad quem olim pertinuit?*
4. *Præcipua auctoritas erat penes Metropolitanum, & ad hunc solum sensim devolutum est Jus confirmandi.*
5. *Episcopi suburbicarii a Rom. Pontifice Jure Metropolitico confirmati, & ordinati.*
6. *Per* XIII. *secula apud Metropolitanum permansit.*
7. *Confirmatio Episcoporum non nisi posterioribus seculis ad Rom. Pontificem devoluta, & ab ordinatione sejuncta.*
8. *Per reservationes Pontificias seculo* XIV. *ad Sedem Apostolicam jus confirmandi devolvi cœpit.*
9. *Etiam post sublatas Reservationes mansit jus confirmandi penes Pontificem.*
10. *Concordata Germaniæ illud Sedi Apostolicæ deferunt.*
11. *Item Concordata Galliæ.*
12. *Similiter indulta, & Privilegia nominandi Episcopos Regi Catholico, aliisque Principibus concessa.*

I. ELECTIONEM Episcoporum multis seculis; præsertim in Ecclesia Latina suffragio Cleri, ac populi factam fuisse, supra ostendimus; una quoque ibidem notavimus, non eam fuisse hujus electionis vim, sive auctoritatem, ut necessario is esset ordinandus, quem populus ordinandum expetiisset; sed penes Metropolitanum cum Episcopis suffraganeis jus fuisse, electionem, electamque personam examinandi; utrum nimirum & illa Canonica esset, & hæc ad Ecclesiam regendam, & onus Episcopale sustinendum sufficiens: atque ulterius in potestate Metropolitani, & Episcoporum fuisse, electionem probare, vel improbare; prout eam vel Canonicam, aut minus Canonicam judicarent. Hoc insuper notandum, quod nec per ejusmodi electionem, uti hodie, jus aliquod *ad rem* ipsi Electo acquireretur, antequam per Metropolitanum, ac Episcopos Comprovinciales electio seu nominatio populi esset probata, & admissa; ipseque electus ordinatus, & in Cathedra collocatus.

II. Itaque Confirmatio electionis, vel nominationis approbatio primis Ecclesiæ seculis omnimoda erat penes Episcopos Ordinatores, id est, Metropolitanum cum Suffraganeis juxta Canonem IV. Nicænum, quo decernitur: " Episcopum oportet maxi-
" me quidem ob *omnibus*, qui sunt in
" Provincia *constitui*: si autem fit hoc dif-
" ficile, vel propter urgentem necessita-
" tem, vel viæ longitudinem, tres omni-
" no eumdem in locum congregatos, ab-
" sen-

„ sentibus quoque suffragium ferentibus, „ scriptisque assentientibus, tunc electio- „ nem fieri, eorum autem, quæ fiunt, „ Confirmationem in unaquaque Provincia „ *a Metropolitano* fieri „.

Hoc Canone non de sola ordinatione sive consecratione agi, sat innuit ipse consensus absentium in scriptis requisitus; qui ad confirmationem sive approbationem electionis, nequaquam ad ipsam formalem ordinationem sive consecrationem aliquid conferre potest.

Unde Canone 12. Synodi Laodicenæ edicitur, ut " Episcopi judicio Metropolitanorum, & eorum, qui circumcirca sunt „ Episcoporum, provehantur ad Ecclesiasticam Dignitatem; ii videlicet qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei, „ quam rectæ conversationis exemplo „.

☞ III. Quemadmodum electio Romani Pontificis eodem ritu, quo aliorum Episcoporum electio per Clerum, & populum per decem ut minus secula peracta fuit, uti titulo præcedenti probatum fuit; similiter & electionis confirmatio, & personæ electæ ordinatio juxta præscriptum Sacrorum Canonum, ac notanter Nicænorum, sicuti aliorum Episcoporum facta legitur.

Et quidem etiam seculo XI. eam fuisse usitatam formam confirmationis Romani Pontificis non obscure indicat Gratianus *Dist.* 23. *Can.* OMNES, ubi relatâ formâ electionis usitatâ Alexandri II. ætate dicit: *Quia Sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur Ecclesiis, atque ideo super se Metropolitanum habere non possit, &c.*

Cum igitur Episcopus Romanus nullum haberet supra se Metropolitanum, consequens apparebat, electum in Romanum Episcopum ad normam Canonum Nicænorum non esse confirmandum. Verum verba per Gratianum addita evincunt etiam eo tempore Romanum Episcopum ad instar aliorum Metropolitanorum confirmari consuevisse. Subjicit verbis jam relatis, *Cardinales* Episcopi *procul dubio* METROPOLITANI *officio funguntur, qui videlicet electum Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehunt*. Quæ verba non obscure significant electionem Romani Episcopi, non secus ac reliquorum Metropolitanorum, confirmationi, examini, ac judicio Episcoporum Provincialium fuisse subjectam.

Scitur enim, quod Episcopi, quos posterior ætas vocavit *Episcopos Cardinales*, sint ipsi Episcopi Romæ adjacentes, cum Episcopo Romano tamquam Metropolitano unam provinciam constituentes.

Quapropter dum in præcitato Decreto asseritur, *Episcopos Cardinales Metropolitani officio fungi, qui videlicet electum Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehunt*, perinde est, ac si diceretur, *Provinciales Episcopos vice Metropolitani fungi*, & electionem perficere & probare; atque hoc sensu Decretum hoc a pristina disciplina non discordat; quandoquidem sciatur Metropolitanos Episcopos ab Episcopis Comprovincialibus fuisse confirmatos & ordinatos, saltem iis temporibus, quibus nondum Patriarcharum jura per Orientem, & Occidentem essent stabilita. Scitur enim inter jura Primatum, & Patriarcharum tandem, & jus ordinandi Metropolitanos fuisse numeratum. ☜

IV. Synodi Nicæna, & Laodicena, quæ eodem seculo celebratæ fuerunt, deferunt, ut dictum est, Metropolitano, & Episcopis Comprovincialibus *constitutionem*, sive *provectionem* Episcoporum; idque indubie ob approbationem, & confirmationem electionis, quæ ab ipsis, secundum temporis illius disciplinam dependebat.

Quoniam tamen inter Episcopos Ordinatores, primus & præses esset Metropolitanus; neque semper omnibus Comprovincialibus Episcopis commodum esset, ad singulas Episcoporum ordinationes convenire, sensim ex quodam ut minus tacito Ecclesiæ consensu ad Metropolitanum, integrum pene devolutum est jus electiones discutiendi, easque vel ut Canonicas probandi, vel ut minus Canonicas reprobandi.

Et quidem Nicæna Synodus hanc Metropolitani auctoritatem in Episcoporum ordinatione in relato Canone non obscure expressit his verbis: " Potestas sane vel „ *confirmatio* pertinebit per singulas Pro- „ vincias ad Metropolitanum Episcopum „. Gratianus *Dist.* 64. *Can.* 1.

Et Canone 6. ait: " Illud generaliter „ clarum est: quod si quis præter *sententiam Metropolitani* fuerit factus Episco- „ pus,

„ pus, hunc magna Synodus definivit, „ Episcopum esse non oportere „. *Dist.* 64. *Can.* 8.

Hinc illud Innocentii I. " Extra *con-* „ *scientiam Metropolitani* Episcopi, nullus „ audeat ordinare Episcopum „. *Dist.* 64. *Can.* 5.

Quin & si inter Electores circa personam eligendam sit dissensio, Metropolitani est, eum ordinare, qui majoribus meritis juvatur: Ita enim ad Anastasium Thessalonicensem scribit S. Leo: " Cum ergo „ de summi sacerdotis electione tractabi- „ tur, ille omnibus proponatur, quem „ Cleri, plebisque consensus, *concorditer* „ postulavit; ita ut si in aliam forte per- „ sonam partium se vota *diviserint*, *Me-* „ *tropolitani judicio*, is alteri praeferatur, „ qui majoribus & studiis juvatur, & „ meritis „.

Synodus VII. *Can.* 2. Metropolitani munus esse declarat, futurum Episcopum examinare, probareque, an sacrâ scientiâ sit satis instructus.

☞ V. Notatum est, quod a primis seculis penes Metropolitanos praecipua fuerit auctoritas in electione, & ordinatione Episcoporum, atque sine consensu Metropolitani Episcopus ordinari non potuerit, quemadmodum & Synodus Nicaena *Canone* 5. expressit.

Itaque & Confirmatio, & Ordinatio Episcoporum spectare censebatur ad Metropolitanum cujusque Provinciae.

Verum & hoc scitur, quod sensim hoc jus Metropoliticum quorumdam Episcoporum extensum sit ad plures Provincias.

Et qoidem jus Metropoliticum Episcopi Romani, uti & Alexandrini tempore Concilii Nicaeni ad plures Provincias, & Ecclesias in illis consistentes se extendebat, uti probat *Canon 6.* hujus Synodi.

Unde hoc jure usum fuisse Episcopum Romanum, in Provinciis, & Ecclesiis Suburbicariis jure Metropolitico subjectis, non tantum tempore Concilii Nicaeni, sed & pluribus sequentibus seculis, evincitur ex Libro diurno Romanorum Pontificum, in quo Libro *cap.* 3. exhibetur per plures articulos sive titulos ritus Ordinationis Episcopi *Suburbicarii* per Pontificem Romanum.

Porro cum in hoc Libro diurno nullus ordinationis ritus praeterquam Suburbicarii occurrat, imo nec ullius alterius ordinationis tamquam ad Episcopum Romanum spectantis mentio fiat, non sine fundamento concluditur, tempore confecti hujus Libri, id est sub initium seculi VIII. Pontificem Romanum nullius Episcopi ordinationem sibi vindicasse, nisi Ecclesiarum Suburbicariarum, sibi jore Metropolitico subjectarum, uti ad Canonem VI. Nicaenum probatum est.

Cum vero eo tempore confirmatio una cum ordinatione perficeretur, consequens est toto illo tempore nullius alterius Episcopi confirmationem ad Romanum Episcopum pertinuisse.

Ulterius, quia eâ aetate confirmatio non sejungebatur ab ordinatione, mirum videri non debet nullum in dicto Libro diurno vestigium apparere confirmationis, prout hodie in usu est.

Quin & ritus ordinationis Episcopi Suburbicarii, ut in hoc Libro describitur, manifeste probat, Episcopum Romanum eodem ritu tum temporis ordinasse, & confirmasse Episcopos sibi jure Metropolitico subjectos, quo ceteri Metropolitani suos respective Episcopos suffraganeos, sive suae respective Provinciae.

Et eodem ritu ordinationis ibidem descripto *tit.* 8. habetur, quod Episcopus ordinatus non tantum Episcopo Romano tamquam suo Metropolitano, & Ordinatori obedientiam promitteret, sed & insuper suo Principi fidelitatem: quare & Garnerius huic titulo praefixit hoc summarium: " Episcopus addebat indiculum de „ obedientia erga Romanum Pontificem, & „ *fidelitatem erga Principem* servanda „. ☜

VI. Haec disciplina Metropolitano Confirmationem suorum Suffraganeorum attribuens per tredecim facile secula inconcussa permansit; eamque & jus commune Decretalium Gregorii IX. apertissime supponit, & confirmat: unde uno consensu tradunt Canonistae, Episcopum de jure communi confirmandum esse a suo Metropolitano.

Unde Joannes Eckius, ille famosus Lutheri Antagonista *lib.* 3. *de Primatu Petri cap.* 40. ait, ab antiquo constitutum, Episcopum quemlibet a suo Metropolitano confirmandum, & Metropolitanum a Primate,

mate, & Primatem a fuo Patriarcha? miraturque quomodo contra jura (quæ plurima ibidem profert) fuas Confirmationes Epifcopi, præfertim Germani, ex Roma petant. Pergit enim: " Quod jugum ne„ fcio quomodo Epifcopi excufferunt, ut „ Confirmationem, faltem in Germania, „ omnes ex Roma petant. Forfan Viri „ magni & potentes, ac natalibus illuftres, „ dedignabantur confirmari ab humilis ge„ neris Metropolitano. Hoc autem de „ Confirmatione per Metropolitanum fa„ cienda, conftitutum fuit in Concilio „ Nicæno, &c. „.

☞ VII. Quod modo dictum eft, confirmationem Epifcoporum penes Metropolitanos integram fuiffe jure Decretalium, id eft etiam feculo XIII. intelligi oportet de *vera* confirmatione electionis, quæ ipfam Epifcopi Ordinationem præcedere debebat; ut nec ante hanc confirmationem obtentam electus ordinari in Epifcopum poffet, neque adminiftrationi feu in temporalibus, feu fpiritualibus ullatenus fe immifcere.

Hujus generis confirmatio, etiam jure Decretalium, Metropolitanis integra manfit, neque a Sede Apoftolica per litteras, & Bullas obtineri debuit.

Ceterum & hoc verum eft, quod fimilis confirmatio, qualis hodie ordinationi præmitti debet, & per quam Epifcopatus quodammodo confertur, ab ipfa ordinatione *omnino feparata*, & fpeciales fuos effectus producens, prioribus feculis ignota fuerit; uti numero V. dictum fuit.

Quo vero tempore confirmatio Epifcoporum ab ipfa ordinatione cœperit fejungi, & fuos fpeciales effectus producere, incertum eft: admodum verifimile eft, non nifi circa feculum XI. aut XII. initium habuiffe: dum fcilicet Beneficiorum collatio, & provifio ab ipfa ordinatione feparari cœpit. Ipfa enim moderna Epifcoporum confirmatio in effectu eft Epifcopatus *collatio* feu *provifio*, quæ fimiliter, ut Beneficiorum provifio in ipfa ordinatione fiebat.

Unde & Pontifex juxta hodiernum ftilum afferit in litteris confirmationis fe Ecclefiæ *vacanti* de Paftore, & Epifcopo providiffe. ☜

VIII. Inquiritur quâ occafione Epifcopi aliquando pro fua confirmatione ad Sedem Apoftolicam recurrerint. Inter nonnullas occafiones, quæ folent afferri, illa certior videtur, fcilicet, quod ficuti per Refervationes Pontificias, quæ potiffimum a Joanne XXII. incrementum accepere, ad Sedem Apoftolicam feculo XIV. provifiones, five nominationes fuere devolutæ; atque eo titulo electiones Canonicæ quodammodo abolitæ; pariter jus confirmandi Epifcopos Metropolitanis ademptum, & Sedi Apoftolicæ fuerit refervatum. Indignum quippe credebatur, ut a Romano Pontifice ad Epifcopatum defignatus, a Metropolitano Confirmationem petere, & accipere juberetur. Quid enim id aliud, quam nominationem Pontificiam, Metropolitani judicio probandam, vel improbandam fubjicere?

IX. Licet vero hæ Pontificiæ refervationes quoad Epifcopatus & Prælaturas, five per Concordata, five per indulta, ac privilegia Regibus conceffa, quoad nominationes, & electiones ad Cathedrales Ecclefias fuerint in multis reftrictæ; fcilicet refervando ipfis Capitulis Canonicas electiones, uti contigit per Concordata Germaniæ; vel jus nominandi Regibus, ac Principibus indulgendo: tamen Confirmationes Romano Pontifici hactenus refervatæ manferunt; nec quidquam juris Metropolitanis reftitutum eft.

X. Et quidem Concordata Germaniæ volunt: " quod in Metropolitanis, & Ca„ thedralibus Ecclefiis immediate non fub„ jectis Sedi Apoftolicæ, fiant electiones „ Canonicæ, quæ ad dictam Sedem defe„ rantur; quas etiam, ait Pontifex Nico„ laus V. ad tempus conftitutum in Con„ ftitutione Nicolai Papæ III. quæ inci„ pit *Cupientes*, exfpectabimus, & elapfo „ dicto termino fi non præfentatæ, vel fi „ præfentatæ minus Canonicæ fuerint, „ providebimus, & fi Canonicæ fuerint, „ eas *confirmabimus*, nifi ex rationabili „ & evidenti caufa, ac de dictorum Fra„ trum confilio de digniori, & utiliori „ perfona duxerimus providendum, provi„ fo, quod Confirmati prædicti, & per „ nos provifi, Metropolitanis tamen fuis, „ & aliis præftent debita juramenta, & „ alia, ad quæ de jure tenentur „.

XI. Concordata similiter inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Franciæ habent, ut Rex virum gravem, qualitatibus ibidem expressis instructum, & alias idoneum infra sex menses a die vacationis Ecclesiarum, Romanis Pontificibus seu *Sedi Apostolicæ nominabit*, & de persona per Regem hujusmodi nominata per *Romanos Pontifices*, seu *Sedem* prædictam *providebitur*.

Itaque etiam vi horum Concordatorum requiritur Papæ provisio: " Alioquin si „ a Rege nominatus (inquit Rebuffus *de Regia ad Prælaturas nominatione*, verbo *Provideri*) „ receperit fructus Episcopatus „ *ante Papa provisionem*, amittit jus no„ minationis, & dicitur *intrusus* (a) „.

XII. Indulta quoque ac privilegia, quibus Romani Pontifices Regibus Hispaniæ, & Principibus nostris jus nominandi ad Cathedrales Ecclesias indulserunt, Confirmationem sive Provisionem Romanis Pontificibus seu Sedi Apostolicæ reservarunt; nec alteri, quam Sedi Apostolicæ personam a Rege præsentari volunt.

CAPUT II.

Confirmatio dari debet prævià causæ cognitione.

1. *Confirmanti merito applicatur illud Apostoli:* Manus cito nemini imposueris.
2. *Quid sit* manus cito imponere?
3. *Confirmatio danda est prævio diligenti examine.*
4. *Ante Confirmationem citandi, qui electioni se volunt opponere, & quomodo?*
5. *Informatio accipienda etiam circa personam electam.*
6. *Informatio facienda in loco, in quo Electus solitus fuit conversari.*
7. *Quam solicite inquisierit circa personam electam ante Confirmationem S. Gregorius.*
8. *Exactum fuisse institutum examen seculo nono in Provinciis Galliarum, ostenditur.*

I. CUm is, qui confirmat electum vel nominatum, eumdem instituat, ac proprie Ecclesiæ Pastorem provideat, & constituat; merito Innocentius III. in *cap.* 19. *de Elect.* confirmanti applicat illud Apostoli ad Timotheum: *Manus* CITO *nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis*. 1. *ad Timoth.* 5. 22.

II. " Quid vero est (ait S. Leo *epist.* „ 1. *cap.* 2.) CITO *manus imponere*, nisi „ ante ætatem maturitatis, ante tempus „ *examinis*, ante meritum laboris, ante „ experientiam disciplinæ, Sacerdotalem „ honorem tribuere *non probatis* „. Gratianus *Dist.* 78. *Can.* 3.

III. Merito ergo jampridem Sacris Canonibus cautum fuit, ne Metropolitani, aliique Prælati, quibus jus confirmandi seu probandi electiones, aut nominationes ad ministeria Ecclesiastica præsertim Episcopatus competit, præcipitanter sine prævio, maturo, ac diligenti examine, & informatione ad Confirmationem prosiliant. Hos renovans Concilium Lateranense sub Innocentio III. "irrefragabili Constitutio„ ne sancivit, quatenus cum quisquam ad „ regimen animarum fuerit electus, is ad „ quem pertinet ipsius confirmatio, dili„ genter *examinet*, & *electionis processum*, „ & *personam electi*: ut cum omnia rite „ concurrerint, munus ei Confirmationis „ impendat: quia si secus fuerit incaute „ præsumptum, non solum dejiciendus est „ indigne promotus, verum etiam *indigne* „ *promovens puniendus*. Ipsum quoque de„ cernimus hac animadversione puniri: ut „ cum de ipsius constiterit negligentia, „ maxime si hominem insufficientis scien„ tiæ, vel inhonestæ vitæ, vel ætatis il„ legitimæ approbaverit: non solum con„ firmandi primum successorem illius ca„ reat potestate, verum etiam (ne aliquo „ casu pœnam effugiat) a perceptione pro„ prii Beneficii suspendatur, quousque (si „ æquum fuerit) indulgentiam valeat pro„ me-

(a) In Galliis non diceretur *Intrusus*, si *ante Papæ Provisionem* Episcopo, aut Abbati nominato Rex tribueret Beneficii fructus: ea enim Regis Galliarum facultas nititur Jure Regaliæ.

„ mereri. Si vero convictus fuerit in hoc „ per malitiam excessisse, graviori subjaceat ultioni „. *Cap.* 44. *ü de Elect.*

IV. Si electus coëlectum, aut specialem suæ electionis adversarium habeat, is ante Confirmationem *nominatim* vocandus erit; alias ubi *concors* fuit electio, aut nullus *nominatim* se electioni opponit, generale ac peremptorium edictum proponendum est in Ecclesia, in qua electio facta est: ut si qui sint, qui se volunt opponere, constituto termino veniant. *Cap. fin. de elect. in VI.* ubi & Confirmationes hisce non observatis factæ, declarantur viribus omnino carere, irritæ & inanes.

V. Examen, seu informationem esse faciendam, non tantum circa electionis processum, sed etiam *personam electi*, declarat citatum Lateranensis Concilii sub Innocentio III. Decretum, & quidem quod tria præcipue inquirenda sint in persona electi, videlicet, ætas legitima, morum honestas, & litteratura sufficiens, scribit idem Innocentius Archiepiscopo, & Capitulo Capuano in *cap.* 19. *ü de Elect.* IN INTEGRA.

VI. Quia vero vita cujusque exactius nosci potest in loco, in quo quis diu conversatus fuit, ibidem inquirendum est de moribus electi, *cap.* 3. *ü de elect.* quod sub nomine Gregorii III. retulit Raymundus; at uti recte notavit Antonius Augustinus in notis ad primam collectionem Decretalium, fragmentum est, licet truncatum, & in nonnullis immutatum, *Epist.* 18. *lib.* 8. S. Gregorii ad Anthemium Subdiaconum Campaniæ; ex qua apparebit, quam fuerit hic S. Pontifex solicitus, ut accurate de vita, moribusque electi esset instructus, priusquam electionem suo assensu probaret, atque una intelligetur, quam utile sit ad intellectum Decretalium, recurrere ad fontes, e quibus sua Raymundus, aut alii Decretalium Collectores hauserunt: uti latius in tractatu Historico-Canonico in Canones *part.* 8. *cap.* 1. §. 6. monui.

VII. Itaque in citata Epistola scribit S. Gregorius: " Postquam is, qui ad Episcopatum Surentinæ civitatis electus fuerat, aptus nobis visus non est, Amandum Presbyterum Oratorii S. Severini „ quod in castro Luculano situm est, elegerunt. Ea propter experientiæ tuæ „ præcipimus, ut eumdem Presbyterum, „ excusatione postposita, sub omni ad nos „ studeat festinatione transmittere: quatenus petentium desideria cum Christi auxilio, si nihil est quod eum impediat, „ impleantur. Cujus vita vel actus, quia „ melius possunt illic, ubi diu est conversatus, agnosci, curæ tuæ sit cum fratre, & Episcopo nostro Fortunato de „ eo *diligenter inquirere*. Et si nulla sunt, „ quæ ad Sacrum Ordinem obsistere valent, ad nos debet omni postposita tarditate transmitti „.

VIII. Quam exactum examen super electionis processu, & persona electi per Metropolitanum seculo nono, etiam hisce in partibus institueretur, abunde probat examinatio Willeberti Catalaunensis ordinandi Episcopi per Hincmarum Remensem Metropolitanum, assidentibus Provinciæ Remensis, & aliarum Provinciarum Episcopis: quæ extat integra in appendice *tom.* VIII. Conciliorum Generalium editionis Labbeanæ *col.* 1878.

Firmum itaque, & constans semper fuit, Confirmationem Episcoporum non esse *leviter* annuendam; sed serium tam super qualitatibus electi, quam forma electionis examen esse præmittendum; quamvis ritus hujus examinis, & Confirmationis pro temporum, & locorum diversitate varius fuerit; quemadmodum in sequentibus ostendetur.

CAPUT III.

Per quos, & qua forma hodie informatio de Nominatis ad Episcopatus sumatur?

1. *Synodus Tridentina non determinavit per quem, aut qua forma facienda sit informatio.*
2. *Vult dicta Synodus, ut in Synodo Provinciali forma præscribatur.*
3. *Forma examinis in Synodo Provinciali Cameracensi anno* 1565. *præscripta.*
4. *Eadem in Synodo ejusdem Provinciæ anno* 1586. *& in Mechliniensi anno* 1570. *probatur.*

Z 2 5. *Pa-*

5. *Patres harum Synodorum non crediderunt, per Synodum Tridentinam solis* Nuntiis *Apostolicis informationem demandatam fuisse.*
6. *Neque id in Gallia creditum, & quid in Comitiis Blesensibus super forma examinis decretum?*
7. *Gregorius XIV. & Urbanus VIII. declararunt, informationem non esse sumendam per Ordinarios, nisi defi*cientibus *Legatis Sedis Apostolicæ.*
8. *Synodus Provincialis Mechliniensis anno 1607. recepit Bullam Gregorii XIV.*
9. *Conformiter ad illam Bullam in Belgicis Provinciis soli Nuntii Apostolici, exclusis Ordinariis, informationes accipiunt.*
10. *In Gallia id non æque receptum.*
11. *Quid anno 1596. Notabiles Regni in conventu Rothomagensi de hac re Regi proposuerint?*
12. *Quid occasione Nominati ad Episcopatum Convennarum anno 1639. a Parlamento Parisiensi decretum sit.*
13. *Praxis Galliæ habet, quod Nominatus jubeat informationes accipi per Episcopum ultimæ suæ residentiæ.*
14. *Omnes, quibus jus nominandi, aut confirmandi Episcopos competit, merito de vita, & moribus inquirunt.*
15. *Pontifices a facienda informatione excludunt, qui Nominatum in tertio consanguinitatis, aut affinitatis gradu contingit.*
16. *Prælati ad faciendam informationem designati, tenentur eam facere* per se.
17. *Prælatus inquirens per se ex officio testes vocare, & examinare debet; idque secreto.*
18. *Testes debent esse viri graves, prudentes, & pii.*
19. *Testes debent scire, quæ requirantur in promovendo ad Episcopatum.*
20. *Consanguinei, & familiares; item æmuli, & inimici in testes non recipiendi.*
21. *Non sufficit aliquem gradu Academico esse insignitum, sed major de ejus doctrina habenda notitia.*

I. Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 2. *de reformat.* expressis qualitatibus in assumendo ad Ecclesiam Cathedralem requisitis, subjungit: " Quarum rerum in„ structio, si ejus notitia nulla aut recens „ in Curia fuerit, a Sedis Apostolicæ Le„ gatis seu Nuntiis Provinciarum, aut „ ejus Ordinario, eoque deficiente, a vi„ cinioribus Ordinariis sumatur „.

Decretum hoc nequaquam determinat, per quem, aut quâ formâ in singulis Provinciis informatio, sive instructio de qualitatibus assumendi ad Ecclesiam Cathedralem sumenda sit: sed eam vel a Legatis seu Nuntiis Apostolicis, aut Ordinario ejus, qui assumendus est, accipi posse tantummodo dicit: quod & non obscure insinuat *Sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* ubi expresse fatetur, in accipienda hac informatione, *non uniformem* rationem ubique ex nationum, populorum, ac morum varietate posse adhiberi.

II. Quapropter mandat: " ut in Pro„ vinciali Synodo per Metropolitanum ha„ benda, præscribatur, quibusque locis, „ & Provinciis *propria examinis*, seu in„ quisitionis, aut instructionis faciendæ „ *forma*, Sanctissimi Romani Pontificis *ar*„ *bitrio* approbanda, quæ magis eisdem „ locis *utilis*, atque *opportuna* esse vide„ bitur „.

III. Conformiter huic Tridentino Decreto, Synodus Cameracensis Provincialis anno 1565. titulo *de examine Episcoporum*, formam inquisitionis, sive informationis de nominato ad Cathedralem Ecclesiam his verbis expressit: " Ubi autem vel electio, „ vel postulatio, aut nominatio facta fue„ rit; per eos eumve, quorum aut cujus „ interfit, auctoritate Metropolitani, aut „ si defuerit, vicinioris Episcopi Provin„ ciæ, affixis schedulis denuntiatoriis ad val„ vas vacantis Ecclesiæ, denuntietur pate„ re aditum omnibus, qui sciant aut im„ pedimentum, aut vitium esse aliquod, „ quamobrem electus, vel postulatus, aut „ nominatus minime promoveri debeat; „ ut libere, ac tuto eidem Episcopo aut „ Archiepiscopo denuntianti intra tempus „ definitum significent: idemque assumptis „ secum duobus vacantis Ecclesiæ Canoni„ cis testes productos audiat, & examinet: „ quæraturque de natalium integritate, de „ ætate, an sit annorum triginta; de vi„ ta,

„ ta, moribus, & exercitiis, de gradu, „ statu, facultate, an Doctor, an doctus „ saltem; sitque iis virtutibus præditus, „ quas Apostolus in Episcopo requirit, & „ an sex mensium spatio in sacro Ordine „ fuerit constitutus. Quæ omnia fideliter „ descripta, ac ejusdem Episcopi, aut Ar„ chiepiscopi manu, ac sigillo firmata, & „ obsignata, mittantur ad S. D. Papam, „ ut sufficienter instructus confirmare tu„ tius electum, postulatum, aut nomina„ tum queat „.

IV. Et ejusdem Provinciæ altera Synodus anno 1586. habita, vult, ut " no„ vo Episcopo Electo, aut Nominato „ processus super ejus doctrina, & mori„ bus Romam transmittendus fiat, juxta „ dispositionem, ait, Decreti primi Con„ cilii Provincialis „. *Tit.* 17. *cap.* 9.

Similem formam sumendæ informationis in Synodo Provinciali Mechliniensi, titulo *de Episcopis cap.* 1. & 2. præscriptam habemus.

V. Hinc patet, quod tametsi Episcopatuum Belgii tunc temporis provisio ac Confirmatio a Sede Apostolica petenda, & accipienda esset, nihilominus instructio seu informatio super qualitatibus promovendorum per Metropolitanum, aut eo absente, per seniorem Suffraganeum fieret; adeoque nec crederent Synodorum harum Patres, vi Decreti Concilii Tridentini solis Legatis, seu Nuntiis Sedis Apostolicæ jus sumendi informationes competere.

VI. In Gallia quoque non obstante prædicto Concilii Tridentini Decreto, informationes nequaquam per Nuntios Apostolicos, sed per Ordinarios pluribus annis factæ sunt.

Nam in Comitiis Blesensibus anno 1576. inter alia decretum fuit, ut priusquam litteræ Nominationis Regiæ ad Pontificem mitti solitæ expediantur, nomina eorum qui per Regem Nominati sunt, mittantur ad *Episcopum Diœcesanum* loci, ubi Nominati *ultimis annis* resederint, & domicilium habuerint; ac etiam ad Capitula Cathedralium Ecclesiarum vacantium, qui respective inquirent de vita, moribus, bona disciplina, & conversatione Catholica dictorum Nominatorum, & de omnibus conficient legitimos processus verbales, quos clausos & obsignatos quantocius transmittent.

Insuper statutum est, ut ante expeditionem litterarum nominationis, dicti Nominati examinentur super eorum in Sacris Litteris eruditione, per unum Archiepiscopum, aut Episcopum per Regem designandum, adscitis duobus Doctoribus Theologiæ, qui de Nominatorum sufficientia, aut insufficientia testimonium ad Regem mittent.

Post hæc supervenit Bulla Gregorii XIV. quæ incipit, *Onus Apostolicæ*, edita 1. Maji 1591. quâ prædictum Decretum Concilii Tridentini renovatur, ac multa insuper circa formam faciendæ informationis adduntur, & explicantur.

VII. Ac in primis præcipit: " ut cum „ extra Romanam Curiam examen, in„ structio sive inquisitio facienda erit, ne„ mo omnino cujuscumque status, gradus, „ conditionisve fuerit, inquisitionem sibi „ arrogare præsumat, sed integrum hoc „ negotium iis, qui a prædicto Tridenti„ no Concilio designantur, Apostolicæ vi„ delicet Sedis Legatis, seu Nuntiis Pro„ vinciarum, aut ejus, de quo inquisitio „ fit, Ordinario, *eoque deficiente* Ordina„ riis vicinioribus relinquatur; nisi justis „ de causis nobis, aut pro tempore exi„ stenti Romano Pontifici, per speciale „ mandatum alicui alteri hoc munus quan„ doque committendum visum fuerit „.

Deinde addit: " Quod si forte aliquis „ prædictorum consanguinitate, aut affi„ nitate usque ad tertium gradum inclu„ sive promovendum contigerit, ut omnis „ suspicio carnalis affectus a tam sancto „ negotio repellatur, ille quidem eo casu „ censeatur exclusus, atque ad eum, qui „ *proxime* sequitur, hoc est, *si Legatus* „ *excludendus* erit, *ad Nuntium; si Nun*„ *tius*, ad *Ordinarium; si* Ordinarius, ad „ viciniorem Ordinarium inquisitionis Of„ ficium deferatur „.

Ex quibus non obscurum est, Pontificem in hac Bulla, inquisitionem sive examen de qualitatibus promovendi, duntaxat *deficientibus* Legatis, vel Nuntiis Apostolicis, per Ordinarios fieri velle; quod & in sequentibus his verbis rursus insinuat: " Quod si de Episcopo, vel Me„ tro-

„ tropolitano extra Romanam Curiam de-
„ gente ab una Ecclesia ad aliam ex ali-
„ qua gravi, & justa causa transferendo
„ ageretur, hoc munus Legato vel Nun-
„ tio Apostolico ejus Provinciæ, aut Re-
„ gni ubi Ecclesia ipsa, a qua transfer-
„ tur, sita erit; ad Metropolitanum, si
„ Episcopus, ad Suffraganeum vero anti-
„ quiorem residentem, si Metropolitanus
„ transferendus erit, pertinere declara-
„ mus „.

Hanc Sedis Apostolicæ mentem clarioribus terminis expressit Urbanus VIII. anno 1627. in nova ac particulari instructione circa conficiendos processus inquisitionis super qualitatibus promovendorum ad regimen Cathedralium, aut aliarum Superiorum Ecclesiarum.

" Si processus inquisitionis, ait, confi-
„ ciendus sit extra Romanam Curiam,
„ hoc munus spectat ad Legatos Sedis
„ Apostolicæ, vel ad Nuntios Provincia-
„ rum in locis, in quibus commorantur:
„ *Si non adsint* Legati, neque Nuntii,
„ spectat ad Ordinarios personarum pro-
„ movendarum, & ipsis deficientibus, ad
„ Ordinarios viciniores, *qui ordo servan-*
„ *dus est*, neque quisquam debet sibi hoc
„ munus arrogare præter ordinem su-
„ pradictum, nisi Romano Pontifici per
„ *speciale mandatum* alicui alteri illud de-
„ mandare placuerit. Quo casu apparere
„ debet de mandato speciali in principio
„ processus „.

VIII. Synodus Provincialis Mechliniensis anno septimo seculi decimi septimi juxta præcitatam Gregorii XIV. Bullam, processum super qualitatibus promovendi ad Episcopatum fieri mandat. " Factâ no-
„ vi Episcopi nominatione, (inquit *tit.*
„ 16. *cap.* 8.) processus super ejus nata-
„ libus, vitâ, ætate, doctrinâ, & mori-
„ bus, Romam transmittendus, fiat juxta
„ dispositionem Bullæ Gregorii XIV. quæ
„ incipit, *Onus Apostolicæ* „.

IX. Porro, quia hæc Bulla, uti jam notatum est, informationem non permittit fieri per Ordinarios, nisi *deficientibus* Legatis aut Nuntiis Apostolicis; in Belgio tandem receptum fuit, ut dicta informatio, ac processus fiant per Nuntium sive Internuntium Apostolicum in hisce Provinciis residentem; neque Ordinarii ullas in processu illo formando partes habeant.

X. Galli vero ægre hanc provinciam Nuntiis Apostolicis permittere volunt; sed ad Ordinarios, & alios a Rege committendos spectare contendunt.

Et quidem in reconciliatione Henrici IV. propositus a Pontifice hic articulus, quod *omnes informationes de vita, & moribus, & religione, quæ posthac fient ratione provisionis Beneficiorum consistorialium in Gallia, fient per Nuntios, & alios Ministros Sedis Apostolicæ*, tamquam moribus Regni contrarius a Rege rejectus fuit.

XI. Rursus anno 1596. Notabiles sive Primores Regni congregati Rhotomagi suggesserunt Regi, quod iis in locis, in quibus non videtur hactenus Regiæ suæ Majestati conveniens restituere electiones, dignetur interea in Nominationibus suis jubere observari articulum 2. Comitiorum Blesensium anni 1576 atque eumdem ampliando præcipere, ut informationes super religione, vitâ, moribus, & doctrinâ promovendorum ad Archiepiscopatus, fiant per Episcopum Provincialem seniorem in ordine Episcopali, & residente: Et promovendorum ad Episcopatus, per Archiepiscopum in Provincia residentem; & in hujus absentia per seniorem Episcopum Provinciæ similiter residentem, adscitis tribus Canonicis Ecclesiarum vacantium, a Capitulis ad hunc effectum deputatis.

Et ad obviandum abusibus, qui committuntur in faciendis informationibus ad Curiam Romanam mittendis per dictos Nominatos ad Prælaturas, pro quibus informationibus faciendis accipiunt commissarios, & testes adducunt, quos sibi convenire judicant; supplicant Regi, quatenus dignetur statuere, ut prædictæ informationes fiant a dictis Archiepiscopis, & Episcopis in forma superius descripta; quodque Archiepiscopi, & Episcopi has informationes facientes, inquirent quoque de medits, quibus obtentæ sint nominationes ad Archiepiscopatus vel Episcopatus; etiam de confidentia, & Simonia, pensionibus, & pactionibus illicitis, si quæ intervenerint. Et ubi hæc informationum forma observata non fuerit, possint Capitula interpo-

terponere appellationem tamquam *ab abusu* ab executione provisionum ad Archiepiscopatus, & Episcopatus; quâ pendente non tenebuntur provisos recipere ad Archiepiscopatus vel Episcopatus, nec ut tales agnoscere.

XII. Rursus cum anno 1639. Pontifex differret dare provisionem Nominato a Rege ad Episcopatum Convennarum, quia informationes ad Curiam Romanam missæ, factæ essent in forma superius descripta; ac insuper a Sacra Congregatione decretum fuisset, ut dictus Nominatus institui juberet novam informationem in Curia Romana, & si desint testes, Dominum Nuntium posse *delegare* Ordinario eos articulos, super quibus informatio Parisiis fieri non poterit; Procurator Regius habitâ eorum notitiâ, Parlamento Regio exposuit, quod juxta primum articulum Comitiorum Blesensium, informationes super vita, moribus ac doctrina Nominatorum a Rege ad Prælaturas, fieri debent per Episcopos Diœcesanos Galliæ; quod tamen eo non obstante, Nuntii Apostolici eas sibi eousque attribuerint, ut Bullæ aliæque provisiones Romæ non expediantur, nisi informationes per Nuntium fiat factæ. Quandoquidem vero, aiebat Procurator Regius, dictæ informationes unice fiant, ut securius ac maturius in Nominationibus, quæ ad Regem pertinent, procedatur; neque Romam mittantur, nisi ut Pontifici ostendatur, Nominatum esse instructum qualitatibus a Sacris Canonibus, & in Concordato requisitis: & per consequens Nominatum recusari non posse: justum apparet, ut Decreta, & Ordinationes Regiæ per solos Regios Commissarios executioni mandentur. Addebat insuper Procurator Regius, quod per jura ac Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, Nuntii Apostolici in Gallia residentes nullam jurisdictionem exercere possint. Hisce aliisque per Regium Procuratorem expositis, Parlamentum Regium edixit, ut informationes super ætate, vita, moribus, & conversatione Catholica Nominatorum a Rege ad Episcopatus, aliasque Prælaturas, & Beneficia, posthac fiant per Episcopos Diœcesanos illius loci, in quo Nominatus ultimis quinque annis resederit, conformiter ad articulum primum Comitiorum Blesensium. Inhibitione insuper factâ Nominatis, utendi aliis informationibus quam per prædictos Episcopos factis, sub pœna excidendi jure per nominationem acquisito. Præterea inhibitum fuit omnibus Regnicolis, depositiones facere, aut testimonia reddere in ordine ad has informationes, aliter quam coram prædictis Episcopis; atque omnibus Banquariis, & Expeditionariis alias informationes Romam mittere, sub pœna privationis suorum officiorum, & punitionis, quæ infligitur pacis publicæ perturbatoribus. Mandatumque fuit, ut præsens Decretum ubique publicaretur. Vide Carolum Fevretium *Lib.3.cap.4. num.* 11. & latius Tractatum Gallicum *de informatione Nominatorum ad Episcopatus.*

XIII. Unde praxis hodierna Galliæ habet, uti asserit D. Fleury in Institutionibus Juris Canonici *part.* 1. *cap.* 10. quod Nominatus curet informationem de vita, & moribus suis fieri per Episcopum suæ ultimæ residentiæ.

☞ In Galliis e jure informandi excluditur Nuntius; cum enim careat omni jurisdictione, non potest efficaciter citare testes, aut eos ad ferendum testimonium cogere defectu jurisdictionis; atque hinc contingere solet, ut informationes recipiantur ex sola depositione eorum, qui per Nominatum ad ferendum testimonium mittuntur: plerumque deponentes juxta instructionem sibi a Nominato, ejusve amicis datam.

Nec id ambigi potest, quin vita, moresque Nominati soleant Ordinario domicilii, in quo Nominatus resedit, & vixit, propius esse noti, quam Nuntiis Apostolicis in Metropoli (seu in urbe, quæ Caput Regni dicitur) continuo morantibus. (a) ☜

XIV.

(a) Id enim constat Arresto, quod Supremus Parisiorum Senatus dedit 12. Decembris an. 1639. cujus hæc sunt verba. "*La Cour Ordonne* ... „ *Que les Informations de l'âge, vie, & mœurs,* „ *& conversation Catholique de ceux que le Roi* „ *nomme aux Evêchés, &c. se feront à l'avenir* „ *par*

XIV. Quin Reges, aliique, quibus aut nominatio, aut electio Episcoporum incumbit, merito per se vel Ministros suos aliosve, quos ad id convenientiores judicaverint, ut de vita ac moribus promovendi informationes sumant, nemini dubium esse potest. Cum vero Romanus Pontifex, juxta modernam disciplinam, in danda Confirmatione, & provisione ad Episcopatus successerit Metropolitano, merito & ipse inquirit, ac informationes de vita, ac moribus, ceterisque Nominati, aut Electi qualitatibus *per se* aut alios capit; formamque informationis capiendæ præscribit; quam ad assequendam convenientem notitiam de capacitate Nominati aptiorem credit.

XV. In primis circa personas, quibus inquisitio sive informatio committitur, inter alia decernitur; ut si aliquis ex Prælatis, ad quem in ordine supradicto spectat processum conficere, consanguinitate vel affinitate usque *ad tertium gradum inclusive* Promovendum contingat, ille *excludatur* ab hoc munere, quod eo casu deferatur ad illum, qui proxime sequitur, servato eodem ordine, & gradu.

XVI. Ad hæc Prælati in Bulla designati " non per suos Vicarios, Auditores, „ vel alios Ministros, sed per *seipsos* in„ quirendi munus, ait Gregorius XIV. „ exercere debent; quamvis ab hujusmodi „ personis, aliisque viris peritis juvari „ possint „. Rationem hujus præmiserat: " Quia Sacrum Concilium Tridentinum „ non sine *magna* ratione eminentes per„ sonas, & quæ negotii *magnitudinem* „ *probe* intelligerent, ad hoc officium no„ minavit „.

XVII. " Ad hoc autem, ut mens ejus„ dem Sacri Concilii (pergit Gregorius „ XIV.) recte ac fideliter debitæ execu„ tioni mandetur, & tale sit examen, „ quale requiritur in negotio tanti pon„ deris, declaramus ac statuimus, non es„ se in vita, ac doctrina Promovendi in„ vestiganda, eam rationem adhibendam, „ ut ab ipso Promovendo articuli offeran„ tur, ac testes producantur; sed opor„ tet ut Prælatus, qui munus inquirendi „ susceperit, articulos conscribat, atque i„ pse ex officio suo illos testes vocet, atque „ examinet, quos de rebus inquirendis „ sincerum ac fidele testimonium daturos „ esse existimet. Verum, ut inquisitio „ prædicta facilius ac plenius perfici at„ que expediri queat, utile erit si Præ„ latus, qui inquisitionem facturus est, „ vel a Promovendo, vel ab aliquo alio „ confici curet schedulam, in qua sint or„ dine descripta, nomen Promovendi, „ cognomen, patria, parentes, ætas, or„ do, gradus, professio, functio, si quam „ is forte exercuit, loca, in quibus, aut „ Theologiæ vel Juri Canonico operam „ dederit, aut longo tempore versatus „ fuerit, denique amici ac familiares, qui „ tam ipsum, quam parentes ejus intime „ norint. Quod si promovendus documen„ tum aliquod exhibere voluerit, unde „ ipsius ætas, gradus, dignitas, sacri „ Ordines, functio, officia, muneraque, „ aut aliquid ejusmodi comprobetur, ad„ mittendum, ac processui inferendum „ erit, modo documentum publicum seu „ authenticum erit „.

Eadem habet instructio Urbani VIII. quæ insuper addit: " Ipse (Prælatus in„ quirens) ex officio suo *secreto* vocari „ mandet, & *secreto* examinet, *ipsemet* „ recipiat in manibus suis singulorum te„ stium juramentum „.

XVIII.

„ *par les Evêques Diocésains des lieux ou ils au*„ *ront fait leur demeure, & résidence les 5 an*„ *nées précedentes; Fait defenses a ceux, qui* „ *auront obtenu du Roi la Nomination, de s'en* „ *aider d'autres que de celles faites par lesdits* „ *Evêques Diocésains, à peine d'être déchus de* „ *la grace: A tous Sujets du Roi de leur rendre* „ *les depositions, & témoignages pardevant d'au*„ *tres; A tous Notaires Apostoliques, de les re*„ *cevoir; & à tous Banquiers, & Expeditio*„ *naires, d'en envoyer a Rome d'autres, à pei*„ *ne de privation de leurs Charges, & d'être* „ *punis comme perturbateurs du repos public.* „ Hoc arrestum legitur in Notis ad art. 75. pag. 593. Operis quod in fronte Titulum hunc gerit, *Preuves des Libertés de l'Eglise Gallicane.*

Notandum tamen est, quod Rex Ludovicus XIV. permiserit, ut ista morum informatio fieret coram Nuncio Sedis Apost. Sed ea permissio cum data fuerit voce tenus, nec munita sit litteris Regiis, idcirco habetur velut *tolerantia*, non ut *permissio proprie dicta*.

XVIII. Nec quoscumque testes adhibendos esse voluere Pontifices, sed " Testes sint viri *graves*, *pii*, *prudentes*, *docti*, & qui de qualitatibus Promovendorum rectum judicium ferre valeant, *sincerumque* ac *fidele* testimonium verisimiliter sint daturi; præsertim vero hujusmodi qualitates esse debent in testibus, qui interrogandi erunt de fide Catholica, vita, moribus, doctrina, & aptitudine promovendi ad regendam Ecclesiam ".

XIX. Deinde rationem, quæ testes hujusmodi dotibus instructos assumendos suadet, hanc apprime notandam subjicit: " Scire enim debent ipsi testes, quæ requiruntur in eo, qui recturus est Ecclesiam Cathedralem, ad hoc ut sit idoneus ad alios docendum, aptus ad illam gubernandam, & dignus qui ad eam promoveatur ".

XX. Pergit deinde: " Non sunt recipiendi in testes *Cognati*, vel *nimium familiares*, aut *inimici* sive *æmuli* personæ promovendæ. In investigandis testium qualitatibus, adhibenda est diligentia per Prælatum inquirentem, ut cognoscere possit quam sint erga Promovendum affecti, exindeque conjicere, utrum ex affectu, an ex veritate testimonium dicant. Si aliquando Prælato inquirenti ita expedire videbitur, testibus ad memoriam reducet vim juramenti, & gravitatem perjurii, admonebitque ipsos reos futuros apud Deum eorum omnium, quorum vel committendo, vel omittendo, rei erunt qui promovebuntur, si vel falsa narrando, vel retinendo vera causa erunt, ut homines indigni vel minus idonei Ecclesiis præficiantur ".

XXI. Hæc ad verbum desumpta sunt ex *Instructione* jussu Urbani VIII. emanata, quæ præter hæc exhibet quoque interrogatoria, quæ necessaria sunt ad inquirendum in omnes qualitates in Promovendis requisitas, quæ pleraque circa vitam, mores, fidem Catholicam, & doctrinam ipsius Promovendi versantur; sed præ reliquis notandus hic articulus: " An sciat eum aliquo gradu in Jure Canonico, vel in Sacra Theologia insignitum esse, quibus in locis, quanto tempore, & quo fructu ipsi Theologiæ, vel Juri Canonico operam dederit, & an *vere ed doctrinâ polleat*, quæ in Episcopo requiritur, ad hoc, ut possit alios docere, & quæ sit causa scientiæ ".

Ex hoc articulo non obscure colligitur, Pontificem haud credidisse, eos omnes sufficienti doctrinâ pro Episcopatu esse instructos, qui gradu Doctoratus, aut Licentiæ in Theologia, vel Jure Canonico sunt insigniti; quod apertius expressit Gregorius XIV. Cum enim renovavit Decretum Concilii Tridentini, in Promovendis ad Ecclesias Cathedrales dictum gradum Academicum, aut certe publicum alicujus Academiæ testimonium requirens, subjungit: " Tamen quia circa doctrinam plures fraudes committi solent, & sæpe contingit, ut nonnulli scientiâ vacui, de solo Doctoris titulo, aut privilegio glorientur, volumus, ut de eorum etiam doctrina diligenter inquiratur, qui vel Doctoratus, vel Licentiæ titulis, & privilegiis gaudent, vel etiam a publicis Academiis testimonium habuerunt, quod idonei essent ad alios docendos; nisi forte aliquorum insignis doctrina ex publica ipsorum functione notoria esset ".

Quam hæc cautio etiam hodie omnino sit necessaria, nemo non agnoscet, qui expenderit, quam leviter, & quantâ facilitate hi gradus nonnumquam concedantur.

Ex his breviter ac in compendio relatis non difficulter quoque judicare quisque poterit, quam exacta notitia Promovendorum ad Prælaturas sperari posset, si serio & exacte juxta mentem Concilii Tridentini, & Pontificum, qui has inquirendi formulas præscripsere, informatio, & inquisitio fieret. Bulla Gregorii XIV. extat in Bullario Romano *tom.* 2. *pag.* 705. edit. anni 1635. Instructio Urbani VIII. habetur apud Barbosam *Lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 8.

CAPUT IV.

Quo ritu expediatur Confirmatio.

1. *Olim Confirmatio a consecratione vix separata fuit.*
2. *Ex stilo Decretalium Electus ante consecrationem, tametsi Confirmatus, non dicitur simpliciter Episcopus, sed* Electus.
3. *Qua forma Confirmationis observaretur, cum electio esset penes populum, & Clerum?*
4. *Quomodo peteretur Confirmatio Nominati a Principe?*
5. *Quomodo Capitula Cathedralia Electum Metropolitano præsentarent; & quomodo hic confirmaret?*
6. *Ex Decreto Tridentini Concilii processus inquisitionis mitti debet ad Pontificem, a quo Confirmatio habenda est.*
7. *Moderatio dicti Decreti juxta stilum hodiernum.*
8. *Prælatus, qui inquisivit, judicium suum de testibus, & persona promovenda transmittere debet.*
9. *Totus inquisitionis processus a Cardinale Relatore cum tribus aliis accurate examinari debet; & in duobus successivis Consistoriis relatio fieri.*
10. *Quis hodie soleat esse* Relator; *& qui alii tres Cardinales?*
11. *In primo Consistorio fit nuda propositio, vocaturque* præconizatio; *in secundo fit totalis relatio; atque ex suffragiis Cardinalium nominatum Pontifex sub certa forma Episcopum pronuntiat.*

I. PRistina disciplina, quæ facile per decem secula inconcussa permansit, Confirmationem Episcoporum ab eorum consecratione vix sejunxit; sed Episcopus Electus a Metropolitano, & Comprovincialibus examinatus, uno eodemque quasi actu, & tempore consecrabatur, & confirmabatur, sive potius ordinando confirmabant; neque ante ordinationem Prælatus, aut Episcopus dicebatur, nisi ad summum cum addito, *Electus*.

II. Quin ex stilo Decretalium, uti observat cum aliis Fagnanus ad *cap.* EAM TE ;; *de Rescriptis*, ante consecrationem non dicitur Episcopus simpliciter, sed *Electus*. " Et merito, ait, quia electio, & consecratio *unum* faciunt Episcopum .... Quod locum habet ,, non modo in Canonice Electis & Confirmatis, sed etiam in illis, quos *Papa* ,, pronuntiavit *Episcopos;* quia ante consecrationem vocantur *Electi* .... ,, Nec Electus in Papam ante benedictionem, ,, coronationem, & *consecrationem* ex stilo ,, intitulatur *Pontifex*, nec scribit *Pontificatum* in *data* ,,.

Hæc sunt, inquit Ludovicus Thomasinus *de Disciplina Ecclesiæ part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 50. *num.* 8. restantes reliquiæ pristinæ disciplinæ, quæ Confirmationem a consecratione non distinguebat; imo vix apud Veteres ante decimum, aut undecimum seculum *confirmationis* Episcoporum, sed electionis, consecrationis, & ordinationis duntaxat mentio fit.

Juxta disciplinam ergo pristinam, quæ per decem, & amplius secula duravit, Confirmatio hac fere formâ peragebatur.

III. Quam primum electio a Clero populoque facta erat, Decretum electionis, eligentium subscriptionibus roboratum ad Metropolitanum, & Episcopos Comprovinciales mittebatur, ut Electus in Episcopum ab ipsis ordinaretur.

Extat in Appendice tomi VIII. Conciliorum generalium Decretum Cleri, & Plebis Ecclesiæ Laudunensis de electione Hedenulphi Episcopi ad Hincmarum Metropolitanum Remensem, & Episcopos Provinciæ, ut illum in Episcopum ordinent.

Hic postquam præfati sunt, æquum esse, ut ab omnibus eligatur, cui debet ab omnibus obediri, Metropolitanum interpellantes, dicunt: " Quapropter cum *Decreto* ,, *nostræ electionis* manibus singulorum nostrorum roborato ad Paternitatem vestram accedentes, Hedenulphum Ecclesiæ ,, nostræ filium, & in Ecclesia nostra, ,, suffragantibus stipendiorum meritis, ad ,, onus usque Sacerdotale promotum, vitâ, ,, & moribus, ac sanctâ conversatione idoneum approbatum, quem per licentiam ,, vestram, favente Christianissimo Imperatore Carolo pari consensu, ac concordi ,, de-

„ devotione, atque unanimi voluntate eligimus, per *manus vestras*, ac *ceterorum vestræ Diœceseos Sanctorum Episcoporum, consecrari*, nobisque & Ecclesiæ nostræ „ *Doctorem* atque *Pontificem institui* imploramus, precamur, ac petimus „.

Extat quoque ibidem sub *num.* 13. Decretum Cleri Parisiensis de electione Æneæ Episcopi, ad Metropolitanum Senonensem, ejusque Provinciales Episcopos, & *num.* 14. Decretum Cleri, & Plebis Senonensis de electione Ansegisi Metropolitani, qui ex alia Provincia petitus est, ad Episcopos Provinciæ Senonensis.

Hæc Decreta, præter alia plura ad disciplinam Ecclesiæ spectantia, ostendunt, eo tempore, factâ electione a Clero & Plebe, electionem fuisse oblatam Metropolitano, ut ipse illam cum Episcopis Comprovincialibus examinaret, & Electum in Episcopum ordinaret; si omnia canonice acta, ipsumque Electum secundum Canones idoneum reperisset: prout ex actis, quæ in eadem Appendice referuntur, ac supra *tit.* 13. *cap.* 1. annotavimus, intelligi potest.

IV. Reges quoque nominatum a se ad Episcopatum Metropolitano in Episcopum ordinandum præsentasse, ex Concilio Toletano 12. *Can.* 12. superius notatum fuit; & probat forma præsentandi, quæ in sæpius citata Appendice *ad tom.* VIII. Conciliorum generalium exhibetur sub hoc titulo: *Indiculus Regis ad Metropolitanum, ut designatum Episcopum ordinet cum suis Comprovincialibus*.

Verum quidem est, in dictis formulis ac Decretis unice peti a Metropolitano, ut una cum Comprovincialibus, Episcopum electum *ordinet*, & *conferret*: quia, ut jam monuimus, disciplina illius temporis Confirmationem a consecratione seu ordinatione non distinguebat; sed Metropolitanus consecrando probabat, & admittebat electionem, & electum Ecclesiæ Pastorem dabat.

V. Et licet postmodum Confirmatio a consecratione distingui cœperit, atque ob raritatem Conciliorum Provincialium ad solum Metropolitanum Confirmatio fuerit devoluta, tamen illa fere juxta pristinam formam petebatur, atque cum causæ cognitione a Metropolitano expediebatur.

“ Nam Capitulum (ait Barbosa *Lib.* 1. *Juris Ecclesiastici cap.* 9. *num.* 5.) „ cui „ jus eligendi suum Episcopum de jure „ communi spectat, eidem Metropolitano „ seu alteri Superiori mittebat litteras sigillo suo, & singulorum munitas, ac per „ Canonicos subscriptas, quæ appellabantur Decretum, in quibus Electio facta „ seriatim narrabatur, & Confirmatio petebatur „.

Hodie vero omnium Episcoporum confirmatio ad Romanum Pontificem spectat; eaque hac fere formâ expediri solet.

VI. Cum inquisitio de persona promovenda (forma capite præcedenti expressa) „ perfecta fuerit, ea in instrumentum publicum redacta (inquit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat.*) „ cum „ toto testimonio, ac professione fidei ab „ eo (Nominato aut Electo ad Episcopatum) factâ, quamprimum ad Sanctissimum Romanum Pontificem omnino transmittatur, ut ipse Summus Pontifex plenâ totius negotii, ac personarum notitiâ „ habitâ, pro gregis Dominici commodo „ de illis, si idonei per examen seu per „ inquisitionem factam reperti fuerint, „ Ecclesiis possit utilius providere „.

VII. Quod hic dicitur de transmissione processus sive inquisitionis ad Romanum Pontificem, intelligi debet juxta stilum hodiernum, si Ecclesiæ non sint ad nominationem vel præsentationem Imperatoris, vel Regis alicujus; quia si sit de hujusmodi nominatione vel præsentatione, Prælatus, qui processum confecit, eum transmittet ad Cardinalem illius Regni, vel Provinciæ protectorem, in qua est Ecclesia providenda de Pastore.

VIII. “ Ipse quoque Prælatus, qui processum examinis confecit, vel per litteras separatas (juxta Decretum Urbani VIII.) „ simul tamen cum processu „ mittendas, vel per subscriptionem hujusmodi processus significabit quanta fides „ testibus examinatis, eorumque dictis, & „ scripturis productis, suo judicio, habenda sit, simul etiam quid de promovendo ipse sentiat „.

IX. “ Omnes vero inquisitiones, informationes, testimonia, ac probationes quæcumque de promovendi qualitatibus, & „ Ec-

„ Ecclesiæ statu a quibuscumque, etiam „ in Curia Romana habitæ (ait Synodus Trident. loco citato) „ per Cardinalem, „ qui relationem facturus erit in Consistorio, & alios tres Cardinales diligenter examinentur; ac relatio ipsa Cardinalis relatoris, & trium Cardinalium subscriptione roboretur; in qua ipsi singuli quatuor Cardinales affirment, se, adhibitâ accuratâ diligentiâ, invenisse promovendos qualitatibus a jure, & ab hac sanctâ Synodo requisitis præditos; ac certo existimare sub periculo salutis æternæ idoneos esse, qui Ecclesiis præficiantur: ita ut relatione in uno Consistorio factâ, quo maturius interea de ipsa inquisitione cognosci possit, in aliud Consistorium judicium differatur; nisi aliud Beatissimo Pontifici videbitur expedire „.

X. Cardinalis proponens ex stilo hodierno, si de Ecclesia spectante ad nominationem Regis agatur, est Cardinalis *Protector* illius Regni. Tres alii Cardinales sunt primus Cardinalis Episcopus, primus Cardinalis Presbyter, & primus Cardinalis Diaconus.

XI. In primo Consistorio fit nuda propositio Nominati ad Ecclesiam vacantem per Cardinalem Proponentem; diciturque *Præconizatio*; resolutione tamen dilatâ in alterum Consistorium; ut interea Pontifex, & Cardinales de persona *Promovendi* melius se informare queant. In secundo Consistorio idem Cardinalis rursus præsentat Promovendum; ac de omnibus, quæ statum Ecclesiæ, ac qualitates Promovendi spectant, Pontificem, & Cardinales informat; vocaturque hæc præsentatio *Propositio*. Omnibus absolutis Pontifex colligit suffragia Cardinalium, & si dicant, Nominatum esse confirmandum, Pontifex pronuntiat ipsum Episcopum, per hæc verba: " Auctoritate Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & „ Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac nostrâ, Ecclesiam N. de persona „ N. providemus, ipsumque illi in Episcopum præficimus, & Pastorem, curam, „ & administrationem ipsius eidem in spiritualibus, & temporalibus plenarie committendo (*a*) „.

Si hæc tam serio atque exacte observarentur in facienda informatione super moribus, atque conversatione Nominati, aut Electi ad Cathedrales Ecclesias, quam a Conciliis, & Romanis Pontificibus ordinata sunt, indubie spes esset, quod fat exacta etiam haberetur de Promovendis notitia.

CAPUT V.

De effectu Confirmationis; & quæ hodie requirantur, ut plenum effectum sortiatur.

1. *Ante Confirmationem Episcopus electus, aut nominatus administrationi se ingerere nequit.*
2. *Episcopi immediate Romano Pontifici subjecti debent, antequam plenitudinem officii accipiant, se eidem præsentare ex Decreto Concilii Lateranensis.*
3. *Ne quidem sub titulo Œconomi, aut Procuratoris possunt administrationem ante Confirmationem suscipere.*
4. *Hæc non tantum in Electo, sed quocumque Nominato locum habent.*
5. *Fallit in Electis* concorditer, *in partibus a Curia Romana* remotis.
6. *Sub remotis etiam Angli, Franci, & Alemani comprehenduntur.*
7. *Per Confirmationem Electus, aut Nominatus verus Pastor Ecclesiæ constituitur.*
8. *Recentioris disciplinæ est, ut quis electus in Episcopum ante suam ordinationem dicatur Pastor Ecclesiæ.*
9. *Cur Episcopus Confirmatus ante Consecrationem ex stilo Decretalium non dicatur simpliciter Episcopus, sed Electus.*

10. *Epi-*

(*a*) In Galliis agnoscitur Consistorii auctoritas, cum agitur de personis ad Beneficia, quæ *consistorialia* dicuntur promovendis: modo illæ personæ a Rege antea nominatæ sint ad ea possidenda. In aliis autem rebus Decisiones, quæ ex ea Congregatione emanant, Jus in Regno Francorum non constituunt.

10. *Episcopus confirmatus omnia potest, exceptis his, quæ* Ordinis *sunt.*
11. *Inspecto Jure Decretalium sola Confirmatio expedita hac operatur; secus ex Constitutione Bonifacii VIII. & stilo hodierno.*
12. *Juxta stilum hodiernum Episcopus confirmatus non potest accipere possessionem nisi litteris expeditis, & Capitulo exhibitis.*
13. *Debent a Rege* placitari.
14. *Ut provisi de Ecclesiis, quæ juri* Regaliæ *sunt subjectæ, plenum effectum Confirmationis obtineant*, Regalia *debet esse* clausa.
15. *Ut* claudatur, *debet provisus præstitisse juramentum Fidelitatis Regi.*
16. *Quæ insuper* ad clausuram *requirantur?*
17. *Quædam notanda pro intellectu* Regaliæ.
18. *Quæ Ecclesiæ in Gallia huic juri sint subjectæ?*
19. *Quid in Germania, & Belgio obtineat?*

I. QUemadmodum olim Electus a Clero & populo, aut a Rege nominatus, nullatenus Pastor, aut Episcopus censebatur Ecclesiæ vacantis, priusquam a Metropolitano, & Episcopis Provincialibus confirmatus, atque in Ecclesiæ Pastorem, & Episcopum ordinatus esset; ita nec de jure communi, & hodierno, Electi a Capitulis Cathedralibus, aut Nominati a Regibus, se administrationi Ecclesiæ sive in temporalibus, sive spiritualibus quocumque prætextu immiscere possunt ante confirmationem expeditam *cap.* 17. *ꝟ. de elect.* quia, ut ait ibidem Pontifex, *nemo debet sibi honorem assumere: sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.* Hebr. c. 5. v. 4.

II. Et Concilium Lateranense sub Innocentio III. vult " ut qui ad Romanum „ pertinent immediate Pontificem, ad percipiendam sui Confirmationem officii, „ ejus se conspectui (si commode fieri „ potest) *personaliter* repræsentent, aut „ personas transmittant idoneas, per quas „ diligens inquisitio super electionibus, & „ electis haberi possit: ut *sic demum* per „ ipsius circumspectionem consilii, sui *plenitudinem* officii assequantur, cum eis „ nihil obstiterit de Canonicis institutis „. *cap.* 44. *ꝟ. de elect.*

III. Cum vero nonnulli hanc Concilii sanctionem illudere volentes, sub titulo Œconomi aut Procuratoris se administrationi Ecclesiarum ante Confirmationem ingererent, Concilium Lugdunense sub Gregorio X. his fraudibus obviare volens, generali Constitutione sancivit: " ut nullus de cetero administrationem dignitatis (ad quam electus est) priusquam „ celebrata de ipso electio confirmetur, „ sub œconomatus, vel procurationis nomine, aut alio de novo quæsito colore, „ in spiritualibus vel temporalibus, per „ se vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis se „ immiscere præsumat, omnes illos, qui „ secus fecerint, jure (si quod eis per „ electionem quæsitum fuerit) decernens „ eo ipso privatos „: *cap.* 5. *de elect. in VI.*

IV. Nec tantum in electione obtinet hæc Juris decisio, sed & in præsentatione sive nominatione, uti post alios Canonistas tradit Fermosinus *ad cap.* 15. *ꝟ. de elect. quæst.* 2. *num.* 11. " Nam si persona præsentati, ait, se ingerat ante Confirmationem, revera dicitur *intrusus*, „ & subjectus *pœnis* dicti *cap. Avaritiæ* „.

V. Nullo ergo titulo, Electi aut Nominati se administrationi Ecclesiæ viduatæ ingerere possunt ante Confirmationem; eamque juxta stilum hodiernum in Curia Romana expediendam; nisi tamen " *valde* „ *remoti* sint, videlicet ultra Italiam constituti: hi si electi fuerunt *in concordia* „ (inquit Concilium Lateranense sub Innocentio III. in citato *cap.* 44.) dispensative propter necessitates Ecclesiarum, & utilitates in spiritualibus, & temporalibus administrent; sic tamen ut de rebus Ecclesiasticis nihil penitus alienent.

VI. In *cap.* 28. *ꝟ. de electione* in integra Decretali, inter remotiores hoc Privilegio gaudentes exprimuntur Metropolitani Angliæ, Franciæ, & Alemaniæ; hac assignatâ ratione: " Quia si tanto tempore quousque posset Electus Confirmationem cum Pallio a Sede Apostolica „ obtinere, *Regalia* non reciperet, Ecclesia, quæ interim administratione careret, non modicum incurreret detrimentum „.

Hic obiter notandum, tempore Innocentii

centii III. auctoris dictæ Decretalis, in Anglia, Francia, & Alemania nota fuisse *Regalia*.

VII. Itaque ex hactenus dictis constat, Electum aut Nominatum ante Confirmationem non tantum Pastorem, aut Episcopum non esse; sed nec administrationi Ecclesiæ ullatenus se posse regulariter ingerere; at obtentâ Confirmatione, tamquam verus Pastor, & Episcopus Ecclesiæ vacantis reputatur.

Quod non tantum olim, dum Confirmatio a consecratione vix sejuncta erat; verum & hodie, si jus commune Decretalium spectemus, obtinet; ipsaque formula provisionis, sive Confirmationis Pontificiæ manifeste exprimit. Dicit enim: "Ecclesiam N. de persona N. providemus, ipsumque illi in *Episcopum* præficimus, & *Pastorem*, curam, & administrationem eidem in spiritualibus, & temporalibus *plenarie* committendo".

Verus igitur Pastor, & Episcopus per Confirmationem, sive provisionem Pontificiam constituitur; omnisque cura Pastoralis, & Episcopalis *plenarie* ei competit; eamque tamquam Episcopus, & Ordinarius Ecclesiæ Pastor administrare potest, uti uno consensu tradunt Canonistæ.

☞ VIII. Quod hodie obtinet jure Decretalium, ut electus in Episcopum obtentâ Confirmatione Pontificiâ habeatur ut *verus Pastor* Ecclesiæ, possitque omnia, quæ jurisdictionis sunt, tamquam Episcopus exercere, contrarium esse primitivæ Ecclesiæ disciplinæ, & primario fini instituti Episcopatus, dubium non est: constatque decem ut minus seculis ignotum fuisse ut quis diceretur Episcopus, aut jurisdictionem, aut munus Episcopi obiret, priusquam in Episcopum esset ordinatus.

Et sane nequaquam videtur congruum, ut is Ecclesiam tamquam *Episcopus* regat, omnemque in Clerum, & populum auctoritatem, & jurisdictionem exerceat, qui hactenus nec per manuum impositionem, plenitudinem Spiritus Sancti accepit, nec Sacerdotii Christi particeps factus est, & ob hujus defectum, nec ea, quæ Ordinis sunt, & maxime Episcopis propria, exercere potest.

Hac ratione motus Cardinalis Lotharingus coram Patres Concilii Trid. dicere non dubitavit: "Absurdissimum est Cardinalibus *Diaconis* Episcopatum committi, abominandum siquidem est, ut is Episcopatum obtineat, qui Episcopus esse non vult".

Nec dissimulavit dicere: "Hæreticis gravi esse offensioni, quod in causis Religionis ii judicent, qui potestatem imponendi manus non habent, & pene laici sunt".

Certum quoque est, quod nec Romanus Pontifex legitime electus pro Romano Pontifice reputatus olim fuerit ante suam ordinationem.

Quare electus anno 752. die 6. Martii Stephanus vulgo dictus Secundus, qui ante ordinationem suam obiit, inter Pontifices numeratus non fuit per Anastasium Bibliothecarium, nec alium quemquam ante Baronium, qui ceteros ejusdem nominis uno deinceps gradu submovit, & quem alii omnes appellant *Secundum*, ipse facit Tertium, & sic consequenter, uti notavit Daniel Papebrochius in suo Conatu Chronico-Historico ad vitam hujus Stephani: qui una observat, idipsum liquere ex electione Presbyteri Petri post mortem Joannis V. quæ sine dubio legitima fuit, quippe a Clero præcipue pendens, neque per militarem tumultum irritabilis, nusquam tamen ille inter Pontifices numeratur, quia numquam processum est ad ejus ordinationem. ☜

IX. Verum quidem est, illum ante *consecrationem* juxta stilum hodiernum non dici simpliciter *Episcopum*, sed cum addito *Electum*: sed id aliunde non fit, quam quod ante consecrationem, *characterem* seu Ordinem ipsum Episcopalem necdum acceperit; ideoque nec plenitudinem Sacerdotii habeat, quæ requiritur ut quis simpliciter, & absolute *Episcopus*, aut *Summus Sacerdos* dicatur.

X. Hinc concludunt Canonistæ, & communis praxis probat, Episcopum *confirmatum*, *non consecratum*, posse plenarie jurisdictionem suam exercere; eaque omnia, quæ ad curam Pastoralem, & Episcopalem pertinent, agere, exceptis his duntaxat, quæ Ordinis seu characteris sunt Episcopalis; qualia sunt Ordines Sacros *per se*

se conferre, Chrisma conficere, Sacramentum Confirmationis dare, &c. Ita decrevit Cælestinus III. *cap. Transmissum* ii *de Elect. potest.*

XI. Et quidem si citata provisionis verba, & jus commune Decretalibus Gregorii IX. comprehensum spectemus, sola Confirmatio prædictos effectus parit; posseque Electus, aut nominatus mox ab accepta confirmationis notitia, administrationem & curam Ecclesiæ sibi commissæ suscipere; at Constitutione Bonifacii VIII. quæ refertur in *Extravagante* INJUNCTÆ *de Elect. in Communibus*, & cui praxis hodierna conformis est, sancitum est: " ut „ Episcopi, aliique Prælati superiores quo„ cumque nomine censeantur, qui apud „ Sedem Apostolicam promoventur, aut „ *Confirmationis*, consecrationis, vel bene„ dictionis munus recipiunt, ad commissas „ eis Ecclesias absque dictæ Sedis *Litteris*, „ hujusmodi eorum promotionem, *Confir*„ *mationem*, consecrationem, seu benedi„ ctionem continentibus accedere, vel bo„ norum Ecclesiasticorum administrationem „ accipere non præsumant; nullique eos „ absque dictarum Litterarum ostensione „ recipiant, aut eis pareant, vel intendant. „ Quod si forsan contra præsumptum fue„ rit, quod per Episcopos, Prælatos, Ab„ bates, Priores, & alios Monasteriorum „ regimina exercentes prædictos medio „ tempore actum fuerit, irritum habea„ tur: nec quidquam interim iidem Epi„ scopi, vel Prælati, Abbates, Priores, „ vel regimina exercentes, de Ecclesiarum, „ vel Monasteriorum proventibus perci„ piant eorumdem. Capitula vero, & con„ ventus Ecclesiarum, & Monasteriorum „ ipsorum, & alii quicumque ipsos absque „ hujusmodi dictæ Sedis litteris recipien„ tes, vel obedientes eisdem, tamdiu sint „ a Beneficiorum suorum perceptione su„ spensi, donec super hoc ejusdem Sedis „ gratiam meruerint obtinere „.

XII. Itaque provisus a Sede Apostolica, non potest possessionem adipisci, uti bene notat Zypæus ad titulum *de causa possess.* nisi Litteris in forma expeditis; quin nec sufficit Litteras in Curia Romana in forma esse expeditas, sed insuper desideratur, ut provisus eas exhibeat, & præsentet ipsi Capitulo; neque sufficit per testes earum expeditionem probare.

Ulterius, si consuetudinem, ac praxim Belgii spectemus, verissimum est, quod de praxi Hispaniæ testatur post Garciam, & alios citatos, Fermosinus ad *cap.* 15. ii *de elect. quæst.* 3. scilicet, Provisum non posse administrare, nisi naturalem, & *actualem* possessionem acceperit.

XIII. Quin & illud Belgii nostri praxi plane consonat, quod de Hispania, ex Garcia, ac aliis testatur Fermosinus loco citato *quæst.* 4. *n.* 23. " quod Episcopus „ etiam Confirmatus, litteras Confirma„ tionis teneatur mittere Regi, & ejus „ Regio Consilio; & quod antequam ibi„ dem expediantur, non capitur possessio. Quid enim notius, quam hisce in Provinciis vigore litterarum Curiæ Romanæ non posse accipi possessionem cujuscumque Beneficii, nisi prius Litteræ Regi in suo Consilio exhibitæ, & ibidem *placitatæ* fuerint?

XIV. Provisi de Ecclesiis Cathedralibus, quæ Juri *Regaliæ* subjectæ sunt, ut post obtentam provisionem Pontificiam, plenam temporalium sui Episcopatus administrationem, ac Beneficiorum collationem obtineant, debent *manus Regiæ levationem* obtinuisse; sive ut loquuntur, *Regalia* debet esse *clausa*.

XV. Ut vero *clausura* fiat, requiritur primo, ut Provisi juramentum fidelitatis Regi præstiterint, quod nimirum " Regi „ erunt *legales*, & *fideles* in suo Episco„ pali statu, & populum earum Civita„ tum, & Episcopatuum, in quantum „ poterunt in obedientia, & recognitione „ supremæ potestatis erga Regem, & suam „ successionis sanguinis posteritatem tene„ bunt „. Ita refert Philippus Probus in Supplemento ad Tractatum *Juris Regaliæ* per Arnolphum Ruzæum, *quæst.* 2. *n.* 6. qui *num.* 7. asserit, ob hoc juramentum, omnes Episcopos Regni Franciæ *fideles Consiliarios Regis* appellari.

XVI. Nequaquam tamen sufficit hoc fidelitatis juramentum præstitum esse, sed insuper requiritur, quod " Litteræ Regiæ „ attestantes dictum juramentum sic fuisse „ præstitum (inquit Philippus Probus lo„ co citato *quæst.* 3. *n.* 2.) præsentatæ,

„ re-

„ registratæ, & expeditæ fuerint in Camera computorum, & quod Receptor seu Commissus ad receptam ipsius Regaliæ receperit mandatum a prædicta Camera emanatum, per quod mandetur quod levet manum Regis, & permittat dictum Episcopum uti, & gaudere, ponendo ipsam temporalitatem ad plenam deliberantiam, nec ante receptionem hujusmodi mandati a dicto Receptore, seu Commisso, reputatur dicta Regalia clausa, sed usque ad diem ipsius receptionis, tenetur reddere computum, & rationem de fructibus hujusmodi temporalibus, & confert Rex Beneficia tamquam in Regalia vacantia, & hoc de jure, & consuetudine Regis, & suæ Coronæ Franciæ „.

XVII. Ut facilius intelligantur, quæ hic de apertione, & *clausura Regaliæ* dicuntur, notandum, Jus *Regaliæ* juxta hodiernum, præcipue Regni Galliæ, stilum & modum loquendi, esse Jus, quo Rex, Sede vacante, sibi attribuit dispositionem omnium proventuum Episcopatus, & collationem *pleno* jure omnium Beneficiorum non Curatorum ad liberam collationem Episcopi spectantium.

Dicitur ergo Regalia *aperta*, quando per mortem Episcopi, aut alio modo Sedes vacat; tunc enim Regi Jus *Regaliæ* jam descriptum acquiritur, sive *aperitur*.

Manet autem *aperta Regalia*, sive Jus illud apud Regem manet, quousque novus Episcopus præstito juramento, ac litteris Regiis obtentis, & registratis, & manus Regiæ levatione factâ possessionem Episcopatus *per se* acceperit; quo demum, juxta modernam praxim, Regalia *clauditur*: sive Jus Regium tam quoad proventuum dispositionem, quam beneficiorum collationem extinguitur, & plenaria dispositio Episcopo defertur.

XVIII. Porro de hoc Jure *Regaliæ* plura dicemus parte secundâ, ubi de collatione Beneficiorum tractandum erit; illud equidem sciendum, neque in Regno Galliæ jam pridem omnes Episcopatus huic juri fuisse subjectos, uti passim Auctores de illo jure tractantes testantur; atque inter ceteros Philippus Probus, qui loco supra allegato *quæst.* 60. enumerat Archiepiscopatus, & Episcopatus, qui huic fuerint subjecti, & qui ab eo exempti: manseruntque plures Ecclesiæ ab hoc jure liberæ; atque per Arresta Regia in ea libertate conservatæ fuerunt usque ad annum 1673. quando in conformitatem Arresti Parlamenti Parisiensis Rex declaravit, jus *Regaliæ* esse inalienabile, & impræscriptibile; illudque sibi *generaliter* in *omnibus* Archiepiscopatibus, & Episcopatibus sui Regni, ac ditionum suæ obedientiæ competere, iis solis exceptis, qui titulo *oneroso* sunt exempti.

Conformiter ad hanc Declarationem Regiam, & alteram die 2. Aprilis 1675. prioris confirmativam, & explanativam, Jus *Regaliæ*, Rege urgente, ac tandem etiam Clero consentiente, licet nonnullis Episcopis fortiter resistentibus, ad omnes Ecclesias Metropolitanas, & Cathedrales extensum est (*a*).

XIX. In Imperio quoad *Regaliam* moderatius agitur, ut notat Zypæus in Jure novo *de electione num.* 3. “ ut Episcopi, „ qui & Princeps sint (ut sunt plerique) „ statim per se, vel alios juramenta debita „ præstent quidem, & Regalia, ac feuda „ sua relevent; non tamen, vacante Sede, temporalitas ad manus Imperatoris „ ponitur, sed Capitulum administrat pro „ Suc-

(*a*) Ut id clarius evadat, notandum est ineunte XVII. seculo motam fuisse hanc controversiam, an jus *Regaliæ* per omnes Regni Cathedrales diffunderetur, an vero ad certas quasdam esset restrictum: hujus quæstionis decisio cum a Senatu Parisiensi in longiorem deliberationem protracta fuisset, tandem an. 1608. latum ab eo est judicium, quo jus *Regaliæ* in omnes Regni Cathedrales confirmatum fuit. Contra illud Arrestum Clerus Gallicanus apud Henricum IV. conquestus est, & litteras negotii illius avocatorias obtinuit, quibus cognitio illa Senatui fuit interdicta, & status Ecclesiarum, quæ se ab eo jure immunes esse credebant, Consilii Sanctioris judicio permissus est. Declaratione an. 1673. statuit Ludovicus XIV. his verbis: *Declarons le droit de Regale nous appartenir universellement dans tous les Archevéchez, & Evéchez de notre Royaume, a la reserve de ceux qui en sont exempts à titre onereux*. Quod an. 1682. a Comitiis Cleri Gallicani probatum est.

„ Successore : sed id forte , quia Pontifi- „ ces Germanos Imperatores Fredericum, „ Henricum, &c. superarunt: Bonifacius „ VIII. Phillppum Pulchrum aut Succes- „ sores non item „.

Belgii Episcopatus, si Tornacensem excipiamus, juri *Regaliæ* subjecti non sunt; unde temporalia per Capitulum, aut Œconomum a Capitulo deputandum, Sede vacante, administrantur pro Successore; atque ipsa Beneficiorum collatio novo Episcopo reservatur; juxta ea quæ titulo IX. *cap.* 2. dicta sunt.

T I T U L U S XV.

De Consecratione Episcoporum.

C A P U T I.

A quibus, intra quod tempus, & quo loco Consecratio fieri debeat?

1. *Præcipua in Consecratione auctoritas erat penes Metropolitanum.*
2. *In conservanda hac Metropolitanorum auctoritate valde religiosi fuerunt Romani Pontifices.*
3. *Suffraganeorum in Consecratione olim requisita fuit præsentia, aut ut minus assensus.*
4. *Tres ut minus Episcopi debent esse præsentes.*
5. *Hac disciplina tam in Græca, quam Latina Ecclesia etiam hodie obtinet.*
6. *Ratio hujus disciplinæ.*
7. *Præsentia plurium Episcoporum spectat duntaxat ad disciplinam.*
8. *Necessitate cogente potest interdum ab hac disciplina recedi , & a duobus Consecratio peragi.*
9. *Ita Ordinatus Pelagius I. Papa.*
10. *Etiam ab uno Episcopo fieri potest Consecratio, nec apud Veteres desunt exempla.*
11. *Probatur auctoritate S. Gregorii.*
12. *Conformis est moderna praxis Curiæ Romanæ.*
13. *Quoad Consecrationem Episcoporum hodierna disciplina difformis est a pristina.*
14. *Consecratio tam ex veteri, quam moderna disciplina debet fieri intra tres menses.*
15. *Est tamen differentia in tempore, a quo tres menses computari debent.*
16. *Quo in loco fieri debeat?*

I. PRÆCIPUAM in confirmatione Episcoporum auctoritatem per duodecim, & amplius secula fuisse penes Metropolitanos, titulo præcedenti abunde probatum fuit. Cum vero confirmatio ab ipsa Consecratione vix sejungeretur, sed Metropolitanus una cum Episcopis Comprovincialibus, examine supra electionis forma, ac persona electa facto, ad ordinationem seu Consecrationem procederet; si electionem canonicam, & personam electam idoneam reperisset; mirum non est, si primas quoque in Consecratione Episcoporum partes duodecim seculis facile Metropolitano delatas esse videamus.

Et quidem Canone 6. Nicæno dicitur: „ Illud generaliter est clarum, quod si „ quis *præter sententiam Metropolitani* fue- „ rit *factus* Episcopus, hunc magna Sy- „ nodus definivit Episcopum esse *non opor-* „ *tere* „. Apud Gratianum *Dist.* 64. *can.* 8. Hinc illud Innocentii I. ad Victricium Episcopum: “ Extra conscientiam *Metro-* „ *politani* Episcopi, nullus audeat *ordina-* „ *re* Episcopum. . . . Hoc enim & Syno- „ dus Nicæna constituit atque definivit „. Gratianus ibidem *can.* 5.

II. Eam Metropolitani in consecrandis Episcopis suis Suffraganeis prærogativam plu-

pluribus inculcat Gelasius I. apud Gratianum loco citato *can.6.* atque in illa conservanda adeo erant religiosi Pontifices, ut Stephanus VI. (*a*) ne hanc pertubaret, Episcopum Lingonensem a populo, & Clero rite electum, & Romam pro Consecratione cum Decreto electionis missum (recusante Lugdunensi Metropolitano eum consecrare) illum consecrare bis renuerit, ac repulerit, ad Lugdunensem scribens, & rescribens, ut ipse suo munere in hujus Consecratione fungeretur; tertio demum interpellatus, vix magnâ Lugdunensis pertinaciâ coactus, illum consecravit; uti latius ex Frodoardo in historia Remensi refert Baronius ad *annum* 885.

Similiter Gregorius VII. licet ipse Robertum Carnutensem ab Episcopatu deposuisset; non tamen propterea sibi alterius suffectionem, aut ordinationem reservavit; sed ad Ordinarios tam electores, quam Consecratores illum misit. Senonensi enim Metropolitano, & Suffraganeis ita scribit: " Ecclesiam illam (Carnutensem) Canonicam electionem in aliquam idoneam personam facere admonuimus; admonemus & vos, ut eidem electioni, eam quam oportet aut per vos, aut idoneos Nuntios vestros diligentiam adhibentes, quem electum Canonice cognoveritis, & *manus imponere*, & in Episcopum *Consecrare*, nullâ occasione recusetis ": *Lib.* 4. *Epist.* 15.

III. Porro licet præcipua fuerit in Episcoporum confirmatione, & Consecratione penes Metropolitanum auctoritas, aliorum tamen Suffraganeorum seu Comprovincialium nequaquam negligendus erat consensus, & auctoritas.

Confirmationem enim Episcoporum Metropolitano, & Episcopis Suffraganeis per Canones Nicænos, aliosque subsequentes per continuam decem seculorum seriem delatam fuisse, supra ostendimus. Cumque ordinatio sive Consecratio a confirmatione necdum esset sejuncta, etiam Consecrationem Episcoporum, Metropolitano cum Episcopis Comprovincialibus delatam fuisse cognoscimus; idque uno consensu Theologi, & Canonistæ fatentur; eamque disciplinam etiam Jure communi seu Decretalium conservatam tradunt ad *cap.* 7. *de Temporibus Ordinat.*

IV. Verum quia difficile erat ad omnem Episcopi ordinationem omnes Provinciæ Episcopos *personaliter* convenire & assistere, Canone 4. Nicæno cautum fuit " ut si hoc difficile fuerit, vel aliquâ urgente necessitate, vel itineris longitudine, certe tres Episcopi debeant in unum congregari; ita ut etiam ceterorum, qui absentes sunt, consensum in litteris teneant, & ita faciant ordinationem ". Gratianus *Dist.* 64. *can.* 1.

V. Et licet tum præsens Canon, tum plerique alii eamdem disciplinam præscribentes, videantur non tantum de Consecratione, sed vel præcipue de electione, & confirmatione Episcopi agere; nihilominus ex hisce Canonibus stabilita ac conservata fuit in Græca pariter, ac Latina Ecclesia hactenus disciplina, ut ad Consecrationem Episcopi convenire, eique *personaliter* assistere debeant, præter Metropolitanum, aliumve Episcopum ordinantem, duo alii Episcopi.

" Adsint (ait modernum Pontificale Romanum *Titulo de Consecratione Electi in Episcopum*) " *duo ad minus Episcopi assistentes* ". Et Rituale Græcorum ordinem in Consecratione Episcopi servandum præscribens, ait: " *Tres* vero Pontifices, sive etiam plures, Pontificium omnem ornatum induti, in sellis suis sedent ante sacras sancti altaris fores ".

VI. Rationem hujus disciplinæ jampridem assignavit Innocentius I. in Epistola ad Victricium apud Gratianum *Dist.* 64. *can.* 4. " Ne unus Episcopus ordinare præsumat Episcopum, ne, ait, *furtivum Beneficium* præstitum videatur. Hoc enim & in Nicæna Synodo constì-

(*a*) Auctor noster hunc Stephanum nuncupat Sextum, quamvis propter rationem ab ipso deductam superius *c.* 5. *n.* 8. hic Papa vocari solummodo deberet Stephanus Quintus. At satius judicavit Baronii forsan errantis Computum sequi, ut clarius scriberet, quam Summorum Pontificum ordinem interturbare in opere Juris Canonici, ubi non de eorum serie, & numero, sed de eorum Decretis, & auctoritate agitur.

„ statutum est, atque definitum „.

Quasi diceret: noluit Synodus, ut Episcopus *furtive* sive tamquam *fur* clam in ovile Christi ascendat; sed *publice*, id est, Ecclesiâ universâ, per cujusque Provinciæ Episcopos repræsentatâ, probante & assentiente.

Non absimilem hujus disciplinæ rationem dedit S. Anselmus Cantuariensis in litteris ad Regem Hiberniæ, improbans in Regno illo *ab uno Episcopo Episcopum sicut quemlibet Presbyterum ordinari*, subjungit: " Minus quam a *tribus* Episcopis „ ordinari non debet, cum propter multas alias, & rationabiles causas, quas „ epistolaris brevitas non admittit; tum „ ut *fides*, *vita*, *& sollicitudo ejus*, *qui* „ *invigilare debet*, *idoneis & legalibus testibus comprobetur*„. Lib. 3. Epist. 247.

VII. Hic nota, nec Innocentium, nec Anselmum, Episcoporum Ordinationes sive Consecrationes sine legitimo Episcoporum numero factas, tamquam nullas invalidasque rejicere; sed solum arguere, eas clandestine, ac sine legitima quasi approbatione peragi; ipsorumque Episcoporum præsentiam non tam ad substantiam & validitatem Consecrationis, quam ad discutiendam, & comprobandam Ordinationem requirere: quod & probat absentium Episcoporum Comprovincialium per litteras requisitus consensus.

VIII. Licet ergo disciplina hæc, utpote ab Apostolis nobis tradita, & hactenus in Ecclesia conservata, merito religiose observetur, nihilominus, sicut in aliis disciplinæ articulis contingit, necessitate cogente, ex Superiorum judicio, ab ea nonnihil recedi posse, & ratio, & auctoritas probant.

Et quidem in Constitutionibus Ecclesiæ Alexandrinæ sub nomine Apostolorum præcipitur, *Ut ordinetur Episcopus a tribus Episcopis; necessitate vero cogente a* DUOBUS. Apud Guilelmum Beveregium in notis ad Canonem 1. Apostolorum.

Et in Constitutionibus vulgo Apostolorum *lib.* 3. *cap.* 20. " Jubemus autem, ut „ *a tribus* Episcopis Episcopus ordinetur, „ & *ut minimum a duobus*: ita ut ab uno „ constitui non possit; testimonium enim „ duorum & trium firmius est, & certum „.

IX. Sic ordinatus est Pelagius I. Episcopus Romanus a duobus Episcopis, & uno Presbytero, scilicet " Dum non essent Episcopi, qui eum ordinarent, inventi sunt *duo* Episcopi, Joannes de „ Perusio, & Bonus de Ferentino, & „ Andreas *Presbyter* de Ostia, & eum „ ordinaverunt Pontificem; tunc enim non „ erant in Clero, qui poterant eum promovere „. Anastasius Bibliothecarius in ejus vita.

X. Quin & eâdem necessitate urgente quidni ab *uno* Episcopo Episcopus ordinari posset? cum sicuti *trium*, ita quoque *duorum* præsentia ad disciplinam, non ad substantiam seu essentiam Consecrationis spectare videatur: nec desunt apud veteres hujusmodi ordinationis exempla.

Synesius Siderium Palæbiscæ Episcopum a Philone Cyrenensi solo ordinatum fuisse refert; additque: *Verum in temporibus formidolosis*, *summum jus prætermitti necesse est*. *Epist.* 67.

XI. Sed in hanc rem dignissima notatu est S. Gregorii ad Augustinum Anglorum Apostolum responsio. Interrogaverat eum Augustinus: " Si longinquitas itineris magna interjaceat, ut Episcopi non facile „ valeant convenire, an debeat *sine aliorum* Episcoporum præsentia Episcopus „ ordinari? Respondit Gregorius: Et quidem in Anglorum Ecclesia, in qua „ adhuc *solus* Episcopus inveniris, ordinare Episcopum *non aliter nisi sine Episcopis* potes „. Ita Beda in Hist. Angl. *lib.* 1. *cap.* 27. a quo primum hanc epistolam accepimus, uti notat Vir eruditus Petrus Gussanvillæus in notis ad hanc epistolam, quæ est 32. *lib.* 12. observatque tam ex antiquis quam recentioribus editionibus, codicibus manuscriptis, & auctoribus Ecclesiasticis, hanc esse genuinam epistolæ lectionem; vitiosam vero quorumdam exemplarium, quæ habet: *Ordinare Episcopum non aliter nisi cum Episcopis potes*. Idem notat ac solide probat Guilelmus Beveregius Presbyter Anglicanus in notis ad Canonem I. Apostolorum.

XII. Hisce conformis est moderna praxis Curiæ Romanæ. Hodie quippe, teste Fagnano, in Litteris pro Consecrationę Episcoporum in Indiis apponitur clausula infra scripta, videlicet: *Tibi Presbytero*, *ut*

a quocumque malueris Catholico Antistite gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habente, accitis & in hoc illi assistentibus duabus, vel tribus DIGNITATIBUS, *munus Consecrationis recipere valeas*. Ad *cap. 7. ;; de temporib. Ordinat. num.* 20.

XIII. Quoad ipsum vero Consecratorem Episcopum hodierna disciplina a pristina nonnihil dissona est. Nam juxta disciplinam Sacris Canonibus, & Decretalibus Gregorii IX. expressam, ordinarius Consecrator est Metropolitanus respectu suorum Suffraganeorum; hodie vero sicuti Episcoporum Confirmatio, ita & Consecratio ad Pontificem devoluta est. Unde in Pontificali Romano sub titulo *de Confirmatione Electi in Episcopum* præmittitur hoc monitum: " Nemo consecrari debet, „ nisi prius constet Consecratori de *com„ missione* consecrandi, sive per *Litteras „ Apostolicas*, si sit extra Curiam; sive „ per *commissionem* vivæ vocis oraculo, a „ Summo Pontifice *Consecratori factam*, si „ Consecrator ipse sit Cardinalis „.

Et ex præscripto ejusdem Pontificalis, Ordinator priusquam Consecrationem inchoet, petit ab Episcopis Assistentibus, & Electum Consecratori, ut eum ad onus Episcopatus sublevet, præsentantibus; *Habetis mandatum Apostolicum?* quo lecto demum ad Consecrationem procedit.

XIV. Jampridem in Concilio Chalcedonensi decretum fuit: " ut intra *tres „ menses* Episcoporum ordinationes fiant, „ nisi inexorabilis utique necessitas effece„ rit, ut dilationis tempus prorogetur „. Gratianus *Dist.* 75. *Can.* 2.

Synodus Tridentina advertens plures Episcopos electos, munus consecrationis negligere; ratos sibi sufficere acceptâ confirmatione, ea, quæ jurisdictionem & temporalium administrationem, & usum spectant, pleno jure obtinuisse, edixit: " Ecclesiis „ Cathedralibus, seu superioribus quocum„ que nomine ac titulo præfecti, etiam si „ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales „ sint, si munus Consecrationis intra *tres „ menses* non susceperint, ad fructuum „ perceptorum restitutionem teneantur: si „ intra totidem menses postea id facere „ neglexerint, Ecclesiis ipso jure sint pri„ vati „. *Sess.* 23. *cap.* 2. *de reformat.*

XV. Sive ergo pristinam, sive modernam spectemus disciplinam, Consecrationi peragendæ trium mensium tempus est præfixum; hac tamen differentiâ, quod Canon Chalcedonensis (uti recte monet Lupus) " *a capta vacatione*, Tridentinum vero „ Decretum a *data* per D. Papam *con„ firmatione*, velit tres menses compu„ tari „.

Dum enim Metropolitano, & Episcopis Comprovincialibus præcipuæ partes essent in eligendo, confirmando, & consecrando Episcopo, omnia facile intra tres menses a die vacationis expediri poterant: sed devoluto jure confirmandi, & providendi ad Sedem Apostolicam, vix possibile est, ut omnia intra tres menses a die vacationis expediantur: ideoque a die obtentæ provisionis Apostolicæ tempus trium mensium consecrationi præfixum computari cœpit.

XVI. " Consecratio vero (ait Synodus Tridentina loco citato) „ si extra Cu„ riam Romanam fiat, in Ecclesia, ad „ quam promoti fuerint, aut in Provin„ cia, si commode fieri poterit, cele„ bretur „.

CAPUT II.

De Juramento ab Episcopis ante Consecrationem Romano Pontifici præstando.

1. *Ab Ordinandis exigi professionem juratam olim Patribus displicuit.*
2. *Professionem obedientiæ sine juramento olim Episcopi etiam præstabant suis Metropolitanis.*
3. *Professio Fidei simplex absque jurejurando facta Summo Pontifici.*
4. *Circa seculum xi. professioni obedientiæ cœpit adjungi Juramentum.*
5. *Sola obedientia Canonica promittebatur usque ad tempora Gregorii VII. qui novam juramenti formulam induxit.*
6. *Novam hanc esse formulam probatur.*
7. *Seculo XIII. Juramentum cum dicta formula exigebatur in concessione Pallii.*

8. Eo-

8. *Eodem seculo exigi cœpit per Romanos Pontifices ab Episcopis eorum ordinationi* immediate *subjectis*, *& per Metropolitanos a suis Suffraganeis*.
9. *Hodie ab omnibus Episcopis præstatur Romano Pontifici juxta formam in Pontificali expressam*.
10. *Tres priores articuli in formula juramenti expressi*, *conformes sunt Juramento fidelitatis a vasallo præstando Domino directo*.
11. *Juramentum non proponendum Episcopis*, *qui ratione temporalium Summo Pontifici non sunt obstricti*.
12. *Refertur quartus articulus juramenti*, *& quæ sit ejus genuina lectio*, *ostenditur*.
13. *Quid per* Regalia Sancti Petri *intelligatur*.
14. *Quintus articulus*.
15. *Sextus articulus*.
16. *Septimus articulus*.
17. *Tres posteriores articuli cum quadam moderatione intelligendi*.
18. *Desideratur major claritas in articulis juramenti ab Episcopis in Ordinatione præstandi*.
19. *Visitationis Liminum Apostolorum*, *de qua in articulo septimo*, *meminit Synodus Romana anno* 743.
20. *Visitare Limina Apostolorum primitus idem fuit quod ad Synodos convenire*; *& solos Episcopos ad Metropolim Romanam pertinentes obligabat*.
21. *Quare citius Metropolitanis quam reliquis Episcopis hæc obligatio fuerit imposita?*
22. *Hodie omnibus generaliter Episcopis vi Juramenti imponitur*, *& quare?*
23. *Quoties Episcopi Belgii Limina Apostolorum visitare debeant?*
24. *Quid per Limina Apostolorum in formula juramenti intelligatur?*
25. *Quis præcipuus scopus visitationis*.
26. *Juxta formulam Juramenti Episcopi non nisi legitimo impedimento detenti per specialem Nuntium huic obligationi satisfacere possunt*, *& qualis debeat esse ille Nuntius?*
27. *De praxi*, *& consuetudine Belgii Episcopi visitationem hanc absolvunt per Nuntium*.
28. *Refertur articulus octavus Juramenti*, *& ostenditur quomodo hic*, *& alii articuli cum quadam moderatione sint intelligendi*.
29. *Proponitur articulus nonus Juramenti*.
30. *Seculo etiam XIV. simile Juramentum fidelitatis*, *& obedientiæ ab Episcopis præstabatur Metropolitanis*.
31. *Formulæ hodiernæ multa addita sunt post tempora Gregorii VII*.

I. PRistina Patrum ætas attendens, quam enixe ac severe Christus inculcasset, & Apostolus Jacobus monuisset, *non jurare omnino... sit autem sermo vester*, *est*, *est: non*, *non: quod autem his abundantius est*, *a malo est*. Matth. 5. v. 34. & 37. Jac. ep. c. 5. v. 12. admodum solicita fuit, ne citra necessitatem inevitabilem juramentum, præsertim a Ministris Ecclesiæ exigeretur.

Hinc illud etiam seculo IX. Concilii II. Cabillonensis: " Dictum est interea de „ quibusdam fratribus, quod eos, quos or„ dinaturi sint, *jurare* cogant, quod di„ gni sint, & contra Canones non sint „ facturi, & obedientes sint Episcopo, qui „ eos ordinat, & Ecclesiæ, in qua ordi„ nantur. Quod juramentum quia *pericu„ losum* est, omnes una inhibendum sta„ tuimus „. *Can.* 13.

Et in Conventu Episcoporum, Abbatum, Comitum, vel Majorum natu Francorum, jussu Ludovici Pii Imperatoris anno 816. Aquisgrani habito decretum est: „ De Episcopis vero in Longobardia con„ stitutis, qui ab his, quos ordinabant, „ *Sacramenta*, & munera contra divinam, „ & Canonicam auctoritatem accipere, „ vel *exigere* soliti erant, modis omnibus „ inhibitum est, ne ulterius fiat: quia ju„ xta Sacros Canones uterque gradu pro„ prio talia facientes decidi debent „. *Cap.* 16. & refertur *lib.* 1. *Capitular. Regum Francorum cap.* 91.

II. Ipsam juramentorum exactionem præcipue displicuisse, non vero obedientiæ professionem, fat innuunt illa ipsa Regum Francorum Capitularia; in quibus *lib.* 7. *cap.* 466. legitur: " Quando Presbyteri, „ aut Diaconi per Parochias constituun„ tur, oportet eos *professionem* Episcopo „ suo

„ suo facere „. Quid hæc professio contineret, titulus ipsius Capitularis ostendit: " Ut Presbyteri & Diaconi quando „ per Parochias constituuntur, *stabilitatis* „ & *obedientiæ suæ*, atque *statuta servare* „ promissionem suo faciant Episcopo.

Similem professionem suis Metropolitanis in sua ordinatione faciebant Episcopi. Extat in Appendice tom. VIII. Conciliorum generalium *col.* 1881. professio Adalberti futuri Episcopi Morinensis, Hincmaro Remorum Archiepiscopo oblata, in qua præter professionem fidei habetur: " Privilegio etiam Metropolis Remorum „ Ecclesiæ ac ejus *Præsulis*, secundum Sacrosanctos Conciliorum Canones, & „ Decreta Sedis Apostolicæ ex Sacris „ Canonibus, & legibus promulgata, „ pro scire & posse, absque dolo & simulatione, vel indebita & pertinaci „ contradictione, me *obediturum* profiteor „.

Eamdem professionem eidem Remorum Archiepiscopo fecisse Hincmarum Laudunensem Episcopum ejus nepotem, scribit Amoinus, aut ejus Continuator ad annum 870. eamque in Concilio apud Attiniacum Episcoporum decem Provinciarum, cum de multis, atque inter alia de inobedientia erga suum Archiepiscopum impeteretur, propriâ manu subscriptam porrexit.

Porro in hac professione nullius juramenti mentio occurrit; nec aliud quam Canonicam obedientiam Metropolitano debitam exprimit. Unde Hincmarus Remensis de Laudunensi loquens ait: " Non „ debuerat oblivisci *professionis*, & subscri- „ ptionis suæ, ante Ordinationem Episco- „ palem: qui coram Altari Sanctæ Ma- „ riæ, & cunctis qui adfuerunt, non so- „ lum de Remensi Ecclesia, & de Lau- „ dunensi Parochia, verum & de Remo- „ rum Provincia Episcopis, & aliis di- „ versi ordinis Viris, secundum morem „ Remensis Ecclesiæ, sicut *soliti erant* „ *Episcopi Ordinandi subscribere:* post Ca- „ tholicæ fidei professionem, de *obedien-* „ *tia* sua secundum sacras regulas erga „ *Remorum Metropolim* propriâ manu „ subscripsit „.

☞ III. Quam fidei professionem absque juramento coram suis Metropolitanis olim emittebant Episcopi, eam quoque obtinuisse in Ecclesia Romana evincitur ex libro diurno Romanorum Pontificum, in quo legitur *cap.* 3. *tit.* 6. professio fidei, quam Episcopus Ecclesiæ suburbicariæ emittebat coram Episcopo Romano tamquam suo Metropolitano, nullâ tamen factâ mentione juramenti, sed ita simpliciter concluditur: " Et ut *nostræ fidei* vestro Apo- „ stolatui, sanctæque ejus Catholicæ Ec- „ clesiæ integritas ac puritas monstraretur, „ per præsentis *promissionis* nostræ paginam „ per N. Notarium scribendam dictavi- „ mus, & sacro scrinio sanctæ Apostoli- „ cæ beatitudinis vestræ contradimus „.

Simplex igitur erat fidei declaratio, & professio; unde & titulus habet: *Promissio fidei Episcopi.*

Observat autem Garnerius, hanc promissionis formulam referendam ad annum 683. additque hujus formulæ auctorem esse Leonem II. prout ibidem legitur; nam similes formulæ temporum successu varia passæ sunt additamenta, uti ibidem recte monet Garnerius.

Ex his interim patet, quod nec eo tempore ab Episcopis, licet Romani Episcopi ordinationi subjectis, obedientia, aut fidei professio, medio *juramento*, fieri solita esset. ☜

IV. Tametsi circa seculum undecimum professioni Juramentum subinde adjungi cœperit, nihilominus illa professio solam adhuc *Canonicam obedientiam* respiciebat; quod ex professione Thomæ Eboracensis facta B. Lanfranco Archiepiscopo Cantuariensi manifestum est.

Postquam enim anno 1072. multum disputatum fuisset de subjectione, quam Ecclesia Eboracensis debebat Ecclesiæ Cantuariensi, tandem " Lanfrancus Dorober- „ nensis (*a*) Archiepiscopus ex antiqua „ Antecessorum consuetudine ostendit, Ar- „ chiepiscopum Eboracensem professionem „ Archiepiscopo Cantuariensi facere etiam „ cum *Sacramento* debere (loquuntur Acta „ Concilii Anglicani tom. x. Conciliorum „ generalium *col.* 1211.) sed ob amorem „ Re-

(*a*) Cantorbery.

„ Regis, Thomæ Archiepiscopo Eboracensi Sacramentum relaxavit, scriptamque tantum professionem recepit, non præjudicans Successoribus suis, qui voluerint *Sacramentum* cum professione a Successoribus Thomæ exigere „. Hactenus Acta dicti Concilii; quibus subjicitur professio Thomæ Eboracensis facta Lanfranco Cantuariensi, in qua hæc leguntur: „ ego Thomas ordinatus jam Eboracensis Ecclesiæ Metropolitanus antistes, auditis cognitisque rationibus, absolutam tibi, Lanfrance Dorobernensis Archiepiscope, tuisque Successoribus, de *Canonica obedientia* professionem facio, & quidquid a te, vel ab eis juste ac canonice injunctum mihi fuerit, servaturum me esse promitto „.

V. Sacramentum ergo sive juramentum professioni adjici quidem cœpit; at nihilominus *sola obedientia Canonica* hactenus exigebatur; neque aliam etiam a Romanis Pontificibus exactam fuisse, vel in Ordinatione Episcoporum, aut Metropolitanorum; imo nec in concessione *Pallii* Archiepiscopalis legitur ante tempora Gregorii VII. qui primus anno 1079. a Patriarcha Aquilejensi in Concilio Romano exegit non *Canonicam* duntaxat obedientiam, sed Juramentum *fidelitatis* non absimile illi, quod Vasallus præstare solet Domino directo: *Non ero in consilio, neque in facto, ut vitam, aut membra, aut Papatum perdant, aut capti sint malâ captione.*

VI. Novam fuisse hanc juramenti formulam sufficienter quoque probat epistola Paschalis II. sub finem seculi XI. aut initium seculi XII. scripta ad Archiepiscopum Panormitanum, cujus fragmentum extat in *cap.* 4. *ii de elect.* & integra refertur in prima Decretalium collectione Antonii Augustini eodem titulo *cap.* 21. & tom. X. Conciliorum inter epistolas Paschalis II. ubi tamen inscriptio alia est; *nec mirum*, inquit Vir eruditus Franciscus Florens ad titulum *de electione pag.* 119. edit. anni 1679. *eodem enim exemplo, ad plures Metropolitanos missam fuisse, varietas inscriptionis indicat.*

Ita Litteras orditur Paschalis. " Significasti Reges, & Regni Majores admiratione permotos, quod Pallium tibi ab Apocrisariis nostris tali conditione oblatum fuerit, si Sacramentum, quod a nobis scriptum detulerant *exhiberes* „: vel ut alia lectio habet, *jurares*.

Hæc quid aliud, quam rem hactenus insuetam, quæ suâ novitate admirationem ingerere solet, indicant? Quod & totus epistolæ contextus ostendit; qui unice in hoc collimat, ut evincat, Pontifici liberum esse in concessione Pallii exigere juramentum, quod pro conservanda Ecclesiæ unitate, & obedientia in Sedem Apostolicam judicat necessarium; unaque obloquentium argumentis occurrere conatur; atque ipsius juramenti æquitatem, & necessitatem adstruere.

Mirum ergo videri non debet, si nec in Ordine Romano veteri, nec apud Alcuinum, Amalarium, Rabanum Maurum, atque his recentiorem Rupertum Abbatem, ulla hujusmodi juramenti mentio occurrat; quamvis omnes ex professo de *Pallio* scripserint; cumque omnes vel Galli, vel Germani, aut Scoti fuerint, non obscure innuitur, illis in partibus juramentum hoc, etiam in receptione Pallii, serius notum fuisse.

VII. At seculo decimo tertio in concessione Pallii, Romanos Pontifices a nonnullis saltem Metropolitanis hujusmodi juramentum exegisse, evincunt acta Innocentii III. edita a Francisco Bosqueto; in quibus pagina 64. extat Formula dandi Pallium cum adjuncto fidelitatis juramento simili Gregoriano.

VIII. Quin & eodem labente seculo invaluisse, ut idem juramentum exigeretur etiam ab Episcopis ad ordinationem Pontificis Romani immediate spectantibus; sive *a suis Coëpiscopis sibi immediate subjectis*, testatur Gregorius IX. *in cap.* 13. *ii De Majoritate, & Obed.* ibidem respondens, simile quoque juramentum exigi posse per Metropolitanum ab Episcopis sibi subjectis; eoque debere esse contentum; hoc est, juramento Gregorii VII. de quo *in cap.* 4. *De Jurejurando*; uti ad dictum *cap.* 13. monet Glossographus, verbo *forma*.

IX. Postquam vero omnium Episcopatuum provisio ad Sedem Apostolicam, exclusis

clusis Metropolitanis, & Episcopis Comproviucialibus, translata fuit; atque solius sedis Apostolicæ auctoritate confirmari, & consecrari cœperunt, etiam ab omnibus, tamquam ordinationi Sedis Apostolicæ immediate subjectis, juramentum hoc Romano Pontifici præstandum exigitur, idque hodie præstatur juxta formulam a Clemente VIII. reformatam, & extensam, ac Pontificali Romano insertam.

X. Formula Juramenti prout a Gregorio VII. proposita fuit, & in *cap.* 4. ☩ *de jurejurando* refertur, septem continet articulos, sive clausulas; quorum tres primi plane conformes sunt iis, qui in Juramento fidelitatis, quod Vasallus præstare tenetur Domiuo directo, continenrur, uti videre licet *Lib.* 2. *Feud. tit.* 5. 6. & 7. atque his verbis in formula Juramenti exprimuntur: *Ego N. Episcopus* (Pontificale addit: *Electus Ecclesiæ N.*) *ab hac hora in antea fidelis ero Sancto Petro, Sanctaque Romanæ Ecclesiæ, Dominoque meo Papæ C. ejusque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio* (Pontificale addit: *aut consensu*) *neque in facto, ut vitam perdat aut membrum, vel capiatur mala captione* (addit Pontificale: *aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur; vel injuriæ aliquæ inferantur, quovis quæsito colore*): *Consilium quod mihi aut per se, aut per litteras, aut Nuntium manifestabit, ad ejus damnum* (Pontificale addit: *me sciente*) *nulli pandam*.

Hi articuli sat ostendunt, hoc Juramentum Fidelitatis præcipue concernere Episcopos, qui Sedi Apostolicæ non in spiritualibus duntaxat, sed & in temporalibus subjecti sunt.

☞ XI. Quandoquidem plures ex articulis juramenti ab Episcopis in sua ordinatione præstandi sint plane conformes iis, quos continet juramentum a Vasallo præstandum Domino directo, non satis conveniens apparet, ut similes articuli proponantur Episcopis, qui Romano Pontifici in temporalibus nec immediate, nec mediate sunt subjecti, neque Pontifici tamquam ejus Vasalli ratione temporalium sunt obstricti, præsertim ut idipsum jurejurando obsignent. ☜

XII. Quartus articulus in *cap.* 4. ☩ *de jurejurando*, exprimitur hac formâ: *Papatum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & regulas Sanctorum Patrum* (pro his finalibus verbis legitur in Pontificali: *Et regalia Sancti Petri*) *adjutor ero ad defendendum, & retinendum, salvo ordine meo, contra omnes homines*.

Pontificali Romauo consonat formula Gregorii VII. prout refertur in Concilio Romano VI. anno 1079. quæ extat tom. x. Conciliorum generalium edit. Labbeanæ *col.* 379. Ibi enim legitur: *Papatum Romanum, & Regalia Sancti Petri adjutor ero ad retinendum, & defendendum, salvo ordine meo*.

Hanc lectionem sibi *valde placere*, dixit Antonius Augustinus ad *cap.* 20. *De elect.* in prima collectione; atque una dicit: " Erratum esse videtur ex litterarum com„ pendio. In alia formula Sacramenti Ro„ berti Ducis Apuliæ, Calabriæ, & Si„ ciliæ est: Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, „ tibique adjutor ero ad tenendum, ac„ quirendum, & defendendum *regalia Sancti Petri*, ejusque possessiones pro meo „ posse contra omnes homines „. Hæc ille; notatque & vir eruditus Franciscus Florens, hanc esse veram, & antiquam lectionem.

XIII. *Regalia S. Petri* hic accipiuntur pro *Patrimonio* Sancti Petri; quod aperte confirmat Formula Innocentii III. extans in ejus gestis *pag.* 64. in qua ita explicantur Regalia. *Honores, dignitates, & rationes Apostolicæ Sedis defendam pro posse, salvo ordine meo*: & pluribus probat D. Du-Cange in suo *Glossario*, verbo *Regalia*: ideoque dici potest, quod sub nomine *Regalium*, eorumque defensionis in Formula Gregorii VII. omnia essent comprehensa, quæ latius in Pontificali Romano, ex præscripto Clementis VIII. his verbis sunt expressa: " Jura, honores, „ *privilegia, & auctoritatem* Sanctæ Romanæ „ Ecclesiæ, Domini nostri Papæ, & suc„ cessorum prædictorum, conservare, de„ fendere, augere, promovere curabo. „ Neque ero in consilio, vel facto, seu „ tractatu, in quibus contra ipsum Do„ minum nostrum, vel eamdem Romanam „ Ecclesiam, aliqua sinistra, vel præjudi„ cialia personarum, *Juris, honoris, sta-*
„ *tus*,

„ *tus*, & *potestatis* eorum machinentur „ Et, si talia a quibuscumque tractari, „ vel procurari novero, impediam hoc „ pro posse, & quanto citius potero, si„ gnificabo eidem Domino nostro, vel al„ teri, per quem possit ad ipsius notitiam „ pervenire „.

XIV. Quintus Articulus habet: *Vocatus ad Synodum, veniam, nisi præpeditus fuero Canonicâ præpeditione*. In antiqua formula Gregorii VII. ita exprimitur: *Ad Synodum, ad quam me vocabunt, vel per se, vel per suos Nuntios, vel per suas litteras, veniam, & Canonice obediam, aut si non potero, Legatos meos mittam*.

XV. Sextus Articulus: *Legatum Apostolicæ Sedis, quem certum esse cognovero*, (hæc postrema clausula, *quem certum*, &c. in Pontificali omittitur) *in eundo, & redeundo honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo*.

XVI. Septimus est: *Limina Apostolorum singulis annis* (Pontificale: *Singulis trienniis*) *per me, aut per certum Nuntium* (Pontificale: *Personaliter per meipsum*) *visitabo: nisi eorum absolvar licentiâ*. Hæc ultima clausula non habetur in Pontificali, sed adduntur sequentia: *Et Domino nostro, ac successoribus præfatis, rationem reddam de toto meo Pastorali officio, ac de rebus omnibus ad meæ Ecclesiæ statum, ad Cleri, & populi disciplinam, Animarum denique, quæ meæ fidei traditæ sunt, salutem, quovis modo pertinentibus*; & cetera, quæ inferius referentur.

Totus hic Articulus de visitatione Liminum Apostolorum deest in formula Gregorii VII. supra citatâ; sed vice illius habentur hæc, quæ nec in Decretalibus, nec in Pontificali occurrunt: *His, quos nominatim excommunicaverint, scienter non communicabo: Romanam Ecclesiam per* SECULAREM MILITIAM *fideliter juvabo, cum invitatus fuero*.

Hic rursus non obscure innuitur, juramentum hoc primitus conceptum fuisse pro solis Episcopis, qui etiam in temporalibus Sedi Apostolicæ aliquo vinculo obstricti essent.

XVII. Ceterum circa tres posteriores articulos notandum, tria ibidem præscripta; ita commode, & recte ab Episcopis præstari posse, dummodo consensus Regis, & Principum interveniat, præsertim in Gallia, & hisce Provinciis, in quibus absque consensu Regis, nec Legatum Pontificis ut talem agnoscere, adire, excipere, & comitari; nec Regni finibus excedere, vel ad Synodum, vel ad Pontificem licet proficisci. De quibus videri potest Franciscus Florens ad titulum *De concessione Pallii pag.* 231. & ab eo citati: & quæ infra titulo de Nuntiis, & Internuntiis Apostolicis notata sunt.

☞ XVIII. Observare non erit superfluum nonnullos articulos juramenti ab Episcopis in ordinatione præstandi, ita expressos esse, ut attento expressionis tenore, & spectatis Provinciarum inveteratis moribus, sat ambiguum sit, num Episcopi suo juramento quoad hos articulos, satisfacere possint. Optandum esset, ut ob religionem juramenti, articuli clarioribus terminis, & Provinciarum juribus, & consuetudinibus conformibus exprimerentur; atque ita omnis æquivocatio, & ambiguitas, quæ in juramentis solicite vitanda est, evitaretur: quin & satius esset, juxta sanctos Canones, & laudatissimam Patrum disciplinam, ab omni exactione juramenti abstineretur, & sola fidei professio, & obedientiæ promissio exigeretur, quæ sola per decem & amplius secula in usu fuisse legitur.

Etiam hic merito attendendum, hanc juramenti formam per Gregorium VII. demum fuisse propositam, & exactam, qui primus inter Pontifices sibi attribuit plenam, & universalem auctoritatem in temporalia, uti ex hujus Pontificis litteris ostendit Dominus Fleury in sua Historia Ecclesiastica *lib.* 63. *num.* 2. ☜

XIX. De *Liminum Apostolorum* visitatione mentio fit in Synodo Romana sub Zacharia Papa anno 743. *can.* 4. ex qua desumptus est *Canon.* 4. *dist.* 93. apud Gratianum, uti recte notarunt Correctores Romani.

In hoc Canone statuitur: " Ut juxta „ Sanctorum Patrum, & Canonum sta„ tuta, omnes Episcopi, qui hujus *Apo*„ *stolicæ Sedis ordinationi subjacent*, qui „ *propinqui* sunt, *annue* circa Idus Maii, „ Sanctorum Principum Apostolorum Pe„ tri,

„ tri, & Pauli *liminibus* præsententur, „ omni occasione sepositâ: qui vero de „ *longinquo* juxta *chirographum* suum im- „ pleant. Nam qui hujus Constitutionis „ contemptor extiterit, præter quam si „ ægritudine validâ fuerit detentus, sciat „ se *Canonibus* subjacere „.

XX. Duo nobis hic Canon aperit. Alterum, quod Episcopi Liminibus Apostolorum se præsentare deberent, ut Synodo annue juxta Canones celebrandæ interessent; atque *Liminibus Apostolorum se præsentare*, idem esset, quod Romam ad Synodum juxta Limina Apostolorum celebrandam convenire.

Alterum, obligationem se præsentandi liminibus Apostolorum solis Suffraganeis Romanæ Metropolis, sive qui ordinationi Sedis Apostolicæ subjacebant, fuisse impositam: nec tamen his omnibus, sed solis *propinquis*; remotiores enim, tametsi ad Romanam Metropolim spectantes, ipsi venire non tenebantur; sed satis erat, si chirographo suo, quæ in Synodo agebantur, confirmarent.

Itaque obligatio adeundi limina Apostolorum profluxisse videtur ex obligatione accedendi ad Synodos Metropolitanas; quod apertius indicat S. Leo, qui scribens ad Episcopos Siciliæ, Pontificis Romani ordinationi subjectos, ait: " Illud primitus „ pro concordissimæ unitatis custodia exi- „ gimus, ut quia saluberrime a Sanctis „ Patribus constitutum est, *binos* in annis „ singulis Episcoporum debere esse *conven-* „ *tus*, *terni* semper *ex vobis* ad diem ter- „ tium kalend. Octobr. *Romam* fraterno „ *Concilio sociandi*, indissimulanter oc- „ currant „.

Hic ergo manifestum est, obligationem veniendi Romam a Sancto Leone elici ex obligatione accedendi ad Synodos Provinciales.

Cum vero juxta pristinam Ecclesiæ disciplinam, Episcopi ad ejus spectarent Synodum, a quo ordinationem acciperent, facile intelligitur, cur Episcopi ordinationi Sedis Apostolicæ immediate subjecti ad Limina Apostolorum accedere specialiter adstricti essent.

XXI. Hinc ulterius intelligimus, quare hæc obligatio citius Metropolitanis, quam Episcopis ceteris imposita sit; uti colligitur ex Epistola 6. Paschalis II. quia scilicet, Metropolitanorum ordinatio citius, quam Episcoporum ad Sedem Apostolicam translata est; atque Metropolitani ab eadem Sede *Pallium*, & cum eo *plenitudinem* Sacerdotii accipere consueverant.

Quod intelligens antiquus Juris Canonici Glossographus ad *cap.* 4. *de Jurejurando*, verbo, *singulis annis*, notavit obligationem visitandi Limina Apostolorum, de qua in citato Capitulo, intelligendam de *Archiepiscopis*, & *Episcopis*, *qui subsunt Domino Papæ* NULLO MEDIO. Additur in margine ex Joanne Andrea: *Idem servatur in aliis*, *si confirmationem*, *Consecrationem*, *vel Pallium a Papa recipiunt*.

XXII. Translatâ ergo non tantum Metropolitanorum, sed & Episcoporum Confirmatione, & Consecratione ad Sedem Apostolicam, una ipsa obligatio visitandi Limina Apostolorum, sive accedendi ad Sedem Apostolicam, cujus jam ordinationi omnes immediate censentur subjici, generaliter ad Episcopos una cum juramento extensa fuit.

XXIII. Cumque jam inter Episcopos huic obligationi subjectos essent nonnulli in Provinciis remotis, quibus singulis triennis Limina Apostolorum visitare, esset non parum incommodum, Sixtus V. varia temporum intervalla pro varietate Provinciarum, & Regnorum præfixit; quæ in Pontificali Romano expressa sunt; atque inter alia ait: " Ad tempus singu- „ lorum quadrienniorum tenentur Germa- „ ni, Galli, Hispani, Belgæ, Boëmi, „ Hungari, Angli, Scoti, Iberni, & „ ceteri omnes, qui in Europa sunt ci- „ tra mare Germanicum, & Balticum, „ atque omnium Insularum maris Medi- „ terranei „.

XXIV. Per *Limina Apostolorum* in Formula juramenti relatâ in citato *cap.* 4. non intelligi Ecclesias SS. Petri, & Pauli, nec mortua eorum corpora, vel sepulcra, sed Papam, vel Sedem Apostolicam, aperte colligitur ex verbis, quæ subjiciuntur: *Nisi eorum absolvar licentiâ*: quæ necessario ita debent exponi, nisi *absolvar* per Papam, qui illis *Liminibus* præest, & illorum Apostolorum vice fungitur: uti post alios

alios Canonistas notat Fagnanus ad citatum *capitulum* 4. Unde obligatio Episcoporum visitandi materiales illas Apostolorum Basilicas, non tam ex juramento, quam consuetudine, atque posteriorum Pontificum Decretis profluit; quod & Fagnanus ibidem notavit.

XXV. Porro præcipuus scopus hujus visitationis, uti colligitur ex Bulla Sixti V. & hodierno stilo Curiæ Romanæ, est, ut Episcopi Sedem Apostolicam de statu Ecclesiæ suæ plene informent; eumque Sacræ Congregationi Cardinalium super Interpretatione Concilii Tridentini (quæ ad hoc specialiter deputata est) referat; quod & hodierna formula juramenti in verbis supra relatis exprimit.

Hic autem status duplex est, materialis, & spiritualis. " Materialis versatur „ circa loca urbana, suburbana, rura„ lia, silvestria. Item circa Cathedra„ lem, Collegiatas, Parochiales, & alias „ Ecclesias, & Oratoria. Item circa Mo„ nasteria tam virorum, quam mulierum, „ Hospitalium, Montem pietatis, Colle„ gia, Confraternitates, & alia pia loca „ tam Civitatis, quam Diœcesis, & cir„ ca earumdem Ecclesiarum, & locorum „ situm, fabricam, ornatum, bona, re„ ditus, sacram suppellectilem, persona„ rum, ac ministrorum numerum, & or„ dinem, & alia his similia. Et quoad „ hunc statum materialem praxis est, ut „ unusquisque Episcopus in prima ejus „ visitatione plenam exhibeat relationem; „ in sequentibus autem visitationibus su„ per hoc statu materiali simpliciter se re„ ferat ad relationem primo exhibitam, „ & tantum adjiciat, si quid additum, „ imminutum, immutatum fuerit, quod „ S. Congregationem scire expediat. „ Hæc Fagnanus ad dictum *cap.* 4. *n.* 73.

Status spiritualis, sive formalis, ut eum vocat Fagnanus, in quo præcipue eniti debent, versatur circa Pastorale officium, atque omnia, quæ ad ipsarum, quibus præsunt, Ecclesiarum regimen, & animarum salutem pertinent, de quibus S. Congregatio juxta præscriptum Sixti V. edoceri vult, scilicet " quæ in Ecclesiis eo„ rum curæ ac fidei commissis, Cleri, „ populique morum disciplina sit, quæ „ Concilii Tridentini, tum in omnibus, „ tum præcipue in residentiæ munere exe„ cutio, quæ item piæ consuetudines, & „ qui omnium denique in via Domini sint „ progressus „. Sive ut in suo juramento ad præscriptum Pontificalis exprimit Episcopus: " Rationem reddam de toto meo „ Pastorali officio, de rebus omnibus ad „ meæ Ecclesiæ statum, ad Cleri, & po„ puli disciplinam, animarum denique, „ quæ meæ fidei traditæ sunt, salutem „ quovis modo pertinentibus; & vicissim „ mandata Apostolica humiliter recipiam, „ & quam diligentissime exequar „.

Et hæc quidem generalia sunt, super quibus S. Congregatio informari debet; quæ pro accuratiore informatione ad specialia descendere solet; quemadmodum monet Fagnanus, qui & articulos illos ibidem annotat. De quibus si sincere ac pro rei veritate Congregatio informetur, non dubium, quin frequenter perspectum esse debeat Sedi Apostolicæ, quantus sit in pluribus Ecclesiis super hisce defectus; cui per Sedem Apostolicam opportunis remediis merito occurratur.

XXVI. Formula Juramenti expressa in *cap.* 4. *de jurejurando*, tantum obstringit jurantem, ut *per se* VEL *per certum nuntium* Limina Apostolorum visitet; at formula in Pontificali expressa obligat *personaliter* per *seipsum* visitare; nec nisi *legitimo impedimento* detentum, per alium; atque hoc casu, uti habent verba juramenti: " per *certum* Nuntium ad hoc *spe*„ *ciale mandatum* habentem, de *gremio* „ mei Capituli, aut alium in *dignitate* „ Ecclesiastica constitutum, seu alias *per*„ *sonatum* habentem; aut his mihi de„ ficientibus, per Diœcesanum Sacerdo„ tem; & Clero deficiente omnino, per „ aliquem alium Presbyterum secularem, „ vel regularem spectatæ probitatis, & „ religionis, de supradictis omnibus plene „ instructum. De hujusmodi autem *impe*„ *dimento* docebo per *legitimas* probatio„ nes, ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Car„ dinalem *Proponentem* in Congregatione „ *Sacri Concilii*, per supradictum Nun„ tium transmittendas „.

XXVII. Moderna Belgii, vicinarumque Provinciarum constans, ac uniformis praxis habet,

habet, ut visitatio per Nuntium fiat; quasi ob itineris longitudinem, molestias, & expensas, atque diuturniorem a Diœcesi absentiam, legitimum ac continuum impedimentum subsit; neque ulli Episcopo hinc difficultatem moveri hactenus intelleximus; in Gallia vero hic articulus non observatur, ait D. Fleury in Instit. Juris Canonici *parte* 1. *cap.* 11.

XXVIII. Præter septem articulos in formula Juramenti Gregoriani, prout refertur in dicto *cap.* 4. contentos, addit insuper formula Pontificalis moderna: " Regulas Sanctorum Patrum, Decreta, ordinationes seu dispositiones, reservationes, provisiones, & mandata Apostolica totis viribus observabo, & faciam ab aliis observari ".

" Hæc clausula (inquit Vir eruditus Franciscus Florens ad titulum de concessione Pallii *pag.* 230.) " latissime patet, nec eam usus noster admittit in plerisque. Ideoque omissa est in *formula* Gregorii XV. "

Formula Gregorii XV. cujus hic meminit Florens, est illa, quam novum Archiepiscopum Parisiensem eidem Pontifici præstitisse testatur Florens; extatque apud Andream Du-Saussai, libro *de mysticis Galliæ Scriptoribus* (a).

Quod de Gallia asserit Florens, id quoque de Belgio affirmari posse non dubium. Nihil enim certius, quam provisiones, reservationes, ac mandata Apostolica non generaliter, & indistincte, sed cum certis limitationibus juxta jura, ac receptas Provinciarum, atque Ecclesiarum consuetudines hic admitti; credendumque nec eorum observantiam aliter jurari velle Pontifices; videturque usus, ac communis intellectus, in hunc sensum juramentum exposuisse, non tantum quoad hunc articulum, sed etiam reliquos; ut scilicet contenta in illis articulis intelligantur, prout Provinciarum jura, ac consuetudines illa observari permittunt.

XXIX. Denique additur in formula *Pontificalis*: " Possessiones vero ad mensam meam pertinentes non vendam, nec donabo, neque impignorabo; nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Capituli Ecclesiæ meæ, inconsulto Romano Pontifice. Et si ad aliquam alienationem devenero; pœnas in quadam super hoc edita Constitutione contentas, eo ipso incurrere volo ".

XXX. Juramenti ab Episcopis præstandi de non alienandis rebus ad suam mensam spectantibus fit mentio in *cap.* 8. *de Rebus Ecclesiæ non alienandis*: illudque vel Pontifici, vel Metropolitano præstandum erat. " Nam (ut ait Glossa ibidem verbo, *Sacramento*) quilibet Episcopus, qui *immediate* Domino Papæ subest, jurat ei fidelitatem, quod non alienabit bona Ecclesiæ, nec infeudabit, & idem juramentum præstant alii Episcopi *suis Metropolitanis* ".

Hic nota, tempore Glossographi hujus, id est, seculo XIV. nondum omnes Episcopos præstitisse hoc juramentum fidelitatis Romano Pontifici; sed tantum immediate Pontifici subjectos; reliquos vero illud idem præstitisse suis Metropolitanis; sive Episcopos, uti ante diximus, juramentum præstitisse illi, a quo ordinationem, sive confirmationem accipiebant. Et etiamnum hodie extat in Pontificali Romano ordo Consecrationis, quo a Metropolitano electus ordinari solebat; ubi idem pene per omnia juramentum, quod hodie Pontifici præstatur, præstandum præscribitur Metropolitano. Habetur in Pontificali sub titulo, *de scrutinio, quo Antiqui utebantur, antequam* ELECTUS *in* EPISCOPUM *consecraretur*. Plura de hoc Juramento dicentur infra Titulo *de Metropolitanis*.

XXXI. Notandum quoque, hujus clausulæ *de non alienandis rebus* Ecclesiæ, nullam in Formula Gregorii VII. prout vel in Concilio Romano, vel Decretalibus exhibetur, fieri mentionem; unde post tempora Gregorii VII. insertam fuisse recte observat Franciscus Florens loco citato *pag.* 231. quemadmodum plura alia successu temporis addita fuisse, ex dictis facile intelligi potest; & utramque formu-

(a) Gregorius XV. ille est, qui, postulante Ludovico XIII. Sedem Parisiorum Episcopalem ad Archiepiscopatus Dignitatem evexit die 20. Octobris 1622.

formulam inter se conferenti ad oculum patebit.

CAPUT III.

De moderno ritu Consecrationis.

1. *Electus præsentatur Consecratori.*
2. *Olim interrogabat Metropolitanus, num præsentes scirent electum esse dignum: quod etiam tempore Innocentii III. in usu fuit.*
3. *Inquiritur utrum ante Innocentium III. ritus iste cœperit usurpari?*
4. *Olim solebat fieri præsentatio electi pridie ante Consecrationem per Archipresbyterum, vel Archidiaconum Ecclesiæ vacantis.*
5. *Hodie Consecrator tantum petit a præsentantibus electum, an habeant* mandatum Apostolicum; *& quæ hujus ratio?*
6. *De examine electi faciendo ante Consecrationem.*
7. *Formula examinis istius antiqua non est. Professio fidei ab electo Episcopo emittenda.*
8. *In qua hac examinandi ratio differat a pristina Patribus usitata?*
9. *Consecrator electo exponit, quid Episcopum facere oporteat.*
10. *Liber Evangeliorum cervicibus, & scapulis electi imponitur; & Consecrator cum Episcopis assistentibus manus capiti Consecrandi imponit.*
11. *Manuum impositio ritus est antiquissimus, semper in Ecclesia tam Latina, quam Græca observatus.*
12. *Impositio libri Evangeliorum etiam est antiquissima, non tamen universaliter ubique eodem tempore recepta.*
13. *Hæc verba* Accipe Spiritum Sanctum *recitari in ipsa manuum impositione recens est caremonia; non tamen frustra dicuntur.*
14. *Oratio Consecratoris pro Consecrato.*
15. *De unctione capitis, & manuum Consecrati.*
16. *Hujus unctionis ætas quæritur.*
17. *Benedictio & traditio* Baculi *Pastoralis, & hujus cæremoniæ antiquitas.*
18. *Cur in ordinatione Romani Pontificis hæc cæremonia omittatur; & an olim non fuerit adhibita?*
19. *Impositio* annuli, *& ejus antiquitas.*
20. *Traditio libri Evangeliorum ipsi Consecrato est recens cæremonia.*
21. *Consecratus offert panem, & vinum, quod antiquitus etiam a populo fiebat.*
22. *Consecratus cum Consecratore stando Missam peragit; & de eadem Hostia, & eodem Calice communicant.*
23. *Hic ritus olim in Ecclesia Latina, & hodie etiam in Ecclesia Græca est usitatus, & ordinarius.*
24. *Impositio* Mitræ, *& quando ejus usus inceperit?*
25. *De* Chirothecis *Pontificalibus.*

I. Ritu hodierno, Electus sive Nominatus medius inter duos Episcopos ducitur ad Metropolitanum sive Consecratorem; & senior assistentium eum Consecratori præsentat consecrandum sub hac formula verborum: *Reverendissime Pater, postulat Sancta Mater Ecclesia Catholica, ut hunc præsentem Presbyterum ad onus Episcopatus sublevetis.*

II. Tempore electionis petebat Metropolitanus: *Scitis illum esse dignum*: Respondebat Episcopus: *Quantum humana fragilitas nosse sinit, & scimus, & credimus illum dignum esse.*

Hancque formulam in usu fuisse tempore Innocentii III. patet ex ejus responso relato in *cap. unico* ;; *de scrutinio in Ordine faciendo*; ubi interrogatus, an Episcopus assistens hoc responsum dare queat, dum Electi conversatio minus sibi cognita, aut penitus ignota est, respondit: " In „ tali responsione aliquem peccare non cre„ dimus, dummodo contra conscientiam „ non loquatur: quia non simpliciter il„ lum asserit dignum, sed *in quantum* „ *humana fragilitas nosse sinit*: cum illum, „ quem indignum esse non novit, dignum „ debeat æstimare. Hujusmodi ergo re„ sponsione secure uti poteris, nisi forte „ de *indignitate* tibi constiterit Conse„ crandi „.

Ad

Ad hanc responsionem reflectens antiquus Glossographus, ait: " Mirabilis est „ responsio ista: potius enim dicere deberet, *se nullam habere scientiam* de „ ejus dignitate vel indignitate „. Deinde respondet: " Ex eo, quod videt illum „ electum *a bonis*, quamdam videtur habere notitiam de dignitate ipsius, & de „ tali respondet, quia audivit ab aliis „. Hoc responsum Glossæ attendens Panormitanus; ait: præsumitur hoc in casu dignus, quia præsumptio est pro ejus dignitate; eo quod per alios est præsentatus *ut bonus*, ad hoc est electus *ut bonus*, & confirmatus: sicut in illo, qui petit consecrari; & tunc præsumitur accidentalis bonitas. Hæc quidem vera sunt, quando ipsi testanti constat, in electione, aut confirmatione Consecrandi ita fuisse inquisitum in idoneitatem Consecrandi, ut revera notitiam illius habere censeatur; ideoque de illa testari possit: alioquin, uti recte monet Joannes Andreas, *Quomodo testificabitur de eo quod non novit?*

☞ III. Quandonam Formula prædictæ interrogationis, & responsionis invaluerit; incertum est.

Constat eam tempore Innocentii III. fuisse usitatam, uti & in textu observatum est; sed pristinis seculis in usu fuisse non legitur. Occurrit quidem in Libro diurno Romano *cap.* 3. de Ordinatione Episcopi Suburbicarii *tit.* 3.

Verum hæc alia non erat, quam *Precatoria*, quam Diaconus Ecclesiæ viduatæ missus una cum electo Episcopo, nomine Cleri, & plebis Ecclesiæ viduatæ secum ferebat, & coram Episcopo Romano, adstante electo prælegebat, *deprecans* electum in Episcopum ordinari, uti in notis latius exponit Garnerius: observatque, hujus *Decretalis* meminisse Alcuinum *de Officiis Divinis*, dum ait: " Cum Episcopus ci- „ vitatis fuerit defunctus, eligitur alius a „ Clero seu populo; fitque *Decretum* ab „ illis, & veniunt ad Apostolicum cum „ suo electo, deferentes secum suggestio- „ nes, seu rogatorias litteras, ut eis con- „ secrent Episcopum „.

Nulla tamen ibidem hujus interrogationis, aut responsionis fit mentio: sed neque in *Ordine Romano*, qui hoc Libro diurno recentior est (uti notat Garnerius) quidquam de hac interrogatione, aut responsione occurrit.

Itaque dubitari nequit, quin recentioris ætatis sit hic ritus: qui nec hodie in usu est, uti superius notatum est. ☜

IV. Solebat insuper die præcedente ipsam Consecrationem fieri alia præsentatio ipsius electi per Archipresbyterum, vel Archidiaconum Ecclesiæ, cui Electus erat præficiendus, qui Electum medium inter duos Canonicos ejusdem Ecclesiæ Metropolitano præsentabat; qui Metropolitano interroganti: *Fili mi, quid petis?* respondebat: *Ut Deus & Dominus noster concedat nobis Pastorem*. Rursus eum interrogabat Metropolitanus: *Quid vobis complacuit in illo?* Respondebat præsentans: *Modestia, humilitas, patientia, & cetere virtutes*. Ulterius Metropolitanus: *Habetis Decretum?* Respondebat: HABEMUS. Tum legebatur Decretum, quo declarabatur, Canonicos præsentem Presbyterum in suum Episcopum elegisse, eumque in Pontificem ordinari postulare: quæ latius referuntur in Pontificali Romano sub titulo *de Scrutinio Serotino*.

V. Hodie omnibus hisce interrogationibus, & responsionibus omissis, Consecrator postulationi Episcopi offerentis hoc unum reponit: *Habetis mandatum Apostolicum?*

Respondente Episcopo assistente, *habemus*; jubetur legi mandatum, quo auctoritate Sedis Apostolicæ consecrandi potestas committitur.

Cum ergo *Consecratio* fiat auctoritate Sedis Apostolicæ, sive ex ejus delegatione, mirum non est, si Consecrator ex præscripto Pontificalis Romani, non interroget Episcopos assistentes, & electum consecrari postulantes, *num sciant eum esse dignum*; quia, uti refertur in citato responso Innocentii III. Pontifex non in ordinatione Pontificis, sed in ordinatione Diaconi, vel Presbyteri id interrogare etiam in eo tempore solebat.

VI. Lecto mandato Apostolico, necnon præstito per Electum juramento, de quo capite præcedenti, incipit Consecrator Electum examinare; quod antiquam Patrum institutionem docere asserit; tum observetur illud

illud Apostoli, 1. ad Timoth. c. 5. v. 22. *Manus nemini cito imposueris*: tum, ut etiam is, qui ordinandus est, erudiatur, qualiter sub hoc regimine constitutum oporteat conversari in Ecclesia Dei.

Extat formula examinis, modernæ plane similis, in antiquo Ordine Romano; in qua tamen post articulum de obedientia ac subjectione Romano Pontifici exhibenda, subjicitur articulus, quo similis fides, & subjectio Metropolitano, ejusque Successoribus promittebatur a Consecrando.

☞ VII. Formula examinis instituendi in ipsa ordinatione per Metropolitanum ordinantem: & responsionis Ordinandi ad singulos articulos sibi a Metropolitano propositos recentioris apparet instituti, quandoquidem in Libro diurno Romano, per Garnerium evulgato, nulla hujus examinis memoria occurrat, sed præscribitur *cap. 3. tit. 6.* formula *Professionis fidei* ab Ordinando emittenda.

Hujus vero professionis fidei non meminit *Ordo Romanus*, qui cum aliis Libris de *Divinis Officiis* editus est; sed vice *Professionis fidei*, exhibet *interrogationem* ab ordinante Pontifice faciendam, non absimilem illi, quæ in hodierno Pontificali exhibetur.

Ex quo non sine fundamento concludit Garnerius hunc Ordinem Romanum esse Libro diurno posteriorem. *Professioni enim*, ait, *interrogatio successit*.

Similem fidei professionem jam pridem emisisse electum in Episcopum Romanum, testis est Joannes Diaconus in vita sancti Gregorii, quam *Symbolum* vocat.

Recentiorem professionis formulam exhibet Garnerius in citato Libro diurno *cap. 2. tit. 9.* vocaturque *Indiculum*. Credit autem Garnerius eam referendam ad ætatem Cononis, aut Sergii Pontificum.

Ex contextu autem hujus Professionis sive *Indiculi* patet electum in Pontificem Romanum, simplicem, nullo interposito juramento, fidei Professionem fecisse: quod & notavit Garnerius, una observans in notis ad citatum titulum 9. verbo *Electus*. " Nempe profitebatur (ait) orthodoxam „ fidem, velut *unus fidelium*, antequam „ in Cathedra Petri docturus Ecclesiam se„ deret „. Additque: „ Professio hæc vide„ tur fuisse totius cæremoniæ initium „.

Intelligitur insuper ex hac Professionis formula electum in Romanum Pontificem professum fidem suam, & " tam de San„ ctæ, & Individuæ Trinitatis, quæ unus „ est Deus, quam de dispensatione, quæ „ secundum carnem facta est, Unigeniti „ Filii Dei Domini nostri Jesu Christi, „ & de Ecclesiæ Dogmatibus, *sicut in* „ *Universalibus Conciliis*, & Constitutis „ Apostolicorum Pontificum, probatorum „ atque Doctorum Ecclesiæ scriptis sunt „ commendata „.

Ad hunc ordinem expressionis in hac fidei Professione observatum, reflectendum monet Garnerius in notis verbo *Universalibus Conciliis*. " Adverte (ait) ordinem „ regularum fidei a Summis Pontificibus „ coram Ecclesia constitutum „.

Deinde monet ibidem Garnerius verbo *nihil de traditione* hujus Professionis fidei, quæ prima in Libro diurno ponitur, meminisse, & ejus partem referre Ivonem Carnutensem *part. 4. cap. 132. sui Decreti*; & in Epistola 57. ad Abbatem Majoris Monasterii: atque hinc concludit, etiam ætate Ivonis, id est, circa annum 1115. Summos Pontifices eam fidei Professionem emisisse.

Ex quo concluditur ad eam usque ætatem Romanos Pontifices in ordine regularum *fidei* coram Ecclesia in sua ordinatione *Universalibus Conciliis* primum locum dedisse, atque Constitutis Apostolicorum Pontificum præposuisse.

Neque sane fundamento caret hoc examen, quod hodie in ordinatione instituitur, & mere rituale est, & hodie inter ritus ordinationis refertur successisse pristinæ Professioni fidei, quam Episcopus etiam Romanus in sua ordinatione emittebat.

Professio enim hæc eosdem pene fidei articulos continebat, qui in hodierno rituali Ordinando proponuntur. ☜

VIII. Indubitatum est, semper Ecclesiam valde solicite inculcasse, ut ante ordinationem Episcoporum serium atque exactum de fide, & moribus Ordinandorum examen institueretur; adeoque ritus hic, in quantum prævium illud examen repræsen-

sentat, ex Patrum Traditione descendere recte dicitur: At illud dolendum, quod, quæ a Patribus serio fiebant, ut exactam notitiam ipsius Ordinandi consequerentur, hodie tamquam mera ac nuda cæremonia, juxta Formulam præscriptis verbis expressam, adhiberi & proponi, neque ad aliud in Pontificali conservari videantur, quam ut omnibus, quibus Episcopos promovendi officium incumbit, in memoriam revocetur, quam enixe semper voluerit Ecclesia, ut de persona promovenda exactum atque serium examen institueretur: ne alias, manus cito imponentes, alienis peccatis communicent.

IX. Examine peracto, Consecrator versus ad Electum dicit: *Episcopum oportet judicare, interpretari, consecrare, ordinare, offerre, baptizare, & confirmare*.

X. Tum precibus aliquibus cum Litaniis recitatis, Consecrator accepto Libro Evangeliorum, illum apertum, adjuvantibus Episcopis Assistentibus, nihil dicens, imponit super cervices, & scapulas Electi: quem unus ex Capellanis Electi, post ipsum genuflexus, quousque Liber ipse eidem Electo in manus tradendus sit, continue sustinet. Deinde Consecrator, & Assistentes Episcopi, ambabus manibus caput Consecrandi tangunt, dicentes: *Accipe Spiritum Sanctum*.

XI. Ritum hunc, in quantum *manuum impositionem* continet, a Judæis ac Synagoga in Ecclesiam traductum, atque ab Apostolis observatum, & per eorum Successores ad nos transmissum fuisse, ostendit Guilelmus Beveregius *ad Canonem primum Apostolorum*; notatque Morinus de Sacris Ordinationibus *part. 2. exercit. 1. cap. 1.* tam Græcos, quam Latinos Libros Rituales veteres, & recentiores in Consecratione Episcoporum præscribere *manuum Episcoporum impositionem*; imo Sancti Patres, cum Episcopatus causam allegant, ad manuum impositionem confugere, semperque dicere, per manuum impositionem aliquem Episcopatus gratiam consecutum, vel ordinatum, vel factum Episcopum.

XII. Nec tantum ritus hic, quoad manuum impositionem, est antiquissimus, sed etiam quoad ipsam *Evangelii impositionem* Patribus usitatus fuit; " eamque *omnes* „ Rituales antiqui, & recentes Latini, „ Græci, Syri commemorant: quam S.Cle„ mens, S. Dionysius, Concilium Cartha„ ginense IV. referunt, & explicant, quam „ denique laudat S. Chrysostomus in ora„ tione, quâ probat, unum esse Novi & „ Veteris Testamenti Legislatorem „ inquit Morinus loco citato *num. 3.* qui tamen ibidem *num. 5.* observat, quod antiquissima hæc cæremonia non fuerit universaliter ab omnibus Ecclesiis accepta; quod ibi latius prosequitur; asseritque, plures Ecclesias in Gallia, & Germania hanc cæremoniam olim non observasse; imo nec forsan primis temporibus Romanam Ecclesiam.

XIII. Quoad illa verba, *Accipe Spiritum Sanctum*, quæ Consecrator, & Episcopi assistentes in ipsa manuum impositione pronuntiant, recens est cæremonia, solisque Latinis (si Morino credimus) nota. " Nulli enim, ait, Rituales Latini „ antiqui hæc habent verba; nusquam „ comparent; etiam in recentioribus mul„ tis nulla eorum mentio. Antiqui Scho„ lastici, Hugo de S. Victore, Alexander „ Alensis, Guilelmus Altisiodorensis, S.Bo„ naventura, S. Thomas, licet quæ ad „ Ordines spectant *diligenter*, & *minute* „ persequantur, eorum non meminerunt. „ Apud Latinos cœpta sunt usurpari vix „ ab annis *quadringentis*. Apud Græcos „ autem & Syros, nec est, nec unquam „ fuit illorum usus. Itaque nullâ ratione „ dici possunt ad Ordinis substantiam per„ tinere „. Qui deinde ostendit, quod nihilominus recte pronuntiaverit Synodus Tridentina *Sess. 23. can. 4. de Ordine*. " Si „ quis dixerit, per sacram Ordinationem „ non dari Spiritum Sanctum; ac proinde „ frustra Episcopos dicere, *Accipe Spiritum Sanctum*, &c. anathema sit „.

"Catholicis quippe certum est, ait Mo„ rinus, Ordinationis ritu, obicem non „ ponentibus, Spiritum Sanctum dari, & „ gratiam produci. Præterea ab *antiquissimis temporibus* tam apud Latinos, quam „ apud Græcos non modo in Ordinatione „ Episcopi, sed etiam Presbyteri, & Dia„ coni, invocatur Spiritus Sanctus. Invo„ catio-

„ cationem illam nobis repræsentant Ri„ tuales *omnes*, Latini, Græci, Syri, an„ tiqui & recentiores in hunc usque diem.

XIV. Prædictâ cæremoniâ expletâ, Consecrator recitat Præfationem, in qua Deum precatur, ut dignetur Electo dare virtutes, quas vestes Summi Sacerdotis Veteris Testamenti figurabant: " Illius namque, „ ait, Sacerdotii anterioris habitus, no„ stræ *mentis ornatus est*; & Pontificalem „ gloriam non jam nobis honor commen„ dat vestium, *sed splendor animarum*. „ Quia & illa, quæ carnalibus *blandie„ bantur obtutibus*, *ea potius*, *quæ in ipsis „ erant intelligenda*, poscebant „.

XV. Interea vero Choro decantante hymnum, *Veni Sancte Spiritus*, Chrismate ungit caput Electi, dicens: *Ungatur, & consecretur caput tuum cælesti benedictione, in Ordine Pontificali*.

Unctionem hanc apud Latinos antiquissimam esse contendit Morinus *de Sacris Ordinat. part.* 3. *exercit.* 6. *cap.* 2. in aliquibus tamen Ecclesiis citius, in aliis serius adhibitam fuisse probat; ipsamque Episcopalem Unctionem in Ecclesia Romana antiquiorem esse Presbyterali.

Expletâ Unctione, Consecrator resumit Præfationem, precaturque, ut Deus virtutum, & gratiarum abundantiam, per hanc materialem Unctionem designatam, Electo infundere dignetur. *Hoc, Domine*, ait, *copiose in caput ejus influat; hoc in oris subjecta decurrat; hoc in totius corporis extrema descendat, ut tui Spiritus virtus, & interiora ejus repleat, & exteriora circumtegat*.

Finitâ Præfatione Chorus canit Psalmum 132. qui loquitur de unctione Aaron; atque interea Consecrator ungit Chrismate manus Electi; precaturque, ut ipse Deus eum *Chrismate, & mysticæ delibutionis liquore perfundat, & spiritualis benedictionis ubertate fecundet: Quidquid benedixerit, benedicatur; & quidquid sanctificaverit, sanctificetur; & consecratæ manus istius, vel pollicis impositio cunctis proficiat ad salutem*.

☞ XVI. Ritum Unctionis Episcoporum latius exponit Innocentius III. *in cap. unico de sacra Unctione*, eumque procedere ex *institutione Apostolica* probare contendit auctoritate Decreti, quod sub nomine Anacleti Papæ legerat apud Gratianum *Dist.* 76. *Can. Ordinationes Episcoporum*; desumptum ex epistola secunda Decreti huic Pontifici adscripta: sed hanc, & duas reliquas epistolas Decretales extantes sub nomine hujus Pontificis esse putidas Pseudo-Isidori merces norunt Eruditi: notatque Philippus Labbæus in nota marginali ad primam harum epistolarum: " has episto„ las non ausus est Bellarminus indubita„ tas affirmare, nec negat in eas aliquos „ errores irrepsisse; eruditis vero Catho„ licis videntur suppositæ „.

Sed & hoc scitur ab Innocentio III. atque a plerisque Auctoribus illius ætatis pro indubitato, & authentico reputatum fuisse, quidquid apud Gratianum legebatur.

Et hinc contigit plurima ab Innocentio III. & subsequentibus Pontificibus, & Auctoribus adscribi instituto Apostolico, & reputari tamquam ex *traditione Apostolica* descendentia, quæ demum mediis Ecclesiæ seculis statuta sunt, vel sensim post receptas has falsas Decretales, & editum Decretum Gratiani, inducta & recepta fuerunt. ☜

XVII. Post Unctionem Episcopi electi, Consecrator benedicit Baculum Pastoralem, eumque tradit Consecrato, dicens: *Accipe Baculum Pastoralis Officii; ut sis in corrigendis vitiis pie sæviens, judicium sine ira tenens, in fovendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate severitatis censuram non deserens*.

Baculi hujus Pastoralis, qui communiter dicitur *Pedum*, meminit quoque antiquus Ordo Romanus; quin Concilium Toletanum IV. anno 633. *can.* 28. inter ornamenta Episcopalia *Baculum* numerat.

Apud Græcos, quemadmodum observat Jacobus Goar in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 313. edit. Parisiensis anni 1647: „ a cunctis, tum Pontificibus, tum Mo„ nasteriorum Præfectis, manibus fertur; „ illoque utpote breviori, & minus pre„ tiosâ materiâ conspicuo (raro namque „ argenteus est, sæpius autem ebore & „ ebeno solum variegatur) per viam gra„ dientes se sustentant: Illoque ut pote„ statis in inferiores exercendæ symbolo, „ ab Imperatoribus quondam donari soli-

„ tos Patriarchas, & alios præcipuos animarum Præfectos, scribit Codinus *cap.* 20. Patriarcham quidem his verbis: *Patriarcha deinde in suggestum conscendens, a manu Imperatoris pedum Pastorale accipit* „.

Non immerito ergo notavit Morinus citatâ exercitatione 2. *cap.* 2. *n.* 5. hanc cæremoniam esse *admodum antiquam*.

XVIII. Illud tamen notandum, quod Romanus Pontifex *non utatur Baculo Pastorali, tum propter historiam, tum propter mysticam rationem*, ait Innocentius III. *cap. unico* ü *de Sacra Unctione*.

Pontificem hic citare acta S. Martialis Lemovicensis, atque alludere ad historiam in illis relatam recte monet Baronius ad diem 30. Junii; quam historiam Glossa recitat his verbis: " Martialis unus de „ Discipulis Petri, quem posuit Dominus „ inter Discipulos, cum dixit, Matt. c. „ 18. v. 4. *Nisi efficiamini sicut parvulus iste, non intrabitis in Regnum Cælorum*, „ &c. quem postea Petrus cum alio, scilicet Materno, ad prædicandum misit in „ Germaniam, quo cum iret mortuus est, „ & rediit collega ad Petrum: & Petrus „ ait: *Accipe baculum*, & tangens eum „ dic, ut in nomine Domini surgat, & „ prædicet, & ivit. Et 40. die a tempore mortis tetigit eum, & resurrexit, & „ prædicavit, & ita Petrus *removit a se baculum*, & dedit subditis „.

Verum adverterunt Eruditi, hæc acta Martialis, quia tamquam ab Aureliano ejus immediato Successore scripta circumferuntur, non obscura præferre suppositionis, & falsitatis indicia. Et quidem per crassam inscitiam auctor dicit, Vespasianum successisse *immediate* Neroni. Afferit insuper, Martialem parem cum Apostolis a Christo post resurrectionem accepisse potestatem; eum numquam esuriisse vel sitivisse, aut aliquo dolore laborasse, & alia plura narrantur, quæ non minus fabulosa sunt, quam quæ in Synodo Lemovicensi anno 1031. celebratâ pro afferendo S. Martialis Apostolatu narrantur. Cujus consequenter auctoritatis reputanda sit historia, quæ unice innititur fidei hujusmodi actorum, intelligi potest.

Mysticas rationes plures allegant Glossa, Joannes Andreas, aliique relati ad citatum *Cap. Unicum*, verbo, *Mysticam rationem*: quæ, an sat sint convenientes, merito Lector expendet: illud interim constat, Romanos Pontifices olim etiam usos fuisse virgâ Pastorali.

Luitprandus enim loquens de exauctoratione Benedicti V. Pontificis in quodam Romano Conciliabulo factâ anno 964. inter alia dicit: " Post hæc Pallium sibi „ abstulit (Benedictus) quod simul cum „ *Pontificali Ferula*, quam manu gestabat, Domino Papæ Leoni reddidit, „ quam *Ferulam* idem Papa fregit, & „ fractam populo ostendit „. Habetur tom. IX. Conciliorum Generalium *col.* 659. Eadem habet auctor Appendicis ad Reginonem anno 964. Et Cencius Camerarius in Cæremoniali, de inauguratione Cœlestini III. Papæ: " Idem Electus sedet ad dexteram „ in sede Porphyretica, ubi Prior Basilicæ S. Laurentii dat ei *Ferulam*, quæ „ est signum *Regiminis*, & *correctionis*.

XIX. Post traditum Baculum Pastoralem, Consecrator benedicit *annulum*; eumque in digitum annularem dexteræ manus Consecrati immittit, dicens: *Accipe annulum, fidei scilicet signaculum; quatenus Sponsam Dei, Sanctam videlicet Ecclesiam, intemeratâ fide ornatus, illibate custodias*.

Meminit quoque *annuli* tamquam ornamenti Pontificalis vetus Ordo Romanus, ubi & tres verborum formulæ, per quas annulus tradi possit, referuntur; quarum sola tertia hodiernæ formulæ conformis est.

Et ante annos mille jam citatum Concilium Toletanum IV. *Can.* 28. ornamentis Episcopalibus annumeravit *annulum*: ut proinde etiam hanc cæremoniam jure merito *admodum antiquam* dicat Morinus loco supra citato. Attamen quia apud Alcuinum, Amalarium, & Rabanum de *annulo* summum est silentium, argumentum est sat plausibile, serius in Gallia & Germania fuisse notam; quemadmodum *Græcos Episcopos* ANNULI *usum ignorare*, testatur Jacobus Goar loco citato.

XX. Imposito *annulo*, Consecrator accipit Librum Evangeliorum de scapulis Consecrati, & adjuvantibus ipsum Episcopis assistentibus, tradit eum clausum Consecrato, tangenti illum sine apertione manuum,

nuum; dicens: *Accipe Evangelium, & vade, prædica populo tibi commisso; potens est enim Deus, ut augeat tibi gratiam suam.*

Huic traditioni vim Consecrationis nonnulli Scholasticorum dare voluere; at eos refutat Morinus, observans: " Quod traditio illa res sit *nupera*, quam, ait, nulli Rituales ante quingentos annos scripti, nulli Auctores ante idem tempus commemorant, licet nonnullis, ut Isidoro, Alcuino, Amalario, & aliis commemorationis causa non defuisset. Nec etiam illâ ætate invenies Auctorem aut Ritualem, qui de Ordinationibus Sacris agentes, istius cæremoniæ meminerint ".

Deinde judiciose reflectit Morinus, quod & in traditione Baculi Pastoralis, annuli, & Evangelii semper Episcopus dicatur *Consecratus*, antea semper *Electus*. Indicium minime obscurum, quod etiam Liber Pontificalis, ante hanc traditionem, eum habeat pro *Consecrato*; adeoque & traditiones illas ut meras cæremonias Consecrato Episcopo accedentes.

XXI. His peractis, Consecrator pergit in Missa usque ad Offertorium inclusive. Dicto Offertorio, sistit se Consecratus medius inter Episcopos Assistentes coram Consecratore; eique offert duo intorticia accensa, duos panes, & duo barilia vino plena; idque juxta antiquam Ecclesiæ disciplinam, cujus hic memoria conservatur. Ipse enim Ordo Romanus circa seculum IX. aut X. compositus ritum offerendi describens, ait: " Populus dat oblationes, id est *panem & vinum*, & offerunt cum fanonibus (*a*) candidis primo masculi, deinde feminæ ". Sed de his plura infra parte 2. Titulo *de Oblationibus* ".

XXII. Post hæc Consecratus ad posterius cornu Epistolæ altaris accedit, & ibi stans medius inter duos Episcopos Assistentes, ante se habens Missale suum, simul cum Consecratore dicit, & facit omnia prout in Missali. Deinde cum ad Communionem ventum est, Corporis Christi Communionem accipit a Consecratore reverenter inclinatus, non genuflexus. Unam autem hostiam ambo, id est, Consecrator & Consecratus consecrant, & de ea participant. Similiter Consecrans postquam Sacri Sanguinis partem cum hostiæ particula intincta sumpsit, reliquum Sanguinis Consecrato tradit.

XXIII. Hæc rursus si cum moderno Ecclesiæ Latinæ ritu conferantur, plane extraordinaria apparebunt; at si comparentur cum ritu, qui ante quingentos, aut sexcentos annos viguit in Ecclesia Latina, & adhuc hodie viget in Ecclesia Græca, apparebit nihil hic extraordinarii fuisse statutum, sed hic conservatum esse veteris ritus monumentum.

Nihil enim olim tum in Ecclesia Latina, ac etiamnum hodie in Ecclesia Græca usitatius ac frequentius, quam plurium Presbyterorum, aut Episcoporum cum uno principaliter celebrante concelebratio; idque eodem pene per omnia ritu, qui hodie in Episcopi Consecratione superest; quemadmodum late probat, & describit Morinus *de Sacris Ordinat. part. 3. exercit.* 8. *cap.* 1. eumque tempore Innocentii III. id est, sub initium seculi XIII. nondum abolitum fuisse advertit, licet tunc abolescere cœperit; ejusque abolitioni multum subservisse Theologiam Scholasticam, quæ sub id tempus præcipue emersit; eo quod mos ille sive ritus fuerit Doctoribus Scholasticis innumerarum difficultatum seges amplissima.

XXIV. Finitâ Missâ Consecrator benedicit *Mitram*; eamque adjuvantibus ipsum Assistentibus Episcopis capiti Præsulis Consecrati imponit, dicens: *Imponimus, Domine, capite hujus Antistitis & agonistæ tui, galeam munitionis, & salutis; quatenus, decoratâ facie, & armato capite cornibus utriusque Testamenti, terribilis appa-* reat

(*a*) Variæ sunt *Fanonum* acceptiones; aliquando sumitur *Fanon* pro Manipulo, aliquando pro Veste Sacra Summi Pontificis, aliquando pro Mappulis lineis candidis, ad rerum oblatarum munditiem servandam, & reverentiam, adhibitis. De Fanonibus erudite pertractavit Justus Fontaninus, Dissertatione *de oblat. Mysterii*, &c. In Ordine Romano agitur de Fanonibus seu Mappulis lineis, quibus panis Eucharisticus involvebatur.

reat adversariis veritatis, &, te ei largiente gratiam, impugnator eorum robustus existat: qui Moysis famuli tui faciem ex tui sermonis consortio decoratam lucidissimis tuæ claritatis, ac veritatis cornibus insignisti, & capiti Aaron Pontificis tui tiaram imponi jussisti.

Vir eruditus Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 362. de Mitræ usu loquens, ait: " Cujus in Sacramentariis nostris manuscriptis, in Ordinibus Romano, & Tiliano, in Pontificali manuscripto, quod servatur in Sacristia Ecclesiæ Rothomagensis, & putatur esse Remense in Missa ab Illyrico edita, apud Alcuinum, Amalarium, Rabanum, & alios antiquos Scriptores, qui de Officiis Divinis tractavere, & ornamenta Pontificalia recensent, mirum est silentium: ita ut existimem, vix *ante annum* post Christum natum *millesimum* Mitræ usum in Ecclesia fuisse ".

" A Mitra sive Pontificio pileo capiti imponendo (ait Jacobus Goar in notis ad Ritnale Græcorum *pag.* 314.) hucusque vulgo Græci abstinuerunt ": cujus rationes prolixe ibidem proponit Goarius.

XXV. Post hæc, ex præscripto Pontificalis sequitur benedictio chirothecarum, quas, adjuvantibus Episcopis assistentibus Consecrator imponit manibus Consecrati, dicens: *Circumda, Domine, manus hujus Ministri, qui munditiâ novi hominis, qui de cœlo descendit: ut quemadmodum Jacob dilectus tuus, pelliculis hœdorum opertis manibus, paternam benedictionem, oblato Patri cibo potuque gratissimo, impetravit; sic & iste oblatâ per manus suas hostiâ salutari, gratiæ tuæ benedictionem impetrare mereatur.*

Chirothecarum usum Apostolicæ traditionis esse asserit Honorius Augustodunensis in Gemma animæ *Lib.* 1. *cap.* 215. ubi ait: *Chirothecarum usus ab Apostolis est traditus.* Sed (ait Cardinalis Bona *Lib.* 1. *rerum Liturg. cap.* 24. §. 12.) " hoc credibile non est, cum per aliquot secula, nullum earum reperiatur monumentum, nec illis unquam usa sit Ecclesia Orientalis ".

Meminit interim chirothecarum sive *Manicarum* in Ordinatione Episcopi sub certa verborum formula manibus Præsulis Consecrati imponendarum, vetus Ordo Romanus: earumdem quoque inter ornamenta Pontificalia meminit vetus Liber Sacramentarius, jussu Rothaldi Abbatis Corbeiensis ante annum millesimum scriptus, uti in præfatione ad Sacramentarium Sancti Gregorii monet Menardus, qui primus illum publicavit.

In Missa quoque, quam Illyricus sub nomine Missæ veteris Gallicanæ præcedenti seculo edidit; & quam Cardinalis Bona in appendice ad libros suos rerum Liturgicarum sub titulo *Missæ Romanæ variis orationibus interpolatæ*, evulgavit, extat quoque oratio ad *induendas manus*: " Creator totius creaturæ, dignare me indignum famulum indumentis justitiæ, & lætitiæ induere, ut puris mentibus ante conspectum tuum assistere merear mundus ".

Hinc apparet hunc usum non adeo esse in Ecclesia recentem.

Hactenus dicta sat ostendunt, ritus ac ornamenta Pontificalia in Ordinatione Episcoporum, unice ex mente Ecclesiæ ad hoc adhiberi, ut ipsis Episcopis in memoriam reducatur, quas virtutes ministerium Episcopale in ipsis exigat; & qualiter suo Officio eos incumbere oporteat. Hinc videant Episcopi quantopere a spiritu Ecclesiæ aberrent, qui illa Pontificalia ornamenta sibi quasi ad pompam ac fastum mundanum imposita, & data credunt.

CAPUT IV.

De Episcopis, qui solent nuncupari *Titulares*.

1. *Finis, quem sibi semper proposuit Ecclesia in ordinandis Episcopis.*
2. *Episcopi Titulares dicuntur improprie Titulares.*
3. *Eorum origo, & progressus.*
4. *Concilium Ravennatense prohibuit, ne ad obeunda Episcoporum munia admitterentur.*
5. *Usus hodiernus huic Decreto contrarius.*

6. *Abu-*

6. *Abusus in Episcop. Titul. notati*.
7. *Quid Franciscus de Vargas, nonnullique alii de iis Episcopis senserint, exponitur*.
8. *Eorum querelæ non diriguntur adversus quoslibet Episcopos, qui Titulares habentur*.

☞ I. SUperiori capite III. n. 20. notatum est, quod in consecratione Episcopi, Ordinans, postquam digito Ordinati imposuit annulum, tradat Librum Evangeliorum Ordinato, dicens: *Accipe Evangelium, & vade, prædica populo tibi commisso, potens est enim Deus, ut augeat tibi gratiam suam*.

Hæc ostendunt Ecclesiam desiderare, ut qui ordinatur Episcopus, commissum sibi habeat populum, cui prædicet Evangelium.

Unde a pluribus deploratum jam pridem legitur ordinari Episcopos, quos Titulares dicimus, non ad regendum populum sibi commissum, quem non habent, sed duntaxat ut characterem, & dignitatem Episcopatus accipiant.

II. De his Episcopis Titularibus recte notavit Ludovicus Thomasinus de Disciplina Ecclesiæ *part. 3. lib. 1. cap. 3. num. 2.* hos Episcopos improprie dici *Titulares*; quandoquidem Episcopi, & Clerici dicantur ad *titulum* ordinati, dum certæ Ecclesiæ in sua ordinatione assignantur, sive intitulantur, ut ibidem ordinum suorum functiones, & munia obeant.

Hi vero ad certas Ecclesias ordinantur sive *intitulantur*, non ut ibidem munia, & functiones Ordinis Episcopalis obeant, sed ut *nudum* Ecclesiæ, ad quam ordinantur, *nomen* mutuent.

Unde recte concludit Thomasinus, hos Episcopos dici *Titulares*, eo quod *nudum titulum* habeant Ecclesiæ, ad quam sunt ordinati.

III. Observat quoque Thomasinus *part. 4. lib. 1. cap. 7.* hos Episcopos *Titulares* in Ecclesia Latina præcipue originem accepisse circa seculum XII. & XIII. originis illius occasionem, & progressum ibidem summatim deducens.

Et quidem ex his, quæ ibidem refert Thomasinus, habetur quod primo in Ecclesia Orientali, sive Græca, ac dein in Ecclesia Latina ordinari cœperint Episcopi titulo Ecclesiarum Cathedralium, in quibus quidem erant Episcopi ordinati, sed qui populi idioma ignorarent, uti contigit in quibusdam Ecclesiis Orientalibus seu Græcis seculo XII. & XIII. quando per exercitus Christianorum occupatâ Terrâ Sanctâ populi Latini permixti fuere Græcis: & cum illi idioma Græcum ignorarent, nec ritibus Græcanicis essent assueti, ordinati sunt Episcopi, & Presbyteri Latini, qui populis illis Verbum Dei annuntiarent, & Sacramenta ritu Latino administrarent.

Leguntur & nonnumquam Episcopi pro Ecclesiis sub infidelium Principum dominatione constitutis ordinati, ad quas ordinatis Episcopis non patebat accessus, sed adhuc populus Catholicus restabat, qui Episcopo indigebat; vel spes erat fore, ut hæ civitates ad Principis Catholici dominationem reducerentur, atque ita Episcopis ordinatis ad eas pateret accessus.

Verum sensim his cautionibus prætermissis cœperunt ordinari passim ad Ecclesias in partibus infidelium consistentes, Populo, Cleroque Catholico omnino carentes; & de quibus reducendis ad Principis Catholici dominationem spes nulla affulgebat: imo & certum erat, quod tum ad ignorantiam idiomatis, aliasque conditiones, ordinatus Episcopus numquam curam istius Ecclesiæ esset suscepturus, quin ex omnibus circumstantiis & manifestum erat Ecclesiam illam in ordinatione unice pro mero, & quasi imaginario titulo assignari.

Cum interim similes ordinati Episcopi per hanc ordinationem, Episcopalem dignitatem, & characterem acciperent, ac omnia munia Episcopalia exercendi jus adipiscerentur, plures etiam in similes Episcopos ordinari ambierunt, qui nullum populum, cui præessent, habentes, per diversa loca discurrentes, & e functionibus Episcopalibus turpem quæstum quærentes, Episcoporum Diœceses, & regimen turbabant, & Episcopalem dignitatem in vilipendium vertebant, uti ex querelis illorum temporum contra hos *Titulares* Episcopos intelligitur.

IV. Concilium Ravennatense anno 1314. *Rubricâ IV.* ait: " Item exhortamur pro
" uni-

„ unitate fidei, & honore sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & affectuose rogamus, ac „ attentius requirimus omnes, & singulos „ exemptos intra Ravennatem Provinciam „ constitutos, ut nullos Episcopos peregrinos vel ignotos, & populum subditum „ citra mare non habentes invitent, seu „ admittant ad ordinationes tenendas, seu „ alia Pontificalia exercenda in ipsorum „ Ecclesiis, Monasteriis, vel locis. Quod „ si contra fecerint, volumus eos privilegiis, beneficiis, & favoribus præsentis „ Concilii, & omnium aliorum Conciliorum Ravennatis Provinciæ ipso facto „ esse privatos „.

V. Hodie in Galliis usus obtinet, ut Episcopi titulares admittantur ad tenendas ordinationes, proprio Episcopo invitante.

VI. Similes Titulares Episcopatus præ ceteris ambiisse Religiosos, notanter Ordinum Mendicantium, atque sub obtentu horum Episcopatuum etiam sui Ordinis deposuisse habitum, habemus ex Decreto Concilii Salsburgensis anno 1420. in verbis: " Cum plerique *Fratres Ordinum Mendicantium, ac Religiosi Ordinum aliorum intitulati ad Ecclesias Cathedrales* suæ Religionis habitum absque rationabili causa manifeste non deferentes, &c.

Id ipsum de Religiosis indicavit Clemens V. in sua adversus hos *Titulares* Episcopos editâ constitutione relatâ in *Clement.* In plerisque *de Elect.* Verum neque per hanc Clementis Constitutionem, neque per Synodorum Decreta, aut piorum querelas abusibus, & scandalis, quæ hæc Episcoporum frequens ordinatio causabat, occurri potuit, quapropter plures viri pii eorum ordinationem non convenire dicebant.

Inter alios Joannes Gersonius de *Statu Prælat. consid.* 8. quamvis admodum moderate loquatur de his Episcopis, asserat que statum Episcopalem esse posse sine populo, & sine usu, vel exercitio, nihilominus dicere non dubitat: " quod hoc fieri „ non conveniat, *quia*, (ait) vanum, & „ *monstruosum videtur in Ecclesia, quoniam frustra est potestas, cui non subest* „ *operatio* „.

Cumque nec tempore Concilii Tridentini scandala, & abusus ex horum Episcoporum ordinatione provenientia cessarent, in ipso Concilio non defuere Patres, qui contra hos abusus, & scandala declamarunt, horum Episcoporum totalem abolitionem optantes.

VII. Scribit enim e Concilio Franciscus de Vargas in epistola die 26. Nov. 1551. scripta, alterâ die post celebratam Sessionem XIV. ad Cardinalem Granvellanum Episcopum Atrebatensem, quod Decreta Reformationis hac Sessione edita, nequaquam essent sufficientia pro tollendis abusibus: deploratque, quod Decretum contentum *cap.* 2. potius ad obfirmandos quam tollendos abusus conducat, eo quod hoc Decreto confirmentur Episcopi *Titulares in partibus infidelium, qui* (ait) *deberent aboleri tamquam contrarii Juri Canonico, & plurimorum in Ecclesia malorum causa sunt.*

Et cum rursus sub Pio IV. tractaretur de Sacramento Ordinis, plures contra hos Episcopos *Titulares* reclamarunt, atque inter alios, teste Pallavicino *lib.* 26. *cap.* 16. *num.* 12. Archiepiscopus Granatensis damnavit usum Episcoporum *Titularium*, tamquam quos primæva Ecclesia ignoraverit.

Et Ludovicus Caranza in Tractatu de Residentia Episcoporum, quem sub tempus Concilii Tridentini evulgavit *pag.* 140. hos Episcopos *Titulares* vocare non dubitavit *monstra, a quibus vexatur Ecclesia.*

Et licet eorum usum a Concilio Tridentino toleratum recentiores Canonistæ improbare non audeant, dicere tamen non dubitat Prosper Fagnanus ad *cap.* ex parte 2. *de Clericis non resid. num.* 48. " Creare Episcopos *Titulares* sine rationabili „ causa, & eo tantum fine, ut eâ dignitate alicujus persona qualificetur seu decoretur, abusionis est „.

Sat bene congruit hisce Episcopis *Titularibus*, quod de Episcopis sine certa Parochia ordinatis seculo XI. scripsit sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis ad Muriardachum Regem Hiberniæ *lib.* 3. *epist.* 167. " Dicitur, Episcopos in terra „ vestra passim eligi, & sine *certo Episcopatus loco* constitui: Episcopus, nisi *certam parochiam, & populum, cui superintendat, habeat, constitui secundum Deum* „ *non potest*, quia nec in secularibus nomen, vel officium pastoris habere valet, „ qui

„ qui gregem, quem pascat, non habet „.

VIII. Ex hactenus notatis intelligi potest; querelas contra Episcopos *Titulares* nequaquam dirigi posse, nec jam pridem fuisse directas contra eos, qui ordinantur cum respectu ad Ecclesias populum Clerumque Catholicum habentes, quem pascant, & regant, sed tamen sub titulo sive nomine alicujus peregrinæ Ecclesiæ in partibus infidelium consistentis ob politicas rationes latere jubentur: licet reipsa, ut Episcopi & Pastores populi, & Cleri prædictarum Ecclesiarum ordinentur.

Exemplum vidimus in Ecclesiis nobis vicinis, nimirum Metropolitanâ Ultrajectensi, & Cathedrali Harlemensi, quæ a centum circiter annis in potestate Acatholicorum constitutæ numerosum admodum populum cum suo proprio Clero, & ordinariis Pastoribus retinuerunt; quibus & Episcopus datus fuit, qui tametsi ad eas Ecclesias regendas, & administrandas ordinaretur; quin & earum Ecclesiarum vulgo a populo, & Clero haberetur, & reputaretur Episcopus, nihilominus propter politicas rationes non finebatur ad titulum earum Ecclesiarum ordinari, sed peregrinæ Ecclesiæ nomen mutuare debebat, & ab eo nomen Episcopi gerere: quæ latius deducta sunt in quadam Consultatione ad instantiam Cleri Trajectensis datâ, per Doctores Lovanienses, & per Doctores Parisienses ultra centum probatâ, in qua & adstruuntur Capituli illius Ecclesiæ jura, Sede vacante, uti Capituli Ecclesiæ Harlemensis in alio scripto, cui titulus: *Motivum pro Capitulo Harlemensi*. ☜

CAPUT V.

De effectu Consecrationis; ac præcipue de Vinculo, quo Ecclesiæ alligatur Episcopus; & una de prohibita translatione Episcoporum.

1. *Olim ante Consecrationem nullum jus acquirebatur Electo*.
2. *Per Consecrationem olim in Episcopum transibant non solum, quæ erant* Ordinis, *sed &* jurisdictionis.
3. *Hodie sola conferuntur, quæ sunt* Jurisdictionis.
4. *Plenitudo nihilominus Sacerdotii confertur per Consecrationem*.
5. *Episcopus alligatur Ecclesiæ, cui præficitur, eamque sibi desponsat*.
6. *Transmigrationes de una Ecclesia ad aliam vetitæ per Synodum Nicænam*.
7. *Huic obsequens Eusebius Cæsariensis laudatur a Constantino Magno*.
8. *Ariani Episcopi Synodi Nicænæ Decretum contemnunt*.
9. *Patres Sardicenses hisce occurrere volentes, graviori pœnâ transmigrationes Episcoporum prohibent*.
10. *Communione laicâ etiam in fine vitæ privant Episcopos sine causa ad alias Ecclesias transmigrantes; & quæ hujus disciplinæ ratio?*
11. *Sensum Canonis intervertit Raymundus Decretalium compilator*.
12. *Hæc disciplina rigorose observata in Ecclesia Romana*.
13. *Canon Sardicensis etiam seculo X. renovatus*.
14. *Sub his Canonibus non comprehenduntur translationes Episcoporum factæ necessitate, aut utilitate Ecclesiæ cogente*.
15. *Translationes olim fiebant auctoritate Synodi Provincialis*.
16. *Auctoritas illa Synodi Provincialis mansit inconcussa seculo IX*.
17. *Seculo duodecimo Sedi Apostolicæ videtur fuisse reservata*.
18. *Innocentius III. dicit*, Institutione Divinâ *translationem Episcoporum esse reservatam*.
19. *Quomodo illud dictum Innocentii intelligendum?*
20. *Hodie solâ auctoritate Romani Pontificis Episcopus a sua Ecclesia absolvi potest*.
21. *Translatio Episcopi hodie fieri nequit sine consensu Regis, ejusque nominatione*.
22. *Etiam hodie translationes fieri nequeunt sine necessitate, aut majori utilitate Ecclesiæ*.

I. MUltis seculis Consecrationem Episcoporum haud fuisse ab eorum Con-

Confirmatione sejunctam, non semel in præcedentibus notavimus; ac insuper observavimus, olim per electionem Cleri, & Plebis nullum proprie jus Electo fuisse acquisitum, multisque seculis ignotum fuisse per electionem acquiri Electo *jus ad rem:* per Confirmationem vero *jus in re:* hæc enim Patrum ætas ignoravit.

II. Hac ergo disciplinâ durante, Electus nullum jus habebat in administratione Ecclesiæ; neque Ecclesiæ Pastor, aut Prælatus habebatur ante Consecrationem; sed demum per Consecrationem, sive ordinationem Episcopus constituebatur. Unde Patribus idem erat, Ordinare aut Consecrare Episcopum, & constituere Episcopum, aut Ecclesiæ de Episcopo providere: neque inter illa decem primis Ecclesiæ seculis in Sacris Canonibus ullum discrimen reperitur.

Itaque si pristinam illorum temporum disciplinam spectemus, per Consecrationem demum, omnem accipiebant Episcopi auctoritatem, & potestatem; tam quoad ea quæ *jurisdictionis*, quam quæ *Ordinis* dicuntur. Neque illa sine his in Episcopos transibant.

III. At posterior ætas, quæ Confirmationem a Consecratione distinguere cœpit, etiam ea, quæ *jurisdictionis* sunt, ab his, quæ *Ordinis* sunt tandem separavit; atque per Confirmationem ante Consecrationem, quæ *jurisdictionis* sunt in Episcopum transire voluit; imo per Confirmationem Pastorem, ac Prælatum Ecclesiæ sine Consecratione constitui; omneque regimen Ecclesiæ committi; solis iis exceptis, quæ *Ordinis* sunt; quæ tamen, ut in Ecclesia sua, aut Subditis suis per alios Episcopos conferantur, & impendantur, permittere, aut delegare potest; uti titulo præcedenti *cap.* 4. latius ostendimus.

IV. Itaque juxta hodiernam disciplinam, Consecrationis proprius effectus censetur, Electo & Confirmato conferre characterem Episcopalem; vi cujus accipit plenitudinem Sacerdotii, & vi hujus consequitur plenissimam Episcopalis ministerii exercendi auctoritatem, etiam quoad ea quæ *Ordinis* sunt; atque arctiori quodammodo vinculo Ecclesiæ alligatur, seu consecratur.

Hinc illud Innocentii III. spectatâ recentiori disciplinâ: "Spirituale fœdus conjugii, quod est inter Episcopum, & Ecclesiam, in electione *initiatum*, in confirmatione *ratum*, & in Consecratione intelligitur *consummatum*". *Cap.* 4. *de Translat. Episc.*

V. Porro seu disciplinam veterem, sive recentiorem attendamus, Episcopus semel certæ Ecclesiæ datus, & ordinatus, ille tamquam perpetuus illius Minister ac Pastor alligatus est; eamque quodammodo sibi sponsam, & uxorem desponsat; ideoque eam facile deserere, aut aliam desponsare, adulterii cujusdam spiritualis species Patribus visa olim fuit; præterquam quod transcursiones de una ad aliam Ecclesiam, ipsis Ecclesiis perniciosas, & populo scandalosas existimarent, nec aliunde quam ex avaritia, vel ambitione procedere.

Et quidem a tempore, quo Ecclesia pleniori pace sub Constantino Magno frui cœpit; atque temporalibus magis abundare, necesse fuit huic avaritiæ ac ambitioni frenum per Sacros Canones injicere.

VI. "Propter multum tumultum (ait Canon 15. Nicænus) & seditiones, quæ fiunt, omnino visum est, ut consuetudo, quæ præter Canonem in nonnullis partibus invenitur, tollatur: ut a Civitate in Civitatem nec *Episcopus*, nec Presbyter, nec Diaconus *transeat*. Si quis autem post sanctæ, & magnæ Synodi definitionem tale quippiam aggressus fuerit, vel se rei ejusmodi dederit, quod factum erit, omnino reformabitur, & Ecclesiæ restituetur, cui Episcopus, vel Presbyter ordinatus fuerit".

VII. Hunc Canonem, ejusque rationem perpendens Eusebius Cæsariensis, qui Concilio Nicæno interfuerat, recusavit relictâ Ecclesiâ Cæsariensi ad Antiochenam transire: cujus factum laudans Constantinus in litteris ad Eusebium datis, dixit: "Rectissime fecit prudentia tua, quæ & mandata *Dei*, & *Apostolicam*, atque *Ecclesiasticam* regulam custodire statuit, Episcopatum Antiochensis Ecclesiæ repudians, & in eo potius permanere desiderans, quem *Dei mandatu* ab initio susceperat". Apud Eusebium *Lib.* 3. *de vita Constantini cap.* 61. editionis Valesianæ.

Quasi

Quasi diceret; rectissime fecisti, quod Ecclesiam, cui *Dei mandatu* ab initio fuisti mancipatus, non deserueris, sive repudiaveris aliâ desponsatâ.

VIII. Non obstante æquissimâ hac Apostolicâ, & canonicâ Regulâ a Synodo Nicæna expositâ, & probatâ, Episcopi plures præsertim Ariani, crebris mutationibus, & translationibus, eo tempore, omnes Orientales Ecclesias perturbabant; idque tum ambitione, tum avaritiâ ducti; tum etiam ut hæresim suam latius spargerent: exemplum secuti Ducis sui Eusebii (*a*), qui primum Berytii Episcopus, deinde Episcopatum Nicomediæ, postea Constantinopolis ambivit, & obtinuit, ope Imperatoris Constantii: " Quin etiam depositis " Episcopis Orthodoxis, aliquando relegatis, imo & necatis, in eorum Episcopatus transferebant Ariani suarum partium Episcopos: ut constat ex epistola " Synodi Alexandrinæ, relatâ ab Athanasio in 2. *Apologia de fuga sua*, & in " *epistola ad vitam solitariam degentes*, tom. 1.

IX. Hisce ut occurrerent, Patres Sardicenses graviore sanctione, & pœnâ coërcendas hasce transmigrationes censuere. Itaque Osius Præses Concilii, Patres alloquens, dixit: " Non minus mala consuetudo, quam perniciosa *corruptela* funditus eradicanda est: ne cui liceat Episcopo de Civitate sua ad aliam transire " Civitatem ". Deinde hanc hujus *corruptelæ* rationem notandam, ac utinam non modernarum translationum ordinariam causam! subjicit: " *Manifesta* est causa, quâ " hoc facere tentant: cum nullus in hac " re inventus sit Episcopus, qui de majori ad minorem transiret. Unde *apparet avaritiæ ardore* eos inflammari, & " *ambitioni* servire, & ut dominationem " agant. Si omnibus placeat, hujusmodi " pernicies sævius (*b*) & austerius vindicetur, ut nec laicam communionem habeat, qui talis est. Responderunt universi: *Placet* ".

Canon II. ita habet: " Osius Episcopus dixit: Etiamsi talis aliquis extiterit " temerarius, ut fortassis excusationem afferens, assereret, quod populi litteras " acceperit, cum manifestum sit, potuisse " paucos præmio, & mercede corrumpi " eos, qui sinceram fidem non habent, ut " clamarent in Ecclesia, & ipsum petere " viderentur Episcopum; omnino has fraudes damnandas esse arbitror, ita ut nec " laicam in fine communionem talis accipiat. Si vobis omnibus placet, statuite. " Synodus respondit: *Placet* ".

X. Communione ergo laicâ, nec in fine vitæ donandos Episcopos, contra Canonicas Sanctiones de una ad aliam migrantes Ecclesiam, decernit Canon: ad quem rigorem reflectens Aristenus, ait: " Hoc " enim inauditum & horrendum est, ut " neque in discessu communione dignus " censeatur, quod alibi in Canonum ullo " non invenies cuilibet impositum, & inflictum peccato ".

A vero forsan non aberravit Aristenus Auctor Græcus, si ad Orientales reflexerit Ecclesias: nam ipse Morinus *lib.* 9. *cap.* 19. *de pœnit.* fatetur, in Orientalibus nulli unquam crimini hanc pœnam impositam fuisse: in aliquibus tamen Ecclesiis, primis seculis, tria crimina, nimirum idololatriam, homicidium, & mœchiam hâc pœnâ fuisse vindicata: id est, illi, qui horum aliquod admisisset, etiam in fine vitæ reconciliationem denegatam fuisse, *diffiteri*, *ut opinor*, ait Morinus, *nemo poterit*, *qui antiquorum testimonia de hac re tantisper animo versaverit*.

Cum ergo mœchiæ carnali olim in aliquibus Ecclesiis imposita legeretur hæc pœna; eamdem hîc imponi non abs re censuit Synodus Sardicensis, uti notavit Christianus Lupus scribens: " Episcopi enim " sine

(*a*) Eusebius, de quo hîc agitur, distingui debet ab altero Eusebio, de quo dictum est superius numero septimo, quod ad Antiochenam Ecclesiam transire noluerit: hic celebris extitit plurimis, quas conscripsit, lucubrationibus; has inter palmam tulit Historia Ecclesiastica, cujus merito Parens dicitur, cum nullus in hoc scriptionis genere præiverit Eusebio. Alter vero Eusebius, qui num. octavo Dux Arianorum dicitur, Nicomediensis Episcopus sæpius in vetustis, & recentioribus Historicis appellatur; an uterque sanguinis vinculo fuerit conjunctus, ignoratur.

(*b*) In triplici Textu, qui in Conciliis Labbæanis legitur, occurrit *sævius*, id est severius.

„ sine competenti causa translatio est *Spirituale adulterium*, nequaquam minus „ carnali, cui eamdem pœnam antiqua „ Ecclesiæ disciplina indixit „. In Scholiis ad *Dictatum Gregorii VII. Can.* 13.

Si ergo ex rigore, & atrocitate pœnæ liceat arguere de enormitate delicti, expendant Episcopi, qui, tam facile paupere, & humili Ecclesiâ desertâ, ad ditiorem ac honorabiliorem transeunt, quanti peccati periculo se exponant.

XI. Canonis 1. fragmentum refertur in *cap.* 1. *de Clericis non residentibus*. Canon vero 2. relatus est in *cap.* 2. *de Elect.* Sed Raymundus Decretalium Gregorii IX. Compilator reflectens ad pœnam hoc Canone inflictam, scilicet, privationem communionis *Laicæ*, etiam in *fine vitæ*, eamque disciplinæ sui temporis dissonam videns, addidit hanc parenthesim, *nisi de hoc pœnituerit*, non solum contra omnium Latinorum, & Græcorum Codicum, atque ipsius pristinæ Decretalium compilationis fidem, verum etiam contra manifestum Canonis sensum. Ut vel hinc appareat, quam necessarium sit ad ipsos fontes, e quibus sua desumpsit Raymundus, recurrere, ut genuinus Canonum sensus habeatur.

Innumeri sunt Ecclesiæ Canones, & Pontificum Decreta, hanc disciplinam stabilientes, Canonesque Nicænos, & Sardicenses innovantes; quorum plures a Gratiano *causâ* 7. *q.* 1. referuntur.

XII. Et quidem adeo tenax hujus disciplinæ fuit Sedes Apostolica, ut primus de alia Ecclesia ad Romanam transmigrasse dicatur Formosus circa finem seculi IX. neque in omni illa horrenda barbarie, quam adversus defunctum exercuit Stephanus VII. aliud ei improperasse legitur, nisi, *cum Portuensis esses Episcopus, cur ambitionis spiritu Romanam universalem Sedem usurpasti?*

XIII. Joannes IX. successor Stephani volens reparare, quæ nimiâ atrocitate, & odio in Formosum attentaverat Stephanus; & ne tamen factum Formosi ab aliis in perniciosum exemplum traheretur, hunc in Concilio Romano anno 904. Canonem edidit: " Quia necessitatis causâ de Portuensi Ecclesia Formosus pro vitæ merito ad Apostolicam Sedem provectus est, „ statuimus, & omnino decernimus, ut id „ in exemplum nullus assumat; præsertim „ cum Sacri Canones hoc interdicant, & „ præsumentes tantâ feriant ultione, ut „ etiam *in fine Laicam eis prohibeant* communionem: quippe quod necessitate aliquoties inductum est, necessitate cessante in auctoritatem sumi non est permissum „.

☞ Ex his, quæ in Concilio Romano decreta fuerunt ad cautelam, ne exemplum *Formosi* in consequentiam traheretur, evincitur quam periculosum sit, & exemplum perniciosum obtentu necessitatis, & dispensationis a regulis Ecclesiasticis semel recedere. Quandoquidem nec obstante toties iteratâ prohibitione, & nominatim oppositâ cautione, nihilominus exemplo *Formosi*, prætextu necessitatis & utilitatis Ecclesiæ, sensim translationes contra sacros Canones in Ecclesia Romana adeo invaluisse conspiciamus, ut a pluribus seculis vix ullum in Episcopum Romanum assumptum legamus, qui prius alterius Ecclesiæ Episcopus non fuerit ordinatus, atque ita de una ad aliam Ecclesiam transferri non debuerit. ☜.

XIV. Canon supra citatus dum ostendit, quantum Sacri Canones transmigrationes Episcoporum, quarum avaritia, vel ambitio causa est, aversentur, una quoque ostendit, translationem Episcopi, quam necessitas, aut utilitas Ecclesiæ exigit, hac prohibitione non comprehendi. Tunc enim non tam dicuntur Episcopi suam Ecclesiam deserere, repudiare, aut ad aliam migrare, aut invadere; quam, cogente necessitate, aut utilitate Ecclesiæ, ab Ecclesia avelli, & ad aliam protrudi sive transferri.

Hanc distinctionem manifeste supponit antiquus Canon 14. Apostolorum: " Episcopo non liceat suâ relictâ Parochiâ ad „ aliam transire, etiamsi a pluribus cogatur, nisi sit aliqua causa rationi consentanea, quæ eum *cogat* hoc facere, utpote ad majus lucrum, cum possit ipse „ iis, qui illic habitant, pietatis verbo „ conferre, idque non *ex se*, sed ex *multorum Episcoporum judicio*, & *maxima* „ exhortatione „.

Et

Et apud Gratianum legitur ex epistola Anteri Papæ: " Non enim transit de civitate ad civitatem, nec transfertur de minore ad majorem, qui hoc non ambitu nec propria voluntate facit, sed aut vi a propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non superbe, sed humiliter ab aliis translatus, & inthronizatus est ". 7. *q.* 1. *Can.* 34.

Plura in hanc rem ibidem recitat Gratianus, atque inter alia ex Synodo Carthaginensi IV. *Can.* 27. " Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris Ordinis Clericus. Sane, si *utilitas* Ecclesiæ fiendum poposcerit, *Decreto* pro eo *Clericorum*, & Laicorum *Episcopis porrecto*, in *præsentia Synodi* transferatur, nihilominus alio in locum ejus Episcopo surrogato ".

Etiam antiquum in hanc rem Canonem, atque plura antiquorum, & Sanctorum Episcoporum exempla profert Socrates, *lib.* 7. *Hist. Eccles. cap.* 35.

XV. Insuper ex citatis Canonibus, & aliis innumeris veteris disciplinæ monumentis, & historiis compertum est, ad Metropolitani, & Episcoporum Comprovincialium cognitionem olim spectasse, an ex translatione hujusmodi emersura sit utilitas Ecclesiæ tanta, aut ea urgeat necessitas, ut omnibus expensis merito Episcopus a vinculo, quo Ecclesiæ suæ tenetur alligatus, absolvatur, & alteri alligetur.

Et Canon Antiochenus 16. aperte quoque supponit Episcopum auctoritate Synodi Provincialis, quam *perfectam* Synodum vocat, de Ecclesia in Ecclesiam transferri posse; quam disciplinam usque ad seculum decimum inconcussam mansisse ostendit Thomassinus; atque circa illa tempora paulatim ad Sedem Apostolicam devolvi cœpisse Episcoporum translationes; utpote quæ *majoribus causis*, quæ sub idem tempus Sedi Apostolicæ reservari cœperunt, tunc annumeratæ fuerunt. *De disc. Eccl. par.* 3. *lib.* 2. *cap.* 40.

XVI. Hinc in epistolis illis, quas primis Romanis Pontificibus supposuit, nescio quis Pseudo-Isidorus circa seculum nonum, integra adhuc circa translationes Episcoporum elucet Synodorum Provincialium auctoritas: " Nam (ait suppositititius sive fictus Anterus in citata epistola) sicut Episcopi habent potestatem ordinare regulariter Episcopos, & reliquos Sacerdotes, sic quoties utilitas, aut necessitas coegerit, supradicto modo & *mutare*, & inthronizare potestatem habent ".

Additur quidem apud Gratianum: *Non tamen sine Sacrosanctæ Romanæ Sedis auctoritate, & licentia*; sed, uti recte notarunt Correctores Romani, hæc verba non leguntur in epistola Anteri, neque in Panormia, neque apud Burchardum, & Ivonem.

Non obscurum sane argumentum, tempore Pseudo-Isidori, id est circa seculum IX. adhuc constantem fuisse disciplinam, quæ Synodis Provincialibus translationes Episcoporum tribuit.

XVII. Seculo vero XII. quo Gratianus Decretum suum compilavit, eas Sedi Apostolicæ fuisse delatas; ac propterea dictam clausulam epistolæ Anteri fuisse adjectam.

XVIII. Igitur cum magna moderatione intelligi oportet, quod scripsit Innocentius III. Decano & Capitulo Andegavensi, & refertur in *cap.* 2. *de translat. Episc.* " Non enim humanâ, sed potius *divinâ potestate* conjugium spirituale dissolvitur, cum per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Jesu Christi, Episcopus ab Ecclesia removetur; & ideo tria hæc, quæ præmisimus, non tam *Constitutione Canonicâ*, quam *institutione divinâ* soli sunt Romano Pontifici reservata ".

Et rursus in *cap.* 3. *eodem titulo* dicit: " Potestatem transferendi Pontifices, ita sibi retinuit Dominus, & Magister, quod soli Beato Petro Vicario suo, & per ipsum Successoribus suis, speciali privilegio tribuit, & concessit, sicut testatur antiquitas, cui Decreta Patrum sanxerunt exhibendam reverentiam, & evidenter asserunt Sacrorum Canonum sanctiones. Non enim homo sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) ", Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensatâ, non humanâ, sed *divinâ* potius auctoritate dissolvit ".

 Hæc,

Hæc, inquam, non severe ad rigorem expressionis sunt accipienda, sed benignâ interpretatione molienda. Neque enim quidquam evidentius, quam vinculum conjugii spiritualis inter Episcopum, & Ecclesiam solâ auctoritate humanâ inductum, eâdem quoque dissolvi; illudque multis seculis non solius Romani Pontificis, sed & Synodorum Provincialium auctoritate fuisse dissolutum; atque cessiones, ac translationes Episcoporum earum auctoritate fuisse factas.

XIX. Quid igitur voluit Pontifex, dum asserit, *non tam Constitutione Canonicâ, quam institutione Divinâ soli sunt Romano Pontifici reservata;* scilicet, translatio, depositio, & cessio Episcoporum? Ludovicus Thomasinus, aliique nonnulli credunt, Pontificem voluisse, translationem, depositionem, & cessionem Episcoporum *divinâ* dispositione reservatam, quatenus scilicet *Primatus jure divino* a Christo collati Petro, & ejus Successoribus Romanis Pontificibus, appendix quædam est jus illud cognoscendi de *causis majoribus;* atque Episcopos rationem habuisse hujus Primatus, cum *causas majores*, inter quas est *translatio Episcoporum*, ad Sedem Apostolicam referendas sanxere. Ita Thomasinus *part.* 4. *de discipl. Eccles. lib.* 2. *cap.* 56. *num.* 7.

Et quidem hanc suam fuisse mentem, insinuat Innocentius III. *epist.* 16. *lib.* 1. ad Capitulum S. Anastasiæ scribens: " Ex „ illo singulari *excellentiæ privilegio*, quod „ *Unigenitus ille Filius Jesus Christus* Apo„ stolorum Principi *Petro* concessit, *San„ ctorum Patrum postmodum Instituta ma„ narunt*, ut *majores causæ* ad Sedem Apo„ stolicam perferrentur „. Idem innuit epistola 48. ad Patriarcham Antiochenum, cujus fragmentum proposito subserviens legitur in *cap.* 1. ;; *de translat. Episcopi*.

XX. Quidquid sit, illud certum est, juxta stabilitam jure communi Decretalium, & hodie per totam Ecclesiam receptam disciplinam, translationes Episcoporum, uti & cessiones soli Romano Pontifici esse reservatas; nec posse sine ejus expressa licentia Episcopum a vinculo, quo suæ Ecclesiæ est alligatus, absolvi; ne quidem auctoritate *Legati a Latere*, sine speciali Sedis Apostolicæ indulto *cap.* 3. ;; *de Officio Legati*.

XXI. Ulterius eum translatio fieri nequeat, nisi Ecclesia, a qua fit translatio, vacet, & alteri de novo provideatur, hinc usu notorio receptum est, quod ubi Reges ad Episcopatus jus nominandi habent, nequaquam sine consensu Regis translatio fieri possit.

" Necesse est (inquit Rebuffus in praxi titulo *de translatione Episcopi*) „ Regem „ translationibus Episcoporum consentire, „ cum ejus intersit, tamquam Fundatoris; „ alioquin appellaretur ab abusu „.

Imo nec solus Regis consensus seu approbatio sufficit, sed debet insuper in ipsa Bulla provisionis fieri mentio nominationis Regiæ; quemadmodum solemni Arresto aliquando decisum esse refert Joannes Tornet in sua collectione Arrestorum *litt. R. cap.* 82. Et ita passim videmus, etiam in Belgio, ad nominationem Regiam Episcopos transferri.

XXII. Porro licet mutata nonnihil sit disciplina quoad ipsam translationis formam, semper tamen mansit, & manebit inconcussa Patrum Regula, quod non nisi necessitate, aut utilitate cogente, translationes Episcoporum fieri possint; nec minus hodie, quam ætate Sanctorum Patrum culpabiles sunt Episcopi, qui avaritiâ, aut ambitione ducti, de una Ecclesia migrant ad aliam.

Unde in Dictatu vulgo (a) Gregorio VII. adscripto Canone 13. dicitur: *Quod Papæ liceat de Sede ad Sedem*, NECESSITATE COGENTE, *Episcopos transmutare*.

Et inter monita Cardinalis Bellarmini ad Clementem VIII. hoc unum erat: " Translatio Episcoporum secundum Ca„ nones, & usum veteris Ecclesiæ, non „ debet fieri, nisi ob *Ecclesiæ necessita„ tem*, vel *majorem utilitatem*. Nec enim „ institutæ sunt Ecclesiæ propter Episco„ pos, sed Episcopi propter Ecclesias. „ Nunc autem quotidie fieri translationes vide-

(a) Dicitur, *vulgo*, quia sunt plurimi Auctores, qui negant hunc Dictatum esse genuinum Gregorii VII. fœtum.

„ videmus, ea solum de causa, ut Epi-
„ scopi honore, vel opibus augeantur „.
De hac veritate non minus persuasus ipse Pontifex, quam ipse Bellarminus, respondit: *Nos cum difficultate transferimus, & non desuimus monere Principes per nos, & per Nuntios nostros*.

CAPUT VI.

De mente Decretalium circa vinculum, quo Episcopus suæ Ecclesiæ alligatur.

1. *Decretales Calixto, & Evaristo attributæ, vinculum illud nexui matrimoniali comparant*.
2. *Antiquis Patribus ignota fuit hæc comparatio*.
3. *Ex hoc capite, aliisque nominibus judicantur suppositititiæ*.
4. *Ex prædictis Decretalibus nata est occasio coæquandi vinculo matrimoniali vinculum, quod intercedit inter Episcopum, & Ecclesiam*.
5. *Patres suam indignationem adversus Episcoporum translationes non fundarunt eo vinculo, sed avaritiâ, & ambitione*.
6. *Seculo* XII. *auctoritas transferendi Episcopum nondum erat generatim reservata Sedi Apostolicæ*.
7. *Ad Metropolitanum, & ejus Suffraganeos pertinebat jus examinandi causas Translationis Episcopi suffraganei*.
8. *Ante Innocentium III. per electionem fiebat ejusmodi translatio, deinceps per viam* Postulationis *facta est*.
9. *Observatio in opinionem Thomasini* cap. 5. num. 19. *expositam*.
10. *Ea confutatur*.
11. *Exponitur illud effatum Canonistarum*: Romanus Pontifex non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris.
12. *Expenditur quænam olim fuerit Gratiani auctoritas?*
13. *Seculo circiter* VII. *penes Synodos Provinciales integrum erat jus transferendi Episcopum ex una Sede ad alteram*.
14. *Indissolubilitas vinculi, quod intercedit inter Episcopum, & ejus Ecclesiam ante Innocentium III. nota non erat*.
15. *Exponitur sententia Guilielmi Barclai, Cardinalis Contareni de potestate, quam nonnulli Canonistæ Summo Pontifici tribuunt*.

§. I. DE vinculo quasi matrimoniali inter Ecclesiam, & Episcopum loquuntur epistolæ Decretales sub nomine Calixti, & Evaristi Pontificum, quarum fragmenta extant apud Gratianum *causâ* 7. *q.* 1. *Can.* 11. & 39. Et quidem in Decretali Calixti in citato *Can.* 39. legitur: “ Apostolus ait: *Alligata est uxor legi*, „ *quamdiu vir ejus vivit, eo vero defun-* „ *cto, soluta est a lege viri: similiter &* „ *sponsa Episcopi* (quia sponsa uxorque ejus dicitur Ecclesia) „ illo vivente, ei „ est alligata, eo vero defuncto, soluta „ est, & cui voluerit nubat, tantum in „ Domino, id est regulariter: si enim, eo „ vivente, alteri nupserit, adultera judi- „ cabitur: similiter & ille, si alteram „ sponte duxerit, adulter existimabitur, „ & communione privabitur „.

II. Quin pene a temporibus Apostolorum singuli Episcopi singulis Ecclesiis particularibus fuerint præpositi, & alligati, dubitari nequit, sed eum esse vinculi nexum, quo Episcopus Ecclesiæ suæ vinculatur, sive alligatur, qualis est nexus matrimonialis inter ipsos conjuges, nequaquam apud antiquos legitur.

III. Unde vel ex hoc capite hæ epistolæ merito suppositititiæ haberentur, quantumvis plurimis aliis titulis uti apocryphæ, & his Pontificibus falso adscriptæ ab eruditis jam pridem fuerint repudiatæ, atque inter alios monet Philippus Labbæus in nota marginali ad epistolam Calixti I. “ Antonius Augustinus Archiepiscopus „ Tarraconensis *Dialog* 4. *lib.* 2. de emendatione Gratiani, testatur Calixti epi- „ stolas rejectas fuisse a selectis viris, qui „ Romæ operam navarunt Gratiano cor- „ rigendo; idem sentiunt viri eruditi, & „ res ipsa clamat „.

Non minus fortiter vinculum inter Ecclesiam, & Episcopum comparatione facta ad

ad vinculum carnalis matrimonii expressum est in fragmento epistolæ Decretalis Evaristi Papæ in citato *Canone* 39. & integra cum alia epistola ejusdem Pontificis extat *Tom.* 1. Concil. Generalium, atque priori harum hanc notam posuit Labbæus: *Supposititia Antonio Contio, aliisque eruditis Catholicis.*

IV. Interim non dubium quin hæ epistolæ Decretales, præsertim postquam eas Gratianus in suum Decretum transtulit, occasionem dederint, vinculum illud, quod intercedit inter Episcopum, & Ecclesiam, coæquandi vinculo matrimonii inter conjuges intercedenti, prout in Decretalibus sequentium Pontificum, ac notanter Innocentii III. hæc coæquatio sæpius occurrit, qui & inde concludit vinculum hujus matrimonii spiritualis inter Episcopum, & Ecclesiam *solius* Romani Pontificis auctoritate, tamquam *vices Dei in terris gerentis* solvendum, uti infra in nota ad num. 18. ostenditur.

V. Verum quidem est, sub gravissimis pœnis jam pridem per sacros Canones, ac notanter Sardicenses vetitum fuisse Episcopis Ecclesiam, cui erant in sua ordinatione adscripti, deserere, & ad aliam transire (uti supra ostensum est) sed hanc suam indignationem contra has de una ad aliam Ecclesiam transitiones, non fundant Patres in violatione vinculi spiritualis matrimonii inter Episcopum & Ecclesiam, sed in *avaritia*, & *ambitione*, quæ solet Episcopos impellere ad transeundum de una ad aliam Ecclesiam.

VI. Ex epistola Eugenii III. ad Episcopos Germaniæ data, occasione electionis Guicmanni Culmensis Episcopi in Archiepiscopum Magdeburgensem, colligitur quod etiam sub medium seculi XII. auctoritas transferendi Episcopum de una Ecclesia ad aliam nondum esset generatim Sedi Apostolicæ reservata: licet enim Pontifex in hac epistola acerrime redarguat Episcopos, qui huic electioni consensum præbuerant, ipsamque electionem improbet; ne verbo tamen conqueritur, quod Guicmannus sine auctoritate Sedis Apostolicæ de Culmensi Ecclesia ad Magdeburgensem translatus sit; sed duntaxat conqueritur, quod in hac electione " *solius* „ *Principis favor expectetur*, & nec inspe„ ctâ necessitate illius Ecclesiæ, nec consi„ deratâ utilitate personæ, *Clero nolente*, „ imo ut dicitur, ex *parte maxima recla*„ *mante*, in Magdeburgensi Ecclesia eum „ dicant supplantandum „.

Ut proinde ex hisce non obscurum sit, quod Eugenio minime displicuisset electio Guicmanni Culmensis Episcopi in Archiepiscopum Magdeburgensem, si modo necessitas Ecclesiæ, vel utilitas personæ in hac electione considerata fuisset; & concors fuisset Cleri, & plebis in hac electione consensus.

VII. Insuper ex hac epistola Eugenii, & aliis plurimis veterum translationum formulis habetur, quod eâdem formâ, eodemque ritu electio per Clerum, & populum perageretur, sive in Episcopum Ecclesiæ vacantis eligeretur aliquis jam Episcopus consecratus, & alteri particulari Ecclesiæ præpositus, sive eligeretur simplex Presbyter, aut Diaconus: quodque ipsa electio, & electus pariformiter utroque casu a Metropolitano, ejusque Suffraganeis examinarentur, & discuterentur, hac duntaxat interveniente differentiâ, quod dum de transferendo Episcopo de una Ecclesia ad aliam ageretur, per Metropolitanum, & Episcopos Suffraganeos, non tantum ipsa forma electionis, & qualitates electi essent discutiendæ, sed insuper expendendum esset, num causa subesset sufficiens, & legitima, ut Episcopus de Ecclesia, cui per ordinationem erat adscriptus, ad vacantem Ecclesiam, ad quam erat electus, transferri deberet.

VIII. Quod igitur hodie Episcopus uni Ecclesiæ alligatus, non possit per communem formam electionis ad aliam Ecclesiam eligi, sed in ejus electione procedendum sit per viam *postulationis*, recentioris est disciplinæ, neque in Decreto Gratiani, aut sanctis Canonibus specialis hæc postulationis forma occurrit; imo nec ante Innocentium III. forma *postulationis* a communi forma electionis distincta, nota fuisse videtur; neque sub titulo Decretalium *De postulatione Episcopi*, ulla de hac forma legitur Decretalis antiquior Decretali hujus Pontificis. Unde nec illud olim obtinuisse legitur, ut per electionem, ipsius-

que

quæ electionis acceptationem jus aliquod acquiratur electo ad Prælaturam; secus vero per postulationem, licet per postulatum acceptatam, nisi prius hæc a Romano Pontifice fuerit probata.

IX. Capite 5. num. 19. superius notavimus Ludovicum Thomasinum in suo opere *de Disciplina Ecclesiæ*, existimare quod Innocentius III. dum asseruit in *cap.* 2. 3. *&* 4. ;; *de translat. Episcopi*, quod *cessio*, *depositio*, *& translatio Episcoporum, non auctoritate humanâ*, SED INSTITUTIONE DIVINA *Romano Pontifici esset reservata*, aliud noluerit dicere, nisi quod hæc essent Romano Pontifici *jure divino* reservata; quatenus scilicet Primatus jure divino collati Petro, & ejus Successoribus quædam appendix" est jus illud cognoscen-„ di de *causis majoribus*; atque *Episcopos* „ rationem habuisse hujus Primatus, *cum* „ *causas majores*, inter quas est transla-„ tio Episcoporum, ad Sedem Apostoli-„ cam referendas sanxerunt (*a*) „.

Verum ex hac Thomasini interpretatione sequeretur auctoritatem cognoscendi de causis majoribus, & transferendi Episcopos, non tam ex institutione *divinâ*, quam ex positivo, & humano Episcoporum constituto esse Romano Pontifici reservatam; tametsi Episcopi in hoc constituto aliquam rationem *Primatus* habuisse viderentur.

X. Sane si verba Innocentii III. necnon argumenta attendantur, quibus hæc tria *cessio*, *translatio*, & *depositio Episcoporum* Romano Pontifici, *non humanâ auctoritate*, sed *Divinâ institutione* docet reservata, nequaquam obscurum est, hunc Pontificem voluisse, & existimasse, quod hæc tria essent *speciali* Christi privilegio, & institutione Romano Pontifici reservata, idque independenter ab omni Episcoporum positivo constituto. In primis enim pro fundamento suæ assertionis supponit in *capitulo* 2. quod fortius sit spirituale vinculum matrimonii, quod dicitur intercedere inter Episcopum, & Ecclesiam, quam *carnale* inter conjuges.

Hinc ulterius concludit, dubitari non debere " quin omnipotens Deus spiritua-„ le conjugium, quod est inter Episco-„ pum, & Ecclesiam, *suo tantum judicio* „ *reservaverit dissolvendum*, qui dissolutio-„ nem etiam carnalis conjugii, quod est „ inter virum, & feminam suo *tantum* „ judicio reservavit, præcipiens, ut *quod* „ *Deus conjunxit*, *homo non separet* „.

Similiter in *cap.* 3. tractans idem argumentum, redarguensque Episcopum Hildesemensem, quod, relictâ hac Ecclesiâ, sine auctoritate Romani Pontificis transiisset ad Herbipolensem Ecclesiam, ait: " Non satis attendens, quod Veritas in „ Evangelio protestetur, Matth. cap. 19. „ v. 6. „ *quod Deus conjunxit*, *homo non separet*, evidenter verba illa Christi applicans vinculo spiritualis matrimonii inter Episcopum, & Ecclesiam.

Ex his habetur Innocentium credidisse, quod Deus sibi reservaverit dissolutionem *spiritualis* conjugii, quod est inter Episcopum, & Ecclesiam, eo modo quo sibi reservavit dissolutionem carnalis conjugii.

Hoc & evincit consequentia, quam inde format: immediate enim subjungit, & concludit: " Non enim humanâ, sed *po-*„ *tius* divinâ potestate conjugium dissolvi-„ tur, cum per *translationem*, *depositio-*„ *nem*, *aut cessionem* auctoritate Romani „ Pontificis, quem constat esse Vicarium „ Jesu Christi, Episcopus ab Ecclesia re-„ moveatur „. Sive ut loquitur in *cap.* 3. " Non enim homo, sed *Deus* separat, quos „ Romanus Pontifex (*qui non puri homi-*„ *nis*, *sed veri Dei vicem gerit in terris*) „ *Ecclesiarum necessitate vel utilitate pen-*„ *satâ*, *non humanâ*, *sed* DIVINA *potius* „ *auctoritate dissolvit* „.

An non eodem argumento concludendum fuisset Romanum Pontificem posse dissolvere

(*a*) Quæ in hac, & altera columna leguntur, desumpta sunt ex Supplemento, quod D. Van-Espen plurimis annis scripsit post suum de Jure Ecclesiastico Opus editum. Sententiam Innocentii III. de vinculo, quo Episcopus suæ alligatus est Ecclesiæ, aliter, in suo Supplemento, aliter in priori Opere tit. 15. c. 5. num. 18. videtur exposuisse. Arbitrarer a D. Van-Espen primam explicationem fuisse relictam, ut alteram, quæ in Supplemento legitur, susciperet. Utrumque Textum comparet Lector, & sit ipse judex, & arbiter.

re vinculum matrimonii *carnalis*, dicendo, quod dum illud dissolvit, non *homo*, sed *Deus* dissolvat? Certum enim est, quod Deus suâ auctoritate matrimonium carnale, etiam consummatum dissolvere possit.

XI. Quod autem dicit, *Romanum Pontificem non* PURI *hominis*, *sed* VERI DEI *vicem gerere in terris*, nequaquam hoc sensu sine blasphemia intelligi potest, quasi Romanus Pontifex aliquid in se Divinitatis haberet, sed duntaxat, quod tamquam minister, & Vicarius Christi constitutus sit ad regendam Ecclesiam Dei, quodque hac auctoritate a Christo sibi concessa, sit dispensator mysteriorum Dei: quod & indubie de Episcopis, & Ecclesiæ Pastoribus, *quos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*, Act. c. 20. v. 28. eâdem ratione affirmari potest: possunt & ipsi, dum peccatores ligant, aut solvunt, dicere quod ligent, & solvant, non *humanâ*, sed *Dei* auctoritate, & tamquam vicem Christi in dispensatione mysteriorum Dei, & usu clavium, gerentes.

Quod autem dicit Innocentius in citato cap. 3. *quod potestatem transferendi Pontifices, ita sibi retinuerit Dominus, & Magister, quod* SOLI *Petro Vicario suo, & per ipsum successoribus suis* SPECIALI *privilegio tribuit, & concessit*, evidenter repugnat praxi, & disciplinæ Ecclesiæ, quæ a temporibus Apostolorum per decem ut minus secula, constanter perseveravit, quæ translationem Episcoporum de una ad aliam Ecclesiam Synodis Provincialibus attribuit (*a*).

Quod in probationem sui afferti subjungit Innocentius: *Sicut testatur* ANTIQUITAS, *cui Decreta Patrum sanxerunt reverentiam exhibendam, & evidenter asserunt sacrorum Canonum sanctiones*, refertur indubie ad Decretalem *Anteri* Papæ, cujus fragmentum refert Gratianus *causâ* 7. *q.* 1. *can.* 34. ac signanter cum hoc additamento: *Non tamen sine sacrosanctæ Romanæ Sedis auctoritate, & licentia*.

XII. In primis scitur, quod tempore Innocentii III. Decretales a Pseudo-Isidoro primis Romanis Pontificibus affictæ, passim pro veris, & genuinis illorum Pontificum epistolis reputarentur, præsertim postquam in Decretum Gratiani erant relatæ; ea enim erat Gratiani auctoritas, ut quidquid in Gratiani Decreto legebatur, pro authentico antiquitatis monumento reputaretur.

Quapropter videmus ab Innocentio III. aliisque ejus ætatis Pontificibus, & Doctoribus scholasticis indistinctè in auctoritatem assumptum quidquid a Gratiano referebatur.

Hujus itaque Decretalis auctoritate, prout a Gratiano hoc additamento aucta referebatur, inductus verisimiliter fuit Innocentius, ut asserere non vereretur, ex *traditione Apostolica* descendere, quod *soli* Petro, ejusque successoribus *speciali* privilegio Dei reservata esset Episcoporum de una Ecclesia ad aliam translatio, sive dissolutio vinculi spiritualis, quo Episcopus suæ Ecclesiæ alligatur.

Porro hodie eruditis passim notum est, dictam Decretalem Antero Papæ a Pseudo-Isidoro esse falsò suppositam.

Unde huic Decretali hanc notam marginalem apponit Philippus Labbæus: *Suspecta pariter viris doctis vel ex unius Hieronymi segmentis*. Monent insuper Correctores Romani (uti num. 16. notatum fuit) verba hæc, *auctoritate hujus sanctæ Sedis*, non legi in Epistola Anteri, neque in Panormia, neque apud Burchardum, vel Ivonem: qui & observant, idem esse de verbis illis prope finem Canonis, *non tamen sine sacrosanctæ Sedis auctoritate, & licentia*.

XIII. Hæc

(*a*) Ad Metropolitani, & Episcoporum Comprovincialium cognitionem spectabat, an ex translatione Episcoporum decernere poterant. Diserta prorsus in eam rem sunt verba Concilii Carthag. IV. Can. 27. " Episcopus de loco ignobili „ ad nobilem per ambitionem non transeat, nec „ quisquam inferioris ordinis Clericus. Sane si uti- „ litas Ecclesiæ fiendum poposcerit, decreto pro „ ea Clericorum, & Laicorum Episcopis porre- „ cto, in præsentia Synodi transferatur, nihilo- „ minus alio in locum ejus subrogato „. Canon „ iste a Gratiano relatus est. Dist. 7. q. 1 c. *Episcopus*. Ea disciplina observata videtur usque ad Innocentium III. qui *novo jure translationes Episcoporum sedi Apostolicæ reservavit*: ait D. De Marca in suo opere de Concordia Sacerdotii & Imperii *pag.* 875.

XIII. Hæc sane Anteri Decretalis, prout per Pseudo-Isidorum seculo circiter VIII. supposita fuit huic Pontifici, refertur ex collectione Isidori tom. I. Conciliorum, idque sine additamento illo de auctoritate Romani Pontificis in translatione Episcoporum. Argumentum evidens, eâ ætate nequaquam creditum fuisse, in hac translatione licentiam vel auctoritatem Romani Pontificis necessariam: id enim a confictore, qui totus erat ad amplificandam Romani Pontificis auctoritatem, nequaquam fuisset prætermissum; quin vel ex supposititia Decretali haud obscurum est, eâ ætate auctoritatem transferendi Episcopos de una Ecclesia ad aliam adhuc integram fuisse penes Synodos Provinciales; quandoquidem apertis verbis hæc Decretalis, uti ab Isidoro Antero supposita est, eam auctoritatem Episcopis attribuat: ita enim legitur: *Nam sicut Episcopi regulariter habent ordinare Episcopos, & reliquos Sacerdotes, sic quoties utilitas, aut necessitas exegerit, supra dicto modo, & mutare, & inthronizare potestatem habent*.

XIV. Ad hæc quod Innocentius III. in sua Decretali, quasi pro fundamento suæ assertionis assumit, vinculum matrimonii spiritualis, quod intercedit inter Episcopum & Ecclesiam, esse *fortius* vinculo matrimonii carnalis inter virum & uxorem, a nemine ante Innocentium dictum fuisse legitur; uti nec illud, quod hic Pontifex dixit in allegato Capitulo 4. de *Translatione Episcoporum*: " Fœdus spiritualis „ conjugii, quod est inter Episcopum „ & Ecclesiam, quod in *electione initia-* „ *tum, ratum in confirmatione, & in con-* „ *secratione intelligatur consummatum* „: illaque ex falsis Decretalibus in Decretum Gratiani relatis deducta, & desumpta, supra ostensum est.

XV. Nequaquam proinde mirum asserere virum clarissimum Guilielmum Barclaium in Tractatu de Potestate Papæ *cap.* 28. " Nullum esse in jure Pontificio „ locum *verbis* quidem *planiorem*, & *aper-* „ *tiorem*, *intellectu* autem difficiliorem: „ adeo ut (ait) in eo explicando interpretum omnia ingenia concidant: nam „ quid magis intelligenter, plane, & perspicue dici potest, quam non *hominem* „ sed Deum separare, quos Romanus „ Pontifex separat, seu dissolvit? aut cui „ magis consequens quam hoc illi: Romanum *ergo* Pontificem posse dissolvere „ matrimonium *inter conjuges carnali co-* „ *pulâ consummatum*, quâ conclusione tamen nihil falsius, ac proinde illud, ex „ quo sequitur, falsum esse fatendum est, „ quemadmodum sequi falsum ex vero numquam potest „.

Insuper ibidem non sine fundamento observavit Barclaius, quod plerique Canonistæ nudis verbis Decretalium inhærentes, hisce Innocentii III. Decretalibus abrepti, Romanis Pontificibus non *humanam* duntaxat, sed quasi divinam tribuerent auctoritatem: relatis enim prædictis Decretalibus, de similibus Canonistis subjungit: " Hæc illa sunt, quibus homines „ isti in præcipitem errorem deferuntur, „ ut *quidquid a Papa fiat, a Deo factum* „ *esse putent* „.

Quidni hisce, & similibus Decretalibus adscribenda est ista quorumdam imperitorum Canonistarum perversa opinio, de qua Cardinalis Contarenus in Epistola ad Paulum III. " Voluntatem Pontificis „ regulam quamdam esse, quâ ejus actio- „ nes dirigantur: neque in jure positivo „ constituendo, aut abrogando, aut dis- „ pensando regulam quampiam Pontifici „ esse constitutam „.

Et sane vix credibile est, quod jurisperiti illi hanc impiam propositionem proponere ausi fuissent, nisi in Pontifice aliquid supra humanam potestatem agnovissent, verbis illis Innocentii III. forsan abrepti, quibus asserit Pontificem in dissolvendo vinculo matrimonii spiritualis, *non* PURI *hominis, sed* VERI *Dei vices gerere*: nam uti recte advertit Contarenus, *Hæc propositio* (de qua supra Contarenus) *non tantum adeo falsa, adeo repugnans sensui communi, adeo est contraria Doctrinæ Christianæ, adeo depravat universi Christiani populi gubernationem, ut nihil* PERNICIOSIUS *inveniri potuerit; sed insuper* (ait) *Idololatriam sapit. Cui namque* (pergit Contarenus) CREATURÆ *hoc attribui potest, quod actionum suarum* VOLUNTAS *ejus sit regula; an hoc non proprium sit* SOLIUS DEI?

TITULUS XVI.

De Cura Episcopali.

CAPUT I.

Quomodo Episcopi successerint in locum Apostolorum?

1. *Christus in opere sibi injuncto socios habere voluit.*
2. *Ad hoc elegit specialiter duodecim Apostolos.*
3. *Hos misit sicut ipse missus erat a Patre.*
4. *Dedit Apostolis etiam potestatem alios mittendi.*
5. *Apostoli in suos successores transmiserunt, quæ pro regimine Ecclesiæ essent necessaria.*
6. *Probatur Episcopos esse Apostolorum successores.*
7. *Quæ Apostolis ut* Episcopis *commissa fuerunt, in Episcopos transmissa sunt.*
8. *Nequaquam quæ Apostolis ut* Apostolis *erant propria, & quæ illa sint?*
9. *Episcopatus plenitudinem Sacerdotii continet, & in quo hæc plenitudo consistat?*

I. REDEMPTOR humani generis Christus Homo-Deus, missus a Patre ut perficeret opus ejus, nimirum conversionem hominum ad fidem per prædicationem Evangelii, socios habere voluit & ministros, quorum operâ ad ejusdem Evangelii prædicationem uteretur; & quibus idem opus committeret.

II. Ad hoc igitur ex numerosa Discipulorum turba duodecim elegit, *quos & Apostolos* nominavit, Luc. c. 6. v. 13. quos familiaritate continuâ, verbis & factis optime instructos, deinde ad prædicationem Evangelii mitteret, tamquam testes oculatos vitæ, doctrinæ, & resurrectionis suæ: *Et vos*, ait illis, *testimonium perhibetis, quia ab initio mecum estis*. Joan. c. 15. v. 27.

III. Hos igitur misit prædicare, & evangelizare; atque post resurrectionem totum illud officium, quod ipse acceperat a Patre, perficiendum generali mandato commisit, dicens: *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos*. Joan. 20. Ad idem nimirum opus perficiendum, quod quidem ipse Christus a Patre missus, tamquam præcipuus, propriâ auctoritate, propriâque doctrinâ hic existens in terris visibiliter exercuit, *circumeundo civitates & castella*; Mat. c. 9. Marc. c. 6. ipsi vero tamquam ejus ministri, auctoritate *delegatâ*, & doctrinâ eis traditâ ac infusâ, & experimentali continuarent; & quod ipse cœperat, ipsi prosequerentur.

IV. Verum Christus, qui est ipsamet increata Sapientia, Ecclesiæ suæ, quam tamquam aciem castrorum ordinatam, Ducibus, Tribunis & Centurionibus bene instructam esse voluit, haud sat prospexisset, si solis eam Apostolis ita commendasset, ut illis extinctis, utpote mortalibus, nulli alii succederent in eodem gubernandi munere.

Verum quidem est, quod Christus tametsi non amplius visibiliter cum hominibus conversetur, tamen Ecclesiam sponsam suam non omnino deserat, sed Spiritu suo perpetuo præsens, eam ipsemet regat adhuc & gubernet, tamquam Caput & Dominus; cui promisit se adfuturum usque ad consummationem seculi; nihilominus uti voluit ministris & operariis, qui ipsius nomine ea exhibeant ministeria, quæ opere peraguntur corporali, & visibili.

Hi primi fuere Apostoli ab ipsomet Christo, ut dixi, electi, & ad hoc munus assumpti; qui tamen, ut ipsi etiam possent aliquo modo esse perpetui in Ecclesia, dedit & eis potestatem alios eligendi, & assumendi ad idem opus, sicut ipse eos elegerat, & assumpserat. Dixit igitur illis: *Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos*. Joan. c. 20. cum commissione, & mandato generali; ut sicut ipse habuit a Patre mandatum generale docendi, in-

instruendi, & convertendi mundum ad cognitionem veri Dei, & Ministros ad hoc necessarios, necessariâ auctoritate instructos deputandi; ita & ipsi haberent idem officium & mandatum, cum eadem potestate Ministros eligendi simili auctoritate instructos; idque continuatâ successione usque ad consummationem seculi.

V. Apostoli ergo auctoritate a Christo sibi delegatâ, quidquid pro Ecclesiæ debitâ administratione necessarium erat, in Episcopos tamquam legitimos Successores transfuderunt.

VI. Hinc illud Psalmistæ, *Pro Patribus nati sunt tibi filii*, sic exponit Augustinus: " Patres missi sunt Apostoli, pro „ *Apostolis* filii nati sunt tibi, *constituti* „ *sunt Episcopi*. Hodie enim *Episcopi*, „ qui sunt per totum mundum, unde nati sunt? Ipsa Ecclesia Patres illos appellat, ipsa illos genuit, ipsa illos constituit in *Sedibus Patrum*. Non ergo „ te putes desertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia „ non vides illos, per quos nata es, de „ prole tua tibi crevit paternitas, *pro Patribus tuis nati sunt tibi filii* „. In Psalm. 44.

Sanctus Cyprianus ad Cornelium Papam scribit: " Hoc vel maxime, Frater laboramus, & laborare debemus, ut unitatem a Domino, & per Apostolos nobis „ *successoribus* traditam, quantum possumus, obtinere curemus „: *epist.* 42. Item, „ Christus dicit ad Apostolos, ac per hos „ ad omnes Præpositos, qui *Apostolis vicariâ ordinatione succedunt: Qui vos audit,* „ *me audit* „. Epist. 69.

Apud nos Apostolorum locum, ait Hieronymus, *Episcopi tenent*.

Et Sanctus Gregorius: " *Horum* profecto (Apostolorum) " nunc in Ecclesia *Episcopi* locum tenent, ligandi atque solvendi auctoritatem suscipiunt, qui *gradum regiminis* sortiuntur „. *Homil.* 26. *in Evang.*

His aliisque Patribus inhærens Synodus Tridentina declarat, *Episcopos*, qui in *Apostolorum locum successerunt*, ad Ordinem Hierarchicum præcipue pertinere. *Sess.* 23. *De Ordine cap.* 4.

VII. In ipsam ergo Apostolicam auctoritatem succedunt Episcopi, ita nimirum, ut quidquid potestatis Episcopalis, id est, ad regimen Ecclesiæ spectantis, Apostoli habuerunt, id ab ipsis in Episcopos, tamquam eorum in Ecclesiæ administratione, & regimine Successores transfusum sit.

VIII. Ea vero, quæ Apostolis non ut Episcopis, sed ut Apostolis sunt propria; neque debito Ecclesiæ regimini, & administrationi sunt necessaria, nisi forte ad tempus, in Episcopos non transierunt; neque in his Apostolis successerunt: ut propterea non *Apostoli*, sed simpliciter *Episcopi* dicantur.

Verbo, succedunt Apostolis in *regiminis* Ecclesiastici *ministeriali* potestate, nequaquam vero in hoc, ut sint testes vitæ, doctrinæ, & resurrectionis JESU CHRISTI Domini nostri, & sane testes *oculati*; neque in eo quod a Christo *immediate* eligantur, & ad evangelizandum mittantur: neque in multis gratiis, & prærogativis; ut in *copia* Spiritus Sancti, in *doctrinæ infallibilitate*, in *plenitudine scientiæ*, in *dono linguarum*, & *miraculorum*, &c. In his enim Apostolorum proprietatibus nulla datur successio *ordinaria* in Ecclesia: fuerunt enim dona, & privilegia *Apostolatus proprie dicti*, in quem Episcopi non successerunt: Quidquid vero reliquæ potestatis ac officii habuere Apostoli, id totum fuit Episcopale, & in Episcopos tamquam eorum Successores pro regimine suarum Diœcesium *plenarie* transfusum est.

IX. Episcopatus ergo *per se* plenam regiminis Ecclesiastici potestatem, & ipsius Sacerdotii plenitudinem continet: adeo ut Episcopi, præveniendo omnem Ecclesiæ restrictionem seu limitationem, eamdem in regimine Ecclesiastico illimitatam, quam Apostoli habuere, auctoritatem *vi suæ* Ordinationis accipiant.

Hinc illud Clari a Mascula apud Augustinum *lib.* 7. *de Bapt. contra Donatist. cap.* 43. " Manifesta est sententia Domini „ nostri Jesu Christi Apostolos mittentis, „ & ipsis solis potestatem sibi a Patre datam permittentis, quibus nos successimus, *eadem potestate* Ecclesiam Domini „ *gubernantes* „.

CAPUT II.

De auctoritate regendi Ecclesiam omnibus Apostolis datâ.

1. *Apostoli missi sunt cum pari potestate ad prædicandum Evangelium.*
2. *Petrus repræsentabat collegium Apostolorum, cum Christus ei dixit:* Tu es Petrus, &c. Pasce oves meas, &c.
3. *Glossema Glossographi de inæqualitate jurisdictionis Apostolorum confutatur.*
4. *Ea æqualitas in regimine non nocet Primatui S. Petri.*
5. *Omnibus Episcopis ut Apostolorum successoribus plenaria gubernandi Ecclesiam auctoritas competit.*
6. *Ea auctoritas agnita fuit a Patribus, & Gratiano.*

☞ I. EX verbis, quæ capite 20. Joannis relata sunt, manifestum est Christum omnes Apostolos misisse in mundum universum ad prædicandum Evangelium omni creaturæ, idque cum pari auctoritate, neque uni præ alio majorem dedisse auctoritatem in hac missione; sed quod omnes, & singuli ex æquo cum ea missi fuerint potestate, quâ ipse ut homo missus fuerat a Patre: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Joan. c. 20. v. 21.

II. Scitur quidem Christum nonnumquam singulariter ad Petrum verba direxisse, dum de potestate *clavium*, necnon de Pastura spirituali agebatur, sed & hoc annotatum jam pridem fuit a sanctis Patribus, dicta ad Petrum, Ecclesiæ sive toti collegio Apostolorum eam repræsentanti in persona Petri dicta fuisse.

Apud Gratianum *caus.* 24. *q.* 1. *Can.* 17. id annotatum occurrit ex sancto Cypriano: " Loquitur Dominus ad Petrum " *ego dico tibi*, inquit, *Tu es Petrus & super istam petram ædificabo Ecclesiam meam*, super unum ædificat Ecclesiam: " & quamvis Apostolis *omnibus* post resurrectionem suam *parem* potestatem tribuat, & dicat: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: Accipite Spiritum sanctum:* tamen ut *unitatem* manifestaret " *unitatis* ejusdem originem ab uno incipientem auctoritate suâ disposuit. Hoc erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit & Petrus, *pari consortio præditi honoris, & potestatis.* Sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia una monstretur ".

Id ipsum notavit sanctus Hieronymus *lib.* 1. *contra Jovinianum* circa medium: " At dices, supra Petrum fundatur Ecclesia, licet idipsum alio loco super *omnes* Apostolos fiat, & *cuncti* claves Regni Cælorum accipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur: tamen propterea inter duodecim *unus* eligitur, ut *capite* constituto schismatis tollatur occasio ".

His consonat sanctus Augustinus *lib. de Agone Christiano cap.* 30. " Non enim (ait) sine causa inter omnes Apostolos hujus Ecclesiæ Catholicæ personam sustinet Petrus. *Huic enim* (Ecclesiæ) claves Regni Cælorum datæ sunt, cum Petro datæ sunt, & cum ei dicitur, *ad* OMNES *dicitur, Amas me? Pasce oves meas* ".

Et rursus apud Gratianum *caus.* 24. *q.* 1. *can.* 6. ex tractatu ejusdem Doctoris in Joannem hæc leguntur: " Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis. Si hoc Petro tantum dictum est, non hoc facit Ecclesia.... Si ergo hoc in Ecclesia fit, Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam repræsentavit ".

Itaque tametsi Christus subinde verba direxerit ad solum Petrum, hæc nihilominus ad totum Apostolorum collegium, sive *omnes* Apostolos, quorum personam gerebat Petrus, directa fuisse, censuere Patres.

Et quidem adeo constans erat hæc opinio de data *ex æquo* auctoritate omnibus Apostolis annuntiandi Evangelium, & regendi Ecclesiam seculo VIII. ut etiam eam de data ex æquo auctoritate opinionem ipse Pseudo-Isidorus expresserit in Decretali Anacleto Papæ supposita; cujus fragmentum refert Gratianus *dist.* 21. *can.* 3. *In novo.*

Post relata enim verba Christi, quibus Petro claves Regni Cælorum, & super eum

eum Ecclesiam se fundaturum promisit, concludit: " Hic ergo solvendi, ligandi-„ que potestatem primus accepit a Domi-„ no, primusque ad fidem populum suæ „ prædicationis unitate adduxit, verboque „ instituit. *Ceteri vero Apostoli* (ait) *cum* „ EODEM PARI *consortio honorem*, & *po-* „ *testatem acceperunt* „.

Scio Glossographum ad hunc Canonem, verbo, *pari*, uti & ad Canonem LOQUITUR *caus.* 24. *q.* 1. hoc appendisse glossema: " Argumentum quod omnis Episco-„ pus sit *par* Apostolico, quantum ad *or-* „ *dinem*, & rationem *Consecrationis*. *Pe-* „ *trus enim major* fuit aliis in administra-„ tione „.

III. Verum quam ineptum sit hoc glossema evincunt verba Christi, quibus Apostolis omnibus Ecclesiam commendavit, eosque pari cum potestate misit, utpote quæ evidenter de ipsius Ecclesiæ regimine, & administratione loquuntur; ac ita evincunt, a Christo datam esse plenariam potestatem Ecclesiam instituendi, & gubernandi, omniaque ad ejus debitum regimen necessaria ordinandi, tamquam fideles dispensatores mysteriorum Dei, & ministri, ac boni Pastores, cum eadem potestate, quâ ipse missus fuerat a Patre: quo sensu & textus a Gratiano relati potestatem ex *æquo* datam supponunt.

Id ipsum notavit Cardinalis Cajetanus in tractatu de auctoritate Papæ, & Conciliorum, *cap.* 3. Post relata enim Christi verba, quibus misit Apostolos, & propagationem ac regimen Ecclesiæ ipsis commisit, atque ex his conclusit, Apostolos pari auctoritate a Christo fuisse missos, ulterius ita statuit: " Ex his facile est „ videre, quod Apostoli, in quantum „ Apostoli, habuerint non solum potesta-„ tem *ordinis*, sed jurisdictionis; auctori-„ tas enim gubernandi Ecclesiam, quæ „ est Apostolatui *propria*, sine *jurisdictio-* „ *nis* potestate non est „.

Fatetur igitur Cajetanus, quod sicut ipse Apostolatus æqualis fuit omnibus Apostolis, ita potestas gubernandi Ecclesiam in omnibus fuerit æqualis: utpote quæ est *Apostolatui propria*, eaque non tantum *ordinis*, sed & *jurisdictionis*, quia sine hac potestas gubernandi Ecclesiam non est.

IV. Hæc tamen inter Apostolos æqualitas nullatenus Petri tollit Primatum. Evidens enim est, inter plures in regimine, & auctoritate pares & æquales, unum esse posse primum, & primatum etiam cum quibusdam prærogativis obtinere; ut proinde ex æqualitate potestatis ac jurisdictionis, quam inter Apostolos agnoscunt sancti Patres, nihil concludi queat contra Primatum Petri.

V. Superius cap. 1. num. 7. notavimus, Episcopos in ordinaria potestate, & auctoritate gubernandi Ecclesiam successisse Apostolis, & quidem omnibus in *communi*, sive Apostolorum Collegio.

Ex his consequens est, omnes Episcopos ex sua institutione præveniendo omne jus positivum esse in potestate, & auctoritate gubernandi Ecclesiam æquales; non tantum quoad ea, quæ ordinis sunt, sed & quæ jurisdictionis sunt, in quantum hæc ad salutem populi, & rectum Ecclesiæ regimen spectant.

Certum quippe est successorem in jura sui prædecessoris succedere, nisi ostendatur hæc in successore restricta esse, vel excepta, aut legitime alterata.

Itaque, sicut Apostoli cum plenaria ex *æquo* potestate ad propagandam, & gubernandam Ecclesiam missi fuerunt, uti num. 1. & 2. probatum est, ita in eamdem *plenariam* potestatem, & auctoritatem Episcopi præveniendo omne jus positivum ex *æquo* Apostolis succedere dicendi sunt.

VI. Hanc consequentiam notavit sanctus Hieronymus in epistola ad Evagrium relata apud Gratianum *dist.* 93. *can. Legimus*, æqualitatem Episcoporum maximarum, & minimarum civitatum ex hac successione adstruens. " Ubicumque fuerit Episcopus, „ sive Romæ, sive Eugubii, sive Con-„ stantinopoli, sive Rhegii, sive Alexan-„ driæ, sive Tanis, ejusdem meriti, ejus-„ dem est & Sacerdotii. Potentia divitia-„ rum, & paupertatis humilitas vel su-„ blimiorem, vel humiliorem non facit „ Episcopum „.

Hujus æqualitatis rationem dein subdit: *Ceterum omnes successores Apostolorum sunt*, quasi diceret, cum omnes æqualiter Apostolis succedant in communi, etiam ejusdem re-

reputandi sunt *meriti*, *& Sacerdotii*.

Cui conforme est illud sancti Cypriani apud Gratianum *caus. 24. q. 1. can. 16.* " Nemo fraternitatem fallat, nemo fidei „ veritatem perfidâ prævaricatione corrum- „ pat, Episcopatus *unus* est, cujus a sin- „ gulis pars in solidum tenetur „.

Et rursus in Synodo Carthaginensi super quæstione de validitate, aut invaliditate Baptismi collati per hæreticos, ad Episcopos dicere non dubitavit: *Quod habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis, & potestatis suæ arbitrium proprium, tamquam judicari ab alio non possit, cum nec ipse possit alterum judicare, sed expectemus universi judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus & solus habet potestatem, & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judicandi.*

Itaque non dubium quin præveniendo jus positivum, singuli Episcopi habeant plenam auctoritatem statuendi, & agendi omnia, quæ ad populi sibi commissi salutem, & rectam ministrorum instructionem judicaverint necessaria, quodque habeat omnis Episcopus suæ potestatis liberum arbitrium, neque ab altero judicari queat, nisi a definitis, & decretis Ecclesiæ recedere reperiatur.

Quin & hæc plena auctoritas penes Episcopos septem ut minus seculis mansisse videtur; at subsequentibus seculis præsertim post invectas, & receptas falsas decretales, multa sensim Pontifici Romano reservari cœperunt; uti in decursu hujus operis sæpius notatum est.

CAPUT III.

Episcopi vocantur ad nudum Ecclesiæ ministerium, & servitutem.

1. *Ostenditur Apostolos ad laborandum vocatos fuisse.*
2. *Munus Apostolorum non nisi laboriosum fuisse.*
3. *Episcopi tamquam Apostolorum successores non nisi ad laborem vocantur.*
4. *Nomen ipsum Episcopi significat eos ad solicitudinem, & laborem esse vocatos.*
5. *Monitum Synodi Tridentinæ ad Episcopos.*
6. *Dictum Doctoris Clictovii contra illos, qui onus Episcopale in Vicarios conjiciunt.*

I. SI eas Apostolorum prærogativas, quæ dona fuere temporis potius, quam personarum, ut loquitur Augustinus, exceperis, unice ad Ecclesiæ ministerium, ac populi instructionem, & ipsius Ecclesiæ spiritualem ædificationem ministerialem vocati fuere; ut propterea Apostoli, seipsos tamquam simplices Ministros, & Operarios ad laborandum in vinea Domini, eamque excolendam reputaverint; atque eumdem in finem ad idem ministerium sibi Successores ordinaverint.

Ita Paulus vocat se *Ministrum Evangelii*, & Ecclesiæ: *Cujus ego* Ecclesiæ, inquit, *factus sum Minister secundum dispensationem Dei, quæ data est mihi in vos, ut impleam verbum Dei.* Ad Coloss. 1. Et alibi plantandi, & rigandi officium sibi applicat; quod est, esse mere operarios in vinea Domini: *Dei enim Adjutores*, inquit, *sumus*, *Dei Agricultura estis; omnia enim vestra sunt :* 1. Cor. c. 3. v. 9. id est, in vestri gratiam; quasi diceret; omnia quæ agimus tamquam Dei Adjutores, & Operarii, in vestri gratiam & profectum spiritalem facimus.

Unde & ipse Christus *dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios autem Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum* IN OPUS MINISTERII IN ÆDIFICATIONEM *Corporis Christi*. Eph. c. 4. v. 12. En opus Ministerii, ad quod Apostoli, & Pastores vocantur; nimirum ad ædificationem Corporis Christi, quod est Ecclesia.

II. Recte ergo Os vere aureum Sanctus Chrysostomus recensens munera Apostolorum, non nisi laboriosa, obsequiosa, ministerialia, protulit: " *Columna* quidem, „ quoniam virtute suâ Ecclesiæ robur „ sunt.... *Gubernatores*, quoniam orbem „ terrarum viam rectam docuerunt; *Pastores*, quoniam lupos abegerunt, & „ oves conservaverunt; *Aratores*, quo- „ niam spinas eradicaverunt; *Vinitores*, „ quo-

„ quoniam labruscas eradicaverunt, & semina pietatis plantaverunt „. *Serm. de Pentecoste*.

Vocati ergo fuere Apostoli, eorumque Successores ad ministerium, id est, ut Vineam Domini excolant; ejus Gregem custodiant, & pascant, atque ad æternæ vitæ pascua perducant.

III. Hæc expendens S. Gregorius, in persona Joannis Episcopi, primæ Justinianæ omnibus Episcopis scribit: " Estote in „ *custodia* commissi gregis *vigilantes*, atque „ *soliciti*, & disciplinæ zelo districti, ne „ Lupus insidians, nec ovile turbare Dominicum, nec nocere ovibus aliquâ fraudis occasione prævaleat. Animarum lucrum totâ mentis intentione *ferre* festinate: nomen nos *Pastoris*, *non ad quietem*, sed *ad laborem* suscepisse cognoscite. Exhibeamus ergo in opere, quod figuamur in *nomine*. Sacerdotii prærogativam si rectâ consideratione pensemus, *solicitis* & *bene gerentibus* in honore, *negligentibus* autem profecto erit in onere. Sicut igitur *laborantes*, & circa animarum salutem *solicitos* hoc nomen ante Deum æternam ducit ad gloriam; ita *desides* ac *torpentes urget ad pœnam* „. Lib. 4. epist. 8.

IV. Et S. Augustinus, *lib.* 19. *de Civit. Dei*, *cap.* 19. apud Gratianum 8. *quæst.* 1. *Can.* 11. ex ipso nomine *Episcopi* ostendit, Episcopum ad curam & laborem vocari; ousque Episcopale non nisi cogente charitate esse suscipiendum. Verba ejus sunt: " *Qui Episcopatum desiderat*, *bonum opus desiderat*: 1. Tim. „ c. 3. v. 1. Exponere voluit, quid sit „ Episcopatus: quia nomen est *operis*, „ non honoris. Græcum est enim, atque „ inde ductum vocabulum, quod ille, qui „ præficitur, eis, quibus præficitur, superintendit, curam eorum scilicet gerens: „ ἐπὶ quippe, super; σκοπὸς vero, intentio est. Ergo Episcopos, si velimus, „ Latine Superintendentes possumus dicere: ut intelligat non se esse Episcopum, „ qui præesse dilexerit, non prodesse. Itaque a studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus vero superior, sine „ quo regi populus non potest, etsi ita „ teneatur, atque administretur, ut decet, „ tamen non decenter appetitur. Quamobrem otium sanctum quærit *charitas veritatis*: negotium justum suscipit *necessitas charitatis*: quam sarcinam si ullus „ imponit, percipiendæ atque intuendæ „ vacandum est veritati: si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis „ necessitatem: sed nec sic omnimodo veritatis delectatio deserenda est, ne subtrahatur illa suavitas, & opprimat ista „ necessitas „.

V. Itaque optandum esset, (verbis loquor Synodi Tridentinæ *Sess.* 25. *cap.* 1. *de Reform.*) " ut ii, qui Episcopale ministerium suscipiunt, quæ suæ sint partes agnoscant; ac se non ad propria „ commoda, non ad divitias aut luxum, „ sed ad *labores*, & *solicitudinem* pro Dei „ gloria vocatos esse intelligant „.

VI. Videant ergo hi, qui se Apostolorum Successores esse gloriantur, ne dum rejecto in alios pondere diei, & æstus, reservatis sibi honoribus, & divitiis, in ipsis verificetur, quod dictum refertur de similibus a Judoco Clictovio Doctore Sorbonico: *Adibunt hujusmodi per* VICARIOS *paradisum*, IN PERSONA *inferos*. Apud Espencæum *lib.* 3. *digress. cap.* 2.

CAPUT IV.

De modo, quo summus Pontifex, & Episcopi influunt in Ecclesiæ membra.

1. *Summus Pontifex, & Episcopi exercent in Ecclesia actus Hierarchicos.*
2. *Per illos actus Christus sua gratiæ influxum interiorem membris Ecclesiæ communicat.*
3. *Proprie loquendo nec summus Pontifex nec Episcopi dici possunt largiri hunc influxum.*
4. *Christus caput primarium Ecclesiæ, summus Pontifex ministeriale.*
5. *Hoc de re quid sentiant Biel, Petrus Alliacensis, & Synodus Basileensis exponitur.*
6. *Declaratur quoque sententia Gersonii, & Bellarmini.*

☞ Jam

☞ JAm dictum est Apostolos, & Episcopos eorum successores, & generatim omnes Pastores, positos tamquam operarios, & coadjutores in ministerium Evangelii.

I. Verum & hoc notandum, ipsos duntaxat a Christo positos ut *meros* ministros, qui per actus hierarchicos, & externos applicent, & impendant hominibus ea, per quæ Christus voluit *spiritum* suum, & interiorem influxum gratiæ suæ largiri; uti sunt verbi divini prædicatio, Sacramentorum administratio, aliaque similia.

II. At vero interiorem illum influxum sui Spiritus, & gratiæ Christus nulli homini, aut puræ creaturæ in anima operandi potestatem communicavit, sed eam sibi soli reservavit: hinc illud Apostoli: *Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.*

Igitur nec Episcopi, nec Pastores dici possunt Vicarii Christi, vel ejus vicem in terra gerentes, quantum ad hunc interiorem, & spiritualem influxum, sed duntaxat quoad externam Ecclesiæ gubernationem, & sensibilem ac simplicem applicationem eorum, per quæ interiorem eum gratiæ, & Spiritus sancti influxum Christus applicare, & communicare voluit.

III. Unde proprie loquendo nullus ministrorum Ecclesiæ, etiam Romanus Pontifex dici potest dare verum influxum *interiorem;* sed hic influxus soli Christo tamquam unico, & proprie dicto capiti essentiali suæ Ecclesiæ competit, per quem etiam, tamquam caput, omnia ejus membra vitam, & motum interiorem gratiæ accipere debent.

Proinde improprie, & æquivoce tantum influxus hic Pontifici, aut Episcopis tribui potest; quatenus scilicet extrinsece per ministeria externa, sive actus sensibiles, & hierarchicos mysteria Christi dispensant.

IV. Inde & habetur, quod Episcopi, quin & Romanus Pontifex, non nisi improprie dici queant *caput* Ecclesiæ; sed solus Christus *Caput* Ecclesiæ dicendus sit: utpote, qui solus in membra influit, ac per interiorem spiritum motum vitalem tribuit, & sine cujus continuo influxu membra motum, & vitam spiritualem amittunt, atque arescunt.

Verum quemadmodum Episcopi, & Pastores dicuntur nonnumquam influere, in quantum per actus hierarchicos externos applicant ea, quibus Christus influxum hunc gratiæ suæ interioris, & sui etiam Sacerdotii communicationem annexuit, ita quoque *capita* ministerialia suarum respective Ecclesiarum Episcopi tamquam primi ministri, & Pontifex Romanus utpote primus inter omnes, totius Ecclesiæ *caput ministeriale* appellari potest.

V. Id jam pridem notavit Gabriel Biel accurate explicans, quâ ratione Romanus Pontifex dici queat influere in corpus Ecclesiæ, aut ejus *caput* nuncupari, *Lectione* 23. in *Canonem Missæ Litt. N.* dicens: " Præterea Christus est caput Ecclesiæ " *principale*, & *primarium*, in se omnia " dona & gratiarum charismata continens, " & propriâ virtute, & auctoritate membra vivificans, ac motum, & sensus spirituales influens. Papa vero caput est " Ecclesiæ *secundarium*, & Vicarium, nonnumquam virtutis gratiæ vacuum: neque enim ipse *influit vitam* spiritualem " in membra; neque enim ipse dat membris sensum, & motum, nisi ut minister, & Vicarius Christi, propter quod " dicit Apostolus 2. Corinth. 5. *pro Christo legatione fungimur tamquam Deo exhortante per nos*. Adde & illud prioris " ad Corinth. 3. *neque qui plantat, est* " *aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus* ".

Et Petrus Alliacensis Cardinalis, & Episcopus Cameracensis in tractatu de Ecclesiæ auctoritate, *part.* 1. *cap.* 1. notavit quod licet Christus " solus & *proprie* sit, " & maxime Caput *Ecclesiæ*, tamen nihilominus Petrus, & quilibet ejus successor Vicarius Pontifex summus, potuit " dici *caput* Ecclesiæ, in quantum est " *principalis inter ministros* ".

Hinc ulterius *part.* 3. *cap.* 4. concludit: " quod quamvis Papa concedatur *caput* " Ecclesiæ, tamen hoc est sub principali, " & essentiali Capite Christo, & ideo " subordinatio corporis Ecclesiæ ad Papam est solum *accidentalis*, sed essentialis ad Christum ".

Et Synodus Basileensis in responsione Synodali edita anno 1432. (quæ incipit *Cogi-*

Cogitanti, & integra habetur tom. 12. Concil. general. col. 673.) asserit: quod Papa eatenus sit caput Ecclesiæ, quod sit *principalis Prælatus*, corporis mystici; & propterea sit nihilominus intra corpus: " Nam si esset extra corpus, tunc non " pertineret ad corpus, nec tunc caput " esset. Corpus igitur hoc totum conti- " net, & ipsum, quod dicitur *caput* & " singula membra ".

Cum ergo Romanus Pontifex non nisi caput Ecclesiæ ministeriale dici, & reputari queat, tamquam primus minister & principalis Prælatus; neque dici queat proprie influere in corpus Ecclesiæ, ei motum, aut vitam spiritualem subministrando, consequens est, non posse duci similitudinem a capite *naturali* respectu corporis humani, ad caput ministeriale, quale est Papa, respectu Ecclesiæ: neque prætendi posse integritatem corporis Christi mystici dependere ab incolumitate hujus *capitis*, quemadmodum a capite naturali dependet incolumitas corporis humani.

VI. Id ipsum jam pridem notavit Joannes Gersonius *art.* 11. inter articulos contra Petrum de Luna: " Respondeo (ait) " quod similitudo corporis veri, & mysti- " ci non est usquequaque eadem, quoniam " sine capite naturali corpus non potest " vivere, sed sine capite *secundario* corpus " mysticum potest habere vitam, sicut in " casu nostro patet de Papa, quo remo- " to, vel abscisso stat unitas & vita in " corpore mystico Ecclesiæ, & hoc in " *virtute Capitis essentialis*, & *primi*, " quod est Christus ".

His & consentit Bellarminus *lib.* 2. de Concil. auctoritate *cap.* 19. " In corpori- " bus naturalibus amputato capite totum " corpus moritur, at corpus Ecclesiæ non " moritur, moriente Papâ ".

Unde, mortuo Papâ, manet *Una*, *Sancta*, *Catholica*, & *Apostolica Ecclesia*, & ut talem publice per symboli recitationem, etiam nullo existente Romano Pontifice, confitemur.

CAPUT V.

Quisque Episcopus hodie habet distinctam Diœcesim, extra quam jurisdictionem, aut Pontificalia exercere nequit.

1. *Christus Apostolos non misit ad certam Ecclesiam, sed in universum mundum.*
2. *Ipsi certas orbis partes singuli delegerunt.*
3. *Apostoli certas Ecclesias fundabant, & his proprios Episcopos assignabant; idque cum potestate rursus alios ordinandi.*
4. *Tempore Apostolorum erant Episcopi quidam certæ Ecclesiæ alligati, quidam nulli, inter quos tamen nullum erat essentiale discrimen.*
5. *Post tempora Apostolorum singulis Episcopis sua fuit assignata Ecclesia.*
6. *Episcopis interdictum fuit quidquam in aliena Diœcesi ordinare, aut agere sine licentia Ordinarii.*
7. *Synodus Tridentina interdixit Episcopis exercere* Pontificalia *in alterius Diœcesi sine licentia Ordinarii.*
8. *Quis ad mentem Concilii Tridentini dicatur Ordinarius.*
9. *Episcopus in loco* simpliciter exempto *suæ Diœcesis potest* Pontificalia *exercere.*
10. *Archiepiscopus in Diœcesi sui suffraganei* Pontificalia *ordinarie exercere non potest.*
11. *Quid sub nomine* Pontificalium *contineatur?*
12. *Non potest Episcopus in aliena Diœcesi Missam in* Pontificalibus *celebrare; nec solemnem benedictionem impertiri sine licentia Ordinarii.*
13. *Archiepiscopi, vel Primates non possunt extra suam Diœcesim incedere* cruce elevatâ.
14. *Actus* voluntariæ *jurisdictionis usum* Pontificalium *non exigentes, in aliena Diœcesi expediri possunt.*

I. CHristus Dominus ascensurus ad Patrem, & Ecclesiam suam visibiliter derelicturus, dixit Apostolis: *Euntes in mundum* UNIVERSUM *prædicate Evangelium* OMNI *creaturæ*. Deinde subdit Sacer Textus: *Illi autem profecti, prædicaverunt* UBIQUE, *Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*. Marc. c. 16. v. 20.

II. Nequaquam ergo Christus Apostolos suos ad *certam*, ac limitatam orbis *partem* misit; sed in mundum *universum*, ut docerent *omnes* gentes, & prædicarent *ubique*.

Verum cum singuli non possent *ubique* prædicare Evangelium, & actualiter operi Apostolico incumbere, sed tantum in ea orbis parte, in qua præsentes erant, initio quidem, ex communi mutuoque consensu, non tamen sine interna Spiritus sancti inspiratione, quia pauci erant, ut tamquam testes *oculati* vitæ, & doctrinæ Christi, ejusque Resurrectionis, Evangelium per *universum* mundum disseminarent; admodum latas, & diffusas orbis partes, seu, ut hodie loquimur, Diœceses singuli sortiti sunt: adeo ut etiam integra ac latissima Regna pro sua quisque Diœcesi haberet; in qua *actu* quisque operaretur.

III. Ad hæc quocumque Apostoli perveniebant, non solum evangelizabant, atque populos docebant, & Ecclesias fundabant, sed etiam proprios Episcopos creabant, quibus Ecclesias noviter fundatas commendabant: ac insuper quo ipsi pertingere non poterant, Discipulos in doctrina Christi rite instructos, & ordinatos ablegabant; idque rursus ad amplas Diœceses, & cum potestate alios constituendi, & ordinandi.

Exemplum habemus in Apostolo Paulo, qui Titum reliquit Cretæ, *ut ea*, ait, *quæ desunt corrigas, &* CONSTITUAS *per civitates* PRESBYTEROS, *sicut & ego disposui tibi*. Ad *Titum* 1. cujus prius operâ confirmaverat alias quoque Ecclesias, Dalmaticam, & Corinthiacam.

IV. Ut proinde dubitari nequeat, tempore quoque Apostolorum fuisse Episcopos, qui non secus quam Apostoli, indiscriminatim per Orbem, & varias Regiones discurrentes, semina Evangelii mitterent; alios vero particularibus partibus orbis seu Ecclesiis adstrictos, & destinatos; quod tamen nullum inter illos essentiale discrimen constituebat.

V. Post mortem vero Apostolorum, cernens Ecclesia ex indiviso illo regimine non raro oriri confusionem, & perturbationem in Ecclesiæ regimine, *singulis Pastoribus* (uti loquitur S. Cyprianus) *portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque, & gubernet*.

VI. Hæcque disciplina confusioni tollendæ adeo necessaria visa fuit, ut eam Ecclesia in hodiernam usque diem conservaverit, variisque Canonibus frequenter stabilierit; interdixeritque severe Episcopis, in aliena Diœcesi quidquam ordinare, aut agere sine licentia Episcopi Diœcesis illius.

" Episcopus (inquit Synodus Antiochena anno 341. *can.* 22.) „ in aliam civitatem, quæ ei subjecta non est, non „ ascendat, nec in Regionem, quæ ad „ eum non pertinet, ad alicujus ordina- „ tionem, nec Presbyterum, nec Diaconum „ constituat in locis alii Episcopo subje- „ ctis, nisi cum voluntate proprii illius „ Regionis Episcopi; si quis autem tale „ quid ausus fuerit, infirma sit ordinatio, „ & ipse a Synodo puniatur „.

Apud Gratianum 9. *q.* 1. *can.* 7. ubi plures antiquos Canones in eamdem rem profert.

VII. His insistens novissime Synodus Tridentina *sess.* 6. *cap.* 5. *de reformat.* ait: " Nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii „ prætexto Pontificalia in alterius Diœce- „ si exercere, nisi de Ordinarii loci ex- „ pressa licentia, & in personas eidem „ Ordinario subjectas tantum; si secus fa- „ ctum fuerit, Episcopus ab exercitio „ Pontificalium, & sic Ordinati ab execu- „ tione Ordinum sint ipso jure suspensi „.

VIII. Ordinarius, cujus Licentia hic desideratur, dicitur, qui jurisdictionem, & auctoritatem Episcopalem in loco obtinet; sive sit Episcopus, sive alius Prælatus non Episcopus; Episcopalem tamen jurisdictionem, vel ex privilegio, aut Jure communi obtinens.

Unde Capitulum, Sede vacante, aut ejus Vicarius exercitium Pontificalium Episcopo extraneo concedere potest.

Eodem ex capite eamdem licentiam im-per-

pertiuntur Abbates, aliique Prælati non *simpliciter* exempti; sed *nullius* Diœcesis; qui Episcopalem jurisdictionem ex privilegio, aut inveteratâ consuetudine exercent. Adeo quidem, ut nec vicinior Episcopus, aut is qui ad visitanda similia loca in Concilio Provinciali, juxta Decretum Concilii Trident. *sess.* 24. *cap.* 9. *de reformat.* electus est, Pontificalia sine hujusmodi Abbatis, aut Prælati Licentia exercere queat; uti notat Zypæus *Resp.* 1. *de excess. Præl.*

IX. In loco autem *simpliciter exempto;* quique manet illius Diœcesis, intra cujus fines situs est; nullus Episcopus sine licentia Ordinarii istius Diœcesis Pontificalia exercere potest: ipse vero Episcopus Diœcesanus in simili loco exempto, absque consensu Superioris illius loci, *Pontificalia* agere potest: idque ob reliquias jurisdictionis, quas Episcopus in loca quantumvis exempta suæ Diœcesis retinet. Quare dici non potest, hoc casu, Episcopum in aliena Diœcesi Pontificalia exercere. Et ita judicatum fuit a Consilio Privato Regio pro Episcopo Audomarensi contra Abbatem, & Conventum S. Bertini in civitate Audomarensi 21. Augusti 1593. & rursus 25. Septembris ejusdem anni; uti refertur in Registro MS. Archiepiscopatus Mechliniensis Centuriâ 2. *art.* 88.

X. Aliud est de Archiepiscopo quoad Diœceses suorum Suffraganeorum. Cum enim in his jurisdictionem ordinariam non obtineat, citra consensum Ordinarii in his exercere Pontificalia nequit; si casum visitationis excipias. Vide Zerolam in praxi V. *Archiepiscopus:* & Zypæum in jure novo *titul. de excess. Prælat. num.* 1. item Cardinalem De Luca *ad Concil. Trid. Disc.* 6.

XI. Sub exercitio Pontificalium a Synodo Tridentina comprehenditur, non tantum Ordinum collatio, quamvis præcipue ad eam respiciant verba Decreti, sed & alia, quæ aliquam jurisdictionem aut Episcopalem, sive Pontificalem auctoritatem requirunt, & præ se ferunt.

XII. Unde nec Missam quidem in Pontificalibus citra licentiam Ordinarii celebrare posse plures docent; atque novissime Cardinalis De Luca in annotationibus ad Concilium Tridentinum *disc.* 6. qui addit, nec Mozzettam deferre, nec benedictionem impertire posse; quod ille Pontificalium ornamentorum publicus solemnis usus aliquam jurisdictionis speciem referat in utente. Et quidem dum Baculus Pastoralis Episcopo in Ordinatione traditur, ex præscripto Pontificalis dicitur: *Accipe Baculum* PASTORALIS OFFICII, *ut sis in corrigendis vitiis pie sæviens*, &c.

Hinc evidens est, Baculum Pastoralem jurisdictionis, & superioritatis cujusdam esse signum; quod & de reliquis ornamentis Pontificalibus facile esset ostendere. Et hæc Doctorum opinio conformis est modernis Belgii moribus, qui nullum extraneum sine consensu Ordinarii in Diœcesi in Pontificalibus celebrare permittunt: quamvis credat Zypæus in citato responso, non videri tamen ubique quoad pœnam suspensionis ex sola celebratione, esse certo usu receptum.

XIII. Eodem ex capite, judicatum legitur, nec Archiepiscopum, nec Primatem posse extra suæ jurisdictionis terminos, *cruce elevatâ*, procedere: eo quod *crucis* illa solemnis delatio indicium jurisdictionis præferat: de quo consule Carolum Fevret, & ab eo citatos *Tract. de abusu sect.* 3. *cap.* 2. §. 12. & sequentibus.

XIV. Si autem agatur de actibus *voluntariæ* jurisdictionis, qui non exigunt usum Pontificalium; ut sunt provisiones beneficiorum, ac deputationes Officialium, vel delegationes causarum cum similibus, hæ in aliena Diœcesi expediri possunt; uti notat De Luca loco citato: qui addit, quod propterea prima Tonsura ab Episcopo proprio Subdito in aliena Diœcesi sine licentia Ordinarii conferri possit: quia etiam in camera sine Pontificalibus dari potest; & quia proprie Ordo non est, sed introductio ad Ordines.

CAPUT VI.

De Solicitudine Pastorali, ejus amplitudine, & restrictione.

1. *Apostolorum adscriptio certis quibusdam locis nullam inter eos differentiam essentialem induxit, nec inter Episcopos eorum successores.*

2. *Restrictio Episcopalis solicitudinis jure positivo inducta fuit.*
3. *Urgente necessitate videtur, quod Episcopus possit ad alteram Diœcesim extendere suam solicitudinem, vel etiam auctoritatem.*
4. *Ita olim senserunt SS. Epiphanius, Cyprianus, Gregorius Nazianz. Eusebius Samosatenus, &c.*
5. *Urgens* necessitas, *vel* charitas *motivum illorum erat.*
6. *Præter solicitudinem omnium Ecclesiarum; Romano Pontifici sua est particularis Ecclesia.*
7. *Licet Primatum obtinens, est tamen proprius Romæ Pastor, & Episcopus.*
8. *Ejus Diœcesis, ut particularis Ecclesia, non est nisi pars integralis Ecclesiæ universæ.*

☞ I. INter Apostolos, & eorum ætate inter Episcopos quidam certæ Ecclesiæ alligati dicuntur; quidam nulli particulari loco fuerunt adscripti; prout id convenientius videbatur. At post tempora Apostolorum vitandæ confusionis causâ singulis Pastoribus certam gregis portionem adscriptam fuisse insuper in textu notatum, quam regat unusquisque, & gubernet.

Porro quemadmodum hæc ad certam Ecclesiam adscriptio nullam inter Apostolos essentialem differentiam induxit, ita nec inter Episcopos de eorum auctoritate, & missione ad gubernandam Ecclesiam quidquam diminuit.

Unde quemadmodum Apostoli omnes vi suæ missionis, quam a Christo acceperant, Evangelium annuntiare debebant per mundum universum; ita quoque Episcopi eorum successores, non obstante hâc ad certam Ecclesiam adscriptione, vocati censentur ad impendendam curam pastoralem omnibus fidelibus, & annuntiandum Evangelium omni creaturæ, dum necessitas, aut salus proximi id exigit.

II. Quidni igitur pari ratione ex mente Ecclesiæ esse dicamus omnem restrictionem Episcopalis solicitudinis jure positivo inductam, debere cessare, dum necessitas Ecclesiæ, aut charitas proximi eam restrictionem non patitur; sed auctoritatem Episcopalem, & plenitudinem sacerdotii in ordinatione acceptam ad alias Ecclesias extendi postulat?

Omnis enim Episcopalium Diœcesium, non secus ac Parochiarum divisio, & ad certos terminos restrictio, ex lege positiva dimanat, quæ legi necessitatis, & charitatis cedit.

III. Quid igitur si noverit Episcopus Ecclesiam aliquam ministris necessariis, & catholicis destitutam videns, neque huic populo esse proprium Episcopum, qui Presbyteros, & necessarios ministros ordinet; Quidni, inquam, poterit, imo teneretur, urgente Ecclesiæ hujus necessitate, Episcopalem suam auctoritatem, & solicitudinem ad eam Ecclesiam seu populum extendere, ei necessarios ministros ordinando? Quemadmodum Parochus ob defectum proprii Parochi, vel Presbyteri potest, quin & tenetur ultra limites propriæ parochiæ curam pastoralem alteri populo impendere.

IV. De hac mente Ecclesiæ indubie persuasus erat sanctus Epiphanius, de quo legimus apud sanctum Hieronymum *epist. 60.* " Quod cum aliquando esset in Diœcesi Hierosolymorum, in monasterio Bethleemitico, Diaconum *ordinaverit* quemdam, & postea Presbyterum, illiusque monasterii in spiritualibus ferme destituti curam gesserit non exiguam, illudque egregie instituerit, & instruxerit ".

Hoc Epiphanii facto offensus *Joannes Hierosolymorum. Episcopus*, in ipsum Epiphanium excanduit, uti habetur, ex litteris sancti Epiphanii ad ipsum Joannem, quibus ostendit, immerito hanc ob causam in ipsum excanduisse Joannem, tametsi non diffiteatur *monasterium Bethleemiticum*, cujus curam egerat, & cui Presbyterum ordinaverat extra suam Diœcesim, & in Diœcesi Joannis Hierosolymorum Episcopi situm, rationem notandam subjiciens: " Ob Dei timorem (ait) hoc sumus facere compulsi, maxime cum nulla sit diversitas in Sacerdotio Dei, & ubi Ecclesiæ utilitati providetur: Nam etsi singuli Ecclesiarum Episcopi habeant sub se Ecclesiam, cui curam videntur impendere; & nemo super alienam mensuram extenditur, tamen præponitur *omnibus charitas Christi* ".

Ex his Epiphanii verbis habemus, ipsum existi-

existimasse in Sacerdotio Dei nullam esse diversitatem; atque ex Christi instituto nullis locis officium Episcopale, sive sacerdotale concludi, atque ita dictante charitate, quæ humanis legibus non adstringitur, singulos Episcopos posse etiam aliorum Ecclesiis curam impendere.

His consonat, quod Alexander Episcopus Alexandrinus, ortâ hæresi Arianâ, scribit in epistola, quâ, de hac hæresi in sua Diœcesi exurgente, certiores reddit ceteros Episcopos: " cum (ait) in sacris litteris sit unum corpus Ecclesiæ " Catholicæ nobis traditum, & præceptum, ut concordiæ ac pacis vinculum " firmum teneamus. " Apud Socratem *lib.* 1. *cap.* 3.

Hic videmus, Alexandrum ad movendos Episcopos ad debellationem hujus exorientis hæresis in sua Diœcesi Alexandrina, eo præcipue fundamento ursisse, quod singulis Episcopis, non tantum singularum suarum Diœcesium, sed *unum corpus* Ecclesiæ *omnibus*, & *singulis* traditum, & præceptum esset.

Indubie idipsum movit sanctum Cyprianum, ut non tantum Ecclesiæ Carthaginensis (cujus erat Episcopus) curam egerit, sed & eam curam ad Romanam Ecclesiam, ceterasque etiam per Orientem Ecclesias extenderet.

De ipso namque ita scribit Gregorius Nazianzenus Orat. 19. in Cyprianum: Non enim Ecclesiæ Carthaginensium præsedit *soli* seu Africæ, quæ ex illo, & per illum celebris in præsentem usque diem facta est, sed *Hesperia universa*, imo Orienti fere ipsi ad finem usque Meridiei, & Septentrionis.

Notissimum est, qualiter sanctissimi Episcopi Athanasius, Basilius, Chrysostomus, aliique, universis Ecclesiis, ubi eas periclitari cernebant, vel forsan etiam a suis Episcopis negligi, vel erroribus, & hæresibus infici, succurrerint; quin & ubi inter Ecclesias diffidia contentionesque nata videbant, sese ut concordiæ, & pacis arbitros ex suo pastorali officio impenderint.

Notabile est, quod de Hilario Pictaviensi, & Eusebio Vercellensi scribit Theodoretus in sua historia *lib.* 5. *cap.* 4. " Ita " dico: isti viri, velut magnifica quædam lumina, Illiricum, & Italiam, Galliasque suo splendore radiarunt ".

V. Quidni & credamus Eusebium Samosatenum Ecclesiæ hujus Episcopum, varios per *Syriam*, & Mesopotamiam ordinasse Episcopos Catholicos, uti testatur de ipso Theodoretus loco præfato, *eadem charitate*, & *necessitate urgente*, ut eas Ecclesias vel ab hæresi Ariana purgaret, vel præservaret.

Neque enim Theodoretus, aliusve ejus ætatis scriptor, vel delegationis alicujus Episcopi, vel ullius Synodi, meminit, cujus auctoritate munitus Eusebius has ordinationes extra suam propriam Diœcesim, quin & Provinciam fecisset.

Omnes igitur hi, aliique vigilantissimi Episcopi persuasissimum sibi habebant, officium Episcopale ipsos obligare non tantum ad laborandum pro una particulari Ecclesia, cui in sua ordinatione fuere adstricti, sed quod hoc officium universæ Ecclesiæ deberent, ubi *necessitas vel charitas* id juxta leges christianæ prudentiæ exigeret, quemadmodum eam extendit S. Eustathius Episcopus Antiochenus, uti scribit S. Chrysostomus in laudibus hujus Episcopi. " Hic edoctus probe fuerat a " sancti Spiritus gratia, Ecclesiæ Antistitem non de illa solum, quæ ipsi a " sancto Spiritu sit commissa, curam debere gerere; verum etiam de *universa*, " quæ per orbem terrarum degit ".

VI. Quamvis Romano Pontifici potissimum incumbat omnium Ecclesiarum sollicitudo; ipsis tamen certa dominici gregis portio fuit assignata, quam ipse regat tamquam proprius Pastor, & Episcopus.

De Ecclesia Romana ita considerata, atque certis limitibus circumscripta, & uni Episcopo Romano tamquam proprio Pastori concredita, intelligitur illud Hieronymi in epistola ad Evagrium apud Gratianum *Dist.* 93. *Can.* 24. ". Ubicumque " fuerit Episcopus sive *Romæ*, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriæ, sive Tanis, ejusdem meriti, ejusdem est & Sacerdotii " potentia divitiarum, & paupertatis humilitas vel sublimiorem, vel inferiorem " Episcopum non facit. Ceterum omnes, " Apostolorum successores sunt ".

Quid

Quid manifestius, quam Hieronymum hic consideraffe Pontificem Romanum, ut Episcopum Urbis Romanæ, eaque in qualitate ceteris Episcopis æqualem, sive ejusdem meriti, ejusdem & Sacerdotii reputasse?

Et ante ipsum sanctus Irenæus Lugdunensium Episcopus scribens contra hæreses, ac probans Catholicæ doctrinæ veritatem, ex Apostolica traditione in certis Ecclesiis per manus, & successiones ab Apostolis illarum Fundatoribus acceptâ longum futurum nimis existimans, si vellet omnium Ecclesiarum numerare successiones; ex omnibus tamen Ecclesiis particularibus sumit tres dumtaxat, *maximam, & antiquissimam, & omnibus cognitam, illam, quæ a duobus Apostolis Petro, & Paulo fuit fundata* ROMÆ. Deinde sumit *Smirnensem*, & *Ephesinam*.

Reputavit igitur Irenæus, Ecclesiam Romanam, ut Ecclesiam ab Apostolis fundatam, & antiquissimam, sed tamen tamquam unam particularem, & a reliquis distinctam.

VII. Cum igitur Episcopus Romanus, tametsi inter ceteros *Primus*, & *Primatum* obtinens, semper ordinatus, & reputatus fuit, tamquam Ecclesiæ Romanæ certis limitibus circumscriptæ proprius Episcopus & Pastor, etiam pluribus seculis obtinuit, & religiose servatum est, ut more ceterorum Episcoporum, non nisi a Presbyteris, aut Diaconis Ecclesiæ Romanæ, tamquam ejus proprius Pastor eligeretur: uti etiam recenter notavit Joannes Garnerius in secunda appendice ad librum diurnum Romanorum Pontificum, una monens, non reperiri, quod primis septem seculis, Episcopi Romani consecratio ritu alio fuerit peracta, quam aliorum Episcoporum: " Non aperte (inquit) constat, „ utrum in consecratione Pontificis alius „ ritus servatus fuerit primis *septem* se„ culis, quam qui servari solitus in con„ secratione aliorum Metropolitanorum, „ imo & Episcoporum: additque, quod „ ea tempestate non ex Episcopis summi „ Pontifices fierent (id enim tentatum pri„ mo in Formoso) sed ex Diaconis ut „ plurimum, & Presbyteris Ecclesiæ Ro„ manæ, ut historia Pontificum docet „.

Hinc & olim Pontifices Romani ad instar aliorum Episcoporum, qui a sua particulari Ecclesia nomen mutuabant; etiam & ipsi a Romana Ecclesia tamquam a sua particulari Ecclesia dicti fuere *Urbis Romæ Episcopi*.

Ita Hieronymus quoties de Romano Pontifice loquitur, eum Romanæ Ecclesiæ, aut simpliciter *Urbis* Episcopum vocat. Ita enim in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis loquens de epistolis Dionysii Corinthii, ait: " Septima Dionysii epistola est „ ad Romanos, quam scripsit ad *Sotherem Episcopum eorum:* „ Evidenter significans *Sotherem* esse Romanorum particularem Episcopum. Et de Victore loquens: " Victor tertius decimus (ait) *Romæ Urbis Episcopus* „. Et alios plures ibidem Pontifices enumerans, ipsos Urbis *Romæ* Episcopos vocat.

VIII. Porro in quantum Ecclesia Romana consideratur ut particularis Ecclesia, eatenus quoque cum ceteris Ecclesiis particularibus per modum partis *integralis* constituit unam universalem Ecclesiam.

Quare ita considerata, ipsa reputari nequit, nisi per modum partis *integrantis* ipsum corpus, quod universalis Ecclesia dicitur, & ita a Patribus fuit considerata.

Id ipsum observavit Edmundus Richerius *lib.* 1. Historiæ Concil. *cap.* 13. ubi recolligens, quæ in Historia octo primorum Conciliorum Generalium sibi præ ceteris notanda videbantur, *num.* 1. versiculo 5. notandum duxit: " Novem pri„ mis seculis, quibus octo universalia Con„ cilia habita sunt, numquam auditum „ aut lectum, *Romanam Ecclesiam* aliâ „ notione, aut significatione sumptam, „ quam pro *singulari*, aut particulari Ec„ clesia, atque membro primo Ecclesiæ „ universalis „.

Quapropter & legitur, quod Ecclesia Romana tamquam particularis Ecclesia suas habuerit particulares disciplinæ regulas, seu Canones, & Canonum codicem; nec non ritus, & cæremonias, uti in hoc opere, & in Tractatu Historico-Canonico in Canones non semel notatum est. ☙

CA-

CAPUT VII.

Cura & regimen totius Diœcesis primario, & principaliter incumbit ipsi Episcopo.

1. *Episcopus est primarius Pastor totius Diœcesis, eique cura omnis populi incumbit.*
2. *Ob hanc curam Episcopatus habitus semper fuit pro formidabili onere.*
3. *Ministri inferiores a cura suæ Diœcesis eum non eximunt.*
4. *Presbyteri omnes sunt in adjutorium Episcoporum.*
5. *Nec Presbyteri, nec quicumque Beneficiati quidquam agere possunt in cura animarum nisi cum subjectione ad Episcopum.*
6. *Nulla exemptio quantumvis generalis eximere potest ab obedientia Episcopi, in his quæ concernunt curam animarum.*
7. *Quia Episcopo incumbit cura totius Diœcesis, ideo ad eum de jure communi spectat collatio omnium Beneficiorum in sua Diœcesi.*
8. *Nullus potest dare curam animarum, nisi Episcopus.*
9. *Illud etiam conforme est moribus Belgii.*

I. Spectatâ disciplinâ Ecclesiæ a primis seculis acceptâ, & hactenus conservatâ, Episcopi in ipsa Ordinatione deputantur singuli ad suam respective singularem Ecclesiam sive Diœcesim, in quâ actu quisque laboret, & ministerium suum impleat, juxta illud vulgare Sancti Cypriani: " Singulis Pastoribus portio gregis est " adscripta, quam regat unusquisque, & " gubernet ".

Hujus igitur gregis cura Episcopo tamquam primario, & principali Pastori incumbit; propterea Episcopos verbis Apostoli monendos duxit Synodus Tridentina *sess. 6. cap. 1. de reform.* " Ut *attendentes sibi, & universo gregi, in quo Spiritus Sanctus posuit eos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, vigilent, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant*". Act. c. 20. v. 28. 2. ad Timoth. c. 4. v. 5.

Hinc Episcopum, illum esse dicit Canon 38. Apostolorum, " Cujus fidei *populus* est *creditus*, & a quo pro animabus ratio exigetur ".

Et Canon 24. Antiochenus vult res Ecclesiæ esse in potestate Episcopi: " Cui, " ait, est *omnis* populus creditus, & *eorum animæ*, quæ in Ecclesiam conveniunt ".

II. Hanc totius populi curam Episcopis incumbentem expendentes Sancti Patres, Episcopatum esse onus humeris Angelicis formidandum dicere haud dubitarunt; eosque ad indefessam, ac vigilem gregis custodiam hortati fuere. " Estote (ait S. Gregorius " in persona Joannis Episcopi primæ Justinianæ ad omnes Episcopos) in custodia commissi gregis vigilantes, atque " soliciti, & disciplinæ zelo districti; ne " lupus insidians nec ovile dominicum " turbare, nec nocere ovibus aliquâ fraudis occasione prævaleat. Animarum lucrum Deo nostro totâ mentis intentione facere festinate: nomen vos Pastoris non ad quietem, sed ad laborem " suscepisse cognoscite ". *Lib. 4. epist.* 8.

III. Verum quidem est, spectatâ Diœcesium latitudine, & extensione, quæ sæpe etiam centena hominum millia complectitur, solum Episcopum haud posse omnem totius Diœcesis populum actu, & continuate pascere, ac dirigere; eaque omnia facere, quæ ad spiritualem totius populi curam, & Diœcesis regimen requiruntur: ideoque necessarium fuisse, ut & plures sint inferiores Sacerdotes, & ministri, qui una cum Episcopo populi curam, atque Ecclesiæ regimen suscipiant. At hæc inferiorum ministrorum cura, ac solicitudo nequaquam Episcopum a totius Diœcesis cura eximit. Ipse namque est, & manet totius Diœcesis Caput, & principalis minister, cui omnes inferiores adjutores, & administri accedunt, cum quadam ad ipsum Episcopum, in his, quæ Ecclesiæ regimen, & functiones hierarchicas spectant, dependentiâ, & subjectione.

IV. Unde Ordinandos Presbyteros, ex præscripto Pontificalis Romani ita alloquitur

tur Episcopus ordinans: " Tales esse studeatis, ut in *adjutorium* Moysis, & duodecim Apostolorum, *Episcoporum* videlicet *Catholicorum*, qui per Moysen, & Apostolos figurantur, digne per gratiam Dei, eligi valeatis.... Itaque Filii dilectissimi, quos ad nostrum *adjutorium* Fratrum nostrorum arbitrium consecrandos elegit, servate in moribus vestris castæ, & sanctæ vitæ integritatem ".

Post hæc orat Deum his verbis: " Quapropter *infirmitati* quoque nostræ, quæsumus, hæc *adjumenta* largire; qui quanto fragiliores sumus, tanto his pluribus indigemus ".

Itaque constat, Sacerdotes in solum *adjutorium* Episcoporum ordinari; non quo Episcopi a cura eximantur, sed in cura sustinenda adjuventur.

V. Quin & omnia Ecclesiæ ministeria, & Ecclesiastica Officia, sive Dignitates, sive Beneficia, juxta modernum loquendi usum, & Ecclesiæ disciplinam dixeris, in adjutorium Episcoporum instituta sunt; atque ipsum Episcopum, in iis quæ regimen Ecclesiæ, & curam populi concernunt, tamquam superiorem, & cui primario cura incumbat; & a quo tamquam e fonte omnis Ecclesiastica potestas in inferiores ministros derivatur, suspicere tenentur.

Hinc illud Viri Apostolici S. Ignatii Martyris: " *Sine Episcopo* nemo *quidquam* faciat eorum, quæ *ad Ecclesiam* spectant; & honora Deum, ut omnium auctorem, & Dominum; Episcopum vero, ut *Principem Sacerdotum*; imaginem Dei referentem: Dei, inquam, propter *Principatum*, Christi vero propter *Sacerdotium* ": *epist. ad Trallens.*

Item illud Canonis 38. Apostolici: " Presbyteri, & Diaconi sine *licentia Episcopi nihil* perficiant: ipse enim est, ait, cujus fidei populus est creditus, & a quo pro animabus ratio exigetur ".

VI. Quapropter nulla, quantumvis generalis ab Episcopi jurisdictione, cuicumque seu personæ, seu corpori, aut congregationi indulta exemptio, eximit a dependentia, & subjectione Episcopali, *in his* quæ *curam* populi, & *regimen* Ecclesiæ concernunt; uti infra ubi de exemptione Regularium, & eâ occasione etiam Canonicorum agendum erit, ostendetur.

VII. Ulterius, eodem ex principio profluit vulgatissimum illud, ac fundatissimum Canonistarum principium, nimirum, Episcopum esse de jure communi collatorem Beneficiorum in sua Diœcesi; ideoque qui alicujus Beneficii collationem ad exclusionem Episcopi sibi competere asserit, debere probare titulum, vi cujus contra jus commune collatio ipsi, excluso Episcopo, competat. Cum enim totius Diœcesis regimen illi incumbat, merito etiam electio Ministrorum, quales sunt omnes Beneficiati, ei concredita censetur: sed de hoc latius in secunda Parte hujus operis ubi de collatione Beneficiorum agetur.

VIII. Similiter, quia Episcopatus *plenitudinem* Sacerdotii habet; atque ex ejus plenitudine in inferiores ministros defluit, nemo ea, quæ *curam animarum* respiciunt, in ejus Diœcesi exercere potest, nisi auctoritate, & facultate ab Episcopo acceptâ.

Quare Archidiaconum Eliensem reprehendit Alexander III. in *cap.* 4. *de Offic. Archidiac.* quod obtentu *consuetudinis* sine licentia, & mandato Episcopi *curam animarum* committere præsumat: " Cum satis sit absurdum, ait, & a *sanctorum Patrum* institutionibus alienum, ut Archidiaconus auctoritate *propriâ* debeat cuilibet *Ecclesiarum curam* committere ".

IX. Quod & moribus Belgii consonum est. Licet enim Archidiaconi quidam, alijque nonnulli ex privilegio, vel antiquâ consuetudine prætendant non tantum quorumdam Beneficiorum collationem, sed etiam eorum institutionem *authorizabilem*, sive *tituli collativam*, *curam* tamen *animarum* ab Episcopo habendam esse concedunt; & licet vi collationis, aut institutionis acceptæ possessionem corporalem ipsius Beneficii accipere posset Beneficiatus, nequaquam tamen his, quæ *animarum curam* spectant, se posse sine licentia Episcopi immiscere concedunt, & usu notorio comprobatur.

CA-

CAPUT VIII.

Episcopi jure divino tenentur ad residentiam; & qualis debeat esse illa residentia.

1. *Ex cura Pastorali sequitur obligatio residendi.*
2. *Consequentiam hanc probat Synodus Tridentina.*
3. *Eodem jure, quo Episcopo incumbit cura animarum, etiam incumbit necessitas residendi.*
4. *Nullus Antiquorum negavit Episcopos jure divino ad residentiam teneri, idque Synodus Tridentina sat patenter declaravit.*
5. *Sancti Patres non ex positivis Decretis, sed ex sacris Litteris necessitatem residendi adstruxerunt.*
6. *Episcopi non eximuntur a residentia substituendo Vicarios.*
7. *Nulla inveterata consuetudo Episcopos a residentia excusare potest.*
8. *Synodus Tridentina veteres Canones circa residentiam tamquam numquam abrogatos innovat.*
9. *Nulla eminentia personæ Episcopum a residentia eximit.*
10. *Residentia mere corporalis non sufficit, sed debet esse laboriosa.*
11. *Ipsum verbum* RESIDERE *id etiam importat.*
12. *Canones loquuntur non de residentia otiosa, sed laboriosa.*
13. *Etiam Pastores* mercenarii *corporaliter resident, & de hac re discursus Bartholomæi De Martyribus.*
14. *Decretum Synodi Aquilejensis contra otiosam residentiam Episcoporum.*

I. JUxta inveteratam, & hactenus conservatam Ecclesiæ disciplinam, Episcopi singuli in sua Ordinatione certæ Ecclesiæ deputantur, in qua actualiter officium Episcopale obeant; e qua particulari deputatione, & applicatione fat patenter oritur ipsa Episcoporum in sua Ecclesia residendi necessitas.

Cum enim quis ad Episcopatum promovetur, una fit Pastor & Minister; Christique locum in Ecclesia accipit in ea parte, in qua legitime fuerit per Ecclesiam constitutus; quæ omnia cum sint *personalia* ipsis personis alligata, residentiæ personalis obligationem secum trahunt.

II. Quapropter Synodus Tridentina residendi necessitatem Episcopis, aliisque Ecclesiarum Rectoribus persuadere, & inculcare volens, munia illa personalia Episcopis, aliisque Ecclesiarum Rectoribus incumbentia proponit; atque ex illis obligationem residentiæ suâ sponte profluentem educit. " Cum *præcepto divino* mandatum sit „ omnibus, ait, quibus animarum cura „ commissa est, oves suas agnoscere, pro „ his sacrificium offerre; verbique divini „ prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum „ exemplo pascere, pauperum, aliarumque „ miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cetera munia pastoralia incumbere; quæ omnia nequaquam „ ab iis præstari, & impleri possunt, qui „ gregi suo *non invigilant, nec assistunt*, „ sed mercenariorum more deserunt: Sacrosancta Synodus eos admonet, & adhortatur, ut divinorum præceptorum „ memores, factique forma gregis, in judicio & veritate pascant, & regant „. *Sess.* 23. *cap.* 1.

III. Itaque eodem titulo, eodemque jure obligari Episcopos ad residendum credit Synodus, quo eis injunctum est, iis incumbere, quibus sine personali apud gregem residentia satisfacere nequeunt.

IV. Nemo proinde miretur, uti ex Cajetano refert Fagnanus ad *cap.* Ex PARTE *de Cleric. non resid. num.* 21. quod "nullus Antiquorum contradicebat, quin Pastores animarum tenerentur *præcepto divino* ad personaliter residendum „. Quam Veterum sententiam contra quosdam Neotericos solidissimis ac convincentibus rationibus adstruit ibidem Fagnanus: una advertens & ostendens, quod licet Synodus Tridentina eam sententiam verbis formalibus, & in terminis expressis, ut ajunt, non definiverit, nihilominus sufficienter eam in allegatis verbis insinuaverit, & virtualiter declaraverit: declarando nimirum, quod illa omnia, quæ *præcepto divino* Episcopis, aliis-

aliisque curam animarum habentibus incumbunt, nequaquam ab iis præstari, & impleri possint, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt; sed mercenariorum more deserunt.

V. Et sane residendi necessitatem non ex Ecclesiæ positivis Decretis, sed ipsis Sacris Litteris, & ipso pastorali officio Patres adstruxerunt.

" Nosti (inquiebat S. Athanasius ad „ Constantium Imperatorem) ex *lectione* „ *Scripturarum*, quanti sceleris sit Episco- „ pum Ecclesiam suam deserere, & negli- „ gere gregem Dei. Pastorum enim ab- „ sentia lupis invadendi gregis occasionem „ præstat. Si fugissem, quam excusatio- „ nem apud veros Episcopos, vel potius „ apud eum, qui mihi hunc gregem cre- „ didit, habuissem „ *l Apol. ad Constantium*.

VI. Nec obstat si dicatur: Episcopi possunt hæc munia exercere per Vicarios, & alios Episcopos pauperes: quoniam, ut verbis utar Cajetani relatis a Fagnano loco citato, *num.* 44. " *Abusionis* est *detestabilis*, ut pauper Episcopus relictâ suâ „ Ecclesiâ alteri deserviat: cum singuli „ Episcopi teneantur ad hæc omnia *per se* „ explenda in sua Diœcesi „.

Insuper Episcopus pauper, vel titularis non est proprius hujus populi Pastor; sed alienus: " at grex a Domino jubetur pa- „ sci per *proprium* Pastorem; non per „ *Mercenarium*, ad quem non pertinet de „ ovibus „: ait enim Dominus Joan. 10. *Qui autem intrat per ostium, Pastor est ovium; cujus vocem oves ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas. Et cum proprias oves emiserit, ante eas vadit, & oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus; alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum.*

Hæc ibi: " Pondera singula verba (ait „ Fagnanus *n.* 49.) quæ *evidenter* demon- „ strant, officium Pastoris animarum esse „ omnino *personale* ex *præcepto Evangeli-* „ *co*, nec posse ex sui natura per alium „ adimpleri „.

Ad hæc, quid certius, uti rursus advertit Fagnanus, quam in electione ad Episcopatum considerari industriam, & qualitates personæ? In his autem, in quibus personæ industria requiritur, & attenditur, operam vicariam non admitti in confesso est: Unde merito hic applicatur dictum S. Bernardi relatum ab Hostiensi in *cap.* EXTIRPANDÆ *de præb. Qui per Vicarium inservit, per Vicarium remunerabitur*.

VII. Quemadmodum ergo nulla, quantumvis inveterata consuetudo, seu potius corruptela efficere potest, quin Episcopi debeant *attendere sibi, & universo gregi, in quo eos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei;* Act. c. 20. v. 28. nec non implere, quod ipsis in persona Timothei dixit Apostolus, 2. Tim. c. 4. v. 5. *Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple*, ita nec consuetudo sufficiens est, ut a residentia, sine qua illa præstari nequeunt, excuset.

VIII. Unde Synodus Tridentina sciens Canones residentiam Episcopis præscribentes, jus divinum potius, quam positivum continere; ideoque hac in parte consuetudine quidem conculcari, sed aboleri haud posse, non dubitavit, antiquos Canones, „ qui *temporum* atque hominum *injuriâ* „ pene *in desuetudinem* abierant, adversus „ non residentes promulgatos innovare; „ quemadmodum, ait, virtute præsentis „ Decreti innovat „. *Sess.* 6. *cap.* 1. *de reform.*

IX. Uti temporis lapsus, ita nec personæ eminens qualitas a gregis sui custodia, & pastorali solicitudine, ac consequenter neque a residentia, eximere Episcopos sufficit.

Quod probans Synodus Tridentina declarat: " omnes Patriarchalibus, Metro- „ politanis, ac Cathedralibus Ecclesiis qui- „ buscumque, quocumque nomine & titu- „ lo Præfectos, etiamsi Sanctæ *Romanæ* „ *Ecclesiæ Cardinales sint*, obligari ad per- „ sonalem in sua Ecclesia, vel Diœcesi „ residentiam, ubi injuncto sibi officio de- „ fungi teneantur „. *Sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.*

X. Verum, quia ipsa Episcoporum residentia corporalis parum prodesset, nisi etiam residentes se Pastores, & Rectores gregis sibi commissi ostenderent; atque ea obirent,

obirent, ob quæ ipsa personalis residentia præcipue exigitur, merito Synodus Tridentina necessitatem residendi inculcans; Canonesque adversus non residentes innovans; aliaque pro eorum meliore executione adjungens, omnes Patriarchalibus, Metropolitanis, & Cathedralibus quibuscumque, quocumque nomine ac titulo præfectos monet, ac monitos esse voluit, (*Sess. 6. cap. 1. de reform.*) " ut *attendentes sibi*, *& universo gregi*, *in quo Spiritus Sanctus posuit eos regere Ecclesiam Dei*, *quam acquisivit sanguine suo*, *vigilent*, *sicut Apostolus præcipit*, *in omnibus laborent*, *& ministerium suum impleant:* implere autem se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atque ovium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus a supremo Judice requirendus, *custodiæ minime incumbant;* cum certissimum sit, non admitti Pastoris excusationem, *si lupus oves comedit*, *& Pastor nescit* ".

Et in alio suo de residentia Episcoporum Decreto, non solum ex officio pastorali Episcopis incumbente, residendi necessitatem consequi ostendit, sed insuper declarat, eos obligari ad personalem in sua Ecclesia, vel Diœcesi residentiam, *ubi injuncto sibi officio defungi teneantur*.

Ex his perquam manifestum est, non localem & corporalem duntaxat præsentiam requisiisse Synodum; dum Episcopos ad residentiam obligari declaravit, & edixit; sed *laboriosam*, id est, ut tamquam veri Pastores gregi suo *attenderent*, & *invigilarent*, in *omnibus laborarent*, *& ministerium suum implerent;* atque ovium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus a supremo Judice requirendus, *custodiæ* incumbant, easque *a lupis defendant*, & præservent.

XI. Quin & ipsum verbum *residere*, uti post alios Canonistas notat Fagnanus de residentia Canonicorum differens, " accipiendum est cum effectu, id est, Ecclesiæ in divinis Officiis deservire: Nam residentia debet esse *laboriosa*, non *desidiosa;* cum Beneficia ad divinum cultum, & Ecclesiastica munia obeunda sint constituta ". *Ad cap.* LICET *de præbend. num.* 23.

XII. Quapropter si expendantur Canonum, atque Sanctorum Patrum de necessaria Pastorum, ac præsertim Episcoporum residentia, dicta & Decreta universa, apparebit, non mere *localem*, ac *otiosam* apud gregem præsentiam, sed *laboriosam*, & *invigilantem* urgeri, & desiderari.

Unde nec Ecclesia in ordinatione, seu consecratione Episcopi tantum ad residentiam, sed ad laborem Episcopos mittit, dum Ordinando dicit: *Vade*, *& prædica populo tibi commisso:* quasi diceret, non tantum ad populum *vade*, sive accede, ut præsens eis sis, sed *prædica*, id est, labora, uti infra latius exponetur.

XIII. Et quid magnum esset, nudam ac sterilem residentiam, seu præsentiam Episcoporum obtinere, cum hæc in illis, quos Christus odioso nomine *Mercenariorum* exagitat, etiam reperiatur? Nî enim gregi suo adessent, non dicerentur fugere dum vident lupum venientem; quemadmodum pie & docte advertit Bartholomæus De Martyribus Archiepiscopus Bracarensis, *Vir* (fatente Pallavicino *lib.* 15. *hist. Conc. Trid. cap.* 11.) *sanctitate*, *doctrinâque spectabilis*, dum in ipso Concilio Tridentino super formando Decreto de residentia Episcoporum suum suffragium depromeret. Discursum dignum judico, qui in gratiam Lectoris integer hic referatur.

" Ex Prælatis plures, qui ante me locuti sunt, plus satis & magno numero exhibuerunt loca Conciliorum, & Sanctorum Patrum, speciatimque S. Thomæ, e quibus videre est, residentiam Pastorum & indispensabilem, & *juris divini* esse. Sed si quod in animo est, mihi licet verbis enuntiare; infelices profecto videmur, quod super hoc negotio sententiam proferre debeamus. Quo enim, heu! Ecclesia redacta est, si illi ipsi, quos Deus protectores & custodes ejus constituit, incumbatne ipsis obligatio cum ipsa fideliter remanendi, in dubium revocent? Intolerabile nobis foret, si quispiam vel dubitaret solum, teneaturne fidelis famulus parvulis suæ curæ commissis, Pastor gregi suo, vel mater filio, quem lactat, fideliter adhærere; & dubitamus, an Deus, qui curam commisit nobis filiorum suorum,

 " quo-

„ quorum, teste Paulo, simul & Pastores, „ & patres, & matres sumus, indispensabili vinculo ipsis adhærendi nos adstrinxerit? Pastores vocat S. Ambrosius Vicarios amoris Christi, *vicarii amoris Christi*; vultque, quemadmodum Christus ipsos hæredes effecit Sacerdotii sui, ita fiant & imitatores perfectæ ejus charitatis. Propterea a Sancto Petro, & in Petri persona ab omnibus Pastoribus, antequam Pastorem agnorum suorum eum constituat, triplicem amorem exposcit. An ergo dubitabimus, teneamurne cum illis manere, pro quibus omni momento ipsam etiam animam ponere paratos nos esse oportet? Disceptamus an nostra præsentia ipsis debita sit, qui tamen diffiteri nequaquam possumus, vitam nostram ipsorum magis quam nostram esse. Quî igitur audent quidam prætendere, in his nos & nimis multa expetere, & quodammodo excedere? E contrario hac super re dicere nobis licet, quod dicebat olim Divus Bernardus Eugenio Pontifici: *Non fortia loquimur, sed possibilia: non exhibemus hìc, quod maxime perfectum est; sed tantum quod possibile*. Ne nobis abblandiamur, ne nos ipsos decipiamus, maximum malum, &, velut existimamus, magnum crimen Episcopo est, non residere; sed hinc non sequitur, laudabile esse valde, quod resideat. Ita non laudatur propterea famulus, quod semper adsit hero suo, nec Gubernator, quod suum locum non deserat, neque Medicus, quod ægro suo fideliter assistat. His quidem omnibus necessaria est præsentia, ut officio suo fungantur, sed sola non sufficit, aliæ insuper conditiones desiderantur, quas assidua illa, & exterior præsentia supplere non potest. Dum ergo optamus, ut residentia stabiliatur tamquam indispensabiliter trahens secum obligationem, non requirimus, ut Ordo Episcopalis primævæ, & antiquæ suæ perfectioni restituatur, quemadmodum dicunt quidam nos velle; sed solummodo, ut ab eo maxima, & maxime omnium pudenda exulet inordinatio: maxime, inquam, omnium pudenda: cum Pastores infra *ipsammet mercenariorum conditionem*, quæ tamen & coram Deo, & coram hominibus adeo contemptibilis est, *deprimat*, deturbetque. Propterea gemens, & suspirans, ait quidam Ecclesiæ Pater, *damnat Salvator Pastores mercenarios*, sed utinam Ecclesia hodie vel *mercenarios* haberet, qui eam regerent. Mercenarius enim, saltem prout eum nobis exhibet Evangelium, *apud gregem suum manet*, cum fugiat dum videt lupum venientem, qui certe non fugeret, nisi ovibus adesset. Sed hodie Pastores, ut gregem suum deserant, non expectant donec veniat lupus, quasi ad eos nihil de ovibus pertineat, propriâ sponte dimittunt, nihil soliciti, an hostis ille animarum eas dispergat, capiat, dilaniet, nec ne. Præveniunt illi inhumanitate & negligentiâ suâ, quod mercenarii non nisi timentes, & periculo tam propinqui exequuntur. Insuper mercenarius, ut loquitur Augustinus, etiam dum fugit apud gregem manet: fugit enim a facie Dei, non a loco in quo est, dum innocentiam, & veritatem deserit, dum timiditas, quâ possidetur, linguam alligat, impeditque ne & agat, & loquatur, ut eas defendat. *Fugisti, quia tacuisti*, inquit ille Sanctus, *tacuisti, quia timuisti*. Amoveamus igitur ab Ecclesia tam ignominiosum opprobrium. Ne sinamus, ut Episcopi, qui eam regunt, infra mercenarios ipsos deprimantur; dicamus sincere, residentiam & juris divini esse, & indispensabilem. Lachrymas abstergamus Ecclesiæ matris nostræ, quæ undequaque filios suos a patribus derelictos circumspicit. Sistamus tandem tam horrendam inordinationem, & dissolutionem, quæ tam multarum aliarum fons est, & origo, ne, si adhuc dissimulemus, dum Deus eam in ira sua considerat, dum eam probi omnes cum gemitu deplorant, dum eam irrident hæretici, de Ecclesia dicatur, quod plaga ejus incurabilis facta sit, & desperata, cum nec mala sua, nec remedia perferre valeat „. Extat in ejus vita Gallice conscripta *lib. 2. cap 11.*

XIV. Concludamus ergo cum Patribus Concilii Aquilejensis anni 1596. Tit. *de resid.*

resid. Episcoporum: " Quod de residentia
„ Episcoporum a Sacro Tridentino Concilio, & summorum Pontificum Constitutionibus cautum est, hoc non est intelligendum, ut præsentiâ assideant, nihil præterea agant: cum ex Sacris Canonibus residentia sit accipienda in eum sensum, ut sit *laboriosa*, *non otiosa*. Id quod duobus præsertim Tridentinæ Synodi verbis egregie exprimitur, ut *pascant*, & *regant*: quorum primum ad vitæ innocentiam, ad salutaris verbi prædicationem, ad Sacramentorum administrationem, & bonorum operum exemplum pertinet: secundum, ad disciplinam restituendam, ad mores purgandos, & Juris Ecclesiastici ditionem, ad bonorum laudem, & vindictam malorum sustinendam spectat. Utrumque si præstiterint Episcopi, satis illa, quæ sunt Episcopalis muneris, videbuntur præstitisse, & implevisse „.

CAPUT IX.

De legitimis causis absentiæ Episcoporum a suis Diœcesibus.

1. *Interdum Episcopus plus potest prodesse absens quam præsens.*
2. *Bonum universalis Ecclesiæ interdum absentiam requirit.*
3. *Synodus Tridentina nonnullas absentiæ causas probat.*
4. *Quinam ex Decreto Concilii Tridentini de causa absentiæ cognoscere debeant?*
5. *Indulgentia absentiæ est quædam species dispensationis.*
6. *Regulæ observandæ in dispensatione, etiam hic servari debent.*
7. *Notandum hac de re Concilium Toletanum anni 1566.*
8. *Bonum Ecclesiæ universalis non est legitima absentiæ causa, si illud per alium procurari possit.*
9. *Residentes in Curia Romana, & Curiis Principum non semper a residentia excusantur.*
10. *Synodus Tridentina permittit Episcopis duorum, vel trium mensium per annum absentiam.*
11. *Ut licite hac licentiâ Episcopus utatur, debet subesse justa causa; qua an subsit, ejus conscientiæ relinquitur.*
12. *Cavendum ne in solemnioribus Festis ab Ecclesia sua absit.*
13. *Quando corporaliter abesse coguntur, curam tamen gregis sui negligere non possunt.*
14. *Quandonam ob imminentem persecutionem Episcopi Ecclesiam suam deserere possint?*
15. *Quinam spiritualiter fugere censeantur, licet corporaliter suo gregi assistant?*
16. *Quomodo hodie plures fugiant, & deserant spiritualiter gregem suum, & lupis exponant?*

I. Episcopos, aliosque curam animarum habentes, teneri *jure divino* ad residendum in suis Ecclesiis, sive Diœcesibus, vel Parochiis; ubi injuncto sibi officio defungi queant, in præcedentibus ostendimus; una quoque probavimus ex mente Ecclesiæ residentiam requiri non mere corporalem, & otiosam, sed *laboriosam*, id est, in Ecclesiæ, & gregis sibi commissi utilitatem, ac profectum.

Si ergo Episcopus, aut Pastor suâ absentiâ interdum queat plus ovibus suis prodesse, quam *corporali* suâ præsentiâ; indubie intentioni Ecclesiæ requirentis residentiam contra iret, si tali casu localem præsentiam absentiæ corporali præferret.

II. Ad hæc, cum bonum universalis Ecclesiæ nonnumquam præferri debeat commodo particularis Ecclesiæ, contingere quoque potest, ut particularis Ecclesia debeat corporali sui Pastoris præsentiâ, etiamsi cum aliquo forsan suo incommodo, carere, si id bonum notabile universalis Ecclesiæ exigat.

III. Hinc Synodus Tridentina, postquam omnes quâcumque dignitate, etiam Cardinalitiâ fulgentes; Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, ac Cathedralibus Ecclesiis Præfectos ad residentiam obstrictos dixit, declarat quidem eos ab Ecclesiis haud posse abesse, sed cum hac clausula: " Nisi ex *causis*, & modis infra „ scriptis „: id est: " *cum Christiana charitas*, *urgens necessitas*, *debita obedientia*, ac *evidens Ecclesiæ*, vel *Reipublicæ* „ uti-

„ utilitas aliquos nonnumquam abesse po-
„ stulant, & exigunt „.

IV. Verum num *Christiana* charitas, *urgens* necessitas, vel *evidens* Ecclesiæ, aut Reipublicæ utilitas absentiam requirant, Synodus noluit proprio Episcoporum judicio permittere; sed decernit: " Has legi-
„ timæ absentiæ causas a Beatissimo Ro-
„ mano Pontifice, aut a Metropolitano,
„ vel eo absente, Suffraganeo antiquiori
„ residente, qui idem Metropolitani absen-
„ tiam probare debebit, in scriptis esse
„ probandas; nisi cum absentia inciderit
„ propter aliquod munus, & Reipublicæ
„ officium, Episcopatibus adjunctum; cu-
„ jus quoniam causæ sunt notoriæ, & in-
„ terdum repentinæ, ne eas quidem signi-
„ ficari Metropolitano necesse erit: ad
„ eumdem tamen cum Concilio Provinciali
„ spectabit judicare de Licentiis a se, vel
„ a Suffraganeis datis; & videre, ne quis
„ eo jure abutatur; & ut pœnis Canoni-
„ cis errantes puniantur„.

V. Porro, quia indulgentia absentiæ quædam est quasi dispensatio in regula, quæ residentiam præscribit; ideo qui causis absentiæ examinandis præsunt, quique iis uti volunt, regulas in materia dispensationum a Patribus, & Sacris Canonibus præscriptas, & traditas attendere, & observare debent.

VI. Debent itaque ante omnia expendere, num bonum, quod ex absentia proventurum speratur, prævaleat incommodis, quæ Pastoris absentia secum trahere nata est, quam regulam in dispensationibus sequendam post Patres, & Sacros Canones tradit doctissimus, ac sanctissimus Canonum Collector S. Ivo Carnutensis in suo erudito Prologo, qui Decreto præfixus est: " In his, ait, quæ propter rigorem disci-
„ plinæ, vel muniendam salutem Posterio-
„ rum sanxit diligentia, si *honesta*, vel *uti-*
„ *lis* sequatur *compensatio*, potest præce-
„ dere auctoritate Præsidentium diligenter
„ deliberata dispensatio „. Id est, si incommodum, quod secum tradit Canonum infractio, compensetur per bonum, quod ex dispensatione proventurum speratur, honesta ac utilis sequatur dispensatio.

VII. Sapientissime proinde Patres Concilii Toletani anni 1566. *act.* 2. *Decreto* 1. declarant conformiter ad Synodum Tridentinam: " quod non *quævis* causa, quæ vel
„ ad Christianam charitatem, urgentem
„ necessitatem, debitam obedientiam, evi-
„ dentem Ecclesiæ, vel Reipublicæ utili-
„ tatem cuiquam pertinere videbitur, a
„ residentia excusare debeat: sed ea tan-
„ tum, quæ Superioribus *diligentissimo*
„ *examine*, *maturo judicio*, *exactâque* cen-
„ surâ sic probata fuerit, ut *vere* seclusâ
„ omni indulgentiâ, aliquâ ex prædictis
„ ratione, dubio procul justa sit *omnino*
„ censenda: atque ei utilitati, quæ ipsius
„ Pastoris præsentiam exigit, & quæ non
„ potest non esse *publica*, sit *nihilominus*
„ *præferenda* „.

VIII. Ad hæc expendendum, num illud bonum, quod absens Episcopus Ecclesiæ, aut Reipublicæ præstat, per alium curæ animarum non incumbentem, haberi nequeat.

Si enim bonum Ecclesiæ, aut Reipublicæ, quod ex absentia Episcopi speratur, aliunde haberi non minus queat, causa sufficiens non erit legitimæ absentiæ; quandoquidem non requiratur absentia Episcopi eo casu, ut bonum illud Ecclesiæ procuretur; cum supponatur sine ejus absentia illud haberi per alium posse.

Huic principio insistens Cardinalis Cajetanus, quem refert, & sequitur Fagnanus *ad cap.* Ex parte ;; *de Clericis non resid. num.* 85. docet, distinctione opus esse, ut resolvatur, an negotium utile Ecclesiæ, aut Reipublicæ sit legitima causa non residentiæ Episcopalis; utrum nimirum " nego-
„ tium universalis Ecclesiæ sit *necessario*
„ exigens *Episcopum*, vel non: nam si
„ negotium *necessario* exigit *Episcopum*, ut
„ ire ad Concilium generale, vel Syno-
„ dum Provincialem, quæ etiam se habet
„ ad Ecclesiam Episcopalem ut totum ad
„ compartem; constat, quod rationabilis
„ est absentia: sed si negotium universalis
„ Ecclesiæ non *necessario* exigit *Episcopum*,
„ puta quia persona Episcopi habet offi-
„ cium, quo oportet ipsum universalis Ec-
„ clesiæ servitio perpetuo *personaliter* Ro-
„ mæ deservire, v. g. est Secretarius Sedis
„ Apostolicæ, vel Auditor Rotæ, aut hu-
„ jusmodi: *non ex hoc excusatur a residen-*
„ *tia quoad Deum* ..... Et quia servitia
„ quædam, ut ire ad Synodum, sunt mani-
„ feste

„ feste in articulo necessitatis Ecclesiæ universalis, vel Provincialis, servitia autem, „ quæ Romæ in hujusmodi officiis exhibentur, *nulla necessitate* communiter exigunt, ut *Episcopi* incumbant talibus officiis, sed sunt tales in Ecclesia Dei, „ velut *monstra in natura*: ideo non excusantur a residentia. Et si instetur, quod „ residentes in Ecclesia communi, qualis „ est Romana, censentur ubique residere: „ Respondetur, quod si hoc est verum *fictione juris positivi*, quod Juristis relinquo, „ non tamen est verum *quoad Deum*„.

IX. Hæc post Cajetanum Fagnanus; quid ad *cap.* QUALITER ;; *eod. num.* 13. refert expostulationem Cardinalis de Turrecremata contra Episcopos in Aulis Principum, & Curia Romana perpetuo residentes.

" Turpe est, ait, ut Episcopi se inferant ad servitia Imperatoris, vel alterius Principis secularis, & deferant causam subditorum, & officia devotionis. „ Hoc non facerent, si mortem spiritualem timerent, & intelligerent se reddituros rationem de ovibus suis Deo summo Judici. Utinam etiam de Curia Romana hoc in parte observaretur, in qua „ plures Episcopi conveniunt non devotionis gratiâ, sed ambitionis spiritu propulsati, ut altiora quærant, aut beneficia addant beneficiis, aut honores honoribus, utque officia, & legationes quærant, quæ curæ animarum sibi commissarum adferunt plurimum impedimenti! „ Utinam summi Pontifices considerarent, „ quanta negligentia circa animas committitur ex absentia Prælatorum ab Ecclesiis suis „!

Eumdem de Episcopis a sua Diœcesi absentibus, & in Curia Romana honoribus, & beneficiis aucupandis intentis, abusum exagitavit sæculo præterito Gentianus Hervetus, epistolâ ad Salmeronem S. I. in qua introducit Episcopum alloquentem Pontificem in hæc verba: " Quam vero „ hoc est miserandum, & plane deplorandum, quod cum in Italia tot sint Diœceses, vix tamen vigesimus quisque Episcopus in sua Ecclesia resideat, & populum pascat! Neque vero hoc te fugere potest, Beatissime Pater, cum omnes „ fere, qui Romæ in Aula tua Magistratus gerunt, & munera obeunt, ex eorum sint numero, & diebus festis in „ tuo Sacello tantam eorum videre possis „ multitudinem, ut fere ex ea justus conscribi possit exercitus„.

Cardinalis Bellarminus proponens Clementi VIII. quædam in Ecclesia reformanda, inter cetera residentiam Episcoporum quoque urgebat; præcipue eorum, qui ad longum tempus a Diœcesibus suis absunt ob Nuntiaturas eis a Pontifice demandatas; vel ob negotia, & munia politica, quibus sunt implicati; aut denique, ob officia, & ministeria in Curia Romana, quæ per alios quam Episcopos exerceri possunt. Quin tamen ad tempus aliquod ex justa causa Pontifex Episcopos a residentia eximere queat, non dubitabat Bellarminus: " Fateor quidem, ait, aliquos Episcopos a residentia per obedientiam excusari: neque istud inficior summum Pontificem certis de causis, atque „ ad tempus Episcopos aliquos a residentia eximere. Sed nescio, an Deo placeat, ut tantus numerus Episcoporum „ tam longo tempore cum tanto animarum „ detrimento, a propriis Ecclesiis absit: „ quos certe suo muneri satisfacere non „ posse perspicuum est„.

Illud præterea indubitatum est, causam absentiæ eo debere esse majorem, & urgentiorem, quo absentia est diuturnior.

X. " Quoniam autem, qui aliquantisper tantum adsunt, ex veterum Canonum sententia non videntur abesse, quia „ statim reversuri sunt: Sacrosancta Synodus (Tridentina) vult, illud absentiæ „ spatium singulis annis sive continuum, „ sive interruptum, extra prædictas causas, nullo pacto debere duos, aut ad „ summum tres menses excedere; & haberi rationem, ut id æqua ex causa „ fiat, & absque ullo gregis detrimento: „ quod an ita sit, abscedentium conscientiæ relinquit, quam sperat religiosam „ & timoratam fore, cum Deo corda pateant. Cujus opus non fraudulenter agere, suo periculo tenentur „.

XI. Concedit ergo Synodus, conformiter ad veteres Canones, ut Episcopus aliquantisper abesse queat, si nimirum fuerit justa

justa causa, quæ absentiam postulet; idque etiam ad *duos*, vel *tres* menses; quia & in hac duorum, aut trium mensium absentia justam causam requirit Synodus; ita tamen ut ipsorummet Episcoporum conscientiæ relinquat, num justa ac sufficiens subsit causa temporis illius absentiam postulans; ipsique secum expendant, num eam coram summo Pastore, cui de cura suarum ovium exactam rationem reddere tenebuntur, sufficientem probare poterunt.

XII. Interim ipsos admonet, & in Domino hortatur: " ne per illius temporis " spatium *Dominici Adventus*, *Quadragesimæ*, *Nativitatis*, *Resurrectionis Domini*, *Pentecostes*, item & *Corporis Christi* " diebus, quibus refici maxime & in Domino gaudere Pastoris præsentiâ oves " debeant, ipsi ab Ecclesia sua *Cathedrali* " ullo pacto absint; nisi Episcopalia munia in sua Diœcesi eos alio vocent ".

XIII. Illud etiam cogitent Episcopi a grege suo justa de causa absentes, ut si corpore adesse nequeant, affectu tamen, & curâ, quantum fieri potest, semper adsint; ad exemplum S. Augustini, qui de sua absentia ita ad Clerum, & populum Hipponensem scribit: " Peto charitatem " vestram, & per Christum obsecro, ne " vos mea contristet absentia *corporalis*. " Nam *spiritu*, & *cordis affectu* puto vos " non dubitare nullo modo me *a vobis* " posse discedere: quamvis me amplius " contristet, quam forte vos ipsos, quod " infirmitas mea sufficere non potest omnibus curis, quas de me exigunt membra " Christi, quibus me & timor ejus, & " charitas servire compellit ".

XIV. Hæc Augustinus *epist.* 122. qui *epistola* 128. ad Honoratum fuse inquirit, & docte ac pie resolvit, quando Episcopis, aliisque Pastoribus ob imminentem persecutionem fugere liceat; atque in primis hanc assignat regulam: " Fugiant " omnino de civitate in civitatem, quando eorum quisquam *specialiter* a persecutoribus quæritur, ut ab aliis, qui " non ita requiruntur, non deseratur Ecclesia, sed præbeant cibaria conservis " suis, quos aliter vivere non posse noverunt. Cum autem *omnium*, id est Episcoporum, Clericorum, & Laicorum est " commune periculum, si qui aliis indigent, *non deserantur ab his*, *quibus indigent*. Aut igitur ad loca munita omnes " transeant, aut qui habent remanendi " necessitatem, non relinquantur ab eis, " per quos illorum est Ecclesiastica supplenda necessitas, ut aut pariter vivant, " aut pariter sufferant, quod eos Paterfamilias volet perpeti ".

Post hæc, sermonem vertit ad eos: " Qui sibi putant *indifferenter* obtemperandum esse præcepto, ubi legunt, *de civitate in civitatem esse fugiendum*; & " mercenarium non exhorrent, qui videt " lupum venientem & fugit, quoniam " non est ei cura de ovibus. Cur, inquit, " non istas duas Dominicas, verasque sententias, unam scilicet, ubi fuga finitur " aut jubetur, alteram, ubi arguitur atque culpatur, sic intelligere student, ut " inter se reperiantur non esse contrariæ, " sicut non sunt? Et hoc quomodo reperitur, nisi attendatur, quod jam superius " disputavi, tunc de locis, in quibus fuimus, premente persecutione, fugiendum " esse Christi ministris; quando ibi aut " *plebs* Christi *non fuerit*, cui ministretur, " aut etiam fuerit, & potest impleri *per alios* necessarium ministerium, quibus " eadem non est causa fugiendi ".

Sed forte quis dicat: " Ideo debere " Dei ministros fugere talibus imminentibus malis, ut se pro *utilitate* Ecclesiæ, " temporibus *tranquillioribus* servent ". Respondet Augustinus: " *Recte* hoc fit a " *quibusdam*, quando non desunt alii, *per quos* suppleatur Ecclesiasticum ministerium, ne ab omnibus deseratur; quod " fecisse Athanasium supra diximus.... " Sed quando est *commune* periculum, " magisque timendum est, ne quisquam " id facere credatur, non *consulendi* voluntate, sed *timore moriendi*, magisque " *fugiendi obsit exemplo*, quam *vivendi prosit officio*, nullâ ratione faciendum est ".

XV. Hactenus Augustinus; quæ forsan nonnullis videbuntur hodie raro, aut numquam locum habere; utpote Tyrannorum persecutione haud fervente; at cum eodem Doctore advertamus, Pastorem illum etiam esse mercenarium, & specialiter fugere, qui publicos peccatores, & in grege grassantes

fantes arguere timet: " ne scilicet *perdat*
„ quod *sectatur*, *humanæ amicitiæ commo-*
„ *ditatem*, & *inimicitiarum humanarum*
„ *incurrat molestiam*, tacet, non corripit.
„ Ecce Lupus ovi guttur apprehendit:
„ diabolus fideli adulterium persuasit, *tu*
„ *taces*, non increpas: o mercenarie, Lu-
„ pum venientem vidisti, & fugisti. Re-
„ spondet forte, & dicit: *Ecce hic sum*,
„ *non fugi*. *Fugisti*, quia *tacuisti*: *tacuisti*,
„ quia *timuisti*. Fuga animi timor est.
„ Corpore stetisti, spiritu fugisti „. *Tract.*
„ *46. in Joan. num.* 8.

XVI. Hanc spiritualem fugam, frequenter non minus perniciosam quam corporalem, si serio expenderimus; facile deprehendemus plurimos hodie mercenarios esse, qui videntes Lupum venientem, imo & in grege suo crudeliter grassantem, fugiunt, id est *tacent*; idque hoc prætextu, quod Lupis se opponendo, vitia arguendo, peccantes pro merito increpando, & puniendo, Magnatum vel Principum indignationem incurrant; atque ita inidoneos se reddant, ut *prosint* gregi suo.

CAPUT X.

Præcipuum munus Episcoporum est Prædicatio verbi Dei.

1. *Apostoli arbitrati sunt præcipuum munus suum esse prædicare verbum Dei.*
2. *Quare Apostoli* per se *officium prædicandi*, *& per alios officium baptizandi obirent?*
3. *Synodus Tridentina iterato declarat Episcopos* per seipsos *teneri ad prædicandum verbum Dei.*
4. *Idem fortiter inculcat S. Carolus.*
5. *Eamdem obligationem urgent Synodi Belgicæ.*
6. *Nulla consuetudo Episcopos ab hac obligatione eximere potest.*
7. *Non sufficit ad satisfaciendum huic obligationi aliquoties per annum publice concionari.*
8. *Episcopi præcipue intendere debent, ut populus rite sit instructus.*
9. *Instructioni Cleri, & populi servire possunt Instructiones, & Epistolæ Pastorales.*
10. *Hoc egregie præstitit S. Carolus.*
11. *Expenditur Epistola ejus Pastoralis pro orationis in communi agendæ instituto, in singulis familiis tempore vespertino instituenda.*
12. *Notandæ ejus Epistolæ pro tempore Adventus, & Quadragesimæ.*
13. *Episcopus nihil omittere potest, quod ad instructionem populi sit necessarium.*

I. PRæcipuum Apostolorum officium esse ministerium verbi, sive prædicationem Evangelii, sat declararunt Apostoli, dum convocatâ multitudine Discipulorum, dixerunt: " Non est æquum nos *derelinquere verbum Dei*, & ministrare mensis.
„ Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, & sapientiâ, quos constituamus super hoc opus. Nos vero orationi, & *ministerio verbi*, instantes erimus „. *Act. 6.*

Et Apostolus Paulus audacter pronuntiat, *non misit me Dominus baptizare, sed* PRÆDICARE. 1. *Corinth.* 1. v. 18. Et quid rursus aliud indicat vehemens ejusdem Apostoli ad hoc opus in persona Timothei exhortatio, & adjuratio? *Testificor coram Deo, & Jesu Christo, qui judicaturus est vivos & mortuos, per adventum ipsius, & regnum ejus:* PRÆDICA VERBUM, *insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina*. 2. ad Timoth. 4.

II. Hinc S. Thomas advertit: " Quod
„ utrumque officium, scilicet *docendi* &
„ *baptizandi*, Dominus Apostolis injunxit,
„ quorum vicem gerunt Episcopi: aliter
„ tamen, & aliter. Nam officium docendi commisit eis Christus, ut ipsi illud
„ *per se* exercerent tamquam *principalissimum*... Officium autem *baptizandi* commisit Apostolis, ut *per alios* exercendum... Et hoc ideo, quia in baptizando nihil operatur meritum & sapientia
„ ministri, sicut in docendo „. 3. *part.* *q.* 67. *art.* 2. *ad* 1.

III. Utque infinita prope Patrum, & Ca-

Canonum dicta, & Decreta, quæ hanc Episcoporum obligationem vehementissime urgent, sileam, Synodus Tridentina duobus locis iterato inculcatum voluit: " Prædicationem Evangelii, sive prædicationis *munus* esse Episcoporum *præcipuum;* eosque teneri *per seipsos*, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum Jesu Christi Evangelium ". *Sess.* 5. *cap.* 2. & *sess.* 24. *cap.* 4. *de reform.*

IV. Sanctus Carolus fidelissimus Concilii Tridentini executor in sua prima Provinciali Synodo *part.* 1. *tit.* 6. ita loquitur: " Apostoli, in quorum locum Episcopi successerunt, satis nobis aperuerunt, *verbi Dei prædicationem* esse *præcipuum* illorum munus, qui in Episcopali Sede collocantur. Quamobrem nos auctoritatem Sacrosancti Tridentini Concilii, & veterum Patrum secuti, in Domino Episcopos hortamur, ut *toto pectore* in hanc curam incumbentes, greges sibi commissos *ipsimet*, præsertim in Ecclesia sua, *verbo Dei pascant*. Quod si *levi* de causa, aut quodam *animi languore* impediti non fecerint, sciant sibi prætermissi necessarii officii, Judici Deo præcipue rationem esse reddendam. Sin autem se interdum *vere* impeditos cognoverint, per viros idoneos, ex præscripto ejusdem Concilii deligendos, hoc munus studiosissime populo præstent ".

V. Non minus hanc obligationem urgent Patres Synodi P. II. Cameracensis *tit.* 17. *cap.* 2. " Et quia inter munia Episcopalia potissimas partes sibi merito vendicat prædicatio verbi Dei, & ab Apostolis memoriæ proditum sit, non esse æquum ipsos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis; quantum fieri poterit, diligentiam adhibere studebunt Episcopi, ut negotiis secularibus sese expediant, etiam regiminis Episcopalis maximam partem doctis, & prudentibus viris committendo, & rerum temporalium administrationem Œconomo fideli concredendo, ut prædicationis officio sibi proprio liberius vacare possint. Quod si legitime impediti per seipsos id præstare non possint, alios viros doctos tum in suis Ecclesiis Cathedralibus, tum in aliis suæ Diœcesis deputent, qui eorumdem nomine hoc assidue præstent; saltem quoad dictas Cathedrales solemnioribus festis, & tempore Adventus, & Quadragesimæ, ut minimum ter in septimana; horam autem, cum ipsemet Episcopus concionatur, sibi commodiorem præscribere possit, non obstantibus quibuscumque ".

Et Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 16. *cap.* 3. air: " Inter cetera meminerint Episcopi oneris prædicationis verbi Dei ".

VI. Nulla proinde consuetudo, nulla contraria multorum praxis, Episcopos ab hoc munere prædicationis eximere potest; sed eâdem indispensabili lege, quâ salutem subditorum suorum procurare tenentur, eâdem hoc prædicationis officium eisdem impendere jubentur: quia, ut ait Concilium Lateranense III. sub Innocentio III. in *cap.* 15. ;; *de offic. Ordin.* " inter cetera, quæ spectant *ad salutem* populi Christiani, *pabulum Verbi Dei permaxime* sibi noscitur esse *necessarium;* quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur ".

Unde illud S. Ambrosii de semetipso: *Officium docendi nobis imposuit Sacerdotii necessitudo*. Lib. 1. Offic. cap. 1.

Synodus quoque Tridentina *sess.* 23. *cap.* 1. *de reformat.* declarat, PRÆCEPTO DIVINO *mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere ... verbique divini* PRÆDICATIONE *pascere*.

Nequaquam ergo (uti etiam recte advertit Fagnanus ad *cap.* INTER CETERA ;; *de officio Ordinarii num.* 12.) in his Episcopi possunt se excusare in vim contrariæ consuetudinis; quia cum sit contra præceptum divinum, illa consuetudo reputari debet pro corruptela, & abusu.

VII. Verum cum præcipuus scopus hujus Pastoralis, & Episcopalis muneris, sit debita populi instructio, id est, ut de omnibus, quæ ad salutem consequendam scitu sunt necessaria, sit plene instructus, Episcopus huic suo muneri haud satisfaciet, si v. g. aliquoties per annum publice ex cathedra concionetur; sed vel præcipue in hoc totis viribus incumbere debet, ut populum sibi commissum *per se*, quantum potest, aliosque instruat.

VIII. Hinc illæ sanctorum, ac zelosorum

rum Episcoporum non tantum frequentes ad populum & Clerum publicæ conciones, & exhortationes, sed etiam continuæ per vicos, & civitates, visitationes, & cursationes, ut de populi, & Cleri debitâ instructione informarentur, ac mediis opportunis, ubi defectum invenissent, providerent.

IX. Hinc quoque similium Episcoporum epistolæ Pastorales pietate doctrinâque refertæ, quibus totam Diœcesim longe lateque diffusam indesinenter quodammodo de præcipuis Religionis mysteriis, & hominis Christiani officiis instruebant.

Huc quoque referri possunt Instructiones, quas ad Cleri præcipue directionem emittebant, & publicabant; ut hoc modo omnes non uno tantum tempore certisque diebus, aut uno loco; sed semper, & ubique, quantum possibile erat, instruerent, & normam vivendi præberent.

X. Ex hoc Episcopali, & vere Apostolico zelo, quo in suorum salutem ferebatur S. Carolus, prodierunt tot ejus doctissimæ & piissimæ Instructiones, & epistolæ Pastorales, quas in magna copia exhibent Acta Ecclesiæ Mediolanensis, dignæ ut ab omnibus, præsertim Ecclesiasticis, legantur & ruminentur.

XI. Inter has vero valde notanda est, quam pro orationis in communi deinceps agendæ instituto, quæ in singulis familiis serotinis horis fieri poterit, emisit; atque per omnes suæ Diœcesis parochias publicari fecit. Hic verus animarum zelator vivaciter ob oculos ponit orandi necessitatem, atque una utilitatem præcipuam orationis in communi recitatæ: atque eum in finem mandat: " in civitate Mediolanen„ si, mediâ horâ circa noctis initium (id „ est circa vesperam) pulsetur campana in „ Ecclesia nostra majori, aliisque, & ut in „ universa Diœcesi idem a singulis Pasto„ ribus eâdem horâ observetur.

„ Quamobrem adhortamur, pergit Ca„ rolus, paternoque animo omnes & sin„ gulos rogamus in Domino, ut eo ipso „ quo campanæ signum pro oratione au„ dierint, quisque domum suam devote se „ conferat, eâ mente, quâ credat non pos„ se se nisi ex pietatis Christianæ nævo, „ & Religionis injuria ex tot diei horis „ tam pusillum temporis, ut seipsum col„ ligat, & mundi hujus negotiis plene va„ cuo animo pro sua salute Deum allo„ quatur, non impendere. Patresfamilias, „ quorum curæ, & periculo non propria „ modo, sed & domesticorum animæ com„ mittuntur, omnes e sua familia ad hanc „ orationem convocent, ita ut nulli ser„ vo, aut ancillæ, filiis, aliisve ab ea „ abesse fas sit „.

Post hæc subjicit materiam, circa quam ipsi orantes tempore hujus orationis occupari queant; atque deinde summarium adjungit, quo modus ritusque habendæ hujus orationis latius exponuntur; ac inter cetera monet, quod " cum opificibus, & „ officinarum magistris, eorum famulis, „ & conductitiis operariis difficile sit, se „ tum domum suam recipere, poterunt „ in ipsis officinis operumque locis sese pro „ oratione, quam ibi habebunt colligere, „ magistrorumque erit subditos artifices, „ tirones, operariosque in suis ædibus de„ gentes, ut hoc quadrantis spatio vacent „ orationi, præstare „.

Optat quidem, ut communis hæc oratio ab omnibus simul eodemque tempore ad pulsum campanæ observetur; sed tamen si ob domesticum impedimentum haberi eo tempore nequeat, nequaquam tamen omittatur: sed horâ proxime sequenti instituatur, atque ad quadrantem saltem duret.

Hoc pium ac salutare Caroli institutum multum laudans Gregorius XIII. atque desiderans, ut illud etiam extra Diœcesim Mediolanensem longe lateque diffunderetur, plures indulgentias huic orationis exercitio incumbentibus elargitus est; quæ Bulla Indulgentiarum una cum prædicta epistola Pastorali refertur in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *part. 7. pag. 906.* & sequentibus, edit. Lugdunensis anni 1683.

Deinde sequuntur *Instructiones pro oratione sine intermissione*, non minus pie ac salutares; ubi inter calamitates, quarum causâ hæc oratio habetur, reponit hanc: " Pro „ persecutionibus & damnis, quæ ab hæ„ reticis *Gallia* & *Belgium* sustinent, cum „ tot animarum detrimento, sanctique no„ minis Dei dedecore „.

Quidni ergo jure merito plures civitates, atque præ ceteris hæc Lovaniensis hunc

hunc in Patronum assumant; eumque speciali cultu, & fiduciâ colant & invocent, qui etiam vivens Belgii nequaquam oblitus est, & cujus precibus forsan debemus, quod in Catholica fide conservati simus.

XII. Quia vero tempore Adventus, & Quadragesimæ præcipue populus debet a suis Pastoribus instrui, & ad pietatis exercitia excitari; epistolas Pastorales per universam suam Diœcesim misit, populoque prælegi jussit, quibus mysteria hisce temporibus præcipue recolenda proponit; variaque Christianæ pietatis opera, quibus tempora illa utiliter traducantur, præscribit; quæ lectu dignissimæ cum aliis multis instructionibus, & epistolis Pastoralibus, in citatis Actis referuntur.

XIII. Muneris ergo Episcopalis est, nihil omittere quominus populus sibi commissus sciat ea, quæ necessaria sunt, ut salutem æternam assequi, & pœnas æternas evadere queat: possitque ipse, consummatione sui cursus instante, dicere ad gregem sibi commissum ad exemplum Apostoli: *Vos scitis quomodo nihil subtraxerim utilium, quominus annuntiarem vobis, & docerem vos publice, & per domus .... nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum, & ministerium verbi, quod accepi a Domino Jesu, testificari Evangelium gratiæ Dei.* Act. c. 20. v. 18. 23. 24.

CAPUT XI.

Nullus sine auctoritate Episcopi publice prædicare potest.

1. *Olim nullus, nisi ex* speciali *commissione Episcopi, Verbum Dei populo annuntiare poterat.*
2. *Sicuti cura animarum, ita auctoritas prædicandi ab Episcopo in inferiorem Clerum diffunditur.*
3. *Synodus Tridentina supponit, neminem posse annuntiare publice Verbum Dei, nisi auctoritate Episcopi.*
4. *Episcopus legitime impeditus deputat Concionatorem, qui ejus vices suppleat in Ecclesia Cathedrali; non obstante etiam consuetudine* immemoriali.
5. *Secus fit in Ecclesiis Cathedralibus, quæ simul sunt Parochiales.*
6. *Etiam Parochi auctoritate Episcopi Verbum Dei annuntiant.*
7. *Olim auctoritas concionandi in omnibus Presbyteris erat revocabilis ad voluntatem Episcopi.*
8. *Aliud hodie obtinet respectu Parochorum; & quare?*
9. *Episcopus nequit hodie pro libitu Parochum suspendere a concionibus.*
10. *Parochis legitime impeditis, aut non sufficientibus, Episcopi est mittere Concionatores.*
11. *Episcopi quoque est mittere Concionatores pro Adventu, & Quadragesima, etiamsi esset contraria consuetudo.*
12. *Consuetudo tamen* immemorialis *potest nominationem Concionatorum ad alios, etiam Laicos transferre.*
13. *Quæ de nominatione Concionatorum dicta sunt, probantur per Arresta Regia, & notoriam praxim Belgii.*
14. *Jus nominandi Concionatorem est simile juri patronatus ad Beneficia Ecclesiastica.*
15. *Super approbatione Regularium magna fuit inter Patres Concilii Tridentini concertatio.*
16. *Distinctio facta est inter Regulares concionantes in* Ecclesiis suorum Ordinum, *& concionantes in Ecclesiis* non suorum Ordinum.
17. *Hæc distinctio non placuit Episcopo Felusano; eique in oratione publica multa opposuit.*
18. *Juxta Decreta Synodi Tridentinæ nequeunt Regulares etiam in Ecclesiis* suorum Ordinum *sine tacitâ saltem Episcopi licentiâ concionari.*
19. *Praxis S. Caroli circa licentiam concionandi indulgendam Regularibus in Ecclesiis* suorum Ordinum.
20. *Synodus Bituricensis requirit licentiam Episcopi, ut Regulares concionari possint in* Ecclesiis suorum Ordinum.
21. *Facultas concionandi data Secularibus, aut Regularibus non habentibus Beneficia Curata, potest pro arbitrio Episcopi restringi, ac etiam revocari.*

22. *Pa-*

22. *Parochi ad concionandum admittere non possunt Regulares, nisi exhibitâ licentiâ Ordinarii in scriptis.*
23. *Episcoporum est intendere Concionatoribus, nec Judices Regii impedire eos possunt in capienda informatione super doctrina ab illis proposita.*
24. *Propositio, quæ Judicibus Regiis attribuit potestatem approbandi Concionatores in defectum Episcopi, censurata.*

I. NUm primis Ecclesiæ seculis soli Episcopi sermonem ad populum habuerint, a multis in controversiam, & quæstionem revocatum fuit. Illud equidem expeditum est, prædicandi munus pleno jure exercere, tamquam potiorem Apostolici muneris partem, Episcoporum esse proprium; neque illud unquam Presbytero, aut Diacono, aut cuivis de Clero sine Episcopi auctoritate licuisse. Quod observans Balsamon ad Canonem 64. Trullanum ait: " Populum Domini docere, „ & divina Decreta interpretari, *solis* „ *Antistitibus* a divinâ Spiritus gratiâ con„ cessum est, & eis quibus ab his permis„ sum est„.

Et ad Canonem 19. Trullanum notatum vult: " Quod populum docere *solis* „ Episcopis datum est, & magnæ Eccle„ siæ Doctores Patriarchæ jure docent„: hoc est, ex commissione, & auctoritate Patriarchæ.

Ita ex commissione Valerii Hipponensis Episcopi S. Augustinum adhuc Presbyterum ad populum sermonem habuisse, testis est Possidius in ejus vita *cap.* 5. Et de S. Chrysostomo in ordine Presbyteratus constituto refert Palladius: " Agebat „ *vices Episcopi* in prædicatione verbi „ Dei, omniumque corda mirabili facun„ diâ Scripturarum dulcedine ornatâ ad „ se rapiebat„.

II. Quemadmodum enim omnis animarum cura, & Sacerdotii plenitudo penes Episcopos, atque ab his in inferiorem Clerum diffunditur; ita quoque prædicandi auctoritas, quæ Sacerdotii, & pastoralis officii præcipua portio est, tota & plenarie penes Episcopos est, atque ab his in alios inferiores ministros diffunditur; qui, nisi auctoritate ab Episcopo acceptâ, id muneris obire non possunt.

Unde Synodus Lateranensis sub Innocentio III. in *cap.* 15. ;; *De Offic. Ordinarii*; & renovatur a Synodo Tridentinâ *sess.* 5. *cap.* 2. *de Reformat.* advertens, " Episcopis non sufficere, *per seipsos* mi„ nistrare populo verbum Dei maxime per „ amplas Diœceses, & diffusas, generali „ Constitutione sancivit, ut Episcopi vi„ ros idoneos ad sanctæ *Prædicationis* of„ ficium salubriter exequendum assumant, „ potentes in opere, & sermone, qui ple„ bes sibi commissas *vice ipsorum* (cum „ per se iidem nequiverint) solicite visi„ tantes, eas *verbo* ædificent, & exemplo„.

III. Et Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 4. *De Reformat.* mandat: " ut in „ Ecclesia sua ipsi Episcopi *per se*, aut si „ *legitime* impediti fuerint, per eos, quos „ ad *Prædicationis munus assument;* in aliis „ autem Ecclesiis per Parochos, sive iis „ impeditis, per alios *ab Episcopis*, im„ pensis eorum, qui eas præstare vel te„ nentur, vel solent, deputandos in civi„ tate, aut in quacumque parte Diœcesis „ censebunt expedire, &c.„.

Supposuit ergo Synodus Tridentina Episcoporum proprium esse, verbum Dei populo annuntiare; neque alios id nisi ex auctoritate, & missione ab Episcopis acceptâ, præstare posse.

IV. Et quidem in Ecclesia sua propria Cathedrali, si Episcopus *legitime* impeditus *per se* prædicationis munere fungi nequeat, ipsius est Concionatorem eligere, & deputare; & ita quidem, ut nec Canonici sive Capitulum, nec alius quispiam illius deputationi se immiscere queat; tametsi etiam essent in possessione *immemoriali* deputandi Concionatorem; quam sustulisse Synodum Tridentinam non semel respondit S. Congregatio, uti refert Fagnanus ad *cap.* INTER CETERA ;; *de Off. Ordinarii*.

Neque quidquam hac in parte exemptio Capituli juvare potest: atque ita pro Episcopo Catalaunensi contra Capitulum licet exemptum judicavit Senatus Parisiensis, teste Renato Choppino *Lib.* 1. *de S. Pol. tit.* 5. *num.* 8.

V. Si tamen Cathedralis simul sit Parochialis; atque in ea soleat per Parochum ver-

verbum Dei, quemadmodum in aliis Ecclesiis Parochialibus annuntiari, exceptis quibusdam diebus solemnioribus Episcopo reservatis, eo casu circa deputationem Concionatoris observandum, quod Synodus Tridentina circa deputationem Concionatorum in aliis Ecclesiis, quam Cathedralibus, decrevit.

VI. Vult itaque, ut Episcopi *legitime* impediti, aut non sufficientes, ut *per se* toti suæ Diœcesi verbum Dei annuntient, id præstent in aliis Ecclesiis distinctis a Cathedrali per *Parochos*.

Hinc patet, Parochos *vice* quodammodo, & *auctoritate Episcopi* verbum Dei annuntiare.

VII. Et sane si pristinam Ecclesiæ disciplinam attendamus, nemo Presbyterorum concionari sive verbum Dei populo annuntiare poterat, nisi ex *speciali* commissione Episcopi; idque *dependenter* ab ejus voluntate, & nutu; adeo ut penes Episcopum esset libera facultas, auctoritatem concionandi, quando ei visum esset, renovare; at hodie postquam officia, & ministeria Ecclesiæ in Beneficia, ac Dignitates transivere, non eadem mansit Episcoporum auctoritas seu libertas.

VIII. Parochi quippe, aliique Beneficia curata possidentes, vi suorum Beneficiorum juxta modernam disciplinam jus *quasi ordinarium*, & perpetuum accipiunt; ita ut, titulo sui Beneficii jure *proprio*, & *ordinario* exerceant ea omnia, ad quæ vi sui Beneficii obligantur.

Itaque Parochus, ceterique Beneficia curata possidentes, accipiunt quidem, etiam secundum hodiernam disciplinam, institutionem Canonicam, atque curam animarum ab Episcopo; atque eatenus jus concionandi, quod præcipue ad curam animarum pertinet, ab Episcopo in ipsos derivatur; at institutione seu *curâ animarum* semel acceptâ, jam jure sui Beneficii, quod est jus *perpetuum*, functiones Beneficio suo annexas persolvunt.

IX. Sicut ergo Episcopus non potest illum, spectatâ modernâ disciplinâ, pro libitu, nullo juris ordine servato, privare Beneficio; ita nec liberum est Episcopo, pro suo arbitrio suspendere, aut impedire a functionibus Beneficio suo essentialiter annexis, qualis est, Verbum Dei populo annuntiare.

Quod etiam non obscure innuit Synodus Tridentina, dum vult, ut Episcopi legitime impediti, in aliis Ecclesiis a Cathedrali distinctis, per *Parochos* divinam legem annuntient; *his* autem *impeditis*, *per alios ab ipso deputandos*: sat indicans, Episcopos debere *Parochis* tamquam *Ordinariis*, sed subalternis Verbi Dei præconibus, permittere ejusdem prædicationem; neque aliis eam posse committere, nisi dum ipsi *Parochi* legitime fuerint impediti.

X. Parochis autem *legitime* impeditis, Episcopi est deputare, & eligere Concionatores; idque per totam Diœcesim; & quidem impensis eorum, qui eas præstare tenentur, vel solent.

Unde etiam hodie ex Decreto Concilii Tridentini, Episcopus habet fundatam intentionem deputandi, & mittendi Concionatores, qui in civitate, aut in quacumque parte Diœcesis annuntient Verbum Dei, *Parochis impeditis*, aut *insufficientibus*, ut illud *per se* pro necessitate populi annuntient.

XI. " Hinc cum Episcopus Miletensis
„ providere voluisset (ait Fagnanus loco
„ citato *num.* 25.) de Concionatore in
„ suburbio Victoriosæ subditis suis, &
„ Officiales ipsius, consulto prius magno
„ Magistro Petro de Monte, respondissent
„ electionem dicti Concionatoris *non spe-*
„ *ctare ad Episcopum*, sed ad *eos*, *qui elee-*
„ *mosynam Concionatoribus ex bonis Uni-*
„ *versitatis ministrant*, Episcopo super hoc
„ declarationem postulante, S. Congrega-
„ tio censuit: Electionem Concionatoris
„ *ad Episcopum* pertinere ex Decreto Con-
„ cilii „. *cap.* 4. *sess.* 24.

Quin, etsi populus, aut alius ex consuetudine *non immemoriali* eligeret Concionatorem, qui certis diebus Verbum Dei annuntiet, posset nihilominus Episcopus, non obstante hac consuetudine, Concionatorem deputare, uti sæpius resolvit S. Congregatio apud Fagnanum *num.* 27. & 31.

XII. Sed si ex consuetudine *immemoriali* ad populum, Capitulum, Parochum, aliosve hujusmodi electio, sive designatio spectet, ea servanda erit; nec ad Episcopum eo casu deputatio Concionatoris in Eccle-

sia

sia non Cathedrali spectabit: " quia, inquit Fagnanus *num*. 28. Concilium Tridentinum *sess*. 24. *cap*. 4. *de reformat*. non sustulit consuetudinem *immemorialem*, secundum quam facultas nominandi Concionatorem in Ecclesiis *non Cathedralibus*, alii, quam Episcopo competeret, ut sæpius fuit resolutum ".

Refert Carolus Fevretius in tractatu suo *de Abusu lib*. 3. *cap*. 4. §. 22. esse plura Regiorum Tribunalium Arresta, quibus declaratum fuit, liberum esse Episcopis mittere Concionatores ad concionandum per Adventum, & Quadragesimam in Ecclesiis suarum respective Diœcesium, quibus locorum incolæ obligabuntur dare hospitium & victum.

XIII. Et in specie, cum circa annum 1655. Episcopus Augustodunensis misisset ad quamdam suæ Diœcesis civitatem Concionatorem ex Minimorum Ordine ad concionandum per Adventum: ipseque civitatis Magistratus ipsi hospitium, & alimenta recusaret; Episcopus, junctis sibi commissariis Cleri Gallicani, recurrit ad Consilium privatum Regium: ubi dictum fuit, ut dictus Magistratus, & Syndicus Cleri Gallicani contestarentur; ac interim per provisionem conformiter ad Arresta de 30. Martii 1635. & 26. Augusti 1639. Concionatores, qui mitterentur ad concionandum in dicta civitate consuetum hospitium, & victum acciperent. Cumque Episcopus ulterius pro definitiva urgeret; & ipse Magistratus civitatis affirmaret, se esse in possessione *immemoriali* præsentandi Concionatores pro Adventu, & Quadragesima ipsi Episcopo: die 17. Decembris ejusdem anni 1655. decretum fuit, ut Magistratus, & Incolæ illius civitatis probarent *intra tres menses*, se esse in possessione *immemoriali* nominandi, & præsentandi dictos Concionatores Episcopo; salvâ Episcopo probatione contrariâ; interim per provisionem, & sine præjudicio juris alterutrius in principali, declaravit Episcopum esse manutenendum, & defendendum in jure eligendi, & mittendi Concionatores, quibus prædicti incolæ tenebantur hospitium, & victum præbere; nec non permittere solitam quæstuationem. Quæ sententia provisionalis postmodum in definitivam transivit; uti latius in Actis Gallicani refertur *tom*. 1. *tit*. 2. *cap*. 8.

Hic duo, quæ supra diximus, Regio Arresto decisa videmus. Primum, Episcopum de jure habere fundatam intentionem eligendi, ac mittendi Concionatores per totam suam Diœcesim, qui, Parochis legitime impeditis, aut insufficientibus, Verbum Dei annuntient.

Secundum, quod consuetudo seu possessio immemorialis possit jus Concionatores eligendi, & nominandi transferre non tantum in Capitula, Parochos, aliosve Ecclesiasticos, sed etiam in Laicos; quod aperte supponit sententia provisionalis 17. Decembris anno 1655. prolata; atque in terminis pro Æditais judicatum refert Du-Fresne in libro, cui titulus *Journal des Audiences tom*. 1. *lib*. 1. *cap*. 18., & probat notoria Belgii praxis; quæ electionem, & nominationem Concionatoris passim ad Parochos, Capitula, Æditaos, aliosve, pro varia locorum consuetudine transtulit.

XIV. Hæc porro Concionatoris electio seu nominatio, est instar juris Patronatus ad Beneficia Curata; quod & Laicis competere potest. Unde sicuti præsentatus a Patrono sive Ecclesiastico sive Laico se functionibus pastoralibus immiscere nequit, nî prius ab Episcopo curam animarum acceperit; ita & nominatus seu electus in Concionatorem, debet ab Episcopo concionandi licentiam obtinuisse: neque in vim hujusmodi consuetudinis immemorialis aliud competere potest sive Ecclesiasticis sive Laicis, quam eligere Concionatorem unum ex approbatis ab Episcopo; vel sub illa clausula, modo licentiam obtineat.

Certum enim est, nec quisquam in dubium vocat, nullum Presbyterum, aut Clericum secularem, nisi Beneficium Curatum habeat, sine approbatione, & expressa licentia *Ordinarii loci publice* concionari posse.

XV. Quoad Regulares, ob varia, quæ prætendebant sibi a Summis Pontificibus indulta in hac materia privilegia, non exigua fuit inter Patres Concilii Tridentini concertatio; de qua videri potest ejusdem Concilii historia a Pallavicino conscripta *lib*. 7. *cap*. 4.

XVI. Post hanc concertationem tandem

Sess. 5.

Sess. 5. *cap.* 2. *de reformat.* quoad licentiam ab Ordinario obtinendam, distinctio aliqua facta est inter facultatem concionandi in Ecclesiis *suorum Ordinum*, & Ecclesiis *non suorum Ordinum*, ut scilicet " Regulares cujuscumque Ordinis, nisi a Superioribus suis de vitâ, moribus, & scientiâ examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentiâ etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum*, prædicare non possint: cum qua licentia *personaliter* se coram Episcopis *præsentare*, & ab eis *benedictionem petere teneantur*, antequam prædicare incipiant. In Ecclesiis vero, quæ *suorum Ordinum non sunt*, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam *Episcopi licentiam* habere teneantur; sine qua in ipsis Ecclesiis *non suorum Ordinum* nullo modo prædicare possint. Ipsam autem licentiam Episcopi gratis concedant ".

" Si vero (pergit Synodus) quod absit, Prædicator errores, aut scandala disseminaverit in populum, etiamsi in Monasterio sui vel alterius Ordinis prædicet; Episcopus ei prædicationem interdicat. Quod si hæreses prædicaverit; contra eum, secundum juris dispositionem, aut loci consuetudinem procedat; etiamsi Prædicator ipse generali vel speciali privilegio exemptum se esse prætenderet. Quo casu Episcopus auctoritate Apostolicâ, & tamquam Sedis Apostolicæ delegatus procedat ".

XVII. Hoc decretum, in quantum Regularibus permittit prædicare in Ecclesiis *suorum Ordinum*, ex sola Superiorum licentia ipsi Episcopo *simpliciter* præsentanda, & *benedictione* ab ipsis *petitâ*; & insuper Episcopis prædicationem Regularibus interdicendi potestatem demum facit, dum Prædicator errores, aut scandala in populum disseminaverit: nonnullis e Patribus Tridentinis, atque præ ceteris Brachio Martello Episcopo Fesulano mire displicuit; aiebatque publice in cœtu Patrum super discussione hujus decreti instituto 15. Aprilis anno 1546. " Acerbe se angi, quod liberum esset Regularibus, neque *missis*, neque *vocatis*, suis in Cœnobiis per Episcoporum Diœceses concionari. *Quod*, exclamavit, *quidnam est aliud, o Patres, nisi permittere, ut lupi non per ostium, sed aliunde ingressi ovile perturbent?* Deinde eosdem per Deum, ac Superos obsecrare non destitit, ne id paterentur: si abnuerent, se pro sua virili parte caussam sustentaturum, provocantem ad cœleste Tribunal, apud quod contestabatur, se insontem in eo esse, & super illos populorum crimen, ac sanguinem abiturum. " Hæc Pallavicinus loco citato *num.* 3.

Deinde in generali Congregatione habita 10. Maii rursus prolixâ oratione coram Patribus, idem vehementissime urgere perrexit, atque ipsos Regulares de privilegiis suis contra auctoritatem Episcoporum gloriantes alloquens, ait: " Nolite nos ita tardo ingenio existimare, ut ista sophismata sive paralogismata non intelligamus, putemusque vos *vestris in Monasteriis non populo nostro*, sed *Fratribus vestris tantum*, aut tectis, & parietibus esse concionaturos. Nolite adeo inhumaniter, ne dicam irreverenter cum sanctissimis Episcopis agere, ut *nostras plebes* docere *sine permissu*, & *consilio* nostro cogitetis ".

His contendebat Antistes ille, nec in Monasteriis *suorum Ordinum* permittendum esse Regularibus *sine licentia Episcoporum* concionari: cum non minus in Ecclesiis suorum Ordinum, quam non suorum Ordinum, populum Episcoporum curæ commissum doceant.

Post hæc prosequitur Fesulanus: " Additum est nescio quid de coërcendis his, qui in concionando a fide aberraverint. Hic ergo jam illud, quod notissimum est, non disputabo, quam non sit facile errantem aliquem, & perniciosa docentem redarguere; propterea quod non solum habent isti tot latebras, tantosque recessus, ut etiam deprehensi facile elabantur: sed veniunt ita sæpe ad fallendum instructi, atque artificiosâ concionandi ratione, ut vel eruditissimas quasque aures, atque attentissimas non magno labore fallere, atque in dicendo præteriri possint. Sed quæro, utrum tandem ad ulciscendas oves nostras, an ad custodiendas vocati simus. *Pascite*, nobis dictum est, *gregem*, & *custodite*, *non vindicate*. *Mihi* enim *vindicta*, & *ego* " *retri-*

„ *retribuam*, atque *occisarum* ovium a no- „ bis, non occidentium luporum sanguis „ requiretur „.

Hæc & plura Fesulanus Antistes in oratione coram Patribus Tridentinis pronuntiatâ, & insertâ *tom.* XIV. *Concil. col.* 1636. sub hoc titulo, *Brachii Martelli Florentini, Episcopi Fesulani sententia, quâ declarat, Regulares sine licentia Episcoporum, nec in Monasteriis, nec extra Monasteria debere fungi officio prædicandi.*

XVIII. Et licet Patribus Tridentinis tunc visum haud fuerit postulatis hujus Episcopi per omnia consentire, eamque distinctionem inter facultatem concionandi in Ecclesiis *suorum Ordinum*, & *non suorum Ordinum* omnino tollere; his tamen, aut similibus rationibus indubie effectum est, ut *Sess.* 24. *cap.* 4. *de reformat.* habita 11. Novemb. 1563. cum jam numerus Episcoporum esset frequentior, & temporum conditio convenientior, decretum sit, ut " Nullus secularis, sive Regularis, etiam „ in Ecclesiis *suorum Ordinum*, *contradi-* „ *cente* Episcopo, prædicare præsumat. Quo Decreto, si cum Decreto priori combinetur, omne *in effectu*, quod Fesulanus optabat, haberi poterit.

Cum enim ex Decreto *Sess.* 5. *cap.* 2. *de reformat.* Regulares priusquam concionari incipiant, etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum*, ab Episcopis benedictionem petere debeant; & vi posterioris Decreti non possint in Ecclesiis suorum Ordinum, *contradicente* Episcopo, prædicare, nonne in potestate Episcoporum est, efficere, ut nemo Regularium, etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum* concionetur, de cujus vita, moribus, doctrina, & sufficientia non sint plene instructi; & quem ad id muneris saltem tacite non approbaverint?

XIX. Id sane obtinebunt Episcopi, si ad exemplum S. Caroli statuant: " Ne „ patiatur Parochus, cujusvis Ordinis Re- „ gulares in *Ordinis sui Ecclesiis*, intra „ fines Parochiæ suæ sitis, concionem ha- „ bere, nisi ex *scripto testimonio* perspe- „ xerit, eos muneris hujusmodi in illis „ Ecclesiis obeundi causâ, *se ad Episco-* „ *pum* cum concionandi facultate, quam „ a Superioribus suis ipsi obtinuerint, „ *contulisse*, & *benedictionem*, ut Triden- „ tino Concilio cautum est, ab *eodem* „ *petiisse* „. In Concilio Mediolan. III. *cap.* 3.

Hoc quippe pacto fiet, quod nullus Regularis etiam in *Ecclesiis suorum Ordinum* concionetur, de quo non constet, eum se præsentasse Episcopo, & benedictionem ab eodem petiisse; adeoque in Episcopi potestate fuisse, ei quoad conciones habendas contradicere, si de ejus moribus, & doctrina non satis sit instructus; quâ contradictione vi Concilii Tridentini fit, ut nec in *Ecclesiis suorum Ordinum* concionari queat; adeoque si Episcopus benedictionem impertiatur, testimoniumque illius annuat, neque contradicat, an non sat aperte censebitur illum Regularem, saltem *tacite*, ad concionandum approbare, & licentiam concedere? præsertim quia simplex Episcopi contradictio, nullâ expressâ contradictionis causâ, tam in secularibus, quam in Regularibus Beneficium Curatum non habentibus sufficit; eo quod horum concionandi potestas tantum sit *Vicaria* seu *delegata*, quam ad nutum revocari posse apud omnes in confesso est. Unde sine ulla hæsitatione ait Zypæus in jure novo *tit.* 1. *num.* 10. " Episcopo contradicente „ etiam *non dictâ causâ* (quamvis sine „ causa id facere non debeat) nemo præ- „ dicare potest, *quantumvis exemptus*, „ *quovis privilegio*, & appellatione non „ obstante „.

XX. Nullatenus proinde a mente Synodi Tridentinæ aberrasse videntur Patres Synodi Bituricensis anni 1584. *tit.* 3. *can.* 4. decernendo, ut " Regulares cujuscumque „ sint Ordinis prædicare non præsumant, „ etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum*, nisi „ prius examinati, & approbati a suo Su- „ periore, & *impetratâ* ab Episcopo, aut „ ejus Vicario benedictione, & *licentiâ* „. Tacitâ nimirum *licentiâ*; quæ data intelligitur, dum benedictione impertitâ, non contradicendo, ad concionandum dimittitur.

XXI. Ulterius cum facultas concionandi seu Regularibus, seu secularibus non habentibus Beneficium Curatum concessa, duntaxat sit delegata, & Vicaria, ea ad libitum revocari, restringi, & modificari, adinstar jurisdictionis delegatæ, potest.

XXII. Hac de causa præcipiunt passim, Syno-

Synodi, & frequenter Episcoporum Decretis renovatum fuit, ut Pastores neminem in Ecclesiis suis concionari permittant, nisi de *licentia Ordinarii* in *scriptis* prædocuerit. Synod. Mechl. P. II. *tit.* 11. *cap.* 1. Gand. *tit.* 10. *cap.* 1. Namurcensis an. 1659. *tit.* 10. *cap.* 1. &c.

XXIII. Porro sicuti etiam ad Episcopum sive Ordinarium spectat principaliter munus prædicandi, populumque instruendi; atque inferiores quodammodo tantum *vices* ejus suppleant; eique adjutores sint, & ab ipso missionem, ac licentiam accipiant; ipsius quoque est invigilare, atque intendere, num officio in nullo desint; sed diligenter instructioni populi incumbant, eique sincerum, & conveniens spirituale Verbi divini pabulum porrigant; eosque, si in eo delinquant, corrigere, & punire.

Quapropter cum Senatus Burdigalensis interdixisset Episcopo Vasatensi, inquirere in doctrinam inter concionandum propositam, causâ ad Consilium privatum Regium devolutâ, Rex, cassato dicto Burdigalensis Senatus Decreto, inhibuit tam prædicto Senatui Burdigalensi, quam aliis Senatibus, & Judicibus Laicis, ullo titulo, aut prætextu esse impedimento Prælatis in capienda informatione super *doctrina* in concionibus, sive a Secularibus, sive Regularibus proposita, ipsam religionem concernente.

Similiter inhibitio Regia facta fuit an. 1657. Parlamento Parisiensi, & ceteris omnibus, cognoscendi de materia doctrinæ, missionibus Concionatorum, approbationibus Confessariorum, & aliis materiis mere spiritualibus, & per sententiam Consilii Sanctioris rursus confirmatum fuit. Referuntur hæc Aresta, & Decreta in Actis Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 20. 22. 23. & 24.

XXIV. Et inter propositiones, quas anno 1656. 10. Archiepiscopi cum 73. Episcopis, plurimisque Abbatibus, aliisque Prælatis Conventum generalem Cleri Gallicani constituentes, tamquam temerarias, scandalosas, falsas, erroneas, in hæresim, & schisma inducentes, Sedi Apostolicæ, Conciliis tum Œcumenicis, tum Provincialibus, & præcipue Sacro Tridentino, & Ordini Episcoporum Apostolico contrarias, & injuriosas, Ecclesiasticæ Hierarchiæ destructivas, respective damnarunt, erat hæc: " Regulares Mendicantes petere possunt licite a Judicibus secularibus, ut injungant Episcopis, quatenus ipsis mandata concedant ad prædicandum in Adventu, & Quadragesima: quod si renuant facere Episcopi, Decretum Judicum secularium *tantumdem valet*, ac *si permissio dictis Religiosis concessa* fuisset ".

Quin tamen interdum Magistratus Regii procedere, atque informationes sumere possint contra Concionatores seditiosa, aut scandalosa in populum spargentes, quæ magis ad emotionem, & seditionem, quam ad pietatem, & debitam erga Superiores, & Magistratus observantiam plebem excitare possent, non est dubium. (*a*)

Unde cum quidam Parochus in urbe Parisiensi aliqua admodum seditiosa, quæ populum contra Magistratus incitare, & commovere nata erant, in concione dixisset, per sententiam Senatus Regii decreta fuit dicti Parochi incarceratio, quoadusque aliter per Curiam esset statutum, 11. Junii 1590. Rursus 8. Martii 1591. injunctum fuit per Senatum Regium ad instantiam Procuratoris Regii omnibus Concionatoribus, ne in suis concionibus utantur discursibus seditiosis, qui populum ad emotionem excitare possent, sub pœnâ quod adversus contravenientes pro casus exigentia procedetur; injungens una locorum Officialibus, ut manum adhibeant, atque in contravenientes secundum rigorem ordinationum procedant. Quæ omnia, aliaque plura latius referuntur in probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 29.

CA-

(*a*) Id quidem constat Litteris Patentibus, quas Henricus IV. Galliarum Rex dedit 22. Septemb. 1595. quæ in Commentarios Senatus Provincialis (*de Provence*) relatæ sunt.

CAPUT XII.

Episcoporum est pro populo orare; populum ad orationem excitare; preces publicas indicere, & dirigere; & abusus, si qui erepserint, tollere.

1. *Instantiam orationis præcipuum esse suum officium, crediderunt Apostoli: & quare?*
2. *Episcopi certam horam orationi destinare debent.*
3. *Episcopo præcipue incumbit sacrificii incruenti oblatio.*
4. *Quandonam specialiter Episcopus Missæ sacrificium offerre debeat.*
5. *Episcopus populum ad orandum excitare; modumque orandi docere debet.*
6. *Libellos precum examinare Episcopo incumbit.*
7. *Orationes publicas ex causa publica, & communi, Episcopi est indicere, & dirigere.*
8. *Episcopi est præscribere orationem* Quadraginta horarum, *& quomodo hanc instituerit Sanctus Carolus?*
9. *Non sufficit in hac oratione publice exponi* Venerabile; *sed præcipue incitandus populus ad solidam devotionem.*
10. *Preces publicas indicere ad Episcopum spectare sæpius declararunt Parlamenta Regia.*
11. *Precibus publicis annumerantur supplicationes, seu Processiones; basque indicere pertinet ad Episcopum.*
12. *Exemptio non impedit hac in parte auctoritatem Episcopi.*
13. *Episcopi est præscribere quomodo Processiones sint habendæ; & quæ in iis cavenda, aut observanda.*
14. *An Episcopus possit præscribere, ut in Processionibus Venerabile non circumferatur cum Imaginibus, aut Reliquiis Sanctorum?*
15. *Episcopi est componere controversias de* præcedentia, *quæ inter personas Ecclesiasticas in Processionibus oriuntur.*
16. *Hæ controversiæ* summarie *absolvi debent.*
17. *Interdum super his controversiis ad Tribunalia Regia recurritur.*
18. *Clerici tam Regulares, quam seculares ad publicas Processiones vocati accedere debent; & etiam compelli possunt.*
19. *Etiam exempti accedere tenentur.*
20. *Consuetudo nequidem immemorialis eximere potest Capitula Cathedralia ab accessu ad publicas supplicationes.*
21. *Episcopus mutare, aut etiam abrogare potest antiquas supplicationes.*
22. *Precibus publicis, quarum directio est apud Episcopum, annumerandum Officium Canonicum.*
23. *Episcopi est, Breviaria, Missalia, aliosque libros ad divinum Officium pertinentes, revidere, & emendare.*
24. *Correctio Breviarii Aurelianensis nuper ab Episcopo facta; & quæ hic observata.*
25. *Ubi est receptus ritus Romanus, observanda Bulla Pii V. & stilus Curiæ Romanæ.*
26. *Episcopus abusus circa Missæ Sacrificium corrigere debet.*
27. *De retentione particularium Breviariorum in variis Galliarum Diœcesibus.*

I. Apostoli convocantes multitudinem Discipulorum, dixerunt: *Non est æquum nos derelinquere Verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo, Fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, & sapientiâ, quos constituamus super hoc opus. Nos vero* ORATIONI, *& ministerio Verbi* INSTANTES *erimus*. Act. 6.

Ministerio ergo Verbi junxerunt Apostoli *instantiam orationis*; scientes, quam esset necessarium hanc illi jungere, si Prædicationis fructum in populo videre vellent; juxta illud quod postmodum dixit Apostolus: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus*. 1. Cor. c. 3. v. 7.

Hoc vero incrementum divinum quis suis precibus præcipue in populum attrahet, nisi is *qui ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis*; id est omnis Pontifex sive Episcopus? *Hebr. c. 5. v. 1.*

 Hinc

Hinc illud Apostoli ad Colossenses 1. v. 9. *Non cessamus pro vobis* ORANTES, & POSTULANTES, *ut impleamini agnitione voluntatis ejus in omni sapientia, & intellectu spirituali.*

II. Cum ergo "in Oratione, sanctisque „ meditationibus eos (Episcopos) frequen„ tes esse oporteat, (verba sunt S. Caro„ li in Concilio Mediolanensi IV. *parte* 3. „ *cap.* 1.) certam sibi horam quotidie su„ mant; quam in contemplationum divi„ narum studio, exercitationeque atten„ tissimis religiosæ mentis cogitationibus „ ponant. Quâ oratione *non sibi ipsis* „ *tantum* divini luminis illustrationem de„ poscant, sed etiam *pro fidelibus* suæ cu„ ræ commissis humiles preces fundant; „ *eorum peccata deplorando*, pioque gemi„ tu, & religiosâ supplicatione Deum „ orando, ut disjectis peccatorum nubi„ bus, pluviam, & rorem suæ divinæ „ gratiæ, ac misericordiæ effundat in hæ„ reditatem, & agrum Ecclesiæ suæ „.

Et Patres Concilii Tolosani an. 1590. " Orationibus, & meditationibus singulo „ quoque die, certis statisque horis in„ cumbant, quibus in cœlestium rerum „ contemplatione versantes, divinam sibi, „ suisque gregibus gratiam summâ & ve„ neratione, & contritione deprecabun„ tur „. *Parte* 1. *tit. De Episcopis.*

Idipsum & Concilium Narbonense an. 1609. Episcopis ardentissime inculcat: "ut „ quod, ait, in Fidelibus sibi commissis „ confractum, divinâ bonitate alligetur, „ quod languidum est sanetur, perditum „ reparetur, & quod bonum est conser„ vetur „.

III. Porro excellentior, & efficacior species orationis cum sit Missæ Sacrificium, hujus quoque celebratio præcipue ad Episcopum spectat. Nec primis Ecclesiæ seculis Presbyteris oblatio hujus Sacrificii concedebatur, nisi absente, aut impedito Episcopo; imo tam apparuisset insolitum, quod Episcopus diebus Dominicis festisque conventui Fidelium non præsedisset, verbum Dei non explanasset, aut Sacrificium non obtulisset, quam si Judex diebus juri dicendo designatis pro tribunali non sedisset.

Quare S. Gregorius volens exprimere magnitudinem dolorum, quos ex podagra patiebatur, scribit " se tantis podagræ do„ loribus affligi, ut vix in diebus Festis, „ usque ad horarum trium spatium surge„ re valeat, *Missarumque Solemnia* cele„ brare „. *Lib.* 8. *epist.* 35.

Non immerito proinde dixit Synodus P. I. Mechliniensis: " Inter ceteras Epi„ scoporum functiones non infimum locum „ habet *oratio* pro populo, & *communis* „ *Sacrificii oblatio*: de quibus si bonum „ habeant testimonium, non parum inde „ eis auctoritatis accedet „. *Tit. de Episcopis cap.* 3.

IV. Recte ergo Episcopos monuit S. Carolus in suo Concilio Mediol. IV. loco citato: " Missæ Sacrificium frequentius „ celebrare studeant. Dominicis vero, fe„ stisque diebus, ne id præstare omittant. „ Hoc vero ipsum facere curent crebrius „ in Ecclesiis, quam in privatis ora„ toriis „.

" Præterea Missæ Sacrificium facere stu„ deant illis diebus, quibus Ecclesiastica „ Beneficia conferent; & generalia Cle„ ricorum, qui initiandi sunt, & Confes„ sariorum examina habebunt, ceterasque „ denique graviores consultationes, & de„ liberationes inibunt „.

V. Nec tantum ipse pro se populoque suo multum orare debet, sed insuper populum ad orandum incitare, ipsumque orandi modum docere; nec non preces tum privatas præscribere, ac dirigere.

Quantâ curâ, & solicitudine S. Carolus populum sibi commissum ad orationis exercitium quotidianum excitaverit, paternoque affectu monuerit, ipsumque orandi modum docuerit, ejus Litteræ Pastorales eâ de re ad universos suæ Diœcesis Fideles missæ ostendunt, quarum compendium supra *cap.* 7. retulimus.

VI. Quia vero populus ad evitandas distractiones, & ad excitanda in se pia desideria, & affectum inflammandum uti solet certis libellis devotionis, aut formulis precationum, Episcoporum atque Pastorum est, invigilare in hujusmodi libellos, & precationum formulas, num ad solidam devotionem excitandam, & fovendam sint convenientes; utrum nihil sanæ doctrinæ, aut solidæ pietati contrarium contineant; utrum

utrum nihil superstitionis, aut ad eam inclinans sub specie pietatis misceatur.

" Libri, quibus preces variæ continen-
„ tur (ait Synodus Cameracensis P. I.
„ *tit.* 1. *cap.* 3.) plerumque falsis, fu-
„ perstitiosisque titulis asperguntur: ea
„ omnia *purgari* diligenter, & ad *proportio-*
„ *nem fidei reduci Episcoporum sedulitate*
„ præcipit Sancta Synodus „.

VII. Ad Episcopum quoque spectat, preces publicas, & communes instituere, ipsique populo præscribere, modumque in illis servandum constituere.

Hujusmodi preces publicas, & communes, non tantum pro calamitatibus, & periculis temporalibus Reipublicæ, aut populo imminentibus, sed vel præcipue ut spiritualia animarum pericula, & calamitates avertantur, instituere, exemplo Sancti Caroli, Episcopis incumbit; vel dum de aliquo negotio, a quo multarum animarum salus dependet, tractatur.

VIII. Et quidem de *Oratione* 40. *horarum*, quæ una eaque hodie vulgatissima Orationis *publicæ* species est, dicit Sanctus Carolus in Concilio suo Mediol. II. *tit.* 1. *dec.* 16. " Oratio, quæ *quadraginta hora-*
„ *rum* dicitur, ne ulla in Ecclesia extra
„ ordinem constituatur *sine Episcopi con-*
„ *cessu*. Isque eam ita sancte geri curet,
„ ut pii illius instituti ratio exigit „.

Ut autem hoc assequeretur, plura postmodum statuit in suo Concilio Mediol. IV. *parte* 2. *tit. Quæ ad Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum pertinent*; atque inter alia: " In iis solum Ecclesiis sive se-
„ cularibus, sive Regularibus fiat, celebre-
„ turve, in quibus Sanctissimum Sacra-
„ mentum asservatur: nec vero in iis
„ omnibus, sed in illis tantummodo, quas
„ *Episcopus statuerit*. Fiat autem in con-
„ spectu Sanctissimi Sacramenti; quod e ta-
„ bernaculo expositum, in majori, aliove,
„ *si Episcopus ita censuerit*, altari propa-
„ lam collocetur „.

Post hæc vult, ut non minus quam sex cerei, & tres lampades ante Venerabile luceant; nec plures quam decem cerei, aut 12. vel 13. lampades; *nisi Episcopus ex causa majorem luminum numerum permittat*. Deinde orationis initio cum Sanctissimum Sacramentum palam promovendum est, Clerus omnis ipsius Ecclesiæ superpelliceo indutus Sacerdoti Venerabile exponenti assistat; & si pauciores sint, quam sex in illa Ecclesia, aliunde advocentur; ut ne eo numero pauciores sint; hique *cum luminibus accensis*; tum homines itidem Parochiæ, in cujus Ecclesia finibusve oratio exponitur, præsertim Sodalitati Sanctissimi Sacramenti adscripti.

Dum illud in altari propositum est; interdiu duo Clerici superpelliceo induti, capite aperto ad altare semper assistant: quorum alter Diaconus saltem sit; noctu vero saltem unus, isque in sacro Ordine constitutus.

" Ad excitandam populi in statâ hac ora-
„ tione versantis pietatem, ait, hoc curetur,
„ ut aliquando, quo præsertim tempore,
„ quâve horâ frequens est Fidelium ad eam
„ concursus, *sermo*, *isque brevis*, ad *piæ*
„ *meditationis* studium inflammandum ap-
„ posite habeatur „.

Præterea vult ab Episcopo designari viros aliquos graves, pietatis spiritualisque vitæ amantes, qui in sua quique regione orationis hujus curam gerant, quo tempore illa celebratur. Qui inter cetera curabunt, ut oratio hæc per 40. horas *continenter* fiat: quem in finem Parochiam, in cujus finibus oratio habetur, in certas classes partientur, singulisque suas horas assignabunt; ut tamen feminæ noctu ad Ecclesiam non accedant: Et si noctu orantes deessent, Venerabile in tabernaculo reponatur.

IX. Hic in primis intelligant Episcopi, & Pastores, quibus instituendi, ac dirigendi hujusmodi publicas preces officium incumbit, non satis fuisse Sancto Carolo, uti hodie a nonnullis apprehendi videtur, ut Venerabile Sacramentum publice in Ecclesia exponatur; sed præcipue curæ fuisse, ut populus ad solidam, ac sinceram devotionem excitetur; atque preces illæ vero devotionis affectu agantur.

Insuper videmus, non dubitasse S. Carolum, ceterosque, qui ipsi in celebratione Concilii Provincialis astiterunt, quin publicæ hujus orationis institutio, & directio *ad Episcopos* spectaret.

Nec mirum, cum enim similes publicæ orationes populum præcipue concernant; atque

atque ad populi pietatem, & devotionem excitandam instituantur, quis naturalior earum director esse potest, quam Episcopus, cui totius populi cura, & directio in his, quæ ad pietatem, & religionem sunt, incumbunt.

X. Unde cum Magistratus, & Intendentes cujusdam Urbis suâ propriâ auctoritate ordinassent cantari solemniter *Te Deum laudamus*; ipsosque Ecclesiasticos ad id coëgissent, priusquam intervenisset Decretum Episcopi Diœcesani, factâ insuper inhibitione recipiendi Episcopale mandatum si quod daretur: Re delatâ per Episcopum ad Consilium Sanctius, per Arrestum Consilii 14. Decembris 1618. cassata fuit dicti Magistratus ordinatio; ipsique Ecclesiastici exonerati a mulcta per Magistratum comminata, cum inhibitione factâ Magistratui, imposterum quidquam statuendi, quod Ecclesiam concernit; aut turbaret Episcopum in functionibus suæ curæ. Refertur in Actis Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 5. *num.* 6. Et *num.* 7. (*a*) refertur Arrestum ejusdem Consilii Regii, quo 20. Novemb. 1643. declaratum fuit, Capitulum Burdigalense non debere recipere mandata, pro publica gratiarum actione, aliisque publicis precibus, quas Rex judicasset esse faciendas in Ecclesia Burdigalensi, ab alio, quam *Archiepiscopo*, *ejusque Vicario* generali in ejus absentia.

XI. Et *num.* 8. asseritur, per Senatum Parisiensem 8. Januarii 1647. declaratum, *Processiones generales*, *Te Deum*, aliasque *publicas Preces*, quæ fient ad instantiam Regis, indicendas esse per *Episcopum*, ejusve *Vicarium*, de quo Capitulum *gratiose* monebitur. Particulares vero preces ex communi Episcopi, & Capituli resolutione.

Hic precibus publicis, quarum indictio & directio Episcopo adjudicatur, annumerantur *Processiones;* utpote quæ & ad populi pietatem promovendam instituuntur.

His consonat resolutio S. Congregationis, quam ex Barbosa recitat Zypæus in Jure novo *Tit. de majoritate & obed. n.* 12. nimirum, Episcopum in indicendis *Processionibus publicis* non debere habere consensum Capituli, & quidem non obstante quasi possessione contrariâ, aut consuetudine.

XII. Neque Prælatum quantumvis exemptùm posse impedire Episcopum indicere *Processiones* in sua Ecclesia, judicavit Consilium Privatum, pro Episcopo Audomarensi 21. Aug. 1593. & 25. Septemb. eodem anno, contra Abbatem S. Bertini. Habetur sententia in Registro sententiarum Consilii Privati, quod incipit a prima Februarii 1591. fol. 25.

XIII. Nec indicere duntaxat Processiones, seu Supplicationes solemnes ad Episcopum spectat, sed etiam quâ viâ, & quo ducendæ & dirigendæ; item quo ritu, & formâ instituendæ; quæque in iis cavenda aut observanda sint.

Hac ratione mandavit in sua Synodo Diœcesana anno 1567. Archiepiscopus Cameracensis Archipresbyteris suis: " Ut solicite perspiciant in Ecclesiarum visitatione, " num non irrepserint aliqua superstitiosa, " & vana *in Processiones*. Ubi vero hujusmodi aliquid compertum habuerint, " volumus, ait, nobis nostrisque Vicariis " quamprimum denuntiari, ut ab omni " irre-

(*a*) In Galliis tamen, cum in civitate adsunt aut Gubernator, aut Legatus Generalis Provinciæ, vel Parlamentum, aut supremus vel Rationum, vel Subsidiorum Senatus, cautum est Edicto Regio, ut Episcopus cum eis conveniat de die, & hora, quibus *preces* & *processiones* fieri debent. Ecce verba Edicti, quod mense Aprili, an. 1695. datum est a Ludovico XIV. Francorum Rege.

Lorsque nous avons ordonné de rendre graces a Dieu, ou de faire des prieres pour quelque occasion, sans en marquer le jour & l'heure, les Archevêques & Evêques les donneront, si ce n'est que nos Lieutenans Généraux, & Gouverneurs pour nous dans nos provinces, ou nos Lieutenans en leur absence, se trouvent dans les villes ou la cerémonie devra être faite, ou qu'il y ait aucunes de nos Cours de Parlement, Chambres de nos Comptes, & Cours des Aydes qui y soient établies, auquel cas ils en conviendront ensemble, s'accommodant reciproquement a la commodité des uns, & des autres, & particulierement a ce que lesdits Prelats estimeront le plus convenable pour le service divin.

Observandum est in Edicto supponi, quod Rex independenter ab Episcopis habeat jus condicendi diem, & horam, quibus preces ab ipso imperatæ fieri debeant.

„ irreverentia repurgatis Ecclesiis, in ve-
„ ra pietate Fideles omnes contineamus „.

Eâdem fere ratione vetuere Episcopi Belgii in suis respective Synodis: " Ne „ in *Processionibus*, quas *dedicationum* vo- „ cant, *Venerabile Sacramentum* circumfe- „ ratur: eo quod ad hujusmodi Processio- „ nes populus magis spectandi, quam oran- „ di causâ accedere soleat „.

Et Synodus Mechlniensis P. II. *tit.* 14. *cap.* 2. & 5. " Imagines sacras seculari- „ ter comptas, nec in Templis, nec in „ *Processionibus* tolerent Episcopi, & quæ „ ad ornatum *Supplicationum* proponun- „ tur, ejusmodi sint, quæ oculos spectan- „ tium non offendant.... Numquam etiam „ Reliquiæ, vel Imagines in *Processioni-* „ *bus* deferantur, nisi per Clericos sacris „ initiatos, quantum fieri potest; neque „ tam longi itineris circuitu, ut aut po- „ puli devotio languescat, aut compota- „ tionibus, aliisque insolentiis occasio præ- „ beatur „.

XIV. Similiter licet *per se* inordinatum non sit, Imagines aut Reliquias Sanctorum una cum Venerabili Sacramento in *Processionibus* circumferre; *significantes*, ut ait Synodus Coloniensis anno 1549. *illos nunc cum ipso regnare, & triumphare in cœlis, qui vestigia ejus hìc in terris secuti sunt;* si tamen Episcopus videat, eam esse populi sui circa aliquas Sanctorum Imagines, aut Reliquias inordinatam devotionem, ut ex externo agendi modo fat appareat, honorem SS. Sacramento debitum ad Sanctorum Imagines potius, quam ad ipsum Venerabile referri; idque etiam non raro cum summo hæreticorum scandalo: poterit Episcopus præcipere, ne cum ipso Venerabili Sanctorum Imagines, aut Reliquiæ circumferantur.

Quod etiam pridem, ob illud indubie periculum, sæpius decretum fuit. " In „ solemni illa Processione, ait S. Carolus, „ in qua Sanctissimi Domini Corpus per ur- „ bem religioso cultu defertur, *ne Reli-* „ *quiæ illæ*, sed *illud solum*, ut *veteris* „ instituti, *Ecclesiæque Romanæ Matris* „ *consuetudinis est*, pio, religiosoque ap- „ paratu, solemnique celebritate feratur „. Concil. Med. IV. *part.* 2. *cap.* 4.

Similiter anno 1639. Synodus Namurcensis statuit: " Quando continget Venerabi- „ le Sacramentum deferri, nullæ aliæ Re- „ liquiæ, vel imagines Sanctorum deferan- „ tur.... in die vero Patroni sola ejus „ Imago, vel Reliquiæ deferantur „.

Quin & anno 51. decimi septimi seculi Maximilianus Henricus Archiepiscopus Coloniensis decrevit: " quod tametsi pium „ & laudabile sit, ut in communibus Pro- „ cessionibus, & supplicationibus, ac sta- „ tionibus deportentur Sanctorum (si quæ „ in Ecclesiis habentur) Reliquiæ, vel „ sola Imago Divi loci Titularis, in eis „ tamen Processionibus, & supplicationi- „ bus ubi SS. Sacramentum circumfertur, „ nullæ merito Sanctorum, vel Imagines „ vel Statuæ juxta S. Caroli Borromæi „ præscriptum (nisi pia multorum loco- „ rum consuetudo aliud postulet) depor- „ tentur; de qua tamen *consuetudine inte-* „ *grum erit nobis nostrove in spiritualibus* „ *Vicario generali, seu Decanis ruralibus* „ *cognoscere, an cum pietate verâ, & per-* „ *suasâ consistat* „.

Hinc patet, dictum Archiepiscopum desideraffe quidem, ut juxta S. Caroli præscriptum cum Venerabili Sacramento Sanctorum Imagines non circumferantur, aliquid tamen consuetudini in re de se minime inordinatâ detulisse; ita tamen ut sibi integrum esse declaraverit, judicare, num hìc & nunc consuetudo illa veram populi devotionem non impediat, nec ejus erga SS. Sacramentum reverentiam potius diminuat, quam promoveat.

Et merito; in his enim, quæ interdum devotioni congruere, subinde vero ob temporum circumstantias, & populi conditionem officere possunt, Episcoporum est invigilare, & judicare, quid conveniat; subditorum vero obedire, & judicio Episcopi se submittere; juxta illud Augustini in simili materia indifferenti: *Episcopo tuo in hac re noli resistere, & quod facit ipse, sine ullo scrupulo, vel disceptatione sectare.*

XV. Hæc plenam Episcoporum auctoritatem in indicendis, dirigendisque *Processionibus*, utpote publicis precibus populum spectantibus abunde evincunt; quam & Synodus Tridentina supposuit, dum *Sess.* 25. *cap.* 13. *De regularib.* voluit, ut " con- „ troversias omnes de præcedentia, quæ „ per-

„ persæpe maximo cum scandalo oriuntur „ inter Ecclesiasticas personas, tam Seculares, quam Regulares, cum in *Processionibus publicis*, tum in iis quæ fiunt „ in tumulandis defunctorum corporibus, „ & in deferenda umbella, & aliis similibus; Episcopus, amotâ omni appellatione, & non obstantibus quibuscumque, „ componat „.

XVI. Cum præcipue in hoc Decreto Synodus intendat obviare scandalis, quæ ex hisce controversiis nata sunt oriri, ni mox & indilate sistantur; compositio Episcopi eo maxime tendere debet, ut brevi manu, summarie, ac de plano, sine strepitu, & figura Judicii expediat universa, quemadmodum S. Congregationem declarasse fertur, quæ similiter declaravit, appellationem hic amotam duntaxat quoad effectum suspensivum; nequaquam vero quoad effectum devolutivum.

XVII. Quia vero interdum Episcopalis auctoritas hujusmodi controversiis diminuendis, ac sopiendis haud sat potens & efficax est, Regia nonnumquam accedit; quæstionesque super hisce controversiis ad Consilia Regia, præcipue si de possessorio agatur, frequenter devolvuntur; quod quotidiana praxi notius est, quam ut probari debeat. Et plura Regia Arresta in hac materia refert Renatus Choppinus *lib.* 2. *Monast. tit. ult. num.* 23.

XVIII. Addit deinde Synodus Tridentina: " Exempti autem omnes, tam Clerici Seculares, quam Regulares, quicumque, etiam Monachi, ad *publicas* „ Processiones *vocati* accedere compellantur, iis tantum exceptis, qui in strictiori clausura vivunt „.

Vigore hujus Decreti decisum esse testatur Stephanus Gratianus *Decis.* 232. *n.* 15. in Curia Episcopali Papiæ: " Monachos posse compelli ab Episcopo, & Censuris distringi, aut saltem pœnis pecuniariis, ut vadant ad Processiones publicas „.

XIX. Et Erasmus Choquier post Choppinum *de sacra Politia lib.* 2. *tit.* 6. *n.* 18. refert judicatum: " quod omnes, *quantumcumque exempti*, accedere tenentur ad „ Processiones consuetas, aut indictas pro „ bono publico vel honore „. *De jurisd. in exemptos part.* 2. *quæst.* 45. *num.* 109.

XX. Fuere quidem nonnulla Capitula Canonicorum, quæ titulo *immemorialis* consuetudinis, & possessionis se prætendebant, ab hac accedendi ad Processiones obligatione exemptos; sed observat Aloysius Riccius in *praxi sua Neapol.* hanc consuetudinem in Gallia esse reprobatam tamquam illegitimam, & irrationabilem. Et in specie Canonici Metenses, quantumvis exempti, declarati sunt non receptibiles ad prætendendum se non esse obligatos comitari suum Episcopum in publica supplicatione, per sententiam Senatus Parisiensis an. 1583. Similia duo alia Arresta contra Canonicos titulo *antiquæ possessionis* idipsum prætendentes, referuntur per Meynardum *lib.* 1. *Notab.* 44. *cap.* 5.

XXI. Hac eâdem auctoritate possunt Episcopi Processiones antiquitus institutas, ac multo tempore observatas, vel in totum abrogare, aut immutare, si in eas abusus irrepsisse viderint; nec tam ad excitandam devotionem, quam ad excessus committendos conducere perspexerint.

Hoc motivo Patres Synodi Coloniensis anno 1536. Processiones, quæ per agros, & campos peragebantur, abrogarunt, sive voluerunt, ut hæ Processiones de cetero intra septa Ecclesiarum religiose fierent, ac ut in templo, loco precationibus peculiariter dedicato, oretur Deus, habeaturque tum pius rei, ac tempori conveniens sermo commonitorius.

Rationem hujus desideratæ mutationis assignant, quod Processionum harum institutio rationem quidem habeat, nempe quod populus oret, *ut segetes ac fruges terræ a Domino conserventur*: " Verum ut „ alia plurima, inquiunt, ita & hic mos „ hominum malitiâ depravatus est, quod „ per occasionem talis deambulationis, „ quæ Deo placando erat instituta, pleraque scelera committantur. Quamobrem „ nobis satius videtur, ut hæ, aliæque supplicationes, ac Processiones, de cetero „ intra septa Ecclesiarum religiose fiant; „ ac ut in templo, loco precationibus peculiariter dedicato, oretur Deus, habeaturque tum pius rei, ac tempori „ conveniens ad populum commonitorius „ sermo „.

XXII.

XXII. Quin inter species orationis publicæ recensendum sit Officium Canonicum, sive Horarum Canonicarum solemnis persolutio, indubitatum est; ut proinde etiam hic cura Episcopalis invigilare debeat, num omnia rite, devote, ac recto ordine peragantur; nihilque solidæ devotioni, ac divini Officii majestati contrarium immisceatur.

XXIII. Quapropter non tantum in pristinis, sed etiam recentioribus, ac nostræ pene ætatis Synodis frequenter inculcatum Episcopis legitur, ut Breviaria, Missalia, Antiphonalia, aliosque ad Ecclesiasticum Officium spectantes libros diligenter examinent, & si quid superfluum, aut cultui divino indecens, aut minus dignum repererint, tollant.

Concilium Senonense decimo sexto seculo Lutetiæ Parisiorum sub Antonio a Prato S. R. E. Cardinale, nec non Senonensium Archiepiscopo, & Galliarum Primate celebratum, statuit: " ut Diœcesani „ statim post dissolutum præsens Concilium diligenter visitent Breviaria, Missalia, Antiphonalia, ac Sanctorum Legendas. Et quæ deprehenderint in illis „ superflua, aut non satis pro Ecclesiæ „ dignitate convenientia, ipsi continuo „ tollent, & resecabunt, & quæ viderint „ esse necessaria, adjicient „. *cap.* 1.

Similiter sub idem pene tempus, Patres Concilii Coloniensis attendentes " nonnulla in divinum Officium cæco quodam „ judicio invecta, judicarunt operæ pretium facturi, si Missalia perinde, atque „ Breviaria pervideri curarent, ut amputatis tantum superfluis, & quæ superstitiosius invecta videri possint, ea tantum, quæ dignitati Ecclesiæ & priscis „ institutis consentanea fuerint, relinquantur „. an. 1536. *part.* 2. *c.* 11.

Concilium quoque Mechliniense intelligens, quoniam in divino Officio quandoque " & potissimum in festis, quæ certis „ Diœcesibus propria sunt, in historiis „ quæ leguntur, & sequentiis Missarum „ quædam occurrunt, quæ subinde pios „ offendunt; statuit, ut curent Episcopi, „ & quod in eo officio purgandum videtur & corrigendum, expurgent & corrigant, aut loco officii hujusmodi jubeant Officium de communi cantari „.

Hisce addi possunt quæ in sua Synodo anno 1570. statuit Episcopus Namurcensis Antonius Havetius, qui Concilio Tridentino interfuit, titulo *de sacra Eucharistia, & divini Officii persolutione cap.* 8. " In „ divino Officio, ea tantum convenit decantari, vel legi, quæ solida sunt, & ad „ ædificationem faciunt tam proferentium, „ quam auditorum. Quare Ecclesiarum „ Rectores, & Præfecti diligenter advertant, an in suis Ecclesiis aliqua sint „ immixta Officio Ecclesiastico, *falsa, incerta*, vel *non verisimilia*: quæ si deprehenderint, ad nos deferant, ut eorum loco, *ex scriptura, vel veteribus, ac probatis scriptoribus solida substituantur* „.

Nullatenus proinde dubitarunt Episcopi, quin Breviariorum, aliorumque librorum ad divinum Officium spectantium visitatio atque correctio sibi incumberet.

XXIV. Hac auctoritate usus Episcopus Aurelianensis anno 1693. novam Breviarii Diœcesis suæ editionem, & emendationem procuravit.

In hac vero emendatione, seu correctione in primis observavit: " ut nihil in *Antiphonis*, nihil in *Versibus*, & *Responsoriis* sit insertum, quod ex *Scripturis sacris* non sit descriptum, ita ut (verba „ ejus sunt in præfatione Breviario correcto „ præfixa) in his omnibus vel Deus ipse „ nos alloquatur, vel verba suppeditet, „ quibus ipsum alloquamur. *Amica* enim „ *& familiaris* oratio est (ait S. Cyprianus Martyr, & Episcopus *lib. de orat. Dom.*) *Deum de suo rogare* „.

Ulterius in dicta præfatione exponit: " Optandum quidem esse, totam utique „ Scripturam unâ serie in Officiis divinis „ singulis annis legi potuisse: sed, ait, „ cum plura contineat, quam ut integra „ hoc temporis spatio legatur; id saltem „ effecimus, ut ex Scripturæ lectionibus „ nulla (paucissimis exceptis) unquam „ omitteretur, & lectiones ipsæ ex iis desumerentur locis, quæ & scitu magis „ essent necessaria, & ad animos rerum „ cælestium amore inflammandos magis efficacia „.

„ Lectiones ex *genuinis*, & *indubitatis* „ sanctorum Patrum operibus, inquit, deprompt æ

„ promptæ sunt, quæ Scripturarum locis „ difficilioribus lucem afferant, fidei dogmata „ firmius stabiliant, Christi præcepta „ luculentius explicent, peccati odium altius „ in animis imprimant, ac vitæ æternæ „ desiderium ferventius excitent „.

Psalterium sic dispofuit, ut singulis fere hebdomadis totum recitetur.

Hoc vero vel maxime cordi fuit huic Antistiti, ne quid falsi aut incerti, vel fabulosi in officio divino legeretur; quare omni studio in hoc allaboratum fuisse, ait: " Ut veritati simul ac Fidelium ædificationi „ consulentes, *falsa* ac *dubia* removerentur; „ eaque ex Sanctorum historia „ proponerentur, quæ legentium animos „ ad Deum amandum, & Sanctos imitandos „ suavius allicerent „.

Denique cum nulli Sacerdotum Canones ignorare permittatur; ideo " quæ Clericos, „ & maxime Sacerdotes, qui pro „ aliorum salute invigilant, circa fidem „ & mores scire apprime convenit, ex „ Conciliorum Decretis, & Sanctorum „ scriptis excerpsit, & ad calcem Breviarii „ edi curavit: ut singulis diebus ad „ *Primam*, etiam ab iis, qui privatum Officium „ recitant, aliquid inde legatur „.

Et quidem pro die 29. Aprilis, quâ die hæc scribo, hoc a Canonicis, Clericisque notandum Synodi Coloniensis Decretum assignatur: " utinam optando, a „ Deo Optimo Maximo consequi possimus, „ ne quisquam lucri causâ divinis „ interesset, alioquin non accessurus sacra; „ veluti quem nummi magis, quam Dei „ amor in templum trahit, quæstum pietatem „ esse putans: qui (non dubium) „ ex numero eorum est, de quibus Isaias „ dixit: omnes diligunt munera, sequuntur „ retributiones „. Optandum, ut & Breviarii Romani, quo plerique in Belgio utuntur, aliqua nova correctio fieret; qua præsertim apocrypha, & dubia tollerentur; atque certa, & indubitata substituerentur.

XXV. Sed cum pleræque Ecclesiæ Belgicæ, præsertim seculares receperint Breviarium, & Ritum Romanum, attendenda erit circa Librorum divinorum correctionem Bulla Pii V. quæ Breviario Romano præfici solet; atque stilus Curiæ Romanæ, qui omnia pene ad Ritus spectantia Congregationi, quæ *Rituum* dicitur, commisit; ubi de hac Congregatione agetur, latius ostendetur.

XXVI. Denique Synodus Tridentina hanc circa preces publicas Episcopalem auctoritatem expendens, ipsis Episcopis mandavit, ea omnia, quæ a Sacrificii Missæ dignitate aliena sunt, quæque vel avaritia, vel irreverentia, vel superstitio induxit, e medio tollere sedulo curent, non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque; uti fusius dicetur, & abusus e medio tollendi proponentur infra *part. 2. titulo de celebratione Missarum*.

XXVII. Sed ut ea, quæ de Breviariorum emendatione dicta sunt, planius intelligantur, non pigeat excipere quod exeunte XVI. & ineunte XVII. seculo apud Gallos hac de re contigerit.

☞ Tunc temporis in Gallia plures suum particulare Breviarium retinendum censuerunt, tametsi Curia Romana frequenter, ac præsertim post Concilium Tridentinum institerit, ut Breviarium Romanum, ceteris particularibus Breviariis abjectis, in omnibus ubique Ecclesiis reciperetur.

Ita legitur circa annum 1581. Curiam Romanam fortiter institisse ut Ecclesia Parisiensis, abjecto proprio ritu divini Officii, reciperet ritum Romanum, uti refertur inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap. 31. num. 3.* extatque ibidem resolutio Capituli Parisiensis super retentione, & reformatione *sui particularis*, & antiqui Breviarii; ac una subjunguntur rationes Theologorum Parisiensium, quibus ostendebant nullatenus esse recipiendum ritum Romanum, abjecto Parisiensi; sed potius expedire ut unaquæque Diœcesis suum retineat ritum, & particularia sua Breviaria.

Porro inter alia observant dicti Theologi: " quod sancti Patres tantâ sapientiâ „ & prudentiâ illustres, justis de causis, „ singulis Diœcesibus singula concesserint, „ & ordinaverint Breviaria „.

Præterea notant: Quod " reliqui Episcopi „ habeant potestatem politiæ, & ordinationis „ in suis Diœcesibus, ut Romanus „ in sua. Hoc autem bona ex parte „ convelleretur „.

Et

Et infra addunt: " Hi Episcopi in suis „ Dioecesibus (si intelligant quod sunt) „ habent potestatem orationis modum in„ stituendi, sicut Papa in Romana Dioe„ cesi, & Ecclesia (hoc enim sonat, & „ significat vocabulum *Pontifex Hebr. cap.* „ 5. & 9.) alioquin fierent Papæ Ca„ pellani „.

Præterea observarunt: " quod ubi Deus „ Optimus Maximus dedit Sanctos, ibi „ quoque velit per illos invocari a fideli„ bus populis, sicuti voluit rogari a filiis „ Israel per Patres illorum Abraham, „ Isaac, & Jacob, hac de causa retinenda „ esse singularum Dioecesium particularia „ Breviaria, utpote quæ singularum quo„ que Dioecesium *Sanctorum* officia conti„ nere consueverunt „.

Non prætermittunt insuper libere edicere, quod hæc particularium Breviariorum abrogatio, & in locum eorum Romani Breviarii inductio, non tam augmentum Religionis, quam Romanæ Curiæ amplificationem pro fine habeat: " Quid „ enim (inquiunt) inde provenit, nisi „ Romanæ, non dico religionis, sed su„ perbiæ, & ambitionis auctio „.

Hæc Theologorum resolutio integra exhibetur per Pythæos inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 31. *n.* 11. Et ibidem *num.* 12. refertur Arrestum Parlamenti Parisiensis de 27. Feb. 1603. quo ad instantiam Procuratoris Regii cassatur ordinatio Episcopi Andegavensis, quâ voluit per suam Dioecesim recitari divinum officium juxta ritum Breviarii, & Missalis Romani, abrogato antiquo ritu Ecclesiæ Andegavensis, & injunctum fuit eidem Episcopo; ne ullam circa ritum Ecclesiasticum immutationem, aut innovationem induceret absque permissu Regis. Vide utrumque Monumentum in appendice sub litt. F.G. ☜

TITULUS XVII.

De Visitatione Episcoporum.

CAPUT I.

De necessitate, & scopo Visitationis.

1. *Cura animarum necessario requirit Episcoporum Visitationem*.
2. *Canones obligationem Visitandi urgerunt*.
3. *Synodus Tridentina quotannis Visitationem institui voluit*.
4. *Episcopus non adstringitur ad* unicam *Visitationem* annuam.
5. *Synodus conscientiæ Episcoporum permisit, num plures, quam annuæ Visitationes sint necessariæ*.
6. *Episcopus, cessante legitimo impedimento*, per se *visitare tenetur*.
7. *Quid Episcopum agere conveniat, si Dioecesim ob ejus latitudinem convenienter* per se *visitare nequeat*.
8. *Scopus visitationis a Synodo Tridentina expressus*.
9. *Visitatio præcipue versari debet circa interiorem statum Dioecesis*.
10. *Quæ præcipue inquirenda ex mente Synodorum?*
11. *Scopus Visitationum compendiose a S.Carolo expositus*.
12. *Vetus formula Visitationis multa hisce quoque temporibus utilia continet*.
13. *Episcopus, ut facilius ac* celerius *cum fructu Visitationem absolvat, debet Ministros inferiores præmittere*.
14. *Hoc etiam probavit S. Carolus*.
15. *Litteræ Pastorales materiam, & scopum Visitationis continentes, præmittendæ: & quid hic fecerit S. Carolus*.
16. *Parochi litteras populo prælegere, eumque ad Visitationem obedienter recipiendam inducere tenentur*.

I. ANIMARUM curatio rite peragi nequit, si morbi nesciantur. Hi vero sciri nequeunt, nisi medici ægros visitent,

tent, in morbos inquirant, & studiose examinent. Quapropter nihil adeo a Patribus, & Sacris Canonibus Episcopis inculcatum fuit, quam continua Dioecesium perlustratio, & visitatio: praecipuaque Sanctorum Episcoporum occupatio fuit Dioecesium continua circuitio, & perlustratio.

II. Cumque labentibus seculis haec Episcoporum solicitudo interdum flaccesceret; atque inde sensim, dormientibus Pastoribus, zizania malae doctrinae, aut morum abusus seminarentur, & crescerent: non defuere Concilia, & Pontifices, qui Episcoporum hac in parte obligationem urgerent, & ob oculos ponerent.

" Multorum casuum (ait Synodus Tarraconensis III. *can.* 8.) experientiâ magistrante, reperimus nonnullas Dioecesanas Ecclesias esse destitutas; ob quam rem hac Constitutione decrevimus, ut antiquae consuetudinis ordo servetur, & *annuis* vicibus ab Episcopo Dioecesano *visitentur*, & si qua forte Basilica reperta fuerit destituta, ordinatione ipsius reparetur ".

Synodus Legionensis in Gallaecia, & Portugalia Dioeceses multiplicari voluit: " quia in tota Gallaeciae regione *spatiosa* satis Dioeceses ab Episcopis tenentur: ita ut aliquantae Ecclesiae per *singulos annos vix* possint a suo Episcopo *visitari* ".

III. His aliisque infinitis propemodum Canonibus, qui visitationem, tamquam praecipuam ac maxime necessariam Episcoporum functionem urserunt, insistens Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* decrevit: " ut Patriarchae, Primates, Metropolitani, & Episcopi propriam Dioecesim per *seipsos*, aut si legitime impediti fuerint, per suum generalem Vicarium, aut Visitatorem, si *quotannis* totam, propter ejus latitudinem, visitare non poterunt, saltem majorem ejus partem; ita tamen, ut *tota biennio per se*, vel *Visitatores suos* compleatur, visitare non praetermittant ".

IV. Porro cum praecepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, *oves suas agnoscere*, uti loquitur Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.* nullatenus ex mente Patrum Concilii est, quod Episcopi unicâ Dioeceseos Visitatione *annuâ*, aut *biennali* obligationi suae semper satisfaciant: quandoquidem fieri possit, frequentiores Visitationes requiri, ut oves suas cognoscere, & statum suae Dioecesis perspectum habere queant.

Et uti recte advertit Cardinalis de Luca Discursu 5. ad Concilium Tridentinum: " terminus *unius* anni, vel saltem *biennii* (de quo in Decreto Concilii Tridentini) quamvis ex praecepto statutus videatur, ne id negligi valeat; non tamen adeo *taxativus* est, ut intra breviorem terminum, quando Episcopus seu Ordinarius opportunum, vel salubre credat, visitare non possit; cum etiam *bis in eodem* anno, juxta casuum contingentiam, ac rerum opportunitatem, id facere valeat; dummodo tamen ad bonum finem, bonoque zelo id agatur, non autem ut id serviat ad solum praetextum exigendi a Capitulis, & Clericis, aliisque subditis procurationes, ac munera, victualia, sub quorum praetextu magnae fieri solent extorsiones ".

V. Itaque Synodus quidem voluit, ut semel saltem quotannis Dioecesim suam visitarent; permittens de cetero Episcoporum conscientiae, num pro Dioecesis & ovium sibi commissarum notitia frequentiores requirantur; juxta illud Leonis IV. ad Episcopos Britanniae apud Gratianum 10. *q.* 1. *can.* 4. " Regenda est unaquaeque Parochia sub tuitione, & provisione Episcopi per Sacerdotes, vel ceteros Clericos, quos ipse cum Dei timore providerit, cui jure pertinere videtur, & *circumire*, ut sibi necessarium visum fuerit, Ecclesiasticâ utilitate cogente ".

VI. Cum enim Episcopus *per se* curam suae Dioecesis habere, & gerere debeat, merito quoque injungitur, quod eam *per se* lustrare visitareque teneatur, & si vel ob ejus latitudinem, aut legitima impedimenta eam toties *per se* circumire ac visitare nequeat, ut perfectam illius notitiam accipiat, satagat, ut per inferiores v. g. Archidiaconos, Decanos, seu Archipresbyteros, aut Visitatores specialiter ab ipso designandos, visitatio ita instituatur & agatur, ut per ipsos plenam totius Dioecesis, & ovium

& ovium sibi commissarum notitiam habere queat.

VII. Ita S. Carolus, quantumvis in visitatione suæ Diœcesis indefessus, & assiduus, quemadmodum ejus acta, ac vita testantur, cum nimium suæ Diœcesis videret spatium, ac infinita propemodum reformanda comperisset: " ea ab eo inita " fuit deliberatio, ut quo diligentius & " visitatio, & per executionis usum perpetuo salutaria Decreta inducantur; Ecclesiastici aliquot homines, spectatâ morum probitate, prudentiâ, doctrinâ, disciplinæque Ecclesiasticæ usu periti deligerentur, quibus tum visitandi, tum omnem executionem procurandi, promovendique munus committeretur ".

Hæc in præfatione Instructionum pro Visitatoribus; quæ merito ab Episcopis aliisque, quibus visitandi obligatio incumbit, legentur in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *part.* 4. *pag.* 549. *& seqq. edit.* 1683.

VIII. Synodus Tridentina postquam ostendit, quando Episcopi, Archidiaconi, aliique, quibus jus visitandi competere consuevit, visitationem instituere debeant, subjungit: " Visitationum autem omnium " istarum præcipuus sit scopus, sanam orthodoxamque doctrinam, expulsis hæresibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere; populum cohortationibus, & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere; cetera, prout locus, tempus & occasio feret, ex Visitantium prudentia ad Fidelium fructum constituere ".

IX. Scopum hunc ut assequantur Visitatores, non sufficit informari de iis, quæ externum Ecclesiarum statum concernunt; sed præcipue de interiori statu dignoscendo allaborandum est.

Unde in formula visitationis, quam an. 1579. in generali Conventu proposuit Clerus Gallicanus, non tantum quid de exteriori statu Ecclesiarum (circa quem plerique hodie Visitatores occupantur) sed præcipue, quid de interiori inquirendum sit, proponitur; quemadmodum & in ea, quam S. Carolus in sua Synodo Provinciali quarta exhibuit.

X. Unde Synodus P. I. Cameracensis *tit. de visitatione cap.* 2. vult, ut Episcopi in visitatione " primum cognoscant de " fide, vitæ sanctimonia, ac moribus: sive " visitatio fiat in Monasteriis, sive Capitulis tam Cathedralibus, quam Collegiatis, vel etiam aliis Ecclesiis. Quoniam id *præcipue* spectandum est, ne doctrinæ sinceritas ullo errore corrumpatur; nec præterea vitiis vita maculetur. Cognoscant deinde de regula ac statutis, an serventur, an negligantur; & singula rite ac ordinate constituantur ". Deinde *cap.* 3. " Externa etiam visitando non negligant: ut sunt habitus, decens Tonsura, & hujusmodi reliqua ".

Post hæc subjungit *cap.* 4. " Sed illud " *præcipue* spectent, quam recte & diligenter *Pastores* ministeria sua obeant: sive docendo, sive Sacramenta ministrando, & Venerabile Sacramentum, & Unctiones, & Baptisteria honeste conservando. Cognoscant præterea de bonis Ecclesiarum, ac suppellectile, de bibliothecis, & aliis hujusmodi, ne quid per negligentiam pereat. Provideant etiam ut & fundationes observentur, & eleemosynæ liberalitate piorum hominum institutæ pauperibus nullâ fraude distribuantur ".

XI. Hæc aliaque similia passim in Synodis, Visitatoribus, atque in primis Episcopis inculcantur, quæ manifeste ostendunt Ecclesiæ mentem esse, ut Episcopi " diligentiam omnem visitando adhibeant (verba sunt Concilii Mediolanensis IV. *part.* 3. *titulo de Visitatione*) " non modo in Ecclesiarum cultu, & ornamento tuendo, augendove, sed maxime in omni & Cleri, & populi pristina Christiana disciplina restituenda; in utriusque item moribus cognoscendis, iisdemque depravatis corrigendis ".

XII. Vetus Formula Inquisitionis, juxta quam Episcopi, aliique inferiores Prælati olim Visitationem suam dirigere debebant, idem evincit. Nam Formula hæc prout eam circa seculum X. evulgavit Regino Abbas Prumiensis in suo Opusculo de Ecclesiasticis disciplinis, in duos libros erat distincta; atque in primo continebatur, quid ab Episcopis circa Ecclesiasticos viros esset inquirendum; in secundo autem, quid circa Laicos.

Plura

Plura de hac Inquisitionis Formula, & Opusculo Reginonis observavi Tractatu Historico-Canonico in Canones *part.* 5. *cap.* 1. Neque inutiliter Formula inquisitionis una cum Opusculo Reginonis legetur ab iis, quibus visitandi munus incumbit: plurima quippe, & hodie utilia, ac modernis temporibus accommodata diligens lector, & peritus scrutator reperiet; eamque consuluisse S. Carolum, aut eos, qui instructionibus Visitatorum, quæ in Actis Ecclesiæ Mediolanensis parte IV. prostant, formandis fuere occupati, innuit harum cum prædicta Inquisitione in multis consonantia.

Post expositum scopum omnium Visitationum, Synodus Tridentina Visitatores instruere pergit; quæque ad scopum illum assequendum conducant, proponit. " Quæ „ ut facilius feliciusque, ait, succedant; „ monentur prædicti omnes, & singuli, „ ad quos Visitatio spectat, ut *paternâ charitate, Christianoque zelo* omnes amplectantur: ideoque modesto contenti equitatu, famulatuque, studeant *celerrime*; „ debitâ tamen *cum diligentiâ*, Visitationem ipsam absolvere „.

XIII. Ut vero Episcopus celerius, debita tamen cum diligentia, visitationem absolvere queat, jam olim decretum fuisse legitur: "Cum Episcopus suam Diœcesim „ circuit, Archidiaconus, vel Archipresbyter eum præire debet uno, aut duobus „ diebus per Parochias, quas visitaturus „ est; & plebe convocatâ, adnuntiare debet proprii Pastoris adventum, & ut „ omnes ad ejus Synodum die denominatâ „ impraetermisse occurrant, omnimodis ex „ auctoritate sanctorum Canonum præcipere, & minaciter denuntiare, quod si „ quis absque gravi necessitate defuerit, „ procul dubio a communione Christiana „ sit repellendus. Deinde ascitis secum „ Presbyteris, qui illo in loco servitium „ debent exhibere Episcopo, quidquid de „ minoribus, & levioribus causis corrigere potest, emendare satagat; ut Pontifex veniens nequaquam in facilioribus „ negotiis fatigetur, aut ibi immorari amplius necesse sit, quam expensa sufficiat „. Apud Reginonem *lib.* 2. *cap.* 1.

XIV. Hoc Rhotomagensis Concilii Decretum, tamquam visitationi celerius ac fructuosius perficiendæ summopere opportunum renovavit, ac observari præcepit S. Carolus in suo Concilio IV. Mediolanensi; permittens tamen Episcoporum arbitrio, num Archidiaconum, Archipresbyterum, aut alium Ecclesiasticum hominem præmittere velit.

XV. Insuper zelosissimus hic Pastor, ut majori cum fructu, ac minori morâ Visitationem absolverent Episcopi, Litteras Pastorales, quæ Visitationis materiam, scopum, atque alia eo spectantia continebant, Visitationi præmittendas censuit. " Porro Parochus, aliusve Ecclesiæ Rector, vel Præfectus, in qua animarum „ curam gerit, cum visitandus erit, Pastorales Episcopi Litteras, Visitationis „ nomine editas, duobus ante illius adventum proximis festis diebus, intra „ Missarum solemnia, cum populi frequentia adesit, de scripto recitet. Item Parochus, aut Ecclesiæ Rector præstet de Litteris, quas de Confirmationis „ Sacramento rite religioseque suscipiendo, „ Episcopus instructionum monitionumve „ nomine ediderit „.

Deinde monet: " Ut Parochus Litterarum, edictorumve Episcopalium evulgationem, recitationemve & Sermone, „ & Concione, & monitionibus, & omni „ alio tum publico, tum privato cohortationum officio prosequatur, prout expedire animadverterit: quo fidelium animos diligentius præparet, atque excitet „ ad suscipiendum Episcopalis Visitationis „ officium „.

CAPUT II.

Quæ *procurationes* ab Episcopo Visitante exigi, vel recipi possint; & qui ad eas teneantur.

1. *Proponitur Decretum Synodi Tridentinæ circa* procurationes.
2. *Ratione* Visitationis *nihil etiam* ultro oblatum *ab Episcopis exigi permittit.*
3. *Non prohibet peti, quæ alio titulo debentur.*

4. *Ra-*

4. *Ratio cur Synodus nihil voluerit ab Episcopis exigi ratione Visitationis*.
5. *Permisit Synodus accipi* victualia.
6. *Quid veniat nomine* victualium?
7. *Synodus Tridentina ita* victualia *restrinxit, ut omnis luxus excludatur*.
8. *Ex mente Synodi, Episcopi deberent esse contenti iis, quæ ipsis apponuntur: quod suo exemplo ostendit S. Carolus*.
9. *Victualia tantum subministranda pro temporis* necessitate.
10. *Episcopus eodem die visitans plures Parochias, aut Ecclesias, debet esse contentus* unicâ *procuratione*.
11. *Episcopo visitanti Ecclesias Civitatis suæ Cathedralis non debetur* procuratio.
12. *Synodus Tridentina intendit sublevare Visitandos ab omni gravamine*.
13. *Permisit arbitrio* Visitandorum, *an consuetam procurationem in* pecunia *continuare velint; an convertere in simplicia* victualia.
14. *Præservat conventiones, & consuetudines de non solvendis etiam* victualibus.
15. *Observanda circa illas consuetudines. Juxta hodiernam Belgii praxim Episcopi visitantes, a* Laicis *procurationes exigere nequeunt*.
16. *Idem servatur in Regno Galliæ; ubi & quæstio de* procurationum *solutione in Tribunali Regio agitari debet*.
17. *Mores hodierni non patiuntur, ut Episcopus per* censuras *cogat subditos ad* procurationes *solvendas*.
18. *Quas pœnas Synodus Tridentina decernat in Visitantes, qui majores* procurationes *exigunt*.
19. *Decretum de moderatione procurationum; & pœnæ contra excedentes decretæ, etiam ad Familiares, & Ministros Episcoporum extenduntur*.

I. UT Visitatio a populo, & Clero gratiori animo suscipiatur, vult Synodus Tridentina: " ut Episcopi Visitantes caveant, ne inutilibus sumptibus cuiquam graves onerosive sint: neve ipsi, aut quisquam suorum quidquam procurationis causâ pro Visitatione, etiam testamentorum ad pios usus, præter id quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant: non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili".

II. His verbis voluit Synodus, ne quidquam causâ Visitationis, etiam *ultro oblatum* a Visitatoribus recipiatur, nequidem pro *Visitatione testamentorum ad pios usus*: quæ eatenus Visitationi Episcoporum de jure communi subjacent, ut perspiciat Episcopus, num juxta voluntatem Testatorum executioni mandentur.

III. Quod vero alio quam Visitationis titulo, ut v. g. ex *relictis piis*, uti loquitur Synodus Tridentina, Episcopo debetur, sublatum non est; ideoque nec *Cathedraticum* Episcopis debitum sublatum esse declaravit S. Congregatio apud Weymesium *ad* 24. *Constitutiones per Concilium Trident. innovatas constit.* 17. *num.* 21.

IV. Et merito Synodus voluit, Episcopos in ipsa Visitatione ab omni, vel specie avaritiæ, aut habendi cupiditate esse alienos. Si enim (teste eâdem Synodo *Sess.* 25. *cap.* 1. *de reformat.*) ad restituendam disciplinam præcipuum sit, quod fideles Præpositos suos videant non ea, quæ mundi sunt, sed animarum salutem, ac cœlestem patriam cogitare; idipsum vel maxime in ipsa Visitatione, quæ tota ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam, vitia eradicanda, virtutesque plantandas dirigenda est, Episcopi suo agendi modo ostendere debent; ut dicere confidenter queant cum Apostolo: *Non enim quæro, quæ vestra sunt, sed vos*. 2. Cor. c. 12. v. 14.

V. Exemplo tamen Christi, qui mittens Discipulos suos ad prædicandum Regnum, dixit: *In eadem domo manete, edentes & bibentes, quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede suâ .... Et in quamcumque civitatem intraveritis, & susceperint vos, manducate, quæ apponuntur vobis*. Lucæ 10. v. 8. Hoc, inquam, exemplo, Synodus Tridentina generali prohibitioni, quicquam etiam *ultro oblatum* ratione visitationis accipiendi, hanc subjecit exceptionem: " Exceptis tantum *Vi-* " *ctua-*

„ *ctualibus*, quæ sibi ac suis *frugaliter*, „ *moderateque* pro temporis tantum necessitate, & non ultra, erunt ministranda „.

VI. Hæc *victualia* sive præstationes comprehenduntur sub nomine *procurationum*, de quibus sæpius in Jure Canonico merito occurrit; inde dictæ, quod *procurari* sive subministrari debeant ab iis, qui visitantur.

VII. Cum hæ procurationes ex Decreto Concilii Tridentini ad sola *victualia*, hoc est, esculenta, & poculenta restringantur, " traditum est, ait Weymesius ex Zerola, subditos non teneri ad medicinam „ Visitantium, vel alia similia, quæ extra „ communem victum sunt; propterea quod „ appellatione expensarum victualium veniant ea duntaxat, quæ in victu consistunt, non etiam alia, quæ concernunt „ alias personarum necessitates, ne alioquin etiam tandem ad vestitum cogerentur; neque enim debentur victualia nisi „ actu visitantibus, quorum numero haberi vix possunt, qui ægrotant „.

VIII. Dum autem addidit Synodus victualia *moderate*, ac *frugaliter* esse ministranda, indubie omnem luxum conviviorum, & epularum abundantiam exclusam voluit; ut scilicet vel in ipso actu Visitationis mores suos ita componant Episcopi, aliive Prælati, " ut reliqui ab eis *frugalitatis*, modestiæ, continentiæ, ac, quæ „ nos tantopere commendat Deo, sanctæ „ humilitatis exempla petere possint „; quemadmodum Synodus Tridentina monet *sess.* 25. *cap.* 1. *de reformat.*

Imo sat ostendit Synodus per moderationem, ac frugalitatem, quâ victualia subministrari vult, se desiderare, ut Episcopi, aliique Visitatores observent id, quod a Christo Discipulis suis inculcatum est, ut scilicet non soliciti de mensarum instructione, aut victualium apparatu, contenti essent iis, quæ ipsis apponuntur.

Quod apprime intelligens S. Carolus severe suis inhibebat, ne quid esculenti ac poculenti secum ferrent, sed contenti essent iis, quæ Visitandi ad manducandum apponerent; quo fiebat, ait Godæus in ejus vita *lib.* 1. *cap.* 13. ut frequenter pro lecto nihil præter stramina, aut arborum folia; & pro cibis delicatioribus, nuces, castaneas, aut caseum reperiret; volebatque, ut tam ipse, quam sui, tum in manducando, tum in cubando paupertati in montibus habitantium se conformarent.

IX. Ad Synodum Tridentinam revertamur: quæ non *moderate*, ac *frugaliter* duntaxat victualia dicit esse ministranda; sed insuper addit, *pro temporum tantum necessitate, & non ultra* (a).

X. Unde si una die Episcopus visitet duas Parochias, " debet esse contentus unâ „ procuratione; etiamsi locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationem „ integram persolvendam; cum eidem sufficere debeat, ut temporalia metat a locis personaliter visitatis, pro *diebus*, „ quibus eis spiritualia subministrat „. *Cap.* 3. *de censibus in* VI. " Quo fit, inquit Weymesius loco citato, ut si secus „ faciant Visitatores, vel exigendo duplices procurationes ab uno vel duobus „ locis visitatis eodem die, vel etiam procrastinando suam Visitationem eo fine, „ ut duplicatas procurationes lucrentur, „ male versentur, ut ad acceptorum restitutionem teneantur, ipsum Deum habituri ultorem; quia sic proprium suum „ compendium quæsiverint, non quæ Jesu „ Christi sunt „.

XI. Eodem fundamento, dum Episcopus visitat Ecclesias civitatis Cathedralis, non potest prætendere *procurationem*, aut victualia a Visitatis; " Quia, inquit Fagnanus ad *cap.* VENERABILI ;; *de censibus num.* 15. cessat illa *necessitas temporis*, quam Concilium ad hoc præcise „ requirit: cum, visitatione expletâ, possint

(a) Ea quoque meos extitit Cleri Gallicani in comitiis, quæ Meloduni anno 1579. habita sunt. " Justum est, inquiunt Episcopi, & æquum „ sumptus necessarios, juraque consueta (quam procurationem Canones vocant) „ per Paræcianos, Parochosque Visitatoribus suppeditari. Cavendum tamen hac tempestate, ne Visitatio fiat „ onus intolerabile, & offensio detur Evangelio: „ sed Visitatores tractent Visitandos ut filios; ac „ pro sua decentia, comitatu, ac victu mediocri „ sint contenti: & si Parœciæ sint tenues, benigne, & gratis visitentur „. *Voyez les nouveaux Memoires du Clergé de France.* t. 7. *col.* 182.

„ sint domi suæ victum sumere: & hanc „ sententiam jam pridem probavit Sacra „ Congregatio ejusdem Concilii Interpres: „ Nam dubitanti Episcopo Tarenti, an in „ Visitatione posset exigere procurationem „ a Canonicis Cathedralis Ecclesiæ, cen- „ suit *cap.* 3. *sess.* 24. *de reformat.* dum de „ victualibus subministrandis disponit, non „ habere locum in Visitatione Cathedralis „ Ecclesiæ, sed Diœcesis tantum, ibi, „ *æquitatis*, ibi, *pro temporis necessitate*, „ &c. Sed & alias censuit, nullam deberi „ procurationem Episcopo visitanti Cle- „ rum civitatis, ubi *est Cathedra* „. Hæc Fagnanus.

XII. Ex his facile animadverti potest, Synodum Tridentinam exemplo Pontificum, quorum Decreta referuntur in Jure Canonico, huic rei potissimum intendisse, ut subditos, quantum posset, a Visitatorum immoderatis, & insuetis oneribus sublevaret.

XIII. Quapropter ut Visitandi etiam procurationes, quæ in solis moderatis, ac necessariis victualibus consistunt, facilius ac levius ferre possent, voluit: " ut sit „ in optione eorum, qui visitantur, si „ malint solvere id, quod erat ab ipsis „ antea solvi, certâ pecuniâ taxatâ, con- „ suetum; an vero prædicta victualia sub „ ministrare: (Deinde insuper addit) sal- „ vo item jure conventionum antiquarum „ cum Monasteriis, aliisve piis locis, aut „ Ecclesiis non Parochialibus inito, quod „ illæsum permaneat. In iis vero locis seu „ Provinciis, ubi consuetudo est, ut nec „ victualia, nec pecunia, nec quidquam „ aliud a Visitatoribus accipiatur, sed „ omnia *gratis* fiant, ibi id observetur „.

XIV. Illud porro circa hujusmodi consuetudinem negativam, quam Concilium præservat, non solvendi *procurationem*, advertendum monet Fagnanus loco citato *num.* 29. " quia ad hoc, ut de tali con- „ suetudine dicatur constare, ex ipsius „ Congregationis sententia, non sufficit, „ ut Visitati numquam Episcopum procu- „ raverint, sed probari oportet Episco- „ pum *petiisse* procurationem, & Visita- „ tos *detrectâsse* illam solvere, & postea „ Episcopum per longum tempus acquie- „ visse, prout requiritur in facultativis „.

XV. Insuper notandum, Episcopos, aliosve jus Visitationis habentes, nec in toto, nec in parte posse a Laicis visitatis procurationem exigere, juxta notoriam harum, & vicinarum Provinciarum consuetudinem, in eo fundatam, quod Canones de solis Ecclesiasticis loquantur, quando de procurationibus agunt; uti monet Zypæus in Jure novo *tit. de censibus num.* 9. Et latius Grivellius *decis.* 119. qui Litteras Ducum nostrorum Alberti, & Isabellæ ad Senatum Dolanum recitat, quibus declaratur, fas non esse Episcopo a Laicis exigere *procurationes* (a).

XVI. Idem quoad regnum Galliæ testatur Carolus Fevret tractatu *de abusu lib.* 3. *cap.* 4. qui & ibidem notat, inspectis dispositionibus Juris Canonici, quæstionem de solvendis procurationibus agitandam, & decidendam esse coram Judice Ecclesiastico; sed id hodie in Gallia haud observari; futurumque abusum si Judex Ecclesiasticus prætendisset adjudicare hoc jus pecuniarium procurationis.

XVII. Notat insuper, si Episcopus, aut Archidiaconus præsumerent excommunicare Parochum, aut Ecclesiam interdicto subjicere ob recusatam procurationem, futurum abusum; & Senatum Regium ita judicasse contra Episcopum Bayonensem refert ex Mornacio *ad l.* 3. *Cod. de Apostatis*: " eo quod Ecclesiam Harsanam, „ ob solum Diœcesanæ visitationis refusum „ viaticum, interdicto subjecisset „.

XVIII. Ut vero Synodus Tridentina significaret, quam sibi cordi esset, ut præscriptam in procurationibus moderationem, & frugalitatem Episcopi servarent, decernit: " Quod si quisquam, quod absit, „ aliquid amplius in supradictis omnibus „ casi-

(a) Attamen idem Grivellius deinde observat hanc declarationem mutatam fuisse: quippe anno 1611. Senatus Dolanus annuentibus Principibus Alberto, & Isabella pactus est cum Archiepiscopo Vesuntino eâ lege, ut Laici solverent partem expensarum in visitationibus fieri solitarum; sed pacto appositæ sunt conditiones, quas exponit *Grivellius in suis Decisionibus pag.* 315. &c. Edit. Antuerp. an. 1663.

„ casibus accipere præsumpserit; is, præ-
„ ter dupli restitutionem intra mensem fa-
„ ciendam, aliis etiam pœnis juxta Con-
„ stitutionem Concilii generalis Lugdunen-
„ sis, quæ incipit, *Exigit*; necnon &
„ aliis pœnis in Synodo Provinciali arbi-
„ trio Synodi, absque ulla spe veniæ,
„ mulctetur „.

Constitutio Lugdunensis Concilii a Tridentina Synodo hic innovata refertur in *cap.* 2. *de censibus in VI.* quâ statuitur: “ Ut universi & singuli, qui ob procu-
„ rationem sibi ratione visitationis debi-
„ tam exigere pecuniam, vel etiam a vo-
„ lente recipere, vel alias Constitutionem
„ ipsam recipiendo munera, sive Visita-
„ tionis officio impenso procurationem in
„ victualibus, aut aliquid aliud procura-
„ tionis occasione, violare præsumpserint,
„ duplum ejus quod receperint Ecclesiæ,
„ a quâ id receptum fuerit, intra mensem
„ reddere teneantur. Alioquin ex tunc
„ Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi,
„ duplum ipsum ultra prædictum tempus
„ restituere differentes ingressum sibi Ec-
„ clesiæ sentiant interdictum. Inferiores
„ vero ab officio, & beneficio noverint
„ se suspensos, quousque de duplo hujus-
„ modi gravatis Ecclesiis plenariam satis-
„ factionem impendant: nullâ eis in hoc
„ dantium remissione, liberalitate seu gra-
„ tiâ valiturâ „.

XIX. Hæc interdicta ipsis Visitatoribus, etiam esse interdicta ipsorum familiaribus & ministris, ne possint causâ Visitationis quidquam pecuniæ aut muneris, etiam ultro oblati, accipere; & quod, si acceperint, iisdem pœnis sint obnoxii, tam Constitutio Innocentii IV. in *cap.* 1. quam Constitutio Concilii Lugdunensis in *cap.* 2. *de censibus in VI.* ac novissime Synodus Tridentina sat patenter insinuant.

CAPUT III.

Quæ loca ab Episcopis *visitari* debeant, & possint?

1. *Episcopus fundatus est de jure in visitatione totius suæ Diœcesis*.
2. *Episcopus excludi nequit a visitatione Ecclesiarum Parochialium, aut Beneficiorum Curaterum*.
3. *Synodus Tridentina declaravit Beneficia Curata* visitationi *Episcopali esse subjecta*.
4. *Exemptio* visitationem *in his non impedit*.
5. *Datio in* commendam *etiam non impedit*.
6. *Ecclesiæ Curatæ unitæ, aut incorporatæ Monasteriis, aut Capitulis exemptis* visitationi *subsunt*.
7. *Etiam ubi Prælati habent utramque jurisdictionem*.
8. *Ecclesiæ Parochiales unitæ Ordini S. Joannis Jerosolymitani subjectæ visitationi*.
9. *Variis Regiis Arrestis confirmatum jus* visitandi, *quoad Beneficia unita Monasteriis exemptis*.
10. *Nulla exemptio, aut consuetudo dictas Ecclesias a visitatione eximere potest*.
11. *Clerici merito* visitationi *Episcoporum subjecti*.
12. *Illos generaliter iterato Decreto Episcoporum* visitationi *subjectos declaravit Synodus Tridentina*.
13. *Capitula Cathedralia etiam* exempta *visitationi Episcopi subjecta*.
14. *Potest in visitatione Episcopus* solus *procedere*.
15. *Quid circa visitationem* Monasteriorum *remissive*.
16. *Quod jus competat Episcopis hodie* visitandi *Hospitalia, & alia pia loca remissive*.

I. Quemadmodum Episcopo totius suæ Diœcesis cura incumbit; omnesque in sua Diœcesi consistentes sunt ejus curæ commissi, etiam totius Diœcesis visitatio Episcopo incumbit; quia sine visitatione curam ovium habere nequit. Unde communiter tradunt Canonistæ, uti notat Fagnanus *ad cap.* Ex Parte ;; *de Clericis non residentibus num.* 39. personalem visitationem Prælatorum esse de *jure divino*.

Hinc concluditur, nullâ consuetudine, nullove privilegio Episcopum impediri posse a visitatione, quæ exigitur, ut animas sibi

sibi commissas regere, ac dirigere possit.

II. Hoc titulo Episcopus excludi nequit a Visitatione Ecclesiarum, quibus cura animarum personarum secularium, quæ Episcoporum curæ sunt concreditæ, annexa est; saltem quoad ea, quæ curam illam concernunt. Si enim ab hac Visitatione excluderetur, curam animarum sibi commissarum debitam habere non posset.

III. Unde Synodus Tridentina *sess.* 7. *cap.* 7. *de reformat.* declaravit: " Beneficia Ecclesiastica *curata*, quæ Cathedralibus, Collegiatis, seu aliis Ecclesiis, vel Monasteriis, Beneficiis, seu Collegiis, aut piis locis quibuscumque perpetuo unita, & annexa reperiuntur, ab Ordinariis locorum annis singulis visitentur ".

IV. Et ne Ecclesiarum *exemptio* hanc necessariam visitationem impediret, *cap.* 8. ulterius declaravit: " Locorum Ordinarii Ecclesias quascumque, quomodolibet exemptas, auctoritate Apostolicâ, singulis annis visitare teneantur, & opportunis juris remediis providere, ut, quæ reparatione indigent, reparentur; & cura animarum, si qua illis immineat, aliisque debitis obsequiis minime defraudentur: appellationibus, privilegiis, consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore præscriptis, Judicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus exclusis ".

V. Ulterius quum titulo *commendationis* prætenderentur Beneficia etiam *curata* a Visitatione Episcopi libera, statuit Synodus *sess.* 21. *cap.* 8. *de reformat.* " Quæcumque in Diœcesi ad Dei cultum spectant, ab Ordinario diligenter curari, atque iis, ubi oportet, provideri æquum est; propterea commendata Monasteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præposituræ nuncupatæ, in quibus non viget regularis observantia; nec non Beneficia tam curata, quam non curata, Secularia, & Regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta ab Episcopis, etiam tamquam Apostolicæ Sedis delegatis, annis singulis visitentur; curentque iidem Episcopi congruentibus remediis, etiam per sequestrationem fructuum, ut quæ renovatione indigent, aut restauratione, reficiantur: & cura animarum, si qua illis vel eorum annexis immineat, aliaque debita obsequia recte exerceantur; appellationibus quibuscumque, privilegiis, consuetudinibus, etiam immemorabili tempore præscriptis, conservatoriis, Judicum deputationibus, & eorum inhibitionibus non obstantibus ".

Cum vero nonnulli contra mentem Synodi prætenderent, hoc Decretum non pertinere ad Ecclesias *nullius Diœcesis* (de quibus sub titulo de exemptionibus agetur) Synodus novo edito Decreto mentem suam clarius expressit *sess.* 24. *cap.* 9. *de reformat.* " Quæ alias sub fel. rec. Paulo III. & nuper sub Beatissimo Domino nostro Pio IV. in hoc eodem Concilio de adhibenda ab Ordinariis diligentia in Beneficiorum, etiam exemptorum, visitatione constituta sunt; eadem etiam in iis Ecclesiis secularibus observentur, quæ in *nullius Diœcesis* esse dicuntur; ut ab Episcopo, cujus Cathedralis Ecclesia est proximior, si id possit, alioquin ab eo, qui semel in Concilio Provinciali a Prælato loci illius electus fuerit, tamquam Sedis Apostolicæ delegato, visitentur, non obstantibus privilegiis, & consuetudinibus quibuscumque, etiam immemorabilibus ".

VI. Quandoquidem non minus Episcopo cura populi incumbat; ejusque saluti, ac directioni æque invigilare debeat, sive Regulares, sive seculares tamquam inferiores ministri ipsi in cura animarum assistant, ac curam populi agant, merito Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 11. *de Regularib.* edixit: " In Monasteriis seu domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum seu locorum familia, personæ, tam regulares quam seculares, hujusmodi curam exercentes, subsint immediate in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cujus Diœcesi sunt sita ".

VII. Et quidem declaravit Pius V. die 4. Sept. 1570. ab hoc nullas Ecclesias, qui-

quibus cura animarum personarum secularium annexa, excipi; tametsi etiam essent sitæ in Monasteriis, quorum Præpositi haberent utramque jurisdictionem temporalem, & spiritualem; idemque Sacram Congregationem declarasse 7. April. 1592. notatur in Declarationibus ad citatum *Cap.* 11.

VIII. Conformiter ad citatum Synodi Decretum anno 1629. Edicto Ludovici XIII. Regis Galliarum declaratum fuit: " Beneficia Curata, Ecclesias, Capellas „ dependentes ab Ordine S. Joannis Jerosolymitani fore subjectas *visitationi*, & „ correctioni Ordinariorum in his, quæ „ concernunt correctionem abusuum, qui „ committuntur in administratione Sacramentorum tam Matrimonii, quam aliorum; celebratione divini Officii, & ejus „ assiduitate, salvis Ordinis Privilegiis in „ reliquis „.

IX. Hinc Episcopus Abrincensis per Sententiam magni Consilii Parisiensis fuit manutentus in jure visitandi Ecclesiam Parochialem Montis S. Michaëlis dependentem a Monasterio ejusdem loci, spectantemque ad collationem *pleno jure* Abbatis; uti & visitandi Monasterium, tametsi Congregationi S. Mauri unitum, exceptis tamen locis Regularibus, disciplina monastica, & personis Regularibus, quamdiu manebit in dicta Congregatione, 3. Feb. 1648. Eodem Arresto decisum fuit, Parochum dictæ Ecclesiæ Parochialis debere assistere Synodo Diœcesanæ; inhibitumque fuit dictis Religiosis excipere confessiones ullius personæ secularis, aut ad eum effectum quemquam committere sine Episcopi approbatione.

Post hæc 18. Junii 1650. rursus intervenit Sententia arbitralis inter Episcopum, & dictum Monasterium, quâ declaratum fuit, Ecclesiam Parochialem unitam dicto Monasterio esse *pleno* jure subjectam Episcopo in omnibus, quæ concernunt curam animarum; tametsi illa etiam exerceretur per Priorem Claustralem dicti Monasterii exempti vigore privilegii Congregationis S. Mauri.

Hæc latius referuntur in Actis Cleri Gallicani *parte* 1. *tit.* 2. *cap.* 12. *num.* 19. & 20. Deinde *num.* 21. refertur, Archiepiscopum Viennensem manutentum fuisse in jure visitandi in Ecclesia S. Antonii Ordinis ejusdem Sancti, Fontes baptismales, & Capellam seu Parochialem cum omnibus suis annexis, atque in his exercendi omnia, quæ curam animarum spectant, sicut in aliis Beneficiis curatis suæ Diœcesis, 17. Aprilis 1668. Et *num.* 22. idem judicatum fertur pro Episcopo Ambianensi 5. Feb. 1664.

Uno verbo, nulla exemptio, nullaque incorporatio, aut vetusta consuetudo eximere potest loca seu Regularia seu Secularia qualiacumque a *visitatione*, aut correctione Episcoporum; nî una Episcopalis auctoritas, & Hierarchica subordinatio penitus destruatur; quemadmodum latius infra titulo *de exemptionibus* ostendetur.

X. Cum vero nihil sit (ut loquitur Synodus Tridentina *sess.* 22. *cap.* 1. *de reformat.*) " quod alios magis ad pietatem „ & Dei cultum assidue instruat, quam „ eorum vita & exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt „: fat intelligitur, quantopere intersit Episcopi, ut Clerici seu Seculares seu Regulares ita vitam suam coram populo componant, atque ita in omnibus se exhibeant, ut nihil nisi grave, modestum, ac religione plenum præ se ferant.

XI. Quapropter, ut id Episcopi facilius assequi possint, Synodus *sess.* 6. *cap.* 3. *de reformat.* declaravit, quod " nemo secula- „ ris Clericus, cujusvis personalis, vel „ Regularis extra Monasterium degens, „ etiam sui Ordinis privilegii prætextu tu- „ tus censeatur, quominus, si deliquerit, „ ab Ordinario loci, tamquam super hoc „ a Sede Apostolica delegato, secundum „ Canonicas sanctiones visitari, puniri, & „ corrigi valeat „.

Hoc Decretum rursus *sess.* 14. *cap.* 4. *de reformat.* generaliter *omnes Clericos* concernere, nulloque prætextu restringi posse, declaravit. " Omnes Ecclesiarum Prælati, „ ait, qui ad corrigendos subditorum ex- „ cessus diligenter intendere debent, & a „ quibus nullus Clericus per hujus sanctæ „ Synodi statuta, cujusvis privilegii præ- „ textu, tutus censetur, quominus juxta „ Canonicas sanctiones visitari, puniri, & „ corrigi possit; si in Ecclesiis suis resederint, quoscumque seculares Clericos,

„ qua-

„ qualitercumque exemptos, qui alias suæ jurisdictioni subessent, de eorum excessibus, „ criminibus & delictis, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra visitationem, „ tamquam ad hoc Apostolicæ Sedis delegati, corrigendi, & castigandi facultatem habeant: quibuscumque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, „ sententiis, juramentis, concordiis, quæ „ tantum suos obligent auctores, ipsis Clericis, ac eorum consanguineis, Capellanis, familiaribus, procuratoribus, & „ aliis quibuslibet, ipsorum exemptorum „ contemplatione, & intuitu minime suffragantibus „.

Quin & eodem motivo noluit Synodus, vel ipsa Capitula Cathedralia ullo exemptionis, aliove titulo a Visitatione Episcopi esse libera.

XIII. "Capitula Cathedralium, & aliarum majorum Ecclesiarum (ait *sess.* 6. „ *cap.* 4. *de reformat.*) illorumque personæ, nullius exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, „ quæ tantum suos obligent auctores, non „ etiam successores, tueri se possint, quominus a suis Episcopis, & aliis majoribus Prælatis, per seipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adjunctis, „ juxta Canonicas sanctiones, toties quoties opus fuerit, visitari, corrigi, & „ emendari, etiam auctoritate Apostolica, „ possint & valeant „.

Hoc Decretum tamquam disciplinæ Ecclesiasticæ retinendæ, ac restituendæ summopere necessarium renovat Synodus *sess.* 25. *cap.* 6. *de reformat.* declaratque, Episcopum, dum *visitando* procedit, nequaquam observare debere modum procedendi ibidem præscriptum; sed eum duntaxat observandum esse, dum *extra Visitationem* contra Capitula Cathedralia exempta procedit.

XIV. Quapropter refert Fagnanus ad *cap.* UT JUXTA ; *de offic. Ordinarii num.* 38. Sacram Congregationem declarasse, Episcopum posse *visitare* Capitulum Cathedrale per seipsum *solum*, *nullis* sibi Capitularibus *adjunctis*: imo posse assumere aliquos extra Capitulum, omissis *Capitularibus suis*, juxta dictum *caput* 4. *sess.* 6. *Concilii Tridentini*, quam resolutionem ibidem pluribus probat.

XV. Quoad Visitationem Monasteriorum tam virorum, quam mulierum circa disciplinam regularem interiorem & exteriorem, multa statuit Synodus Tridentina; eaque alia circa exempta, & non exempta; item diversa circa illa, quæ alicui certæ Congregationi subjecta suos particulares Visitatores habent, & illa quæ nulli Congregationi sunt incorporata, nec speciales Visitatores hactenus habent; de quibus infra, ubi de Monasteriis eorumque exemptionibus tractabitur: ibi quoque expendentur casus, quibus hodie etiam Monasteria *exempta* visitationi Episcoporum subsint; & quæ in visitatione Monasteriorum præsertim Monialium inquirenda sint; & qua forma visitatio instituenda.

XVI. Synodus Tridentina *sess.* 22. *cap.* 8. *de reformat.* declarat, quod " Episcopi, „ etiam tamquam Sedis Apostolicæ delegati, in casibus a jure concessis, omnium „ piarum dispositionum, tam in ultima „ voluntate, quam inter vivos, sint executores; habeant jus visitandi Hospitalia, Collegia quæcumque, ac confraternitates Laicorum, etiam quas Scholas, „ sive quocumque alio nomine vocant, „ non tamen quæ sub Regum immediata „ protectione sunt, sine eorum licentia: „ eleemosynas Montis Pietatis, sive Charitatis, & pia loca omnia, quomodocumque nuncupentur, etiamsi prædictorum locorum cura ad Laicos pertineat, „ atque eadem pia loca exemptionis privilegio sint munita; ac omnia, quæ ad „ Dei cultum, aut animarum salutem, „ seu pauperes sustentandos instituta sunt, „ ipsi ex officio suo juxta sacrorum Canonum statuta cognoscant, & exequantur: non obstantibus, quacumque consuetudine, etiam immemorabili, privilegio, aut statuto „.

Verum cum certum sit, hoc Concilii Tridentini Decretum in tota sua generalitate in Belgio, aliisque vicinis Provinciis non esse receptum; atque circa hanc Episcopi visitationem non esse statuendum quoad omnia Hospitalia, & loca pia; sed varium esse jus Episcoporum pro varietate locorum,

rum, & superintendentium; idcirco de jure Visitationis, quod Episcopis competit in hæc loca, agetur *part.* 2. sub titulo *de Hospitalibus, aliisque piis locis.*

CAPUT IV.

Quomodo in Visitatione procedendum; & quem effectum Decreta in Visitatione habeant?

1. *Episcopi in Visitatione maxime intenti esse debent ad morum reformationem ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
2. *In Visitatione non judiciali, sed paterno modo est procedendum.*
3. *Officium Visitatorum non male comparatur officio Ædilium Romanorum.*
4. *Debent emendare quæ judiciariam indaginem non requirunt.*
5. *In Visitatione imponi non possunt pœnæ* ordinariæ.
6. *Episcopus visitando processum formare non potest super excessibus non notoriis.*
7. *Decreta in Visitatione circa reformationem morum per appellationem non suspenduntur ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
8. *Idem obtinet Jure Decretalium.*
9. *Neque in Gallia per appellationem tamquam ab* abusu.
10. *Principes nostri noluerunt Episcopum in Visitatione impedire prætextu Jurispatronatus.*
11. *Jam pridem pro faciliore executione eorum, quæ in Visitatione ordinata sunt, Ministri Regii Episcopis adjuncti fuerunt.*
12. *Hæc Ministrorum Regiorum adjunctio non præjudicat Episcoporum auctoritati.*
13. *Egregium hac de re Caroli Magni Decretum.*
14. *Nisi Regia auctoritas accedat, frequenter Visitationes redduntur inutiles.*
15. *Interdum ordinata in Visitatione etiam per appellationem suspenduntur.*

I. Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 10. *de reformat.* volens providere, ne Prælatorum Visitationes suo frustrarentur effectu; atque una ut illæ ad mentem Ecclesiæ instituerentur, statuit: " Episcopi, „ ut aptius, quem regunt, populum possint in officio atque obedientia continere, in omnibus iis, quæ ad visitationem, „ ac morum correctionem subditorum suorum spectant, jus & potestatem habeant, „ etiam tamquam Apostolicæ Sedis delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi, juxta Canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro „ subditorum emendatione, ac Diœcesis „ suæ utilitate necessaria videbuntur. Nec „ in his, ubi de visitatione, aut morum „ correctione agitur, exemptio, aut ulla „ inhibitio, appellatio, seu querela, etiam „ ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, „ decreta, aut judicata fuerint, quoquo „ modo impediat, aut suspendat „.

II. Hoc Concilii Tridentini Decretum plane consonat Decreto Innocentii IV. in *cap.* 1. §. *Sane de Censibus in VI.* ubi modum, quem in visitatione Prælati observare debent, ita describit: " Sane hujusmodi impensurus officium (visitationis) „ proposito Verbo Dei quærat de vita, „ & conversatione ministrantium in Ecclesiis, & locis aliis divino cultui deputatis, ac ceteris, quæ ad officium spectant absque coactione, & exactione „ qualibet juramenti, ad ipsorum subditorum emendationem per salubria monita, „ nunc levia, nunc aspera, juxta datam „ sibi a Deo prudentiam diligenter intendentes. Quod si de aliquibus orta fuerit infamia, contra eos Ordinariis ipsorum, ut super his solemniter inquirant, „ denuntiet, si viderit expedire. Notoria „ vero crimina, quæ examinatione non „ egent, libere corrigat, pœnam debitam „ pro illis infligendo „.

III. Hinc conficitur, visitationem ad morum correctionem magis, quam ad judiciarium processum pertinere; ideoque officium Visitatorum non male conferri cum officio Ædilium Romanorum, quod magis in lustrando, & exequendo, quam cognoscendo

scendo consistebat. Si quid enim obvium esset, quod politiam notorie offenderet, Ædiles e medio tolli, frangi, emendari jubeant, magis facti, quam juris tramitem servantes. Et hodie quid simile fieri videmus in visitandis per Magistratus, & Prætores viis & aggeribus, qui si quid inveniant, quod notorie vias publicas, aut aggeres impediat, mox emendant ac corrigunt; vel emendandum aut corrigendum sine ullo judicii strepitu decernunt.

IV. Itaque Episcopi, aliique Visitatores in sua visitatione Diœcesim circumire, ac lustrare debent; & quidquid inordinatum repererint, reforment sine strepitu, ac formâ ordinariâ judicii, sed summarie, non pœnas ordinarias imponendo, sed correctiones; neque circa dubia & altiorem indaginem requirentia, sed circa notoria versari potissimum debent; uti bene notat, & probat Zypæus in Jure novo *tit. de Accusat. num. 9.*

V. Idem quoque refert, Sacram Congregationem Concilii Tridentini Interpretem respondisse 24. Aprilis 1595. " Episcopum non posse imponere in visitatione pœnas ordinarias, sed tantum extraordinarias, quæ magis *morum emendationem*, & *correctionem*, quam *delicti vindictam* respiciant ".

VI. Et teste Fagnano ad *cap.* DILECTUS ✠ *de rescript. num. 46.* Sacra Congregatio 1. Feb. 1607. præcepit Episcopo Tornacensi: " Ut in visitatione Collegiatæ Ecclesiæ exemptæ contineret se intra limites notissimos visitationis, ita ut nec ad *specialem inquisitionem* descenderet, nec *processus* conficeret, nec sententias ferret; sed in his, quæ morum correctionem, & emendationem respiciunt, sine *strepitu* Judicii decerneret ".

VII. Dum hos limites visitationis non excedunt Episcopi, ac unice morum correctionem, ac emendationem intendunt, nulla exemptio, nulla appellatio, aut querela executionem eorum, quæ ab ipsis visitando ordinata sunt, **impedire potest ex Decreto Concilii; id est, appellatio effectum *suspensivum* in his nullum habet.**

VIII. Quod & jam pridem in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. statutum fuerat, ut scilicet, *correctionis, & reformationis officium libere valeant exercere*. Cap. 13. ✠ *de Offic. Ordin.*

IX. Similiter refert Choppinus *lib. 2. de sacra Polit. tit. 4. num. 28.* procurationis, sive appellationis tamquam *abusus interjectu* non suspendi Decreta concernentia correctionem morum. " Quod supra scriptum est, ait, provocationis *interjectu* ab executione sententiæ non supersedere in multis causarum generibus, id pertinet etiam ad eas fori controversias, quibus morum castigatio, reformatioque agitur, Ecclesiasticæ disciplinæ vinculum. Nam hoc casu, ait, edixit Princeps noster, callidum appellationis perfugium rei judicatæ executioni impedimento esse non debere. Lege judiciaria Francisci I. an. 1539. & Caroli IX. lata 16. Kal. Majas ann. 1571. art. 5. quam Ornatiss. Curia solemni more comprobavit 7. Idus Septembris eodem anno... Quibus consonat Curiæ Decretum, ad quam in emendationis morum negotio fuerat provocatum, abusus nomine 5. Idus Decembr. an. 1550. secundum Cathalaunense summi templi Collegium. Eodem vergit Allobrogica Sanctio, ne applicationis obtentu, quæ abusus ergo interposita sit, Ecclesiastica morum censura, correctioque retardetur ".

X. Idipsum quoque, uti monet Zypæus loco citato, Philippus II. Hispaniarum Rex expressit in Ordinationibus Parlamenti Mechliniensis *tit. de Requestis art. fin.*

" Sic & Princeps noster (ait Zypæus in Jure novo *tit. de Accusationibus num. 9.*) " interpellatus ut Patronus Ecclesiæ Insulensis, nullâ ratione induci potuit, ut Episcopus Tornacensis a visitatione excluderetur, sed si quid ordinando excederet, se querelas auditurum, ante paucos annos respondit ".

XI. Cum vero Episcoporum auctoritas, imo & Ecclesiasticæ censuræ ad emendationem vitiorum, & abusuum, præcipue inveteratorum, & longe lateque grassantium, frequenter non sufficiant, jam pridem in more positum fuit, ut Episcopis Ministri Regii, quos media ætas *Missos Dominicos* vocabat, adjungerentur.

Dignum ac necessarium est, ait Synodus Moguntinensis ann. 813. *cap.* 20. ut Missi

Missi per quæque loca directi " simul „ cum Episcopis uniuscujusque Diœcesis „ perspiciant loca Monasteriorum, Cano- „ nicorum pariter, & Monachorum, simi- „ literque puellarum, si in apto & con- „ gruo loco sint posita, ubi commodum „ necessarium possit acquiri, quod ad uti- „ litatem pertinet Monasterii, sicut in „ sancta regula dicitur „. Quod iisdem verbis repetitur in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 5. *cap.* 143.

XII. Nec id ad imminutionem seu depressionem potestatis Ecclesiasticæ, aut ejusdem usurpationem fiebat; sed ad faciliorem executionem eorum, quæ Episcopi visitando pro morum correctione ordinanda censebant; protestantibus ipsis Regibus, ad hoc a se *Missos* esse constitutos, ut Episcopi eorum adjutorio munus suum, & ministerium facilius implerent; *lib.* 2. *Capitular. cap.* 26. *ut si quos* (verba sunt Concilii Arelatensis an. 813. *cap.* 17.) *Sacerdotalis admodum non flecteret ad justitiam, Regalis potestas ab improbitate reduceret ad pietatem, & obedientiam.*

☞ XIII. Hanc in rem notandum Caroli Magni Decretum anni 789. directum ad Episcopos, & Prælatos Ecclesiæ. In hoc Decreto in primis monet Episcopos, & Prælatos: " ut vigili curâ, & sedulâ „ admonitione populum Dei pascua vitæ „ æternæ ducere studeant, & errantes „ oves bonorum operum exemplo seu ad- „ hortatione humeris intra Ecclesiasticæ „ firmitatis muros reportare satagant, ne „ lupus insidians aliquem Canonicas sun- „ ctiones transgredientem, vel paternas „ traditiones Universalium Conciliorum „ excedentem (quod absit) inveniens de- „ voret „.

Ut hoc facilius assequerentur, subjungit: " In quo opere, & studio sciat cer- „ tissime Sanctitas Vestra, nostram vobis „ cooperari diligentiam, quapropter & „ nostros ad vos direximus Missos, qui „ & nostri nominis auctoritate, una vo- „ biscum corrigerent, quæ corrigenda es- „ sent „. Extat integrum apud Baluzium inter Capitularia Regum Francorum *tom.* 1. *col.* 209. ☜

XIV. Si & hodie aliqui subinde Regii deputati seu Missi Episcopis visitantibus essent juncti, atque eorum, quæ ad morum correctionem, & emendationem Episcopi ordinârunt, executionem Regiâ auctoritate urgerent, & firmarent, major indubie esset sæpius visitationum fructus; ordinataque firmiorem, ac stabiliorem sortirentur effectum.

Hoc attendens Sebastianus Zamet Episcopus Lingonensis conquerebatur fructum suarum visitationum, & effectum ordinatorum contra Clericos incontinentes non haberi; eo quod frequenter eluderentur per appellationes *tamquam ab abusu*, aliasque technas; ideoque resolvit ad obviandum hujusmodi impedimentis petere a Parlamento Diensi, ut dignaretur assignare unum e Consiliariis Parlamenti, qui visitationibus suis assisteret, & exequì jüberet ea, quæ contra Clericos incontinentes ipse in visitatione decerneret, uti refert Carolus Fevretius tractatu De Abusu *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 7.

XV. Quamvis summus sit visitationis favor, nequaquam tamen generaliter ac indefinite recipiendum est, Decreta in visitatione per appellationem non suspendi; quoniam (ut recte advertit Cardinalis De Luca Disc. 5. ad Concilium Tridentinum) " id percutit solum ea, quæ con- „ cernunt correctionem morum, aliasque „ provisiones, quas in forma extrajudiciali „ potius more prudentis Patrisfamilias „ prompte dare oporteat, vel congruat, „ non autem in iis, in quibus more ju- „ dicis, atque in figura seu forma judicii „ procedi debeat; cum tunc dispositio Ca- „ nonum, seu juris communis incorrecta „ remaneat; nihilque refert ad effectum „ appellationis, ac Ordinis judiciarii bene „ servandi, an de tempore visitationis, „ vel extra id fiat (a) „.

TITU-

(a) Gravis quæstio mota olim est, an Episcopi in decursu suarum Visitationum habeant exercitium *Jurisdictionis contentiosæ?* Hæc nitide pertractata reperitur t. 7. novorum Commentariorum Cleri Gallicani col. 152. 153. 154. &c. usque ad col. 164.

TITULUS XVIII.

De Synodis Diœcesanis, seu Episcopalibus.

CAPUT I.

Quoties hæ Synodi celebrandæ, & qui interveniant?

1. *Primis Ecclesiæ seculis frequentissima erant hæ Synodi.*
2. *Labentibus seculis* bis *annuatim haberi cœperunt.*
3. *Synodus Lateranensis annuam celebrationem admisit.*
4. *Mansit tamen consuetudo in aliquibus Ecclesiis annuatim* bis *celebrandi has Synodos.*
5. *Synodus Tridentina annuâ celebratione fuit contenta.*
6. *Decretum Concilii Tridentini hodie non observatur.*
7. *Quinam ex Decreto Concilii Tridentini Synodo intervenire debeant?*
8. *Regulares quantumvis exempti curam animarum exercentes Synodum accedere debent, & ab Episcopo cogi possunt.*
9. *Sufficit quod Beneficium situm sit in Diœcesi, licet Beneficiatus habitet extra Diœcesim.*
10. *Quinam Synodo interesse debeant, multum dependet a consuetudine.*
11. *Probatur ex Synodis Belgicis.*
12. *Quinam Synodo Diœcesanæ S. Caroli intervenerint?*
13. *Sæpe contentiones oriuntur cum exemptis Regularibus, an Synodo intervenire debeant.*
14. *Synodo Diœcesanæ interveniant præ ceteris cum Episcopo, qui animarum curam sustinent.*
15. *Congregationes Pastorum cum suo Episcopo Synodorum vicem quodammodo supplent.*

I. PRISTINIS Ecclesiæ seculis frequentissimos fuisse Episcoporum cum suo respective Clero, quasi cum suo Senatu, quem *Presbyterium* vocare solebant, Conventus, quos hodie Synodos *Diœcesanas* dicimus, sat constat.

Neque primis seculis hisce Conventibus habendis certa tempora designata fuisse legimus; sed quandocumque ardua quæque negotia occurrebant, Episcopus Senatum seu Presbyterium suum convocabat; ut simul super negotiis deliberarent. Hæc ex Epistolis S. Cypriani, aliorumque Patrum manifesta sunt.

II. Labentibus vero seculis harum Synodorum celebratio *bis* in anno haberi cœpit; creditumque fuit duplicem hanc celebrationem sufficere; eo quod Canones Synodum Provincialem *bis* in anno celebrari juberent.

Deinde cum paulatim invaluisset, ut Synodi Provinciales *singulis* annis *semel* duntaxat haberi deberent, una quoque invaluit, ut Synodi Diœcesanæ *semel annuatim* haberentur.

III. Et quidem Synodus Lateranensis sub Innocentio III. in *cap.* 25. *ii de accusat.* hanc consuetudinem supposuit, & tacite saltem approbasse videtur. Nam jubens *singulis* annis celebrari Synodum Provincialem, una præcipit, ut "ea, quæ statuerint, faciant observari; publicaturi ea in Episcopalibus Synodis *annuatim* celebrandis".

IV. Post hoc Concilii Lateranensis Decretum videmus in plerisque Conciliis injunctum fuisse, ut conformiter ad hoc Concilii Decretum, Synodi Diœcesanæ *annuatim* haberentur; in aliquibus tamen Ecclesiis consuetudo remansit, ut juxta pristinam disciplinam *bis* annuatim haberentur; quam expresse supponit, & probat Synodus Basileensis *sess.* 15. decernens: "Synodum Diœcesanam *ad minus semel* in anno, ubi non est consuetudo *bis annuatim* celebrari".

Ita legimus in Concilio Coloniensi an. 1549. ordinatum fuisse, ut Synodus Diœcesana

cesana *quotannis bis*, pro veteri more celebretur; sed addit: " Sufficerit tamen in „ Diœcesi Leodiensi propter ejus latitudinem, & multitudinem Prælatorum *semel* quotannis recte, & studio ferventi „ celebrari „.

V. Synodus Tridentina tametsi frequentiorem Synodorum celebrationem pro reformatione morum desideraret, nihilominus amplexa moderationem Concilii Lateranensis, tantum *annuam* harum Synodorum celebrationem injunxit, *sess.* 24. *cap.* 2. *de reformat.*

VI. Verum nec hoc moderatum Concilii Decretum hodie observatur; cum nullibi *annuam* hanc Synodorum celebrationem fieri videamus; imo in multis Diœcesibus nec spatio quinquaginta & amplius annorum ullam Synodum celebratam; quæ vero sint causæ, quæ ad hanc Synodorum intermissionem inducendam contribuere potuerint, in decursu notabimus.

VII. Qui his Synodis interesse debeant, verbis subsequentibus indicat Synodus Tridentina: " Ad quas exempti etiam omnes, „ qui alias, cessante exemptione, interesse „ deberent, nec Capitulis generalibus subduntur, accedere teneantur; ratione tamen Parochialium, aut aliarum secularium Ecclesiarum, etiam annexarum, „ debeant ii, qui illarum curam gerunt, „ quicumque illi sint, Synodo interesse „.

VIII. Vi hujus Decreti Regulares omnes sive sint exempti, sive non, qui vel Capitulis generalibus non subduntur, vel curam animarum exercent, tenentur & cogi possunt ad Synodum accedere, sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrenda, aliisque pœnis arbitrio Episcoporum, etiam excommunicationis; adeo ut jus declarandi, & pœnas imponendi ad Episcopos, exemptione non obstante, pertineat, quemadmodum S. Congregatio apud Fagnanum ad *cap.* QUOD SUPER ii *de majorit. & obed. num.* 8. declaravit.

IX. Ut vero quis ratione Beneficii Synodo interesse cogatur, attendendum est, num Beneficium tale habeat *in Diœcesi*, cujus Synodus agitur, tametsi alibi domicilium habeat; & ita in terminis declaravit S. Carolus in Synodo Mediolanensi V. *part.* 3. *tit. Quæ ad Synodum attinent.*

X. Præter curam animarum exercentes, qui Synodo assistere debeant, non ex Canonum sanctionibus duntaxat, sed & varia locorum consuetudine petendum est.

XI. Quare in Synodorum Belgicarum indictione videmus generaliter vocari Capitulum Episcopale, Reverendos Dominos Abbates, Abbatissas, Præpositos, Archipresbyteros Rurales, Priores, Priorissas, ceterosque omnes, qui *de jure*, vel *consuetudine* Synodo Diœcesanæ interesse debent.

Hæc ex convocatione Synodi D. Mechliniensis sub Hovio. In formula indictionis Synodi Antuerpiensis sub Miræo præter expressos in dicta formula Mechliniensi, exprimuntur, *Capitula Ecclesiarum Collegiatarum*, *Pastores*, *Pastoratuumque Deservitores*. In convocatione ultimæ Synodi Namurcensis an. 1659. formula Mechliniensis servata est; eo solo excepto, quod *Capitula Ecclesiarum Collegiatarum* nominatim exprimantur.

Synodus Namurcensis anno 1639. *tit.* 26. *cap.* 1. cum pro annua Synodi Diœcesanæ celebratione designasset feriam tertiam post Dominicam *Jubilate*, quæ est tertia post Pascha, subjungit: " Ea propter omnes, „ qui de jure, vel *consuetudine* illi interesse debent, illo die deinceps compareant „. Quæ manifeste supponunt, Patres illius Synodi non dubitasse, quin a *consuetudine* dependeat, qui Synodo interesse debeant; quod & Sanctus Carolus in sua Synodo V. Mediolanensi supposuit.

XII. Qui Synodis Diœcesanis sub S. Carolo interfuerint ex ejus ad Clerum oratione in ejus Synodo XI. Diœcesana habita colligere possumus. Ita enim ad Synodum loquitur: " Quid agimus, Fratres? „ Synodum agimus, & quid Synodi nomen importat? Congregationem significat, atque conventum. Et quarum personarum? Nempe adeo excellentium & „ eminentium in Sancta Ecclesia; Episcopi videlicet, & membrorum ei conjunctorum, Canonicorum Metropolitanæ „ hujus Ecclesiæ, tum etiam aliarum; „ Præpositorum, Parochorum, Sacerdotum, Clericorum „.

XIII. Nihilominus tamen (uti notat De Luca *disc.* 30. *ad Concilium Tridentinum*)

tum) " Super convocatione, sive interventu in Synodo, controversiæ oriri solent cum Capitulis & Cleris oppidorum, aliorumque locorum Diœcesis, an scilicet omnes Presbyteri, & Clerici ad Synodum convocari possint, ut ab aliquibus Episcopis (& utinam non ad industriam, & occasione mulctarum, & pœnarum, sive extorsionum, & contributionum) " fieri consuevit; ideoque provisum est, ut sufficiat interventus Deputatorum Cleri cujuslibet loci, & Parochorum, seu Vicariorum, aut illorum, quibus alias exercitium curæ animarum, & administrationis Sacramentorum incumberet; licet enim Capituli Cathedralis interventus requiratur, attamen id incommodum non præbet, ex quo in eadem Cathedrali Synodus celebranda est ".

" Majores autem, ac frequentiores esse solent controversiæ cum exemptis, præsertim Regularibus, an ipsi, eorumque Prælati in Synodo intervenire debeant; receptaque distinctio est (ut in Regularium adnotationibus advertitur) ut illi intervenire debeant, atque cogi valeant, qui curam animarum habeant, & administrationem Sacramentorum exerceant; cum in hac parte subditi sint, atque a primo Pastore, qualis est Episcopus, instruendi sint, quomodo in sibi commissarum ovium cura, & regimine se gerere debeant; quod etiam procedit in aliis secularibus exemptis, suum inferiorem Prælatum habentibus cum ordinaria quasi Episcopali jurisdictione; potissime ubi de illis agitur, qui hanc jurisdictionem habent in locis intra Diœcesis fines existentibus ".

☞ XIV. Ex decreto Concilii Tridentini, aliisque superius notatis manifestum est ex mente Concilii Tridentini esse, ut Synodo Diœcesanæ hi præ ceteris interveniant cum Episcopo, qui una cum ipso curam animarum, & regimen spirituale Ecclesiæ sustinent.

Nec mirum: quandoquidem in hisce Synodis, & conventibus præcipue de regimine animarum; & quæ ad illud spectant, tractandum sit: ut propterea Episcopi, quo tempore secundum Canones una cum suo Clero, cujus præcipua portio erant Presbyteri curam animarum sustinentes, negotia suarum Ecclesiarum absolvebant, in effectu synodaliter regere, & causas tractare, & examinare dicerentur.

XV. Unde si & hodie Episcopi Archipresbyteros, & Parochos saltem annuatim convocarent, & cum illis, quæ ad curam animarum, & regimen spirituale suæ Diœcesis pertinent, sedulo investigarent, & quæ opportuna ex eorum relatione pro salute animarum, & recto regimine Ecclesiæ deprehenderent, in hoc Archipresbyterorum, & Pastorum conventu observanda decernerent, non dubium, quin similes conventus vicem, & effectum Synodi Diœcesanæ aliquatenus supplere possent.

Cum autem hujusmodi Congregationes sine ulla pene difficultate per Episcopos indici queant; quin & in nonnullis Synodis Belgicis, ut habeantur, Episcopi excitentur (uti supra *tit. 6. cap.* 4. notatum fuit) sat ostendunt Episcopi, qui has congregationes negligunt, parum sibi curæ esse, ut exactam suarum Diœcesium notitiam, præcipue eorum, quæ ad animarum curam pertinent, assequantur: quæque pro vitiis exstirpandis, & virtutibus plantandis convenienter essent statuenda, & decernenda. ☜

CAPUT II.

Quæ in Synodo Diœcesana tractanda?

1. *Vetus formula habendi Synodum Diœcesanam.*
2. *Juxta hanc formulam ad Synodum conveniunt Presbyteri, Diaconi, & aliqui Laici.*
3. *Omnes Presbyteri Synodum cum Episcopo conficiunt.*
4. *Presbyteri hic idem sunt quod Parochi.*
5. *In Synodo omnia non contentiose agenda.*
6. *Controversiæ Laicos inter & Clericos deciduntur.*
7. *Synodi tunc temporis erant quasi tribunalia justitiæ.*
8. *Lites Clericorum, aut Laicorum in Synodis hodie raro determinantur.*

9. *In Synodis præcipue de corrigendis excessibus, & reformandis moribus agitur.*
10. *Synodi Diœcesanæ habentur, ut Decreta Conciliorum generalium, & Provincialium uniformiter executioni mandentur.*
11. *Probatur ex S. Carolo.*
12. *Item ex Synodo Audomarensi.*
13. *Ut fructum Synodorum assequeretur Sanctus Carolus, per Vicarios inquiri jussit, quæ in Diœcesi essent reformanda.*
14. *Ante Synodum Congregationes super reformandis moribus a S. Carolo institutæ.*
15. *Antiquum est institutum, ut quæ Clericalem disciplinam spectant, breviter ab Episcopo in Synodo proponantur.*
16. *Formula illius admonitionis extat apud Reginonem, & in Pontificali Romano.*
17. *Convenientes admonitiones Clero proponendas S. Carolus proposuit.*
18. *In Synodo Diœcesana constituendi* Examinatores *vulgo* Synodales.
19. *Item Judices Synodales.*

I. APud Burchardum Wormatiensem reperitur formula habendi Synodum Diœcesanam sub nomine Concilii Salegunstadiensis anni 1022. quod &, teste Baronio, ab auctore Micrologi *Moguntinum* nuncupatur; eoque nomine merito appellari in sua historia Moguntina existimat Nicolaus Serarius, eo quod Salegunstadium jam tum Moguntinæ esset Diœcesis.

II. Juxta hanc formulam Synodus in Ecclesia celebranda est; atque sella in media ponenda, & super eam *Sacræ Reliquiæ.* Deinde dicitur: " Convenientes Presbyteri omnes intrent, & secundum ordinationis suæ tempus resideant. Post hos ingrediantur Diaconi probabiles, quos ordo poposcerit interesse. Exinde introducantur Laici bonæ conversationis. Tunc ingrediatur Episcopus, si voluerit, vel si necessitas exegerit: & si non aderit Episcopus, ejus Vicarius eadem faciat ".

III. Post hæc Episcopus salutat præsentes, ac varias preces una cum præsentibus recitat; quibus expletis jubentur egredi omnes, *exceptis Presbyteris*, & ceteris idoneis Clericis.

IV. Hic nota, omnes indistincte Presbyteros ad Synodum admitti. Nec mirum; quia juxta phrasim illius temporis, nomine Presbyterorum veniebant Parochi; adeo ut *admittere Presbyteros* ad Synodum idem tunc significaret, quod hodie *admittere Parochos.*

V. Presbyteris ergo seu Parochis cum ceteris idoneis Clericis consedentibus, nec non lecto Canone Concilii Toletani modum celebrandi Synodum exprimente, admonitio ab Episcopo, vel etiam a Diacono legitur.

In hac inter alia monet: " Quod si forsitan aliquis nostrum, aliter quam dicta fuerint, senserit: sine aliquo *scrupulo contentionis* in nostrum omnium copulatione ea ipsa, de quibus dubitaverit, conferenda reducat, qualiter, Deo mediante, aut doceri possit, aut doceat ".

VI. Prosequitur post hæc admonitio: " Deinde vos simili obtestatione conjuro, ut nullus vestrum in judicando aut personam accipiat, aut quolibet favore, aut munere pulsatus a veritate discedat. Sed cum tanta pietate quidquid cœtui se judicandum intulerit retractare, ut nec discordans contentio ad subversionem justitiæ inter nos locum inveniat, nec iterum in perquirenda æquitate rigor nostri ordinis, vel sollicitudo tepescat ".

VII. En manifestum argumentum Synodos has Diœcesanas æque, ac Provinciales fuisse quasi quædam Tribunalia Justitiæ, in quibus sine strepitu Judicii, aliisque formalitatibus forensibus, Clericorum, & Laicorum quæstiones summarie decidebantur.

Primum quidem Clericorum, idque primâ die Synodi; ideoque immediate post expletam admonitionem subjungitur: " Post hanc exhortationem, *quisquis Clericorum* velit, *querelam* conferat ".

Secundâ die Synodi: " Tunc si Cleri querelam non habent conferendam, *Laici* intromittantur. Quisquis ex *Laicis* habet querelam, proferat ".

VIII. Hodie vero raro querelæ sive lites

tes Clericorum, vel Laicorum in Synodis terminantur; sed illæ vel in Tribunalibus Ecclesiasticis coram Officialibus, vel Tribunalibus Laicis pro diversitate materiæ & personarum agitari, & terminari consueverunt.

IX. In Synodis vero præcipue de corrigendis excessibus, & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligens cum Dei timore habendus est tractatus, uti loquitur Synodus Lateranensis loco citato.

Hinc juxta præscriptam Pontificalis Romani sub titulo *De Ordine ad Synodum*, ita præsentes in Synodo Episcopus alloquitur. " Venerabiles consacerdotes, & fra-„ tres nostri charissimi, præmissis Deo „ precibus, oportet, ut ea, quæ de divi-„ nis Officiis, vel Sacris Ordinibus, aut „ etiam de nostris moribus, & necessita-„ tibus Ecclesiasticis, a nobis conferenda „ sunt, cum charitate, & benignitate „ unusquisque vestrum suscipiat, summâ-„ que reverentiâ, quantum valet, Domi-„ no adjuvante, percipiat; vel quæ emen-„ datione digna sunt, omni devotione unus-„ quisque fideliter studeat emendare „.

X. Ad hæc Synodi Diœcesanæ celebrantur, ut Universalium atque Provincialium Synodorum Decreta facilius executioni mandentur; atque interdum in nonnullis articulis Diœcesi particulari accommodentur; habeaturque uniformis totius Diœcesis pro executione resolutio.

XI. Unde S. Carolus in oratione ad Clerum in Synodo XI. Diœcesana congregatum inter alia, ob quæ Synodus esset coacta, hæc proponit: " Hic præterea „ applicatio fit magis particularis Conci-„ liorum tam Universalium, quam Pro-„ vincialium: mutuo sese Episcopus co-„ gnoscit, & Clerus; qui quidem, vel „ solus aspectus, maximam excitat chari-„ tatem, animosque conciliat, ad adjuvan-„ dum, & promovendum unanimiter Dei „ honorem: Hic consultantur ea, quæ ad „ hoc spirituale regimen pertinent, cum „ his, qui administrationis participes sunt; „ hic uniformitas deliberatur in executio-„ ne legum præteritarum; hic abusus, qui „ vigent in populo, disquiruntur, & oppor-„ tuna eis adhibenda remedia statuuntur; „ ac quam quisque in hac re diligentiam „ adhibeat, cognoscitur. Hic demum præ-„ terita tempora cum futuris conferentes, „ & utriusque Decreta, ac Constitutiones „ jam editas applicantes, culpas quidem „ præteritas deflemus, emendare vero in „ posterum deliberamus „.

XII. Similiter Episcopus Audomarensis in Synodo Diœcesana anno 1583. allegans causam indicendarum *annuatim* harum Synodorum, ait: " Quædam sunt ita com-„ munia mala, ut Diœcesim unam inte-„ gram obtineant, ne facile possint, nisi „ communi consilio, & auxilio eorum „ omnium, qui in Diœcesi præsunt, ex-„ stirpari. Ad hæc congruit, ut *eadem* „ *una* Diœcesis, *eodem uno modo*, & *eis-„ dem* unis *legibus universa* regatur. Qua-„ re recte a Patribus, & nominatim a „ Tridentinis statutum est, ut præter par-„ ticulares Ecclesiarum visitationes, quo-„ tannis etiam Synodi Diœcesanæ cele-„ brentur, in quibus, congregatis totius „ Diœcesis Capitibus omnibus, statuantur „ ea, quæ pro communi totius Diœcesis „ bono statuenda videri possint, & cavea-„ tur, ne quæ bene constituta sunt, te-„ merentur „.

XIII. Hunc Synodorum Diœcesanarum fructum, ut uberius assequeretur Sanctissimus Præsul, quem Pastoralis solicitudo gloriosum reddidit, præter ferventes, ac instantes preces, ad quas populum Clerumque, instante Synodo, excitandum voluit, insuper præcipit: " ut & in civitate ii, „ quibus id curæ Episcopus dederit, & „ in Diœcesi Vicarii foranei (qui cum nostris hodiernis Decanis Ruralibus pene coincidunt) „ & Parochi præterea tum „ urbani, tum Diœcesani, ipsi Episcopo „ adjumentum adferant, ut diligenti aliquâ „ earum rerum indagatione, ac relatione, „ quibus per eum consuli, aut provideri „ in Synodo præsertim oportebit, sedulo „ videant, ac norint: ut ea omnia ad „ præscriptam ab eo rationem, & normam „ tum litteris, tum coram, constituto „ tempore deferant „.

„ Primo igitur ii omnes pro suorum „ quique munerum, officiorumve ratione, „ & cura dispiciant, quæ Cleri sit in Cle-„ ricalis vitæ moribus progressio; quæ in „ vita spirituali disciplina, & quam soli-„ citum

„ citum in divinorum Officiorum cultu „ studium; quam diligens in Ecclesiasticis „ functionibus obeundis solicitudo, quæ „ etiam, & quam frequens in litterarum „ exercitationibus cura; qui in earum stu„ diis progressus item „.

„ Vicarii autem foranei, & regionarii „ in civitate præfecti, aliive Ecclesiastici „ homines, quos ob eam causam Episco„ pus delegerit, exquirant; qui præterea „ Parochorum in primis zelus in anima„ rum salute procuranda; quæ in Sacra„ mentis ministrandis sedula diligentia; „ quam frequens in pascendis verbo Dei „ fidelibus officium; quæ denique in omni„ bus Parochialis muneris partibus vigi„ lantia, quæve assiduitas „.

„ Deinde ii omnes & singuli pro sui „ officii munere investigent, quæ populi „ in Christianæ charitatis operibus exerci„ tatio, quam religiosus festorum dierum „ cultus, quam pia in Ecclesiis conversa„ tio, quæ in doctrinæ Christianæ scholis „ frequentia: tum de aliis piis sodalitati„ bus disquirant, tum denique de reliqua „ omni ejusdem populi disciplina, & in „ via Domini progressu „.

Hæc aliaque plura pro instructione Episcopi notari, atque ad Synodum referri voluit, & proponuntur in Concilio V. Provinciali Mediol. *part.* 3. *tit. Quæ ad Synodum, Congregationesve alias Clericales, & visitationem attinent;* ubi una exponens, qualiter ipsa Synodus habenda sit, & quam sancte se gerere debeant Sacerdotes eo tempore, quo Synodus agitur; ut " cum „ eos posuerit Deus in acquisitionem sa„ lutis, atque in ædificationem, officii „ sui memores, *ambulent digne Deo*, „ sancteque, sicut decet Ministros Myste„ riorum Dei, vivant „.

XIV. Eadem quoque intelligi possunt ex litteris, quas immediate ante Synodum mittebat ad Vicarios foraneos, & Parochos, quarum exemplar habetur in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *part.* 8. ubi similiter referuntur Congregationes, quas cum Vicariis foraneis, & Visitatoribus suis, Synodali die appropinquante, instituebat; & quæ in illis inquireret; ac dein fuse describuntur Acta Synodi XI. & ultimæ, quam celebravit sanctissimus hic Archipræsul; in quibus integra forma celebrandæ Synodi Diœcesanæ repræsentatur.

XV. Pervetus illud quoque institutum est, ut quæ Sacerdotalem Clericalemque disciplinam, officia ac partes ejus maxime attingunt, ea certis monitionibus, iisque brevibus comprehensa ab Episcopo in Synodo Clero proponantur; quo brevius illa expressa, crebriusque repetita, diligentius item non solum animis, mentibusque imprimantur, sed etiam omni studio inviolate serventur.

XVI. Extat veteris admonitionis formula sub nomine inquisitionis duobus libris distincta apud Reginonem Abbatem Prumiensem; de qua egi in Tractatu Historico-Canonico in Canones *part.* 5. *cap.* 1. ibique ostendi, quod pro assequenda notitia disciplinæ Ecclesiasticæ lectio illius non parum conducere queat: & §. 2. ostendi, quomodo in nonnullis articulis hæc formula differat a formula *admonitionis*, quæ in hodierno Pontificali Romano prostat; atque ex illa differentia evincatur, hanc esse recentiorem, aut a recentiori manu immutatam.

XVII. S. Carolus in omnibus Sanctorum Patrum vestigia premens, nihilque quod ad instructionem, reformationemque Clericorum conducere posset omittens, monitiones edidit, in unaquaque Synodo Diœcesana, Sessione publicâ, universo Clero accurate legendas, graviterque pronuntiandas, quæ compendiosam atque accuratam vitæ Clericalis disciplinam, atque vivendi rationem continent; una cum annotatione omnium, quæ Clerici præcipue cavere debent; ita ut in hisce Monitionibus Lector reperturus sit totius Clericalis instituti exactissimum, & perfectissimum compendium.

Publicavit primum illas Monitiones in Concilio suo Provinciali IV. de Episcoporum suorum Suffraganeorum consilio, & assensu, cum hac tamen clausula: " Qui„ bus (Monitionibus) quisque Episcopus „ addat, & detrahat, prout Ecclesiæ suæ „ Clero pro temporum ratione utile esse „ viderit „.

Hanc clausulam utinam notent Episcopi, qui Clero suo in sacris Ordinationibus, aliisque publicis consessibus nihil præter ge-

generales, & præscriptas jam pridem formulas prælegunt, non attendentes, quid Clero suo pro temporum ratione utile sit.

Aliter exemplo suo docuit Sanctus Carolus, dum has generales *Monitiones* in Synodo sua Diœcesana III. uberiores, accommodatioresque ad usum suæ Ecclesiæ Mediolanensis edidit; & ita auctæ, & accommodatæ extant in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *part.* 2. *pag.* 299. edit. anni 1683.

XVIII. Ex præscripto Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.* singulis annis in Synodo Diœcesana ab Episcopo, vel ejus Vicario ad minus sex Examinatores proponendi sunt; qui Synodo satisfaciant, & ab ea probentur; advenienteque vacatione cujuslibet Ecclesiæ Parochialis tres ex illis eligat Episcopus, qui cum eo examen in concursu perficiant, indeque succedente aliâ vacatione, aut eosdem, aut alios tres, quos maluerit, ex prædictis illis sex eligat.

Hi Examinatores quia in Synodo eligendi, & probandi sunt, vulgo *Synodales* etiam hodie dici solent; tametsi extra Synodum ab Episcopis eligi, & probari, ob intermissam Synodorum celebrationem consueverint; de quibus infra *part.* 2. *tit. de concursu ad Ecclesias Parochiales*, fusius tractabitur.

XIX. Præterea idem Concilium *Sess.* 25. *cap.* 10. *de reform.* statuit: " In singulis „ Conciliis Diœcesanis aliquot personas, „ quæ qualitates habeant juxta Constitu„ tionem Bonifacii VIII. quæ incipit *Sta„ tutum*, & alioquin ad id aptas designa„ ri, ut præter Ordinarios locorum, his „ etiam post hæc causæ Ecclesiasticæ, ac „ spirituales, & ad forum Ecclesiasticum „ pertinentes, in partibus delegandæ com„ mittantur „.

Porro quemadmodum Examinatores Synodales ob intermissas Synodos solent extra Synodum ab Episcopis designari; ita quoque consuetudo invaluit, ut hæ personæ, quas Judices Synodales dicimus, ab Episcopis sine Synodo constituantur; de quibus latius *part.* 3. agetur.

CAPUT III.

De Testibus Synodalibus.

1. *Synodus Lateranensis vult designari personas in Synodis Provincialibus, qui in excessus, & abusus inquirant.*
2. *A Canonistis vocantur Testes Synodales.*
3. *Hi jam pridem a Synodis Diœcesanis constituti fuerunt; & Episcopi vigilantiores iis sunt usi.*
4. *Institutum illorum innovavit S. Carolus.*
5. *Quales eligi debeant.*
6. *Testes jurare debent, se officium suum fideliter expleturos.*
7. *Quæ sit formula juramenti.*
8. *Testes sincere, & libere officium suum obire debent.*
9. *Circa quæ Testes inquirere debeant.*
10. *Quo tempore relationem coram Episcopo facere teneantur.*
11. *Clerus Gallicanus officium Testium Synodalium descripsit.*
12. *Franciscus Sonnius Antuerpiensium Episcopus Testium Synodalium necessitatem agnovit, eosque institui mandavit.*
13. *Ex defectu Testium Synodalium natum est contingere, ut exacta Diœcesis notitia non habeatur.*
14. *Defectum Testium Synodalium aliquatenus supplere posset diligentia Archipresbyterorum.*

I. SYnodus Lateranensis sub Innocentio III. postquam Sanctorum Patrum institutum de celebrandis Conciliis Provincialibus renovavit, mandavitque in iis de corrigendis excessibus, & reformandis moribus diligenter esse tractandum, subjicit: „ Ut autem id valeat efficacius adimpleri, „ per singulas Diœceses statuant personas „ idoneas, providas videlicet, & honestas, „ quæ per totum annum simpliciter, & „ de plano absque ulla jurisdictione soli„ cite investigent, quæ correctione, vel „ reformatione sunt digna, & ea fideliter „ perferant ad Metropolitanum, & Suffra„ ganeos, & alios in Concilio subsequen„ ti, ut super his, & aliis (prout utili„ tati

„ tati & honestati congruerit) providâ „ deliberatione procedant „.

II. Hæ personæ communiter a Canonistis dicuntur *Testes Synodales*; eo quod a Synodo sint constitutæ, ut *testimonium* ferant.

III. An de his Testibus loquatur Canon EPISCOPUS IN SYNODO, *Causa* 35. *q.* 6. a Gratiano sub nomine Eutychiani Papæ relatus, sat incertum est; quemadmodum notat Stephanus Baluzius in notis ad Gratianum: illud certius est, jam pridem usitatum fuisse, hujusmodi Testes non tantum in Synodis Provincialibus, sed & Diœcesanis fuisse nominatos; iisque vigilantiores Episcopos usos fuisse, ut exactiorem totius suæ Diœcesis notitiam accipere possent, atque abusus, & excessus in Synodis reformandos, & corrigendos facilius, & exactius cognoscere.

IV. Id expendens vigilantissimus Mediolanensium Antistes S. Carolus, ejusque Suffraganei, in Concilio Mediolanensi IV. decreverunt, ut institutum illud nonnullis in locis intermissum restituatur; atque ut non nomine tantum, sed certis officii partibus recte per eos geratur, quibus in Synodo vel Provinciali, vel Diœcesana committetur, plura ordinarunt.

V. Atque in primis, ut " Viri Ecclesiastici ætate moribusque graves, prudentes, ac virtutum Christianarum studiosi, & spiritualis vitæ amantes in Concilio Provinciali Metropolitano ex unaquaque Diœcesi duo saltem; in Synodo Diœcesana ab Episcopo e Diœcesi sua *septem*, pluresve, prout expedire viderit, *Testes Synodales* deligantur „.

„ VI. Qui a Metropolitano delecti, & „ nominati sunt in eodem Provinciali Concilio, qui ab Episcopo in ipsa Diœcesana Synodo jurati, allatis Sanctorum pignoribus, sancte spondeant, ex formula verborum infra præscripta, muneris sui partes, infra constitutas, se executuros esse „.

" Si vero a Concilio Provinciali abest, „ qui a Metropolitano nominatus est, „ tunc Episcopus, pro cujus civitate, vel „ Diœcesi ille electus est, unius mensis a „ fine Concilii spatio, eum ad se litteris „ accersat: eumdemque ex ipsa præscripta „ formula jurejurando obstringat, ac jurisjurandi præstiti testimonium, publicâ „ auctoritate munitum, intra alium mensem ad Metropolitanum omnino mittat „.

VII. Post hæc inseritur formula juramenti eadem, quæ habetur apud Gratianum in citato Canone *Episcopus in Synodo*; ut vel hinc appareat, S. Carolum credidisse, Canonem illum de *Testibus Synodalibus* loqui; aut saltem non dubitasse, quin juramentum quod ibidem a septem ex plebe ipsius Parochiæ de dicenda veritate super abusibus, & excessibus in Synodo exigendum præscribitur, merito a testibus Synodalibus exigi posset: utpote qui similiter eliguntur a Synodo, ut de iisdem inquirant, & postmodum in Synodo aut coram Episcopo sincere ac veraciter deponant.

VIII. Deinde ipsos Testes monent, ut " hoc perpetuo meminerint, se non amore, non odio, non invidiâ, non spe, „ non metu, non pœnâ, non præmio, „ non cognatione, non ullâ denique re „ commoveri, aut impediri debere, quominus libere, & integre munus suum „ pro ratione infra præscripta præstent „.

IX. Post hæc quid agere debeant describunt, atque inter cetera: " Quo tempore hoc munus gesserint, personas discretas interrogando simpliciter, & de „ plano, absque ulla jurisdictione solicite „ investigent hæc, quæ sequuntur; idque „ singuli, aut in universa civitate & Diœcesi, aut in regione, unicuique eorum „ potissimum nominatimque commissa „.

" An Parochi, Canonici, & alii quicumque Ecclesiastici homines, quos residere oportet, præsentes in Ecclesiis suis „ adsint; anque rursus si præsentes in Parochialibus, vel Canonicalibus, Clericalibusque ædibus babitent „.

" An Parochi præterea, aliique animarum Curatores solicite, ut debent, Fidelium sibi commissorum saluti invigilent „.

" An in Sacramentis sancte ministrandis, in Verbi Dei prædicatione, in salutaribus monitis, in rudium, & puerorum ad doctrinam Christianam institutione, & in ceteris omnibus curæ Parochialis officiis, diligentis muneris partes præstent „.

" An

" An reliqui, quicumque sint, Ecclesiastici Ordinis homines Ecclesiæ, si quam obtinent, aut in qua Dignitatem, vel Canonicatum, vel Capellam, vel Ecclesiasticum aliquod munus habent, aut in qua adscripti sunt, oneribus satisfaciant, & præscriptas sibi functiones obeant ".

" An Ecclesiæ sartæ tectæ sint; an ornamentis, & suppellectili Ecclesiasticâ necessariâ, & congruâ instructæ; an in illis, aut earum cœmeteriis atriisve aliquid incultum sit, quodque sordibus obsolescat, anve aliquid a religioso cultu, & pietate alienum ".

" Videant item, an populus in via Domini ambulet, frequensque adsit divinis Officiis, & sacris concionibus, & in Ecclesia pie religioseque versetur, atque dies festos colat ".

" An jejunium Quadragesimæ, quatuor Temporum, stataque reliqua Ecclesiæ jejunia observet ".

" An idem decimas, primitias, aliaque debita emolumenta, adjumentave præstare, aut solvere recuset ".

" An in populo sacrilegi, blasphemi, concubinarii, adulteri, incestuosi, virginum raptores, an excommunicati, an hæresis, & magiæ, superstitionumve nomine suspecti sint ".

" An denique aliæ in eodem populo morum corruptelæ, quæ correctionem, emendationemve requirant ".

" Dispiciant item, an quæ Romanorum Pontificum Constitutionibus, Œcumenicis, Provincialibus, Diœcesanisque Synodis, Episcoporumque Edictis, quovis de genere decreta, sancitave sunt, ab iis serventur, quorum interest, sive Ecclesiastici, sive Laici homines sint ".

X. Ut vero hæc præstent utilius, qui a Synodo Provinciali constituti sunt, omnia quæ reformatione, aut emendatione indigere judicaverint in scriptum redacta, tribus mensibus antequam dies Concilio Provinciali præstituta venerit, ad Metropolitanum deferre debebunt: qui vero a Synodo Diœcesana, uno mense ante habendam Synodum Diœcesanam, ad Episcopum. Hæc aliaque habentur in Concilio Mediolanensi IV. *part. 3. tit. de testibus Synodalibus.*

Hisce addidit in Synodo sua Diœcesana XI. " Testes Synodales quarto quoque mense, de his, quæ pro ratione sui muneris agere debent, ad nos, Vicariumve nostrum generalem, cum absumus, scribant ".

XI. Clerus quoque Gallicanus in Conventu Melunensi anno 1579. meminit *Testium Synodalium*; & quæ in Diœcesi, aut Parochia sibi ad visitandum commissa inquirere debeant, describit; atque inter alia hoc merito notandum: " Si Opiliones christiane versentur in agris curam pecorum agentes ".

Quam enim frequenter illud hominum genus in vitiis abominandis, & crassa fidei, & religionis ignorantia versetur, sat notum est; ut proinde non immerito Episcopi, & Pastores in illos inquirerent.

XII. Quin & Franciscus Sonnius primus Antuerpiensium Episcopus videns, quia peccandi licentia multum invaluisset ex eo, quod crimina Superioribus plerumque celentur, hinc in Synodo sua Diœcesana an. 1576. observari voluit Canonem *Episcopus 35. quæst. 6.* " Mandantes, ait, Decanis nostris, ut in singulis Parochiis constituant duos viros honestos, & zelosos Testes Synodales, qui concubinarios, adulteros, Clericorum invasores, ac percussores, usurarios, contractusque illicitos exercentes, & quæcumque crimina ad nostram correctionem spectantia, quotannis coram ipsis Decanis, aut aliis ad hoc a nobis deputandis exponant, ut habitâ inquisitione possit contra eos procedi ad emendationem ".

XIII. Hæc sat ostendunt, institutum *Testium Synodalium* aptissimum semper judicatum fuisse, ut Episcopi ad plenam abusuum, & defectuum corrigendorum notitiam pertingant; eorumque intermissioni, & neglectui non immerito imputari, quod Episcopi nonnumquam in crassa, & multum noxia Diœcesis suæ ignorantia versentur; neque de vitiorum, atque abusuum grassantium, quos ignorant, emendatione, & correctione anxii sint.

XIV. Illud tamen haud diffitendum, quod si Episcopi in Decanos seu Archipresbyteros Rurales eligerent doctos, zelosos, atque in cura animarum exercitatos,

qui diligenter, prout officium exigit, Parochiarum sibi subditarum statum inquirerent (prout supra *tit.* 6. *cap.* 2. & 3. exposuimus) magna ex parte per horum vigilantiam, & solicitudinem suppletum iri *Testium Synodalium* defectum; quemadmodum annuæ Congregationes Decanorum cum Episcopo supplere aliquatenus possent defectum Synodorum Diœcesanarum, uti *eodem tit. cap.* 3. notatum est.

Non parum quoque conduceret ad supplendum defectum *Testium Synodalium*, si " Decani habeant aliquot probos, & sibi " fidos Pastores, a quibus excessus vicina- " rum Ecclesiarum addiscant: Similiter " quilibet Pastor habeat viros probos, & " bonos e sua Parochia, qui sibi defectus " Parochiæ referant ". Quemadmodum præcipit Synodus Namurcensis anni 1639. *tit.* 20. *cap.* 35. Idem habet Synodus Tornacensis anni 1589. *tit.* 23. *capite* 7.

CAPUT IV.

Qui his Synodis subdantur, & quæ earum auctoritas?

1. *Synodi Diœcesanæ suam auctoritatem mutuant ab Episcopo.*
2. *Multis seculis omnes Clerici indifferenter Synodis subjiciebantur.*
3. *Nulla hac in parte erat differentia inter Clerum Secularem, & Regularem.*
4. *Monachi etiam Synodis subjiciebantur.*
5. *Exemptiones Capitulorum, & Monasteriorum quæstiones pepererunt.*
6. *Capitula subjiciuntur Synodis quamdiu* plene *non probatur exemptio.*
7. *Subjiciuntur Synodis in materia* non exempta.
8. *Item in his, quæ concernunt correctionem morum.*
9. *Regulares etiam exempti Synodis subjiciuntur in materia* non exempta.
10. *Item in his, quibus subjiciuntur Episcopis tamquam Sedis Apostolicæ* Delegatis.
11. *Exemptiones præsertim Regularium circa subjectionem Synodorum pariunt multas quæstiones.*
12. *Constitutiones Synodales in Italia edi non possunt, nisi prius a S. Congregatione examinatæ, & probatæ.*
13. *Hodie etiam Laici quæstiones movere solent super observatione Decretorum Synodalium.*
14. *In Belgio ægre permittitur promulgatio Synodorum sine consensu Regis, & quare?*
15. *Quæ sint causæ, quod hodie rarius habeantur Synodi Diœcesanæ.*
16. *Litteræ Regiæ, ut publice edantur Decreta Synodi Diœcesanæ.*

I. SYnodos Diœcesanas præcipuam suam auctoritatem, ac vim obligandi mutuare ab Episcopo, qui illis *per se*, aut Vicarium suum præest; illarumque statutis obstringi omnes, qui Episcoporum Decretis ac mandatis subjecti sunt, indubitatum est: quandoquidem ambigi nequeat, quin ut minus tantæ sint auctoritatis Synodorum Diœcesanarum Sanctiones, quam Episcoporum Decreta.

II. Porro constat per undecim & amplius secula universum Clerum jurisdictioni, & regimini sui respective Episcopi fuisse subjectum; nec unquam per ea tempora in quæstionem venisse, num Clerici Decretis Episcoporum in his, quæ morum atque disciplinæ reformationem attinebant, essent subjecti, eisque obedire deberent: ideoque nec ambigebatur, quin Clerici omnes etiam Synodorum Episcopalium sanctionibus tenerentur; iisque in omnibus se subjicere juberentur.

III. Neque hac in parte ulla erat Clericos Regulares inter & seculares distinctio. Hoc ipso enim quo Monachi sive Religiosi Clero adscribebantur, mox in omnibus non secus ac alii de Clero subjiciebantur ipsi Episcopo, tamquam totius Cleri suæ Ecclesiæ Capiti, & Pastori.

IV. Quinimo multis seculis juxta Canonicas sanctiones, præsertim Concilii Chalcedonensis Canonem quartum, Monachi universi Episcoporum jurisdictioni subjecti fuere; ipsorumque consequenter Episcoporum, ac Synodorum Episcopalium Ordinationibus, & Decretis subjecti, uti latius infra ubi de exemptionibus Monachorum agetur, probabitur.

V. At

V. At postquam hisce posterioribus Ecclesiæ seculis, non tantum Monachi, sed etiam Clerici præcipue Canonici exemptionem a jurisdictione Episcoporum a Romanis Pontificibus prætenderunt, & subinde obtinuerunt, quæstiones frequentes excitari cœperunt circa obedientiam, quam Capitula Canonicorum, & Monachorum Monasteria deberent Decretis, & Ordinationibus Synodorum Episcopalium.

VI. Illud in primis indubitatum manet, Capitula Canonicorum, aliosque Clericos subjici Synodis Episcopalibus in omnibus, quæ ipsos concernunt, quamdiu plene non constat de eorum exemptione. Quamdiu enim dubia est exemptio, salva manet ordinaria Episcoporum auctoritas juri communi innixa; uti latius dicetur loco citato.

VII. Ad hæc certum quoque est, Canonicos etiam exemptos subjici Ordinationibus Synodorum Episcopalium in omnibus, quæ concernunt materiam *non exemptam;* id est, in his ad quæ exemptio se non extendit; de quibus similiter infra tractabitur.

VIII. Quinimo cum ex Decreto Synodi Tridentinæ Clerici in his, quæ correctionem ac reformationem morum, & abusuum concernunt, Episcopis subjiciantur, non obstante quacumque exemptione, etiam Synodis Episcopalibus in his subjecti erunt.

Cum vero Synodi hodie non tam circa forensium quæstionum decisionem, aut judiciarios processus, quam circa reformationem morum, & disciplinæ versentur, videtur quod Capitula Canonicorum quantumvis exempta merito dici possint Decretis Synodorum esse subjecta; atque ita declarasse Sacram Congregationem Concilii Tridentini Interpretem testatur Synodus D. Mechliniensis *tit.* 24. " Sciant, ait, „ Capitula *exempta*, exemptionemque prætendentia se non tantum ad Statutorum „ *Synodi Diœcesanæ*, verum etiam ad Decretorum Synodi Provincialis, uti a Sacra Congregatione declaratum est, observationem *teneri* „. Idem repetiit Synodus Namurcensis an. 1659. *tit.* 25.

IX. Quoad Regulares *exemptos*, ipsos legibus Synodorum Episcopalium teneri in iis omnibus, quæ materiam non *exemptam* concernunt; & generaliter in omnibus, in quibus etiam Episcoporum Decretis, non obstante exemptione, subjiciuntur, ambigi nequit. Unde consequenter, ut intelligi queat, in quibus Regulares exempti Synodis Diœcesanis subdantur, scire oportet, ad quæ exemptio ipsa Regularium se extendat, quod infra titulo *De exemptionibus* latius dicetur.

X. Quin si Episcoporum jurisdictioni tamquam Sedis Apostolicæ *Delegatorum* Regulares subdantur, etiam ad Synodum Episcopalem accedere tenebuntur, si ad eam ab Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ *Delegato* vocentur, ejusque ordinata observare, ut late probat Fagnanus ad *Cap.* QUANTO 11 *de Officio Ordin.* & per speciale Breve declaravit Alexander VII. quod ibidem a Fagnano refertur *num.* 64.

XI. Quia autem non satis convenit Episcopos inter & exemptos, quæ sit materia *exempta*, quæ *non exempta;* & in quibus obedire teneantur, variæ solent, occasione istarum exemptionum, oriri quæstiones, & jurgia Episcopos inter & exemptos, præcipue Regulares.

XII. Hac de causa, teste Cardinali De Luca *disc.* 30. *ad Concilium Tridentinum num.* 9. ob illa jurgia, quæ Synodi Diœcesanæ cum exemptis parere solent, " a Sacra Congregatione in Italia injunctum „ est Episcopis, ut jam editas Synodales „ Constitutiones eidem examinandas, & „ confirmandas transmittere debeant, *istaque*, ait, *est praxis* „.

XIII. Ulterius, quia in Synodis interdum quædam occurrunt, quæ licet Ecclesiastica officia, aut functiones, vel Ecclesiasticorum, aut Ecclesiarum jura concernere videantur, temporalia tamen etiam attingunt, difficulter Laici hisce Ordinationibus se subjiciunt, nisi auctoritas Regia accedat.

Neque enim credunt, auctoritatem Episcoporum, aut Ecclesiasticorum eo se extendere, ut in his, quæ temporalia sunt, Laicis absque Regio consensu legem ponant: ut sunt v. g. jura sepulturæ, decimarum, oblationum; item quæ Hospitalium, aut etiam mensarum S. Spiritus, aut Fabricæ Ecclesiæ administrationem concernunt; aliaque similia.

Hinc videmus Synodos passim confirmationem Regiam postulasse; atque ultimam Diœcesanam Namurcensem a Rege tam in Consilio Privato, quam Brabantiæ examinatam, & probatam videmus.

XIV. Quin & ægre hic in Belgio permitteretur sine prævio Regis consensu Synodorum publicatio; ne forte aliquid contra jus Regis, aut Vasallorum contineretur.

Et quidem cum anno 1639. Episcopus Namurcensis Synodalia sua Statuta evulgasset sine consensu Regis; Senatus Namurcensis litteris datis ad Consilium Privatum exposuit, Episcopum hac publicatione præjudicare auctoritati Regiæ. Habitâ deliberatione, Consilium Privatum scripsit Episcopo Namurcensi, quod excessisset limites suæ potestatis, atque præjudicasset auctoritati Regiæ publicando sua Statuta Synodalia sine consensu Regis; injunxitque ipsi, ut omnia exemplaria dictorum statutorum retraheret, & eorum executionem suspenderet; deinde Consilio Namurcensi scripsit, ut invigilaret, an hæc mandata executionem haberent. Hæc scripta fuere anno 1644.

Idem judicavit Consilium Privatum anno 1605. circa Synodum Tornacensem similiter sine consensu Regis publicatam: ac iterum occasione alterius Synodi Tornacensis anno 1645. Hæc latius referuntur in sæpius citato Regesto MS. Archiepiscopatus Mechliniensis.

XV. Hæ controversiæ, & quæstiones, quæ tum ratione exemptionum Regularium, & Capitulorum, tum jurium Laicorum oriri solent inter Episcopos & Exemptos, ac etiam Laicos super executione Ordinationum Synodalium, non dubium, quin contribuerint ad omissionem Synodorum; quantumvis negari nequeat, quin ex earum omissione magnopere disciplina Ecclesiæ patiatur, & abusus incrementum accipiant.

☞ XVI. Litteras Regias ad Episcopum Namurcensem, nec non ejusdem Civitatis Senatum super impressione Synodi, de quibus supra, integras exhibet D. de Laury in sua Arrestorum collectione *Arresto* 122. ibidem adstruens, Synodos sive earum Decreta sine *placito Regio* non posse publicari: ne forsan inter hæc Decreta quidpiam contineretur, quod principis jura, ejusque Vasallorum violaret, vel regimini politico in hisce Provinciis recepto & stabilito officeret (*a*). ☜

TITULUS XIX.

De Metropolitanis.

CAPUT I.

Quando, & a quibus Metropolitani instituti?

1. *Antiqua est Metropolitanorum institutio.*
2. *Synodum Nicænam præcessit.*
3. *Metropolitanorum nomen derivatur a Metropoli Civili.*
4. *Episcopus, qui Metropoli præest, dictus est Metropolitanus.*
5. *Metropoles Ecclesiasticæ ad normam Civilium formatæ fuerunt.*
6. *Probatur ex Concilio Nicæno.*
7. *Item ex Concilio Taurinensi.*
8. *Ratio hujus disciplinæ.*
9. *Divisâ per Principem Provinciâ duo constituebantur Metropolici.*
10. *Posterioribus seculis Metropolis Ecclesiasticæ erectio a Metropoli Civili sejuncta fuit.* 11. *De-*

(*a*) In Galliis Episcopi non tenentur Litteras petere Regias, ut Statuta eorum Synodalia vim legis in eorum Diœcesi obtineant. Hæc tamen Statuta eo duntaxat jure gaudeat, modo nullam includant dispositionem, quæ sit contraria libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, nec adversentur Edictis Regiis, vel Diœceseos usibus, qui sunt legitimi.

11. *Devoluta est illius erigenda auctoritas ad Romanum Pontificem*.
12. *Intervenire debuit consensus Principis, quod pluribus exemplis probatur*.
13. *Hæc est moderna Ecclesiæ disciplina*.
14. *Archiepiscopus Rhemensis protestatus est contra erectionem Metropolis Cameracensis, quia consensus Regis non intervenerat*.

I. TAMETSI non constet, Metropoliticam dignitatem ab Apostolis esse institutam; vel utrum Apostoli aliquibus Ecclesiis a se fundatis, aut earum Episcopis quædam jura, & privilegia in alias Ecclesias concesserint, eam tamen antiquissimam esse nemo inficiari potest.

II. Synodus Nicæna sub Constantino Magno multis locis supponit, Metropolitanorum institutionem ab antiquo factam. Canone IV. ait: " Eorum autem, quæ fiunt, „ confirmationem in unaquaque Provincia „ a Metropolitano fieri oportet „. Item Canone VI. " Illud autem est omnino „ manifestum, quod si quis absque *Me-* „ *tropolitani* sententia factus sit Episcopus, „ eum magna Synodus definivit non esse „ Episcopum „. Imo Canone VII. annuens Episcopo, qui est in Ælia, sive Episcopo Hierosolymitano aliquam honoris prærogativam deberi, addit hanc cautionem: *Metropoli propriâ dignitate servatâ:* quæ omnia Metropolitanorum institutionem, non a Synodo Nicæna primum institutam; sed jam ab antiquo factam sat patenter supponunt.

III. Unde vero Metropolitanorum institutio originem suam sumpserit, non æque expeditum. Hoc sat constat, Metropolitanos dici a *Metropoli*. Metropolim vero dici *Urbem matrem:* id est, quasi primam, & præcipuam reliquarum veluti *matrem*. Quoniam vero in unaquaque Provincia urbs est aliqua, quæ inter ceteras eminet, hæc dicta est *Metropolis;* ac ideo Episcopus, qui hujusmodi urbi præest, *Metropolitanus* dictus fuit; qui quibusdam juribus, & prærogativis præ ceteris, & in ceteras Ecclesias donatus fuit.

IV. Illud quoque sat compertum est, jam pridem Metropolitanum dictum fuisse Episcopum, qui *Metropoli*, sive civitati, quæ in certa Provincia prærogativis, & juribus ceteras antecellebat, præesset.

V. Neque illud ambigi potest, quin Metropoles Ecclesiasticæ ad normam Metropoleon Civilium formatæ fuerint; sive consuetudine primum introductum, ac postmodum Conciliorum Decretis firmatum fuisset, ut *Metropoles* Civiles simul essent Metropoles Ecclesiasticæ: seu, ut Episcopus qui præesset civitati, quæ in divisione Imperii esset totius Provinciæ prima, seu Metropolis, unde aliæ dependerent, etiam in Hierarchia Ecclesiastica esset Metropolitanus, ceterisque Episcopis ejusdem Provinciæ præesset: imo tota Ecclesiarum distributio ad formam Imperii facta est; Urbesque Metropoles etiam Metropoles fuere Ecclesiasticæ; atque earum Episcopus factus Metropolitanus; qui & sensim variis juribus, & prærogativis in ceteras Ecclesias ejusdem Provinciæ fuit donatus.

VI. Ecquid enim Nicænos Patres impellere potuit, ut potius Cæsareæ jus Metropoliticum, quam Æliæ conferrent, sive conservarent? nisi quod illa Provinciæ esset Metropolis, non hæc; atque propterea jus Metropoliticum ad illam esset translatum: ideoque Patres Nicæni etiam simpliciter dicunt: *Metropoli propriâ dignitate servatâ:* sat innuentes, eam *Metropoli* esse *propriam*.

VII. In Concilio Taurinensi statutum est, illi totius Provinciæ *Primatum deberi, qui suam civitatem demonstrasset Metropolim:* quia scilicet non aliunde Metropolitana Ecclesia statuitur, quam ex ipsius urbis Metropolitica Civili dignitate.

VIII. Quod apertius expresserunt Patres Antiocheni, qui & rationem illius aliquam addunt *can. 9.* " Episcopum, qui „ Metropoli præest, etiam curam suscipere oportet totius Provinciæ: eo quod „ in *Metropolim undequaque* concurrant „ omnes, qui habent negotia. Unde visum „ est, eum quoque honore præcedere, reliquos autem Episcopos nihil magni momenti aggredi sine ipso debere „.

Constat ergo Metropoles civiles electas fuisse, ut essent Metropoles Ecclesiasticæ; atque Episcopus *Metropolis* foret *Metropolitanus*, qui totius Provinciæ curam ageret, eo quod ad Metropolim civitatem

tatem undequaque concurrant omnes, qui habent negotia: ideoque conveniens quoque videbatur, ut ad eam civitatem negotia Ecclesiastica potius, quam ad ullam aliam, deferrentur; eoque potius, quam alibi, Episcopi, aliique, qui quæstiones haberent, convenirent.

IX. Hinc ulterius contingebat, quemadmodum etiam notat Lupus ad Canonem XII. Chalcedonensem: " Ut divisâ per „ Principem Provinciâ, quomodo duos „ Præsules, seu Civiles Rectores, ita duos „ acciperet Episcopos Metropolitas„.

Unde factum, ut Episcopi Metropolitica jura ambientes Imperatores adirent, a quibus obtentâ Metropoleos in urbis suæ gratiam dignitate, Ecclesiastica etiam Metropolitica jura, & Provinciarum ordinationes invadebant: uti latius exposui *ad Canonem XII. Chalcedonensem;* ubi una ostendi, quomodo Synodus Chalcedonensis, salvâ Principum auctoritate in distribuenda una Provincia in plures, hanc Episcoporum ambitionem reprobaverit, & refrænaverit.

X. Labentibus autem seculis Metropoles Ecclesiasticæ paulatim a Metropoli civili disjungi cœperunt; neque urbium evectio ad Metropolim civilem secum traxit Metropolim Ecclesiasticam; sed pro utilitate ac necessitate Ecclesiæ, quædam Ecclesiæ, quæ opportuniores videbantur, in Metropoles erectæ fuerunt.

XI. Porro hæc Metropoleon institutio, & erectio jam a seculis aliquot ad Romanum Pontificem devoluta fuit, ita tamen ut consensus Principis interveniat; nec non Suffraganei, aliique interesse habentes audiantur.

XII. Et quidem anno 832. Ludovicus Pius ordinari jussit Ansgarium Amaburgensem (*a*) Archiepiscopum in quadam Synodo Nationali, obtinuitque pro eo *Pallium*, & ordinaria Metropolitanorum jura a Pontifice, uti narrat Adamus Chronologista *lib.* 1. *cap.* 17. his verbis: " Habito Sacerdotum generali Concilio, *Pius* „ *Cæsar* votum Parentis impleri cupiens, „ Amaburg civitatem Transalbianorum „ *Metropolim statuit*, eique Cathedræ primum Archiepiscopum ordinare fecit „ Ansgarium, &c. Roborante id *Gregorio IV.* Apostolicâ auctoritate, & pallii „ donatione„.

Eodem seculo Joannes VIII. Ecclesiam Ovetensem (*b*) in Gallæcia in Metropolim erexit ad postulationem Regis Alphonsi: " Et Ecclesiæ Ovetensi, ait, quam vestro „ consensu, & assiduâ petitione Metropolitanam constituimus, omnes vos subdi- „ tos esse mandamus. Et concedimus etiam „ prædictæ Sedi, ea, quæ Reges seu fide- „ les juste obtulerunt.... rata, firma, & „ inconcussa manere in perpetuum„.

De erectione Ecclesiæ Beneventanæ in Metropolim scribens ad recenter evectum illius Ecclesiæ Metropolitanum Joannes XIII. ait, se illam Ecclesiam in Metropolim erexisse hortatu Imperatoris, Episcoporum, & Clericorum Ecclesiæ Romanæ in Synodo Romana, & postulante Principe Capuano; uti videri potest in Epistola ipsius Papæ; quæ extat tom. 9. Concil. generalium *col.* 1238.

XIII. Hæcque est moderna Ecclesiæ disciplina; ut & Episcopatuum, & Archiepiscopatuum, sive Metropoleon institutio, seu erectio, non nisi auctoritate Papæ, interveniente tamen Principis consensu; imo fere non nisi ad ejus postulationem fiat.

Ita quoque ad postulationem Philippi II. Hispaniarum Regis erectos fuisse novos in Belgio Episcopatus, & Metropoles, significat ipse Pontifex Paulus IV. in Bulla erectionis.

XIV. Quin protestatum fuisse Archiepiscopum Rhemensem in suo Concilio Rhemensi anni 1564. contra erectionem Ecclesiæ Cameracensis in Metropolim; eo quod, non audito Rege Christianissimo, ab Archiepiscopatu Rhemensi divulsa esset ipsa Cameracensis, aliæque, quæ cum antea essent Suffraganeæ Rhemensis Ecclesiæ, jam essent Suffraganeæ Cameracensis, testantur acta Concilii Rhemensis anni 1564.

CA-

(a) *De Hambourg.*

(b) *D'Oviedo.*

CAPUT II.

De prærogativis, quibus super alios Episcopos fruuntur Metropolitani.

1. *Istæ prærogativæ referri non debent ad Apostolos Auctores.*
2. *Derivari possunt ex usu.*
3. *Non tantum dignitas civilis Urbium Metropoleon, sed etiam adminicula alia sensim erexerunt Metropolitanos super alios Episcopos.*
4. *Inter ea adminicula præcipuum videtur jus consecrandi suæ provinciæ Episcopos.*
5. *Quod jus primum fuit libertatis, deinde in necessitatem transiit.*
6. *Episcopi, quos posterior ætas vocavit Archiepiscopos, primitus dicti fuerunt Metropolitani.*
7. *Nomen Metropolitani fuit ignotum in Africa, sed ejus prærogativis Episcopus senior fruebatur.*
8. *Labentibus seculis jus erigendi Metropoles ad Papam fuit devolutum.*
9. *Erectio Metropoleon Papæ reservata fuit auctoritate falsarum Decretalium.*
10. *Eâdem auctoritate Romanus Pontifex sibi vindicavit jus erigendi Ecclesias Primatiales.*
11. *Quo tempore in Italia cœperunt multiplicari Metropoles?*

☞ I. PRætenditur a nonnullis, Metropolitanos, eorumque super alios Episcopos prærogativas, ab Apostolis originem accepisse, atque propterea dici posse *instituti Apostolici*.

Verum decreta Nicænæ Synodi id non evincunt. Probant quidem hæc Decreta Metropolitanorum institutionem, nec non quasdam eorum prærogativas super alios Episcopos præcessisse hanc Synodum; sed nequaquam evincunt speciali aliquo Decreto Apostolorum, hanc institutionem fuisse factam, sive Apostolos instituisse in quibusdam civitatibus, puta *Metropolibus*, Episcopos cum aliqua superioritate, vel prærogativa subordinationis super alios ejusdem Provinciæ Episcopos.

II. Imo Synodus Nicæna sat aperte supponit, jura Metropolitanorum potius ex consuetudine, & moribus, quam ex Apostolorum instituto esse petenda, & definienda. Siquidem Canone *6.* firmans privilegia trium principalium Ecclesiarum, Romanæ, Alexandrinæ, & Antiochenæ, illa petit ex *consuetudine*, & *moribus*, decernens: " Ut *antiqui mores* serventur, " qui sunt in Ægypto, Lybia, & Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum " omnium habeat potestatem; quandoquidem & Episcopo Romano *hoc est consuetum*. Sive ut vertunt Dionysius, & " Isidorus *parilis mos est* ".

Deinde eodem Canone prosequitur: " Similiter & in Antiochia, & in aliis " Provinciis sua privilegia, ac suæ dignitates, & auctoritates Ecclesiis serventur ".

Nequaquam obscurum est, Synodum Nicænam privilegia, & jura illarum Ecclesiarum ex *consuetudine*, & *moribus* petivisse; atque decrevisse, ea debere manere firma, quæ probantur *antiquis moribus*, & consuetudine, nullâ Decreti Apostolorum factâ mentione.

III. Superius probatum est a dignitate civili Urbium Metropoleon etiam in Episcopos earum Civitatum aliquid dignitatis derivasse, atque a nomine Urbis nomen Metropolitani mutuatum esse.

Hæc tamen sola eminentia Metropoleon civilium non videtur fuisse sufficiens, ut Episcopis civitatibus illis Metropoliticis præfectis in alios Episcopos auctoritatem, sive superioritatem aliquam conferret, sed alia nonnulla concurrisse videntur adminicula, quæ sensim hos Episcopos super alios Episcopos elevarunt; quin & tandem Metropolitanis subjecerunt.

IV. Inter hæc adminicula præcipuum fuisse videtur ordinatio, seu consecratio Episcoporum, quæ sensim Episcopo Metropoli Præfecto delata fuit.

Cum enim antiquitus moris esset, ut Episcopi a vicinis, sive ejusdem provinciæ Episcopis ordinarentur, facile contigit, ut ubi paulatim ex civitatum splendore Episcoporum dignitas incrementum accipiebat, & frequentior ad Urbes Metropoles, ob varia incidentia negotia erat aliorum Episcopo-

scoporum accessus, cœperint in ipsa Urbe Metropoli ordinationes fieri; atque per Episcopum Metropoli præfectum, ceteris provinciæ Episcopis assistentibus, peragi.

V. Hoc, cum ab initio forsan fuisset libertatis, tandem in necessitatem transivit, atque ita *consuetudine* potius, quam positivo aliquo decreto, jus ordinandi Episcopos Provinciales primitus Metropolitanis assertum, postmodum Synodus Nicæna per suos Canones firmavit, & integrum eis conservatum voluit.

Porro existimatum fuit Episcopos Ordinatori suo quamdam debere reverentiam, & subjectionem. Hinc sensim jura Metropolitanorum, in Episcopos ad suam ordinationem spectantes, fluxisse verisimile est.

Et revera veteris disciplinæ fuisse, observat Petrus De Marca *lib.* 1. *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 7. *n.* 3. ut Synodis se sisterent Episcopi apud eum, cujus arbitratu ordinati erant: " Unde (ait) " profectum est, ut pertinere ad alicujus " Concilium, vel ad consecrationem pro- " miscue, & passim dicantur Episcopi, qui " a Primatibus suis pendent ".

Quapropter olim nulli Episcopi accedere jubebantur ad *limina Apostolorum*, sive, quod idem erat, ad *Synodum* Romanam, nisi qui ad Episcopi Romani ordinationem spectabant, uti supra *tit.* 15. *cap.* 2. ostendimus ex sancto Leone.

VI. Postquam vero sensim jura illa Metropolitanorum firmata fuere primum Canone Nicæno, ac deinde aliis canonibus, cœperunt & ipsi vocari Archiepiscopi, quo nomine, nec ævo sancti Leonis, id est, seculo quinto fuisse appellatos, saltem apud Latinos, observavit vir eruditus Paschasius Quesnellius in notis ad *Epistolam* 9. sancti Leonis, monetque ibidem, quod qui hanc epistolam authenticum esse volunt sancti Leonis fœtum, una sustineant vocem *Archiepiscopi* per oscitantiam exscriptoris pro nomine *Episcopi* irrepsisse.

Itaque dubium non est, quin Episcopi, quos posterior ætas vocavit Archiepiscopos, primitus dicti fuerint simpliciter *Metropolitani*, mutuato nomine a civitate Metropoli.

Probat id ipsum Ecclesiæ Africanæ praxis: cum dignitas, & jura Episcoporum non peterentur a dignitate civitatum, quibus erant præfecti, sed a *prioritate ordinationis*, ita ut hic juribus, & prærogativis Metropolitani gauderet, qui inter Episcopos provinciales erat *ordinatione* senior.

VII. Nomen Metropolitani etiam in Africa ignotum fuit; sed *senior* Episcopus juribus, & prærogativis Metropolitani gaudebat, & utebatur, uti observat, & pluribus probat Petrus de Marca dissertatione de Primatu Lugdunensi, quæ integra extat tom. 10. Concil. General. pag. 520. observatque ibidem, quod in Africa Episcopus *senior* ordinatione etiam dictus fuerit *Primas*, quasi primum locum obtinens inter reliquos Episcopos, sed nomen *Metropolitani* illi datum non legitur.

VIII. At & hoc observatum labentibus seculis, hanc dependentiam a Metropoli civili desiisse, atque sensim cœpisse independenter a jure Metropolis civilis, quasdam civitates, vel sedes Episcopales in Metropoles auctoritate Ecclesiastica erigi, quin & tandem hoc jus erigendi Metropoles ad Sedem Apostolicam fuisse devolutum.

Admodum autem verisimile est hoc jus sibi cœpisse vindicare Pontifices Romanos circa seculum decimum, post inductas falsas Decretales.

Et quidem legitur, quod Joannes IX. sub initium seculi x. ordinaverit, sive instituerit Metropolitanum, & tres novos Episcopos in terris Sclavorum, qui a sua ad Christianam fidem conversione subjecti fuerant Episcopo Pataviensi. De hac autem nova institutione, tamquam sanctis Canonibus contraria, & Episcoporum auctoritati derogante, alte conquesti sunt Pheotmarus Juvavensis Ecclesiæ Archiepiscopus, aliique Episcopi, in Epistola ad dictum Pontificem, quæ legitur tom. 9. Concil. General. *colum.* 498.

Hæc querela Episcoporum de hac per Romanum Pontificem facta erectione fat ostendit, nondum eo tempore generaliter agnitam fuisse auctoritatem erigendi Ecclesias Metropoliticas, aut Cathedrales, ad Romanum Pontificem contra pristina Canonum instituta, & Ecclesiæ consuetudinem, esse devolutam.

IX. Itaque verisimile est erectionem Metropo-

tropoleon non secus ac Episcopatuum erectionem sibi vindicasse Romanos Pontifices auctoritate falsarum Decretalium; ac signanter Clementis I. ad Jacobum fratrem Domini, cujus fragmentum extat apud Gratianum *Dist.* 80. *Can.* 2. nec non secundæ epistolæ Anacleti Papæ *cap.* 4. cujus verba retulit quoque Gratianus *Dist.* 99. *cap.* 1. In his enim mentio fit, non solum Metropolitanorum, sed & Archiepiscoporum, Primatum, & Patriarcharum, quin & Archiflaminum, quos a *Sancto Petro*, & *Clemente* per Provincias constitutos fuisse asseritur.

Et licet omnibus hodie falsitas harum Decretalium sat sit perspecta, sciaturque nomen *Patriarcharum*, & *Primatum*, quin & *Archiepiscoporum*, sed vel maxime *Archiflaminum*, ævo dictorum Pontificum Petri, & Clementis, in Ecclesia fuisse ignotum, nihilominus & id scitur seculo x. & sequentibus has Decretales in auctoritatem fuisse receptas, præsertim post earum in Decretum Gratiani relationem.

Unde vir clarissimus Claudius Fleury asserere non dubitat auctoritatem instituendi novos Metropolitanos, sive civitates erigendi in Metropoles Ecclesiasticas, ad Sedem Apostolicam devolutam ope dictarum Decretalium.

X. Similiter auctoritate harum Decretalium Romanos Pontifices sibi asseruisse potestatem erigendi particulares Ecclesias in Ecclesias *Primatiales*, cum prærogativa, & jurisdictione supra Metropolitanos, observat Petrus de Marca in dissertatione de *Primatu Lugdunensi*, una observans ante confictas, & receptas has Decretales nullam fuisse Ecclesiam *Primatialem* cum superioritate, & jurisdictione in alias Ecclesias Metropolitanas: neque nomen *Primatum* ante receptas has Decretales datum fuisse nisi Metropolitanis, aut iis, qui jure Metropolitani gaudebant, qualis erat in Africa *senior* ordinatione inter Episcopos Provinciæ.

Id ipsum post de Marca observavit Dominus Fleury in sua historia Ecclesiastica lib. 62. cap. 61. & sat patenter intelligitur ex litteris Gregorii VII. quibus Ecclesiam Lugdunensem in Primatialem erigit, eique subjicit tres Metropolitanos, scilicet Rothomagensem, Turonensem, & Senonensem, expresse profitendo in hac erectione, *antiqua sanctorum Patrum vestigia* se imitari desiderare.

Nequaquam obscurum est Gregorium VII. in his verbis reflexisse ad falsam Decretalem Clementis I. cujus fragmentum refert Gratianus *dist.* 80. *can.* 2. quod & manifestius patet ex ejusdem epistola ad prædictos tres Metropolitanos, in qua pro firmando jure sedis Apostolicæ erigendi Ecclesias Primatiales impendit fragmentum prædictæ supposititiæ Decretalis Anacleti I. Papæ relatum apud Gratianum *dist.* 99. quod & ad dictum Canonem Correctores Romani notarunt his verbis. " Hoc caput „ integrum repetitur a Gregorio VII. „ *lib.* 6. *Regesti epistola* 35. Rothomagen- „ si, Turonensi, atque Senonensi Archie- „ piscopis scripta, ex qua & originali non- „ nulla sunt restituta „.

Ex his nequaquam obscurum est per falsas Isidorianas Decretales originem sumpsisse hunc novum ordinem Primatum sive Ecclesiarum Primatialium, ad quos a judicio Metropolitanorum gradatim esset appellandum: cujus appellationis ante invectas has Decretales nulla memoria occurrit, neque reservationis juris instituendi novos Metropolitanos Romano Pontifici.

XI. Interim postquam auctoritates erigendi novas Metropoles Ecclesiasticas ad Romanum Pontificem fuit devoluta, cœperunt notanter in Italia Metropoles multiplicari; visumque est quod Pontifices nonnumquam civitates aliquas in Metropoles erexerint, ut eas hoc titulo decorarent, uti notavit Dominus Fleury in sua historia loco citato, notatque primitus Metropoles multo fuisse diffusiores, pluresque sub se complectentes Episcopos suffraganeos; ac propterea Synodos Provinciales, ex majori numero Episcoporum coaluisse. Proinde mirum non est, quod legatur antiquitus, has Synodos subinde dictas fuisse *plenarias* & *perfectas* Synodos.

CAPUT III.

Quam obedientiam Episcopi Suffraganei debeant suis Metropolitanis?

1. *Canones, qui Apostolis vulgo tribui solent, Episcopos suis subjiciunt Metropolitanis.*
2. *Canonis Apostolici meminit Synodus Antiochena.*
3. *Synodus Nicæna Episcopos suis Metropolitanis subjicit.*
4. *Eamdem auctoritatem agnovit Innocentius III.*
5. *Episcopum non obedientem suo Metropolitano increpavit Sanctus Gregorius.*
6. *Episcopi jam pridem juramentum fidelitatis præstiterunt suo Metropolitano.*
7. *Refertur formula ex Pontificali Romano.*
8. *Juramentum illud simile est illi, quod hodie exhibetur Pontifici Romano.*
9. *Unde hodie imminuta Metropolitanorum auctoritas.*

I. Metropolitanorum auctoritatem in suos Suffraganeos, sive Episcopos suæ Provinciæ, jam pridem Canones Conciliorum, & Pontificum Decreta amplissime adstruxerunt.

" Episcopos (ait Canon 33. Apostolorum) uniuscujusque gentis nosse oportet „ eum, qui in eis est *primus*, & existimare, ut *Caput*; & nihil facere, quod „ sit arduum, aut magni momenti, præter illius sententiam: illa autem facere „ unumquemque, quæ ad suam Parochiam „ pertinent, & ad pagos, qui ei subsunt. „ Sed nec ille absque omnium sententia „ aliquid agat „ (in aliquorum versione additur: *aliquid in eorum Parochiis*): " Sic „ enim erit concordia, & glorificabitur „ Deus per Dominum Nostrum Jesum „ Christum „.

II. Ad hunc Canonem fat aperte alludunt, eumque innovant Patres Concilii Antiocheni *can. 9.* " Episcopos, qui sunt „ in unaquaque Provincia, scire oportet „ Episcopum, qui præest Metropoli, etiam „ curam suscipere totius Provinciæ, eo „ quod in Metropolim undequaque concurrunt omnes, qui habent negotia. Unde visum est eum quoque honore præcedere: reliquos autem Episcopos nihil „ magni momenti aggredi sine ipso, ut „ vult, qui ab initio obtinuit, *Patrum* „ *Canon* „.

III. Quid plura? " Decreta Nicæna (inquiunt Patres Africani in Epistola ad Cœlestinum Papam) " sive inferioris „ gradus Clericos, sive ipsos Episcopos „ suis Metropolitanis apertissime commiserunt „. Habetur tomo 2. Concil. generalium *col. 1674.*

Hinc compertum est, Episcopis quidem semper liberum fuisse Diœcesium suarum regimen seu directionem: neque Metropolitanis fas fuisse in hoc regimine Episcopos turbare; nihilominus Episcopos debuisse agnoscere Metropolitanum tamquam *Caput*, & Superiorem, qui juxta regulas sibi ab Ecclesia præscriptas, vel solus, vel una cum ceteris Provinciæ Coëpiscopis ipsos delinquentes, vel a Canonum præscripto in suæ Diœcesis regimine deflectentes, corrigere, & interdum punire posset; eoque sensu Metropolitanus, jam pridem habitus fuit ordinarius admonitor, corrector, & judex suorum Suffraganeorum.

IV. Innocentius III. ad Suffraganeos Arelatensis Metropolitani scribens, ipsum Suffraganeorum *Prælatum* vocat: " quatenus ipsi tamquam *Patri*, inquit, & *Episcopo animarum vestrarum*, devote studeatis & humiliter *obedire*: ad vocationem ipsius, nisi evidens necessitas „ contradicat, secundum traditionem Canonicam, sine difficultate qualibet accedentes „. *Lib. 1. epist. 466.* Et ad Suffraganeos Acheruntinæ (*a*) scribit: " Fraternitati vestræ per Apostolica scripta „ mandamus, atque præcipimus, quatenus „ ad eum (Archiepiscopum Acheruntinum) „ sicut *Patrem*, & *Pastorem* pium geratis devotionis respectum „. *Lib. 2. epist. 159.*

V. Indubitatum ergo fuit, quod Episcopi ad reverentiam, ac obedientiam teneren-

(*a*) *D' Acerenza dans le Royaume de Naples.*

merentur. Unde S. Gregorius Felicem in Sardinia Episcopum graviter objurgavit, quod suo Metropolitano *obediens* non esset, vindictamque ei, nî obediat, comminatur: " Contristamur, ait, quia superbiæ de te „ manifeste præbes indicium... hortamur, „ ut mentis tumore deposito, *Ordinatori* „ tuo antedicto Fratri, & Coëpiscopo nostro humilem te exhibere, ac parere „ non desinas. „ *Lib.* 4. *epist.* 10.

VI. Sed nihil est quod luculentius exprimat obedientiam, & subjectionem, quam suis Metropolitanis jampridem debuere Episcopi, quam juramentum, quod in Ordinatione sua præstare debebant, & cujus formula etiamnum in hodierno Pontificali conservatur sub titulo *de scrutinio serotino.*

VII. Sub hoc titulo describitur, quo ritu perageretur examen Episcopi, ejusque consecratio a Metropolitano, dum ipsa Episcoporum electio esset penes Canonicos Cathedrales, & confirmatio, & consecratio fiebat a Metropolitano; atque inter alia refertur juramentum ab Ordinario præstandum ipsi Metropolitano sub hac formula: " Ego N. Ecclesiæ N. vocatus Episcopus, promitto in conspectu omnipotentis Dei, atque totius Ecclesiæ, quod „ ab hac hora in antea fidelis, & obediens ero perpetuo more prædecessorum „ meorum Beato N. sanctæque Ecclesiæ „ N. *nominando Ecclesiam Metropolitanam,* „ & vobis Dom. meo N. Dei gratiâ ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopo, vestrisque „ successoribus canonice intrantibus, prout est a Sanctis Patribus institutum, „ & Ecclesiastica, ac Romanorum Pontificum commendat auctoritas. Non ero „ in consilio, aut consensu, vel in facto, „ ut vitam perdatis, aut membrum, aut „ capiamini malâ captione. Consilium, „ quod mihi per vos, aut per litteras, „ vel per nuntium credituri estis, ad „ damnum vestrum, me sciente, nulli „ pandam. Vocatus ad Synodum veniam, „ nisi præpeditus fuero Canonicâ præpeditione. Vos quoque, & nuntios vestros, ac Ecclesiæ N. *nominando Ecclesiam Metropolitanam*, quos certos esse „ cognovero, in eundo, stando, & redeundo, honorifice tractabo, & in suis „ necessitatibus adjuvabo: possessiones vero ad mensam mei Episcopatus pertinentes non vendam, neque donabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo contra jus vel consuetudinem Ecclesiæ meæ alienabo, vobis, vel vestris „ successoribus inconsultis „.

„ *Deinde librum Evangeliorum, quem* „ *Metropolitanus coram eo apertum super* „ *genibus tenebat, Electus ambabus manibus supra scripturam tangebat, dicens* „: „ Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta „ Dei Evangelia „.

VIII. Hanc formulam si quis conferat cum formula juramenti, quod Romano Pontifici præstant Episcopi, apparebit, Episcopos eamdem pene obedientiam jurasse Metropolitanis, quam hodie promittunt ipsi Romano Pontifici; atque verissimum esse, quod notavit antiquus Glossographus Juris Canonici, juramentum fidelitatis tantum præstitum fuisse Romano Pontifici ab Episcopis immediate Romano Pontifici subjectis; sive qui ad ejus ordinationem spectabant; reliquos vero illud suis Metropolitanis tamquam suis Ordinatoribus præstitisse; uti supra *tit.* 15. *cap.* 2. observavimus.

IX. Cum vero circa seculum decimum quartum confirmatio, & consecratio Episcoporum ad Romanum Pontificem cœpit devolvi, atque Romanus Pontifex exclusis Metropolitanis, ordinarius Episcoporum Consecrator constitutus fuit, etiam ipsi soli juramentum obedientiæ, & fidelitatis præstitum est; atque exinde una cœpit Metropolitanorum in Episcopos Suffraganeos auctoritas nonnihil diminui; eamque hodie non parum imminutam esse recte notavit Zypæus *in Jure Novo, titulo de Officio Ordinarii num.* 15. & ex infra dicendis patebit.

CAPUT IV.

In quibus causis Metropolitanus sit Judex Ordinarius Episcoporum?

1. *Querela Episcoporum juxta Canonum Decreta ad Metropolitanum deferenda.*

2. *Id etiam locum habebat in prima instantia* .
3. *Etiam per censuras contra Episcopos procedere possunt Metropolitani* .
4. *Metropolitanus est Judex Ordinarius suorum Suffraganeorum* .
5. *Metropolitanorum auctoritatem in causis Episcoporum imminuit Synodus Tridentina* .
6. *Causæ criminales, ubi Episcopi personaliter comparere debent, coram Pontifice celebrandæ* .
7. *Majores causæ criminales Episcoporum a solo Pontifice decidendæ* .
8. *Quando hæ causæ Sedi Apostolicæ sint reservatæ, incertum; fuerunt tamen ante Synodum Tridentinam* .
9. *Quædam circa hæc Decreta Concilii Tridentini a Belgicis Magistratibus in publicatione Concilii observata* .
10. *Mores Belgii non patiuntur, ut Episcopi extra suas Provincias judicentur* .
11. *Debent dari Judices* in partibus.
12. *Metropolitani in causis civilibus manent judices suorum Suffraganeorum* .
13. *Quid hic in Belgio obtineat?*
14. *Hodie Episcopi vix in civilibus coram Metropolitanis conveniuntur* .

I. IN Concilio Carthaginensi III. *can.* 7. & apud Gratianum 4. *q.* 5. *can.* 1. legitur: " Quisquis Episcoporum accusatur, ad *Primatem* Provinciæ ipsius causam deferat accusator, nec a communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam, die statutâ, Primatis Litteris evocatus minime occurrerit ".

Ad intellectum hujus Canonis notandum in Africa *Primates* Provinciarum eosdem fuisse, qui hodie dicuntur *Metropolitani*; adeoque Episcopos accusari apud *Primatem Provinciæ*, est accusari apud *Metropolitanum* Provinciæ.

Indubitatum ergo est, apud Africanos, Primates seu Metropolitanos actus judiciarios in Episcopos exercuisse.

Et ex Concilio Toletano III. refertur apud Gratianum 10. *q.* 3. *can.* 6. " Ut Clerici tam locales, quam Diœcesani, qui se ab Episcopo gravari cognoverint, *querelas* suas ad *Metropolitanum* deferre non differant, & Metropolitanus non moretur ejusmodi præsumptiones coërcere ".

II. Patet hic non de appellationibus sermonem esse, sed de excessibus Episcoporum, quos per modum simplicis querelæ læsi deferant contra Episcopum lædentem ad Metropolitanum, tamquam Judicem Primarium, & Ordinarium Episcoporum.

Quod & aperte decidit Concilium Matisconense II. ubi *can.* 9. habetur: " Si aliquid contentionis adversus Episcopum potentior persona habuerit, pergat ad Metropolitanum Episcopum, & ei causas alleget, & ipsius sit potestatis honorabiliter Episcopum, de quo agitur, evocare, ut in ejus præsentia accusatori respondeat; & oppositas sibi actiones extricet: Quod si talis fuerit immanitas causæ, ut eam solus Metropolitanus definire non valeat, advocet secum unum, vel duos Coëpiscopos. Quod si & ipsis dubietas fuerit, Conciliabulum definito die, vel tempore instituant, in quo universa rite fraternitas collecta, Coëpiscopi sui causas discutiat, & pro merito aut justificet, aut culpet ".

III. Utque pristina Conciliorum de hac Metropolitanorum in Episcopos ordinaria, & judiciali auctoritate Decreta plura omittam, ipse Honorius III. in *cap.* 52. *de sententia excomm.* Cenomanensem Episcopum a sententia excommunicationis in ipsum per Turonensem Archiepiscopum tamquam suum Metropolitanum latâ ad cautelam tantum absolvit, ipso Episcopo in præsentia Procuratoris dicti Archiepiscopi præstante corporaliter juramentum, quod parebit mandatis, quæ idem Archiepiscopus sibi propter hoc fecerit; si constiterit ipsum in eo, pro quo fuit lata sententia prædicta, culpabilem esse.

Agnovit proinde Honorius III. in Metropolitano potestatem excommunicandi Episcopum Suffraganeum; quam & in Archiepiscopo Rhemensi respectu suorum Episcoporum Suffraganeorum supposuit Innocentius IV. in *cap.* 1. §. *fin. de Officio Ordin. in VI.*

IV. Hinc uno consensu tradunt Canonistæ, de jure communi Metropolitanum esse judicem ordinarium suorum Suffraganeo-

neorum ; & contra illos per solam querelam, etiam sine appellatione, posse coram Metropolitano induci accusationes ; ipsosque Metropolitanos posse quibusque censuris in Suffraganeos ex justa causa agere, apertissime concedunt. Vide Stephanum Quarantam in summa Bullarii, verbo : *Archiepiscopi auctoritas* ; & Panormitanum, aliosque veteres Interpretes *ad cap.* PASTORALIS ;; *de Officio Ordin.*

V. Hanc Metropolitanorum in suos Suffraganeos judiciariam potestatem per Concilium Tridentinum in aliquibus causis, præsertim criminalibus imminutam, ac immutatam esse, recte advertit Zypæus loco supra citato.

VI. Et quidem *Seff.* 13. *cap.* 8. *de reformat.* decretum est : " Causæ Episcoporum, cum pro criminis objecti qualitate comparere debeant, *coram Pontifice Maximo* referantur, ac per ipsum terminentur ".

VII. Rursus *seff.* 24. *cap.* 5. *de reformat.* " Causæ criminales graviores contra Episcopos, etiam hæresis, quod absit, quæ depositione, aut privatione dignæ sunt, ab ipso tantum summo Romano Pontifice cognoscantur, & terminentur. Quod si ejusmodi sit causa, quæ necessario extra Romanam Curiam sit committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis, a Beatissimo Papa eligendis. Hæc vero commissio & specialis sit, & manu ipsius Sanctissimi Pontificis signata, nec unquam plus his tribuat, quam ut solam facti instructionem sumant, processumque conficiant: quem statim ad Romanum Pontificem transmittant ; reservatâ eidem Sanctissimo sententiâ definitivâ. Cetera alias sub fel. rec. Julio III. super his decreta ; nec non & Constitutio sub Innocentio III. in Concilio generali, quæ incipit, *Qualiter & quando* ; quam sancta Synodus in præsenti innovat, ab omnibus observetur. Minores vero criminales causæ Episcoporum in Concilio tantum Provinciali cognoscantur, & terminentur, vel a deputandis per Concilium provinciale ".

Hoc itaque Decreto causæ criminales contra Episcopum, quæ *depositione*, aut *privatione* dignæ sunt, *soli* Romano Pontifici, saltem quoad *sententiam definitivam* reservantur ; adeo ut in his causis Metropolitani Judices Ordinarii Episcoporum non sint.

VIII. Quandonam hæ causæ Sedi Apostolicæ fuerint reservatæ, incertum est ; illud satis constat, Episcoporum *depositionem*, uti & translationem inter *majores causas* jam dudum ante Synodum Tridentinam fuisse computatas ; atque ut tales Sedi Apostolicæ reservatas, uti supra de translatione Episcoporum ex Innocentio III. ostendimus, *tit.* 15. *cap.* 4. & in causa hæresis contra Episcopum etiam tempore Bonifacii VIII. reservatam fuisse in tantum, ut Inquisitores hæreticæ pravitatis a Sede Apostolica generaliter deputati, non possent de crimine hæresis contra Episcopos inquirere, aut eo prætextu contra eos agere ; nisi in litteris commissionis Apostolicæ, quod hoc possint, contineretur *expresse* : sed si quos sciverint hoc crimine infectos, aut de illo diffamatos, tenerentur Sedi Apostolicæ nuntiare, colligitur ex *cap.* 16. *de Hæreticis in VI.*

IX. Ceterum circa hæc Concilii Tridentini Decreta observandum ; quod cum prævie ante Concilii publicationem Decreta reformationis missa essent ad Concilia Regia, ut super iis judicium suum " depromerent, ad *cap.* 8. *seff.* 13. speciatim Brabantinos observasse, hac ratione subditos extra patriam fore trahendos, quod directo adversatur Indulto summorum Pontificum, Leonis & Clementis, & Constitutionibus suæ Majestatis, & Illustrissimorum ejus Prædecessorum, qui non sine gravi, ac prægnanti causa id concesserunt ". Et ad *cap.* 5. *seff.* 24. " Brabantini, Flandri, aliique monuerunt, posse Regem inhærere veteri juri, & auctoritati suæ, ad conservandam securitatem, & tranquillitatem Reipublicæ, & subditorum.

X. Neque Belgii Leges ac privilegia, quæ in promulgatione Concilii Tridentini salva voluit Rex Catholicus, patiuntur, ut subditi præsertim Brabantini, extra Provinciam in jus vocentur, & judicentur : de quo usu sic loquitur Renatus Choppinus de S. P. *lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 8. " In

" In Belgicis Hispani Regis ditionibus „ usu receptum est absque pacto convento „ inter Regem & Pontificem, ne causæ „ Ecclesiasticæ alibi, quam in patriis liti- „ gatorum finibus, dirimantur „.

De hisce Belgii moribus similiter testatur Guicciardinus in generali descriptione Belgii sub finem, his verbis: " Pontifex „ nullius omnino prætentionis, vel corre- „ ctionis prætextu quemquam hominem, „ sive Ecclesiasticus sit, sive Laicus, evo- „ care potest extra Provinciam. Unde si „ quid forte occurrat, oportet ut mittat, „ vel hic deputet commissarios, qui de „ prætensa causa cognoscant „.

XI. Profert quoque Antonius Anselmo Jurisconsultus Antuerpiensis in appendice ad suum Commentarium in Edictum perpetuum Principum nostrorum Alberti, & Isabellæ, declarationem Senatus Brabantiæ datam ad instantiam Procuratoris Regii confirmativam hujus privilegii, atque annullativam cujusdam prætensæ citationis factæ de persona Archiepiscopi Mechliniensis, & Episcopi Gandensis ad Curiam Romanam.

XII. Hæc quidem quoad causas criminales: quoad civiles autem nihil a Synodo Tridentina immutatum apparet, adeoque in his juxta jura communia Episcopi suos respective Metropolitanos tamquam Judices Ordinarios agnoscere tenentur; nisi privilegio exemptionis suffulti, immediate Sedi Apostolicæ sint subjecti.

XIII. Porro in Concordatis initis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem an. 1541. *tit.* 3. *art.* 7. conventum est: " Abbates, Abbatissæ, & alii de Statibus „ Brabantiæ existentes, juri stabunt acti- „ ve, & passive coram Judicibus illis, co- „ ram quibus, de antiqua consuetudine, „ stare juri consueverunt „: scilicet (uti monet Zypæus in Jure novo *tit. de Foro competenti num.* 2.) „ coram Duce seu „ ejus Consilio Brabantiæ, qui in hoc „ Ducatu est supremus Senatus: prout „ passim praxis induxit, ut Prælati, ac „ Collegia Ecclesiastica coram Principum „ Consiliis conveniantur, & alios eo tra- „ hant „. Hæc Zypæus loco citato.

XIV. Et tametsi ea jurisdictio Regia non sit privativa, & exclusiva jurisdictionis Ecclesiasticæ, quemadmodum monet Zypæus, rarissime tamen videmus Episcopos in Belgio coram alio, quam Regiis Senatibus in causis civilibus juri stare: adeo ut Metropolitanorum jurisdictio in his causis respectu Episcoporum Suffraganeorum pene nulla sit.

CAPUT V.

Quam auctoritatem Metropolitani hodie habeant in Diœcesi suorum Suffraganeorum?

1. *Episcopi habent liberam suæ Diœcesis administrationem.*
2. *Metropolitanus nullam habet* immediatam *jurisdictionem in subditos suorum Suffraganeorum.*
3. *Quâ ratione Metropolitanus sit Judex totius Provinciæ.*
4. *Metropolitani auctoritas se non extendit ad Diœceses Suffraganeorum, nisi in ipsorum defectu.*
5. *Metropolitani de jure communi Diœceses suorum Suffraganeorum visitare possunt.*
6. *Hæc auctoritas per Synodum Tridentinam restricta.*
7. *Hodie Metropolitani non visitant Diœceses Suffraganeorum, & quare?*
8. *Suffraganei ad Ecclesiam Metropolitanam accedere debebant; sed Synodus Tridentina necessitatem illam limitavit.*
9. *Quomodo intelligendum Decretum Concilii Tridentini.*
10. *Metropolitani etiam hodie manent Superiores suorum Suffraganeorum.*
11. *Causæ a Suffraganeis per appellationem devolvuntur ad Metropolitanum tamquam Superiorem.*
12. *Ex sola negligentia Suffraganeorum etiam ad Metropolitanum transeunt.*
13. *Auctoritatem Metropolitanorum in Diœceses Suffraganeorum recte explicat Gratianus.*
14. *Auctoritatem Metropolitanorum in supplendis defectibus Suffraganeorum agnovit Synodus Tridentina.*

15. *Su-*

15. *Super defectu in officio Episcopali Suffraganeos suos monere debent Metropolitani, eosque corrigere.*

I. Episcopis singulis suam esse attributam Diœcesim, ut illam pleno jure regant, supra *tit.* 15. *cap.* 3. ostendimus: ita ut nullus Prælatus sine ejus consensu actum aliquem, vel minimum jurisdictionis, præcipue in ejus subditos exercere, aut Pontificalibus in ejus Diœcesi uti queat. Nam, ut ait Canon IX. Antiochenus: " Unumquemque Episcopum „ oportet habere suæ Diœcesis potestatem, & administrare pro unicuique convenienti religione, & totius regionis „ curam agere, quæ suæ urbi subest „.

II. Et licet Metropolitanus, seu Archiepiscopus aliquam in Suffraganeos jurisdictionem, & superioritatem habeat, nullam tamen *immediatam* in subditos Suffraganeorum, ejusque Diœcesim habere, expeditum est.

III. Hinc communiter tradunt Canonistæ, quod Metropolitanus quidem sit Judex totius Provinciæ tamquam habens jurisdictionem Archiepiscopalem; non tamen tamquam habens jurisdictionem Episcopalem, seu ordinariam in totam Provinciam, seu singulas ejus Diœceses.

Jurisdictio vero Archiepiscopalis tantummodo se extendit ad ipsos Suffraganeos Episcopos, nequaquam autem in eorum subditos, nisi *mediate*; quatenus nimirum Suffraganeorum negligentia, sive defectus esset supplendus, aut eorum procedendi modus corrigendus.

IV. Quapropter Metropolitanorum auctoritas in Diœceses Suffraganeorum se non extendit, nisi ipsi Episcopi a Sacris Canonibus deflectant, aut in eorum executione sint defectuosi: adeo ut de Metropolitanis dici queat, quod de Sede Apostolica dixit S. Gregorius *lib.* 7. *Epist.* 64. *ind.* 2. " Si „ qua culpa in Episcopis invenitur, ne„ scio quis Sedi Apostolicæ Episcopus sub„ jectus non sit: cum vero culpa non exi„ git, omnes secundum rationem humili„ tatis æquales sunt „.

Itaque Metropolitanus nullam quidem ordinariam, & Episcopalem auctoritatem habet, aut exercere potest in Diœcesibus suorum Suffraganeorum; attamen Archiepiscopalem eatenus obtinet, ut in Suffraganeorum defectus inquirere, eosque corrigere ac supplere possit.

V. Hac de causa " Metropolitanus ju„ re communi potest per totam Provin„ ciam, vel ejus partem visitationis offi„ cium exercere, civitates, Diœceses, „ Suffraganeos suos, & eorum subditos, „ Cathedralium, & aliarum Ecclesiarum „ Capitula, & Monasteria, Ecclesias & „ alia religiosa, & pia loca, Cleros & „ populos libere visitando, ac procuratio„ nes a locis tantum recipere visitatis „. Prout late describitur in *cap.* 1. *de Censibus in VI.*

VI. At Synodus Tridentina etiam in hoc articulo Metropolitanorum auctoritatem nonnihil limitavit, decernendo *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* ut " a Metropolitanis, „ etiam post plene visitatam propriam Diœ„ cesim, non visitentur Cathedrales Ec„ clesiæ, neque Diœceses suorum Com„ provincialium, *nisi causâ cognitâ, &* „ *probatâ in Concilio Provinciali* „.

VII. Cum vero hodie rarissime habeantur Concilia Provincialia; ac insuper illa ex pluribus Episcopis Comprovincialibus, (qui visitationem suarum Diœcesium a Metropolitano fieri haud optant) & uno duntaxat Metropolitano constent, etiam Metropolitanorum hæc visitatio in desuetudinem abiit; nec facile stante hoc Decreto obtinebitur: neque hodie videmus per Metropolitanos visitationem Provinciæ fieri.

VIII. Insuper Metropolitani tamquam Superiores Suffraganeorum poterant ad se vocare suos Suffraganeos; atque in multis Ecclesiis consuetudine invaluerat, quod Suffraganei ad suos Metropolitanos statutis temporibus accedere tenerentur: at hic rursus Synodus Tridentina Episcopis subvenit, statuens: " Ne Episcopi Compro„ vinciales prætextu cujuslibet consuetudi„ nis ad Metropolitanam Ecclesiam in po„ sterum accedere *inviti* compellantur „. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reformat.*

IX. Hic de personali duntaxat accessu sermonem esse, aliquando censuerat S. Congregatio Concilii Tridentini interpres; at postmodum de eadem re maturius delibe-

rans

rans censuit, Concilium liberasse Suffraganeos etiam ab onere mittendi procuratorem, non obstante contrariâ consuetudine etiam immemoriali. Ita Fagnanus *ad cap.* QUONIAM ii *de constitut. n.* 57. qui insuper *ad cap.* SI ARCHIEPISCOPUS *de temp. ordinat.* credit, Concilium non exemisse Episcopos Comprovinciales ab obligatione accedendi ad Ecclesiam Metropolitanam, quæ ex jure communi profluit; sed tantum ab ea, quæ ex particularibus consuetudinibus, quibus Episcopi nimium gravabantur, profluebat; quas tamquam abusus, & corruptelas Concilium sustulisse, sacram Congregationem declarasse testatur: adeoque ex sententia Sacræ Congregationis de subjectione Episcoporum Comprovincialium respectu Metropolitani Synodus Tridentina hoc suo Decreto nihil detraxit, quod jure communi erat introductum, aut probatum.

Si tamen Pallavicino *Lib.* 23. *hist. Conc. Trident. cap.* 10. *num.* 2. credimus, sententia Patrum fuit, ut Episcopi Suffraganei solverentur ab obligatione adeundi Metropolitanorum Sedes, exceptâ Synodi convocatione.

X. Quidquid sit de hujus Decreti sensu, hoc in primis constat, eam ad Ecclesiam Metropolitanam accedendi consuetudinem, de qua Synodus, passim in desuetudinem abiisse.

Ad hæc certum similiter est, Metropolitanos etiamnum hodie post Synodum Tridentinam esse Suffraganeorum suorum Superiores; eisque Suffraganeos esse subjectos, nisi probent se particulari jure aut privilegio esse exemptos.

XI. Hoc ex capite per legitimam appellationem etiamnum hodie causæ totius Provinciæ immediate a Suffraganeis, aut eorum Officialibus devolvuntur ad Metropolitanum tamquam *immediatum* Superiorem; de quo jure latius *part.* 3. *tit. de Appellationibus*.

XII. Eodem ex capite non tantum per appellationem, sed etiam ex sola negligentia Episcoporum, causæ Subditorum totius Provinciæ ad Metropolitanum devolvuntur; ut ipse tamquam Superior negligentiam eorum suppleat; juxta illud Hilarii Papæ jampridem ad Ascanium Metropolitanum: "Tuæ solicitudinis est, Frater ,, carissime, omnia debitâ tibi auctoritate ,, tueri, & illicitis non modo non præbe- ,, re assensum, sed etiam cuncta, quæ con- ,, tra regulam facta reperis, coërcere ,, scilicet per totam Provinciam, ubi Episcopi muneri suo deessent; de quo aperte ipsa Epistola loquitur, quæ extat tom. 4. Conciliorum generalium *col.* 1037.

XIII. Auctoritatem hanc Metropolitanorum optime explicat Gratianus: postquam enim aliquot collegit Canones, quibus Metropolitanus monetur, ne se ingerat in regimen Ecclesiarum suorum Suffraganeorum, subjungit: "Sed aliud est, ,, quod ex temeritate assumitur præsum- ,, ptionis: aliud, quod ex necessitate ge- ,, ritur charitatis. Cum Suffraganei Ar- ,, chiepiscoporum subditis suis ad malum ,, favere cœperint; atque circa eorum ,, correctiones negligentes extiterint, tunc ,, licet Metropolitanis præter illorum vo- ,, luntatem, & ligandos damnare, & re- ,, conciliandos absolvere. Cum vero Epi- ,, scopi zelo divinæ charitatis accensi, bo- ,, nos verbo, & exemplo ædificant, & ,, malorum vitia asperâ increpatione re- ,, darguunt, absque talium consilio non ,, licet Metropolitanis in eorum Parochia ,, aliquid agere, vel disponere. Unde in ,, fine capituli *Martini Papæ* non simpli- ,, citer dictum est (*nihil agat*) sed cum ,, determinatione (*nihil præsumptive assu- ,, mat absque eorum consilio*) ut vitium ,, præsumptionis videatur improbatum, ,, non officium charitatis. Sic & Aposto- ,, lus, quia Corinthios vidit negligentes ,, circa correctionem fornicatoris, suâ au- ,, ctoritate illum damnavit. Joannes vero, ,, qui Episcopum Ephesiorum vidit para- ,, tum ad corrigenda vitia subditorum, ,, sine ejus auctoritate illos corrigere no- ,, luit; sed illum tantum de eorum cor- ,, rectione admonuit ,,. *Causa* 9. *quæst.* 3. in fine.

XIV. Hanc auctoritatem in Metropolitanis agnoscens Synodus Tridentina voluit, ut "si Cathedralium, & aliarum ,, majorum Ecclesiarum Prælati in Semi- ,, narii erectione, ejusque contributione ,, negligentes fuerint, ac suam portionem ,, solvere detrectaverint; *Episcopum Ar-*

,,*chie-*

„ *chiepiscopus*, Archiepiscopum, & Superiores Synodus Provincialis *acriter corripere*, & ad supradicta *cogere* debeat „. *Sess.* 23. *cap.* 18. *de reform.*

XV. Manent ergo Metropolitani Suffraganeorum Superiores, atque per totam Provinciam Metropoliticam auctoritatem retinent, ut Suffraganeorum defectus suppleant, eosque officii sui admoneant, atque etiam ad ea, quæ sui muneris sunt, exequenda cogant. Quare etiamnum hodie si Metropolitani videant Suffraganeos negligentes in instructione populi, etiam ipsos non tantum monere, sed cogere possunt, & debent, juxta illud Concilii Toletani XI. *Can.* 2. " Insistendum ergo semper „ erit majoribus, ut quos sub regiminis „ sui cura tuentur, fame Verbi Dei perire non sinant. Sic Metropolitanis in „ confinitimos ceterosque Ecclesiasticis ordinibus deditos; sic confinitimis in commisso sibi religiosorum numero vigilandum est, qualiter nescientia talium divinæ legis traditionibus imbuatur „.

CAPUT VI.

Auctoritas Metropolitanorum in Diœcesi suorum Suffraganeorum adhuc perpenditur.

1. *Quomodo Episcopus Romanus in Ecclesiis suburbicariis jus Metropoliticum exercuit?*
2. *Qua occasione auctoritas supplendi defectus Episcoporum ad Metropolitanos devoluta?*
3. *Jus Metropolitani in Episcopos suffraganeos videtur profluxisse ex officio charitatis.*

§ I. SUperiori Capite Num. III. observatum est Metropolitanos non posse ullam immediatam Episcopalem jurisdictionem exercere in Diœcesibus suorum suffraganeorum.

Et id quidem jam pridem adeo religiose servatum fuit, ut nec Romanus Episcopus, licet non tantum jure Metropolitico, & Patriarchali, sed & jure Primatus gauderet, nequaquam tamen primis ut minus octo seculis jurisdictionem *Episcopalem* exercere prætendebat in Ecclesiis jure Metropolitico, sive Exarchico sibi subjectis: nec eam exercuisse legitur, sed singulis Episcopis juxta Canones, præsertim Antiochenos, integrum atque in solidum Ecclesiarum regimen permittebat, & conservabat. Probat & id liber diurnus, quem edidit Joannes Garnerius, in quo nihil occurrit eorum, quæ in Ecclesiis Suburbicariis Episcopus Romanus exerceret, præter jura Metropolitica, qualia etiam ceteri Metropolitani in suis respective Ecclesiis sibi jure Metropolitico subjectis juxta Canones exercebant.

II. Quantumvis a primis Ecclesiæ seculis, singulis Episcopis sua fuerit assignata Diœcesis, sive portio Dominici gregis, quam singuli regant, & gubernent, nihilominus omnes, & singulos tamquam membra unius universalis Ecclesiæ, & operarios in vinea Domini etiam reliquis Ecclesiis, ubi *necessitas*, vel *charitas* exegerit, succurrere debere, id superius *tit.* 16. *de Cura Episcopali*, *cap.* 6. *num.* 4. & 5. pluribus ostendimus; atque hoc titulo sanctissimos quosque, & zelosissimos Episcopos eam curam aliis Ecclesiis impendisse notavimus.

Verum nec hoc negari potest, quin hoc charitatis officium Episcopi, qui ob locorum vicinitatem arctiori sibi vinculo uniuntur, etiam sibi mutuo hoc speciali titulo merito impendant.

Insuper & hoc scitur, quod error aut abusus ob vicinitatem locorum facile propagetur; atque idcirco Episcopi merito soliciti sint, ut error aut abusus in vicina Ecclesia exortus, aut in eam irrepens supprimatur.

Hoc indubie fundamento primum consuetudine inductum, ac dein sanctis Canonibus firmatum fuit, ut divisis provinciis, Episcopi ejusdem Provinciæ super singulos Episcopos Provinciæ specialiter invigilarent, eorumque negligentiam supplerent, & corrigerent, quin & eorum graviores excessus etiam punirent.

Ut autem hæc exactius, ac majore auctoritate peragerentur, primum consuetudine invaluit, ac dein Canonibus firmatum,

tum, ut Episcopi singularum Provinciarum certis temporibus convenirent, atque in communi de excessibus Episcoporum, & aliis ad rectum Ecclesiarum regimen spectantibus tractarent.

Hanc Synodorum Provincialium auctoritatem in corrigendis Episcoporum excessibus, & defectibus patenter agnovit Synodus Nicæna; quæ & eum in finem bis in anno has habendas decrevit, uti latius titulo sequenti ostendetur.

Verum quemadmodum labentibus seculis ob difficultatem toties in Synodum conveniendi, confirmatio & ordinatio Episcoporum ad solum Metropolitanum ut Synodi Caput devoluta est; ita eâdem ratione sensim ad Metropolitanum devolvi cœpit auctoritas defectus Episcoporum Suffraganeorum supplendi, & corrigendi: atque inde natum jus appellandi ab Episcopo ad Metropolitanum.

III. Itaque jus Metropolitani in Episcopos suffraganeos, ejusque superioritas primitus videtur profluxisse ex officio charitatis, quod omnes, & singuli Episcopi, tamquam unius corporis membra, & Sacerdotii Christi participes, ex quodam charitatis officio omnibus Ecclesiæ membris, & partibus impendere jubentur; sed ad confusionem vitandam, & ordinem debitum servandum, primum ad Episcopos singularum Provinciarum Synodum Provincialem componentes; ac demum ad ipsos Metropolitanos, tamquam Synodorum Præsides, & Provinciarum Primates devolutum fuit.

Igitur sicuti hoc charitatis officium ab Episcopis minime erat aliis Ecclesiis impendendum, sed integre, & in solidum permittendum erat singulis Episcopis suam respective Ecclesiam regere, nisi a fide, aut sanctis Canonibus, & Ecclesiæ institutis reperirentur deviare; ita quoque omne jus Metropolitanorum, ac Primatum in suos Episcopos Suffraganeos cessat, omnesque in regimine suarum Ecclesiarum æquales reputandi sunt; nullusque inter eos superior cum auctoritate imperandi, aut præcipiendi reperitur, ubi ipsi in Ecclesiastico regimine defectuosi non reperiuntur, vel ut tales non deferuntur; ut consequenter illud sancti Gregorii superius relatum hic applicari queat: " Si quæ culpa in Episcopis invenitur, nescio quis Sedi Apostolicæ Episcopus subjectus non sit; cum vero culpa non exigit, *omnes* secundum rationem humilitatis *æquales* sunt ".

CAPUT VII.

De Pallio, & Cruce Archiepiscopali.

I. Præter ornamenta Pontificalia omnibus Episcopis communia, est unum admodum famosum ipsis Metropolitanis, sive Archiepiscopis proprium; nec ullis Episcopis, saltem in Ecclesia Latina juxta modernam disciplinam commune, nisi speciali privilegio Sedis Apostolicæ eis indultum sit: dicitur ornamentum illud apud Latinos *Pallium;* de cujus usu, & auctoritate

ritate specialis habetur titulus in Decretalibus Gregorii IX.

Quando & quomodo usus illius ornamenti inceperit, sat obscurum est, sive Græcam sive Latinam Ecclesiam spectemus.

II. Si Decretum illud *Donationis* vulgo Constantini, cujus fragmentum refertur a Gratiano *Dist. 96. Can.* 14. fide certâ subsisteret, facile probaretur a Constantini dono ornamentum illud initium accepisse; at cum eruditis hodie sufficienter persuasum sit, Decretum illud posteriori ætate fabricatum esse, frustra initia illius ex illo adstruere prætenderemus.

Meminit quoque ornamenti hujus liber Pontificalis, qui sub nomine Damasi circumfertur, in quo de *Pallii usu*, vivente adhuc Constantino Magno, sermo est; ita enim de Sancto Marco Papa loquitur: " Hic constituit, ut Episcopus Ostiensis, „ qui consecrat Episcopos Urbis, tunc „ *Pallio* uteretur, & ab eodem Urbis „ Episcopo consecraretur „.

Sed quam parva huic libro fides danda sit pariter eruditis notum; ut proinde nec hujus testimonio certa de vetustate Pallii fides haberi queat.

III. Illud equidem certum, tempore S. Gregorii, & Justiniani Imperatoris, tam in Ecclesia Latina, quam Græca usum Pallii fuisse; uti ex illius Epistolis (quarum plura fragmenta extant apud Gratianum *Dist.* 100.) atque hujus novellis Constitutionibus est manifestum.

IV. A quibus vero antiquitus, sive in Ecclesia Latina, sive Græca tradita fuerint, quibus concessa, quæ eorum forma, materia, & usus, multum obscurum est, eaque pluribus discutit Ludovicus Thomasinus in opere suo *de Disciplina Ecclesiastica*: quem curiosus Lector consulere poterit: nobis sufficiet breviter modernam disciplinam proponere.

V. Formam *Pallii* ita describit Innocentius III. *Lib.* 1. *Myster. Missæ cap.* 63. " Pallium fit, ait, de candida lana contextum, habet desuper circulum humeros constringentem, & duas lineas sive fascias ex eodem panno ab utraque parte dependentes; quatuor autem Cruces purpureas, ante & retro, a dextris & sinistris: sed a sinistris Pallium est duplex, simplex a dextris; cui in tres partes concisio tres acus infiguntur (spinas vocant alii) quibus consuitur „.

VI. " Atque ex his Innocentii verbis habemus (inquit Nicolaus De Bralion „ Presbyter Oratorii in sua particulari de „ *Pallio* Dissertatione *cap.* 3.) fidelem & „ exactam formæ sacri Pallii delineatio- „ nem, etiam ut nunc est, hoc excepto, „ quod habet nunc sex Cruces ex serico „ insertas (additis duabus, paucis, ut opi- „ nor, abhinc annis) quatuor scilicet in „ circulo, nempe ante, & retro, a dextris, „ & a sinistris: & præterea unam in me- „ dio utriusque lineæ, & quod Cruces „ intextas, quas dicit esse purpureas, re- „ centiores quidam Canonistæ scribant es- „ se nigras, & revera nigræ apparent, „ non solum in Palliis, quibus nunc utun- „ tur Archiepiscopi, sed in illo antiquis- „ simo, quo utebatur Stephanus tertius Pa- „ pa, qui sedebat anno septingentesimo „ quinquagesimo, quodque ipse reliquit „ apud D. Dionysii Basilicam Mausoleis „ Regum Christianissimorum celebrem, „ ubi adhuc ostenditur „.

Porro juxta modernum usum, *Pallia* conficiuntur ex lana agnorum prius in Missa solemni in Ecclesia Sanctæ Agnetis extra muros Urbis, die ejus cultui dicato, oblatorum.

VII. Quâ autem formâ hi agni offerantur, & eum in finem a Pontifice benedicantur, ac postmodum educentur, describit De Bralion.

Subdiaconi Apostolici, seu Ministri Ecclesiastici Papæ, qui quidem quinque numero sunt, procurant ut die festo Sanctæ Agnetis, qui est 21. Januarii, habeantur duo candidissimi agni, qui ponuntur supra equum hinc inde in duobus cistellis, in ejus Ecclesiam portandi. Consuetudo autem est, ut conductor primum cum his transeat per plateam Sancti Petri ante Palatium Vaticanum Papæ, qui e fenestra manu eos benedicit. Dehinc vero per mediam urbem eos defert ad præfatam Ecclesiam Sanctæ Agnetis, in qua ejus sanctum corpus religiose asservatur, & colitur, ubi in Missa solemni, cum perventum est ad *Agnus Dei* offeruntur a Religiosis hujus Ecclesiæ, qui nunc sunt Ca-

nonici Regulares Congregationis Sancti Salvatoris; deinde traduntur duobus Canonicis Basilicæ Lateranensis Sancti Joannis, quæ est Cathedralis Papæ, a quibus eorum cura committitur dictis Subdiaconis Apostolicis, qui primum eos in pascuis quibusdam particularibus ad tempus servant, deinde eorum lanam a certis Monialibus in filum duci curant, ex quo filo, adhibito tamen alio ex ordinaria lana, cum ista non sufficiat, vel ipsi, vel illæ Moniales fasciolas, eas lanas intertexendo conficiunt, & ex iis Pallia, postea benedicenda apud Sanctum Petrum.

VIII. Hæc benedictio Palliorum non fit singulis annis, sed rarius prout necessitas mittendorum Palliorum exigit: & fit non in altari majori S. Petri, quod cernitur in medio superioris partis Ecclesiæ, sed in alio inferioris partis, quod est sub isto, & ideo sepulturæ S. Petri viciniori. Factâ demum benedictione, relinquuntur Pallia unâ nocte super altare sepulturæ S. Petri; deinde reconduntur in capsula, seu arcula parva, quæ ponitur, & asservatur supra Cathedram S. Petri, in qua primum Romæ sedit.

IX. Hic intelligitur, cur dicat Paschalis II. in *cap.* 4. ;; *de elect.* scribens Panormitano Archiepiscopo, & loquens de Pallio: insignia hæc dignitatis *a Beati Petri tantum* CORPORE *assumi:* quia scilicet " *Pallium* benedicitur, & consecratur „ a Papa super altare Beati Petri, & ibi „ ponitur (uti notat Glossa), & ille, qui „ debet uti *Pallio*, recipit ipsum de alta- „ ri, si est præsens: vel alius pro ipso, si „ est absens, & sic assumitur de *corpore* „ Beati Petri „.

X. Cum Pallium de *corpore* B. Petri assumi debeat, etiam a solo Romano Pontifice dari potest.

Scribit Will. Tyrius *libro* 15. *capite* 13. Radulphum Patriarcham Antiochenum, Romanæ Ecclesiæ subjacere dedignantem, quod diceret, utramque *Petri esse Cathedram*, suamque quasi primogenitæ insignem prærogativâ, Pallium de *Altari Antiochena* Ecclesiæ suâ sibi sumpsisse auctoritate: sed postmodum eo resignato, aliud ei sumptum de *corpore* Beati Petri more solemni per priorem Diaconorum traditum. Ita refert Du-Cange in Glossario, verbo *Pallium*. Col. 70. edit. 1734.

Et quidem ita propria fuit seculo XIII. Pontifici Romano concessio Pallii, ut illud Patriarchæ Constantinopolitano Innocentius III. dederit; atque insuper potestatem ei fecerit, illud auctoritate Apostolicâ Metropolitanis sibi subjectis concedendi. Extat charta concessionis in Actis dicti Pontificis editis a Bosqueto *pag.* 102. quod postmodum privilegium datum fuit omnibus quatuor Patriarchis ab eodem Pontifice, & refertur in *cap.* 23. ;; *de Privilegiis*.

Possunt itaque hodie Patriarchæ quidem concedere Pallium Metropolitanis; modo tamen ipsi prius illud a Pontifice Romano acceperint.

XI. Itaque verum est juxta modernum stilum, illud a solo Romano Pontifice proficisci; illudque peti debet cum *instantia* juxta illud S. Gregorii apud Gratianum *dist.* 100. *can.* 2. " Prisca consuetudo „ obtinuit, ut honor Pallii, nisi exigen- „ tibus meritis, & *fortiter postulantibus* „ dari non debeat „.

Quapropter Archiepiscopi Romæ præsentes per seipsos, vel etiam procuratores absentium petunt a Summo Pontifice in Consistorio suum *Pallium*, idque juxta formam petitionis *instanter*, *instantius*, & *instantissime*. Papa autem petitioni annuens committit priori Diaconorum Cardinalium ut illud det, quod fit sequenti modo.

Statutâ die Prælatus Pallium recepturus, si est præsens, vel ejus Procurator in ejus absentia, cum speciali mandato venit ad locum destinatum, qui sæpe est Capella Palatii ipsius Cardinalis Diaconi: aliquando tamen datur Pallium in ipsa Ecclesia Principis Apostolorum Sancti Petri, & ad altare majus. Adest ipse Cardinalis cum suis capellanis, ac etiam unus ex Subdiaconis Apostolicis, quibus, ut diximus, cura Palliorum committitur, qui Pallium extendit in medio Altaris, & Prælatus indutus Planeta super rochetum, genuflexus ante Cardinalem, qui stat in cornu dextro Altaris, scilicet a parte, in qua legitur Evangelium in Missa, petit sacrum Pallium hac formulâ.

" Ego N. Electus Ecclesiæ N. instan- „ ter, instantius, & instantissime peto „ mihi

„ mihi tradi, & assignari Pallium de Cor„ pore Beati Petri sumptum, in quo est „ plenitudo Pontificalis Officii „.

XII. Quâ autem formâ tradatur, sive præsenti, sive procuratori absentis, his verbis describit de Bralion in citata Dissertatione *cap.* 12. " Tum Cardinalis, ait, „ accipit Pallium de altari, & imponit „ illud super humeros Prælati genuflexi, „ dicens „:

" Ad honorem Omnipotentis Dei, & „ Beatæ Mariæ semper Virginis, atque „ Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, „ necnon Ecclesiæ N. tibi commissæ, tra„ dimus tibi Pallium de corpore Beati Pe„ tri sumptum, in quo est plenitudo Pon„ tificalis Officii, cum Patriarchalis (vel „ Archiepiscopalis) nominis appellatione; „ ut utaris eo intra Ecclesiam tuam cer„ tis diebus, qui exprimuntur in privile„ giis ab Apostolica Sede concessis „.

XIII. Olim quidem nonnisi Romam, & ad Limina Apostolorum venientibus Pallium dari solebat; idque auctoritate Pontificum suorum Antecessorum decretum fuisse, scribit ad Brunonem Episcopum Veronensem Gregorius VII. " Quam uti„ que dilectionem tuam in his, quæ a no„ bis expostulasti, id est in Pallii conces„ sione, ad præsens non recompensamus, „ quia Antecessorum nostrorum decrevit „ auctoritas, nisi præsenti personæ Pallium „ non esse concedendum. Unde si Frater„ nitas tua Apostolicæ Sedis privilegiis „ munita ad nos venerit, honorem, quem „ Romani Pontifices Antecessoribus tuis „ contulerunt, nos tibi, Deo concedente, „ conferemus „.

Circa idem tempus Lanfranco electo Archiepiscopo Cantuariensi Hildebrandus Archidiaconus Romanus scripsit, quod ipsi missum fuisset Pallium, si vel uno exemplo ostendi potuisset, quod *absenti* Pallium missum fuisset: *Si alicui Archiepiscoporum vestris temporibus hoc concessum fuisse vidissemus*. Ep. 6. inter Epistolas Lanfranci.

Eamdem disciplinam asserit Petrus Damiani *lib.* 7. *epist.* 4. ubi tamen admittit, *Pallium* a Romanis Pontificibus ad plurima loca sæpe per Nuntios fuisse transmissum; sed respondet; quia tunc temporis Legati Romanæ Ecclesiæ vice Papæ fungebantur, per Provincias constituti. Illi igitur eos, qui ad Episcopatus apicem promovebantur, examinabant, sicque examinati *Pallium* ab Apostolica Sede per Nuntios accipiebant. Quod nonnullis ibidem ex S. Gregorio adductis exemplis adstruit; ac deinde adducit Decretalem quamdam sub nomine Damasi Papæ, quæ privat Metropolitanos suâ dignitate, qui ultra tres menses post ordinationem suam Romano Pontifici fidem suam exponere, & Pallium flagitare distulerint: quam Decretalem sub nomine Pelagii retulit Gratianus *Dist.* 100. *Can.* 1. Eam vero nequaquam Damasi esse, aut Pelagii; sed unam ex fœtidis mercibus Isidori Mercatoris, jam norunt Eruditi. Ex hac tamen Decretali originem sumpsisse disciplinam non mittendi Pallium ad absentes, valde verisimile est, uti notat Ludovicus Thomasinus *de Disciplina Ecclesiæ part.* 4. *lib.* 1. *cap.* 38. ut proinde mirum non sit, disciplinam tam infirmo nixam fundamento in desuetudinem jam pridem abiisse; maxime accedente difficultate accedendi personaliter ad Limina Apostolorum; quare nec in Decretalibus Gregorii IX. ullum reperitur hujus disciplinæ vestigium. Hodie per Procuratores peti consuevit, & ad Provincias mittitur; atque alicui Episcopo sive Pontifici illud Metropolitano imponendi cura mandatur. Hic vero ex præscripto Pontificalis Romani statutâ die cum Electo convenit in Ecclesia sua, si commode fieri potest, vel aliâ Ecclesiâ suæ Diœcesis vel Provinciæ magis commodâ, in qua Missarum Solemnia peraguntur. Et factâ communione per celebrantem, Pallium reponitur supra medium Altaris extensum, & serico, in quo involutum portatum fuit, coopertum: deinde peractis Missarum solemniis, ac per Electum fidelitatis " *Juramento præstito* „ (de quo infra) *Pontifex* (sive Episco„ pus) *surgit cum mitra, & Pallium de* „ *Altari accipit, & illud super humeros* „ *Electi adhuc ante se genuflexi imponit*, „ *dicens* „:

„ Ad honorem Omnipotentis Dei, & „ Beatæ Mariæ semper Virginis, ac Bea„ torum Apostolorum Petri, & Pauli, „ Domini nostri N. Papæ N. & sanctæ „ Romanæ Ecclesiæ, nec non Ecclesiæ N.

„ tibi

„ tibi commissæ, tradimus tibi Pallium „ de corpore Beati Petri sumptum, in „ quo est plenitudo Pontificalis officii, „ cum Patriarchalis (*vel* Archiepiscopalis) „ nominis appellatione; ut utaris eo intra „ Ecclesiam tuam certis diebus, qui ex- „ primuntur in privilegiis ab Apostolica „ Sede concessis. In nomine Patris, & „ Filii, & Spiritus Sancti. Amen „.

XIV. Quod autem dicitur in *Pallio* contineri *plenitudinem Pontificalis Officii cum Archiepiscopalis nominis appellatione*, reperitur quoque in *cap*. 3. ;; *de usu, & auct. Pallii*. Id tamen nequaquam hoc sensu accipiendum est, quasi ipsum *Pallium* aliquam revera Ordinis potestatem ipsi Consecrato tribueret; cum sit merum externum aliquod ornamentum; sed quod ante illius receptionem ex jure mere positivo, seu consuetudine jam receptâ, Metropolitani nec suas functiones obire, nec nomen Archiepiscopi assumere queant: quæ disciplina quo præcise tempore invaluerit, incertum est; videtur autem tempore Concilii VIII. Œcumenici saltem in Oriente fuisse nota; & ex Oriente ad Latinam Ecclesiam transiisse. Quidquid sit, certum est, quod hodie Metropolitani ante receptum Pallium nec Synodos celebrare, nec Episcopos consecrare valeant; quinimo neque Sacros Ordines conferre, neque Chrisma conficere, nec dedicare Basilicas, quamvis ea Episcopi consecrati sine Pallio possint; *Cum* (ait Innocentius III. *in cap*. 28. ;; *De electione*) *id non tamquam simplex Episcopus, sed tamquam Archiepiscopus facere videatur*.

XV. Cum vero *Pallium* designet *plenitudinem Pontificalis Officii*; atque inter Pontificalia ornamenta præcipuum sit, facile hinc deducitur, quod illo in aliena Diœcesi sine licentia Ordinarii uti non possit; cum nec hic Pontificalibus uti ei permissum sit: at ipsius *Pallii* usus restrictior est, quam Pontificalium. Nam in ipsa datione Pallii dicitur: *Tradimus tibi Pallium, ut eo intra Ecclesiam tuam utaris*. " Quod ita intelligitur (ait Pontifex in „ *cap*. 1. ;; *De auctoritate, & usu Pallii*) „ videlicet intra quamlibet Ecclesiam Pro- „ vinciæ tibi commissæ. Si vero sacris „ indutum vestibus Ecclesiam *processionali-* „ *ter*, vel alio modo *exire* contigerit, tunc „ tuo Pallio minime uti debes „.

In hoc igitur restrictior est usus *Pallii*, quam *Pontificalium*, quod his etiam extra suam Ecclesiam materialem uti queat, non autem *Pallio*.

Quod vero permittatur intra *quamlibet Ecclesiam* PROVINCIÆ *sibi commissæ* Pallio uti, id nequaquam usum *Pallii* extensiorem facit, quam Pontificalium: quia ante Concilium Tridentinum, etiam usus Pontificalium Metropolitano intra quamlibet Ecclesiam Provinciæ sibi commissæ licitus erat. Synodus vero Tridentina usum Pontificalium in aliena Diœcesi sine consensu Ordinarii inhibens, etiam usum Pallii inhibuisse censenda est.

Ad hæc non tantum quoad loca, sed & tempora usus Pallii, juxta jus commune, & hodiernum restringitur; asseritque Innocentius III. in *cap*. 4. ;; *de auctoritate, & usu Pallii*, quod solus Romanus Pontifex in Missarum solemniis Pallio *semper* utatur, & *ubique*: " Quoniam, ait, as- „ sumptus est in *plenitudinem* Ecclesiasti- „ cæ potestatis, quæ per Pallium signifi- „ catur. Alii autem eo, nec semper, nec „ ubique, sed in Ecclesia sua, in quâ „ jurisdictionem Ecclesiasticam acceperunt, „ certis debent uti diebus. Quoniam vo- „ cati sunt in *partem* solicitudinis, *non in* „ *plenitudinem* potestatis „.

Qui autem sint illi dies, & tempora, quibus aliis Metropolitanis, aut Episcopis, quibus ex speciali privilegio usus Pallii est indultus, Pallio uti liceat, annotat Glossa ad citatum Capitulum 4. & latius exprimit modernum Pontificale Romanum.

Et quidem hanc limitationem ad *certa* tempora etiam apud Græcos seculo IX. receptam fuisse, colligitur ex Concilio VIII. Œcumenico, ubi Canone 14. ex editione Græca legitur: " Sancimus, ut designati „ ad *superhumeralia* gestanda Episcopi *cer-* „ *tis statisque temporibus*, temporibus illis „ ea & locis gestent, nec hujusmodi cul- „ tu per fastum, & superbiam abutantur, „ aut *quovis* tempore divini Sacrificii, „ & quâcumque Ecclesiasticâ functione fe- „ rant „.

Anastasius Bibliothecarius per *superhumeralia* hic *Pallia* intelligi nequaquam dubita-

bitavit: Ita enim vertit ex Græco: *Quibus concessum est* PALLIIS *uti*. In hac Anastasii editione hic Canon numeratur 27. atque ex illo Canone præterea elicitur, eo saltem tempore non omnibus Episcopis usum Pallii etiam in Ecclesia Græca concessum fuisse; quamvis hodie omnes illo utantur; uti observat Goarius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 312.

XVI. Denique notandum, *Pallium* esse ornamentum adeo personale, ut Cœlestinus III. in *cap.* 3. *de Auctoritate*, & *usu Pallii* responderit cuidam ipsum interroganti: quod non videatur esse conveniens " ut Pallium tuum alicui commo„ des: cum Pallium *in personam non trans*„ *eat*, sed quisque debeat cum eo (sicut „ tua novit discretio) *sepeliri* „.

Imo si Archiepiscopus de una Ecclesia Metropolitana ad aliam transferatur, Pallio, quod acceperat, uti non potest; multo minus Prædecessoris defuncti seu translati; sed debet de novo aliud petere, & obtinere; & interim ab omnibus functionibus, quæ sine Pallio exerceri nequeunt, abstinere; uti præscribit Pontificale Romanum.

Juramentum, quod hodie exigitur in traditione Pallii pene incidit cum juramento, quod ab omnibus Episcopis in consecratione exigitur; illudque in datione Pallii circa seculum XI. exigi cœpisse, ostendimus *tit.* 15. *cap.* 2.

XVII. Denique sicut traditio Pallii perficit Archiepiscopum, & plenitudinem Pontificalis officii confert; ita & ademptio *Pallii* jam pridem signum fuit exauctorationis, & depositionis, vel abdicationis, sive renunriationis.

Liberatus Diaconus in Breviario *cap.* 21. ait: *Anthimus videns se Sede pulsum*, PALLIUM *quod habuit*, *Imperatoribus tradidit*. Et *cap.* 23. ita de Paulo Alexandrino Patriarcha: *Auferentes Paulo* PALLIUM *deposuerunt*. Anastasius in vita Sylverii; " Joannes Subdiaconus tulit *Pallium* de „ collo ejus, & *expolians* eum induit ve„ ste monachicâ „. Item apud Flodoardum *lib.* 4. *cap.* 45. ita loquitur Artaldus Rhemensis Episcopus: " Qui postquam me in „ potestate sua conspiciunt, quærere cœ„ perunt, ut eis *Pallium* a Sede Romana „ mihi collatum traderem, & Sacerdotali „ me ministerio penitus *abdicarem* „.

XVIII. Insigne quoque particulare Archiepiscoporum, seu Metropolitanorum est *Crux*, quam ante se *elevatam* in signum jurisdictionis, & potestatis deferri faciunt.

Hoc insigne primum *Legatis Apostolicis* a Sede Apostolica concessum, ac deinde Patriarchis ac Primatibus indultum fuisse, multis ostendit Ludovicus Thomasinus *de Disciplina Ecclesiæ part.* 4. *lib.* 1. *cap.* 39. Ac demum cum variis Metropolitanis per speciale privilegium a Sede Apostolica esset indultum, tandem insigne omnibus Archiepiscopis commune factum est; illudque sat aperte supposuit Concilium Viennense V. in *Clementina* 2. *De Privilegiis*: " Ar„ chiepiscopo per *quævis* loca *exempta* suæ „ Provinciæ facienti transitum, aut ad ea „ forsan declinanti, ut Crucem ante se „ libere portare faciat . . . . sacro pro„ bante Concilio, præsentis Constitutionis „ ferie duximus concedendum „.

Hanc Clementinam recepit, & probavit Clerus Gallicanus an. 1635. nihilominus eam restringendam ad terminos Concilii Tridentini *sess.* 6. *cap.* 5. *de reform.* bene advertit Zypæus ad titulum *de Officio Ordinarii num.* 18. & notatum fuit supra *tit.* 16. *cap.* 2. ubi quoque *num.* 13. observavimus, Archiepiscopos non posse incedere *Cruce elevatâ* extra limites suæ jurisdictionis.

CAPUT VIII.

Pallii origo, prærogativæ, & earum progressus observantur.

1. *Pallium primitus fuit ornamentum imperiale.*
2. *E benignitate Imperatorum profectum est.*
3. *Non sine eorum consensu olim a summo Pontifice conferebatur.*
4. *Quo tempore Imperatores Pallium Romano Pontifici, & Patriarchis Orientalibus communicarunt, compertum non est.*
5. *Incertum quoque est, quâ occasione fuerit proprium Metropolitanis.*

6. *Pal-*

6. *Pallium primitus a Pontificibus datum videtur in signum vicariatus Sedis Apostolicæ.*
7. *Per concessionem censebatur dari iste vicariatus cum potestate ei annexa.*
8. *Septimo, & octavo seculo inter Metropolitas Gallos soli Archiepiscopo Arelatensi conferebatur Pallium.*
9. *Synodus Moguntina, cui præfuit Bonifacius Archiepiscopus, decrevit ut omnes Metropolitæ Galli Pallium peterent.*
10. *Ratio cur isti Præsules huic decreto noluerint primum obtemperare.*
11. *Tandem, instigante Bonifacio, Pallium petierunt.*
12. *Hodierna Pallii forma a pristina diversa est.*
13. *Quomodo facta est illa mutatio.*
14. *Necessitas petendi Pallium a Romano Pontifice Patriarchis Orientalibus quando imposita?*
15. *Conditiones in concessione Pallii Metropolitanis impositæ.*
16. *Quo tempore, & quâ occasione impositæ fuerint, conjiciunt tantum Historici, & Canonistæ.*
17. *Gregorius VII. acriter redarguit Archiepiscopum Rothomagensem, quod ante obtentum Pallium Clericos ordinaverit.*
18. *Pontifex Romanus omni tempore, & omni loco potest uti Pallio, non ita Metropolitani; ratio istius discriminis.*
19. *Inquiritur Auctor cujusdam Canonis a Gratiano relati, ubi illud discrimen primo refertur.*

☞ I. QUamvis non omnino sit compertum, in quo constiterit primitus ornamentum illud Pontificale, quod hodie *Pallium* dicitur, uti superiori capite monuimus, id nihilominus sat constare videtur ornamentum hoc primitus fuisse ornamentum *Imperiale*; hocque primum per Imperatores Patriarchis, ac dein per hos Metropolitanis, ac demum per Metropolitanos aliis Episcopis communicatum; saltem apud Orientales in Ecclesia Græca, uti post Petrum de Marca, aliosque, probat Ludovicus Thomasinus *de Discip. Eccles. par.* 3. *l.* 1. *cap.* 24. qui & *num.* 9. observat: " Hoc autem pene indubitatum „ esse aliquot saltem seculis non sine voluntate Imperatoris in Oriente *Pallium*, „ sicut & in Occidente concessum fuisse „.

II. " Cum enim (ait) vestimenti id „ genus initio *Regium* fuisset, eoque voluissent Imperatores, quæ eximia eorum „ erat & singularis pietas, Regale Christi „ decorare Sacerdotium; hanc vicissim illis per aliquot secula pietatem, gratitudinemque rependit Ecclesia, ut illo, „ præter eorum assensum, indueretur „ nemo „.

Refert Liberatus Diaconus in Breviario *cap.* 21. " Anthimus Patriarcha Constantinopolitanus videns se Sede pulsum, *Pallium*, quod habuit, *Imperatoribus* tradidit.

Argumentum nequaquam obscurum, Anthimum, *Pallium*, ut ornamentum Imperiale, & ab horum liberalitate & pietate profectum reputasse; atque idcirco, & Imperatoribus reddendum.

Ipsos quoque Romanos Pontifices hoc ornamentum pluribus seculis reputasse ornamentum Imperiale, & ex Imperatorum pietate, & munificentia profectum; ac propterea nec sine eorum assensu aliis communicandum, etiam seculo VI. ex Epist. S. Gregorii manifestum est.

III. Scribit hic *lib.* 9. *epist.* 11. Brunichildæ Reginæ Francorum " Syagrio (Episcopo Augustodunensi) Pallium dirigere secundum postulationem *vestram* voluimus „. Deinde subjungit: " Propter „ quod & *Serenissimi Domini Imperatoris*, „ quantum nobis Diaconus noster, qui „ apud eum responsa Ecclesiæ faciebat, „ innotuit, prona voluntas est, & concedi omnino desiderat „.

Ex hac itaque epistola constat, citra consensum Imperatoris *Pallium* non fuisse concessum; ut & ad hanc epistolam notarunt eruditi Monachi Benedictini Operum sancti Gregorii revisores *litt. M.*

Proinde cum expeditum sit, hoc ornamentum fuisse Patriarchis primitus, ut ornamentum Imperiale donatum, non sine fundamento redarguit Baronium Edmundus Richerius Doctor Parisiensis in Historia Concilii VIII. quod privilegium a Valentiniano Imperatore Ecclesiæ Ravennatensi datum,

datum, quo eam erigit in Metropolim eo titulo in suspicionem falsi adducat; quia eidem Episcopo conceditur, ut honore Pallii utatur: " Quoniam (ait Baronius) " Romanorum est Pontificum, non Imperatoris, dare Pallium Episcopis ".

Uti enim recte reflectit Richerius, frustra in auctoritatem adducit Baronius, quæ seculis subsequentibus a Pontificibus in concessione Pallii acta fuere: " Quando- " quidem hic non quærendum esset, utrum " a Pontificibus, labentibus seculis aucto- " ritas assumpta fuerit in concessione Pal- " lii, sed a quo primitus, ac signanter " ævo Valentiniani Imperatoris, usus Pal- " lii indultus fuerit ".

IV. Quo autem tempore, & a quo Imperatore, hoc ornamentum Patriarchis Orientalibus, ac Romano Pontifici ut Occidentis Patriarchæ communicatum fuerit, hactenus compertum non est.

Ex facto Anthimi reddentis *Pallium* Imperatoribus (de quo supra) constat, tempore Justiniani, Constantinopolitanum Patriarcham (qualis erat Anthimus) illud ab Imperatoribus accepisse.

Quin seculo nono, & sequentibus, a pluribus creditum fuit, inter cetera ornamenta Imperialia, hoc quoque ornamentum *superhumerale* per Constantinum Magnum donatum Silvestro Papæ, ejusque successoribus, idque auctoritate privilegii, quod vulgo vocatur, *Donatio Constantini*, quæ una cum falsis Decretalibus circa seculum VIII. innotuit, & cum hisce Decretalibus in auctoritatem recepta fuit, & hodie paris cum his Decretalibus fidei reputatur.

V. Superius dictum est inter ornamenta Pontificalia unum hodie proprium esse Metropolitanis, scilicet *Pallium*. Quo vero tempore, & quâ occasione hoc *Imperiale* indumentum Metropolitanis, & Episcopis fuerit communicatum, fat incertum: illud fat constat, citius fuisse communicatum Metropolitânis Græcis, quam Latinis: cum enim in Orientalibus Ecclesiis etiam primitus usitatum fuerit, quod Metropolitani a suis respective Patriarchis ordinarentur, videtur hoc ornamentum per Patriarchas *omnibus* Metropolitanis in ordinatione fuisse indultum.

Quod autem in Ecclesia Latina serius Metropolitanis a Romano Pontifice tamquam Occidentis Patriarcha communicatum legatur, inde contigisse verisimile est, quod pluribus seculis multi fuerint per Occidentem Metropolitani, quorum ordinatio erat independens a Romano Pontifice.

Et quidem observat Petrus de Marca, *De concord. Sacerd. & Imp. lib. 6. cap. 7. num. 3.* " quod ævo Divi Gregorii inva- " luisset, ut Romanus Pontifex *Pallio* or- " naret præcipuos Metropolitanos, qui ad " ejus consecrationem pertinebant; aut " eos, *quibus vices suas* in provinciis com- " mittebat. Primi generis fuere Episcopi " Ravennates in Italia, Syracusani in Si- " cilia, Calaritani in Sardinia ".

" Secundi vero generis Archiepiscopus " Thessalonicensis, & Justinianeæ primæ, " sive Bulgariæ Metropolita, & in Gal- " liis Arelatensis. Leandrum insuper Epi- " scopum Hispalensem in Hispania Gre- " gorius Pallio ornavit, rogante Recare- " do Rege ".

" Quod non ita accipi velim (ait de " Marca) ut eâ ratione Gregorius Lean- " dri ordinationem confirmasse dicatur: " cum hæc ante multos annos peracta fue- " rit; sed ut suam, & Sedis Apostolicæ " in eum benevolentiam illi ostenderet, " novo hoc honore tributo. Ob eamdem " quoque causam eodem honore prosecu- " tus est Syagrium Augustodunensem Epi- " scopum, qui præcipuâ apud Reges Fran- " corum gratiâ vigebat ".

VI. Non sine fundamento quidam eruditi arbitrantur, *Pallium* primitus a Pontificibus datum in signum collati Vicariatus Sedis Apostolicæ, & ab eo dependentis potestatis Apostolicæ.

Cum enim solis Patriarchis hoc *Pallii* ornamento uti permissum videretur, Metropolitani, qui eo utebantur, per hane vestem exteriorem repræsentare non incongrue videbantur vices Romani Pontificis, cui tamquam *Patriarchæ* Occidentis ornamentum hoc *proprium* videbatur.

Id ipsum non obscure significat Vigilius Papa in epistola ad Auxanium Episcopum Arelatensem, scribens: " Quia dignâ cre- " dimus ratione compleri, ut agenti *vices* " nostras *Pallii* non desit ornatus, usum " tibi

„ tibi ejus, sicut Decessori tuo Prædecessor noster sanctæ recordationis Symmachus legitur contulisse, beati Petri auctoritate concedimus „.

Ex his non obscurum est, ideo *Pallium* Episcopo Arelatensi concessum fuisse, quod esset Sedis Apostolicæ Vicarius, ut sicut ipse Pontifex hoc ornatu a reliquis distinguitur, ita quoque ejus Vicarius hoc charactere repræsentativo ab aliis Metropolitanis secerneretur.

VII. Imo per concessionem *Pallii* una censebatur dari Vicariatus Sedis Apostolicæ cum potestate ei annexa; atque inde eveniebat, quod Metropolitani, qui hoc ornamentum a Sede Apostolica impetrarant, ceteris Metropolitanis, tamquam *Vicarii* Sedis Apostolicæ, eamque repræsentantes præeminerent; ut proinde mirum non sit, *Pallium*, & ei annexum vicariatum Sedis Apostolicæ ab Arelatensibus Episcopis fuisse expetitum, & magnopere desideratum.

Porro concessionem *Pallii* indicium fuisse concessi Vicariatus Sedis Apostolicæ, etiam significare videtur sanctus Gregorius *lib.* 2. *epist.* 64. ult. edit. Benedictinorum scribens Augustino, suo apud Anglos Legato, & Vicario, in responso ad nonam interrogationem: " In Galliarum Episcopos nullam tibi auctoritatem tribuimus, „ quia ab antiquis Prædecessorum meorum „ temporibus *Pallium* Arelatensis Episcopus accepit, quem nos privare auctoritate perceptâ minime debemus: Si ergo „ contingat, ut fraternitas tua ad Galliarum provincias transeat, & aliquid ex „ auctoritate agendum fuerit, cum prædicto Arelatensi Episcopo agatur „.

Tametsi enim nihil de Vicariatu hìc dicat Gregorius, neque de auctoritate Apostolica Episcopo Arelatensi, ut Sedis Apostolicæ Vicario collatâ, id tamen sat significatum existimat, ubi Augustino indicavit, Arelatensi Episcopo Pallium esse donatum.

Hinc patescit, nequaquam concludi posse a sancto Gregorio quibusdam Metropolitanis donatum fuisse *Pallium* absque Vicariatu Sedis Apostolicæ; eo quod in concessione *Pallii*, nulla concessi Vicariatus mentio fiat, quia ipsa *Pallii* concessio Vicariatum secum trahebat.

Itaque verisimilius videtur, sanctum Gregorium non aliis Metropolitanis usum *Pallii* indulsisse, nisi qui ad ejus ordinationem pertinebant, vel quos Vicariatu Sedis Apostolicæ ornare volebat.

VIII. Cum vero Metropolitani per Gallias constituti a suis respective Episcopis Suffraganeis ævo sancti Gregorii ordinarentur; nullasque in horum ordinatione sibi partes assumeret Romanus Pontifex, etiam nec eos *Pallium* petivisse, nec accepisse legitur, nisi solum Archiepiscopum Arelatensem, qui *Pallium* non in qualitate Metropolitani, sed in qualitate Vicarii Sedis Apostolicæ a sancto Gregorio ejusque prædecessoribus accepisse legitur.

Credit autem de Marca loco citato *num.* 4. Galliarum Metropolitanos in qualitate Metropolitani nec postulasse *Pallium* a Romano Pontifice ante seculum VIII.

At sub hoc tempus (uti arbitratur de Marca) videntur Metropolitani Galliarum cœpisse Pallium postulare a Romano Pontifice: idque eos ad hoc inducente Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, qui eo tempore vices Sedis Apostolicæ per Germaniam, & Gallias agebat.

Quidquid sit de hac opinione Petri de Marca, hoc constat, quod Bonifacius anno 742. Synodum plurimorum Episcoporum Germaniæ celebraverit, in qua inter cetera statutum fuit: " ut omnes deinceps „ viverent in unitate, & subjectione Ecclesiæ Romanæ, & Vicarii beati Petri, „ & Metropolitani a Sede Romana Pallium *quærerent*, & per omnia canonice „ obsequerentur præceptis beati Petri (ait) „ decrevimus „.

IX. Hujus Synodalis Decreti meminit ipse Bonifacius *epist.* 105. ad Zachariam Papam scribens: " In nostro Synodali conventu, & confessi sumus fidem Catholicam, & unitatem, & subjectionem Romanæ Ecclesiæ fide tenuimus servare „ sancto Petro, & Vicario ejus vel subjici; Metropolitanos *Pallia* ab illa Sede quærere, & per omnia, præcepta „ sancti Petri canonice sequi „.

Nequaquam obscurum est, uti etiam notat de Marca, scopum Bonifacii fuisse, Metropolitanos Galliarum, hâc Palliorum a Sede Apostolica postulatione, arctiori vin-

vinculo Apostolicæ Sedi obstringere, & ab ea dependentes facere.

Interim conformiter ad hoc Decretum, Bonifacius adstipulante Carolomanno, tria Pallia a Zacharia Papa impetravit pro tribus Metropolitanis, nimirum Rothomagensi, Senonensi, & Rhemensi, uti habetur ex *epistola* 5. Zachariæ Papæ ad Bonifacium.

X. Verum Metropolitani Galliarum subodorantes se per hanc Palliorum petitionem, & receptionem reddi Sedi Apostolicæ magis obnoxios, & veriti, ne per hanc novitatem adigerentur ad insolitam quamdam subjectionem Sedi Apostolicæ, quin & sensim per eam exciderent ab ea auctoritate, quam Canones tribuunt Metropolitanis, dubii & anxii hæserunt, num Decreto Bonifacii, de *petendis Palliis a Sede Apostolica*, se subjicere vellent; quapropter & a petitione Palliorum tempore aliquo cessasse videntur.

De hac cessatione, & mora conquestus est Zacharias Papa in præcitata epistola ad Bonifacium, atque non obscure fatetur Bonifacius in responso ad hanc epistolam scribens: "De eo quod jam præterito tem„ pore de Archiepiscopis, & de *Palliis* „ a Romana Ecclesia petendis, juxta pro„ missa Francorum Sanctitati Vestræ no„ tum feci, *indulgentiam* Apostolicæ Se„ dis flagito „: *Quia, quod promiserunt, tardantes non impleverunt, & ventitatur, & quid inde perficere velint, ignoratur*.

XI. Ex his verbis Bonifacii habetur Metropolitanos super postulatione Palliorum a Sede Apostolica hæsitasse, & quid agendum esset, deliberasse. Sed & hoc constat, quod sensim, tum instigante & promovente Bonifacio, tum vero non nihil stimulante quâdam æmulatione honoris, & præeminentiæ, quæ per Pallii acceptionem, & usum videbantur Metropolitanis accedere, tandem Metropolitanos generatim huic necessitati postulandi Pallium se subjecisse.

XII. Hodiernam Pallii formam, de qua superius egimus, esse plane diversam a pristina hujus ornamenti forma, eruditis hodie sat persuasum est; neque enim moderna hæc forma ullatenus ornamento, seu chlamydi Imperiali congruit.

Cum igitur ornamentum Pontificale, quod hodie *Pallium* nuncupatur in sua origine fuerit ornamentum Imperiale (uti supra probatum est) admodum verisimile est *Pallium* primitus fuisse vestem *talarem* in modum chlamydis, totum quasi corpus contegentis, ut ita vestem Imperialem præferret; hodiernæ vero laneæ fasciolæ hodierna Pallia conficientes, nullatenus chlamydem Imperialem repræsentare idoneæ sunt, uti recte observat Petrus de Marca *lib. 6. de Concord. Sacerd. & Imp. cap. 6.* ibidemque ait: "Forma porro ejus, „ ut indicare videntur veterum Pontifi„ cum imagines, prorsus referebat indu„ menta illa, quæ nunc *Cappas*, aut *Plu„ vialia* vocamus „.

XIII. Admodum verisimile est, veterem Pallii formam, ornamentum *Imperiale* præferentem, sensim in aliam formam ac tandem in modernam transiisse, postquam Romani Pontifices Pallium independenter a consensu, & benignitate Imperatorum suâ auctoritate, tamquam ornamentum *Pontificale*, Metropolitanis, & Episcopis communicare cœperunt.

Neque enim congruum apparebat ornamentum, quod a solius Pontificis Romani auctoritate, & munificentiâ communicari prætendebatur, formam chlamydis *Imperialis* præferre: sed convenientius visum fuit, ut vestis sacræ formam exhiberet; atque ita componeretur, ut ab omnibus tamquam Pontificale ornamentum reputaretur.

Ut autem hoc ornamentum evidentius præferret ornamentum *sacrum*, & *Pontificale*, cœperunt hisce fasciolis laneis imprimi cruces; quin & instar ceterarum sacrarum vestium, seu indumentorum, quibusdam adhibitis precibus, & ritibus solemniter benedici, prout supra expositum est: quorum omnium apud veteres auctores de hoc ornamento tractantes nihil occurrit.

XIV. Observatum est *num.* 10. *cap.* 7. Innocentium III. concessisse *Pallium* Patriarchis Orientalibus, cum auctoritate illud respective suis Metropolitanis concedendi.

Porro constat, primitus auctoritatem illud aliis communicandi non minus *Patriarchis Orientalibus*, quam Romano Pontifici

tamquam *Patriarchæ Occidentis* competiisse.

Neque legitur, quod ante Innocentium III. necessitas impetrandi hoc ornamentum a Romano Pontifice, aut auctoritatem illud aliis communicandi *Patriarchis Orientalibus* fuerit imposita. Id & observat Ludovicus Thomasinus *de Discip. Eccles. part. 3. lib. 1. cap. 24. num. 6.* " Postquam „ enim (ait) sub Innocentio III. Constantinopolitanam Urbem, & Orientale „ imperium subjecere Latini, hic Pontifex statuit in Concilio Lateranensi, ut „ Patriarchæ Orientales reciperent Pallium a Papa, & suis Metropolitanis „ communicarent, postquam a Romano „ Pontifice illud receperint. Ante enim „ hoc Decretum Patriarchæ Græci non „ accipiebant Pallium nisi a suis consecratoribus; vel illa accipiebant a solo Imperatore „.

Id ad hanc Decretalem Innocentii III. reflectens Edmundus Richerius in historia Concilii VIII. *num.* 13. dicere non veretur: " Certe sequentibus seculis hoc ritu „ deferendi *Pallium* Pontifices Romani, „ non modo omnes Ecclesias Occidentales, „ sed etiam Orientales monarchice subdere voluisse perspicuum redditur „.

XV. Observat Petrus de Marca, quod posteaquam Metropolitani necessitatem obtinendi Pallia a Romano Pontifice sibi passi sunt imponi, Pontifices adjecerint in ipsa datione *Pallii* plures conditiones Metropolitanis admodum graves, & quæ ipsos in suis functionibus a Romano Pontifice dependere facerent; atque inter alias, quod ante receptionem Palli, nullas Pontificales functiones obire possent: cum mox a consecratione sua *independenter* a consensu Romani Pontificis, suas functiones libere exercerent.

Similiter & Ludovicus Thomasinus *de Discip. Eccles. part. 2. cap. 25. num.* 10. notat, non reperiri, quod primitus Metropolitani, obtenta consecratione, impedirentur obire functiones, quoad usque recepissent *Pallium*.

XVI. Quo autem tempore, & quâ occasione similes conditiones in datione Pallii adjici, & Metropolitanis imponi cœperint, incertum est.

Admodum verisimile est, id primum cœpisse post invectas, & receptas falsas merces, seu Decretales Pseudo-Isidorianas; ipsosque Romanos Pontifices potissimum impendisse auctoritatem epistolæ Decretalis Pelagio I. per Isidorum suppositæ, & cujus fragmentum in suum Decretum postmodum transtulit Gratianus Dist. 100. Can. 1. Hic inter alia dicitur: *Placuit, ut quisquis Metropolitanus ultra* TRES MENSES *consecrationis suæ, ad fidem suam exponendam*, PALLIUMQUE *suscipiendum ad Apostolicam Sedem non miserit, commissâ sibi careat dignitate, sitque Metropolitanis aliis licentia, post secundam, & tertiam commonitionem, viduatis Ecclesiis cum Concilio Romani Pontificis*, ORDINANDO EPISCOPOS *subministrare*, &c.

Et quidem videmus, quod Concilium Ravennatense anno 877. sub Joanne VIII. celebratum Can. 1. verbis citatæ hujus Decretalis eam necessitatem emittendi professionem fidei coram Sede Apostolica, & ab ea postulandi Pallium Metropolitanis imponat. Verba Canonis sunt: *Quisquis Metropolitanus intra tres menses consecrationis suæ ad fidem suam exponendam*, PALLIUMQUE *suscipiendum ab Apostolica Sede, nullâ necessitate inevitabili imminente non miserit, commissâ sibi careat dignitate*, &c.

Verum quod auctoritatem harum Decretalium nonnulli Galliarum Episcopi, & Metropolitani recognoscere detrectarent, recusarentque a receptis hactenus moribus recedere, etiam seculo undecimo Archiepiscopum Rothomagensem ante postulatum, & obtentum a Romano Pontifice *Pallium* Clericos ordinasse, Ecclesias consecrasse, aliasque sacras functiones peregisse, constat ex epistola Gregorii VII. ad ipsum Metropolitanum Rothomagensem; haberturque inter epistolas hujus Pontificis *Lib. 9. epist.* 1.

XVII. Acriter ipsum redarguit Gregorius, quod & *Pallium* a Sede Apostolica postulare neglexerit, & functiones has ante obtentum *Pallium* obire præsumpserit: ac deinde præcipiendo concludit: " Proinde Apostolicâ tibi præcipimus auctoritate, ut, quia sanctorum Patrum statuta „ parvipendisti, nullum deinceps Episcopum, vel Sacerdotem ordinare, seu „ Ecclesias præsumas consecrare, donec „ honoris tui *supplementum*, Pallii vide-

„ licet

„ licet usum ab hac Sede impetraveris „.

Ex toto hujus epistolæ contextu nequaquam obscurum est, Gregorium quoque respexisse ad citatum supposititium Decretum Pelagii Papæ.

Proinde non sine fundamento inter puncta recentioris disciplinæ per falsas Isidorianas inducta, & hoc reponitur, quod auctoritas Metropolitanorum, quoad præcipuas functiones, suspendatur a receptione hujus meri cæremonialis ornamenti.

Quod ipsum deplorat Edmundus Richerius in historia Concilii VIII. *num.* 12. reflectens ad juramentum in receptione Pallii præstandum, atque ad hanc dependentiam in obeundis sacris functionibus, ab hac Pallii acceptione, his verbis: " Quod primitus in honoris ac dignitatis „ indicium, & notam tribuebatur, tum „ demum in onus gravissimum transiit, „ ita ut Curia Romana prohibeat Archie„ piscopis ea obire munia, ad quæ jure „ divino tenentur, antequam Pallium ac„ quisierint, quod tamen est res pure cæ„ remonialis nihil ad potestatem Episcopo„ rum conferens „.

XVIII. Non erit superfluum paulo fusius pertractare ea, quæ *num.* 15. *cap.* 7. breviter diximus de Decretali Innocentii III. in *cap.* 4. ;; *de usu Pallii*, quod solus Romanus Pontifex Pallio *ubique*, & *semper* utatur, alii autem *nec semper*, *nec ubique*, hac subjectâ ratione: Quoniam hic (Romanus Pontifex) assumptus est in *plenitudinem* Ecclesiasticæ potestatis, quæ per Pallium significatur, alii autem eo nec semper, nec ubique: Quoniam vocati sunt in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

Hanc rationem adductam fuisse ante Innocentium III. pro adstruenda auctoritate in Romano Pontifice utendi Pallio *ubique*, & *semper*; & ejus usum restringendi in ceteris Metropolitanis, aut Episcopis ad determinata loca, & tempora, non legitur.

Illud autem ex contextu Decretalis perspicuum est Innocentium hac formulâ loquendi significare voluisse pastoralem solicitudinem, & plenitudinem Ecclesiasticæ potestatis Romani Pontificis ad omnes orbis Ecclesias se extendere, eamque Pontificem posse ubique *per se* fidelibus impendere: sed quia ubique præsens esse non potest, ut eam *personaliter* impendat, idcirco hujus *solicitudinis* PARTEM aliis Episcopis per varias regiones, & Ecclesias constitutis ipse communicat; ipsâ tamen *plenitudine* potestatis, sive *solicitudinis* formaliter, & jure proprio in Romano Pontifice remanente.

Id ipsum evidentioribus terminis expressit hic Pontifex *lib.* 1. *epistolâ* 359. his verbis. " Apostolica Sedes inter Fratres, & „ Episcopos nostros Pastoralis dispensavit „ oneris gravitatem, sic eos in creditæ „ sibi solicitudinis partem assumpsit, ut „ nihil sibi subtraheret de plenitudine po„ testatis „.

Eam Romanos Pontifices sibi plenitudinem potestatis, aut Pastoralis solicitudinis asseruisse primis, ut minus septem seculis non legimus; sed Pastoralem, & Episcopalem solicitudinem intra suam particularem Ecclesiam, sive uti hodie loquimur, Diœcesim juxta Canones continebant; nec Metropoliticam ultra regiones, & Ecclesias Suburbicarias protendebant, uti in hoc opere ostendimus, notanter auctoritate libri diurni Romanorum Pontificum per Joannem Garnerium evulgati, & notis illustrati.

Interim certum est, plura tum per Pseudo-Isidorum in suam collectionem esse relata, tum postmodum per Gratianum assumpta, quæ hanc in Pontifice Romano plenitudinem potestatis, & Pastoralis officii supponunt, & iisdem pene verbis proponunt, quibus eam Innocentius III. expressit.

XIX. In primis occurrit ex Isidoriana collectione assumptum, & relatum *Causâ* 2. *q.* 6. *can.* 12. fragmentum Epistolæ sub nomine Vigilii Papæ in hæc verba. " Qui „ se scit aliis esse præpositum, non mole„ ste ferat, aliquem sibi esse prælatum: „ ipsa namque Ecclesia, quæ prima est, „ ita reliquis Ecclesiis vices suas credidit „ largiendas, ut in partem vocatæ sint „ solicitudinis, non in plenitudinem pote„ statis „.

Monent ad hunc Canonem Correctores Romani: " Restitutum est hoc caput Vi„ gilio antiquorum exemplarium auctori„ tate: antea vero tribuebatur *Julio* „.

Monet & vir clarissimus Stephanus Ba-

lutius

lutius in notis ad hunc Canonem: " Multifariam multisque modis inscriptum est „ hoc caput in antiquis Gratiani exemplaribus, & editionibus. Indubie hæc varia hujus Canonis inscriptio non exiguum præbet suppositionis, & fictionis „ argumentum „.

Fatetur quidem Balutius extare epistolam Vigilii per Correctores Romanos indicatam, non quidem ad *Eutherium*, sed ad *Profuturum* Episcopum Bracarensem, quod latius prosequitur in sua nova Conciliorum Collectione *pag.* 1467. sed una ibidem monens, caput *ultimum* hujus epistolæ Vigilii ad Profuturum de *Primatu Romani Pontificis* (quod conficit prædictum Canonem apud Gratianum) in optimo Codice Bibliothecæ Colbertinæ non reperiri a nobis (ait) *propterea omissum*. " Et sane (pergit Balutius) cum cetera capita referantur integra in *Codice* 408. Colbertino, „ & Lugdunensi, idem tamen non habent, „ quæ de primatu Romanæ Ecclesiæ adduntur in Collectione, quæ præfert nomen Isidori „.

Hinc idem Balutius in additionibus ad *lib.* 5. Petri de Marca *cap.* 26. *num.* 9. reflectens ad prædicta verba Canonis sub nomine Vigilii, dicere non dubitat: " Postremum caput Epistolæ, quæ circumfertur sub nomine *Vigilii* Papæ ad Eutherium, esse *additamentum illius Impostoris*, qui nomine Isidori abusus est, in „ vulgandis falsis veterum Pontificum Romanorum Epistolis „.

Similiter hoc fragmentum conficiens prædictum Canonem recentiori manu huic Epistolæ additum notavit Ludovicus du-Pin, in sua Bibliotheca Ecclesiastica *tom.* 5. *pag.* 71. editionis 1691. sumptumque ipsi apparet ex supposititia Decretali Julii Papæ ad Orientales.

Refertur & apud Gratianum *eâdem Causâ* 2. *q.* 6. *Can.* XI. sub nomine Gregorii fragmentum, quo hæc plenitudo potestatis simili formâ exprimitur his verbis. " Quæ „ (Ecclesia Romana) vices suas ita aliis „ impertivit Ecclesiis, ut in partem sint „ vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis „.

Quis sit hic Gregorius, cui hæc epistola attribuenda sit, titulus Canonis non indicat. Monent autem Correctores Romani hæc verba: " ut *honoretur*, usque ad verbum *auctoritas*, addita esse ex epistola, „ quæ extat in Bibliotheca Dominicana, „ & videtur esse Gregorii Quarti „. Extatque sub nomine hujus Pontificis inserta *tom.* 7. *Concil. General. pag.* 157.

At cum hic Pontifex sederit demum circa medium seculi IX. post evulgatam Pseudo-Isidori Collectionem, quidni Pontifex Gregorius auctoritatem hujus Collectionis secutus hanc clausulam de plenitudine potestatis sumpsisse potuit ex supposititia epistola Julii Papæ, prout in Isidoriana Collectione continebatur?

Insuper ex Epistola, prout extat apud Gratianum, & *tom.* 7. Conciliorum est inserta, habetur, eam scriptam esse in causa Aldrici Episcopi Cenomanensis. " Cum „ autem nulla illius mentio habeatur in „ gestis ejus Episcopi, & multa in ea „ contineantur absurda, non invitus in „ eorum sententiam transeo, qui putant „ eam esse supposititiam, ait Balutius in „ additionibus ad Petrum de Marca „. *lib.* 5. *cap.* 26. *num.* 9.

Legitur quoque apud Gratianum fragmentum Epistolæ S. Leonis ad Episcopum Thessalonicensem, *Causâ* 3. *q.* 9. *Can.* 8. quo hæc plenitudo potestatis in Romano Pontifice similiter asseri videtur; verum si integer contextus epistolæ Leonis attendatur, nec non de qua potestate hic agat S. Leo, manifestum erit S. Leonem nequaquam de hac plenitudine, de qua Innocentius III. locutum fuisse, uti ostendetur inferius *ad tit.* 21. *cap.* 2. *num.* 10. & fusius ostendit Balutius loco ibidem citato.

Quod vero Innocentius III. ob eam *plenitudinem potestatis* asserit, Pontificem *Pallio semper uti, & ubique*, nullum e Pontificibus ante Innocentium asseruisse legimus; neque scitur, quod primis seculis majori libertate Episcopus Romanus hoc ornamento usus fuerit, quam Patriarchæ Orientales (*a*).

TITU-

(*a*) Qui plura de Pallio voluerit, legat eruditam Dissertationem, quam de eodem adornavit doctissimus Benedictin. Thierri Ruinart. Hæc reperitur in t. 3. operum postum. DD. Mabillon, & Ruinart.

T I T U L U S XX.

De Synodis Provincialibus.

CAPUT I.

Quoties Synodus Provincialis celebranda; & qui illi interveniant?

CONCILIUM Provinciale dicitur, ad quod una cum suo Metropolitano conveniunt totius Provinciæ Episcopi.

I. Concilium a Metropolitano convocandum esse adeo verum est, ut Episcopi Provinciæ convenire sine ejus consensu nequeant; quemadmodum conceptis verbis definivit Concilium Antiochenum *Can.* 20. Postquam enim conformiter ad Canonem 5. Nicænum statuit, bis in anno celebrandas esse Synodos Provinciales, subjungit: " Nullis vero liceat apud se Synodos per " se facere sine iis, quibus sunt creditæ " *Metropoles* ": Nimirum Provinciales, de quibus unice in hoc, & aliis istius Synodi Canonibus actum fuit.

Imo illud Concilium *perfectum* dicitur a Patribus Antiochenis, cui Metropolitanus interest. " Sit autem, inquiunt, illa " *perfecta* Synodus, cui una quoque adest " Metropolitanus ". *Can.* 16.

II. Metropolitano vero legitime impedito Coëpiscopus antiquior ex Decreto Synodi Tridentinæ *sess.* 24. *cap.* 2. *de reformat.* Synodum Provincialem convocat. Idemque esse, Sede Metropolitanâ vacante, docet post alios Fagnanus ad *Cap.* CUM OLIM 12 *de accusationibus num.* 17.

III. Synodus hæc secundum pristinas Patrum Regulas *bis* in anno celebranda erat. " Synodi autem fiant (nimirum Pro" vinciales) *una* quidem, ait Synodus Ni" cæna *Can.* 5. ante Quadragesimam, ut " omnibus animi sordibus sublatis, purum " munus Deo offeratur: *secunda* autem " autumni tempore ".

Hunc Canonem renovantes Patres Concilii Antiocheni an. 341. *Can.* 20. statuerunt, ut " propter usus Ecclesiasticos, & " pro componendis controversiis, Synodi " Episcoporum in unaquaque Provincia " fiant *bis* in anno ".

Patres Synodi Chalcedonensis intelligentes, quod in Provincia constituta Episcoporum Concilia minime celebrarentur, statuere: " secundum *Regulas Patrum* BIS in " an-

„ anno in unum convenire Episcopos, „ ubi singula, quæ emerserint, corrigantur„. *Can.* 19.

Hos aliosque plures pristinos Patrum Canones *binas* per annum Synodos præscribentes, refert Gratianus *Dist.* 18.

IV. At labente tempore cum difficile videretur ac incommodum, toties Episcopos convenire, paulatim ad annum celebratio Synodorum Provincialium protrahi cœpit.

V. Et quidem Justinianus Imperator de his Synodis loquens, ait: " Quando autem, „ quod in Canonibus cautum est, de Sy„ nodis Sanctissimorum Episcoporum per „ singulas Provincias congregandis, huc „ usque observatum minime est, illud in „ primis corrigere necessarium est„. Deinde adducto Canone 36. Apostolorum, quo jubetur, ut bis in anno Synodi Provinciales congregentur, concludit: " nos autem „ invenientes, quod ex hujusmodi negli„ gentia multi diversis peccatis impliciti „ sunt, jubemus omnibus modis *unam* Sy„ nodum fieri singulis annis in singulis „ Provinciis, mense vel Junio, vel Septem„ bri„. *Novell.* 137. *cap.* 4.

Synodus Quini-Sexta, seu Trullana volens omnia, quæ a Sanctis Patribus decreta fuerunt, rata ac firma esse, Canonem quoque renovat, qui jubet uniuscujusque Provinciæ *binas quotannis Synodos* fieri, ubi Metropolitanus Episcopus satius esse duxerit. " Quoniam autem propter Bar„ barorum incursiones, inquit, & quasdam „ alias incidentes causas non possunt, qui „ Ecclesiis præsident, Synodos *bis* in an„ no facere; visum est, ut omnino *semel* „ in anno propter Ecclesiasticas quæstio„ nes, ut consentaneum est, emergentes, „ fiat dictorum Episcoporum Synodus a „ S. Paschæ festo, & usque ad Octobris „ mensis complementum singulis annis, in „ loco, quem, ut prædictum est, Metropo„ litanus Episcopus aptiorem judicaverit„.

Hic patet, Synodum hanc optasse quidem, ut Canon duas quotannis Synodos requirens, fuisset servatus; nec eum abrogatum existimasse; sed nonnisi ob necessitatem permisisse, ut *semel* tantum in anno congregaretur; quod & Synodus VII. *Can.* 6. similiter permisit.

VI. Similem Canonum moderationem quoad celebrationem Synodorum Ecclesia Latina ægre quidem, sed necessitate coacta paulatim admisit; uti constat ex Concilio Toletano III. *Can.* 18. S. Gregorio *lib.* 7. *Epist. III.* Concilio Parisiensi VI. *cap.* 26. quæ tamen una innuunt, Canones Patrum *binam* in anno Synodum requirentes in suo robore manere.

Hæc interim moderatio ob solam necessitatem admissa, adeo tandem invaluit, scilicet unam tantum esse Synodum annue celebrandam, ut obliteratâ Patrum disciplinâ de bina Synodorum annuatim celebratione, hanc moderationem quasi a Sanctis Patribus promanantem Innocentius III. in Concilio Lateranensi observari voluerit in *Cap.* SICUT OLIM ii *De Accusationibus:* " Sicut olim, inquit, *a Sanctis Pa„ tribus* noscitur institutum, Metropolita„ ni *singulis* annis cum suis Suffraganeis „ Provincialia non omittant Concilia ce„ lebrare„.

VII. Verum nec hoc Decretum tantâ moderatione conceptum, potuit vel annuam Synodorum Provincialium congregationem efficaciter persuadere; adeo ut Gregorius IX. scribat ad Archiepiscopum Narbonensem an. 1275. "quod celebratio Con„ ciliorum ubique fere terrarum, quod, „ inquit, dolenter referimus, longis tem„ poribus esset negligenter omissa: propter „ quod idem Clerus ab honestate sui pri„ mævi status non modicum excidit, mul„ tipliciter in devium declinavit, &c.

VIII. Hæc negligentia in convocandis Conciliis Provincialibus cum continuo magis magisque cresceret; ac tandem omnis pene eorum usus penitus cessaret, cum summa in doctrina ac disciplina deformatione, Patres Basileenses attendentes ab una parte necessitatem Conciliorum, & ab altera, quam difficulter etiam *annuam* celebrationem reducerent, decreverunt, ut *ad minus semel de triennio ad triennium Concilium Provinciale celebretur;* quam moderationem Concilia quædam particularia, nec non Leo X. in Synodo sua Lateranensi admiserunt.

IX. Ipsa tandem Synodus Tridentina hanc moderationem admittens, statuit, ut " Metropolitani per se ipsos, seu illis le„ gitime

„ gitime impeditis, Coëpiscopus antiquior „ intra annum ad minus a fine præsentis „ Concilii, & deinde quolibet *saltem trien-* „ *nio* post Octavam Paschæ Resurrectio- „ nis Domini N. J. C. seu alio commo- „ diori tempore pro more Provinciæ, non „ prætermittat Synodum in Provincia sua „ cogere „. *Sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.*

X. Ex verbis Decreti nequaquam obscurum est, Patres Tridentinos non quidem pristinos Ecclesiæ Canones frequentiorem Synodorum celebrationem præscribentes abrogasse; sed duntaxat præscripsisse, ut *saltem* singulis *triennis* Synodus Provincialis cogeretur: ut consequenter voto Patrum Synodi Tridentinæ obsequerentur Episcopi, qui frequentius, quam singulis trienniis Synodos celebrarent.

XI. Sed proh dolor! ea est temporum nostrorum miseria, ac iniquitas, ut nec singulis trienniis; imo nec vicenniis Synodus Provincialis habeatur; imo jam anni sunt fere nonaginta, quod Belgium nostrum Synodum Provincialem congregatam non viderit.

Examinent ipsi Metropolitani, aliive, qui ut Synodi cogantur, curare debent, quomodo Deo, & Ecclesiæ (quæ per multiplices pœnas, quas negligentibus minatur, enixam suam voluntatem sufficienter expressit) respondeant. Hoc sat constat, per hunc Synodorum neglectum, Ecclesiæ disciplinam ita esse collapsam, ut vix vestigium supersit; vitiaque omnia ubique ita invaluisse, & abundare, ut pro nihilo reputentur; & populus iniquitatem quasi aquam bibere videatur.

XII. Synodo Provinciali interesse debere, atque ad eam esse vocandos omnes totius Provinciæ Episcopos indubitatum est; & Canones supra citati exprimunt. Imo " si quis Episcoporum commonitus a „ Metropolitano (verba sunt Concilii „ Tarraconensis *can.* 6.) ad Synodum, „ nullâ gravi intercedente necessitate, cor- „ poraliter venire contempserit (sicut *Pa-* „ *trum* Statuta sanxerunt) usque ad futu- „ rum Concilium cunctorum Episcoporum „ charitatis communione privetur „. *Dist.* 18. *can.* 14.

XIII. Si vero sint " Episcopi, qui *nulli* „ Archiepiscopo subjiciuntur, aliquem *vi-* „ *cinum* Metropolitanum semel eligant; „ in cujus Synodo Provinciali (ait Syno- „ dus Tridentina loco citato) cum aliis „ interesse debeant; & quæ ibi ordinata „ fuerint, observent, ac observari faciant „.

XIV. Qui vero præter Episcopos ad Synodum Provincialem vocandi sint, non e jure scripto duntaxat, sed vel maxime a consuetudine desumi debet; quod & Synodus Tridentina innuit, dum monet Metropolitanum Synodum in sua Provincia cogere; " quo Episcopi omnes, & alii, „ qui de jure, vel *de consuetudine* inte- „ resse debent, convenire omnino te- „ neantur „.

XV. Synodo Provinciali Cameracensi anno 1565. præter Episcopos Suffraganeos interfuere, atque eidem subscripserunt primo loco Capitulorum Cathedralium Deputati; post hos, variorum Ordinum Abbates, alii nomine proprio, alii per procuratores; deinde Abbatissæ quoque per suos procuratores.

Hos sequuntur Ecclesiarum Collegiatarum Deputati, quos excipiunt nonnulli Præpositi, Priores, & una Priorissa. Denique subscribunt Archipresbyteri, seu Decani Christianitatis Diœcesis Cameracensis, tam suis, quam Curatorum suorum Decanatuum respective nominibus.

XVI. Quicumque vero præter Episcopos, sive de jure, sive de consuetudine Synodo Provinciali intersunt, votum *consultivum* duntaxat habere communiter receptum est; refertque Fagnanus *ad Cap.* ET SI MEMBRA ¼ *De his quæ fiunt a Prælato, &c. num.* 53. " Abbates Com- „ mendatarios, & Capitulorum Deputa- „ tos vocem duntaxat *consultivam* in Con- „ cilio Provinciali habere. Episcoporum „ vero procuratores posse habere etiam „ *decisivam*, si Concilio Provinciali pla- „ cuerit „.

Ita quoque responsum fuit a Pontifice, auditâ prius relatione Congregationis Concilii, occasione difficultatum, quas ad Sedem Apostolicam remiserant Patres Concilii Rothomagensis anno 1581. & habentur responsa una cum difficultatibus propositis *tom.* 15. Concil. General. *col.* 871.

XVII. Soli itaque Episcopi Comprovinciales cum Metropolitano vocem *decisi-*

vam obtinent; unaque cum Metropolitano judicant: " Si igitur Metropolitanus " est unius sententiæ, & Suffraganei alterius, S. D. N. dixit, inquit Fagnanus, " sententiam prævalere Suffraganeorum, " & hoc quia habent votum decisivum, " & sunt conjudices ". *Ad Cap.* SICUT OLIM ii *de Accusat. num.* 104.

XVIII. Eodem fundamento " Archiepiscopus non potest dissolvere Synodum, " nisi de consilio, & assensu Coepiscoporum; nec nisi de eorumdem consilio, " & assensu cuiquam silentium indicere, " vel jubere aliquod scriptum, aut libellum legi, aut non legi " ait Fagnanus loco citato.

CAPUT II.

Usus, & utilitas Conciliorum Provincialium; causa cur eorum celebratio fuerit interrupta.

1. *Quid S. Leo V. seculo censuerit de celebrandis Conciliis Provincialibus?*
2. *Olim Romani Pontifices vix aliquid gravioris momenti extra Synodum decreverunt.*
3. *Decreta Romanorum Pontificum in majoribus negotiis non reputabantur olim Canonica, nisi essent Synodalia.*
4. *Romani Pontifices, fideles Canonum custodes, & executores.*
5. *Sensim periit consuetudo celebrandi quotannis Synodos Provinciales.*
6. *Duravit ille mos in Ecclesia Latina quamdiu duravit Conciliorum Provincialium suprema auctoritas in judicandis Presbyterorum causis.*
7. *Harum Synodorum celebratio, & auctoritas Decretalibus potissimum enervata sunt.*
8. *Illarum tamen celebrationem Ecclesia sæpius commendavit.*

☞ I. UT æstimetur certius, quam frequens extiterit Conciliorum Provincialium celebratio, videndum est, quid Ecclesia de eorum utilitate olim senserit. Ad Nicænos Canones evidenter reflexit sanctus Leo scribens *Epist.* 16. *cap.* 7. universis Episcopis per Siciliam constitutis: " Quare illud primitus pro " custodia concordissimæ unitatis exigimus, " ut, quia saluberrime a sanctis Patribus " constitutum est, binos in annis singulis " Episcoporum debere esse conventus, ter- " ni semper ex vobis ad diem 3. Kalendas Octobris Romam *fraterno Concilio* " sociandi indissimulanter occurrant: quoniam adjuvante gratia Dei, facilius poterit provideri, ut in Ecclesiis Christi " nulla scandala, nulli nascantur errores, " cum coram beatissimo Apostolo Petro " id semper in *Commune* tractandum fuerit, ut omnia ipsius Constituta, Canonumque Decreta, apud omnes Domini " Sacerdotes inviolata permaneant ".

Evidens est, Leonem hic urgere observantiam *Canonis* 5. Nicæni, quo statutum erat bis in anno Synodum Provincialem celebrari.

Unde & hic loquitur sanctus Leo de solis Conciliis Provincialibus, sive de Conciliis Episcoporum, qui Romano Pontifici tamquam Metropolitano erant subjecti.

Constat enim, quod jus Metropoliticum Episcopi Romani, etiam tempore Concilii Nicæni, ad plures Provincias, sive Ecclesias plurimarum Provinciarum (quæ *Suburbicariæ* dicebantur) se extenderet: quodque etiam *Sicilia* sub hisce Regionibus suburbicariis ætate Leonis contineretur; ut proinde mirum videri non debeat, si ad Concilium ab Episcopo Romano tamquam Metropolitano evocarentur Episcopi per *Siciliam* constituti, ut hi cum ipso Episcopo Romano tamquam Metropolitano Concilium Provinciale, juxta Canonem Nicænum *bis* in anno celebrarent.

Quapropter & eosdem Episcopos per *Siciliam* constitutos redarguens in citata Epistola *cap.* 1. quod Baptismus solemnius, & frequentius apud ipsos conferretur in *die Epiphaniæ*, quam in *Dominica Resurrectionis*, ait: " Quam in culpam nullo " modo potuissetis incidere, si *unde Consecrationem honoris* accipitis, inde legem " totius observantiæ sumeretis, & beati " Petri Apostoli Sedes, quæ vobis Sacerdotalis est Mater dignitatis, esset Ecclesiasticæ Magistra rationis ".

Quo

Quo rursus evidenter stabilitur jus Metropoliticum Episcopi Romani per Siciliam, tamquam inter Regiones suburbicarias constitutam.

Scitur enim, ordinationes Episcoporum juxta Canones Nicænos, quorum observantiam Leo mirum in modum urgebat, ad Metropolitanos spectasse.

Quare juxta phrasim istius ætatis, Episcopos ad ordinationem alicujus Episcopi spectare, idem erat, atque illi Episcopo tamquam *Metropolitæ* subjici.

II. Insuper ex his evidens est, sanctum Leonem nequaquam dubitasse, Canones, notanter Nicænos præcipientes *bis* in anno Synodos Provinciales celebrari, ipsam Ecclesiam Romanam, non secus ac alias Ecclesias spectasse. Hinc & indubie contigit primis seculis frequentissima fuisse Concilia Romana; ipsosque Romanos Pontifices vix aliquid gravioris momenti extra Synodum decrevisse, aut statuisse.

Hoc ipsum notavit Cardinalis Bellarminus *lib.* 1. *de Clericis cap.* 16. inquirens enim, qua ratione primitus Episcopi *non Cardinales* præcederent, majorisque dignitatis æstimarentur, quam *Cardinales* Presbyteri, aut Diaconi, eam inter alias assignat rationem; quod eo tempore Episcopi *non Cardinales* operâ, & consilio in regimine Ecclesiæ, Romano Pontifici solerent assistere, ejusque *Consiliarii* essent, non autem soli Cardinales: " Siquidem (ait) „ primis sexcentis, vel octingentis annis „ Summi Pontifices ad graviora negotia „ dijudicanda cogebant *Concilia Nationalia Episcoporum Italiæ*, quibus Conciliis „ intererant quidem Cardinales Presbyteri, sed tamen primus locus Episcoporum erat „.

Igitur Bellarmino fatente primis sexcentis, vel octingentis annis frequentissima celebrabant Romani Pontifices Episcoporum Concilia, eaque ad graviora negotia Ecclesiæ dijudicanda cogebant.

Notavit id ipsum vir eruditus Lucas Holstenius in notis ad Concilium Romanum sub Bonifacio II. anno 531. celebratum; monens, quod, dum Pontifices consulerentur de negotiis *majoris* momenti, " Synodos Episcoporum cogerent, ut de „ negotiis his tractaretur, & resolutio „ formaretur „.

III. Imo Decreta Romanorum Pontificum in *majoribus* negotiis non fuisse reputata ut *Canonica*, nisi essent *synodaliter* probata, & edita, neque ut talia a successoribus eorum reputata, probat professio fidei, quam novus Pontifex electus ante suam ordinationem emittebat; extatque in Libro Diurno Romanorum Pontificum *cap.* 2. *tit.* 8. In hâc enim profitetur Constituta, & Decreta a Romanis Pontificibus prædecessoribus suis observare, sed cum hac restrictione: quæ *synodaliter* statuerunt.

IV. Hoc agendi modo ostenderunt Romani Pontifices, se esse fideles Canonum executores, & custodes: nihil enim adeo sacri Canones urgent, quam eam frequentem Conciliorum celebrationem, ut ita majora negotia non unius Metropolitani judicio quasi monarchice; sed in *communi* tractarentur, & deciderentur, quo possent se de assistentia Spiritus Sancti reddere securiores juxta illud Christi: *Ubi duo aut tres fuerint congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum*. Matth. cap. 18. v. 20. Addit Bellarminus, quod eo tempore *Episcopi non Cardinales* operâ, & *consilio* in regimine Ecclesiæ Romano Pontifici solerent assistere, ejusque *Consiliarii* essent. Si per hæc significare voluerit Bellarminus, Episcopos hisce Conciliis duntaxat intervenisse tamquam Romani Pontificis *Consiliarios*, non autem ut *judices*, quemadmodum ceteris Synodis Provincialibus Episcopi cum Metropolitano suo olim intervenerunt, & hodie interveniunt, a vero aberravit Bellarminus.

Certum quippe est, Romanos Pontifices convocasse *bis* in anno Episcopos ad celebrandas Synodos, conformiter ad Canones Nicænos. Porro evidens est, quod Patres Nicæni, dum Synodos Provinciales celebrari præceperunt, voluerint, ut de majoribus negotiis Episcopi una cum Metropolitano tractarent, & judicarent: idque ad exemplum Apostolorum, qui convenientes super quæstione de observantia Legalium in *communi* deliberârunt, & quid tenendum, & Fidelibus proponendum esset, pariter deciderunt: Decretumque non sub unius Petri, sed omnium nomine conceptum fuit in verbis: *Visum est* NOBIS, *& Spi-*

& Spiritui Sancto, &c. Act. cap. 15. v. 28.

V. Sensim labentibus seculis celebratio Synodorum Provincialium quasi interiit: sed quo tempore signanter in Ecclesia Latina flaccescere cœperit, incertum est.

VI. Porro notat Petrus de Marca *de Concord. Sacerd. & Imp. lib. 6. cap.* 15. *num.* 3. celebrandorum Conciliorum Provincialium morem in Ecclesia Latina perdurasse, quamdiu perduravit horum Conciliorum *suprema auctoritas* in dijudicandis causis Presbyterorum, Monachorum, aliorumque Clericorum: notatque hanc supremam auctoritatem hisce Conciliis sartam tectam in Occidente conservatam fuisse, etiam ævo Caroli Magni, uti habetur ex Concilio Francofordiensi anno 794. celebrato, ubi *Canone 6.* legitur. " Statutum „ est a Domino Rege, & sancta Synodo, „ ut Episcopi justitias faciant in suis Parochiis, si non obedierit aliqua persona „ Episcopo suo de Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Monachis, & ceteris Clericis, vel etiam aliis „ in ejus Parochia, veniant ad Metropolitanum suum, & ille dijudicet causam „ *cum suis Suffraganeis:* Comites quoque „ nostri veniant ad judicium Episcoporum, „ & si aliquid est, quod Episcopus Metropolitanus non possit corrigere, vel „ pacificare, tum tandem veniant accusatores cum accusato, cum litteris Metropolitani, ut sciamus veritatem rei „.

Nec sane obscurum est, hoc Canone Conciliorum Provincialium supremam auctoritatem in dijudicandis Clericorum causis & stabiliri, & recognosci, nullamque admitti appellationem a judicio Metropolitani cum suis Suffraganeis, sive Concilii Provincialis; hoc solum permittente Canone condemnatis, ut si post sententiam Concilii superfit adhuc aliqua controversia, accusans, & accusatus adeant Principem cum litteris Metropolitani, ut Rex *extrajudicialem* causæ cognitionem suscipiat, auctoritatemque suam tribuat pro executione rei judicatæ; aut suam protectionem subditis, si contingeret eos opprimi in injuriam Legum, & Canonum, impartiatur, uti loquitur de Marca citato libro *cap.* 14. *num.* 6.

Cum vero in his Conciliis non tantum causæ Clericorum, sed & *Laicorum*, præsertim quas hi habebant contra Clericos, agitarentur, & definirentur; non mirum, si & hisce Conciliis juberentur interesse Comites, ut & hi suâ auctoritate similes causas secundum leges definirent.

Quapropter *Canone* 30. hujus Concilii Francofordiensis edicitur: " Si forte inter „ Clericum, & Laicum fuerit orta altercatio, Episcopus & *Comes* simul conveniant, & unanimiter inter eos causam „ definiant secundum rectitudinem „.

VII. Indubitatum est harum Synodorum celebrationem multum fuisse interruptam, & neglectam, postquam seculo IX. & sequentibus, auctoritate falsarum Decretalium admitti cœperunt Clericorum appellationes ab his Synodis ad Romanum Pontificem; atque suprema auctoritas in hisce causis decidendis enervata fuit.

Et ex Epistola Hincmari Rhemensis nomine Caroli Calvi Imperatoris sub medium seculi IX. ad Joannem Papam VIII. missâ habemus, Episcopos Gallicanos contra has appellationes, tamquam sanctis Canonibus, notanter Nicænis, & Africanis, nec non inveteratis moribus contrarias insurrexisse, atque inter alia non veritos significare Pontifici, quod, si similes appellationes ulterius admittantur, a Synodis Episcoporum celebrandis abstinebunt.

Et sane in hac Epistola signanter *Capite* 19. sat bene probatur, per has appellationes Synodorum judicata contra accusatos Presbyteros, ceterosque Clericos, & Monachos, etiam atrocium criminum reos, & de his plene convictos omnino reddi inefficacia, ipsosque Episcopos multis molestiis, & gravibus incommodis exponi, si causas per appellationes Romam delatas ibidem prosequi juberentur. Integra epistola extat inter Opera Hincmari Rhemensis.

Quantumvis dubium non sit, quin per admissas has ad Romanum Pontificem appellationes, & enervatam Synodorum in dijudicandis Clericorum causis auctoritatem, earum celebrationem contigerit intermitti, nihilominus & hoc certum est, modernum Synodorum Provincialium neglectum eo titulo seu prætextu justificari non posse.

Certum quippe est hanc Synodorum celebra-

lebrationem vel præcipue commendatam, & præceptam, ut in his de conservanda, vel restauranda disciplina in communi tractaretur; & quod recto spirituali regimini cujusque Provinciæ magis necessarium, & opportunum esset, expenderetur, & ad abusus tollendos statueretur.

VIII. Quare harum Synodorum frequentiorem celebrationem urgere, & Episcopis præcipere non intermisit Ecclesia, etiam post erecta, & recepta Ecclesiastica tribunalia, iisque præpositos judices, quos hodie *Officiales* dicimus, coram quibus causæ Clericorum seu criminales, seu civiles, judicialiter, & juxta stilum forensem instruuntur, & deciduntur, uti *Parte III.* latius est expositum.

Unde fatendum est, deplorandam, quam hodie videmus, disciplinæ Ecclesiasticæ collapsionem, nec non abusuum, & vitiorum inundationem, neglectui harum Synodorum magna ex parte adscribendam esse.

CAPUT III.

Quæ in Concilio Provinciali tractanda?

1. *Synodus Nicæna vult Synodos haberi, ut excommunicationes ab Episcopis inflictæ examinentur.*
2. *Qui se læsos ab Episcopis existimant in Synodis audiendi.*
3. *Accusationes etiam contra Metropolitanum in Synodo discutiendæ.*
4. *Causæ etiam criminales Episcoporum indistincte olim in Synodis terminabantur.*
5. *Hodie distinctio adhibenda.*
6. *In Synodis vitia corrigenda, & mores reformandi.*
7. *Quis modus servandus in vitiis corrigendis?*
8. *Quæ ratio ineunda in reformatione morum?*
9. *Patrum disciplinam Episcopi sibi ob oculos ponere debent.*
10. *Zelus Matthiæ Hovii Archiepiscopi Mechliniensis in restituendâ integrâ disciplinâ.*
11. *Ad integram reformationem suos animabat Metropolita Cameracensis.*
12. *Decretum S. Caroli pro assequendo feliciori Synodorum effectu.*
13. *Testes Synodales convenientes pro facilitando Synodorum optato exitu.*
14. *Ut perfecta morum ac disciplinæ reformatio obtineatur, conveniens est crebra Synodorum celebratio.*
15. *Id expertus fuit S. Carolus.*
16. *Quare in Synodis Belgicis immediate post Synodum Tridentinam habitis, non sit expressa perfecta morum disciplina.*

I. Synodus Nicæna postquam declaravit, ut obtineat sententia secundum Canonem, qui pronuntiat eos, qui ab aliis ejecti sunt, non esse ab aliis admittendos, subjicit: " Examinetur autem numquid " vel pusillanimitate, vel contentione, vel " aliquâ hujusmodi Episcopi acerbitate, " congregatione pulsi sint. Ut ergo dignâ " hæc possint examinatione perquiri, recte " visum est, ut *singulis* annis in unaquaque Provincia *bis* in anno Synodi fiant ". *Can.* 5.

Hic manifestum est Synodum Nicænam indictas voluisse Synodos Provinciarum, ut examinetur, num Episcopi in excommunicatione ferendâ recte processerint.

II. " Propter utilitates Ecclesiasticas, " & *absolutiones* earum rerum, quæ dubitationem *controversiamque* recipiunt, " optime placuit (ait Concilium Antiochenum *Can.* 20.) ut per singulas quasque Provincias bis in anno Episcoporum " Concilia celebrentur..... In ipsis autem " Conciliis adsint Presbyteri & Diaconi, " & omnes, qui se *læsos* existimant, & " Synodi experiantur judicium ".

Plura uno verbo complectens Synodus Chalcedonensis vult: " ut bis in anno eumdem in locum conveniant cujusque Provinciæ Episcopi, ut Metropolitanus melius esse perspexerit, & *singula emergentia corrigant* ". *Can.* 19.

III. Primo itaque loco in Synodo Provinciali discutiendæ controversiæ seu quæstiones a quibuscumque ad Synodum delatæ. " Quapropter, inquit Fagnanus loco " citato *num.* 41. expostulantium querelæ, " & ac-

„ & *accusationes* non modo contra inferio„ ris Ordinis Clericos, sed potissimum „ contra *Episcopos*, ipsumque *Metropolitanum* æquis auribus excipientur, & prout „ justitia suaserit *terminabuntur* „.

IV. Et sane negari non potest, quin controversiæ, atque querelæ Ecclesiasticorum, & Laicorum contra Episcopos in Synodis Provincialibus olim terminari solerent; imo & accusationes quascumque etiam in causis criminalibus, quæ depositione mulctandæ erant, in Synodis institui, & terminari solitas fuisse expeditum est.

V. Nihilominus quoad causas criminales Episcoporum hodie distinctio est adhibenda ex præscripto Synodi Tridentinæ, ut graviores quidem, quæ *depositione*, aut *privatione* dignæ sunt, ab ipso *tantum summo* Pontifice cognoscantur, & terminentur, uti supra monui; *minores* vero in Concilio tantum Provinciali cognoscantur, & terminentur; quæ si pleniores probationes, & cognitionem postulent, quam ut brevi illo tempore, quo Synodus Provincialis est congregata, expediri possint, Judicibus a Synodo deputatis cognoscendæ committentur ad præscriptum Synodi Tridentinæ *Sess.* 24. *cap.* 5. *de reform.*

VI. Præter controversiarum, ac querelarum decisionem, Synodis Provincialibus allaborandum est, ut vitia, abususque corrigantur, ac mores ad optimam Sacrisque Cannnibus conformem disciplinam revocentur. " Sicut olim a Sanctis Patribus nosci„ tur institutum, ait Concilium Latera„ nense sub Innocentio III. Metropolita„ ni singulis annis cum suis Suffraganeis „ Provincialia non omittant celebrare Con„ cilia: in quibus de corrigendis excessi„ bus, & moribus reformandis, præsertim „ in Clero, diligentem habeant cum Dei „ timore tractatum „. *Cap.* 25. *de accusat.*

VII. " In delictis corrigendis (inquiebat S. Carolus ad Patres in primo Mediolanensi Provinciali Concilio congregatos) „ illa nobis ineunda ratio est, ut „ pro vi, & modo morborum, ægrotorum„ que natura, medicinam accommodemus, „ nunc levibus admonitionis, & objurga„ tionis remediis errata castigantes, nunc „ acriori curatione utentes; denique exul„ ceratis partibus ferrum & ignem admo„ ventes, quemadmodum mali ratio, & „ contagionis periculum postulabit, me„ mores semper nos esse Patres, nnn Do„ minos „.

VIII. " Mnrum autem disciplinam (pergit zelosissimus Antistes) facile restitue„ mus, si quâ ratione, quibusve factis pri„ mum constituta, diuque conservata est, „ eamdem nos in restituenda adhibebimus, „ illorum vestigia persequentes, qui hanc „ bonorum amplitudinem nobis, Deo au„ ctore, suâ virtute pepererunt. Propo„ namus nobis quæso, Patres, illorum „ vitæ sanctitatem, & in administratione „ sui officii sapientiam. Erant integri, „ casti, simplices, modesti, humiles, bene „ morati, in oratione, & lectione assi„ dui, sui despicientes, in alienæ salutis „ cura & cogitatione defixi, consilio, & „ operâ benigni, Hospitales, in domesti„ co cultu & victu parci, in alios bene„ fici, & liberales. Erant vigilantes su„ per gregibus suis, vineam Domini sum„ mâ diligentiâ & labore colentes, & cu„ stodientes. Pascebant assidue oves sibi „ commissas triplici salutis cibo, verbo, „ exemplo, & sacramentis; memores quo„ que, & imitatores summi Pastoris Chri„ sti, qui pro universo grege suo Sangui„ nem, & vitam profudit, ipsi pro suo„ rum ovium incolumitate qnemvis exci„ pere laborem, subire omnes casus, „ omnem vim, atque injuriam perferre, „ denique ut bonus ille Pastor Evangeli„ cus, animam suam pro ovibus ponere „ non dubitabant, nullum inde hujus vi„ tæ fructum exspectantes, ut maximos „ cœlestis retributionis fructus conseque„ rentur. Hæc si, ut debemus, Patres, „ ante oculos habebimus, facile intellige„ mus, quid in restitutione Ecclesiasticæ „ disciplinæ nobis sit hoc tempore agen„ dum. In quo illud etiam animadverten„ dum erit, ut, quemadmodum in confor„ manda, & constituenda Ecclesiastica ra„ tione Christus Dominus ab ipsis Aposto„ lis, quos Christianæ vitæ magistros esse „ voluerat, initium fecit: sic nos a nobis „ ipsis Pastoribus, quos vivendi exempla, „ & præcepta aliis tradera oportet, in „ conformanda, restituendaqne morum di„ sciplina exordiamur „.

IX. Quam

IX. Quam vero morum disciplinam restaurare, aut ut minus præ oculis habere debeant Episcopi, ab ipso rursus Sanctissimo Metropolita accipiamus: " Non adumbratam quamdam (ait ad Patres in secundo Provinciali Concilio congregatos) sed expressam illam disciplinæ Christianæ formam, afflante Spiritu sancto, Decretis nostris restituere curemus, quam nascente Ecclesiâ instituit *vivus sermo Dei*, *& efficax*, *penetrabilior omni gladio ancipiti*, *pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus*, *compagum quoque*, *ac medullarum & discretor cogitationum*, *& intentionum cordis*. Hebr. cap. 4. Nam si vitiorum semina non funditus tollere studemus, sed satis id esse putamus, ut externa quædam tantum, quæ oculis offensionem in vulgus præbent, quasi levi manu emendemus, id nobis eveniet, quod agricolis, qui, dum herbas inutiles radicitus evellere negligunt, quæque solum e terra extant, amputant, ne agrum quidem a stirpibus noxiis purgant, sed etiam quod plane nolunt, id sane efficiunt, ut uberiores paucis post diebus emanent. Nec vero est, cur a muneris nostri ratione deterreamur, vel quia his pastoralibus nostris studiis actionibusque animos eorum exulcerari videamus, qui filii sunt perditionis; vel quia populares illæ, quibus quasi ficus foliis deformes, pravique mores contegi solent, voces audiantur: Non ferunt hæc tempora veterum Canonum severitatem: sic jamdiu viximus, sic vixerunt; ita egerunt, qui ætate antecesserunt; vitæ institutum nihil est, quod mutemus. At nos hæc, atque adeo alia ejusmodi contemnamus, proponamusque nobis ob oculos libertatem illam spiritus, & virtutem, quâ armati patres nostri Apostoli, quâ muniti martyres, quâ instructi nostri ordinis sanctissimi homines, Athanasius, Chrysostomus, Ambrosius, hujus Ecclesiæ antistes; quâ affecti alii religiosi viri, Apostolico quodam animorum ardore flagrantes, nullis non minis, non hominum clamoribus, non furoribus quasi tribunitiis fracti, nec debilitati, pro Dei gloria, pro gregis commissi salute, forti constantique animo adhibuerunt illam quasi censoriam virtutem, acerrimam peccatorum vindicem. Eorum fere exemplo adducti nos quoque Apostolicâ illâ constantiâ, & Evangelicâ virtute, quâ unâ nihil est in Ecclesiasticis Pastoribus illustrius, nihil magis necessarium, sine metu, & constanter certe agamus, atque adeo perficiamus, quod Evangelium docet, quod Christus jubet, quod ratio præcipit, quod gregis salus, quod Ecclesiæ auctoritas, dignitasque postulat ".

X. Eodem spiritu suos animabat magnus ille Mechliniensis Provinciæ Metropolita Matthias Hovius: " Evellamus, inquit, quæ in agro Dominico deprehenderimus succrevisse zizania, quæque in atriis Domini subnata virgulta: destruamus male fabricata per præteritorum temporum nimiam licentiam: plantemus e diverso salutarium legum, sanctarumque Constitutionum surculos, unde piorum operum, & vitæ vere Ecclesiasticæ fructus proveniant ". In Oratione habita in Synod. Prov.

XI. Et Cameracensis Metropolita Ludovicus Berlaymontius, postquam exposuisset, quomodo in Synodo summâ animorum concordiâ, ac benignitate & mansuetudine ad emendationem defectuum, & morum reformationem esset procedendum, concludit: " Atque ita totius hujus convocationis scopum fuisse cognoscetis, ut mecum pro reformanda Ecclesia nostra consideretis sollicite, quæ deesse & deficere nostris, & ejus rebus videantur: quin etiam, quæ impedire possint fructus & effectus nostrarum Constitutionum, & quibus præcipue remediis, & medicamentis languentes tantopere hujus Provinciæ Ecclesias sublevare, sanare, & in pristinam status sui valetudinem restaurare, Deo cooperante, possimus, judicetis ".

XII. Ut hic Synodorum fructus haberi commodius possit, saluberrimum est S. Caroli in Synodo sua IV. evulgatum Decretum, nimirum: " Eo religiosius, & frequentius Episcopus unusquisque in oratione, & precibus, & sanctissimis Sacrificiis, illo præsertim tempore, quo diem habendæ Synodi instare cognoverit,

„ rit, versari studebit; quo planius se ad „ rerum gravium consultationem, & de„ liberationem vocatum esse videt „.

“ Quo autem instructior ad Synodalium „ rerum tractationem conveniat; perqui„ rat primo, quæ Tridentina, & Provin„ cialia Decreta executus sit, quæ non „ item. Videat præterea, quæ ab aliis, „ quorum interest, præstita non sint, quæ„ ve non serventur „.

“ Hæc vero accurate investiget in pri„ mis, an qui vel jure, vel consuetudine, „ vel aliâ quâvis ratione residere debent, „ ipsi resideant, atque residentiæ munera „ per eosdem præstentur „.

“ An regulares exequantur, quæ Tri„ dentinâ Constitutione de eis sancita, in „ defectum Capitulorum generalium in „ Provinciali Concilio supplenda, provi„ dendave sunt, ejusdem Concilii Triden„ tini Decreto „.

“ Diligentissime quoque indaget, si quæ „ superiorum Provincialium Synodorum „ Decreta sunt, quæ in sua Diœcesi exe„ cutionem non habuerint „.

“ Id denique omni Christianæ discipli„ næ studio perspiciat, si quæ sunt, quæ „ pro corrigendis moribus, pro abusibus „ tollendis, pro controversiis componendis, „ aut alia pro universæ Provinciæ Eccle„ siasticâ, & Christianâ morum guberna„ tione sancte instituenda, vel restituenda, „ tractari, aut decerni Concilio oportet „.

“ Quo studiosius autem id omne præ„ stet, paucis ante diebus; quam Synodi „ Provincialis stata, & indicta dies vene„ rit, urbis Diœcesisque suæ Sacerdotes „ aliquot pietatis zelo flagrantes, rerum„ que Ecclesiasticarum peritiâ atque usu „ præditos, ut expedire videbitur, convo„ cet; quibuscum agat de iis singulis Con„ ciliarium rerum tractationibus, ac præ„ sertim, quæ ad vitæ Christianæ, & ad „ Clericalis disciplinæ instituta interesse „ possunt „.

XIII. Præterea ad assequendum Synodorum præcipuum scopum; nimirum vitiorum extirpationem, & morum reformationem, non parum efficax erit exacta observatio Decreti Concilii Lateranensis sub Innocentio III. *in cap.* 25. *de Accusat.* ut Episcopi “ per singulas Diœceses sta„ tuant personas idoneas, providas videli„ cet & honestas, quæ per totum annum „ simpliciter, & de plano absque ulla ju„ risdictione solicite investigent, quæ cor„ rectione, vel reformatione sunt digna, „ & ea fideliter perferant ad Metropoli„ tanum, & Suffraganeos, & alios in „ Concilio subsequenti, ut super his & „ aliis (prout utilitati, & honestati con„ gruerit) providâ deliberatione proce„ dant „.

Hæ personæ vulgo dicuntur Testes Synodales, de quibus supra fusius actum est.

XIV. Hanc perfectam ac integram pristinæ disciplinæ normam, quam Episcopi tamquam formam sibi præscriptam continuo intueri debent, quia temporum ac personarum conditio restitui interdum non patitur, prudenter Ecclesia instituit, ut Synodorum celebratio numquam intermitteretur; quo fieret, ut quod primo obtineri haud potuit, sequentibus sensim obtineatur; atque ad integram reformationem, & perfectam quamdam morum disciplinam gradatim, & suaviter populus ducatur.

VX. Ita expertus fuit S. Carolus, quemadmodum in sua ad Patres Concilii sui secundi oratione aperuit: unà vel hoc titulo Coëpiscopis suis persuadere studens, quam necessaria esset frequens Synodorum celebratio. “ Quo tempore, inquit, huc „ primo in Concilium convenimus; popu„ lis nostris, tamquam parvulis, aut cer„ te infirmioribus, si præter lac escam de„ dimus, at solidiorem cibum tum præ„ bere vix potuimus; idque Christo Do„ mino magistro, qui multa cum haberet, „ quæ Apostolis diceret, non omnia ta„ men uno tempore eos docuit, propterea „ quod ad ea portanda tunc sane essent „ minus idonei. Et quemadmodum is lon„ go temporis progressu, tum excitatis „ Sanctorum Patrum mentibus, tum Sa„ crosanctis habitis Conciliis, Ecclesiam „ suam doctrinæ splendore in dies magis „ atque magis illustrare voluit, cum vel „ momento temporis id ipsum præstare po„ tuisset: sic nobis; qui Matrem Eccle„ siam colimus, atque observamus, illud „ ab ejus benignitate sperandum est, ut „ & nunc, & in posterum, prout tempo„ rum ratio requiret, ea patefaciat, atque „ aperiat,

„ aperiat, quæcumque superioris nostri „ Concilii temporibus non opportuna ipsius „ Dei Spiritus non suggessit, ut illa fidelibus nostris tunc traderemus „.

XVI. Quid igitur mirum, si in Belgicis nostris Synodis sub finem præteriti, vel initium præsentis seculi celebratis, quo summa erat in Clero deformatio, & totius pene disciplinæ conculcatio, ac rerum civilium summa perturbatio, integram morum disciplinam restitutam non videamus? Sed illud dolendum, quod qui Ecclesiæ pro Patribus nati sunt filii, tamquam providi Architecti super fundamento, a Patribus posito, superædificare non perrexerint, ipsumque opus ad perfectum perducere non studuerint.

Ad hæc consideret quisque (verba sunt Matthiæ Hovii in oratione Synodali) nullum agrum, nullum hortum tam bene excultum, qui non subinde indigeat expurgatione, & rastro: Nullam quoque tam exacte ædificatam domum, quæ non aliquando restaurationem requirat. Quocirca & mirâ providentiâ Spiritus Sanctus Ecclesiam suam regens, per Sacrum Concilium Tridentinum mandavit, in omni provincia Concilium singulis trienniis, in omni Diœcesi singulis annis cogendum.

CAPUT IV.

Qui Decretis Synodorum Provincialium sint subjecti: & de confirmatione Sedis Apostolicæ super his Synodis.

1. *Qui Episcopis subjiciuntur quocumque titulo, etiam his Synodis subjiciuntur.*
2. *Exhortatio Archiepiscopi Mechliniensis pro obedientia Decretis Synodorum exhibenda.*
3. *Quare postremis temporibus pro confirmatione recursum fuerit ad Sedem Apostolicam?*
4. *Synodus Provincialis Mechliniensis prima petiit confirmationem a Sede Apostolica.*
5. *Nonnulli articuli reformationis istius Synodi missi fuerunt ad Archiepiscopum Mechliniensem.*
6. *Exemplar litterarum, cum quibus dicti articuli missi fuerunt.*
7. *Reformationes seu annotationes editæ non fuerunt, nec Decreta Synodi immutata.*
8. *Referuntur quædam illarum annotationum ex quodam manuscripto; & primum ad Titulum de* Sponsalibus.
9. *Annotatio ad Titulum de* Jejuniis.
10. *Ad Titulum de* Sigillis.
11. *Ad Titulum de* Ministris Ecclesiæ.
12. *Ad Titulum de* Decanis.
13. *Ad Titulum de* Seminariis.
14. *Ad Titulum de* Unionibus.
15. *Synodus Provincialis Mechliniensis secunda confirmationem Sedis Apostolicæ petiit, & obtinuit.*
16. *Aliqua in ea fuerunt mutata, sed quæ, ignoratur.*
17. *Plures Synodi Provinciales similiter in Gallia confirmatæ fuerunt.*
18. *Synodi Mediolanenses Sancti Caroli per speciale Breve confirmationem Sedis Apostolicæ obtinuerunt.*

I. QUin Exempti in omni materia non exempta, & omnibus iis casibus, quibus vel ex speciali Sedis Apostolicæ, vel Concilii Tridentini Decreto Episcopis subjiciuntur, etiam statutis ac ordinationibus Conciliorum Provincialium obedire teneantur, dubitari nequit: cum in hasce ordinationes non unius duntaxat Episcopi, sed omnium Episcoporum totius Provinciæ auctoritas concurrat, & influat.

Hinc teste Fagnano ad *cap.* ET SI MEMBRA ii *de his, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli num.* 51. *&* 52. declaravit Sacra Congregatio: " ad observationem Concilii Provincialis omnes esse „ obligatos, *qui jurisdictioni* Episcoporum „ subjiciuntur: exemptos etiam in casibus, „ in quibus a jure communi, & Concilii „ Tridentini Decretis *specieliter* Episcopis, aut Concilio Provinciali in ipsos „ potestas tributa est, & contra *inobedientes* esse *procedendum* „.

II. Optandum sane esset, ut " nemo „ contra id, quod verum, justum, & sanctum

„ ctum est, quod Canonibus veteribus, „ quod denique novo juri sacrosancti Concilii Tridentini conforme, sui Capituli, „ sui Monasterii, suæ Ecclesiæ *consuetudines* alleget (verba sunt Matthiæ „ Hovii Archiepiscopi Mechliniensis in citata oratione), sed evelli obedienter patiatur, quod per insolitam consuetudinem „ male succrevit, ut meliori plantæ locus „ fiat: nemo hìc jus acquisitum contra jus „ in sacris Canonibus, aut sancto Concilio Tridentino sancitum alleget: nemo „ privilegia contra intentionem dantis extendat, aut abrogata obtendat: nemo „ denique se a Dei lege, aut Apostolicæ „ Sedis Delegatis, exemptum putet. Hortor autem vos paucis, cum Apostolo „ dicente: *Obedite Præpositis vestris, &* „ *subjacete eis; ipsi enim pervigilant tamquam rationem reddituri pro animabus* „ *vestris*. Heb. c. 13. v. 17. Serio consideret quisque, nullum agrum, nullum „ hortum tam bene excultum, qui non „ subinde indigeat expurgatione, & rastro: „ nullam quoque tam exacte ædificatam „ domum, quæ non aliquando restaurationem requirat. Quocirca & mirâ providentiâ Spiritus Sanctus Ecclesiam suam „ regens, per sacrum Concilium Tridentinum mandavit, in omni Provincia Concilium singulis trienniis, in omni Diœcesi singulis annis cogendum. Quod totum indubie frustraneum, & illusorium „ erit, nisi adsit, ut ante diximus, vera „ obedientia: quæ ubi deesse solet, & „ Conciliorum celebratio, & ipsa quoque „ religio tandem perire solet „.

III. Quia his postremis temporibus frequenter ipsi exempti, præsertim Regulares, prætextu suarum exemptionum se subjicere renuebant Decretis Synodorum Provincialium, etiam in materia non exempta; aut quoad Decreta totius Provinciæ regimen concernentia; indeque Decretorum optata executio impediretur; quin & in contemptum, & vilipendium populi adducerentur; dum illa a Regularibus negligi, aut etiam contemni videbat, Episcopis visum fuit, ad Sedem Apostolicam recurrere, ut ab ea Decretorum Synodalium approbatione, & confirmatione obtenta facilior, promptior, atque efficacior Decretorum haberetur executio; atque omnis subtraheretur iis obloquendi, aut ea carpendi occasio; quando ea a Sede Apostolica probata, & confirmata intelligerent illi præsertim, qui privilegia sua unice Sedi Apostolicæ accepta referre debent: & cui illa interpretandi auctoritas competit.

Et quidem plerasque Synodos Provinciales post Synodum Tridentinam habitas, Sedis Apostolicæ confirmationem seu approbationem postulasse, & obtinuisse, ex eorum Actis liquet.

IV. Synodi Provincialis Mechliniensis habitæ sub Cardinali Granvellano primo Mechliniensium Metropolita, Decreta Sedi Apostolicæ fuisse præsentata; innuit hæc finalis Synodi clausula: " Submittens se, „ sinaque omnia *beneplacito Sanctæ Sedis* „ *Apostolicæ*, quam humiliter rogat, ut „ eadem, quo *meliorem* habeant *progressum*, *suâ auctoritate roborare* dignetur „.

V. Nihil quidem impressa Synodi bujus exemplaria de hac Sedis Apostolicæ roboratione, aut judicio ejusdem Sedis de Synodalibus hisce Decretis habent; at in quodam libro, quem Bibliothecæ Collegii Mechliniensis in Academia Lovaniensi dono dedit Claudius Verrydt Archipresbyter Rothnacensis, habetur manu ejus propriâ exaratum exemplar articulorum reformationis dicti Concilii Mechliniensis, quod post petitam ejusdem Concilii a Sede Apostolica confirmationem, cum litteris clausis missum fuit a Deputatis ex ordine Interpretum Concilii Tridentini ad Cardinalem Granvellanum Archiepiscopum Mechliniensem.

VI. Litteræ erant directæ ad Cardinalem Granvellanum Archiepiscopum Mechliniensem, in hæc verba: " Illustrissime, „ & Reverendissime Domine noster colendissime: Cum Amplissimorum Patrum „ sacri Concilii Tridentini Interpretum „ Ordo Provincialem Synodum Mechliniensem nobis seorsim tribus inspiciendam atque discutiendam dederit, eâ curâ, ut si quid in ea nobis notatione dignum videretur, id ad Ordinem ipsum „ referremus: Cumque nos injuncto nobis „ muneri sane, & accurate, quantum in „ nobis fuit, satisfecerimus; nonnullaque „ no-

„ notaverimus, quæ attentius considerandа „ atque etiam reformanda duximus : Visum nobis est pro eâ, quæ Amplitudini „ tuæ Illustrissimæ a nobis debetur observantia, ea prius diligenter præscripta „ cum his ad eam litteris mittere, unaque illi rationem, quâ moti sumus, „ explicare. Proinde Amplitudinem tuam „ Illustriss. rogamus, ut cum primum per „ arduas atque immensas occupationes licuerit, quid & ipsa sentiat, quidque „ nobis faciendum judicet, plene nobis „ aperteque significet. Nos interim illi „ omnia fausta plene felicia cupimus, & „ precamur : Romæ die 27. Maii 1571. „ subscriptum, Stanislaus Cardinalis Warmiensis: J. L. Cardinalis Ursinus: Claudius de Aquaviva „. Et superscriptum: “ Illustrissimo & Reverendissimo Domino „ Cardinali Granvellano Domino nostro „ observantissimo „.

In eodem libro eadem manu exaratæ sunt annotationes ad plura ejusdem Synodi Decreta; de quibus in dictis litteris trium Cardinalium, quibus a Congregatione super interpretatione Concilii Tridentini, examen Concilii Provincialis Mechliniensis demandatum fuerat.

VII. Quid tandem a Granvellano responsum sit, nescio; id constat, Decreta illius Synodi nullam ex dictis annotationibus mutationem accepisse; sed edita esse, hodieque extare quemadmodum Romam amissa fuerant; uti ex collatione Decretorum cum dictis annotationibus, quarum præcipuas hic ex dicto MS. subjicio, poterit videri.

VIII. Titulo de *Sponsalibus*, *& Matrimonio*, ad *cap.* 4. *&* 5. hæc erat observatio: “ Non est permittendum, ut a volentibus contrahere Matrimonium, aliquid *exigatur:* ideo loco illorum verborum: *Decani autem*, &c. opponatur, „ prohibitio: *Decani autem*, *& Pastores*, „ *ratione hujus examinis nihil recipiant* „. Et in capite sequenti “ ibi, *Atque Episcopi*, ab illo verbo deleantur: & ibi, „ *litterarum*, dicatur, *quæ gratis dentur* „.

Ad *cap.* 7. *ibid.* “ Non expedit pecuniariam legi pœnam apponere; quæ pro „ modo culpæ quandoque augenda, quandoque minuenda est. Satius esset simpliciter manere præceptum, delendo illud, „ *sub pœna* „.

IX. Titulo *De Jejuniis* ad *cap.* 1. “ Exprimantur vigiliæ aliorum Apostolorum „ præter Joannis Evangelistæ, Philippi & „ Jacobi, juxta *cap.* 2. *De Observat. jejun.* „ nam communis sententia excludit contrariam sententiam „.

X. Titulo *De Sigillis*, ad *cap.* 2. *&* 6. “ Quoad prius consulenda est Sacra Congregatio, an quoad illa locum habeat „ Concil. Trident. *Sess.* 21. *cap.* 1. *pro* „ *litteris*, & juxta illud sit limitandum. „ Et ex *cap.* 6. delendum est quod dicitur, *de applicando fabricæ*, *& seminario*, ne contra mentem Concilii *cap.* 10. „ *Sess.* 21. ex hujusmodi proventibus, indirecte commodum aliquod proveniat. „ Et *cap.* 5. ibid. delendum est „.

XI. Titulo de *Ministris Ecclesiæ*, ad *cap.* 7. “ Consulenda est Congregatio, an „ sit bonum declarare absolutionem nullam. „ Et consideretur *cap.* 15. *Sess.* 23. *Conc.* „ *Trident.* Eodem capite, considerandum „ est, an melius sit omittere *saltem mortalia*, an potius dicere licet : mortalia „ tantum de necessitate confiteri teneantur: „ quia tamen periculosum est discernere „ venialia a mortalibus, doceantur omnes „.

XII. Titulo de *Decanis*, ad *cap.* 6. “ Ante verbum *dispositionem* dicatur: formam traditam a Concilio Tridentino, „ & inferius post verbum *necessaria* deleantur illa : *Locorum Episcopis auctoritate* „ *ejusdem Concilii committit*; sed dicatur; „ servatis tamen quæ idem Concilium super hoc salubriter statuit. Nam est caput 18. *Sess.* 24. quod quam Episcopis, „ & Provinciali Synodo det facultatem „ addendi, vel minuendi circa formam examinis, non tamen omnia circa examen, „ eorum voluntati remittit, ut etiam, „ omisso examine, valeat collatio; quod „ verba Synodi inferre videntur „.

XIII. Titulo de *Seminariis* ad *cap.* 2. “ Deleatur verbum, *Seminaria*, & addatur post verbum *cura*, *Seminario*. Consulenda tamen est Congregatio, an quæcumque jam instituta Seminaria, an vero destinata tantum, credat quod ad „ alendos pueros Seminario sint applicanda „.

XIV. Titulo de *Unionibus* ad *cap.* 2. " Ibi : *ad proportionem* , deleantur verba „ illa , *quatuor* &c. usque ad finem . Ibidem „ in fine deleantur verba , *Infra dictam* „ *taxam* : & dicatur , ad proportionem ali- „ quam , prout attentis circumstantiis , ju- „ dicaverint expedire , reduci posse „ .

Ad *cap.* 3. ibid. " Deleatur illud , *juxta* „ *taxam præscriptam* : & addatur : non ad- „ mittantur nisi de competenti eleemosyna „ arbitrio Ordinarii Sacerdotibus provisum „ fuerit . Absonum est in lege inveniri „ quasi præscriptum pretium Missæ Sa- „ crificio „ .

XV. Decreta Synodi Mechliniensis sub Hovio anno 1607. habitæ , per Dionysium *Christophori* Canonicum , & Scholasticum Ecclesiæ Brugensis de mandato Episcoporum , Romam fuisse delata pro obtinenda confirmatione , constat ex Brevi Pauli V. super confirmatione dictæ Synodi , quod ad calcem Synodi extat . Ex quo insuper constat , eadem Decreta recognita fuisse a Cardinalibus Interpretibus Sacri Concilii Tridentini ; atque , *nonnullis mutatis* , auctoritate Apostolicâ fuisse approbata : " hor- „ taturque , atque auctoritate Apostolicâ , „ quam a Dei benignitate licet immeriti „ accepimus , inquit , jubemus , ut ejus „ Synodi Decreta omnia , quæ ad Sacro- „ rum Canonum præscriptum omnes istius „ Provinciæ Episcopos , omnesque eorum „ Diœcesanos obstringunt , ab omnibus „ quam diligentissime ac inviolate ser- „ ventur „ .

XVI. Quæ sint *mutata* illa , de quibus in Brevi Apostolico , hactenus mihi scire non licuit ; sicut nec quæ fuerint *protestationes* , quas Cardinalis Pamphilius in suis secundis litteris ad Archiepiscopum Mechliniensem , in Synodo habitas , ac in ipsa Synodi calce descriptas , atque in ipsa Congregatione perlectas , expensas , ac ponderatas fuisse , asserit .

XVII. Synodi quoque Provinciales sub idem tempus in Regno Galliæ habitæ , Decreta sua Sedi Apostolicæ submiserunt ; eaque a S. Congregatione examinata , & in nonnullis plerumque emendata , seu mutata receperunt ; uti ex actis illarum videre licet .

XVIII. Testatur quoque Fagnanus , " Concilia Provincialia Mediolanensia ap- „ probari consuevisse a Summo Pontifice „ per litteras in forma *Brevis* : cum ta- „ men alia Provincialia Concilia non con- „ firmentur , sed tantummodo recognoscan- „ tur , & emendentur a S. Congregatione „ Concilii , ad præscriptum Sixti V. super „ institutione ejusdem Congregationis „ . *Ad cap.* FIRMITER *de summa Trinitate num.* 48.

CAPUT V.

Exponitur mos postulandi a Sede Apostolica confirmationem Synodorum Provincialium.

1. *Mos ille ante promulgatas Decretales Epistolas non obtinebat .*
2. *Post receptum Gratiani Decretum invalescere cœpit .*
3. *Tunc ratum non habebatur Concilium , nisi auctoritas Sedis Apostolicæ accederet .*
4. *In Decreto Tridentino præcipitur , ut singulis trienniis Synodus Episcoporum in singulis Provinciis cogatur ; sed nihil occurrit de confirmatione a Summo Pontifice petenda .*
5. *Hanc tamen confirmationem esse necessariam declaravit Congregatio Concilii Tridentini interpres .*
6. *Declarationes hujus Congregationis vim legis non obtinent , neque in Belgio , neque in Gallia .*
7. *Quædam in Decretis Synodorum Belgicarum mutaverunt Revisores Romani , sed nulla harum immutationum ratio habita est .*

☞ I. MOs ab aliquot seculis invaluit , ut a Sede Apostolica Synodorum Provincialium confirmatio , & approbatio peteretur ; atque etiam post Tridentinam Synodum , & in Gallia , & in Belgio postulata per Episcopos aliquando fuit .

Observat autem vir clarissimus Petrus Pithæus in commentario ad Libertates Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 10. " Non reperiri , „ quod

„ quod nlla Synodus Gallicana octo primis seculis ullam a Sede Apostolica Decretorum suorum confirmationem postulaverit „.

II. At post publicatas falsas Decretales, primis Romanis Pontificibus suppositas, ac notanter post editum, & receptum Decretum Gratiani invalescere cœpit opinio, præsertim apud Romanos, nullam Synodum cogi, aut ejus Decreta rata esse posse, nisi Sedis Apostolicæ accesserit assensus.

In supposititia enim epistola Marcelli Papæ ad Maxentium, apud Gratianum *Dist.* 17. *Can.* 1. legitur: " Synodum Episcoporum *absque hujus sanctæ Sedis auctoritate* (quamquam quosdam Episcopos congregare possitis) non potestis regulariter facere „.

III. Et ipse Gratianus referens *Dist.* 17. *Can.* 3. fragmentum supposititiæ Decretalis sub nomine Julii Primi ad Orientales, Canoni hoc summarium præfixit: *Non est ratum Concilium, quod auctoritate Romanæ Ecclesiæ suffultum non sit.*

Horum itaque auctoritate tandem invaluit opinio, Concilia Episcoporum rata non esse, nisi auctoritas Sedis Apostolicæ intervenerit, quod & notavit vir clarissimus Claudius Fleury in sua Historia Ecclesiastica, & notanter in quarto Discursu historico *num.* 2. una ibidem observans, ob hanc persuasionem indubie factum, ut nulla pene Synodus a seculo XII. legatur celebrata, cui non interfuerit, & præsederit Legatus Romani Pontificis.

Hanc fuisse Romanorum persuasionem tempore Concilii Tridentini, testatur Franciscus de Vargas in epistola, quam Tridento scripsit 26. Novembris anno 1551. ad Episcopum Atrebatensem, Cardinalem Granvellanum.

Scribit enim, quod inter articulos instructionis per Carolum V. Imperatorem missos, ut Patribus Concilii Tridentini proponerentur *sessione* 14. sub titulo 3. fuerit articulus de *cogendis Synodum Episcoporum*, quodque hic articulus Patribus propositus multum conturbaverit legatum Pontificis.

Post hæc scribit, suam opinionem fuisse, articulum non proponendum; eo quod ipse jam novisset prætentiones Papæ, ejusque Ministrorum: quodque tot jam essent de celebrandis his Conciliis edita Decreta, ut superfluum videretur, novum rursus ea de re Decretum publicare. Addit denique, quod " Pontifices efficiant, ut Synodi Provinciales restitui nequeant, nisi eo, quo ipsis placuerit, modo; eâque conditione, quod hisce Synodis semper intersint Legati, sive Præsides, qui *vice suâ* iisdem præsideant; atque hoc pacto fiat, quod Curia Romana integrum Ecclesiæ Corpus sibi ita subjectum tenebit; ut tandem nullus particularis audeat vel in minimo resistere „.

IV. Porro hâc decimâ quartâ sessione sub Julio III. habitâ, nihil de cogendis Episcoporum Synodis Decretum legitur, forsan, quia Cæsaris Oratores id urgere conveniens tunc non judicabant. At nec in Decreto *sessionis* 24. *cap.* 2. quo præcipitur singulis trienniis Synodum Episcoporum cogendam, nihil occurrit de assistentia, aut præsidentia Legati Apostolici; vel confirmatione, aut approbatione postulandâ, aut obtinendâ a Sede Apostolica.

Verum cum in Curia Romana ea esset recepta opinio auctoritate Gratiani, Decreta Synodorum non posse suum plenum habere effectum, & firmitatem, nisi postquam per Sedem Apostolicam essent probata, Decretum Concilii Tridentini in Curia Romana ita receptum fuit, ut quidem conformiter ad hoc Decretum, de triennio in triennium deberet haberi Concilium Provinciale in singulis Provinciis, sed tamen statuta plenum non haberent effectum, & executionem, antequam per Sedem Apostolicam essent revisa, & probata.

V. Cum hac moderatione Decretum Concilii Tridentini in Curia Romana receptum, & intellectum fuisse, evincit declaratio sacræ Congregationis Cardinalium super interpretatione Concilii Tridentini sexto die Aprilis 1596. relatâ inter declarationes Cardinalium ad calcem dicti *cap.* 2. *sess.* 24. *de Reformat.* his verbis. *Quæ in Conciliis Provincialibus conduntur, publicari non debent, inconsulto Pontifice.*

Hujus declarationis meminit & Petrus de Marca *lib.* 6. *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 4. *num.* 2. sub finem addens: " Dis-

" Dissimulandum non esse, Cardinales per „ hanc declarationem, auctoritatem Synodorum Provincialium limitibus quibusdam circumscripsisse, *vim apertam* inferendo verbis Tridentinæ Synodi „.

VI. Monet & ibidem de Marca: *Declarationes illæ vim legis non obtinent in Gallia.*

Neque in Belgio has declarationes vim legis habere, notorium est, & non semel in hoc opere notavimus: ac notanter hanc declarationem in Belgio agnitam non fuisse, neque creditum Decretorum Synodalium auctoritatem a confirmatione Romana dependere, certum est.

VII. Scitur quidem Synodorum Provincialium, quæ post Concilium Tridentinum in Provincia Mechliniensi sub Cardinale Granvellano anno 1570. & sub Matthia Hovio anno 1607. celebratæ fuere, confirmationem a Sede Apostolica fuisse postulatam, eumque in finem, etiam Decreta Romam transmissa, atque nonnulla ex illis Decretis per Romanos Revisores fuisse immutata: Verum & hoc scitur, in Belgio nullam harum immutationum rationem habitam fuisse: sed Decreta Synodalia, prout per Episcopos fuerant edita, & a Principe probata vim suam habuisse, & juxta illa hactenus observata fuisse, uti in Capite superiori, item Parte primâ *tit.*30. *cap.*4. *num.*16. notatum fuit.

CAPUT VI.

Quæ Principum circa Synodos Episcopales auctoritas?

1. *Synodi interdum per Principes convocatæ sunt.*
2. *Probatur ex actis Synodorum.*
3. *Synodi olim vix sine licentia Principis fiebant.*
4. *Hodie ægre permitteretur Synodus congregari sine Principis licentia.*
5. *Nulla hic pene Synodus, in cujus indictione mentio licentiæ Principis non occurrat.*
6. *Ex Synodo Turonensi probatur necessitas hujus licentiæ.*
7. *Synodus Rhemensis de licentia Regis indicta.*
8. *Cameracensis prima similiter meminit obtentæ licentiæ.*
9. *Archiepiscopus Mechliniensis in indictione suæ Synodi mentionem quoque illius fecit.*
10. *Quare Principum licentia requiratur?*
11. *Principes non attribuunt sibi auctoritatem decidendi in Synodis.*
12. *Pro faciliore executione aderat interdum Minister Regius.*
13. *Quas partes Principes, vel eorum Legati in Synodis habuerint?*
14. *Difficilis est Decretorum Synodalium, sine Regia auctoritate executio; ac ideo petitur confirmatio Regia.*
15. *Id olim solitum fuisse probatur.*
16. *Synodus Cameracensis II. non fuit publicata nisi obtentâ confirmatione Regiâ.*
17. *Nec Synodus Mechliniensis sub Hovio.*
18. *Corollarium ex hactenus dictis.*

I. Synodos jam pridem nonnumquam jussione Regum, ac Principum convocatas fuisse ipsa Acta Synodalia, atque temporum historiæ dubitare non sinunt.

II. Patres Concilii Aurelianensis I. anno 511. scribunt Chlodoveo Regi in hæc verba: " Domino suo Catholicæ Ecclesiæ „ filio Chlothovecho gloriosissimo Regi, „ omnes Sacerdotes, quos ad *Concilium* venire *jussistis*. Quia tanta ad Religionis „ Catholicæ cultum gloriosæ fidei cura „ Vos excitat, ut Sacerdotalis mentis affectu Sacerdotes de rebus necessariis tractaturos *in unum colligi jusseritis*, secundum voluntatis vestræ consultationem, „ & titulos quos dedistis, eâ quæ nobis „ visum est definitione respondimus, ita „ ut si ea quæ nos statuimus etiam vestro „ recta esse judicio comprobantur, tanti „ *consensus Regis* ac Domini majori auctoritate servandam tantorum firmet sententiam Sacerdotum „.

Et in præfatione ejusdem Concilii legitur: " Cum Auctore Deo ex *evocatione* „ gloriosissimi Regis Chlothovechi, in „ Aurelianensi urbe *fuisset Concilium congregatum* summorum Antistitum „ &c.

Rursus in præfatione Synodi Aurelianensis

nensis II. an. 533. Patres dicunt: " Cum „ *ex praeceptione gloriosissimorum Regum* in „ Aurelianensem urbem, de observatione „ legis Catholicæ tractaturi, Deo auxi- „ liante, *convenissemus* „ &c.

Præfatio quoque Synodi Aurelianensis V. anno 549. Childebertum Regem Synodum congregasse testatur. " Ad divi- „ nam gratiam referendum est, quando „ vota Principum concordant animis Sa- „ cerdotum, ut, dum fit Pontificale Con- „ cilium, normam vivendi teneat recapi- „ tulatio antiqua Canonum, vel, ut locus „ tempusque est, in quibuscumque titulis „ veteribus adhærens nova Constitutio san- „ ctionum. Igitur cum *clementissimus Prin-* „ *ceps* triumphorum titulis invictissimus „ *Dominus Childebertus Rex* pro amore „ sacræ fidei, & statu Religionis in Au- „ relianensi urbe *congregasset* in unum Do- „ mini Sacerdotes, cupiens ex ore Patrum „ audire quod sacrum est „ &c.

Infinita pene sunt hanc in rem veterum Synodorum testimonia, quæ evincunt Regum ac Principum auctoritate, & præcepto Synodos congregatas fuisse.

III. Quin si Synodorum atque præteritorum temporum monumenta evolvamus, reperiemus, vix sine licentia Regum ac Principum Episcopos, & Prælatos in unum synodaliter convenisse.

" Poscendum (inquiebant Patres Con- „ cilii Tullensis apud Saponarias anno „ 859.) a Christianissimis, & piissimis „ Principibus nostris, ut *Concilia Episco-* „ *porum juxta antiquam Ecclesiæ observan-* „ *tiam*, & studium Catholicorum Princi- „ pum, tam Patrum suorum, quam etiam „ eorum, qui ante illos extiterunt, *nul-* „ *latenus omittantur*. Sed per singulas „ quasque Provincias saltem semel per an- „ nos singulos cum *eorum favore*, & *pia* „ *exoratione celebrentur*. In eorum quoque „ Palatiis saltem semel intra biennium ge- „ neralis Episcoporum Conventus agatur „.

Hic non obscure Synodi illius Patres innuunt, celebrationem Conciliorum ægre sperari posse, nî Principum auctoritas, aut saltem licentia accedat.

IV. Quinimo, sicuti in Italia, teste Cardinale De Luca *disc*. 30. *ad Concilium Tridentinum*, prohibita fuit convocatio Synodi Provincialis inconsultâ Sacrâ Congregatione, ita quoque hisce in Provinciis ægre permitteretur Synodorum Congregatio sine prævia Regis licentia.

V. Hinc nullam pene in hisce Provinciis convocatam Synodum videmus, nî una in ipsis litteris convocationis Principis, aut Regis licentiæ, aut assensus mentio fiat.

VI. Patres Synodi Turonensis anno 1583. in procemio Synodi ita loquuntur: " In primis Deo optimo hæc Synodus gra- „ tias referendas censuit, prout refert, „ quod divini ejus spiritus afflatu Chri- „ stianissimus Rex noster, Ecclesiæ Dei „ statum, ac ordinem modis omnibus ro- „ borare disponens, Conciliorum Provin- „ cialium in universo Galliæ regno cele- „ brationem gratam non solum habuerit, „ sed eam etiam indici procuraverit „.

VII. In litteris indictionis Concilii Rhemensis an. 1583. hæc leguntur: " Nos igi- „ tur divino favore freti, Sanctorum Pa- „ trum exemplo adducti, grassantibus Ec- „ clesiarum nostrarum morbis pro virili „ mederi cupientes, huc etiam accedente „ Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritate, nec „ non Christianissimi Regis nostri Henri- „ ci *consensu* simul, & hortatu, Conci- „ lium Provinciale in Ecclesia nostra Rhe- „ mensi, Dominica I. post Festum Epi- „ phaniæ celebrare decrevimus, & sta- „ tuimus „.

VIII. Et Maximilianus a Bergis Archiepiscopus Cameracensis indicendo Synodum suam Provincialem anno 1565. se ad hanc indictionem potissimum animatum fuisse dicit, quod intelligeret, Regem celebrationem Synodi probare. Postquam enim multis exposuisset miserum Ecclesiæ Belgicæ statum, atque periculum, quod Belgio immineret, nisi remedium opportunum adhiberetur, subjicit: " Quare cum „ sæpius inter nos de periculo, quod „ maximum Ecclesiis impendit, depellendo „ quæreremus: hæc una, in ceteris, sacra „ nobis anchora visa est, si mature Con- „ cilium Provinciæ Cameracensis habere- „ tur, in quo cum de restauranda disci- „ plina, tum vero de doctrina Christiana „ conservanda inter Patres ageretur. Huic „ autem indictioni addidit animum invi- „ ctissimi atque religiosissimi *Principis Phi-* „ *lippi*

„ *lippi Regis* Catholici omnium optimi, „ & maximi *Pietas* (in cujus ditiones „ tota pene nostra Provincia patet) qui „ cum id sibi *vehementer placere*, ac *pro- „ bari declarasset*; tum nihil potius ha- „ buimus, quam ut diem indiceremus ejus „ ineundi Concilii „.

IX. Mathias Hovius Archiepiscopus Mechliniensis suam convocans Synodum anno 1607. non omisit quoque in ipsis convocationis litteris significare, ipsam Synodi indictionem & quoad tempus, & locum Principi placere. " Synodi Provincialis „ convocationem existimavimus, inquit, „ non diutius differendam; sed eam proxi- „ mâ hâc æstate, Deo opitulante, cele- „ brandam, *idque prout etiam Serenissimæ „ suæ Celsitudini visum est*, in civitate „ Mechliniensi, Ecclesiaque nostra Me- „ tropolitana „.

X. Ex his cognoscitur, convocationem atque indictionem Synodorum Provincialium semper mansisse penes Metropolitanos, sed tamen hanc convocationem nequaquam fieri solitam esse, nî Principis, in cujus ditione Synodus convocanda est, consensus accedat: tum quia Principis interest scire, qui conventus, præcipue tam illustres, & numerosi in suis ditionibus cogantur; tum etiam, quod Metropolitanorum auctoritas ordinarie esset insufficiens, ut omnes, qui ad Synodum accedere tenentur, in unum convenire cogeret, nisi Regia, aut Principalis auctoritas accederet.

XI. Ad hæc tametsi videamus frequenter Reges, & Principes, tamquam Sacrorum Canonum executores, & disciplinæ Ecclesiasticæ defensores, ac protectores, Episcopos ad Synodum celebrandam convocasse; atque eorum auctoritate se convenisse Episcopi frequenter professi fuerint, omnis tamen decernendi atque statuendi auctoritas penes Metropolitanum, atque Episcopos inviolata remansit; uti ex supra allatis Synodorum præfationibus (quibus probatum fuit Regiâ auctoritate Synodos nonnumquam convocatas fuisse) patet.

XII. Aderat quidem nonnumquam in ipsa Synodo Minister Regius, sed nequaquam, ut decideret, sed ut suâ auctoritate Synodum tueretur, turbantes coërceret, atque inobedientes, ac rebelles in ordinem redigeret; uti recte notat Archiepiscopus Turonensis anno 1583. in Epistola ad Henricum III. Regem Galliarum, in qua in primis advertit: " quod ad Concilia Epi- „ scoporum olim etiam Imperatores, Re- „ ges, Principes, pro Episcoporum vir- „ tute, fiducia, ac fide, non solum Cleri- „ corum, sed etiam Laicorum, potentium, „ divitum, Judicumque graviores causas „ referrent judicandas „. Deinde adjungit: " Quin etiam, ut ne quid ex Re- „ gia decerperetur auctoritate, & digni- „ tate, aderat ibi Regius Procurator „ (quem appellabant *executorem*), qui in „ exequendis contra seculares Ecclesiæ De- „ cretis operam navaret strenuam, & effi- „ cacem „.

☞ XIII. Alterum quoque finem sibi proposuerunt Principes, cum ad Synodos Episcoporum suos mittebant Legatos, aut ipsimet intererant; quamvis inter Episcopos non sederent judices, nihilominus officii sui esse duxerunt, suggerere, & proponere, super quibus a Patribus videbatur esse deliberandum, & statuendum, uti inter alia fidem facit Concilium Suessionense II. in Monasterio Sancti Medardi apud Suessiones, præsente Carolo Calvo Rege, a quinque Provinciarum Episcopis celebratum anno Christi 853.

In primis enim in Præfatione profitentur Patres, quod ipsis Synodum celebrare volentibus annuerit Carolus Rex; ipsosque ad Urbem Suessionum in Monasterio sancti Medardi, & sancti Sebastiani 10. Kalendas Majas convenire præceperit.

Insuper, quod ipsemet " Rex dignatus „ fuerit Synodo interesse, ut se (inquiunt) „ non solum devotione Ecclesiæ filium es- „ se ostenderet, verum etiam, sicubi opus „ esset, Protectionem Regiam auctoritate „ monstraret „.

Post hæc *Can.* 1. subjungunt: " Cum „ itaque Præsules diversarum Ecclesiarum, „ Pro Rege *multa humiliter*, & *prudenter* „ PROPONENTE, tractassent potius quæ- „ dam, quam definivissent, VI. Kalendas „ Maii, præsidentibus Synodo Hincmaro Rhemorum, &c.

Articuli per Regem Patribus exhibiti referuntur ad calcem Concilii tom. 8. Concil.

cil. General. *colum.* 92. sub hoc titulo, *Capitula a Domino Carolo Rege in eadem Synodo apud Suessionis Civitatem in Monasterio sancti Medardi* proposita anno Incarnationis Dominicæ 853. in mense Aprili.

Nec tantum in Synodis Provincialibus, sed & in Conciliis Generalibus soliti fuere Principes Patribus exponere, suggerere, quæ ipsis pro reformanda disciplina aptiora, & magis necessaria videbantur? quod & in novissima Tridentina Synodo per Imperatores, & Reges factum fuisse, acta hujus Synodi testantur, & in decursu hujus Operis ostenditur, quod articulorum a Principibus, Patribus Tridentinis propositorum ratio habita fuerit.

XIV. Id enim licere Regibus Christianis mirum non est; hi quippe sunt Ecclesiæ, & ejus Decretorum defensores ac Patroni: eâdem auctoritate & jura sua sanciunt, & oracula Dei, ac Ecclesiæ tuentur. *Habet Rex cœlestis*, aiebat Sixtus III. *terrarum Reges suo numini fœderatos*. Et sane quam difficilis, imo & inefficax sit futura Synodalium statutorum executio, nisi executioni suffragetur, & accedat Regis, vel Principis auctoritas, per experientiam plusquam notorium semper fuit.

Hinc etiam jam pridem observatum, ut quæ in Synodo Provinciali Episcopi statuerant, & decreverant, Principi præsentarentur, ejusque auctoritate, & approbatione confirmari, atque roborari peterentur (*a*).

XV. Archiepiscopum Turonensem in citata Epistola ad Henricum III. Galliarum Regem pro confirmatione Decretorum Synodalium suo, & Coëpiscoporum suorum nomine supplicantem audiamus: " Offerimus tibi libellum exemplo Patrum Concilii Cabilonensis secundi (anno 813.), qui Imperatori Carolo Magno sua Decreta duxerunt offerenda, ut sacratissimo ipsius judicio, quæ ab ipsis recte erant sancita, *confirmarentur*: & sicubi forsan esset omissum quidpiam, ejus prudentiâ suppleretur. Quod quidem & ita fecisse Concilii Turonensis tertii (anno 813.) Patres, ex ipsius fine haud dubie colligitur. Neque enim dum offerimus, ignoramus, quantum Ecclesiæ Ministris tribuas, quam religiosus sis in tractandis Ecclesiæ Decretis, quam diligenter in mentem tuam introspicias, & percuncteris teipsum, antequam de Ministrorum Dei statutis aliquid existimes immutandum. Grato igitur animo accipe, optime Princeps, tuorum humilium Oratorum Canones, *eosque observari* per totam Provinciam *jubeto* ". Habetur tom. 15. Conciliorum general. *col.* 1064.

XVI. Patrum ergo exemplo excitati, & executionis difficultatem prævidentes Episcopi Belgii, suarum respective Synodorum Decreta Principibus obtulerunt, nec nisi earum obtentâ approbatione promulgare voluerunt.

Et quidem Ludovicus De Berlaymont Archiepiscopus Cameracensis, cum Synodum suam Provincialem celebrasset, & conclusisset 23. Octobris anno 1586. ejusdemque publicationem in diem 25. Septembris anni sequentis distulisset, rationem hujus dilationis in litteris publicationis his verbis expressit: " Ea (Decreta Synodalia) ne in lucem venirent citius ex eo accidit, quod pro feliciore eorumdem executione Regiam Majestatem Catholicam multis de causis implorandam duximus; quæ dum maturo Senatorum suorum consilio modum expendit, quo minore negotio, & majore cum fructu per totam Provinciam hæc executio decernatur, supervenientibus interim undequaque gravissimis aliis rei bellicæ negotiis tempus elapsum est, sed ut speramus non sine fructu. Cum enim dicta sua Majestas pro sua in Deum pietate, in Catholicam religionem zelo, in Ecclesiasticum statum studio, publico edicto ea, pro quibus maxime Regia ipsius auctoritas necessaria visa fuerat, a vobis omnibus juxta mentem Patrum dicti Concilii in-" vio-

(*a*) Quod si in Galliis Canones Conciliorum nationalium istis muniti sint conditionibus, tunc ad auctoritatem legis, quæ nationem Gallorum obliget, assurgunt. Statuta vero, quæ in Concilio Provinciali facta sunt, obligant ejus Provinciam, modo etiam auctoritate Regiâ fuerint confirmata.

„ violabiliter observari caverit ; confidimus, Deo bene juvante, futurum, ut, dum concordes inter se, in vos autem communemque vestram salutem propensissimas intelligetis Superiorum vestrorum tam spiritualium, quam temporalium voluntates, conjunctis etiam animis in hoc unum incumbatis, ut piissimis eorum desideriis, & conceptæ de vobis expectationi modis omnibus respondeatis „.

Manifestum ergo est, quod publicationem Decretorum Synodalium sine prævio Principis consensu haud convenire judicaverit Metropolita Cameracensis ; atque spem optatæ executionis magna ex parte, in Edicto Regio super executione ipsius Synodi, collocaverit.

XVII. Similiter Matthias Hovius concludens Synodum suam Provincialem 20. Julii anno 1607. de his Patres monuit, quod de *plerisque rebus* in Synodo actis, *sint consulenda Serenissimæ Celsitudines*, *quarum protectione*, ait, *speramus faciliorem executionem*.

Post hæc ipsa Decreta Synodalia, tam ipsius Archiepiscopi, quam Episcoporum Comprovincialium nomine, Serenissimis Celsitudinibus Alberto, & Isabellæ oblata fuerunt; atque ab his transmissa ad Consilium Privatum Regium, & Senatum Brabantiæ examinanda ; quo examine facto, edictum Principum super ejusdem Synodi executione constans 30. articulis ultimâ Augusti an. 1608. prodiit. Quod edictum, uti & edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem (de quo supra) hodie hic in Belgio pro lege servantur ; uti supra titulo V. De Æditui Ecclesiarum notavimus ; & in decursu hujus operis sæpius adhuc notandum erit.

XVIII. Quod ergo Episcopi agnoverint, quod auctoritas etiam Regia in executione Decretorum Synodalium concurrere debeat ; atque sine hac auctoritate vix eorum sperandam esse optatam executionem sat manifestum : illud optandum, ut Ministri Regii, quos Ecclesia Canonum suorum vindices, & protectores agnoscit, etiam allaborarent, ut juxta toties iteratas Conciliorum, ac signanter novissimi Œcumenici Concilii Tridentini Sacrosanctas Sanctiones, frequentior esset Synodorum celebratio; quarum intermissioni magna ex parte disciplinæ Ecclesiasticæ collapsio, & abusuum vitiorumque multiplicatio adscribenda.

T I T U L U S XXI.

De Legatis, & Nuntiis Apostolicis.

CAPUT I.

De variis Legatorum speciebus.

1. *Tres Legatorum species.*
2. *Quid Legati a* latere?
3. *Quid Legati* Missi?
4. *Legati* Missi *interdum mittuntur cum potestate Legati a* latere.
5. *Quid Legati* nati?
6. *Variæ Legatorum species ex illis, quæ olim gesta originem sumpserunt.*
7. *Frequentes olim fuere Legationes Pontificiæ ad Imperatores pro particularibus negotiis Ecclesiæ.*
8. *Huic Legatorum generi correspondent hodierni Legati a* latere.
9. *Jam pridem fuere* Legati *Pontificum, qui in Comitatu Principum moras traherent pro quibuscumque negotiis emergentibus.*
10. *Ex simili delegatione originem sumpsit consuetudo mittendi* Responsales : *&* *quod horum officium?*
11. *Hi dicti fuere* Apocrisiarii ; *quorum frequens apud Veteres memoria.*
12. *Ex his originem habuere Legati* Missi.
13. *Hi subinde vocantur* Nuntii, *interdum* Internuntii.
14. *Olim Pontifices* Legatos *suos constituebant illustrium Ecclesiarum Episcopos.*

15. *Hine*

15. *Hinc profluxere Legati* nati.
16. *Si Quesnellio credatur, Julianus seculo V. fuit Apocrisiarius S. Leonis*.

I. INNOCENTIUS IV. in *Cap.* I. *De Officio Legati in VI.* statuit: " ut „ Ecclesiæ Romanæ Legati quantumcumque „ que plenam Legationem obtineant, sive „ *a nobis Missi* fuerint, sive suarum *prætextu Ecclesiarum Legationis* sibi vindicent „ dignitatem: ex ipsius Legationis munere „ conferendi Beneficia nullam habeant po„ testatem, nisi hoc alicui specialiter duxe„ rimus indulgendum. Quod in *fratribus* „ nostris *Legatione* fungentibus nolumus „ observari: quia sicut honoris prærogati„ vâ lætantur, sic eos auctoritate fungi „ volumus ampliori „.

Ex hac Pontificis decisione notarunt Canonistæ post glossam ad citatum Capitulum, tres esse Legatorum species; nimirum Legatos *a latere*, Legatos *Missos*, & Legatos *Natos*.

II. Legati *a latere* vocantur Legati *Cardinales*: " & hoc ideo, ait Glossa, quia „ assumuntur *de latere* Papæ. Nam sicut „ Imperator, & Patricii sive Consiliarii „ faciunt unum Corpus, cujus Imperator „ est caput, & Consiliarii, qui sibi assi„ stunt in secretis, dicuntur esse membra, „ ita similiter Papa, & Cardinales faciunt „ unum corpus, cujus Papa est caput, & „ Cardinales sunt membra. Ideo quando „ aliquis assumitur de Cardinalibus, ut mit„ tatur Legatus, dicitur sumptus *de latere*; & appellatur *Legatus de latere* „.

III. Legati *Missi* sunt, qui mittuntur ad aliquam Provinciam, sed non sunt *Cardinales*, & hujus generis esse solent hodierni *Nuntii*, & *Internuntii*, apud Reges, & Principes tamquam Legati Pontificis residentes.

IV. Notandum tamen, quod Legatus non Cardinalis, qui *Nuntius* dici consuevit, mittatur interdum adjectâ in ejus Facultatibus hac clausulâ, *cum potestate Legati a latere*, quæ de stilo Curiæ Romanæ consuevit adjici mandatis Legatorum, qui fimbriam vestimenti Papæ tetigerunt, seu qui ab eo vivæ vocis oraculo mandatum acceperunt; uti post alios monet Barbosa *Lib.* I. *Juris Eccles. cap.* 5.

V. Legati *nati* vocantur, qui dignitati suæ Ecclesiasticæ officium, & munus Legati Apostolici annexum habent. Qui ideo *nati* dicuntur, quia per ipsam dignitatis adeptionem, sine nova ulla Sedis Apostolicæ, vel Pontificis commissione Legati Apostolici constituuntur, sive *nascuntur*.

VI. Tametsi hæc Legatorum Sedis Apostolicæ distinctio, præcipue sub his *nominibus*, & eum ea distinctione, quæ juxta modernum Jus Canonicum inter ipsos intercedit, veteribus cognita non fuerit, nihilominus variæ reperiuntur jam pridem Legatorum a Romanis Pontificibus ad Reges, & Principes destinatæ Legationes, variique missi Legati, qui si attente considerentur, videbitur has tres Legatorum species ex usitato jam olim vario *delegandi* modo sensim profluxisse.

VII. Præter Legatos enim, quos Pontifices Romani ad Concilia Œcumenica jam olim mittere consueverant, & quorum in Conciliorum Actis frequens mentio occurrit, non erant infrequentes eorumdem Legationes ad Imperatores Christianos pro negotiis Ecclesiæ procurandis.

Hujus generis Legatos ad Constantium Liberius destinavit, ut Concilium Aquilejæ cogendum imperaret, ubi de novo adversus S. Athanasium objecto crimine majestatis, & de veræ fidei restitutione tractari posset. Missi fuere ad Constantium Vincentius Capuensis Episcopus, cum Marcello æque ex Campania Episcopo: qui Arelatem accedentes, Athanasii damnationi minis Constantii inflexi subscripserunt, uti patet ex fragmento Epistolæ Liberii ad Osium Cordubensem Episcopum, & pluribus narrat Baronius ad annum 353. Quare fidem Nicænam in causa Athanasii valde periclitari cernens, secundâ legatione Constantium adivit, misso Lucifero Calaritano Episcopo, Pancratio Presbytero, & Hilario Diacono, ut Concilium impetraret: " Ad exorandam igitur man„ suetudinem tuam (inquit in litteris ad „ Constantium) ut benevolo animo alle„ gationes nostras audire digneris, fratrem „ & Coepiscopum meum sanctum virum „ Luciferum cum Pancratio Compresbyte„ ro meo, & Hilario Diacono placuit pro„ ficisci: quos credimus de Clementia tua

„ *ad pacem* omnium *Ecclesiarum* Catholi-„ carum *non difficulter posse Concilium* im-„ petrare. Dei omnipotentis clementia te „ nobis custodiat„.

Eusebium Vercellensem in Gallia Episcopum litteris quoque suis hortatus est Liberius, ut se Legatis suis adjungeret. " Quia scio, inquit, sanctum fidei tuæ „ calorem cum ejus (Luciferi Calaritani) „ animo concordare„.

VIII. Huic Legatorum generi quidni respondeant extraordinarii illi moderni Sedis Apostolicæ Legati, " qui juxta mo-„ dernam praxim (ait Cardinalis de Lu-„ ca) nonnisi constituti in dignitate *Car-„ dinalitia* deputari solent, & qui *de la-„ tere* dicuntur, apud Reges & Principes „ *pro bellis* componendis, vel *pro fœdere* „ adversus Infideles, vel hæreticos, simili-„ busque *gravioribus* negotiis„. In relat. Rom. Curiæ *Disc.* 4. *num.* 11.

IX. Aliæ itidem fuere jam pridem Romanorum Pontificum Legationes, quæ longiores moras in Comitatu, sive Curia, aut Urbe Regia trahebant; quæque non alicui negotio specialiter adstrictæ, ad quascumque causarum emergentium figuras porrigebantur.

Istius legationis exemplum videre est in persona Juliani Coënsis Episcopi; cui mox post solutam Chalcedonensem Synodum S. Leo hanc specialiter curam commendavit, ut prospiceret solerter, ne hæresis Nestoriana, vel Entychiana invalesceret; quæ suggerenda Principibus forent, vice Pontificis insinuaret; de rebus ambignis Pontificem consuleret, eumque de statu Ecclesiarum Orientis creberrimis relationibus admoneret. " Studeat ergo Dilectio „ tua (inquit *Epist.* 86. ad Julianum) „ piam, & necessariam curam solicitudini „ Apostolicæ Sedis impendere, quæ tibi „ apud se nutrito, Catholicam contra Ne-„ storianos, & Eutychianos hæreticos actio-„ nem materno jure commendat, ut di-„ vino fultus auxilio speculari de Constan-„ tinopolitanæ urbis opportunitate non de-„ sinas: ne prædictorum dogmatum impius „ usquam turbo consurgat„.

X. Ex hac delegatione, ait Petrus De Marca *lib.* 5. *cap.* 16. *De Concord. Sac. & Imp.* " Occasio profecta est mittendorum „ ad Urbem Regiam *Responsalium* Apo-„ stolicæ Sedis; præcipue post Justiniani „ tempora, qui felicibus armis triumpho „ de Gothis acto, Italiam imperio conso-„ lidavit. Tunc enim erant assidui in Co-„ mitatu Diaconi *Responsales*, qui & *cau-„ sas proprias Ecclesiæ Romanæ* apud *Prin-„ cipem* prosequebantur, & pro *negotiis* „ *fidei*, & *disciplinæ excubabant*; simul-„ que veluti fidei publicæ obsides in Co-„ mitatu degebant, obsequii Principibus „ debiti fidei jussionem præstantes„.

XI. Legati dicti sunt *Responsales*, sive *Apocrisiarii* ab illius temporis Scriptoribus, quod responsa seu mandata exequerentur eorum, a quibus missi erant.

Ita Agapetus Papa apud Imperatorem, Apocrisiarium Ecclesiæ suæ Pelagium Diaconum suum constituit, uti refert Liberatus in Breviario *cap.* 22. Et Gregorium Magnum, dum adhuc esset Diaconus, nomine Pelagii II. Apocrisiarii, seu Legati munere apud Imperatorem functum fuisse testatur ipsemet *lib.* 3. *Dial. cap.* 23. his verbis: " Tempore quo exhibendis *respon-„ sis* ad Principem ipse transmissus sum„. Et *Apocrisiariorum* meminit Justinianus in *Novella* 6. *cap.* 2. vetans: " ne Episco-„ pi ad Comitatum accedant, sed negotia „ sua ibidem per *Apocrisiarios* agant„.

XII. Huic Legatorum, seu Apocrisiariorum generi respondent hodierni Sedis Apostolicæ Legati, quos Canonistæ *Legatos missos* vocant, vulgo vero *Nuntii*, vel *Internuntii* dicuntur.

XIII. Qui enim nomine Pontificis assistunt apud Imperatorem, ac Reges, aliosque supremos Principes, hodie *Nuntii* Apostolici dicuntur. " In iis vero Regnis, „ & Principatibus, in quibus ipse Prin-„ ceps non residet, sed ejus Vicarius, vel „ alter supremus Magistratus, Papa depu-„ tat (inquit Card. De Luca) Officiales „ sub nomine Collectorum, *Internuntio-„ rum*, seu Residentium, qui quamdam „ *Nuntiorum* imaginem habent, iisque Fa-„ cultates majores, vel minores communi-„ cari solent juxta diversos stilos.

XIV. Denique Pontifices Romani intelligentes, quanti momenti esset ad firmandam auctoritatem suam apud gentes gratia, & favor Episcoporum principalium, & il-

lu-

lustrissimarum Ecclesiarum, quibus ob prærogativam urbium præsto quoque erat Principum favor, illos dignitate Vicariorum Sedis Apostolicæ jam pridem honorârunt.

Et ita Patroclo Arelatensi Episcopo propter summam Urbis celebritatem, quam *Gallicam Romam* vocat Ausonius, vices suas commisit Zosimus Papa; Hilarius rursus Leontio; Gelasius I. Æonio; Symmachus Cæsario Arelatensi; Vigilius Auxomio.

XV. Unde cum per plurium seriem Pontificum Arelatensibus Episcopis continuata fuisset legatio Pontificia per plures annos, generali tandem concessione Pontificum, jus *perpetuæ* legationis *ipsi Sedi*, & *Ecclesiæ Arelatensi* fuit tributum, & assignatum. Quam in rem notandæ sunt Epistolæ S. Gregorii *lib.* 4. *Epist.* 50. 52. & 54. Item ejusdem responsum 9. ad Augustinum Anglorum Episcopum, relatum a Gratiano 25. *q.* 2. *Can.* 3.

Similia legationis privilegia a Pontificibus illustrioribus Ecclesiis concessa, tum antiqua, tum recentiora Ecclesiastica monumenta plura suppeditant: quemadmodum videre est apud Interpretes ad titulum Decretalium *De Officio Legati*: dicunturque, qui hujusmodi legationis privilegio sunt insigniti, *Legati nati*: eo quod statim, ut Ecclesiis suis præficiuntur, & Præsules creantur, id muneris & officii Legati Apostolici nanciscantur; uti superius notatum est.

☞ XVI. Diximus *num.* 9. Julianum Coënsem Episcopum fuisse S. Leonis Papæ Legatum; credit tamen Paschasius Quesnellius notâ sextâ ad Epistolam 84. S. Leonis, Marciano Augusto inscriptam, *Apocrisiarios*, quos hodie *Nuntios* vocamus, in comitatu Principis vices Romani Pontificis agentes, primum fuisse institutos in persona hujus Juliani.

Quin & ibidem observat, hinc originem habuisse Vicarios, seu ut nunc loqui consuevimus, *Nuntios* Sedis Apostolicæ.

Observat insuper, hos Vicarios, seu Nuntios a viris doctis non male comparari cum *Apocrisiariis* Patriarcharum Orientalium; licet discrimina nonnulla inter eos intercessisse, observet.

Quo motivo inductus fuerit sanctus Leo, ut ad Urbem Regiam destinaret *Vicarium*, qui ibidem intenderet iis, quæ agebantur, præsertim ab Episcopo Constantinopolitano, latius exponit ibidem Quesnellius; notans quoque, quare præ ceteris in suum Vicarium elegerit sanctus Leo hunc Julianum Episcopum.

De origine autem *Apocrisiariorum*, eorumque apud Imperatores residentia, & officiis fusius tractat Petrus de Marca *lib.* 5. *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 16. 17. & 18. observatque *cap.* 16. *num.* 4. ex *Novella 6.* Justiniani *cap.* 3. quod ævo hujus Imperatoris, soli Patriarchæ suos haberent in Aula Imperatoris residentes *Apocrisiarios*, hosque distinctos fuisse a Clericis & Œconomis ceterorum Episcoporum, qui ad Palatium mittebantur.

Notat insuper *cap.* 17. *num.* 3. quod *Apocrisiarii*, sive *Responsales* nullam jurisdictionis partem attingerent; nisi ex delegatione speciali, quæ aut a Principe fiebat, aut aliquando a summo Pontifice, quod tamen raro contingebat, uti ibidem monet de Marca.

Quoad hunc articulum, hodierni Nuntii, sive Internuntii Apostolici cum pristinis illis Patriarcharum Apocrisiariis fere conveniunt. Scitur enim in plerisque Regnis, ac notanter in Gallia, & Belgio hodiernos Nuntios nullum jurisdictionis actum exercere posse, imo nec facultatibus suis uti posse, nisi per Principem, aut per ejus suprema Auditoria, recognitæ & admissæ fuerint, uti in hoc opere probatum est. ☜

CAPUT II.

De Auctoritate, & Dignitate Legatorum.

1. *Legati in Comitatu Principis pro custodia fidei, & disciplinæ observantia excubabant.*
2. *Episcopo Thessalonicensi a tempore Damasi Papæ Legatio Sedis Apostolicæ facta fuit.*
3. *Custodia Regularum seu Canonum per omnes Ecclesias Legationi suæ subjectas ipsi incumbebat.*

4. Cu-

4. *Curam omnium illarum Ecclesiarum habere debebat, & ordinationi Clericorum intendere.*
5. *Ipso inconsulto Episcopi ordinari non poterant; Metropolitanos ipse ordinare debebat.*
6. *Habebat jus convocandi Synodum.*
7. *Majores causæ Pontifici reservantur.*
8. *Ob non reservatas majores causas Sedi Apostolicæ redarguitur Legatus.*
9. *Metropolitanis sua jura servantur.*
10. *Quomodo in habendis Conciliis se gerere debeat?*
11. *De servanda moderatione in evocandis Episcopis ad Concilia.*
12. *Corollarium ex præcedentibus.*
13. *Major primis septem seculis fuit auctoritas Legatorum, quos hodie dicimus* Natos, *quam* Missorum.
14. *Cur sequentibus seculis illorum diminuta, horum aucta.*
15. *Alexander II. necessitatem mittendarum Legatorum desumit ex cura omnium Ecclesiarum Pontifici incumbente.*
16. *Eadem multum ursit, & magnificis verbis expressit Innocentius III.*
17. *Hoc posito fundamento omnia pene negotia ad Legatos Missos devoluta sunt.*
18. *Legati reputantur* Ordinarii; *& eorum potestas* ordinaria.
19. *Statuta eorum morte non extinguuntur.*
20. *Poterant de causis in prima instantia cognoscere.*
21. *Legatorum officium morte Pontificis non exspirat.*
22. *Legatis etiam* procurationes, *seu necessarii sumptus tandem subministrari debuerunt.*
23. *Excessus Legatorum in harum exactione, & quæ adhibita moderatio?*
24. *Legati reputati fuerunt tamquam* Proconsules *Romani.*
25. *Ad horum exemplum* insigniis *Legationis utebantur extra loca suæ Legationis.*
26. *Nequidem Patriarcha, præsente Legato, potest jubere sibi præferri* crucem; *nec Episcopus actum jurisdictionis ordinariæ exercere.*
27. *Præsente Legato* a latere, *aliorum Legatorum auctoritas cessat.*
28. *Legati* a latere *jurisdictionem saltem* voluntariam *extra fines suæ Legationis exercent.*
29. *Potest Legatus* a latere *conferre Beneficia juris Patronatus Ecclesiastici.*
30. *Aliqua semper Pontifici sunt reservata.*
31. *Ex his plura, vel pauciora pro arbitrio Pontificum Legatis committuntur.*
32. *Non parum obscurum est determinare ex Jure, quæ Legatis competant; & quare?*
33. *Prudenter Pontifices in instructionibus, quas Legatis concedunt, exprimunt ea, quæ eorum curæ concredunt.*

I. SAnctus Leo scribens ad Pulcheriam Augustam, Juliani Coensis Episcopi, atque sui ad Urbem Regiam Legati munus eleganter expressit his verbis: " Cum „ in *causa fidei*, cui gloria vestra famu- „ latur, *vicem* ipsi meam aliquatenus *de-* „ *legaverim*, ut ab ea, quæ vobis debe- „ tur, observantiâ non recedens, pietati „ me vestræ præsentare non desinat: exe- „ quens *in custodia fidei*, & in *Ecclesia-* „ *sticis disciplinis* per omnia solicitudinem „ meam, & *opportunis suggestionibus*, quod „ *universali* Ecclesiæ prosit, *insinuans:* ut „ in ipso, nec Catholicis vestrum præsi- „ dium, quibus volumus subveniri, nec „ meum vobis desit obsequium „. *Epist.* 85. *cap.* 2. editionis Quesnellii.

II. Quanta autem esset eo tempore eorum auctoritas, quos hodie Legatos *natos* dicimus, facile possumus cognoscere ex litteris S. Leonis ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum.

Pro quo notandum, Episcopo Thessalonicensi jam a temporibus Damasi Papæ vices Sedis Apostolicæ fuisse per Illyricum delegatas; uti fit manifestum est ex Epistola Innocentii I. qui non ita multo post Damasum in Cathedra Petri sedit. Hic enim ad Anysium Thessalonicensem Episcopum scribens, ait, se ipsi eamdem potestatem committere, quam a Damaso, Siricio, & Anastasio ante acceperat. " Cui „ etiam (id est Anysio) tanti ac tales vi- „ ri prædecessores mei Episcopi, id est, „ sanctæ memoriæ *Damasus*, Siricius, at- „ que supra memoratus vir (id est Anastasius) ita detulerunt, ut omnia, quæ „ in

„ in illis partibus gererentur, Sanctitati „ tuæ, quæ plena justitiæ est, traderent „ cognoscenda „.

Et in Epistola ad Ruffum Thessalonicensem similiter Episcopum Anysii successorem, quâ ei vices suas per Illyricum delegat: " *non primitus* hæc ista statuen- „ tes, sed *Prædecessores nostros Apostolicos* imitati, qui beatissimis Acholio, „ & Anysio injungi pro eorum meritis „ illa voluerunt „. Habentur hæ litteræ Innocentii in Actis Synodi Romanæ sub Bonifacio II. anno 531. *tom.* 4. *Conc. col.* 1701.

Successores Innocentii prædecessorum vestigia prementes, vices suas Episcopo Thessalonicensi demandare perrexerunt, quemadmodum fuse deducit Stephanus Balutius in appendice ad librum V. Petri de Marca *De Concordia Sacerdotii, & Imperii cap.* 34. & 35.

III. Quæ autem fuerit Episcopi illius in qualitate Vicarii, seu Legati Sedis Apostolicæ per Illyricum auctoritas tempore S. Leonis, ex ejus litteris facile cognosci potest.

Anastasius Thessalonicensis Episcopus a Sixto II. prædecessore Leonis Vicariatu Sedis Apostolicæ fuerat ornatus, eumque per multos annos gesserat; atque eumdem sibi a Leone Sixti successore continuari petiit, quod Leo concessit, ad illum scribens in hæc verba: " Postquàm itaque petitio „ tuæ dilectionis innotuit per filium no- „ strum Nicolaum Presbyterum, ut *tibi* „ quoque *a nobis*, sicut *decessoribus tuis*, „ *per Illyricum* cum nostra vice propter „ *custodiam Regularum auctoritas* præstare- „ tur, præbentes assensum, nostrâ adhor- „ tatione compellimus, ut nulla dissimu- „ latio, negligentia nulla proveniat circa „ Ecclesiarum regimen per Illyricum po- „ sitarum, *quas* dilectioni tuæ *vice nostrâ* „ *committimus*, beatæ recordationis Siricii „ exemplum secuti, qui sanctæ memoriæ „ Anysio prædecessori tuo, bene de Apo- „ stolica Sede tunc merito, & rebus post „ sequentibus approbato, certâ tum pri- „ mum ratione commisit: ut per illam „ Provinciam positis, quas ad disciplinam „ teneri voluit, Ecclesiis subveniret „. Et infra: " Imitatorem te tam prædecef- „ soris tui, quam decessoris, qui pari „ modo hoc & meruisse, & egisse cogno- „ scitur, esse volumus: ut de profectu „ Ecclesiarum, quas tibi vice nostra com- „ mittimus, gaudeamus „. *Epist.* 4. edit. Quesnellii.

IV. Post narrationem illam, exhortationem subjicit: " Credita itaque tibi, „ Frater carissime, *gubernacula* pervigil „ tene, & mentis tuæ oculos per omnia, „ quæ curæ tuæ videas injuncta, circum- „ fer, in mercedem tuam profutura custo- „ diens, & his, qui disciplinam Canonum „ labefactare nituntur, obsistens; divinæ „ legis sanctio veneranda, & Canonum „ specialius Decreta serventur. Per com- „ missas tibi Provincias tales Domino Sa- „ cerdotes, quibus sola vitæ, & Clerica- „ lis Ordinis suffragentur merita, conse- „ crentur. Nihil gratiæ personali, nihil „ ambitioni, nihil redemptis permittas li- „ cere suffragiis. Examinentur diligentius, „ & per *longum vitæ tramitem* disciplinis „ Ecclesiasticis, qui ordinandi fuerint, im- „ buantur. Si tamen illis omnia, quæ a „ SS. Patribus sunt constituta, conveniant, „ & quæ Beatum Apostolum Paulum de „ talibus legimus præcepisse, custodierint: „ ut unius uxoris vir sit, & hanc virgi- „ nem, ut auctoritas divinæ legis cavet, „ acceperit „.

V. Docet deinde bigamum vere esse, qui nondum Christianus habuerit uxorem, &, eâ mortuâ, aliam duxit in uxorem. Post hæc pergit in dandis mandatis: Nul- „ lus, *te inconsulto*, per illas Ecclesias *or-* „ *dinetur Antistes*; ita enim fiet, ut sint „ de eligendis matura judicia, dum tuæ „ dilectionis examinatio formidetur. Quis- „ quis vero a Metropolitanis Episcopus „ contra nostram præceptionem, præter „ tuam notitiam, fuerit ordinatus, nullam „ sibi apud nos statum sui esse noverit fir- „ mitatem, eosque usurpationis suæ ratio- „ nem, qui hoc præsumpserint, reddituros. Singulis autem Metropolitanis si- „ cut potestas ista committitur, ut in suis „ Provinciis jus habeant ordinandi; ita „ eos Metropolitanos a te volumus ordi- „ nari, maturo tamen & decocto judicio. „ Quamvis enim omnes Antistites proba- „ tos, & Deo placitos deceat consecrari, „ hos

„ hos tamen præcellere volumus, quos „ præfuturos his, qui ad te pertinent, „ Consacerdotibus, noverimus. Quod di„ lectionem tuam solicitius agere præmo„ nemus, & cautius, ut illud Apostoli„ cum custodias, quod scriptum est: *Ma„ nus cito nemini imposueris* „ 1. Tim. cap. 5. v. 22.

Duo hic Vicario suo tribuit Leo. Primum, ut nullus Episcopus a suo ordinetur Metropolitano, nisi cum notitia ipsius Vicarii. Secundum, quod Metropolitani non modo consulto prius Vicario Apostolico, sed ab ipso Vicario per omnes Illyrici Provincias ordinentur.

VI. Ulterius in dandis mandatis prosequitur: " Ad Synodum *quisquis Fratrum* „ fuerit *evocatus*, *occurrat*, nec Sanctæ „ Congregationi se deneget: in qua maxi„ me constituendum esse noverit, quod ad „ disciplinam poterit Ecclesiasticam perti„ nere. Melius enim culpa vitabitur, si „ inter Sacerdotes Domini collatio frequen„ tior habeatur: & emendationi pariter, „ & charitati plurimum præstat adunata „ societas. Illic, si quæ causæ natæ fue„ rint, præstante Domino, ita poterunt „ terminari, ut contentio nulla resideat; „ sed solida inter Fratres charitas coale„ scat „.

His verbis factam esse auctoritatem Episcopo Thessalonicensi evocandi quoscumque Episcopos Illyricianos ad Synodum, evidens est; hocque jam pridem ab Innocentio I. Thessalonicensi Episcopo tamquam vices Sedis Apostolicæ gerenti datum fuisse privilegium, colligitur ex litteris Innocentii ad Ruffum Thessalonicensem Episcopum: " Licitum autem, & Apostolicæ „ Sedis favore permissum tuæ Fraternitati „ cognosce, ut cum aliqua Ecclesiastica „ ratio, vel in tua, vel in memoratis „ Provinciis agitanda, cognoscendaque fue„ rit, *quos velis Episcoporum socios qui„ buscumque de Ecclesiis assumas tecum*, „ quorum & fide, & moderatione quid„ quid necessitas, causave flagitaverit, „ optimus dirigas arbiter, & præcipuus, „ quippe a nobis lectus definias inter„ cessor „.

VII. Huic mandato hanc adjungit Leo cautionem: " Si qua vero causa *major* „ evenerit, quæ a tua Fraternitate illic „ præsidente non potuerit definiri, relatio „ tua missa nos consulat: ut revelante „ Domino, cujus misericordiæ profitemur „ esse quod possumus, quod ipse nobis „ aspiraverit, rescribamus: ut cognitioni „ nostræ pro traditione *veteris* instituti, & „ *debita* Apostolicæ Sedis *reverentia*, no„ stro examine vindicemus; ut enim aucto„ ritatem nostram vice nostrâ exercere te „ volumus; ita nobis, quæ illic componi „ non potuerint, vel qui vocem appella„ tionis emiserit, reservamus „.

VIII. Unde cum postea Anastasius Thessalonicensis Episcopus, cui hic suas vices, & mandata dederat Leo, Atticum veteris Epiri Metropolitanum aspere nimis tractasset, deque ea re idem Atticus querelas suas ad Leonem retulisset, ipse ad Anastasium rescribens de indignissimo modo, quo Atticum tractasset (quemadmodum diserte, & late describit Leo in *Epist.* 12. edit. Quesnellianæ) in memoriam ei revocat illa mandata, eum redarguens, quod ea non servasset. " Nam cum *majora* negotia, & „ *difficiliores* causarum exitus liberum tibi „ esset, sub nostræ exspectationis sententia „ expendere, nec ratio tibi, nec necessitas „ fuit in id, quod mensuram tuam exce„ deret, deviandi „.

Et inferius eamdem causam repetit, pronuntians Anastasium non debuisse causam Attici, qui Metropolitanus Episcopus erat, judicare, donec ad ejus consulta Leo rescripsisset. " Præsertim, ait, cum etiamsi „ tale aliquid mereretur, exspectandum „ fuerat, quid ad tua consulta rescribe„ rem „. Et paucis interjectis: " Sed „ etiamsi quid *grave intollerandumque* com„ mitteret, nostra erat exspectanda censu„ ra, ut nihil prius ipse decerneres, quam „ quid nobis placeret, agnosceres. Vices „ enim nostras ita tuæ credidimus chari„ tati, ut in *partem* sis vocatus *solicitudi„ nis*, *non in plenitudinem* potestatis „. *Epist.* 12.

Sic castigato increpatoque Anastasio ob transgressos suæ auctoritatis limites, nova dat mandata sumpta partim ex veteribus, quæ hic vel explicantur, vel illustrantur, partim de novo addita, atque ex his præcipue notanda sequentia.

IX. Pri-

IX. Primum, quod his verbis exprimitur: " Secundum SS. PP. Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ consecratos, Metropolitanos singularum Provinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura prætenditur, jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut a regulis præstitutis nullâ aut negligentiâ, aut præsumptione discedant ". Apud Gratianum 25. *quæst.* 2. *Can.* 5.

X. Septimum pertinens ad gravissimum disciplinæ punctum, quod versatur in causarum judicio. " De Conciliis autem Episcopalibus, ait, non aliud indicimus, quam Sancti Patres salubriter ordinârunt: ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quæ inter diversos Ecclesiæ ordines nasci adsolent, judicetur. Ac si forte inter ipsos, qui præsunt, de majoribus, quod absit, peccatis causa nascitur, quæ Provinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate Metropolitanus curabit instruere, ut si coram positis fratribus, nec tuo fuerit res sopita judicio, ad nostram cognitionem, quidquid illud est, transferatur ".

XI. Decimum caput præscribit modum, quo Legatus se gerere debeat in evocandis Episcopis ad generalem Synodum totius Illyrici. " In evocandis ad te Episcopis moderatissimum esse te volumus, ne per majoris diligentiæ speciem, fraternis videaris gloriari injuriis. Unde si causa aliqua major extiterit, ob quam rationabile ac necessarium sit, fraternum advocare conventum: binos de singulis Provinciis Episcopos, quos Metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat, ita ut præstituto tempore non ultra 15. dies, qui convenerint, retardentur ".

XII. Ex his patet, jam tum tempore S. Leonis non exiguam fuisse Vicariorum Sedis Apostolicæ auctoritatem; ita tamen moderatam, ut Synodorum Provincialium, & Metropolitanorum jura illibata esse vellet Leo; nec non graviores, ac difficiliores causas, quæ sine multis contentionibus in Provinciis terminari non poterant, ad Sedem Apostolicam per Vicarium esse referendas.

XIII. Ad hæc notandum, eam auctoritatem potissimum creditam fuisse Episcopis amplissimarum civitatum; qui, uti supra monui, successu temporis titulo suæ dignitatis *Legatos* Sedis Apostolicæ se dixerunt; atque inde vocati *Legati nati*.

Hos vero, qui ad Principes aut Reges a Sede Apostolica mittebantur, nusquam legimus primis seculis tantâ auctoritate instructos; imo plerumque Diaconi duntaxat erant, *Responsales*, sive *Apocrisiarii* dicti, nullâ jurisdictione instructi, solis negotiis Sedis Apostolicæ gerendis apud Principes occupati: ideoque primitus auctoritas eorum, qui hodie Legati *nati* vocantur, amplior fuit, quam eorum, qui pro certis negotiis ad Provincias mittebantur, vel apud Principes nomine Pontificis residebant: quos hodie *Nuntios* dicimus.

XIV. At cum lapsu temporis jus perpetuæ legationis esset quibusdam Ecclesiis annexum; viderentque Pontifices, personarum, quæ illis præficiebantur Ecclesiis, delectum nequaquam a libero suo pendere arbitrio, cœperunt horum Legatorum auctoritatem imminuere; aliorum vero, qui ab ipsorum libera dependebant nominatione augere; quæ auctoritas circa seculum undecimum summum incrementum accepit.

XV. Legatorum mittendorum necessitatem Alexander II. circa annum 1062. ex eo capite accersit, quod *cura universalis* Ecclesiæ eum cogat mittere ad *vicem* suam personas, quæ visitent Ecclesias, cum id ipse *per se* facere non possit; atque hinc sumit occasionem mittendi in Gallias Petrum Damiani Cardinalem, & Episcopum Ostiensem, qui illic personam Pontificis repræsentaret. Epistola hæc scripta est ad Archiepiscopos Galliæ, & extat tomo 9. Concil. generalium *col.* 1131.

Altius hoc jus repetit Gregorius VII. qui Legatum in Gallias mittens, Amatum Episcopum Oloromensem, dicit " se id facere, quod Romana Ecclesia hanc consuetudinem habuit *ab ipsis suæ fundationis primordiis*, ut ad omnes partes, quæ Christianæ religionis titulo prænotantur, suos Legatos mitteret, quatenus ea, quæ gu-

„ gubernator, & rector ejusdem Ecclesiæ „ per suam præsentiam expedire non prævalet, vice suâ Legatis concessâ, monita salutis, & morum honestatem per eos „ *cunctis per orbem terrarum* constitutis „ Ecclesiis nuntiaret, eaque Apostolicâ „ doctrinâ in omnibus, quæ Sacræ Religioni conveniunt, diligenter instrueret „.

XVI. Eamdem veterem consuetudinem, & rationem allegarunt passim sequentes Pontifices, ut Legatorum mittendorum necessitatem, & eorum auctoritatem adstruerent; sed præ reliquis Innocentius III. magnificis verbis elocutus est, quod Prædecessores sui simplici sermone dixerant. Primum igitur scribit, Dominum Jesum Christum Sedem Apostolicam instituisse, totius Christiani orbis caput, & Magistram, a qua panis intellectus, & vitæ ad alias procedat Ecclesias. Pontificem Romanum portare onera gravia cum plenitudine potestatis. Verum quia ipse cuncta per se facere non potest, multos sibi operarios, & coadjutores adjungere, ac per eos exequi, quod per se non potest personaliter adimplere, sic vices suas aliis committendo, ut intelligatur ipsemet facere, quod per alios fieri decernit. Cum autem necessitas Ecclesiæ Constantinopolitanæ postulet illuc mitti Legatum *a latere*, destinasse se in eam rem Pelagium Episcopum Albanensem; " cui nos vices nostras „ commisimus, inquit, ut juxta verbum „ Propheticum evellat & destruat, ædificet & plantet, quæ secundum Deum „ evellenda & destruenda, nec non ædificanda cognoverit, & plantanda „.

Hæc Epistola scripta ad Imperatorem Constantinopolitanum extat *lib.* 16. *epist.* 104.

XVII. Hoc posito fundamento, Legatorum Sedis Apostolicæ ita crevit posterioribus seculis auctoritas, & dignitas, ut cuncta omnino Provinciarum negotia ad eos deferrentur, sive de judiciis ageretur, sive de confirmationibus privilegiorum; tum de aliis quibuscumque negotiis tractaretur, uti ex actis illorum temporum manifestum est.

Et quidem seculo undecimo ad Regem Anglorum scribebat Paschalis II. " Universum siquidem terrarum orbem Dominus, & Magister suis discipulis dispertivit; sed Europæ fines Petro singulariter commisit, & Paulo. Nec per eorum „ tantum, sed per Successorum Discipulos „ ac *Legatos* Europæ universitas conversa „ est, & confirmata. Unde usque ad nos „ (licet indignos) eorum Vicarios hæc „ consuetudo pervenit; ut per *nostræ Sedis Vicarios* graviora Ecclesiarum per „ Provincias negotia pertractarentur, seu „ retractarentur „.

XVIII. Quin & licet *Legati* vices agerent Pontificis; ac ob id Sedis Apostolicæ *Vicarii* dicerentur; atque propterea *delegatam* duntaxat auctoritatem vi suæ legationis viderentur obtinere, nihilominus Clemens IV. cuidam Presbytero Cardinali Apostolicæ Sedis Legato scribit: " Legatos, quibus in certis Provinciis committitur legationis officium, ut ibidem „ evellant, & dissipent, ædificent atque „ plantent: Provinciarum sibi commissarum ad instar Proconsulum, ceterorumque Præsidum, quibus certæ sunt decretæ Provinciæ moderandæ, *Ordinarios* „ reputantes „ &c.

Hoc Clementis responsum refertur in *cap.* 2. *de Officio Legati in VI.* atque ejus auctoritate uno consensu tradunt Canonistæ, *Legatos* Sedis Apostolicæ habere *ordinariam* auctoritatem; atque *Ordinarios* per omnes suæ Legationis Provincias reputari.

XIX. Unde sicuti Ordinariorum est, auctoritate *ordinariâ* statuta *perpetuo* duratura edere; ita & Legatorum statuta *perpetua* esse declararunt Pontifices: " Nemini dubium esse volumus, inquit „ Gregorius IX. quin Legatorum Sedis „ Apostolicæ *Statuta* edita in Provincia „ sibi commissa, durent *tamquam perpetua*, licet eamdem postmodum sint egressi „. *cap.* 10. *ꝺ de Officio Legati.*

XX. Ulterius, quia *Ordinarii* reputabantur; atque tamquam *Ordinarii* in Provincia constituti, qui vice Sedis Apostolicæ *evellant* & *dissipent*, *ædificent atque plantent*, idcirco jure delegationis non tantum poterant causas *per appellationem* ad se delatas cognoscere, & decidere; sed etiam quæ per *simplicem querimoniam* pervenirent ad ipsorum audientiam, uti respondit Alexander III. in *cap.* 1. *ꝺ de Officio Legati.*

XXI.

XXI. Eodem fundamento declararunt, Legationis officium non expirare morte Pontificis, a quo missi fuere, *cap.* 2. *de Officio Legati in VI.*

XXII. Ad hæc cum Legati haberentur tamquam *Ordinarii*, qui vice Sedis Apostolicæ curam Provinciarum in spiritualibus agerent, tandem quoque invaluit, ut ipsis tamquam *operariis*, & *ministris* Ecclesiæ *necessarii sumptus* suppeditarentur. Et quidem Gregorius VII. in formula juramenti, quam a Metropolitanis in traditione Pallii exegit, & quæ successu temporis ad omnes Episcopos extensa est, addidit clausulam de procurationibus Legatorum, quam hoc verborum tenore expressit: *Legatum Romanum eundo*, & *redeundo honorifice tractabo*, & *in* NECESSITATIBUS *suis adjuvabo*.

XXIII. Stabilitâ vero semel necessitate suppeditandorum sumptuum, præscriptus ab iis est ordo solutionis, coactique Provinciales immensas nonnumquam auri argentique moles pendere; quæ adeo publica erant ævo Sancti Bernardi, ut scribens ad Eugenium III. eum moneat, ut tales in Cardinales eligat, qui, cum legatione Sedis Apostolicæ ornati fuerint, "*Ecclesias*
„ *non spolient*, *sed emendent*, *qui marsu-*
„ *pia non exhauriant*, *sed corda reficiant*,
„ & *crimina corrigant*, qui cum ad Apo-
„ stolicam redierint, *redeant fatigati* qui-
„ dem, sed non suffarcinati: simul & glo-
„ riantes, non quod curiosa seu pretiosa
„ quæque terrarum attulerint, sed quod
„ reliquerint pacem regnis, legem barba-
„ ris, quietem Monasteriis, Ecclesiis ordi-
„ nem, Clericis disciplinam, Deo popu-
„ lum acceptabilem, sectatorem bonorum
„ operum „.

Hinc frequentes Pontificum, atque Conciliorum sanctiones, quæ Legatorum in exigendis *procurationibus* excessum non semel castigarunt, atque intra moderatos *necessitatis* limites concluserunt, ut *nulla Ecclesia*, *vel Prælatus se indebite prægravari rationabiliter conqueratur*. *Cap.* 17. & 23. ꝟ *de Censibus*.

XXIV. Constat ergo, *Legatos* Sedis Apostolicæ tamquam *Ordinarios* per omnia reputatos fuisse; quin eorum, præcipue *Legatorum a latere*, ea fuit auctoritas & dignitas, ut instar *Proconsulum*, *ceterorumque Præsidum*, ad regendas Provincias mitti dicerentur. *Cap.* 2. *de Officio Legati*.

XXV. Et quidem sicuti Proconsules Romani, euntes & redeuntes e Provinciis sibi concreditis utebantur insigniis suæ dignitatis, ita quoque Legati utuntur insigniis Apostolicæ dignitatis, puta, vestibus rubeis, palafredo albo, freno & calcaribus deauratis, uti post Hostiensem ad *cap.* ANTIQUA ꝟ *de Privilegiis* notant communiter Canonistæ; idque mox ut ex Urbe recesserint.

XXVI. Quin ea erat dignitas Legatorum, ut nec Archiepiscopi, imo nec Patriarchæ possent Dominicæ Crucis vexillum sibi jubere præferri ubicumque præsens esset Summi Pontificis Legatus utens insigniis Apostolicæ dignitatis, *cap.* ANTIQUA ꝟ *de Privilegiis;* quia in præsentia majoris deponitur potestas reverentialis minoris, inquit Barbosa *lib.* 1. *juris Eccles. cap.* 5. *num.* 21.

Unde, uti ibidem observat Barbosa, Episcopus in civitate, & Diœcesi, cui præest, non potest, præsente legato *de latere*, benedicere populum, & deferre vestes, scilicet Mozzetam significantem jurisdictionem illius ordinariam.

XXVII. Simili ratione scripsit Gregorius IX. Patriarchæ Hierosolymitano: " Fraternitati tuæ Legationis officium in
„ Provincia tua duximus committendum,
„ ita tamen quod si Legatus ad partes il-
„ las *de latere nostro* contigerit destinari,
„ *executionem* ipsius officii, *quamdiu Le-*
„ *gatus ipse ibi fuerit*, pro Sedis Aposto-
„ licæ reverentia omnino *dimittas* „. *Cap.* 8. ꝟ *de Officio Legati*.

XXVIII. Potestas, & dignitas Legationis *a latere*, & in hoc supra aliorum Legatorum dignitate eminet, quod ipsi quoque ad instar Romanorum *Proconsulum* aliquam jurisdictionem, saltem voluntariam exerceant extra fines Provinciæ sibi commissæ; v. g. absolvendo aliquem ab excommunicatione pro injectione manuum violenta in Clericum; quemadmodum ad *cap.* 9. ꝟ *de Off. Legati* post Glossam notant Canonistæ.

XXIX. Potest quoque Legatus *a latere* con-

conferre Beneficia in Provincia sibi credita, licet sint Juris Patronatus Ecclesiastici: *cum plus juris habeat in concessione Prælatus*, ait Innocentius III., *quam in præsentatione Patronus, nec præjudicetur Prælato, si quando per Apostolicæ Sedis Legatum, eo inconsulto, Ecclesia concedatur. Cap. 6.* ✕ *de Officio Legati.*

XXX. Verum, licet amplissima fuerit posterioribus seculis Legatorum, præsertim *a latere*, auctoritas ac potestas, nihilominus tamen plura in signum suæ supremæ potestatis Pontifices reservarunt, quæ eorum Legatis *a latere* non competunt, nisi specialiter, & nominatim in eorum facultatibus, & mandatis a Pontifice sint expressa; qualia sunt transferre Episcopos, aut Archiepiscopos; unire duos Episcopatus, aut alteram Sedem Episcopalem alteri subjicere; aliaque quædam similia, quæ ad *cap. 4. de Offic. Legati* annotavit Glossographus.

XXXI. Ex his vero causis Pontifici specialiter reservatis, Pontifices solent suis Legatis, vel plures vel pauciores committere, quatenus gratiâ vel auctoritate apud Pontificem prævalent: easque exprimere solent in mandatis, & facultatibus, quas Legatis suis tradere consueverunt.

XXXII. Ex varia hac Pontificum delegatione nunc ampliore, nunc restrictiore, factum est, ut verissime annotavit Panormitanus in *cap.* FIN. *De Confirmat. utili*, adeo perfusorie, & generaliter de Officio Legati in Jure Canonico tractari, ut vix constitui possint ea, quæ jure Legationis proprie ad Legatum pertinent.

XXXIII. Hinc & prudenter hodie Pontifices solent mandatis, sive facultatibus Legatorum, seu Nuntiorum inserere ea omnia, quæ Legatis committenda esse censent. Unde etiam monet Cardinalis De Luca *disc.* 33. ad Concilium Tridentinum *num.* 21. quoad jura Legatorum certam regulam statui non posse, *cum totum pendeat a tenore facultatum*. Facultates, quas habuit Decius Caraffa Nuntius Apostolicus in Belgio sub Alberto & Isabella, exhibet Zypæus titulo *De officio Legati*; notatque eas esse, quales plerumque Nuntii habere solent.

CAPUT III.

De quibusdam Legatorum prærogativis, de earum origine, & abusu.

1. *Causæ majores ævo Sancti Leonis Sedi Apostolicæ nondum erant reservatæ.*
2. *Causas majores aliquas ad consultationem magis, quam ad judicium evocat Sanctus Leo.*
3. *S. Leo non commisit vices suas Episcopo Thessalonicensi, nisi sub aliqua moderatione.*
4. *In Epist. ad hunc Præsulem S. Leo cogitat tantum de potestate, quæ Sedi Apostolicæ competebat in Provinciis Illyricianis.*
5. *In Romano Pontifice distinguendæ sunt dignitates Episcopi, Metropolitani, Patriarchæ, & Primatus; ut tollatur obscuritas.*
6. *Sensim Legati Sedis Apostolicæ sibi vindicarunt jura Metropolitanorum.*
7. *Primatus Archiepiscopi Senonensis.*
8. *Adversus eum reclamarunt Episcopi.*
9. *Sensim Primates, ac præcipue Legati ad se traxerunt jura Metropolitanorum.*
10. *Legati sensim enervaverunt Metropolitanorum auctoritatem.*
11. *Plura Legatis indulta fuere ad eorum dignitatem extollendam.*
12. *Legati suâ abutuntur auctoritate.*
13. *Immensa Legatorum jura vix nota ante finem XII. Seculi.*
14. *Circa hæc tempora Domus summi Pontificis dicta est Curia Romana.*
15. *Displicuit tunc nonnullis ista nuncupatio.*

☞ I. EX Epistola Sancti Leonis *num.* 7. capitis immediate præcedentis, descriptâ credi forsan posset, etiam tempore hujus Pontificis, id est, seculo quinto causas *majores* Sedi Apostolicæ fuisse reservatas.

Verum si pressius textus hujus epistolæ attendatur, apparebit sanctum Leonem voluisse duntaxat, ut, *si quæ majores inter Episcopos causæ sunt, quæ in Provinciis suis*

fuis nequeant terminari, ad ejus (Vicarii) notitiam referantur, easque non tam a suo Vicario tamquam *judice* discuti, finirique mandat, quam ab eodem, *ut* ARBITRO *sub divini timore judicii componantur*, uti loquitur Epistola 13. Cap. 1.

II. Unde recte notat Paschasius Quesnellius, in notis ad dictam epistolam, *notâ primâ*, hinc elici *majorum causarum judicia ad majores sedes referri, non ex* DEFECTU POTESTATIS *in Metropoliticis Episcopis, sed ex difficultate incurrentium quæstionum; quæ dum sæpius, & a pluribus examinantur, tandem ex sapientiorum consilio componuntur*. " Et revera (ait Quesnellius) saltem aliquas illarum ad consultationem magis, quam ad judicium evocat sanctus Leo, ut ex his verbis *Epistolæ* 4. ad Anastasium *cap.* 5. fit manifestum: Si qua (inquit) causa *major* evenerit, quæ a Fraternitate tua illic præsidente non potuerit definiri, relatio tua missa nos *consulat*, ut revelante Domino, cujus misericordiâ profitemur esse quod possumus, quod ipse nobis aspiravit, rescribamus".

Ex verbis sancti Leonis in citata *epistola* 13. *cap.* 2. insuper habemus, causas illas *majores*, maximasque, quæ in Provinciis terminari nequibant, non ex solius Vicarii nutu pependisse, sed easdem in *Concilio Episcoporum* e diversis Provinciis evocatorum discussas, finitasque fuisse.

Licet ergo hic videamus sanctum Leonem *majores* causas sibi reservare, sive sibi referri voluisse, nequaquam ex his concludi potest, ævo sancti Leonis *majores* causas fuisse Sedi Apostolicæ reservatas ejus *solius* judicio terminandas: quandoquidem ex verbis sancti Leonis evidens fit, duntaxat, ipsum suo mandasse Vicario, ut si *major* emergeret causa, quæ *ibidem terminari non posset*, ipse eam suo proprio arbitrio, & judicio non terminaret, sed ejus decisionem suspenderet, donec Leonis sententiam intellexisset: quod & habetur ex verbis ejusdem Leonis in *Epistola* 12. relatis cap. præced. *num.* 8.

III. Ex verbis sancti Leonis ex ejus epistola 12. *num.* 8. relatis, fat compertum est, Leonem per illa verba finalia: " Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, ut *in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis*", aliud non voluisse significare Episcopo Thessalonicensi, nisi quod ipsum designando suum per *Illyricum Vicarium*, vices suas ei commiserit, sub ea moderatione, ut in arduis negotiis, quæ in Provinciis non possent facile decidi, deberet consulere Pontificem, ejusque super iis sententiam exspectare, uti superius ostendimus.

Præterea ex toto contextu epistolæ manifestum est, sanctum Leonem hic non loqui de *plenitudine potestatis*, quam Christus dederit Petro, & successoribus ejus Romanis Pontificibus, quasi *solus* ille *plenitudinem* illam habeat, ceteri vero Episcopi vocati tantum ab eo sint in partem sollicitudinis; sed de potestate Patriarchali, quam eo tempore, id est, ætate Leonis, Romanus Pontifex per Illyricum obtinebat, uti & observat, & susius probat Stephanus Balutius in appendice ad Librum 5. Petri de Marca *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 26.

IV. Monet ibidem Balutius *num.* 5. quod occasione hujus epistolæ sancti Leonis, " explicare intendat effatum illud *ultimorum temporum*, nimirum, ceteros Episcopos vocatos esse in *partem sollicitudinis*, sed solum Romanum habere *plenitudinem potestatis*: ostendamque (ait) Leonem non cogitasse hoc loco de suprema auctoritate Romanæ Sedis in *Universum*, sed tantum de potestate, quæ Sedi Apostolicæ competebat in Provinciis Illyricianis, in cujus potestatis exercitio *vices* suas Anastasio tribuerat, ita tamen ut ab eo vocatus fuerit in *partem sollicitudinis*, non in *plenitudinem potestatis*; illius nimirum Exarchicæ, vel Patriarchalis, quæ speciali jure vel consuetudine, ævo sancti Leonis per Illyricum competebat Romano Episcopo, non titulo Primatiæ, sive sui Primatus, qui se ad omnes Ecclesias protendit, sed titulo Exarchatus, vel Patriarchatus intra fines, & terminos conclusi, uti ibidem ostendit Balutius".

V. Hic rursus patescit, sedulo in Romano Pontifice distinguendam qualitatem specialis Episcopi Romani; item Metropolitani, nec non Patriarchæ, ac ejusdem

Pri-

Primatus, ne gesta sub una earum qualitatum, credantur sub alia qualitate, ac signanter titulo *Primatus*, Romanos Pontifices sibi, etiam primis Ecclesiæ seculis vindicasse.

VI. Ex epistola S. Leonis *n. 9. cap. prae.* relatâ intelligimus sanctum Leonem enixe injunxisse suis Legatis, sive Vicariis, ut ita Vicarii functiones obirent, ut tamen conformiter ad sanctos Canones, notanter Nicænos, jura Metropolitanorum intacta servarent.

Verum huic saluberrimo, justissimoque monito Vicarii, seu Legati Apostolici non per omnia obsequentes; quin & ipsi Romani Pontifices notanter seculo nono, & sequentibus post evulgatas, & receptas falsas Decretales, jura & privilegia suorum Vicariorum in præjudicium Metropolitanorum sensim protendentes, varias horum querelas, & oppositiones excitarunt.

VII. Inter alia legimus, quod Joannes VIII. constituens Ansegisum Archiepiscopum Senonensem, suum per Gallias & Germaniam Vicarium, ei dedit auctoritatem, ut " quoties utilitas Ecclesiastica di-„ ctaverit, sive in evocanda Synodo, sive „ in aliis negotiis exercendis, per Gallias „ & Germaniam Apostolicâ vice fungan-„ tur, & Decreta Sedis Apostolicæ per „ ipsum Episcopis manifesta efficiantur, & „ rursus, quæ gesta fuerint, ejus relatio-„ ne, si necesse fuerit, Apostolicæ Sedi „ pandantur, & *majora* negotia ac diffici-„ liora quæque suggestione ipsius a Sede „ Apostolica disponenda, & enucleanda „ quærantur „: uti habet epistola Joannis VIII. quâ Ansegiso Vicariatum committit, quæque conscripta est ad Episcopos Galliæ, & Germaniæ.

VIII. Nequaquam obscurum est, hac commissione jura Metropolitanorum in convocandis Episcoporum Conciliis, & *majoribus* negotiis terminandis labefactari. Quapropter cum hæc epistola in Concilio, præsente Rege Francorum Carolo Calvo, legeretur; atque peteretur nomine Caroli ab Episcopis ibidem præsentibus, quod de his jussis Apostolicis responderent, responsio eorum fuit: " Ut *servato singulis Me-*„ *tropolitanis jure* privilegii, secundum san-„ ctos Canones, & juxta Decreta Sedis „ Romanæ Pontificum, ex ejusdem Cano-„ nibus promulgata, Domini Joannis Pa-„ pæ Apostolicis mandatis obedirent „.

" Et cum Imperator, & Legatus Apo-„ stolicus satagerent, ut *absolute*, & *sim-*„ *pliciter* Episcopi responderent, se obe-„ dituros de Primatu Ansegisi sicut Apo-„ stolicus scripsit, aliud, nisi quod prædi-„ ctum est, responsum ab iis extorquere „ non potuerunt „.

Imperator autem volens exequi, quod Pontifex Ansegiso concesserat, illum jussit sedere ante omnes Episcopos in qualitate *Primatus*, seu Vicarii Apostolici, etiam ipsâ ordinatione anteriores, Rhemorum Archiepiscopo *reclamante*, audientibus omnibus, hoc factum sacris regulis obviare. Referuntur hæc tom. 9. Concil. General. *col.* 281.

Ex hac Metropolitanorum, & Episcoporum resistentia, & reclamatione noscitur, recte notasse virum eruditum Franciscum Florentem in commentario ad titulum de Officio *Legati*. " Novas hujusmo-" di Legationes Metropolitanis, & Epi-„ scopis Galliæ exosas fuisse, tamquam ad-„ versus antiqua privilegia Metropolitano-„ rum, quam in rem notanda quoque Epi-„ stola, quam prædictus Rhemorum Ar-„ chiepiscopus nomine Hincmarus scripsit „ adversus novam illam Ansegisi Senonen-„ sis Archiepiscopi Legationem „.

IX. Et fane sensim labentibus seculis Vicarios, sive Legatos Sedis Apostolicæ omnia pene jura Metropolitanorum ad se traxisse clarius constabit ex dicendis. *Num.* 16. *cap. praecedentis* notavimus Summos Pontifices seculo undecimo, & sequentibus, necessitatem mittendi Legatos per varias Provincias cœpisse adstruere ex *plenitudine* Pastoralis Officii in ipso Romano Pontifice residente, quam & præ ceteris, magnificis verbis expressit Innocentius III. Porro hanc *Pastoralis officii plenitudinem* a nullo Pontifice in fundamentum mittendi suos Legatos per Provincias assumptam legimus ante seculum x. vel xi. eamque auctoritate falsarum Decretalium Romanos Pontifices sibi asseruisse, supra ostendimus ad *tit.* 19. *cap.* 5. *num.* 15.

X. Notavit autem Dominus Fleury in sua Historia, ac signanter in suo quarto Di-

Discursu historico, quod postquam Pontifices auctoritate falsarum Decretalium, & Decreti Gratiani asseruerunt sibi eam officii Pastoralis plenitudinem, coacti fuerint aliis hanc auctoritatem delegare: nam impossibile erat, ut ipsi Pontifices omnes *personaliter* adirent, vel ut adessent, omnes evocarent; atque hinc frequentes esse cœperunt Pontificum Legationes a seculo XI.

Præterea ibidem monet: " Quod & sub „ idem tempus, Legati omnia negotia cœ„ perint suâ auctoritate tractare, & ab„ solvere; atque inde contigerit, ut omnis „ pene Metropolitanorum auctoritas eva„ nuerit, nihilque Metropolitanis supra „ reliquos Episcopos superesset, nisi præ„ rogativa Consessus, nomen Metropoli„ tani, & ornamentum Pallii „.

De hac amplificata Legatorum potestate ex hoc jacto fundamento necessitatis mittendorum Legatorum; nec non diminutis Metropolitanorum, & Episcoporum juribus fusius agit clarissimus Balutius in appendice ad *lib. 5. Petri de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 47. observatque *num. 6.* quod Legati, tametsi omnia pro suo arbitrio gererent, ut plurimum tamen cuncta peragerent in Conciliis; ut quæ ipsi statuebant, etiam Episcoporum auctoritate tenerent. Hoc insuper notans, quod postremis temporibus, postquam solidata fuit suprema illorum potestas, vix habuerint rationem aliquam Episcoporum, satis dignitati illorum prospectum putantes, si coram illis Decreta conderentur.

Unde nonnumquam Decreta in Conciliis Episcoporum, quibus ipsi præsederant, edita suo duntaxat nomine Legati publicabant, & ab omnibus Episcopis observari mandabant; uti a Gerardo Episcopo Sabinensi, & Apostolicæ Sedis per Siciliam Legato, in publicatione Decretorum in Concilio Generali, apud Melphiam anno 1284. conditorum, factum fuisse ibidem notat Balutius; ut proinde omnis pene Episcoporum auctoritas in solis Legatis Apostolicis residere videretur.

XI. Quanta esset Legatorum ambitio, quantoque fastu, & pompa Provincias ingrederentur, & se supra Metropolitanos, & Episcopos efferre ambirent, atque in Conciliis Generalibus Episcoporum præsidere, & suffragii prærogativâ gaudere, pluribus deducit Balutius in dicta appendice *ad lib. 5. Petri de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 25. ibidem una observans *num.* 15. Insignia Pontificia, de quibus loquitur Innocentius III. in *cap.* ANTIQUA ;; *de privil.* fuisse indumenta Pontificalia; atque hinc concludit, indumenta Romanorum Pontificum, quæ rubea erant, communicata fuisse cum Legatis, sicut olim Pallium; conaturque ostendere, vestes Romanorum Pontificum olim fuisse purpureas.

Indubie hæc ornamenta Legatis suis communicavere Romani Pontifices, ut hoc ornatu ipsam personam Pontificis manifestius exhiberent; & ita honor, & reverentia, quæ Romano Pontifici debetur, Legatis personam ejus repræsentantibus exhiberetur.

XII. Ad hæc *cap.* 53. ostendit Balutius, quod tantus quondam fuerit Legatorum excessus, & insolentia, ac nimiæ auctoritatis suæ abusus, ut etiam ipsos Romanos Pontifices ad eos revocandos commoverint, ipsosque pœnituerit, tantam auctoritatis amplitudinem suis Legatis dedisse: quia uti recte reflectit Balutius ibidem *num.* 1. " Ea „ est Romanæ Ecclesiæ consuetudo, quem„ admodum observat Ivo Carnutensis Epi„ scopus, ut neque soleat, neque velit „ Decretis suis *patenter* obviare; toleran„ da aliqua fuerunt, ne si statim quorum„ libet Legatorum facta in quæstionem „ adducerentur, bona Romanæ Ecclesiæ „ fama periclitaretur, quam Sedi illi val„ de necessariam esse, ait idem Ivo „.

" Itaque cum Legati gradus, & ordi„ nis sui immemores, potestatem, quam „ acceperant, in assertam licentiam verte„ bant, tum vero fremere, & indignari „ Romanos Pontifices, & si decens fuis„ set, facta Legatorum mittere in irri„ tum: Verum quia periculum erat, ne „ infamiâ Apostolicæ Sedis inconstantia no„ taretur; & quoniam (ut ait Baronius) „ *prudentiâ carnis, & non spiritus* perpe„ ram facta a Ministris defendi solent ab „ eorum Dominis, Romani Pontifices non „ palam quidem rescindebant, quæ acta „ a Legatis essent in Provinciis, sed ta„ men interdum eos pœnituit, quod am„ plissi-

„ plissimam potestatem Legatis concessis-„ sent „: hæc Balutius.

Ex his intelligitur, quam ægre Romani Pontifices perperam gesta, etiam a suis Legatis, & Ministris palam improbare, & in irritum mittere, sive emendare jam pridem soliti fuerint; quod merito Cardinalis Baronius *non spiritus*, sed carnis prudentiæ adscribit.

XIII. Si quis conferre voluerit ea, quæ in Decretalibus Gregorii IX. sub *tit. de Off. Leg.* nec non sub *tit. de Censib. Exactionib. & Procurationibus*; & in VI. *Decretalium* sub eisdem titulis referuntur de auctoritate, dignitate, ac juribus Legatorum, cum iis, quæ Vicariis, & Apocrisiariis Romanorum Pontificum a tempore sancti Leonis, & aliquot seculis sequentibus competebant, facile intelliget, pleraque, quæ de eorum dignitate, auctoritate, & juribus a Canonistis conformiter ad jus Decretalium dicuntur, sapere tempora illa, quibus dignitas, & auctoritas, nec non jura Legatorum in immensum excreverant; & quando Romani Pontifices Legatos ad Aulas Principum mittere cœperant ad modum Imperatorum, & Regum, quod circa seculum XII. post tempora Gregorii VII. sua initia, & incrementa accepisse ex Scriptoribus, & Historicis illius temporis compertum est; apud quos de Legatorum, & Ecclesiæ Romanæ in hac missione excessibus querelæ leguntur.

Unde in Decretalibus Gregorii IX. sub titulo *de Officio Legati* nulla occurrit Decretalis antiquior Decretali Alexandri III. qui sub finem seculi XII. demum sedit: ut ea, quæ de juribus, ac dignitate, & prærogativis Legatorum in libris Juris Canonici dicuntur, nota vix fuisse videantur.

XIV. Circa hæc quoque tempora videtur invaluisse, ut Ecclesia Romana dici cœperit *Curia* Romana, cum huc usque instar aliarum Ecclesiarum dici soleret simpliciter *Ecclesia Romana*.

XV. In hac enim nominis mutationem quasi recenter inductam invehitur Gerchus Præpositus Recherspergensis, sancto Bernardo coævus, in expositione in *Psalmum* 64. sive libro *de corrupto Ecclesiæ statu* ad Eugenium III. Papam; ubi Ecclesiæ Romanæ maculas describere satagens, ait: " Ne-„ que vel hoc ipsum carere maculâ vide-„ tur, quod *nunc* dicitur *Curia Romana*; „ quæ *antehac* dicebatur *Ecclesia Romana*; „ nam si revolvantur antiqua Romanorum „ Pontificum scripta, nusquam in eis re-„ peritur hoc nomen, quod est *Curia*, in „ designatione sacrosanctæ Romanæ Eccle-„ siæ, quæ rectius *Ecclesia*, quam *Curia* „ nominatur: quia nomen *Curia*, ut an-„ te nos dictum est, a *curare* derivatur, „ sive a *curis*, ut ait quidam: "*quia cu-„ rarum genitrix, nutrixque malorum, in-„ justos justis, inhonestos æquat honestis* „. Extat hic liber *tom.* 5. *Miscellaneorum* Stephani Balutii *pag.* 63.

Ceterum nec hodie in Belgio, aut Gallia, pluribusque aliis Provinciis, & Regnis nota, & recepta sunt ea omnia, quæ in Decretalibus Legatis, sive Nuntiis Apostolicis attribuuntur; ac signanter quæ de jure *Procurationum* dicuntur, uti sparsim in hoc opere notatum est.

CAPUT IV.

Quid moribus hodiernis, præsertim Galliæ, & Belgii circa Legatos, & Nuntios Apostolicos obtineat?

1. *Legati & Nuntii Ordinarios in sua jurisdictione turbare non possunt.*
2. *Olim multum soliciti fuere Pontifices, ne per Legatos Ordinariorum jurisdictio, & auctoritas impediretur.*
3. *Soliciti quoque erant, ut essent grati Principi, ad quem mittebantur.*
4. *A multis seculis obtinuit, ut sine prævio Principis consensu non mittantur.*
5. *In Gallia id in usu erat tempore Bonifacii VIII.*
6. *Consuetudo Angliæ de non mittendis Legatis sine prævio Regis consensu, probata a Callisto II.*
7. *Legati debent Bullas suæ Legationis Regi exhibere.*
8. *In Gallia Facultatibus Legatorum modificationes addi solent.*
9. *Idem observatur in Hispania, & Belgio.*
10. *Modificationes Facultatum Legatorum a latere annotantur in Registris Curiæ; & ad quid?*

11. *Re-*

11. *Referuntur articuli modificationum in Gallia apponi soliti.*
12. *Legati etiam* a latere *debent Legationem exercere per se.*
13. *Legatorum potestas hodie non censetur* Ordinaria.
14. *Legati non possunt exercere suam Legationem, nisi quamdiu Regi placuerit.*
15. *Legatus discedens debet Legationis acta reponere ad manus alicujus a Curia Regia designati.*
16. *Articuli modificationum in Gallia apponi consueti, multum moribus Belgicis consonant.*
17. *In quibus potissimum hodie versetur Nuntiorum officium.*
18. *Legati & Nuntii plurimum Ecclesiæ prodesse possunt, si debitis dotibus sint instructi: quæ ibidem referuntur.*

I. SYnodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 20. *de reformat.* statuit: " Legati quoque, etiam *de latere*, Nuntii, Gubernatores Ecclesiastici, aut alii, quarumcumque facultatum vigore, non solum Episcopos in prædictis causis impedire, aut aliquo modo eorum jurisdictionem iis præripere, aut turbare non præsumant: sed nec etiam contra Clericos, aliasve personas Ecclesiasticas, nisi Episcopo prius requisito, eoque negligente, procedant: alias eorum processus, ordinationesve nullius momenti sint: atque ad damni satisfactionem partibus illati, teneantur ".

Hic patet, Synodum Tridentinam in nullo velle auctoritatem, & jurisdictionem Ordinariorum per Legatos, aut Nuntios perturbari, aut impediri: unde etiam notat Zypæus in Jure novo titulo *de Officio Legati*, quod generatim Nuntiis præscribatur, ut procedant sine præjudicio Ordinariorum: quod & Rex in litteris *placeti* addere solet, ut infra patebit.

II. Quam soliciti jam pridem fuerint Pontifices, ne Legati jurisdictioni, vel auctoritati Episcoporum in aliquo detraherent, liquet ex verbis S. Leonis Legationi Juliani Episcopi Coënsis, de quibus capite secundo, subjunctis. " Consulenti autem dilectioni tuæ de his, in quibus putaveris ambigendum; non deërit relationibus tuis meæ responsionis instructio: ut sequestratâ earum actione causarum, quæ in quibusque Ecclesiis Præsulum suorum debent cognitione firmari, hanc specialem curam vice meâ functus assumas, ne hæresis vel Nestoriana, vel Eutychiana in aliqua parte reviviscat", &c.

III. Neque minus soliciti erant, ut Legati, præcipue qui eum in finem ablegabantur, ut in comitatu Principis morarentur, Principi grati essent; ejusque patrocinio foverentur. Unde nec facile suos ad Principes Legatos mittebant, nî una benevolentiam Principis solicitarent, omnemque Legatorum erga Principem observantiam sponderent; quemadmodum in Epistolis S. Leonis ad Martianum, & Pulcheriam, nec non variis Epistolis S. Gregorii, videre licet.

IV. Imo a multis seculis apud plerasque gentes invaluit, ut Legati Pontificii ad Provincias, sine prævio Principis consensu non admittantur; quemadmodum nec Principum Legati a Pontifice, nisi de ejus consensu, recipiuntur.

☞ Quo tempore, & quâ occasione is consensus Principum requiri cœperit, non certo scitur. Verisimile est non ubique eodem tempore, nec eâdem occasione inductum.

Extat hac de re notanda Epistola Frederici Imperatoris sub medium seculi XII. data ad Adrianum IV. Pontificem, quâ respondit querelæ hujus Pontificis, quod Cardinalibus a se ad Imperatorem destinatis, non tantum Ecclesias, sed & portas civitatis occludi fecisset, respondet Imperator: " Cardinalibus utique vestris clausæ sunt Ecclesiæ, & non patent civitates: quia non videmus eos Prædicatores, sed Prædatores; non pacis corroboratores, sed pecuniæ raptores; non orbis reparatores, sed auri insatiabiles corrasores: cum autem viderimus eos, quales requirit Ecclesia, portantes pacem, illuminantes patriam, assistentes causæ humilium in æquitate, necessariis stipendiis, & commeatu eos sustentare non differemus". Habentur hæ litteræ apud Goldast. tom. 1. Constitut. Imper. edit. 1607. *pag.* 58.

Similiter narrat Hector Boëtius lib. 13. *Historiæ Scotorum folio* 282. cum Romani Pontifices frequenter e suo corpore mitterent Legatos in Scotiam, qui Scotiam raptarent sub umbra Legationis, rem eo deductam esse anno 1221. ut cum illuc missus esset ab' Honorio Papa Legatus, Alexander Rex consulendos suos ratus, Concilium convocaverit: ibi Præsul quidam præfatus de avaritia, & pravis moribus Legatorum, demum huc flexit, ut censeret, non modo hunc non admittendum reclamante populo, ac Regno exhausto, sed ne in posterum quidem hunc, aliumve.

Addit autem Hector Boëtius, eâ liberrimâ Præsulis illius oratione permotos, qui in Conventu aderant, Legatum censuisse in Regnum admittendum non esse. Quæ cum summo Regis (inquit), & assidentium assensu probata essent, Legatus in Regnum admissus non est. ☜

V. Illud in Regno Galliæ tempore Bonifacii VIII. & Philippi Pulchri Galliarum Regis obtinuisse, fat manifestum est ex articulo, quem inter alios Bonifacius per suum Legatum Philippo proponi voluit; ipsiusque Philippi dato responso. Articulus proponendus hic erat: " Item ad „ denuntiandum, vel declarandum eidem „ Regi, quod Romanus Pontifex Legatos „ *de latere*, ac Nuntios libere mittere po„ test ad quævis Imperia, Regna, & lo„ ca, *prout vult*, *absque petitione* cujusli„ bet, vel *consensu;* usu vel consuetudine „ contrariis nequaquam obstantibus „. Huic articulo respondit Rex: " Quod „ non impedivit, nec impedire intendit „ Legatos, Nuntios, vel alias quascumque „ personas, quominus ingredi valeant Re„ gnum suum, nisi *sibi*, & *Regno sint le„ gitimâ ratione suspecti*, vel alias habeat „ justam causam (*a*) „.

VI. A Callisto Papa II. concessum fuisse Henrico I. Angliarum Regi, ut vetustæ Regni sui consuetudines firmæ manerent; atque inter alias hæc, ut nullus Legatus in Regnum ejus mitteretur, nisi a Rege postularetur, refert Rogerius De Hoveden in priore parte Annalium: verba ejus sunt: " Rex a Papa impetravit, ut „ omnes consuetudines, quas Pater suus „ in Anglia, & in Normannia habuerat, „ sibi concederet, & maxime ut *neminem* „ *Legati* officio in Anglia fungi permit„ teret, si non ipse (aliquâ præcipuâ que„ relâ exigente, quæ ab Episcopis regni „ terminari non posset) *hoc fieri a Papa* „ *postularet* „.

Hæc praxis non admittendi Legatos seu Nuntios Apostolicos sine Regio consensu usque ad hæc nostra tempora, non in Gallia, aut Anglia duntaxat, sed & in Hispania, ac Belgio nostro constantissime servatur.

VII. Imo quemadmodum olim Proconsules Romani (quibus Legati Apostolici, præsertim *a latere* comparantur) secum ferebant Facultatum seu mandatorum suorum articulos in Provincia sibi demandata exhibendos; ut juxta illos suam auctoritatem, ac jurisdictionem exercerent; ita quoque moribus obtinuit, ut Legati sive Nuntii Apostolici Facultates suas habere debeant, easque Regi, ejusve Parlamento exhibere; ut iis visis, & examinatis expendatur, num nihil in illis contineatur juribus Regiis, aut Regni, vel subditorum contrarium.

VIII. " Legati *de latere* (ait Franci„ scus Marcus *Decis. Delphin. part.* 2. *de„ cis.* 14.) apud Gallos nusquam fungun„ tur Legationis officio, nisi in eorum „ ingressu insinuaverint suæ potestatis lit„ teras supremæ Curiæ Parlamenti „. Et Renatus Choppinus de P. S. *lib.* 2. *tit.* 4. " Sacri Legati potestas initium sumit apud „ Gallos, ex quo primum *Curia codicillos* „ *Pontificios approbaverit* „.

" Patiuntur Romani Pontifices (inquit „ Mornacius ad *l.* 1. *Cod. de summa Tri„ nit.*) Legatos suos, quos mittunt in „ Galliam, Lugduni semper, atque in „ hunc diem gradum sistere, donec *singu„ la Legationis capita temperentur a Sena„ tu Francico*, qui indicit, & cancellat (*b*) „ libere, si imminutum in aliquo jus in „ re

(*a*) Summi Pontifices non possunt in Gallias mittere Legatum *a latere*, quin antea rex aut eum postulaverit, aut explicite consenserit Papæ desideranti ad Gallos Legatum dirigere. *Mém. du Clergé*, *edit.* 1719, *t.* 7. *col.* 1424.

(b) *Rege*.

„ re profana seu temporali regium viderit „.

IX. Quod de Gallia uno consensu Practici testantur, & notoria praxis evincit, idem de Hispania, & Belgio refert tamquam indubitatum, & Caroli V. edicto firmatum, Didacus Covarruvias *Pract. qq. cap.* 35. §. 4.

“ Sicuti apud Hispanos, ait, potestas „ Legatorum, seu Nuntiorum Apostolicæ „ Sedis examinatur, ut admoneri possint „ a summo Regis Prætorio, quibus uti „ conveniat dispensationibus, & commissionibus, ne quid fiat in Reipublicæ dispendium: cum plerumque Nuntii Apostolici exteri sint, nec satis noverint, „ quæ sint omnino præcavenda, ne falsis „ precibus, & suggestionibus decipiantur: „ ita & idem fieri solet apud Gallos teste „ Carolo Molin. in Reg. Cancellariæ *de* „ *infirmis resignantibus num.* 139. Ita enim, „ inquit, de Regno Franciæ: in quo nec „ Legatus quidem Papæ, sive Lateralis, „ sive Missus quidquam auctoritate Papali „ exequi potest in regno, nisi prius permissionem expressam a Rege obtinuerit „ homologatam a supremo Tribunali Regio, in quo Legatus aliquid exequi nec „ in terris Regni, quæ nuper adhuc erant „ in possessione Regis Franciæ, sine consensu Comitis Flandriæ, ut vidi per „ programma Caroli V. Imperatoris, qui „ ibi idem jus conservat, cujus programmatis exemplar habeo sub data 13. die „ Maii anno 1531. Hactenus Molinæus. „ Ex quo apparet, non tantum in Hispania, sed & in Flandria, & apud Gallos „ hoc ipsum frequentissime fieri „. Hæc Covarruvias.

X. Ob reverentiam quidem Legatorum *a latere* solet Curia Regia, teste Fevretio *lib.* 3. *de abusu cap.* 2. ipsis reddere Bullas Legationis nullâ factâ mentione restrictionum, sive modificationum, quæ in registris Curiæ duntaxat annotantur, ut ad illas, cum opus fuerit, recurri possit. Si tamen Legatus his contraveniat, sive voluntariam, sive contentiosam jurisdictionem concernant, abusus judicatur, atque ab illo actu *tamquam ab abusu* ad Curiam Regiam appellatur.

XI. Jacobus Thuanus *lib.* 3. *Historiæ suæ ad annum* 1547. in unum redegit, & per ordinem retulit modificationes, quæ in verificatione, ut aiunt, Facultatum, sive Bullarum Legatorum *a latere* per Curiam Regiam diversis temporibus appositæ fuerunt, quemadmodum ex litteris ipsis verificationum relatis *tom.* 2. *Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ cap.* 23. videri potest.

Cum vero ex dictis articulis elucescat, quæ sit moderna circa auctoritatem, & Facultates Legatorum, & Nuntiorum disciplina, & praxis, non inutile fore credidi dictos articulos eo ordine, quo a Thuano recitantur, referre.

Ut Legatus “ mandatorum vi nullam „ jurisdictionem in Regis subditos, ne ipsis „ quidem consentientibus, exerceat, nec „ etiam in eos e Sacro Ordine, qui jurisdictioni ordinariæ exempti sunt, & „ directe ad S. S. pertinent; quibus si „ opus sit, judices in partibus delegatos „ dare tenebitur, qui de appellationibus „ eorum cognoscant, & finem liti imponant: natalium restitutionis beneficium „ spuriis non impertiatur, nisi ut ad Sacros Ordines admitti, & Sacerdotia obtinere possint, modo ne eo beneficio „ privilegiis, immunitatibus, ac juribus „ Sacrorum Collegiorum, quæ spurios nullo casu admittunt, derogetur; non autem „ beneficium ad id porrigatur, ut spurii „ ad successiones, & Magistratus civiles, „ ac hujusmodi publica munia admittantur: nullam Sacerdotiorum unionem sanciat; tantum rescripto judices deleget „ juxta Synodi Constantiensis statutum: iis „ qui ob gradus prærogativam ad Sacerdotia per nominationem jus habent, studiorum curriculi gratiam non faciat: „ nullâ pensione Sacerdotia, etiam consentientibus, qui ea obtinent, oneret, „ nisi commodo eorum, qui ea ejerabunt, „ aut litigii componendi causâ; neque patiatur, ut qui ea ejerabunt, pensionis „ loco omnes fructus retineant, concedatve, „ ut qui ea tenent, bona soli ulla de causa, aut quovis contractu alienare possint; etiam si ea Sacerdotia nulli regni „ jurisdictioni subjaceant, & nullo medio „ ad Sanctitatem suam pertineant: tantum „ eo casu Judices in regno deleget, qui, „ causâ cognitâ, juxta juris præscriptum „ aucto-

„ auctoritatem Decreto interponant: Cœnobia Religiosorum utriusve sexus, nulli, vitâ durante, aut ad tempus, cum titulo attribuere, aut commendare queat, citra Regis nominationem, juxta pacta cum Leone X. inita; neque Sacerdotiorum vacantium gratiam ulli faciat in indulti a P. P. Parisiensis Senatus Assessoribus a Rege nominandis concessi præjudicium: nullam inter Regis subditos jurisdictionem exerceat de falso, usuris, separatione conjugatorum, quoad petitionem dotis, & bonorum per contractus illicitos ablatorum restitutionem; de crimine item novæ sectæ, quæ quietem publicam turbet, cum de facto tantum queretur, non cognoscat; quippe cum eorum omnium cognitio ad Regem ejusque judices pertineat; neque Regis subditos in iis causis absolvat, nisi quod ad conscientiam, & pœnitentiam: testandi contra Provinciarum consuetudines, jura Regni, ac Constitutiones in Curia promulgatas, ullis Sacerdotia in Regno tenentibus, aut in Cœnobiis vitam Monasticam professis, gratiam non faciat: in diplomat. suis patronorum, aut aliorum Ordinariorum juribus non deroget contra statuta, & laudabiles primariarum Ecclesiarum, aut Collegialium consuetudines, ac privilegia, Regis postulatu a Pontificibus concessa, gratiam nulli faciat: plura Sacerdotia uni sub eodem tecto non conferat: executoribus testamentorum tempus a lege præstitutum non proroget: legata pia in alios usus, quam quos testator voluit, non convertat, nisi eo casu, quo voluntas defuncti plane impleri non possit, & dummodo commutatio in rem fiat, quæ testationi ejus ultimæ æquipolleat: regulæ *de verisimili notitia*, & *publicandis resignationibus* non deroget: de fructibus perceptis cum iis non paciscatur, qui in Sacerdotiorum possessionem se vere intruserint, aut eos ipsis omnino remittat; cum scilicet in usum, & utilitatem ipsarum Ecclesiarum, a quibus profecti sunt, resarciri debeant: in conferendis Sacerdotiis, quæ ejerata fuerint, non statuat, ut fides diplomatibus suis adhibeatur, etiam non exhibitis procurationibus, quarum vi ea Sacerdotia ejerata fuerint: in diplomatibus suis clausula, *anteferri*, aut simili, in præjudicium juris jam alteri quæsiti, non utatur: causas Ecclesiasticas ad se evocare, aut de iis agnoscere contra caput, *de causis*, aut rei sequestratione uti non possit: de criminibus, quæ vere Ecclesiastica non sunt, etiam si mista fuerint, contra pure Laicos non cognoscat, sed tantum contra Ecclesiasticos; neque in criminibus pure Ecclesiasticis mulctas pecuniarias Laicis irroget; ei tamen contra Ecclesiasticos hujusmodi mulctis uti jus sit, secundum sanctiones Canonicas, dum ne derogetur Sacris Conciliorum Decretis in Censura Canonica comprehensis: restitutiones in integrum, aut contractuum inter Laicos factorum rescissiones non concedat: de actionibus in rem, etiam si contrahentes Sacris addicti fuerint, aut de contractibus inter quascumque personas Laicas, aut Ecclesiasticas factis, qui obligationes in personam contineant, si a Notariis Regis publicâ auctoritate confirmati fuerint, non cognoscat: personas Laicas infamiâ notatas famæ, & dignitati non restituat, sed tantum Clericos, quoad Sacros Ordines, & Sacerdotales dignitates: non permittat iis, qui Sacerdotia ejerando pensiones retinuerint, eas in alium transferre: Sacerdotia Regni, quæ conferre ei, quamdiu in regno erit, jus est, cum extra regnum erit, conferendi facultatem non habeat; & cum e regno discedet, in cujusdam viri spectatæ fidei manus, acta Legationis suæ consignare teneatur: nihil postremo faciat, quod deroget, aut præjudicet sacris Decretis, pactis inter Reges, & Pontifices initis, Conciliis Œcumenicis, juribus, immunitatibus, Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, Academiis, & publicis regni scholis, idque scripto manu propria idonee subsignato promittat (a)„.

XII.

(a) Clara sunt, quæ a Jacobo Thuano de jurisdictione a Legatis exercitâ in Galliis dicta sunt; attamen non pigeat consulere D. Pithæum in suo Opere *de Libertatibus Gallicanis*.

XII. Ulterius quia in Legatione electa est industria personæ, ideo in verificatione Facultatum seu Bullarum injungitur, ut Legationem suam exerceat *per se*, *non per alios*. Unde Curia Regia anno 1519. admisit quidem Legationem Cardinalis Ambosii, ut tamen ipse nequeat dare in sua absentia, aut alio quocumque prætextu aliquem Vicarium, aut substitutum cum pari auctoritate, aut facultate: sed posset committere, aut delegare duntaxat aliquem Regentem Cancellariæ suæ, & alios Officiarios pro Legationis suæ exercitio. Habentur hæ litteræ verificationis *tom.* 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 23. *n.* 27.

XIII. Legatorum præsertim *a latere* potestatem jure communi *Ordinariam* reputari supra notatum fuit: "At in terra Gallica (ait Renatus Choppinus *lib.* 2. *de sacra Politia tit.* 4. *num.* 4.) quæ unius Regis profanum hactenus dominatum experta est, Legati functionem nos *alienam* potius interpretamur, delatamque a Pontifice, quam illius *propriam*, ac *ordinariam*".

XIV. Monet quoque ibidem Choppinus *num.* 3. "adjectum fuisse Senatus Consulto, Legatum tamdiu potestate usurum, quamdiu ageret in Provincia duntaxat, (non si Regno Francico semel exisset) aut *quousque placuisset Principi*".

Tomo 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 23. *num.* 30. referuntur litteræ Archiepiscopi Barensis Nuntii Sedis Apostolicæ ad Curiam Regiam, in quibus hæc habentur: "Per has præsentes promittimus, ac juramus, præfato Christianissimo (Regi Franciæ) quod jam dictâ Legatione non utemur in regno suo, terris, & Dominiis sibi subditis, nisi quamdiu suæ libuerit voluntati: adeo ut cum primum certiores efficiemur, quod suæ voluntatis est, ut amplius illâ non utamur, statim cessabimus, & desistemus illâ uti".

Idem scripto promisit Antonius De Prato Cardinalis tituli S. Anastasiæ, & Archiepiscopus Senonensis, Legatus *a latere* anno 1529. & extat promissio dicto *cap.* 23. *num.* 39.

XV. Denique notat Choppinus loco citato: "Gallicis autem finibus abscessuro Legato injunctum est, omnia suæ Legationis *acta*, & *commentaria* dimittere *penes Curiæ Præsidem*, aut *Consiliarium*, quemcumque ei idcirco *Senatus designasset*. Quorum omnium syngrapham, tesseramque assertoriam Legatus Regi præberet, *Curiæ Regestis* postea *inscribendam*, sicuti hæc omnia Senatorio Decreto expressa sunt 17. Kalend. Januar. anno 1551.

In formula juramenti Cardinalis Mauroceni Legati *a latere*, præstiti Henrico III. Francorum Regi anno 1576. ibidem *num.* 70. habentur sequentia: "Juro & promitto in verbo Cardinalis per Sacros Ordines meos manibus ad pectus positis Christianissimo Regi, me Legati munere non functurum, nec Facultatibus mihi a Sancta Sede concessis usurum, nisi quamdiu in Regno ero, & suæ Majestati Christianissimæ placuerit, adeo ut certior factus de illius voluntate, illi convenienter Legati nomen, & jus continuo sim depositurus: simulque omnium, quæ gerentur a me, Legatione finitâ, codicillos relicturum in manibus ejus, quem voluerit sua Christianissima Majestas: item leges, & statuta, & consuetudines Regni servaturum, nec ullo modo auctoritati, & jurisdictioni Regiæ, juribus, Libertatibus, & Privilegiis Ecclesiæ Gallicæ, & Universitatum derogaturum".

XVI. Prædicti articuli modificationum, & reliqua usum Regni Galliæ exponentia si attendantur, & conferantur cum moderna Belgii nostri praxi, apparebit, in multis mores Belgicos hac in parte Gallorum moribus consentire.

Et quidem Philippus II. Hispaniarum Rex in litteris *Placeti* super Legatione Caroli Caraffæ in has Provincias, datis Bruxellis 18. Decembris 1557. postquam declaravit: "quod dictus Caraffa sibi exposuisset, se nolle in hisce Provinciis uti Facultatibus, seu Bullis suæ legationis sine notitia, & consensu Regis, quem postulari fecit, dicit: se consensisse, atque per præsentes consentire, ut Legatus suis *Facultatibus*, & *Bullis* utatur; ita tamen, quod non poterit præjudicare Indultis, aut Privilegiis Regiis no-

mi-

„ minandi ad Monasteria, Dignitates, ac „ Beneficia in his Provinciis; neque etiam „ ordinationibus, aut edictis publicis ha- „ rum Provinciarum: quod non derogabit „ Juri Patronatus Laicorum; neque ulli „ fundationi quovis prætextu; quod non „ utetur præventione in præjudicium Or- „ dinariorum Collatorum Beneficiorum; „ non poterit quoque dispensare super re- „ tentione duorum Beneficiorum Curato- „ rum, neque duorum Beneficiorum in „ eadem Ecclesia: quodque hi, qui ab eo- „ dem Legato obtinebunt quamcumque „ gratiam, provisionem, aut Bullam, iis „ uti non poterunt sine præviis litteris „ *Placeti Regii*, quemadmodum, ait, ob- „ servare solemus in omnibus provisioni- „ bus, & Bullis Apostolicis „. Habentur hæ litteræ in quodam libello continente Privilegia nominationum Lovaniensium; nec non diversa alia Indulta nominandi ad Beneficia, & Dignitates Principibus Belgii indulta, impresso Leodii apud Matthiam Hovium anno *1663. pag.* 137.

XVII. Auctoritas itaque Nuntiorum Apostolicorum in Gallia, ac Belgio fere in his consistit.

Primo in concedendis rescriptis, quibus designantur Judices Synodales in Partibus, qui de causis per appellationem, aut alium quemcumque titulum ad Sedem Apostolicam devolutis, cognoscant, & judicent.

Secundo, in concedendis dispensationibus, vel conferendis Beneficiis, aliisve gratiis elargiendis, quæ privative ad Sedem Apostolicam spectant; prout scilicet Sedes Apostolica eas per Legationis Bullas, seu Facultates ipsis Legatis, seu Nuntiis censuerit communicandas (*a*).

Tertio, ipsi Nuntii etiamnum hodie vice Pontificis in Provinciis pro fidei integritate, & conservatione, nec non Canonum custodia excubare debent; atque apud Reges, & Principes tamquam Ministri Pontificii negotia Pontificis procurare. Solent quoque Pontifices per Nuntios tamquam suos Ministros apud Principes, & Reges in Provinciis agere: omniaque per manus ipsorum transire solent. Ipsi quoque omnia majoris momenti Romano Pontifici, atque Curiæ Romanæ referunt; quæque agenda sint a Pontifice, exspectant, atque de singulis Pontificem, ac Curiam Romanam informant. Quare a vero aberrare non videntur, qui hodiernos Nuntios Apostolicos, pristinis Apocrisiariis, & Responsalibus (de quibus capite secundo) comparari posse credunt.

XVIII. Indubitatum quoque est, non exiguam etiam hodie esse Nuntiorum apud Principes, & Ecclesiæ Prælatos auctoritatem, propter reverentiam & eminentiam Sedis Apostolicæ, cujus ipsi vices gerunt, & pro qua Legatione funguntur; quodque plurimum Ecclesiæ suâ auctoritate prodesse possint, præsertim si tales sint, quales Sanctus Bernardus *lib. 4. de Considerat. ad Eugenium cap. 6.* describit: " Qui missi „ post aurum non eant, sed Christum se- „ quantur. Qui quæstu Legationem non „ æstiment, nec requirant datum, sed fru- „ ctum. Qui Regibus Joannem exhibeant, „ Ægyptiis Moysem, fornicantibus Phi- „ neem, Heliam Idololatris, Elisæum ava- „ ris,

(*a*) Nescio, utrum, quæ in eo numero dicta sunt de auctoritate Nuntiorum, possint conciliari cum iis, quæ noster Auctor statuit capite 1. hujus tituli num. 16. ubi docet in Belgio, in Gallia, & in plerisque Regnis, nullum jurisdictionis actum posse a Nuntiis exerceri; eo loci excludit tum contentiosam, tum voluntariam jurisdictionem, unde sequitur, quod Nuntii concedere nequeant dispensationes, nec rescripta, quibus designantur Judices Synodales in *partibus*, &c. sicut asseruit num. 17. capitis 4. facultas enim concedendi dispensationes, & designandi Judices supponit auctoritatem jurisdictionis. Quod autem non solum in Galliis, sed etiam in Hispaniis, Nuntii nullius jurisdictionis actum independenter a Regibus possint exercere, constat ex Bobadilla Auctore Hispano, lib. 2. cap. 2. *de la Jurisd. Real y mixto fuero*. Addit non tantum Hispanias, sed Comitatum Burgundiæ, & integrum Belgium nullam in Nuntiis Apostolicis agnoscere jurisdictionem, *si*, inquit, *primero no tienen licentia Real para ello*. Quapropter in iis Provinciis, sicut in Galliis Nuntii non possunt cognoscere, & ferre judicium de secularisatione Monasteriorum, de unione Beneficiorum, de informationibus, quæ vocari solent *de commodo & incommodo*, & de actis ceteris, quæ supponunt potestatem jurisdictionis; unde nec Tribunal erigere audent, nec Assessores ad jus dicendum in Galliis, & in Hispaniis sibi vindicant.

„ ris, Petrum mentientibus, Paulum bla-„ sphemantibus, negotiantibus Christum. „ Qui vulgus non spernant, sed doceant: „ divites non palpent, sed terreant: pau-„ peres non graveat, sed foveant: minas „ Principum non paveant, sed contemnant. „ Qui non cum turba intrent, nec cum „ ira exeant: qui Ecclesias non spolient, „ sed emendent. Qui marsupia non exhau-„ riant, sed corda reficiant, & crimina „ corrigant: famæ provideant suæ, nec „ invideant alienæ. Qui orandi studium „ gerant, & usum habeant, ac de omni „ re orationi plus fidant, quam suæ in-„ dustriæ, vel labori. Quorum ingressus „ pacificus, non molestus exitus sit. Quo-„ rum sermo ædificatio, quorum vita ju-„ stitia, quorum præsentia grata, quorum „ memoria in benedictione. Qui se ama-„ biles præbeant non verbo, sed opere: „ reverendos exhibeant, sed actu, non fa-„ stu. Qui humiles cum humilibus, & „ cum innocentibus innocentes, duros du-„ re redarguant, malignantes coërceant, „ reddant retributionem superbis. Qui „ non de dote viduæ, & patrimonio cru-„ cifixi se vel suos ditare festinent, gratis „ dantes quod gratis acceperunt, gratis „ facientes judicium injuriam patientibus, „ vindictam in nationibus, increpationes „ in populis. Qui de tuo denique spiritu, „ illorum instar septuaginta Moysi acce-„ pisse, cernantur, per quem sive absen-„ tes, sive præsentes contendant, placere „ tibi, placere Deo „.

TITULUS XXII.

De Congregationibus Cardinalium.

CAPUT I.

De Origine, & Dignitate, & Officio Cardinalium.

1. *Qui dicti olim fuerint, Episcopi, Presbyteri, & Diaconi* Cardinales?
2. *Unde olim dicerentur* Cardinales?
3. *Quomodo Episcopi, Presbyteri, & Diaconi* Cardinales *distinguerentur a* non Cardinalibus?
4. *Episcopum proprium Ecclesiæ S. Gregorius vocat* Cardinalem.
5. *Eodem sensu dicit Presbyterum* Cardinalem.
6. *Diaconum* Cardinalem *eodem sensu accepit*.
7. *Olim non tantum in Ecclesia Romana, sed etiam in aliis erant Presbyteri, & Diaconi* Cardinales.
8. *Etiam seculo XI. Presbyteri Ecclesiarum Parochialium dicti sunt* Cardinales.
9. *Quæ primitus fuerint* Diaconiæ *in Urbe Roma?*
10. *Quomodo paulatim transierint in titulos* Cardinalium?
11. *Quatuordecim primum fuere Diaconorum Cardinalium tituli, quibus quatuor alii additi*.
12. *Primus Leo X. octodecim titulis Diaconorum* Cardinalium *novum addidit*.
13. *Olim fuere 28. tituli Presbyterorum* Cardinalium, *& quamdiu numerus ille manserit immutatus?*
14. *Episcopi* Cardinales *Romæ multis seculis ignoti fuere, & quomodo initium habuerint?*
15. *Quomodo numerus* Cardinalium *subinde diminutus, & subinde nimium auctus fuerit? Hunc Synodus Basileensis limitavit*.
16. *Sixtus IV. numerum primus valde ampliavit*.
17. *Hodie ad septuaginta redactus*.
18. *Antiquitus Cardinales Ecclesiæ Romanæ erant ipse Clerus illius Ecclesiæ; quem* Presbyterium *dicebant*.
19. *Presbyteri, aut Diaconi Cardinales olim supra reliquum Clerum non eminebant*.

20. *Mul-*

20. *Multis seculis Episcopi prælati fuere* Cardinalibus.
21. *Dignitas Cardinalitia cum dignitate Romani Pontificis sensim crevit.*
22. *Circa seculum XII. cœperunt* Cardinales Episcopi.
23. *Pileus rubeus, aliaque insignia Cardinalibus data.*
24. *Quando Cardinales dicti sint* Eminentissimi?
25. *Cardinales nullo alio titulo quam* Cardinalitio *uti possunt.*
26. *Cardinalitia dignitas omnem aliam suo splendore absorbere videtur.*
27. *Cardinales nonnumquam Episcopos indigne tractarunt.*
28. *Bartholomæus De Martyribus conqueritur, Episcopalem dignitatem per Cardinalitiam in vilipendium venisse.*
29. *Præcipuum officium* Cardinalium *olim fuit intendere Ecclesiis suorum respective titulorum.*
30. *Hodie præcipuum ipsorum officium est, assistere Pontifici; ratione cujus postmodum suum nomen mutuarunt.*
31. *Quod si Pontifex Cardinales in Consilium admittat, eorum tamen assensu credit non indigere.*
32. *Cardinales hodie cum Pontifice majora Ecclesiæ negotia agunt.*
33. *Quæ qualitates in Cardinalibus requirantur?*
34. *Quid in Conc. Trid. egerint oratores Galli circa reformationem Cardinalium.*
35. *Cardinalium Congregationes pro negotiis dirigendis.*
36. *Variæ harum Congregationum species.*
37. *Quarum Congregationum notitiam habere hic conveniat?*

I. A Multis retro seculis notissimum fuit *Cardinalium* in Ecclesia nomen; sed a modernis Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus plane diversorum.

Episcopus quippe *Cardinalis* antiquitus dictus fuit, omnis ille Episcopus, qui Ecclesiæ alicui Cathedrali erat intitulatus sive *incardinatus*, hoc est, proprius illius Ecclesiæ Episcopus.

Similiter Presbyter, aut Diaconus *Cardinalis* vocatus est, qui alicui Ecclesiæ, aut loco pio tamquam *ordinarius*, & *proprius* Presbyter, aut Diaconus erat intitulatus, sive *incardinatus*.

II. Hujusmodi Episcopi, Presbyteri, & Diaconi vocabantur *Cardinales:* quia, sicut *cardo* fixus est, & immobilis, ac circa illum valvæ volvuntur; ita quoque circa illos Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos, tamquam *fixos*, & proprios Ecclesiarum *cardines*, populus eorum curæ commissus in Ecclesiastico regimine, & animarum cura quodammodo volveretur.

III. Verbo, Episcopi, Presbyteri, & Diaconi *Cardinales* in hoc unice ab aliis *non Cardinalibus* differebant, quod illi tamquam *proprii*, & quasi *fixi* ac *immobiles* Ministri, Ecclesiis suis essent intitulati: hi vero tamquam *adventitii*, & *subsidiarii* alicui Ecclesiæ essent assignati; atque ita juxta veterem *Cardinalium* nomenclaturam hodierni Parochi vere dicerentur Presbyteri *Cardinales;* Vice-Pastores vero *non Cardinales*.

Hoc sensu Gelasius I. in litteris ad Cœlestinum Episcopum apud Gratianum *Dist.* 24. *Can.* 4. Pontificem *Cardinalem* opponit Pontifici, seu Episcopo *Visitatori:* qui scilicet duntaxat ad tempus alicui Ecclesiæ tamquam *Visitator* invigilat.

☞ Notant passim viri Eruditiores ante Gelasium, nomen Cardinalis non legi tributum Episcopis, Presbyteris, aut Diaconis. Occurrit quidem in quadam Synodo, quæ habita dicitur sub Sylvestro Papa seculo IV. sed hanc Synodum, ejusque acta demum ævo Caroli Magni conficta, & Sylvestro Papæ supposita esse, plura in ea occurentia evidenter evincunt, & hodie passim Eruditis sat est persuasum. ☜

IV. Meminit quoque hujusmodi Episcoporum, Presbyterorum, ac Diaconorum *Cardinalium* non semel Sanctus Gregorius.

Et quidem, cum Isauriæ Episcopus, ob imminentes hostes refugium habuisset in insulam Corcyram, atque ad Ecclesiam quamdam istius insulæ se cum sua plebe recepisset; velletque in illa non tantum corpus Sancti Donati, quod secum attulerat, collocare, & consecrare; sed insuper *Pontificalia* exercere, atque ea de causa lis inter Episcopum Isauriæ, & Episcopum hujus insulæ orta esset, rescribit huic Sanctus Gre-

Gregorius *lib.* 12. *Epist.* 2. Sacerdotes, vel Clerum Isauriæ civitatis ab illa Ecclesia non esse repellendos: " sic tamen, inquit, ,, ut dilectioni tuæ, in cujus Parochia (id ,, est diœcesi) castrum ipsum est positum, ,, emissa procuretur cautione munitio, per ,, quam promittat Episcopus Isauriæ, *nullam* sibi in eo *potestatem*, nullum privilegium fore, nullam *jurisdictionem*, ,, nullam tamquam *Cardinalis* Episcopus ,, ulterius *auctoritatem* defendere: sed post ,, pacem Deo propitio redditam ablato venerabili Sancti Donati, si maluerint, ,, corpore, ad propria se modis omnibus ,, reversuros ,,.

Hic Gregorium per Episcopum *Cardinalem* intelligere *proprium*, *fixum*, & *ordinarium* Episcopum, perquam manifestum est: quapropter vir eruditus Petrus Gussanvillæus in notis ad citatam epistolam, verbo *Cardinalis Episcopus*, sine ulla hæsitatione hanc notam apposuit, *id est*, TITULARIS, sive PRINCIPALIS, ut *in Epistola sequenti;* sive PROPRIUS, ut *in Epistola* 8.

V. Presbyterorum *Cardinalium*, & *non Cardinalium* in eodem sensu frequens quoque apud S. Gregorium est memoria.

Et quidem rescribens Castorio Episcopo Ariminensi, ut postulante Timotheâ illustri feminâ Oratorium pro ejus devotione in honorem Sanctæ Crucis absque *Missis publicis* solemniter consecret, hanc cautionem apponit: " ita ut in eodem loco nec ,, futuris temporibus baptisterium construatur, nec Presbyterum constituas *Cardinalem* ,,. *Lib.* 2. *indict.* 10. *epist.* 9.

Similiter scribit Episcopo Firmano, ut cuidam suo diœcesano Oratorium pro suâ devotione extruat; eâdem rursus additâ conditione, ut consecretur absque *Missis publicis;* & ut in eodem loco nec futuris temporibus *baptisterium* construatur, nec Presbyterum *Cardinalem* constituat.

Hic videmus Gregorium nolle ordinari *Presbyterum Cardinalem:* at vero scribens eidem Episcopo pro consecratione Ecclesiæ, quam quidam ejus diœcesis Comes in suo Castro, suoque sumptu construere, & dotare volebat, vult, Presbyterum ibi constitui *Cardinalem*. *Lib.* 10. *indict.* 5. *epist.* 12.

Ratio vero cur hic Presbyterum *Cardinalem* constitui præcipiat, & alibi inhibeat, hæc est; quod Oratoria, de quibus in prioribus epistolis, solummodo construerentur, & dedicarentur ad alicujus privatam devotionem; nequaquam vero ad publicas synaxes, seu publicos populi conventus. Quare & absque publicis Missis consecrari debebant. Per Missas *publicas* enim intelligit Gregorius, juxta phrasim illius temporis, Missas, ad quas una cum suo Pastore *plebs* convenire debebat.

Oratorium autem, de quo in postrema citata epistola, non pro privata Comitis devotione destinabatur, sed insuper, ut ad illud populus convenire posset. Sic enim scribit Gregorius: " Presbyterum quoque ,, te illic constituere volumus *Cardinalem*, ,, ut quoties præfatus Conditor fieri sibi ,, Missas fortasse voluerit, *vel Fidelium* ,, *concursus exegerit*, nihil sit, quod ad ,, Missarum sacra exhibenda solemnia valeat impedire ,,.

In hoc ergo Presbyterum *Cardinalem*, id est *proprium*, & *fixum*, quem hodie *Curatum*, sive *Plebanum* diceremus, constitui vult pro populi ibidem convenientis directione; at in illis Presbyterum non *Cardinalem*; sive, uti hodie diceremus, *Capellanum*, sive Presbyterum non fixum; ab Episcopo tamen postulandum, si Fundator Oratorii ibi Missas celebrari velit; uti expresse monet S. Gregorius.

VI. De Gratiano Diacono ad Metropolitanum Episcopum ita scribit idem Pontifex *lib.* 5. *indict.* 14. *epist.* 11. & refertur a Gratiano *dist.* 71. *can.* 5. " Fraternitatem tuam a nobis petiisse recolimus, ,, Ecclesiæ Benafranæ Diaconum tuæ concederemus Ecclesiæ *Cardinandum*. Et ,, quoniam nec Episcopum, cui obsecundare, nec *propriam* habet Ecclesiam, hoste scilicet prohibente; quo suum debeat ,, ministerium exhibere, petitionem tuam ,, non prævidimus differendam. Idcirco ,, scriptis tibi præsentibus eum necessario ,, duximus concedendum, habituro licentiam Diaconum illum, nostrâ interveniente auctoritate, Ecclesiæ tuæ, Deo ,, propitio, constituere *Cardinalem* ,,.

Itaque ætate S. Gregorii, Episcopi, Presbyteri, & Diaconi *Cardinales* propriè erant, Episcopi, Presbyteri, ac Diaconi, qui

qui Ecclesiis erant intitulati, seu *incardinati*, tamquam *fixi* ac *proprii* illarum Ecclesiarum Pastores, & Ministri.

VII. Hinc non tantum in Ecclesia Romana, sed in omnibus passim Ecclesiis erant Presbyteri, ac Diaconi *Cardinales*, præter *Cardinalem*, hoc est, *proprium* Episcopum. Et quidem usque ad seculum undecimum, Curiones Ecclesiarum Parochialium in Ecclesiis Gallicanis dictos fuisse *Presbyteros Cardinales*, ostendit ex illius temporis monumentis auctor Tractatus Gallici *de Origine Cardinalium pag.* 16. *edit.* 1670.

VIII. Atque hoc sensu intelliguntur Sacerdotes *Cardinales* in *cap.* 2. *de Officio Archipresbyteri*; quos etiam antiquus Glossographus vocat *principales*; & in Corpore Juris Canonici correcto editionis Antuerpiensis anni 1648. ad marginem notatur ex Antonio Augustino: " *Cardinales* ,, Sacerdotes hoc loco non Urbis tantum ,, Romæ, sed *aliarum* etiam civitatum *primos* interpretamur, quibus tituli, id est, ,, *Parochiæ* committuntur ,,.

Auctor dictæ Decretalis dicitur *Leo Papa*, absque expressione ulteriori; sed Antonius Augustinus monet, *Leonem IX.* appellari a quibusdam ex veteribus libris: quæ inscriptio si vera sit, vel ex hac Decretali habemus, etiam ætate Leonis IX. id est circa medium seculi XI. Parochialium Ecclesiarum Curiones, fuisse dictos Sacerdotes *Cardinales*.

Itaque *Cardinales* Ecclesiæ Romanæ, quemadmodum aliarum Ecclesiarum, erant Presbyteri, & Diaconi, qui Ecclesiis, & titulis Presbyterorum, aut Diaconorum erant intitulati, seu *incardinati*, tamquam *fixi*, ac *proprii* ministri.

IX. Porro Diaconiæ erant loca, in quibus per Diaconos Regionarios pauperes, viduæ, pupilli, senes cujusque Regionis alebantur; habebantque hæc loca, quæ quasi publicæ domus hospitales erant, Oratoria seu sacella adjuncta. Qui igitur hisce locis tamquam *proprius* Diaconus ad ministrandum dictis personis, & loca illa regenda præficiebatur, Diaconus *Cardinalis* appellabatur, erantque hujusmodi *Diaconiæ*, sive domus hospitales in singulis Urbis Regionibus; atque ideo *Diaconi* isti etiam dicti fuere *Regionarii*.

X. At usu harum Hospitalium domorum paulatim exolescente, ipsisque ædibus dirutis, solis sacellis ac oratoriis nomen *Diaconiæ* adhæsit, a quibus tandem *Diaconi Cardinales Urbis Romæ* dicti fuere.

Porro hæ Diaconiæ per quatuordecim Regiones Urbis distributæ erant; atque hinc primitus Diaconi hisce præfecti, dicti sunt *Cardinales* primæ, secundæ, &c. Regionis; scilicet a Regione, in qua titulus ipsius situs erat. At successu temporis antiquatâ hac appellatione dici cœperunt, ad exemplum Cardinalium Presbyterorum, Diaconus Cardinalis hujus, vel illius Diaconiæ v. g. *S. Theodori*, *S. Adriani*, &c. nimirum a titulo Diaconiæ.

XI. His quatuordecim Diaconiis, sive titulis *Cardinalium* Diaconorum additi jam pridem fuerunt (ait Onuphrius Panvinius in libro *de Episcopatibus*, *Titulis*, *& Diaconiis Cardinalium pag.* 25.) " quatuor alii ,, Diaconi Cardinales, quorum munus tan- ,, tum erat, Lateranensi Basilicæ, vel Pon- ,, tifici Romano, ibidem celebranti mini- ,, strare, quos & Altaris Lateranensis ministros appellatos fuisse legi, sicque XVIII ,, numerus expletus ,,.

XII Hæc Onuphrius, qui ibidem *pag.* 27. enumeratis hisce octodecim Diaconiis, sive Titulis Cardinalium addit: " Porro autem ,, has Diaconias semper fuisse legi, & num- ,, quam, vel additis novis, vel antiquis ,, sublatis, mutatas usque ad Leonis X. ,, Pontificatum, qui primus omnium Ro- ,, manorum Pontificum, Diaconiam unam ,, novam adjunxit, quæ fuit Diaconia ,, *S. Onuphrii in Vaticano*, quam Joanni ,, Cardinali Lotharingo a se creato tra- ,, didit ,,.

XIII. Titulos *Cardinalium Presbyterorum* viginti octo, qui ante millesimum & centesimum abhinc annum extiterunt, *pag.* 8. enumerat Onuphrius; quorum aliquos circa tempora Gregorii I. mutatos fuisse monet; ita tamen ut numerus viginti octo Presbyterorum Cardinalium integer permanserit, ut habetur ex Pandulpho Pisano in vita Gregorii II. usque ad Honorii Papæ II. tempora, annumque Christi 1125. quo id observari desitum, uti latius exponit Onuphrius *pag.* 17.

XIV. Quoad *Cardinales Episcopos*, cum an-

antiquitus Episcopus *Cardinalis*, alius non esset, nisi *proprius*, & *intitulatus* Ecclesiæ cujusque Episcopus; nullus in Urbe Roma præter Episcopum Romanum, sive Pontificem dici potuit Ecclesiæ Romanæ Episcopus *Cardinalis*. Unde & multis seculis ignoti fuere alii *Episcopi Cardinales* Ecclesiæ Romanæ; atque admodum verisimile est, nonnisi circa seculum XI. aut XII. contigisse, quod narrat Onuphrius *pag.* 13. nimirum, quod " Ecclesiæ Lateranensi, „ quæ est specialis Sedes Romani Pontificis, propter suam, & Episcopi Romani „ excellentiam *septem* Episcopi ex circumvicinis civitatibus assignati sint, qui „ suis statis solemnibusque diebus singuli „ coram Romano Pontifice in eadem Basilica celebrarent divina mysteria, vel „ Pontifici celebranti assistentes essent, „ atque ob eam causam postea Episcopi, „ & *Cardinales*, id est, *Principales*, quod „ huic Ecclesiæ, & Romani Pontificis „ ministerio adscripti essent, appellari cœperunt „.

XV. Hi septem Cardinales Episcopi si jungantur cum 28. Cardinalibus Presbyteris, & 18. Diaconis, conficiunt 53. Cardinales; qui numerus tamen circa tempora Honorii II. id est, circa initium seculi XII. minui cœpit; & ad incertum numerum sensim delabi. Imo teste Onuphrio *pag.* 18. ad eam paucitatem redacti sunt, ut non essent nisi septem Cardinales viventes, videlicet tres Presbyteri, & quatuor Diaconi, quando creatus fuit Nicolaus III. anno 1277. qui ibidem notat, post tempora Nicolai III. rursus cœpisse augeri numerum Cardinalium; qui ut nec graves Ecclesiæ essent, nec superfluâ numerositate vilescerent, quod numerum 24. excedere non possent, in Concilio Basileensi cautum est.

XVI. " Primus Papa Sixtus IV. nullâ habitâ ratione Decreti Concilii Basileensis, supra omnes Prædecessores suos „ (si Onuphrio *pag.* 18. credimus) Cardinalium numerum maxime ampliavit; cujus exemplum optime secutus est Alexander Papa VI. Nullus tamen horum Pontificum antiquum 53. numerum excessit, „ ut essent videlicet plures quam 53. „ quum nec eum numerum attigerint; sed „ omnium Romanorum Pontificum primus fuit Leo X. qui antiqui statuti ratione non habitâ, in magna illa 31. Cardinalium creatione, veterem & antiquum, atque a nullo unquam Romanorum Pontificum excessum, numerumque „ longe superarit. Nam sub Leone X. „ plus minus 65. Cardinales simul viventes fuerunt, quod numquam alias contigerat post fundatam Romanam Ecclesiam. Ejus exemplum secuti sunt Paulus III. & qui nunc vivit Paulus IV. „ Prior enim ad 63. numerum Cardinales „ auxit, sequens ad 70. quem quoque numerum numquam fuisse satis constat „. Hæc ille.

XVII. Hunc numerum tamquam respondentem septuaginta viris, quos de Senioribus in suum adjutorium ex mandato Domini assumpsit Moyses, & septuaginta Discipulis, quos binos ante faciem suam misit Christus, retinendum decrevit Sixtus V. in sua Constitutione, quæ incipit, *Postquam verum ille*, decernens " ut in „ posterum connumeratis omnibus cujuscumque ordinis Episcopis, Presbyteris, & Diaconis *Cardinalibus*, qui „ nunc sunt, quique in futurum creabuntur, cuncti simul numerum *septuaginta* nullo unquam tempore excedant, ac „ talis numerus quovis prætextu, occasione vel causâ etiam urgentissimâ minime augeatur „. Declarans insuper electionem, ac nominationem alicujus ultra dictum numerum *nullam*, *irritam*, ac *inanem*.

Hic est ergo modernus Cardinalium numerus; quorum titulos quis creaverit, & a quibus Pontificibus novi erecti fuerint, in citato libro enumerat Onuphrius; hoc una monens, hodie duntaxat esse sex Episcopos Cardinales; eo quod Ecclesia Episcopalis SS. Ruffinæ, & Secundæ alias Sylvæ Candidæ Calixto II. unita fuerit Episcopatui Portuensi.

Quemadmodum circa numerum Cardinalium varia, pro temporum varietate, intercessit disciplina, ita nec minor circa Cardinalium eminentiam, ac dignitatem intervenit mutatio.

XVIII. Antiquitus enim Cardinales Romanæ Ecclesiæ alii non erant, ut ex jam

dictis facile est colligere, quam ipse Romanæ Ecclesiæ ordinarius Clerus, constans ex Presbyteris, & Diaconis. Unde *Presbyterium*, de quo S.Cornelius Papa ad S.Cyprianum, idem fuisse quoad officium, & functiones cum hodierno Cardinalium Collegio, notat Pamelius in notis ad citatam Epistolam Cornelii: " Presbyterium, ait, „ intelligit tum hic, tum paulo post Collegium, sive Senatum (ut loquitur D. Hieronymus Epistolâ ad Rusticum) „ *Cleri Romani*, utpote sine cujus consilio arduum nihil soleat agere Romanus „ Pontifex. Atque adeo, tum hinc, tum „ ex Epistolis Cypriani ad Clerum Romanum constat, Presbyteros & Diaconos Ecclesiæ Romanæ, in eadem auctoritate jam olim fuisse, quâ nunc pollent, „ eodem etiam munere functos, quo *nunc* „ *Cardinales;* nempe ut essent Consiliarii, „ & Assessores Episcopi Romani. Quod „ plane perspicuum fit ex verbis illis Epistolæ 55. ad Cornelium: *florentissimo illic Clero tecum præsidenti*. Erant tamen „ illis Episcopi tum temporis superiores „. Hæc Pamelius.

XIX. Cum ergo *Cardinales* Romanæ Ecclesiæ non essent nisi Presbyteri, ac Diaconi suis respective Ecclesiis, aut Titulis *incardinati;* ipsum Clerum Ecclesiæ Romanæ eo modo constituentes, quo aliarum particularium Ecclesiarum Presbyteri, ac Diaconi suæ respective Ecclesiæ Clerum conficiebant, nullâ quoque supra reliquos prærogativâ in illa qualitate eminebant; quemadmodum sex, aut septem illi Episcopi Romæ adjacentes, etiam postquam Romanæ Ecclesiæ Cardinales creati fuere, ob eam causam (uti monet Onuphrius *pag.* 30.) " neque Patriarchis, neque Metropolitanis, vel Archiepiscopis, „ neque etiam Episcopis aliarum Civitatum, licet Cardinales non essent, ante „ se tamen consecratis, digniores erant, „ nec etiam eos præcedebant: sed eorum „ præcedentia erat ratione temporis, quo „ Episcopi creati fuerant: etenim Episcopus *Cardinalis* Ostiensis, si post Episcopum Veronensem, qui non erat Cardinalis, vel post alium quemque creatus „ fuisset, superiorem eo locum, neque in „ consessu, neque in procedendo habebat; „ eos tantum Episcopos præcedebat, qui „ post eum creati fuerant: quæ omnia idcirco dico, *quod nihil dignitatis*, aut „ *præeminentiæ illis dabat antiquitus*, *esse* „ *Cardinales* „. Hæc ille, unà observans, quod usque ad tempora Gregorii VII. & Urbani II. id religiose observatum fuerit.

XX. Et si Zerolæ in praxi Episcopali, verbo *Episcopus*, aliisque Canonistis credimus, Episcopi usque ad Clementem V. & Joannem XXII. erant in dignitate supra Cardinales; quinimo, uti post alios Canonistas asserit Barbosa *Lib.* 1. *juris Eccles. cap.* 3. *num.* 17. " usque ad tempora „ Bonifacii VIII. nullus erat Episcopus, „ qui vellet fieri *Presbyter Cardinalis*, quia „ putabant non licere descendere *a majore* „ dignitate *ad minorem* „.

Et Ludovicus Gomesius in proœmio ad Regulas Cancellariæ: " Episcopi usque „ ad tempora Clementis V. & Joannis „ XXII. in Ecclesia Dei, ita in excelso „ honoris, & existimationis fastigio positi „ fuerunt, ut dignitate deprimi ac gradu „ minui arbitrarentur, si ex Episcopis ad „ Cardinalatus officium assumerentur „.

XXI. Quo vero tempore crescere cœperit Cardinalium Romanæ Ecclesiæ dignitas, nequit præcise determinari; illud fat constat, sensim atque gradatim ad eam, in quo modo conspiciuntur, eminentiam pervenisse.

Et quidem Cardinalium dignitatem cum Ecclesiæ & Romani Pontificis dignitate semper crevisse, monet Onuphrius *pag.* 34. una advertens, dignitatem Pontificis Romani maximam fuisse tempore Alexandri III. " Sub quo, ait, Romana Ecclesia ad maximum in terris fastigium evecta fuit, Imperatore potentissimo Frederico Ahenobarbo, eoque Ecclesiæ Romanæ infestissimo hoste, conculcato, victo, pacemque ab Ecclesia petere coacto „.

XXII. Tunc ergo, teste Onuphrio, primum ex Episcopis Cardinales fieri cœpti: hac tamen moderatione: " ut quoties accideret aliquos creari Cardinales, „ qui Episcopi vel Archiepiscopi essent, „ singulis una ex *Cardinalibus* Ecclesiis „ (Episcopalibus) tradebatur, quod tunc „ incongruum videretur, ex *Episcopo Presbyter* fieri, sed minus inconveniens ex „ Epi-

„ Episcopo vel Archiepiscopo fieri *Episcopus Cardinalis* „.

XXIII. Succedentes Pontifices Cardinalium eminentiam, ac dignitatem continuo magis magisque elevarunt; pluraque eminentiæ, atque dignitatis ornamenta, & argumenta addiderunt.

" Innocentium IV. ipsis Cardinalibus, „ cum a summo Pontifice ad Terras Ecclesiæ regendas mitterentur, *rubeum pileum* tradidisse circa annum Domini „ 1244. „ ex relatis Canonistis refert Barbosa loco citato *n*. 8. additque: " Quod „ postea vel per consuetudinem, aut expressam concessionem *omnibus* Cardinalibus datum est „.

Paulus II. publico Decreto mandavit, „ proposità pœnâ (teste Ciaconio in ejus „ vita) ne quisquam *birretam coccineam* „ præter Cardinales ferret. Quibus etiam „ primo Pontificatus sui anno, *pannum* „ ejusdem coloris dono dedit, quo equos „ & mulas sternerent, dum equitarent „.

Hæc Cardinalitia insignia cum tantum Cardinalibus e Clero seculari assumptis, essent data, Gregorius XIV. etiam *Regularibus rubrum pileum* concessit, & aliquibus tunc præsentibus proprià manu imposuit; uti videre est in ejus Constitutione, quæ incipit, *Sanctissimus:* estque nona inter ejus Constitutiones in Bullario Romano.

XXIV. Post hæc sub Urbano VIII. decretum fuit, ut jam non *Illustrissimi* vocarentur, prout hactenus, sed *Eminentissimi*, hunceque titulum non esse communicandum nisi solis Electoribus Ecclesiasticis Imperii, & vetitum Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Prælatis, sub pœna anathematis titulum illum assumere.

XXV. Denique Innocentius X. an. 1645. confirmavit Decretum Congregationis Sacrorum Rituum, quo præcipitur omnibus Cardinalibus, etiam quâcumque natalium seu præcellentium aliarum dignitatum prærogativâ insignitis, ut *solo nomine Cardinalis* contenti, non aliis titulis nuncupentur, nec uti inter eos possint, quam *Eminentissimi ac Reverendissimi*; nec non *Eminentiæ Reverendissimæ*. Insuper jubentur omnes Cardinales e propriis sigillis & signis quibuscumque, vulgo *armis* nuncupatis, amovere " coronas, signa, ac omnes „ notas seculares, præter eas, quibus in„ tra scutum armorum, eorum familiæ „ tamquam de essentia, & integritate eo„ rumdem armorum utuntur, & ut in po„ sterum ab illorum usu abstineant, *solo* „ *pileo, de pretioso Christi sanguine rubente insigniti*, ac decorati; ac ulterius „ sanctissimus Dominus noster inhibuit sub „ excommunicationis latæ sententiæ, ac „ aliis arbitrii sui pœnis, sculptoribus, „ pictoribus, ac aliis quibuscumque, ne „ prædictas notas seculares in sigillis, & „ armis, aliisque insignibus Sanctæ Roma„ næ Ecclesiæ Cardinalium sculpere, ac „ pingere, aut sculpi, vel pingi mandare „ audeant „.

☞ Si ex gravitate pœnæ comminatæ, scilicet *Excommunicationis lata sententia*, judicandum esset de enormitate criminis, indubie Pictores, aut Sculptores hujus Decreti transgressores, judicandi essent *enormis* criminis rei: sed scitur, similem censurarum comminationem ex consueto, sed nequaquam probando hodierno Curiæ Romanæ stilo omnibus passim Decretis apponi.

Unde nec mirum, similes censurarum comminationes ut meri stili passim reputari, & in judiciis pro talibus haberi.

Optandum, ut Curia Romana in censuris infligendis serio attenderet ad Decretum Concilii Tridentini *sess*. 25. *cap*. 3. *de Reform*. in verbis: " Quamvis *excommunicationis* gladius, nervus sit Ecclesiasticæ „ disciplinæ, & ad continendos in officio „ populos valde salutaris, sobrie tamen „ magnâque *circumspectione* exercendus est, „ cum experientia doceat, si temere aut „ levibus ex rebus incutiatur, magis con„ temni, quam formidari, & perniciem „ potius parere, quam salutem „. ☜

XXVI. Censura Innocentii X. & Decretum Congregationis Rituum satis demonstrant Cardinalitiam dignitatem tunc tanti fastigii reputatam, ut reliquæ dignitates seu seculares, seu Ecclesiasticæ illius splendore tamquam ad majus lumen offuscari viderentur. Neque aliam de Cardinalitia excellentia ideam tempore Eugenii IV. habitam fuisse, manifestum est ex lit-

litteris ejus ad Henricum Archiepiscopum Cantuariensem relatis in Bullario Romano tomo 1. *pag.* 351. in quibus asserit, tantæ esse dignitatis Cardinalatum, ut quasi absorbeat aliam quamcumque dignitatem, hoc utens argumento: " Cardinales licet „ certarum Ecclesiarum dum ad Cardina- „ latum assumuntur Episcopi sint, nihilo- „ minus eos *non Episcopos*, sed *Presbyteros Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales*, „ Sedes Apostolica appellat; quinimo si „ eis suas priores Ecclesias in titulum di- „ mittat, non amplius sub *nomine Ecclesiarum*, sed *tituli Cardinalatus* scribit, „ quasi ad majorem dignitatem & jurisdi- „ ctionem assumpserit; alioquin non ascen- „ disse, sed descendisse, non honorari, sed „ dehonorari, viderentur „.

XXVII. Imo in tantum videbatur aliquibus supra Episcopalem dignitatem Cardinalitia dignitas eminere, ut nonnulli Episcoporum ministerio ad vilia quæque munia uti non vererentur; quemadmodum refert, & reprobat Leo X. in Bulla reformationis Curiæ edita in Concilio Lateranensi *sess.* 9. statuitque: " Eos, quos vel „ nunc habent, vel in posterum sunt ha- „ bituri, *honorifice*, *ut fratres*, ac juxta „ eorum status condecentiam tractent „.

XXVIII. In hanc quoque Episcopalis auctoritatis dejectionem & vilipendium, vehementius in ipso Concilio Tridentino invectus scribitur nominatissimus ille Bracarensium Archiepiscopus Bartholomæus *De Martyribus*; qui dum durante Concilio una cum Cardinale Lotharingiæ Romam ivisset, atque ibidem intelligeret, invaluisse consuetudinem, ut in Congregatione aut Conventu coram Pontifice, Cardinales sederent *tectis* capitibus, Episcopi vero & Archiepiscopi essent *erecti detectis* capitibus, tantâ vehementiâ, totque argumentis indignitatem illius consuetudinis Pontifici exposuit, ut præter omnium exspectationem, Pontifex resolverit, hunc morem tamquam abusum, Episcopali characteri nimium derogantem abrogare; uti & reipsa abrogavit, mandans in Congregatione eodem die habitâ, ut Episcopi æque ac ipsi Cardinales sederent *tectis* capitibus, Historiam, ac totum ejus coram Pontifice discursum refert Scriptor Gallicus ipsius vitæ *lib.* 2. *cap.* 22.

XXIX. Si officium Cardinalium expendamus, atque hodiernum cum pristino conferamus, etiam hic mutationem non modicam intervenisse videbimus.

Cum enim pristini Romanæ Ecclesiæ Cardinales, essent Presbyteri, ac Diaconi, suis respective Ecclesiis, & titulis tamquam *Ordinarii*, atque *fixi* ministri adscripti; etiam *præcipuum* officium eorum erat, illarum Ecclesiarum, vel titulorum curam gerere, muniaque Presbyteri seu Parochi, aut Diaconi obire, iisque se totos impendere: quamvis & ipsi tunc etiam Presbyterium constituerent, cujus consilio, & operâ Romanus Episcopus uteretur, uti supra notavimus.

XXX. At si disciplinam a sex circiter seculis stabilitam expendamus, videbimus, præcipuum Cardinalium Romanæ Ecclesiæ officium esse, Romano Pontifici in negotiis gerendis consilio, & operâ assistere, atque ex hoc capite Cardinalium eminentiam atque dignitatem præcipue, ne dicam unice, fuisse desumptam, & consideratam.

Et quidem Leo IX. scribens ad Michaëlem Patriarcham Constantinopolitanum, cum dixisset, quod sicut cardine totum regitur ostium, ita in Petro, & ejus Successoribus totius Ecclesiæ disponatur emolumentum, mox ut consequens infert: " Un- „ de & Clerici ejus *Cardinales* dicuntur; „ *Cardini* utique illi, quo cetera moven- „ tur, *vicinius* adhærentes.

Itaque jam non ab intitulatione, aut incardinatione alicujus Ecclesiæ, *Cardinales* vocantur; sed a majori adhærentia Pontifici Romano. Hinc & sub idem tempus *laterales* Pontificis dici cœperunt.

☞ XXXI. Petrus de Marca *lib.* 1. *de Concordia Sacerd. & Imp. cap.* 9. *num.* 7. observat jam pridem Pontifices jurasse in sua inauguratione, se ministerium suum cum consilio Cardinalium gesturos. Imo non tantum cum *consilio* Cardinalium, seu sui Cleri consuevisse jam pridem causas *majores* decidere, aut quæstiones ad se delatas resolvere, sed convocatis Episcoporum Synodis, uti monet de Marca, & supra latius ostendimus.

Sed " hodie (ait de Marca ibidem „ *num.* 8.) eo jure utitur Romanus Pon- „ tifex, ut eos quidem in consilium adhi- „ beat,

„ beat, sed eorum assensu non indigeat „.

Quo tempore eo jure uti cœperint Pontifices, & quasi monarchice Ecclesiam regere, incertum est. Interim illud notat ibidem de Marca, quod etiam ævo Petri Damiani, id est anno 1061. Episcopi Cardinales eum locum tenebant, ut de illis Damianus dixerat. " Patriarcharum & Primatum jura transcendunt, & super ipsos quoque Pontifices authenticam prævalent proferre censuram „. Quin & ætate sancti Bernardi, imo & pluribus sequentibus seculis Cardinales eam sibi vindicasse auctoritatem, ibidem ostendit de Marca. ☜

XXXII. Hac de causa ad Cardinales Romanæ Ecclesiæ seculo XII. scribens S. Bernardus, ait: " Nulli dubium quin ad vos specialiter spectet de Regno Dei surgentes succidere spinas, sedare querelas . . . Agite pro loco, quem tenetis, pro dignitate, quâ polletis, pro potestate, quam accepistis „. *Epist.* 89.

Hic Bernardum reputare, & agnoscere Cardinales tamquam superintendentes *Regno Dei*, id est, *Ecclesiæ*, atque una cum Pontifice illius curam agentes, manifestum est. Unde ad Eugenium III. dicit: " Veniamus ad *Collaterales*, & Coadjutores tuos. Hi seduli tibi, hi intimi sunt. . . . . . . An non eligendi de toto orbe, *orbem judicaturi* „?

XXXIII. Quin & inspiciantur citatæ litteræ Eugenii IV. aliorumque Bullæ, quibus dignitas Cardinalium adstruitur; videbitur, argumenta, quibus adstruitur, in hoc unum refundi, quod ipsorum consilio, & operâ negotia non tantum Ecclesiæ Romanæ, sed universalis expediantur; ipsique præcipuas in hisce partes habeant; atque ideo tot quoque eximias dotes in Cardinalibus, tametsi duntaxat *Diaconis*, posteriora Concilia, & Pontifices desideraverint; quemadmodum in Concilio Basileensi *sess.* 23. & Tridentino *sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* Ubi " ea omnia & singula, quæ de Episcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrina, & ceteris qualitatibus alias in eadem Synodo constituta sunt, eadem etiam in creatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ *Cardinalium*; etiamsi *Diaconi* sint, exigenda, quos Sanctissimus Romanus Pontifex ex omnibus Christianitatis nationibus, quantum commode fieri poterit, prout idoneos repererit, assumet „.

☞ XXXIV. Legitur, quod Decreta hujus sessionis, scilicet 24. ante eorum promulgationem communicata fuerint Oratoribus Regis Christianissimi; quod hi responderint, quod " quantum attinet ad *Cardinales* nihil aliud in hac parte placera nobis potest, quam quod de illis aliquando optime constitutum est, scilicet, ut non plures sint *viginti quatuor*, nec aliquis posthac creetur, aut in demortui locum subrogetur, antequam totus ordo ad illum numerum redierit. Item etiam, ut ex omnibus Christiani orbis regnis, & provinciis assumantur, sic tamen, ut ex eadem urbe, aut Diœcesi duo eligi non possint: illi autem, qui eligendi sunt, moribus, pietate, & conditione præstent; neque triginta annorum ætate minores sint: neque fratres sint, aut nepotes ex fratre, aut sorore Romani Pontificis, aut alicujus Cardinalis viventis, nullo etiam Archiepiscopatus officio, beneficio Ecclesiastico, aut aliâ quavis causâ a perpetua illa assistendi Romano Pontifici solicitudine, quæ eis incumbit, revocentur: Denique providendum, ut quorum eadem est par dignitas, eorum quoque æqualis sit omnino redditus „.

Hujus suggesti articuli reformationis meminere Regis Christianissimi Oratores in suis observationibus ad Decreta reformationis in dicta *sessione* 24. publicata, quas miserunt ad Regem; monentque se obtinere non potuisse, ut ab eis suggesta Decreto insererentur; eo quod *persuasum esset*, *nemini licere præscribere Romano Pontifici* quid in eligendis sibi Cardinalibus spectare, aut sequi debeat. Habentur hæ notæ in libello, cui titulus: *Mémoires sur le Concile de Trente*, *pag.* 576.

Ex hac persuasione Curiæ Romanæ; nec non Episcoporum notanter Italiæ huic Curiæ præ ceteris obnoxiorum, scilicet quod Romano Pontifici in eligendis Ministris, & regimine Ecclesiæ a nemine leges præfigi possent, summum in reformandis abusibus præsertim Curiæ Romanæ, obstaculum

culum objectum fuisse, & historia, & acta hujus Concilii abunde probant.

XXXV. His obiter dictis, revertamur ad Cardinalium munus, quod in dirigendis negotiis maxime hodie elucet ex Congregationibus Cardinalitiis, quæ quidem antiquitus ignotæ, sed hodie admodum frequentes sunt.

Hæ Congregationes sunt quidam Cœtus sive Collegia quodammodo Cardinalium per Pontifices instituta ad certa aliqua negotia dirigenda, discutienda, quin & terminanda; atque de illis etiam ad judicium ferendum speciem aliquam tribunalis referentia: ideoque & suos Officiales, & inferiores Ministros singulæ habere solent.

XXXVI. Harum Congregationum quædam sunt jam pridem a Pontificibus erectæ, atque stabilem statum habentes; dicunturque *Ordinariæ:* aliæ vero *Extraordinariæ*, quæ scilicet extra ordinem per Pontificem particulariter pro aliquibus negotiis ordinari solent; cessantque, negotiis illis absolutis.

Inter Congregationes autem ordinarias, & stabiles, quædam sunt, quæ explent ea omnia, quæ Pontificem non ut Caput Ecclesiæ universalis, aut regimen Ecclesiæ universalis spectant; sed quæ Pontifici tamquam Episcopo particulari Urbis, ejusque districtus incumbunt: qualis v. g. est Congregatio *Visitationis Apostolicæ*, uti ostendit Cardinalis De Luca in relatione Romanæ Curiæ *Discursu* 24.

Aliæ sunt, quæ concernunt regimen temporale Status Ecclesiastici; quales sunt Congregatio *super consultatione negotiorum Status Ecclesiastici*, quæ vulgo *Consulta* dicitur: item Congregatio *boni regiminis*, aliæque, de quibus Cardinalis De Luca in citata relatione *Discursu* 25. 26. & 27.

Aliæ denique Congregationes, illæque præcipuæ sunt, quæ versantur circa regimen universalis Ecclesiæ; sive quæ dirigunt, atque expediunt ea negotia, quæ ad Pontificem, & Curiam Romanam ex omnibus Provinciis undique deferuntur.

XXXVII. Cumque hic in Belgio videamus multa Decreta, ac Resolutiones sub nomine harum Congregationum, & signanter Congregationum *Inquisitionis*, sive *S. Officii*, *Indicis*, *Interpretum Concilii Tridentini*, *Sacrorum Rituum*, & *super negotiis Episcoporum*, & *Regularium* circumferri, atque interdum etiam publicari, non inutile judicavi, si harum Congregationum notitia haberetur: cumque omnes Episcoporum, & nonnullæ quoque Abbatiarum Belgicarum provisiones *consistorialiter* expediantur, etiam aliquid de *Consistorio* Papæ dicere non importunum credidi (*a*).

CAPUT II.

De Consistorio Cardinalium.

1. *Quid generaliter Consistorium?*
2. *Unde Congressus Cardinalium dicatur Consistorium?*
3. *Duplex est Cardinalium Consistorium.*
4. *Tempore Innocentii III. tertio per hebdomadam habebatur.*
5. *Hodie rarius ad beneplacitum Pontificis habetur.*
6. *Quo ritu ad Consistorium conveniant Cardinales.*
7. *Quomodo in Consistorio procedatur.*
8. *Olim in Consistorio minores causæ etiam judicialiter examinabantur.*
9. *Hodie nulla negotia in Consistorio judicialiter, & contentiose tractantur.*
10. *Inter negotia Consistorialia creatio Cardinalium est primaria.*
11. *Provisio Ecclesiarum Metropolitanarum, & Cathedralium* Consistorialiter *fit.*
12. *Etiam aliquibus Abbatiis Consistorialiter providetur.*
13. *Alia negotia* Consistorialia *enumerantur.*
14. *Congregatio vulgo* Consistorialis *instituta est tamquam* Consistorii *consultrix.*
15. *Consistoria, vel Congregationes Cardinalium non sunt paris auctoritatis cum Synodis, quas Romanus Pontifex olim celebrabat cum Episcopis.*

16. *Con-*

(*a*) De origine, & objecto istarum Congregationum legatur vita Sixti V. Summi Pontificis a Gregorio Leti elaborata. Legatur quoque Sixti V. Constitutio, quæ incipit, *Immensa æterna Dei*. 72. in Bull. Rom.

16. *Confutatur Bellarminus circa praeminentiam Cardinalium, qui non sunt Episcopi.*

I. Consistorium generaliter accipiendo, est quivis locus ubi *consistitur*. Ita jam pridem Tertullianus de Resurrectione mortuorum *cap.* 20. terram, in qua homines consistimus, *consistorium* dixit. Interdum vero in strictiori appellatione *Consistorium* Veteres dixere locum, in quo Princeps de rebus publicis consultat, ac deliberat cum suis Consistorianis, uti multis probat Gothofredus in notis ad *l.* 3. *Cod. de officio omnium judicum lib.* 1. *tit.* 10.

II. Hinc postmodum invaluit, ut Cardinalium confessus coram Pontifice in ejus palatio per modum Senatus, dictus sit *Consistorium*: atque in ea appellatione hodie sumitur, dum de *Consistorio* Papae, atque de Beneficiis, ac negotiis *Consistorialibus* sermo incidit.

III. Duplex autem hodie est *Consistorium*. Aliud scilicet *extraordinarium*, magisque solemne; cui praeter Cardinales intersunt alii quoque Praelati, Ministri, ac Principum Oratores, & Magistratus, qui Papae praesidenti assistunt; quod & *publicum* dicitur.

Alia species *Consistorii* est, quod *ordinarium* vocatur, fitque in forma minus solemni cum solo interventu Cardinalium, pro negotiis pertractandis; soletque *secretum* dici.

IV. Ter in hebdomada Consistorium solemne haberi tempore Innocentii III. solitum fuisse probant ejusdem Pontificis acta, quae *pag.* 28. ex editione Bosqueti haec habent: "Ter in hebdomada *solemne Consistorium*, quod in *consuetudinem* jam devenerat, *publice* celebrabat, in quo auditis querimoniis singulorum, minores causas examinabat per se tam subtiliter, & prudenter, ut omnes super ipsius subtilitate, & prudentia mirarentur".

V. Hodie vero illud rarius habetur ad Papae beneplacitum, prout negotiorum urgentia (inquit Cardinalis De Luca *in relatione Curiae Romanae Discursu* 5. *num.* 6.) exigit. Pro frequentiore tamen praxi, bis in mense; atque ordinaria dies est feriae secundae de mane; quamvis aliquando aliâ etiam die habeatur; quia hoc a Pontificis dependet arbitrio.

VI. Resolutâ ergo a Pontifice Consistorii in certum diem, horam, & locum indictione, & Cardinalibus in Curia praesentibus die praecedente insinuatâ, "singuli Cardinales cum solemni comitatu, & obsequio ad illud accedunt, *more Regio*: adeo ut in hac functione (uti notat De Luca) magis, quam in aliis, Romanae Curiae majestas videatur elucere; atque ita verificari id, quod antiqui Scriptores de profanae triumphantis Romanae Reipublicae Senatoribus dicere solent, ut scilicet *tot Reges* reputari mereantur".

VII. Congregatis Cardinalibus, Papâ in Sede aliquantulum elevatâ sedente, atque adhuc januis apertis, patenteque omnibus Nobilibus, qualificatis Viris, ac Praelatis aditu, singulis Cardinalibus petentibus praestatur a Papa privata auricularis audientia super propriis, vel Principum, aut amicorum, vel familiarium precibus, aliisque negotiis.

Hac privatâ audientiâ, pro Papae beneplacito, absolutâ, omnes a loco Consistorii ejiciuntur, *solis* Cardinalibus cum Papa remanentibus; atque tunc negotia *Consistorialia* tractari incipiunt.

VIII. Tempore Innocentii III. causas minores in Consistorio, auditis utrimque partibus, per Pontificem decisas fuisse, acta hujus Pontificis supra relata evincunt; notatque De Luca, non ita pridem "*Consistorium* haberi solitum fuisse, pro brevioribus causis in forma *contentiosa*, etiam cum interventu Procuratorum, & Advocatorum utriusque partis decidendis per Pontificem cum voto Cardinalium: atque ex hujusmodi decisionibus aliqua pars Canonum registratorum in quinque libris Decretalium, est desumpta".

IX. Negotia vero, quae hodie in Consistorio explicantur, teste De Luca, forensem, & contentiosam formam amplius non habent: Sed solum *gratiosam*, vel *politicam*, ut Principis supremum Senatum decet.

X. Inter negotia *Consistorialia* hodierna, primaria est novorum Cardinalium creatio; atque

atque juxta stilum consuetum (ait De Luca loco citato *num. 9.*) " Papa, vel in „ Consistorii initio, aut frequentius in fi- „ ne, dicit Cardinalibus, quod babent „ Fratres, atque nominando illos, quos in „ Collegium cooptare vult, eos interro- „ gat, quid ipsis videatur: eisque appro- „ bantibus, vel laudantibus fit Decretum „ promotionis, quæ illico publicatur extra „ Consistorium per Curiam; quandoque „ tamen non exprimendo numerum eorum, „ qui promoveantur, aliquorum nomina „ publicare non solet, sed ea, ut dicitur, „ *reservat in pectore*. Et quamvis illa quan- „ documque etiam extra actum Consisto- „ rii aperire valeat; quinimo ex integro „ Cardinalium promotionem ita facere, „ cum omnia pendeant a jure, & a for- „ malitate positiva, dum, ut præcedenti „ discursu advertitur, Cardinalium inter- „ ventus, & consensus est voluntarius, & „ consultivus; attamen observantia huc „ usque dedit, quod tam promotio, quam „ publicatio jam promotorum, non nisi „ in Consistorio fieri consuevit „.

XI. Altera Consistorialis functio est, provisio Ecclesiarum Patriarchalium, Metropolitanorum, & Cathedralium vacantium. Hæc provisio quâ formâ expediatur in duplici Consistorio describit De Luca loco citato, & a nobis supra *tit.* 14. *cap.* 4. expositum est; hoc tamen monet De Luca, optimum quidem nimiumque commendabile esse institutum, quod scilicet dictæ provisiones non fiant nisi in Consistorio, & quidem iterato ex voto Cardinalium: " sed desiderandam videri aliquam melio- „ rem ejus praxim; quoniam, ait, ut „ quandoque fert fama, sive vera, sive „ falsa, citra Papæ rectam intentionem „ sequuntur ejusmodi electiones in perso- „ nis parum dignis, quarum mali mores, „ vel alii defectus innotescant. Et tamen „ ex quodam usu, vel ex alia causa, ne- „ mo loquitur, adeo ut istud optimum, „ nimiumque proficuum institutum quan- „ do practicaretur, ad formalitatem reda- „ ctum videatur „.

Quod vero Cardinales in Consistorio teneantur detegere crimina, & defectus promovendorum, ostendit Cardinalis Palæotus de sacri Consistorii consultationibus *part.* 4. *quæst.* 2.

XII. Consistorialiter quoque providetur nonnullis Monasteriis Regularibus; quæ propterea communiter *Consistorialia* nuncupantur.

Pontifices enim (uti refert Perardus Castel in tractatu de usu, & praxi Curiæ Romanæ *pag.* 35. edit. 1693.) jam pridem convenerunt cum Cardinalibus, provisiones de certis Monasteriis non daturos, nisi de eorum consilio, & *Consistorialiter*, prout in litteris provisionis exprimitur: " De persona tua nobis, & *fratribus no-* „ *stris* accepta, Ecclesiæ N. de *fratrum* „ *eorumdem consilio* Apostolicâ auctoritate „ providemus „.

Quæ porro Monasteria sint *Consistorialia*, præsertim in Belgio, & Provinciis vicinis, videbitur infra, ubi de Abbatibus, eorumque electione, & confirmatione agetur. Illud quoque advertendum, quod Monasteria, quæ ex se sunt *Consistorialia*, interdum expediantur extra Consistorium, & non Consistorialiter; sed per *Datariam*; cujus rationem sub titulo *De Dataria* videbimus.

XIII. Coadjutoriæ cum futura successione, tam Cathedralium, & Metropolitanarum Ecclesiarum, quam Monasteriorum Consistorialium, similiter *consistorialiter* expediuntur.

Dimissio quoque sive libera, sive per translationem alicujus Ecclesiæ, vel Monasterii *Consistorialis* pariter in Consistorio admittenda est: prout etiam novæ erectiones Cathedralium, aut Metropolitanarum cum dismembratione territorii, novæ Ecclesiæ assignandi; sive earumdem Ecclesiarum uniones, vel divisiones in Consistorio fiunt; dicunturque causæ *Consistoriales*.

XIV. Quia vero in plerisque illis actibus *Consistorialibus* solent fieri oppositiones; debeatque consequenter auditis hinc inde partibus examen institui, quod speciem disputationis, aut discussionis contentiosæ habet; quæ, ob majorem Consistorii majestatem, uti loquitur de Luca, ab eo exulavit, ideo erecta fuit particularis Congregatio, dictorum negotiorum Consistorialium præparatrix, seu Consistorii consultrix, quæ proinde *Consistorialis* nuncupatur; constituta ex aliquo competenti numero Cardinalium, ac etiam peritorum Præ-

Prælatorum cum proprio Secretario, qui juxta hodiernam observantiam non est Prælatus, sed peritus togatus; atque in ista Congregatione prius formiter examinantur materiæ, partibus opponentibus auditis in forma mere contentiosa, proportionata tamen stilo Congregationum Cardinalitiarum circa formalitatem telæ judiciariæ. Hæc de Luca.

Verbo, hæc Congregatio *Consistorialis* est ipsius Consistorii pars, & quasi Assessor; adeo ut non nisi de ejus voto negotia, quæ controversiam pati possunt, expediantur.

☞ XV. Quamvis negotia Consistorialia, ut est promotio Cardinalium, proponantur Cardinalibus *Consistorialiter* congregatis; eorumque suffragia per Papam ibidem præsentem exquirantur, nihilominus illorum omnium decisio dependet a *solo* Pontifice; votaque Cardinalium duntaxat reputantur *consultativa; quod in negotiis* ad alias Congregationes Cardinalium spectantibus, & a Pontifice ad eas remissis obtinere indubitatum reputatur in Curia Romana (quamvis jam pridem aliter obtinuerit, uti supra notatum est) utpote, quæ omnem auctoritatem, & jurisdictionem in *solo* Romano Pontifice residere; ejusque regimen esse plane Monarchicum, existimat.

Nequaquam proinde hæc Consistoria, vel Cardinalium Congregationes paris auctoritatis reputanda sunt cum pristinis Synodis, quas in negotiis majoris momenti Romani Pontifices convocare consueverant: in his enim una cum Romano Pontifice interveniebant Episcopi, non tamquam Pontificis simplices Consiliarii; sed ut *veri judices*, & suffragio *decisivo* cum ipso Pontifice gaudentes: ideoque in hisce Synodis decreta, & decisa, dicebantur *synodaliter* decreta & decisa, & tamquam Synodorum Decreta evulgabantur.

Interim ex his, quæ tum hoc capite, de Consistorio, nec non in sequentibus de Officio Cardinalium in hisce Congregationibus observata sunt, verissimum esse constat, quod notavit Cardinalis Bellarminus, hodiernum officium Cardinalium esse Pontifici perpetuo assistere, eumque in regenda *Universa* Ecclesia consilio, & industriâ adjuvare.

XVI. At perperam concludit Bellarminus, quod Cardinalis non Episcopus, sed duntaxat *Presbyter*, aut *Diaconus* dignitate emineat supra Episcopum, propterea quod simplices Episcopi non Cardinales numquam adhibeantur ad regimen *Universæ* Ecclesiæ, nisi rarissime, id est, cum ad Generale Concilium convocantur; at Cardinales fere quotidie præsto sunt Pontifici, neque ullum negotium majoris momenti sine eorum consilio peragitur.

Si enim hinc, vel in speciem peti posset Cardinalium præeminentia supra Episcopos, quidni eâdem consequentiâ concludi posset, Presbyteros, Diaconos, ceterosque Clericos, e quibus pluribus seculis constitit *Presbyterium*, & *Senatus* Romanæ Ecclesiæ, sive quorum consilio Romani Pontifices in negotiis præsertim alicujus momenti utebantur (quemadmodum & reliqui Episcopi suo Presbyterio, sive Senatu) supra Episcopos reliquos dignitate excelluisse? Quod nemo unquam hactenus prætendisse, aut asseruisse legitur.

Scimus quidem, Diaconos Romanæ Ecclesiæ jam pridem se voluisse Presbyteris ejusdem Ecclesiæ anteferre; sed eorum superbiam, & supercilium acerrimo stilo in hoc perstrinxisse sanctos Patres, & signanter sanctum Hieronymum, passim notum est, de quo videri possunt, quæ observo ad *Canonem* 18. Nicænum, in quo Canone ejus temporis Diaconorum insolentia reprimitur, quemadmodum & in *Canone* 7. Concilii Trullani. ☜

CAPUT III.

De Congregatione S. Officii, sive Inquisitionis; atque una de origine Inquisitionis.

1. *Episcopi vi officii sui jubentur invigilare in hæreses.*
2. *Per* XII. *secula nulli fuere Fidei Inquisitores præter Episcopos.*
3. *Innocentius III. seculo* XIII. *primum aliquos Monachos Fidei Inquisitores constituit.*
4. *Episcopi eos aversabantur; sed Pontifex eos sustinebat.*

 5. *Mul-*

5. *Multas difficultates tum ab Episcopis, tum a Magistratibus illi Monachi patiebantur; contra quas illos animat Pontifex; eisque auctoritatem magnam impartitur.*
6. *Prædictis Monachis una cum Episcopo Oxomensi jungitur S. Dominicus.*
7. *Dominicus socios aliquos sibi in adjutorium assumit; & Ordinis sui fundamenta Tolosæ jecit.*
8. *Dominicus, ejusque socii tamquam Fidei Inquisitores in hæreticos insurgunt.*
9. *Primum in Concilio Tolosano sub Gregorio IX. specialis modus contra hæreticos procedendi præscriptus fuit, sed totam auctoritatem procedendi contra hæreticos Episcopis committit.*
10. *Postmodum Gregorius IX. Officium Inquisitionis Fratribus Dominicanis commisit.*
11. *Hi nimio suo rigore populum contra se excitârunt.*
12. *Ipsis adjunxit Fratres Minores, qui ipsorum rigorem temperarent.*
13. *Fredericus Imperator leges in favorem Inquisitionis evulgavit.*
14. *Has Innocentius IV. confirmavit.*
15. *Officium Inquisitionis commisit Dominicanis, & Minoritis una cum Ordinariis locorum.*
16. *Plures posthac Inquisitiones per Italiam erectæ sunt, nullæ tamen hactenus in Urbe Romana.*
17. *Primus anno* 1542. *Paulus III. Congregationem Inquisitionis instituit.*
18. *Eamdem confirmavit Pius IV. declarans, acta per majorem partem Cardinalium habenda esse pro actis Congregationis.*
19. *Pius V. declaravit, gesta per majorem partem Cardinalium* præsentium *esse reputanda, ac si ab omnibus essent acta, licet etiam* duo duntaxat *fuissent præsentes.*
20. *Auctoritatem Cardinalium hujus Congregationis latius exposuit Sixtus V.*
21. *Præter Cardinales plures Officiales ad hanc Congregationem spectant.*
22. *Qui sint* Consultores?
23. *Consultores cum aliis Officialibus conveniunt feriâ secundâ.*
24. *Quæ in hac Congregatione expediantur?*
25. *Congregatio Cardinalium S. Officii habetur feria* IV. *cujus forma describitur.*
26. *Acta in hac Congregatione per Assessorem S. Officii Pontifici referuntur.*
27. *Qui sint* Qualificatores?
28. *Formula Decretorum, quæ ab hac Congregatione emanavit.*
29. *Feriâ* V. *habetur Congregatio eorumdem Cardinalium coram Pontifice, quæ proprie est Congregatio S. Officii, sive Inquisitionis.*
30. *Quid in hac Congregatione tractetur; & quâ formâ habeatur?*
31. *Decreta hujus Congregationis eduntur sub nomine Pontificis.*
32. *Hæc Decreta tamen sunt reverâ Decreta Congregationis.*
33. *Decreta Congregationis, quibus potissimum adscribenda?*
34. *De quibus potissimum hæc Congregatio cognoscat?*
35. *Licentia legendi libros prohibitos ab hac Congregatione postulanda.*
36. *An Inquisitionis auctoritas hîc in Belgio obtineat?*
37. *Ejus Decreta Galli non admittunt.*

I. EPiscopos vi sui muneris Episcopalis obligari, ut populum sibi commissum a periculo, aut infectione hæresis præservent, atque Ecclesiam sibi commissam ab omni fermento hæreticæ pravitatis immaculatam custodiant, indubitatum est; ideoque & Episcopos esse naturales Inquisitores Fidei, sive ipsis jure quodammodo naturali, ex Episcopali, & Pastorali cura profluente, competere jus inquirendi in hæreticos, aut de hæresi suspectos.

II. Quapropter per duodecim circiter secula, nullos Ecclesia Fidei Inquisitores præter Episcopos, & Pastores noverat, neque ullum præter Episcopale notum erat Inquisitionis tribunal, aut speciale officium; sed pari curâ eâdemque auctoritate Episcopi invigilabant, & procedebant contra hæresim, sicuti contra alia, non minus subinde perniciosa, vitia; nec non contra hæreticos, atque alios homines sceleratos.

III. Primus sub initium seculi XIII. Inno-

nocentius III. contra hæresim Albigensium in Provinciam Tolosanam, eique adjacentes misit Arnaldum Abbatem Cisterciensem, Petrum de Castro-novo, & Radulphum Monachos Cistercienses, idque plenâ auctoritate procedendi contra hæreticos, ut patet ex litteris ad ipsos datis 29. Maji anno 1204. in quibus plenam, ac omnimodam potestatem eis concessam explicat his verbis. " Ut autem injunctæ „ vobis non tam nostræ, quam divinæ legationis imperio, officium possitis melius, & liberius exercere, plenam vobis „ in Aquensi, Arelatensi, & Narbonensi „ Provinciis, & vicinis etiam Diœcesibus, „ si quæ sunt *hæreticorum* labe *polluta*, „ concedimus *facultatem destruendi*, *dispergendi*, & *evellendi*, quæ destruenda, „ disperdenda, & evellenda noveritis; & „ ædificandi, & plantandi, quæ ædificanda fuerint, & plantanda; illos qui contra prohibitionem vestram venire præsumpserint, canonice punituri: si quis „ vero pro violenta manuum impositione „ in latæ sententiæ Canonem inciderit, „ auctoritate nostrâ suffulti, ei absolutionis beneficium impendatis, injungentes „ eidem, ut contra hæreticos accingatur „.

IV. Episcopis autem adversantibus Legatos in causa fidei, Petrus de Castro-novo litteris ad Innocentium III. scriptis, missionem petiit; cui Pontifex referibens, eum ad fortiter, ac viriliter progrediendum animat, ac tandem ita concludit: " Devotionem tuam monemus, & exhortamur in „ Domino per hæc scripta Apostolica mandantes; quatenus opportune, importune „ instans, arguens, & obsecrans in operando in omni patientia, & doctrina, opus „ Evangelistæ, ac ministerium tibi commissum studeas adimplere: firmiter sperans in Domino Jesu Christo, quod „ ipse, qui affectum tibi præstitit laborandi, ne tuus labor inutilis habeatur, „ effectum tribuet, & affectum „.

V. Hæc aliaque, e quibus intelligitur, quas difficultates, & oppositiones Legati illi, tum ab Episcopis, tum secularibus Magistratibus passi sint: videri possunt apud Bollandum in Actis Sanctorum ad diem 5. Martii in commentario historico de *vita*, & *gestis B. Petri de Castro-novo*; ubi quoque fit mentio litterarum Innocentii III. ad Archiepiscopum Narbonensem, quibus ipsum reprehendit ob auxilium dictis Legatis negatum. Item litterarum ejusdem Pontificis ad Episcopum Agathensem, & Abbatem S. Pontii; in quibus inter alia scribit Pontifex, quod Biterrensis Episcopus requisitus a dictis Petro de Castro-novo, & Radulpho, cum iis ire noluerit ad commovendum super hoc negotio auctoritate Apostolicâ Comitem Tolosanum, nimirum Raymundum, qui impense Albigensibus hæreticis favebat: deinde, quod idem Episcopus rogatus ab ipsis Legatis, ut Consules civitatis Biterrensis ad adjurandam hæresim, atque contra hæreticos Ecclesiam defendendam commoneret, non solum non obedierit, sed etiam id fieri penitus impedierit; cumque dicti Legati auctoritate Apostolicâ convocato Clero injunxissent Episcopo, ut nisi infra præfixum diem Consules hæresim abjurarent, ipsos non differret excommunicationis vinculo innodare, nihil tamen præstitisset; atque ideo Petrus, & Radulphus ipsum ab administratione, nec non & Episcopali officio suspenderint, donec se Pontificis conspectui præsentaret: Clero Biterrensi, ne interim ei obedirent in aliquo, in virtute obedientiæ, & sub excommunicationis pœna districtius inhibentes.

Verum tametsi hæc sat ostendant, quanta esset Monachorum illorum, tamquam Sedis Apostolicæ Legatorum, auctoritas; nihilque ab Innocentio III. prætermissum fuerit, quominus suis hisce Legatis in hoc negotio suâ auctoritate assisteret, nihilominus parum aut nihil, prædicando contra hæreticos proficiebant; adeo ut præ tædio injunctæ sibi legationi renuntiare intenderent; eo quod jam biennio prædicationi insistentes, nihil aut parum se profecisse viderent, uti testatur Petrus Monachus Cœnobii Vallum-Cernay in historia Albigensium *cap. 3*.

VI. At cum de his Petrus de Castronovo, & Radulphus deliberarent, contigit, quod Didacus Episcopus Oxomensis, una cum S. Dominico tunc ejusdem Ecclesiæ Canonico ad Curiam Romanam venerint. Hos idem Pontifex an. 1206. in Provinciam Tolosanam pari auctoritate contra

tra hæreticos misit, qui apud Montem-Pessulanum dictis Monachis se junxerunt; animosque fortiter, ac viriliter in hoc prædicationis munere pergendi ipsis addiderunt.

VII. Porro transacto biennio, cum Episcopus ad Ecclesiam suam coactus fuisset reverti, Dominicus, ut felicius & efficacius operi huic incumbere posset, aliquot sibi Presbyteros seculares socios, & coadjutores adscivit, quibus tandem circa annum 1215. ab Episcopo Tolosano concessa fuit Ecclesia S. Romani in civitate Tolosana, cum omnibus proventibus, & juribus, ad quam Dominicus cum sociis illis Presbyteris migravit, primaque sui Ordinis fundamenta jecit; quem anno sequenti Honorius III. confirmavit.

VIII. Hi itaque Fidei Inquisitores quaquaversum per Provincias discurrentes, tum prædicatione, tum exhortatione hæreticis se opponebant; quin & subinde ipsos Magistratus, & principes contra hæreticos incitabant; imo & populum concitabant, ut sub nomine Cruce-Signatorum in hæreticos armarentur, indulgentias promittentes iis, qui arma contra hæreticos sumerent.

IX. Nihil tamen hactenus speciale constitutum erat circa modum contra hæreticos procedendi, nullumque certum Tribunal Inquisitionis erectum.

Gregorius IX. summo contra hæresim zelo animatus, Romanum Sancti Angeli Diaconum Cardinalem Legatum suum ad Provincias illas Albigensium hæresi infectas misit, qui anno 1229. celeberrimum Concilium celebravit Tolosæ, in quo de consilio Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum, & Baronum, & Militum edidit 16. Decreta, quibus modus inquirendi, ac puniendi hæreticos præscribitur, quæ legi possunt tomo XI. Conciliorum generalium *col.* 427. Hoc unum notandum, quod Concilium illud totam auctoritatem inquirendi, & puniendi Episcopis, tamquam naturalibus Fidei Inquisitoribus, attribuat.

X. Verum idem Gregorius IX. vehementi in hæreticos zelo succensus, existimans Episcopos flaccidius forsan, quam oporteret, in hæreticos armari, anno 1231. hoc Inquisitionis officium solis Fratribus Dominicanis, qui ad id officii obeundum præcipue erant instituti, commisit per litteras ad Priorem Fratrum Ordinis Prædicatorum in Lombardia; quæ extant tomo XI. Conciliorum generalium *col.* 335.

XI. Hi ergo quasi defectum, aut negligentiam Episcoporum suo zelo supplere volentes, tanto rigore processerunt contra illos, quos hæresi infectos, aut de ea suspectos, aut hæreticorum fautores existimabant, ut Comes, & populus Tolosanus e civitate sua omnes illos Fidei Inquisitores, nec non totum Dominicanorum Ordinem, una cum Episcopo Tolosano, qui erat ejusdem Ordinis, atque illis enixe favebat, expulerint.

XII. Ipsos quidem postmodum auctoritate Apostolicâ restituit Joannes Viennensis Archiepiscopus, & Inquisitionem exerceri jussit, adjuncto tamen Collegâ ex Ordine Fratrum Minorum, qui Prædicatorum *rigorem suâ mansuetudine temperaret*, inquit Guillelmus de Podio-Laurentii in Chronico *cap.* 8. de quo vide etiam Spondanum ad annum 1234. *num.* 3. (*a*).

XIII. Ad hæc Fridericus II. Imperator circa annum 1244. Constitutiones acerbissimas contra hæreticos, eorumque fautores evulgavit; ipsosque Fidei Inquisitores sub sua, ac Magistratuum protectione esse voluit; ac insuper, ut Magistratus, illos, quos ipsi Inquisitores illis ostendissent hæreticos, diligenti custodiâ detinerent; *ut post Ecclesiasticæ damnationis judicium*, ait, *pœnam subeant, quam merentur*. Hæ Constitutiones habentur apud Goldastum in *Constitutionibus Imperialibus* tom. 1. pag. 76. 77. & 78.

XIV. Has Friderici leges anno 1251. confirmavit Pontifex Innocentius IV. pluraque pro stabiliendo Inquisitionis Tribunali adjecit per Constitutionem, quæ incipit, *Ad extirpandas*, quæ dirigitur *Dilectis filiis, Potestatibus, sive Rectoribus, Consiliis, & Communitatibus civitatum, aliorumque locorum per Lombardiam, Ro-* ma-

(*a*) Spondano Comes adjungatur Auctor Benedictinus, qui novam Gallico Idiomate Occitaniæ historiam conscripsit: hic tom. 1. eam historiam nitide narrat, atque eam exhausisse videtur.

maniolam, *& Marchiam Tervisanam constitutis*; in qua per 38. capitula expressit, quæ a Magistratibus contra hæreticos, eorumque fautores observanda sunt.

XV. Inquisitionis officium Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus cum Episcopis commisit Innocentius IV. uti patet ex Constitutionibus ipsius, partim Fratribus Prædicatoribus, partim Fratribus Minoribus Fidei Inquisitoribus inscriptis; quæ omnes extant inter Constitutiones dicti Pontificis in tomo 1. Bullarii Romani.

XVI. Itaque jam Inquisitionis Tribunali formato, plures, præsertim in Italia, & terris Pontifici Romano temporaliter subjectis, Inquisitiones fuere erectæ; ipsique Inquisitores præcipue ex Ordine Prædicatorum designati fuere: At in Urbe, & Curia Romana (uti notat Cardinalis De Luca in relatione Romanæ Curiæ *disc.* 14. *num.* 3.) Inquisitionis Tribunal, per ipsummet Pontificem, cum iis Ministris, & adjutoribus, quos juxta opportunitates assumere in tempore videbatur, regebatur.

XVII. Primus anno 1542. Paulus III. sex Cardinales constituit, & deputavit suos & Apostolicæ Sedis "in omnibus, & singulis Reipublicæ Christianæ civitatibus, „ oppidis, terris, & locis, tam citra, quam „ ultra Montes ubilibet etiam in Italia „ consistentibus, ac in Romana Curia super negotio Fidei Commissarios, & Inquisitores generales, & generalissimos „. Constitutione, quæ incipit, *Licet ab initio* 34. in Bull. Rom.

XVIII. Pauli III. vestigia premens Pius IV. octo Cardinales ad idem negotium deputavit, addens, & declarans, ut "quidquid per *majorem* partem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, qui in Congregatione pro dicto officio convenerint, „ dictum, gestum, statutum, decretum, „ terminatum, seu sententiatum extiterit, „ sit validum, & firmum, ita & taliter, „ quod nullo modo impugnari possit, perinde ac si omnes, & singuli Cardinales prædicti in dicta Congregatione convenissent, & major pars consensisset „. Constitutione, quæ incipit, *Cum nos* 79. in Bull. Rom.

XIX. Declarationem Pii IV. confirmans, & renovans ejus successor Pius V. declaravit, gesta per *majorem* partem præsentium esse reputanda, ac si ab omnibus essent ordinata, tametsi tantum *duo* fuissent præsentes: Constitutione, quæ incipit, *Cum felicis* 23. in Bull. Rom.

XX. Denique Sixtus V. per Constitutionem, quæ incipit, *Immensa æterna Dei* 72. in Bull. Rom. quindecim erigens Cardinalium Congregationes, primo loco Congregationem pro Inquisitione hæreticæ pravitatis, quæ & *Sancti Officii* dici consuevit, instituit, sive institutam confirmavit his verbis, quibus Cardinalium ad eam Congregationem pertinentium auctoritatem, & officium expressit. "Nos quoque „ confirmamus, & corroboramus, illiusque „ omnia instituta, omnesque & singulas „ Facultates a Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris Cardinalibus ad eam „ Congregationem pro tempore delectis concessas; omnemque auctoritatem, & potestatem eis communicatam, scilicet inquirendi, citandi, procedendi, sententiandi, & definiendi in omnibus causis, „ tam hæresim manifestam, quam schismata, apostasiam a fide, magiam, sortilegia, divinationes, Sacramentorum abusus, & quæcumque alia, quæ etiam „ præsumptam hæresim sapere videntur, „ concernentibus; non solum in Urbe, & „ Statu temporali, nobis, & huic Sanctæ „ Sedi subjecto, sed etiam in universo terrarum Orbe, ubi Christiana viget Religio, super omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & alios inferiores, „ ac Inquisitores, quocumque privilegio „ illi suffulti sint, quorum, ac aliorum „ prædictorum series his nostris litteris ad „ verbum expressa censeatur, confirmamus „.

XXI. Præter Cardinales, qui hanc Congregationem proprie constituunt, ac propterea dicitur Congregatio *Cardinalium* Sancti Officii, ad illam quoque pertinent alii Ordinarii, & inferiores Officiales, qui hoc Inquisitionis Tribunal regunt, & administrant in actuali jurisdictionis exercitio, ac processuum formatione, reorumque examine.

Horum unus, qui Judicis ordinarii partes subit, dicitur *Commissarius Sancti Officii*,

ficii, de Ordine S. Dominici ex Lombardia.

Hic in Consiliarium, sive Assessorem habet Prælatum, vel Clericum secularem, qui vocatur *Assessor Sancti Officii*. Alii item sunt Ministri, v. g. Fiscalis, & Notarius.

XXII. Deinde ad hanc Congregationem quoque spectant Theologi, & Canonum periti, qui *Consultores S. Officii* vocantur, atque ex diversis Religionibus pro Papæ beneplacito soliti assumi; quamvis interdum etiam e Clero seculari assumantur.

Inter Regulares tamen (uti loco citato monet Cardinalis De Luca) fixum locum occupant duo Ordinis S. Dominici Professores, nimirum Magister generalis dicti Ordinis, & Magister sacri Palatii; ac etiam alter Professor Ordinis Minorum Conventualium, cui tamquam fixo, & invariabili congruit singulariter nuncupatio Consultoris S. Officii, habens hoc munus magis peculiariter, illudque præ ceteris Consultoribus exercet.

XXIII. Hi Consultores cum Patre Commissario, Assessore, Fiscali, & Notario Sancti Officii, conveniunt singulis feriis secundis in Palatio Sancti Officii prope Basilicam Vaticanam.

XXIV. In hac Congregatione (quæ a Consultoribus, qui præcipuam ejus partem constituunt, *consulta* dicitur) leguntur processus criminales, ac etiam Episcoporum, atque localium Inquisitorum litteræ, aut relationes, aliaque etiam gravioris momenti negotia, quæ Cardinales Consultoribus committunt; idque pro majore instructione Assessoris, ait De Luca, qui ea relaturus est in alia Congregatione, ad quam conveniunt Cardinales.

XXV. Hæc Cardinalium Congregatio habetur singulis feriis quartis, in Conventu Fratrum Prædicatorum prope Ecclesiam B. Mariæ *super Minervam*. Congregatis Cardinalibus, primum habetur Congregatio *secreta*, in qua soli Cardinales cum Commissario, & Assessore interveniunt, & deliberatur de negotiis, quæ Consultoribus commissa non fuerunt, majusque secretum requirere videntur.

Postquam vero super his sufficiens discussio facta est, advocantur Consultores, eorumque consilium, seu votum expetitur.

XXVI. Eorum vero, quæ in hac Cardinalitia Congregatione decreta, aut resoluta sunt, eodem die post meridiem per Assessorem Sancti Officii fit relatio ad Sanctissimum, qui huic Congregationi non intervenit.

Hac de causa, hujus Congregationis Decreta prodeunt sub nomine Cardinalium Sancti Officii, factâ tamen mentione relationis ad Sanctissimum, ac etiam votorum Theologorum, si ad hoc negotium specialiter deputati fuerint.

XXVII. Notandum enim, quod subinde examen Librorum, aut propositionum committatur quibusdam Theologis, qui examine facto, referant Congregationi, an aliquam, & qualem censuram libri, aut propositiones mereantur, qui *Qualificatores* a qualificatione censuræ dici solent, nec unquam Congregationi intersunt, nisi eum relationem negotii ipsis commissi sunt facturi.

XXVIII. Formula ergo Decretorum hujus Congregationis ita concipi solet: " Feria IV. Sacra Congregatio Eminen„ tissimorum, & Reverendissimorum San„ ctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium in „ tota Republica Christiana contra hære„ ticam pravitatem Generalium Inquisito„ rum, habita in Conventu S. Mariæ su„ per Minervam post examen Theologo„ rum specialiter ad hoc deputatorum, fa„ ctâ relatione ad Sanctissimum, præsenti „ Decreto declarat „ &c.

XXIX. Feriâ V. habetur alia Congregatio eorumdem Cardinalium, idque coram Sanctissimo in Palatio Apostolico; hæcque videtur proprie esse Congregatio Inquisitionis, sive Sancti Officii, de qua in citata Constitutione Sixti V. *cui*, inquit, *ob summam rei gravitatem*, *Romanus Pontifex præsidere solet*.

XXX. In hac Congregatione præcipue tractatur casus, seu negotium, quod ex omnibus illâ hebdomadâ relatis præcipuum videtur, quodque præ ceteris coram sua Sanctitate discuti meretur.

Postquam casus propositus coram Pontifice mature discussus fuit, atque Theologi, si negotium ipsorum examini commissum fuerit, relationem suam absolverunt, omnes dimittuntur, exceptis solis Cardinalibus.

nalibus. Hi coram solo Pontifice vota sua depromunt, atque ex eorum suffragiis ipse concludere solet. Quo facto, & signo dato, rursus intrat Assessor Sancti Officii cum Patre Commissario, quibus resolutionem Congregationis significat sua Sanctitas.

XXXI. Tametsi resolutiones, quæ hic accipiuntur, & Decreta, quæ eduntur, revera sint resolutiones, & Decreta Congregationis Inquisitionis, & ob id a Notario Congregationis signentur; tamen quia ipsi Congregationi Papa præsidet, & concludit, idcirco in Decretis hujus Congregationis, non ipsi Cardinales, sed ipse Papa tamquam decernens, & resolvens introducitur, hac fere formulâ: " Feriâ V. die . . . . " mensis . . . anni . . . . in generali Congregatione S. Romanæ, & universalis " Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis (vel alias, *apud* " *S. Petrum*, si ibi Pontifex resideat) coram Sanctissimo D. N. ac Eminentissimis, & Reverendissimis Dom. Sanctæ " Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, in tota Republica Christiana contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus a S. Sede Apostolica specialiter deputatis: *Sanctissimus Pater* prædictus " auditis votis eorumdem Dominorum Cardinalium (si negotium commissum fuerit examini Theologorum additur, *&* *Theologorum votis*) *statuit & decrevit* " &c.

XXXII. Porro notandum, quod licet Decreta hæc, non secus ac Congregationis Feriæ IV. sint revera Decreta Congregationis sancti Officii, hæc tamen Pontifici potiori jure adscribi posse videantur, quam Decreta Congregationis Feriæ IV. In illa enim, quæ Feria V. ipso præsente habetur, ipsemet vota Cardinalium, & Theologorum, eorumque rationes audit, & expendit; ubi Decreta Congregationis Feriæ IV. tantum per Assessorem S. Officii ipsi Pontifici referuntur, ac compendiose vota Cardinalium, & Theologorum exponuntur: inter quæ quantopere intersit, nemo non videt.

XXXIII. Ad hæc ex prædictis facile intelligitur, quod Decreta, & resolutiones tametsi in Congregatione coram Pontifice sint facta, potissimum tamen Cardinalibus sint adscribenda: utpote e quorum votis, & suffragiis Pontifex concludere consuevit.

Quinimo in negotiis, quæ Theologorum examini committuntur, præcipue ipsis Theologis decisiones, & resolutiones, quæ super illis accipiuntur, adscribendæ: quia ipsi Cardinales consueverunt, sine novo examine se votis Theologorum conformare. Si tamen inter Theologos super resolutione negotii non conveniat, iterato examen Theologis committitur; aut si res magni momenti sit, v.g. si agatur de proscriptione alicujus Libri, qui auctorem habet in magna dignitate, & auctoritate constitutum, subinde aliqui Cardinales librum illum per se legunt, & examinant; quin & votum suum cum rationibus in scriptis exponunt, & aliis Cardinalibus communicant.

XXXIV. Hæc Congregatio præcipue cognoscit de causis fidei, omnibusque eo spectantibus; ideoque & libris invigilat, eosque examinat, & censurâ dignos proscribit, neque hac in parte auctoritas hujus Congregationis per Congregationem Indicis, vel in minimo læsa est, aut imminuta; uti capite sequenti notabitur.

XXXV. Ad hæc Gregorius XV. generatim revocavit omnes licentias legendi quoscumque libros prohibitos a quibuscumque concessas: vetuitque deinceps eas concedi, nisi a Congregatione S. Officii, quæ singulis hebdomadis coram nobis, ait, haberi solet. Constitutione, quæ incipit, *Apostolatus Officium* 40. in Bull. Rom. Atque in conformitatem hujus Constitutionis, videmus passim licentias legendi libros prohibitos a Cardinalibus hujus Congregationis signatas.

XXXVI. Tametsi Belgium non agnoscat tribunal ullum Inquisitionis, ut coram illo Belgæ de hæresi accusati, aut suspecti judicialiter conveniri queant, uti infra *Parte III.* latius ostendetur, nihilominus Decreta hujus Congregationis super prohibitione librorum, aut propositionum aliquarum censurâ hic recipi, & promulgari solent.

☞ XXXVII. Verum in Gallia Ministri Regii nullam volunt permittere horum Decretorum publicationem sub nomine hujus Congregationis, ne sensim Inquisitio Romana auctoritatem suam in Regnum Galliæ prætendere videretur.

Hac de re discursum prolixum coram Senatu Regio habuit Advocatus Regius Talonius anno 1647. occasione Decreti hujus Congregationis, quo condemnabatur hæc propositio. *Petrus & Paulus sunt duo Ecclesiæ capita, unum caput constituentes.*

Hoc Decretum Nuntius Apostolicus miserat ad Archiepiscopos, & Episcopos cum mandato illud per suas respective Diœceses publicandi; ipsumque Decretum cum annexo hoc Nuntii Apostolici mandato, sine prævia Regis licentia fuerat impressum, & publice venum expositum.

Cum autem contenderetur, hoc suo mandato Nuntium Apostolicum auctoritatem suam excessisse, & contra Regiam auctoritatem attentasse, jussum fuit Officium Fiscale contra hanc impressionem, & mandatum Nuntii Apostolici coram Consilio Regio, ad ejus cassationem agere.

Inter cetera igitur primo loco huic decreto opposuit Procurator Regius, quod in Gallia publicatum esset decretum emanatum a Congregatione Inquisitionis, quam vocant *Sancti Officii*, sub hoc titulo, *Decretum sanctissimi Domini Nostri Innocentii Divinâ Providentiâ Papæ X.* eo prætextu, quod Papa fuerit præsens in confectione hujus Decreti.

Post hæc exponit Officium Fiscale, quod Regnum Galliæ recognoscat quidem, quemadmodum & omnes Catholici, auctoritatem, & potestatem Romani Pontificis, ut *Capitis* Ecclesiæ, omnium Christianorum Patris, eoque titulo ipsi exhibendam omnem reverentiam, & obedientiam, sed Gallos nequaquam recognoscere *auctoritatem*, aut jurisdictionem Congregationum, quæ Romæ habentur; quæ pro arbitrio Pontificis institui possunt: neque Decreta harum Congregationum in hoc Regno executionem, aut auctoritatem obtinere.

Unde ulterius observat, quod quotiescumque aliquod Decretum in materia contentiosa ab aliqua Congregatione Romana emanatum in Consiliis Regiis fuerit exhibitum, puta in materia Dispensationis, nullitatis votorum, translationis Religiosorum, Curia declaravit, *Breve* seu Decretum ab hac Congregatione emanatum nullum, & abusivum: remittens impetrantes pro obtinenda alia provisione recurrere ad Cancellariam, in qua acta expediantur, sub nomine Pontificis, in quo residet legitima auctoritas.

Monebat quoque, quod si Decreta ab hac Congregatione *sancti Officii* evulgata passim in Regno reciperentur, & executioni mandari permitterentur, esset introducere auctoritatem *Inquisitionis:* quandoquidem hæc Congregatio Romana assumat hunc titulum: *Generalis & Universalis Inquisitio in* UNIVERSA *Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem:* atque ita tandem prætenderet processum instituere contra subditos Regis, quemadmodum sibi attribuit auctoritatem procedendi contra quoscumque libros pro suo arbitrio.

Merito & Ministri Principum nostrorum circa hæc Decreta eodem motivo attenderent; quandoquidem non magis in Belgio, quam in Gallia Tribunal Inquisitionis receptum sit, aut recipi possit, sine multorum incommodorum sequela, neque Belgium Tribunal Inquisitionis Romanæ unquam agnoverit: ut energice exponitur in Consulta Consilii Brabantiæ non ita pridem data (*a*), quæ integra habetur in appendice monumentorum Tractatus nostri *de Recursu ad Principem* sub litt. S. ☜

CAPUT IV.

De Congregatione Indicis.

1. *Synodus Romana anno* 494. *Catalogum Librorum confecit, quos legere vel non legere liceret.*
2. *Hic tantum actum fuit de lectione publica.*
3. *Non erat hic Index Librorum prohibitorum, prout hodie accipitur.*
4. *Hic Index tantum seculo præterito confici cœpit.*

5. *Fa-*

(*a*) Hoc monumentum in hac nostra editione suum retinebit locum, qui inferius notatur.

5. *Facultas Theologica Lovaniensis rogatu Caroli V. Indicem confecit*.
6. *Paulus IV. primus e Romanis Pontificibus Indicem confici jussit*.
7. *Hic Index Pauli IV. in quatuor classes erat distinctus*.
8. *Quid in hoc Pauli Indice a quibusdam reprehensum?*
9. *Variæ fuerunt in Synodo Tridentina Patrum sententiæ circa Indicem formandum*.
10. *Tandem delecti fuere Patres, qui Indicem conficerent*.
11. *Resolutio Patrum Decreto firmata*.
12. *Synodus complementum confectionis Indicis tandem ad Pontificem remisit*.
13. *Pius IV. Indicem probat, & evulgat*.
14. *Confectio Regularum Indicis a Synodo Patribus Delectis commissa non fuit, & quare eas composuerint*.
15. *Indicem una cum Regulis per speciale* Breve *probavit Pius IV.*
16. *Forma ipsius Indicis*.
17. *Hic Index in multis consentit cum Indice Pauli IV.*
18. *Quot sint Regulæ Indicis, & quid præcipue contineant*.
19. *In prohibitione librorum fit relatio ad pœnas in his regulis præscriptas*.
20. *Quâ ratione hic Index dici possit* Tridentinus.
21. *Regulæ Indicis non possunt pari ratione Synodo Tridentinæ adscribi*.
22. *De Instructione postmodum Indici, & Regulis adjectâ*.
23. *Libri aliqui interdum una in Provincia recte vetantur, licet non in altera, idque variis titulis*.
24. *Ad Episcopos ac Fidei Inquisitores præcipue spectat librorum examen, & censura*.
25. *Qua de causa instituta Congregatio Indicis*.
26. *Qui hanc Congregationem constituant?*
27. *Quid hodie circa librorum examen competat* Magistro S. Palatii?
28. *Habet etiam hæc Congregatio* Consultores.
29. *Soli Cardinales proprie Congregationem constituunt: Et quod eorum præcipuum officium?*
30. *Ob quosvis errores libri non passim prohibendi*.
31. *Huic Congregationi Pontifex non assistit*.
32. *Per hanc Congregationem non est derogatum auctoritati Congregationis S. Officii circa prohibitionem librorum*.
33. *Interdum liber relatus in Indicem postmodum speciali Decreto Congregationis S. Officii ulterius proscribitur*.
34. *Episcoporum ac Inquisitorum auctoritati detractum non est*.
35. *His in partibus Index Romanus in omni suo rigore non est receptus*.

I. SUb nomine Concilii Romani habiti tempore Gelasii I. Papæ anno 494. extat Decretum, quo declaratur, qui libri ab Ecclesia Romana recipiantur, & qui non recipiantur, & qui legi, & qui non legi debeant.

II. Verum ut ex verbis Decreti manifestum est, hic duntaxat agitur de lectione *publica*, sive de lectione in Ecclesia tempore divini Officii, ad instructionem & ædificationem populi.

Postquam enim acta Martyrum multis encomiis Synodus extulisset; utpote qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant; asseruitque nec quemquam Catholicorum dubitare, & majora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, sed gratiâ Dei, & adjutorio universa tolerasse, subjicit: " Sed ideo secundum antiquam consuetudinem singulari cautelâ in " Sancta Romana Ecclesia non leguntur, " quia & eorum, qui conscripsere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut idiotis superflua, aut minus " apta, quam rei ordo fuerit, scripta esse " putantur ".

Hæc satis ostendunt, hoc unum voluisse Synodum, a publica lectione & divino Officio amovere quidquid, vel speciem falsitatis, aut aliquam fabulæ mixturam habere videbatur; quod adhuc manifestius circa finem Decreti iodicatur his verbis: " Ceterum qui libri in *Ecclesiasticis Officiis* per anni circulum a nonnullis leguntur pro fidelium ædificatione, adnotandum censuimus ".

III. Itaque Catalogus, sive Index ille

 Li-

Librorum neqnaquam dici potest, *Index Librorum prohibitorum*, juxta usitatam modernam phrasim; nimirum, Index exhibens Libros, omnibus, tam *privatim*, quam publice legi prohibitos; qualis Librorum *Index* ante decimum sextum seculum extitisse non reperitur.

IV. Circa medium vero decimi sexti seculi, cum invalescentibus Lutheranâ, & Calvinianâ hæresibus, Libri plurimi mentito nomine auctoris, ac hæretico fermento conspersi ederentur, qui nec facile a libris Catholicis discerni possent; atque hinc multi simplices incautâ horum Librorum lectione seducerentur, varii cœperunt a Theologis confici Catalogi, seu Indices Librorum, in quibus ipsi notabant Libros, quos vel ab hæreticis confectos, vel hæresi conspersos credebant.

V. Et quidem rogatu, & mandato Caroli V. Facultas Theologica Lovaniensis Indicem Librorum hæreticorum, & de hæresi suspectorum, quorum lectionem *pro eo saltem tempore*, uti loquitur, *populo haud convenire judicabat*, confecit, qui & auctoritate ejusdem Cæsaris anno 1546. publicatus fuit.

Cumque continuo plures hæreticorum libri prodirent, pluresque hæresi respersi notarentur, rursus alium fusiorem Librorum illorum Indicem eadem Sacra Facultas concinnavit, quem addito speciali edicto, publicari idem Carolus mandavit anno 1556. Hi Librorum Indices, una cum Cæsariis Edictis referuntur in prima parte Edictorum Flandriæ *Lib. 1. Rubr. 7.*

VI. Theologorum, atque Cæsaris exemplo excitatus Paulus IV. Pontifex, anno 1557. præcepit iis, qui Inquisitioni contra hæreticam pravitatem erant Romæ præpositi, ut & ipsi Indicem Librorum prohibitorum conficerent; qui anno 1559. absolutus, auctoritate Pontificis publicatus fuit.

VII. Hic Index in tres classes erat distinctus. Prima classis exhibebat nomina eorum, quorum omnia opera cujuscumque argumenti, etsi profani, omnino vetantur: inter quos & quorumdam nomina Catholicorum occurrunt.

Secundâ classe continebantur libri singulatim damnati, dum alii eorum auctorum libri non vetebantur.

Tertia classis complectabatur scripta quædam anonyma, adjectâ clausulâ generali vetante libros omnes anonymos editos ab anno 1519. Denique adjiciebatur Catalogus LX. Typographorum, quorum omnium libri, quos typis suis evulgarunt, prohibentur, a quocumque demum auctore, aut idiomate prodiissent.

VIII. Similem antehac Librorum prohibitorum Indicem a Rom. Pontificibus evulgatum fuisse haud reperitur: unde de hoc Pontifice dicere non dubitat Spondanus; " quod primus extiterit, qui *universalem* „ omnium perniciosorum Librorum, cu„ jufcumque argumenti, etiamque profa„ ni, a quibuscumque, etiamque religio„ ne *Catholicis* scriptorum, vel etiam a „ suspectis Typographis de quacumque ar„ te editorum Indicem contexere studue„ rit; cum ad eum usque diem, Libro„ rum prohibitiones, tam a Pontificibus, „ quam ab Imperatoribus factæ, num„ quam excessissent terminos *Librorum hæ„ reticorum;* aliive pestilentes legi probi„ biti fuissent, *nisi* quorum auctores etiam „ damnati extitissent „. Hæc ille ad annum 1557. §. 5. ibidem addens. " Illud in hoc „ Indice Pauli rigidius visum, quod pœ„ na legentibus Libros eo Catalogo com„ prehensos, ac prohibitos denuntiata erat „ excommunicatio latæ sententiæ Pontifici „ reservata, privatio, ac incapacitas quo„ rumcumque munerum, ac Sacerdotio„ rum, perpetua infamia, cum aliis pœ„ nis arbitrariis. Quo factum est, ut Pius „ IV. Pauli Successor, rigorem hunc tem„ perans, totum illud Librorum negotium „ ad Concilium Tridentinum retulerit „. Hactenus Spondanus.

IX. Quod ad Concilium Tridentinum attinet, cum post suspensionem x. circiter annorum, rursus sub Pio IV. omni suspensione sublatâ, ejus resumptio in sessione habita 18. Januarii anno 1562. communi Patrum assensu declarata esset, habita fuit Congregatio 26. ejusdem mensis, in qua a Præsidibus Concilii inter alia propositum fuit: " ut Libri a diversis au„ ctoribus post hæreses natas editi, una „ cum Catholicorum contra eos censuris „ examinarentur, quo Synodus, quid su„ per illis habeat decernendum, statuat „.

Su-

Super hoc articulo varias fuisse Patrum sententias ex actis Concilii constat. Et quidem inter alios Archiepiscopus Granatensis "ab ea occupatione Patres dehortatus fuit, quippe longissimâ, & quæ Synodum abstraheret ab altioribus negotiis, magisque indigentibus ipsius proximâ curâ". Bartholomæus de Martyribus Archiepiscopus Bracarensis adjecit, *posse id committi Academiis*.

Petrus Contarenus Paphensis Episcopus "non mediocri affectus benevolentiâ" (uti monet Pallavicinus *lib.* 15. *hist. Concilii Trident. cap.* 19. *num.* 10.) "erga Paulum IV. cui familiaris intimus fuerat ante Pontificatum, & a quo postea tiaram acceperat, suadebat, ut nulla fieret in Indice Pauli mutatio: esse verius recentium ingeniorum intemperantiam, quam religionis studium, velle decessorum opera reformare, non quo illa meliora redderentur, sed quo ipsi præstantiores ostentarentur. Caverent, ne Sanctiones Majorum illi revocantes, posteros stimularent ad eorum exempla sequenda in eorumdem Decretis abolendis".

E contra Daniel Barbarus Adjutor Patriarchæ Aquilejensis monuit, Indicem Pauli IV. correctione plurimâ indigere: cum eodem modo proscriberet opus licentiæ juvenilis, & opus hæreticæ pravitatis. Christophorus Patavinus existimavit, novum ab initio Indicem construendum non esse, sed Indicem Pauli reformandum. Deinde monebat "quosdam etiam ex libris esse, qui inter bona plurima mali aliquid continebant, & hos emendandos quidem esse, non omnino refellendos; cum ea sit terrenarum rerum conditio, ut is, qui mallet omne bonum quod purum non est eliminare, & non potius illi defæcando studere, genus humanum omni bono privaret".

X. Inter has Patrum dissensiones, & disputationes, tandem plerisque consentientibus, ut aliquibus conficiendi Indicis cura demandaretur; ac rogatis Patribus, ut librorum Censores, qui eam curam susciperent, designarent, communi suffragio Præsidibus Concilii horum electio delata fuit: a quibus designati fuere Georgius Drascovitius Episcopus Quinqueecclesiensis Orator Cæsarius pro regno Hungariæ, Joannes Trivisanus Patriarcha Venetus, 4. Archiepiscopi, 9. Episcopi, Abbas unus Cassinensis, & duo Generales, scilicet Minorum de Observantia, & Eremitarum S. Augustini: "Sed ita ut non ante finem Concilii Index publicaretur; uti refert Spondanus ad annum 1562. §. 17.

XI. Hanc Patrum resolutionem edito Decreto Synodus Tridentina publicavit, *sess.* 18. declaravitque, Synodum censuisse, "ut delecti ad hanc disquisitionem Patres de censuris, librisque, quid facto opus esset, diligenter considerarent, atque etiam *ad eamdem S. Synodum* suo tempore referrent; quo *facilius* ipsa possit varias, & peregrinas doctrinas tamquam zizania a Christianæ veritatis tritico separare, deque his *commodius* deliberare, & statuere, quæ ad scrupulum ex complurium animis eximendum, & tollendas multarum querelarum causas, magis opportuna videbuntur".

XII. Post hunc Patrum delectum, & publicatum hoc Decretum, nihil de hoc Indicis negotio in Concilio ulterius actum legitur, usque ad illum diem, quo finis Concilio impositus fuit; quando inter alia, etiam Decretum Patribus prælectum, & ab ipsis probatum fuit, in quo prius relatis, quæ Sessione XVIII decreta erant, subditur: "audiens nunc (Synodus) huic operi ab iis (quibus opus conficiendi Indicis fuerat demandatum) extremam manum impositam esse, nec tamen ob librorum varietatem, & multitudinem possit distincte, & commode a S. Synodo dijudicari, præcipit, ut quidquid ab illis præstitum est, Sanctissimo Romano Pontifici exhibeatur, ut ejus judicio & auctoritate terminetur, & evulgetur".

Duo igitur in Tridentina Synodo circa Indicem librorum acta sunt. Primum, cura illius conficiendi demandata fuit quibusdam delectis Patribus cum relatione ad Synodum; quo ipsa tunc commodius deliberare ac statuere posset. Secundum, omnium eorum, quæ a delectis illis Patribus acta erant, relatio facta ad Sanctissimum, ut ejus judicio opus illud terminaretur, & evulgaretur.

XIII.

XIII. Conformiter ad hoc Decretum Concilii, Index a Patribus delectis confectus, Pio IV. tunc Pontifici oblatus fuit, uti ipse testatur in Brevi, quod incipit, *Dominici Gregis;* additque, quod eum doctissimis, probatissimisque Prælatis accuratissime legendum, examinandumque tradiderit; ipseque etiam legerit.

XIV. Porro, licet in Synodo Tridentina solummodo actum esset de conficiendo Indice librorum hæreticorum, vel de hæresi suspectorum, aut alias pernicioforum, nec aliud delectis Patribus commissum legatur: quo scilicet facilius ipsa Synodus *possit varias, & peregrinas doctrinas tamquam zizania, a Christianæ veritatis tritico separare*, ipsi tamen Prælati ad hoc opus deputati animadvertentes, in Indice Romæ jam pridem confecto " nonnulla parum explicate posita, quæ interpretatione indigerent, re multum diuque deliberationibus agitatâ, ac viris etiam ex omni natione, Theologicæ Facultatis scientissimis, in consilium adhibitis, *subjectas regulas* componendas judicarunt, ut quod jure fieri posset, doctorum hominum commodis, & studiis, salvâ veritate ac religione, prospiceretur ". Hæc ex præfatione P. Francisci Foretii Ord. Prædicat. Deputationis Tridentinæ ad conficiendum Indicem, Secretarii.

Hæ sunt *regulæ*, quæ vulgo dicuntur, *Regulæ Indicis;* ipsique Indici præponi solent; quas non ex mandato, aut præscripto Concilii Tridentini compositas esse, ex verbis mox relatis sufficienter constat.

XV. Prædictum ergo Indicem cum regulis subjectis, tandem litteris in forma *Brevis*, quæ incipiunt *Dominici Gregis* 24. Martii anno 1564. adeoque tribus a soluta Synodo mensibus, probavit, & ab omnibus observari mandavit Pius IV.

XVI. In hoc Indice unaquæque pene alphabeti littera tres classes habet, ad exemplum Indicis Pauli IV.

In prima classe non tam libri, quam librorum Scriptores continentur, qui aut hæretici, aut notâ hæresis suspecti fuerunt: " horum enim (ait P. Franciscus Foretius in citata præfatione) Catalogum fieri oportuit, ut omnes intelligant, eorum scripta, non edita solum, sed edenda etiam, prohibita esse ".

Illud insuper monet Foretius, non in omnes hujusmodi auctores a Patribus inquisitum fuisse, *sed iis pene contenti fuere*, ait, *qui in Romano Catalogo descripti sunt.*

In secunda classe referuntur libri, " qui propter doctrinam non sanam, aut suspectam, aut quæ offensionem etiam in moribus fidelibus afferre potest, rejiciuntur; etiamsi auctores, a quibus prodiere, ab Ecclesia numquam desciverint ".

Tertia " eos libros complectitur, qui sine scriptoris nomine exierunt in vulgus, & doctrinam continent, quam Ecclesia Romana tamquam Catholicæ fidei, aut morum integritati contrariam, refutandam, ac refellendam esse decernit. Non enim omnes libros, qui nomen auctoris non præferunt, damnandos putarunt, quandoquidem sæpe viros doctos ac sanctos novimus, ut Respublica quidem Christiana ex eorum vigiliis fructum caperet, ipsi vero inanem gloriam evitarent, libros optimos sine nomine edidisse ". Hæc ex præfatione Patris Francisci Foretii, Tridentinæ deputationis ad confectionem Indicis, Secretarii.

XVII. Hæc si conferantur cum his, quæ de Indice Pauli IV. dicta sunt, facile apparebit, Patres ad Indicem concinnandum delectos, non quidem Indicem Pauli in omnibus probasse, ejus tamen in multis normam tenuisse.

XVIII. Regulæ a Patribus hisce concinnatæ, quæque Indici hodie præmitti, atque vulgo *Regulæ Indicis* vocari solent, sunt decem numero, multaque continent ab Episcopis, Inquisitoribus, Typographis, aliisque circa librorum lectionem, expurgationem, venditionemque observanda; ac tandem edicitur: " Ne quis audeat contra harum Regularum præscriptum, aut hujus Indicis prohibitionem libros aliquos legere, aut habere. Quod si quis libros hæreticorum, vel cujusvis auctoris scripta ob hæreseos vel falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit sive habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurrat. Qui vero libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, judicio Episcoporum severe puniatur ".

XIX. Ad

XIX. Ad has pœnas in hodierna Romana librorum prohibitione fit allusio dum dicitur: *sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis*.

Sed quia pœnæ variæ sunt pro varietate librorum prohibitorum; neque juxta hodiernum Congregationis stilum solet exprimi, quo ex capite liber proscribatur, incerta quoque manet pœna, quam contravenientes incurrunt.

XX. Porro cum ex ante dictis constet, Synodum Tridentinam nullum Indicem librorum prohibitorum composuisse; sed duntaxat Patribus quibusdam ejus curam demandasse; & quidem expresse, *cum relatione ad Synodum*, ut factâ relatione, ipsa demum commodius deliberare, & statuere posset; atque tandem instante Synodi conclusione, opus a Patribus delectis confectum ad Romanum Pontificem remiserit, eo quod *ob librorum varietatem, & multitudinem non posset distincte, & commode a Sancta Synodo dijudicari*, evidens est, hunc *Indicem* non alio ex capite posse dici *Tridentinum*, nisi quod Synodus quibusdam Patribus ejus conficiendi curam demandaverit; atque hi, durante Concilio, huic operi *ultimam manum apposuissent*, aut saltem (ut loquitur Clemens VIII. in Bulla, quæ incipit *Sacrosanctum*) *in negotio illo non parum essent progressi*; aut denique, quia totum illud negotium a Synodo ad Pontificem remissum fuit.

XXI. De regulis vero *Indicis* non idem per omnia dici potest. Cum enim, uti supra monui, Synodus Patribus ad Indicem delectis, nullam de componendis hisce regulis curam dederit; atque de solo *Indice* librorum perniciosorum in Synodo actum fuerit, patet, non posse has *Regulas* hoc ex capite *Tridentinas* nuncupari; sed eas solis illis delectis Patribus, qui illas citra ullum Synodi mandatum, composuerunt, esse adscribendas.

Unde S. Carolus in Synodo sua quinta, Indicem librorum prohibitorum vocat quidem Indicem *jussu* Tridentini confectum; at in prima sua Synodo loquens de his regulis, ait: *Regulas Indicis de libris vetitis* AB IIS, *qui illi negotio a Sacrosancta Synodo Tridentina præfecti fuerunt, ex auctoritate Sanctissimi D. N. Pii IV. editas, &c.* ita eas simpliciter dictis Patribus attribuens.

XXII. His regulis subjicitur insuper *instructio eorum, qui libris, tum prohibendis, tum expurgandis, tum etiam imprimendis, diligentem, ac fidelem (ut par est) operam sunt daturi*, non a delectis Patribus a Synodo Tridentina ad concinnandum Indicem, confecta, sed postmodum adjecta.

In hac instructione inter cetera sub titulo *De prohibitione librorum* §. 5. præscribitur: " Episcopi, & Inquisitores, seu „ ab iisdem subdelegati, & deputati, tam „ in Italia, quam extra, penes se habeant „ singularum Nationum Indices, ut libro„ rum, qui apud illas damnati, ac prohi„ biti sunt, cognitionem habentes, facilius „ prospicere possint, an etiam a suæ ju„ risdictionis terris, eosdem recognitos ar„ cere, vel retinere debeant „.

XXIII. Hæc patenter supponunt, interdum libros aliquos in certa Provincia, aut Natione prohiberi, quæ in aliis Provinciis non similiter prohiberi, aut non eodem rigore debeant; quod non uno ex capite contingere potest.

Certum in primis est, expressiones aliquas posse esse nocivas apud populum minus in fide Catholica, aut Religione instructum, aut hæreticis permixtum, quæ nequaquam offenderent populum melius instructum, vel nullam cum hæreticis communionem habentem; adeoque librum aliquem ob hujusmodi expressiones, esse uno in loco probibendum, & non alio: idem esto de tempore judicium.

Ad hæc contingere subinde potest, ut liber aliquis in certa Provincia, aut Diœcesi a Pastoribus, & animarum Directoribus, tamquam pius, & instructioni populi conveniens fuerit commendatus, & vicissim a populo avide receptus, & sine offensione lectus: vel etiam a viris spectatæ doctrinæ, & magnæ apud populum auctoritatis probatus. Quis porro ambigat, quin hujusmodi circumstantiis concurrentibus fieri subinde posset, ut libri illius in tali loco prohibitio non conveniret, tametsi alio loco non esset improbanda?

Quid enim, si liber ille reverâ quidem obscuriores quasdam contineat expressiones, aut etiam leviores aliquos errores, ita ut ex

ex ejus lectione aliquod erroris periculum populo imminere possit; ideoque, sepositis particularibus circumstantiis; merito prohiberetur; sed si periculum ex hujusmodi obscurioribus expressionibus, aut levioribus erroribus populo imminens conferatur eum scandalo, quod ob particulares circumstantias concurrentes, ex libri illius prohibitione in tali loco imminet; fieri potest, ut periculum ex lectione istius libri imminens, nullatenus æquiparari queat scandalo ex prohibitione ejusdem orituro: ideoque convenientius foret a prohibitione supersedere; ipsorumque Pastorum curæ permittere, ut obscuriores expressiones populo clarius exponant.

Facile quippe contingeret, ut ob libri hujusmodi prohibitionem, populus de Pastorum, aut Prædicatorum, qui librum illum commendarunt, sinceritate vacillare inciperet; atque suspecta habere, quæ de articulis fidei, aut morum præceptis a Pastoribus audivit: quod malum multo gravius, atque populo nocentius esse posse, quam periculum erroris, quod ex lectione illius populo esset metuendum, dubitari nequit.

Ceterum tota prædicta instructio eo præcipue tendit, ut ostendat, qualiter Episcopi, Inquisitores, & Universitates in prohibendis, & corrigendis libris, procedere, quasque regulas tenere debeant.

XXIV. Ad Episcopos quippe, atque Fidei Inquisitores præcipue pertinet invigilare, ne populus ex librorum lectione, hæresi, aut aliis perniciosis in fide, aut moribus erroribus inficiatur; quare & erecta in Urbe Congregatio *Inquisitionis* sive *Sancti Officii*, invigilare cœpit prohibitioni, & correctioni hujusmodi librorum.

XXV. Cum autem hac Congregatione in gravioribus actualibus negotiis fidei magis occupatâ (uti loquitur De Luca in relatione Romanæ Curiæ *disc.* 19.) ista materia revisionis, & prohibitionis librorum forsan non adeo diligenter, & accurate ageretur, Sixtus V. hanc Congregationem *Indicis* tamquam dictæ Congregationis *Sancti Officii* Vicariam, & adjutricem erexit, eâdem primævâ potestate penes ipsam matrem adhuc remanente.

XXVI. Congregatio autem hæc constituitur ex competenti numero Cardinalium pro Papæ beneplacito. Habet præterea Secretarium ex Ordine S. Dominici, qui una cum Cardinale Præfecto Decreta Congregationis signat.

XXVII. Præterea habet perpetuum, & fixum Consultorem, Magistrum Sacri Palatii similiter ex Ordine S. Dominici, qui primitus apparet assumptus, ut quasi Theologus in rebus fidei in privatis occurrentiis (ait Cardinalis De Luca in citata relatione *disc.* 8.) Papam informaret, antequam sub Paulo III. erigeretur Congregatio Inquisitionis; quin & ante erectionem dictæ Congregationis Inquisitionis, ac Indicis, ipsi pene soli librorum revisio, expurgatio, ac impressio concredita erat.

Hinc etiamnum hodie, impressio librorum in Urbe ejusque districtu sine licentia Magistri sacri palatii inhibita est. Retinet quoque facultatem, quam forte solus ante erectionem istarum Congregationum exercebat, ait De Luca, revidendi, si velit, libros alibi impressos, qui in urbe ejusque districtu vendantur seu legantur: ut proinde mirum non sit, ipsum tamquam perpetuum, ac fixum Consultorem his Congregationibus interesse.

XXVIII. Ad hanc insuper Congregationem pertinet magnus numerus, Theologiæ, aliarumque litterarum Professorum, qui, inquit De Luca, frequentius omnes vel pro majori parte sunt Religiosi diversarum Religionum, sub nomine seu vocabulo *Consultorum*.

Partes horum sunt, revidendi vel examinandi libros, qui tamquam suspecti denuntiantur, juxta distributionem, quæ per Secretarium eis fieri solet; cum obligatione referendi, & examinandi in plena Congregatione, quæ diem certum non habet; ubi tum determinatur, an liber prohiberi aut expurgari, vel suspendi debeat, vel absolute permitti possit: solentque ut plurimum Cardinales se judicio Consultorum, qui librum reviderunt, & examinarunt, conformare.

XXIX. Soli tamen Cardinales votum decisivum obtinent, quibus a Sixto V. in erectione hujus Congregationis injunctum est, ut libros, " qui post Indicem Concilii Tridentini jussu editum prodierunt, " Ca-

„ Catholicæ doctrinæ, Christianorumque „ morum disciplinæ repugnantes, expendant, & recognoscant, ac ubi nobis retulerint, nostrâ auctoritate rejiciant, „ hominum vero injuriâ, & dolo depravatos emendent, eos libros, qui, paucis „ erroribus rejectis, alioquin utiles studiosis esse possent, expurgandi, atque corrigendi modum ineant, Indicesque expurgatorios conficiant, novos præterea „ libros approbandi, & imprimendi rationem præscribant.

XXX. Hic obiter notandum, mentem Pontificis nequaquam fuisse, ut libri studiosis alioquin utiles, ob leviores aliquos errores, aut duriora aliqua dicta absolute proscribantur. Et sane (ut recte monet De Luca citato *disc.* 19. *num.* 15.) " id „ apud omnes commendabile reputatur, „ ut quo magis fieri potest, *parce*, ac *circumspecte* in hac prohibitione procedatur, ne facilitas vel *frequentia* vilipendium causet, aliaque producat inconvenientia eo modo, quo in Ecclesiasticis „ censuris, Canones, atque Concilia docent, ac monent „.

XXXI. Huic Congregationi Pontifex non assistit; unde etiam duntaxat sub nomine Cardinalium Congregationis Indicis, nullâ Pontificis factâ mentione, Decreta edi solent.

Decreta quidem jam formata, priusquam imprimantur, per Secretarium Congregationis Pontifici exhiberi, & ostendi consueverunt; sed quia Pontifex nec librum legit, nec Consultorum, qui illum examinarunt, & revideruht, relationem audit, sed Decrêto formato simpliciter annuit, nulla ejus in Decreto mentio injicitur, sed sub solius Congregationis nomine publicatur.

XXXII. Cum vero hæc Congregatio tantum sit quasi Vicaria, & adjutrix Congregationis Inquisitionis, per ejus erectionem auctoritas Congregationis Inquisitionis proscribendi libros, nec in minimo diminuta est.

XXXIII. Quin & nonnumquam contingit, ut liber aliquis per Decretum hujus Congregationis in Indicem relatus, postmodum etiam per speciale Decretum Congregationis Inquisitionis proscribatur: quemadmodum contigit circa librum Amadæi Guimenii; qui 5. Aprilis anno 1666. a Congregatione Indicis prohibitus, & in Indicem librorum prohibitorum relatus, rursus die 12. Septembris anno 1675. a Congregatione Inquisitionis prohibitus fuit; uti refertur in Brevi Innocentii XI. die 16. Septembris anno 1680. quo eumdem librum iterato proscribit: eo quod non obstante iteratâ illa per Congregationem Indicis, & Inquisitionis prohibitione, *nonnulli propriæ salutis immemores eumdem legere, & retinere damnabili lectione, usu & praxi præsumerent*.

XXXIV. Episcopis, ac Fidei Inquisitoribus salvam manere in suis respective Diœcesibus, & districtibus facultatem libros proscribendi, expurgandi, & corrigendi, quotidianâ praxi manifestum est: quinimo Inquisitio Hispanica (si fides sit Francisco Salgado in Supplicatione ad Sanctissimum *parte* 2. *cap.* 33. *num.* 145.) nec in Sicilia " permittit expurgationem, & „ prohibitionem emanatam a Congregatione de Indice Romæ existente publicari, nisi prius per Consilium ipsum „ supremum Sanctæ Inquisitionis Hispaniæ, illi libri prohibiti, expurgati noviter, & accurate examinentur, & expurgentur, ita ut si quid prohibitionis, „ aut expurgationis dignum reperiat, sub „ censura duntaxat sua, non attenta quæ „ a Congregatione de Indice emittitur, „ publicentur. Super quo, ait, plurima „ exemplaria præ manibus habui ex Registris hujus supremi Consilii, quæ facile hic potuissem inserere, nisi defessus „ calamus tam ingentem laborem recusaret „. Hæc ille.

XXXV. Sed neque hisce in Provinciis Indicem librorum prohibitorum in omnibus receptum esse notoria Belgii praxis evincit.

Quis enim inter Jurisconsultos, aut Juris studiosos scrupulo angitur; aut cui scrupulus movetur, dum passim legunt Commentaria Joannis Schneiduini ad Institutiones Justiniani; Commentaria Francisci De Amaya in tres posteriores libros Codicis; Commentaria Donelli Enucleati; opera Andreæ Corvini, Matthæi Wesembeccii, aliosque libros quamplurimos De-

Decreto Romano in Indicem librorum prohibitorum relatos.

Imo licet nomen Caroli Molinæi esset relatum in primam classem Indicis Romani, quo indicabatur, omnia ejus scripta, non edita solum, sed edenda etiam, prohibita esse, nequaquam tamen crediderunt Viri auctoritate Philippi II. atque Albani Ducis Consilio anno 1571. delecti ad Indicem expurgatorium pro Belgio concinnandum, omnia generatim Molinæi opera hìc in Belgio vi illius relationis in Indicem, esse proscripta; sed ejus opera de novo examinanda censuerunt; atque post examen institutum quædam illorum, prius factâ aliquali majori vel minori expurgatione, aliqua vero, nullâ purgatione, aut correctione adhibitâ, legi posse judicarunt. Et quidem de ejus ad Consuetudines Parisienses Commentario, hoc testimonium reddunt: *In hoc opere nihil est quod hæresim sapiat, quapropter illud admittatur.* Scripsit idem novum intellectum quinque legum. *Nihil*, inquiunt de illo Expurgatores, *continet quod repurgari debeat, quapropter admittatur.* Idem etiam scripsit novum, & analyticum intellectum quatuor & aliarum plurium legum, de quo hoc proferunt judicium: *Nihil repurgatione dignum habet, quapropter admittatur.*

CAPUT V.

Ulterius quæritur, quid Hispani, quid Galli, quid Belgæ sentiant de auctoritate Indicis librorum prohibitorum.

1. *Decreta Congregationis Indicis in Hispania non recipiuntur sine novo examine, & quare?*
2. *Horum Decretorum promulgatio plurima secum trahit incommoda.*
3. *Quædam enumerantur a D. Talonio coram Senatu Parisiensi.*
4. *Auctor sat notus alia prosequitur incommoda.*
5. *Omnia latius exponuntur in tractatu de Publicatione Legum ... part. 4.*
6. *Opera Molinæi in primam classem Indicis relata.*
7. *Non idem omnium de ejus operibus judicium.*
8. *Indicis expurgatorii regulæ.*
9. *Edicta Philippi II. Hispaniarum Regis ad recipiendum Indicem, discutiuntur.*
10. *Prædictus Index cum moderatione in Belgio receptus fuit.*

☞ I. Superiori capite observatum est, quod nec in Hispaniis, nec in Sicilia permittantur publicari Decreta e Congregatione *Indicis* emanata, nisi fuerint revisa per Inquisitionem, teste Francisco Salgado, qui insuper monet *num.* 144. reflectendum: " Quod assidue practicari videamus circa libros Catholicorum Auctorum horum Regnorum tractantes, & fundantes Regis Catholici jurisdictionem, aut Regalias maxime in rebus Ecclesiasticis sibi competentes, aut de jure, aut indultis Apostolicis, sive etiam immemorabili consuetudine a Sede Apostolica diu toleratâ, qui ob id solum solent integraliter in Romana Curia prohiberi, & vetari, & ad hoc Brevia Apostolica transmitti ad Inquisitionem supremam Hispaniæ publicanda ".

II. Adjungit autem, quod Rex Catholicus " omni conatu, cultu tamen reverenti, huic violentiæ suis juribus Regalibus, & sibi ipsi illatæ occurrat, agnoscens hanc prohibitionem duntaxat tendere ad infringenda sua jura, nec non in grave, & intolerabile præjudicium suum, ac proinde impediens talis Brevis executionem ad evitanda scandala, penes se illud retineat, interim quod per supplicationem de damnis, & inconvenientiis consulat Sedem Apostolicam, ut de remedio paternali clementer provideat ".

III. Similem querelam de prohibitione Librorum, & Scriptorum jura Regia fundantium coram Senatu Regio deposuisse legimus Regis Christianissimi advocatum Fiscalem Talonium in discursu super non admissione Decretorum e Congregatione *Inquisitionis* Romanæ emanatorum; inter alia enim inconvenientia ex publicatione horum Decretorum tiemnda hoc proponit: " Quod per hanc Congregationem proscri-

„ pta quondam fuerint Arresta Parlamenti prolata contra Joannem Chastel, Opera Præsidis Thuani, Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, aliique libri concernentes personam Regis, Regiamve Jurisdictionem „ (a).

IV. Nec minus recte, ac vere advertit eruditus, atque sat notus auctor difficultatum propositarum Doctori Martino Steyaërt, *part. 9. difficult.* 93. quod Theologi Romanæ Curiæ quasdam sibi adoptaverint opiniones, quas ab omnibus quasi pro Catholicis veritatibus baberi vellent; licet sciant eas a plurimis Theologis, imo integris Ecclesiis impugnari: puta, quod Papæ possint deponere Reges; quod sint infallibiles; quod sint supra Concilia generalia; quod Episcoporum Jurisdictio immediate proveniat a Pontifice, & non immediate a Jesu Christo; quod solus Pontifex possit de materia fidei judicare, &c.

Sed cum asserere non audeant, errorem esse, oppositum sentire; aliud medium impendunt, ut opiniones stabiliant; necnon Theologos a propugnandis opinionibus oppositis deterreant, nimirum prohibendo libros, in quibus oppositæ opiniones reperiuntur, aut stabiliuntur. Quis enim ambigat, quin metu imminentis censuræ seu probibitionis plures deterreantur se pro opposita sententia declarare super his materiis: probe scientes, quantopere per hanc Romanam prohibitionem, apud plerosque ultramontanis opinionibus imbutos, & sibi, & scriptis suis præjudicium immineat.

Et quidem in regulis a confectoribus Indicis expurgatorii observandis præscribitur regula septima. *Expungendæ sunt etiam propositiones, quæ sunt contra libertatem, immunitatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam.*

Cum autem jura, quibus passim Principes supremi, eorumque auditoria utuntur in materiis Ecclesiasticis, a Curialibus Romanis reputentur contraria libertati, & immunitati, ac jurisdictioni Ecclesiasticæ, non mirum, si libros, & scripta, in quibus hæc jura Principibus asseruntur, & vindicantur, in Indicem librorum probibitorum relata videamus.

V. De bis latius egi in Tractatu *de publicatione legum, & placito Regio, parte* 4. ubi susius expositum est, quomodo, & quibus motivis ad proscriptionem librorum in Curia Romana procedatur; & ex quo capite frequenter contingere possit, hanc librorum proscriptionem sub & obreptitie impetrari; & quibus ex causis similia Decreta possint in publica commoda impingere, quibus præcavendis, merito suspendatur, & interdicatur eorum publicatio, saltem donec placitum Regium accesserit.

VI. Capite 4. observatum fuit, quod tametsi opera Molinæi in primam classem Indicis Romani essent relata, nihilominus a viris ad conficiendum Indicem expurgatorium in Belgio auctoritate Regiâ Deputatis, plura ejus opera simpliciter; alia, modicâ adbibitâ expurgatione, fuerunt declarata ab omni censura, aut prohibitione exempta.

VII. Et sane non soli Galli, sed exteri quicumque Jurisperiti agnoscunt plurima admodum utilia, atque summâ eruditione ab boc Auctore, tam in civili, quam canonico Jure esse scripta.

Inter ceteros nominatissimus Jurisconsultus, & Episcopus Segoviensis, qui & Concilio Tridentino interfuit, Didacus Covarruvias pluribus locis suorum operum laudat Molinæum; atque signanter *lib. 3. variarum resolut. cap. 1. num.* 4. notat Molinæum eleganter interpretatum in commen-

(a) In Galliis nedum Inquisitionis, & Indieis Decreta habeant aliquam anctoritatem; imo eorum promulgatio prohibetur. Spectantur Episeopi Galli ut Judices tum Fidei, tum morum, adeoque eorum est cognoscere, quæ ab ovibus removenda, quæ vero ipsis præbenda sint pabula cognitionis, & doctrinæ; nec solum arcere debent, quæ morum puritatem inquinare, aut disciplinæ vigorem infringere possunt, sed etiam propellant necesse est libros, unde Fidei integritas in discrimen adducatur. Deinde Francorum Rex non permittit Librum fieri Juris publici, nisi post hujus Operis examen factum a viris, quos Gallorum Cancellarius, aut Sigillorum Regiorum Custos designavit. Tandem supremi Senatus vetare solent, ne vendantur Libri, qui possunt aliquod inferre incommodum vel damnum tranquillitati publicæ, juribus Regis, Libertatibus Gallicanis, & bonis moribus.

mentario ad consuetudines Parisienses *cap.* 1. ꝟ *de feudis*, atque lectorem ad eum remittit.

Ad hanc Covarruviæ citationem reflectens Franciscus Pinsonius in nota ad observationes Molinæi ad tit. Decretalium *de feudis*, ait: "Non minimum esse a viro laudatissimo Hispano, & Catholico „ Segoviensis Ecclesiæ Præsule laudatum „ fuisse (Molinæum) *non inverso vel immutato nomine, sed proprio*; ut fecere Romani, & Itali, qui tractatum ejusdem „ Molinæi *de Usuris*, cujus doctrinâ indigebant, imprimi curarunt, tum Latine, tum Italice sub *ementito nomine* „ *Caballini*, ut nomen ipsius tacerent „.

Bullam Clementis VIII. contra opera Molinæi, nec hîc, nec in Gallia receptam esse, ostendi in præcitato *Tractatu de promulgatione legum part.* 4. *cap.* 2. §. 4.

Ex his, quæ circa opera Caroli Molinæi, aliaque opera, quæ a confectoribus Indicis expurgatorii declarata sunt a prohibitione, & censura exempta, fat constat Indicem librorum prohibitorum per Pium IV. evulgatum hîc in Belgio non fuisse simpliciter receptum, uti in citato tractatu fusius ostendimus.

Similiter idem ille Index expurgatorius per speciale edictum Philippi II. Regis Catholici anno 1571. probatus, & recipi jussus, probat nequidem *Regulas Indicis* per Pium IV. Indici Romano adjectas, hîc simpliciter admissas esse.

VIII. Confectores quippe hujus Indicis expurgatorii *quatuor* duntaxat regulas, ex decem regulis per Pium IV. Indici Romano subjectis, sub initium sui Indicis expresserunt, reliquarum sex regularum nullâ factâ mentione.

Indicium non obscurum, visum fuisse hisce Indicis expurgatorii confectoribus has quatuor regulas (quæ pene unice spectant libros hæreticorum, vel hæresim continentes, aut res lubricas seu obscenas tractantes) præ ceteris in Belgio recipiendas, & observandas.

Cum autem Philippus II. per suum edictum voluerit, hunc Indicem expurgatorium, prout ab his viris deputatis erat confectus, per omnia recipi; neque sciatur aut legatur aliud Principis edictum, aut placitum super publicatione vel receptione Indicis Romani, aut regularum eidem subjectarum post emanasse, aut datum fuisse, concludendum est, nec Indicem Romanum, nec regulas eidem adjectas hactenus in Belgio fuisse receptas, nisi conformiter ad præscriptum hujus Indicis expurgatorii.

IX. Pro quo ulterius notandum, examen hoc per Collegium Censorum auctoritate Regiâ inchoatum fuisse, & absolutum demum anno 1570. mense Julio, adeoque ab edita Bulla Pii IV. sex circiter annis, necnon post editum edictum Philippi II. die 15. Februarii 1569. Quo præcipiebatur, Indicem Romanum prout per Pium IV. fuerat publicatus observari, & recipi, ipsumque edictum ad omnia Consilia Regia transmitti, ut eorum auctoritate per Provincias more solito publicaretur: atque de hoc edicto loquitur Haræus in Annalibus Belgicis ad annum 1570. & ipsum secuti plures alii scribere non dubitarunt, Indicem Romanum hîc in Belgio promulgatum, & auctoritate Regiâ simpliciter receptum fuisse.

Verum admodum verisimile est, Consilia Regia, recepto hoc edicto advertisse, nullatenus convenire, ut hic Index Romanus simpliciter promulgaretur ob multifaria incommoda, quæ ex hac promulgatione in hisce Provinciis obventura prævidebant, & quæ in subsequenti edicto Rex ipse expressit.

Hinc & indubie contigit, ut censuerint a publicatione illius prioris edicti esse supersedendum, & interim monendum, atque de iis incommodis instruendum Ducem Albanum, ejusque Ministros, qui, re maturius examinatâ, judicarunt expedire, ut quemadmodum super Decretis Concilii Tridentini factum fuerat, ita etiam circa hunc Indicem fieret, nimirum ut Index in hisce Provinciis publicaretur eâ moderatione, ut & populus ab iis, qui in libris hoc Indice prohibitis continebantur, erroribus conservaretur, & nihilominus occurreretur incommodis, quæ ex simplici, & generali illius Indicis promulgatione secutura prævidebantur.

Itaque hunc in finem auctoritate Ducis Albani tunc Belgii Gubernatoris institu-

tum

tum fuit prædictum Collegium Censorum, & confectus præmemoratus *Index expurgatorius* eo modo, quo supra exposuimus; & in consequentiam illius prodiit edictum Philippi II. anni 1571. cujus supra meminimus.

X. Porro hoc Regio edicto prædictus Index Romanus cum adjunctis regulis non simpliciter sed magna cum moderatione, conformiter ad *Indicem expurgatorium*, auctoritate Regiâ tandem receptus fuit, prout in Capite præcedenti, necnon in Tractatu de Promulgatione Legum exposuimus.

Cum autem post editum hoc posterius edictum non legatur super prædicto Indice Romano, aut regulis eidem annexis aliud examen auctoritate Regiâ institutum fuisse, aut super iis prodiisse aliud aliquod speciale edictum, imo nec speciale aliquod *Placitum Regium* postulatum, multo minus concessum: concludendum est hunc Indicem Romanum, atque regulas eidem annexas hic in Belgio non esse rite publicata, & recepta, nisi cum ea moderatione, quam Collegium Censorum adhibitam voluit, & quam supra, indicatis locis, latius exposuimus.

CAPUT VI.

De Congregatione pro executione, & Interpretatione Concilii Tridentini.

1. *Quâ ratione Synodus Tridentina voluerit difficultates occasione suorum Decretorum emergentes, resolvi.*
2. *Pius IV. generaliter inhibuit omnibus, Decreta Synodi Tridentinæ interpretari.*
3. *Interpretationem Sedi Apostolicæ reservavit.*
4. *Congregationem Cardinalium pro executione Concilii Tridentini instituit.*
5. *Huic Congregationi non erat auctoritas interpretandi Decreta Synodi; sed tantum exequendi.*
6. *Aliquando dubitavit hæc Congregatio, an propter decisos casus ad Interpretationem Concilii Tridentini spectantes, non incidisset in censuram?*
7. *Sixtus V. interpretandi potestatem huic Congregationi attribuit; & dicitur,* Congregatio pro Interpretatione Concilii Tridentini.
8. *Præcipue versatur hæc Congregatio circa Interpretationem Synodi Tridentinæ.*
9. *Quæ executionem Concilii Tridentini spectant, interdum etiam ad alias Congregationes mittuntur.*
10. *Hæc Congregatio curat, ut Synodi locales juxta præscriptum Synodi Tridentinæ habeantur; & Decreta Synodorum Provincialium ab ipsa revidentur.*
11. *Audit quoque postulata Episcoporum visitantium Limina Apostolorum.*
12. *In hac Congregatione nulla adest mixtura Prælatorum, præter Secretarium: & inter Cardinales, unus dicitur* Cardinalis Præfectus.
13. *Resolutionibus nisi debite munitis non creditur.*
14. *Declarationes ab hac Congregatione frequenter dantur super particularibus casibus.*
15. *Declarationes datæ pro casu particulari raro alteri casui applicari possunt.*
16. *Declarationes hujus Congregationis raro publicantur.*
17. *Non habent vim legis.*
18. *Interdum Congregatio a Declaratione data recedit; & contrariam dat.*

I. SYnodus Tridentina *sess.* 25. in fine *De recipiendis, & observandis Decretis Concilii*, declaravit: " Quod si in „ his recipiendis aliqua difficultas oriatur; „ aut aliqua inciderint, quæ declaratio„ nem, quod non credit, aut definitionem „ postulent: præter alia remedia, in hoc „ Concilio instituta, confidit Sancta Syno„ dus, Beatissimum Romanum Pontificem „ curaturum, ut vel evocatis ex illis præ„ sertim Provinciis, unde difficultas orta „ fuerit, iis, quos eidem negotio tractan„ do viderit expedire, vel etiam Concilii „ generalis celebratione, si necessarium ju„ dicaverit, vel commodiore quâcumque „ ratione ei visum fuerit; Provinciarum „ necessitatibus pro Dei gloria, & Eccle„ siæ tranquillitate consulatur „.

II. Por-

II. Porro nullum Concilium generale posthac celebratum est, neque evocationes ex Provinciis frequentatæ; sed Pius IV. in Bulla confirmationis ipsius Concilii, quæ incipit, *Benedictus Deus*, " Apostolicâ auctoritate inhibuit omnibus, tam Ecclesiasticis personis cujuscumque sint ordinis, conditionis, & gradus, quam Laicis, quocumque honore, ac potestate præditis; Prælatis quidem sub interdicti ingressus Ecclesiæ, aliis vero quicumque fuerint, sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis, ne quis sine auctoritate nostra audeat ullos commentarios, glossas, annotationes, scholia, ullumque omnino interpretationis genus super ipsius Concilii Decretis quocumque modo edere; aut quidquam quocumque nomine, etiam sub prætextu majoris Decretorum corroborationis, aut executionis, aliove quæsito colore, statuere ".

III. Deinde subjicit: " Si cui vero in eis aliquid obscurius dictum & statutum fuisse, eamque ob causam interpretatione, aut decisione aliquâ egere visum fuerit; ascendat ad locum, quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apostolicam, omnium fidelium magistram, cujus auctoritatem etiam ipsa sancta Synodus tam reverenter agnovit. Nos enim difficultates, & controversias, si quæ ex eis Decretis ortæ fuerint, nobis declarandas, & decidendas, quemadmodum ipsa quoque sancta Synodus decrevit, reservamus, parati, sicut ea de nobis merito confisa est, omnium Provinciarum necessitatibus eâ ratione, quæ commodior nobis visa fuerit, providere, decernentes nihilominus irritum, & inane, si secus super his a quoquam quâvis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari ".

IV. Mensibus aliquot post Concilii Tridentini confirmationem, & hanc interpretandi Decreta Sedi Apostolicæ factam reservationem, erecta fuit ab eodem Pontifice aliquorum Cardinalium (illorum præsertim, qui Concilio interfuerant, quique de mente Concilii magis credebantur instructi) Congregatio per Constitutionem, quæ incipit, *Alias nonnullas* 18. in Bull. Rom.

V. Hæc Congregatio tametsi non esset instituta pro *Interpretatione* dubiorum, quæ oriri possent circa Decreta Concilii Tridentini, quæ omnia vult Pontifex ad se referri; sed pro executione, & observantia illorum Decretorum; tamen eo etiam tempore, uti observat Cardinalis De Luca, aliquâ oriente dubietate, istas partes Interpretandi assumebat; atque aliquæ, licet pauciores, declarationes prodierunt; quæ majoris vel eo titulo auctoritatis reputandæ sunt, uti monet de Luca, " quod plures tunc in ea Congregatione sedebant Cardinales, qui vel tamquam Præsidentes & Legati, vel tamquam Prælati postmodum ad Purpuram assumpti, in ipso Concilio intervenerant; ideoque tamquam Sessionum, ac disputationum conscii, melius Patrum sensum callebant ". In annotat. ad Concilium Tridentinum *disc.* 1.

VI. Quin & refert Fagnanus, hanc Congregationem aliquando dubitasse, an ipsa incidisset in censuram, de qua in citata constitutione, *Benedictus Deus*, " decidendo multos casus propositos ad interpretationem Concilii pertinentes, absque eo quod ullam relationem Sanctissimo fecerit. Et cum Congregatio hac de re consuluisset Pium V. Sanctitas sua dixit, se non credere Congregationem incidisse in hujusmodi censuras; quoniam opinabatur hanc prohibitionem eos tantum comprehendere, qui proprio ausu interpretari præsumpsissent, ut indicant illa verba, *audeant interpretari*; tamen pro futuro, dixit, se tribuere facultatem Congregationi, ut absque alia delegatione posset decidere casus, quos Congregatio tamquam claros putaret decidendos; quos vero tamquam dubios putaret referendos Sanctitati suæ, referret, prout postea fecit, ut disertis verbis est adnotatum in libris publicis Sacræ Congregationis manu Cardinalis Caraffæ ". *Ad cap.* 12. *de judiciis*.

VII. Postmodum Sixtus V. In sua Constitutione, quæ incipit, *Immensa* 74. in Bull. Rom. inter ceteras Congregationes, hujus quoque Congregationis meminit, eique clarius, non tantum exequendi, sed etiam interpretandi Concilii Tridentini Decre-

cre-

creta, scilicet *reformationis* (eorum quæ ad Fidei dogmata pertinent interpretatione sibi reservatâ) facultatem impartitur; ideoque Congregatio, quæ in citata Constitutione Pii IV. dicebatur Congregatio *super* EXECUTIONE, & OBSERVANTIA *Sacri Concilii Tridentini*, in hac Sixtina Constitutione vocatur *Congregatio pro executione*, & INTERPRETATIONE *Concilii Tridentini*; quamquam & ante hanc Sixtinam Constitutionem, quæ edita est anno 1588. Cardinales eidem Congregationi præfecti dici cœperint Concilii Tridentini *Interpretes*; & Congregatio *Interpretum* Concilii Tridentini: uti constat ex litteris super confirmatione primæ Synodi Mechliniensis, de quibus *tit.* 20. *cap.* 3. *num.* 6.

VIII. Et quidem, uti monet de Luca, " hujus Congregationis principale institutum versatur in hac parte *interpretandi*, „ atque prostandi oracula in abstracto super dubiis, quæ proponuntur; & super „ hac parte *interpretativa* aliæ Congregationes se non intromittunt, unde propterea hæc facultas est privativa „: Hoc est, privative ad hanc Congregationem spectat.

IX. Quæ vero executionem ejusdem Concilii attinent, quamvis frequenter etiam ad hanc Congregationem remittantur; atque propterea Congregatio hæc non raro etiam particulares casus in forma contentiosa agitandos, & decidendos assumat, nihilominus subinde hujusmodi casus, licet circa Decreta Concilii Tridentini versentur, ad aliam Congregationem, v. g. Regularium, & Episcoporum, mittuntur seu referuntur.

X. Ulterius voluit Sixtus V. in dicta Constitutione, ut hæc Congregatio provideat, Synodos Provinciales, & Diœcesanas, prout a Synodo Tridentina ordinatum est, celebrari: " Provincialium vero, „ ait, ubivis terrarum illæ celebrentur, „ Decreta ad se mitti præcipiat, eaque „ singula expendet, & cognoscet „. Hinc stilus invaluit, quod Decreta Synodorum Provincialium, dum pro confirmatione Romam mittuntur, ab hac Congregatione tantummodo recognoscantur, & emendentur; uti ex Fagnano supra, *Titul.* 2. *cap.* 3. *num.* 18. notatum fuit.

XI. Huic quoque Congregationi incumbit, audire postulata Episcoporum *Limina Apostolorum* ad præscriptum sui juramenti visitantium; eisque congrua responsa dare, ceteraque materiam hujus visitationis spectantia expedire, de quibus actum est *Titul.* 15. *cap.* 2.

XII. In hac Congregatione, quemadmodum monet de Luca, nulla adest mixtura Prælatorum, uno excepto, qui Secretarii munus gerit.

Inter Cardinales vero hujus Congregationis unus habet præfecturam pro subscriptione Litterarum, & Decretorum, ipsiusque Congregationis cura, & directione; diciturque *Cardinalis Præfectus*.

XIII. Subscriptione hujus Cardinalis Præfecti, & Secretarii, nec non sigillo ipsius Congregationis, resolutiones ab hac Congregatione emanantes muniri debent; adeo ut declaraverit hæc Congregatio, probante Urbano VIII. 2. Augusti anno 1632. declarationibus seu impressis, seu imprimendis, ac etiam manuscriptis nullam fidem in judicio vel extra habendam, nisi in authentica forma solito sigillo, & subscriptione Cardinalis Præfecti, & Secretarii ejusdem Congregationis, fuerint munitæ.

XIV. Declarationes in hac Congregatione frequenter dari occasione casuum particularium, qui ad hanc Congregationem deferuntur, supra notatum fuit: " Quapropter erroneum est (uti monet Cardinalis de Luca) in particularibus Declarationibus cum consueta cæcâ fide „ vim constituere; cum illæ, quæ singulos, vel particulares concernunt casus, „ ex eorum particulari qualitate, & circumstantiis manare soleant; ideoque alteri diversas circumstantias habenti, non „ semper sunt applicabiles, cum diversimode ob diversam facti qualitatem, sæpius „ decernere congruat „. Hæc ille in *Annotat. Concil. Trident. disc.* 1. *num.* 11.

XV. Ut ergo declaratio ab hac Congregatione emanata, alicui casui particulari applicetur, expendendum, ac inquirendum, num forsan hujusmodi declaratio non emanaverit occasione alicujus particularis casus quibusdam singularibus circumstantiis vestiti: aut certe non cum iisdem, quæ casum occurrentem circumstant.

XVI. De-

XVI. Declarationes ab hac Congregatione emanantes per modum Legis, aut Constitutionis publicari non consueverunt, sed per litteras sigillo Congregationis, nec non subscriptione Cardinalis Præfecti, & Secretarii munitas, consulentibus solent intimari; nisi publicationem casu Pontifex fieri mandet; quemadmodum quoad Decretum circa communionem quotidianam ab hac Congregatione 12. Februarii anno 1679. emanatum, contigit.

XVII. Hinc facile intelligitur, Declarationes has, non ut Leges generales esse habendas; neque pro hujusmodi Concilii Tridentini interpretatione, a qua recedi numquam liceret; quemadmodum plurimis relatis auctoritatibus latius deducit Berthrandus Loth in Resolutionibus Belgicis *Tract.* 2. *art.* 18.

XVIII. Et quidem ipsa Congregatio nonnumquam ab interpretatione alicujus Decreti Concilii Tridentini data, postmodum re maturius discussa recessit, uti notat Fagnanus contigisse circa intellectum *Cap.* 2. *sess.* 24. *de reformatione*. " Nam „ cum ante censuisset, Decretum, quo „ ibidem disponitur, ne in posterum Episcopi Comprovinciales ad Metropolitanam Ecclesiam accedere inviti compellantur, intelligendum esse de *personali* „ accessu ipsorum Episcoporum, non autem „ de *Procuratore mittendo*: postea tamen „ die 17. Julii 1578. de eadem re maturius deliberans censuit, Concilium liberasse Suffraganeos etiam ab onere mittendi *Procuratorem*, non obstante consuetudine etiam immemorabili. Sed quia „ prius diversum senserat, dixit referendum Sanctissimo, qui probavit sententiam posteriorem Congregationis, jussitque dari litteras ad Episcopos, præsertim Regni Neapolitani, quibus eis significaretur, etsi alias Sacra Congregatio aliud censuisset; tamen postea perpensis aliis rationibus visum est Sanctitati suæ ita fuisse decretum. Et iterum „ cum antea declarasset in Parochialibus „ juris patronatus mixti Laicorum, & Ecclesiasticorum, requiri formam examinis „ per concursum; tamen postea animadvertens in mixto prævalere qualitatem, quæ „ magis favet patronatui; factà relatione „ Sanctissimo, ac de ejus mandato iterum „ articulo discusso recessit a prima declaratione „.

CAPUT VII.

De quibusdam momentis, quæ spectant Congregationem Concilii Tridentini Interpretem.

1. *Quid prævidit Concilium circa difficilem suorum Decretorum receptionem.*
2. *Æquitas medii, quod proposuit ad illam difficultatem explanandam.*
3. *In plurimis extra Italiam Provinciis Declarationes prædictæ Congregationis non audiuntur.*
4. *Rationes exponuntur.*
5. *In Belgio istæ Declarationes habentur ad summum, ut resolutiones Doctrinales.*
6. *Sixtus V. declaravit petendam esse ab ea Congregatione confirmationem Conciliorum Provincialium.*
7. *Quomodo fit illa confirmatio?*
8. *Fit quandoque, ut Decreta per Congregationem Interpretem reformata non possint executioni mandari.*

☞ I. Occurrunt in Concilio Tridentino plurima circa reformationem Decreta, quæ nullatenus accommodari possunt disciplinæ, & libertatibus Ecclesiarum vel Regnorum, quæ extra Italiam vigent. " Fuit Concilium, inquit „ Spondanus, ad an. 1564. *num.* 3. Ferdinando Cæsari, Carolo Galliæ, & Philippo Hispaniæ Regibus in nonnullis, „ quæ rationibus suis, & commodis, aut „ receptis consuetudinibus officere sentiebant, minus acceptum „.

Equidem fatendum est vix fuisse possibile, Decreta reformationis exteriorem Ecclesiæ disciplinam spectantia ita concipi, & efformari, ut omnium passim Provinciarum receptis moribus, & populorum genio convenirent: id profecto notum fuit Patribus Tridentinis: quapropter decreverunt, prout jam notatum est, ut si quæ super

super his Decretis dubietas oriretur, Romanus Pontifex evocatis e singulis Provinciis, præsertim ex illis, unde difficultas orta est, viris intelligentibus, remedium afferret.

II. Quis ambigat, quin per hos e singulis Provinciis, præsertim ex illa, unde difficultas orta est, viros intelligentes facilius & certius intelligi posset, quâ ratione, & interdum quâ moderatione, vel modificatione Decreti executio esset urgenda, attentis Provinciæ illius moribus, & populi genio, quam ex Cardinalibus, & Prælatis hujus Congregationis plerumque Italis, & Curiæ Romanæ opinionibus, & unice imbutis, & assuetis.

III. Ut proinde nec mirum Decreta seu Declarationes hujus Congregationis in plerisque extra Italiam, ac signanter in his Belgicis Provinciis non recipi; neque Decreta Concilii Tridentini conformiter ad has Declarationes executioni mandari seu recipi, uti in hoc opere sæpius notatum est; & signanter inferius num. 4. hujus capitis.

Optabant Belgæ, Galli, & Germani, ut sedes Apostolica sequeretur medium a Concilio Tridentino propositum; arbitrabantur enim fore, ut difficultatibus emolliendis inserviret; at Pius IV. neglecto illo medio Constitutionem dedit, quâ reservaret interpretationem Decretorum Concilii Tridentini privative soli Cardinalium Congregationi; sed nec in Belgio, nec in plerisque aliis Provinciis ea Bulla recepta est; passimque Doctores in casuum resolutione Concilii Tridentini Decreta interpretantur, quemadmodum & plures, tum ex professo, tum incidenter in suis editis operibus Decreta commentantur, & interpretantur non secus atque aliorum Conciliorum Decreta.

IV. Cum hæc Congregatio super interpretatione Concilii Tridentini ex solis Cardinalibus plerumque Italis constet; interpretatio Decretorum Concilii Tridentini consuevit ab hac Congregatione fieri conformiter ad praxim, & opiniones in Curia Romana receptas, quæ cum frequenter a Provinciarum exterarum moribus, & inveteratis Privilegiis dissentiant, non mirum, quod interpretationes, & declarationes ab hac Congregatione emanantes Provinciarum moribus, & institutis nonnumquam adversentur; quin & ipsa Decreta in eum sensum inflectantur, qui stilo, & opinionibus in Curia Romana receptis consonat: tametsi ipsa Decreti verba alium sensum non obscure præferant: & Patribus Tridentinis aliud placuisse ex tenore Decreti appareat.

Quod & advertens Franciscus Zypæus *Consult.* 1. *de Elect. num.* 6. monet, Concilium Tridentinum in his ditionibus receptum esse, prout sonat, *non ut quotidianæ interpretationes, Decreta aut Constitutiones Româ adferri possint.*

V. Certum quoque est, nec in Belgio, nec in plerisque aliis Provinciis hasce declarationes, & interpretationes super intellectu Decretorum Concilii Tridentini, recipi tamquam decisiones Juris, quibus in judicio standum sit; sed ut summum tamquam resolutiones doctrinales reputari. Unde & Petrus de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. *lib.* 6. *cap.* 24. *num.* 12. de hisce declarationibus ait: *Declarationes illæ vim legis non obtinent in Gallia*, uti & supra *num.* 17. ex Bertrando Loth notatum fuit de Belgio.

VI. Juxta Constitutionem Sixti V. quam *num.* 10. præcedentis capitis citavimus, omnium Conciliorum Provincialium Decreta, & Ordinationes ex judicio, & arbitrio hujus Congregationis pendere, manifestum est.

VII. Cum autem hæc Congregatio Cardinalium solicite attendat, ut omnia sint conformia constitutionibus summorum Pontificum, & praxi, atque opinionibus in Curia Romana receptis, mirum videri non debet, per hanc Congregationem, Decreta Conciliorum Provincialium, tametsi spectatis Provinciarum institutis, & moribus, nec non populi genio admodum convenientia, reformari, ut Constitutionibus summorum Pontificum (quantumvis in Provinciis non sint receptæ) nec non praxi, & prætentionibus Curiæ Romanæ in omnibus conformia reddantur.

VIII. Hinc ulterius contingit, ut nonnulla Conciliorum Provincialium Decreta per hanc Congregationem reformata in Provinciis nec observari, nec executioni mandari permittantur; eo quod sic reformata, attentis Provinciarum institutis, & mo-

moribus, nonnumquam plus obessent quam prodessent. Exemplum illius habetur in reformatione Decreti Concilii Provincialis Mechliniensis anni 1607. super observantia Clausuræ Monialium, de quo vide, quæ notata sunt ex Zypæo *ad tit.* 20. *cap.* 3. *num.* 16. Imo, ut supra ad *tit.* 20. *cap.* 3. *num.* 3. notatum est, credunt Belgæ, Decreta Synodorum Provincialium independenter a confirmatione Sedis Apostolicæ plenam suam firmitatem, & auctoritatem habere. ☜

CAPUT VIII.

De Congregatione super negotiis Episcoporum, & Regularium.

1. *Hodiernæ quæstiones inter Regulares olim pene erant ignotæ.*
2. *Quæ hodie quæstiones pariunt, olim erant ignota.*
3. *Unde & quando quæstiones originem sumpserint?*
4. *His controversiis decidendis erecta est hæc Congregatio.*
5. *Hodie unica est Congregatio super negotiis Episcoporum, & Regularium.*
6. *Hæc Congregatio habet majorem numerum Cardinalium; & quare?*
7. *Ob multitudinem negotiorum dicitur* occupatissima.
8. *Est mere Cardinalitia, & feria VI. habetur.*
9. *Quas causas Regularium audiat?*
10. *Quis Congregationis stilus, dum quæstio est cum Episcopis.*
11. *Quis item, dum quæstio est inter ipsos Regulares.*
12. *Pleræque quæstiones inter Regulares, & Episcopos, aut Parochos, moribus hodiernis deciduntur in* Partibus.

I. PLerasque quæstiones, quæ hodie inter ipsos Regulares, vel etiam inter Regulares, & Episcopos, aliosve de Clero agitantur, pluribus seculis ignotas fuisse, nec nisi ex mutata Monastica, ac Regulari disciplina, variisque successu temporis impetratis privilegiis originem sumpsisse, manifestum est.

II. Nam uti recte advertit Cardinalis De Luca *Disc.* 1. *De Regularibus:* "Certum est, atque apud omnes Scriptores concorde, quod antiqui, sive Monachi sive Anachoritæ, aliique Regulares, qui (a Monachis discreti Mendicantes dicuntur) non erant Clerici; quinimo clericari prohibiti erant, ideoque more reliqui populi secularis sub Parocho vivebant, a quo Sacramenta, aliaque divina recipiebant; indeque prodiit, quod decimas, reliqui populi more, solvebant; ac etiam ejusdem populi, & Cleri secularis more subjacebant loci Ordinario, seu Diœcesano ob adhuc non introductum usum privilegiorum super illa exemptione, quam hodie praxis docet".

"Hinc proinde sequebatur, quod nulla aderat controversiarum occasio inter Regulares, & Ordinarios, vel Parochos, aliosque Clericos seculares, quoniam si more reliqui populi Ordinario, & Parocho respective in omnibus subjacebant, atque non se ingerebant in Divinorum, & Sacramentorum administratione, minusque in funeribus, & anniversariis, utique nulla suberat controversiarum occasio".

"Prout fere nulla suberat occasio controversiarum, sive inter diversarum Religionum Professores, super præcedentiis, aliisque præeminentiis, ut hodierna praxis docet, aut inter ipsosmet Religiosos ejusdem Ordinis, vel Instituti; tum quia cum non intervenirent in processionibus, aliisque Ecclesiasticis functionibus deerat præcedentiæ occasio; tum etiam quia attento eo primævo statu, ejusdem Ordinis, vel Instituti Professores, ac Monasteria, non constituebant illam universitatem, quam pene omnes Religiones hodie constituunt sub uno Prælato Generali, aliisque Officialibus, ac Prælatis, qui sub Diffinitorum, vel Assistentium, seu Consultorum, ac Provincialium, & Visitatorum, seu alio vocabulo nuncupantur, cum formalibus comitiis generalibus, ac Provincialibus, quæ statutis temporibus celebrari solent, unde propterea manant inter eosdem Religiosos pro hujusmodi Prælaturis, aliisque muneribus contentiones, ac factio-

„ ctionariæ æmulationes, & divisiones, „ cum solum aliqua rara dissensio pro ele- „ ctione Abbatis, ac Prælati localis inter „ singulorum Monasteriorum alumnos, an- „ tiquitus audiri solita esset, dum quodli- „ bet Monasterium per se, ac independen- „ ter regebatur „.

III. Postquam vero per exemptiones Monasteria pene omnia præsertim Mendicantium, a jurisdictione, & subjectione Episcoporum subtrahi cœperunt; atque Ordinum regimen ad formam Reipublicæ, vel universitatis redactum est; nec non Regularibus concessa fuerunt indulta se clericandi, sacrosque Ordines suscipiendi, ac etiam Sacramenta, aliaque divina ministrandi; factum est, ut frequentissimæ essent Regularium quæstiones, & difficultates, vel inter ipsos Religiosos in eadem Religione; vel inter diversarum Religionum Professores; vel cum locorum Ordinariis; aut cum Parochis, & cum Capitulis Canonicorum, aliisque Clericis secularibus.

IV. Porro cum etiam ex Juris communis dispositione, Religiosorum causæ, non per juris apices, neque cum tela judiciaria, sed summarie, ac potius in forma extrajudiciali tractari debeant, Sixtus V. inter plures a se erectas Congregationes, hanc quoque erexit, super negotiis Regularium, eam conjungendo cum altera super negotiis Episcoporum: " Ita ut (ait „ De Luca *dicto discursu num.* 15.) unam „ eamdemque constituant; & merito, ob „ hujusmodi negotiorum frequentem con- „ nexionem, ut ita more Principis, absque „ strepitu, & figura judicii, & absque „ processu, vel tela judiciaria, *summarie*, „ solâ facti veritate inspectâ, & quando- „ que, imo frequentius, etiam per solas „ extrajudiciales, ac secretas informatio- „ nes, controversias terminet, prudentia- „ les regulas sæpius adhibendo potius, „ quam rigores legales „.

V. Unica ergo est hodie Congregatio *super negotiis Episcoporum, & Regularium*; cum tamen in ipsa Sixti V. Constitutione duplex sit Congregatio: una nimirum, quæ dicitur, *pro consultationibus Regularium*; altera vero, *pro consultationibus Episcoporum, & aliorum Prælatorum*.

VI. Cum ergo duplex hæc Congregatio in unam redacta sit, recte monet Cardinalis De Luca *discursu* 16. in Relatione Romanæ Curiæ, quod hæc Congregatio duo peragat negotiorum genera, scilicet Episcoporum, & Regularium; "quæ pro- „ pterea, ait idem, quoad negotia Cu- „ rialia fori Ecclesiastici, quæ non con- „ cernunt fidem, sed ad Christianæ Rei- „ publicæ regimen spirituale pertineant, „ videtur *omnium major*, ideoque *majorem* habere solet numerum Cardinalium, „ ob majorem negotiorum multiplicita- „ tem „.

VII. Quin & eodem Cardinale teste: „ Hæc Congregatio dicitur *occupatissima*, „ atque in negotiorum multitudine omnium „ *major* ob faciles recursus, querelas, & „ contentiones Regularium „.

☞ Nequaquam obscurum est, hanc negotiorum, & difficultatum multitudinem, quæ ad hanc Congregationem deferuntur, pro majori parte oriri ex exemptionibus, aliisque privilegiis per Romanos Pontifices seculis posterioribus Regularibus notanter Ordinum Mendicantium indultis.

Ob has multiplices difficultates quotidie exorientes, integram horum privilegiorum revocationem urgere non destiterunt zelosiores Ecclesiarum Prælati, uti in hujus operis decursu non semel notatum est, ac una qua de causa Curia Romana his Prælatorum postulatis obstiterit, nec ad horum Privilegiorum revocationem inclinari potuerit, ostendemus *part.* 2. *hujus operis tit.* 6. *&* *part.* 3. *tit.* 12. (*a*). ☜

(*a*) Moventur potissimum Galli duabus rationibus, ob quas Jurisdictionem prædictorum Tribunalium nolunt agnoscere: I. Quia negotia, quorum cognitio istis Congregationibus tribuitur, debent primo definiri a Judicibus ordinariis, deinde, si adsit appellatio ad Sedem Apostolicam, a Judicibus per Summum Pontificem delegatis, qui litem in loco, ubi mota est, definiant. II. Quia Præsules Galli non agnoscunt extra Regnum Francorum, alium Superiorem Ecclesiasticum præter Papam, qui Ecclesiæ Catholicæ Caput est visibile.

VIII. Congregatio mere *Cardinalitia* vocatur; quia nullos, præter Cardinales, alios inferiores Prælatos habet, nisi unum, qui Secretarii officium exercet, a quo Litteræ, & Decreta Congregationis scribuntur, & signantur; una cum subscriptione unius e Cardinalibus, qui *Cardinalis Præfectus* appellatur.

Hæc Congregatio haberi consuevit ferià sextà cujuslibet hebdomadæ in Palatio Apostolico.

IX. " Causas Regularium non solum
" publicas, sive super regimine Religionis
" in universum, sive inter unam Religio-
" nem, & alteram, sed etiam privatas
" inter Religiosos super electionibus, of-
" ficiis, & Prælaturis, aut super præce-
" dentiis, aliisque præeminentiis, ceteris-
" que occurrentiis generaliter, inquit
" De Luca, hæc S.Congregatio cognoscit,
" & determinat summarie, & de plano,
" solà facti veritate inspectà, quandoque
" cum extrajudicialibus probationibus, vel
" cum sufficientibus probationibus, per
" Scripturas, nullo tamen adhibito forma-
" li processu, cum Notario, & cum tela
" judiciaria ".

X. Stilus autem hujus Congregationis est, ut, si quis exhibito libello conqueratur, se a suo v. g. Episcopo gravatum, scribatur Epistola familiaris nomine Congregationis signata per Cardinalem Præfectum, & Secretarium cum incluso libello supplici ad Episcopum, vel alium Superiorem, ut super expositis in libello supplici Congregationem informet; quà informatione habità, si Congregatio videat, quod circa facta conveniatur; totaque difficultas ad punctum juris reducatur, tunc negotium in Congregatione discutitur, & resolvitur; ipsaque resolutio rursus per litteras, ut ante signatas intimatur.

Si vero informatio accepta ipsi Congregationi non appareat sufficiens, aut super factis non conveniat cum libello supplice, tunc Congregatio interdum per alias litteras libellum supplicem, pro ulteriori informatione mittit ad Metropolitanum, aut viciniorem Episcopum, vel etiam aliam personam in dignitate constitutam.

XI. Idem est Congregationis stilus, quando quæstio, seu controversia agitur inter ipsos Regulares; hoc uno excepto, quod hoc casu litteræ pro informatione inscribantur Procuratori Ordinis, qui in Curia semper assistit; quandoque tamen & ipsi Generali Ordinis; a quibus accepta informatio (si Congregationi insufficiens, aut minus sincera appareat, nec in factis conveniatur) capiuntur aliæ informationes eà vià, quæ Congregationi videtur opportunior.

In hac Congregatione, quemadmodum nec in aliis Congregationibus Cardinalitiis, non admittuntur recusationes ex causa suspicionis, sive suspectationes, uti monet De Luca *disc. 16. num. 6.*

XII. Moribus hodiernis, præsertim Belgicis, controversiæ inter Regulares, & Episcopos, aut Parochos fere solent in possessorio tractari coram Tribunalibus Regiis, & in petitorio apud Judices Ecclesiasticos ordinarios, aut Delegatos in Partibus (*a*).

CAPUT IX.

De Sacra Congregatione Rituum.

1. *In quem finem hæc Congregatio instituta?*
2. *Qui huic Congregationi interveniant?*
3. *Præcipue circa ritus Ecclesiasticos occupatur.*
4. *Aliæ subinde quæstiones ad illam mittuntur.*
5. *Hæ quæstiones etiam ad alias Congregationes interdum mittuntur.*

6. Sti-

(*a*) In Galliis quid observari solet, accipe ex D. de Hericourt part. 1. *des Loix Eccles.* p. 62. n. 9. *Les contestations entre les Evêques, & les Réguliers*, dit ce savant Avocat, *sont portées devant les Juges séculiers pour le possessoire, ou devant les Juges ordinaires pour le pétitoire, & devant les Juges délégués sur les lieux par le Pape en cas d'apel. Elles sont ordinairement terminées par la voie de l'appel comme d'abus.*

6. *Stilus hujus Congregationis*.
7. *Congregatio super Canonizatione Sanctorum hodie ab hac nonnihil diversa; & qui hanc constituant?*
8. *Describitur compendiose modernus ritus Canonizationis*.
9. *Canonizatio Sanctorum hodie privative ad Sedem Apostolicam spectat*.
10. *Olim solâ Episcoporum auctoritate aliquis* ut Sanctus *publice coli poterat*.
11. *Id sine multis caeremoniis peragebatur*.
12. *Sedes Apostolica canonizare renuebat sine assensu* plenariae *Synodi*.
13. *Primus cum suo Consistorio canonizavit Eugenius III. quem sequentes Pontifices sunt imitati*.
14. *Seculo XII. Pontifices Canonizationem Sanctorum sibi privative reservare coeperunt*.
15. *Etiam Beatificatio Sedi Apostolicae reservata*.
16. *Belgium* publicum *Sanctorum cultum a* privato *aliquando distinxit*.
17. *Hic privatus cultus Decreto Urbani VIII. sublatus videtur*.
18. *De ritibus Ecclesiasticis jampridem Episcopi judicarunt*.
19. *Pius V. vetuit aliquid immutari circa Breviarium Romanum, inconsultâ Sede Apostolicâ*.
20. *Ecclesiae, quae receperunt Breviarium Romanum, nihil circa Breviarium mutare possunt sine approbatione Sedis Apostolicae*.
21. *Auctoritas mutandi, aut corrigendi Breviaria mansit integra penes Ecclesias, quae non receperunt Breviarium Romanum*.
22. *Unde Apocrypha in divinum Officium irrepant?*

I. HAnc Congregationem una cum pluribus aliis primum instituit Sixtus V. in Constitutione 74. in Bullario Romano, eique quinque Cardinales praefecit: " quibus, ait, haec praecipue cura „ incumbere debeat, ut veteres ritus sa- „ cri ubivis locorum, in omnibus Urbis, „ Orbisque Ecclesiis, etiam in Capella „ nostra Pontificia, in Missis, divinis Of- „ ficiis, Sacramentorum administratione, „ ceterisque ad divinum cultum pertinen- „ tibus, a quibusvis personis diligenter ob- „ serventur, caeremoniae si exoleverint, re- „ stituantur, si depravatae fuerint, refor- „ mentur, libros de sacris ritibus, & cae- „ remoniis, in primis Pontificale, Ritua- „ le, Caeremoniale, prout opus fuerit, re- „ forment, & emendent, Officia divina „ de Sanctis Patronis examinent, & nobis „ prius consultis, concedant. Diligentem „ quoque curam adhibeant circa Sancto- „ rum Canonizationem, festorumque die- „ rum celebritatem, ut omnia, rite & „ recte, & ex Patrum traditione fiant „.

II. Ex his colligitur, quod si primaevam hujus Congregationis erectionem attendamus, soli quinque Cardinales eam constituant; at hodie praeter Cardinales, quorum numerus dependet a beneplacito Papae, interveniunt huic Congregationi plures Praelati, quorum unus est Secretarius (inquit Cardinalis De Luca in Relatione Romanae Curiae *disc*. 18.) ac etiam aliqui Religiosi Theologiae Professores, & prae ceteris Magister Sacri Palatii, & Sacrista Papae; ac etiam unus aut plures Magistri caeremoniarum Papae.

III. Ulterius ex citatis verbis Constitutionis colligitur, quod primarius finis institutae hujus Congregationis sit, ut omnia in divinis Officiis, Sacramentorum administratione, atque Dei cultu rite, & religiose, prout dignitas ac majestas tanti operis exigit, peragantur; nihilque in ritibus, aut caeremoniis irreligiosum, aut indecens occurrat: ac per consequens, Cardinales, aliosque ad hanc Congregationem spectantes, oportere multum esse versatos circa verum, ac genuinum Ecclesiae sensum, in ritibus ac caeremoniis praescribendis; nec non in discernendis ritibus, quos Ecclesia jam pridem probavit, & ad populi devotionem excitandam, ipsiusque divini operis majestatem imprimendam induxit, ab illis, quos posterioribus seculis, vel irreverentia, vel superstitio, vel avaritia, vel Praelatorum, & Pastorum incuria, aut ignorantia invexit.

IV. Praeter quaestiones, quae ritus, caeremoniasque concernunt, quaeque primario ad hanc Congregationem spectant, plures aliae etiam quaestiones ad ipsam referri solent, ut v. g. praecedentiarum, aliarumque prae-

præeminentiarum in processionibus, aliisque publicis functionibus; aut etiam super jure funerandi, vel celebrandi Officium funebre aliisque, quæ divinum Officium turbare possent: quæque eo pertinent, ut rite & recto ordine omnia in Ecclesia peragantur.

V. Hæ tamen quæstiones, præsertim si inter Regulares incidant, non raro ad Congregationem super negotiis Episcoporum, & Regularium mittuntur, atque ab ea deciduntur; adeo ut privativa singularis cognitio hujus Congregationis Rituum (quemadmodum monet De Luca in *Relat. Curiæ Romanæ disc.* 18. *num.* 24.) versetur in præscribendis ritibus in divinis Officiis, ac etiam super Canonizatione Sanctorum.

VI. Stilus hujus Congregationis circa examen controversiarum, earumque decisionem, nec non scriptionem litterarum plane conformis est stilo, quem observat Congregatio super negotiis Episcoporum, & Regularium, qui capite præcedenti descriptus est.

VII. Juxta Constitutionem Sixti V. eadem Congregatio, quæ de ritibus, & cæremoniis Ecclesiasticis cognoscit, & statuit, curam quoque habere debet circa Canonizationem Sanctorum. Inspectâ nihilominus hodiernâ praxi Curiæ Romanæ, Congregatio super Canonizatione Sanctorum, vel eorum Beatificatione nonnihil ab hac diversa est; eamque Cardinalis De Luca *extraordinariam* vocat; eo quod in ea ultra Cardinales, & Prælatos ad Congregationem *Rituum* spectantes, quasi extra ordinem adjungantur alii Prælati; nimirum Promotor fidei, tres seniores Auditores Rotæ, qui tamquam periti Canonistæ munus Assessorum gerere videntur. Unus quoque ex Protonotariis participantibus. Adhibentur quoque alii Theologi, qui Consultores, vel respective Qualificatores dicuntur. Quin & pro consilio adhiberi solent Medici, & Philosophi, aliique Professores, qui judicent, an operationes, quæ miraculis adscribuntur, revera dici debeant supernaturales, an vero provenire nequeant a causa aliqua naturali.

VIII. Postquam vero probationes mature in pluribus Congregationibus discussæ fuerunt, atque negotium Canonizationis jam præparatum est, tunc habetur Congregatio magis solemnis coram ipso Pontifice, qui audito voto Congregationis interponit quidem Decretum super Beatificatione, aut concessione cultus particularis in aliqua Ecclesia, aut Ordine; sed Canonizationem seu absolutam adscriptionem in Catalogum Sanctorum non decernit.

Sed hoc examine peracto in hac solemni Congregatione coram Papa, aliud instituitur in pleno Consistorio secreto; ac denique habetur Consistorium solemnius & publicum, ad quod conveniunt omnes Archiepiscopi, & Episcopi, qui in Curia præsentes sunt, quorum omnium etiam votum exquiritur, per quamdam Concilii (cui pridem Sanctorum Canonizatio deferebatur) imaginem.

In hoc Consistorio præmissis precibus, aliisque cæremoniis, quæ in Cæremoniali Romano *lib.* 1. *sect.* 6. late describuntur, instante Procuratore causæ Pontifex altâ voce sedens cum mitra pronuntiat in hunc modum: " Ad honorem Sanctæ Individuæ „ Trinitatis, & exaltationem fidei Catholicæ, & Christianæ religionis augmentum, auctoritate ejusdem Dei Omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & nostra, de Fratrum nostrorum consilio decernimus, & definimus, bonæ memoriæ N. Sanctum esse, & Sanctorum Catalogo adscribendum, ipsumque Catalogo hujusmodi adscribimus „.

IX. Si modernam Ecclesiæ disciplinam spectemus, hoc Canonizationis negotium privative ad hanc Congregationem spectat. Nullus enim hodie tamquam Sanctus de novo coli, & honorari *publice* potest, nisi per Pontificem ritu jam descripto in Catalogum Sanctorum relatus; seu ut vulgo dicitur Canonizatus fuerit.

X. Multis quidem seculis auctoritate Episcopali hæc Canonizatio sive relatio in Sanctorum Catalogum facta fuit; idque sine ullo exteriori pene ritu seu cæremonia.

XI. Cum enim Episcopis de sanctitate vitæ alicujus defuncti sufficienter constaret, facultas dabatur populo eum publice tamquam Sanctum colendi; ejusque reliquiæ pu-

publice populi venerationi exponebantur; atque hoc simplici ritu Sanctorum Catalogo adscriptus censebatur.

Unde Baldericus Tornacensis Episcopus *lib.* 1. Chronici sui Cameracensis, & Atrebatensis Ecclesiæ *cap.* 35. describens Canonizationem Hadulfi Episcopi Atrebatensis per Engranum Episcopum Cameracensem, simpliciter dicit: *Sanctum corpus levavit;* id est publice exposuit. *In qua elevatione, ad declaranda Sancti Viri merita, mulier quadam ab immundo spiritu mirifice liberata est. Unde Episcopus lætus, verbo facto ad populum, Beati Hadulfi solemnia in numero Sanctorum notificavit.*

Et de Oberto Leodiensi Episcopo scribit ad annum decimum seculi duodecimi Sigebertus Gemblacensis: " Sanctus Guibertus „ Fundator Gemblacensis Monasterii, quem „ Deus multis miraculis per annos 12. clarificaverat, assensu generalis Synodi ab „ Oberto Legiensi Episcopo *elevatur*, „ cum mirabili concursu, & gaudio populorum „.

XII. Circa seculum undecimum hæc Canonizatio a Sede Apostolica postulari a nonnullis cœpta fuit; sed eam non nisi comprobante generali Synodo, annui consuevisse, respondebant Pontifices.

Benedicto Rempeslegiensi Abbati, Guolgosium Antecessorem suum canonizari postulanti, facile concedi non posse, respondit Urbanus II. hanc addens rationem: " Non enim Sanctorum quisque debet Canonibus admisceri, nisi & testes adsint, „ qui ejus miracula visa suis oculis attestentur, & *plenariæ Synodi* firmentur „ assensu „.

Similiter Ulricus Constantiensis in Germania Episcopus, Sanctum Conradum Antecessorem suum canonizari supplicans, ad crebras suas litteras hoc immutabilis sententiæ responsum accepit a Romana Ecclesia, vitam ejus in Concilio recitandam, & comprobandam fore generali. Hæc ex Chronico Ecclesiæ Constantiensis recitat Christianus Lupus, *tom.* 3. *Scholiorum pag.* 569.

XIII. Notat autem ibidem, quod primus fuerit Eugenius III. qui sine Concilio solus in suo Consistorio canonizavit Sanctum Henricum de potestatis plenitudine, usus hoc fundamento, quod *Romanæ Ecclesiæ auctoritas sit omnium Conciliorum firmamentum;* tametsi una fateretur, *quod hujusmodi petitio* Canonizationis, *nisi in generalibus Conciliis admitti non soleat*. Extat diploma Canonizationis tom. 1. Bull. Rom. *pag.* 61. " Quem (Eugenium) ait „ Lupus, in Sancto Eduardo, & S. Thoma „ Cantuariensi Alexander III. & in aliis „ Sanctis canonizandis alii Pontifices sunt „ deinceps imitati „.

XIV. Quin & circa idem tempus, Pontifices sibi auctoritatem canonizandi privative cœperunt reservare; eaque reservatio generaliter, & ab omnibus tandem Ecclesiis recepta fuit, potissimum auctoritate cujusdam Decretalis Alexandri III. relatæ in Decretales Gregorii IX. in *cap.* 1. *De Reliquiis, & veneratione Sanctorum*, asserentis, & edicentis: *etiamsi per eum miracula fierent; non liceret vobis ipsum pro Sancto absque auctoritate Romanæ Ecclesiæ venerari*.

Et de eodem Pontifice Alexandro scribitur: " Hic Papa constituit, ut nullus „ novus Sanctus in veneratione haberetur, „ nisi ex auctoritate Apostolica, & nisi „ sit canonizatus a Papa: tamen ante quilibet Episcopus suum Sanctum solemniter canonizavit „. Hæc Lupus ex incogniti Scriptoris historica compilatione.

XV. Neque tantum Canonizatio sive relatio alicujus in Catalogum Sanctorum, quâ tamquam Sanctus toti Ecclesiæ proponitur, permittiturque, ut *publico* cultu ubique, & per universalem Ecclesiam, ceu Sanctus colatur, hodie Sedi Apostolicæ reservata est; sed etiam *Beatificatio*, quâ permittitur non quidem *ubique*, & ab *omnibus* tamquam Sanctus coli; at particulari duntaxat Ordini, Provinciæ, aut Ecclesiæ.

XVI. Publicum Sanctorum cultum a privato olim Belgium nostrum palam distinxisse, advertimus ex Molano in Natalibus Sanctorum Belgii ad 5. Januarii in Sancto Gerlaco, quod inter decantandas Litanias tum Sancti Canonizati sonorâ voce invocarentur; non Canonizati sine cantu rogarentur, quasi privatâ cujusque prece. Molanus enim de Beato Gerlaco Eremita in Territorio Falkenburgensi agens, ait:

ait: " Commemoratio ejus fit in vigilia „ Epiphaniæ Domini; sed quia non est „ Canonizatus, Missæ Sacrificium peragi- „ tur de æterna Sapientia, & dum Lita- „ niæ cantuntur, *submissâ* voce interseritur, „ *Sancte Gerlace, ora pro nobis* „.

XVII. Verum Urbanus VIII. plura circa Canonizationem Sanctorum servanda præscribens, Constitutione editâ 3. Octobris 1625. inter cetera vetuit, ne cujusquam cum sanctitatis aut martyrii fama quacumque defuncti imagines, aut quidquid venerationem, aut cultus præ se ferat, in Ecclesiis, Oratoriis, locis publicis seu privatis, ante Apostolicam Beatificationem seu Canonizationem ponantur. Vide latius Zypæum *Consult. 2. de Reliq. & Venerat. Sanct.*

Hoc Urbani Decreto sublatum quoque esse prædictum *privatum* cultum olim Sanctis non canonizatis impendi solitum, obscurum non est: quandoquidem dubitari nequeat, per illum aliquam venerationem impendi illi, quem populus, licet voce submissiore, tamquam *Sanctum* invocat: unde nec ulli novo Sancto non canonizato, aut ut minus beatificato, hodie impendi similem cultum videmus vel audimus.

Privative ergo ad Sedem Apostolicam hodie spectat Sanctorum Canonizatio, & Beatificatio; eamque per hanc Congregationem, juxta ritum jam descriptum, expedire solet; neque aliæ Congregationes huic materiæ se immiscent.

XVIII. Quoad ritus vero divinorum Officiorum, de his Episcopos in sua respective diœcesi potuisse libere statuere, & judicare, etiam usque proxime elapsum seculum inclusive, constat ex Synodis, quas supra *tit. 16. cap. 9.* allegavimus.

XIX. At Pius V. Breviarium Romanum correctum evulgans, statuit: "Breviarium „ ipsum nullo unquam tempore vel totum, „ vel parte mutandum, vel ei aliquid ad- „ dendum, vel omnino detrahendum „.

Hac proinde Constitutione factum, ut si quid *Breviario Romano* judicaretur addendum, vel demendum, aut ex parte mutandum, id a Sede Apostolica esset postulandum: quæ pro hujusmodi quæstionibus, aut causis decidendis, Congregationem Rituum instituit.

XX. Quapropter, Ecclesiæ, quæ Breviarium Romanum receperunt (uti pene omnes Ecclesiæ seculares Belgicæ) nulla nova Officia Breviario addere, vel vetera detrahere, aut lectiones, aliave in Breviario præscripta mutare propriâ auctoritate possunt; sed ea a Congregatione Rituum & Sede Apostolicâ postulare, & exspectare tenentur, & solent.

XXI. Ecclesiæ vero seculares, vel Ordines Regulares, in quibus usus Breviarii Romani non est receptus, etiam auctoritatem pristinam sua Breviaria revidendi, corrigendi, & mutandi retinent; eâque pacifice utuntur; & plura tum Episcoporum, tum Prælatorum Regularium auctoritate Breviaria correcta, & in aliam plane formam redacta, hoc seculo edita, & evulgata vidimus.

Neque Ecclesiæ illæ, aut Ordines, nova Sanctorum Officia, quæ hodie sub ritu duplici, aut semiduplici a Congregatione Rituum frequentius prodeunt, passim recipiunt; sed præscripta Breviariorum suorum sequuntur.

☞ XXII. Finis primarius Congregationis Rituum est, ut illa invigilet, ne quid in Officia divina irreligiosum, & eorum majestati contrarium irrepat; cum vero illa constet viris eruditis, mirum est, quod in Breviario Romano plurima adhuc reperiantur Apocrypha. Quidquod, illud amplius mirandum subit a Congregatione Rituum Officia Sanctorum probari Breviario Romano jungenda incertis historiis, & divinâ Majestate indignis referta.

Admodum verisimile est, id contingere e nimia facili divinorum Officiorum approbatione: ad unius enim *Cardinalis relationem permittuntur, seu approbantur*, ait Pater Daniel Papebrochius Jesuita, in conatu chronico-historico ad Vitam Sancti Cleti Papæ; ibidem arguit ille eos, qui ex his, quæ similibus officiis inserta reperiunt suis opinionibus faventia, magni ponderis argumentum reperisse arbitrantur. Illud incommodum timendum non est in plurimis Galliarum diœcesibus, si quidem aut vetera Breviaria revisa sunt ac reformata, aut nova fuerunt instituta, in quibus nihil, quod sit apocryphum deprehenditur. ☜

CA-

CAPUT X.

Ritus Sanctos canonizandi iterum exponitur.

1. *Veritas miraculorum facilius, & solidius in locis, in quibus patrata dicuntur, haberi potest.*
2. *Ad aliquem canonizandum præter miracula, requiritur eminens Sanctitas, quam Ecclesia Romana approbet.*
3. *Veritas Canonizationis fundatur in factis non revelatis.*
4. *Hodie solâ auctoritate Summi Pontificis Canonizatio perficitur.*
5. *Canonizandi auctoritas Sedi Apostolicæ sensim reservata.*
6. *Circa finem seculi* x. *creditur cœpisse morem extra Italiam recurrendi ad Summum Pontificem pro Canonizatione Sanctorum.*
7. *Putat Mabillonius antiquum morem fuisse adhuc* XI. & XII. *seculo observatum a plurimis Metropolitanis.*
8. *Hæc libertas Sanctos canonizandi mansit usque ad Greg. IX. id est sec.* XIII.
9. *Observat tamen Bailletius sec.* XIII. & XIV. *quosdam Episcopos antiquâ libertate usos fuisse.*
10. *Pompa Canonizationis.*
11. *Interdum Vir defunctus, per simplicem sui nominis insertionem in Breviario Romano censetur canonizatus. Illud quoque fit per Breve Pontificis, vel per Decretum Cardinalium.*

☞ I. NUmero septimo Capitis præcedentis observatum est ex Constitutione Sixti V. negotium Canonizationis Sanctorum ad Rituum Congregationem pertinere; una quoque notatum est ex Cardinale de Luca, quod juxta modernum stilum Curiæ Romanæ pro negotio Canonizationis Sanctorum, præter Congregationem *Rituum*, habeatur alia Congregatio *extraordinaria*; cui ultra Cardinales, & Prælatos ad Congregationem hanc spectantes, plures intersunt personæ, ut acta gestaque, ac signanter miracula in probationem sanctitatis canonizandi adducta, examinent, & discutiant.

Si igitur in hac Congregatione acta, & gesta canonizandi, nec non miracula, quæ per canonizandum, sive in vita, sive post mortem patrata, & facta esse prætenduntur, examinari & discuti debeant; quis ambigat, quin horum veritas facilius, & certius haberi potuerit, dum juxta veterem disciplinam, & stilum adscriptio in catalogum Sanctorum fiebat auctoritate Episcoporum, qui *per se* in locis, in quibus canonizandus, sive in catalogum Sanctorum referendus, vitam peregerat, ipsaque miracula perpetrata dicebantur, super his inquirere, omniaque accurate examinare, & discutere poterant; atque ita per hanc informationem assequi possent de omnibus accuratiorem, & solidiorem notitiam, quam ex relatione aliorum Romanus Pontifex accipere queat: ut proinde nec mirum sit, hunc stilum per novem, aut decem secula constanter servatum esse.

II. Quantumvis certum sit, etiam ex moderno stilo præcipuum argumentum pro sanctitate canonizandi peti ex miraculis, quæ per canonizandum seu in vita, seu ad ejus invocationem post mortem perpetrata probantur, recte tamen monet Christianus Lupus tom. 3. Schol. in Can. *pag.* 571. *quod non quævis, licet miraculis illustrata, justitia ad Canonizationem sufficit: esse debet eminens, & ab omni etiam* FAMÆ NÆVO *immaculata*. In probationem hujus sui asserti adducit Constantinum Magnum, quem (ait) *ob summa in Rempublicam, ac Ecclesiam merita Romanus Senatus receptum in cælos variis post mortem picturis est protestatus, quem item in solemnes Sanctorum tabulas accepit omnis Orientalis Ecclesia: hunc, inquam, Constantinum in laudatas tabulas numquam admisit* LATINA ECCLESIA, *quod is sub vitæ finem vafris Eusebianæ criminationis artibus circumductus, licet nullo pacto orthodoxam fidem, ejus tamen defensorem sanctum Athanasium male tractasset*.

Post hæc pergit Lupus: "Aurelii Carthaginensis Archiepiscopi in Africanam „ Ecclesiam singularissima merita, vitamque *vere* Episcopalem quis ignoret? Ipsum „ tamen, quod adversum *Romanas appellationes*, & *Sardicenses Canones* pertinaciter, quasi pro suæ diœceseos juri„bus,

„ bus, litigasset, Sanctorum numero Apo-
„ stolica Sedes numquam adscripsit „.

Deinde exemplum adducit Roberti Episcopi Lincolniensis, de quo hæc scribit: " Adversum Romanæ Ecclesiæ exactiones, „ & Apostolicas Ecclesiasticorum Beneficiorum reservationes dure olim recalcitravit: etenim excommunicatus Innocentium quartum Pontificem appellavit, ac „ evocavit ad divinum tribunal; evocatioque a quibusdam dicitur accepisse effectum. Quidquid sit: scribit Henricus „ Cnyghtonus *lib.* 2. *cap.* 16. *Hac de causa quamvis Robertus perspicuis effulgeret* „ *miraculis, non est permissus canonizari*. „ Quod ipsum late exponit Matthæus Parisiensis, addens, etiam Sewalum Eboracensem Archiepiscopum fuisse eadem „ de causa excommunicatum ab Alexandro „ quarto, appellasse item ad divinum judicium, & tamquam Martyrem in ipso „ mortis lecto miraculis coruscasse „. Hæc Lupus.

Ad exempla per Lupum adducta reflectens vir eruditus A. Bailletius in præfatione ad vitas Sanctorum *num.* 90. monet nonnumquam contingere, ut in catalogum Sanctorum Roma non referat, quantumvis & meritis, & miraculis fulgentes, qui Curiæ Romanæ molestiam causarunt, aut scandalum dederunt Ecclesiæ facto, vel scripto: " Ceux qui ont donné *quelque* „ *chagrin à la Cour de Rome*, ou quel- „ que scandale à l' Eglise, soit par leur „ conduite, soit par leurs écrits „.

III. Quandoquidem veritas, & notitia Sanctitatis ex actis, & miraculis canonizandi hauriri debeat, (uti *num.* 7. *cap. præced.* intelligitur) mirum videri non debet, quod jam pridem Romani Pontifices, priusquam judicium Canonizationis proferrent, hanc præmitterent protestationem: *Antequam ad pronuntiationem veniamus, protestamur publice apud vos omnes hic præsentes, quod per hunc actum Canonizationis non intendimus aliquid facere*, quod sit contra fidem, aut Ecclesiam Catholicam, seu honorem Dei.

Hanc protestationis formulam describit Christianus Lupus ex opere Ecclesiasticorum rituum Christophori Marcelli *sect.* 6. *cap.* 6. ad quam reflectens tom. 3. Schol. in Canones *pag.* 574. ait: *quæ protestatio palam supponit errandi possibilitatem*.

Eamdem errandi possibilitatem supponunt, quæ in Ordine Romano XIV. apud Joannem Mabillonium tomo 2. Musæi Italici (cujus auctorem esse credit, & probat Jacobum Cajetanum Cardinalem, qui floruit seculo XIV.) in hoc Ordinario, Rubricâ 115. describitur *modus, qui servari consuevit circa Canonizationem alicujus Sancti*: atque inter cetera dicitur: *finito vero sermone*, Dominus Papa prædicat *se oraturum, & hortatur alios, ut orent, ut supra, scilicet quod Deus non permittat eum errare in hoc negotio*.

Et sane, cum hic actus super pluribus particularibus factis, & testium depositionibus fundetur, in quibus etiam Ecclesiam Universalem errare posse, communi consensu docent Doctores, non mirum, si & ipsi Romani Pontifices, se in hoc actu Canonizationis errori obnoxios esse professi fuerint.

Quapropter & communiter Canonistæ secuti glossam in *cap. unic. de Reliquiis & venerat. sanct. in* VI. verbo *Sedi Apostolica*, docuerunt, accidere posse, ut Ecclesia in Canonizatione Sanctorum erraret. Recte tamen monet ibidem Glossographus, " quod preces in honorem talis acceptæ, „ & gratæ sint; *per fidem enim Christi* „ (ait) *omnia purgantur, & sic quod veritas Canonizationis deficiat, non deficiat* „ *fides* „.

Similiter Pater Veronius in doctissima sua fidei Regula ab illustrissimis Fratribus Wallemburgicis laudata, & probata *cap.* 2. §. 7. advertens: " Sanctos maxime canonizari ex miraculis factis post tempora „ Apostolorum, quorum miraculorum plenæ sunt vitæ Sanctorum, tum in vita, „ tum post mortem ab eis editorum, & „ nullum talium miraculorum esse revelatum in verbo Dei, proinde nullum esse „ de fide divina; quomodo ergo (concludit Veronius) Canonizatio ex illis facta; seu judicium Ecclesiæ, quod sint „ Sancti, esset fide divinâ credendum „?

„ Ex quo (pergit) rursus dicimus, ne „ quidem *infallibilem* esse in his Canonizationibus Papam, aut Concilia etiam „ Generalia. Quam suam assertionem, & „ con-

„ conclusionem ibidem pluribus probat Veronius „.

IV. Num. IX. cap. noni observatum est, quod juxta modernam Ecclesiæ disciplinam penes solum Pontificem sit auctoritas per solemnem Canonizationem aliquem referendi in catalogum Sanctorum: licet enim, antequam ad ultimum actum hujus Canonizationis procedat, & super eo pronuntiet, habeatur consistorium solemne, & publicum, ad quod conveniunt omnes Archiepiscopi & Episcopi, qui in Curia præsentes sunt, quorum omnium etiam votum exquiritur, uti cap. præced. ex Cardinale de Luca *num.* 8. notatum est; quia tamen Episcopi ad hoc Consistorium convenientes, nec examini nec discussioni factorum, & allegatorum intervenerunt; nec in hoc solemni Consistorio acta illa Episcopis, ceterisque ibidem præsentibus Prælatis exhibeantur examinanda, & discutienda, nequaquam Judices esse possunt, sed si quod eorum votum exquiritur, ad meram actus solemnitatem contingit: ut proinde merito notaverit Cardinalis de Luca, in hoc Consistorio Episcoporum votum exquiri per quamdam *Concilii imaginem*.

Primitus autem dum per Pontifices, aut Metropolitanos relatio in Sanctorum Catalogum auctoritate Synodorum decernebatur, omnis discussio, & examen meritorum, & miraculorum coram Synodo peragebatur; ipsumque Decretum Canonizationis omnium, qui Synodo assistebant, auctoritate & nomine edebatur; omnesque *Judicis* partes in hoc actu obtinebant. Et quidem in ipso Conventu Lateranensi, in quo ab Episcopo Augustano confirmatio, sive approbatio Canonizationis Uldalrici Episcopi Augustani postulata fuit, gesta ipsius Uldalrici, atque miracula, quæ per ipsum patrata ferebantur, in ipso Conventu prælecta, & exposita fuere; cunctorumque præsentium judicium expetitum fuit, videmusque non tantum Pontificem, sed & Episcopos, aliosque in Synodo præsentes eâdem formulâ cum ipso Pontifice Decreto Canonizationis subscripsisse.

Licet igitur coram Pontifice perageretur actus Canonizationis, non tamen a solius Pontificis judicio fides Canonizationis dependebat, sed omnium Episcoporum ipsi in hoc actu assistentium.

At vero hodie existimatur, quod fides Canonizationis a solius Pontificis judicio dependeat, quodque Consistoria, aliaque in hoc actu Canonizationis juxta præscriptum Romanæ Curiæ stilum intervenire solita non ad substantiam, sed solummodo ad solemnitatem actus pertineant.

Unde cap. præc. num. XI. notavimus ex Bailletio, quod omissis omnibus actus hujus solemnitatibus per simplex Breve Pontificis, & Decretum Congregationis relatio in Sanctorum Catalogum fiat.

Quin & jam pridem Gregorium VII. non existimasse solemnem hunc Canonizationis ritum, aut actus illos quasi judiciales, & prævias informationes requiri, ut quis per Romanum Pontificem ut *Sanctus* publico cultu honorari permittatur, probant, quæ de hoc Pontifice referuntur, atque inter alios de ipso scribit Christianus Lupus tom. 3. Schol. in Canones *pag.* 573. *omnium usque ad Siricium antiquorum Pontificum festa Romano Breviario inseruit, adeoque ipsos canonizavit*.

V. Superiori capite, num. X. probatum fuit, auctoritate Episcoporum pluribus seculis relationem in Catalogum Sanctorum peractam fuisse; fateturque Bellarminus, ante seculum VIII. pro Canonizatione Sanctorum ad Romanum Pontificem non fuisse recursum. Imo credit vir eruditus Joannes Mabillonius in præfato ad seculum V. Benedictinorum *num.* 101. demum seculo X. id fieri cœpisse; nec ullum extare authenticum, & indubitatæ fidei monumentum de solemni per Romanum Pontificem, factâ Canonizatione, antiquius diplomate Joannis XV. (qui sedit seculo decimo). Hic in frequenti Episcoporum Conventu, ad preces Lwitolfi Episcopi Augustani Uldalricum ejusdem Ecclesiæ Episcopum in Sanctorum Album retulit anno 995. (a): extant integræ hæ litteræ Joannis XV. su-

Eee 2 per

(a) Extat Bulla Canonizationis S. Uldalrici in Codice Constitutionum, quas in unum volumen redegit Justus Fontaninus Arch. Ancyranus an. 1729. sed hæc Bulla data dicitur an. 993. quapropter S. Uldalricus in Sanctorum Album ante annum 995. relatus est.

per hac Canonizatione, apud præfatum Mabillonium ad calcem vitæ hujus Uldalrici in prædictis actis *pag.* 471.

Mabillonio consentit Daniel Papebrochius in *dissertatione* 20. ad calcem vitæ Joannis XV. in suo conatu chronico-historico, similiter credens, nullum antiquius extare exemplum Canonizationis ab extero a Pontifice postulatæ: una tamen monens, quod Episcopi *suburbicarii* ad *specialem* ordinationem Romani Episcopi spectantes, auctoritate referendi aliquem in numerum Sanctorum per elevationem corporis defuncti non uterentur sine licentia Episcopi Romani: putatque per Episcopum Romanum tunc temporis hanc in Sanctorum catalogum relationem, in Synodis Romanis, quæ quotannis Romæ habebantur, factam fuisse.

Credit præterea Papebrochius admodum verisimile esse, Episcopos *suburbicarios*, qui ordinationi Episcopi Romani suberant, pro corporis alicujus tamquam sancti elevatione, sive, ut hodie loquimur, Canonizatione, recurrisse ad Romanum Pontificem, quemadmodum aliarum Provinciarum Episcopi pro eadem solemnitate peragenda ad suos *Metropolitanos*, aut *Primates* recurrere consueverant; ut quemadmodum in Synodis Provincialibus, aut Metropolitanis visitantibus Provincias, vel etiam ad comitatum Regium accedentibus, & ibidem pluribus Episcopis Comprovincialibus convenientibus hæc solemnitas in Provinciis peragebatur, ita quoque in Synodis Romanis Præsidente Pontifice, & Episcopis *suburbicariis* convenientibus absolveretur: atque hunc morem durasse, quoad usque magis magisque invaluit usus, etiam apud exteras Nationes recurrendi in his, aliisque majoribus causis ad Sedem Romanam.

VI. Arbitratur autem ibidem Papebrochius cum Mabillonio, quod id demum circa finem seculi x. cœperit: ac per consequens, quod ad illud usque tempus idem fuerit Ecclesiæ Romanæ mos Canonizationis, qui in aliis Provinciis ab Episcopis servabatur: quod consequenter nec creditum fuerit prioribus illis seculis, ampliorem esse effectum Canonizationis factæ in Synodis Romanis per Episcopum Romanum cum Episcopis suburbicariis, quam esset similis Canonizationis per alios Primates, sive Metropolitanos in suis respective Synodis Provincialibus peractæ: sed eam persuasionem demum sub finem seculi x. invalescere cœpisse, ac propterea tunc a quibusdam pro obtinenda, aut confirmanda Canonizatione ad Romanum Pontificem cœpisse recurri.

Quin & ex dictis etiam verisimile est, dum Pontifices, ac signanter Urbanus II. responderunt, similes relationes in Sanctorum catalogum fieri non posse, nisi in Concilio *Generali* (uti notavimus *num.* 12. *cap. præced.*); per Concilium *Generale* non intellexerint Concilium *Universale*, sive *Œcumenicum*, sed duntaxat Synodum ex pluribus Episcopis & Prælatis constantem; uti reflectit vir eruditus Bailletius in præfatione ad *tom.* 1. de Vitis Sanctorum *num.* 97.

VII. Monet autem supra citatus Mabillonius, quod licet circa hæc tempora, scilicet seculum x. & xi. nonnulli Episcopi pro obtinenda Canonizatione recurrerent ad Sedem Apostolicam, nihilominus Episcopi, præsertim Metropolitani in pluribus locis antiquam hac in re facultatem retinerent, eâque uterentur, uti manifestum est ex Canonizatione sancti Guiberti per Obertum Leodiensem Episcopum facta seculo xii. de qua dixi *num.* 11. *cap. præc.*

VIII. Verisimile est, hanc Episcopis libertatem remansisse, donec auctoritate Gregorii IX. fragmentum Epistolæ sub nomine Alexandri III. in collectionem Decretalium relatum fuit in *cap.* 1. *de Reliquiis, & venerat. Sanct.* & pro jure communi a Canonistis, & Theologis sensim haberi cœpit.

Verumtamen liber hic Decretalium non statim ubique receptus fuit; neque Decretales in eo contentæ tantæ apud omnes auctoritatis fuerunt, ut Episcopi, aliique Ecclesiarum Prælati crederent, se jure, & auctoritate, quibus hactenus gavisi fuerant, vigore harum Decretalium esse spoliatos.

IX. Unde notat Bailletius, quod etiam post tempora Innocentii III. quidam Episcopi adhuc usi fuerint auctoritate declarandi Sanctum pro districtu suæ Diœcesis. Nam

Nam legitur de Episcopo Mindensi (Minden) in Westphalia, qui anno 1373. (id est centum, & amplius annis post evulgatas Decretales Gregorii IX.) instituit festum Episcopi Feliciani per totam *suam Diœcesim*, mox ut ejus sanctitas per miracula cœpit se manifestare.

Evidens est, quod hæc Feliciani Episcopi in catalogum Sanctorum relatio esset duntaxat particularis, ultra eam Episcopi Diœcesim se non extendens.

Notat autem Mabillonius, quod particularis Canonizatio, usque ad seculum x. in usu fuerit, quæ tamen accedente totius Ecclesiæ consensu, & approbatione *generalis* evadebat.

X. Quemadmodum posterioribus seculis relatio in Sanctorum numerum, quæ hodie Canonizatio dicitur, Sedi Apostolicæ fuit reservata, ita quoque peragi cœpit non tantum cum majoribus cæremoniis, sed & actibus quasi judicialibus.

Quin & ipse actus Canonizationis tanto cum fastu, & exteriori apparatu absolvi consuevit, ut sine ingentibus sumptibus fieri nequeat.

De hoc fastu & apparatu, sumptibusque ad eum necessariis, aliquando graviter conquestum fuisse Adrianum VI. in ejus vita testatur Blazius Ortizius, in Canonizatione sanctorum Antonini, & Benonis illos fieri vetuisse. Verba hujus auctoris sunt: "Quamvis summa pecuniarum non „ exigua in ejusmodi actu, tum in Pon„ tificia familia toganda, tum in aliis im„ pendiis soleat insumi, circumspectissimus „ tamen Papa tales sumptus, quasi alienos „ a sanctimonia, & puritate Canonizatio„ nis fieri vetuit„.

Et licet hujus Pontificis pio desiderio non fuerit per omnia satisfactum, soleantque etiamnum hodie ingentes sumptus fieri in hoc actu Canonizationis, nihilominus subinde Pontifices pepercisse leguntur.

XI. Et quidem monet vir eruditus Bailletius in præfatione ad vitas Sanctorum *num. 99.* quod interdum per simplicem insertionem nominis alicujus defuncti in Breviario Romano censeatur Canonizatus, vel etiam per speciale Breve Pontificis, & Decretum Congregationis Cardinalium, uti patuit (ait) nostrâ ætate in Joanne de Matha, & Felice Valezio, quorum Ordines parcere voluerunt sumptibus Canonizationis, quia fieri debuissent ex ærario captivorum (*a*).

TITULUS XXIII.

De Officialibus Curiæ Romanæ.

CAPUT I.

De Vice-Cancellario, & Cancellaria Romana.

1. *Cancellarii olim unde dicti, & eorum dignitas.*
2. *Cancellaria quid significet?*
3. *In Ecclesiis Cathedralibus jam pridem erat* Cancellarius.
4. *A quo tempore creverit auctoritas* Cancellarii *Romani*.
5. *Quare vocetur* Vice-Cancellarius?
6. *Vice-Cancellarius habet fixum titulum Cardinalitium.*
7. *Graviora negotia in Cancellaria expediuntur.*
8. *Primus Officialis Cancellariæ post Vice-Cancellarium, est* Regens *Cancellariæ; & quod hujus officium?*
9. *Qui sint Præsidentes de* majore, *vel* minore *Parco?*

10. *Præ-*

(*a*) Qui plura de Canonizatione Beatorum legere voluerit, adeat Codicem in folio Justi Fontanini Romæ editum an. 1729. vel tomos 4. in folio, quos dum esset Cardinalis publici Juris fecit Summus, ac eruditus Pontifex Benedictus XIV. Nihil eo opere doctius, nihil fœcundius, ubi agitur de viris suâ Religione conspicuis, quos Sedes Apostolica in Album Sanctorum retulit.

10. *Præsidentes de* majore Parco *etiam dicuntur Abbreviatores, a conficiendis* abbreviaturis.
11. *Quâ formâ* abbreviaturæ *expediantur.*
12. *Præsidentes de* majore Parco *dubia plura per modum Collegii decidunt.*
13. *Præsidentes de* minore Parco *quid agant?*
14. *Quomodo ex abbreviatura fiat* Bulla?
15. *Plures enumerantur inferiores Cancellariæ Officiales, qui omnes sua habent emolumenta, quæ dicuntur* taxæ Cancellariæ Apostolicæ.
16. *In harum exactione excessus.*
17. *Nonnulli Scriptores in istos abusus invehuntur.*
18. *Eos Gregorius XV. reprimit.*
19. *Habet Cancellaria suas Regulas: quæ* Regulæ Cancellariæ *dicuntur.*
20. *Hæ Regulæ pro directione Cancellariæ primitus fuere editæ.*
21. *Hæ Regulæ perpetuæ non sunt; sed a singulis Pontificibus de novo publicantur.*
22. *Hodie etiam quædam ex his Regulis extra Cancellariam se extendunt, & earum usus quoque in Belgio obtinet.*

I. CANCELLARII olim dicti potissimum fuere, qui ad *cancellos forenses*, seu judicum stabant. Papias: *Cancellarius qui in cancellis primus est.* Hi supplicantes introducebant ad judicem, uti legitur apud Cassiodorum *lib.* 12. *Epist.* 1. ex quo satis colligitur, *Cancellarios* dictos, quod ad *cancellos* judicum starent, eorumque jussa ac mandata exequerentur; pateteque non exiguam fuisse eorum auctoritatem, & dignitatem; uti ostendit Gothofredus ad *l.* 3. *Cod. Theod. de Assessoribus.*

II. "Cancellaria, vox barbara, inquit „ Budæus ad Pandectas, usurpata pro loco, ubi publicæ litteræ a Scribis Principum, & Magistratuum conficiuntur. „ Hinc Cancellarius dicitur, cujus exprimæ sunt partes, videre, ut nulla Principis constitutio, nulla sanctio, nullum rescriptum, nulli codicilli Regii, non e Republica, atque etiam a dignitate Reipublicæ principalique exeant „. Hæc ille.

III. Legitur quoque in Ecclesiis Cathedralibus jam pridem munus Cancellarii fuisse, sigilla ad causas, & negotia conferre, litteras Capituli facere, & consignare, uti habetur in Statutis Leichfeldensis Ecclesiæ, in Monastico Anglicano *tom.* 3. *pag.* 24.

IV. Quando vero Cancellarii munus ad eam pervenerit eminentiam, & prærogativam, in qua hodie in Romana Curia conspicitur, non omnino constat.

" Qui hujus eminentissimæ dignitatis „ originem ex antiquis historiarum monumentis disquisierunt (ait Joannes a Chokier) tradunt illam demum post tempora Innocentii III. inventam, & erectam fuisse, eamque etiam exercuisse privatæ sortis homines, sed probitate, & eruditione spectatissimos: postea sub Bonifacio VIII. dignitatem hanc uni ex Illustriss. Cardinalibus tributam; idque ex congruentia rationis, & quoniam justitiæ regimen penes Vice-Cancellarium residebat, par erat munus illud commendare personis illustribus, in quibus maxime excellunt, familiamque ducunt Illustriss. Cardinales „.

V. At illud quæritur, cur hodie, etiam Cardinale eo munere fungente, non dicatur *Cancellarius*, sed *Vice-Cancellarius*; quasi *vices* duntaxat ageret Cancellarii. Varii varia commenti sunt, uti refert Cardinalis De Luca in Relatione Romanæ Curiæ *Discurs.* 10. qui verisimilius credit, Vice-Cancellarium dici cœpisse, cum dignitas Cardinalitia ad tantum fastigium elevata est, ut non videretur huic dignitati Cardinalitiæ congruere, assumere officium inferius sive Prælativum; quod tamen *provisionaliter*, seu jure cujusdam commendationis per Cardinalem administrari non sit incongruum; quemadmodum, & in munere *Datarii* praxis docet. Si enim Cardinalis eo munere fungatur, non vocatur *Datarius*, sed *Pro-Datarius*. Ergo illud adjectum, *vice*, quod partes *vicarias* denotat, non statum inferiorem, sed potius digniorem hic significat.

VI. Vice Cancellarius habet fixum titulum Cardinalitium, cumque admodum conspicuum & illustrem, scilicet Ecclesiæ Collegiatæ S. Laurentii in Damaso: hicque commodam, & amplam habitationem in insigni vereque Regio Palatio, quod *Cancel-*

cellariæ dicitur : in quo ipsa *Cancellaria* tamquam per speciem magni Tribunalis, statutis diebus tenetur, aliæque functiones publicæ peraguntur.

VII. Primaria & graviora Sedis Apostolicæ negotia publica & solemnia, qualia sunt Consistorialia, aliaque plurima, per ejus manus transeunt ; adeo ut cum quadam proportione dicendus sit *Cancellarius* Papæ, eo modo, quo in singulis Diœcesibus quiliber Episcopus habet Notarium, & Cancellarium majorem, qui acta Synodalia, & judicialia, ac etiam Pontificalia conscribit, & authenticat ; uti notat Cardinalis De Luca loco citato *num.* 5.

Plures habet Vice-Cancellarius Officiales, quorum aliqui sunt majores Prælati, Prælaturam annexam habentes.

VIII. Primarius post Vice-Cancellarium est ille, qui dicitur *Cancellariæ Regens*. Hujus non exigua est auctoritas, quæ ad longum describitur in ultima Regula Cancellariæ, quæ inscribitur : *De potestate Reverendiss. D. Vice-Cancellarii, & Cancellariam* REGENTIS. In primis ipse revidet Bullas expeditas, & promulgatas, & si quis error irrepserit, eum corrigit ; ac ad calcem Bullæ reformatæ manu suâ scribit : *correcta prout jacet*.

IX. Præterea inter Officiales Cancellariæ, qui Prælaturam habent, sunt præsidentes de *majori*, vel *minori Parco* ; ita dicti a loco Cancellariæ, in quem conveniunt, qui vulgo *Parcus* dicitur.

X. Hi de *majori Parco* nominantur etiam *Abbreviatores*, a conficiendis litterarum Apostolicarum *breviaturis* sive minutis ; quas ex signatura Cardinalis Vice-Cancellarii, ejusdemque *contra-cedulâ*, tamquam matrice conficiunt.

XI. Pro quo notandum, quod factâ in Consistorio provisione per Pontificem de Ecclesia Cathedrali, Cardinalis Vice-Cancellarius accipiat Decretum provisionis Papalis, illudque in libro materiarum Consistorialium consignet sub hac formula : *Romæ apud Sanctam Mariam Majorem*.

Cardinalis Vice-Cancellarius accipit Decretum Provisionis Papalis, quod consignat in libro materiarum Consistorialium sub hac formula : *Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, die .... mensis .... anno .... fuit Consistorium, in quo Sanctissimus Dominus noster, referente Cardinale N. providit Ecclesiæ N. per obitum N. vacanti de persona N. cum retentione compatibili, absolutione, clausulis, &c.* Post hæc Cardinalis Proponens conficit *schedam*, sive *schedulam*, quæ dicitur *schedula Consistorialis Cardinalis Proponentis*, per quam significat Cardinali Vice-Cancellario Pontificem in Consistorio providisse tali personæ de Ecclesia Cathedrali ; quâ receptâ Vice-Cancellarius conficit aliam schedulam, quæ vocatur, *contra-cedula*, in qua summarie narrat, qualiter Pontifex in Consistorio providerit Ecclesiæ N. de Episcopo, & Pastore ; eamque cedulam Secretarii sui subscriptione, proprii sigilli impressione, & manus suæ subscriptione munit.

XII. Ulterius Prælati de *majori Parco* quoddam quasi Tribunal constituunt, in quo collegialiter convenientes decidunt dubia, quæ oriri contingit super litterarum formula, vel clausulis, & Decretis in eis adjiciendis, ac etiam super emolumentorum solutionibus, aliisque contingentiis.

XIII. Prælati de *minori Parco* (ait Petrus Gastelius in sua praxi Curiæ Romanæ *pag.* 24. edit. 1693.) proprie sunt *Officiales otiosi*, exiguam habentes jurisdictionem ; in id unum intendentes, ut Bullæ ferantur, & tradantur Prælatis de *majori Parco*.

XIV. Factâ minutâ per Prælatum seu *Abbreviatorem* de *majori Parco*, qui est in turno, mittitur deinde ad alium Abbreviatorem, ut eam revideat ; quæ revisa traditur Scriptori Bullarum.

Tum " per Apostolicos Scriptores, ait „ De Luca, juxta eorum formulas efformantur litteræ, quæ *Bullæ* dicuntur, „ sub plumbo, in ejusdem Vice-Cancellarii aula seu palatio, quod *Cancellariæ* „ nomen seu vocabulum habet ; eodem „ modo quo per ejusdem Cancellariæ Scriptores, & Officiales aliæ efformantur „ litteræ super provisionibus aliorum Beneficiorum, nec non super Apostolicis „ dispensationibus, aliisque gratiis & concessionibus, quæ fiant extra Consistorium per organum Datarii „.

XV. Plures sunt Cancellariæ Officiales, qui Bullis illius revidendis, transcribendis, plum-

plumbandis, registrandis occupantur; quorum " alii, inquit De Luca, vocantur „ Summistæ, alii Scriptores, alii Secretarii, alii Plumbatores; alii Equites, „ alii Cubicularii, & Scutiferi; alii Protonotarii, alii Subdiaconi, & alii sub „ diversis vocabulis nuncupantur „.

Hi omnes participant vel in annatis, vel in emolumentis, quæ pro litterarum expeditionibus solvuntur; atque jura hæc communiter dicuntur *taxæ Cancellariæ Apostolicæ*.

☞ XVI. Inter Extravagantes Joannis XXII. legitur sub *titulo* 13. Extravagans, quæ incipit, *cum ad Sacrosancta*, in qua designantur, & taxantur jura Abbreviatoribus & Scriptoribus litterarum, & gratiarum solvenda. Hinc communiter existimatur, hunc Pontificem fuisse eorum emolumentorum, quæ hodie Taxæ Cancellariæ Apostolicæ dicuntur, primum auctorem.

Quidquid sit, hoc habetur ex Joannis XXII. Constitutione, quod eo tempore Scriptores, & Abbreviatores, aliique expediendis in Cancellaria Romanis litteris præpositi, in exigendis juribus multum excederent; atque eorum excessus excitasse multorum murmura, quasi nihil gratis Romæ obtineretur.

Ulterius ex eadem Constitutione habetur, quod ad obviandum his excessibus Joannes XXII. *taxaverit*, quid his Ministris pro singulis litteris esset solvendum.

Cum igitur hæc jura per hunc Pontificem fuerint pro singulis litteris determinata, & *taxata*, non mirum, quod ab eo tempore *taxæ* Cancellariæ hæc jura fuerint vocata; & hic Pontifex creditus primus earum auctor: tametsi antea quædam jura exigerentur.

Cum autem plurimi essent in Curia Romana Ministri, & Officiales Bullis, & litteris scribendis, revidendis, & plumbandis, signandis, ac registrandis præpositi; ac insuper hæ taxæ essent non tantum proportionatæ labori, & operæ in conficiendis his litteris impendendis, sed insuper majores, vel minores pro ratione gratiarum vel provisionum, super quibus Bullæ, vel litteræ expediendæ erant, non mirum has taxas multorum querelas excitasse, & tamquam simoniacas, aut saltem ut de ea admodum suspectas fuisse reputatas.

Accedebat, quod litteræ seu Bullæ non relaxarentur nisi his taxis solutis; summâ autem facilitate, imo vix negarentur his taxis solutis.

XVII. Inter alios seculo xv. scribens Paulus Anglus Decretorum Doctor in suo *Speculo aureo* in has taxas invehitur; atque ex illo habetur, quod eo tempore accepissent suam stabilitatem, & pro ratione gratiarum, & provisionum essent *taxatæ*.

Quo autem tempore hæ *taxæ*, sive jura ad commoditatem Ministrorum litteris Cancellariæ expediendis præpositorum typis mandatæ, & evulgatæ fuerint, incertum est.

Hoc scitur, quod anno 1514. sedente Leone X. Romæ apud Marcellum Silber in Campo Floræ expressus fuerit libellus sub hoc titulo: *Taxæ* Cancellariæ Apostolicæ, & taxæ Sanctæ Pœnitentiariæ, in quo per ordinem designatur quantitas taxæ solvendæ pro quibuscumque litteris dispensationum, absolutionum, &c. in Cancellaria, & Pœnitentiaria Romana obtinendis.

Hujus libelli meminit vir eruditione, & pietate clarissimus Claudius Espencæus Doctor Theologus Parisiensis in Commentario Epistolæ Apostoli ad Titum *cap.* 1. qui ibidem describens Curiæ Romanæ avaritiam, & pecuniæ cupiditatem, in ejus probationem inter cetera adducit hunc libellum dicens: " *Prostat, & in quæstu* „ *pro meretrice sedet*. Liber palam, ac „ publice hic impressus, hodieque, ut „ olim venalis *taxæ Cameræ seu Cancellariæ Apostolicæ* inscriptus, in quo plus „ scelerum discas licet, quam in omnibus „ omnium vitiorum summiflis, & summariis, & plurimis quidem licentia, omnibus autem absolutio empturientibus proposita „.

Quidquid sit de hac Espencæi durissima in hunc libellum redargutione, nec non de Curiæ Romanæ pecuniarum aviditate, & gratiarum, absolutionum, atque dispensationum venalitate, per hunc auctorem descriptâ, illud sane optandum esset, ut tandem Curia Romana suo agendi modo, hunc libellum adeo scandalosum improbaret; omnibusque notum faceret, Romanos Pontifices tamquam fideles dispensatores mysteriorum Dei in mitigandis Canonibus, deli-

delictisque condonandis solam ædificationem Ecclesiæ, & fidelium salutem præ oculis habere; atque ab ipsis tamquam Christi Vicariis præ ceteris observari, quod a Christo omnibus mandatum fuit, Matth. cap. 10. v. 8. *gratis accepistis, gratis date*, atque ita palam probarent, falsum esse, quod de Curia Romana vulgo dicitur, quod in relaxandis Canonibus, seu Decretis positivis, tam diversa sit in Curia Romana divitis, atque pauperis conditio, ut vix quidquam prohibeatur, quam ut ne quis gratis contraveniat, & quod vetatur, numeratâ pecuniâ statim dispensetur, quasi nullum sit peccatum majus, quam nummis carere, uti fusius describit præcitatus Espencæus. ☜

XVIII. In taxarum exactione cum plures excederent, Gregorius XV. hanc Regulam Cancellariæ proposuit: " Item, „ idem D. N. exactionibus, quas Sanctitas Sua non sine displicentia plerumque „ fieri intellexit per Officiales Romanæ „ Curiæ, qui constitutis sibi emolumentis „ pro exercitio officiorum, quæ obtinent, „ non contenti, ultra a prosequentibus „ negotiorum quorumdam expeditionem in „ eadem exigere non verentur, obviare „ volens, districte præcipiendo inhibuit „ omnibus & singulis, quævis officia in „ eadem Curia obtinentibus, ne de cetero quicquam prætextu officiorum, quæ „ obtinent, quovis colore, etiam celerioris expeditionis ultra emolumenta ejusmodi exigere, seu ad hunc effectum expeditionem eorum, quæ eis incumbunt, „ malitiose differre, sub excommunicationis, & præter illam suspensionis a perceptione emolumentorum hujusmodi pro „ prima ad semestre, & pro secunda ad „ annum, & pro tertia vicibus, quibus „ sic excederent, privationis officiorum per „ eos obtentorum, in quibus sic excesserint, pœnis; ac voluit, quod S. R. E. „ Vice-Cancellarius, & Camerarius excedentes ipsos respective, prout eis subsunt, per subtractionem emolumentorum „ eorumdem, ac alias, ut præmittitur, „ compellant ab hujusmodi illicitis exactionibus abstinere, & contra eos per prædictas pœnas & alias, prout melius expedire viderint, procedant „.

XIX. Habet Vice-Cancellarius, seu Cancellaria quasdam a Pontificibus Regulas, juxta quas ipse Vice-Cancellarius, ejusque Officiales negotia ad Cancellariam spectantia, nec non litteras necessarias gerere, & expedire debent; quæ propterea *Regulæ Cancellariæ* vocantur.

XX. Unde Ludovicus Gomesius in proœmio ad Regulas Cancellariæ *quæst.* 2. notat, quod " Regulæ Cancellariæ ab initio introductæ fuerint, ut Officiales Cancellariæ per eas in litteris expediendis „ instruerentur, ut patet, ait, ex Regulis Joannis XXII. & Benedicti, ac aliorum. Et licet a tempore Nicolai V. „ aliquid plus ad eas circa judicia additum „ fuit, illud tamen respicit actum in Curia gerendum „.

XXI. Hæ Regulæ *perpetuæ* non sunt, sed morte Pontificis extinguuntur, quod in earum proœmio indicatur his verbis: *Et suo tempore duraturas*. Quare singuli Pontifices altero suæ assumptionis die eas de novo evulgant, atque in Cancellaria per Vice-Cancellarium publicari jubent; idque nonoumquam novis Regulis additis, vel antiquis immutatis, vel etiam subinde aliquibus expunctis, & omissis.

XXII. Itaque si ipsam harum Regularum originem primumque instituendi finem attendamus, duntaxat regimen, ac directionem Cancellariæ Romanæ spectare videntur; at hodie inter has Regulas non paucæ reperiuntur, quæ etiam collationes Beneficiorum, aliasque materias concernunt; & quarum usus se extra Cancellariam Romanam quoque extendit; pluresque in Belgio, & Provinciis vicinis receptæ sunt; de quibus in materia Beneficiorum Part. 2. hujus Operis singillatim tractabitur; ostendetur, in quibus recentiores Regulæ a veteribus discrepent; & quomodo in hisce Provinciis receptæ sint.

CAPUT II.

De Datario & Dataria.

1. *Datarii officium olim ignotum.*
2. *Quæ hodie per Datariam expediuntur, olim pene incognita fuerunt.*

3. *Quomodo reservationes Beneficiorum, & Pensionum circa seculum* XIV. *invaluerint?*
4. *Ex illis, aliisque reservationibus originem habuit Dataria.*
5. *Quare Cardinalis assumptus ad officium Datarii, dicatur* Pro-Datarius?
6. *Quod sit officium Subdatarii?*
7. *De Officiali Dataria, qui dicitur* Concessum; *& quâ formâ hic signet libellos?*
8. *Subdatarius subinde mittit libellos ad aliquam Congregationem Cardinalium; & quâ formâ remittantur?*
9. *De Summario libelli a Subdatario conficiendo: debet esse libello conforme.*
10. *Datarius una cum Subdatario, & Officiali, qui dicitur* Per obitum, *discutiunt libellos Papa offerendos.*
11. *Quâ formâ Papa signet.*
12. *Libelli Supplices hodie dupliciter signari solent.*
13. *Tres dicuntur partes Signatura; qua describuntur: & quid sit* Signatura?
14. *Cur tertia pars Signatura apponatur?*
15. *Subdatarius Supplicam signatam mittit ad Revisorem; & quid officium* Revisorum?
16. *Revisor mittit Signaturam ad Officialem* parvæ Datæ; *& unde dicatur* parva Data?
17. *Ab hoc Officiali Signatura transit ad secundum Revisorem.*
18. *Frequenter mittitur deinde ad Officialem, qui vocatur* Componendæ.
19. *Post hac ponitur* magna Data: *& quid hac sit?*
20. *Tum mittitur ad Officialem, qui dicitur* Missus.
21. *Ab hoc mittitur ad* Registratores: *& quis sit Registrationis effectus?*
22. *Post Registrationem mittitur ad Cancellariam, ut expediantur* Bullæ *necessaria.*
23. *De differentia inter modum, quo Litteræ sunt per Papam signatæ.*
24. *Quid circa parvas Datas obtineat in Gallia?*

I. OFficium *Datarii*, prout hodie accipitur in Curia Romana, antiquum dici haud posse probat Cardinalis De Luca in sæpius citata Relatione Romanæ Curiæ, *Discursu 9. t. 15.*

II. " Antiquitus enim (ait De Luca „ loco citato *num. 6.*) Papa forte nihil „ vel parum se ingerebat in illis negotiis, „ circa quæ pene totum Datarii munus „ hodie versatur; ut nempe sunt collatio„ nes Beneficiorum reservatorum vel affe„ ctorum, nec non reservationes pensio„ num super iisdem, ac dispensationes Ma„ trimoniales, aliæve dispensationes puta „ super natalibus, vel super irregularita„ te, aut super bigamia, vel super æta„ te, & similes; ac etiam sunt Apostoli„ ca beneplacita super alienationibus bo„ norum Ecclesiæ, vel concessiones offi„ ciorum venalium, & similia, quæ „ omnia moderna sunt, dictis antiquis „ temporibus incongrua „.

III. Hæc Cardinalis De Luca; qui deinde ibidem *num.* 12. & 13. deducit, quâ ratione circa seculum XIV. introductæ sint reservationes Beneficiorum; atque ex his deinde originem sumpserint frequentiores pensionum Ecclesiasticarum reservationes.

IV. " Cum itaque (pergit De Luca „ *num.* 14.) hujusmodi provisiones non „ publice in Consistorio, sed privatim in „ Aula, per supplices libellos, aut per „ supplicationes manu Papæ signatas, fie„ rent, casus autem præberet, quod idem „ Papa ex negotiorum multiplicitate non „ valens omnia memoriâ retinere, eadem „ Beneficia pluribus personis conferret; „ unde propterea continua oriebantur jur„ gia, super temporis anterioritate, quæ „ etiam in Beneficialibus, atque in gra„ tiarum concessionibus attendenda est, „ quod scilicet gratia anterior posteriori „ præfertur; *Burrat. & add. dec.* 421. & „ *passim.* Idcirco quemdam privatum po„ tius, seu fiduciarium Ministrum, tam„ quam per speciem Secretarii, ad id de„ putare congruum fuit, qui curam hu„ jusmodi supplicationum, & expeditionum „ haberet, atque postquam Papa per ejus „ signaturam gratiam perfecit, ipse adno„ taret tempus seu diem, ut ita dignosce„ retur, quænam essent gratiæ anteriores, „ & quæ posteriores; ac etiam (& for„ tius) ut ita convinci posset, an congruo „ tem-

„ tempore, gratia petita, & respective „ concessa esset, eo quia absque verisimi- „ li notitia mortis, Beneficia adhuc non „ vacantia, quando recens vacatio spera- „ batur, extorqueri solebant, ut etiam „ hodierna praxis quandoque docet „.

" Idemque Minister, vel Officialis, qui „ hanc habebat curam, adnotandi scilicet „ *datam* temporis, tamquam rerum bene- „ ficialium peritus, gerebat quoque mu- „ nus Consiliarii, vel Auditoris Papæ, „ ad effectum inspiciendi, idemque consu- „ lendi, an ea vacatio caderet, nec ne, „ sub ejus reservationibus, ac provisione; „ seu quomodo pro Beneficiorum qualita- „ te provisio facienda esset; aut an Ora- „ tores, qui supplicationes porrigebant, „ essent digni, ac idonei, nec ne „.

" Exinde propterea prodiit hoc Data- „ rii nomen, seu vocabulum; non quidem „ a verbo *dare*, quoniam non ipse, sed „ Papa dat Beneficia, aliasque gratias, „ sed ab alio barbaro, ac linguæ Latinæ „ Professoribus ignoto vocabulo *Datare*, „ quia scilicet adnotabat *datam* (a), quæ „ in Principum legibus, ac provisionibus, „ & gratiis, ab antiquo tempore adhiberi „ consuevit, ut docet tenor plurium Im- „ perialium Constitutionum in Codice, „ ac etiam docent Apostolicæ Constitu- „ tiones, aliaque diplomata etiam anti- „ qua „.

V. Porro Datarii officium juxta modernum Curiæ Romanæ stilum, inter præcipua munia reputatur; adeo ut subinde etiam Cardinales ad id assumantur: eâ tamen differentiâ; quod si Cardinalis sit, tunc non *Datarius*, sed *Pro-Datarius* dicatur: " Forte (ait De Luca) quia non „ congruat eximiæ Cardinalitiæ dignitati, „ assumere officium inferius, ac Prælati- „ tium, quod ita provisionaliter, seu ju- „ re cujusdam commendationis per Cardi- „ nalem administrari non incongruat „.

VI. Habet Dataria præter Datarium plures Officiales, & adjutores ipsius Datarii; ex quibus duo primi seu majores, alter *Subdatarius*, & alter *Per obitum* dicitur.

Subdatarius proprie loquendo est substitutus Datarii; nequaquam tamen a Datario dependens; sed a Papa immediate constituitur, & Prælatis Curiæ annumeratus.

Ipsius est revidere omnes libellos supplices, qui Papæ offerri postulantur, exceptis illis, qui sunt pro impetrandis Beneficiis vacantibus per mortem in terris *Obedientiæ*, qui revideri debent per Officialem, qui dicitur *Per obitum*. Subdatarius visis libellis, eos pro varietate materiæ distribuit.

VII. Et quidem si in libellis agatur de aliqua ex materiis ordinariis, v. g. de resignatione simplici Beneficiorum, quæ a Papa signari non debent, remittuntur ad Officialem, qui vocatur, *Concessum*; qui signat libellos supplices sibi a Subdatario transmissos, cum hac nota ad marginem libelli apposita, *Ad Ord.m*, quæ significat *ad Ordinarium*. Hic Officialis signat libellos hac formâ. *Concessum ut petitur in præsentia Sanctissimi Domini Nostri Papæ*: & hoc si fuerit factum in præsentia Papæ; alioquin signat simpliciter, *Concessum*: deinde apponit nomen suum.

VIII. Si Subdatarius videat ex ipsa materia libelli, quod Papa petitioni non annuet, nisi prævio judicio Congregationis Cardinalium, ad quam illa materia pertinet, tunc Subdatarius libellum ad illam Congregationem remittit, cum hac apostilla: *Ad Congregationem Rituum*, aut aliam. Secretarius autem Congregationis solet respondere per chartulam, quam ipsi libello inferius annectit hac fere formâ: *Sacra Congregatio Rituum*, vel alia, *censuit gratiam hanc concedendam, si Sanctissimo D. N. placuerit*.

IX. Quod attinet ad libellos supplices pro gratiis, quæ a solo Papæ arbitrio dependent, illos *Subdatarius*, aut aliquis ejus

(a) Origo hujus vocis (Data, unde Datarius) inde manavit, quod Imperatorum Constitutionibus, quæ Præfectis Prætorio, aut aliis Magistratibus in Provincias mittebantur, dies, quo *Datæ* essent, iis, a quibus perferebantur, annotaretur, sicut dies, quo acciperentur, seu reciperentur. Hinc crebro in Constitutionibus iisdem hæc verba leguntur, *Data* tali die, *accepta* tali die. Mabillonium vide lib. 2. de re diplomatica capit. 25. 26. &c.

ejus substitutus examinat, atque ad calcem illorum apponit summarium libelli supplicis.

Hoc vero summarium debet esse conforme ipsi libello, quia Pontifex priusquam gratiam annuat, vel neget, non solet integrum libellum supplicem, sed tantum hoc *summarium* legere.

X. Datarius antequam accedat Papam pro signatura, vocare solet *Subdatarium*, & *Per obitum*, ut sciat quos libellos Papæ offerre debeat. Ipsi vero inter se discutiunt illos, qui aliquam difficultatem habere videntur, ad informandum Papam. Post hæc plures simul libellos Papæ offerunt signandos; cui tunc Datarius una cum *Subdatario* assistit; Officialis vero *Per obitum* nonnisi Subdatario infirmo.

XI. Hi exponunt Pontifici rationes, ob quas gratia sit concedenda, vel neganda; iisque auditis, si Papa renuat, Subdatarius scribit, *Nihil*, vel, *Non placet Sanctissimo*: si vero annuat, signare solet hac formulâ, *Fiat ut petitur*, & apponit primam litteram sui nominis, non quidem Pontificatus, sed baptismatis: v. g. modernus Pontifex Innocentius XII. ponit litteram A. quia ante Pontificatum vocabatur *Antonius*.

XII. Hodie fere, ait Rebuffus, omnes signaturæ solent dupliciter signari; atque primum *fiat* collocatur inter partis petitionem, & concessionem; secundum vero *fiat* in margine clausularum seu dispositionis conscribitur.

XIII. Pro quo notandum, supplicam conscribi solere in medio folio chartæ. In summitate exprimitur Diœcesis, in qua Beneficium est situm, si de Beneficio agatur; sin vero quæstio sit de gratia Beneficium non concernente, exprimitur Diœcesis supplicantis; v. g. *Mechlin. Antuerp.* &c. Ad latus autem dextrum supplicæ exprimitur gratia petita, ut *Provisio*, *Resignatio simplex*, *Dispensatio in* 3. *&* 4. *gradu consanguinitatis*, &c. Deinde supplica incipit, *Beatissime Pater*, &c. Ac tum sequitur nomen Oratoris sive Supplicantis, gratia quæ petitur, ac reliqua necessario exprimenda pro impetratione similis gratiæ; diciturque hæc prima pars Signaturæ, eamque vocant Pragmatici Romani, *Corpus Signaturæ*. Tum relinquitur aliquod spatium vacuum pro Signatura Papæ, a qua Papæ signatura, hæc charta dicitur *Signatura*, uti observat Rebuffus. Post hæc supplica concluditur sub hac solita verborum formula. *Et cum absolutione a censuris ad effectum duntaxat*, *&c.* cum omnibus decretis, restrictionibus, & clausulis, quibus gratiæ hujusmodi concedi consueverunt: unde, uti monet Rebuffus, hæc tertia pars Signaturæ, est dispositio; & Papæ concessio; & quod ipse simpliciter concessit, dicendo *fiat ut petitur*, hic singillatim exprimitur.

XIV. Itaque hæc tertia pars apponitur, quia supponitur, quod Papa in spatio illo vacuo, apponet ordinariam Signaturam, quam Rebuffus vocat secundam partem Signaturæ. In Praxi Benefic. tit. *De forma Signaturæ simplicis provisionis*, agens de hac secunda parte Signaturæ inquirit, quid intersit, num signetur per *Fiat*, an vero per *Concessum*.

XV. Postquam supplica fuerit signata, Subdatarius eam mittit ad primum *Revisorem*. Porro duo sunt in Dataria *Revisores*, quibus incumbit revidere omnes supplicas signatas (exceptis Matrimonialibus pro quibus est specialis Revisor) utrum nimirum *summarium* ad calcem supplicæ adjectum, & cui Papa gratiam annuendo se conformat, uti supra monuimus, sincere exprimat totum contentum supplicæ.

Si primus *Revisor* deprehendat aliquid contineri in supplica non expressum in *summario*, subinde ipse illud e supplica eradit, subinde vero eam supprimit: interdum vero Datarium, aut Subdatarium adit, atque cum illis super defectu supplicæ tractat: Et quidem hi judicant, utrum non obstante illo defectu expediri queat: quia primarii hi Officiales censendi sunt *Organum Papæ*; & quia quotidie cum Papa agunt, judicantur scire intentionem Papæ. Dum ergo in casu dubio hi significant primo *Revisori*, ut pergat, hic signat ponendo primam litteram sui nominis ad initium *summarii*.

XVI. Hic revisor pro ulteriore expeditione mittit Signaturam ad Officialem *parvæ Datæ*, qui in calce ipsius summarii ponit *parvam Datam*; quæ propterea dicitur

citur *parva*, quia paucis verbis inscribitur, scilicet, *S. M. M. Kalendis Martii anno* 4. eaque postmodum per Datarium extenditur; cujus proprium officium est, supplicas *Datare*; imo ipsa *parva Data* (uti observat Pyrrhus Corradus in praxi Dispensationum *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 30.) tantum inservit in signum memoriæ super gratia concessa vel concedenda, ut ad Datam illius temporis retrotrahatur.

XVII. Post positam *parvam Datam*, transit Signatura ad secundum *Reviforem*, qui revidet rursus, quod a primo jam revisum est; & si nullum defectum reperiat, ipsamque Signaturam admittendam judicet, illam signat apponendo suum nomen infra nomen primi Reviforis, exprimendo primam nominis sui litteram.

XVIII. Si materia supplicæ sit subjecta juribus *Componendæ*, ut sunt Prioratus titulares, Abbatiæ, Coadjutoriæ, Indulta, &c. tunc ab Officiali *parvæ Datæ* Signatura transit per manus illius, qui *Componendæ* Officialis vel Administrator est: eoque casu unus Reviforum ponit litteram C. vel *Comp.* quo insinuatur, esse *componendum* antequam Datarius ponat magnam *Datam*. Si autem materia non sit subjecta *Componendæ*, & requirantur Bullæ, tunc ponitur, *Expediantur litteræ*.

In variis materiis jura non adeo fixa sunt, quin frequenter super iis cum Officiali *Componendæ*, & Datario componendum sit; quod in his materiis spiritualibus quam male nonnumquam oleat, nemo non videt.

XIX. Quando Officiali *Componendæ* est satisfactum, ponit super plicam Signaturæ inferius, *Solvit*: atque ab hoc Officiali transit supplica rursus ad Subdatarium, qui nomine seu vice ipsius Datarii ponit magnam Datam, v. g. *Datum apud S. Mariam Majorem Kalendis Julii anno* 4. *Pontificatus Innocentii*, *Divinâ Providentia Papæ XII.*

XX. Hac *Datâ* expeditâ transit Signatura ad Officialem, qui dicitur *Missus*; eo quod *mittat* Signaturas ad registra.

XXI. Unus ex Registratoribus supplicam registrat, atque in dorso Signaturæ notat librum, & folium registri, ac deinde cum ipso registro fert ad unum e quatuor Magistris registrorum, ad *auscultandum*, ut aiunt, *supplicam*; hoc est, videndum, num supplica plane conformis sit registro. Quo facto, hic Magister registri ponit in dorso supplicæ magnum *R.* & in superiore parte istius litteræ ponit primam litteram sui prænominis, & in calce suum cognomen integrum. Hæc vero littera *R.* significat, *Registrata*.

" Per hunc registrationis actum, ait
" De Luca, sequi dicitur omnimoda gra-
" tiæ perfectio, adeo ut jus quæsitum esse
" dicatur Gratiato, non autem prius ".

XXII. Notandum denique, quod secuto hoc registrationis actu, supplica sive Signatura dimittatur e Dataria, & consignatur Expeditoribus, ut per Officiales Cancellariæ expediantur litteræ, quæ pro gratiæ executione necessariæ sunt, & sine quibus supplicationes, quamvis perfectæ, & registratæ, non suffragantur impetrantibus, ob Regulam Cancellariæ 26. *De non judicando juxta formam supplicationum, sed litterarum expeditarum*.

Observat tamen Joannes a Choquier ad Regulam 31. Cancellariæ, dictam Regulam non obstare, nec procedere, quando Supplicatio producitur pro declaratione litterarum, & ad probandum circumstantias, & qualitates gratiæ, & an illa sit per *Fiat*, an per *Concessum*.

XXIII. Multum quippe refert, num uno an alio modo signatura sit expedita; quod tamen ex Bulla dignosci nequit: quia Bulla eodem modo expeditur, sive uno sive alio modo signatura facta sit.

Si enim unus habeat signaturam per *Fiat*, & alter eodem die habuerit per *Concessum*, illa huic præferetur juxta Regulam Cancellariæ, quæ est 34. Innocentii X. & hoc tenore exprimitur: " Item
" voluit D. N. quod concurrentibus eâ-
" dem die super quocumque Beneficio per
" *Fiat*, & *Concessum*, signaturis, ex iis,
" per *fiat* etiam *ut petitur*, habens, alte-
" ri per *Concessum* etiam *motu proprio* ha-
" benti præferatur, etiamsi in illa per
" *Concessum*, prægnantiores, & quantum-
" libet privilegiatæ essent clausulæ. Ideo-
" que bonum est (inquit Rebuffus loco
" citato *num.* 13.) producere signaturam,
" alioquî ex Bullæ tenore dignosci non
" potest.

„ potest. Unde quis cautus esse debet, „ ut tam Bullam, quam signaturam con- „ spiciat, & ex illis veritatem elicere „ poterit„.

XXIV. Notandum, quod circa *parvas Datas* sit speciale Gallorum privilegium. Mox enim ut Cursor e Gallia attulit supplicas in materia Beneficiali, Banquarius Romanus supplicam præsentat Officiali *parvæ Datæ*, qui *datam* ejus diei, quo Cursor advenit, apponit, modo ante mediam noctem illius diei supplica exhibeatur; alias diei sequentis: & licet signatura multo post tempore expediatur, semper tamen manet eadem *data*; scilicet quæ posita fuit eo die, quo Cursor e Gallia advenit; hocque est particulare Gallis privilegium. Aliæ enim Nationes accipiunt signaturas *data* currente. Vide latius Perardum Gastel in praxi Curiæ Romanæ.

CAPUT III.

De tempore, quo erecta est Dataria, & de compositione super fructus male perceptos.

1. *Quis auctor Datariæ?*
2. *Compositio super fructus male perceptos.*
3. *Pontifex interdum concedit absolutionem a crimine, nec tamen censetur* rehabilitare *ad Beneficium.*
4. *Cui restitui debeant fructus ex Beneficio male percepti, quæritur.*
5. *Praxis, quam in his restituendis Galli observant.*
6. *Tribus modis in Curia Romana litteræ, quæ Beneficiorum provisionem spectant, expediuntur.*
7. *Ratio, cur provisiones in* Dataria *potius quam in* Cancellaria *expediuntur.*

☞ I. Communis opinio est, reservationes Beneficiorum potissimum a temporibus Joannis XXII. frequentari cœpisse, atque per has reservationes factum esse, ut necesse fuerit per Pontificem institui Officialem, qui *Datarius* dictus est, admodum quoque verisimile est, totam hanc praxim *Datariæ* cum omnibus suis ministris, nec non taxis, quas vocant Cancellariæ, a temporibus hujus Pontificis Curiam Romanam intrasse, aut saltem suum accepisse incrementum, ut vel inde pateat, quam funestam sequelam habuerint odiosæ illæ Beneficiorum reservationes; & quam perniciosa fuerit Ecclesiæ ea Jurisperitorum persuasio, Pontificem esse *Dominum* omnium Beneficiorum; ac per consequens Pontifici liberum esse, omnia beneficia suæ dispositioni reservare, atque de iis pro libitu disponere.

II. Superius notatum fuit, in Curia Romana esse quasdam materias, quæ dicuntur subjacere *Componendæ*; quo significatur, super his materiis non esse fixa, & determinata jura, sed super his esse pro varietate casuum, & circumstantiarum *componendum* cum Officiali Datariæ, qui ab hac compositione dicitur *Componendæ*.

De hoc Officiali scribens Perardus Gastellus in sua praxi Curiæ Romanæ Gallice conscripta sub hoc titulo. *Usage, & Pratique de la Cour de Rome* pag. 27. editionis 1693. observat hunc Officialem præferre quamdam speciem *Thesaurarii*, seu Receptoris dependentis a Datario; cui incumbit recipere jura solvenda in materia subjecta *Componendæ*; uti sunt (ait Gastellus) *causæ matrimoniales*, *pensiones sine causa*, & quæ procedunt ex *fructibus male perceptis*, quales sunt confidentiarii simoniaci, & ceteri, qui fructus Beneficiorum perceperunt sine titulo, consequenter supponuntur fructus *suos* facere non potuisse.

Similiter & pro obtinenda dispensatione, absolutione, & novâ provisione ob commissam simoniam, vel vitium, quod provisionem reddidit invalidam, quæ solent passim in omnibus casibus concedi.

III. Hoc notari meretur, ex stilo Curiæ Romanæ, uti ibidem monet Gastellus, per Pontificem quidem interdum concedi absolutionem a crimine, puta simoniæ, confidentiæ, &c. sed non propterea Pontificem per hanc absolutionem *rehabilitare* ad Beneficium, super quo (ait) *nova* provisio impetranda: id est, non solet Pontifex dispensando super simonia, aut alio vitio reddente provisionem invalidam, ipsam provisionem per datam

datam dispensationem reddere validam, sed vult ut post hanc impetratam super vitio dispensationem, & absolutionem, impetretur nova ejusdem Beneficii, & quidem in Curia Romana provisio; & litteræ provisionis solutis juribus, seu taxis leventur.

IV. Cum autem (ait Gastellus) fructus *male* percepti sint frequenter restitutionis incertæ, sive incertum sit, cui debeant restitui; aliquibus sustinentibus, restitui debere Ecclesiæ, aliis successori, nonnullis sustinentibus eos elargiendos esse pauperibus; tandem quæstio hæc decisa fuit in *favorem Cameræ Apostolicæ*, sub obtentu, quod omnium proventuum Ecclesiasticorum dispensatio, & administratio ad nullum in particulari spectantium, censeantur pertinere ad Pontificem.

Itaque hoc titulo Officiales Curiæ Romanæ sustinent, hoc fructus *male perceptos* pertinere ad Cameram Apostolicam; & consequenter cum hac Camera super his fructibus esse *componendum*, priusquam litteræ *novæ* provisionis, aut rehabilitationis expediantur.

V. Verum, uti ad hunc locum Gastelli notat Guillelmus Noyer: " Hæc Curialium prætentio super fructibus *male perceptis* in Gallia nec probata, nec recepta fuit; nam (ait) Pontifici jus non est applicandi Cameræ Apostolicæ fructus Beneficiorum Regni Galliæ, neque permittitur, ut intrusi, simoniaci, aliique, qui gavisi sunt fructibus Beneficiorum absque legitimo titulo, componant super fructibus *male* perceptis in præjudicium Ecclesiarum, quibus sunt restituendi, in usum ornamentorum, aut eorum reparationem. De hac praxi regni Galliæ etiam consuli poterit Commentarius Pythæorum ad *articulum* 51. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ ".

VI. Monet & hic Gastellus, provisiones Beneficiorum Consistorialium, ut sunt Abbatiæ, frequenter ad hunc Officialem, qui dicitur *Componendæ* remitti, priusquam litteræ expediri queant; eo quod per Cancellariam super his provisionibus litteræ non expediantur, si requiratur aliqua dispensatio, vel alia specialis difficultas occurrat, quæ Pontificiam dispensationem, aut declarationem requirat.

Pro faciliori horum notitia, observandum, in Curia Romana tribus diversis modis litteras Apostolicas, super provisione Beneficiorum expediri.

Primus modus est per speciale Breve Apostolicum, qui rarior est, nec nisi in favorem *sublimium Principum*, & dum gratis Pontifex alicui providere intendit, impendi consuevit.

Alius modus est, qui observatur in provisione Beneficiorum Consistorialium per *Cancellariæ* viam, sive *Consistorialem*: dum nimirum in provisione omnia sunt sine difficultate; ita ut nulla specialis dispensatio, aut declaratio Pontificis requiratur.

Tertius denique modus est per *Datariam*, sive Cameram Apostolicam, qui est modus frequentior: eo quod per hanc expediri debeant omnes provisiones Beneficiorum non Consistorialium, quandocumque in horum provisione defectus, dubietas, aut difficultas per Pontificiam dispensationem, aut declarationem tollenda occurrit.

VII. Nec mirum, Curiales solicitos esse, ut provisiones potius in *Dataria*, vel Camera Apostolica debeant expedire, quam in *Cancellaria*; quia in *Dataria* majora jura, quam in Cancellaria solvenda sunt.

Et quidem si provisio Beneficiorum Consistorialium expediatur per Cameram, aut Datariam cum *derogatione Consistorialitatis*, ultra taxam Cancellariæ debet in Dataria solvi præterea *tertia pars istius taxæ*: uti hic monet Guillelmus Noyer in Curia Romana quondam Banquarius Expeditionarius.

CAPUT IV.

De Pœnitentiario, & Pœnitentiaria.

1. *Sicuti Episcopi suum habuere Pœnitentiarium, ita & Pontifex.*
2. *Pleraque negotia olim tam pro foro externo, quam interno per Pœnitentiarium expediebantur.*
3. *Quomodo erecta Pœnitentiaria?*
4. *Absolutio obtenta in Pœnitentiaria.*
5. *Auctoritatem Pœnitentiarii primus restringere cœpit Pius IV.*

6. No-

I. Quemadmodum Episcopi jam pridem habuerunt *Pœnitentiarium* generalem, ad quem tamquam ad ipsum Episcopum pro absolutione gravium criminum recursus haberetur, & quem in perplexis atque difficilioribus casibus inferiores Confessarii consulerent (uti supra *tit.* 12. *cap.* 3. ostensum fuit) ita & Romanus Pontifex jam pridem Pœnitentiarium suum habuit (*a*).

Cumque labentibus seculis, plurium criminum, ac censurarum absolutiones, nec non votorum, atque irregularitatum dispensationes, atque Canonicorum impedimentorum relaxationes ad Sedem Apostolicam devolutæ sunt, etiam major & frequentior pro iis obtinendis fuit ad Sedem Apostolicam accedendi necessitas.

II. His vero solus Pontifex examinandis, & decidendis insufficiens, ea omnia Pœnitentiario suo plene commisit; idque primitus, uti notat Cardinalis De Luca, tam in foro externo, quam interno; adeo ut pleraque negotia, quæ hodie per *Datariam*, & *Secretariam Brevium* expediuntur, concederentur per organum *Pœnitentiariæ*: ita ut tunc temporis non esset necesse super dispensatione v. g. Matrimoniali, pro foro interno recurrere ad Pœnitentiariam, & pro foro externo ad Datariam, quemadmodum hodie fieri debet.

III. Verum cum tractu temporis plura continuo negotia ad Pœnitentiariam Apostolicam devolverentur, tandem necesse fuit, alios Officiales ei adjungere, qui unum quasi cum ipso Pœnitentiario tribunal constituunt, quod *Pœnitentiaria* dicitur.

☞ IV. Pristina illa praxis, quam jam pri-

(*a*) Quinto seculo, ex Presbyteris Ecclesiæ Romanæ quosdam constituit Simplicius Papa, ut auctor est Anastasius Bibliothecarius, super pœnitentes, ut iis præessent, & eorum exomologeses, seu confessiones audirent. De eorum Officiis pluribus egit Octavianus Vestrius lib. 1. de Judiciis Aulæ Romanæ. Will. Brito lib. 12. de Pœnitentiario Ecclesiæ Romanæ his verbis cecinit.

Dic Jacobo, Papæ vice qui delicta reorum
Audit, & absolvit confessos rite reatus.

pridem in Ecclesia Romana viguisse monet De Luca, quod nimirum, tam in foro externo, quam interno valeret dispensatio, vel absolutio obtenta a Pœnitentiario, sive in Pœnitentiaria; nec esse pro foro *externo* recurrendum ad Datarium, & pro foro *interno* ad Pœnitentiarium, indubitanter conformior erat pristinæ Ecclesiæ disciplinæ, quæ forum internum ab externo non distinguebat. Hinc videmus Curiam Romanam continuo magis a pristina disciplina deflexisse, dum non tantum in materiis contentiosis, sed & in voluntariis, & gratiosis, puta in dispensationibus, absolutionibus, & similibus, forum externum ab interno separare cœpit; atque utriusque diversum esse effectum voluit.

V. Duravit hæc summa Pœnitentiarii auctoritas usque ad tempora Pii IV. qui anno 1562. Bullam reformationis Pœnitentiariæ Apostolicæ edidit, quæ incipit: *In sublimi* 53. in Bull. Rom.

In hac Bulla præfatur Pontifex, quod ad Pœnitentiariæ Apostolicæ officium considerationis oculis directis, attenderit, in Pœnitentiariæ officium, in quo *morum censura*, & *animarum salus præcipue vertitur*, plures & diversos abusus, propter superiorum temporum licentiam, & injuriam irrepsisse, ideoque hanc præsentem reformationem decrevisse, quâ plurimas facultates Pœnitentiario, & ejus Officialibus adimit.

VI. Ulterius progressus Pius V. novam plane formam ipsius Pœnitentiariæ, priore in totum renovatâ, & abolitâ, induxit per Bullam, quæ incipit, *In omnibus* 83. in Bull. Romano: " Quâ, ait, ipsum Pœnitentiariæ officium certis quibusdam facultatibus, quæ aliis magis convenerunt, exoneratum atque expeditum, dehinc ea, quæ *animarum salutem* præcipue concernunt, *attentiore* studio prosequatur ".

VII. Functionibus Pœnitentiarii imminutis, consequens erat, ut & Officialium, & Ministrorum quoque numerus diminueretur. Unde in citata Constitutione suppresso, & abolito magno numero Officialium, & Ministrorum, certos ac paucos, qui hoc Tribunal regant, negotiaque ad illud pertinentia expediant, Pontifex designavit.

VIII. " Illorum autem omnium Officiorum in ipso Pœnitentiariæ officio constitutorum (ait Pius V.) venditionem, aut quamvis aliam voluntariam, tacitam, vel expressam ea dimittentium dispositionem expresse prohibemus; sed illa omnia probis, & peritis *gratis omnino*, & sine aliqua dimittentium, aut aliorum quorumcumque acceptione concedantur; quod si secus factum fuerit, quæcumque concessiones de illis pro tempore factæ, nullius sint roboris, vel momenti ".

Optandum esset, ut id ad omnia ubique officia, præsertim quæ circa spiritualia versantur, extenderetur; ut scilicet nulla essent *venalia*: notum quippe est illud vulgare: Qui emit, vendere debet.

IX. Primus Pœnitentiariæ Minister est Pœnitentiarius Apostolicus, qui *Pœnitentiarius Major* dicitur; isque juxta Constitutionem Pii V. officium suum per *seipsum* exercere debet; *quare*, ait, *sit Presbyter Magister in Theologia*, *seu Decretorum Doctor*.

X. Præter Pœnitentiarium *majorem* sunt insuper in tribus Patriarchalibus Ecclesiis Urbis *Pœnitentiarii minores*; qui ex diversis Religionibus assumuntur. In *Lateranensi* Basilica Religiosi Ordinis Minorum Observantium reformatorum. In *Vaticana*, Societatis Jesu. In *Liberiana*, sive *S. Mariæ Majoris*, Ordinum Prædicatorum. Illi omnes confessiones excipientes, in signum majoris potestatis, *virgam* in manibus tenent, quibus pœnitentes tangere consueverunt.

XI. Hi respective in domo Basilicæ propinqua sub obedientia unius eorum, qui Superior deputatur, regulari modo, tamquam in claustro vivunt; " atque in pertinentibus ad hoc munus, ait Cardinalis De Luca, sunt subjecti Pœnitentiario, ejusque visitationi, & correctioni; in iis vero, quæ concernunt disciplinam regularem, sunt subjecti Prælato propriæ Religionis ".

Hic obiter nota notabilem regulam in materia exemptionis; nimirum quod concurrente diversa qualitate in eamdem personam, illa persona possit esse exempta in una, & subjecta in alia qualitate.

Ad hos minores Pœnitentiarios a majori Pœnitentiario mitti solent absolvendi, aut a voto vel impedimento relaxandi, qui in Curia præsentes, absolutionis aut relaxationis gratiam mereri judicantur.

XII. Alia species Officialium est illorum, qui regunt Pœnitentiariam per quamdam speciem Tribunalis, audiendo scilicet supplicationes super petitis absolutionibus, & dispensationibus, præcipue absentium ab Urbe, pro quibus expediendæ sunt litteræ in forma.

Juxta hodiernum Curiæ stilum, & prætactam reformationem Pii V. primus post Pœnitentiarium Officialis est ille, qui vocatur *Regens Pœnitentiariæ*; teneturque ex Constitutione Pii V. esse *Magister in Theologia*, *vel Decretorum Doctor*, *vir eximiâ doctrinâ præstans*, *casuumque conscientiæ peritus*; uti & alter Officialis, qui *Datarius* vocatur.

XIII. Regens vices Majoris Pœnitentiarii gerit, habens etiam facultatem plures absolutiones, & dispensationes, quæ nimirum negari non solent, non consulto *Majore Pœnitentiario*, concedendi. Has ipse quoque signat, idque per *Fiat*, quemadmodum ipse Pœnitentiarius, sed aliter quam Papa. Hic enim signat hâc formâ: *Fiat ut petitur*; Pœnitentiarius vero aut ejus Regens: *Fiat de speciali*; vel, *Fiat de expresso*; si nimirum, facto prius verbo cum Sanctissimo concedatur gratis; uti observat Marcus Leo in praxi Pœnitentiariæ *part* 1. *cap.* 1. *num.* 8.

XIV. Datarius Pœnitentiariæ in calce supplicationum scribit datam diei, mensis & anni Pontificatus Papæ viventis in hunc modum: *Datum Romæ apud Sanctum Petrum*, *sub sigillo Pœnitentiariæ*, si Pontifex in Palatio Vaticano resideat; si vero in monte Quirinali, ponitur: *Apud Sanctam Mariam Majorem*, *quinto Idus Julii Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Innocentii Papæ Duodecimi anno quarto*.

XV. Adsunt præterea in hoc Tribunali, uti afferunt Marcus Leo, & De Luca, tres Procuratores (quamvis duo duntaxat assignentur a Pio V.) seu Secretarii in hac materia bene periti, qui per turnum, ait De Luca, inter se distribuunt libellos, qui porriguntur sine nomine, sub aliquo signo, vel cifris (*a*), ut dignoscantur ab iis, qui negotia gerunt; ipsique Procuratores desuper efformant supplicationes juxta stilum Tribunalis, quas in Congregatione (de qua mox dicetur) proponunt.

XVI. Præterea habet Pœnitentiaria duos Consultores, unum scilicet Theologiæ Magistrum, qui Theologus Pœnitentiarii vocatur, & alterum Doctorem in Decretis.

XVII. Habet insuper suum *Sigillatorem*. " Hic (ait Marcus Leo loco citato „ *num.* 14.) publicum sigillum Sacræ Pœ„ nitentiariæ apud se retinet, litteras Ma„ joris Pœnitentiarii nomine expediendas, „ *intus*, & *extra*, Bullas vero *intus* sub„ scribit tantum post *Correctorem*, subse„ quenti formâ: *Gratis ubique*. *J. Rospi*„ *gliosus* „. Hæc ille, cujus tempore Sigillator erat Julius Rospigliosus.

XVIII. Corrector seu Revisor est Officialis, qui supplicationes a Procuratoribus Pœnitentiariæ confectas perlegit, & cum necessitas exposcit, corrigit, & pro adimpleti sui muneris signo notulam peculiarem imprimit in extremis Supplicationum paginis: litteras demum omnes in forma Brevis, ac Bullas secundum præscriptam supplicationis formam expediendas, & expeditas subscribit.

XIX. Demum in hoc Tribunali sunt tres Scriptores, qui postquam Supplicatio signata est, de commissione Procuratorum, litteras vel Brevia juxta formam Supplicationis scribunt, ut postmodum subscribantur, & claudantur, ac sigillentur, Oratoribus, vel eorum Agentibus consignanda.

XX. Omnes hi Pœnitentiariæ Officiales juramento interposito promittunt, " quod „ officium suum fideliter exercebunt, ejus„ que ratione nihil ab aliquibus etiam „ sponte oblatum, vel donatum accipient, „ præterquam salarium sibi constitutum; „ Secreta Sacræ Pœnitentiariæ, & occul„ tos casus, ac personas, de quibus in ea „ tractabitur, numquam cuiquam extra „ officium revelabunt „.

XXI. " Major Pœnitentiarius (inquit „ Mar-

(*a*) Chifres.

„ Marcus Leo *cap.* 2. *num.* 1.) semel quolibet mense, & sæpius si necessitas poscat, suos convocat Officiales, una cum Procuratoribus, seu Secretariis, per Capellanum ejusdem Pœnitentiariæ, quæ convocatio appellatur Signatura Pœnitentiariæ, eo quod spectantibus Majori Pœnitentiario, prædictisque Officialibus, Memorialia signentur a D. Regente; illorumque interventu graviores casus a prædictis Procuratoribus de mandato ipsius Domini Regentis propositos discutit, & cum eorum voto gratias concedit, vel negat „.

XXII. Interdum tamen, ut monet De Luca, ubi dubitatur de potestate dispensandi, ipsemet Pœnitentiarius, vel quandoque Regens Papam adit, atque ab eo tam oraculum, quam auctoritatem recipit.

XXIII. Negotia, quæ cum brevibus sive litteris in forma Brevis expeditis in Pœnitentiaria explicantur, sunt dispensationes super *occultis* irregularitatibus ex causa homicidii, vel illegitimorum natalium, aut alterius defectus; ac etiam revalidationes Matrimoniorum contractorum cum impedimento dirimenti, sed plane *occulto*; item revalidationes simoniacarum provisionum, modo simonia sit *occulta*.

Item absolutiones a censuris, præsertim ab excommunicatione ob percussionem Clerici; hocque casu in hoc Tribunali conceditur absolutio, tametsi negotium sit publicum, atque excommunicatio judicialiter declarata sit.

XXIV. Porro litteræ ab hoc Tribunali emanantes, semper prodeunt sub nomine *Pœnitentiarii Majoris*, aut Sacræ Pœnitentiariæ; idque frequentius in forma commissoria; id est, committendo aliquem in partibus, qui super irregularitate vel impedimento dispenset, & a crimine absolvat.

XXV. Diriguntur autem alicui Confessario sub hac formula: *Discreto Viro Confessori, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario, per latorem præsentium ad infra scripta specialiter eligendo, salutem in Domino.*

Hæc formula communis omnibus hisce dispensationibus, exprimit qualitates personæ, cui earum executio committitur; sive cui auctoritas dispensandi a Pœnitentiario auctoritate Apostolicâ specialiter munito, committitur.

Duplex autem in Delegato qualitas exprimitur, & requiritur.

XXVI. Primo, ut sit *Doctor* Decretorum, vel *Magister* in Theologia, quod est idem (uti bene monet Sanchez *de Matrimonio lib.* 8. *disput.* 34. *num.* 5.) quod in Theologia *Doctor*.

Hinc consequens, has litteras illos exequi non posse, qui in aliqua Universitate publice Theologiam, vel Jus Canonicum prælegunt, & docent, si revera ad *Doctoris* gradum non sint promoti; nec enim Pœnitentiarius has dispensationes committit nisi illis, qui revera hoc gradu sunt insigniti, quia, ait Sanchez loco citato, *publicum Academiæ testimonium suæ peritiæ habent*.

Hic rursus obiter nota, quomodo Ecclesiæ perniciose imponant, qui hos gradus inidoneis annuunt.

Ulterius infertur, non posse dispensationes has expediri per Regulares, qui juxta suorum Ordinum instituta quibusdam Magistrorum privilegiis fruuntur, atque in ipso Ordine *Magistri* creantur, & vocantur; nisi ipsi vere ad Magisterii gradum in aliqua Academia promoti sint; eo quod ad hos litteræ dirigantur ob publicum Academiæ testimonium.

XXVII. Secunda qualitas in Delegato requisita, est approbatio ab Ordinario; id est, ut ultra gradum Doctoratus sit approbatus ab Ordinario, ut possit excipere confessiones hujus personæ, cum qua est dispensandum. Unde approbatus ad excipiendas confessiones certarum duntaxat personarum, non potest exequi has litteras, si lator earum non sit de numero illarum personarum.

XXVIII. Post hæc exprimitur in litteris ipsa Supplicatio Oratoris, quæ pro varietate ejus, quod petitur, varia est.

Subsequitur deinde ipsa commissio dispensandi, quæ pariter diversimode nonnihil concipitur pro diversitate materiæ; adhibitâ semper cautione, *Auditâ prius ejus Sacramentali confessione . . . . . In foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis confessionis* TANTUM, *& non aliter*, „ ne-

„ neque ullo alio modo; ita quod hujus-
„ modi absolutio, & dispensatio in foro
„ judiciario nullatenus suffragentur; nul-
„ lis super his adhibitis testibus, aut lit-
„ teris datis, seu processibus confectis,
„ sed præsentibus laniatis, quas sub pœ-
„ na excommunicationis latæ sententiæ la-
„ niare tenearis, ita ut nullum illarum
„ exemplum extet, neque eas latori resti-
„ tuas; quod si eas restitueris, nihil ipsi
„ præsentes litteræ suffragentur „.

Hæc ostendunt, quam solicite caveatur, ne dispensationes, præsertim Matrimoniales in hoc Tribunali expeditæ ad forum externum extendantur, ut ita frequentius ad Datariam recursus habeatur.

XXIX. Additur præterea clausula, *Dummodo impedimentum ex præmissis proveniens sit* OCCULTUM: eo quod super solis *occultis* in Pœnitentiaria, super aliis vero in Dataria dispensationes concedantur: sed de his plura Parte secunda, ubi de Dispensationibus Matrimonialibus ex professo agetur.

XXX. Illud hîc observandum, quod licet dispensationes, præcipue Matrimoniales, non nisi super *occultis* in Pœnitentiaria concedantur, tamen absolutio a censuris, etiam publicis in Pœnitentiaria sæpius expediatur.

Et quidem si innodatus censurâ ob percussionem v. g. Clerici, *personaliter* ad Curiam Romanam accedat, se primo præsentat Pœnitentiario Majori, vel ejus Regenti, atque ab altero eorum absolvitur; vel juxta stilum consuetum ab eis petit facultatem, ut ab aliquâ ex ejus minoribus Pœnitentiariis possit absolvi; quâ facultate obtentâ, Pœnitentiarium minorem adit, a quo absolvi petit. Absolutione obtentâ, adire debet unum ex tribus Procuratoribus Pœnitentiariæ, qui conficiat litteras in forma Brevis ad Ordinarium ipsius absoluti dirigendas, quibus Ordinario intimatur, illum in forma Ecclesiæ consueta a censura esse absolutum; eumque ut talem recipiendum.

XXXI. Formulam hanc litterarum, uti & illarum, quibus absolutio a censuris committitur Ordinario, eo quod ipse Orator ad Urbem *personaliter* accedere nequeat, refert & exponit Marcus Leo *part.* 3. Hoc unum notandum, quod in litteris, quæ Ordinario diriguntur, Pœnitentiarius Major titulos Episcoporum, aut Archi-Episcoporum præmittat suo nomini hâc similive formulâ: *Venerabili in Christo Patri Episcopo*, vel *Archi-Episcopo N. Leander Coloredo*, &c. *salutem in Domino.*

XXXII. " Illud autem (inquit Pius V. in citata Constitutione) " sancte & inviolate apud officium prædictum (Pœnitentiariæ) volumus observari, ut nihil prorsus pro litterarum confectione, & expeditione, nec alias etiam pro charta, atramento, cera, capsula, cordulis, aliisque rebus ad ipsam expeditionem pertinentibus, exsolvatur „.

XXXIII. Unde monet De Luca, omnes expeditiones in Pœnitentiaria concedi *gratis*, absque solutione, ne quidem mercedis Procuratorum, & Scriptorum; ideoque aliud solvendum non est, nisi aliquid modicum ipsi Correspondali; " & ad quod
„ adverti debet (ait De Luca) ne ab
„ iniquis Curialibus crumenarum tortori-
„ bus, qui furibus vel grassatoribus assi-
„ milari debent, decipiantur, cum asser-
„ tione, quod expensas pro hujusmodi ex-
„ peditionibus facere oportuerit „.

CAPUT V.

De Secretario Brevium; & de differentia inter Brevia, & Bullas.

1. *Olim in Curia Romana nulli erant Secretarii; & quare?*
2. *Primus Secretariorum est Secretarius* Status.
3. *Quis dicatur Secretarius* Brevium?
4. *Quid sit* Breve *Apostolicum?*
5. *Jam pridem Pontifices in signandis litteris* privatis *usi sunt annulo Piscatoris.*
6. *Quid sit* Bulla *juxta stilum Curiæ Romanæ?*
7. *Quando incœperint Pontifices litteras* plumbo *obsignare?*
8. *Prima differentia inter Bullam, & Breve, ex diversitate sigilli.*

9. Se-

9. *Secunda ex diversitate membranarum*.
10. *Tertia ex diversitate characteris*.
11. *Litteræ Pœnitentiariæ, quæ* Brevia *dicuntur, aliam ob his* Brevibus *Pontificiis formam habent*.
12. *Quæ negotia per* Brevia *expediri soleant?*
13. *Forma litterarum nulla specialis olim in Curia Romana*.
14. *Quæ cautio adhibeatur, ne falsitas circa Brevia fieri contingat*.
15. *De conservatione eorum, quæ creduntur in Curia Romana minoris esse momenti*.

I. ANtiquo tempore, quemadmodum observat Cardinalis De Luca in relatione Curiæ Romanæ *disc.* 7. nulli erant in Curia *Secretarii*; quia quæ hodie per Secretarios expediuntur, expediebantur per Vice-Cancellarium, qui erat Secretarius Papæ. At postremis hisce temporibus excrescentibus negotiis, plures fuere constituti Secretarii; iique varii pro diversitate negotiorum, & litterarum per ipsos expediendarum.

II. Primus inter illos est, qui vocatur *Secretarius Status*. Hic licet non sit in Ordine Hierarchico Officialium aut Magistratuum Papæ, est tamen summæ confidentiæ, & auctoritatis. " Atque de facto, " ait De Luca, secundum locum occupare " videtur in iis, quæ concernunt politicam, ac etiam in parte civilem utriusque status administrationem, dum graviora negotia majoris confidentiæ cum " Regibus, & Principibus, ac etiam cum " Legatis, & Nuntiis Apostolicis, per hoc " organum junctum cum altero Cardinalis " Nepotis pertractantur, & quandoque " etiam in civilibus, & Ecclesiasticis negotiis, Ordinariis Locorum, vel Gubernatoribus, aliisque Officialibus, & Magistratibus Status Ecclesiastici, oracula, " & mandata Papæ explicantur ".

III. Secretarius *Brevium* dicitur, per cujus organum expediuntur. litteræ Apostolicæ, quæ dicuntur in forma *Brevis*. Quædam enim negotia expediuntur per litteras, quæ *Brevia* Apostolica vocantur, alia vero per *Bullas*.

IV. Breve Apostolicum ita definit Rebuffus: " Scriptura modica parvis concessa negotiis, in papyro frequenter scribi solita, rubeâ cerâ, *annuloque Piscatoris* sigillatâ, ac signo Secretarii subscripta ". In praxi Benef. titulo *de Brevi Apostolico*.

V. Jam pridem Pontifices in signandis *privatis* litteris usos fuisse *Annulo Piscatoris*, probat Epistola Clementis IV. ad Petrum Grossum nepotem suum data anno 1265. cujus hæc est finalis clausula: " Non scribimus tibi, nec familiaribus sub " Bulla, sed sub *Piscatoris annulo*, quo " Romani Pontifices in suis secretis utuntur (*a*) ".

VI. Bulla vero juxta stilum Curiæ Romanæ sumitur pro litteris Pontificum plumbeo sigillo notatis, eorum Decreta continentibus.

VII. Originem hujus moris investigans Polydorus Virgilius *lib.* 8. *de Invent. rerum cap.* 2. ait, satis constare Agatonem in cera anulo impressisse sigilla: " Verum, " ait, postea cum Romanus Pontifex multa irrogaret privilegia, & diplomata " diuturniora forent, placuit Stephano III. " ac deinde Hadriano I. tabulas Apostolicas plumbo obsignari. Fuit is annus " salutis 772. cum ipse Hadrianus factus " est Pontifex: nam *antiquius* non reperitur sigillum *plumbeum*: quemadmodum " constat, ante Carolum M. Imperatorem, litteras auro obsignasse Principum " Romanorum neminem ".

Vetustiora tamen diplomata Pontificum *plumbo* obsignata reperiri, asserit Dominicus Raynaldus Bibliothecæ Vaticanæ custos, apud D. Du-Cange in Glossario suo,

(*a*) Ex his constat ante annum 1265. *Annulum Piscatoris* jam notum fuisse; imo posset supponi eâ ætate antiquior, quod observandum est adversus continuatores *Glossarii* D. Ducange, qui asserebant an. 1731. hanc vocem ante 400. annos minime fuisse notam. *Annulus autem Piscatoris* dicitur; quod illo S. Petrus, qui Piscator erat, primus usus fuisse a vulgo existimetur; at revera quod ejusdem Divi Piscatoris imaginem insculptam habeat.

suo, Verbo, *Bulla plumbea*. Et quidem Bullam plumbeam Sylvestri Papæ asservari in Archivo Aretino asserit; uti & Leonis I. Gregorii Magni, ac Sergii, vetustissima diplomata in papyro, ex frutice confecta, plumbo obsignata, in Archivo Castri S. Angeli.

Observat quoque idem Raynaldus, *in plumbo* diplomatum vetustissimorum Pontificum non impressas fuisse imagines Petri, & Pauli, sed tantum illius Pontificis nomen, cujus litteræ obsignabantur. Vetustiorem quippe usque adhuc Bullam cum imaginibus Petri, & Pauli non se reperisse ait, quam sub Adriano IV. qui 1153. vixit.

VIII. Quidquid sit de antiquitate ritus hodierni obsignandi Litteras Pontificias, quas hodie *Bullas* dicimus, illud constat, *Bullas* a litteris in forma *Brevis* in hoc a se mutuo differre, quod Bulla sigillo *plumbeo* pendente quidem ex *chordis sericeis*, si sit Bullâ *gratiosa*; si vero sit *justitiæ*, ex *filo cannabis*; Breve vero sub Annulo Piscatoris expediatur.

IX. Circa membranas quoque, & characteres differentia est. Pro Brevibus enim in usu sunt membranæ subtiles, & albæ, pro Bullis autem membranæ magis nigræ, & grossæ.

X. Brevia scribuntur in charactere latino, nitido, & eleganti, ac intelligibili; " in „ Bullis autem (ait De Luca) retinetur „ antiquus stilus characteris gallici, eo „ quia in Gallia de tempore, quo Sedes „ Apostolica residentiam habebat in Civi„ tate Avenionensi, magis practicari cœ„ perunt reservationes, & affectiones Apo„ stolicæ Beneficiorum, cum expeditione „ Bullarum, & cum solutione Annatarum, „ aliorumque emolumentorum „.

XI. Adhibetur etiam in Curia vocabulum *Brevium* in illis expeditionibus, ait De Luca, quas concedit Tribunal Pœnitentiariæ, sed aliam omnino formam habent, diversumque sigillum, uti supra notavimus.

XII. Quæ provisiones, & gratiæ expediantur per *Bullas* in Cancellaria Apostolica; quæ vero per *Brevia* per Secretarium Brevium, enumerat Cardinalis De Luca, & fusius Rebuffus in Praxi titulo *de Brevi Apostolico*; notatque De Luca, in summâ omnia per *Breve* expediri, " quæ per Papam concessa, ex Regulis „ Cancellariæ, vel ex stilo non exigunt „ necessitatem Litterarum sub plumbo per „ viam Cancellariæ „. Rebuffus vero monet, " quod Breve in parvis materiis con„ cedatur, & ubi non est multa pecunia „ exponenda: & sic in casibus conscientiæ, „ & in absolutionibus dari potest, & pau„ peribus ac viduis „.

Ulterius monet idem Rebuffus, " quod „ per *Breve* concedi potest, ubicumque „ in *Signatura* est expressum, ut in forma „ *Brevis* expediri possit. Et hoc solet, „ inquit, a cautis Pragmaticis Curiæ Ro„ manæ in Signatura poni, quod hoc ex„ pediatur per *Breve*, vel quod sola Si„ gnatura sufficiat, & maxime in modi„ cis, ut expensæ vitentur „.

☞ XIII. Has expediendi formulas in Curia Romana hodie usitatas, antiquiores sint quam taxæ Cancellariæ, nescio. Hoc sat certum est, plurimis seculis Episcopum Romanum in scribendis litteris, simplici formula, ac aliis Episcopis communi usum esse, uti probant litteræ pristinorum Pontificum, quæ nobis hodie supersunt; nec aliam præter communem litterarum scribendarum formam præferunt.

Imo eas expediendi formulas in forma *Brevis*, & per *Bullas*, nec seculo XIII. notas fuisse, vel inde habetur, quod nec inter Innocentii III. litteras hæc distinctio observetur; videturque indicare Cardinalis de Luca verbis *num.* 10. relatis, eam diversam formam præcipue invaluisse seculo XIV. una cum beneficiorum reservationibus, & Annatarum solutionibus. ☜

XIV. Porro quia Brevia aliud non habent signum authenticum nisi subscriptionem Secretarii, & impressionem *Annuli Piscatoris* in rubea cera facile delebili, & amovibili, hinc pro certitudine expeditionis, non tantum registrantur in libris, seu regestis sub fideli custodia, sed insuper minutæ, seu matrices manu ipsius Papæ subscriptæ, per Secretarium pro sua indemnitate conservantur, ac etiam pro verificatione gratiæ concessæ, in Archivo Apostolico diligenter custodiuntur, " illis for„ san gratiis, vel Brevibus exceptis, quæ „ con-

„ conceduntur super rebus *consuetis*, modicique momenti, adeo ut pene nemini „ negentur, unde propterea generalis commissio, seu probata fides Secretarii, ac „ impressio dicti annuli Piscatoris sufficientes videntur, ut ex. gr. sunt Brevia super dispensatione Interstitiorum pro suscipiendis sacris Ordinibus in tribus diebus festivis, aut super dispensatione ætatis 13. mensium ad suscipiendum Ordines sacros, sive quædam species Indulgentiarum, quæ sub certa forma omnibus conceduntur; puta pro Altari Privilegiato in una die hebdomadæ, & in Octava Mortuorum, pro Indulgentia Plenaria in una tantum solemnitate totius anni alicujus Ecclesiæ, cum similibus gratiis, quæ sub certa & generali formula inalterabili, cuique petenti conceduntur: quoniam cum fraudis, vel falsitatis timor desuper verisimiliter non cadat, idcirco superfluæ videntur dictæ majores diligentiæ; potissime ob hujusmodi expeditionum multiplicitatem; magnamque copiam, unde propterea quando desideratur aliquid speciale, & alterativum formulæ consuetæ, tum dictæ „ diligentiæ intrant, pro diversa negotiorum qualitate, diversisque stilis, quibus in his materiis deferendum est „.

☞ XV. Observatum est numero superiori, in Curia Romana concedi plures gratias, ac dispensationes, quæ *modici momenti* dicuntur. Quod si parvi æstimari debeant, cur tot edita fuerunt Decreta Conciliorum, quibus allaboratum fuit, ut disciplina, quæ per has dispensationes, & concessiones evertitur, stabiliretur, vel collapsa restauraretur, uti & in novissima Synodo œcumenica Tridentina quoque factum fuit?

Præterea, si hæc adeo sint *exigui momenti*, ut omnibus *indifferenter* concedantur; quid necesse fuit, ut Episcopis, quibus tamquam Apostolorum successoribus plena auctoritas dispensandi, nec non ligandi, & solvendi, vigore clavium, de jure competit, & per novem ut minus secula integra permansit, auferri debuerit, & Romano Pontifici reservari; nec non ipsos fideles ad Romanam Curiam pro illis obtinendis remitti, ac impensis gravari oportuerit? ☜

T I T U L U S XXIV.

De Instituto Regularium, & eorum Admissione.

CAPUT I.

De primævo Monachorum Instituto, eorum Regulis, & Constitutionibus.

1. *Vita Monastica e vita primorum fidelium originem accepit.*
2. *Probatur ex Cassiano.*
3. *Primi Monachismi Auctores privatâ suâ electione, & instinctu vitam illam assumpserunt.*
4. *Vita Monastica principaliter tantum spectet* privatam *Monachorum salutem.*
5. *Probatur auctoritate SS. Basilii, & Hieronymi.*
6. *Superiorum ex tempore data præcepta erant primitus Monachis pro Regula.*
7. *Probatur ex S. Augustino.*
8. *Veteres Patrum Regulæ tantum sunt privatæ Institutiones Monachis ex tempore data.*
9. *Etiam Regula Sancti Augustini non nisi privata instructio fuisse videtur.*
10. *Primis seculis vix ulla Regula litteris fuere consignata.*
11. *Antiquitus Regularum frequens mutatio, & plures frequenter in eodem Monasterio recepta.*
12. *Primus S. Benedictus Regulas mutandi licentiam tantisper castigavit, & quâ occasione id factum.*

13. *Mul-*

I. VITAM Monasticam, præcipue Cœnobitarum, sive in communi viventium, originem sumpsisse e vita primorum fidelium, de quibus in Actibus Apostolorum legitur, cap. 4. v. 22. *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia*, notavit, & pluribus expressit Cassianus.

II. Postquam enim tria Monachorum genera annotavit *Collat.* 18. *cap.* 4. deinde *cap.* 5. Cœnobitarum originem ita describit: " Cœnobitarum itaque disciplina, a
" tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit
" exordium. Nam talis extitit in Hiero-
" solymis omnis illa credentium multitu-
" do, quæ in Actibus Apostolorum ita
" scribitur: Multitudinis credentium erat
" cor unum, & anima una, nec quisquam
" eorum quæ possidebat, aliquid suum esse
" dicebat, sed erant illis omnia commu-
" nia. Possessiones, & substantias vende-
" bant, & dividebant ea omnibus prout
" cuique opus erat ". Et iterum: " Neque
" enim quisquam egens erat inter illos.
" Quotquot enim possessores agrorum, aut
" domorum erant, vendentes afferebant
" pretia eorum, quæ vendebant, & po-
" nebant ante pedes Apostolorum. Divi-
" debatur autem singulis prout cuique opus
" erat. Talis, inquam, erat tunc omnis
" Ecclesia, quales nunc perpaucos in Cœ-
" nobiis invenire difficile est. Sed cum
" post Apostolorum excessum tepescere cœ-
" pisset credentium multitudo, ea vel ma-
" xime, quæ ad fidem Christi de alieni-
" genis, ac diversis gentibus confluebat,
" a quibus Apostoli pro ipsis fidei rudi-
" mentis, ac inveterata gentilitatis con-
" suetudine nihil amplius expetebant, nisi
" ut ab immolatitiis idolorum, & forni-
" catione, & suffocatis, & sanguine tem-
" perarent, atque ista libertas, quæ gen-
" tibus propter infirmitatem primæ credu-
" litatis indulta est, etiam illius Ecclesiæ,
" quæ Jerosolymis consistebat, perfectionem
" paulatim contaminare cœpisset, & cre-
" scente quotidie, vel indigenarum nume-
" ro, vel advenarum, primæ illius fidei
" refrigesceret fervor, non solum hi, qui
" ad fidem Christi confluxerant, verum
" etiam illi, qui erant Ecclesiæ Princi-
" pes, ab illa districtione laxati sunt.
" Nonnulli enim existimantes id, quod
" videbant gentibus pro infirmitate con-
" cessum, sibi etiam licitum, nihil se de-
" trimenti perpeti crediderunt, si cum
" substantiis, ac facultatibus suis fidem
" Christi confessionemque sequerentur. Hi
" autem, quibus adhuc Apostolicus inerat
" fervor, memores illius pristinæ perfe-
" ctionis, discedentes a civitatibus suis,
" illorumque consortio, qui sibi, vel Ec-
" clesiæ Dei remissioris vitæ negligentiam
" licitam esse credebant, in locis suburba-
" nis, ac secretioribus commanere, & ea,
" quæ ab Apostolis per universum corpus
" Ecclesiæ generaliter meminerant institu-
" ta, privatim ac peculiariter exercere
" cœperunt, atque ita coaluit ista, quam
" diximus discipulorum, qui se ab illorum
" contagio sequestraverant, disciplina.
" Qui paulatim tempore procedente segre-
" gati a credentium turbis, ab eo quod
" a conjugiis abstinerent, & a parentum
" se consortio, mundique istius conversa-
" tione secernerent, Monachi sive Mona-
" zontes singularis, ac solitariæ vitæ di-
" strictione nominati sunt. Unde conse-
" quens fuit, ut ex communione con-
" sortii Cœnobitæ, cellæque, ac diverso-
" ria

„ ria eorum Cœnobia vocarentur „.

III. Ex hoc Cassiani discursu non obscurum est, quod nonnulli salutis suæ securius faciliusque agendæ desiderio succensi, privatâ ac propriâ electione, & instinctu secesserint, & quod hodie vocatur *Monachale* Institutum, assumpserint, eique originem dederint.

IV. Patet insuper, hanc secessionem Monasticam non publicum, & commune Ecclesiæ bonum (nisi in quantum privatorum virtutes, & vitæ sanctitas, totam Ecclesiam exornant, & juvant) sed privatum ipsorum recedentium, seu eam vivendi normam amplectentium commodum, & emolumentum, sive salutem propriam principaliter spectasse; eumque in finem a primis illis Monachis fuisse arreptam: quod & manifestum est ex iis, quæ passim a Patribus de Monachis, & eorum vivendi instituto dicuntur.

V. Basilius enim, ait: " Monachorum „ vitæ ratio, *unum* sibi tantummodo pro„ positum habet, *animæ salutem;* & quid„ quid prodesse ad eum finem potest „.

Sanctus Hieronymus de se, & Vincentio Monachis loquens idem asserit: " Ob „ id enim & ego Antiochiam, & ille „ Constantinopolim, Urbes celeberrimas „ reliquimus, non ut te in populo præ„ dicantem (alloquitur Joannem Constan„ tinopolitanum) laudaremus; sed ut in „ agris, & in solitudine adolescentiæ pec„ cata deflentes, Christi in nos misericor„ diam deflecteremus „. Et rursus libro adversus Vigilantium, hæc de Monachis habet: " Monachus non *Doctoris*, sed „ *plangentis* habet officium; qui vel *se*, „ vel *mundum* lugeat, & Domini pavi„ dus præstoletur adventum; qui sciens „ imbecillitatem suam, & vas fragile, „ quod portat, timet offendere, ne im„ pingat, corruat, atque frangatur; un„ de & mulierum maxime adolescentula„ rum vitat aspectum; & in tantum ca„ stigator sui est, ut etiam quæ tuta sunt, „ pertimescat „. Verbo, perlegantur omnes omoino Patrum Regulæ Monasticæ, videbitur, in hoc unum directas, ut Monachi propriam suam salutem, & profectum facilius securiusque, juxta normam Evangelicam, operari queant.

VI. Hinc quidquid pro temporum, locorum, & personarum circumstantiis, in eum finem utilius atque opportunius videbatur, id a Præpositis & Superioribus statuebatur. Voluntas Superiorum eis pro regula erat; atque Superioribus obedire prima Monachorum virtus, & Monasticæ disciplinæ fundamentum.

Neque enim primis seculis Monachi certam fixamque Regulam profitebantur aut promittebant; sed quidquid ad profectum Monachorum videbatur hic & nunc conveniens, a Superioribus ordinabatur; idque Monachis pro Regula erat.

VII. De Patribus Cœnobitarum seu Monachorum in communi viventium scribit Augustinus, *lib.* 1. *de Moribus Ecclesiæ, cap.* 31. " Hi Patres non solum san„ ctissimi moribus, sed etiam divinâ do„ ctrinâ excellentissimi, omnibus rebus „ excelsi, nullâ superbiâ consulunt iis, „ quos filios vocant, *magnâ suâ in juben„ do auctoritate, magnâ illorum in obtem„ perando voluntate*. Conveniunt autem „ diei tempore extremo de suis quisque „ habitaculis, dum adhuc jejuni sunt, ad „ audiendum illum Patrem, & conveniunt „ ad singulos Patres terna, ut minimum, „ hominum millia: nam etiam multo nu„ merosiores sub uno agunt. Audiunt „ autem incredibili studio, summo silentio, „ affectiones animorum suorum, prout eos „ pepulerit differentis oratio, vel gemitu, „ vel fletu, vel modesto, & omni clamo„ re vacuo gaudio significantes „.

VIII. Si quis seu Orientalium, seu Occidentalium antiquas Monachorum Regulas, quas Lucas Holstenius nuper sub titulo *Codicis Regularium* evulgavit, attentius expenderit, non difficulter intelliget, plerasque earum non esse, nisi particulares aliquibus Monachis ex tempore, aut datâ occasione datas vivendi formulas, sive privatas instructiones, successu temporis aliis communicatas, & a pluribus tamquam disciplinæ Monasticæ utiles, & convenientes Regulas receptas; quod etiam ipse Holstenius in præfatione ad dictum Codicem, *cap.* 3. notavit.

Loquens quippe de antiquis Regulis in suo Codice contentis, ait: " Illæ a sin„ gulis, ut *præsens usus poscebat*, Patri„ bus

„ bus scriptæ, aliorum similia cupientium „ studiis descriptæ in commune proponebantur, ut ex his quique pro locorum, „ & nationum differentia vitam uniformi, „ quoad præcipua, disciplinâ temperarent. „ Primaria sane, & quasi fundamentalis „ Monachorum Regula Evangelium erat: „ illa, inquam, Christi consilia, quæ castrare seipsum propter regnum coelorum, „ quæ abnegare se, & crucem tollere, „ quæ patrem, & matrem, uxorem, agros „ propter Christum relinquere, quæ vendere patrimonia, & dare pauperibus, „ sicque nudos Christum sequi suadebant. „ Regulæ particulares nihil nisi ejus primæ, ac *universalis* regulæ *applicationes*, „ aut *declarationes*, locis, & personis *plerumque aptatæ* habebantur „.

IX. Quin & S. Augustini Regulam nunc toto orbe per tot Religiosorum virorum, ac feminarum coetus diffusam, non nisi plane extemporaneam fuisse, quamvis in se dignissimam, scriptionem, ad unius solius Parthenonis usum, in quo ipsa sancti Doctoris soror præposita fuerat, observat R. P. Papebrochius ad vitam S. Alberti, 8. Aprilis. " Etenim, ait, neque Possidius, qui vitam Magistri sui scripsit, „ neque ipse Sanctus Doctor, ex cujus „ scriptis plurima pars rerum ab eo gestarum nobis innotescit, uspiam mentionem facere curæ impensæ sanctimonialibus per regulæ scriptionem, & ipsa regula nusquam inter Augustini scripta „ numeratur: licet Possidius post vitam „ catalogum texuerit omnium, quorum potuit notitiam consequi, etiam singularium epistolarum, adeo ut videatur plane extemporanea, quamvis in se dignissima, fuisse scriptio; cujus, tamquam alium deinceps usum non habituræ, exemplar servare S. Doctor neglexerit, & tamen ex illis aliquando „ producta angustiis quantam approbationem non retulit „!

☞ Verum Pater Sebastianus a sancto Paulo Ordinis beatæ Mariæ de Monte-Carmelo in *exhibitione errorum*, quos in Actis Sanctorum per Papebrochium evulgatis se reperisse contendit, inter alios exhibet & hunc *art.* 13. " Papebrochius „ cum Erasmo Roterodamensi, sancti Augustini regulam negat esse scriptam „ viris „.

Huic *errorum exhibitioni* responsionem apologeticam reponens Papebrochius ostendit in responso ad dictum *articulum* 13. non solum Erasmum Roterodamensem (uti prætendere videbatur P. Sebastianus) sed & plures alios viros doctissimos id asseruisse; quod & pluribus ibidem relatis eorum textibus evincit; una notans sancti Augustini Regulam *viris* demum aptatam fuisse per sanctum Benedictum Abbatem Monasterii Anianensis, qui seculo IX. *Concordiam Regularum* compilavit, & plures alias regulas seu instructiones primitus solis feminis datas, *viris* adaptavit; uti observat Papebrochius. ☜

X. Itaque recte observavit Haëftenus, Disquisit. Monast. *lib.* 1. *Tract.* 1. *Disquisit.* 2. quod " primis seculis vix ullæ litteris consignatæ fuerint Regulæ; & ipsimet Regularum Conditores, ait, antequam eas scriberent, communi tantum „ traditione, consuetudine, & usu suos regebant; eratque iis *Superioris imperium instar vivæ cujusdam Regulæ*, sicut Regula mutus quidam Superior „.

XI. Hinc antiquitus mutatæ passim Regulæ, & plures etiam in eodem monasterio non raro servatæ, uti de Athanensi testatur Gregorius Turonensis, *lib.* 10. *hist. cap.* 29. in quo, ait, servatas *fuisse Regulas Sancti Basilii, Cassiani, & reliquorum Abbatum*, detractis scilicet & usurpatis iis, quæ pro locorum ac temporum conditione intempestiva, aut opportuna videbantur.

XII. Si viro erudito Joanni Mabillonio credimus, vagam illam Regulas mutandi licentiam primus tantisper castigavit Sanctus Benedictus, cujus discipulis susceptam semel Regulam abdicare numquam fas fuit. " Id vero inde processit, ait Mabillonius, quod cum sanctissimus Legislator primus aut certe inter primos, solemnis professionis formam, modumque „ præscripserit; intra professionis terminos incluserit Regulæ suæ observationem, a qua deinceps recedere non liceat „. In præfatione ad primam partem seculi IV. Benedictinorum, *num.* 53.

Observat vero Holstenius in citata præfatio-

fatione, quod nec ipse S. Benedictus, „ Regulam universalem suis ubique omnibus promulgârit; sed *peculiarem* duntaxat Cassinensi Cœnobio, cui præerat: „ quæ inde *privatâ* diligentiâ descripta, „ & imitandi studio publicata est „.

☞ Quandoquidem admodum varius sit hominum genius; atque pro varietate temporum & locorum, plurima conveniant uni populo, & non alteri, pro climatis, & morum diversitate, non sine fundamento ambigi posset, num disciplina, quæ inter primos Monachos viguit, nimirum regulam & normam vivendi pro cujusque Monasterii, & temporum ac locorum conditione moderandi & præscribendi (de qua superius) non foret convenientior, quam hodierna, quæ sub una generali Regula universum Ordinem, per dissitas inter se Provincias diffusum immutabiliter vigore ejusdem professionis obstringit; signanter quoad ea, quæ vitæ monasticæ, & trium votorum solemnium substantiam non attingunt. ☜

XIII. Quia ergo Monachorum Regulæ a Præpositorum voluntate primitus dependebant, mirum non est, si in antiquis Patrum Regulis, nec Episcoporum, neque Sedis Apostolicæ approbatio vel confirmatio appareat (*a*).

XIV. Primus Innocentius III. in Concilio Lateranensi in *cap. fin.* ii *De Religiosis domibus*, decrevit, ut *qui voluerit religiosam domum de novo fundare*, REGULAM & *institutionem accipiat de* APPROBATIS.

Hoc Decreto vetitum creditur, sine auctoritate seu approbatione Sedis Apostolicæ novam Religionis *Regulam* condere: diciturque ipse Innocentius III. Beato Dominico Ordinis sui confirmationem petenti respondisse, ut Regulam aliquam *approbatam* eligeret; quam & elegit, nimirum Regulam S. Augustini, quæ tum totius Ecclesiæ consensu recepta & probata erat.

☞ XV. Verum circa hanc receptam opinionem duo sunt observanda. Primum ad veram Religionem nec hodie requiri, ut ipsa Religio sive institutum cum omnibus suis constitutionibus per Sedem Apostolicam sit approbata, vel confirmata, ut reputetur vera Religio, & in ea professi veri Religiosi, vel Religiosæ, etiam ad effectum dirimendi matrimonium, post emissum in ea votum castitatis; sed sufficere, quod emittant professionem juxta *Regulam* per Sedem Apostolicam expresse vel tacite approbatam, puta sanctorum Augustini, Basilii, Benedicti, Francisci, &c. sub quibus passim omnes, licet instituti admodum diversi, Ordines tam virorum quam mulierum militant, & pro veris Religiosis reputantur, tametsi aliquorum institutum numquam per Sedem Apostolicam sciatur probatum.

Secundo notandum, quod ea Sedis Apostolicæ approbatio sive confirmatio, quæ hodie necessaria reputatur, ut vera sit Religio, & in ea professi habeantur veri Religiosi, nequaquam extulerit hodiernum Monachorum sive Regularium Institutum, vel professionem supra pristinos Monachos, quorum Regulæ auctoritate Sedis Apostolicæ, aut etiam Episcoporum non erant approbatæ; nec ista approbatio modernos Religiosos in aliam Monachorum sive Regularium speciem mutavit.

Hæc enim vel Pontificia vel Episcopalis approbatio Regulæ vel Instituti Monachalis nihil ipsi Regulæ vel Instituto addit, sed duntaxat eum in finem posterioribus seculis requiri cœpit ut provideretur, ne sub prætextu novæ Religionis improba conventicula in Ecclesiam irreperent.

Hinc tandem & Principes noluerunt ad suas ditiones sine sua licentia admitti novos Ordines, aut Monasteria, ne sub titulo Religionis intrarent hominum conventicula reipublicæ suæ minus convenientia, uti infra ostendemus.

Itaque hodierni Religiosi Regulam approbatam per Sedem Apostolicam professi manent nihilominus in ordine laicorum non minus quam veteres monachi.

(*a*) Constat tamen ineunte nono seculo Regulam Canonicorum Regularium non fuisse positam in voluntate Præpositorum; approbata illa fuit in Comitiis Imperii generalibus, anno 816. Aquisgrani habitis; iis adfuerunt Imperator, Præsules, & Proceres omnium Ordinum. Et in celebri illo Conventu fuit injuncta istius Regulæ observatio.

Similiter nec hodie per solam religiosam professionem Monachi ad Ordinem Hierarchicum magis pertinere noscuntur, quam pristini illi Monachi, qui se in simplici laicorum statu consistere existimabant, donec ab Episcopis per ordinem Clericalem & Hierarchicum ordinati essent; credebantque se per eam ordinationem in alium statum & ordinem translatos, & se tunc Monachatum exuisse censebant, uti in decursu hujus operis non semel annotabitur. ☜

XVI. Quin si quæ mulierum aut virorum hodie congregatio sit, quæ privatam sibi vivendi Regulam præscripserit, atque illam professi, vitam solitariam etiam cum emissione trium votorum agant, nequaquam dicetur Religio; neque *vota* in illa emissa dicentur vota *solemnia* Religionis; eo quod Regulæ & Religionis approbatio desit.

XVII. Ad hæc quamdiu Monachis præcepta & ordinationes Superiorum pro Regula fuerunt, quidquid pro bono disciplinæ & vitæ Monasticæ observantia a Præpositis ordinabatur, vice *Regulæ* erat: neque nota erant discrimina inter *Regulam* Monasticam, & inter Constitutiones Ordinis, quæ postrema ætas invexit; quorum hæc præcipua a recentioribus allegantur.

XVIII. Primum desumitur a diversitate auctorum. Regulæ enim dicuntur, quæ a SS. Patribus Ordinum Fundatoribus, aut aliquibus Episcopis jampridem præscriptæ sunt, & ipsi professionis formulæ solent sub nomine *Regulæ* includi. Constitutiones vero dicuntur, quæ a Capitulis generalibus, aut Ordinum Congregationibus, diversis temporibus emanârunt.

XIX. Secundum discrimen desumitur a duratione vel perpetuitate. Regula enim vix aut ne vix quidem mutari solet: Constitutiones vero pro temporum & locorum varietate non raro mutantur. Unde S. Antoninus *parte 1. tit. 16. cap. 1. §. 4.* ex Joanne Andrea scribit, quod Regulæ mutari non possint, nisi a Summo Pontifice: Constitutiones vero mutari queant per Prælatos Religionum, qui tantæ sunt auctoritatis, quantæ fuerunt eas instituentes. Hanc S. Antonini sententiam veram esse, moderna Religiosorum Praxis evincere videtur. Passim enim Religiosi Ordines potestate mutandi suas Constitutiones sive Statuta utuntur; Regulam vero mutandi nequaquam.

☞ XX. Quod soli Pontifici credatur esse auctoritas derogandi Regulæ, aut super ea dispensandi, ut modo afferebat Sanctus Antoninus, id verisimiliter invaluit, postquam creditum fuit, nullam esse proprie dictam Religionem, nisi in qua emittitur professio juxta Regulam a Sede Apostolica approbatam.

Postquam enim receptum fuit, Regulam debere esse a Sede Apostolica approbatam, ut vera sit Religio; neque verus sit Monachus vel Religiosus, qui juxta Regulam sic approbatam professionem non emisit; consequens visum fuit, neminem præter Pontificem in Regula sic approbata posse dispensare. Ut proinde hæc inter Regulam & Constitutiones Ordinis differentia, quoad perpetuitatem, demum circa seculum XIII. invaluisse videatur, una scilicet cum opinione eam Sedis Apostolicæ confirmationem requirente, ut vera & proprie dicta Religio habeatur, atque eam professi reputentur veri, & proprie dicti Religiosi. ☜

XXI. Tertium discrimen nonnulli constituunt inter Regulam, & Constitutiones; quod illa arctius, & sub graviori culpa obliget, quam hæ. Et quidem apud Patres Discalceatos declaratum est (uti ex eorum Statutis refert Haëstenus loco citato *Disquisit. 3.*) Regulam, exceptis votis & Officio divino, ad culpam tantum venialem obligare. Constitutiones autem non ad culpam, sed ad pœnam impositam, vel a Superiore imponendam, nisi contemptus adsit, aut contrarium ejus quod statuitur, ex natura sua, aut aliunde culpa sit.

Quidquid sit, circa hoc Regulam inter & Constitutiones discrimen, illud indubitatum, neque hoc, neque præcedentia discrimina inter Regulam, & Constitutiones antiquitus nota fuisse; nullumque in Canonibus, aut Patrum scriptis illorum discriminum esse vestigium; sed jam pridem ipsis Monachis omnia Superiorum Statuta in pari fuisse veneratione.

CA-

CAPUT II.

Multis seculis Ordinum Monasticorum ignota diversitas; quomodo postmodum inducta; & quomodo restricta novorum Institutio?

1. *Varietas circa exteriorem disciplinam, diversitatem Ordinum primitus non faciebat.*
2. *Una erat Monachorum societas, & facilis de uno Monasterio ad aliud transitus.*
3. *Uniformitatem Monachorum durasse usque ad seculum* XI. *observàrunt Lucas Holstenius, & Christianus Lupus.*
4. *Primus Benedictinos ab aliorum Ordinum Monachis discrevit Trithemius; optandumque ut hodie super hac discretione quæstiones cessarent.*
5. *Diversitas Ordinum a S. Odone incœpisse videtur.*
6. *Seculo* XI. *& sequenti multum invaluit.*
7. *Concilium Lateranense sub Innocentio III. novum Ordinem institui vetuit, & quare?*
8. *Hoc Decretum non observatum.*
9. *Prædictum Decretum renovavit Concilium Lugdunense sub Gregorio X.*
10. *Etiam post hoc Concilium nimia Religionum excrescentia.*
11. *Primi approbationem sui Ordinis a Sede Apostolica petierunt SS. Dominicus, & Franciscus.*
12. *Quare requiratur approbatio Sedis Apostolicæ?*
13. *Approbatio novæ Religionis hodie Sedi Apostolicæ est reservata.*
14. *Quis hodie hujus approbationis effectus?*

I. QUamquam olim etiam inter Monachos pro temporum, & locorum varietate, varia esset exterior aliquantulum disciplina, prout hanc illamve Monasteriorum Præpositi Monachis magis convenire judicabant; nullam tamen hæc exterior disciplinæ varietas, Ordinum diversitatem inducebat; ita nimirum ut ob eam diversi, ac distincti Monachorum Ordines haberentur, sicut in uno professi libere ad alium transire non possent.

II. " Una quippe erat eorum societas „ (ait Mabillonius in præfatione ad primam partem seculi IV. Benedictinorum *num.* 52.) facilis, & promiscuus in alia „ Monasteria Monachorum invicem cum „ Præfectorum licentia commeatus: tametsi omnia separata erant; sed unâ „ charitatis lege confœderata. Primaria „ vitæ Monasticæ Regula erat abdicatio „ rerum omnium, tum propriorum studiorum, qualis in Evangelio præscribitur. „ Ad hæc secessio a seculi tumultu: Officia divina statis horis, obedientia summa, juge silentium, labor manualis, ciborum tenuitas, & delectus, corporis „ castigatio, delictorum etiam levium pœnæ graves; in summa, propriæ salutis „ una fere & maxima cura; pro aliena „ continentes, ac sollicitæ preces; pro „ Ecclesia etiam suscepti labores, ubi postulabat charitas, aut necessitas. Legumlatorum omnium Regulæ eo spectabant: „ & quæ ad id magis conducere videbatur, eam suscipiebant Monachi cujusque „ Monasterii pro Rectorum arbitrio, „ & voluntate apud Occidentales, seu „ Latinos „.

III. Hanc Monachorum uniformitatem usque ad seculum XI. perdurasse observavit quoque Vir eruditus Lucas Holstenius in *præfatione ad Codicem Regularum*; asseritque, diversitatis Ordinum, qualis hodie inter varios Ordines præsertim Mendicantium cernitur, ne vestigia quidem sibi ante annos sexcentos apparere: " Quocumque intueor, inquit, *uniformem* ubique „ Monachatus rationem, & *facilem*, ac „ *promiscuum* invicem transitum, mutuumque commeatum professionum, & Cœnobiorum, cerno. Orientales Monachi, „ quando in Occidentem venerant, cum „ ibi profitentibus religiosam vitam sine „ discrimine censebantur: viciſſim Occidentales in Oriente; quod cum innumeris exemplis demonstrari possit, unum „ tantum hic afferam Cassiani, & Germani Gallorum Monachorum, qui Ægypti Monasteria peragrarunt, Instituti „ Monastici cognoscendi causâ, & animo „ in

„ in patriam referendi haustam inde notitiam disciplinæ, in suum & popularium suorum usum, unde satis apparet „ existimasse ipsos unum esse in commune „ omnium ubique Monachorum modum, „ & usum Religionis profitendæ „.

Nullos fuisse *diversos* Monachorum Ordines tempore Gregorii VII. id est, sub finem seculi XI. annotavit quoque Christianus Lupus *tom.* 5. *Schol. pag.* 279.

IV. Et Mabillonius in *citata præfatione num.* 50. asserit, neminem Antiquorum, qui de Monachis scripsere, Benedictinos ab aliis usquam discrevisse ante Trithemii ætatem; id est, ante finem seculi XV.

Optandum, ut & hodie cessarent inutiles illæ altercationes, quæ de Sanctis certo Ordini vindicandis præter modum excitari, ac progredi solent: vigeretque charitas veterum Monachorum, quibus unus Ordo erat, sicque eadem societas; atque omnes invicem æquali charitate complecterentur.

V. Circa seculum X. per Sanctum Odonem Abbatem Cluniacensem, quem Flodoardus in Chronico ad annum 942. *multorum restauratorem Monasteriorum, sanctæque Regulæ reparatorem* appellat, erecta fuit Cluniacensis Congregatio, propriis Ritibus adstricta Regulæ S. Benedicti. Tunc quæ priscos Ritus retinebant Monasteria, alterius Ordinis dici cœperunt, tametsi ejusdem Regulæ unione confœderata: sed exigua erat hæc diversitas.

VI. At seculo XI. Carthusiensi, Camaldulensi, Vallumbrosâ, Grandimontensi, ac Cisterciensi familiis exortis, major facta Monachorum discretio, ob varias vestes aut Regulas, variosque ritus, quibus singuli utebantur. *Nigros* appellabant veteres Benedictinos; Cistercienses primum *griseos*, tum *albos*, seu *candidos*. Hinc S. Bernardus in Apologia ad Guillelmum Abbatem: *Unum Ordinem professione teneo, cæteros charitate*.

Hoc vero seculo, ac sequenti ita multiplicari Religiones, totque novæ continuo exurgere cœperunt, ut ex earum multitudine, & varietate confusio in Ecclesia timeretur, quin & subinde ne sub specie virtutis, ac Religionis superstitio, imo & hæresis, ac impietas nonnumquam se intermiscerent; quemadmodum in illis, qui se *Humiliatos*, aut *Pauperes de Lugduno* vocabant, compertum fuit; quos Lucius III. in *cap.* 9. *de Hæreticis*, In *Integra*, tamquam hæreticos damnavit.

VII. Itaque his providere volens Ecclesia, sub initium seculi XIII. in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. statuit: “ Ne nimia Religionum diversitas gravem „ in Ecclesiam Dei *confusionem* inducat, „ firmiter prohibemus, ne quis de cetero „ novam Religionem inveniat: sed qui„ cumque ad Religionem converti volue„ rit, unam *de approbatis* assumat „. Refertur in *cap.* 9. *fin.* *de Religiosis Domibus*.

Meminit hujus Decreti Matthæus Parisiensis ad annum 1246. scribens: “ In „ quo Concilio (Lateranensi) post Ordi„ nes *Prædicatorum*, & *Minorum* initiatos, „ & auctorizatos, irrefragabiliter sanci„ tum, & statutum fuit, assensum Fratri„ bus Cardinalibus, cum tota sacri Con„ cilii Universitate præbentibus, ne ex „ tunc amplius *novi* Ordines adinveniren„ tur, vel adinventi admitterentur, ne sci„ licet authentici, ac jam recepti Ordi„ nes vilescerent, spreti & similiter da„ mnificati „.

VIII. Verum non obstante hoc Conciliari Decreto, variæ nihilominus ac novæ quotidie Religiones exoriebantur; “admi„ rantibus, imo obstupentibus (ait Mat„ thæus Parisiensis *loco citato*) viris sa„ pientibus, & discretis, super tot *novis* „ Ordinibus quotidie exorientibus, & „ emergentibus, quod spretis Beatissimi „ *Benedicti* pleni spiritu omnium Sancto„ rum, & magnifici Augustini disciplinis, „ contra Statutum Concilii sub gloriosæ „ memoriæ Domino Papa Innocentio III. „ celebrati, tot viri litterati ad inauditos „ ac noviter inventos Ordines subito con„ volârunt „.

IX. “ Cum igitur contra Decretum „ Concilii Lateranensis non solum impor„ tuna petentium inhiatio Religionum „ multiplicationem extorsisset (uti loqui„ tur Concilium Lugdunense sub Grego„ rio X.) verum etiam præsumptuosa te„ meritas diversorum Ordinum præcipue „ Mendicantium (quorum nondum appro„ batio-

„ bationis meruere principium) effrænatam „ quasi multitudinem adinvenisset: repetitâ Constitutione idem Concilium districtius inhibuit (*a*), ne aliquis de cetero „ novum Ordinem, aut Religionem adinveniat, vel habitum novæ Religionis „ assumat. Cunctas affatim (*b*) Religiones, & Ordines Mendicantes post dictum Concilium adinventos, qui nullam „ confirmationem Sedis Apostolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni, ait, subjicimus, & quatenus processerant, revocamus „. Refertur in *cap. Unico de Religiosis domibus in VI.*

X. Ingentem numerum Religionum Mendicantium per hoc Decretum reduxisse Concilium, notat Fagnanus: " cum tamen, ait, ab eo tempore usque adeo „ excreverint, ut a multis viris piis Apostolicæ Sedis provisio hac in re desideretur „. Ad *cap.* CUM SIT ARS *de ætate, & qualit. Ordinand. num.* 15.

XI. Monet Cardinalis Bellarminus *lib.* 2. *de Monachis cap.* 4. ante Concilium Lateranense sub Innocentio III. Ordinis seu Religionis novæ institutionem non indiguisse approbatione, seu confirmatione Sedis Apostolicæ; primosque fuisse SS. Dominicum, & Franciscum, qui sui Ordinis confirmationem petierunt; una monens, Innocentium III. ad edendum jam dictum Decretum, permotum fuisse, ob periculum Ecclesiæ imminens, superstitionum, ac rituum a Catholica, & solida pietate alienorum, si cuilibet privato novam Religionem instituere liceret.

XII. Si ergo Bellarmino credimus, Sedis Apostolicæ approbatio requiritur vice testimonii, quo constet, ex judicio Sedis Apostolicæ, novum hoc Institutum nihil a doctrina Evangelii, aut Ecclesiæ dissentaneum continere.

XIII. Quidquid sit, id certum est, nullam hodie Religionem de novo institui, aut admitti posse, sine Sedis Apostolicæ prævia approbatione, seu confirmatione, atque admissionem, & institutionem novæ Religionis numerari inter causas Sedi Apostolicæ reservatas.

XIV. Declaravit insuper Bonifacius VIII. in *cap. Unico de Voto in VI.* votum Religionis demum esse *solemne*, atque ad dirimendum Matrimonium contractum efficax, *per professionem tacitam, vel expressam, factam alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis*.

" Ergo, ait Glossa, si profitetur Religionem non approbatam, si postea contrahat, tenet Matrimonium: quod verum puto (pergit Glossa) etiamsi, quando profitebatur, credebat illam approbatam „.

Neque juxta modernam disciplinam, *Regulares*, sive *Religiosi* dicuntur, tametsi in communi vivant, & tria vota Religionis emittant, si ea non emittant in Religione *approbata*; uti observat Zypæus ad *tit. de Regularibus*. Elenchum Ordinum approbatorum habemus apud Miræum ad calcem *Codicis Regularum*.

CAPUT III.

De nova constructione Monasteriorum.

1. *Nova Monasteria sine consensu Episcopi loci exstrui non possunt.*
2. *Hæc disciplina hodie magis, quam olim necessaria.*
3. *Eam innovavit Synodus Tridentina.*
4. *Causâ cognitâ, & auditis interesse habentibus, consensum dare debent Episcopi.*
5. *Regulares aliorum Ordinum in eodem loco existentes audiendi.*
6. *Locorum Incolæ audiendi.*
7. *Hæc conformia moribus Belgicis.*
8. *Expendendum num Incolæ sufficientes sint novis, & antiquis intertinendis.*
9. *Ecclesiarum Parochialium Æditui, & Pastores audiri debent.*
10. *Multiplicatio Monasteriorum nocere potest Ecclesiis Parochialibus, & quo ex capite?*
11. *Jam pridem Principis consensus expetitus.*
12. *Hic etiam hodie necessarius est.*

13. Hu-

(*a*) In Textu legitur *Inhibentes*.

(*b*) *Affatim*, id est, *Generaliter*.

13. *Hujus consensus vindicias adversus Paulum V. propugnavit Venetorum Respublica.*
4. *Moribus nostris in admissione novi Conventus adjici solent variæ modificationes.*
15. *Modificatio adjecta admissioni PP. Societatis in Galliam, & Belgium, de non præjudicandis juribus Ordinariorum, & Parochorum.*
16. *Hæc clausula solet in omni passim admissione addi.*
17. *Variæ modificationes adjectæ admissioni PP. Oratorii ad Urbem Rothomagensem.*
18. *Variæ conditiones adjectæ per Concordata inter Parochum, & Regulares in admissione Conventus, quoad jura Parochialia, & celebrationem divini Officii.*
19. *Interdum modus adjicitur facultati quæstuandi, & numerus admittendorum Fratrum limitatur.*
20. *Restringitur facultas recipiendi temporalia eorum, qui Monasterium ingrediuntur.*
21. *In omni passim Regularium admissione hujusmodi modificationes, & restrictiones adjectæ fuerunt.*
22. *In admissione novi Conventus merito examinatur, num disciplina Regularis in Ordine illo vigeat.*
23. *Sacra Congregatio interdum suspendit receptionem Novitiorum ob collapsam disciplinam.*
24. *Rex Galliæ aliquando institit, ut non admitterentur Novitii, nisi pristina disciplina esset restituta.*

I. " PLacuit (ait Synodus Chalcedonensis *Can.* 4.) nullum quidem „ usquam ædificare, aut construere *Monasterium*, vel Oratorii domum, præter „ *conscientiam civitatis Episcopi* „.

" Est antiquus (inquit Lupus ad dictum Canonem) atqui apud Orientales „ in desuetudinem abierat, Canon. Etenim hac Synodo dudum prior Sanctus „ Augustinus nullum in Africa Monasterium constituit, nisi de licentia Episcoporum. Causam scribit S. Ivo Carnutensis „ Episcopus in litteris ad Goffredum Abbatem Vindocinensem : *Omnis traditio* „ *Religionis novitate, ac raritate viget &* „ *floret; antiquitate, & numerositate, nisi* „ *districte ligetur, & servetur, frigescit ac* „ *vilescit*. Gentis multiplicatio lætitiæ „ magnificationem quandoque subnervat. „ Quocirca non nisi sub Episcopali oculo, & examine congruit Monasteria „ multiplicari (*a*) „.

II. Hæc disciplina hisce nostris temporibus magis necessaria est eo titulo; quod Monachi, sive Religiosi præsertim Ordinum Mendicantium hodie amplius, quam olim hierarchicis functionibus applicentur; imo tamquam Episcoporum, & Pastorum copiæ auxiliares reputentur. " Ordinariorum quippe est (uti bene advertit Zypæus, *tit. de Regular. num.* 35.) in ea „ statione quemque collocare, quam non „ admittendorum commoditas, qui non „ sibi, sed ovibus pascendis opportuna „ quæsituri veniunt, sed salus populi ab „ eo requirit „.

III. Quapropter Canonicam hanc disciplinam injuriâ temporum collapsam renovare, haud dubitavit Synodus Tridentina *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 3. statuens, " Ne de cetero ulla Monasteria, seu virorum, seu mulierum erigantur sine *Episcopi*, in cujus Diœcesi erigenda sunt, „ licentia prius obtenta „.

IV. Hujus saluberrimi Decreti executionem plures Romani Pontifices editis Constitutionibus urserunt; atque inter ceteros Clemens VIII. in Constitutione, quæ incipit, *Quoniam ad institutum* 99. in Bull. Rom. Atque insuper addit : " Locorum *Ordinarios* non posse licentiam ad „ novos Conventus cujusque Ordinis Men- „ di-

(*a*) Carolus Magnus jussit, ut illud Decretum executioni mandaretur, ut constat art. 22. Primi Capitularis, quod dedit anno 789.
Ante Caroli Magni ætatem, Concilium Agathense an. 506. celebratum, statuerat his verbis Can. 27. " Monasterium novum nisi Episcopo „ aut permittente, aut probante, nullus incipere „ aut fundare præsumat „. Ea lex observata semper fuit in Galliis; ut fusius probatur in novis Cleri Gallicani Commentariis. Tom. 4. tit. 1. *des Ministres de l'Eglise qui sont Réguliers*, cap. 4.

„ dicantium, in civitatibus, & locis ordi-
„ nariæ eorum jurisdictioni subjectis eri-
„ gendos impertiri, nisi *vocatis*, & *audi-*
„ *tis* aliorum in iisdem civitatibus, & lo-
„ cis *existentium Conventuum Prioribus*,
„ seu Procuratoribus, & aliis *interesse* ha-
„ bentibus, & causâ servatis servandis co-
„ gnitâ, constiterit, in iisdem civitatibus
„ & locis *novos* hujusmodi erigendos Con-
„ ventus, sine aliorum detrimento *commo-*
„ *de* sustentari posse „.

V. " Ut ita, ait Zypæus, novis admis-
„ sionibus gratificatio fieret, ut veteribus
„ penuriam, egestatem & famem non in-
„ gereret „.

Hanc Clementis Constitutionem Paulus V. anno 1618. observari injunxit Episcopis Belgii, litteris ad eos datis, ait Zypæus, *tit. de Regularibus num.* 35. eamque innovans Gregorius XV. per Bullam quæ incipit, *Cum alias* 31. in Bull. Rom. addit: " Ne de cetero ullum Monasterium,
„ aut domus cujuscumque Ordinis, aut
„ Instituti de novo erigatur, nisi in eo
„ *duodecim* saltem Fratres, aut Monachi
„ seu Religiosi inhabitare, ac ex redditi-
„ bus, & consuetis eleemosynis sustentari
„ valeant, ac Priores, seu Procuratores
„ aliorum Monasteriorum, non solum in
„ prædictis, sed etiam in aliis per qua-
„ tuor millia passuum circumvicinis locis,
„ ad id vocati, & auditi fuerint, ac tali
„ erectioni consenserint; vel alias Ordi-
„ nariis locorum constiterit, Religiosos
„ Monasterii, vel Conventus sic erigendi,
„ absque detrimento Religiosorum in Mo-
„ nasteriis, seu Conventibus antea in ci-
„ vitatibus, seu locis hujusmodi erectis
„ degentium; ibi in numero duodecim
„ commode, & congrue manuteneri, &
„ ali posse „.

VI. " Si vero novi Conventus, Do-
„ mus, Congregatio, vel Societas hujusmo-
„ di instituendæ erunt; nullique alii Re-
„ gulares inibi reperiantur, Ordinarii lo-
„ corum (pergit Gregorius XV.) nihilo-
„ minus diligenter inquirant, an locorum
„ *Incolæ*, & habitatores, quorum & *con-*
„ *sensum* requirant, ac adhibeant, hujus-
„ modi duodecim Religiosos in Conventi-
„ bus, ut præmittitur, instituendos, *com-*
„ *mode* alere, & manutenere valeant „.

☞ Constitutionem Gregorii XV. de non construendis novis Monasteriis sine consensu Ordinarii renovavit Urbanus VIII. per Bullam, quæ incipit *Romanus Pontifex*, quæ & in Belgio placetata habetur integra, *Part.* 3. *Edict. Fland. lib.* 1. *Rub.* 4. In hac Bulla Pontifex revocat quascumque licentias a Romanis Pontificibus quocumque modo obtentas citra consensum Ordinarii; nec non formam ibidem præscripsit, juxta quam nova Monasteria ædificanda sunt.

Insinuat insuper Urbanus idcirco censuisse revocandas licentias a suis prædecessoribus indultas, eo quod per has indulgentias Decreta Concilii Tridentini, nec non Prædecessorum Decreta enervarentur; imo quodammodo inutilia, & sine effectu redderentur.

Si serio expenderentur licentiæ, & indulta, quæ passim per Pontifices conceduntur, seu potius per sub & obreptionem, vel nimiam etiam importunitatem extorquentur, appareret per ea frequenter Decreta Conciliorum, & Romanorum Pontificum enervari, & quodammodo inutilia reddi. ☜

VII. Hæc omnia & Belgicis, vicinarumque Provinciarum moribus consona sunt. Neque enim novi Conventus, aut Domus Religiosorum, præcipue Mendicantium solent admitti, nisi prius auditis Conventuum, Domorum, & Congregationum Regularium, signanter Mendicantium præexistentium Superioribus, aut Procuratoribus: atque insuper Incolis loci, in quo de novo Conventus, aut Domus constituenda est.

VIII. " Expendere debemus (ait Ca-
„ rolus Fevret, *Tract. de Abusu lib.* 2.
„ *cap.* 1. §. 10.) num Conventus, quo-
„ rum nova constructio prætenditur, sint
„ dotati, & utrum civitates sint amplæ,
„ & abundantes, ut queant & novis, &
„ antiquis Conventibus sufficere. Nam in
„ parvis civitatibus recipere multitudinem
„ Conventuum Fratrum Mendicantium,
„ est extrahere panem e manibus paupe-
„ rum, & suffocare avitam pietatem per
„ novam: oportet sanguinis extractionem
„ attemperare viribus ægri, efficereque
„ ne pietas in quamdam degeneret inhu-
„ ma-

„ manitatem, mendico suum auferendo „ panem, ut alteri detur „.

IX. Præter locorum Magistratum, & Incolas, qui in *Corpore*, ut ajunt, congregati, novi Conventus, seu Domus extructioni consentire debent, insuper audiendi omnes interesse *habentes*; uti loquitur Clemens VIII. in præcitata Constitutione.

His in primis accersendi sunt Parochialium Ecclesiarum Rectores, & Magistri.

Ecclesiæ Parochiales sunt pristinæ, & primitus constructæ Ecclesiæ; ac per consequens, ait Carolus Fevret, loco citato §. 11. præcipue earum interest; quia populus inescatus novitate, facile abstrahitur ab ea assidua frequentatione, quam Ecclesiæ Parochiali tamquam matri, quæ eos per Baptismum genuit, debent. Tantum autem Parochiali Ecclesiæ decrescit, quantum diminuto concursu accedit aliis. Quapropter, cessante necessitatis causâ, non debent novæ Ecclesiæ, & Monasteria in præjudicium Ecclesiarum Parochialium ædificari; uti post Glossam in *cap.* 1. *ii de Novi operis nunt.* tradit Panormitanus ad *cap.* 1. *ii de Ædificand. Eccles.*

X. Quantum Parochialibus Ecclesiis, quæ olim maxime floruerunt; & in quibus extruendis, ac dotandis Fidelium avita pietas eluxit, Fratrum Mendicantium similiumque Religiosorum multiplicatio detraxerit, Parochiæ ubique pene dejectæ, ac collapsæ sat superque testantur.

Porro hanc Parochialium Ecclesiarum collapsionem atque egestatem provenire a neglectu frequentationis; atque ex eo quod populus ad alias Ecclesias, & Oratoria divertat, jam pridem advertit S. Carolus: qui ut populum ad frequentationem Ecclesiarum Parochialium incitaret, incommoda ex neglectu frequentationis profluentia recensens, inter alia dicit: " Hinc Ecclesiis Parochialibus, quæ a Majoribus „ tanto pietatis studio exædificatæ fuere, „ instaurandis, ornandis, fartis tectisque „ habendis cura multis ex partibus neglecta, in illisque nulla pene, aut exigua „ Ecclesiastica, ad divina Officia obeunda, „ suppellex „.

XI. Principis quoque consensum jam pridem expetitum fuisse, probat Epistola Pepini Regis Francorum ad S. Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum; in qua loquens de quodam Monasterio, quod Bonifacius de novo construi jusserat in *solitudine Buconia* juxta flumen Fuldæ, hæc habet: " Sicut ex auctoritate sancti Petri „ Principis Apostolorum, pro quo legatione fungeris, privilegio Sedis Apostolicæ „ sublimatum constat esse Monasterium, „ a te noviter constructum, ita etiam *nostræ auctoritatis præcepto*, quod actum „ est, *roborari* convenit „.

XII. Si modernam Belgii, & vicinarum Provinciarum disciplinam spectemus, nullus novus Ordo admitti, aut novum Monasterium construi sine Principis licentia potest.

Ludovicus XIII. Rex Galliæ, edicto die 21. Novembris 1629. & 13. Decembris sequenti per Parlamentum Parisiense probato, vetuit, ne quodcumque Monasterium, Domus, aut Conventus Regularium sive virorum sive mulierum in quocumque loco, aut civitate sui Regni, etiam Ordinis jam ante recepti, & admissi, construatur, sine *expressa licentia Regis* per litteras ab uno e Secretariis Status signatas, & majori Regis sigillo munitas; ut Rex judicare queat de prædicta constructione, & juxta circumstantias decernere, quibus in locis, & civitatibus talis nova constructio admittenda sit pro fidei, & Religionis Catholicæ augmento (*a*).

Et Carolus V. in Ordinatione die 19. *Octob.* 1520. vetuit, in Brabantia novas Ecclesias, aut Capellas ædificari, sub pœna ædificatori infligenda, & demolitionis.

☞ Edictum illud deinde per plura recentiora Edicta renovatum; ac nominatim, ne sine præviis litteris Regiis nova Monasteria, aut Conventus extrui queant, quæ habentur *part.*3. *edict. Brabantiæ lib.* 1. *tit.* 10. atque inter alias *cap.* 7. referuntur litteræ Regiæ ad Concilium Provinciale Namurcense, quibus significatur, quod, cum litteræ Placiti Regii fuerint negatæ Monialibus Cælestinis, intentio Regis

(*a*) Id renovatum est Edicto, quod Mense Augusto 1749. dedit Rex Ludovicus XV.

Regis sit, ut eas jubeant recedere; bonaque ab eis acquisita in manus secularium transferantur.

Insuper scribitur mentem Regis esse, ut *filiæ de pœnitentia* vulgo dictæ *Repentines* non recipiantur in modum Congregationis, aut Conventus Religiosi, nec ulla bona habeant in communi.

XIII. Similis quoque lex jam pridem nota fuit apud pleraque gentes: legiturque, quod anno 1337. Respublica Veneta hanc stabiliverit legem: *Ne vel Ecclesiæ, Monasteria, Hospitalia, vel aliud quidquam Venetiis ipsis sine Magistratus licentia, & consensu fabricaretur;* eamque legem tum 1515. tum 1561. confirmavit.

Cum autem postmodum hæc Respublica animadverteret, talem provisionem, non tantum ipsi civitati Metropoli, sed etiam ceteris suæ ditionis Civitatibus ad mare, & alibi sitis necessariam fore, earumdem Rectoribus mandavit, ut nec Religiosis, nec laicis erectionem Ecclesiarum, Monasteriorum, aut Hospitalium sine Superiorum consensu permitterent; sed illud omne sub pœna excommunicationis, & confiscationis tum erectorum ædificiorum, tum etiam ipsius fundi prohiberent.

Hæc fusius enarrat Paulus (*a*) Venetus in Tractatu, cui titulus: *Considerationes Censurarum Pauli V. Pontificis contra Serenissimam Rempublicam Venetam*, in quo solidis rationibus, & auctoritatibus ostenditur, per hanc a Republica latam legem, nec libertati Ecclesiasticæ, nec auctoritati Pontificiæ ullum præjudicium generari: neque condere talem legem, esse (prout voluit Pontifex Paulus V. in litteris ad Rempublicam Venetorum) " Exercere „ potestatem supra Ecclesiam, sed dominari super fundum, aream, aut superficiem, super qua ædificium illud erigitur, quod etiam nemo negare potest, „ purum & merum seculare esse. Neque „ sane (ut recte notat idem Auctor) ullus privatus, qui Ecclesiastico fabricaturam alicujus Ecclesiæ super suo ipsius „ fundo recusat, dici potest, quod Ecclesiæ, vel Ecclesiastico aliquid præscribat; „ sed quod in proprio suo fundo, prout „ ipsi placet, disponat, & tantum prohibeat, ad quod a legibus non obligatur. „ Non enim illud Ecclesiæ dici potest, „ quod fabricari potest, sed quod jam ædificatum, & dedicatum est. Et habet „ privatus quilibet dominium super fundum suum proprium; Principes vero „ super omnes fundos simul totius seu dominii habent potestatem majorem „.

Hinc Auctor hic concludit: " Quemadmodum itaque iniquum est, ædificare „ Ecclesiam super fundum cujusdam privati, absque illius permissu: ita etiam „ æquum esse non potest, in loco Principis, ubicumque libuerit, contra ipsius „ voluntatem tale quid moliri „.

Quod argumentum ibidem fusius prosequitur; ostenditque non minus Principi, quam cuilibet privato liberum esse, suum territorium, sive fundos certis ædificiis ædificandis, etiam ad rem sacram, vel cultum divinum dicandis, negare. Extat hic Tractatus apud Melchiorem Goldastum, *tom.* 3. *Monarchiæ pag.* 286. cum aliis pluribus Tractatibus, hujus legis æquitatem, & justitiam adstruentibus; atque inter alios, Tractatus Antonii Quirini Patritii, & Senatoris Veneti, qui inter alia recte advertit; quod finis hujus legis sit " Publica pax, & tranquillitas, quæ occasione „ novorum Monasteriorum facile turbaretur; siquidem novi hominum cœtus hoc „ modo sæpe sunt introducti, & cum iis „ etiam plerumque novi mores, per quos „ simpliciores, nobiles, & ignobiles sub „ vario prætextu Religionis non raro seducuntur, ut huic, vel illi parti, cum „ ingenti publicæ libertatis præjudicio, & „ summo dissensionum periculo adhæreant. „ Et quis, quæso, Princeps (pergit Quirini)

Iii 2

(*a*) Paulus Venetus vulgo nuncupari solet *Fra Paolo Sarpi*, celebris ob Concilii Tridentini Historiam, quam conscripsit. Hic non solum in Opere, cui titulus, *considerationes censurarum*, &c. sed etiam in aliis scriptis, inter quæ primum obtinet locum *Tractatus de Juribus Principum vindicatis*, Jura Reipublicæ Venetæ acerrime propugnavit. Hujus Operis titulus novitius est, suppositusque fuit alteri, quem suo Tractatui Fra Paolo dederat his verbis: *consolationes ad pacem animis timoratis conciliandam*, &c.

„ rini) æquo animo ferret, ut cœtus quilibet sibi antea nec visus, nec notus pro suo libitu in quocumque loco suæ ditionis vellet pedem figere? Nonne prius de ejusdem conditione, propter quid scilicet venerit, & quid rerum agat, inquireret, aut num sibi ipsi, suisque subditis periculum, vel detrimentum aliquod afferre posset, bono jure investigaret? Sæpe enim sub pallio, & tegumento Religionis res aliæ occultantur, uti bene hic auctor reflectit, & ostendit „.

Cum vero objiceretur, mentem Pontificis non esse loqui de omnibus Monasteriis in Republica Veneta ædificandis, sed de illis solum ædificiis, seu Monasteriis licentiam a Pontifice factam esse, quæ in locis non periculosis, aut suspectis eriguntur, respondet idem Auctor: " Necessarium esse, ut illa distinctio loci, temporis, & aliarum circumstantiarum alicui sit nota, quæ tamen cognitio nulli alii debetur, quam domino fundi, utpote de cujus periculo, & securitate agitur, quæ nullius alterius præjudicio debet submitti; ex quo consequitur, penes ipsum solummodo esse, permittere, aut non permittere, & licentiam dare, vel denegare, hæc vel illa ædificandi, quod unicum est legis nostræ (ait) argumentum „.

XIV. Illud quoque notoriâ praxi, & moribus nostris receptum est, quod Senatus Regii in expeditione litterarum, quibus novas Religiones, aut Conventus admittunt, solent adjicere varias conditiones, & modificationes, prout, auditis quorum interest, & expensis privilegiis, ac legibus Patriæ, Ecclesiæ, & Reipublicæ expedire judicaverint.

XV. Parlamentum Parisiense admittens Bullas, & Institutiones Patrum Societatis, quæ prius communicatæ fuerant Episcopo Parisiensi, Decano, & Facultati Theologicæ, aliisque, quorum intererat, decrevit, ut dictæ Bullæ in libris Parlamenti registrarentur, & Patres Societatis illis uti possent, iis exceptis, in quibus Bullæ illæ contrariari, aut præjudicare possent legibus Regni, Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, Concordatis inter Pontificem & Regem, juribus Episcopalibus, & Parochialibus, in quorum præjudicium nullis Bullis, Indultis, aut Privilegiis uti possent. Hæc latius cum modificationibus, ac conditionibus admissioni adjectis videri possunt relata in Actis Cleri Gallicani, *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 14. (*a*).

Similiter Philippus II. admittens dictos Patres Societatis in hisce Belgicis Provinciis, litteris admissionis hanc clausulam adjecit, quod Socii illius Societatis se non poterunt ingerere exercitio ullius rei spectantis ad Officium Pastorale, sine scitu, consensu, & beneplacito tam Curatorum, quam Episcoporum, & aliorum Ordinariorum, quibus auctoritas competit.

XVI. Quin & monet Carolus Fevretius, *lib.* 2. *de Abusu cap.* 1. *num.* 12. prædictam clausulam admissioni Patrum Societatis adjectam, adjici generaliter omnium Regularium utriusque sexus admissioni.

XVII. Tomo 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 32. *num.* 8. refertur admissio Patrum Oratorii ad Civitatem Rothomagensem anno 1616. cui per Senatum Regium præter dictam clausulam generalem, adjectum fuit, quod dicti Patres, nullam publicam functionem facient in suo Conventu, aut Ecclesia diebus Dominicis, & Festis solemnibus, illis horis, quibus divinum Officium in Ecclesiis Parochialibus celebratur; ne Parochiani a solita Officiorum illorum Parochialium frequentatione abstrahantur. Deinde quod non administrabunt Sacramenta etiam Pœnitentiæ ulli illorum Parochianorum, nisi de consensu Ordinarii, vel licentia Parochorum: neque ulla Parochorum jura occupabunt: Quodque nullus hujus Congregationis poterit disponere de suis bonis mobilibus, aut immobilibus in favorem Congregationis, sive per testamentum, sive inter vivos de ampliore portione, quam uni ipsorum hæredi cedere posset, idque sub pœna nullitatis.

XVIII. Anno 1664. cum ageretur de admis-

(*a*) Leguntur quoque in novis Commentariis Cleri Gallicani tom. 4. *des Ministres de l'Eglise, qui sont Reguliers.* col. 592. 593. &c.

admissione Patrum Recollectorum S. Francisci ad oppidum, & territorium de Eecloo Diœcesis Brugensis, initum fuit concordatum inter Pastorem, Clerum, & juratos Ecclesiæ Parochialis Rectores ex una, & Patrem Provincialem nomine sui Ordinis ex altera, partibus: desuper etiam prævie auditis, & interpellatis Dominis Ballivo, Burgimagistris, & Scabinis præfati oppidi; conclusumque concordatum in palatio Episcopi Brugensis 19. Januarii 1664.

In hoc Concordato inter cetera articulis 7. 8. 9. habetur: " Similiter non licebit „ prædictis Patribus Recollectis celebrare „ Missam, vel quodcumque aliud Officium, „ nec concionari, aut Sodalitatem habere „ eo tempore, quo in Ecclesia Parochiali „ fiet vel matutina vel summa Missa, „ Concio, Processio, Officium Vesperarum vel Laudis, uti nec Missam cantare Dominicis & Festis, nisi finitâ Concione seu Catechismo, qui pro tempore „ fiet in dicta Ecclesia Parochiali, neque „ ante horam undecimam auditam, ad „ quam tamen ad quadrantem antea poterunt pulsare. Concionari etiam non „ poterunt in sua Ecclesia tempore matutino Dominicis & Festis, nisi forte in „ Festis S. Francisci, Portiunculæ, & Patroni. Quandocumque ab hora octava „ usque ad undecimam contingerit per peregrinos, aut adventantes Patres celebrari aliquam Missam in Ecclesia PP. „ Recollectorum, non poterit ad eamdem „ Missam prævie pulsari. Non poterunt „ etiam in Ecclesia PP. Recollectorum „ (omissâ Parochiali) celebrari solemniter Missæ Confraternitatum, Opificum, „ & aliæ ordinarie in Parochiali celebrari consuetæ „.

Item art. 13. " Nullo modo populum „ directe vel indirecte divertere poterunt „ a supradicta Ecclesia Parochiali, sed „ hortabuntur, ut illam diligenter frequentet, Missæ solemni, aliisque Officiis, & Concionibus, ac Catechismo „ ibidem intersit, proprio Pastori debitum „ honorem, reverentiam, ac obedientiam „ impendat, illique ad minus semel in „ anno, idque circa Festum Paschæ confiteatur; si qui tamen Patribus Recollectis etiam tunc confiteri voluerint, audiri ab illis poterunt & absolvi, dato „ aliquo signo, per quod Pastori de illorum „ Confessione constare possit „.

Denique *art.* 17. & 18. " Præterea, „ quia ratione Communionis Paschalis sæpe oritur contentio inter Pastores, & „ Clerum Regularem: Rustici etiam alii „ imperiti decipiuntur, dum putant se „ præcepto Ecclesiæ apud Regulares satisfacere posse, non licebit Patribus Recollectis intra quindenam Paschalem Venerabile publice in sua Ecclesia exponere, nec etiam privatim Sacram Synaxim administrare, nisi illis, quos constabit prævie in Parochia satisfecisse. „ Sicut nec ægrotis privatim, & in occulto, neque publice, nisi de consensu „ Pastoris, & eo impedito, Sacram Synaxim deferre poterunt „.

Eodem Concordato plura continentur, quibus jura Parochialia, tam circa sepulturas Parochianorum, & Officia, & jura funeralia, quam Processiones conservantur, de quibus suo loco dicetur.

Cumque super observantia hujus concordati quæstio orta esset inter Pastorem dictæ civitatis, & Patres Minores Recollectas, per sententiam Vicariatus Brugensis, vacante Sede Episcopali, 6. Octob. 1683. mandatum, & injunctum fuit dictis Patribus, ut præcise, & punctualiter præfatum ipsorum Concordatum, & contractum admissionis observent: nec non virtute illius inhibitum ipsis, ne Missam celebrent diebus Dominicis, & Festis ab octava usque ad undecimam, etiamsi in Ecclesia Parochiali *nullum* Officium fiat; nisi casu peregrini, aut adventantes eo venirent, cum ii absque prævio pulsu tum excipiantur.

XIX. Frequens quoque modificatio adjicitur, præsertim admissioni Ordinum Mendicantium, circa numerum Fratrum recipiendorum, vel etiam modum, & limites quæstuandi; item quantitatem bonorum acquirendorum.

Sic Parlamentum Rothomagense admittens Fratres Minores vulgo *Recollectas* Cæsortii, quæstuandi facultatem restrinxit ad ipsam civitatem ejusque suburbium. Fevret. *Tract. De abusu lib.* 2. *cap.* 1.

In

In admissione PP. Minorum S. Francisci ad civitatem, & territorium Turnhautanum Diœcesis Antuerpiensis, cautum fuit, ut numerus eorum tantum 8. aut 9. esset; quodque tantum esset eorum Conventus quasi quoddam refugium, cui duntaxat præesset *Vicarius* a Guardiano Herentalensi omnino dependens; ipsique Fratres nullatenus essent oneri ipsi Communitati, neque Ecclesiæ Parochiali in aliquo præjudicarent; quin & sua divina Officia peragere deberent in Ecclesia Parochiali; neque ipsi Capellam, multo minus Ecclesiam habere possent; sed ad summum altare *portatile* usque ad revocationem. Uti latius exprimunt Acta admissionis die 23. Januarii 1652.

Senatus Burgundiæ anno 1610. in conformitatem litterarum Regis, consensus Episcopi Cabillonensis, & Magistratus, ac Incolarum Civitatis, admisit Fratres Montis-Carmeli ad civitatem Cabillonensem sub expressa conditione, quod *quæstuare non possent:* uti refert Fevretius loco citato.

XX. Parlamentum Divionense admittens litteras Regias obtentas per Ursilinas Cabillonenses in Martio an. 1620. & ut in conformitatem earum construeretur Conventus Ursilinarum in dicta civitate ad instructionem, & eruditionem puellarum, has conditiones adjecit; quod Conventus construi non posset in veteri civitatis parte, neque ipsæ Ursilinæ mendicare possent; quod prius quam domicilium figerent, ostenderent ipsi Magistratui Civitatis, quod haberent in capitalibus quinque millia librarum Gallicarum; non possent recipere in suum Conventum puellas habentes Patrem & Matrem, sine horum consensu; neque puellas parentibus orbatas, sine consensu Tutorum vel Curatorum: quodque nulla harum puellarum habentium liberam rerum suarum dispositionem, si habeat 12. millia librarum, possit dare Conventui plus quam tria millia, & si minus quam 12. millia librarum Gallicarum in bonis habeat, nequeat dare ultra quartam partem; idque duntaxat quousque dictus Conventus fuerit constructus, & dotatus usque ad 4. millia florenorum; quo casu nihil poterunt a puellis accipere præter pensionem aliquam vitalitiam morte earum extinguendam.

Ita refert Carolus Fevretius loco citato; qui testatur in particularibus casibus conformiter ad jam dictum Arrestum non semel judicatum fuisse (*a*).

XXI. Si quis Regularium utriusque sexus admissiones scrutari velit, reperiet, tum in litteris Regiis, tum etiam in Concordatis cum Capitulis, Magistratibus, & Parochialium Ecclesiarum Curatis, & Magistris initis, similes passim conditiones, & modificationes fuisse additas; at illud experientia docet, lapsu temporis, conditiones, & modificationes negligi; atque ex illo neglectu incommoda, quibus per illas restrictiones occurri posse credebatur, plura in dies oriri, in grave sæpe populi atque Ecclesiarum, præsertim Parochialium gravamen, & nocumentum; adeo ut non raro satius esset, novorum Conventuum exstructionem non admittere, quam hujusmodi modificationibus, & conditionibus, concordatisque, futuris incommodis velle occurrere.

XXII. Ad hæc in admissione novorum Conventuum merito attenditur, num in ordine illo Regularis disciplina sit integra; an vero non ita collapsa, ut nisi prius in suum primævum statum restituatur, potius expediret numerum Conventuum, atque Religiosorum diminui, quam multiplicari.

XXIII. Ita Sacra Congregatio sub Urbano VIII. die 14. Junii 1628. & die sequenti, Fratrum Minorum de observantia S. Francisci familiæ Cismontanæ consultationibus præposita, volens, quantum potest in Domino ipsorum postulatis satisfacere circa Novitios ad habitum, & professionem admittendos; Sanctitate suâ approbante, censuit, tunc demum esse illis permittendum, ut Novitios recipiant, cum constite-

(*a*) Jurisprudentiam, quam ea de re observant, vel observare debent Galli, aperte & erudite demonstrant Auctores novorum Commentariorum Cleri Gallicani tom. 4. cap. 8. col. 1015. 1016. &c. & col. 1570. 1571. &c.

stiterit ex ipsorum Conventibus eos sustulisse *abusus omnes*, qui Regulæ S. Francisci observantiæ adversantur. Fagnanus ad *Cap.* NIMIS PRAVA *de excess. Prælat. num.* 55. subjiciens ibidem abusus, quos S. Congregatio emendatos volebat.

Meminit rursus ejusdem resolutionis idem Fagnanus ad *Cap.* CUM VIRUM ii *de Regularib. num.* 50. Additque, ab eadem Congregatione decretum fuisse, " ut Fratribus ad certum numerum decedentibus, " illorum Conventus traderentur Fratribus *Reformatis* seu *strictioris* observantiæ " ejusdem Ordinis, a quibus tantum reciperentur Novitii ". Et in hujusmodi prohibitione multos annos perduratum est. " Et utinam, ait Fagnanus, paulo diutius perseveratum fuisset: nam ubi numerus Fratrum reformationis multum excrevisset, pauci in familia superstites " depositâ jam spe vestiendi Novitios, & " majores dignitates assequendi; facile ad " reformationem transiissent. Atque ita " nulla esset in Religione divisio, vel scissura, sed tota ad primum institutum, " & Regulæ puritatem redacta fuisset. " Verum fratribus reformationem pollicentibus, tandem oportuit illis ad vestiendos Novitios aditum aperire. Docuerunt enim Ordinariorum attestationibus, " se adimplevisse conditiones sibi præscriptas, & legatis annuis in Curiis Episcopalibus solemniter renuntiasse. Et sic " tributa fuit illis licentia vestiendi usque " ad certum numerum in singulis Provinciis præfinitum. Nobis tamen quantum per modestiam licuit *semper reluctantibus* ".

XXIV. " Memini etiam, pergit ibidem " Fagnanus, Regem Christianissimum superioribus annis supplicasse S. D. N. " ut in regno Galliæ de cetero non vestirentur Novitii, nisi in Religionibus, in " quibus *vere* servatur regularis disciplina " juxta primævum institutum: quod tamen " etsi sanctissimum foret, nihilominus magnopere hæsitatum est, ne prohibitio " tam generalis magnos motus excitaret, " ita ut diu postea sustineri non posset, " cum tamen satius sit legem non condere, quam conditam protinus abrogare. " Multo securius, & fructuosius hæc præstari possent in generali Concilio, quemadmodum factum legimus in Concilio " Lugdunensi sub Gregorio X. ut patet ex " *Cap.* UNICO, *De Relig. Domibus lib. 6. " Decretalium* ".

TITULUS XXV.

De Admissione ad Religionem, & de Novitiatu.

CAPUT I.

Qualiter probandus admittendus ad Religionem?

1. *Multum nocet disciplinæ Regulari præceps, & inconsiderata admissio ad Religionem.*
2. *Nec tantum Religioni, sed & ipsis intrantibus est nociva.*
3. *Quam probationem requirat Regula Benedictina?*
4. *Similem requirit Clemens VIII.*
5. *Quanto tempore, & circa quæ postulans examinari debeat, priusquam ei ingressus annuatur.*
6. *Postulans aliquo tempore in* Cella *Hospitum probandus.*
7. *Hi probandi modi an semper adhibendi?*
8. *Semper diligenter probandus.*

I. QUt collabentis collapsæque Monasticæ disciplinæ causas propius attenderit, haud difficulter intelliget, unam e præcipuis esse, præcipitem, ac improvidam ad Religionem admissionem.

Hinc quippe contingit, ut inepti, atque

que Religionis Monasticæ spiritu vacui, imo mundi adhuc spiritu turgidi in Monasteria irrepant, qui tum reliquos inficiant; sensimque omnem Monasticam disciplinam enervent; quin & evertant.

II. Neque ipsi Ordini duntaxat nocet hæc indiscreta, & præceps ad Religionem receptio, sed ipsis quoque ita admissis periculosa, & plurimum nociva esse solet.

Dum enim sine serio examine discussioneque admittuntur, fit ut sibi ipsis haud sat cogniti, neque de vita Religiosa satis instructi, eam vivendi institutionem amplectantur, ad quam postea experiuntur, se revera a Deo vocatos non fuisse; neque eas animi corporisque dotes, & qualitates habere, quæ huic vitæ instituto rite obeundo sunt necessariæ, dum interim votorum suorum vinculis ad eam vivendi rationem constricti, in eo vitæ instituto, non raro maximo cum renisu, ac salutis periculo continuare tenentur. Quæ inde anxietates, gemitus, & pejora ex illis resultantia incommoda sequantur, quotidiana experientia nimium probat.

Mirum ergo videri nequaquam debet, si prima Patrum cura semper fuerit, ut super vocatione, moribus, animi corporisque dotibus ad Religionem admitti postulantium, serium examen institueretur.

III. " Noviter veniens quis ad Reli- „ gionem (ait S. Benedictus *cap.* 58. *suæ* „ *Regulæ*) *non ei facile* tribuatur ingres- „ sus, sicut ait Apostolus: *Probate spiri-* „ *tum si ex Deo est. 1. Joan. cap. 4. v. 1.* „ Id est, utrum spiritus, quo ad vitam religiosam amplectendam ducitur, vere ex Deo sit: utrum ad Religionem impellatur, ut Deo liberius serviat; suamque salutem securius operetur; an non potius alicujus temporalis commodi adipiscendi, aut incommodi evitandi motivo impellatur; nihilque humani respectus sese immisceat.

IV. Sancti Benedicti tot Monachorum Patris vestigia premens Clemens VIII. in Decretis pro Novitiorum receptione §.32. mandat, ut " Superiores *diligenter inqui-* „ *rant*, quo spiritu, quâ mente ac volun- „ tate id Regularis vitæ genus elegerint, „ quem sibi finem proposuerint, num ze- „ lo melioris frugis, ac perfectioris vitæ, „ & ut Deo liberius famulari possint, an „ potius levitate, vel humano aliquo af- „ fectu, aut inordinato animi motu du- „ cantur „. In Bullario Romano *part.* 3. *pag.* 128. dixerat jam ante §. 19. ipse Clemens, compertum esse " nihil ad gra- „ vem illam, ac laudatissimam priscorum „ Patrum vivendi rationem *relaxandam*, „ *majorem vim* habuisse, quam vel ni- „ miam in recipiendis Novitiis *facilitatem* „ supra numerum, quem capere, atque „ alere Monasteria ipsa possent; vel *ne-* „ *gligentiam in probando*, & *examinando* „ eorum spiritu, an vere esset ex Deo, „ atque ex præcipuo desiderio illi inser- „ viendi; vel denique incuriam in eis „ educandis atque instituendis „.

De modo & tempore, quo hoc examen institui debeat, non una fuit omnium Patrum, & temporum disciplina.

V. Sanctus Benedictus post citata verba modum, & tempus probationis subjungens, ait: " Ergo si veniens perseverave- „ rit pulsans, & illatas sibi *injurias*, & „ *difficultates* ingressus, post quatuor aut „ quinque dies visus fuerit patienter por- „ tare, & persistere petitioni suæ, annua- „ tur ei ingressus „.

Primum ergo examen institui vult S. Benedictus super vocatione postulantis ingressum per illius humilitatem; ut ex illa appareat, num aliquousque in spiritu humilitatis profecerit; ac se ut reum seu pœnitentem, & vilem tractari, & despici sustinere possit: quæ dispositio ad statum Monasticum, qui status est humiliationis, & pœnitentiæ, cumprimis necessaria est. Unde & in omnium Patrum regulis, super hoc spiritu humilitatis primum examen institui mandatur.

VI. Post hoc examen annuitur quidem ei ex præscripto Regulæ Benedictinæ, *ingressus*; nequaquam ad Cellam *Novitiorum*; sed, ait Regula, *sit in cella hospitum paucis diebus*.

Hic erat quasi secundum postulantium examen. Quid vero facere deberet *noviter veniens* in cella hospitum, S. Benedictus non declarat; sed id ex aliorum Regulis facile eruitur.

Auctor

Auctor Regulæ Tarnaënsis (*a*) habet : " Ubi de Senioribus deputatus tam diu „ jubeatur advenientibus deservire, quousque devotio ejus fuerit patientiâ teste „ monstrata „. Et S. Fructuosus *cap.* 21. „ Hospitibus, sive peregrinis stramina comportabit, aquam pedibus lavandis calefaciens „.

Hæc ergo in cella hospitum mora instituta videtur, ut interim in mores, & actiones ipsius noviter venientis adverteretur ; atque hinc major de ejus spiritu, ac vocatione certitudo haberi posset. Unde S. Isidorus *cap.* 4. *Regulæ*, ait : " *Vitam* enim „ uniuscujusque in *hospitalitatis* servitio „ tribus mensibus *considerari* oportet: quibus peractis ad cœtum sanctæ Congregationis accedere. Neque enim suscipi „ intus quemquam convenit, nisi prius „ foris positus, ejus *humilitas* sive patientia probetur „.

Verbo, hujus ac præcedentis examinis probationis scopus est, ut noviter venientium spiritus, ac vita aliquousque sit perspecta, priusquam ad Congregationem, ac intra Monasterium cum Novitiis admittantur.

VII. Proinde non sine fundamento jam pridem sustinuit Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis, S. Benedictum hoc suæ Regulæ præscripto, solam præcipitem ac temerariam postulantium admissionem improbare ; neque vetare alicujus ad Religionem, sine hujus ritus observantia, admissionem ; si modo sat de ejus vocatione constet, & admissionem saluti ejus conducere sat appareat. *Lib.* 1. *Epist.* 28.

VIII. Quare S. Basilius multa circa examen recipiendorum differens, omnia ad unum hoc reducit ; quod oporteat inquirere de præterita vita, & conversatione : *ne forte simulatâ quis mente, & fallaci animo* ad Religionem *accedat*. In Regulis fus. disp. *Interrog.* 10.

His consonant Patrum Eremitarum Sancti Augustini Constitutiones *part.* 2. *cap.* 2. " Si quis in Ordine nostro recipi petierit, „ non statim annuatur ei quicumque sic „ ille, sed *probetur* spiritus ejus, si ex Deo „ est, quia desideria *dilatione* crescunt : „ & in *privatis* colloquiis voluntas, mens, „ & intentio ipsius a Priore Conventus, „ vel a Magistro Novitiorum, seu ab alio „ *perfecte exploretur ;* quod si perseveraverit in proposito, Prior eum faciat *diligenter* examinari a duobus examinatoribus ad hoc munus deputatis „ (*b*).

CAPUT II.

De Novitiatu.

1. *Postulans ad Religionem satis probatus admittitur ad Cellam Novitiorum.*
2. *Hujus Cellæ frequens mentio in Regulis Patrum.*
3. *Erat separata a reliquorum Religiosorum habitaculo ; & quare?*
4. *Separationem Novitiorum a reliquis Fratribus Professis multum urget Clemens VIII.*
5. *Novitiis præficiendus aliquis* Senior, *qui hodie dicitur* Magister Novitiorum.
6. *Qualis eligendus in Magistrum Novitiorum ? Et circa quæ debeat esse solicitus ?*
7. *Quid circa Magistrum Novitiorum statuerit Clemens VIII.*
8. *Novitio diligenter exponenda Regula, & obligationes Monasticæ.*
9. *Idipsum enixe commendant Synodi Belgicæ.*
10. *Ex Decreto Clementis VIII. etiam Fratres* Conversi *de omnibus rite instruendi.*

(*a*) S. Maurice d'Agaune.

(*b*) Gallicana Canonicorum Regul. Congregatio, quæ, regnante Lud. XIII. suum habuit exordium, ad suscipiendam Novitii Vestem neminem olim admittebat, nisi eum antea tribus, vel pluribus mensibus in habitu Clericali probasset. *Part.* 2. *constit. cap.* 2. *num.* 12. Verum ea disciplina sensim sine sensu mutata est ; post quindecim dies ab ingressu suo Candidatus veste Novitiis destinatâ induitur ; id in more positum est plurimis abhinc annis : quapropter examen Candidati peragitur, dum vitæ Religiosæ, & Canonicæ tirocinium ponit Novitius.

11. *Novitiis persuadendum, esse vivendum secundum Regulam, non autem juxta normam vivendi multorum.*
12. *Quid eum in finem statuerit Innocentius XII.*
13. *Tempus Novitiatus non ubique fuit uniforme.*
14. *Jure Decretalium poterant Abbates tempus Novitiatui præfixum ex causa abbreviare.*
15. *Ob excessus in hac abbreviatione commissos multis Decretis opus fuit; quibus Fratres Mendicantes illudebant.*
16. *Contra præcipitem Novitiorum Mendicantium admissionem plures editæ Decretales; & efficacissime illi occurrit Synodus Tridentina.*
17. *Synodus Tridentina sequuta Regulam Benedictinam, tempus Novitiatus esse voluit* annale.
18. *Professionem ante tempus Novitiatus expletum declaravit absolute* nullam; *sustulitque Decisionem* Cap. 2. & 3. De Regularibus in VI.
19. *Nec renuntiatio Novitii, nec consensus Monasterii Professionem anticipatam reddere possunt validam.*
20. *Annus Novitiatus debet esse* integer.
21. *Requiritur annus* continuus.
22. *Quæ interruptio anni Novitiatus reddat Professionem nullam, incertum apparet.*
23. *An qui extra Monasterium aliquâ parte anni mansit de licentia Superioris, possit valide profiteri sine novo Novitiatu.*
24. *Si ex speciali Statuto Ordinis prolixius, quam annale tempus pro Novitiatu requiratur, huic Synodus Tridentina non derogavit; facta tamen ante tempus ex Statuto præscriptum Professio non est invalida.*
25. *Qui anno Novitiatus expleto Monasterium deserit, reversus valide sine novo Novitiatu profiteri potest.*

I. POstquam postulans rite examinatus, ac discussus sufficientia signa vocationis dedit, ad Novitiatum, juxta S. Benedicti, aliorumque Patrum Regulam recipiendus est. " Postea autem sit, inquit " Benedictus, in Cella *Novitiorum*, ubi " meditetur, & manducet, & dormiat ".

II. Hujus cellæ Novitiorum meminere & aliæ Patrum Regulæ. Ferreoli Regula *cap.* 5. de tempore probationis seu Novitiatus tractans, ait: " *Vicinam* tamen " Monasterio *cellulam*, dum prænotatum " tempus observat, accipiat. Victumque " quotidianum a Monasterio, si inter reliquos operetur, exspectet, lectioni ante omnia, & orationi dans operam ".

Sanctus Fructuosus *cap.* 21. *Regulæ*, hæc habet: " Neque interna Fratrum diversoria accedet, sed delegatâ in exteriore curte *cellâ* perfruetur ".

III. Manifestum ergo est jam pridem ex præscripto Regularum, Novitios ab aliis Fratribus fuisse separatos: " Ne " (ait Hugo Menardus ad *cap.* 65. §. 1. " *Concord. Regul.*) quæ in Monasterio " geruntur in eorum notitiam venirent, " & discedentes ea secularibus revelarent. " Id etiam eorum tranquillitati maxime " congruum erat; ut ab omni consortio " sejuncti, facilius contemplationi, & vitiorum extirpationi studerent ".

IV. Hanc Novitiorum a ceteris Fratribus separationem multum urget, & observari præcipit Clemens VIII. in citatis Decretis §. 26. " Quod vero ad loci qualitatem uniuscujusque Novitiatus spectat, " ait, locus hujusmodi propriâ clausurâ " ab ea parte Conventus, & Monasterii, " in qua degunt professi, segregatus sit, " atque distinctus; habeatque tot ad dormiendum cellulas separatas, quot erunt " numero Novitii, vel dormitorium ita " capax, ut pro singulis singuli lectuli " commode sterni possint; in quo etiam " cellula, vel certus ac determinatus locus " pro Magistro, ejusque socio reperiatur. " In eo etiam præter alias communes commoditates, aptus locus adsit ad spirituales collationes seu conferentias faciendas, " ac lectiones, instructionesque Magistri " audiendas, & in quem hiemis tempore " ad calefaciendum se igne communi recipiant. Oratorium insuper seu Capella, " si commode fieri poterit, ad Novitios " in spiritualibus, præsertim in cæremoniis, Ecclesiasticisque functionibus exercendos. Hortus quoque peculiaris ad ho- " nestam

„ nestam recreationem, bene conclusus at-
„ que munitus adsit; sin minus, hortum
„ ceteris Fratribus communem recreatio-
„ nis tempore ingrediantur. Ipsis vero
„ Novitiis ibi commorantibus, curabit
„ Magister cum loci Superioris auctorita-
„ te (si opus fuerit) ne in eumdem quis-
„ quam alius ingrediatur. Ad hujusmodi
„ locum Novitiatus nemini, ejusdem vel
„ alterius Ordinis Regulari, etiam Con-
„ ventus, & Monasterii Officiali, ullo
„ unquam tempore sub quovis prætextu
„ aditus pateat, præterquam Magistro,
„ ejusque Socio, ac etiam Monasterii, aut
„ Conventus Superiori, si quandocumque
„ ingrediendum sibi necessario existimave-
„ rit; quo tamen casu aliquem semper ex
„ senioribus Conventus, vel Monasterii
„ Patribus socium assumat. Hujus loci
„ clausuræ clavis apud Magistrum semper
„ asservetur, illique soli liceat ex gravi
„ tantum causa ingressum illuc alicui per-
„ mittere; si quis autem Novitiorum quem-
„ piam alloqui voluerit, Magistro præ-
„ sente, & non aliter alloquatur „.

V. Subjicit deinde S. Benedictus: " Et
„ Senior ei talis deputetur, qui aptus sit
„ ad lucrandas animas, qui super eum
„ curiose omnino intendat, & solicitus
„ sit, si revera Deum quærit, si solici-
„ tus sit ad opus Dei, ad obedientiam,
„ ad opprobria „.

Senior, cujus hic meminit Benedictus, est ille, qui hodie appellatur *Magister Novitiorum*. An autem singulis Novitiis Seniores dandi sint, non expressit Benedictus. " Nec puto, ait Menardus, hanc
„ esse mentem S. Benedicti, qui fere se-
„ quitur Ægyptiorum Monachorum nor-
„ mam, juxta quam *uni* Seniori *decem*
„ juniores dantur instituendi, ut constat
„ ex Cassiano *lib. 4. de Instit. cap. 7.*
„ Quod & modernæ disciplinæ Monasticæ
„ est conforme, quæ uni plerumque Ma-
„ gistro plures Novitios committit „.

VI. Requirit Benedictus, ut pro Novitiis instituendis eligatur *Senior* aliquis, id est, in exercitiis Monasticis bene exercitatus, qui verbo & exemplo Novitium instruere sit idoneus; qui insuper *aptus sit ad lucrandas animas:* hoc est, aptus ad imprimendum Novitio contemptum mundi, & rerum temporalium, eique inspirandum amorem rerum cœlestium; nec non magnam ideam eorum, quæ mundus despicere solet.

Post hæc, qui *curiose omnino intendat*, & *solicitus sit*, *si Novitius revera Deum quærat*; id est, num in exercitiis Religionis, ac ipsa vitæ Monasticæ electione unice Deum quærat: utrum nulla humana consideratio se immisceat, quæ ipsum ad hoc vitæ genus eligendum impellat. Denique solicite attendat, num ita Novitius in omnibus se gerat, ut merito ac cum fundamento judicari possit, ipsum ad Religionem a Deo esse vocatum. Quæ sat ostendunt, quantâ prudentiâ non carnis, sed spiritus in Magistro Novitiorum opus sit.

Merito ergo Patres Eremitæ S. Augustini decreverunt " in Magistrum Novi-
„ tiorum eligi Fratrem honestum, ac *pro-*
„ *batum*, & sui Ordinis *præcipuum Zela-*
„ *torem*, provectæque ætatis, quantum fie-
„ ri poterit, a quo ad Dei laudem, &
„ Ordinis decorem, cum *omni sanctimonia*,
„ & *bona doctrina* diligenter erudiantur,
„ & instruantur „.

VII. Clemens VIII. in Constitutione sua de recipiendis Novitiis, hæc de Magistro Novitiorum, & ejus Socio habet §. 27. " Ipse Magister Sacerdotali Ordine
„ sit initiatus, ac in quinto saltem supra
„ trigesimum ætatis suæ anno constitutus,
„ & per decennium a professione emissâ
„ in Religione perstiterit. Socius vero
„ trigesimum annum excedat; sintque am-
„ bo *doctrinâ*, quantum per Superiorum
„ diligentiam, & vires fieri poterit, *vita*
„ etiam anteactæ exemplo *præstantes*, *ora-*
„ *tionis* præterea, & *mortificationis operi-*
„ *bus addicti*, *prudentiâ charitateque referti*,
„ non sine affabilitate graves, *zelum Dei*
„ cum mansuetudine præ se ferentes, ab
„ omni cordis & animi perturbatione, irâ
„ præsertim, & indignatione, quæ in se,
„ & erga alios charitatem impedire con-
„ sueverunt, quam longissime alieni, &
„ tales demum, qui *in omnibus seipsos bo-*
„ *norum operum exemplum* præbeant, ut
„ ii, qui eorum curæ subsunt, illos non
„ tam metuant, quam revereantur, nec
„ illis unquam detrahere quidquam pos-
„ sint „.

VIII. Prosequitur Regula Benedictina citato *cap.* 58. " Prædicentur ei omnia *dura*, & *aspera*, per quæ itur ad Deum. „ Si promiserit de stabilitatis suæ perseverantia, post duorum mensium circulum legatur ei hæc *Regula* per ordinem, „ & dicatur ei: Ecce lex, sub qua militare vis: si potes observare, ingredere; „ si vero non potes, liber discede. Si „ adhuc steterit, tunc ducatur in supra „ dictam cellam Novitiorum, & iterum „ *probetur in omni patientia*. Et post sex „ mensium circulum legatur *ei Regula*: „ ut sciat ad quod ingreditur. Et si „ adhuc stat, post quatuor menses iterum „ *relegatur* ei eadem Regula. Et si habitâ „ secum deliberatione promiserit omnia „ custodire, & cuncta sibi imperata servare, tunc suscipiatur in Congregatione, sciens se jam sub lege Regulæ constitutum, quod ei ex illa die non liceat „ egredi de Monasterio, nec collum excutere de sub jugo Regulæ, quam sub „ tam morosa deliberatione licuit, aut „ excusare, aut suscipere „.

Unicus in his omnibus scopus S. Benedicti fuit, ut Novitius exacte de Regula reliquisque vitæ Monasticæ exercitiis, & obligationibus instruatur; nihilque leviter ac inconsiderate arripiat, ejusque animi, ac spiritus in his omnibus constantia bene probetur.

Et quia ab hoc puncto totius disciplinæ Regularis recta observantia, atque ipsorum etiam Novitiorum salus plerumque dependet, in eo observantiam illius non tantum priscorum Patrum Regulæ, sed & recentiorum Ordinum Constitutiones, & Synodorum Decreta urserunt.

IX. Synodus Cameracensis P. I. *Tit. de Monasteriis cap.* 14. " mandat omnibus „ Monasteriorum Superioribus, ut *Regulæ* „ ac Statutorum Monasterii, in quo juvenes cupiunt profiteri, *lectio* & *explicatio* eisdem Novitiis fiat: ne *imprudentius* voveant; si ipsis minus constet, ad „ quid se per professionem obligent „.

„ Novitiorum *diligens* institutio fiat „ (inquit Synodus Audomarensis) neque „ solum Ecclesiæ Officium, sed & *professionem* ipsam ac *Religionis vota*, & „ *Regulam*, nec non Monasterii Statuta „ doceantur, *probeque* ea intelligant, ac „ *in eis exerceantur*, priusquam ea profiteri aut vovere sinantur „. *Tit.* 17. *cap.* 4. Idem mandat Synodus Mechliniensis Diœcesana *tit.* 12. *cap.* 5.

X. Quin præcipit Clemens VIII. in jam sæpius citata Constitutione, " ut „ omnes etiam *Conversi* recipiendi de „ omnibus prædictis, priusquam ad habitum Regularem admittantur, ab iis, „ quibus munus illud incumbit, diligenter instruantur „.

XI. Verum frustranea erit, quod & passim experientia docet, Regulæ, Statutorumque prælectio; atque rigida etiam votorum explanatio, nî una persuadeatur Novitiis, vivendum esse juxta præscriptum Regulæ, & Statutorum prout sonant; tametsi forsitan vita multorum non sit conformis; neque ipsis attendendum esse, quid passim alicujus Ordinis, aut Monasterii Religiosi faciant, sed quid Regula, Statutaque præscribant; & ad quid ipsa Religiosa professio Religiosos obliget. Nî enim hæc Novitiis fortiter imprimantur, facile fiet, ut quantumvis aspera ac difficilia in Regula, ac Statutis contineri audiant; illa credant tamen cum commoda, ac mundana vita componi posse; dum vident Religiosos eamdem Regulam, ac Statuta professos similem vitam ducere.

XII. Ut vero Novitii, ac recenter Professi haberent ob oculos exactæ Regularis disciplinæ exemplar, quo ipsi efficacius ad illam incitarentur, modernus Pontifex Innocentius XII. ex sententia Congregationis Cardinalium specialiter super reformatione Regularium institutæ, edito Decreto 18. Julii 1695. præcepit singulorum Ordinum Regularium Superioribus " ut in unaquaque Provincia per Italiam, & Insulas „ adjacentes, quamprimum deputent aliquos Conventus, quos magis aptos censuerint, vel unum saltem, ibique auctoritate Apostolicâ statuant omnimodam „ observantiam Regulæ, & Constitutionum „ uniuscujusque Ordinis, & Decretorum „ Apostolicorum, præcipue vero exactæ „ Vitæ Communis ad formam eorumdem Decretorum, ab omnibus Religiosis, qui in Conventibus, ubi recipiendi Novitii, & Professi educandi „ sunt,

„ sunt, morabuntur, omnino servandæ „.

Quæ omnia, quo facilius, efficacius, & durabilius ad praxim deduci valeant, in virtute S. Obedientiæ eisdem Superioribus præcipitur; " ut in supra dictis Conventibus non collocent, nisi Religiosos graves, devotos, exemplares, Regularis Observantiæ, & puritatis Regulæ studiosos, orationi præsertim, ac mortificationi, sine quibus non potest Religiosa vita consistere, addictos, quique consentiant, exacte servare Vitam Communem, atque inde amoveant eos omnes, qui tam Sanctæ Ordinationi contradicere, seu verbis, aut factis quoquo modo sese opponere audeant „.

☞ Notandum tamen, quod ex hac separatione Novitiorum a ceteris Religiosis professis natum sit contingere, quod Novitiis nimium occultentur, tum Monasticæ disciplinæ collapsio, tum multorum Religiosorum a Regulæ observantia deflexio; quæ si Novitiis apprime essent cognitæ non raro intelligerent, quam difficile ipsis postmodum erit, in tanta disciplinæ Monasticæ deformitate ac collapsione, & inter tam defectuosos fratres, veram atque integram vitæ Monasticæ disciplinam observare, & emissis votis per omnia satisfacere.

Ex his quoque parentes, nec non adolescentium directores intelligere possunt, sui muneris, & officii esse eos, quos sciunt ingressum in monasterium meditari, subinde de hac disciplinæ & regulæ collapsione præmonere & instruere, difficultatesque exponere, quas ob hanc deformationem sint habituri, si vitam vere religiosam in his monasteriis ducere, & votis suis per omnia satisfacere intendant. ☜

XIII. Anno integro Novitium probandum esse, Regula Benedictina supponit. Antiquorum Monachorum, præsertim Ægyptiorum Regulæ ad triennium Novitiatum passim produxerunt: quas sequutus Imperator Justinianus sancivit, ut accedentes ad vitam Monasticam per *triennium* in veste *laica* maneant, divina addiscentes eloquia; & ut reverendissimi eorum Abbates requirant eos, unde eis desiderium vitæ singularis accesserit: & discentes ab eis, quod nulla maligna occasio ad hoc eos adduxit, habeant eos inter eos, qui adhuc docentur & monentur: & experimento percipiant eorum tolerantiam & honestatem: *Non enim facilis est vitæ mutatio*, inquit, *sed cum animæ fit labore*. Novellâ 5. *cap.* 2.

☞ Utriusque temporis pro Novitiatu conficiendo meminit Gratianus. Et quidem *causa* 17. *quæst.* 2. *Can.* 1. refert sub nomine Alexandri Papæ II. quod tum sancti Benedicti, tum sancti Gregorii Papæ constitutio Canonica interdicat, *Monachum ante unius anni probationem effici*.

Deinde *can.* 3. sub nomine Decreti Bonifacii (sed quod reipsa desumptum est ex Novellis Justiniani, ut notant Correctores Romani) refert: " Si quis *incognitus* monasterium ingredi voluerit, ante *triennium* Monachi habitus ei non præstetur „.

Ut autem has auctoritates conciliet Gratianus, ad calcem *Canonis* 2. subjungit: „ Auctoritas illa Alexandri secuta est institutionem beati Gregorii, & beati Benedicti, quæ probandis annum indulget, sed tantum *notis*, *ignotis* vero triennium concedit „.

Absona plane restrictio, cujus nulla aut in regula sancti Benedicti, aut apud sanctum Gregorium mentio habetur.

Similiter nec apud Justinianum ullum inter *notos* & *ignotos* discrimen constituitur: sed simpliciter *triennium* probationis præscribitur. Neque in Novellis Justiniani legitur, quemadmodum hic apud Gratianum in prætenso Decreto Bonifacii, *si quis* INCOGNITUS, sed indefinite: *Si quis autem ad monasticam vitam venire voluerit*.

Si Gratianus loca & tempora distinxisset, obvia fuisset conciliandi ratio: scitur enim, nec ubique, nec semper eamdem fuisse circa tempus probationis disciplinam. ☜

XIV. Verum cum tempus illud annuum, aut triennale unice spectare videretur, ut & Novitii rite de vita Monastica essent instructi, & Monasterium de Novitio cepisset experimentum, nullatenus ad substantiam professionis pertinere visum fuit; quod multis jam pridem probavit Petrus Venerabilis Cluniacensium Abbas *Lib.* 1. *Epist.* 28. & evidenter supposuit Innocen-

nocentius III. in *Cap.* 16. ;; *De Regularibus*, annalem probationem asserens esse Patrum institutum, Novitii pariter & Monasterii gratiâ inductum; cui tamen utriusque consensu renuntiari posse afferit; ideoque professionem ante expletum probationis annum factam, validam esse: *Quia*, ait, *multa fieri prohibentur*, *quæ si facta fuerint*, *obtinent roboris firmitatem*. Post hæc subjungit: " Prohibendum est autem „ Abbatibus, ne passim ante tempus pro„ bationis quoslibet ad professionem ad„ mittant. „

XV. Quia tamen in potestate Abbatum manebat tempus probationis abbreviare, eam abbreviationem vel importunis precibus victi, aut aliquo humano respectu impulsi sæpius annuebant: atque inde rursus fiebat, non fat probatos ad professionem admitti; ut propterea iteratis Decretis ad hunc abusum coërcendum opus fuerit.

Sed cum " hi Canones spectare viderentur ad solum S. Benedicti Ordinem (in„ quit Christianus Lupus *tom.* 3. *Schol.* „ *pag.* 627.) novelli tunc Fratres Prædi„ catores, & Minores pergebant sine *pro„ bationis anno* ad professionem admittere. „ Admittebant etiam *inhabiles* personas, „ atque ita suos Ecclesiæ utilissimos Or„ dines *gravabant* ac *vitiabant* „.

XVI. Plura quidem tam ab Innocentio IV. quam a Bonifacio VIII. contra hanc præcipitem Fratrum Mendicantium ad professionem admissionem edita fuere Decreta, quæ in sexto Decretalium sub titulo de Regularibus referuntur; sed eorum vel non observantiam, vel inefficaciam advertentes Patres Tridentini decreverunt *Sess.* 25. *cap.* 15. *De Regularib.* " Ne „ in quacumque Religione tam virorum „ quam mulierum, qui *minore* tempore, „ quam *per annum*, post susceptum habi„ tum in probatione steterit, ad professio„ nem admittatur. Professio autem facta „ sit *nulla*, *nullamque* inducat *obligatio„ nem* ad alicujus Regulæ, vel Religio„ nis, vel Ordinis observationem, aut ad „ alios quoscumque effectus „.

XVII. Sequuta est ergo Synodus Benedictinam Regulam, annuam probationem præscribentem. Quam Regulam S. Benedicti, uti recte notat Lupus loco citato, *esse omnium regularum dominam semper censuit Apostolica Sedes*.

XVIII. Omnimodam tamen illam professionis *nullitatem*, ad robur & firmitatem sui Decreti superaddidit Benedictinæ Regulæ Synodus: quo etiam sublatam esse decisionem *Cap.* 2. *&* 3. *De Regularib. in VI.* ex resolutione S. Congregationis annotavit Fagnanus ad *Cap.* Perlatum *De his quæ vi metusve causa*, *num.* 20. *&* 30. quatenus ibi declarabatur, quod professione factâ durante anno probationis non obligaret quidem ad individuam religionem, quam esset professus, sed tamen professum adstringeret ad aliquam religionem in genere: ita ut professo integrum non esset ad seculum reverti. At juxta Decretum Tridentinum, professio ante expletum annum Novitiatus emissa, est nulla *nullitate absoluta*; ut ipsi professo liberum sit non obstante illâ professione ad seculum redire.

XIX. Neque ipsius Novitii renuntiatio validam reddere potest professionem: quia annus ille probationis, ut recte notat Zypæus in *Jure novo tit. De Regularib.* non in illius privati favorem, sed *publicæ* politiæ causâ inductus est: quæ etiam ex indiscreta & præcipiti ad professionem admissione, non exigua incommoda sæpius experitur.

XX. Annum Novitiatus debere esse integrum; ut etiam defectus unius horæ professionem redderet nullam, late docet Fagnanus ad *Cap.* Ad nostram ;; *De Regularibus*.

XXI. Annum probationis ex mente Synodi Tridentinæ, debere esse continuum, seu nullatenus interruptum, post alios resolvit Zypæus *Consult.* 18. *De Regularib.* In tantum ut si Novitius vel die uno religionem deseruerit: reversus teneatur rursus integrum annum probationis, sub pœna nullitatis professionis, absolvere. Et duarum horarum interruptionem reddere Novitiatum nullum, resolvit S. Congregatio apud Fagnanum ad *Cap.* Ad nostram *De Regularib. num.* 27.

XXII. Contrarium tamen innuunt Constitutiones PP. Eremitarum S. Augustini *pag.* 2. *cap.* 3. ubi statuunt: " Si aliquis „ Novitius infra assignatum sibi tempus „ probationis, aspexerit retro, si postmo„ dum

„ dum transactâ die eâdem suæ egressio-
„ nis redire voluerit, non recipiatur, nisi
„ eâ conditione & modo, ut iterum per
„ annum & diem debeat in probatione
„ manere, nisi ejus vita & conversatio
„ talis fuerit, quod videatur discretioni
„ Prioris Provincialis *misericorditer esse dis-*
„ *pensandum* „. Hæc dispensandi facultas data Provinciali videtur indicare, non credidisse Statuti illius conditores, ex mente Synodi Tridentinæ annum probationis debere ita esse continuum, ut vel modica illius interruptio Novitiatum inchoatum omnino reddat invalidum. Suppositâ enim illâ nullitate per Concilium inductâ, non posset Provincialis super novo Novitiatu dispensare.

At videntur Patres illi supposuisse, modici temporis interruptionem pro interruptione non esse considerandam, nec impedire, quominus id obtineatur, ob quod requiratur annus Novitiatus *continuus* sive *non interruptus*; nimirum, ut Novitius vitæ Monasticæ austeritates omnes experiatur; quæ uno anni tempore majores esse possent, quam alio; & difficilius est, vitæ alicujus molestias per annum *continuum*, quam per interrupta intervalla sustinere; quæ ratio tunc duntaxat obtinere videtur, dum notabilis esset interruptio. Unde in prædicto statuto additur: " Non tamen
„ cum eo, qui ultra mensem extra Ordi-
„ nem permanserit, ullo modo dispensari
„ debet „.

Nihilominus, si Fagnano credimus, " Pro-
„ curatori generali Ordinis Minimorum
„ quærenti, an Novitius, qui a Mona-
„ sterio, ut aliam Religionem ingrederetur,
„ abierat, ac *duas tantum horas* in alio
„ Conventu moram traxerat, moxque facti
„ pœnitens reversus fuerat, teneretur in-
„ cipere novum annum probationis: " Re-
„ sponsum est, teneri ab eo die quo re-
„ diit „. Ad *cap.* INSINUANTE ;; *Qui Clerici vel Voventes*, *&c. num.* 26.

Incertum ergo aliquousque apparet, quæ interruptio Novitiatum vitiet, ipsumque Novitium ad novum Novitiatum peragendum obstringat, sub pœna nullitatis professionis secuturæ; uti etiam apparet ex auctoribus in utramque partem adductis per Barbosam in Jure Ecclesiastico *Lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 124.

XXIII. Illud certius esse videtur, si aliquam partem Novitiatus Novitius in Monasterio peregerit, atque durante Novitiatu de mandato Superioris exiverit, ac sub illius obedientia, & ex rationabili causa residuo anni tempore extra Monasterium manserit; si expleto anno professionem sine alio Novitiatu emiserit, professionem valere, quemadmodum resolvisse S. Congregationem testatur Fagnanus loco citato *num.* 38. eamque resolutionem multis argumentis adstruens; una tamen monens *num.* 41. id hodie non procedere in eo, qui extra Monasterium habitum Regularem assumpsisset, nec unquam per anni circulum Monasterium esset ingressus.

XXIV. Cum vero Synodus Tridentina annum probationis requirat, ut & Novitius plene sit instructus de his, quæ professio secum trahit, & Monasterium de capacitate & spiritu ipsius Novitii, nequaquam Synodus reprobare intendit Statuta aut consuetudines Religionum, quæ prolixius probationis tempus requirunt; sed illa integra ac inviolata permittit: ita tamen, ut si anno probationis expleto, at nondum evoluto ulteriori tempore per Statuta aut consuetudinem requisito, ad Professionem admittatur Novitius, professio propterea non sit invalida: eo quod Statuta tempus illud requirere non soleant sub pœna nullitatis: & ita quoad Novitios in Societate Jesu expresse docet Barbosa loco citato *num* 133.

XXV. Si autem integro anno Novitiatus absoluto ante emissam Professionem Monasterium deseruerit, reversus poterit sine novo Novitiatus anno ad Professionem admitti: quia verum est, per annum integrum ac continuum in probatione fuisse: & ita respondit S. Congregatio apud Fagnanum ad *cap.* PRESBYTERUM ;; *De Pœnit. & remiss. num.* 116. nisi Religionis aut personæ conditio sit immutata; id Superiores Religionis diligenter animadvertere debent.

CA-

CAPUT III.

De Libertate Novitii deserendi Religionem ante Professionem; & ad eam spectantibus.

I. DUrante Novitiatu, vel etiam eo finito, necdum tamen emissâ Professione, integra manet Novitio libertas Monasterium deserendi, & ad seculum redeundi *cap.* 23. ;; *De Regularibus*. Et in *cap.* 2. *eodem in VI.* Fratribus Minoribus, & Prædicatoribus in virtute obedientiæ, & sub pœna excommunicationis districtius inhibetur, ne aliquem intra annum probationis constitutum, ante emissam Professionem tacitam vel expressam impedire præsumant, ne ad seculum rediret.

II. Olim Novitii probabantur in veste *laicali*; neque ante emissam Professionem vestem mutabant; uti colligitur ex Regula Benedictina *cap.* 58. ubi præcipitur, ut post Novitiatum expletum, & emissam Professionem " suscipiendus Frater in Oratorio exuatur rebus propriis, quibus „ *vestitus* est, & *induatur rebus* Monasterii „.

Conformiter ad hanc ejus temporis disciplinam scribit S. Gregorius apud Gratianum *dist.* 53. *can.* LEGEM: milites ad Religionem divertentes " juxta normam „ Regularem debere in *suo habitu* per „ triennium *probari*, & tunc *Monachicum* „ habitum, Deo auctore, suscipere „.

Et in Conventibus Regum Francorum de suscipiendo ad Religionem præcipitur: " Ipse vero nec *tondeatur*, nec *pristina* „ *vestimenta* immutet, *priusquam* obedientiam promittat „.

III. Hanc disciplinam tempore S. Bernardi apud Cistercienses in usu fuisse sat aperte innuit S. Bernardus *epist.* 1. ad Robertum, eumdem obsecrans ut meminerit, quod

quod demum anno Novitiatus transacto, post annum *sponte* professus, *tunc primum, seculari veste relictâ, habitum Religionis susceperit*.

IV. Hinc forsan successu temporis originem sumpsit *tacita* professio per habitus Monastici susceptionem, cujus frequens in Decretalibus Gregorii IX. mentio occurrit. Cum enim ante professionem *habitus* Monasticus suscipi non soleret, qui eum suscipiebat, *profiteri* censebatur.

V. Cum vero, uti supra notavimus, circa seculum XII. aut XIII. in pluribus Religionibus annus Novitiatus negligeretur, etiam mox a receptione *habitum* Monasticum induere cœperunt Aspirantes. Hoc autem ritu sic introducto; quod scilicet habitus Monasticus mox a receptione ad Religionem traderetur, quia Novitiatus tum prætermittebatur; cum postea Pontifices, & Concilia Novitiatum urserunt, nec ante illum expletum professionem emitti voluerunt, remansit consuetudo tradendi habitum Monasticum in ipsa receptione; atque ita introducta disciplina ipsum Novitiatum in habitu Monastico peragendi, quæ hodie apud omnes Regulares servatur; neque Novitiatus ante habitum susceptum inchoatus reputatur.

VI. Porro quia eo tempore adhuc vigebat tacita professio per susceptionem *habitus Professorum*; ne ex susceptione vestis Monasticæ in ipso Novitiatu dubium oriretur, num professionem emisisset, decrevit Gregorius IX. *cap. pen.* ;; *de Regularibus*; " Quod cum in locis Religiosis „ Novitiorum habitus non distinguatur ab „ habitu Professorum: professionis tempo- „ re benedicantur vestes, quæ profitenti- „ bus conceduntur, ut Novitiorum habi- „ tus a Professorum habitu discernatur„.

VII. Quidquid sit de origine mutatæ hujus disciplinæ, causam Statuti sui (id est, ut Novitiatus in veste laicali fieret) eam S. Benedictum habuisse " crediderim „ (ait Haëftenius *disq. monast. l.* 5. *tract.* „ 2. *disp.* 2.) ut *libertati* Novitiorum con- „ suleretur: eoque minori cum infamia „ Monasterio egredi possent, quod num- „ quam Monasticum habitum detulissent„. ☞ Et sane non dubium est, quin major esset libertas Novitiis ad seculum revertendi, si Novitiatus in veste laicali etiamnum hodie perageretur. Scitur enim vulgo non nihil ignominiosum reputari, si semel susceptus Religionis habitus exuatur; eo quod per exteriorem vestis religiosæ gestationem, quasi jam Monachi seu Religiosi reputati, redeuntes ad seculum Monachum exuisse videantur, & existimentur. Interim nec dubitandum, quin durante modernâ disciplinâ monastica peragendi Novitiatum in habitu monastico, & a laicali plane distincto minor quasi videatur Novitio egrediendi libertas, adeoque major, & exactior in recipiendis ad Novitiatum cura, & morum & spiritus discussio, & inquisitio merito requiratur. ☜

VIII. Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 24. *cap.* 7. libertati professionis Virginum Deo dicandarum consulens, renovansque omnia statuta, ac consuetudines huic libertati contraria, inter alia prohibet, *Ne quarumcumque virginum* CAPILLI *ante professionem resecentur*.

IX. Ob eamdem libertatem, tandem posterioribus seculis data est facultas integra illis, qui ante pubertatem, id est, masculi ante 14. & puellæ ante 12. ætatis annum a parentibus Religioni erant oblati, dum ad pubertatem venerint, relictâ Religione, ad seculum redeundi; contra veterem disciplinam, quæ pueros a parentibus ante pubertatis annos oblatos ipsi Religioni ita obstringebat, ac si ipsi per se professionem emisissent; juxta illud Concilii Toletani IV. *Can.* 48. apud Gratianum *Caus.* 20. *q.* 1. *Can.* 3. " Mona- „ chum aut *paterna devotio*, aut propria „ professio facit. Quidquid horum fuerit, „ *alligatum* tenebit„. Plures in hujus disciplinæ probationem Canones citat Gratianus, ac tandem concludit. " Ex his „ auctoritatibus colligitur, quod *paterna* „ *professio* pueros tenet *obligatos*; nec li- „ cebit eis a proposito discedere, quod „ paternâ devotione in *puerilibus* annis su- „ sceperunt „. De hac puerorum oblatione, ejusque ritu, & effectu late tractat Haëftenius *Disq. Monast. lib.* 5. *tract.* 1.

X. At juxta responsum Cœlestini III. datum anno 1191. & relatum in *cap.* 14. ;; *De Regularibus*, mutatâ veteri disciplinâ,

plinâ, puer in minore ætate a parentibus oblatus, postquam ad annos pubertatis sive discretionis pervenit, si Monachalem habitum retinere noluerit, non est ullatenus compellendus: " quia tunc liberum sibi „ erit eum dimittere, & bona paterna „ quæ ipsi ex successione proveniunt, po„ stulare „.

Cui responso moderna Monastica disciplina est conformis; maxime cum nec ante 16. ætatis annum ullam sive virorum, sive mulierum professionem admittat; uti infra dicetur.

XI. Quamvis justum sit, ac obedientiæ, & reverentiæ parentibus debitæ plane consonum, ut liberi inconsultis ac reluctantibus parentibus professionem non emittant, nequaquam tamen ipsa professionis validitas a parentum dependet consensu; licitumque subinde esse potest, invitis ac reclamantibus parentibus Monasterium ingredi, & professionem emittere. Unde est illud apud Gratianum *Caus.* 20. *quæst.* 2. *Can.* 2. " Si vero in *fortiori* ætate (id est „ ultra annos pubertatis) adolescentula, „ vel adolescens servire Deo elegerit, non „ est *potestas parentibus* prohibendi „.

XII. Si tamen ex circumstantiis, & conjecturis sit non infundata suspicio, quod per fraudes, aut minas, vel alia nonnulla humana motiva ad Religionem, insciis parentibus, juvenes, aut puellæ fuerint invitati, & allecti, nonnumquam officio judicis, petentibus parentibus, aut etiam tutoribus, Superiores compelluntur illos parentibus, vel curatoribus reddere; aut saltem eos in loco aliquo a Monasterio separato collocare, ut ibidem a parentibus examinentur, atque eorum voluntas, num libera sit, & recta, ac firma, discutiatur; quemadmodum frequenter auctoritate Senatus Regii factum fuisse refertur *Tom.* 2. *Libert. Eccles. Gall. cap.* 33. & nuper a Consilio Sanctiori Bruxellis ordinatum fuit in causa Josephi Vande Walle Novitii apud Patres Societatis.

XIII. Neque id dissonum est a jure communi, quo statuitur, pueros ante annos pubertatis non posse invitis parentibus, aut tutoribus Religionem ingredi, & si contra fecerint, posse repelli, & Religiosos officio judicis compelli ad reddendum. *Cap.* 8. & 11. *ù De Regularibus.*

XIV. Ad eamdem libertatem Monasterium deferendi, Novitio conservandam, Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 16. *de Regularibus*, decrevit: " Nulla renuntia„ tio, aut obligatio ante professionem fa„ cta, etiam cum juramento, vel in fa„ vorem cujuscumque causæ piæ, valear, „ nisi cum licentia Episcopi, sive ejus Vi„ carii, fiat intra *duos* menses *proximos* „ ante professionem; ac non alias Intelli„ gatur effectum suum sortiri, *nisi* secutâ „ professione: aliter vero facta, etiamsi „ cum hujus favoris *expressâ renuntiatio„ ne*, etiam *juratâ*, sit *irrita*, & *nullius* „ *effectus* „.

Renuntiatio, de qua in Decreto, non tantum complectitur renuntiationem rerum aut jurium temporalium, sed etiam renuntiationem Beneficii, quod ante ingressum ipse Novitius possidebat: adeo ut Beneficium illud nequeat valide conferri, nisi renuntiatio juxta formam hujus Decreti facta sit.

Verba enim in primis generalia sunt, omnem renuntiationem complectentia. Ipse quoque scopus Concilii, ne scilicet per similem renuntiationem adimatur libertas Novitiis Religionem deferendi, in hac renuntiatione militat; quandoquidem dubium non sit, quin per ejusmodi renuntiationem, Novitius mediis vivendi destitutus, cogeretur quodammodo invitus in Religione perseverare; quapropter & S. Congregationem sæpius illa resolvisse refert Fagnanus ad *cap.* STATUIMUS *ù de Regularib. num.* 19. ac per consequens derogatum esse *cap.* 4. *de Regularib. in* vi. in quantum ibidem Episcopo permitti videtur, conferre Beneficium ejus, qui Religionem ingreditur, intra annum probationis, *si ad id ipsius Novitii accesserit consensus*.

XV. Insuper Decretum Concilii Tridentini procedere, quando renuntiatio fit quidem ante ingressum Religionis, sed tamen *intuitu ingressionis*, in Monasterium, declaravit S. Congregatio, referente Azorio, *part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 20. *quæst.* 6. quia alias fraus fieret Decreto.

XVI. Insuper Decretum intelligi de quacumque renuntiatione, aut alienatione fa-

factâ ante ingressum; modo appareat, eam intuitu & animo ingrediendi factam, sustinet post Navarrum, & alios Zypæus in Jure Novo *tit. de Regularib. num.* 29. creditque Declarationem Cardinalium, quâ contrarium declaratum dicitur, esse accipiendam de casu, quo renuntiatio facta est in seculo, absque intuitu, aut intentione ingrediendi; "alioquin, ait, non id „ satis cum intentione Concilii, & indi- „ stinctis verbis conveniet; adeoque an „ Declaratio authentica esset, dubitan- „ dum esset „.

XVII. Porro renuntiationem sive obligationem factam a Novitio, qui decem mensibus in Novitiatu fuisset, futuram validam, si cum consensu Episcopi ejusve Vicarii facta sit, tametsi Superior ex justa causa professionem ultra annum distulerit, notat ibidem Zypæus: eo quod facta sit infra duos menses proximos tempori, quo professio legitime emitti potuisset; atque ita resolvisse S. Congregationem.

XVIII. Ad hæc pro asserenda libertate Novitii deserendi Religionem, decrevit Synodus Tridentina *sess.* 25. *cap.* 16. *de Regularib.* "Sed neque ante professionem, „ excepto victu & vestitu Novitii, vel „ Novitiæ illius temporis, quo in proba- „ tione est, quocumque prætextu, a pa- „ rentibus, vel propinquis, aut curatori- „ bus ejus. Monasterio aliquid ex bonis „ ejusdem tribuatur: ne hac occasione di- „ scedere nequeat, quod totam, vel ma- „ jorem partem substantiæ suæ Monaste- „ rium possideat: nec facile, si discesserit, „ id recuperare possit „.

XIX. Hoc Decreto in primis decernitur, nihil a parentibus vel propinquis, aut curatoribus ex bonis Novitii Monasterio ante emissam professionem quocumque prætextu tribui posse, etiam *liberaliter* seu *ultronee*, citra ullum pactum aut conventionem cum Monasterio; excepto victu & vestitu illius temporis, quo in probatione est.

XX. Nullatenus ergo ex hoc Decreto elici potest, mentem Concilii fuisse, Monasterium posse *exigere*, atque *pacisci* cum ingrediente, ejusve parentibus super expensis, & vestitu Novitii; nam duntaxat declarat Synodus, quod Parentes nihil queant tribuere Monasterio ex bonis Novitii, excepto victu & vestitu Novitii, vel Novitiæ illius temporis, quo in probatione est: quod Suaresius, aliique recentiores quoque annotârunt. Verum est (ait Suaresius *lib.* 4. *de Simonia cap.* 17. *num.* 19.) "Con- „ cilium Tridentinum non loqui de *pacto*, „ nec de *modo* recipiendi, id est, an pos- „ sit Monasterium ita sustentationem pe- „ tere, ut sine illa nolit Novitium reci- „ pere „.

XXI. Hinc ulterius infertur, nec in speciem Tridentinum hoc loco favere hodiernæ multorum Monasteriorum, etiam admodum opulentorum praxi, exigendi ab ingredientibus, eorumve parentibus ea, quæ pro victu, & vestitu Novitii, aut Novitiæ illius temporis, quo in probatione est, necessaria creduntur.

XXII. Unde prædicta praxis a non paucis, etiam post Concilium Tridentinum reprobata fuit. Et quidem Directorium Ecclesiasticæ disciplinæ, Coloniensi præsertim Ecclesiæ accommodatum, sub initium decimi septimi seculi evulgatum auctoritate Episcopi Tricaricensis Sedis Apostolicæ per Germaniam inferiorem, & Belgarum Provincias Nuntii, & a Facultate Theologica Lovaniensi probatum, relato hoc Concilii Tridentini Decreto, ait: "Qui nec „ pro ipso victu, aut vestitu Novitii ali- „ quid *ex pacto* detur. Cum enim Novi- „ tiatus res sit spiritualis, cui annexum est „ jus ad victum & vestitum, a Simonia „ abesse non potest, de his pacisci, vel „ pro jure Novitiatus acquirendo ad vi- „ ctum, & vestitum contribuere. Si quis „ autem, jure Novitiatus acquisito, sum- „ ptus liberaliter refundere velit, licite „ id facere potest, modo nullum interce- „ dat pactum, conventio, spes, aut mu- „ tuus intellectus „.

Sententiam hanc ex professo propugnat, & pluribus adstruere conatur Petrus a S. Audomaro, alias Wallon-Capelle, Prior Monasterii Montis D. Guinoci; cujus verba retuli in dissertatione de Peculiaritate, & Simonia circa ingressum Religionis *part.* 2. *cap.* 5. §. 3.

XXIII. Quidquid sit de Simonia, illud indubitatum est, improbandum esse, Monasteria aliunde fundata, ab ingredienti-

bus Religionem exigere expensas pro victu, & vestitu, etiam frequenter non sine magno ac notabili Parentum incommodo, ac fidelium scandalo; quia, uti bene advertit Zypæus in Jure novo *tit. de Regularib. num.* 26. Monasteriorum fundationes tam pro Novitiis, quam pro professis institutæ sunt.

Omnium quippe Fundatorum mens fuit, quam in testamento suo expressit Fundator Cluniacensis Monasterii, his verbis: " Ut „ illis essent Monasteria ad perpetuum re- „ fugium, qui pauperes de seculo egressi, „ *nihil* secum præter bonam voluntatem „ attulerunt, *ut nostrum*, ait, *supplemen-* „ *tum sit abundantia illorum* „.

Latius de hac Fundatorum intentione consule S. Augustinum *conc.* 3. *in psal.* 103. Vide citatam Dissertationem *part.* 2. *cap.* 5. §. 4.

XXIV. Ut rursus ad Decretum Concilii, a quo nonnihil deflleximus, redeamus, notandum, quod Decretum quidem tantum loquatur verbis expressis de bonis Novitii aut Novitiæ; sed quia bona parentum quodammodo sunt bona liberorum, & Novitii libertas ad redeundum ad seculum non parum læderetur; si bona parentum alienata sciret, nec facile recuperari posse; merito S. Congregatio resolvit apud Fagnanum loco citato *num.* 55. Decretum Concilii habere locum, etiamsi aliquid tribuatur non ex puellæ propriis bonis, sed parentum, vel consanguineorum.

XXV. " Et rursus oborto dubio pergit „ Fagnanus, an, si Novitius sit sui juris, „ & non habeat parentes, possit in Reli- „ gionis ingressu, præter victum aliquid „ donare Religioni amore Dei, censuit non „ posse, ex verbis expressis „ *dict. cap.* 16.

XXVI. Denique, teste Fagnano, resolvit eadem Congregatio, Decretum obtinere, etiamsi aliquid ex bonis Novitii, aut Novitiæ a Monasterio recipiatur sub nomine depositi, seu sub cautione de restituendo, professione non secutâ.

CAPUT IV.

Quomodo Novitii de bonis suis disponere possint, & debeant?

1. *Novitii libere possunt de bonis suis per testamentum disponere.*
2. *In hac dispositione Novitius merito attendit ad verba Christi:* Vade & vende omnia, & da pauperibus.
3. *Id inculcant Regulæ Monasticæ.*
4. *Regulæ Patrum nequaquam interdicunt Novitiis aliquid ex suis bonis Monasterio donare.*
5. *Quâ ratione datum Monasterio censeatur datum pauperibus?*
6. *Cavendum Religiosis ne quem intuitu rerum temporalium ad Religionem admittant.*
7. *In receptione rerum temporalium Novitii cauta procedendum, ne scandalum detur.*
8. *Malebat S. Teresia ut pauperes, quam divites se offerrent, & quare?*
9. *Quid in dispositione rerum temporalium Novitiorum observari voluerit S. Franciscus?*
10. *Aliqui nihil a Novitiis recipi voluerunt.*
11. *Cavere debent Religiosi, ne a Novitiis dispositionem in favorem Monasterii extorqueant.*
12. *Odiosæ ac suspectæ sunt donationes factæ a Novitiis ipsis Monasteriis.*
13. *Quid in Gallia circa illas obtineat?*
14. *Quid in Belgio?*

I. NOvitium ante emissam professionem libere posse per testamentum de bonis suis disponere, jam pridem expressit Justinianus in *Novella* 5. *cap.* 4. neque id per Concilium Tridentinum, *sess.* 25. *cap.* 16. *de Regularibus*, mutatum esse, omnes consentiunt, & quotidianâ praxi notorium est.

II. Porro in hac temporalium dispositione, oportet, ut Novitius specialiter meminerit hujus sententiæ Evangelicæ: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*. Matt. 19. v. 21.

v. 21. Hæc enim tamquam speciatim dicta ad illos, qui vitam Monasticam amplecti volunt, Novitiis proponi Monachorum Patres desiderârunt; ut nimirum ex illis normam disponendi de rebus suis temporalibus assumerent.

III. "Si dives est, ait Regula Patrum, „ habens multas divitias, & converti voluerit, debet primo Dei voluntatem implere, & consequi præceptum illius, „ præcipue quod adolescenti diviti dicitur: „ *Vende omnia tua, & da pauperibus*, „ *& tolle crucem tuam, & sequere me*„.

Et S. Fructuosus in Regula *cap.*4. "Qui „ ingredi petunt acrius percunctentur, si „ fecerint illud, quod dives quondam adolescens, qui omnia, quæ in lege præcepta sunt, se implesse jactabat, ad quem „ Dominus ait: *Si vis perfectus esse, vade* „ *& vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me, & habebis thesaurum in cœlo*„. Matt. 19. v.21.

Auctor Regulæ, qui vulgo *Magister* dicitur, quemque non multo post tempora Gregorii M. vixisse credit Hugo Menardus, qui & de ejus Regula dicere non dubitat: "Hæc Regula magnâ cum simplicitate, fervore, & Regularis observantiæ curâ procedit„. Hic, inquam, cum ostendit Religionem ingredienti convenire, ut ante omnia, rebus secularibus se privet, mox recipi postulantem alloquens, ait: "Ideoque constituimus salubre consilium, ut audias vocem Domini „ tibi dicentem: *Vade, vende omnia, & da pauperibus, & veni, sequere me*. „ Quam ergo si sequi vis vocem, vade „ & vende, quæ habes, & omne pretium „ huc ante me defer, ut, te præsente, a „ me *pauperibus* erogetur„. Rationem deinde suggesti consilii subjecit: "Hanc „ ideo voluntatem Abbas ingredientibus „ tribuit, ut non ab introeuntibus judicetur, potius res hominum desiderare, „ quam animas„.

IV. Sed petet quis, num ergo Ingredientes Monasterium ita res suas *pauperibus* dare debent, ut numquam in favorem Monasterii disponere possint? Nequaquam: nam S. Benedictus in sua Regula expressis verbis recipiendo ad Religionem optionem dat, si quidem sit ætate major, ut res, si quas habet, aut eroget pauperibus, aut conferat Monasterio.

V. Nec mirum, quia juxta mentem Patrum, qui res suas offert Monasterio, eas etiam *pauperibus* tribuit: ut nimirum vel pauperes de seculo egressi, & nihil præter bonam voluntatem afferentes, ex iis sustententur; aut certe per ipsos Monasterii Præfectos pauperum usibus impendantur, juxta naturam ac conditionem proventuum Monachalium; nec aliâ intentione Monasteria sibi ab Ingredientibus oblata recipere possunt. Unde citatus *Magister* postquam loco supra allegato dixisset; Novitium si noluerit sua vendere, & dare pauperibus, posse ea Monasterio offerre, monendo adjungit: "Jam de ipsis „ rebus Ingressi, Abbas, in sua potestate „ mutatis, quidquid *necessariæ utilitati* „ *Monasterii* abundare viderit, pro anima „ fratris ipsius *propter præceptum supradictum sequendi Dominum per eleemosynam, distractâ illâ re supervacuâ, pretium ejus pauperibus tribuat*: ut quod „ ille imperitus frater non meruit facere, „ pro illo iste quasi doctus Magister valeat adimplere„.

Ad hæc *Magistri* verba reflectens Hugo Menardus: "Notanda, inquit, hominis „ integritas, sinceritas, simul & charitas. „ Quam longe abest a quorumdam avaritia, aut curiositate, qui aut bona Novitiorum in arca recondunt, aut ea insanis substructionum molibus erigendis, „ similibusque vanitatis impendunt, Christo in suis membris algente, & esuriente„.

Nequaquam ergo Patrum Regulæ interdicunt Novitio aliquid Monasterio hâc intentione offerre; neque illicitum Religiosis ea recipere, modo tamen caveant.

VI. Primo, ne quem recipiant amore pecuniæ, ita quod si possent illam pecuniam habere sine persona ista, non reciperent personam, sed ut habeant pecuniam, personam recipiunt, & hoc *penitus impurum est, & Simoniacum*, ait S. Bonaventura: "Quia ibi pecunia causa est „ receptionis personæ, non e converso. „ Et hoc plerique (pergit Doctor Seraphicus) etiam ex mera inopia faciunt, „ optantes aliquem venire cum pecunia, „ quem

„ quem reciperent, ut eorum inopia re-
„ pararetur, vel debita contracta solve-
„ rentur, vel bona concupita emerentur,
„ vel ædificia construerentur „.

VII. Secundo, monet idem Doctor, illicitum quidem non esse, personam recipere non pro pecunia, sed cum pecunia, ita ut si nihil afferret, tamen reciperetur pro Deo; *sed*, ait, *caute agendum coram hominibus, ne detur eis occasio scandali, & ne sit ibi affectus avaritiæ ex spe lucri.*

VIII. Hæc omnia expendens Seraphica Mater Teresia; intelligensque quam facile, ac quasi insensibiliter aliquid ex jam dictis interveniat, dum persona, a qua temporalia, præsertim notabilia, sperantur, Religioni se præsentat; ad Confessarium suum scribit: " Pater quoties filias nihil
„ secum in Conventum adferentes ex solo
„ Dei amore suscipio, inexplicabile mihi
„ gaudium esse pro certo habeas „. *Epist.16.*

IX. Et S. Franciscus *cap.* 2. *suæ Regulæ* vult: " Ingressuris dicant Ministri Pro-
„ vinciales verbum Sancti Evangelii, quod
„ *Vadant, & vendant omnia sua, & ea*
„ *studeant pauperibus erogare*. Quod si fa-
„ cere non potuerint, sufficit eis bona vo-
„ luntas. Et caveant Fratres, & eorum
„ Ministri, *ne soliciti* sint de rebus tem-
„ poralibus; ut libere faciant de rebus
„ suis, quidquid Dominus inspiraverit eis.
„ Si tamen consilium requiratur, licen-
„ tiam habeant Ministri mittendi eos ad
„ aliquos Deum timentes, quorum consi-
„ lio bona sua pauperibus distribuant „.

Hæc Franciscus, ut omnem inordinatum affectum, ac sinistram suspicionem in receptione rerum temporalium a Fratribus amoliretur.

X. Quin ut occasionem malorum, quæ tum ipsis offerentibus, tum recipientibus Fratribus imminent, efficacius removeret S.Fructuosus Episcopus Bracarensis *cap.*18. *Regulæ*, statuit: " Ut *nihil* de facultati-
„ bus Ingredientis in eumdem locum, ubi
„ ingredi se petit Monasterium, vel ad
„ *unum nummum* recipiatur: sed & ipse
„ *manu suâ* cuncta *pauperibus* eroget „.

XI. Tertio, summopere cavendum Religiosis, ne dum gratanter, & ex mera offerentium liberalitate superficie tenus recipere videntur, blandimentis, variisque persuasionibus, aut falsis subinde adductis motivis, ab Introeuntibus temporalia extorqueant; quo contingat, ut coacte potius extorta, quam voluntarie oblata accipiant; quod jam pridem Synodus Cabilonensis secunda acriter perstrinxit: " Constituit sa-
„ ne sacer iste Conventus, ut Episcopi,
„ sive Abbates, qui non in fructum ani-
„ marum, sed in avaritiam, & turpe lu-
„ crum inhiantes, quoslibet homines ille-
„ ctos circumveniendo totonderunt, & res
„ eorum tali persuasione non solum acce-
„ perunt, sed potius subripuerunt, pœni-
„ tentiæ Canonicæ, sive Regulari, ut pu-
„ ta turpis lucri sectatores subjaceant „.

XII. Et licet non semper ex parte Religiosorum similes inductiones interveniant, fatendum tamen, raro donationes, & oblationes, quæ fiunt a Novitiis in favorem Monasterii, procedere a libera omnino ac spontanea voluntate; sed frequenter ex timore, ut minus reverentiali, atque zelo non satis discreto, & prudenti; atque hac præcipuâ ratione jam pridem suspectæ admodum, & odiosæ fuere hujusmodi donationes, & oblationes, uti late ostendit Ludovicus Servin Advocatus in Parlamento Parisiens. *plaidoyé* 21.

XIII. Et quidem in Gallia (uti testatur Julianus Brodeau in Notis ad Louetium *Litt. C. num.* 8.) Regula generalis est, quod Religiosus Novitius neque professione instante, neque ante, quidquam possit directe, aut indirecte donare, aut legare Monasterio, in quo professionem est emissurus in præjudicium suorum hæredum, sive ex propriis bonis, sive acquisitis, aut etiam mobilibus, tam quoad proprietatem, quam usumfructum; atque ita decisum esse Edicti Aurelianensis *art.* 19. & expressius *art.* 28. Edicti Blesensis: quemadmodum, ait, per alias Ordinationes Regias cautum est, quod pupillus nec directe, nec indirecte aliquid possit dare suo tutori, pædagogo, aut alteri suo curatori: æger, durante suo morbo, medico, apothecario, chirurgo, aut suo custodi; discipulus suo pædagogo; famulus aut famula suo hero, aut heræ: eo quod præsumatur, hujusmodi donationes numquam procedere a voluntate omni ex parte plane libera, sed ex aliquo affectu reverentiali

tiali ut minus, cum quadam violentia & metu, vel ex aliquo zelo immoderato, & liberalitate indiscreta, non condità sale prudentiæ: & uti recte notat Balsamon in Notis ad Can. 40. Epistolæ Canonicæ S. Basilii: *Eorum, qui in potestate sunt, consensus infirmi sunt.*

Senatus Regius, pergit Brodeau, conformiter ad citata Edicta sæpius judicavit, idque tam quoad donationes inter vivos, quam testamentarias factas in favorem Monasteriorum; idque tam in patria juris scripti, id est, quæ jure Civili utitur & regitur, quam in patria consuetudinariâ, quæ scilicet proprio jure consuetudinario regitur, quicumque prætextus, aut favor donationem comitaretur.

Plura Curiæ Regiæ Arresta ibidem notat, & refert Brodeau; atque inter illa occurrunt nonnulla cum specialibus circumstantiis; quæ ostendunt, ægre admodum admitti donationes factas a Novitiis in favorem Monasteriorum, ad exclusionem consanguineorum hæredum ab intestato (*a*).

Ulterius refert, quod an. *1635.* 11. Jan. editum fuerit celebre regulamentum, per quod ad instantiam Advocati Regii vetitum fuit generaliter Superioribus Monasteriorum Monialium recipere, aut permittere, ut recipiantur ullæ pecuniæ pro admissione alicujus ad Religionem, vel professionem; sed duntaxat recipere possint aliquam pensionem vitalitiam moderatam, & quæ respectu ditiorum excedere nequeat summam quingentarum librarum Parisiensium; idque sub pœna nullitatis, & restitutionis ulterioris summæ; quod & aliis pluribus sententiis postmodum confirmatum fuisse testatur.

Ac rursus an. *1667.* ad instantiam Advocati Regii, generalior inhibitio facta fuit per Arrestum in modum Regulamenti emanatum a Parlamento Parisiensi, relatum in Libro, cui titulus: Journal du Palais *part. 2. pag. 169.*

XIV. Similiter cum quædam nobilis puella ingressa Monasterium Urselinarum in Urbe Bruxellensi, dedisset tum donatione inter vivos, tum per testamentum Monasterio quantitatem suorum bonorum ascendentem circiter ad *36.* millia florenorum, fratribus puellæ se opponentibus huic dispositioni, quæstio coram Judicibus Regiis dudum agitata, tandem 24. Decembris *1682.* per sententiam Parlamenti Mechliniensis limitata, & taxata fuit tam ipsa pensio Novitiatus, quam ipsa dos dictæ puellæ, & quæ inde dependent, ad summam octo millium florenorum; tametsi hi ipsi fratres puellæ consensissent, & judicassent, quod Rex posset illi, non obstante sua minorennitate, dare *veniam ætatis*, ad disponendum *libere* de suis bonis; quam etiam *veniam* a Rege obtinuerat.

Rursus cum altera soror supra nominatæ puellæ ingressa esset Monasterium Urselinarum in civitate Gandensi; ac ejus mater tam pro expensis Novitiatus, quam dote promisisset quatuor millia florenorum; ac postmodum ante professionem, matre mortuâ, dicta puella Monasterio donasset bona sua, quæ ascendebant circiter ad 20. millia florenorum, rursus fratres puellæ hanc donationem impugnarunt coram Consilio Flandriæ, a quo 7. Maii an. *1688.* declaratum fuit, quod Moniales Urselinæ deberent esse contentæ dictis quatuor millibus florenorum; omnem ulteriorem donationem & dispositionem in favorem Monasterii indebite, & nulliter factam. A qua sententia cum esset appellatum ad Parlamentum Mechliniense, declaravit 2. Septembris *1690.* male appellatum, & bene fuisse a Consilio Flandriæ judicatum.

Hinc apparet, non tantum in Gallia, sed & Belgio hujusmodi donationes, & dispositiones Novitiorum, aut Novitiarum in favorem Monasterii, præsertim excessivas, esse odiosas, & multis titulis suspectas, & rescissioni, ac annullationi obnoxias (*b*).

CA-

(*a*) Ut innotescat, quod in Galliis observari debet, legantur articuli 14. 15. 16. & 17. Edict. an. 1749. Integrum extat in fine Tit. 1. sub littera I.

(*b*) Ea disciplina quatenus observatur in Galliis, constat plurimis Parlamentorum Arrestis; quæ referuntur in novis Cleri Gallicani Collectaneis, tom. 4. col. 1018. 1019. &c.

CAPUT V.

De examine Puellarum ante habitus susceptionem, & Professionem.

I. SYnodus Tridentina libertati professionis Virginum Deo dicandarum prospicere volens, statuit atque decrevit: " Ut, si puella, quæ habitum Regularem " suscipere voluerit, major duodecim an" nis sit, non ante eum suscipiat; nec " postea ipsa, vel alia professionem emit" tat, quam exploraverit Episcopus, vel, " eo absente, vel impedito, ejus Vicarius, " aut aliquis eorum sumptibus ab eis de" putatus, virginis voluntatem diligenter, " an coacta, an seducta sit, an sciat quid " agat, & si voluntas ejus pia, ac libera " cognita fuerit, habueritque conditiones " requisitas juxta Monasterii illius, & " Ordinis Regulam, nec non Monasterium " fuerit idoneum; libere ei profiteri li" ceat: cujus professionis tempus ne Epi" scopus ignoret, teneatur Præfecta Mo" nasterio eum ante mensem certiorem fa" cere: quod si Præfecta certiorem Epi" scopum non fecerit; quamdiu Episcopo " videbitur, ab officio suspensa sit ". *Sess.* 25. *cap.* 17.

II. Ex verbis Decreti fat manifestum est, non tantum ante professionem, sed etiam ante habitus susceptionem, puellam majorem annis duodecim, ab Episcopo ejusve Commissario examinandam esse, & ita sæpius a S. Congregatione decisum esse refert post Piasecium, Zerolam, aliosque, Fagnanus ad *cap.* CUM VIRUM *De Regularib.* Et ita mandat fieri Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 24. *c.* 7. Unde & duplex extat formula examinis, juxta quam in hac Mechliniensi Diœcesi Commissarius Episcopi puellam, tum ante susceptionem habitus, tum ante professionem interrogare debet.

III. Credit quidem Diana, uti refert Zypæus, " consuetudine obtentum, ut uni" cum in professione examen sufficiat, non " tamen, ait Zypæus, illa est ubique uni" formis: sed magis reverentes Canonum " Sacrorum utrumque examen observant ". In Jure Novo *Tit. De Regularibus.*

IV. Utrumque examen etiam requirit Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 20. *cap.* 20. additque: *Etiamsi Monasterium sit exemptum;* quod non tantum S. Congregatio sæpius declaravit, sed etiam quotidiana, & notoria praxis confirmat, juxta quam Commissarius Episcopi solet vocari ad examinandas puellas professuras in Monasteriis etiam *exemptis*, & quæ Regularium directioni, & jurisdictioni subsunt.

Examen circa tria potissimum institui vult Synodus Tridentina.

V. Pri-

V. Primum quidem circa libertatem, ac piam voluntatem puellæ habitum suscepturæ, aut professionem emissuræ.

Hunc in finem vult Synodus P. II. Mechliniensis, ut Episcopus ejusve Commissarius, non aliter puellas examinet, *quam eas solas esse certo cognoscat:* ut hoc pacto major sit puellæ omnia, quæ in corde habet, eloquendi libertas.

VI. Quin addit S. Carolus in Synodo P. Mediolanensi V. " Quod si causa sit, probabilisve Episcopi judicio suspicio, quamobrem potius esse censuerit, ut etiam e septis Monasterii puella egrediatur, & ut alio loco ejus voluntas perquiratur, tunc vel in Ecclesiam Monasterii exteriorem, vel in aliam proximam, prout commodius, decentiusve fieri viderit, illam perduci jubeat ".

Itaque Episcopi judicio permissum credidit S. Carolus, ut eo loco puellam examinet, quo pro indaganda ac assequenda ejus sincerâ voluntate, ac intentione opportunius judicaverit.

VII. Pro assequenda facilius recta, ac pia puellæ in assumenda vita Religiosa intentione, & voluntate, merito ante omnia examen instituitur circa motivum, quo inducta fuit ad hunc statum; ubi prudens ac sagax Commissarius per interrogationes, ac responsiones facile deprehendet, num humana consideratio sese non nimis immisceat.

VIII. Deinde inquiret, a quo tempore ceperit hanc resolutionem; exponendo, quam periculosum sit, hujusmodi statum stabilem, ac perpetuum præcipiti resolutione arripere, ideoque ulterius serio interrogabit, an saltem super negotio tanti momenti mature deliberaverit, & consilium cum proprio Confessario, aut alia persona gravi ceperit. Hic merito advertet Commissarius, num Confessarius, aut persona cui consilium communicavit, non habeat interesse, ut persona Religionem ingrediatur; aut sit satis doctus, & prudens, qui sanum consilium det; de quo indubie per Commissarium puella monenda, ac instruenda est.

IX. Diligenter ac summa cum sagacitate exploranda, num nullus metus, saltem reverentialis ex parte parentum, aut consanguineorum, ut minus indirecte, vel oblique interveniat: quod eo diligentius inquirendum, quo circumstantiæ magis aut minus metum hunc insinuant: v. g. quod sit familia quidem illustris, aut juxta vulgi existimationem notabilis, sed multis prolibus gravata, nec sufficiens, quæ omnibus prolibus honeste secundum mundi existimationem in statu matrimoniali provideat.

X. Ulterius interroganda puella, an sciat quid agat, & ad quæ per Religionis professionem sit obliganda; an Regulam, & statuta, ac austeritates Religionis expenderit. An expenderit, quid sit vovere perpetuam castitatem, paupertatem, obedientiam, clausuram, (*a*) &c.

XI. Hæc sunt præcipua puncta præscripta in formula examinandi Novitias ante professionem, & susceptionem habitus Regularis in hac Provincia Mechliniensi, quæ tamen parum ad dignoscendam voluntatem ac vocationem Novitiæ valebunt, nisi ipse Commissarius non tantum probe sciat, quid contineant, & ad quid obligent tria vota Religionis juxta mentem Patrum, & Regulæ; sed etiam sciat ea breviter, & perspicue Novitiæ explicare, atque ostendere, quod non sufficiat, vota ac Regulam, quam vovere intendit, observare, prout in nonnullis relaxatis Monasteriis observatur; sed vota esse exsolvenda, prout vere coram Deo sonant, & Regula præscribit.

XII. Hinc S. Carolus in prima sua Synodo Provinciali vult, ut Commissarius Episcopi " Novitiæ demonstret, quam gravis ea res sit, quamve multas res tria illa Religionis vota requirant, ut vinculi vim intelligat, quo se obstringi vult ".

XIII. Ex quibus patet, quam Episcopi soliciti esse debeant, ut prudentes, ac experti, doctique Commissarii ad hoc examen deputentur; ne alias saluberrimum hoc Concilii Tridentini Decretum inane plane reddatur; nihilque exinde proveniat, nisi ali-

(*a*) Id quidem conforme est Edicto Blesensi, quod ab Henrico III. datum est an. 1579. confirmatum fuit in Declaratione Regia 10. Feb. 1742.

aliquis nummus, aut munusculum in commodum Archi-Presbyterorum, aut aliorum Commissariorum.

XIV. Secundo, inquiri vult Synodus Tridentina, num puella *habeat conditiones requisitas juxta Monasterii illius, & Ordinis Regulam*: quod indubie tam de conditionibus corporis, quam animæ intelligendum est: idque non tantum ut sustineat Regulam, prout forsan in Monasterio a relaxatis aliquibus servatur, sed prout ea juxta normam professionis servanda est.

XV. Tertio, ex præscripto Synodi Tridentinæ inquirendum a Commissario Episcopi, an *Monasterium sit idoneum*; hoc est, tale sit, in quo ea sit Regularis disciplina, ut merito sperari queat, quod in illo ipsa puella vota sua exacte exsolvere, & vitam Religiosam sine salutis discrimine agere queat.

XVI. Quid enim si Episcopus ejusve Commissarius intelligat, omnes aut plerasque Moniales in illo Monasterio *peculia* possidere, atque vitio proprietatis infici, aliave vitia, & Regularis disciplinæ relaxationes ibidem inolevisse; nonne merito judicabit, Monasterium illud esse *inidoneum*, in quo ipsa puella secure vota sua exsolvat, & vitam Religiosam agat; adeoque puellam jure merito monebit; ut attendat, an inter Moniales, & Sorores a Regula sua recedentes poterit ipsa Regulam inviolatam observare.

XVII. Sic legimus apud Fagnanum ad *cap.* MONACHI ☞ *de Statu monach.* quod S. Congregatio Cardinalium in pluribus Monasterii Monialium, in quibus ex relatione Episcoporum intellexerat non servari vitam *communem*, inhibuerit receptionem puellarum ad professionem; *periculosum* existimans profiteri in Monasterio, in quo Moniales omnes essent proprietariæ.

XVIII. Quidni quoque Episcopus ejusve Commissarius præsertim in Monasteriis *exemptis* attendat ad Confessarios, & Directores spirituales ipsius Monasterii? Quis enim nescit, quod ab idoneitate aut inidoneitate illorum pro magna parte dependeat bonum, vel malum regimen Monialium; quodque graves molestias experiantur, si malos aut saltem parum idoneos Directores sortiantur: ut merito etiam de hoc puncto puella moneatur; ubi serio expendat, num difficultates, quæ hoc ex capite non raro oriuntur, sustinere poterit; ac sufficienter ponderaverit.

T I T U L U S XXVI.

De Simonia circa ingressum Religionis.

CAPUT I.

Est Simonia aliquid exigere pro sustentatione Professuri, dum Monasterium est sufficiens.

1. *Disciplinam Monasticam multum enervat temeraria, & praeceps ad Religionem admissio.*
2. *Ne hoc fiat cavenda est omnis temporalis lucri ex admissione cupiditas.*
3. *Connexio hujus materiæ cum præcedenti.*
4. *Aliquem admittere ad Religionem amore pecuniæ Simoniacum est.*
5. *Pro admissione ad Religionem pecuniam accipere est æque Simoniacum, ac eam exigere ad Canonicatum.*
6. *Simoniacum est exigere pecuniam pro sustentatione Professuri, quando Monasterium est* sufficiens.
7. *Eâdem ratione, quâ illicitum est vendere Præbendam annexam Canonicatui, etiam illicitum est vendere jus sustentationis, quando Monasterium est sufficiens.*
8. *Jus sustentationis annexum est admissioni ad professionem.*

9. *Pri-*

9. *Primo, ex intentione Fundatorum.*
10. *Secundo, ex mente Ecclesiæ.*
11. *Admissus ad professionem etiam consequitur jus ad sustentationem.*
12. *Nihil potest accipi pro jure sustentationis, quin una censeatur acceptum pro admissione ad professionem.*
13. *Probatur ex Gratiano.*
14. *Dum quis gratis admissus est ad Religionem, nihil potest accipi titulo sustentationis.*
15. *Proponitur novus titulus, quo aliqui exactiones dotium a Simonia vindicare volunt.*
16. *Primum argumentum, quo tituli illius infirmitas ostenditur.*
17. *Secundum argumentum.*
18. *Tertium argumentum.*
19. *Quartum argumentum.*
20. *Quintum argumentum.*

I. NIHIL esse, quod ipsam disciplinam Monasticam, ipsamque Religionem ita natum sit enervare, imo pessumdare, ac totaliter corrumpere, quam indiscretam, ac præcipitem ad Religionem non satis probatorum admissionem, titulo præcedenti notatum fuit: ac una ostensum, nihil adeo a Monachorum Patribus, & Ecclesiæ Prælatis inculcatum, quam Postulantium atque Novitiorum sedulam probationem, & diligens circa mores, & vocationem illorum examen.

II. Ut vero justum de vocatione, & idoneitate Postulantium, ac Novitiorum formetur judicium, summopere cavendum, ne judicium per spem aliquam lucri, vel commodi temporalis ex admissione Postulantis, aut Novitii consequendi corrumpatur; atque hinc contingat, ut non tam morum integritas, ac vocationis signa in ipso Postulante expendantur, quam commodum temporale, quod ex ejus admissione speratur: Nam uti in simili notat S. Gregorius, amor pecuniæ facit, ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla de vita discussio; sed solummodo dignus, qui dare pretium sufficerit, æstimetur. *Lib. 7. epist. 11*.

III. Priusquam ergo de ipsa Religiosa professione agam, prius de Simonia, ex ipsa pecuniæ cupiditate, seu avaritiâ profluente, agendum credidi; quam vel eo titulo studiose cavendam in admissione ad Religionem, & Ecclesiæ Canones, & Monachorum Regulæ, ac Constitutiones inculcant, quod per eam contingat, ineptiores non raro ad Religionem admitti, & capaciores excludi.

IV. Amore pecuniæ alicui Religionis ingressum annuere, cui ille negatus fuisset, si pecunia sine illa persona haberi potuisset; ita ut consequenter persona ad Religionem admittatur *propter pecuniam*, Simoniacum esse cum S. Bonaventura tradunt Theologi, & Canonistæ.

" Frequenter contingit (ait S. Bona„vent. in Libello *Apol. quæst.* 18.) ut per„sonam recipiant *amore pecuniæ*, ita, quod „si possent illam pecuniam habere sine „persona ista, non reciperent personam; „sed ut habeant pecuniam, personam re„cipiunt, & hoc penitus impurum est, „& *Simoniacum*: quia ibi pecunia *causa* „est *receptionis* personæ, & non e con„verso. Ubi ergo recipitur persona *pro„pter pecuniam*, *Simonia est*, quia ibi „venditur spirituale, id est, consortium „spiritualis societatis pro temporali, sci„licet pro pecunia „.

V. Imo si pro ingressu Religionis, seu admissione ad consortium spiritualis Societatis, sive vitæ Monasticæ, pecunia exigatur, æque expeditum est apud omnes, Simoniam committi a Religiosis exigentibus; non secus atque a Canonicis exigentibus pecuniam pro admissione alicujus ad Canonicatum sive consortium spiritualis Societatis Canonicalis.

VI. Illud quoque expeditum est, quod sicuti Patronus, aut Collator Canonicatus est Simoniacus, atque ipsum Canonicatum vendere censeatur, si pecuniam non quidem directe, & principaliter exigat pro Canonicatu, sed pro Præbenda temporali, seu jure recipiendi temporalia emolumenta Canonicatui annexa, ita quoque Simoniam committi a Monasteriis *opulentis* seu *sufficienter dotatis*, si a Postulantibus admitti ad Religionem exigant pecuniam, non quidem directe, & principaliter pro *ipso ingressu*, sed pro *sustentatione* sive alimentatione, quam ei post professionem, tamquam

uni de communitate Monasterium subministrare tenebitur.

VII. Ratio enim, ob quam Patronus sive Collator Canonicatus per hujusmodi exactionem fiat Simoniacus, hæc est, quod Præbenda seu jus percipiendi temporalia sit ita annexum Canonicatui, ut Canonicatu obtento necessario illud sequatur; adeoque Canonicatu *gratis* obtento, etiam una obtineatur jus percipiendi temporalia, tamquam ipsi Canonicatui inseparabiliter ex constitutione Ecclesiæ, & mente Fundatorum annexum: ita ut de similibus sibi mutuo eo modo annexis, & se concomitantibus, recte dixerit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 4. *Rebus istis venditis, etiam spiritualia venditioni subjici*. Quia, teste Paschali II. in *can.* 7. *caus.* 1. *quæst.* 3. *Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit*.

VIII. Porro jus ad sustentationem non minus annexum esse admissioni ad Religionem, sive Professionem Religiosam non minus tribuere jûs ad alimentationem ex proventibus Monasterii ipsi Professo, quam admissio ad Canonicatum tribuit jus ad Præbendam temporalem Canonicatui annexam; ipsa coi 'itio proventuum Monasticorum, sive mens Fundatorum, sive ipsius Ecclesiæ præscripta attendantur, evincit.

IX. Ea enim est, & semper fuit Fundatorum, ac dotantium Monasteria intentio, illudque desiderium, ut ex rebus eorum temporalibus alerentur ii, qui omnibus renuntiantes, tamquam *pauperes* in hoc seculo Christo unice vivere volunt, quemadmodum pie, ac docte exponit S. Augustinus in *Psal.* 103. & ex omnium pene Fundatorum, atque dotationum antiquis monumentis est manifestum; eamque præ ceteris fusius, ac luculentius in suo testamento expressit piissimus Cluniaceosium Fundator Guilelmus Dux Aquitaniæ: qui postquam diutius secum deliberasset, quâ ratione per temporales sibi datas divitias æternas mercari posset, dicit: " Hoc nullâ specie vel modo, fieri posse videtur, „ nisi ut juxta Domini præceptum amicos „ mihi faciam *pauperes* ejus: utque hujusmodi actio non ad tempus, sed continue „ peragatur, *Monasticâ* professione congregatos ex propriis sumptibus sustentem. Eâ siquidem fide, ea spe, ut quamvis ipse cuncta contemnere nequeam, tamen dum mundi contemptores, quos justos credo, susceperim, justorum mercedem accipiam.... Præcipimus siquidem, „ ut *maxime* illis sit hæc nostra donatio „ ad perpetuum refugium, qui *pauperes* „ de seculo egressi, *nihil* secum *præter bonam voluntatem* attulerint, ut *nostrum* „ *supplementum* fit *abundantia* illorum „.

E quibus perspicuum est, intentionem pii Fundatoris fuisse, ut his bona sua essent in sustentationem, & supplementum, qui *pauperes* de seculo egressi non pecuniam, aut aliud quidpiam temporale, sed *bonam* solummodo *voluntatem* secum attulerunt.

X. De hac fundatorum mente persuasus S. Gregorius, scribit ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum: " Alicui Monasterio nec tu, nec Presbyteri tui præter „ diligentiam disciplinæ aliquid molestiæ „ inferatis. Aut si quid illic pro diversorum devotione accesserit, vobis vindicare æstimetis: *Cum monachis* ibi *servientibus debeat proficere quidquid a fidelibus* „ *taliter offerri contigit* „. Refertur in *cap.* 1. ꝟ *de Statu Monach.*

Deinde quidquid ex labore, aut industria aliove titulo Religiosis obvenit, non ipsis Monachis *in particulari*, sed ipsi Monasterio, seu Communitati acquiritur; ut in omnium, qui de Communitate sunt, necessitates cedat; juxta illud Canonistarum vulgare axioma: *Quidquid Monachus acquirit, Monasterio acquirit*.

XI. Quæ ostendunt recte jam pridem notasse Dionysium Carthusianum, *Lib.* 2. *De Simonia*, *art.* 11. " Quod (Regula„ res) recipiendo ad Ordinem seu vitam „ Monasticam, recipiant eum ad vitam „ communem, & *eorum* quæ habent faciant *eum participem* secundum iostitutionem, & intentionem SS. Patrum, qui „ Ordines fundaverunt „.

XII. Cum ergo Monachi vi suæ professionis, & admissionis ad Societatem Monasticam consequantur jus vivendi ex bonis Monasterii, æque ac Canonicus vi suæ admissionis adipiscitur jus ad Præbendam, consequens est, quod si quid pro jure alimen-

mentationis seu sustentationis ab ingrediente exigatur, nec ipsum quoque ingressum *gratis* dari; atque hic quoque applicari posset illud dictum Paschalis II. supra relatum: *Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.*

XIII. Neque hic illud applicare jam pridem dubitavit Gratianus noster: " Sed „ adhuc objicitur, ait, quod qui ingressuri Monasterium pecunias tribuunt, „ *non propositum* Religionis, sed *participationem stipendiorum* Ecclesiæ emunt. „ *Temporalia* ergo, non spiritualia ementes, nequaquam Simoniaci habendi sunt. „ His itaque respondetur, non solum qui „ *spiritualia*, sed etiam qui *temporalia eis* „ *annexa pretio* accipiunt vel tribuunt, „ *Simoniaci* judicantur „. Hæc Gratianus *Causâ* 1. *q.* 3. qui in suæ dictionis confirmationem, inter ceteras Patrum, & Canonum auctoritates, jam allegatum Paschalis II. dictum adducit.

XIV. " Itaque spiritualibus (scilicet admissione ad Ordinem, & Professionem) „ primo *gratis* exhibitis, non possunt Religiosi (ait Dionysius Carthusianus, *lib.* 2. *De Simonia*, *art.* 4.) „ a recepto aliquid temporale exigere per modum *debiti* persolvendum, aut exhibendum, nec „ tamquam pretium religionis, nec *tamquam sustentaculum vitæ*, ad quod ei exhibendum *jam seipsos* obligaverunt „.

XV. Sunt nonnulli, qui Simoniam committi fatentur, si vel pro Religionis ingressu, vel pro *sustentatione* ingressi post Professionem *temporale* quidquam exigatur; sed secus, inquiunt, *si ut Monasterio provideatur de mediis, unde sustentare Professum poterit, & liberetur ab incommodis ex alimentatione Professuri secuturis.*

XVI. Sed nonne, dum aliquid exigitur a Professuro, ut Monasterio provideatur de mediis, unde sustentare Professurum poterit, reipsa exigitur pro sustentatione vel alimentatione, ipsi Professuro tamquam uni de communitate ex proventibus Monasterii subministrandâ?

XVII. Num quisquam credat, Simoniam in verbis duntaxat consistere, si dicamus, Simoniam committi, dum ab ingrediente aliquid exigitur pro sustentatione, nequaquam vero committi, si exigatur, *ut Monasterio provideatur de mediis, unde sustentare Professurum poterit?*

XVIII. Insuper si hoc colore exigere liceat; atque simili formatione intentionis, & verborum adornatione & expressione, exactiones rerum temporalium a labe Simoniaca eximi possint, nonne non inutilia duntaxat, sed & ridicula reputanda tot Ecclesiæ Decreta, & Monachorum statuta, quibus cavetur, ne ab iis, qui ad Religionem transire volunt, aliqua pecunia exigatur? quibus itidem districte inhibetur Religiosis universis, ne a volentibus ingredi eorum Monasteria, nec ante nec post receptionem, pecunias aut res alias, etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium usum deputatas vel deputandas, directe vel indirecte petere vel exigere quoquo modo præsumant; quemadmodum loquitur Extravagans *Sane in vinea*, *De Simonia*, nec non alia Decreta inferius citanda.

XIX. An dicemus, Monasteria illa *gratis* ad Religionem postulantes admittere; eo quod Religiosi sciant suam formare intentionem, quod non exigant pro admissione ad Religionem, aut sustentatione Professuri, sed ut *Monasterio provideatur de mediis, unde sustentare Professurum poterit?*

XX. Denique quid opus erat tot iteratis Decretis ad eliminandam hanc Simoniam, si Ecclesia credidisset, Monasteriorum Superiores, & Regulares exigentes, & stipulantes pecuniam, seu dotem ab Ingressuris, a Simonia immunes, modo intentionem suam formarent, se pecuniam non exigere pro receptione ad Religionem, aut sustentatione Ingressuri post Professiones, at solum ut Monasterio provideatur de mediis, unde sustentare Professum poterunt, & liberetur Monasterium ab incommodis ex alimentatione Professuri secuturis? Quid enim movere potuisset Regulares, ut hac formatione intentionis a Simonia non abstinuissent? cum nihil minus pecuniæ, aut commodi temporalis, quod unice intenditur, habuissent.

Utinam illi, qui hujusmodi verborum formulis, & intentionum restrictionibus Sacris Canonibus, & Ordinum suorum Statutis illudunt, attendant ad illud Apostoli: *Deus non irridetur*. Gal. cap. 6, v. 7.

CA-

CAPUT II.

An titulus paupertatis *exactiones* dotium justificet.

1. *A multis seculis Regulares palliare voluerunt exactiones Simoniacas titulo paupertatis.*
2. *Frequenter prætexitur paupertas Monasterii, quæ revera non subest.*
3. *Plura Monasteria videntur insufficientia, quia proventus male impendunt.*
4. *Falso creditur, quod suppellectilem, mensam, aliaque liceat augere auctis proventibus.*
5. *Unde proveniat, quod Monasteria quædam quo ditiora, eo majorem dotem requirant?*
6. *Exigere aliqua ultra necessaria ad sustentationem Professuri in commodum Monasterii est Simoniacum; etiamsi Monasterium sit* pauper.
7. *Fœda Simonia est exigere pecuniam pro extruendis conviviis in die vestitionis, aut professionis.*
8. *Non excusantur a Simonia Monasteria, si exigant pecuniam in communes Monasterii necessitates.*
9. *Monasteria etiam insufficientia incurrunt Simoniam, quia personam recipiunt propter pecuniam.*
10. *Ostenditur, quod Ecclesia potuerit generaliter inhibere omnem temporalem exactionem.*
11. *Quod titulum paupertatis excluserit, probatur ex generalitate Canonum.*
12. *Probatur ex Extravagante* Sane in vinea.
13. *Hæc Extravagans clarissime titulum paupertatis excludit.*
14. *Plures Pontifices illam innovarunt.*
15. *Ejus observatio in quibusdam Ordinibus præcipitur.*
16. *Probatur, quod Concilium Lateranense sub Innocentio III. titulum paupertatis excluserit.*
17. *Idem probatur ex Constitutionibus Patrum Eremitarum S. Augustini.*

I. PLures e Regularibus præsertim mulieribus sub prætextu *paupertatis* Simoniacas exactiones in receptione ad Religionem jam pridem exercuisse testatur Synodus Lateranensis sub Innocentio III. in *Cap.* 40. *in De Simonia*, his verbis. " Quoniam Simoniaca labes adeo *pleras-*,, *que* Moniales infecit, ut *vix* aliquas ,, *sine pretio* recipiant in Sorores, *prætextu* ,, *paupertatis* volentes hujusmodi vitium ,, *palliare*, &c. ,,.

Num hic verus an *falsus* fuerit *paupertatis prætextus* parum refert; hoc constat, Moniales illo prætextu Simoniacas suas exactiones, teste ipsâ Synodo, voluisse palliare.

Et circa idem tempus de Monialibus sui temporis scribit Jacobus a Vitriaco Cardinalis, Historiæ Occidentalis *cap.* 15. " quæ *passim* & *publice* pro miserabili Cœ-,, nobiorum ingressu pecuniam exigebant, ,, allegantes *suam paupertatem*, & de Si-,, moniæ pessimo crimine non curantes, ,, domum orationis in forum negotiationis ,, convertebant ,,.

Multis autem titulis contingit falsum, atque infundatum esse paupertatis prætextum.

II. Primo, quod paupertatem, ac insufficientiam Monasterii prætexant, quæ revera non subest, eo quod multa prætendant esse necessaria, quæ necessaria non sunt.

" Religiosi, ait Dionysius Carth. *lib.* 1. ,, *de Sim. art.* 17. si sub *paupertatis colo-* ,, *re* aliquid volunt a recipiendis, aut re-,, ceptis personis exigere, considerent, quia, ,, ut ait Dominus (a) Antissiodorensis in ,, Summa sua *parcitas* seu *tenuitas* victus ,, atque vestitus voto paupertatis indispen-,, sabiliter est annexa: imo & secundum ,, Philosophos natura paucis minimisque ,, contenta est. Et sicut ad abstinentiam, ,, prout est virtus naturalis & acquisita, ,, pertinet non plus de cibo, ac potu accipere, quam expedit homini ad usum ,, ra-

(a) *Dominus*, id est, *Guillelmus* Episcopus Antissiodorensis.

„ rationis expeditum, & convenientem naturæ sustentationem; ita ad abstinentiam (ut est virtus infusa) spectat etiam aliquid necessariorum naturæ subtrahere, ut pro peccatis aliqua recompensatio fiat, & Passioni Christi conformet se Christianus per quotidianam quamdam sanguinis sui minorationem, ac sui ipsius salubrem mortificationem. Hinc juxta Apostolum, *Qui sunt Chisti, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis*. Certumque est illud ad Religiosos potissimum pertinere. Antequam ergo *sub paupertatis prætextu* aliquid exigere audeant, diligenter seipsos examinent, an ante omnia prætacta jam rite observent, ne superfluitatem judicent necessitatem; & ne sufficientiam judicent indigentiam: ne delicatioribus, abundantioribus, pretiosioribus cibis, ac potibus, vestimentis, ac ceteris utensilibus, atque ad corpus pertinentibus utantur, quam regula instruit, præcipit seu permittit, ne dispositione utantur nimis laxâ „.

III. Indubie si proventus Monasteriorum juxta Religiosam paupertatem, & modestiam impenderentur, plurima Monasteria, quæ indigentiam, ac insufficientiam prætendunt, eoque titulo dotes ab ingredientibus exigunt, convenienti numero Religiosorum intertinendo plusquam sufficientia deprehenderentur.

IV. Et unde tot Monasteria abunde fundata, & dotata insufficientiam, & paupertatem hodie prætendunt? nisi quod persuasum videatur multis Monasteriorum Superioribus, licitum esse pro modo, & abundantia proventuum Monasterii, suppellectilem, nec non mensam Religiosorum, ac hospitum augere; & splendidius, lautiusque instruere; adeo ut in Monasteriis quibusdam opulentioribus, quæ vulgo *Abbatia* vocantur, suppellex etiam argentea, quin & deaurata conveniens, ac quasi necessaria eredatur; cœnacula Abbatum, ac Hospitum aulæis tapetibusque, non secus, ac Principum aulæ decorata esse oportere; Religiosorum, ac Hospitum mensam pro ratione proventuum, ferculorum varietate instructam esse debere supponant. His denique Abbatum famulitium, atque externum apparatum conformem esse oportere existiment.

Hoc agendi modo, quis miretur, si Monasteria, etiam abunde fundata & dotata, *paupertatem* & *insufficientiam* prætexant?

Quid enim facilius, quam ita redditus Monasterii impendendo, debitis aliquibus gravari; aut aliis, quin & sibi etiam persuadere, redditus annuos Monasterii non esse sufficientes oneribus ferendis, & impensis quotidianis sustinendis, dum jam semel persuasum sibi habent, eam debere esse vivendi rationem?

V. Ex hac quoque perversa Regularium quorumdam persuasione, originem cœpisse videtur abusus, quem suo tempore communem esse dicebat S. Antonius in Summa, *lib.* 1. *tit.* 1. *c.* 5. *num.* 18. & nostro tempore deploravit Joannes Wiggers; nimirum: *Quanto Monasterium est abundantius, tanto volunt majores dotes*. Cum enim suppellex, mensa, totaque Monasterii instructio proventibus Monasterii abundantioribus commensuretur, etiam majores prætendi posse dotes existimant; ut ita data respondeant aliqualiter recipiendis.

VI. Ad hæc si Monasterium sit revera *pauper*, ac insufficiens ut Ingressum intertineat, paupertatis titulus ipsos Religiosos temporalia a Professuro exigentes a Simonia totaliter non eximet; si non contenti iis, quæ alimentationi Professuri sufficiunt, plura in commodum ipsius Monasterii extorqueant; uti post alios etiam ipse Navarrus *Tract. de redditibus Eccles.* tamquam indubitatum tradit. " Illud *pro certo* habeant & animadvertant, ait, ex pacto aliud accipere *ultra id quod necessarium sustentationi Monialis* judicio cordatorum censeatur, esse Simoniacum: nam ex pacto nihil aliud possunt accipere præter *illud*, *quod alenda Moniali sit necessarium*, eo quod ei Monasterium præ inopia non potest tribuere. Si ergo aliquid *ultra* acceperint, vel si dotem exegerint, quando Monasterium posset eam alere, illicite recipiunt „.

VII. Post hæc subjungit Navarrus. „ Quod si hæc vera sunt, quid, quæso, dicemus ad prodigas illas expensas, & profanos apparatus fieri solitos ex pacto tacito, vel expresso, dum vel ingrediuntur

„ tur Monasterium, vel professionem emit-
„ tunt? Quid aliud moderatius, quam ut
„ hæc vehementer interdicantur & culpen-
„ tur, ac puniantur illæ, quæ talia faciunt;
„ & simul etiam doceantur, quanto hone-
„ stior appareret cunctis hæc inspicienti-
„ bus, modesta quædam humilisque tem-
„ perantia spirituali conjuncta contempla-
„ tioni, quam pomposa intemperantia mun-
„ danæ cuidam admixta voluptati in *fune-*
„ *ralibus ejus, quæ per professionem mori-*
„ *tur mundo, & nascitur vel excrescit Deo*„.

Hunc abusum in Cap. 19. ;; *De Simonia*; nec non in *Extrav.* SANE *De Simonia*, aliisque Conciliorum ac Pontificum Decretis frequenter reprobatum, deplorante Christiano Lupo, *Belgica infirmitas etiamnum hodie* AD SÆVA DISCIPLINÆ DAMNA RETENTAT. Utinam Superiores remedium efficax adhibeant!

VIII. Quin & Monasteria etiam *vere* insufficientia ultra necessaria ad alimentationem Ingressuri exigentia, Simoniam non evadent, si Joanni Wiggerio credamus, tametsi per illa, quæ exigunt, intendant communibus Monasterii necessitatibus occurrere: " Nam, inquit, non magis potest Monasterium quæstum facere ex admissione aut receptione ad Novitiatum aut Professionem, quam Montes Pietatis possunt facere quæstum ullum ex mutuo, quantumvis essent indigentes & in posterioribus: eaque fundantur, pergit idem auctor, *non in prohibitione humana, sed in jure Divino*„.

IX. Ulterius prætextu paupertatis in Monasteriis *vere* insufficientibus, ac inopiâ laborantibus, committitur Simonia; quia „ frequenter contingit, ut personam recipiant (inquit S. Bonaventura loco supra citato) *amore pecuniæ*, ita ut si possent pecuniam habere *sine persona* ista, non reciperent personam; sed ut habeant pecuniam, personam recipiunt; & hoc *penitus impurum* est & *Simoniacum*..... Et hoc faciunt plerique etiam ex *mera inopia*, optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta solverentur. De talibus dicit Ecclesiasticus: *Propter inopiam multi deliquerunt*, cap. 27. v. 1.

X. Cum ergo titulus paupertatis non raro falsus sit & infundatus, merumque pallium ad tegendas Simoniacas exactiones; aut certe plures eo abutantur, atque in Simoniacas pactiones ejus occasione incidant, satis apparet, quod merito Ecclesia potuerit prætextum hunc Religiosis eripere; atque ut ab omni pactione & exactione Simoniaca, ejusque periculo, & suspicione sint remotiores & tuti, præcipere, ut nullam, etiam *titulo paupertatis* in admissione ad Religionem pactionem stipulationemve interponant; tametsi casu aliquo per se & ex natura sua posset esse licitum, ut Monasterium *vere* insufficiens ab Ingressuro peteret, ut necessaria suæ alimentationi subministraret; diceretque se non aliter admittere posse, eo quod Monasterium revera destituatur mediis temporalibus alimentationi ejus necessariis: quæ si adessent, libenter *gratis* admitterent; nec quidquam ex ejus velint admissione lucrari.

Si tamen quis attendat, quam facile in Simoniacas, suspectas, ac scandalosas exactiones Monasteria incidant, si titulus paupertatis admittatur, non difficulter intelliget, quam merito Ecclesia omnem in admissione ad Religionem, pactionem atque exactionem prohibuerit; neque titulum paupertatis in ullo suo Decreto tamquam sufficientem ad justificationem hujusmodi exactionis admiserit; quod & revera fecisse multis argumentis probari potest.

XI. Omnia in primis Decreta has exactiones proscribentia generaliter ac indistincte loquuntur; nullâ inter opulenta & non opulenta Monasteria factâ distinctione.

In primis Synodus Nicæna II. *Can.* 19. deplorat tantam execrabilem avaritiam Ecclesiarum Præfectos invasisse, ut nonnulli eorum virorum ac mulierum, qui pii ac Religiosi dicuntur, Domini mandati obliti fallantur, & eos, qui ad vitam Monasticam accedunt, pecuniâ admittant; ac deinde indistincte in eos advertens, decernit: „ Si quis inventus fuerit hoc facere, si quidem sit Monasterii Præfectus ex Sacerdotali Ordine deponatur; sin autem Præfecta, a Monasterio extrudatur, & alii Monasterio tradatur ad subjectionem „.

Con-

Concilium Turonense anno 1163. sub Alexandro III. in *Cap.* 8. ;; *De Simonia*, rursus generaliter ac indefinite ita loquitur : " Non satis utiliter in populo avaritia redarguitur, si ab his qui in Clero constituti videntur, & *præcipue* qui *contempto* seculo Religiosum nomen profitentur & regulam, modis omnibus non cavetur. Prohibemus igitur, inquit, ne *ab iis*, qui ad Religionem transire volunt, *aliqua* pecunia *requiratur* ".

Et in Concilio Lateranensi III. sub eodem Pontifice in *Cap.* 2. ;; *De Statu Monach.* indistincte iterum dicitur : *Monachi non pretio recipiantur in Monasterio.*

XII. His generalibus Conciliorum Decretis insistens Urbanus V. in *Extravag.* NE IN VINEA *De Simonia in Communib.* Universis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpositis, & Magistris, nec non Abbatissis & Priorissis, aliisque Prælatis, quovis nomine nuncupatis, & eorum Officialibus quarumcumque etiam Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, Domorum, & locorum quorumlibet, Religionum, Ordinum etiam militarium, tam exemptorum quam non exemptorum, quocumque nomine censeantur, ac Capitulis & Conventibus singularibus eorum, tenore præsentium auctoritate Apostolicâ (*quamvis*, ait, *sit eis a jure inhibitum*) districtius inhibet " ne tam a maribus quam a mulieribus volentibus ingredi eorum Religionem, Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Domos seu loca, in earumdem personarum receptione, aut ante aut post illam quoscumque pastus, prandia seu cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputata, vel deputanda, directe vel indirecte petere, vel exigere quoquo modo præsumant. Sed eas potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu & vestitu sicut alias personas suarum Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, Domorum, & locorum sincerâ charitate pertractent: illa dumtaxat, quæ personæ ipsæ ingredientes pure & sponte, & plenâ liberalitate, omnique pactione cessante, dare vel offerre Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, Domibus, & locis hujusmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi ".

XIII. Quomodo clarius & expressius omnem quemcumque prætextum aut titulum excludere potuisset Pontifex? Unde Dionysius Carthusianus *Lib.* 1. *De Simonia art.* 14. de hac Urbani Constitutione agens dicit, eam tam evidenter excludere titulum *paupertatis*, ut verba *nullam recipiant evasionem aut palliationem*.

Et *Lib.* 2. *art.* 10. ait, quod " Urbanus V. tam evidenter, imo *clarissime*, omnifarie & rigorose prohibuit omnem hujusmodi exactionem directe indirecteve factam, sive sub ratione pretii, sive colore *indigentiæ* & *sustentaculi vitæ*, ut Constitutio illa nullam prorsus recipiat *inflexionem*, *retorquentiam*, *epykizationem seu interpretationem ad oppositum*, quemadmodum luce clarius ex verbis ipsius est demonstratum ".

" XIV. Quam etiam Urbani Constitutionem, pergit prædictus Doctor, confirmavit successor ejus Gregorius absque exceptione & interpretatione. Ideo dato, inquit, (NOTA BENE) quod *Thomas*, *Raymundus*, *Joannes*, *& qui ante Urbanum V. fuerunt*, intenderint dicere, quod aliquid *per modum sustentaculi vitæ exigi possit* a persona recipienda seu recepta, & quod hoc *non sit Simoniacum ex sua natura*, attamen omnia illorum scripta & dicta cessant atque solvuntur per hoc, quod Dominus Apostolicus, post eos determinavit & jussit oppositum, per cujus definitionem & prohibitionem omnis talis exactio, quæ per verba Doctorum jam prædictorum a quibusdam licita probatur ac reputatur, absolute prohibetur, imo & *Simoniaca* esse censetur, itaque Simoniaca est, ad minus de *jure positivo*, ut puta, *quia prohibita* ".

XV. Hanc Constitutionem Urbani amplexi Canonici Regulares Capituli Windesemensis, statuerunt : " A Novitiis nec vestis, nec *aliud aliquid exigatur*, ne exigens, quod absit, illius Extravagantis Domini Urbani, quæ incipit, NE IN VINEA, pœnam incurrat ". *Parte* 3. *cap.* 1.

Canonici Præmonstratenses anno 1630. decreverunt : " Ut si supplicantes admitti " ad

„ ad Ordinem, examinati & probati, fini „ Ordinis convenire putentur, exclusâ o- „ mni Simoniâ, & Constitutione Urbani „ Papæ, quæ incipit, NE IN VINEA DO- „ MINI, &c. *integre* observatâ, admit- „ tantur „.

XVI. Quidquod si Concilium Lateranense in *cap.* 12 *De Simonia*, titulum *paupertatis* sufficientem existimasset, ut Moniales ab Ingredientibus dotem sive pecuniam pro alimentatione exigere, atque de ea stipulari citra Simoniam possent, quomodo omnes illas Moniales tam dantes, quam recipientes, sine *ulla distinctione* aut *inquisitione*, num Monasterium *revera* esset *insufficiens*, potuisset Concilium tamquam *Simoniacas* damnare, & gravissimis pœnis subjectas declarare? cum omnes illæ Moniales exactiones illas *prætextu paupertatis* vellent palliare; hoc est, non secus ac hodie titulum *paupertatis* in justificationem harum exactionum allegarent. Neque dubium videtur, si Synodus credidisset titulum *vera paupertatis* sufficientem, ut exactiones illas ab omni labe Simoniæ purgaret, quin plures e Monialibus illis se a culpa potuissent probare immunes. Quis enim dubitet, etiam eo tempore Monasteria aliqua fuisse æque ac hodie indigentia & insufficientia; & quæ consequenter exactiones suas justificare potuissent, si titulus *paupertatis* tamquam legitimus agnitus fuisset.

XVII. Similiter non apparet dubitari posse, quin sub initium decimi septimi seculi, in Ordine PP. Eremitarum S. Augustini fuerint Conventus non minus quam hodie paupertate gravati; & tamen sine ulla distinctione inter opulenta & insufficientia, sive indigentia, anno 25. ejusdem seculi, generaliter " *omnibus* & singulis „ Prioribus, & quibuscumque Superiori- „ bus, ac aliis Fratribus nostræ Religio- „ nis, inquiunt, strictè præcipimus & „ mandamus, *ut nullus ex eis fratrem ali-* „ *quem ad Ordinem recipiat, vel recipi* „ *faciat, vel ut recipiatur consentiat, vel* „ *permittat*, RE ALIQUA ACCEPTA VEL „ DETENTA, VEL PACTIONE ALIQUA IN- „ TERVENIENTE TACITA, VEL EXPRESSA: „ quod si quis immemor suæ salutis con- „ tra fecerit, si officium habuerit cum „ cura animarum, ipso facto sit tali offi- „ cio privatus, & ad aliquod officium cum „ prædicta cura in nostro Ordine nullatenus assumatur, nisi super hoc secum per „ Capitulum generale fuerit dispensatum, „ & per quinquennium voce activâ & „ passivâ careat. Quicumque vero Frater „ subditus inveniatur Simoniam in eodem „ casu commisisse, eidem pœnæ subjaceat, „ & pœnam gravioris culpæ per mensem „ sustinere cogatur „.

CAPUT III.

Media convenientia ad extirpandas pactiones Simoniacas.

1. *Convenit ut amputetur prætextus* paupertatis.
2. *Non facile admittenda Monasteria non sufficienter dotata.*
3. *Sententia S. Caroli super hoc articulo.*
4. *Votum Christiani Lupi de eodem articulo.*
5. *Non admittendi plures ad Religionem, quam a Monasterio ali possunt.*
6. *Quid circa hoc decreverit Synodus Tridentina?*
7. *Synodus suo Decreto omnia Monasteria, etiam Mendicantium, complectitur.*
8. *Quid sint* consuetæ eleemosynæ *ex mente Synodi?*
9. *Synodus per suum Decretum palam exclusit titulum* insufficientiæ.
10. *Probatur ex Synodis particularibus post Synodum Tridentinam celebratis.*
11. *Pontifices Decretum Synodi Tridentinæ sæpius innovarunt.*
12. *Primum incommodum, quod ex his exactionibus provenit.*
13. *Secundum incommodum.*
14. *Tertium incommodum.*
15. *Quartum incommodum.*
16. *Ostenditur æquitas Decreti Tridentini de non admittendis pluribus, quam ali possunt e proventibus Monasterii.*
17. *Non semper utile est Religioni, multiplicari numerum Religiosorum.*
18. *Canones exactiones dotium vetantes,* perpetuam *rationem habent.*

19. *An*

19. *An per consuetudinem dici possint abrogati?*
20. *Quid de dotibus Monialium senserit S. Carolus?*

I. UNicum pene prætextum exigendi dotes ab Ingredientibus Religionem esse, aut prætendi Monasterii *paupertatem*, aut insufficientiam ad alendum Ingressurum ex communibus Monasterii obventionibus, supra ostensum est. Quapropter præcipuum adversus Simoniacas hasce exactiones remedium est, auferre, sive amputare hunc paupertatis prætextum.

II. Hunc in finem conveniet, ut Episcopi aliique, ad quos novi Conventus admissio spectat, nullos novos, præsertim Monialium, admittant, nisi constet, convenientem Monialium numerum, vel ex redditibus Monasterii, vel consuetis eleemosynis posse sustentari.

III. Sanctus Carolus tantopere hanc in Monasteriis sufficientiam judicavit necessariam, ut in primo ejus Concilio Provinciali decretum sit: " Monasteria, in quibus duodecim non sunt, quæ professæ velo utantur, quæque eum numerum propriis fructibus, aut consuetis eleemosynis alere non possunt, transferre, & cum aliis Monasteriis ejusdem, aut alterius Ordinis unire studeat Episcopus diligenter; vocatis ad id Superioribus Regularibus, si modo res agatur ejus Monasterii, cujus cura ad illos pertineat. Si vero ejusmodi unio minime expedire videatur, eum numerum Monialium tempore interire, & ad nihilum redigi sinat, adempta omnino illis Monialibus facultate recipiendi Novitias".

IV. Christianus Lupus, quamvis pacta super dote danda cum Ingredientibus, aut eorum parentibus interdum licita esse crederet, titulo *transactionis super futura hæreditate* per professionem ingredientis ad Monasterium devolvendâ (cujus tituli insufficientiam late probavi in Dissertatione Canonica *de Simonia circa ingressum Religionis*) tamen pro animi sui candore fatebatur, pacta illa esse de fœdo isto ulcere (Simoniæ) graviter suspecta, frequenterque infecta, esse semper fordida, statui Monastico dedecorosa, imo & graviter perniciosa, ideoque eliminanda. Quid enim, ait, possit esse fœdius, aut perniciosius, quam stipulatâ pecuniâ solos opulentos ad Monasteria admittere? " Quare ob inopiam patientibus & necessarium fratrum, & sororum numerum alere non valentibus Monasteriis, servanda est antiqua, quam Regulæ suæ S. Benedictus inseruit, Patrum lex, ut sponte oblatum acceptetur, & nihil penitus exigatur. Quam legem diversæ generales Synodi innovârunt, & usque ad paucos abhinc annos Belgium nostrum observavit sanctissime. Reducenda omnino est illa animi castitas, rogandique Episcopi nostri, ut novis & superfluis, a quibus nobis oriuntur tantæ sordes, præsertim Monialium Monasteriis, non sinant suas Ecclesias gravari".

Hæc ille in responsione ad quæstionem: *Num licita pacta de dote danda ab Ingredientibus Monasterium*, cujus responsionis seu resolutionis originale servatur in Monasterio Carmelitissarum in civitate Alostana; ejusque copiam mihi submisit D. Papebrochius Ecclesiæ Collegiatæ B. Martini ibidem Præpositus.

V. Alterum remedium eodem collimans subministravit Concilium Arelatense relatum in *cap.* 1. ☊ *de Instit.* ut non amplius in Monasterio Canonicorum atque *Monachorum* suscipiantur, seu etiam puellarum, nisi quantum ratio permittit; & in eodem Monasterio *absque necessariorum penuria* degere possunt.

Hæc Canonica disciplina manifeste titulum paupertatis sive insufficientiæ, in justificationem dotalitii pacti adduci solitum, excludit: cum prohibeat admitti plures, quam ex proventibus Monasterii ali possunt.

VI. Hanc disciplinam innovans Synodus Tridentina, postquam omnibus Monasteriis utriusque sexus, exceptis domibus Fratrum S. Francisci Capucinorum, & eorum, qui Minorum de Observantia vocantur, indulsit, ut bona immobilia in communi possidere eis liceret, subjicit: " In prædictis autem Monasteriis, & domibus tam virorum quam mulierum bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac in posterum conservetur, qui ex redditibus

„ propriis Monasteriorum, vel ex consue- „ tis eleemosynis, commode possit susten- „ tari: nec de cetero similia loca erigan- „ tur sine Episcopi, in cujus Diœcesi eri- „ genda sunt, licentia prius obtenta „ : *Sess.* 25. *cap.* 3. *De Regularibus*.

VII. Ex contextu verborum sat patet, Synodum voluisse suo Decreto generaliter complecti *omnia* Monasteria, etiam Ordinum Mendicantium, tametsi immobilia possidere nequeant, sed ex *solis eleemosynis* vivant. " Neque obstat (ait Fagnanus ad „ citatum *cap.* 1. *num.* 13.) impossibilitas „ taxationis, quoniam in Monasteriis non „ possidentibus bona stabilia, fieri po- „ tuit *taxatio secundum* CONSUETAS *elee-* „ *mosynas* „.

VIII. Ulterius contextum Decreti expendenti obscurum non erit, per *consuetas eleemosynas* ibidem designari eleemosynas, quas Fratres Ordinum Mendicantium a populo petere, & accipere consueverunt; & e quibus pene solis vivunt illi, qui bona stabilia in communi non possident.

Unde Pius V. in Constitutione, quæ incipit *Cura Pastoralis* 8. in Bull. Rom. dicit, *consuetas eleemosynas*, quarum inspectâ quantitate, numerus Monialium, juxta præscriptum Concilii Tridentini, figendus est, per conversas Sorores extra Monasterii claustra commorantes colligendas esse, aut si eo modo necessitatibus Monialium provideri nequeat, Ordinarii locorum, aut earum Superiores provideant de aliis personis piis, & Deo devotis, quæ *fidelium eleemosynas colligant:* E quibus satis intelligitur, Pium V. per *consuetas eleemosynas*, de quibus in Decreto Tridentino, intellexisse eleemosynas, quæ *ostiatim* a Fidelibus petuntur, & colliguntur.

Dicimus ergo cum Joanne Wiggerio de Jure, & Justitia *tract.* 7. *cap.* 4. *dub.* 10. „ quod nullam habeat probabilitatis spe- „ ciem commentarius ille, quem aliqui „ faciunt super verbis Concilii, quod, „ dum dicitur, vel *ex consuetis eleemosy-* „ *nis*, ibi sub *consuetis eleemosynis* com- „ prehenduntur *dotes*, quas vocant, infe- „ rendas a Novitiis „.

" Quomodo enim illæ sunt *eleemosynæ*, „ ut recte advertit dictus Auctor, quæ „ ad tam certam summam solemni stipu- „ latione seu pactione determinantur, & „ quomodo illæ possunt dici *consuetæ elee-* „ *mosynæ*, cum per accidens, & quasi ex- „ tra ordinem accedant „.

IX. Cum ergo Synodus Tridentina velit generaliter in omnibus Monasteriis eum tantum numerum Religiosorum conservari, qui ex redditibus Monasterii vel *consuetis* eleemosynis, hoc est, *eleemosynis*, quæ a Fidelibus colliguntur, commode possit sustentari, consequens est, Synodum omnem paupertatis, aut insufficientiæ prætextum exclusisse. Si enim numerus, qui ex prædictis commode sustentari potest, expletus est, jam vetante Concilio plures recipere fas non est.

X. De hac Synodi sententia haud dubitâsse videntur Patres Synodi Cameracensis P. I. quorum plures Concilio Tridentino interfuerant eo tempore, quo prædictum Decretum confectum, & evulgatum fuit. Cum enim declarassent, se velle omnem etiam speciem detestabilis Simoniæ a Religionis ingressu amovere, tum serio præcipiunt sacros Canones insecuti; " ne „ Monachi vel Moniales aliquem vel ali- „ quam ad professionem recipiant, me- „ diante alicujus pecuniæ, aut muneris „ pacto; ne ea quidem ex causa, inqui- „ unt, quod plures alere non possint sine „ aliquo subsidio: cum Tridentina Syno- „ dus *cap.* 3. *de Regularibus*, aperte ve- „ lit, ne plures recipiantur in Monaste- „ rium, quam ex propriis Monasteriorum „ redditibus, vel ex consuetis eleemosynis „ commode ali possint „.

Plura in eamdem rem Synodorum Decreta retuli in citata Dissertatione Canonica *parte* 2. *cap.* 4. §. 9. Et §. 10. judicium Joannis Hesselii, qui Synodo Tridentinæ tempore formati allegati Decreti interfuit, atque tamquam indubitatum supponit, quod Decretum illud a Synodo editum sit, ut omnem Simoniæ committendæ prætextu *paupertatis*, occasionem Monasteriis adimeret.

XI. Ostendi insuper in citata Dissertatione eodem capite §. 7. quod varii Pontifices Decretum hoc Tridentini Concilii innovârint, & ejus executionem urserint; quodque inter alios Innocentius X. in Con-

Constitutione, quæ incipit *Inter cetera* 23. in Bullario Romano dixerit: " Inter „ cetera, quæ ad Regularem disciplinam „ instaurandam conservandamque Sacrosan„ cta Tridentina Synodus salubriter de„ crevit, illud semper *præcipuum* & *maxi„ mi* momenti habitum est, quo injungi„ tur, ut in singulis Monasteriis, & Do„ mibus is *tantum* numerus constituatur, „ & imposterum conservetur, qui vel ex „ *redditibus propriis* Monasteriorum, vel „ *consuetis* eleemosynis commode sustenta„ ri possit „.

Ulterius, ut Monasteria ab his exactionibus pactionibusque caveant, admodum utile erit expendere incommoda, quæ exactiones pactionesque illæ parere solent.

XII. In primis per similes pactiones *decori Ecclesiasticæ, & immaculatæ Religionis detrahitur, & in multorum mentibus fidelium scandalum generatur. Extravag.* SANE *De Simonia in Commun.*

Notorium enim est, quomodo per hujusmodi pactiones, & contractus super dotibus Ingredientium passim notam avaritiæ, quin & Simoniæ Monasteria incurrant; atque seculares de ipsis Religiosis eam concipiant ideam, quod etiam in ipsa ad Religionem admissione lucrum quærant, & augmento rerum temporalium studeant, tametsi verbo paupertatem profiteantur; atque hinc contingit, ut minus illis afficiantur, quin & ipsam Religionem despicere incipiant.

XIII. Deinde cum hominibus secularibus passim Monasteriorum paupertas non innotescat; imo in Ecclesiarum, ædificiorum, suppellectilis, aliorumque exteriorum apparatu ipsa sæpe Monasterii paupertas non appareat, imo frequenter illorum apparatus contrarium innuat, etiam nonnumquam ob scandalum Fidelium ab exactione dotis esset abstinendum, etiamsi daretur, eo seposito, dotem licite peti posse; quemadmodum late ostendit Dionysius Carthusianus *lib.* 1. *De Simonia art. 6.* Locum integrum retuli in Dissertatione citata *cap.* 5. §. 11.

XIV. Nec tantum seculares, sed etiam Religiosi aliorum Monasteriorum opulentorum offenduntur. Dum enim intelligunt hæc aliave Monasteria sine scrupulo dotes exigere; facile sibi persuadent, se æque ac illa indigere; atque ita fit, inquit Joannes Wiggerius; " ut Monasteria satis do„ tata idem imitentur, etiamsi possint quo„ que numerum longe majorem quam „ habeant, commode alere „. *De jure & justitia, Tract.* 7. *cap.* 4. *dub.* 10. *num.* 57.

XV. Præterea teste Pontifice in citata Extravagante SANE, per hujusmodi pactiones & exactiones contingit, ut *quamplures tam execratione hujusmodi criminis, quam expensarum onere, a sacræ Religionis proposito retrahantur.*

" Nec dubium (uti recte advertit Dio„ nysius Carthusianus *lib.* 2. *de Simonia* „ *art.* 2.) quin exactio, pactio, seu tem„ poralium exhibitio ita gravet, & a Re„ ligione impediat pauperes, dum fit pro „ *sustentaculo* vitæ ipsorum, sicut si fiat „ pro spiritualium exhibitione. Et proh „ dolor! exclamat idem Doctor, quam „ multæ bonæ *paupercula* quotidie cla„ mant, conqueruntur, & dicunt se esse „ paratas ad Religionis & vitæ reclusæ „ ingressum, sed non posse acquirere lo„ cum, eo quod jam undique temporalia „ exigantur. Similiter quædam puellæ, & „ feminæ divites, Deum timentes, Reli„ gionemque ingredi cupientes, paratæ „ quoque ad comportandum pro se suffi„ cientiam temporalem, ex consideratione „ usitatæ exactionis, & pactionis Religio„ sarum quarumdam, retrahuntur ab in„ gressu ad eas „.

Dum vero pauperes defectu temporalium rejiciuntur, & aliæ timoratæ conscientiæ, & vero Religionis spiritu plenæ, horrore hujusmodi pactionum, ut minus de labe Simoniæ suspectarum a Monasteriis hujusmodi retrahuntur; quid inde natum evenire, nisi quod minus idoneæ, & spiritum Religionis non habentes ad Religionem admittantur cum maximo Regularis disciplinæ nocumento. Nam, uti bene advertunt Patres Synodi Burdigalensis anno 1583. *tit.* 25. " Experientia docet, disci„ plinam Religiosam eorum vitio ex par„ te collapsam esse, qui in Religiosas fa„ milias intrusi, aut aliâ quâvis ratione „ humanâ inducti potius, quam a Spiritu „ Sancto vocati fuerunt „.

XVI. Qui

XVI. Qui hæc aliaque incommoda, quæ hasce stipulationes contractusque super dotibus Ingredientium sequuntur, serio expenderit, haud difficulter percipiet, quam merito Synodus, ut omnem eorum prætextum præscinderet, præceperit: " Ut is „ tantum numerus constituatur, ac in po„ sterum conservetur, qui vel ex redditibus „ propriis Monasteriorum, vel ex *consuetis* „ eleemosynis commode possit sustentari „.

XVII. Nec obstat, quod ex hac Decreti exacta observantia numerus Regularium subinde minor solito esset; nam recte dixit citata Synodus Burdigalensis: " Sancta & Religiosa paucorum congrega„ tio, quantumvis magnâ ineptorum ho„ minum multitudine, Deo & hominibus „ acceptior est, & Ecclesiæ utilior.

Quin advertit Cardinalis Bellarminus, quod postquam Regulares cœperunt multiplicari sine numero, multi non a Deo vocati ad statum perfectionis, sed aliis rationibus adducti, Monasteria repleverint: „ & impletum est, ait, illud Isaiæ: *Mul„ tiplicasti gentem, non magnificasti læti„ tiam. cap. 9. v.* 3. Inde nata sunt scan„ dala gravia, & multiplicia omnibus no„ ta, quæ materiam uberem præbent co„ lumbæ gemendi, & plangendi relaxatio„ nem, ne dicam corruptionem Ordinum „ Religiosorum. „ *Lib. 2. de Gemitu columbæ, cap. 6.*

XVIII. Si quis incommoda, quæ exactiones & stipulationes dotium, tametsi titulo paupertatis vestitas, comitantur, expenderit; haud difficulter quoque intelliget, Canones dictas exactiones generaliter vetantes, rationem quamdam *perpetuam* habere; ideoque hisce merito applicari illud S. Thomæ: " Si maneat ratio eadem, pro„ pter quam lex primo utilis erat, non „ consuetudo legem, sed lex consuetudinem „ vincit: nisi forte propter hoc solum inu„ tilis lex videatur, quoniam non est pos„ sibilis secundum consuetudinem patriæ, „ quæ erat una de conditionibus legis „. 1. 2. *q. 79. art.* 3. *ad* 2.

XIX. Hinc consequens est, periculose hisce Canonibus contrariam consuetudinem opponi; præsertim, quia si quid humani ac positivi juris in Canonibus illis occurrat, illud tale est, ut sine exacta illius observantia admodum difficulter caveatur, quod jure etiam naturali vetitum omnes agnoscunt; uti supra *cap.* 3. ostendimus. Legatur Dissertatio prima, *part.* 2. *cap.* 4. *pag.* 10.

Ad hæc (uti recte advertunt Doctores Lovanienses) " consuetudo hæc stipulandi „ dotes non est universalis, & sicubi sit, „ non est attendenda; ubi adeo enixa est „ adversus præfatas exactiones Pontificum „ voluntas, & tam seria, solicita, & ex„ pressa totiesque repetita Canonum pro„ hibitio, prout est in præsenti mate„ ria (*a*) „.

XX. His, quæ hucusque dicta fuerunt, opponi solet Decretum Concilii Mediolanensis II. sub S. Carolo, his verbis expressum: " Episcopus præterea tum im„ pensas æstimet, quæ & in Religionis in„ gressu, & tempore professionis fieri so„ lent pro vestitu, aut pro aliis rebus, „ ad ipsius puellæ, vel Monasterii usum „ commoditatemve pertinentibus; tum pe„ cuniæ etiam summam præscribat, quam „ puella alimentorum nomine Monasterio „ det; nisi census, aut alia bona immobi„ lia, quorum annui fructus, ejusdem ju„ dicio, ad ea alimenta satis sint, mona„ sterio attribuantur. Ea autem omnis pe„ cuniæ summa, eo nomine ab Episcopo „ decreta, reipsâ apud certum hominem, „ & virum bonum deponatur, qui pro„ fessione confectâ, illam statim Monaste„ rio tradat „.

Advertendum hic nullatenus probari, quod Moniales ab Ingressuris aliquam dotem exigant; aut de ea cum Ingressura, ejusve parentibus stipulentur, vel contrahant: sed Episcopo duntaxat injungitur, ut is consideratis, in *singularibus* casibus, omnibus circumstantiis tum ex parte Ingressuræ, tum ex parte Monasterii, determinet, an æquum

(*a*) Vitium istius Simoniæ fusius discutit, & damnat Doctissimus Van-Espen in Dissertatione, quæ Titulum hunc in fronte gerit: *de Peculiaritate in Religione, & Simoniâ circa Ingressum Religionis*. Huic Dissertationi addenda sunt varia scripta, quæ sequuntur, quibus occasionem dedit illa Dissertatio.

æquum aut justum sit aliquid dari Monasterio.

Quin enim frequenter justum esse possit, ut parentes suas proles Monasterio offerentes, aliquid in earum alimentationem offerant, dubium non est; imo nonnumquam contingere posset, ut etiam ob avaritiam, ac tenacitatem parentum, qui proles suas in Monasteria intrudere volunt, ut alias proles ditare, & fecundum seculum extollere possint, a Monasterio proles repellantur.

Itaque quidquid ex hoc Concilio haberi potest, illud est, ut Episcopus in *singulis* casibus determinet & judicet, quid hic & nunc Monasterio ex bonis Ingressuræ sit attribuendum: nequaquam Monialibus, quæ ex proprio interesse hic sæpius procedunt, permittat dotes exigere, aut stipulari; sed hæ recipiant Novitias, prout Episcopus hic & nunc spectatis omnibus circumstantiis judicaverit, qui indubie, spectatis circumstantiis, sæpius judicare debebit, nihil ab Ingressura, ejusve parentibus petendum esse.

TITULUS XXVII.

De Professione, & ejus effectu.

CAPUT I.

De Professione solemni, ejusque ritu; & an *tacita* hodie obtineat?

1. *Quam vim habeat solemnis Monachorum benedictio antiquitus ignota?*
2. *Ritus professionis a S. Benedicto præscriptus.*
3. *Regula Benedictina requirit, ut Professus petitionem suam signet; quod moderna disciplinæ est conforme.*
4. *Ritus externi in Regulis, & Constitutionibus præscripti non sunt de essentia professionis.*
5. *Jure Decretalium professiones* tacitæ *admittuntur; neque per Synodum Tridentinam omnino sunt sublata.*
6. *Moribus Galliæ, & Belgii professio non nisi per* scripturam *probari potest.*
7. *Professio* tacita *hodiernis moribus non admittitur.*
8. *Puella, quæ* 30. *annis post Novitiatum habitum professarum gestaverat, & tamquam professam se gesserat, admissa fuit ad hæreditatem paternam tamquam* non professa.
9. *Carthusiani in suis Constitutionibus excludunt* tacitas *professiones.*

I. SOLEMNEM ac publicam Monasticam benedictionem variis ritibus, ac cæremoniis vestitam in Professione adhiberi solitam, aliam vim non habere, quam habet super populum Sacerdotis oratio, visum jam pridem fuit S. Ivoni Carnutensi. Eam S. Antonio, ac aliis antiquis dicit fuisse ignotam: multiplicatis vero postmodum Monachorum gregibus inductam ex quadam cautela, tamquam Religionis vinculum humanæ infirmitati provisum. "Ut „ Monasticus Ordo, inquit, quanto firmius in conspectu Dei & hominum, & „ solemnius ligaretur, tanto robustius, ac „ devotius a Monachis servaretur: & qui „ vellent ab hoc proposito recedere, testimoniis pluribus convincerentur, & tamquam jurati in Christi Sacramenta tyrones ad propositum suum reverti cogerentur. Quibus liquet, traditiones „ hujusmodi nihil esse aliud quam quædam Religionis vincula, humanæ instabilitati provisa „. *Epist.* 41.

Hanc S. Ivonis reflexionem probans Christianus Lupus ad *Canonem* 40. *Trullanum*, recte consequenter notat: " Dionysium illum, qui nobis Monachorum „ benedictiones producit, non esse *Areopagitam* Apostoli discipulum, sed sancto „ Antonio, ac primis ejus discipulis posteriorem „.

Quo tempore hæ Monachales benedictiones, ac professionis ritus primum invaluerint, incertum est.

II. Extat ritus professionis in Regula S. Be-

S. Benedicti non absimilis ei, quem omnes passim Religiones observant; si quasdam orationes ac preces, quas posterior ætas addidit, excipias.

" Suscipiendus in Oratorio coram omni„ bus (ait Regula Benedictina, *cap.* 58.) „ promittat de stabilitate sua & conver„ sione morum suorum, & obedientia, „ coram Deo, & Sanctis ejus: ut, si ali„ quando aliter fecerit, ab eo se damnan„ dum sciat, quem irridet. De qua pro„ missione sua faciat petitionem ad nomen „ Sanctorum, quorum reliquiæ ibi sunt, „ & Abbatis præsentis. Quam petitionem „ manu suâ scribat, aut certe si non scit „ litteras, alter ab eo rogatus scribat. Et „ ille Novitius signum faciat, & manu „ sua eam super altare ponat. Quam dum „ posuerit, incipiat ipse Novitius mox „ hunc versum Ps. 118. *Suscipe me, Do„ mine, secundum eloquium tuum, & vi„ vam; & non confundas me ab expecta„ tione mea*. Quem versum omnis Con„ gregatio ter respondeat, adjungentes: „ *Gloria Patri*, &c. Tunc ille frater No„ vitius prosternatur singulorum pedibus, „ ut orent pro eo, & jam ex illa die in „ Congregatione reputetur „.

III. Quod Regula requirit, ut petitionem suam Profitens *manu suâ scribat*, aut certe ab alio scriptam *signo Crucis* signet ad majorem cautelam in casu, quo professio negaretur, merito in omnibus passim Monachorum Congregationibus receptum est: quin & in Constitutionibus Fratrum Eremitarum S. Augustini legitur: „ ut quandocumque fit aliqua professio, „ præsens semper sit *publicus Notarius*; „ qui eâdem die de omnibus, quæ vide„ rit, & audierit, *publicum* conficiat in„ strumentum, in quo *distincte* notetur, „ professum libere, & sponte, & non vi, „ vel metu spopondisse; idque verbo pro„ tulisse „.

IV. Verum hæc scriptura, uti & reliqui ritus in Regulis, Constitutionibusve Religiosorum quovis modo præscripti, essentiam professionis attingere non solent.

V. Ideoque Jure Decretalium, etiam professiones sine ulla solemnitate; imo & sine verbis, solo aliquo facto exteriori validæ declarantur; easque sine verborum formula, & non expresse factas Canonistæ *tacitas* professiones appellant; quarum species occurrit in *cap.* 22. ;; *de Regularib.* & fusius exponitur in *cap.* 1. *eodem in 6.* creditque Fagnanus ad *cap.* AD NOSTRAM ;; *eodem*, nec per Concilium Tridentinum professionem *tacitam* sublatam, quæ de jure communi censebatur emissa, & facta per susceptionem *habitus* professorum; modo hæc nunc fiat completo probationis, & expleto XVI. ætatis anno.

VI. Apud Gallos, ex Constitutione Molinensi, *art.* 55 I. cautum est, professionem Monachalem non nisi per scripturam probari posse. Similiter apud nos Edicto perpetuo Alberti, & Isabellæ *art.* 21. est statutum, ut professio Religiosa fiat per litteras, & non per testes, nisi allegaretur registra esse deperdita; quo casu probatio per testes recipi posset. Qui vero deperdita registra allegat, ei probationis onus incumbit; uti monet Antonius Anselmo ad Edictum perpetuum, *art.* 17. (*a*).

VII. Cum igitur neque in Gallia, neque in Belgio nostro ulla professionis quam per scripturam probatio admittatur, facile colligere est, non professiones *tacitas*, quæ ex solis quibusdam factis, aut modo agendi colliguntur, & de quibus per nullum authenticum, scriptumque instrumentum constat; sed solas professiones *expressas*, de quibus per scripturam constare potest, in judiciis admitti posse.

VIII. Unde non ita pridem certam puellam, quæ post annum probationis per triginta circiter annos habitum Monialium professarum gestaverat, & cum aliis Monialibus tamquam professa Capitulo, & deliberationibus intervenerat, ad hæreditatem paternam tamquam *non professam* admittendam judicavit Senatus Parisiensis; eo quod de *expressa* professione non constaret; uti refert D. Du-Fresne, *pars.* 2. *du Journal des Audiences*.

IX. Re-

(*a*) Quid Gallis præscriptum sit, ut notio certa & firma de Vestitionibus, & Professionibus Religiosis competat, reperitur in Declaratione, quam Ludovicus XV. Rex dedit 9. Aprilis 1736.

IX. Refert quoque Wamesius in additione ad *consilium* 454. ex secunda parte novæ collectionis Statutorum Ordinis Carthusiensis, *cap.* 18. *Professionem tacitam in nostro Ordine non habemus, neque permittimus, sed omnes volumus expresse, & publice professos* (a).

CAPUT II.

De Ætate Profitentium.

1. *Sanctus Basilius ætatem 16. aut 17. annorum requisivit.*
2. *Hoc tempus Synodus Trullana ad 10. annorum ætatem contraxit; & quare?*
3. *Tempore Sancti Ambrosii eadem ætas ad professionem Monasticam sufficiebat, quæ ad Matrimonium requirebatur.*
4. *Hæc disciplina Juri Decretalium videtur conformis.*
5. *Nonnulli Ordines ob disciplinæ asperitatem maturiorem ætatem requisierunt.*
6. *Ne aliquis immaturæ ætatis ad Religionem admitteretur, ætas 20. aut 18. annorum requisita.*
7. *A Patribus Tridentinis exaratus Canon requirens ætatem 18. annorum; & quare ab eo recessum?*
8. *Perniciosa vulgi opinio, quod Professurum oporteat mundum novisse.*
9. *Decretum Synodi Tridentinæ requirens annum 16. completum.*
10. *Synodus non improbat statuta majorem ætatem requirentia.*
11. *Professio facta completo anno 16. ætatis, sed ante ætatem per statuta requisitam, est valida.*

Varia jam pridem fuit disciplina circa ætatem in recipiendis ad vitam monasticam, requisitam.

I. Sanctus Basilius in Epistola sua Canonica, *can.* 18. professiones Virginum validas non reputabat, quæ ante 16. aut 17. annum fiebant. " Professiones, inquit, „ ab eo tempore judicamus, quo ætas rationis complementum habuerit. Non „ enim pueriles voces omnino in his ratas „ esse existimare oportet: sed eam, quæ „ supra 16. vel 17. annos nata fuerit, „ rationisque compos; & diu examinata, „ probataque perseveraverit „.

II. Synodus Trullana ætatem a Sancto Basilio requisitam ad ætatem 10. annorum contraxit; volens ut qui Monachicum jugum est subiturus, non sit minor quam 10. annorum natus; ejus quoque rei examinatione in Præsulis arbitrio sitâ, an augeri tempus conducibilius existimet ad introductionem, & constitutionem in vita Monastica. Post hæc Patres illius Synodi rationem allegant, ob quam a Regula Sancti Basilii nonnihil recedendum crediderint: de qua vide notas nostras ad *can.* 40. *Trullanum*.

III. Si Sancto Ambrosio credimus, *lib.* 3. *de Virginibus*, ætas sufficiens ad matrimonium carnale, etiam ad matrimonium spirituale per professionem sufficere debet; adeo ut ætas 12. annorum in puellis, & 14. in adolescentibus sufficiens judicaretur.

IV. Hanc disciplinam Ecclesia Latina tandem recepisse videtur; eamque, si jus commune seu Decretalium spectemus, firmavit; uti colligere est ex *cap.* 8. 11. & 12. ;; *de Regularibus*; addita tamen hâc exceptione desumptâ ex *epist.* 48. *lib.* 1. Sancti Gregorii: " Quia dura est in insulis Congregatio Monachorum, etiam „ pueros in iisdem Monasteriis ante 18. „ annum suscipi prohibemus „. *Cap.* 6. ;; *eod.*

V. Ex hac consideratione ex vitæ austeritate depromptâ, aliqui Monachorum Patres, & Superiores ætatem nonnihil majorem, quam jure communi statuebatur, requisierunt.

(a) Quid Galli de tacitis Professionibus sentire debeant, discent ex novis Cleri Gallicani Collectaneis *tom.* 4. *tit.* 1. *col.* 89. 90. &c. ubi quoque exponitur, quod non satis clare, nec satis vere D. Van-Espen *num.* 8. dixit de Jurisprudentia Senatus Paris. circa succedendi capacitatem eorum, qui per annos complures Vestem Religiosam gestarunt.

Et quidem Carthusiani, ut ipsorum pristina Ordinis statuta indicant, ante 20. *annum* nullum ad suum Ordinem recipiebant; haud idoneum judicantes militiæ adeo laboriosæ ante eam ætatem sustinendæ. " Pueros sive adolescentes non recipi„ mus, inquiunt, sed viros, qui juxta „ præceptum Domini per manum Moysi, „ 20. ad minus annorum, ad bella sacra „ possint procedere „.

VI. Inter statuta Congregationis Cluniacensis a Petro Venerabili seculo XII. collecta, habetur: " Statutum est, ut nul„ lus etiam ex concessione futurus Mona„ chus *Regularibus* usque ad 20. *annos* „ vestibus induatur „.

" Causa hujus instituti fuit (inquit Pe„ trus Venerabilis) *immatura*, *nimisque* „ *celer infantium susceptio*, qui antequam „ aliquid rationabilis intelligentiæ habere „ possent, sacræ Religionis vestibus indue„ bantur, & admixti aliis, puerilibus „ ineptiis omnes perturbabant „. *Biblioth. Cluniacens. pag.* 1364. *Statuto* 36.

Anno 1238. Otto Sedis Apostolicæ in Anglia Legatus, convocatis totius Regni Abbatibus Ordinis Sancti Benedicti, quædam Statuta eis proposuit, quorum primum erat: ut nullus *ante* 20. *annum completum* ad professionem, & ante 19. ad probationem *in Monasterium* de cetero admittatur. Apud Matthæum Parisiens. ad annum 1238.

Synodus Parisiensis sub initium seculi XIII. vetuerat quemquam ante 18. annum in Monasterium recipi; quod & sub idem tempus Synodus Oxoniensis decreverat.

VII. Si Cardinali Pallavicino credimus, a Patribus Concilii Tridentini paratus fuit Canon, quo statuebatur fas non esse regularem professionem emitti ante annum 18. " Sed Archiepiscopus Pragensis (Bartho„ lomæus de Martyribus) vir claustri pe„ ritus, ait Pallavicinus, prævalide dehor„ tatus est Patres ab eo consilio, affirmans, „ deteriorem fructum reddi plerumque Cœ„ nobiis ab iis, qui a teneris annis illic „ sati non fuerint, adeoque adhuc illæsi „ a vitiis laxioris libertatis: satius esse, „ sancire, ut probationis tempus ad duos „ annos produceretur; ita tamen ut fas „ esset, professionem emitti anno decimo „ sexto „. *Lib.* 24. *cap.* 6.

☞ Verum esse solet, quod notavit Bartholomæus de Martyribus; attamen in tenera ætate frequenter occurrit, ut non ea sit adolescentium, aut puellarum maturitas, ut sufficienter cognoscant, ad quæ per professionem monasticam se obstringant, & quas difficultates secum trahat integra votorum persolutio præsertim in Monasteriis, in quibus disciplina sensim relaxata, & a præscripto regulæ, quam profitentur, receditur.

Vix dubium, quin ob hanc judicii imbecillitatem, plures etiam sanctissimi Ordinum Fundatores, in admittendis ad professionem majorem, & maturiorem ætatem requisierint: quod nec Synodus Tridentina, quæ licet permittat emitti professionem anno decimo sexto, nequaquam tamen improbat statuta Ordinum, majorem in Profitentibus ætatem exigentia: uti nec prolixiorem, quam annalem novitiatum, si eum regula, aut statuta requirant. ☜

VIII. Hic obiter nota, quam longe abesset magnus ille Præsul ab ea vulgi opinione, quod priusquam Monasticam vitam quis profiteatur, eum oporteat *mundum novisse*; hoc est, ejusdem vulgi sensu, vitiis & voluptatibus mundi nonnihil fuisse immersum, quod quam ipsis adolescentibus perniciosum, multis ostendit Petrus a S.Audomaro vulgo *Wallon-Cappelle*, Prior Monasterii Sancti Wignoci, *lib.* 3. *Instit. monast. cap.* 24. exclamatque: " O „ utinam nulli Religiosorum unquam au„ dissent, vidissent, & gustassent quidquam „ secularium, non sane adeo multi perdi„ te viverent in suis Cœnobiis, nec tot „ apostatæ essent, jugumque Christi sua„ ve detractarent „.

IX. Archiepiscopi Pragensis ratione, aliisque motivis inducti Patres Tridentini tandem decreverunt, " in quacumque Reli„ gione, tam virorum, quam mulierum, „ professio non fiat ante 16. *annum expletum*.... Professio autem antea facta sit „ *nulla*, *nullamque* inducat obligationem „ ad alicujus regulæ, vel Religionis, vel „ Ordinis observationem, aut alios quos„ cumque effectus „. *Sess.* 25. *de Regularibus*, *cap.* 15.

X. Si quis verba hujus Decreti attendat, facile intelliget, mentem Patrum quidem

dem fuisse, ut *ante 16. annum* facta professio esset nulla, & invalida; adeoque noluerit in minori ætate ad professionem nullum, seu virum, seu mulierem admitti posse: sed tamen nequaquam improbasse particulares Ordinum quorumdam Constitutiones, *majorem* ætatem requirentes; quod & Sacram Congregationem aliquando declarasse testatur Fagnanus ad *cap.* NULLUS ;; *de Regularibus*, *num.* 15. " Quippe quod Concilium non ponit, in„ quit, ut Professio fiat anno 16. sed non „ possit fieri *ante*, sed post „. Qui & ibidem, *num.* 13. observat, in Religione Fratrum Capucinorum Sancti Francisci, ex statutis Ordinis Novitios non recipi ad habitum *ante* 17. *annum* completum, si Clerici sint, & ante 19. si Laici, & per consequens, non admitti Clericos ad professionem, nisi *exacto* 18. & Laicos 20. *anno.* Et in Religione Minorum Conventualium S. Francisci Novitii Clerici prohibentur ad professionem admitti ante *annum* 19. & Laici ante 25. *completum*, ex Constitutione Pii V. quæ incipit, *Illa nos*. Hæc Fagnanus; qui insuper, *num.* 16. monet, generaliter a Clemente VIII. in Decretis super receptione, & educatione Novitiorum, prohiberi, *Conversos* recipi ad habitum Regularem, ante annum ætatis 20. & consequenter ad professionem non ante annum 21.

Quousque hoc Decretum extendatur, ac receptum sit, ex usu & consuetudine ipsi Superiores Ordinum intelligere possunt.

XI. Si tamen anno ætatis 16. *expleto*, professio fuerit facta, non expectato anno ætatis ulteriore per statuta Ordinis requisito, non videtur propterea professio futura invalida: eo quod statuta; dum majorem ætatem requirunt, invaliditatem aut nullitatem professionis adjunctam habere non soleant: quemadmodum supra de longiori, quam annali Novitiatus tempore in aliquibus Ordinibus præscripto notatum est (*a*).

CAPUT III.

De Formula Professionis, & quid contineat?

1. *Pristina Professionis formula nullum particulare votum exprimebat.*
2. *Qui vitam monasticam profitetur, omnia ejus essentialia promittere censetur.*
3. *Olim formula professionis nullam determinatam regulam exprimebat.*
4. *Sanctus Benedictus primus formulæ professionis observantiam suæ regulæ inclusit.*
5. *Quæ hodiernæ formulæ professionis Benedictinæ expresse includantur.*
6. *Paupertatis, & castitatis vota* tacite *censentur comprehensa.*
7. *Quoad tria vulgaria Religionis vota formula Benedictina reipsa convenit cum recentioribus.*
8. *Etiam votum* stabilitatis *tacite continetur in formulis recentioribus.*
9. Stabilitas *loci in formula Benedictina* expressa, *quid significet?*

I. SI pristinas Monachorum regulas, actaque revolvamus, nullam reperiemus professionis formulam, quæ aliquod particulare votum alicujus virtutis, aut actionis exprimat; sed simplicem duntaxat Monasticæ vitæ professionem.

II. Noverant enim pristini Monachi, eum, qui se dedicat Monachatui, vovetque vitam, ac professionem Monachalem, *virtualiter* vovere omnia, quæ sunt *substantialia* Monachatui: uti sunt vera morum conversio, cælibatus sive continentia, voluntaria paupertas, obedientia, loci stabilitas, aliaque eo pertinentia.

III. Imo per quinque circiter secula adeo indeterminata, ac generalis erat Monachorum professio, ut nequidem certam determinatamque regulam profiterentur; sed eam, quæ ad observantiam vitæ Mo-

 na-

(*a*) Ut de ætate, quæ ad profitendam vitam Religiosam necessaria est, innotescat Galliarum Jurisprudentia, advertendum est, quid de eo tempore statuerit Concilium Tridentinum. *In quacumque Religione*, inquit, *tam virorum quam mulierum, Professio non fiat ante decimum sextum annum expletum*. Sess. 25. c. 15. Huic Decreto conformis est articulus 28. Edicti Blesensis. *La Profession tant des Religieux que des Religieuses ne sera auparavant l'âge de 16. ans accomplis, ni devant l'an de Probation après l'Habit pris.* Hanc disciplinam secutæ sunt Synodi, quæ in Galliis deinde celebratæ fuerunt.

nasticæ magis conducere videbatur, judicio Superiorum suscipiebant Monachi; ad eamque servandam vi suæ professionis se adstrictos credebant.

IV. Hinc mutatæ passim regulæ, & plures in uno eodemque Monasterio servatæ, uti monet vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad *Part.* 1. *Seculi IV. Sanctorum Benedictinorum*; & addit, quod " Sanctissimus Legislator Benedi-" ctus, primus aut certe inter primos " solemnis professionis formam, modum-" que præscripserit, atque intra profes-" sionis terminos incluserit Regulæ suæ " observationem, a qua deinceps recedere " non liceat ".

V. Juxta formulam a S. Benedicto præscriptam, prout hodie extat, & a Benedictinis usurpatur, tria explicite promittuntur; nimirum *stabilitas loci*, *conversio morum*, atque *obedientia* secundum Regulam a S. Benedicto conscriptam. " Quamquam " (uti monet Mabillonius in citata præ-" fatione, *num.* 59.) in veteri Benedicti-" næ professionis formula apud Theode-" marum, & duabus aliis in appendice " nostra, ait, relatis, atque in Regulæ " Magistri *cap.* 89. (quæ Regula non " tam specialis est, quam commentatio " Benedictinæ) nulla etiam occurrat men-" tio *conversionis morum*: nimirum quia " *obedientiæ secundum Regulam* voto satis " contineri videbatur ".

VI. Verum sicuti ipsa *morum conversio*, tametsi in formula professionis non expressa, satis videbatur comprehensa, eo quod observantia Regulæ promitteretur, ita quoque voluntariæ paupertatis, ac cælibatus seu castitatis vota inclusa censebantur; quia etiam illa tamquam vitæ Monasticæ *essentialia* Regula supponit, atque etiam complectitur.

VII. Quapropter formula Benedictina reipsa, quoad tria illa vitæ Monasticæ ordinaria vota, non differt a recentioribus quorumdam Ordinum formulis, quibus tria illa vota *explicite* continentur: v. g. in formula Fratrum Minorum S. Francisci, quâ promittit Profitens, toto tempore vitæ suæ servare Regulam Fratrum Minorum per Dominum Honorium Papam confirmatam: vivendo in *obedientia*, *sine proprio*, *& in castitate*. Sic quod recentiores formulæ explicite promitti volunt, id Benedictina, ac pristina Monachorum professio virtualiter semper continebat, & modo continet; & hanc Profitentes, eadem quoque vovent, quæ illæ complectuntur.

VIII. Similiter loci *stabilitas*, quam exprimit professio Benedictina, etiam in recentioribus professionis formulis *virtualiter* continetur, tametsi explicite de ea mentio non fiat.

IX. Si enim Benedictina Regula rite expendatur, notum erit, voto *stabilitatis* Monachum ita obstringi, ut numquam vitam Monasticam deserere; aut sine licentia Superioris Monasterio egredi possit, uti recte advertit Cardinalis a Turre-Cremata in commentario ad Regulam S. Benedicti, *tract.* 127.

Postquam enim Novitius anno integro probatus fuit, Regulamque tertio sibi prælectam serio expendit, " si habitâ secum " deliberatione, ait Regula, *promiserit* se " omnia custodire, & cuncta sibi impera-" ta servare, tunc suscipiatur in congre-" gatione, sciens se sub lege Regulæ con-" stitutum, quod ei ex illa die *non liceat* " *egredi de Monasterio*, *nec collum excu-" tere de sub jugo Regulæ*, quam sub tam " morosa deliberatione licuit aut excusa-" re, aut suscipere ".

Ecce ipsi Monacho clarissime proponitur, ad quid factâ professione voto suo sit constringendus, nimirum, posthac liberum ipsi nequaquam futurum de Monasterio egredi, nec jugum Regulæ excutere; quod omnibus professionibus Monasticis, ac Religiosis commune esse, nemo negaverit.

CAPUT IV.

Professio Religiosa an Professum adstringat stabiliter Monasterio? Et quid ab exeunte Monacho observandum?

1. *Regula Benedictina Monachis solitudinem commendat.*
2. *Eadem passim in Regulis, & Canonibus commendata.*

3. Vo-

3. *Votum stabilitatis Monachos ad perpetuam clausuram non adstringit.*
4. *Multa circa egredientes Fratres praescripsit S. Benedictus a moderna disciplina Monastica non dissona.*
5. *Egressuri debent se Superioris, & Fratrum orationi commendare; hinc hodierna* benedictionis *postulatio.*
6. *Benedictina Regula non sinit Monachum* solum *egredi.*
7. *Regula Orientalium non permittebat Monachum* solum *cum extraneo colloqui.*
8. *Etiam posteriores Regularium, praesertim Mendicantium Constitutiones praecipiunt, egredienti socium adjungi.*
9. *Monachi ad Monasterium revertentes orationem propter excessus petere debent.*
10. *Monachi mensas laicorum declinare debent dum egrediuntur.*
11. *Quid de hoc articulo recentiores Ordinum Constitutiones?*
12. *Decretum Synodi Tridentinae circa Regulares sine licentia a suis Conventibus recedentes.*
13. *Quid circa illos habeant Ordinum Constitutiones?*
14. *Non facile admittenda Regularium evagatio.*

I. PRaecitata Regulae Benedictinae verba sat insinuant, mentem sancti Patris esse, Regulamque, quam profitentur, exigere, quod Monachis suo arbitrio, & propriâ voluntate de Monasterio exire non liceat. Quod ipsum clarius expressit, *cap.* 66. suae Regulae, ubi ait: " Monasterium „ (si fieri potest) ita construi debet, ut „ omnia necessaria, id est, aqua, molendinum, hortos, pistrinum, vel artes diversae intra Monasterium exerceantur: „ *ut non sit necessitas*, ait, *Monachis vagandi foras:* quia omnino non expedit „ animabus eorum „.

II. Neque soli Benedicto hic solitudinis amor insedit, sed omnibus Monachorum Patribus fuit communis, & passim in omnibus Regulis solitudo inculcata, atque ecclesiasticis Decretis praecepta tamquam perfectionis Monasticae assequendae, & conservandae primarium instrumentum: uti videre est in *Can.* 4. Chalcedonensi, & 46. *Trullano*. Hinc illud sub nomine Eugenii Papae apud Gratianum 16. *q.* 1. *Can.* 8. " Monachus claustro sit contentus: quia „ sicut piscis sine aqua caret vitâ, ita sine „ Monasterio Monachus. Sedeat itaque solitarius, & taceat; quia mundo mortuus est, Deo autem vivit „.

III. Nequaquam tamen hinc quis concludat, ex S. Benedicti, aut Ecclesiae intentione Monachos, seu Religiosos voto stabilitatis obstrictos, vi illius perpetuâ clausurâ esse Monasterio conclusos; quia & ipse Benedictus in sua Regula non semel supponit, Monachos e Monasterio causâ necessitatis, aut utilitatis cum licentia Superioris egredi posse.

IV. Et quidem *cap.* 67. de Fratribus itinerantibus agens, expressit quae in exitu, quae in reditu ipsis agenda sint: quae nec ab hodierna Religiosorum, etiam recentiorum disciplina aliena sunt.

V. Ac in primis vult, ut " dirigendi „ Fratres in via, *omnium Fratrum vel* „ *Abbatis se orationi commendent* „.

Ad idem collimat, quod in sua Regula *cap.* 8. habet S. Fructuosus: " Nemo Monachus uspiam sine *benedictione* sui Senioris progrediatur „.

Ad quae verba reflectens Hugo Menardus ad *cap.* 61. §. 9. Conc. Reg. ait: " Antiquus, & laudabilis in Monasteriis mos „ invaluit, ut numquam Monachus *sine* „ *benedictione*, vel oratione sui Rectoris „ foras progrediatur, ut hâc veluti circumvallatus mundi pericula, & daemonum tela declinare possit „.

Hujus porro disciplinae non tantum in *Can.* 64. Trullano, sed etiam in hodiernis ac recentioribus Religiosorum Constitutionibus mentio passim occurrit; nec praxis dissonat.

" Fratres (inquiunt Constitutiones Fratrum Eremitarum S. Augustini *par.* 2. „ *cap.* 17.) antequam domum exeant, *genuflexo benedictionem petant a Superiore*, „ dicentes, *Benedicite Pater:* Superior vero det illam tamquam *deprecans Deum*, „ quod in eundo, stando, & redeundo, „ eos ab omnibus animae, & corporis periculis servare dignetur „.

VI. Observat insuper vir eruditus Hugo Menardus, quod S. Benedictus loquatur

tur in plurali, *dirigendi Fratres:* "Quia, „ ait, numquam solus Monachus, sed duo „ vel tres in via dirigendi sunt, ob *mutuam custodiam animi* præsertim „.

VII. Quin & ex Regula Orientali notat idem Menardus, "disciplinam antiquam illorum Patrum non permisisse „ Monacho *soli* cum *extraneo colloqui*, sed „ dedisse comitem, & sermonum testem, „ non quemvis de trivio, sed *probatum* „ *moribus;* ne daretur occasio maligno „.

VIII. Ab hac provida Patrum disciplina nec recentiores Monachorum, ac Religiosorum Regulæ, Constitutionesque recesserunt.

" Statuimus, ut nullus Frater nostri „ Ordinis, sive conventualis sit, sive hospes (verba sunt Constitutionum Eremitarum S. Augustini) cujuscumque dignitatis, vel gradus, vadat ad civitatem, vel oppidum *absque socio Fratre* „ Ordinis nostri Clerico, vel laico, seu „ Converso a Priore assignando, neque aliquem Prior *solum* mittat, nisi ob gravem & urgentem necessitatem.... Sed „ nec ipse Prior *solus* vadat, nisi pro inevitabili necessitate „.

Similia in aliorum Ordinum Constitutionibus, ac Statutis passim occurrunt, refertque Petrus Martyr in Compendio Constitutionum Ordinis FF. Prædicatorum *part.* 2. *c.* 74. statutum: " Cum discursus inutilis, & vagus Fratrum turbationem, „ & scandalum pariat, & ex defectu *combinationis* Fratrum, dissolutiones, & insolentiæ crescant; ideo neque sine licentia, neque *sine socio* itinera conficiant „ Fratres, & combinati nullo modo se „ separent ab invicem, quin se videre „ possint, & valeant mutuo testimonium „ perhibere, in quocumque sint loco, vel „ negotio, & transgressores acrius puniantur „.

IX. Pergit ulterius Benedictus: " Revertentes autem de via Fratres, ipso die, „ quo redeunt, per omnes horas Canonicas, dum expletur opus Dei, prostrati „ solo Oratorii, ab omnibus petant orationem propter excessus; ne quid forsan „ subripuerit in via visus, aut auditus „ malæ rei, aut otiosi sermonis „.

Laudabilis plane praxis, ut nimirum per hanc humiliationem, atque Fratrum communes preces mundentur regredientes de via ab infectione, si quam a mundana conversatione contraxerint.

Ad idem tendit, quæ in plerisque Religionibus servatur, & præscripta est disciplina, ut Fratres ad Monasteria revertentes *benedictionem* a Superiore petant, & accipiant.

Addunt Constitutiones Eremitarum S. Augustini *part.* 2. *cap.* 17. " Cum Fratres debent aliquo ire, eâdem die non reverfuri, in eundo & redeundo ante majus „ Altare dicant *Psalmum cum precibus*, „ & *orationibus*, prout in Officiis nostri Ordinis continentur „.

X. Præterea S. Benedictus *cap.* 51. *Regula* habet: " Fratres, qui pro quovis responso diriguntur, & eâ die sperant reverti „ ad Monasterium, non præsumant *foris* „ *manducare*, etiamsi omnino rogentur a „ quovis, nisi forte eis ab Abbate suo „ præcipiatur „.

" Hæc est (ait Hugo Menardus ad *cap.* „ 58. §. 1. Concord. Regul.) antiqua Monachorum disciplina *nobis sane imitanda*, ut *mensas laicorum* præsertim nobilium, & divitum, quantum in nobis „ situm erit, declinemus „.. Hactenus ille, qui ibidem latius exponit pericula Monachis ex hisce laicorum conviviis imminentia.

XI. Eodem indubie collimat, quod in plerisque, præsertim Fratrum Mendicantium Constitutionibus serio inculcatur, ut extra Monasteria in civitatibus *nec bibant, nec manducent.*

Et quidem inter novissima Decreta an. 1678. instante Patre Christiano Lupo tunc Ordinis Eremitarum S. Augustini in Belgio Provinciali, per Cardinalem Protectorem, probante Sacrâ Congregatione Cardinalium, edita, decimum quartum est: " Omnibus *cujuscumque conditionis*, aut „ *præeminentiæ* Patribus, ac Fratribus in „ salutaris obedientiæ merito præceptum „ sit, ne quis extra Conventum in civitate, vel oppido, aut suburbiis intra „ ejusdem civitatis, aut oppidi muros „ comprehensis, audeat *comedere*, vel *bibere*, sine expressa, & in *scriptis* habita „ licentia Patris Provincialis „.

XII. No-

XII. Novissime decrevit Synodus Tridentina *sess.* 25. *cap.* 4. *De Regul.* " Nec „ liceat Regularibus a suis Conventibus „ recedere, etiam prætextu ad Superiores „ suos accedendi, nisi ab eisdem missi, „ aut vocati fuerint. Qui vero sine prædicto mandato *in scriptis obtento* repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tamquam desertor sui Instituti puniatur „.

Hoc Superiorum *mandatum* vulgo dicitur hodie *obedientia*. Unde in Constitutionibus PP. Eremitarum S. Augustini *part.* 2. *c.* 17. ubi de licentia exeundi danda a Priore agitur, ad marginem notatur: *Quando* OBEDIENTIA *in scriptis debet dari*.

XIII. Et ibidem præcipitur: " Si autem Frater aliquis extra Provinciam „ sine litteris *testimonialibus* sui Provincialis exiverit, veniens ad Conventum „ aliquem nostri Ordinis ab ostiario intromittatur, & postquam prædictas litteras non ostenderit, Prior eum in carcerem includi faciat, nec inde extrahatur, donec Provincialis providerit quid „ de eo sit agendum. Idem sit omnino „ judicium de Fratribus ejusdem Provinciæ sine litteris testimonialibus venientibus „.

In aliorum Ordinum Constitutionibus graves quoque pœnæ intentantur iis, qui sine hujusmodi litteris a suis Conventibus recedunt.

XIV. Ex hactenus dictis facile colligi potest, quod licet nec votum stabilitatis, nec professio Monastica adstringat Profitentem ad perpetuam clausuram, nihilominus Patres Monachorum judicaverint, evagationem Monachorum, ac frequentem cum secularibus conversationem Monasticæ professioni esse contrariam, & Religiosæ perfectioni conservandæ periculosam; unde non nisi ex causa, & multis adhibitis cautionibus egressum e Monasterio concedendum esse præceperunt.

" Evitentur quoad fieri poterit (inquiunt Constitutiones Eremitarum S. Augustini *part.* 2. *cap.* 17.) Fratrum discursus per civitates, & oppida; nec „ enim Religionis opinio, ac *devotio* apud „ seculares ex eo augetur, imo in dies magis ac magis minuitur „.

Et in compendio Constitutionum PP. Prædicatorum *part.* 2. *cap.* 71. refert Petrus Martyr: " Licentiæ autem hujusmodi *difficulter* a Prælato concedi debent. Unde Romæ 1601. ordinatur, & præcipitur Conventuum Præsidentibus sub pœna absolutionis ab officio, ne facile facultatem præbeant, etiam de consilio „ Patrum, Fratribus vagandi extra Conventum, vel eundi ad alios Conventus, „ seu oppida, etiam prætextu alicujus necessitatis, nisi vera sit, & urgentissima, „ cum constet hujusmodi discursus magna „ parere incommoda, & scandala „. Idem confirmatur Romæ 1608.

CAPUT V.

An Professio Religiosa permittat transitum de una Religione ad aliam.

1. *Primitus liber erat, & frequens Monachorum de uno ad aliud Monasterium transitus.*
2. *Quid circa peregrinos Monachos statuerit S. Benedictus.*
3. *Rarior cœpit esse Monachorum transitus: & quare?*
4. *Rationes, quæ rariorem transitum suadent.*
5. *Legitima causa transitus Monachorum.*
6. *Aliquando Monachus tenetur ad aliud Monasterium, aut Ordinem transire.*
7. *Suspectus aliquando visus fuit crebrior Monachorum transitus: & quis transitus hic intelligatur.*
8. *Ex Decreto Tridentino nullus potest transire ad* laxiorem *Religionem, etiam prætextu privilegii.*
9. *Nulla Regularis superioris licentia ad hoc sufficit; & a quo licentia transeundi peti debeat.*
10. *Qualiter transitus Regularium Mendicantium prohibitus?*
11. *Qua de causa concedatur transitus ad* laxiorem *Religionem?*
12. *Ad* strictiorem *Religionem qualiter permissus transitus?*
13. *Unde judicandum de* rigore, *aut* laxitate *Religionis?*

14. *Non*

14. *Non facile ob relaxationem disciplinæ in aliquo Monasterio transeundum ad diversum plane Ordinem.*
15. *Quid si dubitetur, num Religio sit* arctior?
16. *Monachus meditans transitum tenetur consulere suum Superiorem.*
17. *Quid si Superior consensum transeundi neget?*
18. *In Italia transitus etiam ad* Strictiorem *non fit, nisi de licentia S. Congregationis.*
19. *Transiens ad aliam Religionem, an novum* Novitiatum *absolvere debeat?*
20. *Monachus transitum postulans exacte probandus, antequam ad professionem admittatur.*

I. PRimitus dum *una* quasi erat omnium Monachorum congregatio, unumque institutum, facilior ac frequentior quam hodie erat Monachorum de uno Monasterio ad aliud transitus.

II. Hinc in Regula S. Benedicti extat caput integrum 61. *De Monachis peregrinis, qualiter suscipiantur;* vultque Benedictus, ut " Si quis Monachus peregrinus de longinquis Provinciis supervenerit, si pro hospite voluerit habitare in Monasterio, & contentus est consuetudine loci, quam invenerit, & non forte superfluitate suâ perturbat Monasterium, sed simpliciter contentus sit, quod invenerit, suscipiatur quanto tempore cupit ".

" Si vero postea, pergit Regula, voluerit *stabilitatem* suam firmare, *non renuatur* ei talis voluntas; & maxime, quia tempore hospitalitatis potuit ejus vita dignosci. Quod si superfluus aut vitiosus inventus fuerit tempore hospitalitatis, non solum non debet sociari corpori Monasterii, verum etiam dicatur ei honeste, ut discedat, ne ejus miseriâ etiam alii vitientur. Quod si non fuerit talis, qui mereatur projici, non solum, si petierit, suscipiatur Congregationi sociandus; verum etiam suadeatur, ut stet: ut ejus exemplo alii erudiantur: quia in omni loco uni Domino servitur, & uni Regi militatur ".

III. Et quantumvis Benedictus loqui videatur de Monachis, qui nullam loci stabilitatem, aut determinatam Regulam fuerunt professi; nihilominus, etiam postquam Monachi loci stabilitatem, certamque Regulam vovere cœperunt, ipsis licitum fuit, non tantum Monasterium, sed & Ordinem mutare; id tamen rarius contigit, nec nisi fere urgentibus ex causis. Illa enim Monasterii Ordinisque semel suscepti mutandi prurigo tamquam levis animi nota suspecta habita est a Patribus; multisque titulis improbata.

IV. Et quidem S. Bernardus *lib. de præcepto, & dispens. cap.* 16 multis de causis hanc mutationem improbat. Primo, " propter scandalum ipsorum, quos deserit. Deinde, quia certa pro dubiis relinquere tutum non est, forsan enim hæc tenere potest. Tertio, suspectam habeo, ait, levitatem, quâ id, quod facile volumus antequam probemus, experti jam nolimus, uno prope momento id ipsum & cupientes, & respuentes tam leviter, quam & irrationabiliter ".

V. Bernardo consonans S. Anselmus pluribus idem argumentum prosequitur; ac tandem concludit: " Quapropter, quicumque Cœnobitarum forte propositum aggreditur; expedit ei, ut in quocumque Monasterio professus fuerit, nisi tale fuerit, ut ibi *malum invitus facere cogatur*, totâ mentis intentione, amoris radicibus ibi radicare studeat; atque aliorum mores, aut loci consuetudines, si contra divina præcepta non sunt, etiamsi inutiles videantur, dijudicare refugiat ". *Lib.* 1. *Epist.* 29.

Legitimam proinde causam mutationis aliam agnoscere non videtur Anselmus, nisi *peccandi necessitatem*, quam quis sibi imminere videt, si in Monasterio manere cogatur. Quam rationem S. Bernardus his verbis expressit: Nam si hæc (conversio morum & obedientia) " ibidem pro improbitate nimirum, atque irreligiositate cohabitantium *obtineri* forte nequierint, duce spiritu libertatis *indubitanter* suadeo *transire ad alium locum*, ubi non impediatur homo reddere Deo vota sua, quæ distinxerunt labia sua ". Et rursus *Epist.* 7. *ad Adamum Monachum*, reddens rationem, ob quam in suo Monasterio recipe-

ciperet Monachos, propria Monasteria deferentes, ait: " Hac ratione illos suscipimus, quoniam non putamus esse malum, si vota labiorum suorum, quæ in locis suis posuerunt quidem promittere, sed *nequaquam* persolvere Deo, qui ubique est, ubicumque reddant ".

VI. Si itaque Religiosus seu Monachus videat Communitatem suam adeo desormatam, ut nulla videat nec in Fratribus, nec in Superioribus observantiæ Regularis exempla, sed e contrario continuas transgressiones, atque ad prævaricandam Regulam, quam vovit, incitamenta; ita ut, spectatâ suâ fragilitate, videat sibi moraliter impossibile esse, in tali Communitate posse vota labiorum suorum Deo digne persolvere, vitamque vere Religiosam agere, indubie duce spiritu libertatis poterit, imo debet se a tali Communitate, si fieri potest, separare, tutioremque locum quærere.

VII. Ex dictis satis apparet, quod suspecta ac multis incommodis obnoxia jam pridem visa fuerit Monachorum, qui *loci stabilitatem* promiserunt, & *certam* Regulam vivendi voverunt, mutatio, sive translatio ad aliud Monasterium sive Religionem, eo nimirum sensu, ut desinant esse Monachi Monasterii, vel Congregationis, cui semel per professionem solemnem erant incorporati; atque una a Regula, cui se adstrinxerunt, absolvantur, & alteri Monasterio incorporentur, alterique Regulæ, & Religioni alligentur.

VIII. Juxta disciplinam modernam per Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 9. de Regular. " *Nemo Regularis cujuscumque facultatis vigore transferri potest ad* LAXIOREM *Religionem* ".

IX. Quin nec Superioris cujuscumque Regularis licentia, sed sola Pontificis ex justa causa dispensatio sufficit, quod & in praxi servari notat Fagnanus ad *cap.* CUM DILECTI 11 *de Renunt.* " Et hujusmodi licentiæ, ait, transeundi ad *laxiorem* Religionem, etiam legitimis subsistentibus causis, consueverunt concedi a Papa in signatura gratiæ, & a Sacra Pœnitentiaria, a qua conceduntur plerumque ad supplicationem Generalis, vel Procuratoris Ordinis, & de utriusque Religionis consensu S. Pœnitentiariæ exhibito, ut sæpissime vidi observatum, ait Fagnanus; atque ita ipsimet Superiores Regulares agnoscunt, se non habere potestatem super hoc dispensandi, cum pro ea obtinenda recurrant ad Sedem Apostolicam ". Hæc ille *num.* 28.

X. Ulterius cum experientiâ constaret, nonnullos e Religiosis Mendicantibus ad alios Ordines, præsertim Monasticos convolare, fucatis quidem coloribus, afferentes id fieri ob frugem melioris vitæ, aut arctioris observantiæ, sed revera, ut liberius degerent, dignitatesque, & Beneficia Monastica consequi valerent, & ex certis aliis causis bonestati non consonis (uti loquitur Pontifex in *Extravagante* 1. *de Regularib. in comm.*) generaliter probibitus fuit Fratribus Mendicantibus transitus ad alium quemcumque Ordinem non Mendicantium, excepto solo Ordine Carthusianorum, sine licentia Papæ; idque sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, & soli Papæ reservatæ. *Dicta Extravagante.*

XI. Dispensat autem sacra Pœnitentiaria super transitu ab Ordine strictiori ad laxiorem ob ægritudinem, aut infirmitatem: quam esse solam justam causam dispensandi credit Fagnanus, additque: Quinimo bonæ memoriæ Antonius Cardinalis Carafa olim Signaturæ *Sanctissimi* Præfectus, in sua *Glossa manuscripta ad cap.* 19. *Sess.* 25. *De Regularib.* testatur, se numquam vidisse in Signatura gratiæ concedi transitum ab arctiore ad *laxiorem* Religionem, nisi ob infirmitatem, vel debilitatem provenientem ex observantia ipsius Regulæ arctioris, cum vir Religiosus non possit ipsius statuta servare.

Verum, ut etiam hæc causa sit justa, videtur expendendum esse, num incommoda, quæ sequerentur in Religione, a qua transitus petitur, ex relaxione aliquali Statutorum aut Regulæ in gratiam illius, qui illa in omni rigore ob corporis infirmitatem servare non potest, tanta sint, ut præponderent incommodis, quæ sequi solent ex translatione Regularis ad aliam Religionem, præsertim laxiorem.

XII. Si quis autem, inspirante Spiritu Sancto, desideret, non ficte, sed sincere ad

ad frugem melioris vitæ transmigrare, eumque in finem Religionem *arctiorem* amplecti, nequaquam prohibendus, etiam sub prætextu, quod quibusdam Monachis & Canonicis, nec non Hospitalariis aut Templariis a Sede Apostolica sit indultum, ne postquam aliquis fuerit professus apud eos, ad alium locum *ipsis invitis*, arctioris etiam Religionis obtentu transire valeat: quia *ubi Spiritus Dei est*, ait Pontifex in *cap.* 18. ⁊ *De Regularib. ibi libertas:* & *qui Dei Spiritu aguntur, non sunt sub lege, quia lex non est posita justo.* 2. ad Cor. c. 3. v. 17. I. ad Tim. c. 1. v. 9.

XIII. Porro ut hoc ex capite fiat transitus, ad sensum hujus Decretalis nequaquam est attendendum, uti observat Fagnanus, an Monasterium, ubi primo quis fecit professionem, a principio suæ fundationis fuerit strictioris Regulæ, quam Monasterium, ad quod fit transitus, sed an secundum Monasterium *modo* sit arctioris observantiæ. Itaque sive laxior vita oriatur ex transgressione Regulæ, sive ex inobservantia Constitutionum, a Religione, in qua remissius vivitur, potest quis licite transire ad minorem melius observatam.

Idem observat Cardinalis de Luca *Discursu* 38. *De Regularibus*, aitque recte adverti a Canonistis, " quod *strictius* est " Monasterium Religionis *laxioris*, in quo " servatur Regula, quam illud *strictioris* " Religionis, in quo Regula non servatur. " Neque refert, ait, quod Regula sit stricta " si vita est larga, neque perfectio con- " sistit in Instituto, sed in observantia.

XIV. Quia tamen Monacho certam Regulam professo manendum est in ejusdem Regulæ & Religionis observantia, nî notabilis causa avocet, non immerito post Joannem Andream monet Fagnanus, transitum ad aliam Religionem sive Ordinem, ob disciplinæ collapsionem, fieri non posse, nisi totus ordo sit collapsus, nec subsit spes reformationis. Unde si Monasterium v.gr. S. Benedicti sine spe reformationis sit collapsum: nihilominus si plura Monasteria ejusdem Ordinis, saltem in patria vel Provincia reperiantur non collapsa, tunc minime licebit ad aliam Religionem transmigrare. Hæc ille ad *cap.* SANE ⁊ *de Regularibus*, qui & ad *cap.* LICET ⁊ *eodem num.* 21. juxta prædicta, ait, quempiam posse transire de arctiore Religione, in qua remissius vivitur, ad minorem Religionem melius observatam; uti docet S. Thomas 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. ubi refert in Collationibus Patrum, Abbatem Joannem dicere de seipso, quod a vita solitaria, in qua professus fuerat, transiit ad minorem, scilicet eorum qui vivunt in societate, propter hoc, quod vita Eremitica cœperat declinare, & laxius observari.

XV. Si vero dubitetur, num secunda Religio sit arctior, necessarium videtur judicium Superioris, uti post alios Canonistas notat ibidem Fagnanus.

XVI. Ad hæc ne zelo sanctioris vitæ Monachus decipiatur, atque angelus satanæ se transformet in Angelum lucis, tenetur Monachus transire volens petere licentiam Superioris, eique causam transitus exponere, qui eam sedulo expendat, perspiciatque utrum reverâ ex zelo sanctioris vitæ hunc transitum meditetur, nihilque sit quod hîc & nunc eum transitum impediat.

XVII. Si Superior licentiam transeundi neget, poterit quidem juxta juris communis dispositionem movente Spiritu Sancto, transire; sed merito hic prudentum atque expertorum judicium expetet, ne alias seipsum Monachus fallat, vel etiam zelo præcipiti magna in Religione scandala & contentiones excitet.

XVIII. Quare notat Cardinalis De Luca, " neque a *laxiore* ad *strictiorem* trans- " eundi licentiam concedi sine licentia " Sacræ Congregationis Regularium, quæ " audito Superiore primæ Religionis, id " concedere solet certas præscribendo Re- " ligiones, in quibus benevoli receptores " inveniantur, pro facti qualitate ac sin- " gulorum casuum circumstantiis ". *Disc.* 41. *ad Concilium Trid.* Quod an extra Italiam obtineat, dubito. Quod hîc dicitur, Sacram Congregationem hanc licentiam non annuere, nisi *audito Superiore primæ Religionis*, conforme est Regulæ Benedictinæ, quæ ait: " Caveat autem " Abbas, ne aliquando de alio noto Mo- " nasterio Monachum ad habitandum su- " scipiat sine consensu Abbatis ejus, aut " litteris commendatitiis: quia scriptum " est:

„ est : *Quod tibi non vis fieri, alteri ne* „ *feceris* „ . *Cap. 61.*

XIX. Cum vero per veram translationem Monachus a Monasterio sive Religione, in qua professionem emisit, absolvatur, & alteri Monasterio vel Religioni per professionem incorporetur; vitamque suam juxta normam vivendi in hac Religione aut Monasterio observatam instituere debeat; ipsaque Religio eum pro sua facta professione debeat agnoscere, etiam novum Novitiatum seu annum probationis præmittendum esse bene probat Fagnanus ad *cap.* AD APOSTOLICAM ;: *de Regularibus*, & post ipsum Cardinalis De Luca *disc.* 38. *de Regularibus*, qui tamen ibidem monet, " quod S. Congregatio passim „ dispensare soleat, aliquo brevi termino „ contenta, quoties præsertim non agitur „ de transitu ad *strictiorem magisque asperam* vitam : quoniam rigor integri & „ continui anni, qui regulariter dispensari „ non solet, procedit, ubi agitur de imprimendo statum Regularem in genere, „ cum formali ac omnimoda mutatione „ status irretractabilis, de seculari in Regularem, ac de libero in servum, seu de „ vivo in mortuum. Secus autem ubi, isto „ statu jam impresso, agitur tantum de „ accidentali mutatione vitæ potius sub „ una, quam sub altera Regula.

XX. Monet nihilominus seculi nostri Monasticæ disciplinæ zelosus instaurator Abbas Trappensis (*a*) majorem exactioremque probationem merito exigi in receptione Monachi transeuntis, quam in receptione alicujus de seculo. " Et sane, qui „ per experientiam noverunt, inquit, difficilius esse reformare, seu potius totaliter immutare aliquem venientem ex „ aliquo Monasterio, quam si e medio „ seculo veniret, non dubitabunt, quin „ novus Novitiatus sit necessarius, non „ tantum, uti loquitur quidam Pontifex, „ ob bonum Postulantis, qui se obligat, „ sed etiam in securitatem Congregationis „ quæ eum recipit. Qui de seculo immediate egreditur, est quasi tabula rasa, „ cui quidquid libuerit, insculpitur & imprimitur; essetque res insolita, ut is „ adeo esset præsumptuosus, ut non reciperet cum submissione & docilitate instructiones & præcepta in re, cujus hactenus nullam notitiam habet. At non „ idem dici potest de Monachis : hi veniunt ab observantiis suis Monasticis pleni principiis, præventionibus, & imaginationibus falsis, habitibus ibidem contractis fere in perpetuum addicti, ad ea „ contradicenda atque carpenda, quæ nec „ suis judiciis, nec ideis de Religionis statu præconceptis conformia sunt, promptissimi. Tandem tam multa in eis prius „ sunt evertenda, quam fiant capaces eorum, quibus & mente & corde imbuendi sunt, ut tempus Novitiatus & probationis non tam contrahendum sit quam „ protrahendum. Equidem ex hujusmodi „ translationibus tam rarus est profectus, „ ut antiqua Instituta, quæ Ordini, Regularitati, ac paci studuerunt, iis aditum „ præcluserint, aut saltem eas, nisi quam „ maxime præconsulte non admittant „.

„ Antiquis majorem admittendi facilitatem conferre potuit integra & non „ impedita libertas, pacem Congregationis „ turbantes dimittendi, sed jam cum non „ adsit amplius æqualis potestas, & etiam „ ab invitis Religiosi morum non integrorum, quantumcumque sese efferat eorum „ depravatio, retineri debeant, nulla cura, nullum studium, quo deceptio in „ ejusmodi Institutis evitetur, non est subeundum. Et dici potest, sanctum Benedictum, si nostris viveret diebus, perspexissetque quam raro in fines exspectatos mutationes hujusmodi deveniant, „ non tantum tempus probationi Religiosorum extraneorum destinatum, ad unam „ diem diminuturum non fuisse, sed potius eorum Novitiatum in annos duos „ protracturum „ . Hæc ille ad *cap.* 61. *Reg. Bened.*

(*a*) Bouthillier de Rancè.

CAPUT VI.

Quid observandum a Regulari prætendenti Professionem suam fuisse invalidam.

1. *Olim liberum fuit omni tempore allegare & probare nullitatem professionis.*
2. *Decretum Synodi Tridentinæ circa licentiam allegandi dictam nullitatem.*
3. *Nullitas professionis hodie proponi debet intra quinquennium a die professionis.*
4. *Id etiam procedit tametsi nullitas prætendatur ex impedimento* perpetuo.
5. *Per lapsum quinquennii non inducitur tacita professio.*
6. *Reclamatio post quinquennium admittitur, si impedimentum sit* notorii *facti permanentis.*
7. *Contra lapsum quinquennii non admittitur excusatio ignorantiæ.*
8. *Metus aut vis tametsi perpetua non admittitur contra lapsum quinquennii.*
9. *De stilo Curiæ Romanæ datur restitusio in integrum adversus lapsum quinquennii; & quâ formâ expediatur?*
10. *In Gallia restitutio illa non admittitur.*
11. *Causa nullitatis debet tractari coram Ordinario & Superiore Regulari.*
12. *Quis hìc dicatur Superior Regularis; & quis Ordinarius?*
13. *Synodus Tridentina Superiori Regulari adjungens Ordinarium, non recedit a jure communi.*
14. *Conventus prætendens nullitatem alicujus professionis, eam coram Ordinario idque intra quinquennium allegare debet.*
15. *In Gallia deduci debet coram delegatis per Rescriptum Apostolicum Judicibus* in partibus.
16. *Qui sponte habitum Religiosum dimisit, causam nullitatis allegans, non auditur antequam habitum resumpserit.*
17. *Neque hìc attenditur, num justa causa fuerit habitum dimittendi.*
18. *Edictum Caroli V. contra Religiosos abjicientes habitum Religiosum.*

I. Olim, uti notant Canonistæ ad *cap.* 1. ;; *de his quæ vi metusve causâ fiunt*, si professus, qui e Monasterio exiverat, justam causam timoris, seu nullitatis suæ professionis prætendebat & allegabat, ad suum Monasterium redire non compellebatur, nisi causâ prius deductâ atque decisâ.

II. At cum similis a Monasterio recessus atque indefinita ac illimitata contra professionem semel emissam reclamandi licentia, varia secum traheret incommoda, Synodus Tridentina hisce obviare volens, statuit *sess.* 25. *cap.* 19. *de Regularibus*. „ Quicumque Regularis prætendat se per „ vim & metum ingressum esse Religio- „ nem: aut etiam dicat, ante ætatem de- „ bitam professum fuisse, aut quid simile; „ velitque habitum dimittere quacumque „ de causa, aut etiam cum habitu discе- „ dere sine licentia Superiorum, non au- „ diatur, *nisi intra quinquennium tantum* „ *a die Professionis;* & tunc non aliter, „ nisi causas, quas prætenderit, deduxe- „ rit coram Superiore suo, & Ordinario. „ Quod si antea habitum sponte dimiserit, „ nullatenus ad allegandum quamcumque „ causam admittatur; sed ad Monasterium „ redire cogatur, & tamquam apostata „ puniatur; interim vero nullo privilegio „ suæ Religionis juvetur „.

III. Tria hìc statuit Synodus. Primo, ut Regularis prætendens professionem suam esse nullam ob *vim metumve* illatum, aut *defectum ætatis*, aut *quid simile*, debeat causas nullitatis allegare, & deducere intra quinquennium a die professionis, alias non audiendus.

IV. Cum vero Synodus nullam causam nullitatis excipiat, sed duabus expressis generaliter dicat, aut *quid simile*; id est, similiter inducens nullitatem professionis, non videtur distinctio facta a Synodo, inter impedimenta temporalia, & perpetua; uti bene probat Fagnanus ad *cap.* 1. ;; *de his quæ vi metusve causâ fiunt*; docet enim sententiam afferentem, invaliditatem professionis ex impedimento *perpetuo* etiam lapso quinquennio posse proponi, semper a sancta Congregatione Regularium fuisse reprobatam; ac discusso articulo respondisse, quod etsi impedimentum sit *perpetuum*, illud

illud tamen deducendum fuisse infra legitima tempora.

Insuper refert, Gregorium XIII. ex sententia sanctæ Congregationis declarasse, Regularem elapso quinquennio non esse audiendum, tametsi professus alleget, vim & metum semper durasse.

V. Hinc ulterius infert Fagnanus, Synodi mentem haud fuisse, ut per lapsum quinquennii inducatur tacita professio, sed tantum, ut post tanti temporis silentium *audientia* negetur: Neque enim absurdum est, ut qui tam diu tacuit, deinceps non audiatur.

VI. Si tamen impedimentum sit notorium facti permanentis, adeo ut nulla super ejus existentia aut non existentia quæstio moveri queat, sed ad oculum pateat, tunc post quinquennium proponi poterit; non quia *perpetuum* est, sed ob notorietatem *facti permanentis*: Ut v. g. si vir in habitu muliebri professionem emiserit in Monasterio Monialium; quo item casu, quemadmodum monet ibidem Fagnanus, non obstat quinquennium Concilii, propter periculum scandali, & peccati.

VII. Quinquennium autem ex verbis Synodi currit a die professionis; ideoque lapso quinquennio a die professionis viâ ordinariâ, & juxta Decretum Synodi, Regularis causas nullitatis deducere volens, non est audiendus; tametsi ignorantiam nullitatis, aut impedimenti prætendat, aut fuisset aliunde impeditus, quominus ipsam causam nullitatis deducere potuerit. Quod & ipsa Synodus non obscure innuit, cum dicit: *audiendum non esse, nisi intra quinquennium* TANTUM *a die professionis.*

VIII. Huic conforme est, quod dicitur Gregorius XIII. ex sententia Congregationis Concilii declarasse, nempe eos, qui per vim & metum se Religionem professos prætenderent, nisi intra quinquennium reclamaverint, eo lapso non esse audiendos, tametsi allegarent vim & metum semper durasse (*a*).

IX. Hunc tamen quinquennii lapsum non impedire, quin ex justa causa detur restitutio in integrum, plures Canonistæ contendunt; eamque opinionem confirmat praxis Curiæ Romanæ; uti notat Cardinalis De Luca, *discurs.* 41. *de Regularibus;* monens ibidem, " non pertinere ad
" Judices de hujus restitutionis in integrum concessione cognoscere, vel judi-
" care; cum id *privative* pertineat *ad Pa-
" pam;* qui eamdem restitutionem conce-
" dere non solet, ait, nisi prævià consul-
" tatione Sacræ Congregationis Concilii,
" cui frequentius commissiones super hu-
" jusmodi restitutionis petitione dirigi so-
" lent; licet quandoque, sed *nimium ra-
" ro*, etiam huic Congregationi Regula-
" rium directæ fuerint: ac propterea in
" una, vel altera Congregatione assumi-
" tur formalis disputatio, an constet necne
" de sufficienti causa dictæ restitutionis;
" istâque consultatione accedente, signatur
" commissio directa præfatis Judicibus a
" Concilio demandatis ".

X. Et hæc quidem juxta praxim Romanam; at in Gallia ubi Decretum Concilii Tridentini quoad hanc quinquenii præfixionem etiam Regio Decreto firmatum est, restitutio in integrum contra hunc quinquennii lapsum recipi non solet; neque executio Rescripti Pontificii cum clausula ejusmodi restitutionis admitti; nisi in casu admodum extraordinario, uti docet Brodeau in notis ad Louet, *litt. C. num.* 8. ibidem referens plura Parlamentorum Judicata, quibus hujusmodi restitutiones abusivæ declaratæ fuere; & latius prosequitur Carolus Fevret, *tract. de Abusu lib.* 5. *cap.* 3. Et admodum notandum exemplum refertur in libro, cui titulus, *Journal du Palais, tom.* 7. *pag.* 65.

Monet insuper Fevretius ibidem, *num.*26. non sufficere, intra quinquennium fuisse reclamatum; sed constare debere de reclamatione per instrumentum authenticum in scriptis; quemadmodum professio ipsa Religiosa per scriptum, non autem per testes probari debet; uti supra monuimus.

XI. Secundo, juxta Decretum Concilii Tridentini debet Regularis causas nullitatis, quas prætendit, deducere coram Superiore suo, & Ordinario.

XII. Su-

(*a*) Disciplina, quæ hac de re in Ecclesia Gallicana observari solet, legitur in novis Cleri Gallicani Commentariis *Tom.* 4. *col.* 289.

XII. Superior, de quo in Decreto, intelligitur Superior localis, id est, illius Monasterii, in quo professionem emiserit, seu ubi a Superioribus collocatus fuerit: cum sub nomine Superioris regularis, inquit De Luca, *disc.* 41. *ad Concil. Trident.* veniat ille, qui est Prælatus illius Monasterii, vel Conventus, non autem totius Ordinis.

Huic convenit Arrestum Parlamenti Parisiensis, quo declaratum fuit, Provincialem Minimorum abusive processisse propriâ suâ auctoritate ad declarationem nullitatis professionis alicujus sui Religiosi. *Fevret*, *dicto loco*.

Similiter Ordinarius habetur ad mentem Synodi, qui est Ordinarius loci, in quo situm est Monasterium Regularis nullitatem deducentis.

XIII. Porro Synodus ad majorem cautelam Superiori Regulari adjungens Ordinarium, non plane corrigit jus commune, uti bene observat Fagnanus ad *cap.* NULLUS ;; *de Regularibus*. " Quoniam de „ jure veteri, ait, Monasteria subjecta „ erant Episcopo Diœcesano, *can. Monasteria* 18. *quæst.* 2. & ad eum spectabat „ cura, & solicitudo Monachorum: unde „ ipse poterat nulliter professos ejicere, „ sicut poterat illos ad Religionem admit- „ tere „. Hæc Fagnanus; ex his ulterius concludens, Concilium Tridentinum, dum jubet adhiberi Episcopum in judicio nullitatis professionis, esse favorabile, & late interpretandum; cum per illud reditus fiat ad jus commune.

XIV. Quamvis ergo Synodus Tridentina verbis expressis duntaxat loquatur de Regulari *subdito* volente nullitatem professionis deducere, nihilominus prætendit Fagnanus, juxta naturam correlativorum, quod si Religio ipsa, seu Conventus contendat nullitatem professionis, eadem quoque deducenda sit coram Ordinario: quin & ex eadem ratione correlativorum, ac insuper ex eo, quod sit professio quidam contractus ultro citroque obligatorius inter Professum, & Monasterium, in quo consequenter utrimque æqualitas servanda est, conjicit, Monasterium seu Religionem teneri intra *quinquennium* causas nullitatis deducere; eoque elapso non amplius audiendum; quod & sanctam Congregationem censuisse testatur.

XV. Refert autem Fevret loco citato, *num.* 28. in terris Ecclesiæ, & quibusdam Provinciis, quas *Obedientiæ* vocant, causam hanc ad præscriptum Synodi Trident. peragi; at in Gallia usu receptum esse, ut professionis nullitatem prætendens, recurrere teneatur ad Pontificem, a quo obtineat Rescriptum, quo causa delegetur Judicibus *in partibus*; & si aliter fiat, processum tamquam abusivum rescindi (*a*).

XVI. Tertio, mandat Synodus, ut, si Regularis antequam causam nullitatis coram Superiore suo, & Ordinario deduxerit, habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, & tamquam apostata puniatur; interim vero nullo privilegio suæ Religionis juvetur.

XVII. Porro ut ad Monasterium redire, habitumque assumere cogatur, donec causa integre deducta, & finita sit, non attenditur, num justa causa dimittendi habitum

(*a*) Nec Fevretius, nec Van-Espen optime noverunt hac de re Ecclesiarum Galliæ disciplinam, cum docuerunt in Gallia usu receptum esse, ut Professionis nullitatem prætendens recurrere teneatur ad Pontificem, a quo obtineat rescriptum, quo causa delegetur Judicibus *in partibus*, & si aliter fiat, Processum, tamquam abusivum, rescindi. Neque enim in Gallia rescriptum necessarium est, ut Officialis habeat auctoritatem judicandi, an reclamatio, quæ fit adversus solemnem Religionis Professionem, sit legitima, & ut possit de validitate votorum decernere. Infinitæ prope sunt sententiæ, quas in eo genere Galli Officiales absque Summi Pontificis rescripto pronunciarunt; cum autem earum multitudo delectum impediat, indicabo duntaxat Opus, in quo illæ, vel citantur, vel transcriptæ sunt. Legatur potissimum Collectio, quam edidit Mongeot Parisiis an. 1655.

In Diœcesibus Italiæ, & aliis, in quibus Concilii Tridentini Decreta disciplinam spectant, recepta sunt; Officiales sine ullo Sedis Apostolicæ rescripto, cognoscunt de valore, & nullitate Professionis Religiosæ, id testatur Fagnanus in Caput, quod incipit :: *Nullus de Regularibus*, & *transeuntibus ad Religionem*, num. 27. Quin & Zypæus Canonicus, & Officialis Antuerpiensis docet in Flandriæ Diœcesibus viros Religiosos teneri confugere ad auctoritatem Episcopi Diœcesani, nec hunc indigere rescriptis, ut de eorum votorum valore, vel nullitate decretum ferat.

bitum fuerit, vel non; uti monet De Luca citato *disc.* 41. *de Regularibus*. Mandat enim Synodus simpliciter, ut Regularis, qui sponte habitum dimisit, priusquam causa legitime deducta fuit, restituatur, ac si numquam habitum dimisisset; ne alias, ait, " ita Religioso sub hoc prætextu con- „ cedatur licentia vivendi extra claustra, „ durante lite; quæ ita in longum pro- „ trahi posset, quamvis agnosceretur, quod „ litis eventus futurus esset malus, dum „ ita obtineretur intentum vivendi interim „ in seculo „.

XVIII. His consonat, quod Carolus V. Edicto anni 1535. Bruxellis edito, declarat. " Ne quis Apostatas Religiosos, aut „ sine licentia exeuntes recipiat, aut ho- „ spitetur, vel assistat; sed denuntiet Of- „ ficiario loci, qui apprehensos restituat „ Monasteriorum præfectis, unde fuge- „ runt, & si super dispensatione, aut pro- „ fessione litigandum sit, Judex in habitu „ eos manere, & in aliquo loco Religio- „ so interim degere jubebit „. Zypæus in Jure novo, *tit. de Apostatis num.* 9.

CAPUT VII.

An Monachi contumaces, & rebelles possint post professionem e Monasterio ejici, & a Religione abscindi?

1. *Olim licitum fuit, Monachum rebellem, & incorrigibilem e Monasterio ejicere.*
2. *Tentanda omnia pro ejus emendatione priusquam ejiciatur.*
3. *Monachus ejiciendus induebatur veste seculari, & abscindebatur absolute a Religione, & a Superiorum Regularium cura, & regimine solvebatur, & Episcopo subdebatur.*
4. *Hæc disciplina etiam seculo* IX. *quin &* XIII. *obtinuit.*
5. *Hæc tamen disciplina paulatim mutari cœpit, & quare?*
6. *Jus Decretalium non admittit ejectionem absolutam e Monasterio, vel Ordine*
7. *Jus Decretalium repugnat antiquis Monachorum Regulis.*
8. *Aliquando acriter disputatum, num jus Decretalium hac in parte esset in usu, & an conveniret in usum deduci?*
9. *Decretum Urbani VIII. circa ejectionem incorrigibilium, aliquousque veterem disciplinam renovans.*
10. *Num moribus nostris hoc Decretum sit receptum.*
11. *Circa Monachos Apostatas hodierna disciplina a pristinis Monachorum Regulis recedit.*
12. *Magna cura adhibenda a Superioribus, ut rebelles ad meliorem frugem reducant.*
13. *Veteres Monachorum Patres soliciti fuerunt, ne ovis morbida alias inficeret.*
14. *Merito exactius examen hodie circa recipiendos ad professionem, quam olim præmittitur.*

I. MOnachos incorrigibiles olim potuisse ejici a Monasterio, ex Monachorum Regulis manifestum est.

Et quidem S. Benedictus, *cap.* 28. *Regulæ*, præscribens modum, quem Superior in correctione Monachi inobedientis servare debet, si omnibus adhibitis nihil profecerit, vult, ut a Congregatione abscindatur. " Si quis Frater frequenter correptus „ pro qualibet culpa, inquit, si etiam „ excommunicatus non emendaverit, acrior „ ei accedat correptio; id est, ut verbe- „ rum vindicta in eum procedat. Quod „ si nec ita correxerit, aut forte, quod „ absit, in superbiam elatus, etiam defen- „ dere voluerit opera sua, tunc Abbas fa- „ ciat, quod sapiens Medicus. Si exhibuit „ fomenta, si unguenta adhortationum, si „ medicamina Scripturarum divinarum, „ si ad ultimum ustionem excommunica- „ tionis, vel plagas virgarum, etiam si „ viderit nihil suam prævalere industriam, „ adhibeat etiam, quod majus est, suam „ & omnium Fratrum pro eo orationem; „ ut Dominus, qui omnia potens est, „ operetur salutem circa infirmum Fra- „ trem. Quod si nec isto medio sanatus „ fuerit, tunc jam utatur Abbas ferro ab- „ scis-

„ scissionis, ut ait Apostolus: *Auferte malum ex vobis:* 1. Cor. c. 5. v. 13. Et „ iterum: *Infidelis si discedit, discedat:* „ 1. Cor. c. 7. v. 15. ne una ovis morbida omnem gregem contaminet „.

II. Vult ergo Benedictus, ut quidem nihil a Superiore omittatur, quo Monachus ad obedientiam, & meliorem frugem, ac præcipue ad humilitatem reducatur; sed si pertinax atque rebellis perseveret, ne modicum fermentum totam massam corrumpat, eum ex Congregatione, & Monasterio ejici præcipit.

Sanctus Isidorus vult Monachum inobedientem prius ergastulo coarctari, eoque ad obedientiam reduci: " Quod si tum „ in malo perseverans perduraverit, & „ pronâ voluntate pœnitentiam agere noluerit, & sæpe ac sæpe contumax murmurator patule contra Seniores, vel „ Fratres in facie persliterit, & cum propinquis se vindicare maluerit, in conlatione deductus *exuatur* Monasterii *vestibus*, & *induatur*, quas olim adduxerat, „ *secularibus*, & cum confusionis nota *a* „ *Monasterio expellatur*, ut ceteri emendentur, dum fortassis solus tali correptione ille delinquens corrigitur „. *Apud Menardum ad cap.* 37. *Conc. Reg.* §. 4.

III. Hinc elucet, Monachos rebelles, & incorrigibiles e Monasterio non tantum fuisse ejectos, sed etiam veste Monachali exutos, & seculari indutos, a Monastica disciplina, & Abbatum, ac Superiorum cura, & regmine solutos; atque ita cum reliquis laicis Episcoporum, ac Pastorum solicitudini concreditos.

IV. Quod & seculo IX. obtinuisse sat aperte declarant Patres Concilii Meldensis anno 845. decernentes *Canone* 59. " Ut „ Monachus de Monasterio, sine consultu „ vel præsentia *Episcopi*, aut Vicarii ejus „ ad hoc regulariter deductus non ejiciatur: *cujus dispositione*, & auctoritate „ *de cetero* vita, & conversatio *ejecti*, ne „ perditus perpetuo fiat, si aliquo modo „ salvari potest, ordinari debet atque decerni „.

Quin & seculo XIII. scripsit S. Thomas, *Quodlib.* 12. *qu. fin.* " Quandoquidem Apostolus velit, ut auferatur malum de Communitatibus nostris, ne modicum fermentum totam massam corrumpat, justum est, ut abscindamus ac „ ejiciamus Monachum incorrigibilem, & „ insolentem „.

Nequaquam igitur repugnat professioni Monasticæ, quominus Monachi post emissam professionem propter inobedientiam, & rebellionem e Monasteriis ejiciantur, ne contagio ipsorum reliqui inficiantur.

V. Verum cum experientiâ compertum fuerit, quod nonnulli Prælati ad ejiciendos suos Monachos essent proniores, atque exinde vagandi occasionem acciperent Monachi cum evidenti salutis suæ detrimento, nec non publico Fidelium scandalo, hinc disciplina circa hanc ejectionem mutari cœpit.

Et quidem Gregorius IX. in *cap. fin.* *De Regularibus*. " Ut Præsidentes Capitulis celebrandis secundum Statutum „ Concilii Generalis, seu Patres Abbates, „ seu Priores fugitivos suos, & ejectos de „ Ordine suo soliciti requirant annuatim. „ Qui si in Monasteriis suis recipi possint „ secundum Ordinem Regularem, Abbates, seu Priores eorum, monitione præviâ per Censuram Ecclesiasticam compellantur ad receptionem illorum, salvâ „ Ordinis disciplinâ. Quod si hoc Regularis Ordo non patitur, auctoritate nostrâ provideant, ut apud eadem Monasteria in locis competentibus, si absque „ gravi scandalo fieri poterit, alioquin in „ aliis Religiosis Domibus ejusdem Ordinis ad agendam ibi pœnitentiam, talibus vitæ necessaria ministrentur „.

VI. Hæc Decretalis, dum mandat ejectos annuatim perquiri, necessario supponit (ut recte post alios Canonistas advertit Fagnanus ad dictum *cap. fin. num.* 37. & 38.) " de cetero illos ejici non posse, „ ita ut extra loca ipsorum vagentur, sed „ tantum ne stent cum aliis Religiosis; „ alioquin inutilis esset circuitus, ut cogendi essent Superiores Regulares ad recipiendos ejectos incorrigibiles, si statim „ iterum possent illos e Monasterio ejicere.... Præcipit ergo Gregorius, ut „ expulsi de cetero ita recipiantur, ut „ amplius ab Ordine expelli non possint, „ sed in locis competentibus intra idem, „ vel aliud Monasterium detineantur ad „ agen-

„ agendam pœnitentiam; quod clarius probatur communi intelligentiâ, ad *cap.* „ CUM IN ECCLESIIS ;: *De majoritate,* „ *& obedientia*; in verbis: *Alioquin de* „ *Fratrum consortio penitus excludatur;* „ non enim dixit; *incorrigibiles excludi* „ *debere a Monasterio*, sed *a consortio*, ita „ ut non stent cum aliis, sed recludantur „ in locis competentibus, ut hic præcipitur, ad agendam pœnitentiam „. Hactenus Fagnanus; qui & ibidem plures refert famosos Canonistas, qui notarunt, per hanc Decretalem expulsionem incorrigibilium e Monasterio, vel Ordine esse sublatam; eamque Sententiam probatam esse a sancta Congregatione sub Pio IV. edito Decreto, & Procuratoribus Ordinum intimato, quo prohibetur, ne quis Regularium in posterum ejiciatur e Monasterio, etiamsi sit incorrigibilis, sed peccantes a Superioribus ignominiâ, & carcere castigentur, & acrius etiam, si opus fuerit, pro modo delictorum puniantur.

VII. Non diffitetur equidem Fagnanus huic Decreto, ac Decretali contrariari non tantum S. Benedicti, sed & Augustini, aliorumque Patrum Regulas, quæ satis clare permittunt omnimodam expulsionem incorrigibilium ex Religione.

VIII. Neque pariter dissimulat, acriter disputatum fuisse sub initium hujus seculi tempore Urbani VIII. num hæc Decretalis, nec non prædictum Congregationis Decretum usu recepta essent, conveniretque in usum deduci; prægnantesque rationes a Regularibus fuisse adductas, quibus suadebatur, expulsionem e Monasterio esse permittendam; quas ibidem etiam proponit Fagnanus; sed nec rationes deerant, quæ hujus Decretalis, & Decreti observantiam postulare viderentur.

IX. Omnibus perpensis, Sacra Congregatio, probante Urbano VIII. inter cetera Decreta de Regularibus Apostatis, & Ejectis statuit sequentia: " Ad hæc, ut „ in posterum nullus legitime professus ejici „ possit, nisi *sit vere incorrigibilis*; vere „ autem incorrigibilis minime censeatur, „ nisi non solum concurrant ea omnia, „ quæ ad hoc ex juris dispositione requiruntur, sublatis in hac parte Statutis, „ & Constitutionibus cujusque Religionis „ & Ordinis, etiam a Sede Apostolica ap„ probatis, & confirmatis; verum etiam „ *unius anni spatio in jejunio, & pœnitentia probetur in carceribus*: proindeque „ Religio privatos habeat carceres in qualibet saltem Provincia. Elapso autem anno si nihilominus non resipuerit, sed „ animo indurato in sua pervicacia perseveraverit, *ne contagione pestiferâ* plurimos perdat, tamquam pecus morbidum, „ ac membrum putre *tandem ejici possit*, „ sed ab ipsomet Generali tantum, ex „ consilio, & assensu sex Patrum ex gravioribus Religionis eligendis in singulis „ Capitulis, vel Congregationibus Generalibus; eumque non nisi instructo secundum eorum stilum & Constitutiones processu, & plene probatis causis „ expulsionis ad sanctorum Canonum præscriptum „.

X. Juxta hujus Decreti tenorem revocata aliquatenus videtur pristina Monachorum circa incorrigibilium, & rebellium Monachorum expulsionem disciplina; sed multum dubito, num moribus nostris hæc congruant; hancque etiam cum tanta moderatione expulsionem patiantur.

Et quidem, teste Zypæo, in Jure novo, *tit. de Apostatis*, mandavit S. Congregatio Nuntio Belgii 20. Februarii 1608. ut Decretalem Gregorii IX de qua supra, in his regionibus juberet, efficeretque observari per Superiores Regularium.

Neque in Gallia hujusmodi expulsionem permitti, sat indicat Renatus Choppinus in suo Monastico, *lib.* 1. *tit.* 3. atque in contradictorio judicio declaratum fuisse, fas non esse Superiori Monachum è Monasterio ejicere, aut ad triremes condemnare, refert Boniface, *lib.* 2. *tit.* 31. *cap.* 4.

XI. Quoad Apostatas jam notavimus, Edicto Caroli V. cautum fuisse, ne quis Apostatas Religiosos, aut sine licentia exeuntes recipiat, aut hospitetur, vel assistat; sed denuntiet Officiario loci, qui apprehensos restituat Monasteriorum Præfectis, unde fugerunt.

Sat aperte significat Edictum, Religiosos Apostatas etiam invitos, ac rebelles Monasteriorum Præfectis esse restituendos, ac in Monasterium retrudendos, quo rursum a pristina Monastica disciplina nonnihil receditur.

Pristinâ enim disciplina nonnisi pœnitentes, & emendationem promittentes, qui a Monasterio propriâ voluntate se subtraxerant, readmittebat: atque illos, quos in sua Apostasia obstinatos videbat, a Monasterio repellebat.

" Frater (ait Regula Benedictina, *cap.* „ 29.) qui proprio vitio egreditur de Mo„ nasterio, si *reverti voluerit*, spondeat „ prius omnem emendationem vitii, pro „ quo egressus est; & sic in ultimo gradu „ recipiatur, ut ex hoc ejus humilitas com„ probetur. Quod si denuo exierit, usque „ tertio ita recipiatur; jam postea *sciens* „ omnem sibi *reversionis aditum denegari* „.

XII. Interim ex illa Patrum disciplina quisque fat intelligere potest, quam curam & solicitudinem, ac prudentiam desideraverint, ac requisierint Patres in Monasteriorum Præfectis, quo subditos suos ad obedientiam, ac meliorem frugem quacumque viâ reducerent.

XIII. Discere quoque poterunt Monasteriorum Moderatores, ac Monasticæ disciplinæ Zelatores, quam soliciti fuerint Monachorum Patres, ut morbidas, atque putridas, ac pene desperatas oves a suis gregibus separarent, scientes quam facile, vel ab una infecta ove totus grex inficiatur.

XIV. Denique cum moderna disciplina non permittat, Monachos rebelles ipsamque Religionem quantumcumque turbantes expellere, & a Congregatione omnino dimittere, major merito hodie in recipiendis ad Monasticam professionem cura, diligentiusque atque exactius examen, & probatio adhibenda sunt, quam olim, dum similes e Monasterio ejicere licebat, uti recte advertit, & monet zelosissimus Monasticæ disciplinæ Abbas Trappensis in commentario ad *cap.* 61. Regulæ Benedictinæ; cujus verba supra *cap.* 5. retulimus.

T I T U L U S XXVIII.

De Voto Obedientiæ.

CAPUT I.

Qualis debeat esse Obedientia?

1. *Præcipua virtus Monachorum est* Obedientia.
2. *De ea Magister Novitios præcipue instruere debet.*
3. *Quâ ratione* Obedientia *dicatur primus gradus humilitatis?*
4. *Obedientia debet esse generalis.*
5. *Obedientia requirit plenam a voluntate Superioris dependentiam.*
6. *Debet esse sine mora.*
7. *Requiritur ut sit* fervens, *non tepida.*
8. *Debet exhiberi* bilari, *ac* prompto *animo.*
9. *Debet verus* Obediens *renuntiare propriæ voluntati.*
10. *Tenetur etiam renuntiare proprio judicio.*

I. DE Monachis sui temporis loquens S. Hieronymus *epist.* 22. ad *Eustochium*, ait: " Prima apud eos confœdera„ tio est, *obedire* majoribus, & quidquid „ jusserint, facere „. Similiter Sulpitius Severus *Dialogi* 1. *cap.* 11. " Præcipua, „ inquit, ibi virtus & prima est *Obe*„ *dientia* „.

II. Et Cassianus Magistri Novitiorum officium describens, *lib.* 4. *Inst. cap.* 8. ait: " Hæc erit ejus solicitudo, & eruditio „ principalis, ut doceat juniorem primitus „ suas evincere voluntates; quem studiose „ in his ac diligenter exercens, hæc illi „ semper imperare de industria procura„ bit, quæ senserit animo ejus esse con„ traria. Multis siquidem experimentis „ edocti tradunt, Monachum, & maxime „ juniores, ne voluptatem quidem concu„ piscentiæ suæ refrænare posse, nisi prius „ mortificare per *obedientiam* suas didice„ rint voluntates „.

III. *Primus humilitatis gradus est obedien-*

dientia sine mora, ait S. Benedictus in Regula *cap.* 5. Non quidem ordine, sed utilitate, uti notat Smaragdus *cap.* 13. Diadematis Monachorum: " Obedientia, ait, „ salus est omnium fidelium, obedientia „ genitrix est omnium virtutum, obedientia regni cœlorum inventrix est, cœlum „ aperiens, hominem de terra elevans, „ obedientia cohabitatrix est Angelorum, „ obedientia Sanctorum omnium cibus est; „ ex hac enim ablactati sunt, & per hanc „ ad perfectionem venerunt „.

Cui convenit illud S. Ferreoli Ucetiensis Episcopi in Regula *cap.* 1. " Primum „ ut Monachus, quem proprie manet multas in se virtutes ædificare, *obedientiæ* „ in se collocet fundamentum „. Ut vero *Obedientia* Religiosa vera sit, ac perfecta, requiritur.

IV. Primo, *Præceptis Abbatis in omnibus* (uti loquitur S. Benedictus *cap.* 4.) *obedire, etiamsi aliter, quod absit, agat*. Vel ut *cap.* 7. dicit: " Pro Dei amore „ cum *omni* obedientia se subdere majori „.

" Nihil itaque recusandum est (inquit „ S Columbanus in Regula *cap.* 1.) obedientibus veris Christi discipulis, quamvis *durum*, & *arduum* sit: sed cum *fervore*, cum *lætitia* arripiendum est. Quia „ si talis non fuerit obedientia, non erit „ acceptabilis Deo, qui ait: *Et qui non* „ *accipit crucem suam*, & *sequitur me*, „ *non est me dignus* „. Mat. cap. 10. v. 38. Et S. Benedictus *cap.* 68. " Si cui Fratri „ aliqua forte gravia, aut impossibilia injungantur, suscipiat quidem jubentis „ imperium cum omni mansuetudine, & „ obedientia. Quod si omnino virium suarum mensuram viderit pondus excedere, „ impossibilitatis suæ causas ei, qui sibi „ præest, patienter & opportune suggerat, non superbiendo, aut resistendo, vel „ contradicendo. Quod si post suggestionem suam in sua sententia Prioris imperium perduraverit, sciat junior ita sibi „ expedire, & ex charitate confidens de „ adjutorio Dei obediat „.

V. Secundo, perfecta Monachi obedientia exigit, ut Monachus in omnibus a voluntate Superioris dependeat; nihilque sine ejus agat consensu. Hinc S. Benedictus *cap.* 49. suæ Regulæ, loquens de operibus supererogationis, vult, ut " hoc „ ipsum, quod unusquisque offert, prius „ Abbati suo suggerat, & cum ejus fiat „ oratione, & voluntate: quia quod sine „ permissione Patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur & vanæ gloriæ, „ non mercedi. Ergo, ait, cum voluntate Abbatis *omnia* agenda sunt „. Et *capite* 67. vindictæ regulari vult subjacere eum, " qui præsumpserit *quidpiam*, etiam „ *parvum*, sine Abbatis jussione facere „.

VI. Tertio, debet esse Obedientia *sine mora*. Hanc conditionem exponens S. Benedictus *cap.* 5. ait de veris obedientibus. " Mox ut aliquid imperatum a Majore „ fuerit, ac si *divinitus* imperetur, moram „ pati nesciunt in faciendo: de quibus „ Dominus dicit: *in auditu auris obedient* „ *mihi*. Et item dicit Doctoribus: *Qui* „ *vos audit, me audit*. Ergo hi tales relinquentes statim, quæ sua sunt, & voluntatem propriam deserentes mox ex „ occupatis manibus, & quod agebant imperfectum relinquentes vicino obedientiæ „ pede jubentis vocem factis insequuntur; „ & veluti uno momento prædicta magistri jussio, & perfecta discipuli opera, „ in velocitate timoris Dei, ambæ res communiter citius explicantur „.

Benedicto congruens S. Columbanus, ait: " Ad *primum verbum* Senioris *omnes* „ ad obediendum audientes *surgere oportet*: „ Quia obedientia Deo exhibetur, dicente „ Domino nostro Jesu Christo, Luc. cap. 10. „ v. 16. *Qui vos audit, me audit* „.

Et S. Bonaventura: " Obediens non est, „ sed negligens, qui *secundum exspectat* „ *mandatum*. Ut obedientia Religiosi Deo „ sit acceptabilis, debet esse prompta sine „ dilatione „.

VII. Quarto, obediendum *non tepide* monet Regula Benedictina *cap.* 5. sed ferventer, solicite, & diligenter: & hoc est ex charitate obedire. Charitas enim excitat fervorem, & solicitudinem. Unde *cap.* 71. dicitur: " Omnes juniores Prioribus „ suis *omni charitate*, & solicitudine obediant „.

VIII. Quinto, obedientia exhibeatur *hilariter*, sive, ut Regula Benedictina exponit, *cum bono animo*; " quia HILAREM „ *datorem diligit Deus*: 2. Cor. cap. 9. „ v. 7.

„ v. 7. Nam cum malo animo si obedit „ discipulus, & non solum ore, sed etiam „ in corde si murmuraverit, etiamsi im- „ pleat jussionem, tamen acceptum jam „ non erit Deo, qui cor respicit murmu- „ rantis „. *Dict. cap.* 5.

IX. Porro talis nequaquam erit Religiosa obedientia nisi prius propriæ renuntietur voluntati. Unde & S. Benedictus veros obedientes dicit, *voluntatem propriam deserentes*. Et inter instrumenta bonorum operum reponit, *voluntatem propriam odisse*. Et *cap.* 7. suæ Regulæ vult, ut *quis propriam non amans voluntatem desideria sua non delectetur implere*.

X. Nec tantum propriæ voluntati renuntiare, atque Superiorum se voluntati subjicere tenetur obediens Religiosus; sed etiam proprio judicio renuntiando alienum sequi; juxta illud de veris obedientiæ Filiis dictum S. Benedicti, citato *cap.* 5. " Non *suo arbitrio* viventes, vel desideriis „ suis, & voluptatibus obedientes, sed am- „ bulantes *alieno judicio*, & imperio in „ cœnobiis degentes, Abbatem sibi præ- „ esse desiderant „: Vel ut ait *cap.* 72. „ non quod sibi utile *judicat* sequatur, „ sed quod magis alii „. Atque hæc est illa priscis recentioribusque toties commendata OBEDIENTIA CÆCA; de qua latius capite sequenti.

CAPUT II.

De Obedientia *cæca*.

1. *Veri obedientes alieno judicio vivunt; & hinc obedientia* cæca.
2. *Obedientia an exigat, ut in omnibus obediatur Superioribus?*
3. *Interdum magnâ in obediendo discretione opus est.*
4. *Non semper Monachum excusat præceptum, aut licentia Prælati.*
5. *Quâ ratione obedientia dicitur* cæca?
6. *In quibus obedientia debeat esse cæca?*
7. *In aliquibus cum magna discretione, & discussione obediendum est.*
8. *Valde perversum est obedire Superioribus contra legem Dei aliquid præcipientibus.*
9. *Aliquorum obedientia merito dicenda inobedientia.*
10. *Quandonam voluntas Prælati suscipienda, ut voluntas Dei.*
11. *Obedientia fiduciam conciliat Monacho in agendis, si Prælatus sit talis, qualis esse debet.*
12. *Subinde major difficultas est, majusque meritum in refragando, quam obediendo Prælatis.*

I. SAnctus Benedictus de veris obedientibus ait: *Non suo arbitrio viventes, & desideriis suis, & voluptatibus obedientes, sed ambulantes* ALIENO JUDICIO, *& imperio*. Cap. 5. Regulæ.

Cui congruit illud S. Gregorii in *I. Regum cap.* 14. " Vera obedientia nec Præ- „ positi *interiora discutit*, nec præcepta „ discernit; quia, qui omne vitæ suæ *ju-* „ *dicium* majori subdidit, hoc solo gaudet, „ si quod sibi præcipitur, operetur: *Nescit* „ *enim judicare, quisquis perfecte didicerit* „ *obedire*: quia hoc tantum bonum putat, „ si præceptis obediat „.

Et Joannes Climacus *Gradu* 4. " Obe- „ dientia est *inexaminatus* atque *indiscus-* „ *sus* motus, spontanea mors .... Obe- „ dientia est sepulchrum voluntatis, & ex- „ citatio humilitatis: nihil resistit, nihil- „ que discernit, mortua in malis, & in bo- „ nis apparentibus „. Ita legit editio Veneta.

Hinc illa a Patribus, aliisque vitæ Monasticæ Magistris, tot encomiis celebrata *obedientia cæca*.

II. Quid igitur? Obediendumne indifferenter, ac generaliter Superiorum mandatis, nullumque subditis periculum obediendo imminere potest: adeo ut sine discussione, aut examine, *cæcâ obedientiâ* in omnibus Prælatorum præceptis obtemperantes in suis actionibus sint omnino securi, quod nihil Dei voluntati contrarium faciant? Nequaquam sane.

III. " Admonendi sunt subditi (ait „ S. Gregorius apud Gratianum 2. *quæst.* „ 7. *Can.* 57.) ne plus *quam expedit* sint „ subjecti, ne cum student plus quam ne- „ cesse est hominibus subjici, compellantur „ vitia eorum venerari „.

IV. Cui consonat, quod Adamo Monacho, se ob præceptum Superioris, quod se-

sequutus fuerat, excusare volenti respondit S. Bernardus. *Epist.* 7.

" Sed quid ad me, inquiebat Monachus? Ille viderit, cui mihi contradicere fas non erat. Non est discipulus super magistrum. Docendus, non docturus, ejus lateri adhærebam. Sequi debui, non præire præceptorem auditor,,. Ad hæc exclamabat Doctor mellifluus: " O Monachum obedientissimum, cui ex quibuslibet Seniorum verbulis ne unum quidem iota prætervolet! Non attendit quale sit quod præcipitur, hoc solo contentus, quia præcipitur. Et hæc est obedientia sine mora. Si ita oportet, sine causa legitur in Ecclesia: *Omnia probate, quod bonum est tenete*. 1. Thess. *cap.* 5. *v.* 21. Si ita oportet, deleamus jam de libro Evangelii: *Estote prudentes sicut serpentes*, sufficienter quippe, quod sequitur, *Et simplices sicut columbæ*. Mat. cap. 10. v. 16. Nec dico a subditis mandata Præpositorum esse dijudicanda, ubi nihil juberi deprehenditur divinis contrarium institutis, sed necessariam assero & prudentiam, quâ advertatur, si quid adversatur, & libertatem, quâ & ingenue contemnatur,,.

Prudentia ergo Christiana etiam in obediendo necessaria est Monacho.

Et sane quia omnis Superior homo est, isque peccatis, & ignorantiis obnoxius, quidni & in præcipiendo a lege Dei incommutabili recedere possit? Quod si contigerit, *indubitanter*, uti loquitur Bernardus, *pergendum in Petri sententiam*: Quia *oportet Deo magis obedire, quam hominibus*. Act. cap. 5. v. 29.

V. Quâ ratione ergo *cæca* obedientia? Respondeo, *cæca* est ad ea quæ cupiditas seu amor proprius suggerit. Vera enim ac perfecta obedientia non solet discutere, aut inquirere, quæ contra Superiorum mandata amor proprius sive cupiditas suggerit, ut se a mandatis eximere possit; ut puta, quod oaturæ nimium dura & aspera, imo quodammodo *impossibilia*: quod alteri potius quam sibi id injungendum esset; quod importuno præcipiatur tempore; quod ultra Regulam; quod indiscrete; imo malo & averso animo, aliaque similia: Ad ista, inquam, *cæca* est perfecta obedientia, nihilque eorum sollicita attendere, aut discutere; Prælatorum judicio, tamquam Dei Ordinationi se subjiciens.

VI. De his intelligi oportet illud Bernardi, tractatu De præcepto, & dispensatione *cap.* 10. " Porro *imperfecti cordis*, & *infirmæ* prorsus *voluntatis* indicium est, Statuta Seniorum *studiosus* discutere; *hærere ad singula*, quæ injunguntur, *exigere de quibusque rationem*; & *male* suspicari de omni præcepto cujus *causa latuerit*, nec unquam libenter obedire, nisi cum audire contigerit, quod *forte libuerit*: aut quod non aliter licere seu expedire monstraverit vel *aperta* ratio, vel *indubitata* auctoritas. Delicata satis imo nimis molesta est hujuscemodi obedientia. Non plane hæc illa est, quæ ex Regula traditur, *obedientia sine mora*,,.

VII. At cum de transgressione legis divinæ agitur, nequaquam vera obedientia *cæca* est; sed tota luminosa, & undequaque prospiciens, & attendens utpote ex luminosa Dei charitate Superioribus tamquam Deo obediens, sollicite cavet, ne Superioribus obediens, Deo inveniatur inobediens.

VIII. Sciunt hi quod ad Adamum Monachum dicebat S. Bernardus in citata *Epistola* 7. " Valde autem perversum est profiteri te obedientem, in quo nosceris superiorem propter inferiorem, id est, divinam propter humanam solvere obedientiam. Quid enim? quod jubet homo, prohibet Deus, & ego audiam hominem, surdus Deo? Non sic Apostoli. Clamant quippe dicentes: *Melius est obedire Deo, quam hominibus*. Igitur facere malum quolibet etiam jubente, constat non esse obedientiam, sed potius inobedientiam,,.

IX. Illa ergo obedientia, quâ nonnulli se in omnibus sine ulla discussione Superiorum voluntati subjiciunt; præsertim in his, quæ corruptæ naturæ, & concupiscentiis magis favent, & ad Regulæ, ac disciplinæ Monasticæ relaxationem tendunt; idque non raro ut sibi Abbatum, aut Superiorum gratiam, aut favorem concilient, sæpius potius *inobedientia*, quam obedientia

tia dicenda erit; atque hic merito applicari potest, quod Adamo Monacho similem obedientiam obtendenti respondit S. Bernardus: " Vanissimam præsumptionem, " turpissimam levitatem, crudelissimam dissensionem, *obedientiæ*, molestiæ, mansuetudinis nominibus velas, & velatis " fordibus sacra illa vocabula maculas ".

X. Itaque dicamus cum S. Basilio in *Regulis breviter disputatis quæst.* 114. " Quod si quid nobis imperatum sit, quod " idem sit cum mandato Domini, adjuvetve, illud tamquam voluntas Dei studiosius diligentiusque a nobis suscipi debet, idque servari convenit, quod dictum est, Eph. cap. 4. v. 2. *supportantes invicem in charitate Christi*. Quoties " vero aliquid, quod mandato Domini, " aut repugnat, aut aliqua ex parte vitiet contaminetve, facere ab aliquo jussi " fuerimus, tunc commode illud usurpabimus: *Oportet obedire Deo magis, quam hominibus* ".

XI. Illud equidem indubitatum est, per obedientiam Religiosam conciliari fiduciam, ac pacem internam, si Monachi nacti fuerint Superiorem, qui rectum iter ad Deum volentibus pergere (uti loquitur S. Basilius) " sciat commonstrare, qui ornatus " virtutibus sit, cujus universæ totius " ipsius vitæ actiones testimonio sint, charitatem in eo erga Deum inesse, qui divinarum litterarum scientiam habeat, " virum integrum, nec ulli distractioni " indulgentem, ab avaritia abhorrentem, " minime libenter gerendis se negotiis admiscentem, quietum, amantem Deum, " egentium studiosum, minime iracundum, " injuriarum immemorem, naturâ propensum ad eos docendos, qui ad ipsum accedant, quem gloria inanis non inflet, " superbia non extollat, adulatio non frangat, severum atque constantem, cui denique nihil sit præstantius honore Dei ". Tunc Monacho recte dicetur: " Voluntatem tuam exuito, ac foras projicito: atque ubi hoc feceris, dede te illi, " ut sincerissimum veluti vas quoddam exi- " stas, qui quæ in te infundantur virtutes, ad laudem Dei gloriamque ab omni " vitio castas conserves ".

XII. At e contrario si Superior scientiâ convenienti appareat destitutus, plus habens de mundi, quam Religionis spiritu, magis ad relaxationem, quam Religiosam observantiam inclinatus; tunc indubie non tantum prudentiâ, ac discretione magnâ in obediendo; sed etiam non raro magnâ virtute, & constantiâ opus erit, ut Superiorum voluntati & inclinationi non pareatur: quin & subinde difficilius erit in Monasteriis, quibus similes Superiores præsunt, Deo fideliter servire, & vota sua exacte persolvere, quam in Monasteriis reformatis ardua quæque, ac aspera vitæ Monasticæ exercitia cum plena, ac perfecta obedientia subire (*a*).

CAPUT III.

An obediendum Superiori aliquid contra vel supra Regulam præcipienti?

1. *Quod ante professionem erat libertatis, post professionem fit necessitatis.*
2. *Superiori obediendum est juxta Regulam.*
3. *Promissio obedientiæ fit, salvâ professione, sive secundum Regulam.*
4. *Abbas non potest suo arbitrio Regulam infringere.*

5. Dis-

(*a*) Sunt quidam alii casus, in quibus non teneretur Vir Religiosus Gallus obedire suo Generali, qui extra Regnum Galliæ versaretur; quales sunt illi, quos complectitur Arrestum Regium datum 8. Jan. an. 1676. En contextus *Veut & ordonne Sa Majesté, conformément à l'usage du Royaume, qu'aucune Sentence, Decret, Ordonnance, Lettres citatoires, Commissions, & autres Rescrits envoyés par les Généraux des Ordres Réguliers, ne pourront être exécutés dans le Royaume, Pays & terres de son obeissance, qu'ils n'aient été autorisés par ses Lettres Patentes, scellées du grand Sceau. Enjoignant a tous les Provinciaux, sous les peines de Droit, de faire publier le présent Arrêt dans tous les Couvents de leurs Provinces, & de tenir la main à l'exécution d'icelui, selon sa forme & teneur.*

5. *Differentia eorum, quæ in Regula occurrunt*.
6. *In his, quæ ad substantiam Regulæ pertinent, Superior dispensare nequit*.
7. *Vitam communem relaxare Superior non potest*.
8. *Superioribus eam auctoritatem sibi asserentibus credendum non esse, declaravit Clemens VIII*.
9. *Quædam in Regula præcipiuntur, quæ ad substantiam Regulæ non spectant*.
10. *Quomodo in his Superiores interdum dispensare possint*.
11. *Obedire Superiori relaxanti aliquid de Regula plus meriti habet, quam exteriori Regulæ observantiæ insistere*.
12. *Superiori fas non est arctiorem vivendi normam suis præscribere, quam Regulâ continetur*.
13. *Potest aliquando Superior aliquid subdito imponere, quod Regula non præscribit*.
14. *Id permittit S. Benedictus*.
15. *His non refragatur S. Bernardus*.
16. *Non facile recusanda obedientia, dum aliquid imponitur, quod supra Regulam videtur*.

I. QUod de Regula S. Benedicti dixit S. Bernardus, id universim de omnium Ordinum Regulis dicendum, nimirum quod illa " omni homini proponi„ tur, imponitur nulli: prodest, si devo„ te suscipitur & tenetur: non tamen, si „ non suscipitur, obest. Quod autem in „ voluntate est suscipientis, non in pote„ state proponentis, voluntarium merito di„ xerim, non necessarium. Attamen hoc „ ipsum quod dico voluntarium, si quis „ ex propria voluntate semel admiserit, „ & promiserit deinceps tenendum, profe„ cto in necessarium sibi ipse convertit; „ nec jam liberum habet dimittere, quod „ ante tamen non suscipere liberum habuit. „ Ideoque quod ex voluntate susceperit, ex „ necessitate jam tenebit: quia omnino ne„ cesse est eum reddere vota sua, quæ di„ stinxerunt labia sua, & ex ore suo, aut „ condemnari jam, aut justificari „.

Uno verbo, quæ in Regula continentur, nec tamen a Deo, aut Ecclesia præcepta sunt, non profitentibus quidem libera sunt, nec eos gravant non observata: cum tamen profitentibus, ait ibidem Bernardus, *in præcepta prævaricantibus, in crimina fiant*.

II. Quemadmodum ergo non sufficit Religioso velle Superiori obedire, ni una & Deo obediat; quia, ut ait Bernardus loco citato *cap.* 14. " ut interior oculus ve„ re simplex sit, duo illi arbitror esse ne„ cessaria, *charitatem* in intentione, & in „ electione *veritatem* „: ita nec Superiori obediendum, nisi secundum Regulam imperet. Regulam enim, quam professus est, tenetur Religiosus servare; & consequenter obedientiam ita exhibere Superiori, ut Regulæ votique non inveniatur prævaricator.

III. Quod & in ipsa professionis formula indicatum voluit Benedictus, cum obedientiam exigit, non simpliciter, sed *secundum Regulam*.

Hoc advertens S. Bernardus, ait: " Hic „ qui profitetur, spondet quidem obedien„ tiam, sed *non omnimodam*, sed *determi„ nate secundum Regulam* „. Et alibi: „ Dico ergo Abbati per omnia obtempe„ randum, sed *salvâ professione* „. *Epist.* 7.

IV. Nequaquam ergo Abbati, aut Superiori obedientia exhibenda, si obediendo constitueretur Regulæ transgressor. Neque enim Abbatis est Regulam invertere, aut ab ea pro suo recedere arbitrio. " Notum „ est (ait Bernardus *Epist.* 7.) solemniter, „ ac regulariter profiteri quemque in præ„ sentia Abbatis. In *præsentia* ergo *tan„ tum*, non etiam *ad nutum* ipsius fit cu„ jusque professio. *Testis* proinde adhibe„ tur Abbas non *dictator* professionis; *ad„ jutor* non *fraudator* adimpletionis; *vin„ dex* non *auctor* prævaricationis. Quod „ igitur? Ponam in manu Abbatis, quod „ absque ulla exceptione coram Deo, & „ Sanctis ejus propriâ manu & ore firma„ vi, audiens ex Regula, siquando aliter „ fecero, a Deo me esse damnandum, „ quem irrideo? Si Abbas meus, aut etiam „ Angelus de cœlo contraria jusserit, li„ bere recusabo hujusmodi obedientiam, „ quæ me transgressorem voti proprii, & „ pejerare faciat nomen Dei mei .... Vi„ derit denique Abbas meus, quid sibi fa„ cien-

„ ciendum putet de eo, quod ex Regula „ ad ipsum specialiter dirigitur, ut *præsentem Regulam in omnibus conservet*; „ & item quod universaliter præcipitur, „ & nemo excipitur: ut omnes scilicet „ *per omnia magistram sequantur Regulam;* „ *nec ab ea temere devietur a quoquam*. „ Ego sic ipsum sequi decrevi semper, & „ ubique magistrum, ut nequaquam a Re- „ gulæ, quam teste ipso juravi, & statui „ custodire, deviem magisterio „.

V. Sed numquid Abbas, aliusve Regularis Superior in Regula dispensare potest, eique dispensanti a subditis obedientia exhibenda? Pro hujus quæstionis elucidatione, & resolutione prænotandum, quædam in Regula esse, quæ etiam inviolabili, & immobili lege Dei præcepta sunt; ut v. g. quidquid de amore Dei & proximi, de humilitate, mansuetudine, ceterisque virtutibus Regula præscribit. Alia sunt, quæ quidem præcepto divino omnibus non sunt, sed tamen talia sunt, ut sine illis professio Religiosa, seu voto emissa nequaquam servari queant.

VI. Quoad hæc nulla est Superiori dispensandi auctoritas; quia ipse non destructor professionis, sed vindex professionis constituitur: nec Regulam ipse destruere, sed conservare jubetur. Unde inter monita, quæ Abbati proponit S. Benedictus illud est *præcipuum, ut præsentem Regulam in omnibus conservet*. " Neque enim, „ ait Bernardus, Abbas supra Regulam „ est, cui semel & ipse spontaneâ se pro- „ fessione submisit „.

VII. Si ergo Abbatis alteriusve Prælati jussio servari nequeat sine manifesta relaxatione vel infractione votorum, aut vitæ communis, quæ, ut ait Synodus Tridentina *Sess.* 25. *De Regularibus cap.* 1. „ ad *substantiam* Regularis vitæ pertinent; „ & *bases* sunt, & *fundamenta* totius Re- „ gularis disciplinæ, quibus non exacte „ conservatis, totum corruat ædificium ne- „ cesse est „ nequaquam ei obediendum erit; sed dicere poterit subditus, quod in simili dixit Bernardus: " Libere recusabo „ hujusmodi obedientiam, quæ me trans- „ gressorem voti proprii constituit, & pe- „ jerare faciat nomen Dei mei „.

VIII. Hisce principiis insistens Clemens VIII. in Constitutione, quæ incipit *Nullus omnino*, propositâ vitâ communi, ad quam vi suæ professionis Regulares obligantur, pœnisque in non observantes decretis, monet universos, se a dictis pœnis nequaquam futuros immunes ob Superiorum quamcumque indultam licentiam: „ etiamsi, ait, Superiores asseverent se „ ejusmodi dispensationes, aut licentias da- „ re posse: quibus ea in re fidem mini- „ me adhiberi volumus „.

IX. Tertii denique generis præcepta in Regulis Monasticis occurrunt, quæ quidem ad legis divinæ, ipsiusque professionis Monasticæ observantiam plurimum conducunt, atque pro facilitanda votorum impletione ordinatissime præscripta fuere, nequaquam tamen ita necessaria sunt, quin interdum sine illis non tantum lex divina, sed etiam ipsa Religiosa professio exacte observari queat; imo si ad litteram Regulæ semper deberent observari, nonnumquam legis divinæ, aut professionis Monasticæ impletioni plus obessent, quam prodessent, cujus generis sunt jejunia, vigiliæ, aliæque corporales exercitationes.

X. Hæc, quia & per ipsam Regulam, cui & Abbas subjectus est, ordinata sunt, quamdiu charitati (cui augendæ, & fovendæ unice Regula subservit) militant, immobiliter fixa sunt, inquit S. Bernardus, immutarique omnino ne ab ipsis quidem Præpositis sine offensa possunt. At si contraria aliquando charitati visa fuerint, his duntaxat, quibus hoc posse videre datum est, & providere creditum est, nonne justissimum esse liquet, ut quæ pro charitate inventa fuerant, pro charitate quoque, ubi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud forte commodius demutentur? Hæc Bernardus *Tractatu de Præcepto, & Dispensatione cap.* 2. qui ibidem *cap.* 4. fuse ostendit, neque hæc in Abbatis ita voluntate sita esse, ut ejus serviant voluntati, sed magis charitati. " Esto proinde (pergit Bernardus) „ ut interdum Regu- „ læ littera cedat pro tempore charitati, „ cum ratio *necessitatis* vel *charitatis* exe- „ gerit, absit tamen, ut hominis cujuspiam „ subdatur voluntati „.... Arbitror nam- „ que sanctas illas observantias Prælatorum „ præ-

„ prudentiæ, & fidei creditas, non sub„ ditas voluntati „.

Licet ergo Prælati nec in his externis atque corporalibus observantiis Regulam abolere, aut mutare queant, possunt tamen pro temporum, ac personarum circumstantiis in illis ex justa causa dispensare, ut charitati subserviant. Neque in hoc Regulæ repugnant, sed obsequuntur; quæ hæc non quidem Prælatorum voluntati, sed providæ dispensationi relinquit.

XI. Proinde obedientia Religiosa, tametsi a Regula recedere non debeat, nec Prælatus Regulæ prævaricationem sequi, tamen Prælato pro tempore, aut personis ex rationabili causa in hisce dispensanti obsequi tenetur; imo & in hisce subinde locum habere potest *cæca* obedientia: ac interdum plus meriti erit in obediendo, quam in arctiori ipsius Regulæ exteriore, & litterali observantia.

XII. Porro sicuti Prælato fas non est, Regulam pro suo arbitrio relaxare, subditosque ab ejus observantia generaliter, & in perpetuum eximere; ita nec illi fas est, ejus rigorem augere, atque subditos arctiori Regulæ subjicere.

" Is, qui profitetur, (verbis loquor „ S. Bernardi) spondet quidem obedien„ tiam, non tamen omnimodam, sed de„ terminate secundum Regulam, . . . ut „ oporteat eum, qui præest, non fræna „ suæ laxare voluntati super subditos: sed „ præfixam ex Regula sibi scire mensu„ ram .... Ergo Prælati jussio vel pro„ hibitio non prætereat terminos professio„ nis. Nec ultra extendi potest, nec con„ trahi citra: Nil me Prælatus prohibeat „ horum, quæ promisi, nec plus exigat „ quam promisi. Vota mea nec augeat „ sine mea voluntate, nec minuat sine cer„ ta necessitate ..... Ponant ergo Præ„ positi metam obedientiæ subjectorum ex „ votis labiorum ipsorum, non suorum de„ sideriorum: monentes, eos non cogen„ tes ad celsiora; condescendentes eis cum „ necesse fuerit ad remissiora, non ca„ dentes cum eis „. *De Præcept. & disp. cap.* 4. & 5.

XIII. Verum hinc nullatenus consequens, Abbatem, aliumve Superiorem non posse subinde in certis circumstantiis, & justis de causis, vel in pœnam delinquentis, vel pro exercitio virtutis huic illive Religioso injungere aliquod opus magis arduum, v. gr. jejunium prolixius, quam Regula præscribit.

XIV. In his rursus ipsa Religiosa obedientia elucere debet: quod & non obscure supponit S. Benedictus *cap.* 68. suæ Regulæ, præcipiens, ut Monachus etiam obediat, si aliqua forte *gravia* aut *impossibilia* injungantur; aperte satis innuens, illa a Prælato ultra Regulam imponi subinde posse.

XV. Dicta igitur S. Bernardi nequaquam accipienda sunt de Præpositis, qui justa de causa in casu aliquo particulari aliquid ultra Regulam imponunt; sed de his, qui *generaliter* atque pro *omni* tempore, subditis suis duriorem arctioremque vivendi normam, quam per regulam præscripta est, imponere vellent; atque ita quodammodo alia ipsis Regula præscriberetur: quo casu locum haberet illud Bernardi: *Solum id a me exigi posse arbitror, quod promisi*.

XVI. Quoad ea vero, quæ in particulari casu, atque certis de causis ultra Regulam subinde injunguntur, verificatur illud ejusdem Doctoris immediate subjunctum: " Perfecta obedientia legem nescit, „ terminis non arctatur: neque contenta „ angustiis professionis, largiore volunta„ te fertur in latitudinem charitatis..... „ Quamquam nec istam Regula ipsa ta„ cuerit, ubi monet, si fratri impossibi„ lia injunguntur, *ut confidens de adju„ torio Dei, obediat ex charitate*. In ea„ dem denique Regula tertius humilitatis „ describitur gradus, ut *omni obedientia „ Monachus se subdat majori*. Dicens quip„ pe, *omni*, non vult nos in obediendo „ mensurâ esse contentos professionis, non „ attendere promissi debitum, non de pa„ cto sumere modum; sed transire alacri„ ter etiam votum, & obedire in omni„ bus „. Huc usque S. Bernardus.

CAPUT IV.

An Regularibus a praecepto Superiorum appellare liceat?

1. *Quid agendum Religioso, qui credit sibi aliquid durius, aut supra vires a Superiore imponi?*
2. *Quomodo dura & quasi impossibilia subinde acceptare debeat Religiosus?*
3. *Olim incognita erat a praeceptis Superiorum appellatio.*
4. *Alexander III. scribit non admittendas appellationes a correctione Regulari: & quare?*
5. *Concilii Lateranensis sub Innocentio III. Decretum contra similes appellationes.*
6. *Appellatio a correctione Prælatorum de Jure communi non datur quoad effectum suspensivum.*
7. *Facultas appellandi impedit fructum correctionis Monasticæ.*
8. *Nonnulli Ordines contra has appellationes specialibus Pontificum Bullis sibi providerunt.*
9. *Ordo Cisterciensis speciali privilegio munitus est contra appellationes ad Sedem Apostolicam.*
10. *Aliquando per Statuta Ordinum prohibita fuit appellatio a correctione sub pœna excommunicationis.*
11. *Senatus Regius similia Statuta subinde in contradictorio Judicio probavit.*
12. *Innocentius IV. concessisse dicitur Ordini S. Benedicti, quod Superiores appellationi deferre non debeant.*
13. *In aliquibus casibus particularibus Parlamenta Regia solent Regularium appellationes admittere:*
14. *Moribus nostris a correctione Regulari appellatio ordinarie non admittitur.*

I. Contingit quandoque, ut Religiosus credat, sibi a Prælato aliquid ultra vires, aut extra Regulam impositum: quid tum agere debeat, docet S. Benedictus *cap. 68. Regulæ:* " Quod si omnino " virium suarum mensuram viderit pondus excedere, impossibilitatis suæ causas ei, qui sibi præest, patienter & opportune suggerat, non superbiendo, aut resistendo, vel contradicendo ".

Admittit igitur in duris, ac pene impossibilibus excusationem subditi; sed quæ fiat *patienter*, *opportune*, non *superbiendo*, non *resistendo*, non *contradicendo*; suggeratque potius, quam multâ exaggeratione sibi displicere ostendat.

II. Post hæc subjungit Benedictus: " Quod si post suggestionem suam in sua " sententia Prioris imperium perduraverit, sciat junior ita sibi expedire, & ex " charitate confidens de adjutorio Dei, " obediat ".

" Divino enim adjutorio (ait Haeftenus *Disq. Monast. lib. 6. tit. 2. disq. 7.*) " per obedientiam fit nonnumquam possibile, quod erat impossibile per naturam, " faciet namque gratia, quod abhorret natura; adimplebit charitas, quod abhorret infirmitas ".

III. Procul ergo abest a mente Patrum, ut Religiosis, ubi credunt sibi durius aliquid, quam oporteret, a suis Prælatis impositum, aut imperatum, non tantum contradicendi, sed & a judicio Prælatorum appellandi sit indulta facultas, cujus, vigente avitâ Monachorum simplicitate, nec vestigium occurrit: Imo ubi illa appellandi potestas a Monachis etiam usurpari cœpit, mox illa reprobata fuit, tamquam malum præsentissimum, quo discoli atque inobedientes Monachi se a correctione Prælatorum subtrahere, malitiamque suam liberius exercere possent.

IV. Et quidem seculo XII. Abbati S. Petri scribit Alexander III. " Ad nostram " noveris audientiam pervenisse, quod si " quando subditos tuos vis pro suis excessibus *secundum Regulam S. Benedicti*, " & institutionem tui Ordinis corrigere, " & castigare, ipsi ut *malitiam suam liberius valeant exercere, ad remedium appellationis confugiunt*. Quia vero remedium appellationis non ideo est inventum, ut alicui a Religionis, & Ordinis observantia exorbitanti debeat in " sua nequitia patrocinium exhibere, mandamus, quatenus, siquando quilibet subditorum tuorum ad remedium *appellationis* convolaverit; non ideo minus eum " juxta

„ juxta tenorem mandati, quod in præ-
„ dicta Regula continetur, & institutio-
„ nem corrigas & castiges „.

Hoc Alexandri responsum relatum in *cap.* 3. ;; *De Appellat.* jus commune constituit.

V. Similiter Concilium Lateranense sub eodem Pontifice celebratum advertens, quod nonnulli " dum Superioris senten-
„ tiam, & disciplinam Canonicam refor-
„ midant, sine ullo gravamine appellatio-
„ nem objiciunt, & ad defensionem ini-
„ quitatis usurpant, quod ad præsidium
„ innocentum dignoscitur institutum; vo-
„ luit observari, ne Religiosi, cum pro
„ aliquo excessu fuerint corrigendi, con-
„ tra Regularem (sive ut alii legunt *Re-*
„ *gulam*) Prælati sui, & Capituli sui di-
„ sciplinam *appellare* præsumant, sed hu-
„ militer, ac devote suscipiant, quod pro
„ salute sua fuerit eisdem injunctum „. *Cap.* 26. ;; *de Appellat.*

VI. Ex his aliisque juris textibus statuunt Canonistæ, a correctione Prælati Regularis non dari appellationem, saltem quoad effectum suspensivum, si limites correctionis non excedat, neque tela judiciaria procedat in puniendo; uti latius exponit Fagnanus ad citatum *Capitulum* 3.

VII. Et sane quis non videat, omnem disciplinam Regularem pessumdari, omnemque correctionis fructum impediri, si Subditis licitum sit passim a Superiorum correctione appellare, atque per appellationem correctionis executionem suspendere?

VIII. Quapropter nonnulli Ordinum Superiores, ut se contra has appellationes firmius, & efficacius munirent, etiam specialibus Bullis, & declarationibus a Sede Apostolica sibi providerunt; uti videre est apud Renatum Choppinum in Monastico *lib.* 2 *tit.* 3. *num.* 16. & Carolum Fevretium in tractatu de abusu *lib.* 9. *cap.* 2. *num.* 8.

IX. Refertur inter alia monumenta Bulla Alexandri III. quâ, auctoritate Apostolicâ conceditur, & indulgetur Ordini Cisterciensi: " ut Abbates hujus Ordinis,
„ qui de aliquo crimine convicti, a Pa-
„ tribus Abbatibus secundum formam Or-
„ dinis depositi, suæ prælationi cedere no-
„ luerint, *appellandi* ad Sedem Apostoli-
„ cam facultatem non habeant; districtius
„ etiam inhibemus, ait Pontifex, ne Re-
„ ligiosus, aut Monialis prætextu cujusli-
„ bet quæstionis, vel difficultatis in Or-
„ dine emergentis, extra ipsum appellare
„ præsumant, decernentes eos, qui sic ege-
„ rint, si sint Abbates, sive Monachi,
„ sive Conversi, vigori dicti Ordinis ini-
„ bi introducto, omni appellatione cessan-
„ te, subjacere „.

Bonifacius VIII. anno 1296. eadem confirmavit his verbis: " Auctoritate vobis
„ Apostolicâ indulgemus, ut ad correctio-
„ nes & punitiones Monachorum, & Mo-
„ nialium delinquentium infligendas, Præ-
„ lati Ordinis vestri, ad quos ea spectare
„ noscuntur, libere providere valeant, se-
„ cundum generalia facta, & facienda di-
„ cti Ordinis Instituta: ita ut non liceat
„ Monachis, Monialibus, & Sororibus ab
„ eisdem appellare „.

X. Conformiter ad has aliasque Pontificum declarationes, nec non Patrum Regulas, & jus commune, sæpius per ejusdem Ordinis Constitutiones, ac Deliberationes cautum fuit sub pœnis gravissimis, ne quis, præsertim in materia correctionis, & disciplinæ appellare audeat. Notanter in Capitulo generali anno 1223. dictum fuit: " Statuimus atque præcipi-
„ mus in virtute obedientiæ, ne quis de
„ cetero in Ordine nostro vocem *appella-*
„ *tionis* emittat; excommunicamus etiam,
„ & anathematizamus omnes tam Con-
„ ventum, quam personam, quæ contra
„ Ordinis Instituta, seu contra obedien-
„ tiam taliter appellaverit, sciatque se sta-
„ tim in Canonem latæ sententiæ incidis-
„ se. Denique quicumque contra præsen-
„ tem Constitutionem appellare præsum-
„ pserit; si sit Abbas, sciat se esse deposi-
„ tum; si Monachus, aut Conversus, pœ-
„ nam conspiratorum sustineat „.

XI. Cumque hæc admodum conducant, imo pene necessaria sint disciplinæ, quietique Monasticæ conservandæ, nequaquam facile eis derogari permittendum.

Unde cum Generalis hujus Ordinis contra quamdam sui Ordinis Abbatissam mandasset inquiri, ac ad pœnam condignam procedi; hæcque ad Sedem Apostolicam appellasset, & ab ea Rescriptum ad Judi-

ces *in Partibus* obtinuisset, qui de causa appellationis seu conjunctim, seu separatim cognoscerent, & judicarent; a Promotore dicti Ordinis interjectâ appellatione *tamquam ab usu*, tam ab executione Rescripti Apostolici, quam commissione uni e Judicibus factâ, Parlamentum Regium Diense 4. Februarii 1551. declaravit, bene appellatum; male & injuste impetratum, & fulminatum fuisse prædictum Rescriptum per Abbatissam; atque Judicem delegatum vi illius male processisse; uti refert Fevretius *loco cit.*

XII. Scribitur quoque, Innocentium IV. dedisse Bullam Ordini Benedictinorum anno 1252. in hæc verba: " Quia Monachi „ refugi disciplinæ frequenter obstaculum „ interponunt; sicque hujusmodi appella„ tionis obtentu, remanent talium exces„ sus impuniti, mandamus quatenus illa„ rum appellationum obtentu non obstan„ te, Superiores officii sui debitum exe„ qui non omittant „.

XIII. Similiter Parlamentum Parisiense advertens, frequentes appellationes Monachorum ad Judices Regios plurimum nocere correctioni morum, atque discolorum, & indisciplinatorum audaciam fovere, solemni Arresto 19. Octobris 1543. inhibuit universis Regularibus sub pœna arbitraria recurrere ad Judices Regios *subalternos* per viam *appellationis*; sed solum per viam requisitionis, ac implorationis brachii secularis, idque duntaxat in casum seditionis, tumultus, aut gravis scandali: permittens nihilominus idem Supremus Senatus recursum ad suum Tribunal casu quo esset *clarus* & *notorius* abusus, infractio legum & Ordinationum Regni, Arrestorum Curiæ, Statutorum Ordinis per Regem probatorum, Canonum & Decretorum Conciliorum: quo casu & non alio, permittitur Regularibus habere recursum ad Senatum Supremum, idque vel viâ appellationis tamquam *ab usu*, aut implorationis brachii secularis. Et siquando pro alio casu ad Curiam recursum haberent, Curia permitteret Superioribus cogere subditos ad obedientiam; atque contra rebelles eâ correctione regulari uti, quæ ipsis opportuna videretur.

XIV. Itaque sive spectemus pristinam Monasticam disciplinam, sive jus Decretalium, sive mores nostros, dicere possumus cum Renato Choppin, in Monastico *lib.* 1. *tit.* 13. *num.* 16. Sublatum est merito omnis appellationis ad Superiorem Judicem perfugium ab indicta pœnali Cœnobitæ vitiorum emendatione, ne impunitatis spe irrita fierent Monasticæ Religionis præcepta, neglectisque iis regulares pœnæ condictæ forent inutiles.

TITULUS XXIX.

De Voto Paupertatis.

CAPUT I.

Abdicatio *omnis* proprietatis est *essentialis* Statui Religioso.

1. *In omni professione Religiosa includitur votum paupertatis.*
2. *Abdicatio proprii est essentialis Monasticæ professioni.*
3. *Professio Monastica includit observantiam Consilii Evangelici de abdicatione rerum temporalium.*
4. *Quam rerum abdicationem Consilium Evangelicum exigat?*
5. *Monachus omnibus rebus temporalibus se nudare debet.*
6. *Monachus nihil vel* minimi *sibi appropriare potest.*

I. TAMETSI formula professionis Religiosæ usitata nullam *paupertatis*, aut *proprii* abdicationis expressam mentionem faciat, votum tamen *paupertatis* in omni professione Religiosa includi, ipsumque paupertatis votum esse unum e tribus substantialibus votis Religionis, nemo dubitat.

II. Imo

II. Imo ipsa abdicatio *proprietatis* adeo annexa censetur Regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere, uti respondit Innocentius III. in *cap. 6. ;; de Statu Monach.* " *Proprii* carentia (inquit Lupus *tom.* „ 4. *Schol. pag.* 55.) est Evangelicæ per„ fectionis, ac Monasticæ professionis por„ tio *essentialis*, ideoque clarum est, quod „ nec Summus Pontifex possit in ipsa di„ spensare „.

Unde jam pridem ad Monachos dixit S. Basilius: *Si quis* PROPRIUM *esse dicit, absque dubio alienum se facit ab Electis Dei*. In regulis brevioribus *cap.* 27.

III. Nemo enim unquam dubitavit, quin Monachalis professio includeret Evangelicorum consiliorum observantiam; atque illud præsertim, quod Christus tamquam assequendæ Evangelicæ perfectioni opportunissimum expressit his verbis: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*. Matth. 19. v. 21.

IV. Quibus verbis Christus eam rerum terrenarum abdicationem ab hujus consilii Evangelici observatore requisivit, qualis est illius, qui simpliciter res suas omnes venderet, ac earum pretium titulo simplicis, & absolutæ donationis in pauperes effunderet, atque ita omnimodo se rebus omnibus terrenis plene exuens nihil sibi proprium retineret.

V. Hinc illud Cassiani in Regula *cap.* 27. " Qui convertitur, præ omnibus eru„ diri debet, ut nihil ei peculiare liceat „ possidere, sed ita se *nudatum* ex omni „ parte cognoscat, ut præter tunicam, „ pallium, calciarium (*a*), vel matulam „ suam nihil amplius habeat „.

Et S. Benedictus: " Ne quis præsumat „ aliquid habere *proprium*, *nullam omnino* „ *rem*, neque codicem, neque tabulas, ne„ que graphium, sed *nihil omnino* „. Cap. 33. Reg.

VI. Itaque vi voti paupertatis Religiosus in primis nihil sibi proprii, etiam vel minimi vendicare potest, neque rem quamcumque tametsi victui suo subservientem ita habere, ut de illa indepeudenter a voluntate Superioris disponere prætendat. Unde illud S. Isidori in sua Regula *cap.* 5. " Monachi neque in suis cellulis quid„ piam quod *ad victum*, vel ad quamli„ bet rem aliam pertineat, sine regulari „ dispensatione habere, vel possidere præ„ sumant (*b*) „.

CAPUT II.

Religiosi privati sunt omni jure successionis.

1. *Jure Justinianæo Monachi vi suæ professionis a successione parentum non excluduntur.*
2. *Leges Justinianæ de Monachorum jure ad hæreditatem parentum jam pridem hic abrogata.*
3. *De immemoriali consuetudine Regni Galliæ excludente Monachos a jure succedendi, testatur Guilielmus Benedictus.*
4. *Ejusdem consuetudinis testis est Rebuffus.*
5. *De simili Belgii consuetudine testantur Petrus Gudelinus, & Franciscus Zypæus.*
6. *Hanc Belgii consuetudinem speciali Edicto firmavit Carolus V.*
7. *Succedendi incapacitas omnes generaliter veros Religiosos complectitur.*
8. *Non habet locum in obstrictis voto paupertatis, sed non Religiosis.*
9. *Quid circa Patres Societatis obtineat?*
10. *Dispensatio Papæ an Religiosum reddat successionis capacem?*
11. *Ob penuriam Monasteriorum aliquando parentes tenentur Monacho alimenta subministrare.*

I. INspecto Jure Justinianæo, si parentes testamentum faciant, eamdem portionem hæreditatis, sive legitimam relinquere tenentur suo filio Monasterium ingresso, & professo, quam illi assignare debuissent, si seculo mansisset. Si vero sine testa-

(*a*) *Ses Souliers, & son petit lit.*

(*b*) Id fusius pertractavit Eruditus Choppin in suo Monast. *l.* 2. *tit.* 3. *edit.* 1624.

testamento parentes decesserint, ipse eo modo parentibus succedit, quo successisset, si Monachus factus non esset: *Nullo eis* (ait Justinianus in *l. 56. Cod. de Episcopis, & Clericis*) *impedimento ex sanctimoniali conversatione generando, sive soli, sive cum aliis ad successionem vocantur*.

II. Hæ Justinianææ Sanctiones an unquam in Gallia, aut hisce in Provinciis receptæ fuerint, non constat. Illud certum est, jam pridem sive per contrarias Leges sive per contrariam consuetudinem omnino fuisse abrogatas, ipsosque Monachos quoad successionem in bona parentum reputatos fuisse *civiliter mortuos*.

III. Hujus inveteratæ consuetudinis apud Gallos testis est Guilielmus Benedictus, qui a duobus circiter seculis scripsit, hanc tunc fuisse consuetudinem *immemorabilem*, quod Religiosi parentibus non succedant. Ad *cap.* Raynutius ;; *De Testam. cap.* 220. *& seq.*

Verba ejus sunt: " Et idem quod in „ Cordigeris (*a*), & Mendicantibus, ut „ parentibus succedere non possint, ser„ vatur in præsenti Regno Franciæ ex „ ipsius generali consuetudine, de quoli„ bet alio Religioso, etiam non Mendi„ cante cujuscumque Ordinis existat; in „ quo Regno fuit *immemorabiliter* obser„ vatum, quod Religiosi numquam suis „ *ab intestato* successerunt parentibus pa„ tri nec matri; & minus ceteris eorum „ consanguineis; nec jura *suitatis* profiten„ do retinuerunt, & per consequens non „ succedunt „.

" Nec pariter servatur *lex fin. Cod. de* „ *Episcop. & Cler.* nec quod ibi dicunt „ Doctores, maxime Joannes Faber, quod „ Monachus jure suitatis transmittat in „ Monasterium hæreditatem paternam, sicut „ filius in potestate patris tempore mortis „ constitutus illam transmittit in quoscum„ que hæredes: quoniam hæc omnia juris „ communis statuta *in Regno Franciæ non* „ *servantur, quoad Religiosos:* quia non „ subest Imperatori, qui tales leges con„ didit. In quo Regno etiam Monasteria „ *numquam successerunt*, nec succedunt: „ nec visum fuit *unquam Monasteria suc*„ *cedere*, nec successiones petere ex perso„ nis professorum viventium, aut mortuo„ rum, saltem quam obtinuerunt: nec „ etiam jure proprio tamquam loco filio„ rum existunt. Cum etiam vere Mona„ sterium loco filii non sit, ut clare de„ cidit Panormit. 15. *Consil.* Felinus ma„ gis plene 18. *col. in C. In præsentia* ;; „ *De probationibus*. Imo notorie eis, & „ quibuscumque Religiosis partagium ab „ intestato petentibus a suis fratribus, vel „ aliis parentibus, in Cancellaria Regia „ litteræ denegantur, obstante eis generali „ Regni consuetudine „.

IV. De eadem consuetudine testatur Rebuffus dicens: " Nullus Religiosus pro„ fessus, quamvis filius vel propinquior „ cognatus sit, ex consuetudine Regni „ Franciæ potest suis succedere parentibus „ vel consanguineis, nec Monasterium pro „ eo. Ratio hujus consuetudinis esse pot„ est, quia Religiosi pro mortuis haben„ tur. Ideo non tenetur pater in hoc Re„ gno de consuetudine observata filium „ suum Religiosum hæredem instituere; „ vel aliquam ei ficto mortuo legitimam „ relinquere „. In proœmio ad *Constit. Reg. glossâ* 5. *num.* 22. *&* 24.

Moribus Galliæ in hoc articulo plane conformes esse Belgii nostri mores, & consuetudines, & quotidiana praxis ostendit, & Practici nostrates uno consensu testantur.

V. Et quidem Petrus Gudelinus in suo tractatu De Jure novissimo *lib. 6. cap.* 10. variis propositis quæstionibus pro elucidatione Juris Justinianæi, deinde jus consuetudinarium more suo subjiciens, ait: " Ma„ gna pars superiorum quæstionum cessat „ moribus, seu legibus harum Regionum „ & Regni Franciæ, utpote quibus is, „ qui professus est Religionem, adeo pro „ mortuo, adeo ex numero hominum ci„ viumque per omnia sublatus habetur, „ ut fit deinceps omnis hæreditatis expers „ atque incapax, nec legitima portio li„ berorum ipsi debeatur, omnemque te„ stamenti factionem etiam inter liberos „ amit-

(*a*) Cordigeri, *Porteurs de cordes ou Cordeliers*, sic dicti a S. Ludovico Francorum Rege propter Cordam, seu Restem, quâ cincti sunt.

„ amittat; ac succedant ei mox propinqui „ ipsius ab intestato, non secus quam si „ e vita migrasset; nihilque prorsus re„ rum ejus Monasterio, quod intrat, „ acquiratur, absque expressa dedicatione, „ seu donatione„.

Franciscus Zypæus in Notitia Juris Belgici *Tit. De Episc. & Cler. num.* 10. de hac Belgica consuetudine testatur his verbis: " Professus Religionem adeo *pro mor*„ *tuo* est apud nos, *ut omnis hæreditatis* „ sit *incapax*, legitima liberorum ei non „ debeatur, testamenti factionem etiam „ inter liberos non habeat, succedant ei „ propinqui ab intestato tamquam mor„ tuo, nihil Monasterio cedat, nisi quod „ expresse donavit, legavit„.

VI. Hanc Belgicam inveteratam consuetudinem speciali Edicto firmavit Carolus V. 21. Februarii anno 1588. ordinans, & statuens, ut nulli Religiosi professi, „ neque ulla Monasteria, aut claustra pro „ eis, se poterunt dicere hæredes in ali„ qua domo mortuaria, neque titulo suc„ cessionis habere, aut capere aliqua „ bona „.

VII. Hæc vero succedendi incapacitas, & omnimoda exclusio omnes Religiosos voto paupertatis obstrictos comprehendit, quocumque etiam Sedis Apostolicæ privilegio, vel indulto munitos; etiam Fratres & Sorores tertii Ordinis Sancti Francisci vulgo *De Pœnitentia*; si claustraliter, & instar Religiosorum in unum claustrum congregati vivant: quemadmodum judicatum fuisse Fevretius loco citato refert, & tradit Choppinus de S. P. *Lib.* 2. *tit.* 8.

VIII. Monet tamen ibidem Choppinus eos non excludi a parentum successione, si certis votis, aut regulis vivant extra claustrum in domo parentum, aut inter seculares.

Eadem distinctio adhibenda circa Eremitas, & Hospitalarios, uti videri potest apud Fevretium, & ab ipso citatos *lib.* 4. *De Abusu cap.* 7. *num.* 15.

IX. In admissione PP. Societatis in Regno Galliæ addita fuit clausula, quod Sodales hujus Societatis, tam hi qui tantum vota *simplicia* emiserunt, quam alii, non poterunt acquirere in hoc Regno quæcumque bona immobilia quocumque titulo, sine Regis licentia: Item quod non poterunt Sodales ejusdem Societatis capere ullam successionem, sive directam sive lateralem, non magis quam ceteri Religiosi: in casum tamen quo e Societate dimitterentur, in suum jus reintrarent sicut ante.

Itaque juxta hanc Declarationem, post emissionem votorum simplicium Patres Societatis omnis successionis sunt incapaces; eâ tamen limitatione, quæ in aliorum Ordinum Religiosis non obtinet, quod si post emissa Religionis vota dimittantur, rursus successionis capaces reddantur, & ita aliquo tempore post dictam Declarationem observatum fuisse refert Carolus Fevretius *lib.* 4. *De Abusu cap.* 7. *num.* 14. ibidem una monens, quod cum per experientiam constaret, multas familias turbari, & in multa graviaque incommoda incidere, dum paternorum bonorum factâ divisione, & bonis nonnumquam distractis, ipsâque familiâ juxta statum bonorum institutâ, tandem aliquis de eorum familia per plures annos in Societate professus post emissionem votorum simplicium dimittitur, & cum aliis ad successionem admitti prætendit; ac ipsam consequenter hæreditatis divisionem, & bonorum applicationem invertere, tandem, ait Fevretius, hæc moderatio adhibita fuit, ut si quis e Societate dimittatur ante elapsum quinquennium ab emissione votorum simplicium, is admittatur ad petendam successionem; secus vero si dimittatur elapso quinquennio a die professionis: idque, inquit Fevretius, hodie ubique observatur; ita ut de eo amplius non dubitetur; annotatis pluribus Parlamentorum Regiorum Arrestis, quæ idipsum confirmarunt. Quin & judicatum est anno 1631. Jesuitas dimissos e Societate, qui absoluto biennali Novitiatu emiserunt vota simplicia, non posse, exemplo aliorum Religiosorum, succedere; uti refertur apud Le Prestre *Centur.* 1. *c.* 28. in Annotationibus (*a*).

X. Tanta est Religiosorum moribus nostris succedendi incapacitas, ut teste Ma-

(*a*) Legatur Declaratio, quam Ludovicus XIV. dedit 16. Julii 1715. Decernit Jurisprudentiam, quæ hac de re in Galliis observari debet circa Ex-Jesuitas.

fuero in sua Praxi *tit.* 32, *num.* 18. per consuetudinem Regni Franciæ, Papa non possit dispensare, ut Monachus succedat, etiam dato, quod factus sit Episcopus, & maxime in his, in quibus non habet jurisdictionem temporalem. Quapropter Rescripta Apostolica Religiosos a voto absolventia cum facultate *succedendi*, in Gallia nequaquam admittuntur. " Quinimo, ait " Durant. *quæst.* 13. licet ab executione " hujusmodi dispensationis appellare ad Se- " natum tamquam *ab abusu* ". Videri potest Julianus Brodeau in notis ad Louetium *litt. C. num.* 8. ubi allegat plura Arresta, quibus declaratum fuit, Milites Ordinis S. Joannis Hierosolymitani excludi a successione in hæreditatem, eo quod essent veri Religiosi.

Neque promotionem Monachi ad Episcopatum, illum reddere capacem successionis in bona parentum, non semel judicatum esse refertur in recentioribus Additionibus ad *Cap.* 27. *Cent.* 1. Claudii Le Prestre (*a*).

XI. Si tamen Monasterium per injuriam temporis, aliove infortunio destrui, aut in ruinam cadere contingat, impotensque fiat Monachis necessaria subministrandi, æquitas sane hoc suadet, ut hi ad quos Monachi notabilis hæreditas devoluta est, eo casu illis in necessariis subveniant; atque ita in certis casibus, & circumstantiis judicatum fuisse refert Tornet *litt. P. num.* 85. condemnatosque hæredes Monachi ad aliquam annuam, & alimentariam portionem Monacho subministrandam, attentâ & paupertate Monasterii, & quantitate bonorum ad hæredes per professionem Monachi devolutâ.

CAPUT III.

Paupertas Religiosa permittit bonorum etiam immobilium possessionem in communi; hodie necessaria amortizatio.

1. *Monachi olim in Ægypto ex quotidiano manuali opere victitârunt.*
2. *Opus manuale semper, & ubique Monachis commendatum.*
3. *An prætextu orationis, Monachus ab opere manuali excusandus; sententia S. Augustini.*
4. *S. Benedictus opus* manuum *suis discipulis commendat.*
5. *Monachus non tantum sibi, sed etiam aliis opere manuum succurrere studeat: neque prætextu lectionis ab eo excusandus.*
6. *Varia Monachorum opera, quorum præcipuum aliquando fuit describere libros.*
7. *Seculo* XII. *S. Albertus in Regula opus* manuum *commendabat, & seculo* XIII. *S. Franciscus.*
8. *Aliqua etiam olim fuere Monasteria, in quibus non e solo opere manuum Monachi victitabant.*
9. *Sanctus Benedictus supponit aliqua esse Monasteria, in quibus e solo opere manuum Monachi vivere non deberent.*
10. *Id ipsum indicat S. Augustinus.*
11. *Fideles multa offerebant Monasteriis in sustentationem Monachorum.*
12. *Tanta divitiarum copia ad Monasteria sensim devoluta est, ut etiam quædam deberent militiam Regibus præstare.*
13. *Seculo* XI. *summa fuit Fidelium ad fundanda, & dotanda Monasteria propensio.*
14. *Collapsionem disciplinæ in Ordine Cisterciensi ex abundantia divitiarum deplorat Alexander III.*

15. *Pro-*

(*a*) Itaque cum in Galliis Vir Religiosus ad Episcopatum evectus in bona parentum non potest succedere; opportunum quoque videtur, ut ejus parentes in ejus peculium non succedant, sed bona ipsius addici deberent pauperibus Diœceseos, cujus erat Episcopus; nihilominus Arresta vigent, quibus Episcopi, qui fuerat Religiosus, successio parentibus ejus adjudicata est.

15. *Prohibita rerum immobilium in Monasteria, & alia corpora vulgo* manusmortuæ, *translatio*.
16. *De prima hujus prohibitionis lege*.
17. *Constitutio Philippi Pulchri*.
18. *Edictum Caroli V.*
19. *Abbates se huic Edicto opposuerunt*.
20. *Edictum alterum Caroli V. quod hodie est in usu*.
21. *Quid Carolum ad hoc edendum moverit?*
22. *Quod hic statuit Carolus, etiam primis seculis ab Imperatoribus decretum fuit*.
23. *Quid intelligatur in Edicto Carolino per* manum-mortuam.
24. *Ut aliquid censeatur relictum* manuimortuæ, *debet esse relictum corpori ut corpori*.
25. *Quid proprie sit* amortizatio?
26. *In Gallia solus Rex amortizat*.
27. *Quæ bona in Brabantia censeantur amortizata ex Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem?*
28. *Amortizatio denegari non solet, quando Pastoribus, aut Monasteriis de competentia non est provisum*.
29. *Quomodo incommodis ex translatione bonorum in manus mortuas orituris, occurratur?*

I. CŒnobitarum seu Monachorum suo tempore per Ægyptum in communi viventium Institutum describens S. Augustinus De Moribus Ecclesiæ *lib.* 1. *cap.* 31. ait: " Nemo quidquam possidet proprium, „ nemo cuiquam *onerosus* est. *Operantur* „ *manibus* ea, quibus & corpus pasci pos„ sit, & a Deo mens impediri non pos„ sit.... Sane quidquid necessario victui „ redundat (nam redundat plurimum ex „ *operibus* manuum, & epularum restri„ ctione) tantâ curâ egentibus distribui„ tur, quantâ non ab ipsis, qui distribuunt „ comparatum est. Nullo modo namque „ satagunt, ut hæc sibi abundent, sed „ omni modo agunt, ut non apud se re„ maneat, quod abundaverit, usque adeo „ ut oneratas etiam naves in ea loca mit„ tant, quæ inopes incolunt „.

Et Theodoretus scribit: " In Ægypto „ ferunt quædam esse Monasteria, quæ „ virorum habeant quinque millia *opus* „ *facientium*, Deumque interea laudan„ tium, qui *opificio* suo non solum victum „ parant necessarium, sed peregrinis etiam „ egentibus subveniunt „.

Hæc non obscure evincunt, Monachos Ægyptios nihil præter quotidianum opus manuum suarum unde victitarent habuisse; unde & quidam Solitarius apud Socratem *lib.* 4. *Histor. c.* 23. dixisse fertur: *Monachum, qui opus non faceret, non secus ac alieni cupidum, judicatum iri*.

II. Sane *opus manuum* universis Monachis, tam per Occidentem, quam Orientem summopere commendatum fuisse, tum ex scriptis, & historiis pristinis, tum Monachorum Regulis notum est.

III. Et quidem " cum Carthagine cœ„ pissent esse Monasteria (ait Hugo Me„ nardus in Concord. Regul. *cap.* 55. §. 1.) „ ortâ inter Monachos contentione, an „ e re Monastica magis esset, aut ani„ mum duntaxat ad orationem, & contem„ plationem appellere, & piorum Chri„ stianorum oblationibus vitam sustentare, „ juxta illud Evangelii, Matt. c. 6. *No„ lite soliciti esse, quid manducetis aut bi„ batis*: aut juxta Apostolum: *Qui non* „ *laborat, non manducet*. 2. Thessal. cap. „ 3. labore manuum victum sibi compa„ rare: Aurelius Carthaginensis Antistes „ totam litem S. Augustini arbitrio per„ misit, qui obtemperans librum illum „ præstantissimum de *Opere Monachorum* „ composuit, atque ita, qui laborem ma„ nuum a Monachorum disciplina remo„ vendum esse contendebant, lite cecide„ runt, ut ipse testatur *cap.* 1. ejusdem „ libri, & *lib.* 2. *Retractationum cap.* 21.

IV. Utque veterum Orientalium Regulas omittam, S. Benedictus in Regula sua *cap.* 48. ait: " Otiositas inimica est ani„ mæ. Et ideo certis temporibus occupari „ debent Fratres in *labore manuum*; cer„ tis iterum horis in lectione divina.... „ Si autem necessitas loci, aut paupertas „ exegerit, ut ad fruges colligendas per „ se occupentur, non contristentur, quia „ tunc vere Monachi sunt, si *labore ma„ nuum* vivunt, sicut & Patres nostri, „ & Apostoli „.

V. Sanctus Isidorus Regulæ suæ *cap.* 6. " Mo-

" Monachus semper *operetur manibus suis*, " ut quibuslibet variis opificum artibus, " laboribusque studium suum impendat, " sequens loquentem Apostolum, qui di- " cit: *Neque panem gratis manducavimus:* " *sed in labore, & fatigatione nocte, &* " *die laborantes.* Et iterum: *Qui non vult* " *operari, non manducet* ". 2. Thessal. c. 3. Deinde adducto exemplo Patriarcharum, Apostolorum, aliorumque multorum summæ auctoritatis virorum, qui corporale opus fecerunt, unde vitam corporis sustentabant, subjicit: " Si igitur tantæ au- " ctoritatis homines laboribus, & operi- " bus, etiam rusticanis inservierunt, quan- " to magis Monachi, quos oportet non " solum vitæ necessaria propriis manibus " exhibere, sed etiam indigentiam aliorum " laboribus suis reficere .... Qui sic vo- " lunt vacare lectioni, ut non operentur, " ipsi lectioni contumaces existunt, quia " non faciunt, quod ibi legunt. Ibi enim " scriptum est: *Operantes suum panem* " *manducent.* Et iterum: *Ipsi enim scitis* " *quomodo oportet imitari nos: quia non* " *inquieti fuimus apud vos, neque panem* " *gratis ab aliquo manducavimus, sed in* " *labore, & fatigatione die & nocte ope-* " *rantes, ne quem vestrûm gravaremus.* 2. " Thessal. cap. 3. v. 7. & 8. Qui per in- " firmitatem corporis operari non possunt, " humanius, clementiusque tractandi sunt: " nec contra eos murmurandum est ab eis " qui vires laborandi habent; sed magis " consulendum est eis, quos sciunt corpo- " re infirmos. Ipsi autem, qui non pos- " sunt, eos qui laborant & possunt, me- " liores sibi feliciores que fateantur. Qui " vero languidus est, & laborem operum " corporalium sustinere non potest, con- " sulendum est illi, & ejus infirmitas " temperanda est. Qui vero sani sunt, & " fallunt, procul dubio dolendi atque lu- " gendi sunt: quia non corpore, sed (quod " pejus est) mente ægroti sunt: quique, " etsi humanis oculis convinci non pos- " sunt, Deum tamen non fallunt. Tales " igitur ferendi sunt, si ægritudo latet; " aut distringendi, si sanitas pateat. Mo- " nachi operantes, meditari aut psallere " debent: ut carminis verbique Dei dele- " ctatione consolentur ipsum laborem. Si " enim seculares opifices inter ipsos labo- " res suorum operum amatoria turpiaque " cantare non desinunt, atque ita horam " suam in cantibus, & fabulis implicant, " ut ab opere manus non subtrahant: " quanto magis servus Christi sic mani- " bus operari debet, ut semper laudem " Dei in ore habeat, & lingua ejus psal- " mis, atque hymnis inserviat. Laboran- " dum est ergo corpore, animi fixâ in " Deum intentione: sicque manus in ope- " re implicanda est, ut mens non averta- " tur a Deo. Propriis autem temporibus " oportet operari Monachum, & propriis, " orationi, lectioni incumbere ".

VI. Aliæ Patrum Occidentalium Regulæ idem passim inculcant, decernitque S. Ferreolus Episcopus Regulæ *cap.* 28. Monachum absque certis solemnitatibus, vel manifesta ægritudine diem sine operatione transigentem a convivio excludendum, jubente beato Apostolo: *Qui non laborat, non manducet.* Hic deinde varia Monachorum illius temporis opera recenset; atque inter cetera ait, *scribere esse præcipuum opus.* Nec sine dubium, antiquum & usitatissimum Monachorum opus fuisse, libros scribere.

Id abunde testantur veteres Bibliothecæ Monasteriorum multis adhuc codicibus MSS. refertæ, in quibus scribendis Monachi desudantes doctrinam posteritati conservaverunt.

VII. Ex hactenus allegatis habemus, Monachis ubique commendatum fuisse *opus manuale*, illudque & S. Albertus seculo XIII. Fratribus Montis-Carmeli in Regula multum commendans exemplo S. Pauli, concludit his verbis: *Hæc via sancta, & bona; ambulate in ea.* Et S. Franciscus idem inculcat, ut capite quinto videbimus.

Insuper nequaquam obscurum est, plurimos Monachos ex opere manuum suarum victitasse.

VIII. Sed illud quoque constat, nonnulla etiam antiquitus fuisse Monasteriorum claustra, in quibus non e solis Monachorum laboribus quotidianis Monachi sustentarentur, sed vel ex oblationibus parentum eorum, qui ingrediebantur, vel etiam ex bonis fidelium in sustentationem Mo-

Monachorum ipsis Monasteriis donatis.

IX. Regula enim S. Benedicti, uti ex allegatis verbis patescit, Monachos ad colligendas *per se* fruges obstringit, sub hac expressa conditione, *Si necessitas loci*, *aut paupertas exegerit*, non obscure supponens, non semper loci *necessitatem*, aut *paupertatem* opus illud manuale a Monachis exigere.

Et *capite* 58. " vult, ut Novitius ante „ professionem res, si quas habet, aut „ eroget prius pauperibus, aut factâ so- „ lemniter donatione, *conferat Monasterio*, „ nihil sibi reservans ex omnibus „. Et S. Isidorus *cap*. 4. " Qui relicto seculo ad mi- „ litiam Christi piâ, & salubri humilita- „ te convertuntur, omnia sua primum „ aut indigentibus dividant, aut *Monaste-* „ *rio* conferant.... Qui aliquid habentes „ in seculo convertuntur, non extollan- „ tur, si de *suis facultatibus* quodcumque „ *Monasterio contulerunt*, sed potius time- „ ant, ne per hæc in superbiam labantur, „ & pereant, quibus melius esset, si di- „ vitiis cum humilitate in seculo perfrue- „ rentur, quam ut jam pauperes effecti, „ de earum distributione elatione superbiæ „ extollerentur „.

X. Quin duobus ut minus seculis ante hos scribit S. Augustinus: " Quæ aliquid „ habebant in seculo, quando ingressæ „ sunt Monasterium, libenter velint esse „ *commune* „. *Epist*. 109. *cap*. 4. (*a*).

Non tantum ergo ex labore manuum, sed etiam ex oblationibus eorum, qui Monasterium ingressi sua Monasterio obtulerant, Monachi vivebant.

XI. Nec Ingredientes duntaxat in sustentationem eorum, qui pauperes e seculo ad Monasteria divertebant, de suis rebus offerebant; sed vel præcipue ipsi Fideles laici Monasteria ex bonis suis fundantes, vel fundata dotantes.

Sanctus Augustinus explicans *Psalmum* 103. dicit per *Cedros Libani* posse intelligi nobiles seculi, excelsi genere, opibus & honoribus: per *Passeres* vero, minutos & parvos, ac humiles hujus seculi, id est, ait; " sunt quidam servi Dei audien- „ tes in Evangelio, *dimitte omnia tua*, „ vel, vende omnia tua, & da pauperi- „ bus, & habebis thesaurum in cœlis, & „ veni, & sequere me „.

Quomodo hi pauperes tamquam Passeres nidificent in Cedris Libani, subjicit: " Etenim & Cedri Libani, nobiles, & „ divites, & excelsi hujus seculi, quoniam „ cum timore audiunt, *Beatus qui intel-* „ *ligit super egenum*, *& pauperem*, at- „ tendunt res suas, villas suas, & omnes „ superfluas copias, quibus videntur ex- „ celsi, & *prabent illas servis Dei*; dant „ agros, dant hortos, ædificant Ecclesias, „ *Monasteria*, colligunt Passeres, ut in „ Cedris Libani nidificent Passeres. Ergo „ *satiantur* Cedris Libani, quas plantavit „ Dominus, & illic Passeres nidificabunt. „ Attendite totam terram si non ita est „.

XII. Quanta fundorum ac divitiarum copia, tum per oblationes ingredientium, atque effusam fundatorum, aliorumque fidelium liberalitatem ad Monasteria sensim devoluta fuerit, notius est, quam probari debeat: In tantum, ut seculo IX. legamus, Abbatias plures ad eas divitias pervenisse, ut etiam ipsis Regibus dona annua, & *militiam* suppeditare deberent; uti videre est apud Labbeum *tom* 7. *Conciliorum generalium col*. 1513. ubi refertur Constitutio Ludovici Pii edita circa annum 817. seu notitia de Monasteriis, " quæ in Re- „ gno, vel Imperio suo *dona*, & *militiam* „ facere possunt, quæ sola dona sine mi- „ litia, quæ vero nec dona, nec mili- „ tiam, sed solas orationes pro salute Im- „ peratoris, vel filiorum ejus, & stabili- „ tate Imperii „.

XIII. Quæ fuerit seculo XI. Laicorum in Monachos liberalitas, & ad fundanda dotandaque Monasteria propensio, ex iis solis, quæ sub initio Ordinis Cisterciensis acta sunt, colligi potest.

Vix enim primum hujus Ordinis Monasterium, scilicet Molismense, fundatum erat a S. Roberto Ordinis hujus Auctore, quin ex eo Monasterio Religiosi a Principibus in vicinia, ad nova in eorum fundis constituenda cœnobia petiti sint. Quin & ad-

(*a*) Hanc Epistolam nuncupant Sancti Augustini Regulam; quicumque viri Regulares, & Moniales Augustinum, ut sui Ordinis, vel Parentem, vel Patronum agnoscunt.

adhuc vivente Molismi primo Fundatore S. Roberto, ad tantas divitias ascendit, ut brevi sancta Molismi initia collapsa sint, & ex nimia temporalium felicitate, & abundantia remissior facta disciplina; tantâ paulatim eam remissionem subsequente morum corruptelâ, ut quantumcumque S. Robertus exemplo, & monitis anniteretur, revocari Monachi non possent ad pristinam integritatem. Vide Papebrochium in commentario prævio ad vitam S. Roberti 29. Aprilis §. 1. *num.* 7.

XIV. Quin & unius seculi spatio Ordo ille tanta divitiarum affluentiâ auctus fuit; atque in illa affluentia a pristina vitæ sanctitate, & disciplinæ Monasticæ integritate adeo decidit, ut de illo hæc seculo XII. scribat Alexander III. " Recolentes qualiter hæc plantatio sancta, hæc vitis fructifera, hæc denique vinea Domini Sabaoth, sub primis Ordinis patribus pullulavit; & palmites longe lateque producens ad mortifera circumquaque venena pellenda protulit flores, & odores effudit; pervigili custodiâ custodiatis eorum in omnibus inhærere vestigiis, per quos, cooperante Domino, in deserto hujus mundi flos hujuscemodi plantatus est honestatis. Hi enim Monasticæ frugalitatis contentissimi, optimum ponentes in paupertate principium, totius sufficientiæ affecuti sunt complementum, Ecclesiæ cari, Episcopis, & Prælatis accepti, atque in conspectu Regum ac Principum famâ, & merito gloriosi. Nunc autem, quod dolentes dicimus, & si non ab omnibus, neque in omnibus, a plerisque tamen, & in pluribus ab illa sancta institutione dicitur declinatum, in tantum, ut aliqui ex vobis primæ institutionis obliti penitus, vel ignorantes contra Ordinis vestri Regulam, villas, molendina, Ecclesias, & altaria possident, fidelitates (*a*), & hominia suscipiunt, justitiarios, & tributarios tenent, & omne studium adhibent, ut termini eorum dilatentur in terris, quorum conversatio debet esse in cœlis. Læditur hinc Ordo penitus, & vitiatur (nec est mutatio dexteræ excelsi), quin imo potius de dextera transeunt in sinistram; qui cum, relicto seculo, sub paupertatis habitu Deo militare decreverunt, in negotiis denuo secularibus implicantur. Inde est, quod vobis ab iis, qui foris sunt, contentiones, & litigia suscitantur, & Abbatibus in causis forensibus occupatis, plurimum in commissis domibus & tepor Ordinis, & dissolutio nascitur charitatis, maxime quia charitas in paupertate plus proficit, & cupiditatis dedignata consortium, nisi illa restringatur, hæc tepescit. Ideo sanctum, ac venerabile collegium vestrum precibus, & monitis, quibus possumus, exhortamur; quatenus domus illæ, quæ a prima sui origine in Ordine ipso sunt fundatæ, constitutis, & ordinatis terminis sint contentæ; nec velint inordinate ad ea manus extendere, quæ sine laboribus, & periculis multis, & demum sine criminibus, & magnâ confusione non poterunt retinere ". *Cap.* 3. *de Statu monach.*

XV. Cum vero continuo magis ad Monasteria, aliaque corpora Ecclesiastica, bona devolverentur; idque non sine gravamine Principum, & Laicorum: eo quod bona sic ad corpora illa devoluta eximerentur a variis oneribus, quibus Respublica sublevari, & Principis ærarium conflari debet; tandem Principes huic ad corpora Ecclesiastica bonorum devotioni modum ponere debuerunt.

Et quidem Principes nostri edixerunt, ne res *immobiles* cujuscumque naturæ & conditionis in Monasteria, Capitula, aliaque Corpora, quæ vulgo *manus-mortuæ* dicuntur, quovis titulo transferri possent.

XVI. " Primum in Belgio Edictum prohibitorium, ait Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 50 §. 6. (quod ad manus meas pervenit) est Guidonis Comitis Flandriæ de anno 1293. Verum illud promulgatum pro Flandris solis, & non pro Brabantis ". Hæc ille; qui §. 7. dicit; " primo Religiosis, & Monasteriis bona stabilia in Brabantia acquirere vetitum est in Tabulis Ducis Joannis de anno 1312. *art.* 12. ". Extat

(*a*) Fidelitates, *des Sermens de fidelité.*

Vol. 1. Edictorum Brabantiæ *Lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 1. Loquiturque generaliter de personis Ecclesiasticis.

XVII. Huic prohibitioni accessit deinde Constitutio Philippi Pulchri de 20. *Sept.* 1301. extans in citato volumine Edictorum *Lib.* 2. *tit.* 3. *cap.* 4. vetaturque Ecclesiasticis Brabantinis titulo emptionis acquirere bona immobilia sita in Brabantia, nisi sub conditione, quod venditor aut ejus hæredes ea semper poterunt redimere.

XVIII. Cum vero, uti loco citato §. 8. notat Anselmo, hæc Constitutio usu recepta non esset, nova prohibitio de non acquirendo Ecclesiasticis facta est *art.* 14. in additione novi Introitus Caroli V. 26. Aprilis 1515. extatque in dicto volumine *Lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 17. quo cavetur, nulla bona seu allodialia, seu feudalia, seu emphyteuticaria, vel censualia posse vendi, transferri, aut cedi quacumque ex causa, vel titulo in Monasteria, Hospitalia, Capitula, Collegia, aut alias Manus-mortuas; nisi hujusmodi translatio fieret de unanimi Principis, & Magistratus Metropolis Civitatis, sub qua bona illa sita sunt, consensu.

XIX. Sed neque hæc Constitutio statim suum habuit effectum. Nam Abbates sive Status Ecclesiasticus Ordinum Brabantiæ, Libello supplice exposuerunt Consilio Brabantiæ, dictam Constitutionem a Civitatibus Brabantinis subreptitie, ipsis inauditis, fuisse extortam; super quo libello ordinatum fuit, ut partes hinc inde summarie coram Commissariis audirentur; ac interim executio istius Constitutionis esset in suspenso, 26. April. 1516. Habentur litteræ in allegato volumine Edictorum. *Lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 2.

XX. Verum cum Abbates & Prælati eorumque Mandatarii causam non prosequerentur, tandem ad instantiam Fiscalium suspensio sublata fuit, prodiitque Constitutio Caroli V. per formam Edicti perpetui 19. Octobris 1520. relata in citato volumine Edictorum *lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 4. quâ statuitur, quod nemo quocumque titulo, prætextu, vel colore, neque quacumque de causa, ratione, aut occasione, poterit quamcumque rem immobilem sitam in Brabantia vendere, aut quocumque modo alienare in usum, aut favorem alicujus Monasterii, Ecclesiæ, Collegii, Conventus, Hospitalis, vel personarum Ecclesiasticarum seu in *Manus-mortuas*, sine expresso consensu Principis, Vasallorum, & Magistratus civitatis Metropolis, sub cujus districtu bona erunt sita: quodque nulli Prætores, Viri Feudales, Scabini (*a*), Magistratus, aut alii Judices, & Officiales intervenient, aut patientur hujusmodi venditiones, cessiones, vel permutationes in *Manus-mortuas* fieri; neque dicta corpora Ecclesiastica in bona illa inhæredari.

Declarans insuper omnem hujusmodi translationem bonorum immobilium in dictas *Manus mortuas*, nullam & sine effectu.

Denique decernit, ut nulla bona immobilia per particularem, & generalem successionem, vel testamentum, ordinationem, donationem, vel ab intestato, devolvantur vel cedant quibuscumque Monasteriis, Collegiis, Capitulis, vel aliis Manibus-mortuis; declarans quidquid in contrarium forsan statueretur a quocumque, & quacumque ex causa, nullum ac nullius effectus; utque in perpetuum tamquam nullum reputetur, & habeatur.

XXI. In narrativa ipsius Constitutionis declarat, se ad hanc Constitutionem edendum impulsum fuisse, quod expendisset, tantam jam bonorum tam feudalium, quam allodialium, & aliorum, copiam penes corpora Ecclesiastica possideri, ut ex illis se honeste, ac sufficienter intertinere possint. Attentâ quoque magnâ Ecclesiarum, Monasteriorum, Hospitalium, Conventuum, Capellaniarum, & fundationum multitudine, per quam suos subditos, & Vasallos multum gravari asserit.

Neque ergo in odium Ecclesiasticæ immunitatis, aut libertatis hæc constituit Carolus V. aliique ante ipsum Principes nostri; sed ne cives, & incolæ suis facultatibus exhaurirentur.

XXII. De hac Carolina Constitutione ita loquitur Tuldenus noster in Codice *Tit. de Sacrosanctis Ecclesiis num.* 4. " Vetuit Edicto suo Carolus quintus bona „ Im-

(*a*) Scabini, *Echevins, ou Assesseurs du Prèteur ou du Bourg-Maître*.

„ Immobilia Ecclesiis, aliisque piis locis „ ultra acquiri absque consensu Principis. „ Quod providentissimus Imperator neque „ sine magna ratione, neque sine exemplo „ constituit. Idem enim olim Imperator „ Nicephorus Phocas edixerat, Zonar. „ *Tom.* 2. *Annal.* aliique Christiani Im„ peratores *lib.* 20. & 27. *C. Theod. de* „ *Episcopis*, & *Cleric.* etiam D. Hierony„ mo laudante *lib.* 2. *ep.* 12. *Non de lege*, „ inquit, *conqueror*, *sed de causa*, *quâ* „ *hanc legem meruimus*. Namque in sacri „ Officii reverentiam congestæ Majorum „ pietate opes pene causam reverentiæ im„ minuerant, quorumdam (ante salubrem Concilii Tridentini medelam) „ fastu, „ luxu, desidiâ. Nam, ut ait Salvianus „ *lib.* 2. *ad Eccles. Cathol. Nimiâ profu*„ *sione opum non suffulcitur Religio*, *sed* „ *evertitur* „.

XXIII. Pro intellectu hujus Carolinæ quâ hodie utimur, notandum, *manum-mortuam* in hac materia appellari, " Eccle„ siam, civitatem, Collegium (ait Pecquius Tractatu De Amortizatione *cap.* 2.) „ sive illud quodcumque Corpus, vel Ec„ clesiasticum, vel seculare, quod bonorum „ capax est „. Ideo vero *manus-mortua* hujusmodi Corpus appellatur, " quod quem„ admodum, ait Pecquius, morientis ho„ minis manus, id quod comprehendit, „ firmissime conclusum tenet, neque facile „ remittit: sic etiam, quidquid Ecclesia „ seu Corpus istiusmodi semel acquirit, „ & in manum, hoc est, potestatem suam „ semel accipit, non nisi magna cum dif„ ficultate, & solemnitate in commune „ hominum commercium deinde remittit, „ sed accumulando conservat „.

XXIV. Ut ergo aliquid censeatur relictum *manui-mortuæ*, debet illud esse relictum *Corpori* ut *Corpori*: nam si singulis de Corpore sit relictum, non censetur relictum *manui-mortuæ*.

Hoc ex capite, si quis pauperes certæ urbis vel Parochiæ instituit hæredes, vel cognationi suæ annua cibaria reliquerit in sumptus studiorum, institutâ fundatione in Collegio Academico, defendi probabiliter potest (ait Stockmannius *Decis. Brabantinâ* 4.) non *manum-mortuam*, seu Corpus aliquod, vel Collegium esse vocatum, sed singulas personas esse vocatas certo ordine, inter quæ multum interesse ostendit L. CUM SENATUS 20. *ff. de rebus dubiis*, in verbis: *Nisi singulis legetur*, *hi enim non quasi Collegium*, *sed quasi certi homines admittentur ad legatum*. Hæc Stockmannius, qui & addit: " Unde & res immobiles sic „ relinqui posse non improbabiliter audivi „ sustineri in lite quapiam (*a*) „.

XXV. Amortizatio juxta hodiernum loquendi usum nihil aliud est, quam indulgentia, dispensatio, & concessio facta iis, quos *manus-mortuas* vocamus, bona immobilia acquirendi, & possidendi.

XXVI. Hanc hodie in Gallia solus Rex indulget; uti testatur Paponius in suis Arrestis *Lib.* 1. *tit.* 14. *Arresto* 1. In his Regionibus Carolus V. in sua Constitutione cavit, Amortizationem non concedendam, nisi de expresso, unanimi, & communi assensu ipsius Principis, & Magistratus urbis Metropoliticæ, sub qua bona amortizanda sita sunt.

XXVII. In Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem initis 10. Mart. 1541. *tit.* 3. *num.* 1. dicitur: " Illa „ bona *tantum* censeri debent *amortizata*, „ quæ a jurisdictione seculari per Princi„ pem sunt exempta, litteris desuper rite „ expeditis, vel quæ a 70. aut 80. annis „ tamquam amortizata per Ecclesiam pos„ sessa sunt „.

XXVIII. " Diploma Amortizationis (ait Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 87. §. 2.) „ vix negari solet, quando „ Principi, ceterisque constat, Pastoribus, „ seu Monasteriis non esse provisum de „ competentia „.

XXIX. " Quia vero (pergit Anselmo) „ per hujusmodi concessionem Regi, vel „ Dominis loci damnum infertur propter „ laudimia (*b*), & publicationes, seu con„ fiscationes, & per eas bona immobilia „ subducuntur e potestate seculari, adeo„ que

(*a*) Hoc Legatum existimatur factum Manui-mortuæ, quia addicitur Collegio, quod est Communitas.

(*b*) Laudimium dicitur præmium; quod præstatur pro renovatione Emphyteutica. *In Long. legib. lib.* 4. *cod.*

„ quæ impositionibus gravari non possunt, „ sicut cetera bona in manibus Laicorum „ existentia: hinc pro obtinendo jure morticinii (*a*) solent supplicantes Regi pro „ jure confiscationis offerre censum aliquem irredimibilem, & cum Domino „ loci ratione laudimiorum componere, & „ denique bona amortizanda subjicere, & „ obnoxia reddere impositionibus, talliis, „ contributionibus, precariis aliisque oneribus, perinde ac si essent in potestate „ seculari. Hoc modo cessant incommoda, „ seu rationes, ob quas prohibitum est Ecclesiasticis, & Monasteriis acquirere „.

Si quis plura scire desideret de hac Amortizationis materia, consulat Pecquium in tractatu *de Amortizatione bonorum*; & Zypæum in Jure novo tit. *de foro competenti*, & alios ab illis citatos.

CAPUT IV.

De Amortizatione iterum differitur.

1. *Inquiritur origo Amortizationis.*
2. *Quid Reges Galli, & Hispani hac de re sanxerint.*
3. *Dissidium hac de re inter Sedem Apostolicam & Rempub. Venetam.*
4. *Hanc interdicto subjecit Paulus V.*
5. *Causa Reipublicæ a Paulo Veneto propugnatur.*
6. *Probatur quod Respublica in sua lege de rebus Ecclesiæ non disposuerit.*
7. *Juramentum in alienatione bonorum immobilium.*

☞ I. Capitis præced. num. 26. dictum est acquisitionem bonorum immobilium fieri non posse a Communitatibus, quæ *Manus-mortuæ* nuncupantur, nisi principis consensus accesserit: " Necessarius „ ille fuit ex quo sub finem secundæ stirpis Regum Francorum adventitia feudorum jura in mutationibus introduci cœperunt, *Ait D. Ducange Dict. verbo Admortizatio*: Nam ante ea tempora fundos libere acquirebant Ecclesiæ, acceptis tantum a Regibus litteris *Emunitatis*, soluto censu annuo, redditisque „ Domino feudali debitis servitiis pro „ quibuscumque possessionibus suis obnoxiis, præter mansum integrum, qui ab „ omni redhibitione immunis erat „: *sancitum est*, inquit Carolus Magnus, ut *unicuique Ecclesiæ unus mansus integer absque ullo servitio attribuatur*. ☜

Mansus Ecclesiasticus dicitur ea agri portio, quæ ipsi Ecclesiæ in dotem assignari solebat, vel presbytero Ecclesiæ deservienti cum aliquot mancipiis, quæ quidem portio ab omnibus oneribus immunis erat. Quo præcise tempore quodlibet Ecclesiæ bonum *immobile* fuerit *amortizationi* obnoxium, assignari non potest.

☞ II. Galli, & Hispani Reges diversis temporibus prohibuerunt, ne bona *immobilia* transferrentur in Monasteria, aliaque corpora Ecclesiastica, sive, ut vocant *manus-mortuas*, nisi obtentis litteris amortizationis.

Non desunt, qui ausu temerario scribere, & docere tentarunt Principes seculares similem legem ferendo suam excedere potestatem, eamque legem tamquam immunitati, & libertati Ecclesiasticæ contrariam omnino esse reprobandam.

III. Et quidem legitur, quod cum Respublica Veneta sub initium decimi septimi seculi similem legem edidisset, eam Paulus V. declaraverit per specialem Bullam, ut Ecclesiæ libertati, & immunitati contrariam, atque per Rempublicam revocari mandaverit.

IV. Cum vero Respublica mandato Pontificis non parendum, editamque hanc legem nullatenus libertati, aut immunitati adversam arbitraretur, imo eam conservationi Reipublicæ plane necessariam; tandem idem Pontifex Rempublicam Ecclesiastico interdicto subjecit; cui interdicto tamquam subreptitie, vel obreptitie a Pontifice extorto nullatenus obtemperandum censuit Respublica, omnibusque suis subditis tam laicis, quam Ecclesiasticis seu secularibus, seu regularibus vetuit sub gravissi-

(*a*) Morticinii nomine intelligitur Tributum, quod Dominus post sui Vasalli mortem exigebat ab hæredibus defuncti.

vissimis pœnis huic interdicto obtemperare; sed illud voluit, ut nullum atque invalidum ab omnibus haberi, & ut tale publico edicto declaravit.

Hac occasione plures singulares tractatus editi leguntur, quibus æquitas, & justitia hujus legis solidissime adstruitur, & Principum auctoritas in ferenda simili lege vindicatur.

V. Plures ex his tractatibus inserti leguntur tomo 3. Monarchiæ Imperii per Melchiorem Goldastum; atque inter alios doctissimus tractatus Pauli Veneti sub hoc titulo: *Considerationes censurarum Pauli V. Pontificis contra Serenissimam Rempublicam Venetam*, ubi advertit, quod lex, quæ prohibet, ne quis laicorum *immobilia* sua bona ad Ecclesiasticos transferat, " nihil „ Ecclesiasticis præcipiat, sed laicis solummodo, & secularibus legem imponat, „ & quam injuriam facere Princeps eo „ potest, dum subditis, ne cum hoc vel „ illo certo hominum genere contractus „ ineant, prohibet? In omnibus enim regnis usitatissimum est, ut prohibeatur, „ ne omnis generis merces aut exportentur, aut etiam sine discrimine inferantur, hoc itaque fiet in offensionem exterorum? Non credo quemquam in hanc „ consequentiam assensurum; idque tanto „ magis, quando privati talem legem de „ suis ipsorum bonis statuunt, & in contractibus has conditiones inferunt, ne „ is, quicumque ipsis in societate est, „ commodum suum Ecclesiis vendere, aut „ allo quovis modo ad easdem alienare „ possit. Quemadmodum etiam nonnulli, „ ut bona ab iis parta inter suos maneant, „ in testamentis præcavent, ne quid ad „ Ecclesias transferatur: & ita sane omnes „ leges de fideicommissis libertati Ecclesiæ „ repugnarent, dum scilicet bona in Ecclesiis relinquere prohibent „.

VI. Post hæc probat, in hac lege Principem non disponere de rebus Ecclesiæ, sive ad Ecclesiam jam spectantibus, sed de rebus suæ jurisdictioni plane subjectis, & eatenus sibi propriis disponere; ac propterea posse statuere, ne ad Ecclesiasticos, sive *manus-mortuas* bona illa transferantur; præsertim, quod per eam translationem quodammodo ejus jurisdictioni subtrahantur, nec jura Principis salva & integra esse possint.

Quapropter sicut privatus quisque potest præcavere, ne sua bona ad Ecclesiam transferantur citra violationem libertatis Ecclesiasticæ, non dubium, quin idem liceat Principi, si ex ea translatione sua jura inverti prævideat.

VII. Non obstantibus iteratis, iisque admodum rigorosis Principum edictis, vetantibus omnem bonorum *immobilium* quocumque titulo alienationem, & translationem in corpora Ecclesiastica, sive *manus-mortuas*, nihilominus deprehensum fuit, plurima hujusmodi, suppositis aliorum privatorum hominum nominibus, in Monasteria, aliasque *manus-mortuas* cum non exiguo Reipublicæ detrimento transferri. Quare ad obviandum hisce fraudibus, necessaria visa est nova rursus Principis ordinatio, quæ prodiit 3. Decembris anni 1638. relata Parte 1. Edict. Brab. *lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 9. quâ inter cetera ad præveniendas fraudes, per quas nonnulli nomen suum supponebant in alienatione bonorum immobilium, quasi in ipsos bona illa immobilia transferrentur, cum tamen revera hæc alienatio esset in commodum *manus-mortuæ*, injungitur tam venditoribus, quam emptoribus dictorum bonorum immobilium, ut in venditione & emptione, eorumque inhæredatione declarent sub *juramento* hanc alienationem non fieri *directe*, seu *indirecte* in commodum alicujus *manus-mortuæ*: utque in ipsa acta inhæredationis fiat expressa mentio factæ hujus declarationis.

Dolendum sane, quod Ecclesiasticorum, & Religiosorum quorumdam nimia aviditas copulandi agrum agro, Principes coëgerit, subditis suis simile juramentum imponere, eos periculo perjurii sæpius exponendo; ita ut hic merito applicaretur, quod occasione similis legis suo tempore dixit sanctus Ambrosius: *legem non reprehendo, sed doleo, quod talem legem meriti fuerimus* (a).

CA-

(a) Ut possit innotescere hodierna Francorum Jurisprudentia, legatur Edictum, quod Rex noster Ludovicus XV. dedit mense Augusto anno 1749. Refertur inter monumenta hujus voluminis sub litera I.

CAPUT V.

Qui Ordines *Mendicantes*, & eorum specialis paupertas; ac quæ Religiosa *Mendicitas*.

1. *Qui Religiosi dicantur* Mendicantes?
2. *Ordines* Mendicantes *olim redditus habere non poterant*.
3. *Aliqui sunt Mendicantes ex* Regula, *alii ex* Constitutionibus.
4. *Soli Franciscani sunt Mendicantes ex* Regula.
5. *Merito S. Franciscus dicitur primus* Mendicantium *auctor*.
6. *Ordo S. Dominici in prima sua fundatione redditus in communi possedit*.
7. *Similiter Ordo Eremitarum S. Augustini*.
8. *Ordo Carmelitarum dici non potest Mendicantium ex* Regula.
9. *Tempore editi libri Decretalium non videntur Ordines Eremitarum S. Augustini. & Carmelitarum fuisse Ordines* Mendicantes.
10. *Hi Ordines videntur sensim Ordinibus* Mendicantibus *fuisse annumerati*.
11. *Circa medium seculi* XIII. *videtur Ordo Carmelitarum Ordinum Mendicantium institutum cœpisse arripere*.
12. *Similiter circa idem tempus Ordo Eremitarum S. Augustini eam vitæ normam cœpit imitari*.
13. *Ex Decreto Concilii Lugdunensis sub finem seculi* XIII. *constat hos Ordines necdum tamquam Ordines Mendicantes fuisse* approbatos.
14. *Decretum Concilii Lugdunensis mutilatum tempore Bonifacii VIII.*
15. *Ex illa mutilatione colligitur Ordines illos tunc fuisse tamquam* Mendicantes *probatos*.
16. *Ordo Minimorum Ordinibus Mendicantibus annumeratus*.
17. *Ordo Societatis Jesu declaratur esse vere de Ordinibus Mendicantibus, & quo titulo?*
18. *Similiter Ordo Discalceatorum Ordo Mendicantium declaratur*.
19. *Ordines Mendicantes olim renuntiarunt possessioni bonorum etiam in* communi.
20. *Creditum fuit hanc paupertatem Ordinibus illis maxime convenire, & quare?*
21. *Experientia postmodum docuit, quod, multiplicato Religiosorum, & Monasteriorum numero, difficile esset sine multis incommodis hanc paupertatem servare*.
22. *Imbecilliores, & imperfecti difficulter molestias ex hac paupertate provenientes sustinere possunt*.
23. *Hi ut molestias, & incommoda evadens, pro vitæ subsidiis ad media inordinata recurrere cœperunt*.
24. *Id evincitur ex Epistolis S.Bonaventuræ*.
25. *Plures Ordines Mendicantes cœperunt etiam ante Concilium Tridentinum redditus in* communi *possidere*.
26. *Synodus Tridentina id omnibus concessit, exceptis Minoribus de Observantia, & Capucinis*.
27. *Synodus non vult plures recipi, quam ex redditibus Monasterii, & consuetis eleemosynis sustentari possunt*.
28. *Cur Minores de Observantia, & Capucini in Decreto Tridentino excepti?*
29. *Quid in publicatione Concilii Tridentini in Belgio circa prædictum Decretum fuerit notatum?*
30. *Licet Ordinibus Mendicantibus concessum sit possidere redditus in* communi, *non tamen desierunt dici* Mendicantes *a* Mendicitate.
31. *Quod S. Franciscus de Mendicitate dixit, id merito pro norma Religiosæ Mendicitatis accipitur*.
32. *S. Franciscus noluit, ut Fratres mendicarent, nisi deficientibus aliunde vitæ subsidiis*.
33. *Ut Fratres a solicitudine anxia vitæ necessariis acquirendis liberaret, voluit, ut non erubescerent in necessitate eleemosynas* ostiatim *petere*.
34. *Petere aut accipere eleemosynas extra necessitatem, & ultra necessitatem, speciem* furti *reputavit S.Franciscus*.
35. *S. Franciscus tantum voluit Fratres mendicare, dum ex labore manuum vivere non possunt*.
36. *Nicolaus III. declaravit a labore manuum exemptos, qui studiis aut Ecclesiasticis ministeriis obeundis vacant*.

37. *S. Thomas docet tribus titulis Religiosos posse ex eleemosynis vivere.*
38. *Hodie pene solo titulo ministerii populo impensi Religiosi ad eleemosynas petendas admittuntur.*
39. *Sine consensu civilis Magistratus ægre hic admittitur collectio eleemosynarum.*
40. *Viventes eleemosynis debent tamquam pauperes* paucis *esse contenti.*
41. *Non debent Ordines otiosis, & non laborantibus gravari.*
42. *Cavere debent in eleemosynarum collectione speciem avaritiæ, & turpis quæstus.*
43. *Solicite cavere debent vitia, & abusus* Quæstorum.

I. Hi dicuntur Mendicantes (ait Glossographus ad *Cap. Un. De Excessibus Prælat. in VI.* " in verbo, *Mendi-„ cantes*) quibus victum tribuit incerta „ mendicitas, & qui redditus aut possef-„ siones ex Regula, vel Constitutionibus „ habere non possunt „. Quæ definitio accepta ex *Cap. Unico* §. Confirmatos *De Religiosis Domibus in VI.* in quo dicitur, Ordines aliquos per Sedem Apostolicam confirmatos, & post Concilium Lateranense sub Innocentio III. institutos, " quibus „ ad congruam sustentationem redditus, „ aut possessiones habere professio, sive „ Regula quælibet interdicunt, sed per „ *quæstum publicum* tribuere victum solet „ *incerta mendicitas* „.

II. Si igitur jus commune inspiciamus, Religiosi, quos *Mendicantes* dicimus, nec *in communi* redditus, aut possessiones ad congruam sustentationem habere possunt, victumque tamquam pauperes ex eleemosynis, etiam si opus fuerit, nec ultro offerantur, *ostiatim* emendicatis accipere debent.

III. Duo vero, ut ex allegatis intelligitur, sunt hujusmodi Ordinum Mendicantium genera. Alii enim sunt tales ex *Regula*, alii vero ex *Constitutionibus* ipsi Regulæ, quam profitentur, postmodum adjectis.

IV. Prioris generis sunt soli Franciscani; quorum Regula a S. Francisco dictata, & ab Honorio III. probata in Constitutione, quæ incipit *Solet annuere* 5. *in Bull. Roman. cap. 6.* hæc habet: " Fratres *nihil* „ sibi *approprient*, nec domum, nec lo-„ cum, nec aliquam rem, sed tamquam „ peregrini, & advenæ in hoc seculo, in „ paupertate, & humilitate Domino famu-„ lantes, *vadant pro eleemosyna* confiden-„ ter. Nec oportet eos verecundari, quia „ Dominus pro nobis se fecit pauperem „ in hoc mundo. Hæc est illa celsitudo „ altissimæ paupertatis, quæ vos carissi-„ mos fratres meos, hæredes & reges re-„ gni cœlorum instituit, pauperes rebus „ fecit, virtutibus sublimavit. Hæc sit „ portio vera, quæ perducit in terram „ viventium, cui, dilectissimi Fratres, to-„ taliter inhærentes, nihil aliud pro no-„ mine Domini nostri in perpetuum sub „ cœlo habere velitis „.

Et rursus in suo Testamento, quod in Bullario Romano ipsi Constitutioni Pontificiæ subjicitur, de hac paupertatis professione ita loquitur: " Et ego manibus meis „ laborabam, & volo laborare, & omnes „ alii fratres mei firmiter volo, quod la-„ borent de laboritio, quod pertinet ad „ honestatem. Et qui nesciunt, discant, „ non propter cupiditatem accipiendi pre-„ tium laboris, sed propter bonum exem-„ plum, & ad repellendam otiositatem. „ Et *quando non daretur nobis pretium la-„ boris, recurramus ad mensam Domini, „ petendo eleemosynas* ostiatim „.

V. Nullæ aliæ Monachorum Regulæ hujus abdicationis redditruum, ac possessionum etiam in *communi*, aut *mendicitatis* ullibi meminere: ut merito S. Franciscus primum hujus instituti fundamentum posuisse dicatur; atque primus Ordinum Mendicantium Fundator eo titulo jure merito dici queat.

Tametsi enim aliorum Ordinum, qui hodie Mendicantes dicuntur, institutio, Ordinem S. Francisci præcessisse potuerit, nonnisi tamen post institutum Ordinem S. Francisci, atque ab eo exaratam hanc Regulam, hoc vivendi institutum acceperunt: ac propterea Mendicantes non *ex Regula*, sed ex *Constitutionibus* dicuntur.

VI. Et quidem Dominicani Regulam S. Augustini a suo Fundatore acceperunt; nec aliam hucusque receperunt, quæ de hac

hac abdicatione redditunm, aut mendicitate loquatur.

Unde & Ordinem Dominicanorum in suo exordio redditus, ac fundos quin & decimas, & Ecclesias cum suis proventibus *in communi* possedisse, evidens est ex Bulla Honorii III. hujus Ordinis confirmatoriâ, quæ incipit: *Religiosam vitam*. Quin imo nonnisi quadriennio post Ordinis confirmationem in generali Conventu Bononiæ coacto, a Beato Dominico, aliisque Ordinis Fratribus omnium bonorum abdicatio facta est, & ne in posterum habere liceat, Constitutione editâ sanxerunt; atque tunc ex eleemosynis, etiam *Mendicato* acquirendis, vivere cœperunt; idque ad exemplum, & imitationem, ut dicitur, S. Francisci.

VII. Similiter Eremitas S. Augustini eamdem cum Dominicanis Regulam S. Augustini profitentes nequaquam Mendicantes *ex Regula* dici posse, compertum est.

VIII. Nec Ordo Montis-Carmeli, sive Carmelitarum talis dici potest. Regula enim S. Basilii, sive Regula Albertina Regulæ Basilianæ conformis, quam hi primitus acceperunt, & nunc profitentur, redditunm & bonorum immobilium *in communi* possessionem non prohibet: Imo ex ipsa Regula Albertina *cap*. 7. sat constat, Fratres Montis-Carmeli primitus bona *in communi* possedisse.

IX. Quo vero tempore hi duo Ordines, nimirum Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum, fuerint Ordinibus Mendicantibus annumerati, & tamquam tales a Romanis Pontificibus recogniti ac probati, non satis constat.

Illud sat constare videtur, tempore Gregorii IX. neutrum illorum Ordinum *Mendicantibus* fuisse annumeratum: quia uti observat Azorius *Institutionum Moralium part*. 1. *Lib*. 12. *cap*. 23. in toto libro Decretalium jussu hujus Pontificis collecto, solummodo referuntur duo Ordines Mendicantes, *Prædicatorum* scilicet, & *Minorum*.

X. Verisimile est, hos Ordines *sensim* & citra ullam specialem, & expressam Pontificiam Constitutionem Ordinibus Mendicantibus fuisse annumeratos.

XI. Siquidem Innocentius IV. in Bulla, quâ Regulam a S. Alberto Fratribus Eremitis de Monte-Carmelo traditam declaravit, & in aliquibus mitigavit, quæ incipit, *Quæ honorem 6*. in Bull. Rom. *cap*. 13. testatur, Fratres Ordinis illius *mendicare consuevisse*: " Ab esu carnium „ abstineatis, nisi pro infirmitatis, vel de„ bilitatis remedio sumantur. Et quia, „ ait, oportet vos frequenter *mendicare* „ itinerantes, ne sitis hospitibus onerosi, „ extra domos vestras sumere poteritis pul„ menta cocta cum carnibus „.

Plura in eadem Regulæ mitigatione contineri, quæ innuunt, jam tum Carmelitas (qui primum more Eremitico vixerant, atque adhuc *Eremitæ de Monte-Carmelo* in Bulla Honorii III. Regulæ Albertinæ confirmatoria, dicebantur) ad vitam Cœnobiticam, atque ad normam aliorum Mendicantium cœpisse regulari; uti ex collatione Regulæ Albertinæ, quemadmodum in Bulla Honorii III. continetur, cum eadem Regula per Innocentium IV. mitigata, & mutata, facile videri potest.

XII. Alexander IV. immediatus Innocentii IV. successor in Bulla, quâ diversas Eremitarum Congregationes, quarum quædam *S. Guillelmi*, quædam *S. Augustini* Ordinum, nonnullæ autem Fratris *Joannis Boni*; aliquæ vero *de Fabali*, aliæ vero *de Britinis* censebantur, univit in unam Congregationem sub denominatione *Fratrum Eremitarum S. Augustini*, ejusque Regulâ, ac uniformis habitus delatione, ibidem §. 6. hæc habet: " Vos universos, & „ successores vestros a baculis & ferulis „ deportandis, & quod non cogamini ad „ *recipiendas possessiones aliquas*, *vel habendas*, decernens perpetuo liberos, & „ exemptos „. Incipit Bulla, *Licet Ecclesiæ 6*. in Bull. Rom.

Refert insuper Azorius Institutionum Moralium *part*. 1. *lib*. 12. *cap*. 23. ex S. Antonino, quod Innocentius IV. immediatus Prædecessor Alexandri IV. decrevisset jam dictos Eremitas sub variis nominibus & Ordinibus viventes in unum corpus redigere, ut more Prædicatorum, & Minorum *cibo mendicato* viverent, ad populum conciones haberent, pœnitentium confessiones exciperent, & ceteras functiones Ecclesiæ obirent; sed cum morte præ-

ventus perficere non potuerit, Alexander IV. ejus successor perficit.

Ex his non obscurum est, circa hoc tempus, scilicet sub medium seculi XIII. hos Ordines incœpisse redditus, ac possessiones etiam in *communi* abdicare; atque ad exemplum Fratrum Minorum, & Prædicatorum ex *eleemosynis* vivere; ac in ceteris quoque *Mendicantium* Institutum arripere.

XIII. Hos tamen Ordines inter Ordines Mendicantes *specialiter*, nec eo tempore fuisse relatos, neque pro talibus a Sede Apostolica recognitos, indicat Gregorius X. in Concilio Lugdunensi an. 1274. celebrato; ubi Ordinum præcipue Mendicantium multiplicationem nimiam redarguens; ipsosque Ordines Mendicantes post Concilium Lateranense subinductos, & S. A. approbationem necdum commeritos, censens supprimendos; atque una declarans, quod ad *Prædicatorum*, & *Minorum* Ordines (quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ universali proveniens perhibet *approbatos*) præsentem non patiatur Constitutionem extendi; de Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum Ordinibus ita loquitur: " Ceterum *Carmelitarum*, & *Eremitarum* ,, Ordines, quorum institutio dictum Concilium generale præcessit, in *suo statu* ,, *manere concedimus*, DONEC de ipsis aliter fuerit ordinatum. Intendimus siquidem tam de *illis*, quam de reliquis, ,, etiam non Mendicantibus Ordinibus, ,, prout animarum saluti, & eorum statui ,, expedire viderimus, providere ,,.

Ita habet Decretum a Gregorio X. in Concilio Lugdunensi editum, extatque tomo XI. Conciliorum generalium *col.* 989. Ex quo non obscurum est, Gregorium X. concessisse quidem, ut hi Ordines in *suo statu*, prout tunc erant, permanerent, donec de ipsis aliter provideretur, sed nequaquam *positive* probasse, aut positive *probatos* credidisse.

XIV. Scio quidem in *cap. unico* §. SANE *De Religiosis domibus in VI.* ubi hoc Decretum refertur, pro his verbis, in SUO *statu*, legi, in SOLIDO *statu*; sed scio quoque jam pridem Glossographum ad citatum Capitulum verbo, *In solido*, notasse: *alias* SOLITO: " Et hoc, ait, detrahit Bonifacius (scilicet VIII. Sexti Decretalium Auctor) ,, de Concilio Gregorii: sic enim ,, dicebat littera, *in* SUO *statu* volumus ,, permanere, donec de ipsis fuerit ordina- ,, tum: Intendimus siquidem, &c. ,, prout supra ex Concilio relatum est. Subjungit deinde Glossographus: " Et dicebatur, ,, quod Gregorius nolebat aliquem de Mendicantibus dimittere, nisi Prædicatores. ,, & Minores: De non Mendicantibus ,, tres, Cistercienfem, Ordinem Nigro- ,, rum, & de Templariis, & Hospitalariis ,, unum Ordinem facere ,,. Hæc Glossa.

XV. Interim ex illa textus mutatione, & mutilatione non obscurum est advertere, tempore Bonifacii VIII. id est, sub finem seculi XIII. aut initium XIV. Ordines Carmelitarum, & Eremitarum S. Augustini Ordinibus Mendicantibus fuisse *stabiliter* annumeratos, atque ut tales agnitos ac receptos: ideoque & ab eo tempore passim quatuor famosi Ordines Mendicantium recensiti fuere; scilicet, Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum; de quibus loquens Synodus Coloniensis anno 1536. *part.* 4. *cap.* 7. ait: " Aliquot retro seculis in ,, Ecclesiam recepti sunt quatuor Mendi- ,, cantium Fratrum Ordines, quo Paro- ,, chorum in verbi ministerio cooperarii ,, forent ,,.

XVI. His quatuor Ordinibus successu temporis plures accesserunt, atque inter Ordines Mendicantes recensiti. Ordinem S. Francisci De Paula vulgo *Minimorum*, inter Ordines *Mendicantes* comprehendi speciali Bullâ declaravit Pius V. quæ incipit, *Apostolica Sedis*. 49. in Bull. Rom.

XVII. Idem Pontifex per Bullam, quæ incipit, *Dum indefessæ*. 131. in Bull. Rom. Religionem Clericorum Regularium Societatis Jesu, esse *vere* de *Ordinibus Mendicantibus* declaravit: " Tum quia, ait, ,, ipsa Societas MENDICANS existit, quippe ,, quæ ex ejus Instituto, & Constitutioni- ,, bus a Sede Apostolica confirmatis, *bona* ,, *stabilia possidere nequit*, sed *incertis* ,, eleemosynis, fideliumque largitionibus, ,, & subventionibus vivit; tum quia non ,, minus, quam ceteri Mendicantes in *ex-* ,, *colenda* vinea Domini assidue laborat ,,.

XVIII. Carmelitarum Discalceatorum Ordi-

Ordinem esse unum, e quatuor Ordinibus Mendicantibus, scilicet, Ordinem *Carmelitarum*, cujus Religiosi Regulam, ab Alberto Patriarcha Hierosolymitano habitantibus in Monte-Carmelo traditam, & ab Innocentio IV. confirmatam, profitentur, & observant, declaratur in Bulla Clementis VIII. quæ incipit, *Romanum Pontificem* 101. in Bull. Rom.

XIX. Ex hactenus dictis habemus, Ordines Mendicantes, partim ex Regula, uti S. Francisci, partim ex Constitutionibus & consuetudine, jam pridem renuntiasse redditibus, & possessionibus, non tantum in particulari, sed etiam *in communi;* ita ut nec ipsa *Communitas* redditus, & possessiones, e quibus singuli sua necessaria acciperent, habere posset.

XX. Hanc paupertatem Ordinibus sive Religionibus Mendicantibus, quæ non tantum ad contemplandum, sed etiam ad *contemplata* aliis tradendum ordinantur, magis convenire docuit S. Thomas 2. 2. *q*.187. *art*.7. " Quia, inquit, illis Religionibus, „ quæ ordinantur ad contemplata aliis tra„ denda, competit vitam habere maxime „ ab exterioribus solicitudinibus expedi„ tam. Quod quidem fit dum *modica*, „ quæ sunt *necessaria* vitæ, *congruo tempo*„ *re procurata* conservantur „.

Non dubium, quin, si vitæ necessaria suo tempore subministrarentur iis, qui ad contemplandum, ac contemplata per prædicationem aliis tradendum sunt ordinati, sine minore solicitudine, ac consequenter sine minore impedimento suis functionibus insistere possent: " Nam, ut ait idem Do„ ctor, possessiones communes multas so„ licitudines ingerunt de ipsis conservan„ dis, & custodiendis, & excolendis „.

XXI. Verum vix Ordinibus hisce exortis, & nonnihil multiplicatis, visum fuit, quam difficile, quamque molestum sit, tantum Religiosorum numerum Fidelium eleemosynis sustentari; adeo ut ex Matthæo Parisiensi ad an. 1258. in suo Monastico referat Dadinus Alteserra *lib*. 1. *cap*. 11. " Universitas insuper Parisiaca per Prædi„ catores, & Minores non mediocriter est „ perturbata; tot autem Ordines exorti „ sunt, quod hi hos, & e converso sup„ plantant: *nec sufficit*, ut consuevit popu„ lus, eos *plebeiis eleemosynis* sustentare „.

XXII. Insuper altissima illa paupertas, quæ nec *in communi* redditus possessionesque admittit; sed jubet vitæ necessaria a Fidelium mera liberalitate, quasi *mendicato* exspectare, frequenter non exigua secum trahit incommoda ac molestias, quibus ferendis pene non sufficiunt etiam illi, qui ad vitæ Monasticæ perfectionem jam aliquatenus pervenerunt.

Unde S. Thomas in Opusculo 15. *cap*. 16. expresse fatetur, quod expediat propter eos, qui non sunt *summæ* perfectionis capaces, *communes* possessiones possideri.

Hinc plurimæ inordinationes, & ipsa quoque Regularis disciplinæ collapsio tandem in multis Monasteriis secutæ sunt.

XXIII. Cum enim multiplicatis Ordinum Mendicantium Fratribus, cœpissent & imbecilliores minusque perfecti inter ipsos reperiri, qui molestias & incommoda, ex summa illa, & utilissima paupertate provenientia, animo Christiano ferre non possent; compertum fuit, quod multi, ut se a molestiis ac indigentiis eximerent, recurrerent ad media ab Instituto suo, & mente Patrum aliena, ac ipsius Religionis disciplinam enervantia, imo quæ ipsi populo, ac Clero hos Ordines odiosos redderent.

XXIV. Et quod mirum, eodem seculo quo primum exorti fuerunt Mendicantes, ad Provinciales, & Custodes sui Ordinis scribit Seraphicus Doctor Bonaventura, tunc Ordinis Minorum Minister Generalis electus: " Perquirenti mihi causas, cur „ splendor nostri Ordinis quodammodo ob„ scuratur, Ordo exterius inficitur, & „ nitor conscientiarum interius defœdatur, „ occurrit negotiorum multiplicitas, quâ „ pecunia nostri Ordinis paupertati super „ omnia inimica avide petitur, incaute „ recipitur, & incautius contrectatur. „ Occurrit quorumdam Fratrum otiositas, „ quæ sentina est omnium vitiorum; quâ „ plurimi consopiti, monstrosum quem„ dam statum inter contemplativam & „ activam eligentes, non tam carnaliter, „ quam crudeliter sanguinem comedunt ani„ marum. Occurrit evagatio plurimorum, „ qui propter solatium suorum corporum, „ gravando eos, per quos transeunt, non „ exempla

„ exempla post se relinquunt vitæ, sed „ scandala potius animarum. Occurrit importuna petitio, quâ omnes transeuntes „ per terras adeo abhorrent Fratrum occursum, ut eis timeant, quasi prædonibus obviare. Occurrit ædificiorum constructio sumptuosa, & curiosa; quæ pacem Fratrum inquietat, amicos gravat, „ & hominum perversis judiciis multipliciter nos exponit. Occurrit multiplicatio familiaritatum, quam Regula nostra „ prohibet, ex qua suspiciones, infamationes, & scandala plurima oriuntur. Occurrit improvida commissio officiorum, „ quâ Fratribus nondum usquequaque probatis, nec carne maceratis, nec spiritu „ roboratis, imponuntur officia vix portanda. Occurrit etiam sepulturarum, & „ testamentorum avida quædam invasio, „ non sine magna turbatione Cleri, & „ maxime Sacerdotum „.

Similia deploravit idem sanctus Doctor in alia Epistola ad eosdem Provinciales & Custodes Ordinis sui iterato datâ, & in Ordinis Annalibus, ac temporis illius historiis latius relatâ.

Neque alii Mendicantium Ordines ab iis incommodis immunes fuisse, eorum chronica & antiqua monumenta, & iis eliminandis opposita Statuta, abunde evincunt.

XXV. Prudentiores autem proprius expendentes, aucto Religiosorum numero, nec non ipsius primo Religionis fervore, & Laicorum in eos affectu defervescente, difficulter posse sine magnis incommodis, absque communibus redditibus, & possessionibus Ordinem, ejusque disciplinam in sua puritate stare, consultius eredidere, ut illi saltem Ordines, quibus non *ex Regula*, sed solum *ex Constitutionibus* vetitum erat *in communi* redditus, & possessiones habere, ab his Constitutionibus nonnihil recederent; atque ad Regulam, quæ redditus, & possessiones *in communi* possidendas permittebat, redirent.

XXVI. Quod cum jam pluribus in Religionibus esset per licentiam Sedis Apostolicæ, vel Ordinis contrarias Constitutiones inductum, tandem Synodus Tridentina probavit, " concedendo omnibus Mo„ nasteriis & Domibus, tam virorum, „ quam mulierum, & Mendicantium, ex„ ceptis Domibus Fratrum S. Francisci „ *Capucinorum*, & eorum, qui Minorum „ *de Observantia* vocantur, etiam quibus „ ex Constitutionibus suis erat prohibitum, „ aut ex privilegio Apostolico non erat „ concessum, ut deinceps bona immobilia „ possidere liceat „. *Sess.* 25. *de Reformat. Regul. & Monial. cap.* 3. (a).

XXVII. Utque Synodus efficacius occurreret incommodis, quæ ex nimia Monasteriorum egestate, & necessariorum ad vitæ sustentationem carentia, nata sunt oriri, eodem Decreto sancivit: " In præ„ dictis autem Monasteriis tam virorum, „ quam mulierum bona immobilia possi„ dentibus, is tantum numerus constitua„ tur, ac in posterum conservetur, qui vel „ ex redditibus propriis Monasteriorum, „ vel ex consuetis eleemosynis commode „ possit sustentari „.

XXVIII. Ab hoc Decreto circa possessionem bonorum immobilium excipi voluere *Capucini*, & *Minores de Observantia*, eo quod non tantum eorum Constitutiones, sed ipsa S. Francisci *Regula*, quam profitentur, hujusmodi bonorum possessionem interdicat, eosque ad altissimam illam paupertatem adstringat.

XXIX. Circa Decretum Tridentinum bonorum immobilium possessionem Monasteriis Ordinum Mendicantium permittens, prævie ad publicationem ipsius Concilii in Belgio, id notarunt Regia Consilia, non aliter admitti posse, ut Monasteria illa bona immobilia deinceps possideant, quam si ex *consensu Principis bona amortizentur*. Brabanti addiderunt, si id aliter accipiatur, fore contra articulos inaugurationis, seu læti Introitus suæ Provinciæ, quibus custodiendis Regia Majestas jurejurando adstringitur. Ita refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 43.

XXX. Quantumvis vero Monasteriis Ordinum Mendicantium, exceptis Capucinis,

(a) Eo Decreto primum offensus fuit supremus Parisiorum Senatus; sed cum Ordines Mendicantes in possessione quorumdam bonorum immobilium jam versarentur, usu factum est, ut iis Ordinibus sua bonorum possessio permitteretur. *Disc. sur la recept. du Conc. de Trente. pag.* 41.

nis, & Minoribus de Observantia S. Francisci, facta sit licentia possidendi bona immobilia *in communi*; atque eâ facultate pleraque hodie utantur; nequaquam tamen propterea desierunt esse, & vocari Ordines *Mendicantes*.

Mendicantes quippe præcipue dicti sunt a *Mendicitate*, quam etiam hodie cum bonorum immobilium, & redditum *in communi* possessione tamquam partiale medium, quo sibi vitæ subsidium procurare queant, adhuc retinent.

XXXI. Porro sicuti nulla Monachorum Regula ante S. Franciscum vetuit bonorum reddituumque in communi possessionem, ita primus ipse S. Franciscus in sua Regula, *Mendicitatis*, seu conquirendi eleemosynas *ostiatim* mentionem fecit; occasionemque nomenclaturæ *Mendicantium Fratrum* dedit.

Quidni igitur, quod S. Franciscus de hac mendicitate dixit, pro norma Religiosæ Mendicitatis habeatur, ac reputetur?

XXXII. Voluit S. Franciscus in sua Regula, ut Fratres, quibus dedit Dominus gratiam *laborandi*, laborent fideliter, & devote; ita tamen ut per laborem sanctæ orationis, & devotionis spiritum non extinguant, cui debent cetera temporalia deservire.

Insuper vult, " ut de mercede laboris, „ pro se, & suis Fratribus necessaria corporis recipiant, & hoc humiliter sicut „ decet servos Dei, & *paupertatis sanctissimæ* sectatores.

Hæc *cap.* 5. ac tum *cap.* 6. subjungit: " Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, „ sed tamquam peregrini, & advenæ in „ hoc seculo, in paupertate & humilitate „ Domino famulantes, *vadant pro eleemosyna* „. Quasi diceret, si merces laboris vitæ necessariis non sufficiat, tunc Fratres tamquam peregrini, & advenæ in hoc seculo *vadant pro eleemosyna*. Quod apertius indicat in suo Testamento.

Hic enim rursus non verbis duntaxat, sed suo exemplo Fratres ad laborandum excitans, dicit: " Et ego manibus meis „ *laborabam*, & *volo laborare*, & omnes „ alii Fratres mei firmiter volo, quod laborent de laboritio, quod pertinet ad „ honestatem. Et qui nesciunt, discant, „ *non propter cupiditatem* recipiendi pretium laboris, sed propter bonum exemplum, & ad repellendam otiositatem „.

XXXIII. Ut vero amplius Fratres a cupiditate, & sollicitudine lucri ex laboritio suo acquirendi avocaret, §. sequenti subdit. " Et quando non daretur nobis „ pretium laboris, recurramus ad mensam „ Domini, petendo *eleemosynas ostiatim* „.

Quasi diceret, laboremus strenue manibus nostris; sed sine anxietate, & cupiditate lucri. Si enim contingat nobis non dari *pretium laboris*, tunc non erubescamus, ut tamquam peregrini, & advenæ in hoc seculo in paupertate, & humilitate Domino famulantes, *vadamus pro eleemosyna confidenter*, sive recurramus *ad mensam Domini*, petendo eleemosynas ostiatim.

Quare nequaquam obscurum est, S. Franciscum noluisse, Fratres recurrere ad mensam Domini petendo eleemosynas ostiatim, nisi dum jam omnibus rebus, & facultatibus, etiam in communi abdicatis, ipsoque laboris pretio deficiente, necessariis vitæ subsidiis destituuntur.

XXXIV. Hinc illud ejusdem Patris legitur apophthegma 41. " Fratres quantoties hortabatur ut inanes discursus, & „ nimias sollicitudines in acquirendis, vel „ colligendis eleemosynis vitarent, & omnino quaestus superfluos abhorrerent, dicens: Fratres, petite tantum victui, & „ vestitui necessaria. Ego de me fateor, „ & gratias ago Deo, quod numquam fui „ fur, aut latro eleemosynarum; semper „ enim minus accepi, quam me contingeret, ne alii pauperes suâ sorte fraudarentur; quia contrarium facere semper „ furtum reputavi „.

Nihil ergo superflui quæstus ex eleemosynis conquiri voluit S. Franciscus, ipsius mendicitatis Religiosæ, atque altissimæ illius paupertatis primus inter Monachorum Patres institutor; quin & *furtum* eleemosynarum aliis pauperibus debitarum esse reputavit, si quid præter victui & vestitui necessaria acciperetur.

XXXV. Ad hæc manifestum est, S. Franciscum enixe commendasse Fratribus, ut *manibus laborarent*: & casu quo ex laboritio pretium sufficiens victui, & vestitui non

non acciperent, tunc in subsidium, tamquam pauperes, & advenæ in hoc seculo, *ad mensam Domini recurrerent*, *petendo eleemosynam ostiatim*.

XXXVI. Verum Nicolaus III. in *Cap.* Exiit *De Verborum Significatione in VI.* elucidans nonnulla dubia circa Regulam S. Francisci, quam ipse aliquando professus fuerat, & exponens verba illa Regulæ, quibus Fratribus labor MANUUM præcipitur, declarat: " Quod consideratis verbis " prædictis, & forma seu modo loquendi " sub quibus Fratres ad hujusmodi exercitium inducuntur, non videatur ea " fuisse instituentis intentio, quod *vacantes studio*, vel *Divinis Officiis*, & *ministeriis* exequendis manuali labori, seu " operationi subjiceret, vel ad hoc illos " arctaret ".

XXXVII. Et ante Nicolaum III. S. Thomas docuit, Religiosos posse ex eleemosynis vivere: primo propter *necessitatem*, quæ provenit, vel ex corporis infirmitate, ex qua contingit, quod non possint sibi labore manuum victum quærere, vel si illud, quod ex opere manuum conquirunt, eis ad victum non sufficiat.

Secundo possunt juxta S. Thomam Religiosi ex eleemosynis vivere, si *prædicent* auctoritate Prælatorum, aut altari ministrent, & Sacramenta administrent; vel etiam si *studio Sacræ Scripturæ* ad *communem* utilitatem totius Ecclesiæ insistant.

Post hæc subdit S. Thomas: " Si vero " aliqui sint Religiosi, qui absque necessitate, & utilitate, quam afferant, velint " *otiosi* de eleemosynis, quæ dantur pauperibus, vivere, hoc est iis *illicitum*. " Unde S. Augustinus dicit in libro *De* " *Opere Monachorum*: Plerumque ad hanc " professionem servitutis Dei, & ex conditione servili aliqui veniunt, & ex vita rusticana, & ex opificum exercitatione, & plebejo labore, de quibus non " apparet utrum ex proposito servitutis " Dei venerint, an vitam inopem & laboriosam fugientes vacui pasci, atque " vestiri voluerint, & insuper honorari " ab eis, a quibus contemni conterique " consueverant. Tales ergo se, quominus " operentur, de infirmitate corporis excusare non possunt. Præteritæ quippe vitæ " consuetudine convincuntur ". Et postea subdit: " Si nolunt operari, non manducent. Neque enim propterea ad pietatem divites humiliantur, ut pauperes " ad superbiam extollantur. Nullo enim " modo decet, ut in ea vita ubi Senatores fiunt laboriosi, ibi fiant opifices " otiosi, & quo veniunt, relictis deliciis " suis, qui fuerant prædiorum Domini, ibi " sint rustici delicati ". Hactenus S. Thomas 2. 2. *quæst.* 187. *art.* 4. *in C.* qui ibidem cum sibi objecisset in argumento 5. quod " Apostolus nolebat vivere de " sumptibus Fidelium, ut occasionem auferret pseudo-Apostolis, & ne scandalum poneretur infirmis, ergo videtur, " quod propter easdem causas Religiosi " debeant abstinere, ne de eleemosynis vivant ". Respondet. " Quod quando " apparet *manifesta* necessitas, & utilitas; " propter quam aliqui Religiosi de eleemosynis vivant absque opere manuali, non " scandalizantur ex hoc infirmi; sed malitiosi, more Pharisæorum, quorum scandalum contemnendum Dominus docet " *Matth.* 5. Sed si non esset *evidens* necessitas, & utilitas; posset exinde generari scandalum infirmis: quod esset vitandum ".

Igitur juxta S. Thomam, cui & S. Bonaventura variis in locis consentit, Religiosi ex eleemosynis vivere possunt, tametsi *manibus* non laborent, si pro Ecclesia spiritualiter, ac utiliter *laborent*; atque hoc fere unico titulo hodie Fratres Mendicantes ad colligendas eleemosynas admittuntur.

XXXVIII. Moribus siquidem Belgii vicinarumque Provinciarum passim obtinuit, ut Religiosi ad civitates cum facultate eleemosynas ostiatim petendi, sive *quæstuandi*, ut ajunt, admittantur, modo veniant tamquam Parochialium Ecclesiarum, & Ordinariorum Sacerdotum, ac Ministrorum coadjutores, & subsidiarii, & cum onere inserviendi populo in spiritualibus, ubi id necessitas postularit.

Neque extra civitates alii e Religiosis ad quæstuandum, sive ad eleemosynas quærendas admitti solent, nisi qui iis in locis stationes habentes, certis diebus ibidem Parochis in prædicatione, aut Sacra-

cramentorum administratione assistunt.

XXXIX. Pro hoc notandum, quod hodie in hisce aliisque Provinciis ægre permitteretur, ut Religiosi etiam ex Ordine Mendicantium aliquo in loco eleemosynas colligerent, vel peterent, nisi consentiente Magistratu loci. Neque licitum esse, sine consensu Regis, collectam aliquam publicam, etiam pro pauperibus, aut Religiosis, tametsi Bullâ Pontificiâ munitis instituere in Gallia, aliisque Regnis, ostendit Carolus Fevretius *lib.* 3. *de Abusu cap.* 1. *num.* 18. quod & in Belgio ægre permitteretur; præsertim si de notabili collecta ageretur.

XL. Porro quocumque titulo hæc Religiosa Mendicitas sive quæstuatio instituatur, semper in illa observanda est moderatio & modestia, quam ipsi Ordinum Fundatores, & ipsæ Regulæ Religiosæ paupertatis, & modestiæ requirunt.

Atque in primis in hac eleemosynarum collectione ipsi Religiosi ex iis viventes, merito attendere debent, se tamquam *pauperes*, & *advenas* in hoc seculo vivere; hancque esse præ ceteris Religionibus Fratrum Mendicantium professionem; atque eo titulo *paucis* tam in victu, quam vestitu debere esse contentos.

Quod evidenter supponit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 188. *art.* 7. *in C.* probans Religionibus institutis ad contemplandum, & contemplata aliis tradenda convenire, non habere *possessiones in communi*; quia minorem affert solicitudinem, dum *modica*, inquit, quæ sunt *necessaria* vitæ, congruo tempore procurata conservantur; non obscure supponens, quod Religiones hujusmodi *modicis* debeant esse contentæ.

Ad quæ reflectens S. Thomæ Commentator Cardinalis Cajetanus, ait, unam ex causis, ob quas experientiâ teste hodie plus solicitudinis adferat, vivere ex eleemosynis, quam ex moderatis possessionibus, esse *nimios* Religiosorum *sumptus*. " Nam, in-„ quit, quod triginta Religiosi hodie exi-„ gunt, paulo ante *centum* forte suffi-„ ciebat „.

XLI. Ulterius cum hodie pene solo titulo *laboris spiritualis* eleemosynæ a populo petantur; easque eo intuitu populus det, merito quoque Ordines illi attendunt, ne populus nimium gravetur sustentatione eorum, qui ad spiritualem hunc laborem impendendum nullatenus conducunt. Quare, ut ait Cajetanus loco citato, " non „ deberent omnes ad harum Religionum „ professionem recipi, sed soli Idonei ad „ officium prædicandi, & confessiones au-„ diendi, & ministri eorum necessarii „.

Hac de causa Magistratus locorum in admissione Ordinum Mendicantium nonnumquam numerum admittendorum ad hunc Conventum limitant, ne alias excessivus eorum numerus administrandis populo spiritualibus haud necessarius, nimium oneri sit; uti supra notavimus.

XLII. Solicite insuper adlaborare debent, ut ita in hac eleemosynarum collectione se exhibeant, ut notam cupiditatis & avaritiæ non incurrant, ipsique populo suadeatur, prædicationem, ceteraque spiritualia officia quæstus causâ non institui.

Hac de re laudabile est Ordinis PP. Prædicatorum statutum: " Cum prædicatores „ se tamquam veros Religiosos, & viros „ Apostolicos exhibere debeant, & nulli „ materiam scandali præbere, & ab omni „ specie mali abstinere, idcirco nullo mo-„ do debent permittere, ut dum actu præ-„ dicant, colligantur pecuniæ, sive pro do-„ mo, sive pro quacumque persona, ne no-„ tam cupiditatis, vel avaritiæ incurrant, & „ prædicationis officium in vilipendium ve-„ niat. Et ob id sub pœna excommunicatio-„ nis mandatur omnibus fratribus, ne de ce-„ tero prætextu cujuscumque extranei quæ-„ stus, & indulgentiæ prædicandæ quovis „ modo discurrant, pretium, aut salarium, „ pro hujusmodi prædicationibus accipiant, „ vel ad hoc fratrem aliquem inducant. „ Et nihilominus tales divini verbi cor-„ ruptores, qui labe cupiditatis, & quæ-„ stuariâ illusione splendorem nostræ Re-„ ligionis offuscant, officio prædicationis, „ & bonis ad usum concessis, sint ipso fa-„ cto privati, & per annum ad carceres „ deputentur. Poterunt tamen Prædicato-„ res, & fratres Conventum commendare, „ & populo paupertatem, & necessitatem „ exponere, ut suo tempore eis eleemosy-„ nas conferat, & ad hoc adhortari „. Hæc ex Summario Constitutionum, declarationum, & ordinationum pro regimine

Sacri Ordinis Prædicatorum, *part.* 2. *cap.* 59.

XLIII. Denique in hac quæstuatione se ita exhibere debent, ut suo modesto, & religioso agendi modo ab odioso illo *quæstorum* hominum genere a Concilio Tridentino abolito se plane distinguant; non minis, aut fraudibus inducant Fideles ad eleemosynas, non petant tamquam debitum, aut solitum, neque ullâ arte, etiam prætextu dicendi aliquas orationes, aut lucrandi certas indulgentias, aut aliter extorqueant pecunias, aut alia bona, sed *simpliciter*, *pie*, & *modeste* petendo eleemosynam pro sustentatione Fratrum, accipiant tantum, quod sibi sponte offertur, nec super iis eleemosynis ullam quovis nomine conventionem faciant, etiam in utilitatem ipsorum Monasteriorum, quemadmodum Pius V. & Gregorius XIII. ex sententia S. Congregationis Concilii Tridentini in simili quoad collectionem eleemosynarum ac intertentionem (a) Hospitalium responderunt; uti refert Fagnanus ad *Cap.* CUM EX EO ;; *De Pœnit. & remiss. num.* 21. 22. & 23.

CAPUT VI.

Omnia undecumque Religiosis obvenientia in communes usus Fratrum sunt dispensanda.

1. *Norma dispensandi Monasteriorum proventus recte desumitur e norma primorum Christianorum.*
2. *Inter primos Christianos omnia erant communia.*
3. *Erant communia, ut in singulorum* usus *pro cujusque necessitate distribuerentur.*
4. *Eamdem dispensandi normam inculcat Regula S. Augustini; estque basis totius vitæ Monasticæ.*
5. *Augustino consonat S. Benedictus.*
6. *Quidquid a parentibus datur Religioso, debet dari Prælato, ut in communes usus distribuatur.*
7. *S. Benedictus voluit, ut res alicui Religioso a parentibus donata, potius uni alteri per Abbatem detur: & quare?*
8. *Hanc proventuum in communes usus dispensandorum normam probat Synodus Tridentina.*
9. *Mentem Synodi Tridentinæ exposuit Clemens VIII.*
10. *Hanc Clementis declarationem, & Constitutionem innovavit Urbanus VIII. ac novissime Innocentius XII.*
11. *Synodus P. I. Cameracensis sequuta mentem Concilii Tridentini, declaravit omnia undecumque Religiosis obvenientia, ut* communia *esse dispensanda.*

I. BOna ac proventus Religiosorum in *communi viventium*, quos Cœnobitas dicimus, quomodo sint dispensanda, ostendit ipsa dispensationis norma, quam servarunt primi Christiani Hierosolymis *in communi* viventes, qui ipsam Cœnobitarum vivendi rationem prælinearunt. Hanc sacer Textus his verbis expressit: *Multitudinis autem Credentium erat cor unum, & anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis* OMNIA COMMUNIA. *Act.* 4. *v.* 32.

II. Asserit Sacer Textus, quod nemo istius multitudinis aliquid *suum* esse diceret; id est, nihil sibi appropriaret, sed illis *omnia* essent *communia*; nimirum ut in *communem* multitudinis *usum*, non tamquam uni magis, quam alteri propria, sed tamquam *omnibus* indifferenter *communia* dispensarentur; quemadmodum Scriptura in sequentibus exponit. *Quotquot enim*, ait, *possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem* SINGULIS *prout* CUIQUE *opus erat.*

Capite 2. dixerat Auctor Sacer: *Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia* COMMUNIA. Ad quid erant *communia?* Exponit sacer textus addens: *Possessiones, & substantias vendebant, & divi-*

(a) Entretien.

dividebant ea omnibus, prout CUIQUE OPUS *erat*. Act. 2. v. 44. & 45.

III. Erant ergo omnia illis *communia*, ut multitudini, sive Congregationi illorum Fidelium, seu Credentium in *communem* usum, sine respectu, a quo plura, vel pauciora obvenissent, distribuerentur; imo *singulis* indifferenter prout *cuique opus* erat.

IV. Hæc est illa dispensandi norma, quam Patres tamquam vitæ Cœnobiticæ primarium fundamentum, & totius disciplinæ Regularis basim in suis Regulis fortissime inculcarunt.

In Regula, quæ S. Augustini dicitur, quamque hodie tum Canonici Præmonstratenses, & qui vulgo simpliciter *Canonici Regulares* dicuntur, tum Eremitæ S. Augustini, item Dominicani, pluresque alii utriusque sexus Ordines profitentur, hæc habentur *cap.* 1. " Primum propter quod „ in unum congregati estis, ut unanimes „ habitetis in domo, & sit vobis anima „ una & cor unum in Deo, & non di„ catis aliquid *proprium*, sed sint in vobis „ *omnia communia*, & distribuatur unicui„ que vestrum a Præposito vestro victus, „ & tegumentum, non æqualiter omnibus, „ quia non æqualiter valetis omnes, sed „ potius unicuique sicut opus fuerit. Sic „ enim legitur in Actis Apostolorum: *Quia* „ *erant ipsis omnia communia* „.

Ecce Augustinus voluit, ut nullus aliquid haberet *proprium*, sed omnia essent *communia*; ita scilicet *commune* opponens *proprio*. Sed quare *omnia communia?* Ut distribuatur unicuique de Congregatione prout *opus* est; sive ut in *communem omnium usum* pro cujuscumque *necessitate* omnia *indifferenter* dispensarentur.

Audiamus id Augustinum clarius *cap.* 8. suæ Regulæ exponentem: " Etiam cum „ quis suis filiis, aut aliquâ necessitudine „ ad se pertinentibus in Monasterio con„ stitutis, aliquam contulerit vestem, sive „ quodlibet aliud inter necessaria deputan„ dum, non occulte accipiatur, sed sit *in* „ *potestate Præpositi*, *ut in rem communem* „ *redactum*, *cui necesse fuerit*, *præbeatur* „.

Augustinus ergo communia esse *omnia* voluit, etiam a parentibus aut consanguineis alicui *particulari* de congregatione oblata, ut *cui necesse fuerit præbeantur*; id est, indifferenter dispensentur, tamquam toti Congregationi, sive *omnibus communia*, nulli autem peculiaria.

V. S. Benedictum etiam audiamus: " Ne „ quis, inquit, præsumat aliquid habere „ *proprium*, *nullam omnino rem*, neque „ codicem, neque tabulas, neque graphium, „ sed nihil omnino: quippe quibus nec „ corpora sua, nec voluntates suas licet „ habere in propria potestate: omnia ve„ ro necessaria a Patre sperare Monaste„ rii: nec quidquam licet habere, quod „ Abbas non dederit, aut permiserit. „ *Omniaque omnibus sint communia:* ut „ sicut scriptum est: *Nec quisquam suum* „ *aliquid dicat*, *vel præsumat* „.

Nulli aliquid *proprii* esse vult Benedictus, sed omnia *communia*; ut scilicet ex illis quisque omnia necessaria a Patre Monasterii speret, sive accipiat.

VI. Utque hanc communionem amplius persuaderet, mandat: " Ut si a parenti„ bus Religioso quidquam directum fue„ rit, non præsumat suscipere illud, nisi „ prius indicatum fuerit Abbati, quod si „ jusserit suscipi, in Abbatis sit potesta„ te, cui illud jubeat dari. Et non con„ tristetur Frater, cui forte directum fue„ rit, ut non detur occasio diabolo „. *Cap.* 54. *Regulæ*.

Ergo etiam filiis a parentibus directa, sive oblata, ita voluit esse *communia*, ut in potestate Abbatis sit, cui voluerit illa jubere dari.

VII. Et ne *occasio diabolo detur*, persuadendi scilicet filio Religioso, rem sibi a parentibus directam magis sibi, quam alteri esse debitam, neque omnibus plane communem, voluisse S. Benedictum potius alteri dari, quam filio, cui erat directa, non obscure citata verba Regulæ innuunt, & jampridem observavit Dionysius Carthusianus, dum citatis hisce Regulæ verbis subjicit: " Rursus ex hoc, quod rem „ alicui Monacho missam voluit S. Bene„ dictus *potius alteri* datam, quam illi, „ concluditur, quam *seriose*, & *integre* „ volebat, omnem a suis proprietatem, „ peculiumque excludi „. In *Tract. de reformat. claust. art.* 14.

VIII. Hanc rerum omnium perfectam

communionem in omnium Patrum Regulis, & Ordinum Constitutionibus expressam, & enixe commendatam, Synodus Tridentina tamquam fundamentum, ac basim totius Regularis disciplinæ ab omnibus Superioribus observari præcipit; eamque inter substantialia Regularis vitæ reponere non dubitavit: mandatque Superioribus, ut omnis cura diligentiaque ab iis adhibeatur, ut ab illa non recedatur: „ Cum compertum sit, ab eis non posse „ ea, quæ ad *substantiam* Regularis vitæ „ pertinent, relaxari: si enim illa, quæ „ *bases* sunt, & *fundamenta* totius Regu„ laris disciplinæ exacte non fuerint con„ servata, totum corruat ædificium ne„ cesse est „. *Sess.* 25. *de Regularib. cap.* 1.

Post hæc subjicit *cap.* 2. tamquam ex priori Decreto consequens: " Nemini ergo „ Regularium, tam virorum quam mu„ lierum, liceat bona immobilia, vel mo„ bilia, cujuscumque qualitatis fuerint, „ etiam quovis modo ab eis acquisita, „ tamquam propria, aut etiam nomine „ Conventus possidere, vel tenere: sed „ statim ea Superiori tradantur, Conven„ tuique incorporentur. Nec deinceps li„ ceat Superioribus bona stabilia alicui „ Regulari concedere, etiam ad usumfru„ ctum, vel usum, administrationem, aut „ commendam (*a*) „.

Quasi diceret, vita Regularis requirit, ut *omnia* sint *communia*, id est, in usum communem totius Communitatis, sive Fratrum dispensentur: igitur nemini Regularium quocumque prætextu licet aliqua bona tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, & tenere; sed ea Conventui incorporanda sunt, tamquam bona ipsius Conventus, sive Congregationis, in usum Conventus, & Congregationis dispensanda.

IX. Hunc Synodi Tridentinæ sensum clarius exposuit Clemens VIII. in Constitutione edita pro reformatione Regularium, quæ incipit, *Nullus omnino*, 60. in Bull. Rom. ubi §. 2. de hoc Concilii Decreto ita loquitur: " Quo Tridentini Concilii „ Decreta de paupertatis voto custodiendo „ fidelius observentur, præcipitur, ut nul„ lus ex Fratribus, etiamsi Superior sit, „ bona immobilia, aut pecuniam, proven„ tus, census, eleemosynas, sive ex con„ cionibus, sive ex lectionibus, aut pro „ Missis, tam in propria Ecclesia, quam „ ubicumque celebrandis, aliove ipsorum „ justo labore, & causa, & quocumque „ nomine acquisita, etiamsi subsidia con„ sanguineorum, aut piorum largitiones, „ legata, aut donationes fuerint, tamquam „ propria, aut etiam nomine Conventus „ possidere possit; sed ea omnia statim Su„ periori tradantur, & Conventui incor„ porentur, atque cum ceteris illius bo„ nis, redditibus, pecuniis, ac proventibus „ confundantur, quo communis inde vi„ ctus, & vestitus omnibus suppeditari „ possit „.

Manifestum est ex sententia Pontificis, *Conventui bona incorporari*, idem esse, atque omnia undecumque Religiosis obvenientia cum ceteris Monasterii, seu Conventus bonis, redditibus, pecuniis, ac proventibus confundi, quo *communis inde victus, & vestitus omnibus* suppeditari possit; sive ut verbo dicatur: ut omnia inter Regulares sint communia, & dividantur *singulis prout cuique opus erit*.

X. Citatam Clementis Constitutionem innovarunt Urbanus VIII. in Constitutione, quæ incipit, *Sacra Congregatio* 28. in Bull. Rom. ac Pontifex Innocentius XII. in Decreto edito 18. Julii 1695. hic enixe mandat, vitam *communem* juxta Decreta suorum Prædecessorum in Monasteriis observari; atque certos Conventus designari ad Novitios educandos, in quibus vita communis exacte observetur, uti supra *tit.* 25. *cap.* 2. *num.* 22. annotavimus.

XI. Biennio post absolutam Synodum Tridentinam habita Synodus Provincialis Cameracensis, cui & plures, qui Synodo Tridentinæ interfuerant, astiterunt, decrevit: " Ut omnis illa pecunia vel res, quam „ Monachus, vel Monialis acquirere la„ bore, sive industriâ, sive amicorum li„ be-

(*a*) Hoc Concilii Tridentini Decretum receptum est a Clero Gallicano, simulque confirmatum in ejus Comitiis Generalibus Meloduni habitis an. 1579. *tit.* 23. *cap. de reform.* Regularium.

„ beralitate, seu denique aliâ quâlibet oc-
„ casione possit, Superiori tradatur, ita
„ ut ad nutum ejus *tamquam res commu-*
„ *nis* expendatur „. *Tit.* 8. *cap.* 10.

Nequaquam ergo dubitarunt hujus Synodi Patres, quin mens Synodi Tridentinæ esset, ut res omnes Religiosis undecumque obvenientes, Superiori essent tradendæ eum in finem, ut tamquam *res communes* expenderentur.

CAPUT VII.

Peculia Monachorum contrariantur voto paupertatis, & vitæ communi.

1. *Describitur peculium servorum, cum quo peculium Monachorum in multis convenit.*
2. *Ostenditur quomodo hæc duo peculia conveniant.*
3. *Peculium Monachorum est separatum a proventibus Monasterii, sicuti peculium servorum a rationibus Dominorum.*
4. *Ubi habentur peculia, non possunt esse* omnia *communia.*
5. *Quemadmodum peculium servi recte dicitur* patrimonium *servi; ita & peculium Monachi, ejus* patrimonium *bene dicitur.*
6. *Peculium Monachi recte asseritur spectare ad Monachum, licet proprietas* civilis *esset penes Monasterium.*
7. *Peculium*, & proprium *in Monacho sunt synonyma.*
8. *Monachi peculia habentes reputantur* proprietarii.
9. *Reservationes redditurum vitalitiorum, aut cujuscumque alterius rei in* particulares *usus voto paupertatis adversantur.*
10. *Rerum reservationes in particulares usus adversantur vitæ communi, quam Religiosi profitentur.*
11. *Sententia Christiani Lupi de similibus reservationibus.*
12. *Superiorum dissimulatio, aut dispensatio has reservationes licitas reddere nequit.*
13. *Reservationes illæ diametraliter professioni Religiosæ opponuntur.*
14. *Subditi credere non debent Superioribus asserentibus se posse in vita communi dispensare.*
15. *Non eximuntur a vitio proprietatis, qui peculia tenent* dependenter *a voluntate Superiorum.*
16. *Licentia Superiorum facit subinde Religiosos liberius peccare.*

I. PEculium Monachorum, cujus frequenter in Regulis Monachorum, & Canonibus Conciliorum mentio occurrit, in multis cum peculio servorum (de quo in Jure Romano multa dicuntur) convenit: imo ex hoc originem sumpsisse non difficile ex utriusque descriptione apparebit.

Peculium servorum ita definiri potest:
„ Patrimonium *pusillum*, quod servus do-
„ mini permissu *separatum* a rationibus
„ dominicis habet „. *L.* 5. *ff. de peculio.*
„ Peculium (ait Florentinus in *l.* 39.
„ *ff. eodem*) & ex eo consistit, quod *par-*
„ *cimoniâ* suâ quis paravit, vel *officio* me-
„ ruit a quolibet sibi donari: idque *velut*
„ *proprium* patrimonium servum suum ha-
„ bere quis voluerit „.

II. Hæc quomodo conveniant peculio Monachorum, nequaquam obscurum est videre.

Quid enim aliud est peculium Monachorum, nisi aliqua pusilla pecunia, aut pusillus redditus, aliudve simile, quod Monachus parcimoniâ, vel proprio labore, aut parentum, consanguineorum, sive amicorum liberalitate sibi acquisivit, atque a rationibus Conventus permissu Superioris *separatum*, servat sive retinet in suos usus *particulares*, & non in *communes* totius Conventus sive Fratrum, tamquam rem omnibus ad usum communem expendendam.

III. Sicuti ergo peculium servi est separatum a rationibus, seu proventibus dominicis, eo quod *permissu* domini in *particulares* usus servi sit concessum, ita & peculium Monachi a rationibus, sive proventibus Monasterii vere dicitur separatum; eo quod reservetur in usus, non totius Conventus, quemadmodum reliqui pro-

proventus ipsius Conventus, sed in *singulares hujus Monachi*.

Hinc non difficulter intelligitur, quâ ratione peculia Monachorum vitam communem, quam Religiosa professio requirit, labefactent.

IV. Neque enim possibile est, inter illos Religiosos *omnia* esse communia, ut *dividantur singulis prout cuique opus erit*; sive ut ex illis tamquam ex rebus communibus victus, & vestitus, aliaque necessaria indifferenter subministrentur, ubi aliqua reservantur ad *usus particulares* hujus illiusve Monachi, & consequenter nec Conventui incorporantur, sive cum ceteris Monasterii redditibus, ac proventibus confunduntur, ut in omnium usus *indifferenter*, prout cuique opus erit, dispensentur.

Id recte advertit pius, ac eruditus Petrus Wallon-Capelle Prior Monasterii S. Winoci, dicens: " Quod *alicui certo* „ præfixum servatur, *commune* dici non „ potest „.

V. Ulterius quemadmodum peculium servi recte vocatur *patrimonium*; imo *proprium patrimonium* servi, tametsi proprietas *civilis* (cujus servus Jure Romano est incapax) sit penes dominum, quia tota utilitas, & plenus usus est apud servum, ita quoque peculium Monachi recte dicitur pusillum, imo & *proprium patrimonium* Monachi, tametsi ipsa civilis & nuda proprietas sit apud Monasterium: eo quod peculii, sive redditus vitalitii, aliarumque rerum plenus usus Monacho sit reservatus.

VI. Cum enim rerum temporalium utilitas unice fere in earum usu consistat, quidni res aliqua dicatur *propria* sive *appropriata* illi, cui ejus usus est *appropriatus* seu reservatus.

Neque rerum temporalium nuda proprietas vel possessio multum prodest, aut nocet, sed earum usus. Quod jam pridem in Monachis notandum duxit Dionysius Carthusianus, dicens: " Magis nocet Re- „ ligioso habere *usum peculii* sine proprie- „ tate *civili*, quam habere *proprietatem* „ *sine usu*. Proprietas namque in se non „ est peccatum, nec ad peccandum indu- „ cit, nisi *per usum rei*.... Imo quantum „ ad progressum de malo in malum, pa- „ rum aut nihil refert, an habeatur *usus* „ *sine proprietate*, an *cum proprietate*. „ Tract. de Reformat. Claust. *art.* 16.

VII. Merito ergo *peculium* & *proprium* pro synonymis accipiuntur a Glossographo qui in nota marginali ad *cap.* MONACHI 2. *de statu Monachi*, ad verbum *peculium* apposuit hanc notam, *id est* PROPRIUM.

Idipsum præterito seculo in Conventu Canonicorum Regularium Congregationis Windesemensis, quidam ejusdem Congregationis Canonicus in sua contra *proprietarios* oratione notavit, & expressit. " Quam- „ vis, ait, secundum proprietatem vocum „ aliud sit *peculium*, aliud *proprium*, in „ præsenti tamen materia, *proprium* SEM- „ PER *pro peculio* sumitur „. Habetur hæc oratio ad calcem libri, cui titulus, *Regula S. Augustini cum Constitutionibus Canonicorum Regularium Capituli Windesemensis*, &c. impressi Ultrajecti an. 1553. in qua fortissime ipsa Religiosorum peculia retunduntur, omnesque prætextus præscinduntur.

Vidimus quoque capite præcedenti, quod Augustino omne id sit *proprium*, quod non est *commune*, ad hoc ut singulis de Congregatione ex eo distribuatur *prout cuique opus erit*; ideoque quodcumque reservatur in unius *particulares usus*, Augustino *proprium dici*.

VIII. Non mirum proinde si passim proprietariis, & vitam communem infringentibus annumerentur Religiosi, qui redditus vitalitios, aut pecunias, aliasve res propriâ industriâ, labore, aut parentum vel amicorum liberalitate partas, in suos *particulares* usus reservant.

" Proprietarii (inquit Directorium Co- „ loniense) similiter censeantur, & *contra* „ vitam *communem* agere Religiosi, qui „ in *proprios*, ac *particulares* usus, reddi- „ tum aliquem sibi emunt, aut emptum „ retinent „. Directorium hoc Ecclesiasticæ Disciplinæ Coloniensi præsertim accommodatum, editum est a Domino Octavio Frangipano Mirtho Episcopo Tricaricensi, Apostolicæ Sedis per inferiorem Germaniam, & Belgarum Provincias Nuntio; & a Sacra Facultate Theologica Lovaniensi probatum.

IX. Synodus P. I. Mechliniensis volens vota

vota Religionis exacte observari, inter alia præcipit: " Pensiones autem vitales, aut „ redditus perpetuos nulli permittantur recipere, neque liceat eis ratione officiorum, vel ministeriorum pecuniam corradere, aut *conservare*, etiamsi in *pios usus* convertere velint, sed omnia in „ *communem usum* convertantur „. *Tit. De Regular. cap.* 2.

Nequaquam obscurum est, Synodum hanc supposuisse, voto paupertatis esse contrarium, rem quamcumque in usus particulares reservare, nec in *communem* usum convertere.

Similiter Synodus P. I. Cameracensis, ut " huic pestifero vitio (proprietatis) „ obviam eatur, omnibus omnium Ordinum Superioribus mandat, ut rescindant, & aboleant prorsus universa illa „ emolumenta, & jura, quæ antiquo more quibusdam Monasteriorum Officialibus concedi solebant. Breviter, pergit „ Synodus, omnis illa pecunia, vel res, „ quam Monachus vel Monialis acquirere „ sive labore, sive industriâ, sive amicorum liberalitate, seu denique quâlibet „ aliâ occasione possit, Superiori mox tradatur: ita ut ad nutum ejus, tamquam „ *res communis*, expendatur „. *Tit. De Monasteriis cap.* 10.

Judicavit hæc Synodus, vitio proprietatis haud obviam iri, nisi omnis pecunia Monacho quocumque titulo obveniens Superiori mox tradatur, ut ad ejus nutum tamquam *res communis* expendatur: argumento haud obscuro, Synodum judicasse, reservationes pecuniarum, aliarumque rerum ad usus *particulares* hujus illiusve Religiosi, voto paupertatis & vitæ communi esse contrarias.

X. Viderunt id quoque Patres Ordinis Eremitarum S. Augustini, qui advertentes, quod *radix & fomes omnium fere malorum sit* PROPRIETAS, injungunt Superiori Generali sui Ordinis, ut *eam omnino eradicare procuret*, " nulloque modo in „ nostra Religione, inquiunt, tolerari permittat, sed quod juxta SS. Apostolorum „ morem, & D. P. N. Augustini Regulam, *communis omnibus* vita, ac *omnium* „ rerum temporalium inter ipsos Fratres „ sit beata *communitas*, unde omnia bona „ profluenter prospereque succedant „. *Part.* 3. *cap.* 4.

Patenter supponunt hi Patres, nullatenus vitium *proprietatis* eradicari posse, nisi *communis omnibus* vita, & *omnium rerum* temporalium inter Fratres beata *communitas*, rerum reservationi ad usus particulares hujus illiusve Religiosi e diametro repugnans, stabiliatur.

XI. Quapropter Christianus Lupus ejusdem Ordinis Professus, & quondam Prior Provincialis, tertiæ classis *proprietarios* (de quibus Cassianus *Monast. Instit. Lib.* 7. *cap.* 14.) ait esse illos, qui omnia quidem sua Monasterio dant, aut pauperibus, sed sibi aliquam *reservant* pensionem, aut censum. " Ipsorum, ait, exordium est omnino vitiosum. Monastica quippe professio „ non est aliud, quam omnium temporalium abrenuntiatio, atque ita adversum „ illos recte dixit in tertia collatione Abbas Paphnutius: *Necdum Evangelicum* „ *implet mandatum; qui omnino sibi adhuc* „ *ex suis facultatibus aliquid* RESERVAT„. Et adjungit: " *Sicut nonnulli tepidorum* „ *faciunt*. Utroque pede claudicant: nec „ Monachum induunt, nec secularem deponunt „. Hæc Lupus *tom.* 4. *Schol. ad Can.* 6. *Tolosanum*; qui deinde relatis variis vitiis ex hac pensionum, aut censuum reservatione profluentibus, quæ ipsa Cœnobia pedetentim ad universam formam omnis Monasticæ disciplinæ expertem transvertunt, infert: " Quare qualiscumque „ professioni adjecta pensionis reservatio „ est *adversa* communi substantiæ, aut „ certe *fœda* conditio, ideoque habenda „ pro non apposita. Eam Præfecti obligantur circumducere, & in communem „ substantiam evocare. Nulla hic dotalis „ eleemosyna, nec similis quis humanæ „ infirmitatis palpo fucus valeat patrocinari „.

XII. Si ergo hujusmodi peculiorum, vel pensionum reservationes adversæ sint professioni Religiosæ, utpote voto paupertatis, & vitæ communi contrariæ, sequitur, quod eas nec Superiorum dispensatio vel indulgentia licitas reddere queat: " Cum „ compertum sit, ait Synodus Tridentina, „ ab eis (Superioribus) non posse ea, quæ „ ad *substantiam* Regularis vitæ pertinent,

„ nent, relaxari „ . *Sess.* 25. *de Regularib. cap.* 1.

XIII. Unde Synodus Audomarensis habita præterito seculo sub Joanne Six, in hac Universitate quondam Majoris Collegii Theologorum Præside, deplorans, ex quo in oblivionem abiit exemplum initio nascentis Ecclesiæ in Ananiam, & Saphiram editum, invasisse pleraque Monasteria exitiosam rerum proprietatem, ex diametro Monasticæ professioni contrariam; præcipit, ut Præfecti & Præfectæ vigilent, si suæ suorumque saluti consultum velint, ut exterminetur hæc pestis, curentque, ut, ablatis ab omnibus, iis omnibus rebus, quas ut proprias possident, victus & vestitus, ceteraque vitæ necessaria, æqualiter omnibus, pro indigentiæ uniuscujusque necessitate, & Monasterii facultate, placide, ac benigne ex *communi* thesauro, ac penu subministrentur, non pecuniis æstimata, ac compensata, sed ipsis rerum speciebus præsentia. Id enim, inquiunt, eis in virtute sanctæ obedientiæ Dei loco præcipimus, quam, id quod Superiores quidem ex officio prorsus curare tenentur, *nullâ ipsis relictâ dispensandi facultate*, Religiosi vero, ex ea quam Deo fecerunt sponsione, observare. Deinde postquam ostenderunt ex *Cap.* CUM AD MONASTERIUM 6. *De Statu Monach.*, quod nec Summus Pontifex possit super proprietate habenda cum Monacho dispensare, tamquam ex præcedentibus consequens subjiciunt: " Quare aboleatur ea consuetudo, quâ consueverunt Superiores Religiosis singulis annuam numerare, aut permittere pensionem, atque ita redimere necessaria vitæ eorum: nec alicui pecunia permittatur, nisi pro injuncta a Prælato administratione; sed *prorsus omnia in communem usum convertantur*; ita ut impleatur a Religiosis, quod sibi imitandum sumpserunt, & ad *quod Religione sempiternâ se obligârunt* (*non potest res ista inculcari satis*) illud primitivæ Ecclesiæ: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia; dividebatur autem singulis prout cuique opus erat*. Act. Ap. cap. 4. vers. 32. 35. „

XIV. Et ne Religiosi crederent se Superiorum auctoritate, aut indulgentiâ posse reddi securos; aut temere Superioribus dispensandi facultatem sibi afferentibus fidem haberent, Clemens VIII. in citata Constitutione, postquam declaravit, ac præcepit, ut res omnes undecumque, & quacumque ex causa Religiosis obvenientes, cum ceteris Conventus redditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo *communis* victus, & vestitus *omnibus* suppeditari possit, addit, quod " nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia, quantum ad bona mobilia vel immobilia, fratres excusare possit, quominus culpæ, & pœnæ ab ejusdem Concilii Decreto impositæ, & ipso facto incurrendæ, obnoxii sint: etiamsi Superiores asseverent se ejusmodi dispensationes, aut licentias concedere posse: quibus in ea re fidem minime adhiberi volumus „.

Ad quæ verba reflectens Fagnanus, ait: " His verbis improbantur opiniones illorum, qui asserunt Regulares excusari a *proprietate*, cum habent peculium de *licentia Superioris, & dependenter ab eorum voluntate & nutu*: jam enim patet non pendere *a voluntate, & dispensatione Superiorum*, pergit Fagnanus, *quin omnia sint confundenda cum ceteris bonis Monasterii* pro *communibus necessitatibus* „.

Non inepte proinde Religiosis pecula, ac pensiones suas vitalitias auctoritate Superiorum vindicantibus respondit Petrus a Walloa-Capelle Prior Monasterii S. Winoci: " Utinam non ex consensu eorum, & indulgentia fierent! Siquidem minus in Deum peccaretur. Nam per crudelem hanc dispensationem, & conniventiam fit, ut sine ullo conscientiæ scrupulo, ac proinde sine ullo pœnitentiæ remedio peccetur „ (*a*).

CA-

(*a*) Bonorum proprietatem in singulis Religiosis esse vitium immane, demonstrant duo monumenta, quæ integra transcripsit D. Van-Espen: primum inscribitur *Statutum Capituli Generalis Cister-*

CAPUT VIII.

Omnibus ex *communi* Monasterii substantia necessaria subministranda, & quæ in horum usu observanda?

I. EXperientiâ semper compertum fuit, nullo ex capite vitium proprietatis tantum in Monasteriis sumere incrementum, quam ex negligentia, & duritia Superiorum subditis placide, ac benigne vitæ necessaria, ex *communi* Monasterii substantia non subministrantium.

Hinc nihil tantopere in Patrum atque Conciliorum Regulis commendatum Superioribus, quam ut cuique, prout opus est, ex communi Monasterii penu placide, ac benigne suppeditent; tamquam efficacissimum vitio proprietatis arcendo, ac extirpando remedium.

II. " Ut hoc vitium *peculiare* radicitus " amputetur (ait S. Benedictus in Regu- " la *cap.* 55.) dentur ab Abbate omnia, " quæ sunt necessaria; id est, cuculla, " tunica, pedules caligæ, bracile, cultel- " lus, graphium, acus, mappula, tabula: " *ut omnis auferatur necessitatis excusatio* ".

III. Quam solicite inculcet S. Augustinus, ut Prælati omnibus, non quidem æqualiter, sed pro cujusque necessitate, victus, & vestitus ex communi Monasterii substantia suppeditent, tota ejus Regula clamat.

IV. Synodus Tolosana anno 1056. jussu Victoris II. Pontificis convocata, assistentibus tribus Archiepiscopis Arelatensi, Aquensi, & Narbonensi, aliisque Coëpiscopis *Canone 6.* decrevit: " ut Abbates " curam Monachorum, & Monasteriorum, " exerceant, & eis victum, & vestitum " secundum Regulam S. Benedicti præ- " beant, & hoc agentes *proprium* eos ha- " bere nullatenus permittant ".

Ad hunc Canonem notas suas apponens P. Lupus: " Ad eradicandam plene *pro-* " *prietatis* lepram, Canon, inquit, recte " addit,

Cisterciensis, &c. alterum vero *Decretum Episcopi Tornacensis*, &c. Extant ad calcem hujus voluminis, consignata sub littera K. De isto vitio plura dabit Dissertatio, cui titulum *de Peculiaritate* fecit D. Van-Espen, quæque inter varias Dissertationes ejusdem Auctoris primum locum obtinet.

„ addit, *eis victum & vestitum præbeant.* „ Hoc enim est primum, & palmare Monachalis communitatis fundamentum „.

V. Synodus similiter Tridentina postquam vitium proprietatis e Monasteriis eradicandum esse monuit; mox etiam Superioribus præcipit, ut *nihil subditis, quod sit necessarium, denegetur.*

Quamque hac in parte Synodi nostræ Belgicæ solicite monuerint Monasteriorum Prælatos, hæc bina earum Decreta ostendunt.

Synodus Cameracensis apprime intelligens omnia a se Decreta ad eliminandum proprietatis vitium fore inutilia, & inefficacia, nî ex communi Monasterii proventu necessaria Religiosis suppeditentur, hæc suo Decreto adjicere voluit: " Tandem quo ea omnia facilius, diligentius, „ nec non absque tædio queant observari, „ præcipit Sancta Synodus cunctis cunctorum Monasteriorum sexus utriusque Superioribus: quatenus secundum Regulam, ac Majorum Instituta benigne, „ nec non placide subministrent omnia in „ universum, quæ suis subditis necessaria „ fuerint, & convenientia, ne inferioribus præbeant ansam detrimenti voto „ paupertatis valde gravidi; in qua quidem re, si negligentiores extiterint, admoniti a suo Superiore omnino compellantur „.

Eodem motivo Synodus P. I. Mechliniensis, cum pestiferum hoc proprietatis vitium penitus eliminandum censuisset, tamquam consequens præcipit, " ut victus, „ vestitus, ceteraque vitæ subsidia singulis „ ex *communi* pro necessitate indigentiæ, „ & Monasterii facultatibus subministrentur „. *Tit. De Regularibus cap. 2.*

VI. Non sine fundamento proinde supra nominatus Canonicus Regularis in Oratione coram Congregatione Canonicorum Regularium Windesemensi, volens Prælatis ostendere excellentiorem, & breviorem viam ad obviandum vitio *proprietatis*, hanc ostendit; " ut faciatis quæ fecit Dominus, & discipuli ejus. Cum „ enim vidisset Jesus turbas esurientes, „ nec haberent, quod manducarent, noluit ut irent in villas, & vicos, & procurarent sibi; nec etiam voluit eos dimittere jejunos in domos proprias, ne „ deficerent in via; sed ait Discipulis suis: „ vos date illis, quod edant. Ita, Venerandi Patres, vos date subditis vestris „ necessaria, ne opus habeant ab amicis „ quidquam emendicare. Si vestes, si cultellos, si devotos libellos, aut simile „ quid desideraverint, vos (si tamen superflua non quæsierint) in charitate „ emite illis: sic occasionem *proprietatis* „ amputabitis, & ex domibus vestris eliminabitis „.

" Sed reperiuntur, proh dolor! Prælati parum curantes, quid subditi faciant, aut unde sibi, quæ desiderant, „ acquirant: dummodo ipsi sua marsupia „ resolvere non cogantur, pecunias plus „ diligentes, quam Fratrum animas Christi Sanguine redemptas. Hinc est quod „ Fratres sibi ipsis provideant. Hinc proprietas incrementum capit. Quæ ubi „ ingressa semel fuerit, multas secum trabit pedissequas, inobedientiam, intemperantiam, ebrietatem, & id genus pestes alias „.

VII. Ne vero Superioribus detur prætextus negandi subditis necessaria, eo quod Monasterii proventus communes omnibus non sufficiant, merito conformiter ad anteriores Canones, & jus commune in *cap.* 1. ;; *de Institut.* præcepit Synodus Tridentina, " ut in Monasteriis, & domibus „ tam virorum, quam mulierum, bona „ immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is *tantum* numerus constituatur, ac imposterum conservetur, qui „ vel ex redditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis *commode* possit sustentari „. *Sess. 25. de Regularib. cap. 3.*

VIII. Quin etiam in formando hoc Decreto fuerit is Patrum Tridentinorum scopus, haud dubitavit Cardinalis Bellarminus, dum inter media extirpandi vitium proprietatis, reponit hujus Decreti maxime necessarii observantiam: " Tunc enim „ Præpositi, ait, jure cogere poterunt ad „ omnem proprietatem fugiendam, & execrandam, si Ordo ipse singulis ea præbeat omnia, quæ singulis necessaria „ sunt „. *De gemitu columbæ lib. 3. cap. 6.*

IX. Ob hæc aliaque, quæ exacta illius De-

Decreti custodia a Monasteriis incommoda avertere posset, dixit Innocentius X. in Bulla, quæ incipit, *Inter cetera* 23. in Bull. Roman. quod " inter cetera, quæ ad Regularem disciplinam instaurandam conservandamque Sacrosancta Tridentina Synodus salubriter decrevit, illud semper præcipuum, & maximi momenti habitum est, quo injungitur ut in singulis Monasteriis, & domibus regularibus is tantum numerus constituatur, & in posterum conservetur, qui vel redditibus propriis Monasteriorum, vel consuetis eleemosynis commode possit sustentari ".

Quantopere Pontifices allaboraverint, quotque Decreta iterato edita fuerint, ut hoc Concilii Tridentini Decretum exacte observaretur, colligi potest ex illis, quæ de hac re recitat Fagnanus ad *cap.* RELATUM ;; *Ne Clerici, vel Monachi secularibus negotiis se immisceant*.

X. Sed ne in ipso *necessariorum* usu vitium proprietatis se immisceat, duo a Religioso observanda sunt, quæ Clemens VIII. in sæpius citatà Constitutione his verbis expressit: " Ne eorum, quæ ad necessitatem concessa erunt, ullus quidquam possideat *ut proprium*, neque *ut proprio* utatur ".

Primum igitur in his, quæ ad *necessitatem* Religioso conceduntur, cavendum est, ne quidquam eorum possideat *ut proprium*; id est, eo loco habeat, quasi in illud *aliquid juris præ aliis* de Conventu prætenderet; illudque *ad nutum* Superioris sibi auferri, atque alteri applicari posse haud crederet.

XI. Quin Religiosus, qui hoc animo res sibi ad necessitatem concessas possidet, affectu *proprietarius* sit, nemo ambigit. Hinc illud S. Augustini in sua Regula *cap.* 8. " Si fieri potest, non ad vos pertineat, quod vobis indumentum pro temporum congruentia proferatur; utrum hoc *recipiat* unusquisque, *quod depo suerat, an alind quod alter habuerat:* dum tamen unicuique, prout cuique opus est, non negetur ".

XII. Imo ut ab hoc affectu Monachi se ostenderent plane exemptos, jam pridem vitio vertebatur Monachis, si vel verbo dixissent, *tunicam* MEAM, *tabulas* MEAS, *graphium* MEUM; uti videre est in Concordia Regularum edita per Hugonem Menardum *cap.* 42. qui ibidem ad §. 18. ait: " Non minima hæc hominis infirmitas, ut qui in mundo multas opes, & pretiosa quæque reliquerit, in claustro ad nescio quas gerras, & quisquilias *animum* adjungat, quæ sane nos a Deo separant, cum illis affectu serviamus, non Deo; nobisque illæ dominentur, non Deus. Quamobrem, ait, antiqui illi Patres id unum maxime studebant, ut animum discipulorum ab ejusmodi rerum affectu averterent: quemadmodum fecit S. Dorotheus, qui discipulum suum Dositheum elegantis cujusdam cultelli usu prohibuit, quod animum ejus erga ejusmodi reculam propensum videret. Ut ipse Dorotheus in ejus vita refert ".

XIII. Patrum spiritu plena S. Teresia in suis Constitutionibus *cap.* 53. habet, " ut si quam Sororum adverterit Priorissa cuipiam rei, sive cellæ, sive cuilibet alteri rei cum affectu tenacius adhærere, magna solicitudine curet ab illa Sorore rem illam auferri: idque in omnibus Monasteriis, sive ea proprios habeant proventus, sive non, exacte & cum rigore observetur. Hoc ipsa Superior solicite exequatur, nec patiatur ab aliis contra iri; quod si factum fuerit, ipsa a Provinciali severe puniatur ".

XIV. Hoc saluberrimo remedio merito utentur Ordinum quorumcumque Prælati, & Superiores, dum ex modo agendi aut loquendi advertunt, aut non infundate metuunt, ne quis subditorum rem aliquam sibi ad usum concessam, affectu *proprietatis*, sive *ut propriam* detineat, quemadmodum supra citatum Directorium Colonlense monet; ac de hoc præ ceteris esse suspectos, qui aliqua pretiosiora, aut elegantiora in usum suum habent, quam reliqui de Communitate, quæ non *sine murmure* resignare vellent; monetque, vel eo solo titulo res hujusmodi Religiosis esse auferendas, *quia erga res minimas potest esse inordinatissimus affectus, qui sit peccatum mortale*.

XV. Alterum in his, quæ *ad necessitatem*

tem conceduntur, a Religiosis solicite cavendum est, ne concessis utantur ut *propriis;* sive ne utantur rebus suo usui, & ad necessitatem concreditis, tamquam *proprietarii*. Quod tunc facere censebuntur, si rebus illis utantur non tamquam *alienis*, & ad *necessitatem* sibi concessis, sed de illis tamquam *Domini*, & *proprietarii* libere disponant.

XVI. Hoc vero præcipue metuendum in his, qui extra Monasterium morantur, quorum conditio non permittit, ut *necessaria* sua *quotidie* a Superiore accipiant, sed requirit, ut aliqua pecuniæ summa eis credatur, quam in conquirendis sibi necessariis suo tempore expendant; quâ occasione contingit, ut illâ pecuniâ non tamquam *pauperes*, & *nihil proprii* habentes, sed tamquam pleni domini, & proprietarii in quoscumque usus etiam non *necessarios*, nec a Superiore intentos, utantur.

XVII. Prudentissime ergo Canonici Præmonstratenses in suis Constitutionibus *distinct*. 2. *cap*. 23. monuerunt "sui Ordinis „ Parochos, eorumque Capellanos, & „ quosvis alios foris aliquod Beneficium, „ vel Officium obtinentes, ut memores „ sint se Religiosos esse, *& tamquam pau-* „ *peres nihil possidere* „. Cui Decreto tamquam consequens præcipiendo subnectunt, ut nulla notabilia dona, sive Parentibus, sive quibuscumque absque suorum Prælatorum consensu largiantur: aliaque nonnulla adjungentes, quæ pro *usus* illius *restrictione* servire possunt; quo fiat ut nec ipsi, utpote voto paupertatis obstricti, rebus ad usum concessis *ut propriis* utantur.

CAPUT IX.

Quomodo bona Monasterii a Superioribus dispensanda?

1. *Modum dispensandi præscribit norma Apostolica in Actibus Apostolorum descripta.*
2. *Hanc a Superioribus servari volunt Regulæ Monasticæ.*
3. *Superior singulorum necessitates sine personarum acceptione attendere debet.*
4. *Ægrorum solicitam curam habere debet.*
5. *Præcipua radix* peculiorum *est neglecta cura infirmorum.*
6. *Providendum infirmis de necessariis, etiamsi exinde Monasterium debita aliqua contrahere deberet.*
7. *Ita dispensandæ res Monachis a parentibus, aut aliunde obvenientes, ne videantur hi plus juris habere, quam reliqui de Communitate.*
8. *Periculum hujus persuasionis erit, si Superiores rerum illarum usum passim illis concedant, quibus illæ obveniunt.*
9. *Statutum Canonicorum Regularium, quo huic periculo occurritur.*
10. *Ut necessitatibus singulorum ex communi Monasterii substantia queat provideri, congruit ut necessaria statui paupertatis sint commensurata.*
11. *Religiosi vi suæ professionis debent omnem in vestibus, & suppellectile fastum vitare.*
12. *Decretum Canonicorum Præmonstratensium de servanda modestia, & paupertate Religiosa.*
13. *Difficile est in magna divitiarum affluentia paupertatem servare.*
14. *Collapsio disciplinæ, & observantiæ Monasticæ ex affluentia divitiarum profluit.*

I. MOdum, quem in dispensandis bonis *communibus* inter primos Fideles (qui normam vivendi Cœnobitarum, sive Religiosorum in communi viventium delineaverunt) Sacer Textus paucis his verbis expressit: *Distribuebatur singulis prout cuique opus erat;* hoc est, secundum uniuscujusque indigentiam.

II. Hanc dispensationis normam ut Prælati, & Superiores servent, solicite Monachorum Regulæ inculcant. *Est ejus*, ait S. Basilius, *penes quem dispensandi munus est, illud exequi diligenter:* DISTRIBUEBATUR SINGULIS PROUT CUIQUE OPUS ERAT. *In Regulis brevior. resp.* 131.

" Victus & tegumentum (inquit S. Augustinus in Regula *cap*. 8.) *non æqua-* „ *liter* omnibus distribuatur, quia *non æqua-* „ *liter valetis omnes*, sed potius unicui- „ que, sicut *cuique opus* fuerit: sic enim „ legi-

„ legitur in Actibus Apostolorum : *Quia* „ *erant eis omnia communia*, *& distribuebatur unicuique*, PROUT CUIQUE OPUS „ ERAT „. Act. Ap. c. 2. v. 44. 45.

Quibus consonat illud S. Benedicti in Regula *cap.* 34. " Sicut scriptum est : *dividebatur singulis prout cuique opus erat*. „ Ubi non dicimus ut personarum, quod „ absit, acceptio sit, sed *infirmitatum* con„ sideratio. Ubi qui minus indiget, agat „ Deo gratias, & non contristetur ; qui „ vero plus indiget, humilietur pro infir„ mitate, & non extollatur pro misericor„ dia, & ita omnia membra erunt in „ pace „.

III. Igitur Superior ut justam rectamque dispensaodi normam teneat, debet singulorum conditiones, & infirmitates considerare, atque ita singulis sine personarum acceptione ex communibus Monasterii proventibus, ad quos nullus præ alio plus juris habet, distribuere, *prout cuique opus fuerit*. " Non ab eo (uti loquitur de Ab„ bate S. Benedictus *cap.* 2.) persona in „ Monasterio discernatur, non unus plus „ ametur, nisi quem in bonis actibus & „ obedientia invenerit meliorem ; æqualis „ sit ab eo omnibus charitas ; una præ„ beatur omnibus secundum merita disci„ plina „.

IV. Illud vero solicite in hac temporalium dispensatione attendere debent Superiores, ut ægrorum & infirmorum curam habeant, providentes ut nihil necessarii ipsis desit.

" Infirmorum (ait S. Benedictus *cap.* 36.) „ cura *ante omnia*, & *super omnia* adhi„ benda est, ut sicut revera Christo, ita „ eis serviatur, quia ipse dicturus est : *In*„ *firmus fui*, *& visitastis me*. Et : *Quod* „ *fecistis uni de his minimis meis*, *mihi* „ *fecistis*.... *Matth. c.* 25. *v.* 36. *& v.* 40.) „ Ergo cura *maxima* sit Abbati, ne ali„ quam negligentiam patiantur. Quibus „ Fratribus infirmis sit cella super se de„ putata, & servitor timens Deum, & „ diligens, ac solicitus.... Curam autem „ *maximam* habeat Abbas, ne a Cellariis, „ aut servitoribus negligantur infirmi : „ quia ad ipsum respicit, quidquid a di„ scipulis delinquitur „.

De Monachis sub Regula S. Pachomii viventibus scribit in præfatione ejusdem Regulæ S. Hieronymus : *Ægrotantes ministrorum sustentantur obsequiis*, *& ad omnem copiam præparatis cibis*.

" Ægrotantium cura, sive post ægritu„ dinem reficiendorum, sive aliquâ imbe„ cillitate etiam sine febribus laborantium, „ uni alicui debet injungi (ait S. Augu„ stinus in Regula) ut ipse de Cellario „ petat, quod *cuique opus* esse prospe„ xerit „.

Sanctus Fructuosus in sua Regula *cap.* 7. vult, ut infirmi " tanto ministerio fovean„ tur, ut nec propinquorum affectus, nec „ urbium delicias requirant; sed quod *ne*„ *cesse habuerint*, Cellarius & Præpositus „ provideant „.

V. Et quid mirum, in omnium Ordinum Regulis, & Constitutionibus adeo enixe commendari curam infirmorum ! Experientiâ enim manifestum est, nullam esse Religiosis majorem tentationem, privata peculia sibi corradendi, & conservandi, quam si videant, ex communi Monasterii penu infirmis necessaria non subministrari.

Unde citatum Directorium Coloniense deplorans, quod " procul a *voluntaria pau*„ *pertate* abessent, qui ut in lecto ægri„ tudinis suæ non egeant, & penuriam, „ aliaque paupertatis incommoda non sen„ tiant, pecuniam corradunt atque sepo„ nunt, vel redditus vitales aut perpetuos „ habent, unde tempore ægritudinis & „ necessitatis suæ consolationem habeant, „ & se a molestiis paupertatis tueantur „ atque defendant „. Causam horum abusuum in ipsos Prælatos refundere non dubitat. " Quorum, ait, immisericordiâ „ huic irreligiosæ solicitudini, & nefariis „ ausibus occasionem dedit, & januam „ aperuit; ut qui famulos Dei, qui omnia „ propter Christum dereliquerunt, dum „ ægrotabant ita dereliquisse visi sunt, ac „ si eorum cura tum ad eos non perti„ neret „.

VI. Merito proinde Patres Eremitæ S. Augustini in suis Constitutionibus *part.* 2. *cap.* 14. volunt, ut " solicite intendat „ Prior, ne aliquid desit *infirmario*, quod „ necessitati expediat infirmorum, etiamsi „ ob remedium eorum opus esset apud „ creditores *magna debita* contrahere, vel „ etiam

„ etiam *bona* Conventus *distrahere*, & *vendere*; quando aliter *medicari* non possent„.

VII. Attendere quoque tenentur Superiores; ut res, quæ Religiosi vel suâ propriâ industriâ, vel labore, aut parentum sive amicorum liberalitate acquirunt, ita in ipsorum Fratrum necessitates dispensentur, ne ex modo dispensandi ipsis Religiosis ingeratur opinio, quasi plus juris ad harum usum haberent ipsi, quorum industriâ, & labore sunt acquisitæ, vel in quorum gratiam a Parentibus datæ sunt, quam ceteri de Communitate.

VIII. Hujus vero persuasionis periculum erit, si advertant Superiores haud difficulter usum earum rerum concedere his, quorum labore partæ sunt, aut in quorum gratiam a parentibus oblatæ fuerunt, tametsi aliunde sciatur, Religiosos illos præ ceteris illarum rerum usu non indigere; imo esse interdum non paucos in communitate, quibus usus earum rerum magis conveniret, quin & subinde esset necessarius.

IX. Hoc periculum ut præveniant Superiores, admodum est conveniens, ut sæpius observent, quod in Constitutionibus Canonicorum Congregationis Windesemensis legitur *part.* 2. *cap.* 7. " Quod si alicui „ nostrum, vestis, aut cultellus, aut aliud „ quid missum fuerit, ad Priorem deferatur; *& ex bona consuetudine non* EI CUI „ *missum est, sed* ALII *potius detur*„.

X. Ut autem omnium necessitatibus provideri possit ex *communibus* Monasterii *proventibus*, multum juvare poterit, si *necessaria* dispensentur secundum quod ipsa professio Religiosæ *paupertatis* requirit.

" Mobilium vero usum (ait Synodus „ Tridentina) ita Superiores permittant, „ ut eorum suppellex statui *paupertatis*, „ quam professi sunt, conveniat; nihilque „ superflui in ea sit„. *Sess.* 25. *cap.* 2. *de Regularib.*

XI. Si omnibus in Christo baptizatis recte dixerit Augustinus: *Quid tibi cum pompis seculi, quibus renuntiasti?* nonne potiore ratione id Religiosis dicitur, qui præ reliquis Christi-Fidelibus specialiter paupertatem, & mundi contemptum profitentur; ita ut diametraliter eorum professioni videatur opponi, quidquid in eorum suppellectile aut Monasterii divitias, aut mundi fastum præfert? Quod intelligens S. Benedictus in Regula *cap.* 7. ait: " Sextus humilitatis gradus est, si *omni vilitate*, vel extremitate contentus sit Monachus„.

Vilitate, ait Hugo Menardus, *in cibo & potu, vestimento, calceario, & quocumque opere injuncto*. Ad Concord. Regul. *cap.* 16. §. 1.

Et *cap.* 55. loquens S. Benedictus de vestibus Monachorum, post varias earum designatas species, ait: " De quarum „ rerum omnium colore, & *grossitudine* „ non causentur Monachi, sed quales inveniri possunt in Provincia, in qua habitant, aut quod *vilius* comparari potest„.

Si Sanctus Thomas recte resolvat, *vilitatem* vestium Religiosis convenire, *quia Religio est status pœnitentiæ, &* CONTEMPTUS MUNDANÆ GLORIÆ; quidni eâdem consequentiâ inferatur, vilem suppellectilem, humilia ædificia, ceteraque, quæ *mundanæ gloriæ contemptum* exhibent, Religiosis convenire?

Unde jam pridem S. Bonaventura sui Ordinis Provinciales monuit, ut sumptuositatem ædificiorum, " librorum, ac ciborum ita statuant amputare, ut a *professionis excellentia vitæ observantia non discordet*„.

Et ante S. Bonaventuram, dixerat S. Bernardus de Ordine Cisterciensi: *Ordo noster abjectio est, humilitas est, voluntaria paupertas est*. Epist. 142.

XII. Ut patrum ac veterum statuta de hac *paupertate*, & moderatione in suppellectile, ac toto vitæ genere exhibenda omittam, unum hîc e novissimis Canonicorum Præmonstratensium statutis adducam. Monent ipsi Ordinis sui Prælatos, ut memores *suæ professionis*, " ac SS. Patrum vestigiis inhærentes, modestâ suppellectili, „ & mensâ, ac frugali victu semper utantur. In reliquo etiam vitæ genere, ac „ in tota sua domo caveant, ut quid appareat, quod a sancto *paupertatis* instituto sit alienum, vel quod non simplicitatem, Dei zelum, ac contemptum vanitatum præ se ferat„. *Dist.* 2. *cap.* 4. §. 1. & 2.

XIII. Scio

XIII. Scio quidem difficile esse Religiosis, & Abbatibus in magna illa divitiarum abundantiâ, quæ hodie in pluribus Abbatiis habetur, paupertatem in *omni* vitæ genere conservare; nihilque vel in suppellectili, vel mensa, aut domo, vel comitatu habere, quod non paupertatem, & mundanæ gloriæ contemptum præferat: Sed nec illud ignoro, quod in ipsam divitiarum copiam, Religiosæ disciplinæ & perfectionis casum, & collapsionem plures veri Religiosi refuderint.

XIV. " Posteaquam census Monachi „ habere cœperunt, & redditus (inquit „ Trithemius *Homil.* 7.) pristina mox *hu-* „ *militatis* studia defecerunt, crevitque pau- „ latim cum divitiis, rerum temporalium „ *superbia*. Quamdiu fuerunt pauperes Mo- „ nachi Deum in veritate coluerunt, post- „ ea vero quando *divitiis abundasse* cœ- „ perunt, *simplicitatem* fugavit duplicitas: „ Integritas namque observantiæ regularis „ abundantiam peperit rerum temporalium; „ sed paulatim *divitiæ* Monachorum *puri-* „ *tatem* Ordinis *funditus* extinxerunt „.

Item *Sermone* 2. ad Monachos, cum dixisset, Ordinem Benedictinum mirum in modum orbem illustrasse, a suoque splendore tandem sensim decidisse, causam illius casus assignans, ait: " Contulit Monachis „ Religio sancta divitias, donec matrem „ filia suffocavit. Nam ut Scriptura di- „ cit: *Omnes, qui volunt divites fieri, in-* „ *cidunt in tentationes diaboli*: ad Tim. „ cap. 6. v. 9. incrassatus est dilectus, & „ recalcitravit; impinguatus, & dilatatus „ terrenis possessionibus, dereliquit insti- „ tutionis *primæ sancta studia*: abiit post „ *vanitates* falsas, quem copia rerum tem- „ poralium, divitiis spiritualibus inopem, „ & miserum fecit „.

Sed de his latius infra, ubi de causis collapsionis disciplinæ Monasticæ agetur.

CAPUT X.

Titulus administrationis in simplici Monacho est pallium (a) *proprietatis*.

1. *An in* Cap. 2. ;; De Statu Monach. *permittatur Monacho peculium de licentia Abbatis titulo administrationis*.
2. *Sententia Glossæ*.
3. *Veteres Canonistæ docuerunt administrationem tantum posse concedi* Officialibus.
4. *Decretum Synodi Tridentinæ Veterum Canonistarum expositioni conforme*.
5. *Superiores non possunt Bonorum* stabilium *administrationem simplici Monacho committere*.
6. *Synodus etiam vetat administrationem concedi* simplici *Monacho cum* dependentia *a voluntate Superioris*.
7. *Licentia Superiorum non reddit Monachum immunem a vitio* proprietatis; *nec fidem adhibere debet Superiori asserenti se talem licentiam dare posse*.
8. *Ostenditur Synodum Tridentinam non permittere, ut concedatur administratio* simplici *Monacho*, *tametsi ad* nutum *Superioris* revocabilis.
9. *Nulla ex causa, nec ullo casu administratio* simplici *Monacho dari potest*.
10. *Dum conceditur* simplici *Monacho*, *constituitur in effectu usufructuarius*.
11. *Tametsi concedatur tantum* dependenter *a nutu Superioris*.
12. *Administratio concessa Officiali illum non facit proprietarium: & quare?*
13. *Officialis potest constitui* proprietarius, *si proventus expendat in usus* proprios.
14. *Proprietarii erunt, si emolumenta seu jura recipiant, & reservent in usus proprios*.
15. *Decretum Synodi Cameracensis contra jura Officialium*.

16. Ti-

(a) Pallium eo loci significat prætextum, simulationem, *déguisement*.

16. *Titulus administrationis pallium proprietatis aliquando erit, tametsi administratio committatur Officialibus Monasterii.*
17. *Diebus Dominicis proprietarii anathemate feriuntur.*

I. CRedunt nonnulli, Monachis permissa esse peculia titulo administrationis de consensu Abbatis, aut Superioris, juxta illud, quod ex Concilio Lateranensi refertur in *cap.* 2. ;; *de Statu Monach.* " Qui vero peculium habuerit, nisi ab „ Abbate fuerit ei pro injuncta admini- „ stratione permissum, a communione re- „ moveatur altaris „.

Ergo, inquiunt, Monacho peculium habere licet, si ei ab Abbate injuncta fuerit administratio; atque ipso peculio utatur de *licentia* Abbatis, & *dependenter* ab ejus voluntate.

II. Verum, uti recte notat Glossa ad citatum Capitulum, Monachus potest habere peculium de licentia Abbatis, sed *causâ administrationis*; id est (uti advertit Fagnanus ad dictum Capitulum *num.* 42.) propter officium administrandi, quia Officialis est Monasterii. Et Innocentius famosus, & antiquus Canonista exemplicat in Officialibus puta *Vestiariis*, vel *Eleemosynariis*.

III. Et Hostiensis in Commentario ad hunc textum expresse dicit, non comprehendi nisi Officiales pro administratione *temporalium* deputatos. " Puta, ait, quia „ est Vestiarius vel Eleemosynarius, vel „ Cellarius, vel alius quicumque certum „ habens officium, ratione cujus habet re- „ cipere, & expendere in *usus Monasterii* „ sive Monachorum temporalia, sive sint „ pecuniæ, vel quæcumque alia „.

Idem asserit Joannes Andreas, additque, " Monachum non posse etiam *de li-* „ *centia* Abbatis habere peculium, si ejus „ officium tantum versetur *circa spiritua-* „ *lia*; ut si sit Prior Claustralis, Sacrista, „ vel quis alius audiens confessiones, vel „ tantum vacans observantiæ Regulari „.

Verbo, juxta mentem Glossographi, & veterum illorum Canonistarum, permittitur Monacho habere peculium, si ab Abbate sit constitutus Officialis Monasterii, qui vi sui officii administrationem habeat peculii in utilitatem Monasterii, nequaquam vero in utilitatem propriam.

IV. Hanc Doctorum responsionem tamquam menti Concilii Lateranensis consonam amplexa Synodus Tridentina *sess.* 25. *cap.* 2. *de Regularib.* statuit: " Nec dein- „ ceps liceat Superioribus bona stabilia „ alicui Regulari concedere, etiam ad „ usumfructum, vel usum, administratio- „ nem, aut commendam. Administratio „ autem bonorum Monasteriorum, aut „ Conventuum ad solos Officiales eorum- „ dem, ad nutum Superioris amovibiles, „ pertineat „.

V. Nulli ergo Regularium, bonorum stabilium administrationem concedi a Superioribus posse declarat Synodus, sed *solis* Officialibus; idque *dependenter*, & ad nutum Superiorum; id est, quod etiam illam administrationem possint illis Officialibus semper auferre.

VI. Unde (ut monet Fagnanus loco citato *num.* 49.) " valde inepta est illo- „ rum interpretatio, qui asserunt Conci- „ lium hoc loco non prohibere administra- „ tionem, quam habent Regulares *depen-* „ *denter a voluntate suorum Superiorum*. „ Siquidem verba Concilii non diriguntur „ in subditos, sed *in Superiores* tantum, „ ibi (*nec deinceps liceat Superioribus*): „ unde cum improbetur administratio illa, „ quæ conceditur a Superioribus, sequitur „ evidenter ut proprie improbetur admini- „ stratio, quam habent Regulares *depen-* „ *denter a voluntate* eorumdem Superiorum; „ nam si Superioribus non licet concedere „ alicui administrationem stabilium, ergo „ non pendet ab eorum voluntate efficere „ administrationem licitam, vel illicitam: „ sicuti videmus usum superfluum bonorum „ non fieri licitum ex eo, quod Regularis „ dicat: *Ego teneo immobilia superflua de-* „ *pendenter a voluntate meorum Superio-* „ *rum*, *&* *ad eorum nutum*, quia Supe- „ riores non habent super hoc dispensandi „ facultatem „.

VII. Testatur quoque ibidem *num.* 51. quod " consulta S. Congregatio, an pro- „ pter talem dispensationem seu licentiam „ Superiorum possidentes, vel tenentes bo- „ na immobilia, vel mobilia superflua, a „ cul-

„ culpa vel pœnâ excusentur; responderit, non excusari neque a culpa, neque „ a pœna ipso facto incurrenda; ac insuper, Superioribus asseverantibus hujusmodi se licentias posse concedere, fidem „ non esse adhibendam „.

VIII. Præterea cum Concilium Tridentinum primo constituat Regulam negativam per hæc verba: *Non liceat deinceps Superioribus, &c.* ac deinde subjiciat exceptionem a regula, dicens: *Administratio autem ad* SOLOS *Officiales ad* NUTUM AMOVIBILES *pertineat:* Si Concilium in dicta regula (ait Fagnanus loco citato *num.* 52.) „ non prohibuisset simplici Monacho administrationem ad nutum; regula non „ differret ab exceptione, quia eodem modo esset permissa administratio ad nutum „ simplici Monacho, atque Officiali Monasterii, quod esset absurdum, quia de „ natura exceptionis est, ut sit contra regulam, & eam vitiet in casibus exceptis „.

IX. Ex his aliisque argumentis ex ipso Decreto Tridentino desumptis concludit tandem Fagnanus *num.* 59. " Administrationem bonorum stabilium, seu peculium, ex nulla causa, & nullo casu Regularibus esse permissam, *solis* Officialibus duntaxat exceptis „.

Ratio vero diversitatis inter simplicem Monachum, & Officialem quoad administrationem rerum temporalium nequaquam obscura est.

X. Dum enim *simplici* Monacho conceditur administratio, ea conceditur ut proventus in suos particulares usus convertat; atque ita " *in effectu* potest dici usufructuarius bonorum (ait Fagnanus *num.* 42.) „ nam cum possit de fructibus disponere, „ dicitur habere jus utendi & fruendi, & „ sic *usumfructum*. Nec refert, quod non „ possit de illis disponere, nisi in honestos „ usus: nam nec Clerici seculares possunt „ erogare fructus superfluos Beneficiorum „ suorum, nisi in usus pios, & tamen in „ vita dicuntur usufructuarii „.

XI. " Et similiter, pergit Fagnanus, „ nihil refert quod administratio possit „ eidem auferri ad nutum Abbatis; siquidem hoc non tollit, quin durante administratione, babeat jus utendi & fruendi. Unde proprie dici potest usufructuarius *ad beneplacitum* „.

" Quapropter, infert idem, Titulus „ *administrationis* nihil est aliud, quam „ *palliamentum* quoddam ad cohonestandum *proprium*; vere enim usufructuarius „ est Dominus fructuum „.

XII. At secus est in Officiali Monasterii, quia is constituitur administrator in utilitatem Monasterii sive Communitatis; adeoque de proventibus nequaquam disponere potest in usus proprios; sed omnia convertere, ac dispensare debet in usus Monasterii, sive illos, ad quos ejus officium seu administratio illum adstringit; alioquin si in privatos suos usus impendat, nec furti, nec *proprietatis* crimen evadet.

XIII. " Solicite etiam observabit Procurator (inquiunt Constitutiones Canonicorum Regularium Capituli Windesemensis *part.* 2.) " ut concreditas sibi pecunias „ in *nullos*, quam *officii sui* usus expendat, exacte ad id Prioris sui ordinationem, & voluntatem exequendo, ne alioquin *furti* judicio, & tamquam *proprietarius* condemnetur „.

XIV. Quin nec Officiales immunes erunt a vitio proprietatis, si ipsi ratione suæ administrationis seu officii aliqua jura accipiant, eaque non in communes, sed privatos suos usus reservent impendenda: cum non minus illa, quam alia quæcumque Religiosis quocumque titulo obvenientia debeant Conventui incorporari, ut in communes usus expendantur.

XV. Hinc Synodus P. I. Cameracensis *tit. De Regularib. cap.* 10. volens pestifero proprietatis vitio obviare inter alia mandat: " Rescindant insuper Superiores, „ & aboleant prorsus universa illa *emolumenta*, & *jura*, quæ antiquo more quibusdam Monasteriorum Officialibus concedi solebant „.

XVI. Si ergo Officialibus ad nutum Superiorum etiam amovibilibus, tantum possit concedi bonorum stabilium administratio, ut proventus in usus *communes*, tamquam *Communitatis* Officiales administrent, facile est videre, quod titulus administrationis non desinit esse merum *palliamentum* ad *cohonestandum proprium*, si v. g. administra-

nistratio redditum vitalitiorum Officialibus quidem Monasteriorum committitur, non in communem Monasterii, sed in privatam illius, in cujus favorem sunt reservati, utilitatem.

☞ XVII. Ut a crimine proprietatis Religiosos deterreat Concilium Montis-Pessulani habitum an. 1214. mandat Canone 19. ut in quolibet Monasterio, vel Canonica Regulari, diebus Dominicis proprietarii in Capitulo excommunicentur. ☜

T I T U L U S XXX.

De Voto Castitatis.

CAPUT I.

Professio Religiosa includit votum Castitatis saltem implicite: & ad quid obliget?

1. *In pristinis Monachorum formulis professionis nulla occurrit* expressa *voti Castitatis mentio.*
2. *Etiam plures recentiores illius* expressam *mentionem non faciunt.*
3. *Primus illius expressam mentionem fieri voluit S. Franciscus.*
4. *Hodierna Franciscanorum formula votum Castitatis expresse continet.*
5. *Exemplo S. Francisci nonnulli Ordines cœperunt votum Castitatis in formula professionis exprimere.*
6. *Formula professionis Eremitarum S. Augustini hodie exprimit votum Castitatis.*
7. *Similiter formula Carmelitarum, licet Regula id non exprimeret; quare, & quando exprimere cœperit?*
8. *Etiam Monachi, in quorum professionis formula votum Castitatis non exprimitur, voto Castitatis obstringuntur; & quomodo?*
9. *Votum Castitatis duo includit.*
10. *Monachi Matrimonium contrahentes olim excommunicabantur.*
11. *An votum Castitatis olim dirimeret Matrimonium, incertum; at hodie certum est.*
12. *Ut votum Religionis* dirimat *Matrimonium, debet emitti in Religione per Sedem Apostolicam* approbatâ.
13. *Solemnitas voti, uti & efficacia ad* dirimendum, *pendet a jure positivo.*
14. *Ipsa professio non dat voto illam efficaciam, sed positiva Constitutio ei accedens.*
15. *Primum votum, quod emittunt Scholares Societatis* Jesu, *quodam sensu recte dicitur* solemne.

I. In nullis Veterum Monachorum Regulis, quin nec in Benedictina, ulla expressa, & specialis professio sive promissio servandæ Castitatis sive continentiæ occurrit; imo nec in hodierna Benedictinorum professionis formula Castitatis servandæ ulla mentio habetur.

II. De suo similiter Carthusiensium, aliisque Ordinibus testatur Petrus Dorlandus: " Nos Carthusienses, sed & Cluniacenses, & Camaldunenses, & Cistercienses, & Canonici Regulares, nec paupertatis, nec *Castitatis* votum palam emittimus ".

Neque in primigenia Carmelitiel Ordinis Regula a S. Alberto exaratâ ulla *Castitatis* professio continetur; sed *capite* 1. dicitur duntaxat, quod Priori *obedientiam promittat quilibet aliorum, & promissam studeat operis veritate servare.*

III. Primus, qui Castitatis, & paupertatis expressam mentionem professionis formulæ adjecit, videtur fuisse S. Franciscus; qui *cap.* 1. suæ Regulæ habet: " Regula & Vita Fratrum Minorum hæc est, scilicet Domini Nostri Jesu Christi sanctum Evangelium observare, *vivendo in obedientia, sine proprio, & in* Castitate ".

Dein-

Deinde *cap.* 2. ait: " Finito vero anno „ probationis, recipiantur ad obedientiam, „ promittentes vitam istam, & Regulam „ istam semper observare „.

Ex quibus sat manifeste habetur, quod juxta Regulam S. Francisci Professuri promittere deberent, idque verbis *expressis*, vivere in obedientia, *sine proprio*, & in CASTITATE.

IV. His consonat hodierna formula professionis Fratrum Minorum, quæ hoc tenore exprimitur. " Ego frater N. voveo „ & promitto Deo, & Beatæ Mariæ Vir„ gini, & Beato Francisco, ac omnibus „ Sanctis, & tibi, Pater, toto tempore „ vitæ meæ servare Regulam Fratrum Mi„ norum per Dominum Honorium Papam „ confirmatam, vivendo *in obedientia*, *sine* „ *proprio*, & *in* CASTITATE „.

V. Ordinis Minorum formulam tamquam clarius, & expressius tria illa vota exprimentem, nonnulli alii Ordines postmodum imitati sunt; atque tria illa, vivere in *obedientia*, *sine proprio*, & *in Castitate*, in formula suæ professionis exprimere cœperunt.

VI. Ita Fratres Ordinis Eremitarum S. Augustini expresse vovent obedientiam, & *vivere sine proprio*, & *in Castitate*, secundum Regulam Patris Augustini usque ad mortem: quamquam ipsa Regula Augustini nullam professionem expressam *Castitatis* præscribat: quam nec Ordo Prædicatorum, nec Canonicorum Regularium, tametsi uterque Regulam Augustini profiteatur, in suæ professionis formula exprimit (*a*).

VII. Professioni Carmelitarum per Innocentium IV. in Constitutione, quâ Regulam Albertinam declarat, & mitigat, addita fuere hæc verba: *cum Castitate & abdicatione proprietatis*. " Verebantur enim (ait R. P. Papebrochius in commentario prævio ad vitam S. Alberti 8. Aprilis *cap.* 11. *num.* 115.) „ ne absque *explicita* „ trium Religiosorum votorum professio„ ne, negarent aliqui pro vere Religiosis „ habendos Carmelitas; ex vulgi scilicet „ imperiti sensu: Nam explicita trium „ votorum professio usitata non fuit in „ Monachatu veteri „. Additque, " quod „ ante *Mendicantium* tempora numquam „ fuit tam clare expressa trium votorum „ Religiosorum distinctio „.

VIII. Num igitur veteres Monachi, atque etiam moderni, qui in suæ professionis formula *Castitatis* mentionem non faciunt, CASTITATIS voto non obstringuntur? Omnino. Nam qui se Deo per susceptionem vitæ Monachalis dedicat, vovetque, is se obstringit vivere secundum eam vivendi normam, quam vovet.

Porro vita Monastica includit, ac semper inclusit *essentialiter* cælibatum sive custodiam continentiæ, seu obligationem vivendi *in Castitate*; ita ut si cælibatum destruas, ipsum Monachatum destruas.

Qui ergo Regulam, ac vitam Monasticam olim vovebat, quique hodie eam vovet, etiam consequenter vovet vivere *in Castitate*; tametsi formula professionis votum Castitatis explicite non contineat; eo quod Regula, & vitæ norma, quam professus est, obligationem vivendi in Castitate *essentialiter* includat; juxta illud Innocentii III. in *cap.* CUM AD MONASTERIUM ;; *de Statu Monach.* " Abdicatio „ proprietatis, & *custodia Castitatis* adeo „ est annexa Regulæ Monachali, ut con„ tra eam nec summus Pontifex possit di„ spensare „.

IX. Duo vero includit votum *Castitatis* in Religione emissum. Primum, vivere in *Castitate* extra Matrimonium; sive omnia peccata seu interna seu externa contra *Castitatem* vitare; idque etiam ex voto: adeo ut, si Religiosus peccet contra Castitatem, non tantum committat simplex peccatum *carnis*; sed etiam contra votum; & votifragus sit.

Secundum, quod includit votum *Castitatis*, est abstinere a conjugio, & ab omni actu conjugali.

X. Unde jam pridem in Concilio Chalcedo-

(*a*) Id non est accurate verum de omnibus Canonicis Regularibus; si quidem ii, qui in Gallis nuncupantur Canonici Congregationis Gallicanæ, expressam *castitatis* mentionem in suorum votorum formula efficiunt.

cedonensi *can.* 16. Decretum legitur: „ Virginem, quæ se Domino Deo dicavit, similiter & *Monachos* non licere „ matrimonio conjungi. Sin autem hoc „ fecisse inventi fuerint, sint excommunicati. Ostendendæ autem in eos humanitatis auctoritatem habere statuimus „ Episcopum ejus loci „. Gratianus *caus.* 27. *quæst.* 1. *can.* 22.

XI. Num professio Monachalis, ipsumque votum Castitatis *implicite* saltem in professione Monastica contentum, etiam olim matrimonium contractum *dirimeret*, nullumque redderet, non æque expeditum est.

Illud expeditum est, votum Castitatis sive explicite sive implicite in Religione approbata emissum, hodie matrimonium contractum *dirimere*; atque tale votum ponere impedimentum *dirimens*; uti expressum est in *cap. unico de Voto in VI.*

XII. Hoc quoque ex eadem Decretali habetur, hodie illud votum duntaxat dici " solemne, ac ad matrimonium dirimen„ dum efficax; quod solemnizatum fuerit „ per susceptionem sacri Ordinis, aut pro„ fessionem expressam vel tacitam factam „ alicui de Religionibus per Sedem Apo„ stolicam approbatis „.

XIII. Constat insuper, hanc efficaciam votorum dirimendi matrimonium contractum, esse ex mero jure positivo.

Si enim præveniendo jus positivum, votum Castitatis a Monacho emissum efficaciam habuerit dirimendi matrimonium postea contractum, indubie etiam illam efficaciam habuit votum Castitatis emissum in Religione per Sedem Apostolicam *non approbatâ*.

Certum quippe est, ante seculum XIII. nequaquam receptum fuisse, ut nova Monachorum institutio a Sede Apostolica approbationem vel confirmationem habere deberet, uti supra *tit.* 24. *cap.* 2. notavimus.

Cum vero hodie hæc efficacia solis votis in Religione per Sedem Apostolicam approbata emissis tribuatur, manifestum est, hoc totum a jure positivo dependere. Unde illud Glossæ ad citatum Capitulum unicum: " Non est ipsum votum, quod „ matrimonium dirimit: sed est ipsa *Con„ stitutio* Ecclesiæ „.

XIV. Hinc quoque elicitur, non esse ipsam externam formam professionis seu emissionis, quæ faciat votum *solemne* ad hunc effectum *dirimendi* matrimonium; sed ipsa Constitutio positiva dans hanc efficaciam alicui voto, una illud reddit *solemne* ad hunc effectum; atque ita juxta modernam phrasim, vota dicuntur *solemnia*, quibus jus positivum similem vim attribuit: & hoc titulo recte dicitur in allegato Capitulo unico, " quod voti *solemnitas* ex „ *sola* Constitutione Ecclesiæ est „.

XV. Hinc consequens, quod proprie loquendo, votum primum in Societate, postquam a Gregorio XIII. in Bulla, quæ incipit, *Ascendente Domino*, efficax factum est ad dirimendum matrimonium, (*a*) non incongrue *solemne* dici possit; quamvis adhuc *simplex* vulgo dicatur, ideo forsan, quod non *stabiliter* statui alicui adstringat: eo quod post emissionem hujusmodi voti, possit adhuc e Societate dimitti, & a voto absolvi.

CAPUT II.

Mulierum ad claustra, & Oratoria Monachorum ingressus quomodo vetitus?

1. *Antiqua Patrum Regula omnem mulierum conversationem Monachis severe interdixit.*
2. *Quarumcumque mulierum ingressus in Monasteria Monachorum vetitus.*

3. *Æger-*

(*a*) Opinionem contrariam docuerat Dominus de *Hèricourt* in *prima & 2. editione*, quam de Legibus Ecclesiasticis vernaculo idiomate conscripsit; motus rationibus R. P. Tournemine suam revocavit sententiam in responsionibus, quas dedit observationibus, quæ *capiti editionis* an. 1743. appositæ sunt. Ecce ejus contextus: *ces voeux* (*il parle de ceux des Jésuites*) *forment un empèchement dirimant, suivant la Bulle de Grégoire XIII.* Ascendente Domino, *de l'année* 1584. *& suivant le Rituel de Paris*, *p.* 344. Vide pag. 22. & 23. *Observationum*, quibus D. de *Héricourt* responsiones annexæ sunt; & *Diario Trevoltiano* 1723. pag. 1757.

3. *Ægerrime tulit S. Gregorius mulierum in Monasteria ingressum; & vetuit Monachis habere Commatres.*
4. *Abbas permittens mulierem ingredi Monasterium festivitates videndi causâ, pœnitentia subjicitur.*
5. *Interdum etiam excommunicandus dicitur.*
6. *Nonnulla mulieres illustriores obtinuerunt licentiam intrandi Monasteriorum septa; at eam revocavit Pius V.*
7. *Gregorius XIII. Constitutionem Pii V. renovavit, & declaravit in illa* omnes *generaliter mulieres comprehendi.*
8. *Decretum Eremitarum S. Augustini contra ingressum mulierum in Monasteria.*
9. *Olim etiam ad Ecclesias Monachorum mulieribus non patebat accessus.*
10. *Ea disciplina fuit seculo VII. in Monasterio Laubiensi.*
11. *Etiam seculo V. in Monasterio S. Bertini.*
12. *Ut mulieres a suis Oratoriis Monachi arcerent, Missas* publicas *in iis fieri noluerunt: Quid Missæ publicæ?*
13. *Hæc disciplina etiam usque ad seculum* XIII. *durasse videtur.*
14. *Hæc disciplina etiam hodie, & populo & Monachis sæpe esset conveniens, & utilis.*
15. *Dum mulieres ad Ecclesias Religiosorum admittuntur, curandum ut a Religiosis sint sejuncta.*
16. *Laudabile quoad hoc PP. Prædicatorum Decretum.*
17. *Etiamsi juxta modernam disciplinam liberior sit mulierum ad Ecclesias, & Monasteria Religiosorum accessus, omnis tamen familiarior conversatio vitanda.*
18. *Salubre in hoc Eremitarum S. Augustini Decretum.*

I. MUlierum conversationem Monachis in Castitate vivere desiderantibus, & ad eam servandam vi suæ professionis adstrictis admodum periculosam existimantes Patres, omne, quantum possibile est, commercium mulierum Monachis interdixerunt.

" Familiaritatem omnium mulierum (ait „ vetus Patrum Regula, quam Lucas Hol„ stenius *tertiam* vocat) tam parentum, „ quam extranearum pro custodienda vita, „ vel cavendis laqueis diaboli, ab omni„ bus Monasteriis, vel culturis Monacho„ rum; seu frequentationem Monachorum „ a Monasteriis puellarum, sicut Regula „ docet, prohibere censemus. Neque ulla „ mulier in interius atrium Monasterii in„ gredi audeat. Quod si cum consilio, vel „ voluntate Abbatis Monasterium, vel cel„ lulas Monachorum quædam fuerit in„ gressa, merito ipse Abbas, & nomen „ Abbatis deponat, & inferiorem se omni„ bus Presbyteris recognoscat, quia talis „ sancto gregi præponi debet, qui eos „ immaculatos Deo offerre procuret; non „ per quaslibet familiaritates diabolo so„ ciare festinet „.

II. Regula S. Cæsarii Episcopi Arelatensis, *cap.* 11. " Mulieres in Monasterio „ numquam ingrediantur „. Et fortius alius Arelatensis Episcopus S. Aurelianus in Regula, *cap.* 15. " Mulieres vero, nec Re„ ligiosæ nec seculares, nullæ omnino, „ nec Abbatis, nec cujuscumque Mona„ chi mater, aut qualibet propinqua aut „ nota ad salutandum, aut ad orationem „ ingredi permittatur „.

III. Quam ægre tulerit S. Gregorius mulierum in Monachorum domos ingressum, colligi potest ex Epistola ejus ad Valentinum Abbatem, *lib.* 3. *Epist.* 40. in qua scribit: " Pervenit ad nos, quod „ in Monasterio tuo passim mulieres ascen„ dant, & quod adhuc est gravius, Mo„ nachos tuos sibi commatres facere, & „ ex hoc incautam cum eis communionem „ habere. Ne ergo hac occasione humani „ generis inimicus suâ eos, quod absit, „ calliditate decipiat: ideo hujus te præ„ cepti serio commonemus, ut neque mu„ lieres in Monasterio tuo deinceps quâ„ libet occasione permittas ascendere, ne„ que Monachos tuos eas commatres sibi „ facere. Nam si hoc denuo ad aures no„ stras quocumque modo pervenerit, sic „ te severissimæ noveris ultioni subden„ dum, ut emendationis tuæ qualitate ce„ teri sine dubio corrigantur „.

IV. Quin & jam pridem Antissiodorensi Con-

Concilio decretum fuit: " Si quis Abbas „ mulierem in suo Monasterio ingredi per- „ miserit, aut festivitates aliquas ibi spe- „ ctare præceperit, tribus mensibus in „ alio Monasterio retrudatur, pane & „ aquâ contentus „. *Can.* 26.

V. Et Concilium Turonense II. *Can.* 15. " Ut mulier intra septa Monasterii „ *nullatenus* introire permittatur. Si Ab- „ bas in hac parte, aut Præpositus negli- „ gens apparuerit, qui eam viderit, & „ non statim ejecerit, *excommunicetur* „.

Plures in hanc rem Canones refert Gratianus, *caus.* 18. *quæst.* 12.

VI. Cumque nonnullæ mulieres, præcipue illustrium familiarum a Romanis Pontificibus licentiam contra hanc Canonicam institutionem accepissent; atque hâc licentiâ prætenderent sibi liberum in ipsa Monasteriorum etiam virorum septa patere introitum, Pius V. expendens periculum ex hujusmodi mulierum ingressu, & conversatione Religiosis imminens, Constitutionem in forma *Brevis* edidit, quâ omnes hujusmodi licentias quocumque titulo, & quibuscumque mulieribus concessas revocavit, & annullavit, " districte prohibentes, „ ait, mulieribus quidem prædictas facul- „ tates, & licentias prætendentibus, sub „ excommunicationis latæ sententiæ pœna, „ postquam harum litterarum notitiam ha- „ buerint, a qua non possint nisi a nobis, „ aut a Romano Pontifice, qui pro tem- „ pore fuerit, absolvi, præterquam in mor- „ tis articulo, ne dictas domos, & Mo- „ nasteria ingredi audeant „.

" Ipsis vero Monasteriorum, & Con- „ ventuum Abbatibus, Præpositis, Priori- „ bus, & aliis Præsidentibus quocumque „ nomine vocentur, & eorum Monachis, „ Canonicis, & Fratribus, sive mendican- „ tibus, sive non mendicantibus, sub pri- „ vationis officiorum, quæ in præsentia „ obtinent, & inhabilitatis in posterum ad „ illa & alia omnia, & suspensionis a di- „ vinis ipso facto, sine alia declaratione, „ incurrendis pœnis, ne eas introducere, „ admittereve præsumant „.

VII. Hanc Constitutionem rursus renovavit Gregorius XIII. in Constitutione, quæ incipit, *Ubi gratiæ*, 28. in Bull. Rom.

Cumque postmodum dubitaretur, num hoc Decreto tantum comprehendere voluisset mulieres hujusmodi licentias habentes, respondit idem Pontifex, mentem suam fuisse, comprehendere *omnes & quascumque mulieres alias tam in genere, quam in specie*. Habetur hæc declaratio in Bull. Rom. ad calcem citatæ Constitutionis.

Disciplinam hanc Patrum Regulis, atque Conciliorum, & Pontificum Decretis expressam, & firmatam, passim Ordinum Constitutiones inculcant; serioque ac sollicite conservari præcipiunt.

VIII. Et Constitutiones Eremitarum S. Augustini *part.* 2. *cap.* 13. de hac disciplina ita loquuntur: " Stricte prohibemus, „ ne aliquis frater Prælatus, vel subditus „ mulierem cujuscumque status, gradus, „ Ordinis, conditionisve sit, quâcumque „ etiam dignitate, ac præeminentiâ præ- „ ditam, etiam Comitissam, Marchionis- „ sam, aut Ducissam in Monasteria Fra- „ trum Ordinis nostri introducere, vel ad- „ mittere præsumat, *sub privationis offi-* „ *ciorum, quæ in præsentia obtinuerint,* „ *& inhabilitatis in posterum ad illa, &* „ *alia omnia, ac suspensionis a divinis ipso* „ *facto* sine alia declaratione, pœnis incur- „ rendis, præterquam in casibus sequenti- „ bus. Videlicet; quando fiunt processio- „ nes, vel mortui sepeliuntur, ac etiam „ pro iis suffragia fiunt: tunc namque ad „ illa loca, in quibus dicta pia opera „ exercentur, accedere mulieribus licitum „ est; ita tamen quod porta quâ intratur „ ab Ecclesia in claustrum, non claudatur „ ullo modo quamdiu mulieres intra stete- „ rint, quæ, eo finito propter quod in- „ traverunt, exire compellantur „.

IX. Non tantum ingressus mulierum in *interiora* ipsorum Monasteriorum septa olim vetitus erat; sed etiam ab ipsis Ecclesiis, sive Oratoriis Monachorum mulieres passim arcebantur; neque ad ea ipsis patebat ingressus.

X. Refertur a Fulcuino in libro de gestis Abbatum Laubiensium *cap.* 1. de S. Ursmaro Abbate Laubiensi, & Episcopo in *functoria* tantum prædicatione sacrato (de quo Episcoporum genere vide Mabillonium in præfatione ad partem I. secul1 111. Benedictinorum *num.* 33. 34. & 35.) quod cum Ecclesiam Monasterii dedicasset anno 697. no-

897. nolens " pollui cadaveribus mortuo-
" rum, fecerit aliam in honore B. Mariæ
" in montis vertice, cui subjacet prædi-
" ctum Monasterium; ubi cœmeterium es-
" set Fidelium, & ad quam confueret
" populus. Nam *illicitus*, ut *nunc quoque*
" nisi certo tempore, apud aliam (Mo-
" nasterii Ecclesiam) erat *feminarum* ac-
" cessus ". Extat apud Mabillonium in Actis Benedictinorum seculo III. *part.* I. *pag.* 247.

XI. In *libro* 2. *De miraculis S. Bertini Abbatis Sithivensis* (a) narratur: " Adala
" nobilissima conjux Arnulfi Comitis,
" cum sæpissime magis infirmitatibus esset
" aggravata, cœpit desiderare, ut in hoc
" Monasterio (S. Bertini) ei licentiam
" Monachi darent intrare, ut coram *Al-*
" *tari S. Bertini*, pro salute sua depreca-
" tura liceret se prosternere. Hujus igitur
" rei causâ, ait auctor, advocatis venera-
" bilibus Episcopis Wicfrido Tarvennen-
" sis (b) Ecclesiæ Episcopo, & Folberto
" Cameracensis, denudavit eis desiderium
" suum, acceptâ etiam licentiâ a Mona-
" chis anno Nativitatis Domini 938. an-
" noque quinto Ludovici Regis (c) feriâ
" secundâ Paschæ introduxerunt eam præ-
" fati Episcopi in eodem Monasterio, non
" sine *tremore maximo*: quoniam hoc illa
" *prima* facere præsumpserat, quod ante
" *Reginarum nulla* concupiscere vel aude-
" bat ". Apud Mabillonium locô citato *pag.* 138.

En seculo decimo quanta cum difficultate, & Episcoporum auctoritate huic Comitissæ ad *Altare* S. Bertini datus est accessus!

XII. Quid plura? cum notorium sit, plurimis seculis in more positum fuisse; imo & vice privilegii interdum in Fundatione cautum, ut Missæ *publicæ*, id est, ad quas populus conveniret, in Monachorum Ecclesiis non fierent; " ne scilicet
" (ut ait Gregorius *lib.* 4. *Epist.* 43.)
" in servorum Dei secessibus occasio præ-
" beatur popularibus conventibus, & sim-
" pliciores ex hoc animas plerumque, quod
" absit, in scandalum trahat: frequentior
" etiam introitus mulierum arceatur ".

XIII. Hancque disciplinam, Missas *publicas*, sive ad quas esset publicus populi conventus, in Monasteriorum Ecclesiis non celebrandi, usque ad tempora S. Bernardi permansisse, ex Philippo Abbate Bonæ Spei *lib. De continentia Clericorum cap.* 83. observat Cardinalis Bona *lib.* I. *Rerum Liturg. cap.* 13. *num.* 3. quin & Innocentium III. Veterum vestigiis insistentem prohibuisse, ne Diœcesis Episcopus in Monasterio Carroffensi, cujus privilegia confirmabat, Missas *publicas* ageret.

XIV. Scio quidem contrariam disciplinam hodie præsertim post exortos Ordines Mendicantes invaluisse, atque in Ecclesiis sive Oratoriis Monachorum *publicas* Missas, a conventu populi adstantis, & offerentis ita dictas, passim celebrari: at & illud scio, quod non raro magis cautum esset, & populo, & Monachis, si juxta disciplinam Patrum suorum, a suis Ecclesiis præcipue hi, qui ad instructionem populi specialiter non sunt vocati, publicum populi conventum arcerent. Populo quidem, ut in matrice seu Parochiali Ecclesia a suis nutrirentur Pastoribus; Monachis vero, ne secularium contagione pollulerentur, aut in sua devotione saltem distraherentur.

XV. Similiter, quamvis horum temporum disciplina mulieres ad plerasque Religiosorum Ecclesias admittat, illud tamen solicite cavendum, ut quantum fieri potest, Religiosi a mulieribus sint sejuncti; neque psallentium choris intermisceantur.

XVI. Qua de re prudenter in suis Constitutionibus caverunt PP. Prædicatores:
" Mulieres Claustrum, vel *Oratorium*, vel
" alias officinas nostras non ingrediantur,
" nisi in die consecrationis Ecclesiæ, &
" *tunc* licebit eis ingredi *Chorum*, & Clau-
" strum. In Parasceve vero *tantum Cho-*
" *rum* intrare poterunt usque ad officium ".

Quin ut Chorus a secularium conventu magis esset liber, decreverunt sequentia:
" In Ecclesiis nostris debent esse *interme-*
" *dia*, quæ dividunt *Chorum a secularibus*,
" & debent ubique ita esse disposita, ut
" Fra-

(a) *De Sithieu, aujourd' hui S. Omer.*
(b) *Therouenne.*
(c) *Louis d' Outremer Roi de France.*

„ Fratres *Chorum* ingredientes non possint „ a secularibus videri, nec ipsi seculares „ videre. Poterunt tamen aliquæ fenestræ „ aptari, ut tempore elevationis Dominici Corporis aperiantur, & Sacramentum „ a secularibus adoretur „. In Constitutionibus editis per Petrum Martyrem *part.* 1. *cap.* 16.

XVII. Insuper quæcumque disciplinæ intervenerit pro temporum varietate immutatio, illud tamen invariatum manet, omnem Religiosis, non minus ac Clericis, familiariorem, & non necessariam cum mulieribus conversationem esse interdictam: ipsisque Superioribus solicite esse invigilandum: ut omnem similem conversationem rescindant, & occasionem præveniant.

XVIII. Qua in re notandæ Constitutiones Eremitarum S. Augustini, quæ *part.* 2. *cap.* 13. hæc habent: " In Ecclesia, „ seu ad ostium Conventus nullus Frater „ cum mulieribus loquatur, sine licentia „ Prioris, & sine socio a Priore assignato, qui audiat, & videat, nisi talis cum „ matre, vel sorore carnali, seu alia muliere maxime sibi consanguinitate, vel „ affinitate conjuncta loqueretur. In quo „ casu sufficit, quod socius videat, licet „ non audiat: excipimus tamen viros graviores, & ætate maturiores. Omnia tamen supradicta quoad omnes Fratres „ serventur, quoties contigerit aliquem „ extra Monasterium egredi, ut cum mulieribus loquatur „.

„ Caveat autem Prior, ne nimis frequenter eidem Fratri licentiam concedat cum „ eadem, vel eisdem mulieribus colloquendi, vel eas ad proprias domos visitandi, „ nisi forte talis persona esset tantæ scilicet auctoritatis, & tam claræ famæ, „ quod ex ejus collocutione potius Religioni nostræ honor, quam dedecus accederet „.

„ Fratres vero foras missi pro necessariis domui petendis, loqui poterunt cum „ mulieribus etiam alter sine altero, si „ tunc necessitas sic loqui exigit, intrare „ tamen domum ad sedendum, vel confabulandum non licebit „.

„ Procurator, & Fratres alii cum ad „ procurandum necessaria Fratribus vadunt, poterunt præsente socio suo, & „ videante de hujusmodi cum muliere sola „ loqui, ita tamen quod cum una eademque muliere frequens non sit talis collocutio „.

CAPUT III.

De Clausura Monialium vetante egressum Monialium.

1. *Ab initio Ecclesiæ fuerunt nonnullæ mulieres in perpetua castitate viventes.*
2. *Pro conservanda castitate convenit secularium personarum fuga.*
3. *Egressus e Monasterio Monialibus jam pridem interdictus.*
4. *Quæ cura olim haberetur, ut castitati Virginum extra Monasteria habitantium consuleretur.*
5. *Seculo V. Clausura Monialium nota fuit.*
6. *Fixa & generalis non fuit circa Monialium Clausuram disciplina ante seculum* XIII.
7. *Constitutio Bonifacii VIII. circa Clausuram Monialium.*
8. *Decretum Concilii Tridentini eamdem Constitutionem innovans.*
9. *Pius V. declaravit omnes quascumque Moniales Decreto Tridentino comprehendi.*
10. *Idem Pontifex egrediendi licentiam nonnisi ex tribus causis concedi posse, edixit.*
11. *Vigore Concilii Tridentini Episcopus habet auctoritatem in omnia generatim Monasteria Monialium in his, quæ Clausuram concernunt.*
12. *Episcopus potest visitare Monasteria Monialium etiam Regularibus subjecta, quoad ea, quæ* Clausuram *spectant.*
13. *Primus effectus Clausuræ est prohibitus egressus Monialium e Monasterio.*
14. *Quæ sit* justa *causa dandi licentiam egrediendi, non determinavit Tridentinum: tres expressit Pius V.*
15. *Prima causa est*, magnum incendium; *& quid per illud intelligatur.*
16. *Quæ sit* infirmitas, *ratione cujus egressus sit permittendus?*

17. Cau-

17. *Causæ a Pio V. expressæ etiam in Synodis fuerunt probatæ.*
18. *An aliquando liceat indulgere egressum ob rationes a Pio V. non expressas.*

I. AB ipso Ecclesiæ exordio fuisse mulieres virginitatem servantes, etiam ipsa Acta Apostolorum testantur, *Cap.* 21. vers. 9. ubi de Philippo refertur: *Huic autem erant quatuor filiæ* VIRGINES *prophetantes*.

Idem confirmant Patrum de Virginibus multiplicia scripta; quibus suam erga illas specialem curam, ac solicitudinem expresserunt.

" Nunc Nobis (ait S. Cyprianus *de disciplina & habitu Virginum*) „ ad Virgines sermo est, quarum quo sublimior „ gloria est, major & cura est. Flos est „ ille Ecclesiastici germinis, decus atque „ ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum „ atque incorruptum; Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior „ portio gregis Christi. Gaudet per illas „ atque in illis largiter floret Ecclesiæ „ matris gloriosa fœcunditas: quantoque „ plus copiosa virginitas numero suo addit, tanto plus gaudium matris augescit. „ Ad has loquimur, has adhortamur affectione potius quam potestate: non quod „ extremi & minimi, & humilitatis nostræ admodum conscii, aliquid ad censuram licentiæ vindicemus; sed quod ad „ solicitudinem magis cauti, plus de diaboli infestatione timeamus „.

II. Inter cetera autem, quæ pro custodia virginitatis Patres suggessere, fuit hominum secularium, atque præcipue alterius sexus fuga, atque ab omni mundana, & externa hominum conversatione sequestratio.

III. Et quidem, dum circa seculum IV. formari cœperunt Virginum Monasteria, cœpit quoque eis egressus e monasterio, si non totaliter, saltem extra necessitatis casus, & citra Superioris licentiam interdici.

Sanctus Basilius De Institutione Monachorum, inter alia præcepta seu regulas habet: " Egredi vero *extra Monasterium*, „ præterquam ubi statutis temporibus *necessitas* postulaverit, nemini licitum esto „.

Ne vero crederetur, quæ ab eo tradita sunt ad solos Monachos spectare, monet ea non tantum in virorum, sed & virginum Monasteriis esse servanda; atque in his eo accuratius, quanto in his majus est periculum. " Verum, ait, quoniam non „ virorum modo Conventus sunt, sed „ etiam *virginum*, cetera quidem omnia, „ quæ hactenus præcepta tradidimus, æque „ utrisque communia sunto. Unum tamen „ illud scire convenit, longe accuratiorem, „ majoremque in feminarum vita quam „ in virorum, disciplinam requiri, veluti „ voluntariæ paupertatis virtutem, quietem atque silentium, obedientiam, studium in sorores, cautionem *in publicum prodeundi*, diligentem, quibuscum „ colloquium sit, animadversionem, parem „ inter ipsas mutuo benevolentiam, & illud, quod nulla seorsim apud eas conventicula sint. In his enim omnibus in „ virginum vita accurandis, majore quodam multo opus est studio „. Hæc Basilius *de Instit. Monach.*

Hinc lucet, quam solicite Basilius Virginibus clausuram Monasterii commendaverit.

De Monasterio Virginum in Thebaide, in quo seculo IV. vixit S. Euphrasia, legitur in hujus vita: " Nulla earum *januas exibat*. Erat autem janitrix per „ quam responsa omnia fiebant matura „. Apud Bollandum ad 13. Martii.

IV. Eodem seculo in Concilio Carthaginensi III. *Can.* 33. decernitur: " Ut „ Virgines sacræ, cum parentibus, a quibus custodiebantur, privatæ fuerint, „ Episcopi, vel Presbyteri, ubi Episcopus „ absens est, providentiâ, gravioribus feminis commendentur, aut simul habitantes invicem custodiant: ne passim vagando, Ecclesiæ lædant existimationem „.

V. S. Cæsarius in Regula ad Virgines *cap.* 1. " Si qua, relictis parentibus suis, „ seculo renuntiare, & sanctum ovile voluerit introire, ut spiritualium luporum „ fauces, Deo adjuvante, possit evadere, „ usque ad mortem suam de Monasterio „ non *egrediatur*, nec de Basilica, ubi „ ostium esse videtur „.

VI. Quâ solicitudine virginibus clausura

ra omnibus seculis inculcata fuerit, speciali Tractatu novissime ostendit Joannes Baptista Thiers, qui tamen recte advertit, non semper nec ubique eamdem fuisse circa clausuram sacrarum virginum disciplinam; neque fuisse aliquam generalem Ecclesiæ legem, omnibus indifferenter Monialibus clausuram perpetuam imponentem ante Bonifacium VIII. qui sub finem seculi XIII. & initium XIV. Pontificatum gessit.

VII. Hic editâ Constitutione, quæ refertur in *cap.* PERICULOSO, *de Statu Regular. in VI.* generaliter omnibus Monialibus perpetuam clausuram imposuit. " Periculoso & detestabili quarumdam Monialium statui (quæ honestatis laxatis habenis, & Monachali modestiâ, sexusque verecundiâ impudenter abjectis, extra sua Monasteria nonnumquam per habitacula secularium personarum discurrunt, & frequenter intra eadem Monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontaneâ devoverunt, gravem offensam, religionis opprobrium, & scandalum plurimorum) providere salubriter cupientes, præsenti Constitutione perpetuo irrefragabiliter valiturâ, sancimus, universas & singulas Moniales præsentes atque futuras, cujuscumque Religionis sint vel Ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetuâ in suis Monasteriis debere de cetero permanere clausura: ita quod nulli earum Religionem tacite vel expresse professæ, sit vel esse valeat quâcumque ratione, vel causâ (nisi forte tanto, & tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo seu scandalo commorari) Monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas ".

VIII. Hanc Bonifacii Constitutionem innovavit Synodus Tridentina *Sess.* 25. *de Regularibus cap.* 5. atque " universis Episcopis, sub obtestatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, præcipit, ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis, ordinariâ, in aliis vero Sedis Apostolicæ auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, & ubi inviolata est, conservari maxime procuret: inobedientes atque contradictores per Censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quâcumque appellatione postpositâ, compescentes, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Quod auxilium ut præbeatur, omnes Christianos Principes hortatur S. Synodus, & sub excommunicationis pœna, ipso facto incurrendâ, omnibus Magistratibus secularibus injungit. Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionem exire a Monasterio, etiam ad breve tempus, quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa, ab Episcopo approbandâ: indultis quibuscumque, & privilegiis non obstantibus ".

IX. Pontifices Romani, signanter Pius V. & Gregorius XIII. dictam Bonifacianam Constitutionem, nec non hoc Concilii Decretum suis respective Bullis non tantum particulatim approbarunt, ac denuo innovarunt, sed aliquatenus etiam adauxerunt.

Etenim cum dubitari potuisset, num Synodus Tridentina suo Decreto comprehenderet monasteria Monialium, in quibus clausura numquam fuit recepta, & quæ ex sua Regula aut Institutione ad clausuram non adstringuntur, Pius V. declaravit, " universas & singulas Moniales, præsentes atque futuras, cujuscumque Religionis, Ordinis vel Militiarum, etiam Hierosolymitanæ sint, quæ vel jam receptæ sint, vel in posterum in quibusdam Monasteriis sive Domibus recipientur, & tacite vel expresse Religionem professæ, etiamsi *conversæ*, aut quocumque alio nomine appellentur, etiamsi ex institutis, vel fundationibus earum regulæ ad clausuram non teneantur, nec unquam in earum monasteriis, seu domibus, etiam ab immemorabili tempore ea servata fuerit, sub perpetua in suis monasteriis, seu domibus debere de cetero permanere clausura, juxta formam dictæ Constitutionis fel. record. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, *Periculoso*, in sacro Concilio Tridentino approbatam, & innovatam, quam nos auctoritate præfatâ etiam approbamus & in-

no-

„ novamus, in omnibus & per omnia, ac „ illam districte observari mandamus „.

Insuper cum Synodus causam legitimam egrediendi Monasterium Episcopi judicio permisisset, Pius V. in determinationem, ac generalitatem restringens, nullâ occasione, nullove alio prætextu licentiam indulget, „ *nisi ex causa magni incendii*, *vel infirmitatis lepræ*, *aut epidemiæ*, quæ tamen „ infirmitas, præter alios Ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum incumberet, etiam per Episcopum, seu „ alium loci Ordinarium, etiamsi prædicta monasteria ab Episcoporum, & Ordinariorum jurisdictione exempta esse reperiantur, cognita & expresse in scriptis „ approbata sit, a Monasteriis præfatis „ exire, sed nec in prædictis casibus extra „ illa, nisi ad necessarium tempus stare „ licere (a) „.

X. Si ergo Bonifacianam Constitutionem, atque Decretum Synodi Tridentinæ, una cum Bulla Pii V. spectemus, in omnibus Monialium monasteriis indistincte clausura erit servanda; atque per Episcopos partim ordinariâ, partim delegatâ auctoritate, ubi recepta non fuit, aut violata, introducenda, aut reducenda erit, & ubi hactenus inviolata mansit, solicite conservanda.

XI. " Ex quo manifeste fundata dignoscitur (ait Stephanus Weyms) Episcoporum, & Ordinariorum quoad clausuram hanc, aliaque eo spectantia, jurisdictio in cujusvis Ordinis Moniales, etiam „ eas quæ a Regularibus reguntur, & „ alias sunt exemptæ „. Hæc ille ad Constitutiones 24. per Tridentinum innovatas, *constit.* 15. *num.* 11. quod & clare expressit Pius in citata Bulla *Cura Pastoralis*; & manifeste supponit §. 10. ejusdem Bullæ, qui ita habet: " Per hoc autem in Monasteriis exemptis, Ordinarii locorum, „ *quoad alia*, nullam credant sibi jurisdictionem vel potestatem aliquatenus attributam „.

XII. Unde fertur declaratum a S. Congregatione Concilii 17. Julii 1597. " Episcopos posse Moniales *Regularibus subjectas*, in iis, quæ clausuram concernunt, toties visitare, quoties vere cognoverint expedire „.

Et Concilium Aquense an. 1585. *tit. de Visitatione*, ait: " Monialium Monasteria „ *Regularium juri curæve* subjecta, Episcopi, quoad *clausuram* attinet, accurate visitent. Loca ipsa introspectent, atque e superiori etiam parte circumlustrent, & caute solerterque inspiciant „ prospectus omnes, aditus, & cetera denique omnia, quæ ad clausuram recte „ tuendam ullo quovis modo pertinent „.

Atque ita in contradictorio judicio in Consilio Privato Regio Parisiensi pro Episcopo Podiensi contra Moniales S. Claræ, judicatum fuisse 26. Augusti 1563. refert Claudius Henrys in suis Decisionibus sive Arrestis *tom.* 2. *lib.* 1. *quæst.* 1.

XIII. Porro hujus clausuræ modus & effectus est, uti ex citatis Pontificum Bullis, & Decreto Concilii Tridentini constat, primo, ut Monialibus post professionem egredi non liceat Monasterii sui claustra sive interiora septa, etiam ad *breve* tempus, quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causâ, ab Episcopo approbandâ, indultis quibuscumque, & privilegiis non obstantibus, uti loquitur Tridentinum.

XIV. Quæ autem censenda sit *justa causa*, Synodus Tridentina non expressit; eamque judicio Episcopi permisisse videtur: at Pius V. nullâ occasione, aut prætextu egressum permittit, *nisi ex causa magni incendii*, *vel infirmitatis lepræ*, *aut epidemiæ*.

XV. " Nomine *magni incendii*, ait „ Barbosa, intelligitur incendium ita magnum & evidens, ut certum sit, aut „ saltem probabile multum esse videatur, „ quod nisi Moniales omnes statim a monasterio exeant, omnes simul sint morituræ, ac consumendæ præ nimia exustione ignis „.

XVI. " Sub nomine vero *infirmitatis lepræ*, ait idem, intelligitur infirmitas „ quædam adeo contagiosa, quod si ipsius „ radix, & origo foras non ejiciatur (hoc

(a) Id quoque in Galliis & quidem clarius, & strictius constat Declaratione, quam Rex noster Ludovicus XV. dedit 10. Februarii 1742. *articulo* 2.

est Monialis eo morbo infecta) „ cito „ omnes ejusdem Monasterii Sorores inficeret . . . . Sub nomine denique „ *epidemiæ*, quantum ad præsens attinet „ propositum, intelligitur morbus quidam „ *pestiferus*, similiter ac eadem ratione „ contagiosus Communitati præjudicialis „. Hæc Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 44. post plures alios ibidem *num.* 73. relatos.

XVII. Et longo tempore ante Pium V. Synodus Moguntina an. 1549. *cap.* 79. egressum non permittit, nisi fuerint *inevitabili* necessitate compulsæ, *aut tali morbo infecta, unde ex contagione aliis periculum immineat*.

Synodus quoque Cameracensis D. an. 1550. inter causas concedendi egressum, reponit *morbum, quo cum aliis absque gravi periculo commorari non posset*.

XVIII. Credit nihilominus idem Barbosa post alios ab ipso citatos, quod non obstante restrictione Pii V. Moniales possint exire e Monasterio ex aliis causis similibus, aut urgentioribus in Bulla Pii V. nominatim non expressis, v. g. tempore belli, cum periculum imminet invasionis a militibus, multaque incommoda sustinendi, nisi se in locum tutum recipiant.

Synodus Tridentina causam exitus ab Episcopo *approbandam* statuit. Pius V. vero vult, ut " *infirmitas*, ratione cujus „ egressus permittitur, præter alios Ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum incumberet, etiam per Episcopum, seu alium loci Ordinarium, etiamsi „ prædicta monasteria ab Episcoporum, & „ Ordinariorum jurisdictione exempta esse „ reperiantur, cognita & *expresse* in *scriptis* approbata sit „. Additque: " Sed „ nec in prædictis casibus extra illa (Monasteria) nisi ad *necessarium* tempus stare liceat „.

CAPUT IV.

De Clausura vetante ingressum in Monasteria; quæ sit circa clausuram Belgica disciplina?

1. *Per clausuram Monialium vetitus personarum extranearum in Monasteria ingressus*.
2. *Nullus Monasteria Monialium intrare potest sine licentia in* scriptis *obtenta; nec illa dari potest nisi in casibus* necessariis.
3. *Quando Episcopi aliive Superiores ingredi possint; & quid ab illis observandum?*
4. *Casus* necessarii, *quibus ingressus annui potest, intelligi debent respectu Monasterii*, non respectu Ingredientis.
5. *Synodus Cameracensis non permittit Episcopum ingredi nisi causâ visitationis, aut necessitatis*.
6. *Non licet Sacellanis ingredi chorum Monialium, prætextu ibi celebrandi aut concionandi*.
7. *Neque in vestitione, aut professione licitus est ingressus; nec personis necessariis, nisi cum magna cautela*.
8. *Per frequentiora ad cancellos colloquia violari clausura potest*.
9. *Ad Episcopum spectat hujusmodi colloquiis modum ponere, etiam in Monasteriis curæ Regularium subjectis*.
10. *Episcopus punire potest Regularem etiam exemptum ob colloquium cum Moniali*.
11. *Multum conducit ad conservationem clausuræ prohibitio colloquendi cum Monialibus*.
12. *Episcopis Belgii volentibus introducere clausuram multæ difficultates opposita*.
13. *Synodus Cameracensis rationes Monialium* clausuram *recusantium censet Pontifici exponendas*.
14. *Proponuntur rationes, quæ potuerunt introductioni clausuræ opponi*.
15. *Clausura non in omnibus Belgicis Monialium Monasteriis recepta*.
16. *Concilium Tridentinum quoad clausuram in Belgio in omni suo rigore non est receptum; uti nec Constitutio Pii V.*
17. *Multæ in Belgio sunt Moniales, quarum Institutum rigorem clausuræ non compatitur*.
18. *Non dubium per clausuram multis periculis occurri*.
19. *Allaborare debent Superiores, ut in Monasteriis exterioris clausuræ rigori non subjectis, finis clausuræ habeatur*.

20. *Ve-*

20. *Vetitus secularium personarum in Monasteria clausuræ non subjecta ingressus.*
21. *Omnis periculosa & suspecta conversatio generaliter Monialibus interdicenda.*
22. *Vetita Institutio conviviorum, quibus intersint personæ extraneæ in Monasteriis Monialium etiam clausuræ non subjectis.*
23. *Egressus e Monasterio Monialibus, quamvis clausuræ non adstrictis, concedi debet cum magna moderatione.*
24. *Septa Monasterii facta sunt, ut Moniales sejunctæ a seculo vivant.*
25. *Circumspecti esse debent Superiores, dum egressum permittunt; Decretum Synodi Cameracensis circa egressum Monialium ægris ministrantium.*
26. *Simile Decretum Archiepiscopi Mechliniensis pro* nigris *Sororibus.*
27. *Olim in plerisque Xenodochiis erant* utriusque *sexus Religiosi ad serviendum* utrique *sexui infirmo.*
28. *Laudabile hoc institutum, modo caveantur incommoda ex simultanea cohabitatione timenda.*
29. *Merito advocantur viri, ut sexui virili ministrent.*
30. *Decretum Tridentinum de transferendis Monasteriis Monialium ad urbes.*
31. *Hoc Decretum hîc effectum habere non potuit.*

I. SEcundus effectus clausuræ Monialium est, prohibitus quarumcumque personarum extranearum ad Moniales accessus, quem hisce verbis expressit Bonifacius VIII. " Nullique aliquatenus inho„ nestæ personæ, nec etiam honestæ „ (nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentiâ) " ingressus vel accessus pateat ad „ easdem: ut sic a mundanis conspectibus „ separatæ, omnino servire Deo valeant „ liberius, & (lasciviendi opportunitate „ sublatâ) eidem corda sua, & corpora in „ omni sanctimonia diligentius custodire „.

II. Synodus vero Tridentina vetat, quemquam " ingredi intra septa Monaste„ rii, cujuscumque generis, sexus, vel „ ætatis fuerit, sine Episcopi vel Supe„ rioris licentia in scriptis obtenta, sub „ excommunicationis pœna ipso facto in„ currenda. Dare autem tantum Episco„ pus aut superior licentiam debet, ait „ Synodus, in casibus *necessariis*; neque „ alius ullo modo possit, etiam vigore „ cujuscumque facultatis, vel indulti ha„ ctenus concessi, vel impofterum conce„ dendi „.

III. Hæc autem *necessitas* ingrediendi a Tridentino requisita, sic accepta & intellecta est, ut etiam ipsi Prælati tam seculares quam regulares, quibus cura & regimen monasteriorum incumbit, ita demum auctoritate sibi ex officio attributâ ingrediendi monasteria Monialium uti possint, si id faciant in casibus *necessariis*, & a paucis, iisque *senioribus*, ac religiosis personis comitati, quemadmodum declaravit Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, *Dubiis*, edita pro majore declaratione alterius Bullæ ejusdem Pontificis, quæ incipit, *Ubi sacra* 28. in Bull. Rom. per quam revocatis quibuscumque licentiis seu indultis, etiam a Romanis Pontificibus concessis, ingrediendi Monialium Monasteria, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, prohibet ac interdicit „ omnibus & quibuscumque personis Ec„ clesiasticis & Secularibus, ac etiam Or„ dinum quorumcumque etiam Mendican„ tium Regularibus, ne prætextu licen„ tiarum ab Episcopis vel Superioribus, „ quibus illas concedendi in casibus neces„ sariis tantum ex Decreto Concilii Tri„ dentini tribuitur, Monasteria ipsa Mo„ nialium pro libito, sed necessitatibus „ urgentibus duntaxat ingredi, neve Mo„ niales sub eisdem pœnis illos aliter ad„ mittere præsumant „.

IV. Casus *necessarii*, quibus Episcopis licet ingressum personarum secularium permittere, intelliguntur *respectu Monasterii*, non autem respectu ingredientis; sive necessitas debet se tenere ex parte *Monasterii*; uti sæpius declarasse sanctam Congregationem, testatur Fagnanus ad *cap.* CUM VIRUM, 13. *De Regularibus*, *num.* 20.

V. Ad citatam Gregorii XIII. Constitutionem respexisse apparet Synodus P. II. Cameracensis, an. 1586. *tit. De Regularibus*, *cap.* 14. ubi habet: " Sed nec ipsi „ Episcopi, aut eorum Vicarii, aut alii „ Su-

„ Superiores Monialium unquam ingre-
„ diantur septa clausuræ, nisi *visitationis*, „ aut aliâ *necessariâ causâ*, sub pœnis contra ingredientes a jure decretis „.

VI. Præcedenti vero capite de Præfecto Monialium ita loquitur : " Præfectus „ quoque ejusmodi Monialium, seu ejus „ Capellanus, aut alius Sacerdos eam Ecclesiæ partem, ubi ipsæ psallunt, ne quidem prætextu ibidem celebrandi vel concionandi ingrediatur. Quod si quis ibi „ celebrare, aut concionari ausus fuerit, „ suspensionis a divinis, Præfecta, quæ „ eum admiserit, excommunicationis pœnam ipso facto incurrat „.

VII. Similiter *cap.* 12. vult : ut " ad eas „ (Moniales) nullus omnino aut viris „ aut mulieribus etiam illustribus, etiam „ in *vestitionum* aut *professionum* solemnitatibus pateat accessus, sed per cancellos, cum *necessitas* erit, colloquantur, „ exceptis tamen personis *necessariis*, utpote Confessario, (cum ad ægrotantium „ Monialium, quæ ad confessionale accedere non possunt, confessiones audiendas, aut sanctissimum Eucharistiæ vel „ Extremæ Unctionis Sacramentum ipsis „ deferenda, & similia charitatis officia „ iisdem ægrotis impertienda, erit admittendus) Medico, Chirurgo, bajulo vini aut cerevisi, fabris, & similibus personis, quibus tamen non nisi in necessitate ingressus pateat, quos duæ antiquiores Sanctimoniales comitentur „.

VIII. Quod vero Synodus Cameracensis citato *cap.* 12. nonnisi cum *necessitas* habuerit, etiam ad cancellos colloquia Monialium cum viris aut mulieribus permittat, omnino ad finem clausuræ obtinendum conducit.

Quis enim nesciat, ex hujusmodi colloquiis non tantum quietem atque tranquillitatem Monialium turbari, sed & corda earum humano & mundano pulvere conspurcari ; quin & nonnumquam castitati earum periculum imminere, earumque integritatem violari.

IX. Hinc consequens est, per illa colloquia clausuram aliquatenus violari ; & consequenter ad Episcopum pertinere, hujusmodi collocutionibus modum ponere, etiam in Monasteriis regimini Regularium subjectis.

„ Ideoque cum Episcopus Bellunensis (*a*) olim retulisset S. Congregationi „ Concilii nonnullos abusus circa facultatem *alloquendi* Moniales Regularibus „ subjectas, S. Congregatio respondit, hoc „ caput, quod *clausuram*, ejus conservationem ac restitutionem respicit, ad Jurisdictionem Episcopi tanquam Sedis Apostolicæ delegati (*b*) pertinere „. Hæc Fagnanus ad *cap.* QUANTO ;; *De Privilegiis*, *num.* 13.

X. Cumque Gregorius XV. in Constitutione sua, quæ incipit, *Inscrutabili* 18. in Bull. Rom. declaraverit, Episcopum punire posse Regulares etiam exemptos delinquentes *circa clausuram*, ex consequenti resolutum fuit (uti asserit idem Fagnanus loco citato, *num.* 9.) Regularem accedentem sine legitima licentia ad Monasterium Regularibus subjectum, ibique in loco *colloquiis* destinato cum Moniali colloquentem ab Episcopo puniri posse.

XI. Experientia enim docet (ait Fagnanus ad *cap.* QUANTO ;; *De Privilegiis*, *num.* 11.) " ad clausuræ conservationem magnopere pertinere, ut Regulares ad monasteria Monialium non accedant, nec *cum Monialibus colloquantur*, absque legitima licentia : idcirco „ enim tot prohibitiones sub gravibus pœnis hac in re a Sede Apostolica emanarunt ; ergo Episcopus potest illos arcere, & contrafacientes punire. Et revera maxime absurdum videtur, ut Episcopi gravissimo illo Decreto præcipiantur clausuram inviolatam custodire ; & „ tamen nequeant ab illa arcere, quos expedire judicaverint „.

Hactenus Fagnanus, qui & ibidem docet, Episcopum posse prohibere, ne quis sine sua, aut Commissarii sui licentia ad mo-

(*a*) *Bellune Ville d'Italie.*

(*b*) In Galliis Episcopus non agit ut Sedis Apostolicæ Delegatus ; sed proprio jure utitur, ubi medetur abusui, quem Superior Monasterii exempti reformare negligit. Consule *acta & novos Cleri Gallicani commentarios*, *t.* 4. ubi de *Reformatione Regularium* agunt.

monasteria Monialium etiam colloquendi causâ accedat, (quemadmodum decrevit Sanctus Carolus in sua Synodo P. VI. *tit. de Monialibus*) atque eo decreto Regulares quantumvis exemptos ligari; & contravenientes puniri ab Episcopo posse.

XII. Episcopos Belgii non parum solicitos fuisse, ut conformiter ad Sacros Canones, nec non Concilii Tridentini decretum, & Apostolicas Bullas, clausura Monialium vel violata restitueretur, vel inviolata conservaretur, ex citatis Synodis & pluribus eorum decretis manifestum est; at & illud constat, nec paucas nec leves ipsis oppositas difficultates, dum Moniales, quæ hactenus clausuram non erant professæ, neque ex sua Regula ad illius rigorem adstringebantur, ad rigorosam illam clausuram juxta decretum Tridentinum & Pontificias Constitutiones, constringere voluerunt; quod vel ex ipsa Synodo Cameracensi, quæ multa circa clausuram Monialium decrevit, manifestum est.

XIII. Immediate post Decreta de clausura subdit *cap.* 16. "Quia vero *non paucæ*, *neque leves* in plerisque monasteriis claudendis difficultates suboriuntur, supplex totius Synodi nomine libellus conficiatur, qui expressis omnibus & singulis incommodis difficultatibusque, nec non Monialium clausuram recusantium rationibus & argumentis diligenter expositis, Sanctissimo Domino nostro offeratur, rogeturque illius Sanctitas, ut hujus Provinciæ necessitatibus & incommodis pro sua paterna charitate peculiari aliquâ ratione providere, ac succurrere dignetur: habito autem ab illius Sanctitate responso, & cum Reverendissimis Dominis Episcopis per litteras communicato, quæcumque ad hanc materiam pertinebunt, certius explicari poterunt".

XIV. Quæ fuerint rationes & argumenta ex parte Monialium proposita, atque ex Decreto Synodi per libellum supplicem Pontifici exhibita; aut quid ad libellum responderit Pontifex, hactenus mihi assequi non licuit.

Verisimile vero est, rationes Monialium potissimum fuisse, quod in Belgio haud ita militare videantur ea, quæ alibi clausuræ hujus rigorem exigunt, ut etiam propterea Moniales *clausuram* non professæ, neque vi Regulæ suæ ad eam obstrictæ, nihilominus ad eam suscipiendam constringi deberent; tamquam medium conservandæ castitati atque virginali integritati promissæ pene necessarium.

Si enim Belgici climatis constitutio, genius populi, & mores gentis attendantur, non apparet eum clausuræ rigorem esse adeo necessarium, ut etiam Moniales ad clausuram non professæ, neque ad eam vi suæ Regulæ constrictæ, invitæ, ac reluctantes per Censuras & pœnas essent cogendæ: præsertim ubi etiam quædam ex sua fundatione ad ægrorum curam agendam destinantur, quæ cum rigorosa & arcta clausura nequaquam consistit.

Accedit quod hic in Belgio laudatæ matronæ intaminatæque Virgines plateas ac templum publice passim frequentent sine ullius offensâ aut scandalo populi, ita quidem ut si quæ hic clausurâ Italicâ tenerêtur, proxima videretur infamiæ & censuræ. Videmus insuper tot millia Beginarum ab aliquot jam seculis in Belgio sine illo clausuræ rigore caste & religiose viventium, quæ simplici voto castitatis adstrictæ sunt: tot idem Virgines, quas Filias *devotas* vulgo vocant, in ædibus paternis, aut simul commorantes absque ulla clausura, sine periculo, scandalo, aut opprobrio a Bonifacio indicatis, caste & devote viventes.

Hæc aliaque videntur Moniales nonnullæ contra introductionem rigorosæ clausuræ ursisse.

XV. Quidquid sit, certum & indubitatum est, nequaquam in omnibus monasteriis Monialium hic in Belgio clausuram in omni suo rigore, qui in Constitutione Bonifacii, & Decreto Concilii Tridentini expressus est, esse receptam, multaque Monialium monasteria partim sub regimine Regularium, ut Cisterciensium, partim sub regimine Episcoporum, sine clausura tolerari, & vivere.

XVI. Unde Tridentinum, quoad clausuræ rigorem, hic in Belgio universaliter receptum negat Zypæus *Consult.* 9. *de Regularibus*, multo minus Constitutionem Pii V. notatque quidem in Synodo P. II. Me-

Mechliniensi *Tit. de Regularibus*, *cap.* 3. haberi, quod " Sanctimoniales etiam *exempta* scire debeant, sibi non licere post „ professionem, etiam ad *breve* tempus, „ Monasterium egredi; nisi ob aliquam ex „ tribus causis expressis in Constitutione „ sanctæ memoriæ Pii V. hac de re edi„ ta, quæ *inviolabiliter est observanda*„; sed observat quod Synodus cum Principi probanda offerretur, in iis articulis, qui Principi fuerunt exhibiti, haberet, *ut Episcoporum conscientiæ committeretur observantia clausuræ, qui eam urgerent, prout promptitudo, vel pervicacia Monialium permitteret*. Verum Romani substituerunt, *ne Sanctimoniales egrederentur, nisi tribus ex causis in Piana expressis*, *eaque* INVIOLABILITER *observaretur*. Hæc Zypæus, qui & inde infert non constare, Constitutionem Pianam hîc esse debite placitatam & publicatam.

XVII. Et revera si Bulla Pii V. hîc esset rite publicata & recepta, etiam clausuræ obstringerentur Moniales illæ, quarum fundatio cum clausura non consistit: nam dicta Bulla absolutissimas habet derogationes etiam *fundationum*, & tamen, uti observat Zypæus in Jure Novo *tit. de Regularib. num.* 4. " In infinitis per Bel„ gium Xenodochiis mulierum *Grisearum* „ & *Nigrarum*, ut vocant, Sororum Mo„ nasteriis, etiam reformatissimis, & sub „ Episcopis religiosissimis, æque ut do„ ctissimis, videmus clausuram eam non „ observari, quod earum fundatio, & in„ stitutum cum ea incompatibile sit„.

Hæc licet in Belgio ita tolerentur, neque Monialibus, quæ hactenus strictam clausuram non receperunt, scrupulus moveri debeat ex dictis Pontificiis Constitutionibus, " fatendum tamen est, uti recte „ advertit Zypæus loco citato, pericula „ multa per clausuram submoveri. Perire „ solet, qui amat periculum. Et quamvis „ de more gentis majus id minusve sit, „ merito tamen, & ibi vigilatur, ubi non „ est summum„.

XVIII. Quapropter & in Monasteriis strictæ, ac rigorosæ clausuræ non subjectis, invigilare solicite debent eorum Superiores, ut eatenus clausura servetur, atque secularium conversatio cum Monialibus ita limitetur, ut ipsæ Moniales sine offensa, Religionis opprobrio, & scandalo populi vivere, a publicis, ac mundanis conspectibus separatæ omnino Deo liberius servire, & eidem corda sua, & corpora in omni sanctitate custodire valeant.

XIX. Hinc Synodus P. II. Cameracensis in dicto *cap.* 16. quo declaravit, aliqua Monasteria sine clausura permittenda, donec Sanctissimus fuerit consultus, ait: " Interea vero in dictis Monasteriis, quæ „ clausuram non admittunt, observari cu„ rent Episcopi, ut nec viris, nec mulie„ ribus intra loca regularia dictorum mo„ nasteriorum pateat accessus„.

XX. Sanctus Augustinus *lib.* 1. de moribus Ecclesiæ *cap.* 23. de Sanctimonialibus in Ægypto sine rigore clausuræ suo tempore viventibus, loquitur, " quæ habi„ taculis segregatæ, ac remotæ a viris, „ quam *longissime* decet, piâ tantum cha„ ritate illis junguntur, & imitatione vir„ tutis: ad quas juvenum nullus accessus „ est, neque ipsorum quamvis *gravissimo„ rum* & *probatissimorum senum*, nisi us„ que ad vestibulum, necessaria præbendi, „ quibus indigent, gratiâ„.

Itaque Episcopi, aliique Monasteriorum strictam clausuram non habentium, merito impediunt omnem quamcumque periculosam, ac familiariorem Monialium cum secularibus, aliisve etiam viris Religiosis conversationem, atque congressum.

XXI. Cum vero non parum periculosus multisque incommodis obnoxius sit congressus Monialium cum secularibus in conviviis; merito Alphonsus Archiepiscopus Mechliniensis Decreto suo 19. Novembris 1679. inhibuit omnibus Monasteriis Monialium sive clausuræ subjectis, sive *non subjectis*, institui convivium in die professionis, vel vestitionis Monialium, aut occasione jubilæi, aut medii jubilæi alicujus Monialis vel die Regalium, aut Patroni vel Patronæ, cum invitatione, aut congressu personarum extranearum sive Laicarum sive Ecclesiasticarum, tametsi etiam consanguinitate conjunctæ fuerint.

XXII. Quoad egressum, is sane etiam in Monasteriis clausuræ non subjectis, cum magna cautela, & moderatione permittendus erit.

Si ad

Si ad Eustochium Virginem nullo clau-stro inclusam scribit S. Hieronymus: *Rarus* sit egressus in publicum .... Numquam causa deerit procedendi, si semper quando *necesse* est processura sis ..... Sorores tuæ cursitent, & quærant quomodo Christum hospitem suscipiant. Tu semel, seculi onere projecto sede ad pedes Domini, & dic: *Inveni eum, quem quærebat anima mea: tenebo eum nec dimittam* .... Cant. cap. 3. v. 4. Semper te cubiculi tui *secreta* custodiant, semper tecum Sponsus ludat intrinsecus ..... Cave ne domum exeas, & velis videre filias regionis alienæ: quamvis fratres habeas Patriarchas, & Israël parente læteris. *Dina egressa corrumpitur*. Gen. cap. 34.

Si hæc Hieronymus ad Eustochium in domo parentum commorantem scribat pro custodia castitatis, quidni potiori ratione ad Moniales dicta censeantur, quæ non tantum voto castitatis solemni obstrictæ, sed etiam vi sui status, & professionis specialiter a mundana conversatione sejunctæ sunt, nec nisi violente quodammodo, & Ecclesia dissimulante ab omnimoda, & absoluta clausura eximuntur.

XXIII. " Ad hoc enim septa Monasterii vobis facta sunt (scribebat seculo XI. S. Ivo Carnutensis ad Sanctimoniales Dunenses), ne mundi amatores intra claustra mundum fugientium recipiatis, ne ad *publicum prodeatis*, ac de corporali mundi visione tractis introrsum frenis imaginibus, atque expugnatâ intus virginitate, corpus quoque corruptioni subjici permittatis ".

XXIV. Valde ergo circumspecti, & parci esse debent Monasteriorum Directores, ut Monialibus egressum concedant, & si illum necessitate urgente concedant, eam adhibeant cautelam, quæ periculum, aut scandalum ejusmodi egressui conjunctum præveniat.

XXV. Eam cautelam circa Moniales infirmis curandis ex fundatione, aut instituto deputatas, observatam cupientes Patres Synodi P. II. Cameracensis, statuunt: " Religiosæ vero etiam Mendicantes, quæ ægrotorum ab immemorabili tempore, atque adeo ex fundatione agunt, *solæ* numquam emittantur ad ægrotos, nec *juniores*, quantum fieri potest, sed ex, quæ Matris seu Præfectæ judicio probabuntur ". *Tit. de Regular. cap. 17.*

XXVI. Hæc cautio in omnibus passim Nigrarum, atque Grisearum, similiumque Monialium Constitutionibus occurrit.

Et signanter in Constitutionibus *Nigrarum* Sororum hujus Mechliniensis Diœcesis a Jacobo Boonen Archiepiscopo Mechliniensi præscriptis, habetur: " Mater numquam permittet aliquam Sororum *solam* ire ad infirmos, quæcumque sit, sed *duas* simul; quæ numquam se mutuo possunt dimittere, sive vadant ad templum, sive forum, sive alio quocumque, & quando una Sororum in cubiculo infirmorum dormiet, tunc altera pro servitio infirmi vigilabit ".

Quam ejus exacta observantia optanda sit, nemo non intelliget, qui expenderit pericula imminentia hisce Monialibus, dum solæ inter seculares in domo seculari versantur.

XXVII. Quæ pericula augentur in junioribus præcipue dum etiam alteri sexui inservire debent; ut propterea non sine magno fundamento Majores nostri Xenodochia, ac domos leprosarias fundantes, voluerint esse instituti religiosi utriusque sexus, ut utrique sexui ægroto ministrarent. Tales sunt (ait Zypæus Jure Novo *Tit. De Regularibus num.* 41.) fundationes Xenodochii Antuerpiensis, Lirani, & aliorum.

Fundatio etiam *Leprosariæ* extra mœnia hujus oppidi Lovaniensis vulgo *Ter Banck*, primitus fuit pro novem mulieribus, & novem viris, qui utrique sexui leprâ infecto servirent; uti patet ex Bulla Honorii III. quâ domum illam directioni Abbatis Villariensis subjicit; & inter monumenta hujus domus asservatur.

XXVIII. Indubie laudabile esset institutum, ut utrique sexui infirmo sui respective sexus personæ assisterent; modo tamen ipsi inservientes mulieres, & viri ita essent separati, & a se mutuo sejuncti, ut ex mutua cohabitatione nullum periculum, nullumque scandalum esset metuendum.

XXIX. Ex iis interim facile est intelligere, laudabiliter, ac prudenter nonnullos Collegiorum Academicorum Moderatores advo-

advocare potius viros aliquos Religiosos, quam mulieres, qui infirmis studiosis assistant.

XXX. " Et quia Monasteria Sanctimonialium extra mœnia urbis vel oppidi constituta, malorum hominum prædæ, & aliis facinoribus sine ulla sæpe custodia sunt exposita; curent Episcopi, & alii Superiores, si ita videbitur expedire, ut Sanctimoniales ex iis ad nova, vel antiqua Monasteria inter urbes vel oppida frequentia reducantur, invocato etiam auxilio, si opus fuerit, brachii secularis. Impedientes vero, vel non obedientes, per Censuras Ecclesiasticas parere compellant ". Synod. Trident. *Sess.* 25. *De Regularibus*, *cap.* 5.

XXXI. Verum cum de publicatione Concilii Tridentini in Belgio tractaretur, eumque in finem ad Consilia Regia ejus Decreta reformationis examinanda essent transmissa, circa hoc Decretum notatum fuit in litteris responsoriis ad Gubernatricem Belgii Margaritam Parmensem: *Negant Consilia id in Belgio ad effectum perduci posse; ob sumptus ingentes, aliaque incommoda*. Ita refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 45.

Unde etiam videmus plurima etiamnum hodie Sanctimonialium Monasteria extra mœnia urbis & oppidi; prudenter tamen invigilant Superiores, ut tempore bellorum tempestive ad urbes transferantur; ut hoc pacto saltem ab incommodis & periculis, de quibus Synodus Tridentina, eximantur.

TITULUS XXXI.

De Monasteriorum Superioribus.

CAPUT I.

Quid Abbates & Abbatissæ; & varia eorum distinctio?

1. *Præfectis Monachorum, & Canonicorum in* communi *viventium, nomen* Abbatis *generaliter datum*.
2. *In aliquibus Ecclesiis secularium Canonicorum nomen* Abbatis *mansit*.
3. *Quid proprie significet* Abbas?
4. *Quâ ratione nomen illud congruat Monasteriorum Præfectis*.
5. Abbas *semper meminisse debet, quid nomen illud significet*.
6. *Idem qui dicitur Abbas, etiam aliquando vocatur* Major.
7. *Etiam olim* Prælatus *dicebatur, uti & hodie, sed aliâ ratione quam olim*.
8. *Dictus quoque* Præsul: *& quæ da causa?*
9. *Quid hodie nomen* Præsulis *indicare soleat?*
10. *Olim iidem, qui dicebantur & erant* Abbates, *etiam vocabantur* Priores.
11. *Olim omnium Monasteriorum Præfecti dicti sunt Abbates*.
12. *Quare recentiores Ordines nomen* Abbatis *rejecerint?*
13. *Præfectæ Monialium dictæ* Abbatissæ.
14. *Sicut nomen* Abbatis, *ita &* Abbatissæ *in quibusdam Religionibus rejectum*.
15. *Olim Monasteriorum Præfecti omnes erant* perpetui.
16. *Aliqui Ordines, qui perpetuos habuerant, posterioribus seculis maluerunt* temporales, *uti & Ordines Mendicantes, & quare?*
17. *Abbates alii* perpetui, *alii* Triennales.
18. *Olim Abbates & Monachorum Præfecti, uni tantum Monasterio erant præfecti, neque alteri Superiori Regulari subjecti*.
19. *Seculo X. cœperunt constitui Abbates* Generales.
20. *Quid* Pater Abbas, *& quæ ejus auctoritas?*
21. *Recens est Abbatum* Commendatariorum *exordium*.

I. CŒ-

I. CŒNOBII Præfectum atque Monasticæ Congregationis Caput veteres Monachi, & ipse S. Benedictus *Abbatem* nominarunt. Similiter Præfectis Canonicorum, dum in *communi* vivebant; atque Monasticam disciplinam aliquatenus tenebant, nomen *Abbatis* tributum legimus. Concilium Turonense II. *can.* 24. " Simili modo & *Abbates* Monasteriorum, " in quibus *Canonica* vita antiquitus fuit, " vel nunc videtur esse, solicite suis provideant Canonicis ". Et Parisiense VI. *can.* 37. " Decet imo necesse est, ut *Abbates Canonicorum* attendant, ut quid " *Abbates* vocentur ".

II. Atque hinc factum, ut etiam postquam Canonici ad vitam singularem transierunt, in aliquibus Ecclesiis adhuc nomen *Abbatis* penes eorum primarium Præfectum manserit, uti ostendit Molanus *lib.* 2. *de Canonicis cap.* 5. observatque non recte colligi, Ecclesiam Canonicorum olim fuisse *Monachalem*, eo quod nomen *Abbatis* Præfecto Canonicorum tribuatur.

III. Porro Præfectus seu Superior Congregationis Monasticæ sive Monasterii dictus fuit *Abbas* ab officio; quod singulari ratione inter Monachos debet esse *paternum*. Abbas enim linguâ Hebraicâ, & Siriacâ idem sonat, quod Latine *Pater*. Hieronymus in *epist. ad Galatas cap.* 4. " Abba Pater, *Abba Hebraicum* est, " idipsum significans, quod & Pater: & " hanc consuetudinem in pluribus locis " Scriptura conservat, ut Hebraicum verbum cum interpretatione sua ponat ".

IV. Itaque jam pridem Monachorum Præfecti, *Abbates* sive *Patres* appellabantur, ut etiam ipsâ expressione nominis, officii sui admonerentur. Nam, ut ait, Tertullianus *lib. De oratione cap.* 2. *appellatio ista & pietatis est, & potestatis*. *Pietatis*, quia Superiores instar parentum debent subditos tamquam filios diligere. *Potestatis*, quia eosdem peccantes corrigere, & castigare debent.

Hinc S. Benedictus *Abbatem* monet, *ut miscens terroribus blandimenta; dirum magistri, pium Patris ostendat effectum*. In Reg. *cap.* 2.

V. Hanc nomenclaturam inculcat, & urget idem Sanctus Legislator, dicens: " Meminisse *semper* debet *Abbas* quod " est, meminisse *quod dicitur* ". In Reg. *cap.* 2. quod caput ita exorditur: " Abbas, qui præesse dignus est Monasterio, " semper meminisse debet, quod dicitur, " & nomen *Majoris* factis implere. Christi enim agere vices creditur in Monasterio, quando ipsius prænomine vocatur, dicente Apostolo: *accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus* ABBA PATER ". Rom. c. 8. vers. 15.

VI. Interdum Abbas etiam *Major* dictus fuit, sumendo nomen illud substantive, adeo ut ipsam dignitatem, & præeminentiam Abbatis denotet; atque ita accipitur in Regula Benedictina *cap.* 5. " Mox " ut aliquid imperatum a *Majore* fuerit, " ac si divinitus imperetur, moram pati " nesciunt in faciendo ".

In Regula Pachomii: " Ægrotantem " absque concessu *Majoris* nullus audeat visitare ". Et in Regula Magistri: " Nam " non venia *Majoris* ad ipsos pertineat, " nisi pœnitentiæ similis satisfactio ab eis " æqualiter fuerit operata ". In his nomen *Majoris* pro Abbate sumi sat apertum est; unde etiam hodie apud Camaldulenses Eremitas, Monasterii Præfectus dicitur *Major*.

VII. Abbas quoque communiter vocatur *Prælatus*, quod subditis suis præferatur. Unde de Præposito dicit Regula Benedictina: " Quanto *Prælatus* est ceteris, " tanto eum oporteat sollicitius observare " præcepta Regulæ ". *Cap.* 65.

Hodie Abbates dicuntur *Prælati*, & Prælatis annumerantur tamquam quamdam præeminentiam, & dignitatem obtinentes, uti communiter observant Canonistæ ad *cap.* 2. ;; *de Judiciis*, quos citat Ascanius Tamburinus De jure Abbatum *tom.* 1. *disp.* 1. *quæst.* 3.

VIII. Abbates etiam vocati sunt *Præsules*. " Dicitur autem *Præsul* (inquit " Haeftenus *lib.* 3. *tract.* 5. *disq.* 2.) quasi " *præsultor*, qui in sacris præsiliebat: nam " in omnibus pompis, ludisque Circensibus juvenes ibant in numerum saltantes, & subsilientes, qui Ludii, & Ludiones dicebantur, ut annotat Turnebus. *Præsul* dicebatur, qui primus erat

 " inter

„ inter Salios, id est, Martis Sacerdotes, „ a saliendo dictus. Onomasticum: *Præsul* „ χοροστάτης, id est, qui chorum instituit, „ & ei cantu, vel saltu præit. Unde non „ ineleganti metaphorâ *Præsul* vocatur, „ qui ceteris in officio, aut munere, præ- „ sertim Ecclesiastico, præest.

IX. Moribus hodiernis *Præsul* nomen dignitatis sonat, & Abbatibus tamquam in dignitate constitutis tribuitur; quamquam non immerito Abbates attendant, qua de causa eis hoc nomen primitus datum sit, atque opere complere satagant, quod nomine præferunt.

X. Abbates subinde quoque *Priores* olim dicti fuere; sive Priores iidem fuere quod Abbates. Ita in Regula Benedictina, aliisque nonnullis, *Priores* pro Abbate sumptos esse multis ostendit Haeftenus *lib.* 3. *tract.* 6. *disq.* 2. quasi *Prior*, sive *primus* inter suos.

XI. Distinctio autem hodierna invaluit; ut in quibusdam Religionibus, Monasteriorum atque Congregationum primi Præfecti dicantur *Abbates*, *Prælati*, &c. in aliis vero vocentur Priores, Guardiani, Rectores, &c. sed ea distinctio suâ canitie veneranda non est. Ante enim recentiores Ordines seculo XI. & sequentibus exortos, omnium Monasteriorum Præfecti, sive Capita dicebantur *Abbates*, sive *Patres*; quæ voces officium Superioris in subditos convenienter exprimunt.

XII. Quod vero recentiorum Ordinum Fundatores nomen *Abbatis* Monasteriorum Præfectis datum noluerint, inde contigisse apparet. Cum, disciplinâ monasticâ sensim collabente, & una Monachorum humilitate, & pietate imminutâ, cœpissent Monasteriorum Præfecti, *Abbates* dicti, ad non exiguum tum in Ecclesia, tum in Republica eminentiæ gradum elevari, nomen quoque *Abbatis* dignitatem, & gradum eminentiorem sonare cœpit; atque ita *Abbates* reputari pro personis in dignitate constitutis. Itaque recentiorum Ordinum sanctissimi Fundatores, omnem suis filiis superbiæ, ac fastus occasionem eripere volentes, aliud eis nomen humilius, & mundo abjectius inditum voluere.

XIII. Quemadmodum Monachorum summi Præfecti, *Abbates* seu Patres jam primitus dicti fuere, eâdem ratione Monacharum, seu Monialium Præfectæ *Abbatissæ* dictæ sunt: eo quod & ipsæ tamquam *Matres* erga sibi subditas sese exhibere debeant. Unde Abbatissa in Concilio Parisiensi VI. *Can.* 39. *Mater spiritualis* dicitur.

XIV. Abbatissæ autem ad exemplum Abbatum cœperunt quoque sensim aliquam sibi dignitatis, & eminentiæ secularis speciem arrogare; adeo ut *Abbatissæ* nomen aliquid mundanæ excellentiæ præferre cœperit; atque hinc contigisse apparet, ut posteriores Monialium Ordines, humilitatis causâ nomen *Abbatissæ* declinaverint, ipsasque Præfectas potius *Priorissas*, Matres aliove simili nomine appellandas censuerint.

XV. Antiquitus Monasteriorum Præfecti, sive Abbates perpetui, sive ad vitam fuisse videntur; neque ullâ veteri monasticâ Regulâ, aut Constitutione, de Abbatibus, aut Abbatissis triennalibus mentio fit.

XVI. Verum postremis hisce temporibus plures Congregationes, & Ordines, qui hucusque perpetuos habuerant, maluerunt habere temporales, & quidem Congregationi Cassinensi Eugenius IV. & Alexander VI. concesserunt facultatem uniendi sub eadem Congregatione omnia ejus Monasteria, & Abbates in eis *ad tempus* creandi juxta determinationem Capituli Generalis, & Diffinitorium; quorum Bullæ extant apud Tamburinum in appendice ad Tomum I. De Jure Abbatum; qui ibidem *Disp.* 1. *quæst.* 3. notat, idcirco hoc factum fuisse, quia omnes fere Abbatiæ, & Prælaturæ Regulares excedentes valorem 200. florenorum auri de Camera, Clericis secularibus commendabantur; ad quod evitandum Congregationes Regulares nisæ sunt, illas *manuales* efficere, mediante indulto Apostolico; quia tunc " Summus Pontifex non solet de illis provide- „ re; cum enim collatio debeat esse de „ sua natura perpetua, Papa non solet „ providere de manualibus ad evitandum „ absurdum, quod provisus ab illo possit „ ab inferiori removeri „.

Hâc, aliisque rationibus moti Mendicantium Ordinum, & eorum qui sub iis comprehenduntur Moderatores, suorum Ordinum

num Prælatos, & Superiores ad tempus duntaxat constitui voluerunt, atque plerumque triennales constituerunt.

XVII. Itaque juxta hodiernam disciplinam, Abbates, Priores, aliique Monasteriorum Præfecti, alii dicuntur *perpetui*, alii vero *temporales*, seu etiam *triennales*.

Et quidem ex Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit, *Exposcit*, *Abbatissæ* nonnisi ad *triennium* eligi possunt; at in Belgio quoad hoc punctum Constitutio hæc recepta non est; sed passim eliguntur Abbatissæ perpetuæ. Triennales vero & perpetuos Abbates quoad dignitatem ac privilegia inter se non differre multis adstruit Tamburinus loco citato; ita ut Abbates triennales, aut ad tempus gaudeant iisdem privilegiis, quibus Abbates perpetui: nihilominus quoad jus nominationis Regiæ, & electionis, inter hos esse differentiam infra ostendetur.

XVIII. Ad hæc olim omnes Abbates erant *locales*, sive uni duntaxat Monasterio præpositi: atque unumquodque Monasterium suum duntaxat *Abbatem* ut Superiorem agnoscebat, ac illi tantum & non alteri subjiciebatur, & obtemperabat: " Nec „ unus Abbas (ait Tamburinus De Jure „ Abbatum *tom.* 1. *disp.* 3. *quæst.* 1.) alteri Abbati, sed omnes Episcopis loco„ rum subditi erant juxta *Can.* ABBATES, „ & *Can.* MONASTERIA 18. *quæst.* 2. at„ que ita observatum fuisse tempore SS. Ba„ silii, Augustini, & Benedicti ex eorum „ Regulis arguitur „.

XIX. Hæc disciplina pene intacta mansit usque ad seculum x. quando primum per S. Odonem Abbatem Cluniacensem, ejusque Successores, infinita propemodum Monasteria sub unius Abbatis regimine se miserunt, & *Principi* Monasterio Cluniacensi subjecerunt; ex quo originem traxit Congregatio Cluniacensis; cujus Monasteriorum Abbates *locales* Abbati Cluniacensi tamquam Abbati *generali*, ab eo tempore subjecti fuerunt.

Hanc Cluniacensem Congregationem seculo XI. & sequente secutæ Camaldulensis Congregatio auctore S. Romualdo, Vallumbrosana auctore S. Joanne Gualberto, Cisterciensis auctore S. Roberto Abbate Molismensi, aliæque quamplures omnes unum Generalem constituerunt, cui singulorum Monasteriorum Abbates subjicerentur.

Atque ita tandem Abbatum *localium*, & *generalium* distinctio, quæ erat primitus ignota, invaluit.

XX. Abbatibus Generalibus aliquo modo similes sunt, quos hodie vocamus *Patres Abbates*. Dicitur enim *Pater Abbas*, Domus illius Abbas, quæ alteram genuit, sive Monasterii, a quo aliud Monasterium ortum habuit, qui *Abbas Majoris Ecclesiæ* dicitur apud Cistercienses in charta vulgo *Charitatis cap.* 5. Qui quidem Abbas jus superioritatis, & visitationis habebat in Monasteriis, quæ genuerat, ut habent Institutiones Capituli generalis ejusdem Ordinis.

XXI. Recentior est Abbatum Titularium, & Commendatariorum distinctio, atque ipsius disciplinæ monasticæ declinantis surculus; uti infra ubi ex professo de Abbatibus Commendatariis, quorum in Gallia, & Italia frequens usus est, ex professo tractabitur.

CAPUT II.

De Priore Claustrali, Obedientiario, & Conventuali, eorumque differentiis.

1. *Qui olim dicebatur* Præpositus, *hodie dicitur* Prior.
2. *Hodie primus post Abbatem solet vocari* Prior.
3. *Priores alii hodie* Claustrales, *alii* Conventuales.
4. Claustralis *quis*, *& unde dicatur*, *& quis hodie* Supprior?
5. *Claustrali non absimiles Priores* Obedientiarii, *& hi unde dicti?*
6. *Quæ olim dictæ* Obedientiæ?
7. Cellæ *Obedientiariæ unde originem sumpserint?*
8. *Ab his* Cellis *originem habuerunt* Prioratus forenses.
9. *His Prioratibus præesse debet unus* Prior.
10. *Hujusmodi Prioratus uni soli Monacho tradi non potest*.

11, *Prio-*

11. *Prioratus hi per Clericos seculares deserviri debent, si plures Monachi poni nequeant.*
12. *Priores horum Prioratuum dicti Obedientiarii, & forenses, & debent esse* amovibiles.
13. *Prioratus illi ad* firmam *dari vetantur, & quid sit firma?*
14. *Abbates Monachis Prioratus dantes ad* firmam, *Simoniam committebant, & proprietatem fovebant.*
15. *Litteræ Pontificiæ, quibus conceditur Monachis facultas hujusmodi Prioratus in perpetuum possidendi, subreptitiæ judicantur.*
16. *Synodus Tridentina improbat dari* Prioratus *in perpetuum possidendos.*
17. *Priores Claustrales, & Obedientiarii semper sunt ad* nutum *Abbatum amovibiles, tametsi non consueverint revocari.*
18. *Priores Conventuales etiamsi sint tantum* triennales, *non possunt amoveri, nisi ex causa, & servato juris ordine.*
19. *Minor causa requiritur, ut amoveatur Prior Conventualis, quam ut amoveatur Clericus a suo Beneficio.*
20. *Prior* Claustralis *sub Abbate* Commendatario *ad hujus* nutum *amoveri non potest.*
21. *Provinciales, & Generales non sunt ad* nutum *amovibiles.*
22. *Priores* Conventuales *censentur in dignitate constituti.*
23. *Prior Conventualis potest delegari judex a Sede Apostolica, secus* Claustralis.

I. QUi olim apud Monachos *Præpositi* dicebantur, posterioribus seculis *Priores* dicti fuere.

Præpositus enim antiquitus dicebatur in Regulis Monachorum, qui curam Monasterii gerebat post Abbatem, atque ita accipitur in Regula S. Benedicti *cap.* 65. ubi præcipitur: "Ut Præpositus illa agat cum „ reverentia, quæ ab Abbate suo ei in„ juncta fuerunt, nihil contra Abbatis „ voluntatem, aut ordinationem faciens „.

Sicuti ergo qui primam post Abbatem curam Monachorum agebat, olim *Præpositus* vocatus fuit, ita posterior ætas eum vocavit Priorem. Hinc illud in Statutis Lanfranci *cap.* 3. " Servatâ Abbati in omni„ bus reverentiâ, *Prior*, qui & *Præposi*„ *tus in Regula* nominatur, *honorabilior* „ est reliquis ministris domus Dei „.

II. Hâc notione a tempore Petri Damiani *Priorem* dictum esse constat ex ejus Opusc. 13. *cap.* 16. ubi ordine describens officia Monasterii, immediate post Abbatem subjicit *Priorem*, nullâ factâ mentione Præpositi; " quod postea quoque (ait „ Haëftenus *lib.* 3. *tract.* 6. *disq.* 2.) ser„ vatum videri potest in usu Cisterciensi, „ Cæremoniali Bursfeldensi, Constitutioni„ bus Vallisoletanis (a) „. Quin & generaliter usus obtinuit, ut in monasteriis Abbatialibus prima post Abbatem persona dicatur *Prior*.

III. Cum vero, uti supra notavimus, in quibusdam Ordinibus, & Congregationibus usus obtinuerit, ut primarius Monasterii Præfectus non dicatur *Abbas*, sed *Prior*, hinc etiam tandem invaluit, ut quidam Priores dicti fuerint *Claustrales*, quidam *Conventuales*.

IV. Prior *Claustralis* dicitur, qui curam Monasterii, & Monachorum gerit sub Abbate; ita ut ipse Abbati subsit.

Claustralis dictus fuit hujusmodi Prior, tamquam ipsius *Claustri* continuam curam agens. " Cum enim (ait Haëftenus loco „ citato) in aliqua parte Claustri, sive „ peristylii, aut ambitus, Monachi com„ muniter ad lectionem residerent, nec „ sine licentia *Claustrum* egrederentur; „ constitutus est, qui ex officio illis inten„ deret, dictusque *Prior Claustri*, vel „ *Claustralis*. Hinc Lanfrancus in statutis „ *cap.* 3. *Prior Claustri* quocumque *Major* „ Prior eat, si fieri potest, in *Claustro* „ semper, aut circa *Claustrum* debet sem„ per esse, & *ordinem Claustri* in omni „ solicitudine servare „.

Notandum hic dici Priorem *majorem*, qui monasterio tamquam caput, & primarius Prælatus præest; quem hodie Priorem *Conventualem* dicimus: Priorem vero *Clau-*

(a) *Valladolid, Ville d'Espagne dans l'ancienne Castille.*

Claustri dici illum, qui Prior illi *Majori* subest, & sub illo curam Claustri agit; quem hodie *Suppriorem* dicere solemus. Nec enim juxta hodiernam disciplinam, & modum loquendi Prior *Claustralis*, sive *Claustri* dici consuevit, nisi in monasteriis, quibus præest Abbas *Regularis*; in Monasteriis vero, quibus præest Prior Conventualis, ille, qui sub tali Priore Monasterio præest, *Supprior* appellari solet.

V. Prioribus *Claustralibus* non absimiles sunt Priores *Obedientiarii*, sive etiam *Forenses*, ita dicti, quod in *Obedientiis* sive *Cellis* a principalibus Monasteriis dependentibus (quas etiam *Prioratus* recentior ætas vocavit) curam haberent Monachorum extra Monasterium, sive *foris*, sub ipso tamen Abbate principalis Monasterii.

VI. " *Obedientiæ* dictæ fuerunt *Cellæ*, „ *Præpositura*, & *Grangiæ* (ait D. Du- „ Cange in Glossario mediæ, & infimæ „ latinitatis, Verbo, *Obedientia*) a Mo- „ nasteriis dependentes, quod Monachi ab „ Abbate illuc mitterentur vi *ejusdem Obe-* „ *dientiæ*, ut earum curam agerent, aut „ eis deservirent „.

Cellæ vero dicebantur Monasteriola, seu ut eas olim vocabant, *Abbatiolæ*, quæ *majoribus* Abbatiis suberant.

VII. Cum enim Monachi variis in locis prædia possiderent; eo interdum aliquot e suis mittebant, qui fruges colligerent, vel redditus reciperent, & ad Monasterium suo tempore deferrent; unde nonnumquam *Grangiæ* dictæ. Subinde vero ad eas destinati Monachi, ut vitam solitariam agerent, vel denique *Cellæ* subinde ædificatæ propter nimium Monachorum numerum, ut ex Monasteriis eo mitterentur Monachi, aliisque identidem *pulsantibus* locum darent, uti notat Du-Cange in citato Glossario, Verbo, *Cella*.

VIII. Ab istis cellis Obedientiariis originem duxere *Prioratus* rurales, seu Forenses. Cum enim interdum plures ad eamdem *Obedientiam*, sive Cellam mitti necesse esset; " Monachi Obedientiarii „ subinde capellas, & Ecclesiolas ibi con- „ struxere, quo in iis sacrum peragerent „ Officium, & monastica munia obirent, „ quibus præerat, qui *Prior* dicebatur. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis *cap.* 51. " Fratres, qui ad obedientias com- „ morantur singulis locis *tres*, si fieri pot- „ est, aut *duo* ad minus esse debent. In „ victu, & vestitu, & tonsurâ a commu- „ ni institutione non recedant: ad men- „ sam silentium teneant: in Ecclesia non „ loquantur: Completorium & in æstate „ & in hyeme tempestive dicant: per vi- „ cos non discurrant, &c. In quocumque „ loco ubi duo, vel plures simul habitant, „ *unus* eorum, cui *Abbas* hoc injunxerit, „ inter eos *Prioris* officium agat, & cete- „ ri obediant ei „.

IX. Et in Concilio apud Montempessulanum a Petro Beneventano Legato Sedis Apostolicæ, a quinque Archiepiscopis, & 28. Episcopis anno 1214. celebrato, statuitur *can.* 30. " Ut si talis fuerit Priora- „ tus, in quo *tres* Fratres valeant commo- „ rari, tres ad minus Fratres ibidem po- „ nantur, & unus ex iis *Prior* fiat, qui „ *curam* omnium habeat „.

X. De his obedientiis, seu Prioratibus loquitur Concilium Lateranense in *cap.* 2. ;; *de Statu Monach.* " Prioratus quoque, „ seu *obedientiæ* pretii donatione nulli tra- „ dantur „. Et in *cap.* 3. ;; *de Capellis Monach.* Litteræ, quibus concessum dicebatur a Sede Apostolicâ Monachis quibusdam, ut in *singulis* ipsorum Prioratibus *singuli* Monachi commorentur, si pluribus non suppetunt facultates eorumdem, judicantur ab Apostolicâ Sede non emanasse: quia obviant Concilio Lateranensi, vetanti Monachos *singulos* extra monasterium in Ecclesiis commorari, nullâ factâ ipsius Concilii Lateranensis mentione.

XI. Archiepiscopo Burdigalensi rescripsit Honorius III. " Cum ad audientiam no- „ stram pervenit, quod nonnulli Monachi „ lege tibi diœcesanâ subjecti, in quibus- „ dam Prioratibus habitant *solitarii*, con- „ tra statutum generalis Concilii: Ideo- „ que mandamus, quatenus ipsorum Ab- „ bates, seu Priores, ut vel ipsos ad clau- „ strum revocent, facientes in ipsis Eccle- „ siis deserviri per Clericos seculares: vel „ alios Monachos eisdem associent, cum „ quibus vitam possint ducere regularem, „ monitione præmissâ, per Censuram Ec- „ clesiasticam compellas „. Refertur in *cap.* 4. ;; *de Capellis Monach.*

XII. Prio-

XII. Priores ergo in hisce Cellis, seu obedientiis constituti, dicti fuere *Obedientiarii*, seu *forenses*; erantque *Claustralibus* in hoc similes, quod similiter ut hi, ab Abbate constituerentur, & ad *nutum* Abbatis essent amovibiles, sive revocari possent; imo nec ad vitam constitui poterant juxta Decretum Innocentii III. in *Cap.* 6. ;; *De Statu Monach.* ubi dicitur: " nec „ alicui committatur aliqua obedientia „ *perpetuo* possidenda tamquam in sua sibi „ vita locetur, sed cum oportuerit amo- „ veri, sine *contradictione* revocetur „.

XIII. Circa idem tempus Synodus Oxoniensis ait: " Monachus Ecclesiam, vel „ Monasterium, vel quodlibet prædium „ Ecclesiæ suæ non audeat retinere *ad* „ *firmam* „.

„ Firma (ait D. Du-Cange in citato Glossario, Verbo, *Firma*) est prædium, „ seu villa alteri elocata ad *certum* tem- „ pus, sub præstatione annua, vel anno- „ naria, vel rerum ad victum necessaria- „ rum, vel denique pecuniaria. Hinc *da-* „ *tio ad firmam* pro contractu, quo sub „ annuo reddito fundi ad aliquot annos „ possidendi dantur „.

XIV. " Vacuas *Cellas*, seu Præpositu- „ ras Abbates elocabant suis Monachis, „ atque ita Simoniam committebant (ait „ Christianus Lupus) fovebantque pro- „ prietatem, ac inobedientiam. Conductor „ enim Monachus gerebat se, non ut *ma-* „ *nualem*, sed ut *firmum*, ac *immobilem*, „ & tam quoad administrationem, quam „ ejus resignationem dependere nolebat a „ voluntate Abbatis „. Hæc Lupus in Scholiis ad *Can.* 6. Concilii Tolosani *tom.* 4. *pag.* 77.

XV. Deinde addit: " Et Monachi, & „ Regulares Clerici, quod *Cellas* aut Præ- „ posituras a suis Abbatibus, aut Episco- „ pis deinceps conducere, & ad vitæ finem „ *firmi* retinere non possent, firmitatem „ illam ab Apostolica Sede flagitabant, & „ quandoque impetrabant: & quidem suæ „ professionis qualitate suppressâ. Omnes „ hujusmodi gratias esse subreptitias, com- „ munis vitæ professioni, ac paupertatis „ voto *substantialiter* adversas, ideoque „ nullas, declarat Pontifex, & ab omni- „ bus exsufflandas, *in Cap.* 5. & 6. ;; „ *De Confirmatione utili, vel inutili* „.

XVI. His consonat Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 2. *De Regularib.* in verbis: „ Nec deinceps liceat Superioribus bona „ stabilia alicui Regulari concedere, etiam „ ad usumfructum, vel usum, administra- „ tionem, aut commendam. Administra- „ tio autem bonorum Monasteriorum, seu „ Conventuum ad solos Officiales eorum- „ dem, ad *nutum* Superiorum *amovibiles*, „ pertineat „.

XVII. Ex his unanimi consensu concludunt Canonistæ, Priores *Minores*, quales sunt Claustrales, & Obedientiarii, aliosque Monasteriorum Officiales ad *nutum*, & *beneplacitum* Abbatum esse amovibiles, & revocabiles (*a*), quemadmodum videre est apud Fagnanum ad *cap.* CUM AD MONASTERIUM ;; *De Statu Monach. num.* 23. & sequentibus; ampliatque *num.* 37. conclusionem, ut " locum habeat non obstan- „ te, quod Priores manuales *non consue-* „ *verint* revocari: quia cum sit in facul- „ tate Abbatis, si non sit usus tali facul- „ tate, consuetudo non introducitur, cum „ in actibus *mere facultativis* non induca- „ tur consuetudo „.

XVIII. Priores autem Conventuales, qui, ut supra dictum est, sunt Monasteriorum primarii præsertim & Capita, quique a Capitulo, sive Congregatione eligi, & per Superiorem confirmari solent, nequaquam sunt *ad nutum* amovibiles. Et quamvis in pluribus Religionibus Præfecti Mendicantium fiot triennales, tamen (ait Fagnanus *ad Cap.* PER TUAS ;; *De Simonia num.* 8.) durante triennio removeri non possunt, nisi ex justa causa, & juris ordine servato. Textus est clarus in *Cap.* MONACHI ;; *De Statu Monach.* cujus hæc sunt

(*a*) Illud non est accurate verum quoad Priores Canonicorum Regularium Congregationis Gallicanæ: Prior enim S. Genovefæ Parisiensis est *claustralis*, nec tamen est amovibilis ad nutum Abbatis. Siquidem igitur a Capitulo Generali ejusdem Congregationis, ut per triennium curam Domus gerat sub Abbate Regulari; durante triennio, Prior ab Abbate removeri non potest ad nutum, sed tantum justa de causa, & juris ordine servato.

sunt verba: *Priores autem eum in Ecclesiis* CONVENTUALIBUS *per electionem Capitulorum suorum fuerint Canonice instituti, nisi pro manifesta, & rationabili causa non mutentur*.

XIX. Notat tamen ibidem Fagnanus ex *cap.* QUALITER ;; *De Accusationib.* in mutatione Priorum, & Prælatorum Regularium, causam non requiri adeo gravem, sicuti exigitur ad privandum Clericos seculares suis dignitatibus, & Beneficiis, sed quod ex levioribus causis ab administratione removeri possint.

XX. Et quamvis in Monasteriis habentibus Abbatem Commendatarium, ex usu Regni Galliæ Prior intendens Regulari disciplinæ dicatur *Claustralis*, quia tamen quoad disciplinam est caput Monasterii, neque in his, quæ disciplinam Regularem concernunt, ab Abbate Commendatario dependeat, etiam ab Abbate amoveri non potest, & ita non semel judicatum fuisse pro Priore Claustrali contra Abbatem Commendatarium, refert Joannes Tornet in sua Collectione Arrestorum, *lit. A. cap.* 9.

XXI. Quod de Prioribus *Conventualibus* docuere communiter Canonistæ, idem obtinet in *Provincialibus*, qui a Capitulo provinciali, & *Generalibus*, qui a Capitulo generali eliguntur; ut nimirum durante termino sui regiminis sine causa, & ordine judicii amoveri nequeant.

XXII. Cum Priores *Conventuales* sint non secus ae ipsi Abbates Conventuum suorum quasi Prælati, & Capita: quiu & vi suæ electionis, seu institutionis *perpetui*, nisi ex speciali statuto, aut præscripto Regulæ ad tempus duntaxat eliguntur, etiam & ipsi in dignitate constituti intelliguntur, secus vero Priores *Claustrales*, & *Obedientiarii*.

XXIII. Quapropter cum ex Constitutione Bonifacii VIII. in *cap.* STATUTUM *de Rescriptis. in* VI. nullis nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicis, causæ auctoritate litterarum Sedis Apostolicæ, vel legatorum ejusdem committi possent, dictum est in *Clementina* 2. *de Rescriptis*, causas a Sede Apostolica delegari posse Priori *Conventuali*, non autem *Claustrali*; idque non aliâ de causa, nisi quod Conventuales in dignitate constituti intelliguntur, secus Claustrales, uti ad dictam Clementinam notant Canonistæ.

CAPUT III.

De Auctoritate Prælatorum regendi, & corrigendi Subditos.

1. *Abbates, & Priores Conventuales sunt Monasteriorum Pastores.*
2. *Curam animarum habent.*
3. *In deligendis Prioribus Conventualibus mature procedendum.*
4. *Abbates, & Priores debent Subditos verbo, & exemplo instruere.*
5. *Debent ed esse doctrinâ instructi, ut omnibus prodesse possint.*
6. *Præcepto divino illis mandatum est, oves suas agnoscere, & eas pascere.*
7. *Debent habere exactam subditorum notitiam, & quare?*
8. *Quomodo se diversimode ad omnes pro varietate dispositionis ipsorum habere debeant?*
9. *Debent continuo suis invigilare, ut notitiam habere queant.*
10. *Quid de hac Prælatorum vigilantia senserint Canonici Præmonstratenses?*
11. *Penes Abbates & corrigendi ac puniendi auctoritas.*
12. *Multa mala timenda, si hâc auctoritate Superiores abutantur.*
13. *Prudentia hic præcipue in Superiore exigitur.*
14. *Primo, expendere debet qualitatem personarum, & qui durius increpandi?*
15. *Qui obsecrandi, & qui arguendi?*
16. *Correctio fit verbis, aut verberibus, & quibus hæc illave impendenda?*
17. *Superiores in correctione considerare debent causam.*
18. *Tempus quoque attendendum est.*
19. *Superior modum in puniendo servare debet.*
20. *Superiori cavendum, ne nimis culpas subditorum dissimulet.*
21. *Variæ sunt pœnæ Monasticæ.*

22. *Etiam pœna corporales inter Monachos usitata.*
23. *Etiam carceris pœna olim nota, sed hodie usitatior.*
24. *Excommunicatio usitata apud Monachos.*
25. *Qui ex Regula Benedictina excommunicationi subjecti.*
26. *Effectus excommunicationis Monasticæ.*
27. *Colloquens aut conversans cum excommunicato, incidit in excommunicationem.*
28. *Quam curam circa excommunicatos habere debeat Abbas?*
29. *Quomodo excommunicati reconciliatio fiat?*
30. *Etiam pro levioribus delictis excommunicatio inflicta.*
31. *Excommunicatio non accipitur hic pro Censura Ecclesiastica.*
32. *Quid cum Monacho incorrigibili agendum remissive, & quare hodie frequentior incarcerationis usus?*

I. Abbatibus Regularibus, uti & Prioribus Conventualibus incumbere curam animarum, sive eos esse non tantum Patres, sed & quasi Pastores Religiosorum, quibus præsunt, non tantum veteri disciplinæ, sed etiam modernæ conforme est. Hinc etiam Abbatiæ, & Prioratus a Canonistis, Beneficiis, & dignitatibus *curam animarum* annexam habentibus annumerantur, in *cap.* CUM IN CUNCTIS *de Electione*.

II. "Semper cogitet (Abbas), ait Sanctus Benedictus, quia *animas* suscepit *regendas*, de quibus & rationem redditurus est..... Sciatque, quia qui suscipit *animas regendas*, præparet se ad rationem reddendam. Et quantum sub *cura sua* Fratrum se habere scierit numerum, agnoscat pro certo, quia in die judicii ipsarum *omnium animarum* est redditurus Domino rationem,,. *Cap.* 2. *Regulæ*.

III. Ad institutionem Priorum Conventualium maturâ deliberatione procedendum esse monent Constitutiones PP. Eremitarum Sancti Augustini, hâc additâ ratione: "Nam licet omnia mature debeant Pater Præsidens, & alii Diffinitorii Patres determinare, specialem nihilominus ac *præcipuam diligentiam* debent adhibere in institutione *Priorum*, quibus ex officio incumbit *cura animarum*, quæ est *ars artium*, & *scientia scientiarum*, scientes nihil esse, quod Religioni magis officiat, quam quod ad curam animarum assumantur indigni: necesse est enim, ut tales sint familiæ, quales earum existunt Priores,,. *Part.* 3. *cap.* 7.

IV. In primis ergo Abbates, & Priores tamquam Pastores, & animarum sibi creditarum Directores, debent verbo, & exemplo suos instruere, & ad ipsam observantiam Regulæ, & professionis Monasticæ incitare, & urgere.

V. Unde Sanctus Benedictus postquam dixisset, Abbatem magnum onus, scilicet curam animarum in se suscipere, mox tamquam consequens infert: "Oportet ergo eum esse *doctum lege divinâ*, ut sciat, & sit, unde proferat nova, & vetera,,. *Cap.* 64. *Reg.*

Et *cap.* 2. suæ Regulæ, idem ex eodem fundamento latius adstruit, dicens: "Ergo cum aliquis suscipit nomen Abbatis, duplici debet doctrinâ suis præesse discipulis; id est, omnia bona & sancta *factis* amplius, quam verbis ostendat: ut capacibus discipulis mandata Domini verbis proponat; duris vero corde, & simplicioribus, *factis* suis divina præcepta demonstret. Omnia vero, quæ discipulis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda; ne aliis prædicans, ipse reprobus inveniatur,,.

Sanctus Isidorus, *cap.* 2. Regulæ, ita de Abbate loquitur: "Iste *se imitandum* in cunctis operum exemplis exhibebit... Singulos autem hortamentis mutuis excitabit, alloquens cunctos, exhortans, vel ædificans in eis, si quid eorum vitæ pro uniuscujusque gradu prodesse perspexerit,,.

VI. Quid plura? Synodus Tridentina, *sess.* 23. *cap.* 1. *de Reform.* supponit, & declarat, præcepto *divino* mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, verbi divini prædicatione, ac bonorum omnium *operum* exemplo pascere.

Ad hoc Decretum reflectentes Canonici Præmonstratenses anno 1630. edixerunt, ut "omnes Prælati (prout sibi *a Domino* ,, *man-*

„ *mandatum* atque commissum est) subditis suis, *tum verbis*, *tum factis* (si enim „ absint opera, parum efficient verba) „ dogmata, & vitæ perfectæ normam tradant. *Dist.* 2. *cap.* 2. §. 7. Et rursus „ eâdem *dist. cap.* 3. §. 1. Prælatos monent, ut ante omnia anxie caveant, ne „ vel scandalosa, vel aliqua statum suum „ minus decentia perpetrent, considerantes, quod tot mortibus digni sint, quot „ ad subditos perditionis exempla transmittunt; sed e contra sic virtutibus studeant, ut eorum vitam quicumque intueantur, omnium virtutum exemplar „ ante oculos propositum habeant „.

VII. Ut Abbates, aliique Monasteriorum Superiores *boni Pastoris* partes rite expleant, necesse est, ut subditorum suorum exactam notitiam habere satagant. Nec enim oves recte pasci poterunt, nisi Pastor exactam eorum notitiam habeat; alia enim, & alia pascua, & alimenta spiritualia conveniunt, aliter & aliter dispositis.

" Non una eademque cunctis exhortatio „ congruit (ait Sanctus Gregorius in *Prologo 3. partis de Cura Past.*) „ quia non „ cunctos par morum qualitas adstringit. „ Sæpe namque aliis officiunt, quæ aliis „ prosunt: quia & plerumque herbæ, „ quæ hæc alia animalia nutriunt, alia „ occidunt: & lenis sibilus equos mitigat, „ catulos instigat. Et medicamentum, quod „ hunc morbum imminuit, alteri vires „ jungit, & panis, qui vitam fortium „ roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet „ sermo Doctorum, ut & ad sua singulis „ congruat, & tamen a communis ædificationis arte numquam recedat „.

VIII. Quæ ad Pastores generaliter, dixit Sanctus Gregorius, jam dixerat ad Abbates Sanctus Benedictus, *cap.* 2.

" Sciat Abbas quam difficilem & arduam rem suscepit, regere animas, & „ *multorum servire moribus*.... Et alium „ quidem blandimentis, alium vero increpationibus, alium suasionibus: & secundum uniuscujusque qualitatem vel intelligentiam, *ita se omnibus conformet*, „ *& aptet*, ut non solum detrimenta gregis sibi commissi non patiatur, verum „ in augmentatione boni gregis gaudeat „. Et paulo supra. " Tantumdem erit liber (Abbas) ut si inquieto, vel inobedienti gregi Pastoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum „ actibus universa fuerit cura exhibita „.

IX. Porro hæc omnia nullatenus præstare Superior poterit, nisi assidue, tamquam vigilans Pastor, omnibus suis attendat, ut per continuam vigilantiam non exteriora tantum, sed vel præcipue interiora, id est affectus ac animi motus ovium suarum exquirat; sicque oves suas agnoscat, quod præcepto quidem divino, declarante Concilio Tridentino, mandatum est omnibus, quibus cura animarum commissa est.

X. Quid de memorata indefessa sollicitudine, ac continua super gregem vigilantia Prælatis incumbente senserint anno 30. decimi septimi seculi Præmonstratenses, ex statutis illo anno conceptis, & evulgatis cognoscere licet. " Qui Abbatialem functionem suscipiunt, inquiunt, quæ suarum sunt partium, agnoscere studeant; „ & intelligant se non ad propria commoda, ad divitias & luxum, sed ad labores, & sollicitudines pro Dei gloria „ vocatos; & se obstrictos esse, ut attendant sibi, & gregi sibi commisso; ac „ proinde obligatos, juxta Apostolum, ut „ *vigilent*, *in omnibus laborent*, *ac ministerium suum impleant* „. 2. Tim. c. 4. v. 5.

„ Omnes Prælati, prout omni jure obligantur, stricte resideant, ut suo gregi, „ cujus sanguis a supremo Pastore de ipsorum manibus aliquando requiretur, *vigilanter* intendere queant „.

„ Rarissime autem absint, nisi aliud officii eorum ratio postulet; quo in casu „ domui suæ bene prospiciant, ac assidue „ curent ne subditi per eorum absentiam, „ aliquod detrimentum patiantur; scientes „ quod non sit admittenda Pastoris excusatio, si oves lupus comedit, & ipse earum custodiæ minime incumbens nescit „.

„ Habeant cum Priore, aliisque Superioribus, de suorum moribus, profectu „ atque defectu, frequentes inquisitiones, „ & collationes „.

„ Sæpe filios suos visitent, vel ad se „ vocent, eosque tamquam veri Patres „ in spiritu lenitatis instruant, moneant,

„ consolentur, ac dum opus est, corripiant, „ objurgent, atque castigent „.

„ Vultum pecoris sui agnoscere studeant, „ & omnia interiora penetrare nitantur; „ quo facilius & interiorum vitia extir„ pare, & virtutes inserere queant „.

Hisce non contenti ulterius adjiciunt: „ pro sua ac subditorum salute, necessita„ tibus, atque profectu (prout sunt obli„ gati) ardentes ac numquam intermissas „ fundant preces „.

XI. Penes Abbates, & Priores Conventuales, qui sunt Monasteriorum capita, & Pastores, esse auctoritatem subditorum excessus corrigendi, & poniendi indubitatum est; atque omnes Regulæ Monasticæ illam auctoritatem Abbatibus jam pridem attribuerunt.

XII. Non minima sane officii Abbatis, aliusve cujuscumque Superioris pars est, hâc auctoritate rite defungi. Ut enim correptio subditorum cum fructu fiat, magnâ opus est prudentiâ & dexteritate; imo & discretione, & charitate erga subditos.

Si enim hæc in Superiore desint, fortitudo, quæ Superiori inesse debet, degenerabit in asperitatem, suavitas in remissionem, zelus in furorem; compassio vertetur in noxiam connivꝫentiam; patientia sine discretione audaciam, & consuetudinem gignet peccandi.

XIII. Monet Abbatem S. Benedictus *cap.* 64. *Regulæ: Oderit vitia, diligat fratres. In ipsa autem correptione prudenter agat.*

Prudentia hæc requirit, ut Abbas in correctione hæc quatuor serio expendat, & diligenter distinguat.

XIV. Primo, personarum, quibus correctio impendenda, qualitatem & conditionem consideret. Quam considerationem clarissime explicat S. Benedictus.

Apostolicam enim illam sententiam 2. *ad Timoth.* 4. *Argue, obsecra, increpa*, tribus hominum generibus ab Abbate vult applicari, *cap.* 2. suæ Regulæ.

Indisciplinatos & inquietos, ait, *debet Abbas* DURIUS *arguere*.

Indisciplinati proprie dicuntur, qui disciplinam recipere nolunt, sive qui nullatenus corrigi volunt.

Inquieti vero dici possunt, qui nullo loco quodammodo consistentes, continuo per monasterium vagantur, & cursitant de uno loco ad alium. Hi quia suo exemplo & modo agendi alios provocant ad relaxationem, & ordinem perturbant, durius argui debent: uti latius exponit Haeftenus, *lib.* 8. *tract.* 8. *disq.* 5.

XV. Ad alterum genus personarum pergens Benedictus, ait: *Obedientes autem, & mites, & patientes, ut in melius proficiant, obsecrare debet Abbas.*

Hi sunt, qui cum deliquerunt, mox aut intus moti a Spiritu, aut foris correpti ab homine, ad pœnitentiæ remedium confugiunt.

De tertio hominum genere sic loquitur Benedictus: *Negligentes & contemnentes, ut increpet, & corripiat.*

XVI. Cum vero correctio vitiosorum *verbis* fieri possit, & *verberibus*, quibus hæc illave impendenda sit, subjicit: " Honestiores quidem atque intelligibiles ani„ mos primâ vel secundâ admonitione *ver„ bis* corripiat: improbos autem & duros, „ ac superbos, vel inobedientes, *verberum* „ & corporis castigatione ipso initio pec„ cati coërceat „.

XVII. Secundo, prudentia Superioris attendere debet causam, sive gravitatem culpæ: Nam, ut ait S. Benedictus *cap.* 23. *Secundum modum culpæ, excommunicationis, vel disciplinæ debet extendi mensura.*

Spectandum igitur quale peccatum sit, quod reprehenditur; an Communitati valde noxium; an relaxationi viam sternat; an malo exemplo, & contagio alios inficiat; an ex consuetudine sæpius perpetratum, an vero rarius, & ex infirmitate.

Culparum distinctio in leviores & graviores in Regulis monasticis notissima est; & quæ leviores, quæ graviores reputandæ sint, passim indicatur.

XVIII. Tertio, considerat *prudens* Superior, *quando* corripiendum. Hoc intendit Benedictus cum Abbatem monuit *miscere temporibus tempora*. Quod explanans S. Bernardus *Sermone* 2. *de Resurrect.* ait: „ Habeat mens nostra spiritum discretio„ nis, ut miscens apte *temporibus tempora* „ opportune æmulari, & nihilominus „ ignoscere sciat. Samaritanus sit custo„ diens, & observans quando oleum mi„ sceri-

„ sericordiæ, quando vinum fervoris exhibeat „.

XIX. Denique prudens Superior in corripiendo, & puniendo modum servare debet, juxta illud Benedicti *cap.* 64. “ In
„ ipsa correptione prudenter agat (Abbas)
„ & ne quid nimis: Ne dum nimis cupit
„ eradere æruginem, frangatur vas: suamque fragilitatem semper suspectus (*a*) sit:
„ memineritque *calamum quassatum non*
„ *conterendum*. Isai. cap. 42. Mat. 12. In
„ quibus non dicimus, ut permittat nutriri
„ vitia: sed prudenter, & cum charitate
„ ea amputet, ut viderit cuique expedire, sicut jam diximus: & studeat plus
„ amari, quam timeri. Non sit turbulentus & anxius: non sit nimius, & obstinatus: non sit zelotypus, & nimis suspiciosus, quia numquam requiescet „.

XX. Sed dum timet Superior in correctione excedere, cavendum ne in alterum extremum labatur; nimiâque remissione sive indulgentiâ delinquat. Quare monet Abbatem S. Benedictus *cap.* 2. “ Neque
„ dissimulet peccata delinquentium, sed
„ mox ut cœperint oriri, radicitus ea,
„ ut prævalet, amputet; memor periculi
„ Heli Sacerdotis de Silo „.

Hæc omnia evincunt, quam vere dixerit Benedictus: *Sciat* (Abbas) *quam difficilem & arduam rem suscepit, regere animas, & multorum servire moribus*.

XXI. Quemadmodum in Regulis Monasticis defectuum leviorum, & graviorum varia distinctio occurrit, ita quoque magna pœnarum varietas passim legitur.

XXII. Et quidem præter pœnas leviores, quæ ad humiliationem sive confusionem Monachorum potissimum spectabant, vel ad aliquam mortificationem, & pœnitentiam pertinebant, ut dierum aliquot jejunium, aut abstinentia a certo potu vel cibo, etiam corporales pœnæ usitatæ erant. Nihil enim usitatius in Regulis Monasticis, quam virgarum inflictio.

In Regula Pachomii, *art.* 87. de eo, qui fratres ad peccandum sollicitat, & simpliciorum animos pervertit: *Separabunt*, ait, *eum extra Monasterium, &* VERBERABUNT *eum ante fores triginta novem*; id est, triginta novem plagis, idque juxta morem Judæorum, qui in flagellatione non excedebant numerum 39. plagarum; uti notat Menardus ad *Concord. Regul. cap.* 30. 4.

Apud S. Isidorum in Regula *cap.* 17. *Gravior culpa diuturna excommunicatione purgatur, &* FLAGELLIS *emendatur*.

In Regula Benedictina crebra hujus pœnæ fit mentio. Et quidem *cap.* 28. vocat *acriorem correctionem, id est*, VERBERUM *vindictam* & PLAGAS VIRGARUM: & *cap.* 23. vocat *vindictam* CORPORALEM.

XXIII. Subinde etiam carcere includebantur; & quidem vinculis nonnumquam constricti, uti legitur in Regula S. Fructuosi *cap.* 16. VINCULISQUE *arctatus ferreis*, CARCERALI *sex mensibus angustiâ maceretur*.

In recentioribus tamen Ordinum Constitutionibus frequentior, quam in pristinis Monachorum Regulis incarcerationis mentio occurrit, cujus ratio infra notabitur.

XXIV. Præter has pœnas corporales, frequens, & in Regula præsertim Benedictina notissima erat *excommunicatio*; de qua multis capitibus suæ Regulæ differuit Benedictus.

XXV. “ Si quis frater contumax, aut
„ inobediens, aut superbus, aut murmurans, aut in aliquo contrarius existens
„ sanctæ Regulæ, & præceptis Seniorum
„ suorum contemptor repertus fuerit (ait
„ Benedictus *cap.* 23.) hic secundum Domini nostri præceptum admoneatur semel, & secundo secrete a Senioribus
„ suis. Si non emendaverit, objurgetur
„ publice coram omnibus. Si vero neque
„ sic correxerit, si intelligit qualis pœna
„ sit, *excommunicationi* subjaceat „.

XXVI. Deinde *cap.* 25. ait: “ Si autem Frater, qui gravioris culpæ noxâ
„ tene-

(*a*) Iste modus loquendi, *suam fragilitatem semper suspectus sit*, nonnihil obscuritatis involvere videtur; has dissipat tenebras hujus textus conversio, quam e latino in Gallicum idioma fecit D. *de Vert* his verbis. *Qu'il ne perde jamais de vue sa propre fragilité, & qu'il se souvienne qu'il est défendu d'achever de briser le roseau, qui est deja éclaté*. Régle de S. Benoît, pag. 153. édit. 1689.

„ tenetur, suspendatur a mensa simul & „ ab Oratorio; nullus ei Fratrum in ul- „ lo jungatur consortio, neque in collo- „ quio. Solus sit ad opus sibi injunctum, „ persistens in pœnitentiæ luctu, sciens „ illam terribilem Apostoli sententiam, „ dicentis: 1. Cor. cap. 5. v. 5. *Traditum* „ *hujusmodi hominem sathanæ in interitum* „ *carnis, ut spiritus salvus sit in die Do-* „ *mini*. Cibi autem refectionem solus per- „ cipiat, mensurâ, vel horâ, quâ prævi- „ derit ei Abbas competere. Nec a quo- „ quam benedicatur transeunte, nec cibus „ qui ei datur „.

Sanctus Fructuosus loquens de Monacho excommunicato, *cap.* 14. decernit: " Ut „ in solo pane, & aqua in vespera post „ cœnam Fratrum medium accipiat paxi- „ matium, & non ad satietatem aquam, „ & hoc ab Abbate *exsufflatum non san-* „ *ctificatum* „. Nimirum hoc est, quod Benedictus dixit: *Neque benedicatur cibus, qui ei datur.*

Paximatium, cujus hic fit mentio, videtur fuisse panis *bis coctus*, & siccus; de quo consule Menardum ad *Concord. Regul. cap.* 31. §. 17.

XXVII. In tantum Fratrum separationem ab excommunicatis ursit S. Benedictus, ut *cap.* 26. decernat: " Si quis Fra- „ ter præsumpserit sine jussione Abbatis „ fratri excommunicato quolibet modo se „ jungere, aut loqui cum eo, vel manda- „ tum ei dirigere, similem sortiatur ex- „ communicationis vindictam „.

XXVIII. Porro quia omnis hæc pœna tendit unice in emendationem, ac correctionem excommunicati, declarat S. Benedictus *cap.* 27. quam solicitus esse debeat Abbas circa excommunicatos, ex quo discere possunt Superiores, quam curam & affectum erga delinquentes, & infirmiores Fratres exhibere debeant. " Omni solici- „ tudine curam gerat Abbas, inquit, cir- „ ca delinquentes fratres; quia *non est opus* „ *sanis medicus, sed male habentibus*. „ Mat. c. 9. v. 12. Et ideo uti debet omni „ modo, ut sapiens medicus: immittere „ sympæctas, id est Seniores sapientes fra- „ tres, qui quasi secrete consolentur fra- „ trem fluctuantem, & provocent ad hu- „ militatis satisfactionem: & consolentur „ eum, ne abundatiori tristitiâ absorbea- „ tur; sed sicuti ait Apostolus: *Confirme-* „ *tur in eo charitas, & oretur pro eo ab* „ *omnibus*. Magnopere enim debet sollei- „ tudinem gerere Abbas, & omni sagaci- „ tate, & industriâ curare, ne aliquam „ de ovibus sibi creditis perdat. Noverit „ enim se infirmarum curam suscepisse ani- „ marum, non super sanas tyrannidem, „ & metuat Prophetæ comminationem, „ per quem dicit Deus: *Quod crassum vi-* „ *debatis* (a), *assumebatis; & quod debi-* „ *le erat, projiciebatis*. Ezech. cap. 34. v. 3. „ & 4. Et Pastoris boni pium imitetur „ exemplum, qui relictis nonaginta no- „ vem ovibus in montibus, abiit unam „ ovem, quæ erraverat, quærere, cujus in- „ firmitati in tantum compassus est, ut eam „ in sacris humeris suis dignaretur imponere, „ & sic reportare ad gregem „. *Mat. cap.* 18.

XXIX. Quomodo tandem excommunicatus, si se emendaverit, reconciliandus esset, exponitur, *cap.* 44. Regulæ Benedictinæ: " Qui pro gravioribus culpis ab „ Oratorio, & a mensa excommunicatur, „ horâ quâ opus Dei in Oratorio celebra- „ tur, ante fores Oratorii prostratus ja- „ ceat, nihil dicens, nisi tantum posito „ in terra capite stratus pronus omnium „ de Oratorio exeuntium pedibus se pro- „ jiciat. Et hoc tamdiu faciat, usque dum „ Abbas judicaverit satisfactum esse. Qui „ dum jussus ab Abbate venerit, volvat „ se ipsius Abbatis, deinde omnium vesti- „ giis, ut orent pro ipso. Et tunc si jus- „ serit Abbas, recipiatur in Choro, vel „ in ordine, quo Abbas decreverit, ita „ sane, ut Psalmum, & lectionem, vel „ aliud quid non præsumat in Oratorio „ imponere (b), nisi iterum Abbas jubeat. „ Et

(a) In *vulgata editione legitur, Quod crassum erat occidebatis* ... *Quod infirmum fuit, non consolidastis*.

(b) Iste contextus, quem vox *imponere* obscurum facit, Gallice fidei sic creditus est a D. *de Vert. Il n' entonnera point de pseaumes, & il ne dira ni leçons ni autres prieres semblables, si l' Abbé ne lui en donne un ordre exprès*. Regle de S. *Benoit*, pag. 138. *édit. de* 1689.

„ Et in omnibus horis, dum completur „ opus Dei, projiciat se in terra in loco, „ in quo stat, & sic satisfaciat, usque „ dum ei jubeat iterum Abbas, ut quiescat jam ab hac satisfactione „.

Hic notandum, quod excommunicatus paulatim, & per partes communioni, & officiis restituatur; in quantum nimirum viderit Abbas illum sensim magis humiliatum, & pœnitentem.

XXX. Subjicit deinde S. Benedictus: „ Qui vero pro *levibus* culpis excommu- „ nicantur tantum a mensa, in Oratorio „ satisfaciant usque ad jussionem Abbatis: „ tamdiu hoc perficiant, usque dum bene- „ dicat, & dicat, *sufficit* „.

XXXI. Porro cum Benedictus etiam pro levioribus culpis *excommunicationem* infligendam supponat, admodum verisimile est, neque apud Benedictum, neque alios pristinos Monachorum Patres, *excommunicationem* sumptam esse pro Censura Ecclesiastica, sive proprie dicta excommunicatione *majori*; quâ Monachus ab ipso *corpore* Ecclesiæ abscissus censeretur; quam nonnisi pro gravissimis criminibus infligi posse in confesso est, & infra *part.* 3. *titulo de Censuris* latius ostendetur.

Accedit quod *cap.* 24. mensuram *excommunicationis* velit extendi juxta *modum culpæ*, quod excommunicationi proprie dictæ applicari nequit; quæ simpliciter excommunicatum a corpore Ecclesiæ rescindit.

Ad hæc cum Abbates olim essent *laici*, non apparet, quâ ratione Censuras Ecclesiasticas a potestate Clavium dependentes infligere potuissent.

Verisimilius proinde est, hujusmodi *excommunicationes* tantum fuisse aliquas pœnas Regulares Monachis inflictas ad propriam, & aliorum emendationem, & præcautionem.

Nihilominus quia per illas Monachi separabantur a reliquorum consortio, & oratione, pro magna sane habebatur pœnâ; & qui illâ mulctabantur, sathanæ tradi videbantur; eo quod jam reliquorum oratione, & consolatione destituti, viderentur sathanæ insidiis magis expositi. Uti latius exponit, & ostendit Josephus Meige in Commentario ad *caput* 25. Regulæ Benedictinæ.

Quod tamen hodie Abbates, aliive Monasteriorum Prælati excommunicationem *majorem*, quæ sit Censura Ecclesiastica, ferre possint, ostendemus, dum de Censuris Ecclesiasticis agemus; ubi una regulas observandas notabimus.

XXXII. Si Frater excommunicatus, neque *excommunicatione*, neque corporali correctione emendetur, potest Abbas juxta præscriptum Regulæ Benedictinæ, & aliarum Regularum, e Monasterio illum ejicere, & abscindere, quemadmodum supra *tit.* 27. *cap.* 7. probavimus; ubi tamen una observavimus, hanc disciplinam moribus hodiernis esse mutatam; neque posse Superiores hodie Monachos incorrigibiles a Monasterio rescindere; sed esse ergastulis coërcendos; uti & apostatas, si ad Monasteria reducantur; quemadmodum recte observasse Boërium observo, cujus verba hic addo: " Oportet supplere hodie ubicumque invenitur in Regula, Monachus „ *projiciatur*, vel *expellatur a Monasterio*: „ id est *retrudatur in ergastulum*, sive in „ carcerem, sive in aliud Monasterium „ ad agendam pœnitentiam transmittatur „.

Hinc non obscurum est, cur in posterioribus Regulis frequentior *incarcerationis* mentio fiat, quam in antiquis; dum olim rebelles, & incorrigibiles e Monasterio expelli, & a Religione abscindi poterant (a).

CA-

(a) Legatur hac de re Renatus Choppin, Monasticon *lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 17. Refert plurima Arresta, quæ Superioribus Regularibus vetant, ne suos Religiosos criminis cujuslibet reos e suis Monasteriis, vel Ordinibus ejiciant; solus est Magistratus civilis ejusmodi reos e Monasterio educere, ut vel ad mortem, vel ad triremes, &c. pro criminum gravitate condemnet. Consulatur quoque Papon. *lib.* 24. *tit.* 16. *art.* 4.

CAPUT IV.

Quandonam Superior debeat petere *consilium*, vel *consensum* Capituli; & qui Capitulum constituant?

1. *Regimen Abbatis ex præscripto S: Benedicti est* Monarchicum.
2. *Abbati opus est* consilio.
3. *Consiliarios ab Abbate adhiberi vult S. Benedictus.*
4. *In rebus* arduis *totam Congregationem consuli vult Benedictus.*
5. *Ad Congregationem spectant tam laici, quam Clerici.*
6. *Ex Regulis Monasticis tam laici, quam Clerici in Capitulis* suffragium *habent; quod & nunc in Ordine S. Francisci obtinet.*
7. *Seculo XIV. admitti cœperunt ad Capitulum* soli, *qui in Ordine* Subdiaconatus *sunt.*
8. *Ratio hujus Decreti.*
9. *Aliquando Regulares ad Ordines suscipiendos cogi debuerunt.*
10. *In quibus Ordinibus id præcipue contigerit.*
11. *Hodie nimius in Regularibus ad Ordines suscipiendos pruritus, & unde hæc mutatio?*
12. *Hodie in omnibus pene Monasteriis Fratres laici, & Clerici sacro Ordine non insigniti, suffragio etiam* consultivo *privati sunt.*
13. *In Monasteriis Monialium solæ Moniales* Choristæ, *exclusis* Conversis, *Capitulum constituere solent.*
14. *Sorores* Conversæ *in Ordine S. Francisci manutentæ in electione Abbatissæ: & unde distinctio Sororum* Conversarum, *&* Choristarum?
15. *Quando requiritur consilium, aut consensus Capituli, debet* Capitulariter *dari.*
16. *Abbatis est, negotium Congregationi proponere, & quomodo proponendum?*
17. *Quomodo consilium Fratrum Abbas excipere debeat.*
18. *Quid Abbati faciendum audito Fratrum* consilio.
19. *Abbas cavere debet præformare suam opinionem.*
20. *Abbas consilium audire*, non sequi *tenetur.*
21. *Tenetur Abbas in omnibus sequi Regulam.*
22. *In caussis* levioribus *vult S. Benedictus adhiberi consilium* Seniorum.
23. *Qui nomine* Seniorum *intelligantur?*
24. *Hodie in plerisque Ordinibus regimen Superiorum est pro parte* aristocraticum.
25. *Quæ sint negotia* graviora, *quæ expediri nequeunt* sine consensu *Capituli, sive Congregationis.*
26. *An solus Abbas possit admittere ad professionem sine consensu Communitatis.*
27. *Abbas etiam hodie non tenetur habere consensum* Capituli, *nisi in casibus specialiter designatis.*
28. *Dum* consensus *Congregationis exigitur, non requiritur* omnium.
29. *Actus est nullus, si Abbas* consilium *non petierit, si petere teneretur, etiamsi sequi non deberet.*

I. Regimen Monarchicum institutum fuisse a sancto Benedicto, manifestum est ex *cap. 65.* suæ Regulæ.

Cum enim advertisset per ordinationem *Præpositi*, qui quasi secundus Abbas esse prætendebat, " scandala gravia in Monasteriis oriri, dum sunt aliqui, ait, maligno spiritu superbiæ inflati, existimantes se *secundos Abbates* esse, assumentes sibi tyrannidem, scandala nutriunt, & dissensiones in Congregationibus faciunt ".

Deinde ut his, aliisque incommodis obviet, subjicit: " Ideoque nos prævidemus expedire propter pacis charitatisque custodiam, in *Abbatis* pendere *arbitrio ordinationem* Monasterii sui ": ita ut alii omnes, quocumque etiam officio fungantur, illi subditi, non æquales sint, nec parem cum eo magistratum gerentes.

II. Sed cum arduam, & difficilem rem susceperit, scilicet *regere animas*, opus ipsi est consilio, ut videat quæ ei agenda sint. Nam ut ait Sapiens *Proverb.* 13. *Qui agunt omnia cum consilio, reguntur sapientiâ.*

III. Qua-

III. Quapropter S. Benedictus postquam Abbati oneris sibi impositi gravitatem, & agendorum difficultatem fuse, & distincte proposuit *cap.* 2. suæ Regulæ, capite sequenti subjungit de ejus *Consiliariis*, sive quos in *consilium* adhibere debeat, & quæ in expetendo consilio ab Abbate, & quæ a *Consiliariis* sunt observanda.

" Quoties aliqua præcipua agenda sunt „ in Monasterio, inquit, convocet Abbas „ omnem Congregationem, & dicat ipse „ unde agatur. Et audiens consilium Fra„ trum, tractet apud se; & quod utilius „ judicaverit, faciat „.

IV. In primis vult S. Benedictus in rebus præcipuis tractandis per Abbatem convocari *omnem* Congregationem; id est, omnes qui sunt de Congregatione, sive Monasterio; etiam *juniores*, *quia*, ait, *sæpe juniori Dominus revelat*, *quod melius est*.

V. Cum ergo omnes tam laici, quam Clerici ad Congregationem pertineant; imo tempore S. Benedicti nulli, aut pauci essent in Monasterio Clerici, manifestum est ex præscripto Regulæ, tam *laicos*, sive ut hodie loquuntur, *Fratres conversos*, quam Clericos, seu *ad Chorum* professos, Congregationem sive Capitulum (quod in causis arduis congregari, & consuli debet) constituisse; atque æquale suffragium habuisse.

VI. Neque in antiquis Monachorum regulis, neque recentioribus, ut S. Francisci, ulla hujus distinctionis inter Fratres laicos, & Clericos mentio fit.

☞ Quamvis novitia sit distinctio inter Monachos ad chorum professos, & *Fratres*, quos dicimus *Conversos*, qui ad obeunda opera manualia recipiuntur; nihilominus quidam e Monachis olim *conversi* dicebantur; nimirum hi, qui ad provectam usque ætatem secularem vitam duxerant, & postmodum vitam monasticam amplectebantur, & morum *conversionem* profitentes ab ea *conversi* appellati: iique distinguebantur hac appellatione ab iis, qui *ab infantia* in Monasteriis enutriti, eamdem vitam amplexati erant; atque inde *nutriti*, sive *oblati* propter oblationem parentum de ipsis factam dicebantur, uti observat Du-Cange in Glossario mediæ, & infimæ latinitatis, verbo, *Conversi*; atque de his *nutritis*, & *conversis* agi apud sanctum Anselmum in libro *de similitudinibus cap.* 78. ex ipso contextu manifestum est: quapropter recte notavit dictus Auctor, errasse Haefteuum, qui credit ibidem agi de his, quos hodie fratres *conversos* dicimus, qui & *laici* dicuntur, & a Monachis *ad Chorum* professis distinguuntur; quos non nisi circa seculum XII. ortum habuisse observat Claudius Fleury in historia sua Eccles. *lib.* 63. *num.* 58. qui occasionem hujus distinctionis inde ortam credit, quod *laici* litteras non discerent, & lingua latina vulgaris esse desiisset; atque ita *laici* idioma latinum non callentes, officio divino, quod latine peragebatur, inidonei essent.

Quidquid sit de origine, indubitatum est, distinctionem modernam inter *laicos*, sive *conversos*, & professos *ad Chorum*, prout hæc in plerisque Monasteriis est in usu, recentioris disciplinæ esse; quodque in ratione Monachatus non distinguantur; sed omnes eodem vinculo, iisdemque votis Religioni sint adstricti. ☜

Unde etiamnum hodie in Ordine Fratrum Minorum Fratres *laici* concurrunt, & suffragium habent cum aliis Clericis in electione *Discreti*; modo tamen a *quinque* annis professionem emiserint; cum illi, qui Ordine sacro sunt insigniti, suffragio gaudeant, tametsi *duobus* tantum annis sint professi, *Cap.* 7. §. 3. *Constit.*

VII. Hæc disciplina, quæ omnes indifferenter ad Congregationem, sive Capitulum admittebat, primum mutari cœpit seculo XIV. quando sub nomine Concilii Viennensis in *Clementina*. UT 11. *De Ætate*, & *qualit. Ordinand.* decretum fuit: " Ut „ nullus de cetero in hujusmodi Ecclesiis „ (Cathedralibus, vel Collegiatis, secula„ ribus, vel *Regularibus*) vocem in Ca„ pitulo habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis „ libere concedatur, nisi saltem in *Sub„ diaconatus* Ordine fuerit constitutus „.

VIII. Ratio Decreti in præfatione exprimitur: " Ut ii, qui divinis in Cathe„ dralibus, vel Collegiatis, secularibus, „ vel *regularibus* sunt mancipati officiis, „ vel mancipabuntur in posterum, ad *su„ scipiendos* sacros Ordines *propensius in„ ducantur* „.

IX. Hic obiter notandum, eo tempore in quibusdam Ecclesiis *Regularibus* Religiosos ita fuisse morosos in suscipiendis *Sacris* Ordinibus, ut etiam pœnis ad id adigi deberent; quod & indicat aliud sub nomine ejusdem Concilii Decretum in *Clementina* Ne in agro *De Statu Monach.* quo decernitur: " Ad ampliationem autem „ cultus divini statuimus, quod Monachi „ *quilibet* ad monitionem Abbatis se faciant ad omnes Ordines sacros (excusatione cessante legitimâ) promoveri „.

X. Nomen *Abbatis* insinuat, hoc Decretum potissimum Monachos *Abbatiales* spectasse: utpote qui aliunde divitiis abundantes, nihil e susceptione Ordinis sacri lucri, aut commodi sperarent, malebant otii delicias, quam Ordine sacro initiati divinis officiis peragendis vacare. Unde ad hoc Decretum reflectens Christianus Lupus, ait: " Post ablatum per divitias „ opus manuum, cœperunt Monachi ab „ otio invadi, ideoque sacro saltem ministerio adversus illud muniendos Pontifex „ judicavit „. Ad *Can. 6. Chalced.*

XI. Hodie vero postquam ex susceptione Ordinis sacri aliquod emolumentum, uti ex celebratione Missarum apud Mendicantes, vel aliqua prærogativa haberi cœpit, tantus est ad sacros Ordines pruritus, ut nullus pene nisi ætate destitutus ad eos non ascendat; imo ascendere ambiat; idque fere nullâ capacitatis habitâ ratione; ut merito hodie desiderarentur Decreta, quibus a sacris Ordinibus suscipiendis arcerentur; uti infra *part. 2. Titulo De Sacramento Ordinis* ostendetur.

XII. Itaque post hoc Viennensis Concilii Decretum, ac præsertim sequutam ejusdem innovationem per Synodum Tridentinam *Sess. 22. cap. 4. De Reformat.* cœperunt in plerisque Religionibus Fratres *Laici*, aliique sacro Subdiaconatus Ordine non insigniti, a Congregationibus Capitularibus excludi, & suffragio activo etiam *consultivo* privari.

XIII. Cum vero in Monasteriis virorum Fratres *Laici*, seu *Conversi* a Congregationibus Capitularibus essent exclusi, solique Clerici, seu *ad Chorum*, ut ajunt, *professi*, Congregationem sive Capitulum conficerent, horum exemplo in Monialium Monasteriis sub eisdem Regulis militantibus, sensim etiam primo recepta fuit distinctio Sororum *Laicarum*, seu *Conversarum*, & Sororum *Choristarum*, sive ad *Chorum* professarum; ac dein Sorores illæ *Laicæ* e Congregationibus Capitularibus excludi cœperunt, prout hodie in plerisque Monasteriis excluduntur.

XIV. Quia tamen omnes Moniales, seu *Laicæ*, seu *Choristæ*, vere sunt de Congregatione, seu Conventu, nec ullum Ecclesiæ Decretum sit hanc exclusionem probans, merito Senatus Parisiensis anno 1642. per sententiam manutenuit Sorores Laicas, seu Conversas Ordinis S. Claræ, sive Urbanistas, in possessione dandi suum suffragium in electione Abbatissæ, uti refertur in appendice ad Opera *Claudii Le Prestre pag. 86.* narraturque discursus Advocati Regii in favorem Sororum *Conversarum*; qui inter alia notabat, primitus nullam fuisse inter Sorores eamdem Regulam professas differentiam, sed successu temporis eam distinctionem esse inductam potius ex necessitate divitiarum, quam meritorum, aut aliâ rationabili consideratione; ut nimirum solæ *pauperes* admittantur tamquam *Conversæ*, *divites* vero *ad Chorum*: tametsi subinde illæ capaciores sint præ his ut divinis officiis occuparentur, & hæ manualibus operibus exercerentur. Hi, qui Monasteriis intendunt, expendere poterunt, quid in hisce fieri conveniat.

Ut ad Regulam Benedictinam, a qua nonnihil deflexinus, redeamus, dicit ab Abbate *convocandam Congregationem*.

XV. Pro quo notandum, quod si negotium aliquod sit *capitulariter* tractandum; sive ut *consilium* Capituli audiatur, sive *consensus* obtineatur, tunc debeant omnes *capitulariter* congregati audiri, & consilium aut consensum suum dare; neque sufficiat, si *singuli* audiantur, & suffragium suum singuli privatim depromant; imo actus sic expeditus ob defectum non *congregati Capituli* esset nullus; uti communiter docent Canonistæ relati a Tamburino de Jure Abbatum *tom. 3. disp. 1. quæst. 2. num. 25.*

XVI. Deinde ait Benedictus: *Dicat ipse, unde agatur*. Hoc est, negotium ipse Abbas

Abbas proponat, idque juxta modernam disciplinam Præsidenti Congregationi competere solet.

Ita autem proponat, ut meri proponentis partes agat; & suam *propriam celet sententiam*, ait Haeftenus *lib. 3. tract. 5. disq. 6.* " Ne forte assentatores ei placere „ studentes, ejus potius sequantur voluntatem, quam rei utilitatem: aut ne timidiores metu displicendi, verum dicere „ vereantur. Vitabit proinde, ne quis in „ unam magis, quam in alteram partem „ propensum ejus animum percipiat „.

XVII. Pergit Benedictus: " *Audiat consilium Fratrum*, scilicet *omnium*, qui „ Congregationem constituunt. Audiendi „ autem benigne, patienter, sine molesta „ interruptione, concesso loquendi spatio, „ & libertate, nec verbo aut signo alieniorem a quoquam animum ostendat „ ait Haeftenus.

XVIII. Audito omnium consilio, *tractet apud se*, ait Benedictus, id est, singulorum sententias & rationum momenta expendat, examinet, & ponderet; nec enim semper quod plures sentiunt, hoc melius. Proinde ubi negotium non dependet a pluralitate suffragiorum, quæ numeranda sunt, Abbas non tam numeret sententias, quam æquâ lance appendat. Ac præcipue attendat illud monitum Tobiæ ad filium suum: *Omni tempore benedic Deum, & pete ab eo ut vias tuas dirigat, & omnia* CONSILIA *tua in ipso permaneant*. Tobiæ 4.

XIX. Ut vero æquâ lance consilia Fratrum appendat Abbas, necesse est, ne uni potius quam alteri opinioni ex humana aliqua ratione adhæreat, quousque Fratrum consilia audiverit; quod recte expressit S. Dorotheus *Doct. 7.* his verbis: *Nihil decretum & præfixum in mente, vel sensu habeat*. Si enim antequam consilium petit, aliquam animo agglutinatam opinionem habeat, vix unquam ullo Fratrum consilio, quamvis salubri, ab ea deducetur.

XX. Post expensa Fratrum consilia, *quod utilius judicaverit*, ait Benedictus, *faciat* Abbas.

Hæc manifeste supponunt, ex præscripto Regulæ Benedictinæ non competere Monachis in rebus tractandis, nisi solum votum *consultivum*; ultimam vero decisionem pendere a *solo* Abbate: adeoque regimen Abbatis, ut supra monuimus, a S. Benedicto fuisse institutum *monarchicum*.

Quod ulterius in verbis sequentibus inculcat, dicens: " Sic autem dent Fratres „ *consilium* cum omni humilitatis subjectione, ut non præsumant procaciter de„ fendere quod eis visum fuerit; sed ma„ gis in Abbatis pendeat *arbitrio*, ut quod „ salubrius *judicaverit*, ei cuncti obe„ diant „.

XXI. Ne tamen *Abbas* hâc suâ auctoritate abutatur, & subditis graviora quam professio eorum exigit, imponat, addit: „ In omnibus igitur *omnes* magistram se„ quantur *Regulam*, neque temere ab ea „ declinetur a quoquam.

Et ne quis ambigat, num sub hac generali expressione comprehendatur ipse Abbas, mox subjungit: " Ipse tamen *Abbas* „ cum timore Dei, & observatione *Re*„ *gulæ* omnia faciat, sciens, se procul „ dubio de omnibus judiciis suis æquissi„ mo judici Deo rationem redditurum „.

XXII. Totius Congregationis *consilium* expeti vult S. Benedictus; si *præcipua* agenda sint in Monasterio; hoc est, in causis *gravioribus*: " Si qua vero, ait, *minora* „ agenda sunt in Monasterii utilitatibus, „ *Seniorum* tantum utatur consilio, sicut „ scriptum est: *Omnia fac cum consilio*, „ *& post factum non pœnitebis*. Ecclesia„ stici cap. 32. v. 24.

XXIII. Qui hic per *Seniores* intelligantur, non determinat Benedictus. Cardinalis a Turrecremata *Tract. 15. in cap. 3. Regulæ*, ait: " Senior hoc loco non sem„ per videtur notare senectutem ætatis, „ aut prioritatem conversionis: quia quan„ doque in multis hujusmodi nec abundat „ consilii maturitas, nec rerum experien„ tia. Sed Seniores credimus hic pruden„ tiores & magis expertos, appellandos, „ secundum illud Tobiæ cap.4. v.19. *Con*„ *silium a Sapiente require* „. Verum quia invidiosum sæpe est, relictis professione senioribus, designare alios tamquam prudentiores, & magis discretos; hinc apud quosdam in usu est, consulere seniores secundum Ordinem professionis.

In aliis nonnullis Ordinibus eliguntur *Assistentes*, aut *Discreti*; quorum *consilio*

vel assensu Superiores omnia agant; de quorum electione & auctoritate singulorum Ordinum Constitutiones consulendæ & sequendæ sunt.

XXIV. Illud insuper ex omnium pene Ordinum & Congregationum Constitutionibus, etiam eorum qui sub Regula Benedictina militant, intelligi potest, hodie ob depravatos hominum mores, ac naturæ humanæ corruptionem, & quia (ut ait Ascanius Tamburinus loco citato *quæsito* 2. *num.* 2. & 3.) non omnes, qui regunt, esse possunt Augustini, aut Benedicti, nec subditi Possidii, factum esse, ut Religiones loco Monarchiæ absolutæ, cum ea simul Aristocratiam amplexatæ sint: imo fere omnes Religiones tam Mendicantium, quam non Mendicantium, regimen Aristocraticum elegerunt, relicto Monarchico, ait Tamburinus; qui ibidem relatis variorum Ordinum Constitutionibus ostendit, eorum regimen esse Aristocraticum.

XXV. Atque inter alia recitat ex Joanne Trithemio aliqua, quæ Abbas non tantum sine consilio, sed nec sine *consensu* Monachorum exequi potest: ut sunt v. g. „ Res Monasterii immobiles, agros, prata, „ & alia hujusmodi vendere. Secundo di„ cit, quod non potest recipere ad pro„ fessionem Monachum sine consensu Con„ ventus. Tertio, quod non potest Mo„ nasterium gravare pignoribus, & aliis „ cautionibus, magnam summam recipiens „ pecuniarum super bona Monasterii, abs„ que evidenti necessitate, & Fratrum „ suorum *consensu*. Quarto, quod non „ licet Abbati dimittere Monachum ad „ aliud Monasterium ejusdem Ordinis, si„ ne prædicto *consensu*. Quinto, non po„ test aliqua Statuta ipsis imponere, quæ „ se ultra Regulam extendant, nisi *con„ sentiant* Monachi. Sexto, non potest „ aliquem ad Confraternitatem spiritualem „ totius Monasterii accipere, nisi concur„ rant Monachi subditi. Septimo, non „ potest præbendarios perpetuos recipere „ ad Monasterium, sine *voluntate* Con„ ventus. Deinde subdit hæc verba: Sunt „ & alii casus, in quibus, si non est semper „ necessarium, est tamen honestum, ut si„ ne Fratrum suorum Abbas assensu, eo„ rum nihil attentet. In disciplina autem „ conservanda potest Abbas, sine ipsorum „ consensu, vel voluntate, si tamen ex„ pedit, limites Regulæ non omittens, „ agere, prout sibi melius visum fuerit „ expedire„.

Quæ hic asserit Trithemius sine *consensu* Monachorum a solo Abbate expediri non posse; etiam hodie in plerisque Religionibus cum *consensu* totius Congregationis expediri consueverunt.

☞ XXVI. Inter ea, quæ per Abbatem *de consensu* Congregationis expedienda sunt, ex Ascanio Tamburino notata refertur receptio & admissio Novitii ad professionem.

Verum si inspiciantur sola verba Regulæ Benedictinæ, videtur quod admissio ad professionem *soli* Abbati competat *de consilio* Congregationis: quod & supponere videtur Josephus Meige in Commentario ad hanc Regulam; una tamen asserens, quod jus commune hac in parte Regulæ Benedictinæ derogaverit; & auctoritatem Abbatis restrinxerit: ita ut hodie non tantum *consilium*, sed & consensum Congregationis habere debeat; atque non tantum ex constitutionibus totius Ordinis, prout existimasse videtur Trithemius, & post eum Ascanius Tamburinus; sed etiam ex jure communi receptio & admissio Novitii ad professionem esset una ex causis gravioribus, quæ sine *consensu* Congregationis per solum Abbatem absolvi non possent: quâ in re Ordinum & Monasteriorum constitutiones, & continuata praxis maxime sunt attendenda.

Contingere enim potest, ut alicujus Congregationis, aut Provinciæ Monasteria pressius, & constantius Regulæ Benedictinæ adhæserint; atque conformiter ad regulam Abbatibus hac in re pristina auctoritas fuerit conservata.

Quidquid sit de hac Abbatum auctoritate, hoc certum est, quod Abbas tamquam Pater suorum Monachorum, non nisi summa eum prudentia hâc suâ auctoritate, in admittendis Novitiis ad professionem sine consensu sui capituli, uti debeat: quandoquidem similis admissio ad professionem vix fieri queat, sine charitatis & unionis inter fratres detrimento; ac notanter si ex parte Abbatis carnalem ali-

quem erga Novitium affectum in hac ad professionem admissione concurrere circumstantiæ ostendant.

XXVII. Quia tamen ex sua institutione Abbatum regimen est monarchicum, nec nisi *consilium* etiam in rebus arduis expetere debet ex præscripto Regulæ, dicendum, quod *consensus* Capituli sive Congregationis ad validitatem actus non exigatur, nisi in casibus a Jure vel Constitutionibus Ordinis *specialiter* expressis; quemadmodum Episcopus *consensum* sui Capituli habere non debet, nisi in casibus a jure designatis; uti supra *tit.* 8. *cap.* 4. *num.* 5. notavimus.

XXVIII. Illud insuper notandum, quod dum *consensus* Congregationis requiritur, non *omnium* de Congregatione requiratur; sed ordinarie sufficiat *major* pars totius Congregationis; aut etiam interdum sufficiat, præsertim in electionibus, *major* pars comparata ad alias partes, quæ alios elegerunt, nisi aliquo statuto aliud fuerit expressum.

XXIX. Denique licet Abbas, aliusve Superior in casibus, in quibus tantum debet requirere *consilium*, non teneatur *consilium* datum sequi; tamen actus esset nihilominus *nullus*, si a Capitulo aut Congregatione debite convocata consilium non expetiisset; uti docent communiter Canonistæ, quos citat Ascanius Tamburinus loco citato *quæsito* 8. *num.* 1.

CAPUT V.

De Cura temporalium Abbatibus incumbente; & Officialibus ab ipsis constituendis.

1. *Cura temporalium primario Superioribus Monasteriorum incumbit.*
2. *Superior dispensare debet sine acceptione personarum in usus Communitatis.*
3. *Superiores tantum sunt* Dispensatores, *& finem a Fundatoribus præfixum attendere debent.*
4. *Monitum Synodi Cameracensis.*
5. *Quibus debeantur bona Monasterii, quæ necessitatibus Religiosorum supersunt.*
6. *Prælati utentes rebus Monasterii ut propriis, censendi sunt proprietarii.*
7. *Alienatio rerum Monasterii soli Abbati vetita, etiamsi sint annexa mensæ Abbatiali.*
8. *Superiores tenentur reddere computum suæ administrationis.*
9. *An Episcopus interveniat computui?*
10. *Superiores ita circa temporalia versentur, ut spiritualia non negligant.*
11. *Superiores temporalibus curandis deputant Officiales.*
12. *Præcipuus inter hos Cellerarius, sive Procurator; & qualis eligendus?*
13. *Cavendum ne Procurator ita circa temporalia versetur, ut exercitia spiritualia omittat.*
14. *Periculosum est in Procuratorem constitui, qui in virtute non est multum exercitatus; & quare?*
15. *Convenit, ut negotia Monasterii multum distrahentia committantur secularibus.*
16. *Officiales in administratione temporalium dependent a Superiore Monasterii.*
17. *Potest Abbas eorum auctoritatem restringere vel ampliare.*
18. *Cavenda in administratione temporalium species avaritiæ.*

I. PRæcipuam rerum temporalium inspectionem & superintendentiam esse penes Abbates, aliosque Monasteriorum primarios Præfectos, eosque esse præcipuos rerum illarum dispensatores, tam ex sacris Canonibus, quam Regulis monasticis constat.

„ Universa (ait Gelasius Papa in *can.* „ NULLAM *caus.* 18. *q.* 2.) quæ vel ad „ divini cultus reverentiam, vel ad *utilitatem* Monasterii pertinent, *Abbatis* „ *solicitudo*, ad quem potestas *tota* pertinere convenit, debeat adimplere „.

Regula Benedictina pluribus locis, ac signanter *cap.* 2. 32. 33. 54. & 57. hanc in dispensandis rebus temporalibus auctoritatem in Abbate manifeste supponit, quam Regula S. Augustini non obscure expressit, ubi ait: " Non dicatis vos aliquid habe„ re proprium, sed sint vobis omnia com„ munia; & distribuatur unicuique ve„ strum *a Præposito vestro* „.

Cir-

Circa hanc Abbatum, aliorumque Superiorum dispensandi ac regendi res temporales potestatem plura observanda sunt.

II. In primis Superiores in rebus communibus dispensandis tenere debent normam sibi in Actis Apostolicis his verbis præformatam: cap.2. & cap.4. *Dividebatur autem* SINGULIS *prout* CUIQUE *opus erat*: hoc est, ut sine personarum acceptione *singulis* Religiosis distribuatur prout *cuique* opus erit; de qua dispensandi normâ egimus *tit.* 29. *cap.* 5. & 7. atque insuper in hac dispensatione eam tenere moderationem, ut ea, quæ Religiosis ad *necessitatem* dantur, limites paupertatis Religiosæ non excedant, uti eodem titulo *cap.* 8. ostendimus.

III. Cum vero rerum proventuumque Monasterii sola dispensatio Abbatibus concredita sit, non autem eorum ipsis data sit proprietas, tenentur ipsi Abbates se tamquam fideles dispensatores & administratores, nequaquam vero ut *proprietarios* aut *rerum dominos* exhibere; ac per consequens in rebus illis dispensandis semper præfixum habere finem, quem ipsi Fundatores, qui hanc eis dispensationem crediderunt, intenderunt.

IV. De hoc puncto serio monet Abbates & Abbatissas Synodus P. I. Cameracensis, titulo *De Monasteriis cap.* 16. " Ceterum monet S.Synodus, Abbates, Abbatissas, & alios Monasteriorum Præfectos, & Præfectas, ut sui meminerint officii, seque non esse dominos bonorum Monasterii, imo ne fructuum quidem; sed tantum dispensatores & administratores: neque se pro libitu dispensare posse, sed secundum intentionem Ecclesiæ, & piorum Fundatorum. Proinde valde reprehensibile esse eorum factum, qui ex bonis, vel etiam fructibus Monasterii sui ditant propinquos, vel amicos suos. Itemque eorum, qui superfluum & nimis fastuosum habent famulitium & comitatum, nimium equorum numerum, quique nimium splendide & sumptuose ædificant, præsertim ædificia non sacra ".

V. Hoc Decretum innovans ejusdem Provinciæ Cameracensis Synodus Diœcesana Audomarensis sub Joanne Six anno 1585. addit: " Id quod necessariis usibus superfluit, debetur Pastoribus, quibus tenuius, quam oportet provisum est, debetur alendis pauperibus, ædificandis Dei templis, augendæ ornandæque Christianæ Reipublicæ, & similibus finibus ".

Deinde monet Prælatos, ut meminerint, *nec se a voto paupertatis absolutos: sed bonorum communium duntaxat dispensatores esse*.

VI. Et revera si Prælati bona Monasterii non tantum non fideliter dispensent, sed tamquam *propriis* in quoslibet usus pro arbitrio suo utantur, & de iis disponant; non tantum *injustitiæ*, quemadmodum alii rerum temporalium dispensatores, sed *proprietatis*, & voti infractionis rei reputabuntur coram Deo; uti apposite jam pridem notavit Petrus a S. Audomaro vulgo Wallon-Capelle, *l.* 2. *Instit. Monast. cap.* 9. " Quoad dispensationem rerum temporalium ipsis (Prælatis) commissam, inquit, iis casibus, quibus contingit Dispensatorem dominorum temporalium *furtum* in sua dispensatione committere opere vel voluntate, *peccatum proprietatis* incurrunt . . . *Proprietarii* igitur sunt, infert dictus Auctor, imo fures & sacrilegi, non minus, quam Judas loculos Christi expilans, quoties facultatibus Christi, & Ecclesiæ utuntur, vel possident tamquam *proprias*: quod maxime cavebat S. Augustinus, ipso teste: Cum datur mihi vestis pretiosa, ait, vendo eam, ut quia vestis non potest esse communis, pretium commune sit ". Maxime vero *proprietarii* sunt, pergit Auctor, " quando iis abutuntur in statuendis sibi magnificis monumentis, aut celebribus exequiis, vel anniversariis sibi præfigendis, magnis Ecclesiæ sumptibus, in erigendis superbis ædificiis, eisque decorandis tapetibus variisque picturis, in luxu, in exquisitioribus cibis, & vinis pretiosis, mensæ superfluo apparatu, in vasis argenteis, & aureis, in ludis, in alenda multitudine famulorum, canum, equorum " &c.

Non immerito ergo notavit Joannes Hessellus in *Decalogum cap.* 147. Præfectis Monasteriorum *speciale* periculum imminere peccandi vitio *proprietatis*, propter *temporalium dispensationem* eis creditam.

VII. Ad

VII. Ad hæc, quia sola administratio, & dispensatio Abbati credita est, idcirco ad instar aliorum administratorum nullam habet auctoritatem bona immobilia, aut etiam pretiosiores res mobiles sine consensu Conventus alienandi; quod & locum habere quoad bona mensæ Abbatiali specialiter addicta, iis in Monasteriis, in quibus bona inter Conventum & Abbatem sunt divisa, notat Renatus Choppinus *l.* 2. *Monasticon tit.* 2. *num.* 16. refertque sæpius in judicio contradictorio ita fuisse declaratum.

VIII. Sicuti administratores, & Curatores rerum alienarum tenentur suæ administrationis, & curatelæ reddere rationes sive computum, ita " in multis Ordinibus „ (uti observat Zypæus *consult.* 6. De Re„ gular.) Regula, Constitutiones, aut mo„ res habent, ut Abbates, & Abbatissæ „ quotannis coram Conventu *computum* fa„ ciant „.

IX. Insuper decrevit Gregorius XV. in Constitutione, quæ incipit, *Inscrutabili* 18. io Bull. Rom. " Sed & administrantes „ bona ad eadem Monasteria Sanctimonia„ lium, ut præfertur, etiam Regularibus „ subjectarum, pertinentia, sive Regulares „ extiterint, sive seculares quomodolibet „ exempti, Episcopo loci, adhibitis etiam „ Superioribus Regularibus, singulis annis „ rationes administrationis, gratis tamen „ exigendas, reddere teneantur, ad idque „ juris remediis cogi, & compelli queant „.

„ Sed (uti monet Zypæus, citatâ Con„ sultatione) ea Bulla nondum hic omni„ no recepta est: Et Abbas S. Vedasti „ contra Episcopum Atrebatensem Conci„ lii Mechliniensis judicio obtinuit, ne „ illam ibi viâ-regiâ possit exequi „.

Neque hactenus in Belgio usu obtinere videmus, ut Episcopi computibus Monasteriorum exemptorum interveniant; at illorum, quæ sub Episcopi directione, & auctoritate consistunt, Episcopus *per se*, aut per suum Commissarium, idque frequentius intervenire solet.

X. Abbatibus, aliisque Monasteriorum Superioribus administrationem habentibus, serio expendendum illud S. Benedicti monitum *cap.* 2. *Regulæ num.* 7. " Ante omnia „ ne dissimulans, aut parvipendens salutem „ animarum sibi commissarum, non plus „ gerat sollicitudinem de rebus transitoriis, „ terrenis, atque caducis; sed semper cogi„ tet, quia animas suscepit regendas, de „ quibus rationem redditurus est. Et ne „ causetur de minori forte substantia, me„ minerit scriptum: *Matt.* cap. 6. & „ *Luc.* cap. 12. *Primum quærite Regnum Dei*, „ *& justitiam ejus, & hæc omnia adjicien-* „ *tur vobis* „. Et iterum: " *Nihil deest* „ *timentibus eum*. Ps. 33. v. 10. Sciatque, „ quia qui suscepit animas regendas præ„ paret se ad rationem reddendam „.

XI. Ne autem Abbates & Superiores, quibus cura spiritualis Monasterii incumbit, nimium se debeant temporalibus negotiis immergere, passim in Regulis, Constitutionibus monasticis, & Synodorum decretis cautum fuit, & moribus comprobatum, ut rebus temporalibus administrandis & curandis aliqui inferiores Officiales a Superioribus deputentur.

XII. Inter hos præcipuus reputatur, qui in Regula Benedictina *cap.* 31. dicitur *Cellerarius*, vel uti alii legunt, *Cellarius*, atque idem est, qui hodie in quibusdam Monasteriis *Œconomus*, *Provisor*, vel *Procurator* appellatur.

Qualis esse debeat Cellarius dicit S. Benedictus: " Eligatur, ait, de Congrega„ tione sapiens, maturus moribus, sobrius, „ non multum edax, non elatus, non „ turbulentus, non injuriosus, non tardus, „ non prodigus, sed timens Deum, qui „ omni Congregationi sit sicut Pater. Cu„ ram gerat de omnibus: sine jussione „ Abbatis nihil faciat. Quæ jubentur cu„ stodiat; fratres non contristet. Si quis „ frater ab eo forte aliqua irrationabiliter „ postulat, non spernendo eum contristet, „ sed rationabiliter cum humilitate male „ petenti deneget. Animam suam custo„ diat, memor semper illud Apostolicum: „ *quia qui bene ministraverit*, *gradum bo-* „ *num sibi acquirit* „. 1. Tim. cap. 3. v. 13.

XIII. Ad hæc verba, *animam suam custodiat*, addunt Patres Congregationis Cassinensis *num.* 2. " Cellerarii non sic se im„ mergant temporalibus, quin vacent spi„ ritualibus, sed sic transeant per bona „ temporalia, ut non amittant æterna „.

Eumdem in finem monent Bursfeldenses, *Dist.* 2. *cap.* 5. " Cellerarius quamvis exem„ plo

„ plo Marthæ circa multa sollicitari & „ turbari necesse habeat, non tamen se „ prorsus a Conventualibus alienare, aut „ silentium & quietem cellæ penitus ab„ jicere, & abhorrere; sed potius quan„ tum sinit opportunitas, necessariis ex„ peditis, ad opus Dei, & Conventum, „ sed & ad cellam, tamquam ad quietis„ simum, & tutissimum portus sinum re„ currat, ut legendo, orando, meditando „ turbulentos animi sui motus ex cura, „ & dispositione exteriore surgentes, se„ dare possit, & spiritualibus consolatio„ nibus refrigerari „.

Eadem iisdemque pene verbis habent Constitutiones Canonicorum Regularium Capituli Windesemensis *part.* 2. *cap.* 38. & Constitutiones Eremitarum S. Augustini *part.* 3. *cap.* 17.

Canonici quoque Præmonstratenses in ultimis suis Constitutionibus monent Abbates, ne Œconomum seu Provisorem alium constituant, quam Sacerdotem, nisi gravis premat necessitas, adductâ hac ratione: *Quia in ruinam agitur, qui nondum in virtute bene roboratus, suæ libertati relinquitur.*

XIV. Ante omnia ergo in electione eorum, qui administrandis temporalibus præficiuntur a superioribus attendendum, ut præficiendi in omni virtutum genere in tantum sint exercitati, & in charitate adeo fundati & radicati, ut merito confidere liceat, quod interiorum curam per exteriorem occupationem non minuent, atque exteriorum providentiam, interiorum sollicitudine sedulo curabunt: qui, ut de Gerardo, ait S. Bernardus, non petulanti (ut assolet) in eo officio detineantur affectu, sed solo intuitu charitatis; qui quantum in ipsis est, semper optent quietem, sibi intendere, Deo vacare, nec implicitos tenent, nisi timor Dei, voluntas Fratrum, ac studium obediendi. Nisi enim solitudine, piisque Religionis exercitiis, quibus anima pascitur, & mens a terrenis ad cœlestia revocatur, multum afficiantur; magnopere verendum, ne sensim, illis neglectis, rerum terrenarum curis implicentur: atque ita paulatim gustum rerum spiritualium amittentes, tandem sub habitu Religionis cor seculare inveniant. Quod vel eo magis in Officialibus metuendum, quia ipsis, ob varia quæ in temporalium administratione occurrere solent negotia, major præ reliquis Fratribus concredi debet absentandi ab ordinariis Religionis exercitiis libertas: per consequens nisi tantum in Religione profecerint, ut non timore ad ea pietatis exercitia adigendi sint, sed spiritu charitatis ad illa agantur; non parum timendum, ne libertate illâ abutantur.

XV. Porro ne Procurator Monasterii nimium distrahatur, ac vagandi nimiam occasionem habeat, provide decernitur, in Constitutionibus Eremitarum S. Augustini loco citato: " Poterit etiam in principa„ lioribus Conventibus Procurator *secula„ ris* constitui pro illis negotiis, quæ per „ laicum tractari poterunt, ad evitandos „ nimios discursus Procuratoris Religiosi, „ & ne etiam habitus nostræ sacræ Reli„ gionis in locis indecentibus quandoque „ compareat „.

Optandum sane, ut id in omnibus Monasteriis præsertim Abbatialibus, in quibus negotia sæpius in judiciis, & foris agenda occurrunt, observaretur.

XVI. His Officialibus concredita administratio non impedit, quin penes Abbatem, & Superiores remaneat primaria ipsa cura; atque ipsi Officiales in hac administratione ab ipsis dependeant.

De Cellerario ait S. Benedictus: *Sine jussione Abbatis nihil faciat*. Item: *Omnia mensurate faciat, & secundum jussionem Abbatis.*

XVII. Quin non obscurum est, quod ex præscripto Regulæ Benedictinæ liceat Abbati Cellerarii potestatem ampliare aut restringere; plura aut pauciora ei committere; ait enim: " Omnia, quæ ei *injunxe„ rit Abbas*, ipse habeat sub cura sua: a „ quibus *eum prohibuerit*, non præsumat „.

XVIII. Dicit insuper S. Benedictus *cap.* 57. Regulæ, ut si quid ex operibus artificum Monasterii aliquid vendendum sit, illi, quibus cura vendendi facta est, videant, ne in ipsis pretiis subrepat avaritiæ malum; sed semper aliquantulum *vilius* detur, quam ab aliis secularibus datur, ut in omnibus glorificetur Deus.

Indubie monitum hoc S. Benedicti a Superio-

perioribus, & Officialibus Monasteriorum merito attendendum; ut hoc pacto in administratione rerum temporalium omnem avaritiæ speciem apud homines seculares evadant.

CAPUT VI.

De usu *Pontificalium* Abbatibus indulto.

1. *Pontificalium usus quo tempore ab Abbatibus postulari, vel impetrari cœperit?*
2. *Querela Sancti Bernardi de Abbatibus, qui multo pretio sibi Pontificalia impetrdrunt.*
3. *Usus Pontificalium in Ordine Præmonstratensi, & Congregatione Bursfeldensi olim prohibitus.*
4. *Usus Pontificalium competit Abbatibus jure* privilegiario.
5. *Quæ singulis competant ex tenore privilegiorum, judicandum.*
6. *Usus* Baculi *ante alia Pontificalia Abbatibus competit; & quare?*
7. *Quid* Sudarium *baculo appensum indicet; & qui illud appensum habeant?*
8. *Pontificalibus non contenti etiam* Benedictionem solemnem *impartiendi auctoritatem impetrarunt.*
9. *Solemniter benedicendi auctoritas olim Pontificalium usui non erat annexa.*
10. *Inter Pontificalia hodie reponitur collatio Ordinum, quamvis ea usui Pontificalium non sit annexa.*
11. *Potestas conferendi Tonsuram, & Lectoratum Abbatibus asseritur Canone Synodi Nicænæ II.*
12. *Synodus Nicæna nullam mentionem fecit specialis, &* solemnis *Benedictionis Abbatialis.*
13. *Tempore hujus Synodi nondum nota erat solemnis hodierna Abbatum Benedictio, nec distinctio inter Abbates, & Priores Conventuales.*
14. *Gratianus Canonem referens, Benedictionis Abbatialis mentionem addit.*
15. *Canon ex Gratiano in Decretales relatus, pro jure communi receptus est.*
16. *Hinc invaluit, Monasterii Præfectum non posse Tonsuram, & Ordines conferre, nisi sit Abbas* solemniter *benedictus.*
17. *Error Gratiani mutationi disciplinæ occasionem dedit.*
18. *Synodus VII. non permittebat Monasteriorum Præfectis Ordinem conferre, nisi* solis *Monachis sibi subjectis.*
19. *Abbates potestatem suam paulatim extenderunt.*
20. *Decretum Synodi Tridentinæ potestatem Abbatum restringens.*
21. *Juxta hoc Decretum Abbas non potest Tonsuram Monachis alterius Monasterii conferre etiam de consensu Abbatis, nec secularibus habentibus* Dimissoriales *sui Episcopi.*
22. *Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, sive* nullius *Diœcesis, comprehenduntur Decreto Concilii Tridentini.*
23. *Qui censeantur Abbates* nullius *Diœcesis.*
24. *Simplex exemptio Monasterii non facit illud esse* nullius *Diœcesis.*
25. *Abbates non possunt citra* speciale *privilegium solemniter* benedicere *populo, nisi in Ecclesiis sibi* pleno *jure subjectis.*
26. *Neque alia Pontificalia extra dictas Ecclesias exercere.*
27. *Præsente Episcopo, Abbas* solemniter *benedicere non potest: & quare?*
28. *Abbates in Synodis cum Episcopis comparentes quibus* mitris *uti possint?*
29. *Usus Pontificalium in Abbatibus metiendus ex tenore privilegii.*
30. *Abbates Pontificalibus cum humilitate uti debent.*

☞ I. INcertum est quo tempore ornamenta Pontificalia ex privilegio Romani Pontificis fuerint Abbatibus indulta; fat constat, ante seculum septimum, aut octavum nullum hujusmodi privilegium per Romanos Pontifices fuisse Abbatibus concessum; sed demum seculo nono, aut decimo similia privilegia per Romanos Pontifices cœpisse concedi: postquam scilicet auctoritate falsarum decretalium sibi plenitudinem potestatis asseruerunt; atque eâ potestate prætenderunt, se posse aliis com-

municare, quæ Episcopis erant propria.

Quin & credit Christianus Lupus, inter Pontifices primum fuisse Joannem XVIII. (*a*), qui dederit Abbatibus usum Pontificalium sub initium seculi XI.

Hoc præterea notandum est, quod primitus non omnia, sed quæ minora reputabantur, duntaxat Abbatibus fuerint indulta; puta sandaliorum, Dalmaticæ, & Chirothecarum usus; uti observavit vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad primam partem seculi VI. Benedictinorum *num.* 54. ibidem inter alia observans, quod Leo IX. qui sedit sub medium seculi XI. indulserit Richerio Abbati Cassinensi, ad exemplar suorum prædecessorum, usum *sandaliorum*, Dalmaticæ, nec non Chirothecarum.

Insuper notat, quod idem Pontifex eumdem usum Pontificalium tribuerit Warmino Abbati sancti Arnulphi, exceptis (ait) Chirothecis.

Hæc ostendunt, primitus in concedendo Pontificalium usu Pontifices admodum fuisse moderatos atque Leonem IX.existimasse usum *Chirothecarum* quid amplius, quam sandaliorum, aut Dalmaticæ.

Hoc sat. constat inter ornamenta illa externa Pontificalia semper enituisse usum *mitræ*, quem Abbatibus serius communicatum fuisse credit Mabillonius; primumque fuisse Egelsinum Abbatem sancti Augustini prope Cantuariam, cui Alexander II. usum *mitræ* indulsit, *ob ipsius* (ait) *Romanorum alumni, & Anglorum Apostoli dignitatem*.

II. Seculo XII. nonnullos Abbates ex privilegio sedis Apostolicæ usos fuisse *mitrâ*, *annulo*, atque *sandaliis*, testatur S. Bernardus tract. *de Mor. & Off. Episc. cap.* 9. simul afferit hoc privilegium a ditioribus Abbatibus vel Monasteriis in Curia Romana fuisse impetratum; quandoquidem ipse Bernardus aperte redarguat Abbates, quod similes prærogativas non tantum labore, sed & *pretio* sibi comparent. Postquam enim graviter reprehendisset Abbates, qui sub obtentu libertatis privilegia emancipationis, sive exemptionis a jurisdictione Episcoporum in Curia Romana, non sine multo labore & *pretio* impetrabant; tandem verum & genuinum in hisce impetrandis Monachorum scopum esse ambitionem, & superbiam fat exinde lucere scribit: " Multo (ait) labore, & *pretio* „ Apostolicis adeptis privilegiis per ipsa „ vindicant *insignia Pontificalia*, utentes „ & ipsi more Pontificum *mitrâ*, *annulo*, „ atque *sandaliis* „.

" Sane si attenditur (pergit Bernardus) „ rerum dignitas, hanc Monachi abhorret „ professio, si ministerium, solis liquet „ congruere Pontificibus; profecto esse de„ siderant, quod videri gestiunt, merito„ que nequeunt esse subjecti, quibus jam „ ipso se comparant desiderio. Quid si & „ nomen eis conferre privilegiorum posset „ auctoritas, *quanto* putas *auro* redimerent „ ut appellarentur *Pontifices*. Quo ista, o „ Monachi! ubi timor mentis, ubi rubor „ frontis? quis unquam probatorum Mo„ nachorum tale aliquid, aut verbo do„ cuit, aut reliquit exemplo „. Hæc Bernardus de Abbatibus sui temporis.

Illud habetur ex verbis sancti Bernardi, quod suo tempore Abbates non tantum multo labore, sed & *pretio* usum insignium Pontificalium obtinerent; quod & de sui temporis Abbatibus testatur Thomas Cantipratanus *lib.* 1. de Apibus *cap.* 6. ubi de infulis loquens, ait: " Secundum statuta „ Ecclesiæ fere, *solis* Episcopis uti licet: „ *abusive* tamen quidam Abbates de novo „ *in magna pecuniæ mole his* utuntur „.

III. Quid de *mitra*, *annulo*, & *sandaliis olim* cogitatum fuerit in Ordine Præmonstratensi, declarat statutum, quod ineunte XIII. seculo Concilia hujus Ordinis Generalia confecerunt. In eo Decreto Abbatibus Præmonstratensibus prohibitus fuit usus Pontificalium ornamentorum: nedum illud sedi Apostolicæ displicuerit, imo laudatum probatumque est in litteris, quas Innocentius III. ad Ordinem Præmonstratensem direxit; in iis habemus Innocentium III. usum hunc Pontificalium in Abbatibus existimasse contrarium humilitati religiosæ, & incentivum esse superbiæ, & ambi-

(*a*) Alii afferunt fuisse Joannem vigesimum; constat a Joanne XV. usque ad Joannem XX. seriem Pontificum hujusce nominis esse valde obscuram. Quare non patet quis fuerit ille Joannes?

ambitionis, ideo & statutum, quo is usus inhibetur, in favorem esse Religionis; utpote ad subtrahendam dissolutionis materiam conveniens, ac propterea merito Apostolico communiendum præsidio. Verba ejus sunt: " Quæ in favorem Religio-
„ nis ad subtrahendam dissolutionis mate-
„ riam sunt provide instituta, firma de-
„ bent, & illibata servari, & ne infringi
„ valeant, Apostolico præsidio communiri.
„ Significasti siquidem nobis, quod com-
„ muni consilio Abbatum vestri Ordinis
„ statueritis, quod nullus Abbatum vestro-
„ rum *mitrâ*, vel *chirothecis* utatur; ne
„ forsan ex ipsis supercilium elationis assu-
„ mat, aut sibi videatur sublimis, cum
„ his uti se viderit, quæ Pontificibus, &
„ majoribus Ecclesiarum Prælatis a Sede
„ Apostolica sunt concessa. Nos igitur in-
„ stitutionem ipsam sicut a vobis provide
„ facta est & recepta, auctoritate Apo-
„ stolicâ confirmamus, & præsentis scripti
„ paginâ communimus, statuentes, ut si
„ qua forsan Ecclesia laxioris Ordinis ve-
„ stram voluerit regulam profiteri, hujus-
„ modi Pontificalibus, etiamsi ea prius
„ habuerit, ulterius non utatur, imo po-
„ tius humilitatem servet, & in eâ statu-
„ ta vestri Ordinis imitetur „.

Similiter Abbates Congregationis Bursfeldensis non absimilem de hoc usu Pontificalium ideam habuisse verba constitutionis probant: " Nemo (inquiunt *cap.* 28.)
„ ex Abbatibus nostris etiam Apostolico
„ suffultus privilegio, mitrâ, & ceteris
„ hujusmodi insigniis, & apparatibus Pon-
„ tificalibus uti præsumat: hæc enim licet
„ interdum simplici animo rationabiliter
„ fieri possint, tamen a lippientibus & ad
„ judicandum pronis curiosæ vanitati ma-
„ gis, quam religiosæ simplicitati deputa-
„ ri solent „.

Insuper ex supra relatis verbis Innocentii III. constat, usum Pontificalium in Ordine Præmonstratensi tunc temporis assumptum suisse in quibusdam monasteriis *relaxatæ* disciplinæ; rejectum vero fuisse in Monasteriis reformatis; ut proinde mirum non sit, quod labentibus seculis relaxatâ in plerisque Monasteriis regulari prorsus disciplinâ, usus Pontificalium assumptus fuerit, & toleratus (*a*).

Et sane legimus jam pridem nonnullos Abbates hunc Pontificalium usum modestiæ causâ, & ad suorum reprimendam superbiam, etiam ultro oblatum vel indultum, recusasse.

Refert Mabillonius in præfatione ad partem primam seculi VI. Benedictinorum, Leonem IX. *sandaliorum* usum obtulisse Gervino Abbati Certulensi; *sed ille* (ait) *ut insigniter modestus erat, hæc ornamenta recusavit*.

Refert & post Baronium Christianus Lupus, Urbanum II. sub finem seculi XI. Beneventano Petro Abbati Monasterii Cavensis concessisse usum *mitræ: At ille uti noluit ad reprimendam superbiam aliorum Abbatum*.

IV. Constat tamen Pontificalium usum successu temporis, ac præcipue seculo XV. & sequenti omnium pene Congregationum Abbatibus sensim fuisse indultum; ut relatis singularum Congregationum specialibus privilegiis ostendit Ascanius Tamburinus *lib.* 1. *de Jure Abb. disp.* 20. *quæst.* 1.

Ad hæc certum est (uti etiam notat Tamburinus ibidem *disp.* 21. *quæst.* 1.) *Pontificalium* insignium exercitium, & usum Abbatibus ex jure *privilegiario* competere, non autem *ratione dignitatis*. Unde nullus Abbatum uti potest Pontificalibus insignibus, nisi jus *privilegiarium* ostendat; quod sat evidenter expressit Pontifex in *cap.* UT APOSTOLICÆ, *De Privilegiis in VI.* in verbis: " Ut Apostolicæ Sedis
„ *benignitas*, quæ nonnullis Abbatibus,
„ aliisque Prælatis, quibus non competit
„ ex propria dignitate, concessit in Eccle-
„ siarum suarum gloriam, & honorem
„ quod mitrâ, & aliis Pontificalibus uti
„ possint, provideat, ne inde, &c.

Ad quæ verba reflectens Tamburinus post Panormitanum, aliosque Canonistas, ait: " Ex quibus plane *expresse* probatur,

Dddd 2 „ Ab-

(*a*) Epistola Innocentii numeratur 197. in *lib.* 1. *Epistolarum hujus Pontificis*. Constitutiones autem Congregationis Bursfeldensis citavit Renatus Choppin *l.* 1. *Monast. tit.* 2. *num.* 18. Sed plura dedit Tamburinus, *l.* 1. *de Jure Abbatum*, *disp.* 20. *quæst.* 1.

„ Abbatibus non ratione *dignitatis*, Pontificalium insignium usum, & exercitium, sed jure *privilegiario* competere „.

V. " Unde provenit, ait idem Tamburinus, ut non omnes Abbates eadem „ habeant insignia: sed alii plura, alii „ vero pauciora juxta *tenorem* privilegiorum, & prout a Sede Apostolica eis „ indultum fuerit, ideo si unumquodque „ privilegium percurramus, quo Pontificalia hæc Monachorum Religionibus concessa sunt, inveniemus aliquibus solius „ *Baculi* usum, aliis vero majora concessa „ fuisse, quæ omnia ex privilegiis colligi „ possunt „.

VI. Inter Pontificalia hic enumerat Tamburinus *Baculi* usum, atque hujus *solius* usum aliquibus Abbatibus privilegio Sedis Apostolicæ concessum.

Verum Benedictus Haëftenus *lib.* 3. *Disquisitionum Monast. tract.* 5. *Disquisit.* 5. postquam ostendit, jam pridem variis nominibus appellatum fuisse *Insigne*, quod hodie *Baculum* aut frequentius *Pedum* dicimus, tandem quærit: " An ex veteri „ Monachorum consuetudine Abbatibus relictus, an ex similitudine & participatione quadam Episcopalis solicitudinis, „ auctoritatisque eis sit communicatus „.

Quidquid sit de hac quæstione, hoc sat constat, *Baculum* Pastoralem Abbatibus competiisse, antequam alia Pontificalia insignia, ut sunt *mitra*, *annulus*, *sandalia* & similia, ipsis fuerint communicata.

Unde S. Bernardus, aliique ejus temporis Scriptores, dum loquuntur de insignibus Pontificalibus, quæ Abbates a Sede Apostolica solicitabant, nequaquam *Baculum* enumerant; quem quasi jure *Pastorali* Abbatibus competere supponebant.

Hinc quoque videmus, Abbatibus, imo & Abbatissis, nullam aliorum Pontificalium communicationem præter Baculum Pastoralem competere.

Admodum verisimile est, hoc ornamentum primitus fuisse *simplex Abbatiale*, sive Pastorale ornamentum; at successu temporis *Pontificalibus* fuisse annumeratum.

VII. Hoc addendum, Abbatiali *Baculo* appendi jam pridem solitum fuisse *sudarium*; ad differentiam (ait Gavantus in Rubricis Missalis *part.* 1. *tit.* 9.) Baculi Episcopalis. Quod etiam in Actis Ecclesiæ Mediolanensis exprimitur; ibi enim inter varias de suppellectile Ecclesiastica instructiones legitur hæc, titulo *De Baculo Pastorali*: " Oratio aut sudario non ornatur, si Episcopalis est: quo *insigni Abbatialis* ab illo *distinguitur* „. Pag. 523. edit. anni 1683.

Notat quoque Haëftenus, hoc sudarium seu velamen appendi solitum in signum *subjectionis*; quemadmodum mulieri datur velamen supra caput, *subjectionis* indicium sub viro: Quare Abbatissæ etiam hodie *Baculo* hujusmodi *velamen* appensum habent; at Abbates *exempti*, uti observat Haëftenus, hoc *sudarium* prætermittunt. Additque: " Significat porro hoc *sudarium* „ multo labore & sudore Dominicum gregem pasci „.

VIII. Sed nec ornamentis Pontificalibus contenti, ut etiam ad instar Pontificum *solemnem* populo *benedictionem* impendere, & Ordines conferre, aliaque Pontificalia sive Episcopalia exercere possent, solicitarunt.

IX. Neque enim privilegio utendi ornamentis Pontificalibus primitus annexa erat ipsa *solemnis* benedictio, uti ex S. Bernardo manifestum est. Ipse enim adversus infulatos Abbates declamans, ait: *Cur non & sacros Ordines celebratis*, & *datis* BENEDICTIONES *in populis?* Tamquam absonum plane supponens, quod Abbates darent benedictiones in populis.

X. Inter Pontificalia, quæ Abbatibus competere solent, etiam hodie numeratur potestas conferendi Tonsuram Clericalem, & minores Ordines; quamvis ipse usus Pontificalium ornamentorum secum non trahat hanc potestatem, ut notant Doctores ad *cap.* ABBATES *De Privilegiis in VI.* & declaravit S. Congregatio apud Fagnanum ad *cap.* QUANTO 15. *De consuet. num.* 30.

XI. Hanc potestatem Abbatibus jam pridem competiisse compertum est ex *Canone* 14. Synodi Nicænæ II. sive septimæ; in quo dicitur: " Lectoris autem manuum „ impositionem licet in proprio Monasterio etiam *soli unicuique Præfecto* facere; „ si ad ejus præfecturam ab Episcopo *manuum impositio* fiat ipsi Præfecto, qui „ scilicet & ipse est Presbyter „.

XII. His verbis refertur hic Canon apud Bal-

Balsamonem, & alios Græcos commentatores; e quo non obscurum est, eo tempore omnibus Monasteriorum Præfectis licuisse *Lectoratum* in suo Monasterio conferre, modo manuum impositionem ab Episcopo accepissent; id est, modo Presbyteri ab Episcopo essent ordinati. Neque enim de alia manuum impositione hic agi, & contextus Canonis satis insinuat, & Balsamon ceterique Græci Commentatores uno consensu supponunt.

XIII. Et revera tempore hujus Synodi, id est, seculo VIII. nondum *solemnis* illa, quæ postmodum una cum Pontificalium usu invaluit, Abbatum benedictio fiebat, neque distinctio Abbates inter & Priores Conventuales, aliosve similes Monasteriorum Præfectos nota erat: uti supra notatum est.

XIV. Gratianus hunc Canonem *Dist. 69. Can.* 1. ita refert: " Lectoris autem manus impositione licentia est Abbati solummodo in proprio Monasterio faciendi, si duntaxat eidem Abbati manus impositio facta noscatur ab Episcopo, *secundum morem praficiendorum Abbatum*, dum constet illum esse Presbyterum ".

Qua lectione non obscure specialis Abbatum benedictio ab ipsa Presbyterali ordinatione distincta insinuatur. At omnibus notum est, quam parum Gratiano in relatione Canonum fidendum; quamque frequenter ab ipso originali Canonum textu recedat. Et quidem ad hunc Canonem monent Correctores Romani, hæc verba, *secundum morem præficiendorum Abbatum* non esse in Græco Canone.

XV. Innocentius III. sequutus Gratianum, & neglecto textu originali ipsius Canonis, rescribens Archiepiscopo Rothomagensi, ipsum Canonem eisdem verbis, quibus apud Gratianum extabat, retulit: quod præscriptum relatum in Decretales Gregorii IX. in *Cap.* Cum contingat ; *De ætate & qualit. præficiendorum*, partem Juris communis (*a*) constituit.

XVI. Hinc uno consensu conclusere Decretalium Interpretes, duo necessaria esse, ut jure communi Abbas sit fundatus in collatione Tonsuræ, & minorum Ordinum; Ordinem scilicet *Presbyteratus*, ac insuper benedictionem *solemnem* Abbatialem.

Unde juxta modernam disciplinam, si quis non sit Abbas *solemniter benedictus*, Tonsuram conferre nequit, nisi speciali & expresso privilegio Sedis Apostolicæ sit munitus.

Quapropter cum quæreretur a Sacra Congregatione Cardinalium, an Generalis Ordinis Sylvestrinorum facultatem haberet conferendi Tonsuram, & minores Ordines, responsum fuit, teste Fagnano, de jure ipsi hanc facultatem non competere: " Nam, ait Fagnanus, ex Juris communis dispositione ad hoc ut Abbas suos subditos Ordinibus minoribus initiare valeat, duo necessario requiruntur, id est, ut sit *solemniter benedictus*, & sit Presbyter, ut statutum est in *Can.* Quoniam *69. Dist.* & *Cap.* Cum contingat *de ætate & qualit. Præficiend.* " Hæc ille ad *Cap.* Quanto ; *de consuetud. num.* 20. & 21.

XVII. Hic obiter nota, quod error Gratiani mutationi disciplinæ occasionem dederit; ut nimirum facultas dandi Tonsuram, & Lectoratum cuilibet Monasterii Præfecto, modo Presbyter esset, ex Decreto Synodi septimæ competens, ad solos Abbates *solemniter* benedictos restricta fit: quod & in nonnullis aliis disciplinæ punctis contigisse, in Commentario ad Canones notatum fuit; ac notanter ad *Can.* 6. Chalcedonensem.

XVIII. Hæc autem facultas juxta dictum Canonem Synodi VII. limitata erat ad Monasterium cujuslibet Abbatis; sive quod cuilibet Abbati in *proprio* Monasterio tantummodo liceret ea facultate uti.

XIX. At Abbates continuo magis ad Pontificalem auctoritatem dignitatemque aspirantes, hâc limitatâ facultate non contenti, ejus extensionem a Sede Apostolica sensim extorserunt; atque in primis obtinuerunt, ut non tantum in proprio Monasterio *suis* subditis Tonsuram conferre possent, sed *omnibus*, in quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent: obtentis insuper sæpenumero privile-

(*a*) In Italia, non autem in Galliis, ubi Gratiani Decretum auctoritatem legis non habet.

vilegiis, omnibus indifferenter eam impartiendi, ut videre est in *Cap.* ABBATES *De Privilegiis in VI.*

XX. Cum autem hæc extensio non parum Episcopale regimen, & Hierarchicum ordinem turbaret, Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 10. *De Reform.* pristinam disciplinam renovans, statuit: " Abbatibus, ac aliis quibuscumque quantumvis „ *exemptis*, non liceat in posterum, intra „ fines alicujus Diœcesis consistentibus, „ etiam si *nullius* Diœcesis, vel exempti „ esse dicantur, cuiquam, qui Regularis „ subditus sibi non sit, Tonsuram, vel „ minores Ordines conferre: nec ipsi Abbates, & alii exempti, aut Collegia „ vel Capitula quæcumque, etiam Ecclesiarum Cathedralium, litteras dimissorias aliquibus Clericis secularibus, ut „ ab aliis ordinentur, concedant, sed bonorum omnium ordinatio, servatis omnibus, quæ in hujus sanctæ Synodi Decretis continentur, ad Episcopos, intra „ quorum Diœcesis fines existant, pertineat: non obstantibus quibusvis privilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus „.

XXI. Ortâ difficultate super intellectu hujus Decreti inter Episcopum Cathaniensem, & Monachos Ordinis S. Benedicti Congregationis Cassinensis, Sacra Congregatio auditis utrimque rationibus, inhærendo anterioribus ejusdem Congregationis resolutionibus, resolvit die 23. Novembris 1641. " Abbates Regulares *Benedictinos* ejusdem Congregationis Cassinensis, seu alterius Congregationis vel Ordinis, aut Instituti, habentes etiam *jura Episcopalia*, seu quasi Episcopalia, „ usumque mitræ, baculi, & benedicendi, ac facultatem primam Tonsuram, „ & minores Ordines conferendi, non „ posse dictam primam Tonsuram, nec „ alios Ordines minores, nisi *suis* subditis *Regularibus* conferre, non autem „ Regularibus alterius Congregationis, „ Ordinis, vel Instituti, etiamsi habeant „ litteras dimissorias suorum Superiorum, „ & consensum Ordinariorum, intra quorum Diœcesum fines ipsi Regulares ordinandi existant; & multo minus personis secularibus, etiam habentibus litteras dimissorias a suis Ordinariis. Ac „ propterea inhibuit Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Prælatis inferioribus, ut „ in futurum concedere non audeant supradictas litteras dimissorias hujusmodi „ Abbatibus directas, nec ab istis recipi. „ Quod si secus fiat, tam concedentes, „ quam ordinantes a collatione Ordinum „ suspensi remaneant, præter alias pœnas arbitrio ejusdem Congregationis reservatas „.

XXII. Hactenus Fagnanus ad *Cap.* AQUA ;; *De Consecrat. Ecclesiæ num.* 19. referens idipsum rursus anno 1658. a Sacra Congregatione responsum. Atque ita per Synodum Tridentinam derogatum est, citato *Cap. Abbates*, in quantum ibidem conceditur Abbatibus, tonsurare illos omnes etiam *non Regulares*, in quos jurisdictionem Ecclesiasticam, & *quasi Episcopalem* obtinent, uti etiam advertit Fagnanus ad *Cap.* CUM INTER VOS ;; *De sent. & re judicata num.* 6.

XXIII. Abbates Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem habentes, sunt illi, qui distinctum habent territorium, sive quasi separatam Diœcesim nulli Episcopo subjectam, neque in *ullius* Episcopi Diœcesi consistentem; in qua tamquam Ordinarii omnem Episcopalem jurisdictionem exercent; atque Ordinarii in illo territorio reputantur; dicunturque Abbates *nullius Diœcesis*, quorum non semel in Synodo Tridentina mentio occurrit; & de quibus late Fagnanus ad *Cap.* CUM CONTINGAT ;; *de foro competenti*; ibidem *num.* 35. monens, quod quotiescumque Abbates, vel alii inferiores Prælati habent territorium *separatum*, illud dicitur esse *nullius Diœcesis*; ita ut nec in Diœcesi, nec de Diœcesi alterius censeri possit, sed sit *proprium* territorium, respectu cujus etiam ipsi *Diœcesani* vocantur.

XXIV. Deinde *num.* 39. notat, simplicem, & ordinariam exemptionem non eximere a Diœcesi: ideoque esse incompatibilem cum statu *nullius Diœcesis;* cum constituti in hoc statu non agnoscant ullum Diœcesanum Episcopum, in cujus Diœcesi consistant, & a cujus jurisdictione sint exempti; sed habeant ipsi *propriam* quasi Diœ-

Diœcesim, sive territorium extra omnem Episcopi Diœcesim constitutum; in quo ipsi ordinariam jurisdictionem exercent, & quasi Ordinarii reputantur; adeo ut etiam de causis matrimonialibus, & criminalibus cognoscere queant, non obstante Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 20. *De Reformat.* uti late probat Fagnanus ad *Cap.* ACCEDENTIBUS 11. *De Excessibus Prælat.*

XXV. Cum vero Abbates passim usum Pontificalium ornamentorum, atque una ipsa munia Episcopalia obeundi auctoritatem, obtentu privilegiorum sibi arrogarent; ac eisdem cum vilipendio, & imminutione dignitatis, & auctoritatis Episcopalis uterentur, Alexander IV. in *Cap.* 3. *De Privilegiis in VI.* declaravit, quod " Abbates, quos Sedes Apostolica in exhibitione *benedictionis* super populum „ speciali privilegio insignivit, in Ecclesiis, quæ ad eos pertinent, *pleno jure*, „ quando in eis divina officia celebrant, „ possint post Missarum solemnia, & vespertinas, ac matutinas Laudes benedictionem *solemnem* super populum elargiri. Alibi autem *publice*, aut per vias, „ civitates, castra, & villas, populis, & „ plebibus *benedictionem* facere vel impartiri non valeant: nisi hos eis *expresso* „ Apostolico privilegio sit concessum „.

Hinc colligunt Canonistæ, Abbates, quibus *simpliciter* privilegium impartiendi *solemnem* benedictionem datum est, quantumcumque etiam generaliter loquatur privilegium, illam non posse extra Ecclesias *pleno jure* sibi subjectas impartiri, nisi id in privilegio specialiter sit expressum.

XXVI. Idem a paritate seu identitate rationis statuendum censent de quocumque usu Pontificalium: eo quod usus Pontificalium non secus ac ipsa benedictio solemnis, jurisdictionem seu auctoritatem quamdam in utente demonstret. Unde sicut Episcopis non licet Pontificalibus extra propriam Diœcesim uti; quemadmodum supra *titulo* 16. *cap.* 2. ostensum fuit, ita nec Abbatibus extra Ecclesias *pleno* sibi jure subjectas, id est, in spiritualibus, & temporalibus; uti exponit Glossa ad citatum *Capitulum* 3. ibidem quoque notans, hoc privilegium Abbatum " non extendi „ extra Monasterium ipsius Abbatis.; & „ loca sibi *pleno* jure subjecta, nam, ait, „ istud privilegium tendit in diminutionem „ auctoritatis Episcopalis: ideo debet stricte interpretari, ut minus lædat „.

XXVII. Ad hæc, jure communi privilegium *solemniter benedicendi* locum non habet *præsente Episcopo*; uti jam pridem notavit Joannes Andreas in additione ad Glossam in *Cap.* 3. *De Privilegiis in VI.* Rationem assignat Tamburinus De jure Abbatum *tom.* 1. *Disput.* 21. *quæst.* 9. quia minor non debet majorem benedicere; subditque: Juri etiam communi consona sunt quamplurima privilegia per Sedem Apostolicam Abbatibus concessa, ut possint in Ecclesiis *pleno* jure sibi subjectis populum benedicere, & in his addita est clausula: *Dummodo in benedictionibus hujusmodi aliquis Antistes, vel Sedis Apostolicæ Legatus præsens non fuerit.* Vide quoque Choppinum *lib.* 1. *Monast. tit.* 2. *num.* 18. ibi referentem privilegium simile Pauli III. in favorem Valisscholarium, cum eadem clausula, additâ tamen hac disjunctivâ: *Vel si præsens fuerit, ejus ad id expressus accedat assensus.*

XXVIII. Ulterius cum Episcopi offenderentur, quod in Synodis Abbates mitrati ab Episcopis in habitu non distinguerentur, Clemens IV. de consilio suorum Fratrum statuit *Cap.* 6. *De Privileg. in VI.* ut " Abbates & alii, quibus *mitræ* usus „ est ab eadem Sede (Apostolica) concessus, exempti quidem in Provincialibus „ Conciliis, & Episcopalibus Synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur) „ mitris tantummodo *aurifrisiatis* (non tamen aureas vel argenteas laminas, aut „ gemmas habentibus) uti possint: Non „ exempti vero *simplicibus* & *albis*, ac „ *planis* utantur: in aliis vero locis exemptis & non exemptis mitris liceat illis „ uti, prout concessa eis ab eadem Sede „ indulta permittunt „.

XXIX. Ex hac Decretali, aliisque statuunt Canonistæ, Abbatibus nulla ornamenta Pontificalia jure suæ dignitatis competere; sed tantum ex speciali privilegio; atque ipsum privilegii tenorem esse inspiciendum, ut de usu ejus judicari queat: nihilque Abbatibus in hoc usu licere, nisi quod in ipso privilegii tenore expresse est com-

comprehensum. *Inspiciendus est*, ait Glossa, *tenor privilegii & servandus.*

XXX. Ex hactenus dictis intelligi potest, Pontificalium usum ab Abbatibus, in quorum Monasteriis hactenus non est receptus, non esse ambiendum; & ubi receptus est, magna cum simplicitate, & cautione esse assumendum.

CAPUT VII.

De Abbatibus Laicis & Commendatariis; & horum origine, & Juribus.

1. *Ecclesiam* commendare, *est idem quod* custodiendam *dare.*
2. *Commendarum olim usus probatus quoad Ecclesias Pastore destitutas.*
3. *Commendæ illæ non erant in commodum Commendatarii, sed Ecclesiæ* Commendatæ.
4. *Exempla hujusmodi* Commendarum, *quoad Ecclesias Cathedrales, & Parochiales apud veteres nota.*
5. *Idem primitus contingit circa Monasteria.*
6. *Hæ Commendæ sensim in* perpetuas, *& in commodum Commendatarii commutatæ sunt.*
7. *Monasteria cœperunt etiam Laicis tradi; & Laici* Abbates *constitui.*
8. *Etiam Belgii nostri Abbatiæ Laicis sic datæ fuerunt.*
9. *Nobiles hæc Monasteria obtinentes, se* Abbates *dicebant; atque hinc* Abbi-comites.
10. *Hi Abbates constituebant* Decanos, *qui curam spiritualem Monasteriorum haberent.*
11. *Episcopi Imperatoribus exponunt quanto cum animarum suarum periculo Monasteria* Laicis *concedant.*
12. *Postulant Viros Religiosos Monasteriis præfici; & ne ob paucorum nequitiam loca sacra Laicis committantur.*
13. *Discrimen salutis eorum, qui res Ecclesiæ inutiliter dissipant.*
14. *Quomodo ob necessitatem temporis permittantur Canonicorum, & Sanctimonialium Monasteria* Laicis *committi.*
15. *Consectaria ex hactenus dictis.*
16. *Quâ ratione se Reges tuerentur contra Episcopos?*
17. *Adhuc seculo decimo erant Abbates seculares; & qualis esset Monasteriorum sub illis Abbatibus status?*
18. *Abbatiæ a Patre in filium quasi hæreditario jure transibant.*
19. *Abusus hic duravit usque ad regnum Hugonis* Capeti.
20. *Episcopi cœperunt, præsertim seculo undecimo, & duodecimo, Monasteria in* Commendam *retinere subventionis gratiâ.*
21. *Prætextu reformationis cœperunt Episcopi, & Cardinales Monasteria habere in* Commendam.
22. *Apparuit reformandi studium merum fuisse* prætextum *insumendi proventus Monasteriorum in proprios usus.*
23. *Monasteria & Ecclesiæ Cathedrales a Pontificibus dabantur Clericis secularibus in* perpetuas Commendas.
24. *Quibus motivis ad eas concedendas Pontifices interdum inducerentur.*
25. *Quæ mala ex hujusmodi* Commendis *orta sint?*
26. *Clemens V. omnes hujusmodi* Commendas *improbavit.*
27. *Constitutionem Clementis V. non habuisse effectum suum constat ex libello Durandi Concilio Viennensi oblato.*
28. *Usus* Commendarum *incrementum accepit, durante schismate inter Pontifices decimo quarto seculo.*
29. *Seculo quinto decimo Commendarum usus sub quibusdam conditionibus, & intuitu quarumdam personarum probari videbatur.*
30. *Refertur quid in hac re a Leone X. in Concilio Lateranensi decretum sit.*
31. *Qualiter ex præscripto Leonis X.* Commendatarii proventus *Monasteriorum percipere valeant.*
32. *Post hoc Leonis X. Decretum, Commendarum usus per Italiam passim invaluit.*
33. *In Gallia per Concordata inter Franciscum I. & Leonem X.* Commendæ *Monasteriorum videbantur sublatæ.*
34. *Quâ ratione post Concordatum, in Gallia usus* Commendarum *manserit?*

35. *Usus*

35. *Usus Commendarum in Gallia etiam hodie perseverat*.
36. *Ob auctoritatem Concilii Tridentini a Commendis liberæ manent Abbatiæ, quæ sunt* Ordinum Capita.
37. *Commendæ hodiernæ dantur in utilitatem* Commendatarii, *antiquæ vero in utilitatem* Ecclesiæ.
38. *Pristinæ* Commendæ *erant* ad tempus; *hodiernæ* perpetuæ.
39. *Pristini Commendatarii non poterant de proventibus Ecclesiæ* Commendatæ *disponere; secus hodierni*.
40. *Hodierni* Commendatarii *censentur veri* Titulares.
41. *Solus Papa Beneficium Regulare Clerico seculari in Commendam dare potest*.
42. *Commendæ hodiernæ cum aliis Beneficiis permutari possunt, & per mortem Commendatarii Beneficium vacat*.
43. *Commendatarius factus Religiosus non potest sine nova collatione Beneficium retinere*.
44. *Alibi Commendatarii etiam jurisdictionem in Monachos, quoad disciplinam regularem exercent*.
45. *In Gallia eam non habent* Commendatarii, *nisi sint Cardinales*.
46. *Nonnulli Ordines speciali privilegio obtinuerunt, quod Commendatarii jurisdictionem exercere nequeant; nec Officiales Claustrales destituere*.
47. *Quæ cautio in provisione Commendarum adhibeatur, ut Monachis, & Monasterio de necessariis provideatur?*
48. *Quæ cautio adhibita a Leone X. quæ non observatur*.
49. *Ut magis cautum esses Monasteriis Commendatis, ordinata est separatio mensæ Abbatialis a Conventuali*.
50. *Quem locum inter Abbates Titulares, & alios dignitatem habentes, habere debeant* Commendatarii?
51. *Commendatarii tenentur aliquatenus ad normam vitæ* Regularis *suam instituere*.
52. *Breve Sixti IV. ad Ducem Brabantiæ, quo eum a datione Commendarum dehortatur*.
53. *Abbates Belgii se* Commendis *opposuerunt: & Principes nostri promittunt, quod* Commendas *non permittent*.
54. *Quæ media maxime efficacia ad* Commendas *excludendas?*

I. COmmendæ a verbo *commendare* originem suam ducunt. Commendare vero proprie significat *deponere* sive *custodiæ* alicujus committere, sive commendare. Unde Ecclesiam alicui commendare, est Ecclesiam alicui custodiendam committere. Quapropter Ecclesiam habere in *commendam*, idem sonat, quod habere Ecclesiam suæ *custodiæ* commissam sive depositam.

II. Hoc sensu antiquissimus est, ac probatissimus in Ecclesia *Commendarum* usus. Cum enim interdum contingeret, ut Ecclesiæ vacanti non statim de Pastore, aut Rectore provideri posset, ne interea ob defectum Rectoris Ecclesia detrimentum pateretur, cura illius alicui Episcopo, aut Clerico committebatur, qui ad tempus illi intenderet.

III. Hinc non in *suam*, sed in *Ecclesiæ* utilitatem Ecclesiam commendatam accipiebat, seu ut curam ejus ageret, atque quantum in se esset electionem novi Pastoris promoveret; neque ut fructus, & emolumenta Ecclesiæ in suum usum acciperet; at ea tamquam fidelis Administrator, seu *Commendatarius*, aut *Depositarius* Pastori futuro servaret; unice intentus, ne, vacatione durante, Ecclesia detrimentum pateretur, ipsique populo spiritualia non deessent.

IV. Similium *Commendarum* plurima in Epistolis Sancti Gregorii exempla occurrunt; atque de hisce intelligendum, quod sub nomine Leonis IV. refertur apud Gratianum: " Qui plures Ecclesias retinet, „ unam quidem *titulatam*, alteram vero „ sub *Commendatione* retinere debet „. *Can. 3. caus. 21. q. 1.*

V. Quod circa Ecclesias Cathedrales, & Parochiales primitus contigit, id quoque nonnumquam circa Monasteria evenit; ut nimirum cura eorum ad tempus alicui commendaretur; qui illis non in suam, sed duntaxat Monasteriorum utilitatem, ad

ad tempus intenderet, atque commendata haberet.

VI. Verum sicuti lapsu temporis Commendæ Ecclesiarum Cathedralium, & Parochialium sensim in *perpetuas* commutatæ sunt; idque non tam in Ecclesiarum utilitatem, quam Commendatariorum emolumentum; atque Clericis pro pallio tegendi pluralitatem Beneficiorum subservierunt, (uti infra *parte* 2. *tit. De pluralitate Beneficiorum* ostendetur) ita circa Monasteriorum commendas contigit; ut scilicet injuriâ temporis in *perpetuas* transiverint: atque Laicis, & Clericis occasionem dederint, proventus Monasteriorum *titulo Commendarum* sibi appropriandi; atque *Abbatum* nomen usurpandi.

VII. Circa seculum octavum, & nonum proventus non tantum Abbatiarum, sed ipsas Abbatias Regibus, & Imperatoribus datas fuisse Laicis, ut etiam nomen Abbatum sibi arrogarent, ex Historiis, & Conciliis illorum temporum est manifestum.

Legi possunt Epistolæ Lupi Ferrariensis, signanter 11. 24. & 42. in quibus deplorat Monasteriorum proventus a Fundatoribus in Monachorum, & pauperum usus ac eleemosynas destinatos, a Laicis possideri ex largitione Regum. Testatur Amoinus, *lib.* 5. *De gestis Francorum*, *cap.* 24. Carolum Calvum filio suo Carolomanno plurimas dedisse Abbatias; quem propterea vocat Amoinus, *plurimorum Monasteriorum Abbatem*; quin & de eodem testatur, quod, ut quosdam sibi conciliaret, iis Abbatiolas, sicut erant, *integras* dederit; quibusdam de Abbatia Marciana *quam diviserat*, *beneficiola* dederit; refertque ibidem ab eodem Rege Carolo datam fuisse Abbatiam Sancti Mauritii Comiti Bosoni. Et *cap.* 36. De Ludovico Caroli filio, & hærede hæc refert: " Ludovicus autem „ accepto nuntio in Andriaca villa de morte patris sui Caroli, quos potuit conciliavit sibi, dans eis *Abbatias*, & Comitatus, ac villas, secundum *uniuscujusque postulationem*„.

VIII. De Isaaco Comite Cameracensi scribit in suo Chronico Baldericus, *lib.* 1. *cap.* 70. " Comes *Abbatiunculam* beati „ Humberti possidebat, ipsamque regiam, „ ac locupletem Abbatiam sanctissimi Gau„ gerici, cum omnibus appendiciis sibi *be„ neficiatam* de regio jure tenebat„.

In diplomate Caroli Calvi, quo confirmat donationem prædiorum factam Monasterio Sancti Bavonis in civitate Gandensi, apud Miræum, in Codice piarum donationum, *cap.* 18. hæc habentur. " Carissimus fidelis noster Adelmus Comes, „ qui & *largitu* nostro *Rector Monasterii* „ Sancti Petri, & Sancti Bavonis, quod „ vocatur GAND. super fluvium SCHALD. „ siti„ &c.

IX. Hi autem Comites ex beneficentia Regum Abbatias obtinentes, etiam se Monasteriorum *Abbates* nuncupabant; atque hinc in antiquis monumentis passim dicuntur *Abbacomites*, vel *Abbicomites*; uti videre est apud D. Du-Cange in Glossario, verbo, *Abbicomites*.

X. Hi vero *Abbates* nihil nisi temporalia Abbatiarum desiderantes, & ambientes, statuebant *Decanos* (quos hodie *Priores* dicimus) *qui curam Monachorum haberent*, ut est apud Continuatorem Amoini, *cap.* 42.

XI. Quanta ex hac Laicorum Abbatum usurpatione Monasteriis, tum in temporalibus, tum spiritualibus ruina inferretur, abunde testantur, & probant seculorum illorum historiæ, nec non summorum Pontificum, atque Episcoporum adversus illas usurpationes querelæ.

Illustre illius ruinæ testimonium reddunt Episcopi anno 844. in Synodo apud Theodonis villam congregati, cui Drogo Metensis Episcopus præsedit. Hi Apostolico zelo succensi, Lothario, Ludovico, & Carolo Calvo Imperatoribus intrepide exponunt, se dolere, " Sacrum Monasticum „ Ordinem a Deo inspiratum, & ab ipsis „ Apostolis fundatum, seu a nominatissi„ mis, ac sanctissimis Patribus excultum; „ atque a vestris, aiunt, piæ memoriæ „ prædecessoribus propagatum, & quædam „ etiam loca specialius venerabilia, con„ tra omnem auctoritatem, ac rationem, „ ac Patrum vestrorum seu Regum præ„ cedentium consuetudinem, *Laicorum* cu„ ræ, & potestati, in maximo vestro peri„ culo, & illorum perditione, & Dei, ac „ Sanctorum non modicâ ad irascendum „ provocatione vos commisisse dolemus„.

XII. De-

XII. Deinde obsecrant, ut tam magnam offensam, & justam reprehensionem, atque periculosam sine exemplo praecedentium praesumptionem ab animabus suis, & felicitate sui regni pellant; postulantes " ut „ viris ex Clericali, & *Ecclesiastico*, vel „ *Monastico* Ordine Religiosis, seu & in „ suo sexu feminis Deo dicatis atque edo- „ ctis, & in Schola Christi devotis, loca „ venerabilia, atque Ordinem sacrum ad „ custodiendum, & providendum commit- „ tant, qui & *quae Dei sunt Deo*, & *quae* „ *sunt Caesaris Caesari reddant*. Matt. cap. „ 22. Marci cap. 12. Luc. cap. 20. Qui, in- „ quiunt, si minus perfecte, & in divina „ religione, & in reipublicae utilitate pro- „ fecerint, aut corripiantur, aut meliores „ & utiliores in locis eorum substituantur; „ & non propter *pravorum nequitiam* Ordo „ Religionis, & loca sacratissima eis, qui- „ bus licitum non est, committantur „.

XIII. Tum vivaciter Principibus ob oculos ponunt discrimen salutis, quod ipsis ex illa horribili rerum Ecclesiasticarum dissipatione, ac profanatione imminet; asseruntque, quod *peccata populi comedant*, " qui contra auctoritatem divinam res „ Ecclesiasticas indebite pervadunt, & nec „ intercessionis ope, nec praedicationis con- „ silio, vel quocumque divino auxilio, pro „ peccatis eorum, qui eas dederant, labo- „ rant, nec pio operi, ad quod fides fidelium „ eas tradiderat, inservire permittunt „.

XIV. Considerantes vero eas esse temporum, ac rerum conditiones, ut nec Principum auctoritate omnia ad rectum, ac integrum Ordinem reduci possent, dicunt, quaedam dissimulanda, quaedam etiam gemenda, & usque ad tempus perferenda. " Et ideo, aiunt, *cap.* 5. de Canonico- „ rum Monasteriis, & Sanctimonialium, „ quae sub eadem forma vivere dicuntur, „ consideravimus, sicut Apostolus Paulus „ dicit, *secundum indulgentiam* 1. *Cor.* „ *cap.* 7. *v.* 6. non secundum imperium, „ ut si propter imminentem Reipublicae „ necessitatem Laicis interim committun- „ tur; Episcopi providentiâ, in cujus Pa- „ rochia consistunt, adjuncto sibi aliquo „ Abbate viro religioso, studeatur qualiter „ restauratio locorum, & studium, ac cu- „ stodia officii, & Religionis, atque sub- „ sidium temporalis necessitatis in eisdem „ locis degentibus, juxta qualitatem, & „ quantitatem moderationis, adhibeatur, „ & ministretur. Et qui eadem loca te- „ nuerint, eis inde, sicut & de aliis „ Christianae Religionis negotiis, pro Chri- „ sti, & vestra reverentia obediatur „.

XV. Ex his intelligimus, seculo nono non solum virorum, sed & mulierum monasteria a Laicis fuisse occupata.

Secundo, quod Episcopi non probaverint, Laicis bona Monasteriorum dari, eo praetextu seu motivo, quod Praefecti seu Praelati rebus Monasterii abutantur; aut minus religiose conversentur. Nec enim ob *paucorum pravitatem*, *debent eis Ordo Religionis*, *aut loca sacratissima*, *quibus licitum non est*, *committi*.

Tertio, habemus quod ex illo abusu, aedificia Monasteriorum jacerent destructa; studium, ac custodia officii divini & Religionis periisset, & temporalia subsidia Monachorum defecissent.

XVI. Sub idem tempus frequentes fuere coactae Episcoporum Synodi, quae omnes in hanc Laicorum sacrilegam usurpationem acerrime insurrexerunt; nec tamen remedium integrum adferre potuerunt; cum Principes dicerent, res Ecclesiasticas sublatas ex integro se restituere non posse, *ne sua Republica militiam defraudare videntur*, ut est in Epistola Nicolai I. ad Odonem Episcopum Beluacensem, in qua haec praeterea habentur: " Non est leve „ ante oculos summi Judicis discrimen re- „ ligiosis locis, & Monasteriis Deo dica- „ tis secularem praeficere potestatem, & ei „ contradere Pastoralis curae sollicitudinem, „ qui quid sit Pastor ignorat, nec quaerit „ lucrum animarum, sed pecuniae censum; „ nec ut in divinis cultibus servitium im- „ pendatur, sed ut suis usibus ad domina- „ tionis votum deserviatur „.

XVII. Neque seculo decimo Abbates hosce seculares desiisse palam facit Concilium Trosleianum (*a*) habitum ab Archie-

 pisco-

(*a*) Trosleium, ut observat Jacobus Sirmondus, Vici nomen est paucis millibus distans ab Au-

piscopo Remensi, ejusque Suffraganeis, inter quos erat quoque Episcopus Cameracensis, qui & eidem Concilio subscripsit.

Itaque, *cap.* 3. vivis coloribus miserum, ac plane deflendum Monasteriorum statum describens hæc Synodus, eum potissimum Abbatibus secularibus attribuit. " Respe„ ctum siquidem timoris Dei babentibus, „ ait, auditu lugubre, dictu nefas, actu „ dignoscitur horribile, quando contra „ omnem paratum (*a*), & totius Christia„ næ Religionis auctoritatem, & consue„ tudinem, in Monasteriis regularibus „ Laici in medio Sacerdotum, & cetero„ rum Religiosorum, ut Domini ac Ma„ gistri residentes, velut Abbates de illo„ rum vita, & conversatione, ac Regula „ sibi penitus ignota, perverso ordine „ dijudicant. Quæ pro certo abominatio „ illa est, quam Dominus in Evangelio „ præsignat, dicens: *Cum videritis abomi„ nationem desolationis stantem in loco ubi „ non debet, qui legit, intelligat* „. Mat. 24. Marc. 13.

Deinde adjungunt: " Censemus igitur, „ ut status Monasteriorum inviolatus, ju„ xta antiquam Regulæ traditionem, & „ Canonum constituta, servetur: &. ut „ *Abbates* sint *Religiosæ* personæ, & re„ gularem noverint disciplinam „.

XVIII. At nec Conciliorum statuta, nec Episcoporum exhortationes, & comminationes, Monasteria e manibus Comitum & Laicorum liberare potuerunt. Nam Robertus Comes Parisiensis seculo decimo *cupiditate* magis ductus (ait Amoinus, *lib.* 5. *cap.* 41.) " quam de cura animarum „ sollicitus, *Abbatiam* Sancti Germani ac„ cepit, seque *Abbatem* vocitari fecit „. Roberto mortuo, Hugo ejus filius *Abbatis* nomen sumpsit, ait Amoinus ibidem, *cap.* 42. enumerans quoque Decanos, qui sub Hugone Abbate curam Monachorum gesserunt.

Transivit dicta Abbatia quasi jure hæreditario, & successioris usque ad Hugonem Capetum, qui uti refertur, speciali Spiritus Sancti instinctu eidem Abbatiæ renuntiavit in favorem Gualonis, qui eamdem sanctissime rexisse fertur.

XIX. Quin de hoc Hugone Capeto legitur: " Pietate Regnum stabilivit, Ec„ clesiis, Monasteriisque jus electionis, & „ redditus a Carlovingiæ familiæ postre„ mis Regibus usurpatos, publicarum ne„ cessitatum specie, restituit; & quantum „ in novi Principatus exordiis fieri pote„ rat, a Proceribus restitui curavit. Quam „ ob rem *Ecclesiæ Sanctæ Amator* appella„ tus fuit „: ut docet fragmentum Historiæ Aquitanicæ apud Duchesnium, *tom.* 4. *pag.* 80.

Quidquid sit post hujus Hugonis imperium non legitur, a Laicis Monasteria ulterius occupata fuisse, neque Laicis a Principibus Abbatias fuisse concessas; atque ita ab eo tempore abusus cessasse videtur.

XX. Verum Episcopi subinde vel propriâ auctoritate, vel auctoritate Romani Pontificis sibi Abbatias titulo *commendæ* vel administrationis adhuc retinebant: quod circa seculum XII. & XIII. frequentius contigit. Cum enim sub id tempus Terra sancta ab infidelibus occuparetur, multi Episcopi suis Ecclesiis deturbati fuere, qui consequenter tunc erant quasi Episcopi *titulares* in *partibus*; quibus propterea in sustentationem Pontifices alios Episcopatus vel Monasteria in *commendam* perpetuam concedebant.

XXI. Post hæc, cum disciplina Monastica in multis tum Monachorum, tum Canonicorum monasteriis multum esset collapsa; vita communis pene ubique desinsset; bona monasteriorum dilapidarentur; Abbates Regulares viverent, non ut Monachi, aut Canonici paupertatem professi, sed ut Comites, aut Barones; suosque consanguineos, & familiares ex bonis monasterii ditare studerent; jamque bona monasterii, & bona Abbatiæ essent in pluribus monasteriis divisa, hisque uterentur Abbates tamquam pleni domini: hinc occasionem arripuere Cardinales, aliique Prælati

Augusta Suessorum; ubi alia seculo decimo habita sunt Concilia, quæ Flodoardus in Chronico commemorat.

(a) *Omnem paratum*, id est, *omne Jus*, vel *omne id quod decet*.

lati auctoritate apud Pontifices, & Reges pollentes, postulandi ea monasteria sibi *in commendam* dari, praetextu ea reformandi & restaurandi; atque ita monasteria e Laicorum manibus erepta, in Cardinalium, Praelatorum, ac Clericorum manus devenerunt praetextu commendae seu administrationis, speciosiori, ut apparebat, titulo, sed haud feliciori fortunâ.

XXII. Mox quippe apparuit reformandi atque restaurandi studium, non fuisse nisi merum *praetextum* deglutiendi monasteriorum proventus. Monasteria enim sic *commendata* non restaurabantur, aut reformabantur, sed magis continuo collabebantur, & deformabantur. Hoc enim unicum agebant Abbates illi Commendatarii, ut ampliores proventus haberent; quo fiebat, ut parum, aut nihil Monachis intertinendis, divino officio celebrando, hospitalitati exercendae, pauperibus sublevandis, fabricae monasterii sustinendae, aut reparandae relinquerent.

XXIII. Quam frequens esset sub initium seculi XIV. *commendarum* usus, declarat Clemens V. in Constitutione edita anno Pontificatus sui II. id est anno 1305.

In hac Constitutione in primis fatetur Pontifex, se in primordio sui Pontificatus, nonnullis Clericis, & personis Ecclesiasticis, religiosis & secularibus, diversorum Ordinum Monasteria destituta suis Pastoribus, sub *commendae*, vel custodiae seu curae, vel guardiae, aut administrationis titulo nomineve duxisse perpetuo, ad vitam seu ad certi temporis spatium committenda.

XXIV. Deinde subjungit, quae ipsum ad concedendas has *commendas* impulerint: „ Ex antiqua notitia Regum, Praelatorum, Magnatum, & aliarum nobilium personarum Ecclesiasticarum, & secularium memores; ac ipsorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorum gradum hujusmodi promotionis habuimus, tum quia solitae ad eos amicitiae affectibus ducebamur: aliquibus vero ex affueta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in suis exercere soliti sunt novitatibus, volentes honoris & liberalitatis affluentiâ complacere; ad eorum *importunas* tamen & *multiplicatas* precum instantias „ &c.

Refertur haec Constitutio in *Extrav.* 2. *De Praebendis in Communib.* Ex qua hoc primum discimus, Pontifices agnoscere, se homines esse, & in suis actionibus interdum etiam humanis affectibus subjacere; neque velle, suas particulares actiones esse normam aliis agendi.

XXV. Deinde in eadem Constitutione narrat, quod mala ex hujusmodi *commendis* provenientia haud satis perspexerit, quousque ipsum *infirmitate satis periculosâ* visitavit Omnipotens; tum enim a negotiorum utcumque discussione semoti, ait: „ ad hoc sub diligenti examine direximus „ aciem nostrae mentis, demumque prospeximus evidenter, quod Ecclesiarum & „ Monasteriorum eorumdem cura negligitur, bona & jura dissipantur ipsorum, „ ac subjectis eis personis, & populis spiritualiter plurimum, & temporaliter derogatur, eisque redundant ad noxam, „ quae dicebantur cedere ad profectum „.

XXVI. Post haec, malis hisce remedium adferre cupiens, "Omnes & singulas promissiones hujusmodi per nos, ut praemittitur, factas, ait, quibuscumque cujuscumque Ordinis, dignitatis, aut status: sed etiam S. E. R. Cardinalibus quocumque modo, vel tempore factae noscantur, auctoritate Apostolicâ ex nunc ex certa scientia revocamus, cassamus, & annullamus, & decernimus de cetero non habere aliquam roboris firmitatem „.

XXVII. Hanc ordinationem non habuisse optatam executionem, fat manifestum est ex libello reformationis a Durando vulgo *Speculatore* Episcopo Mimatensi, Consilio Viennensi quatuor annis post dictam ordinationem exhibito, in quo *part.* 2. *tit.* 21. deplorat, quod Cardinales "Ecclesias etiam Cathedrales, & ultramarinas „ sub diversis coloribus faciant commendari. Ex hac peste etiam noviter, inquit, introductum est contra jura, quod „ *Prioratus Conventuales*, & alia Beneficia Ecclesiastica consueta regi per Monachos, & alios Regulares, Domini „ Cardinales, ac si Beneficia secularia nequaquam sufficiant, sibi & suis faciunt assignari, quamquam non efficiantur Monachi, &c. Ex quibus in dictis Prioratibus, & Beneficiis Regularium periit „ in

„ in totum Regularis observantiæ disciplina; cum non sit inter eos, qui corrigat, „ non sit qui doceat, &c. Fraudatur hospitalitas in dictis Prioratibus, & Beneficiis consueta, & jura ac bona Prioratuum hujusmodi dissipantur „.

XXVIII. Hunc Commendarum usum neque auctoritate Concilii Viennensis abolitum fuisse, sed lapsu temporis, præsertim durante schismate, quod incœpit ab Urbano VI. usque ad Martinum V. majus continuo incrementum, & firmiores radices egisse, ex actis illorum temporum constat.

Referente Cardinali Papiensi *Epist. 93.* respondit Paulus II. (qui obiit an. 1471.) Cardinali Portuensi exaggeranti mala ex commendis promanantia, *credere se a Pontificatu Calixti* (qui 10. circiter annis ipsum præcesserat) *in eam diem, amplius quam* QUINGENTA *Monasteria esse jam commendata.*

XXIX. Tantum abest, ut post hæc, maxime in Italia, & Gallia, commendæ minus frequentes fuerint, ut etiam usus earum jam palam, si non omnino probari, saltem sub quibusdam conditionibus, ac intuitu quarumdam personarum tolerari posse videretur.

XXX. Leo X. in Concilio Lateranensi anno 1514. in Bulla reformationis Curiæ *Sess. 9.* publicatâ, primo deplorat, quod „ ex commendis Monasteriorum (ut magistra rerum experientia sæpius docuit) „ Monasteria ipsa tam in spiritualibus, „ quam in temporalibus graviter læduntur, „ quippe quorum ædificia, partim Commendatariorum negligentiâ, partim avaritiâ, & incuriâ collabuntur, & in dies „ divinus cultus in his magis diminuitur, „ passimque obloquendi materia personis „ præsertim secularibus præbetur, non „ absque dignitatis Apostolicæ Sedis diminutione, a qua commendæ hujusmodi „ proficiscuntur „.

Indemnitati Monasteriorum consulere volens, vetat quidem Monasteria hactenus *non commendata* cuiquam posse commendari, hanc tamen subjiciens clausulam: "Nisi „ pro conservatione auctoritatis Apostolicæ Sedis, & ad occurrendum malitiis „ eam impugnantium, pro temporum qualitate aliter nobis de Fratrum nostrorum consilio visum fuerit expedire „.

„ Ea vero Monasteria, pergit, quæ „ *commendata fuerint*, cum per eorum cessum, vel decessum, quibus erant commendata, commendæ hujusmodi cessaverint, Cardinalibus duntaxat, ac personis „ qualificatis, & bene meritis, commendari possint „.

XXXI. Postmodum subjicit quasdam modificationes, sub quibus hujusmodi Commendatarii proventus monasteriorum percipiant: ut scilicet cujuscumque conditionis Commendatarii, etiamsi Cardinales fuerint, "si mensam babuerint separatam, ac „ seorsim a mensa Conventuali, quartam „ suæ mensæ partem pro instauratione fabricæ, seu pro ornamentis, vestibus, „ paramentis emendis sarciendisque, aut „ pauperum alimoniâ, aut sustentatione, „ ut major exiget ac suadebit necessitas; „ si vero mensa fuerit communis, tertiam „ omnium fructuum dicti monasterii sibi „ commendati partem pro supra dictis oneribus supportandis, & sustentatione Monachorum, omnibus aliis deductis oneribus, impartiri teneantur. Ac litteræ, „ quæ super monasteriorum hujusmodi „ commendis expedientur, cum clausula „ hoc ipsum specifice exprimente debeant „ expediri. Alioquin, si aliter expediantur, nullius sint roboris, vel momenti „.

XXXII. Hic tandem videmus Commendarum usum intuitu certarum personarum, ac sub certis quibusdam modificationibus permitti, aut saltem tolerari; earumque concessionem judicio Sedis Apostolicæ reservari; unde & post hoc Concilium usus Commendarum per Italiam sine ulla interruptione usque modo subsistit.

XXXIII. At in Concordatis inter illum eumdem Pontificem & Franciscum I. anno 1515. initis, ipse Commendarum usus plane sublatus apparet (*a*).

In his enim cavetur, quod Rex vacatione

(*a*) Observandum est, quod Bulla Concordatorum Romæ data fuerit an. 1516. & Francisci Regis Litteræ patentes pro eorum executione nonnisi 22. Martii 1517. datæ fuerint. Omnium exempla-

tione Monasterii occurrente, Religiosum ejusdem Ordinis in ætate 23. annorum ad minus constitutum, Sedi Apostolicæ nominare teneatur; quod si Rex nominaret Presbyterum secularem, aut Religiosum alterius Ordinis, tunc Pontifex aliquem nominare possit; quod ipsas commendas palam excludit. Nam si Pontifex Clericum secularem in Abbatem, aut Priorem instituere posset, qua specie, nominationem Regiam respueret eo solo titulo, quod *Presbyterum secularem* nominasset? Quin ipsum Concordatum expresse declarat, quod casu quo libera collatio ad Pontificem spectare continget, provisi qualitates ante expressas habere debeant in verbis: *Prioratus vero personis, ut refertur, qualificatis duntaxat conferri libere possint*.

Deinde pro majore præmissorum robore subjicit Pontifex: " Electiones autem, nec „ non provisiones per nos, & successores „ nostros *contra præmissa* pro tempore fa„ ctas, *nullas*, *irritas*, & *inanes* esse de„ cernimus „.

XXXIV. Verum quia Concordatum hoc Regem inter & Pontificem, sive Sedem Apostolicam duntaxat initum est, etiam utriusque consensu ab eo recedi nihil vetat. Unde etiam post hoc Concordatum, usus Commendarum in Regno Galliæ usque modo perdurat; atque Rex ad plerasque Abbatias, & Prioratus Clericos seculares in *Commendatarios* perpetuos nominat, & Papæ præsentat; quibus Papa commendas annuendo, a Concordato communi consensu recedi videtur; & nunc longo temporis usu quodammodo videtur recessum.

Et quidem Rebuffus quadraginta circiter annis post dictum Concordatum, Commendarum quidem abusus late describit, eas tamen in Gallia, & Italia communiter receptas supponit; ac stilum in earum collatione servari solitum exponit.

XXXV. Quin & *Commendarum* usum tam firmiter stabilitum, & profundas radices egisse viderunt Episcopi Gallicani etiam post Concilium Tridentinum, ut de earum totali abolitione desperarent, unice propterea solliciti, ut dum totaliter aboleri non possent, saltem abusus, quantum possibile esset, rescinderentur.

" Nihil nisi desiderium nobis superest „ (inquiunt Patres Concilii Remensis an„ no 1583. *Tit. De Regularibus*) ut Ab„ batiæ, Prioratusque nonnisi Regularibus „ spectatæ virtutis, & per electionem con„ ferantur. Quod a Deo optimo maximo „ supplicibus votis contendimus, ut ad id „ excitare dignetur Dominos nostros San„ ctissimum Romanum Pontificem, & Re„ gem nostrum Christianissimum „.

Quæ pro bono usu Commendarum Synodi præscripserint, mox dicentur, si ante disciplina moderna, præsertim Regni Galliæ, circa Commendas, & Commendatarios monasteriorum expressa sit.

XXXVI. Itaque tam in Gallia, quam in Italia *Commendarum* usus usque modo quoad Abbatias, & Prioratus Conventuales, quibus Abbates, & Priores perpetui Regulares alias præfici solebant, perdurat; si ea sola pene exceperis, quæ Ordinum Capita sunt; idque ob decretum Concilii Tridentini *Sess.* 25. *cap.* 21. *de Reform.* quemadmodum observat Fagnanus ad *Cap.* CUM AD NOSTRAM ; *de Elect.*

Creditum enim fuit, quod Concilium in priore parte, ubi de monasteriis inferioribus agit, non loquatur *præceptive*, sed *consultive*: eo quod utatur verbo *confidit*: At in posteriore parta agens de *Capitibus Ordinum*, loquatur *præceptive*, utendo verbo *teneantur*.

Quidquid sit de hac Concilii interpretatione, illud certum est, quod Romani Pontifices, qui pleraque monasteria S. Benedicti, & Cisterciensis Ordinis (uti ibidem refert Fagnanus) dederunt in *commendam* secularibus Clericis, non commendaverint Monasterium Cassinense, quod est *caput* illius Congregationis: nec Monasterium *Cistercii*, quod est *caput* Ordinis Cisterciensis.

XXXVII. Porro *commendæ* juxta hodiernum stilum, & praxim, multum a *commendis* antiquitus cognitis, & a sacris Canoni-

plurium, quæ *Concordata* continent, haud scio an ullum sit accuratius, ac magis completum, quam illud quod reperitur in Conciliorum Collectione, quam adornavit P. Labbe. Consule *tom.* 14. *col.* 358.

monibus jam pridem probatis, distant.

Commendæ enim antiquæ concedebantur principaliter in favorem Ecclesiarum; ut scilicet, Ecclesiæ Pastore viduatæ interea de Rectore esset provisum: commendæ vero nostri temporis, ait Fagnanus, fiunt principaliter non in favorem Ecclesiæ, sed personæ, ut ex fructibus sustentari valeat. Quapropter ubi olim in concessionis diplomate causa his verbis reddebatur: *Ut Ecclesia interea recte atque ordine administretur, eam vobis commendamus;* hodie hoc tenore exprimitur " ut *commodius* sustentari valeas, de alicujus subventionis auxilio providere cupientes, tale Monasterium auctoritate Apostolicâ concedimus, & commendamus „ &c.

XXXVIII. Pristinæ commendæ tantum erant ad tempus, pro tempore nimirum vacationis, quemadmodum hodie solent esse *deservituræ* Ecclesiarum Parochialium vacantium: hodiernæ vero perpetuæ sunt; id est, ad vitam Commendatarii juxta clausulam diplomatis: *Per te quamdiu vixeris tenendum, & possidendum.*

XXXIX. Commendatarii ad exemplum dictorum Deservitorum olim non poterant de fructibus Ecclesiæ commendatæ disponere; nec præter moderata alimenta quidquam percipiebant: at moderni libere de proventibus Beneficii Commendati ad instar veri Beneficiati, & Titularis disponunt juxta consuetam formulam diplomatis Pontificii: " Ita quod durante commendâ hujusmodi de fructibus, redditibus, & proventibus monasterii *disponere*, & ordi*nare* valeas, sicuti *veri* Abbates, aut Priores ipsius monasterii, qui fuerunt pro tempore ordinare potuerunt, & etiam debuerunt; alienatione tamen bonorum immobilium, & pretiosorum mobilium ipsius Monasterii tibi penitus interdictâ „.

Hinc hodie Commendatarius potest præsentare ad Beneficia; item eligere & conferre (ait Rebuffus in Praxi Benefic. *Tit. De Commendis*) sicut alius, qui titulum habet, quia præsentare, eligere, & conferre est *fructus* Beneficii.

" Locare etiam potest fructus, ait Rebuffus, & possessiones sicut habens titulum „. Uno verbo, moderni Commendatarii quoad perceptionem fructuum, eorumque administrationem sunt per omnia similes veris Titularibus.

XL. Quin & " Commendatarii hodie pro veris *Titularibus* habentur (ait Fagnanus ad *Cap.* In Ecclesiis ;; *de Capellis Monach. num.* 5.) tam in Galliis, quam extra, & jura *omnia* de Abbatibus, & Prioribus loquentia habent etiam locum in hisce Commendatariis „.

Commenda quoque rationem veri tituli habet, & pro titulo reputatur.

XLI. Cum ergo Clerici seculares de jure Beneficium Regulare in *titulum* possidere nequeant juxta Regulam, *Regularia Regularibus;* & tamen Commenda perpetua pro *titulo* reputetur; solus Papa similem *commendam dispensative* concedere potest; unde juxta Canonistas commenda hodierna est provisio Papæ *dispensatoria*, & via providendi per commendam dicitur *extraordinaria*, & *dispensatoria*.

Ut tamen jura aliquatenus servari viderentur, Papa Clericis secularibus in *Commendam* dare mavult Beneficia Regularia, quam in *titulum*.

XLII. Hinc ulterius contingit, quod licet olim *Commenda* ad instar hodiernæ *deservituræ*, permutari cum alio Beneficio non posset, hodie tamen non secus ac verum Beneficium cum alio Beneficio permutari possit: quia, ait Rebuffus loco citato *num.* 53. " reputamus Commendam *verum titulum*, & sic *permutari* potest. Unde sæpius vidi Beneficium commendatum permutari cum alio in titulum, etiam coram Ordinario „. Hæc ille: qui ibidem *num.* 51. quoque observat, quod in Francia per mortem Commendatarii impetretur vacans Beneficium, *sicut si tenuisset in titulum*.

XLIII. Cum vero juxta Canonistas, mutatio tituli semel collati non fiat sine nova collatione, hinc praxis Galliæ habet, quod si Commendatarius profiteatur in monasterio, cujus est *Commendatarius*, illud Beneficium, quod habebat in *commendam*, sine nova provisione non transeat in *titulum;* neque illud tamquam *regulare* retinere queat; sed Beneficium vacare censeatur, non secus ac si secularis Clericus obtinens Beneficium in *titulum*, professionem Regu-

Regularem emisisset; & tamquam vacans, mox a professione Commendatarii de novo possit conferri, uti post Louetium tradit Fevretius, *lib. 2. De Abusu, cap. 6. num. 25.*

XLIV. Ulterius "Commendatarius Monasterii perpetuus licet non sit professus Regulam Ordinis, cujus est Monasterium, habet tamen (ait Antonius Faber, *in Cod. lib. 1. tit. 2. defin. 34.*) in Monachos *eamdem* jurisdictionem, quam haberet, si ex vero titulo Beneficium possideret: quia pro *vero Prælato* & *Titulario* habetur, etiam quod ad hoc, quandoquidem Commenda ipsa est *titulus dispensatorius:* nec inter Commendatarium & Titularium Ecclesiæ Rectorem *effectu* ipso quidquam interest, sed nominis tantum *sono*". Hæc ille, qui & ibidem asserit, Commendatarium posse jurisdictionem in Monachos exercere, tametsi in eodem Monasterio sit aliquis ex Monachis Prior Claustralis; quin & Priorem illum ad *nutum* Commendatarii esse *amovibilem:* testaturque anno 1591. in Senatu Sabaudiæ pro Abbate Ambronicensi Commendatario, qui jurisdictione suâ in Monachos usus fuerat ad morum correctionem, judicatum fuisse contra Monachos, qui ab illa correctione *tamquam ab abusu* appellaverant ad Senatum; ac rursus anno 1617. contra eosdem Monachos: "Hoc tamen, ait, adhibito æquissimo temperamento, ut non aliter jurisdictionem hanc exercere posset Commendatarius, quam si in Beneficio ipse resideret, & ordinarius Prælatus, ejusve Vicarius abesset, cujus sane jurisdictionem præcipuam conservari, & salvam esse convenit, ut Commendatarii jurisdictio tantum subsidiaria esse videatur".

XLV. Hæc vero ampla potestas seu jurisdictio in Monachos de moribus Galliæ Abbatibus Commendatariis, exceptis *solis Cardinalibus* (*a*) non competit: sed omnis jurisdictio & correctio, ac omnia discipli-

nam interiorem Monasterii spectantia ad Priorem Claustralem spectant; nec iis Abbas Commendatarius se immiscere potest, uti sæpius a Senatu Regio conformiter ad *art. 11.* Decretorum Aurelianensium judicatum fuisse, refert Joannes Tournet, *litt. A. num. 9.* ipsaque Novitiorum ad habitum & professionem receptio, ad Priorem Claustralem, non ad Commendatarium spectat; neque Priorem illum Commendatarius removere potest; *alioquin*, ait Tournet, *Abbas Commendatarius semper revocaret Priorem utilem Monasterio quod non esset ferendum.*

Quinimo si Commendatarius obtinuisset indultum a Sede Apostolica cognoscendi de disciplina regulari, esset locus appellationi tamquam *de abusu* ab executione hujusmodi Rescripti, inquit Frevetius loco citato, *num. 26.* (*b*).

XLVI. Refert insuper Fagnanus ad *cap.* EDOCERI ;; *De Rescriptis*, Breve Innocentii X. quo ad instantiam Generalis Ordinis Cisterciensis, statuitur "non licere Commendatariis, Priores, Superiores aut Officiales Claustrales instituere ac destituere, visitare Monachos, eosdemque corrigere, nec facultates eisdem in litteris Apostolicis (scilicet provisionis Commendarum) concessas & expressas, ad ea quæ institutum *regulare* concernunt, ac tenore prælibatorum privilegiorum, & sacri Concilii dispositione Monastico regimini relinquuntur, trahi posse, ac debere". Hæc in illo Brevi, quod ibidem integrum refertur; additque Fagnanus: "Similes litteræ expeditæ fuerunt pro Monachis Camaldulensibus, sub die 20. Martii 1657."

XLVII. Ut vero Monasterium non destituatur convenienti numero Monachorum, neque divinum servitium intermittatur, hospitalitas, ac consuetæ eleemosynæ non negligantur, nec Monasterii fabrica collabatur, in litteris Commendarum adjici solet

Ffff hæc

(*a*) Id Juris hodie in Galliis non competit Abbatibus Commendatariis, qui dignitate Cardinalitiâ fulgent. Etenim omni Jurisdictione in Monachos exciderunt; ut agnovit Magnum Consilium Arresto, quod in gratiam Religiosorum Aquiscincti dedit 30. Martii 1694.

(*b*) Auctor novorum Commentariorum Cleri Gallicani, *tom. 4. tit. 2. cap. 1 col. 1090. &c.* fusius exponit quæ spectant obligationes Commendatariorum, eorum Jura circa administrationem bonorum Monasterii; prærogativas honorificas, &c. saltem in Galliis.

hæc clausula: " Volumus autem quod pro-
„ pter hujusmodi commendam, divinus cul-
„ tus, ac solitus Monachorum & Mini-
„ strorum numerus in dicto Monasterio N.
„ nullatenus minuatur: sed illius ac dile-
„ ctorum filiorum Conventus ejusdem con-
„ grue supportentur onera consueta „ &c.

XLVIII. Deinde juxta Decretum Concilii Lateranensis sub Leone X. supra relatum, injungitur Commendatariis, etiam *Cardinalibus*, ut si mensam habuerint separatam a Conventuali, *quartam* suæ mensæ, alias *tertiam* partem *omnium* proventuum Monasterii, impartiri teneantur pro instauratione fabricæ, seu pro ornamentis, vestibus, & paramentis emendis farciendisque, aut pauperum alimonia, aut sustentatione, ut major exiget aut suadebit necessitas.

Hæc latius referuntur a Rebuffo loco citato, qui & *num.* 18. sic concludit: " Ex
„ his constat Papam velle, ut cultus divi-
„ nus non diminuatur, & onera consueta
„ solvantur: ut patet in litteris commen-
„ dæ „. *Sed*, ait, *nihil fit a multis*. Ostendens, quod ratione istarum commendarum, monasteria tam in spiritualibus, quam temporalibus prorsus collabantur; *quia extranei*, ait, *qui istas Abbatias possident, nil nisi lac & lanam quærunt, id est, utilitatem*.

XLIX. Porro Gregorius XIII. in sua Constitutione, quæ incipit *Superna* 28. in Bull. Rom. edita pro Ordine Cisterciensi, ut securius ipsis Monachis ac Monasterio de proventibus annuis cautum sit, §. 9. statuit, ut in Monasteriis omnibus commendatis vel commendandis, " ubi non
„ fuerit, instituatur mensa Conventualis ab
„ Abbatiali mensa distincta & separata,
„ cum annuis fructibus, redditibus, &
„ proventibus, juxta monasteriorum ipso-
„ rum facultates competentibus, & hone-
„ stis, pro sufficienti Conventus & Mo-
„ nachorum, aliorumque Religiosorum
„ ejusdem Ordinis numero, in unoquoque
„ ex ipsis Monasteriis per ipsos Genera-
„ lem, & ceteros Ordinis ipsius Superio-
„ res, aut eorum Vicarios ordinando; quam
„ quidem mensam, quia etiam ædificio-
„ rum, & locorum ad disciplinæ monasti-
„ cæ observationem pertinentium, scilicet
„ templorum, ornamentorum, jocalium,
„ librorum Ecclesiasticorum, dormitorii,
„ refectorii, aliorumque locorum regula-
„ rium, nec non monasteriorum clausuræ
„ necessariis, & ordinariis reparationibus
„ faciendis obligatam & obstrictam esse
„ volumus, ut in ea instituenda expensa-
„ rum annuarum ad hæc necessariarum ra-
„ tio habeatur, statuimus, & mandamus,
„ ac ad eamdem mensam sic instituendam,
„ congruosque redditus assignandos ipsi
„ Commendatarii omnino teneantur, &
„ ad id etiam per Censuras Ecclesiasticas,
„ fructuum, redditnum, & proventuum
„ sequestrationes, & alia opportuna juris
„ remedia cogi possint, & debeant „.

L. In Concilio Rothomagensi anno 1581. orta est difficultas, an Abbates Commendatarii in Synodis Provincialibus recipiendi essent inter Abbates ad sedendum & deliberandum: Item, inter Dignitates ac Procuratores Capitulorum Cathedralium mota est lis contra Abbates Regulares & Commendatarios, de præeminentia in processione, sessione, & deliberatione. Difficultatibus ad Sedem Apostolicam delatis, ab eadem responsum est, quoad primam: *Commendatarios inter Abbates recipiendos esse*. Ad secundam: *Canonicos Cathedralium Ecclesiarum praeferendos esse, quando capitulariter procedunt: Abbates benedictos, & qui usum mitræ habent, præcedere Commendatarios: post hos locum obtinere dignitates: & post dignitates collocandos esse Procuratores*.

LI. Eadem Synodus expendens, Commendatarios quodammodo in locum Regularium succedere, atque proventus monasteriorum tamquam Beneficiatos & Ecclesiæ Ministros percipere, eosdem monet:
„ Ut quamvis ad regularem observantiam
„ non obligentur, ne tamen sint sine jugo
„ atque omni regula, decet eos medium
„ statum atque ordinem sequi ac ostendere
„ inter regulares & seculares Clericos in
„ vestitu, in victu, & in omni ornatu.
„ Tonsurâ utantur ampliori quam Sacer-
„ dotali, habitu propius ad regularem ac-
„ cedente: nec existiment sibi commenda-
„ tum monasteriorum regimen ad luxum
„ & prodigalitatem, aut ad augendam rem
„ suam, & consanguineorum familiam,
„ sed ad piam & justam alienarum rerum
„ dispen-

„ dispensationem, & quarum non habent „ proprietatem, Deoque de omnibus red„ dendam esse rationem.

LII. Sub finem seculi xv. via sterni videbatur, ut & in Belgio Commendarum usus introduceretur. Quod advertens Theodoricus Abbas Parcensis totius Ordinis Præmonstratensis in Curia Romana Agens, a Sixto IV. impetravit *Breve* ad Carolum Ducem Burgundiæ & Brabantiæ, in quo relatis variis incommodis, quæ ex Commendarum usu ipsa Monasteria tam in spiritualibus, quam temporalibus paterentur, dicit: "se Commendis hujusmodi, quæ non „ nisi ob gravem Ecclesiarum necessitatem, „ ac in illarum favorem, cum alias instau„ rari nequirent, admittendæ noscuntur, „ finem imponere cupere; atque propositi „ sui esse, quantum cum adjutorio Dei „ posset, ab hujusmodi *Commendis* & con„ cessionibus penitus abstinere „: ac deinde ad Ducem se convertens, ait: "Et si„ cuti plerisque aliis Principibus Catholi„ cis, quibus pari modo scribimus, Ex„ cellentiæ tuæ notum esse volumus, eam„ dem exhortantes in Domino, ac requi„ rentes, ut sacras nobiscum Religiones „ confovens, ac conscientiæ tuæ consulens, „ quæ in supplicando super hujusmodi com„ mendis, non parum gravari creditur, „ nosque & te a multis molestiis eximens, „ commendas hujusmodi a nobis petere „ amplius non fatigeris, & nobis desuper „ scribere nolis, quin potius talia peten„ tium ambitiones, sic pro tempore refel„ las, ut nemo nos & te desuper inquie„ tare præsumat „.

Subjungit deinde hæc merito notanda: „ Et ne suggestionibus quorumdam mo„ vearis, quod propter religiosarum per„ sonarum forte corruptos mores, eorum „ loca secularibus commendanda veniant, „ easdem personas & loca tam in capite „ quam in membris reformare, & corri„ gere multo satius est, quam in commen„ dam & direptionem dare: ad quod fa„ ciendum operam adhibere, & diversis per „ orbem Religionibus scribere decrevimus „.

Datæ sunt hæ litteræ 2. Martii 1476. & juxta copiam authenticam servatam in archivo Parcensi editæ sunt in Chronologia Parcensi, *cap.* 14.

Post hæc eodem capite subjicitur Bulla ejusdem Pontificis, quâ declarat, liberam electionem Abbatum Ordinis Præmonstratensis spectare ad singulos Conventus; neque Abbatias Ordinis illius sub ullis quantumvis generalibus reservationibus Apostolicis, etiam in Regulis Cancellariæ expressis, comprehendi; omnesque *Commendas* illarum Abbatiarum quâcumque auctoritate concedendas, *nullas* & *irritas* declarat.

LIII. Verum, ut refertur in dicta Chronologia, Lucas Episcopus Sibinicensis, in partibus Belgii Nuntius Apostolicus cum potestate Legati *a latere*, & Philibertus, titulo *Sanctæ Luciæ in Silice* Presbyter Cardinalis Matisconensis, ita subreptitie & obreptitie Romæ agere sciverunt, ut, præscriptis Bullis non obstantibus, eodem anno 1476. a *Sixto IV.* impetraverit Episcopus Sibinicensis Abbatiam *Sancti Michaëlis*, & Cardinalis Matisconensis Abbatiam *Tongerlœnsem* sibi dari in *Commendam*.

Hic exurgens Ordo Præmonstratensis, ac signanter Theodoricus Abbas Parcensis, causam Ordinis sui prosequens, totis viribus se opposuit, quibus & Ordines Brabantiæ, Duces & Principes patriæ se junxerunt; omnique studio & via *Commendatarios* a capienda possessione dictarum commendarum impedire studuerunt; uti fusius ibidem narratur: referturque quomodo tandem post quatuor annorum concertationem, nec non septem Bullas in favorem dicti Episcopi Sibinicensis ab eodem Pontifice datas, emanaverit Bulla, quâ declaratur, in Bullis datis Episcopo Sibinicensi non fuisse sufficienter derogatum privilegiis Ordinis Præmonstratensis; adeoque Episcopo Sibinicensi per reservatorias, & alias Bullas nullum jus in Monasterii Sancti Michaëlis administrationem unquam quæsitum fuisse, vel quæri potuisse; & eadem *Commenda* prout de facto processit, cassatur, revocatur, irritatur, & annullatur; & Sibinicensi perpetuum silentium imponitur. Integra Bulla ibidem refertur, additque auctor *Chronologiæ*: "Eodem anno 1480. „ aliam Bullam emisit Pontifex, quâ an„ nullavit *Commendam* Abbatiæ *Tongerlœnsis* datam Cardinali Matisconensi „.

Sic *Commendarum* memoria in Belgio

quievit usque ad annum circiter 20. decimi sexti seculi, quando (ut narratur in citata Chronologia) Carolus V. Erardo a Marca Episcopo Leodiensi addixit primam vacantem Abbatiam dare in *Commendam*; cumque fors cecidisset super Abbatiam Sancti Michaëlis Ordinis Præmonstratensis Antuerpiæ, Carolus ad eam vacantem nominavit dictum Episcopum Leodiensem; cui nominationi fortiter restiterunt Conventuales dictæ Abbatiæ, memores eorum quæ ob *Commendam* datam Episcopo Sibinicensi a quadraginta circiter annis facta essent; ac inter alia Carolo exposuerunt, ipsum in suo læto introitu Abbatibus addixisse & promisisse, numquam Abbatiam aliquam dandam in *Commendam*. Quibus aliisque tandem effectum, ut agente Rege & Episcopo condescendente, mediante aliquâ notabili pensione, Episcopus a prætensione Abbatiæ destiterit, & is qui electus a Convento fuerat, Abbas institutus sit.

Num ab eo tempore aliquid ultra pro introducendis *Commendis* in Belgio tentatum sit, nescio; hoc scio, Principes nostros in suo læto introitu, *articulo* 56. promittere, " quod nullas Abbatias, Prælaturas, aut Dignitates Brabantiæ dabunt „ in *Commendas*, nec jubebunt aut sinent „ dari ullo modo „.

LIV. Ut hoc sibi jus illibatum conservent Abbatiæ, & Monasteria, Abbatesque Laicos, & Commendatarios excludant: nihil efficacius, aut convenientius, quam ut in ipsis Monasteriis habeatur perfecta bonorum omnium, ac proventuum communio; rejecta distinctione, seu separatione mensæ Abbatialis a Conventuali: quæ distinctio (uti observat P. Thomassinus, De Disciplina Ecclesiæ, *part*. 4. *lib*. 2. *cap*. 3.) pro magna parte occasionem *Commendis* subministravit. Deinde ut juxta leges Ecclesiæ, intentionem Fundatorum, necnon Regulas professionis Monasticæ, proventibus Monasteriorum ita moderate Abbates utantur, ut in omni ipsorum supellectile, aut domo nihil appareat a professione *paupertatis* alienum, vel quod mundi fastum redoleat, & quod reliquum fuerit in Christianam hospitalitatem, & pauperum alimoniam impendant: ut hoc pacto reipsâ ostendant, bona Monasteriorum esse *patrimonium pauperum*, quod sine sacrilegio in usus profanos impendi non potest.

CAPUT VIII.

Discutitur Decretum Concilii Tridentini, Sessione 25. *cap*. 21. relatum.

1. *Exponitur status quæstionis.*
2. *Concilium Tridentinum indistincte videtur prohibere, ne Monasteria vacatura in Commendam Clericis secularibus conferantur.*
3. *Mens Patrum Tridentinorum exponitur.*
4. *Forma, quam præscripserunt ut Monasteriis vacaturis provideretur, satis indicat Concilii scopum.*
5. *Auditores de Rota rectius senserunt in exponendo Decreto, ad mentem Concilii Tridentini proximius accesserunt, quam Cardinales Concilii interpretes.*

☞ I. NUmero 36. Capitis præcedentis observatum est, quod in Italia usus Commendarum, etiam post Concilium Tridentinum ibidem publicatum, & receptum, perseveret, ac passim omnes Abbatiæ dentur in Commendam Clericis secularibus, si sola Monasteria, quæ *Ordinum Capita* dicuntur, exceperis, idque conformiter ad resolutionem Cardinalium super interpretatione Decreti Concilii Tridentini *sess*. 25. *cap*. 21. *de Regularibus*, quâ declaravit per hoc Decretum vetari in Commendam dari Monasteria, quæ sunt *Ordinum Capita:* quoad reliqua vero Monasteria nequaquam positive vetitum esse, ea in Commendam Clericis secularibus concedi: sed id conscientiæ, & judicio Romani Pontificis committi, uti refert Prosper Fagnanus capite præcedenti citatus.

II. Verum si textus Concilii Tridentini rite expendatur, non obscurum apparebit per hoc Decretum Concilii Tridentini absolute, & indistincte ac generatim vetari *vacatura* Monasteria, quæcumque ulterius in Commendam Clericis secularibus dari.

In primis in hoc Decreto deplorat Concilium:

cilium: "Quod pleraque Monasteria, etiam „ Abbatiæ, Prioratus, & Præpositura, „ ex eorum, quibus commissa fuerunt, „ administratione non levia passa fuerint „ tam in spiritualibus, quam in temporalibus detrimenta „.

Post hæc declarat Concilium „ cupere „ se ut hæc Monasteria ad congruam vitæ Monasticæ disciplinam revocarentur „.

Porro adverterunt Patres, uti in ipso Decreto significant: " Quod adeo dura, „ difficilisque ejus esset temporis conditio, „ ut nec statim omnibus, nec commune „ ubique, quod optaret, remedium possit „ adhiberi „.

III. Cum igitur Patres attenderent ob hanc duram, ac difficilem temporis conditionem nec omnibus, nec ubique remedium, quod optarent, adferri posse, ut nimirum Monasteria tum temporis Clericis secularibus *commendata* possent *statim*, & *ubique* commendatariis illis eripi, & regularibus in titulum conformiter ad sacros Canones, & Patrum Regulas assignari, curam illius Romano Pontifici committendam censuit Synodus, "*confidens* quod ipse pro „ sua pietate, & prudentia curaturus sit, „ quantum hæc tempora ferre posse vide- „ rit, ut iis, quæ *nunc* commendata re- „ periuntur, & quæ suos Conventus ha- „ bent, regulares personæ ejusdem Ordi- „ nis, expresse professæ, & quæ gregi „ præire, & præesse possint, præficiantur „.

Ex his evidens est Synodum Tridentinam in hac priori parte Decreti duntaxat loqui de Monasteriis, quæ tunc in Commendam a Clericis secularibus possidebantur, & quæ sic possessa non videbantur ob duram difficilemque temporis conditionem, statim omnibus & ubique Commendatariis illis auferri posse, & ad regulares personas Ordinem expresse professas transferri. Unde satius duxit Synodus curam providendi his ita Commendatis Monasteriis Romano Pontifici committere, ut ipse pro sua pietate, & prudentia provideret.

Hæc autem difficultas cum non occurreret quoad Monasteria etiam hactenus Commendata, quæ per cessum, vel decessum Commendatariorum vacare contingeret, Synodus quoad similia *vacatura*, seu *vacantia* Monasteria decrevit in verbis, quæ vero *in posterum* vacabunt, non nisi regularibus spectatæ virtutis, & sanctitatis conferantur.

Planum est ex textu Decreti, Synodum in priori parte loqui de solis Monasteriis, quæ *tunc* in Commendam possidebantur, atque iis providendi curam confidisse Romano Pontifici, atque verbum illud *confidit*, non nisi ad similia commendata monasteria referri posse.

In altera vero periodo, quæ incipit ab his verbis, *Quæ vero*, evidenter Synodus loquitur de Monasteriis in posterum vacaturis, atque ibidem modum præscribens, quo iis provideri desiderat, evidenter *præceptive* non autem *consultive* loquitur in verbis: *Regularibus spectatæ virtutis, & sanctitatis conferantur*.

IV. Præterea nequaquam obscurum est periodum, quâ præscribitur forma providendi Monasteriis in posterum vacaturis, omnino sensum perfectum habere; neque verbum illud *confidit* ullatenus posse referri ad Decretum in posteriori hac periodo expressum; sed in hac Decreti parte, sive periodo absolute mandatur, ut Monasteria *in posterum vacatura*, *regularibus spectatæ virtutis, & sanctitatis conferantur*.

Cum autem inter Commendata Monasteria reperirentur quoque quædam Monasteria, quæ essent *capita*, & Primates Ordinum, voluit Synodus ut hæc non tantum, cum in posterum per cessum, vel decessum Commendatariorum vacare contingeret, Regulares personæ iis præficerentur, sed insuper voluit Synodus: " Ut „ teneantur illi, qui *in præsenti* ea in „ Commendam obtinent, nisi sit eis de „ Regulari successore provisum, infra sex „ menses Religionem illorum Ordinum „ propriam solemniter profiteri, aut iis „ cedere: alias Commendæ prædictæ ipso „ jure vacare censeantur „.

Non itaque in hac periodo Synodus loquitur de Monasteriis vacaturis, sed de Monasteriis, quæ in Commendam possidebantur.

Igitur a verbis, & mente Patrum Concilii Tridentini alienum est, quod Synodus sola monasteria, quæ sunt *capita* & Primates Ordinum, præceperit, dum ea vacare contingeret, *ulterius* in Commendam

dam non dari, uti conformiter ad quoddam Decretum Congregationis Cardinalium prætendit Fagnanus supra relatus.

Sed (uti ex verbis Decreti probatum est) Synodus voluit ut quæcumque Monasteria *in posterum vacatura*, Regularibus spectatæ virtutis, & sanctitatis conferantur.

V. Non dubium proinde quin conformius ad textum Concilii Tridentini processerint Domini de Rota, dum, referente Prospero Fagnano ad cap. *Cum ad nostrum* ;; *de Elect. num.* 10. declararunt hanc periodum, *quæ vero in posterum vacabunt, regularibus spectatæ virtutis, & sanctitatis conferantur*, habere sensum perfectum, ne de cetero alicui non regulari conferantur.

Ut proinde hæc Congregationis Cardinalium interpretatio non immerito reputari posse videatur ex iis, per quas Decreta Concilii Tridentini nonnumquam in alienum sensum inflexa reperiuntur, de quibus loquitur Zypæus *Conf.* 1. *de Elect. num.* 6. ibidem propterea monet, Decreta Concilii Tridentini hic in Belgio esse recepta, prout verba sonant, non autem juxta interpretationes Cardinalium. Denique ex his patescit, praxim Belgii, quæ similes Commendas non agnoscit neque admittit, esse sat conformem Decreto Concilii Tridentini. ☞

CAPUT IX.

De electione, & Nominatione Superiorum.

1. *Regulæ Monasticæ Monachis dant liberam electionem Abbatis.*
2. *His consonat lex Justiniani.*
3. *Canones etiam hanc electionem Monachis deferunt.*
4. *Jure Decretalium electio spectat ad Monachos.*
5. *In electione Abbatum servanda forma præscripta in* Cap. Quia propter ;; *De Elect.*
6. *Quæ forma servanda in electione Abbatissæ?*
7. *Qui Prælati eligendi juxta formam præscriptam in* Cap. Quia propter?
8. *Quomodo eligendi Abbates, & Abbatissæ temporales?*
9. *An Concilium Tridentinum derogaverit formæ præscriptæ in dicto* Cap. Quia propter?
10. *Decretum Concilii Tridentini super forma electionis.*
11. *Electio censetur* secreta, *licet Episcopus aliquos deputet ad excipienda vota.*
12. *An publicatio voti, post vel ante electionem, reddat electionem nullam ex mente Concilii Tridentini?*
13. *Quibus competat electio, vel nominatio Superiorum, petendum etiam est ex Regulis, & Constitutionibus singulorum Ordinum.*
14. *In Italia vigore Regulæ Cancellariæ pleraque Abbatiæ sunt Pontifici reservatæ.*
15. *Regula Cancellariæ non concernit nisi Beneficia Regularia* perpetua.
16. *In Gallia vi Concordati Rex nominat ad Abbatias virorum.*
17. *Concordatum non comprehendit nisi viros Prælatos, qui habent titulum* perpetuum.
18. *Hoc titulo Abbatiæ* triennales *a nominatione Regia sunt exemptæ.*
19. *Priores Carthusianorum etiam exempti.*
20. *Similiter & Cælestinorum.*
21. *Ordinis Sanctissimæ Trinitatis quoque sunt exempti, & quare?*
22. *Videtur separatio mensæ Abbatialis a Conventuali occasionem dedisse nominationi Regis.*
23. *Verba Concordati non comprehendunt Monasteria* Monialium; *usu tamen ad illa extenditur Concordatum.*
24. *Nominatio Regia non extenditur ad Abbatissas triennales.*
25. *Neque ad Abbatissas Ordinis Sancti Francisci, & quare?*
26. *In quo disciplina Belgica cum jure Gallicano in hac parte conveniat.*
27. *Principes Belgii Monasteriis sæpius liberam electionem addixerunt.*
28. *Difficultas orta inter Principem, & Abbates occasione indulti Leonis X.*
29. *Compromissum fuit in arbitros.*
30. *Pendente controversiâ inita Concordata super forma providendi vacantibus Abbatiis.*

31. Quo-

31. *Quomodo hodie juxta hanc formam in electione, & nominatione procedatur?*

I. UT Monachi suum eligant Abbatem, antiquorum Patrum Regulæ, nec non Ecclesiasticæ ac Civiles Sanctiones jam pridem præscripserunt.

Regula Benedictina *cap.* 64. " In Abbatis ordinatione illa semper consideretur ratio, ut hic constituatur, quem sibi " *omnis concors Congregatio* secundum timorem Dei, sive etiam pars, quamvis " parva, Congregationis *saniori* consilio " *elegerit*. Vitæ autem merito, & sapientiæ doctrinâ eligatur, qui ordinandus " est, etiamsi *ultimus* fuerit in *ordine* Congregationis ".

Unum circa citatum locum notandum, vocem *parva* ibidem accipi pro voce *minor*; *Hellenismus* (ait vir eruditus Hugo Menardus ad Concord. Reg. *cap.* 5. §. 1.) positivus pro comparativo. Id est *minor* comparatione ad totam Congregationem eligentium, uti recte notat, & explicat Josephus Meige in Commentario ad *cap.* 64. Regulæ Benedictinæ.

II Huic legi Benedictinæ plane conformis est sanctio Justiniani Imperatoris in *L.* 47. *Cod. De Episcopis, & Clericis*: " Sacris " nostris legibus existimavimus oportere " & hanc addi; quæ ex virtute non autem ex temporibus Religiosas Abbatias, " seu præfecturas tribuit: ita videlicet ut " in piis Monasteriis, aut asceteriis, non " omnimodo mortuo Abbate, vel Abbatissâ, is vel ea, qui vel quæ tempore " antiquior est, aut secundus, secundave " deinceps eligatur. Consentimus enim naturæ, neque omnes similiter bonos, neque omnes in æquo facienti malos; sed " quem utique & vita optima, & mores " honesti, & circa pium exercitium constantia, & *commune reliquorum Monachorum* complimentum, aut *maxima* eorum pars idoneum ad hoc putaverit, & " sacris Evangeliis propositis *elegerit*, ad " præfecturam vocari ".

III. Electionem Abbatis ab Ecclesia Monachis deferri sat manifestum est ex Canonibus relatis a Gratiano *caus.* 18. *quæst.* 2. ubi notat Glossa, quod hæc sit secunda pars quæstionis a Gratiano per 7. Canones probata, quod de *jure communi ad Monachos tantum spectat electio Abbatum*.

IV. Glossam uno consensu sequuti Canonistæ docent, de jure communi, etiam *Decretalium*, electionem Abbatum spectare ad Monachos illius Monasterii, cui Abbas est præficiendus; idem & in Priori Conventuali, qui in suo Monasterio est quasi Abbas (uti supra dictum fuit) & Abbatissis respectu Monialium obtinere asserunt.

V. Quin & in electione Abbatum, qui scilicet vere intitulati, hoc est, *perpetui* sunt, observandam esse formam electionis præscriptam in *cap.* QUIA PROPTER 42. *De Elect.* communiter asserunt, & late probat Fagnanus ad dictum Capitulum.

VI. Eamdem formam servari quoque volunt in electione Abbatissarum, hoc *uno* excepto, quod electio Abbatissæ debeat fieri a *duabus* Collegii *partibus*, nullâ habitâ collatione zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, juxta *cap.* INDEMNITATIBUS §. SANE *De Elect. in VI.* quæ collatio quamvis per dictum *cap.* QUIA PROPTER requiri videatur, eo quod requiratur major, & *sanior* pars, hodie tamen in desuetudinem abiit; solentque in electionibus *vota numerari*, *non ponderari*; nisi ob aliquod Canonicum impedimentum alicujus votum annullari queat.

VII. Hæc forma electionis in dicto Capitulo QUIA PROPTER, generaliter servanda est in electione ad omnes dignitates tam Regulares, quam seculares, per quas earum possessores constituuntur, ac dicuntur *Sponsi* Ecclesiæ, & per quorum obitum Ecclesia dicitur *viduata*: quales reputantur inter Regulares, Abbates & Abbatissæ; item Priores & Priorissæ Conventuales, eas dignitates in titulum *perpetuum*, & ad vitam obtinentes: uti notat Fagnanus ad dictum Capitulum. De forma hujus electionis agemus infra *part.* 2. ubi de electione ad dignitates tractabimus.

VIII. Abbates vero, & Abbatissæ *temporales*, aliique Officiales monasteriorum titulum perpetuum non habentes, non reputantur *Sponsi* Ecclesiæ, nec per ipsorum mortem Ecclesia dicitur *viduata*; " ideo" que (ait Fagnanus) in eorum electione " non sunt necessariæ formæ hic (in Ca" pitulo QUIA PROPTER) præfinitæ, sed " suf-

„ sufficiunt singulares consensus Capitula-„ rium, dummodo præstentur in communi, „ & omnibus collegialiter congregatis, & „ electio fiat a majori & saniore parte Ca-„ pituli „. Hæc ille.

IX. Ostendit quoque ibidem Fagnanus, Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 6. *De Regularibus*, præscribens formam in electione Regularium observandam, non derogare Constitutioni Concilii Lateranensis, de qua in sæpius citato *cap.* QUIA PROPTER; sed hanc etiamnum hodie observari debere in electione Abbatum *perpetuorum* & *intitulatorum*; formam vero a Concilio Tridentino præscriptam in electione aliorum Superiorum Regularium: quod etiam insinuasse videtur Concilium ad vocem *Abbatum* addendo vocem *temporalium*.

X. Vult ergo Concilium *Sess.* 25. *De Regularib. cap.* 6. " In electione Superio-„ rum quorumcumque, Abbatum *tempo-„ ralium*, & aliorum Officialium, ac Ge-„ neralium, & Abbatissarum, atque alia-„ rum Præpositarum, quo omnia recte, „ & sine ulla fraude fiant..... omnes su-„ pradictos eligi debere per vota *secreta*: „ ita ut singulorum eligentium nomina „ *numquam publicentur*. Nec imposterum „ liceat, Provinciales, aut Abbates, Prio-„ res, aut alios quoscumque titulares ad „ effectum electionis faciendæ, constitue-„ re, aut voces, & suffragia absentium „ supplere. Si vero contra hujus Decreti „ Constitutionem aliquis electus fuerit, „ electio irrita sit: & is qui ad hunc ef-„ fectum se in Provincialem, Abbatem, „ aut Priorem creari permiserit, deinceps „ ad omnia officia in Religione obtinen-„ da, inhabilis existat: facultatesque super „ his concessæ eo ipso abrogatæ censean-„ tur, & si imposterum aliæ concedantur, „ tamquam subreptitiæ habeantur „.

XI. Reputatur electio *secreta* ad mentem Concilii, licet Episcopus, aut Capitulum designaverit aliquos, qui omnium eligentium vota secreto exciperent, modo postea nomina singulorum eligentium non publicentur: atque ita censuit Sacra Congregatio, quod in electione Abbatissarum, de qua in *cap.* 6. Concilii Tridentini, possit Episcopus cum suo Vicario vel Secretario, vel alio ab ipso assumpto vota singularum Monialium *oretenus* expressa audire; apud Garciam De Benef. *parte* 5. *cap.* 4. *num.* 190. & huic resolutioni praxis hodierna conformis est. Solent enim Episcopi Archipresbyteros, aliosve Commissarios deputare, qui in electione Superiorum excipiant Monialium suffragia; eaque in scriptum redacta *secreto* Episcopo mittuntur, qui iis visis & computatis, electionem publicat, & confirmat, nullâ factâ votorum publicatione.

XII. Quinimo si aliquis eligentium vel ante electionem diceret quem esset electurus; vel post electionem factam publicaret quem elegisset, non propterea electio desineret esse *secreta* & valida, uti a S. Congregatione resolutum esse refert Garcias loco citato *num.* 196. quia alias in potestate particularium esset, electionem Canonicam sibi non placentem irritare.

Sed neque publicationem votorum factam post electionem, ac confirmationem rite peractam; electionem irritare recte notat Zypæus *Tit. De electione num.* 8. " Quam-„ quam enim, ait, id fit adversus inten-„ tionem Concilii, in verbis, *numquam „ publicentur*; tamen extra causam finalem „ est illius Decreti, in verbis, *Quo omnia „ recte & sine ulla fraude fiant*. Is finis „ cum electione rite factâ confirmatâque „ obtentus sit, eam quæ ex post facto ac-„ cidunt, infectam seu nullam reddere „ nequeunt „.

XIII. Hactenus dicta de jure Conventus in electione Abbatum, & Abbatissarum, ac aliorum Superiorum, procedunt de *jure communi*; a quo per speciales Constitutiones, & consuetudines in aliquibus Ordinibus nonnihil recessum est; dum electionem seu designationem transtulerunt ad Generalem Ordinis, vel ad Provincialem cum suis Diffinitoribus seu assistentibus, uti videri potest ex singulorum Ordinum usu, & particularibus Constitutionibus.

XIV. Ad hæc in Italia Abbatum, & Priorum *perpetuorum* & *intitulatorum* electio hodie fere cessat, postquam per *regulam* 2. *Cancellariæ* Pontifex sibi reservat *omnia Monasteria virorum valorem annuum ducentorum florenorum auri communi æstimatione excedentia, nunc quomodocumque vacantia, & imposterum vacatura*.

XV. Hanc

XV. Hanc regulam non comprehendere Monasteria, quæ ex indulto Apostolico sunt *manualia*, notat Ascanius Tamburinus De Jure Abbatum *tom.* 1. *disput.* 5. *quæst.* 2. neque de illis Pontifex providere solet. Unde cum Abbatissæ in Italia passim sint *triennales* ex Constitutione Gregorii XIII. non consuevit Pontifex de monasteriis Monialium providere.

XVI. In Gallia vigore Concordatorum, vacantibus Monasteriis, & Prioratibus *vere electivis*, videlicet in quorum electionibus forma Capituli QUIA PROPTER servari, & confirmationes electionum hujusmodi solemniter peti consueverunt, Conventus ad electionem seu postulationem Abbatis seu Prioris procedere non possunt; sed Rex, illorum occurente vacatione, Religiosum ejusdem Ordinis in ætate 23. annorum ad minus constitutum infra sex menses a die vacationis Sedi Apostolicæ nominat; ut per Sedem Apostolicam monasterio vacanti de persona nominata provideatur.

XVII. Cum autem Concordatum tantum loquatur de Monasteriis *vere electivis*, in quorum electionibus servatur forma *cap.* QUIA PROPTER, & quorum confirmationes solemniter peti consueverunt, deducitur, Concordatum non comprehendere nisi *Abbates*, & *Priores*, qui sunt veri *Prælati*, id est, juxta Rebuffum, quorum obitu Ecclesia est *viduata* Pastore, de quibus supra. " Unde si probetur, ait, quod „ Prior habeat alium supra se, non dici- „ tur Ecclesia *viduata*: ergo in illo non „ habebit locum, dictum *cap.* QUIA PRO- „ PTER, nec consequenter Concordatum „.

Ad hæc, uti supra notatum est, Abbates, & Priores non censentur *Sponsi* Ecclesiæ, per quorum obitum Ecclesia *viduata* dicitur, nisi in *titulum* eumque *perpetuum* dentur; unde etiam Concordatum intelligendum esse, post Rebuffum tradit Choppinus *lib.* 1. *Monast. tit.* 1. *num.* 5. „ cum civili moderatione de *perpetuis* ju- „ risque perpetui Sacerdotiis, non de *temporariis* Ecclesiæ dignitatibus, quæ *vivo* „ abrogari possint aliquando, ex statuta „ Ordinis regula, ac disciplina „.

XVIII. Hoc titulo a Regia nominatione quædam Monasteria Ordinis Benedictini Congregationis Casæ exempta sunt, „ quod *triennii* lege teneantur sacræ ejus- „ modi potestates, nec ultra *triennium* vul- „ go producantur „.

Similiter ibidem testante Choppino, *Gulielmita* seu *Albi Mantelli* Priorem sibi eligunt, eo quod in Ordine Priores sint *triennales*.

XIX. Regia insuper ad Sacrosanctas Potestates nominatio non procedit in Carthusiensi, ejusque Primatu Conventus Monastici, ait Choppinus. " Nam etsi is Pri- „ matus pure demandetur Cœnobitæ, nec „ præfinitum in tempus: abrogari tamen „ huic ex causa potest a summo Ordinis „ Præsule, post inspecta lustrataque regio- „ natim ejusdem familiæ Cœnobia. Sin- „ gulorum ad hæc Conventuum Præfecti „ ita decernunt statuuntque de profanis „ Monasterii redditibus annuis, ut nihil „ *proprium*, sed *communem* in usum omnia „ referant: quorum etiam proventuum „ ratiocinia quotannis medio in cœtu sa- „ crorum sodalium excutiuntur, dispun- „ guntur „.

XX. In Ordine Cœlestinorum, " qui „ Conventibus singulis præficiuntur, haud „ nominantur a Principe, quasi *Priores* „ *Conventuales*, juxta citatum §. *Monasteriis* „ in Concordatis (ait Choppinus ibidem „ *num.* 7.) sed legitimis suffragiis desi- „ gnantur a Monastico Provinciali Magi- „ gratu „. Rationem illius subjicit: " hi „ sacro sodalitio præsunt *nudâ* temporarii „ officii auctoritate verius, quam *Benefi-* „ *cii* Ecclesiastici: nec *privatim* suos faciunt „ fructus Monasticorum prædiorum „.

XXI. Ex hisce non obscurum est, Choppinum haud dubitasse, eos solos Prioratus, sive Abbatias Regiæ nominationi subjacere, qui instar *Beneficii* Ecclesiastici possidentur; & vi quorum ipsi Priores partem proventuum quasi sibi *propriam* administrant, ac dispensant. Unde probans Ministros Ordinis SS. Trinitatis vulgo *De redemptione captivorum*, esse a Regia nominatione exemptos, inter alia adducit dicti Ordinis regulam, quâ præcipitur: " Omnes res undecumque licite veniant, in „ tres partes dividantur æquales: & in „ quantum duæ partes sufficiunt, exequan- „ tur ex illis opera misericordiæ, cum sui „ ipsorum, & eis necessario famulantium „ mo-

„ moderata sustentatione: tertia vero pars „ reservetur ad redemptionem captivorum, „ qui sunt incarcerati pro fide Christi a „ Paganis, vel dato pretio rationabili pro „ redemptione ipsorum, vel pro redemptione Paganorum captivorum: ut postea rationabili commutatione redimatur „ Christianus pro Pagano „.

Deinde his relatis subjicit: " Unde eli„ cias, Cœnobii cujusque Magistrum seu „ Ministrum potius vulgo dictum, omnia „ habere cum Sodalitio communia, nec „ fructuarii instar *Beneficiarii* profanos tem„ pli redditus privatim dispensare „. Quasi diceret, non mirum si Ministri hi nominationi Regiæ non subjacent, cum non *instar Beneficiarii* proventus dispensent.

XXII. Quare credendum est, quod separatio mensæ Abbatialis a Conventuali occasionem dederit non tantum introducendis Commendis; sed etiam *nominationi* Regiæ: dum per hanc divisionem, Abbates facti sunt quasi *Beneficiarii*, & Abbatiæ, & Prioratus transierunt in Dignitates, & Beneficia, quibus annexum esset jus percipiendi certos proventus: quamquam jam introductâ nominatione, etiam extensa fuerit ad Abbatias, quæ hanc divisionem non fecerunt: uti & in Commendis contigit.

XXIII. Monialium Monasteria Concordato non comprehendi post Rebuffum notat Choppinus *num.* 11. Quapropter vi Concordati Regiæ nominationi nulla Monialium monasteria subjacent, uti etiam in contradictorio judicio per Senatum Regium aliquando judicatum esse refert Choppinus; qui tamen observat, sensim nominationem Regiam ad Abbatias Monialium esse extensam, Regemque personas Monasterio præficiendas Pontifici nominasse, quamvis ipsi Pontifices ægre ejusmodi nominationem admittere voluerint. " Ideo „ vidi (inquit Rebuffus ad Concordata „ *pag.* 559. edit. Paris. 1664.) quasdam „ nominationes per Regem factas, in qui„ bus dicebat Papa, providemus tali N. „ dummodo Monialium majoris, & sanio„ ris partis consensus intervenerit „. Quin & postquam nominatio Regia invaluit, adhuc tamen, teste Choppino, in litteris provisioni a Pontifice additur hæc clausula: *Dummodo consensus majoris partis Monialium accedat.*

XXIV. Ulterius, sicuti Regis nominatio vigore Concordati non respicit Abbates, aut Priores *temporales*; ita nec Concordati extensio postea facta ad Monasteria Monialium comprehendit Abbatissas, aut Priorissas *temporales*, quemadmodum observat Rebuffus.

XXV. Ad hæc, usum illum Regiæ nominationis ad Virginum Monasteria " be„ nigne interpretati sunt Judices (ait Chop„ pinus *Lib.* 1. *Monast. tit.* 1. *num.* 11.) „ ex animo sensuque Principis non habe„ re locum in muliebribus Franciscanæ se„ ctæ Monasteriis. Quamquam enim ho„ rum Magistræ, titulo decorantur Ab„ batum feminarum, communibusque nunc „ fruantur possessionibus, parando victui „ idoneis: haud propterea utique a Fran„ ciscanis Constitutionibus descivere, quæ „ singulis proprium quidvis abnuerint re„ rum profanarum. Nil quippe Monastica „ Antistes particulare sibi sumit ex com„ muni fundorum Ecclesiæ proventu, ac „ reddit: verum annui, & ordinarii illo„ rum fructus communem in mensam Con„ ventus haud dubie inferuntur, & insu„ muntur „.

Hic rursum videmus, Choppinum exemptionem horum Monasteriorum a Regia nominatione in hoc refundere, quod nulla in Ordinis istius Monasteriis *mensæ Abbatialis* a Conventuali fuit nota *divisio*.

XXVI. In Belgio, quoad Monasteria Regiæ nominationi non obnoxia, praxis, ac usus congruit cum usu Regni Gallicani, non autem per omnia quoad Monasteria seu virorum seu mulierum Regiæ nominationi obnoxia.

XXVII. Prælatis enim sive Abbatibus Brabantiæ multoties a Principibus libera electio juxta sanctiones Canonicas, & Ordinum Constitutiones, eorumque privilegia addicta fuit.

XXVIII. Porro circa initium decimi sexti seculi Carolus V. a Leone X. obtinuit indultum, ut in his Ditionibus Belgicis nullus ad Dignitates Abbatiales, aut quorumcumque Monasteriorum, etiam per Priores, aut Præpositos regi & gubernari solitorum, regimina per Pontificem, aut Sedem Apostolicam, seu ejus Legatos, & Nuntios præfici; nec illis de quorumcumque

que personis quovis modo provideri possit: nisi, ait Pontifex, habitis prius per Nos, aut Sedem Apostolicam, intentionem & consensum, tuis de personis ad hujusmodi dignitates, & regimina promovendi. Ita est expressum in Bulla prout habetur parte 1. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 7. *cap.* 2. & in citata Chronologia Parcensi; at credo legi debere: *intentione & consensu tuis:* ut sit sensus: *Nisi habitis prius per Nos, aut Sedem Apostolicam intentione & consensu tuis*, de personis, &c.

Vigore hujus Bullæ cum instinctu quorumdam suorum ministrorum vellet Carolus, neglectâ Religiosorum liberâ electione, nominare personas sibi *gratas* ad dignitates Abbatiales; unanimiter Abbates, & Abbatissæ, Præpositi, ac Priores Conventuales se opposuerunt; allegantes tum vi suarum fundationum, tum titulo variorum privilegiorum, ac immemorialis consuetudinis, Religiosis competere liberam electionem suorum respective Abbatum, Abbatissarum, Præpositorum, & Priorum; neque huic juri electionis per Bullam ullatenus esse derogatum; imo Bullam in corroborationem, ac præservationem istius juris in favorem Monasteriorum a Carolo fuisse solicitatam & impetratam: quemadmodum hæc omnia latius deducuntur in Compromisso, quo de consensu Caroli, & Abbatum, & aliorum hæc difficultas quibusdam arbitris commissa fuit 12. Feb. 1521. Habetur *parte* 4. Edictorum Brabantiæ *lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 6.

Verum cum quæstio hæc ob varias difficultates per arbitros non decideretur, tandem sub Philippo II. Caroli immediato successore inita est Concordia super modo Monasteriis vacantibus de Abbatibus providendi: quæ saltem *provisionaliter* quousque quæstio principalis coram arbitris indecisa pendens terminaretur, observari deberet. Cum autem quæstio nec hactenus decisa fuerit, is modus providendi *provisionalis* quasi in absolutum transiit, atque hodie juxta illum proceditur. Impressa est hæc Concordia in dicta *parte* 4. Edictorum loco citato *cap.* 12.

XXIX. In hac Concordia promittit Princeps, quod, si quando aliquam Abbatiarum vacare contigerit, mittet aliquos Commissarios, duos nimirum ex Abbatibus Brabantiæ ejusdem Ordinis quatenus reperiantur, & quos judicaverit magis idoneos, aut alterius Ordinis, illis deficientibus, una cum aliquo alio tertio Commissario (qui hodie esse solet Cancellarius Consilii Brabantiæ) qui Commissarii super idoneitate, & qualitate Religiosorum ejusdem Monasterii diligenter inquirent, ac informationem suam Principi cum suo *adviso* (id est *judicio*) remittant; ac deinde eum, ait Princeps, quem maxime idoneum inveniemus, si quis modo idoneus reperiatur, desumemus, habitâ ratione tam advisi eorum Commissariorum, quam vitæ, conversationis, & idoneitatis electorum, idque ex depositionibus eligentium, ex quibus constabit, quis ex electis in spiritualibus, & temporalibus sit magis idoneus: " Et casu " quo (pergit Princeps) aliquod Canoni- " cum seu legitimum obstiterit impedimen- " tum contra hujusmodi electos, seu, ut " præfertur, Religiosos designatos, cura- " bimus novam informationem capi, tam " super ejusdem Monasterii, quam aliorum " ejusdem Ordinis in Brabantia successive " Religiosis, ad finem ut ex designatis de- " sumamus seu approbemus, quem repe- " riemus magis idoneum ".

XXX. Itaque juxta normam hujus Concordiæ, quâ hodie hîc utimur, Religiosi coram Commissariis Regiis aliquos in Abbatem eligunt, sive proponunt, idque ordine illo quo eos ad Prælaturam digniores credunt; atque tres ex illis pluralitate suffragiorum electos, solent Commissarii suo adjuncto, super designatorum capacitate, & meritis, judicio, Principi proponere; e quibus Princeps unum designat, qui Religiosis Capitulariter congregatis per Episcopum vel alium Superiorem, auctoritatem confirmandi seu installandi habentem, proponitur; atque ab ipsis per quamdam imaginem seu speciem electionis in Abbatem recipitur.

XXXI. Eadem forma servari solet in designatione, & electione Abbatissarum; sustinentque, Principem vi prædictæ Concordiæ non posse nominare nisi unam ex electis, & propositis a Monialibus.

CAPUT X.

De Confirmatione, & Benedictione Abbatum.

1. *Abbates electi vel nominati debent a Superiore confirmari.*
2. *Abbates a suo Episcopo confirmandi; nisi sint exempti.*
3. *Interdum Abbates, & Superiores electi una censentur confirmati.*
4. *A quo confirmatio postulanda juxta Concordata Germaniæ.*
5. *In Gallia Abbates a Rege in vim Concordati nominati, tenentur a Sede Apostolica confirmationem habere.*
6. *In Belgio aliquando quæstio suborta fuit circa Abbates a Rege nominatos.*
7. *Usu obtinuit, ut Abbates in Belgio confirmentur, juxta jus commune, & Ordinum particularia privilegia.*
8. *Quomodo Abbatum confirmatio, & provisio expediatur juxta stilum Curiæ Romanæ.*
9. *Ex taxa Cameræ Apostolicæ constat, Abbatias Belgicas plerasque esse con*sistoriales.
10. *Abbates in vim provisionis Apostolicæ possessionem non accipiunt sine placito Regio.*
11. *Solemnis Benedictionis Abbatialis nulla in Regulis Monasticis mentio.*
12. *Verisimiliter una cum Pontificalium usu invaluit.*
13. *Benedictio* solemnis *non facit Abbatem.*
14. *Etiam hodie sine illa benedictione potest esse verus Abbas.*
15. *Ante benedictionem vocatur simpliciter Abbas.*
16. *A quo benedicendus Abbas?*
17. *Ritus in multis convenit cum ritu consecrationis Episcopalis.*
18. *Promittit fidelem rerum Monasterii dispensationem.*
19. *Traditur ei Regula ad regendum Monasterium.*
20. *Abbatissæ etiam solemniter benedicuntur; & regere Monasterium juxta Regulam promittunt.*
21. *Abbatissæ spirituale, & temporale regimen Monasterii committitur.*

I. Abbates aliosque Monasteriorum Superiores, qui vel per electionem Conventus, vel per nominationem Regiam constituuntur, necessario a Superiore confirmandos esse, priusquam se administrationi immisceant, uno consensu tradunt Canonistæ ad *cap.* Qualiter :: *De Electione.*

II. Jure communi Abbates *non exempti*, postquam a suo Conventu fuerint electi, ab Episcopo Diœcesano, cui *immediate* subjiciuntur, confirmandi sunt; uti communiter tradunt Canonistæ ad *cap.* Statutus :: *De Suppl. neglig. Prælat.* Exempti vero confirmationem petere debent a Pontifice; quando scilicet exempti *immediate* sunt Papæ subjecti: " Secus autem (ait „ Ascanius Tamburinus De Jure Abbatum *tom.* 1. *disput.* 6. *quæst.* 2. *num.* 2.) „ si Abbas habet alium Prælatum *medium* „ cui subsit, prout Abbates & Prælati „ locales habentes Abbatem, & Præsidentem *Generalem*, vel *Provincialem*, a quo „ confirmentur „.

III. Deinde Abbates & Prælati locales, qui non per electionem *Conventuum* eliguntur, sed a Generali cum definitorio constituuntur, non indigent confirmatione, uti recte ibidem *num.* 4. monet Tamburinus: " Quia quando ad eumdem spectat „ electio, & confirmatio eodem jure, tunc „ eo ipso, quod eligit, etiam confirmare „ censetur (*a*) „.

Hinc in Italia Abbates *perpetui*, qui a Pontifice *consistorialiter* designantur, nullà aliâ indigent confirmatione.

IV. Concordata Germaniæ concedunt, quod in Monasteriis *immediate* subjectis Sedi Apostolicæ fiant Canonicæ electiones, quæ ad *dictam Sedem deferantur*: " quas „ etiam, ait Nicolaus V. ad tempus Constitutionis, felicis recordationis Nicolai „ Papæ

(*a*) Observandum est Abbates triennes confirmatione non indigere, ut res suorum Monasteriorum spirituales, & temporales possint administrare; istud enim jus statim ab eorum electione illis competit.

„ Papæ III. quæ incipit *Cupientes*, expectabimus, & elapso dicto termino, si „ non præsentatæ, vel si præsentatæ minus Canonicæ fuerint, providebimus, & „ si Canonicæ fuerint, *confirmabimus*..... „ Et in monasteriis dictæ Sedi *immediate* „ *non subjectis*, & aliis regularibus Beneficiis, super quibus pro *confirmatione*, „ vel provisione ad dictam Sedem non consuevit haberi recursus, electi, seu illi, „ quibus providendum est, pro *confirmatione*, & provisione hujusmodi ad Curiam Romanam venire non tenebuntur „.

V. In Gallia vigore Concordatorum Rex nominat personas ad Monasteria vacantia Sedi Apostolicæ; ut ab hac Sede *provisionem* accipiant; quæ provisio pro confirmatione reputatur. Quare quoad Abbatias, & Prioratus Regiæ nominationi subjectos, *confirmationes* seu provisiones a Sede Apostolica peti, & obtineri debent.

VI. In Belgio aliquando quæstio fuisse legitur, num Abbates per Regem designati a Sede Apostolica *confirmationem* sive provisionem obtinere tenerentur: eo quod in indulto Caroli V. Philippi II. & Alberti Archiducis, de nominando ad primarias Ecclesiarum dignitates habeatur, *quod sic nominati a Sede Apostolica obtinebunt confirmationem*; sed quoad primas dignitates seculares post Episcopales quoad hoc punctum indultum non est receptum: nec enim ullus a Rege ad hujusmodi dignitatem nominatus, confirmationem a Sede Apostolica petit. Quoad Abbatias vero, Principes hoc indulto uti non videntur, sed jure quo prius potiebantur; ut nimirum Monasteriis quidem sua maneat Canonica electio, hoc tamen temperamento, ut eligant quem Princeps, prius factâ inquisitione juxta supra citata Concordata, sibi *gratum*, & maxime idoneum designaverit.

VII. Unde moribus Belgii, Abbatum confirmatio peti, & obtineri consuevit juxta jus commune, & particulares cujusque Ordinis Constitutiones, & privilegia. Paucissima autem, eaque a jurisdictione Ordinariorum *exempta* Ordinis *Benedictini* Monasteria, a Sede Apostolica provisionem seu *confirmationem* petere consueverunt.

VIII. Provisio Abbatiarum excedentium valorem annuum ducentorum florenorum *auri* de Camera expeditur consistorialiter, sive in Consistorio Cardinalium, idque præviâ informatione, ac propositione, quæ in Cathedralium Ecclesiarum provisione servari consuevit: uti expresse declaravit Gregorius XIV. in sua Constitutione, quæ incipit, *Onus Apostolicæ*, de qua supra *tit*. 14. *cap*. 3. actum fuit; ubi & ritus informationis latius descriptus fuit.

IX. Ex taxa autem Abbatiarum & Monasteriorum, quam exhibet Ascanius Tamburinus ad calcem tomi primi De Jure Abbatum, *ad exemplar libri Sacri Collegii*, & *Reverendissimæ Cameræ Apostolicæ*, patet, Abbatias Belgii omnes futuras *Consistoriales*, si earum provisio Romæ peteretur: taxa enim illarum ibidem notata, multum excedit valorem annuum *ducentorum* florenorum auri de Camera.

X. Circa Abbatias, quarum provisio a Sede Apostolica habenda est, notandum, quod licet Pontifex in Consistorio det provisionem, nequaquam tamen in vim istius provisionis, possessionem Abbatiæ aut ejus administrationem accipere queat provisus, ante expeditionem Bullarum; & priusquam placetum Regium hisce in partibus accesserit, quemadmodum in provisione Cathedralium Ecclesiarum obtinere supra *tit*. 14. *cap*. 5. ostensum est.

XI. De solemni, quæ hodie in usu est, Abbatum benedictione nihil in Regulis Monasticis, aut antiqnis historiis, aut Ecclesiasticis monumentis occurrit.

Meminit quidem Canon 14. Synodi VII. Abbatum, qui ab Episcopo *manus impositionem* acceperunt: sed uti bene notant ad dictum Canonem Balsamon, Zonaras, aliique Græci Commentatores, tantum sermo est de impositione manus, quâ Abbas in Presbyterum ab Episcopo fuit ordinatus. Unde errat Glossa, dum ad *Can*. 1. *dist*. 69. apud Gratianum *hanc manus impositionem* pro *benedictione Abbatiali* accipit.

XII. Admodum verisimile est, solemnem illam Abbatum benedictionem, quæ ad Episcopalem consecrationem non parum accedit, invaluisse, quando Abbates cum ornamentis Pontificalibus ad ipsam quodammodo Pontificalem, sive Episcopalem eminentiam, ac dignitatem ascendere cœperunt.

XIII. Quid-

XIII. Quidquid sit, illud certum est, benedictionem illam *solemnem* non constituere aut efficere Abbatem; nec ita necessariam esse hanc benedictionem in Abbate, uti est consecratio in Episcopo. Unde seculo XI. scripsit S. Ivo Carnutensis: *Promotionem Abbatis non facit Episcopalis Benedictio, sed Fratrum communis electio.*

XIV. Ad hæc Alexander III. in *cap.* 1. ;; *De Suppl. negl. Prælat.* concessit Cisterciensibus, ut " si Episcopus *tertio* cum „ humilitate, ac devotione, sicut conve„ nit, requisitus, Abbates *benedicere* re„ nuerit, liceat Abbatibus proprios Mo„ nachos benedicere, & alia, quæ ad hoc „ officium pertinent, exercere „. Ex quo conficitur, benedictionem nullatenus esse Abbati constituendo necessariam.

Quin nec hodie Abbates *triennales* benedicuntur (ait Tamburinus De Jure Abbatum *tom.* 1. *disput.* 11. *quæst.* 3.) & tamen gaudent prærogativis, quibus benedicti.

XV. Notantque ulterius Canonistæ, electum & confirmatum, tametsi *necdum benedictum*, vocari simpliciter *Abbatem* in citato *cap.* 1. & *cap.* 13. ;; *De Accusationibus*; idemque de stilo Cancellariæ Romanæ servari scribit Oldradus *consil.* 14. subdens, Abbatis Beneficia vacare post adeptam possessionem *ante benedictionem*.

XVI. Benedictionem de jure communi Abbates accipere debent a proprio Episcopo, uti notatur in citato *cap.* 1.

Martinum V. Abbati S. Pancratii de Florentia Congregationis Vallis Umbrosæ; & Eugenium IV. Congregationi Cœlestinorum concessisse privilegium, ut a quocumque maluerint Antistite gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habente, benedictionem accipiant, refert Tamburinus loco citato *quæstione* 10.

Et teste Choppino *lib.* 2. *Monast. tit.* 1. *num.* 7. per Bullam Innocentii VIII. Cistercienses habent privilegium speciale pro Abbate capite Ordinis, ut possit novis Abbatibus, & Abbatissis sui Ordinis sacræ benedictionis munus impendere, *citra Episcopi* auctoritatem, editâ Bullâ an. 1484.

Deinde hoc privilegium extendit Clemens VIII. per Bullam 24. Julii 1599. concedendo Abbati Capiti Ordinis Cisterciensis constituendi, ac delegandi Abbates Commissarios per Provincias cum potestate benedicendi novos Abbates, & Abbatissas sui Ordinis: quo privilegio etiamnum hodie utitur in Belgio Ordo Cisterciensis.

XVII. Ritus hodiernus benedicendi Abbates, pene per omnia coincidit cum ritu consecrationis Episcopalis, refertturque in Pontificali Romano, in quo hæc duo notanda occurrunt.

XVIII. Primo, quod inter articulos examinis hic recenseatur: *Vis res Monasterii tibi commissi fideliter custodire, & in usus Ecclesiæ, Fratrum, Pauperum, & Peregrinorum distribuere?* Respondet Benedicendus: *Volo*.

XIX. Secundo, ubi Episcopo consecrando traditur liber Evangeliorum, Abbati traditur Regula sui Ordinis, his verbis: *Accipe Regulam a Sanctis Patribus traditam, ad regendum custodiendumque gregem tibi a Deo creditum, quantum Deus ipse te confortaverit, & fragilitas humana permiserit.*

XX. Abbatissæ etiam solemniter benedici consueverunt ritu in Pontificali descripto, in quo inter cetera hæc notanda sunt.

Primum, quod Prælatus benedicens tradat electæ Abbatissæ Regulam dicens: „ Accipe Regulam a Sanctis Patribus tra„ ditam, ad *regendum custodiendumque* „ *gregem* tibi a Deo commissum, quan„ tum Deus ipse te confortaverit, & fra„ gilitas humana permiserit. Accipe gre„ gis Domini *maternam* providentiam, & „ *animarum procurationem*; & per divinæ „ legis incedendo præcepta, sis ei dux ad „ cœlestis hæreditatis pascua „.

XXI. Deinde absolutâ benedictione Prælatus eam intronizat, dicens: " Accipe „ *plenam* & *liberam* potestatem regendi „ hoc Monasterium, & Congregationem „ ejus, & omnia, quæ ad illius regimen „ *interius* & *exterius* spiritualiter & tem„ poraliter pertinere noscuntur „.

Ex his videmus, Abbatissæ regimen non tantum exterius & temporale, sed & interius ac spirituale; quin & *procurationem animarum* committi.

CA-

CAPUT XI.

Quis Ordo & ætas in Superioribus Regularibus requiratur?

1. *Abbates olim non erant Presbyteri.*
2. *Hanc disciplinam supponit Conventus Aquisgranensis seculo IX.*
3. *Non refragatur huic disciplinæ Regula Benedictina.*
4. *Gratianus censuit ex Regula Benedictina Abbates debere esse Presbyteros.*
5. *A mente Regulæ aberravit Gratianus.*
6. *Alius Gratiani error.*
7. *Ad disciplinam sui temporis respexisse videtur Gratianus.*
8. *Jure Decretalium Abbates tenentur ad Presbyteratum promoveri.*
9. *Idem est de Priore Conventuali.*
10. *Hodie cura animarum requirit Sacerdotium: & quare?*
11. *Jure communi requiritur ætas 25. annorum in Abbate, & Priore.*
12. *Per Concordatum Gallicanum recessum est ab hoc jure communi.*
13. *Quâ ratione in Gallia Abbates compellantur ad suscipiendum Presbyteratum?*
14. *Quæ ætas jure communi in Abbatissa, & Priorissa requiratur?*
15. *Concilium Tridentinum requirit annum 40. completum.*
16. *Quid Concilium Tridentinum velit, dum in Monasterio non reperitur, quæ has qualitates habeat?*
17. *Quandonam ex alio Monasterio eligi possit vel debeat?*
18. *In electione Superiorum magis ad merita, quam ad ætatem attendendum.*

I. Olim non omnes Abbates Presbyteros fuisse ex antiquis Monachorum Regulis, & vitis sat manifestum est; unde jam pridem sine ulla hæsitatione Rupertus Abbas *lib. 2. in Regulam Benedictinam cap. 10.* postquam loquutus esset de disciplina requirente in Abbate Presbyteratum, ait: *Olim non ita erat: multi Abbates erant, qui sacros Ordines non habebant.*

Ad quæ aliaque reflectens Hugo Menardus in appendice 3. *ad cap. 23. Concordiæ Regularum*, ait: " Quare quorumdam „ recentiorum opinioni suffragari non pos- „ sum, qui dicunt Abbatem teneri ad Sa- „ cerdotium ex Regulæ S. Benedicti in- „ stituto „.

Deinde refert plura exempla Abbatum, qui numquam Presbyteri fuerunt; atque inter alia S. Eugendi, qui numquam ad hunc ordinem promoveri voluit: " & cum „ de hoc ordine suscipiendo solicitaretur, „ dixit, utilius multo esse Abbati propter „ *juniorum ambitionem* liberum a Sacerdo- „ tio præesse fratribus „.

II. Hanc pristinam disciplinam non obscure supponit Conventus generalis Abbatum anno 817. Aquisgrani coram Ludovico Pio habitus ad reformationem Monachorum, ubi *cap. 62.* dicitur: " Ut Ab- „ bas, Præpositus, vel Decanus, quamvis „ *Presbyteri non sint*, Lectoribus benedi- „ ctionem tribuant „.

III. Neque his refragatur, quod ex Regula Sancti Benedicti Abbas animas regendas suscipiat, atque ita *curam animarum* habeat; quæ videtur Sacerdotium supponere; ita ut communiter tradant Canonistæ, Beneficium curam animarum annexam habens exigere in Beneficiato, ut saltem ad Sacerdotium intra tempus a jure definitum promoveatur. Verum *regimen animarum*, de quo S. Benedictus, comprehendebat quidem omnem auctoritatem & jurisdictionem in Monachos, statuendi, præcipiendi, corrigendi, puniendique, quantum saluti Monachorum, & disciplinæ monasticæ congruit; sed Eucharistiæ, pœnitentiæ, aliorumque Sacramentorum administrationem, quæ ordinem Sacerdotalem exigunt, non complectebatur; quo sensu etiamnum hodie Abbatissis, necnon quibusdam Superioribus laicis, ut apud Cellitas seu Alexianos, cura seu regimen animarum & spiritualis jurisdictio absque potestate clavium competere dicitur, uti late probat Zypæus *Resp. 10. de Regular.* & quoad Abbatissas, manifeste supponit Pontificale, eis *animarum procurationem* incumbere, ut capite præcedenti notatum est.

IV. Gratianus tamen censuisse videtur, quod ex præscripto Sancti Benedicti Abbas deberet ad Sacerdotium promoveri; eo quod Abbatis sit egredientibus Fratribus *bene-*

benedictionem impartiri; quam non nisi a Sacerdote dari posse credidit Gratianus. Verba ejus sunt, subjecta *Canoni* 39. *caus.* 16. *quæst.* 1. " Superiori auctoritate „ non prohibentur Abbates Sacerdotes fie- „ ri: cum beatus Benedictus jubeat Ab- „ batem Fratribus egredientibus, & regre- „ dientibus *benedictionem* dare: quod non „ nisi *Sacerdotum* est „.

V. Verum ut notat Haëftenus in *prolegomeno* 18. §. 11. in vitam S. Benedicti, Gratianus hic a sensu ac mente Patrum aberravit, dum credidit *benedictiones*, de quibus in Regulis monasticis, non nisi a *Presbyteris* dari potuisse. Nam, uti bene monet Haëftenus, hæ monasticæ observantiæ, uti & benedictiones Ministrorum, & Lectorum mensæ nullam cum sacerdotali ordine habent connexionem, nec ab eo dependent. Paternas potius has dixerim, ait Haëftenus, quibus abeuntes vel redeuntes prosequuntur filios.

Plura ibidem, ait Haëftenus, quibus etiam ex ipsa Regula Benedictina evincit, *benedictiones* hujusmodi non fuisse Presbyterales; multisque ostendit, Abbates ex præscripto Regulæ non debuisse esse Presbyteros, atque contrariis argumentis occurrit.

VI. Notat insuper Haëftenus ibidem, Gratianum multum aberrare, ac sibi quasi contradicere, dum eodem loco ait, *Lectionem Evangelii cum subsequente oratione dicere, Sacerdotalis esse officii:* cum ipsemet *Dist.* 25. *Can.* Perlectis ex Isidoro scripserit, ad *Diaconum* pertinere *Evangelium prædicare. Nam sicut Lectoribus vetus Testamentum, ita Diaconis novum prædicare præceptum.*

VII. Ceterum Gratianus benedictiones monasticas, atque lectionem Evangelii asserens esse *officii sacerdotalis*, forsan ad disciplinam sui temporis reflexit; eo quippe tempore Abbates plerique Presbyteri erant. Imo tum in Synodo Pictaviensi sub finem seculi undecimi decretum erat *canone* 7. " Ut *Abbates*, Decani, & Præpositi, „ qui Presbyteri non sunt, *Presbyteri fiant*, „ aut Prælationes amittant „.

VIII. Hic Canon postmodum relatus in Decretales Gregorii IX. in *cap.* 1. ;; *de Ætate, & qualit. Ordinand.* partem juris communis constituit.

Hinc nullus dubitat, quin juxta juris communis dispositionem, atque hodiernam disciplinam, Abbates Regulares, & Titulares debeant esse Presbyteri, aut infra annum ad Presbyteratum, quemadmodum alii Dignitatem, aut Beneficium cum cura animarum annexa possidentes, promoveri.

IX. Quod de Abbatibus hic statuitur, idem quoque in *Priore* Conventuali juxta modernam disciplinam ex eadem ratione obtinere receptum est: utpote cui non minus, quam Abbati cura animarum imminet; atque ita Beneficiis *curatis* annumeratur: quæ Presbyteratum requirere nullus ambigit.

X. Curam enim animarum hodie involvere potestatem Clavium, aliaque a sacerdotali charactere dependentia, receptum est; nec illi *proprie curam animarum* juxta modernam phrasim habere censentur, qui vi sui muneris non debent Sacramenta, & cetera a clavibus, & Sacerdotio dependentia suis subditis administrare; quamvis alias sano sensu curam animarum habere dici possint; ut supra est expositum.

XI. Ulterius, quamvis in Regula Benedictina, aut aliis Regulis monasticis non determinetur *ætas* Abbatum, aut Priorum Conventualium, hodie tamen ex jure communi, nec Prioratus Conventuales, uti nec Abbatiæ, sunt conferendi aut committendi cuiquam, nisi annum 25. attigerit; *Clement.* 1. §. Ceterum *De statu Monach.* quæ est ætas legitima ad Sacerdotium. Priore ergo disciplinâ quoad Sacerdotii necessitatem in Abbate stabilitâ, consequens erat & hanc introduci.

XII. Hinc Rebuffus reflectens, quod vi Concordati Rex Galliæ possit ad Abbatiam nominare Regularem in 23. duntaxat ætatis anno constitutum, non dubitat concedere, non tantum esse derogatum juri communi quoad ætatem, sed etiam per consequens dispensatum censeri in susceptione Sacerdotii: ut nimirum illud infra annum conformiter ad jus commune suscipere non teneatur. Ad Concordata titulo *De Regia & Prælat. Nominatione* §. *Monasteria*, verbo, *viginti trium annorum*; ibidemque addit, quod de jure communi requireretur, quod Abbas esset Sacerdos: „ tamen hodie, ait, consuetudo se habet „ in

„ in contrarium ... sed non est secundum „ Lucam, Abbatiæ fructus devorare, & „ Deo non servire, & non promoveri „ (ad Sacerdotium) & tales sunt Deo „ exactam rationem reddituri, sed conscien- „ tias eorum oneramus „.

XIII. Huic abusui obviam itum est Decreto Blesensi *art.* 9. quo cavetur, ut Abbates, & Priores Conventuales, qui ætatem legitimam attigerint, teneantur intra annum ad Ordinem Presbyteratus promoveri a tempore provisionis computandum: quod si infra biennium subsequens non fuerint promoti ad illum Ordinem, Beneficia per ipsos obtenta declarabuntur vacantia, & impetrabilia; ac insuper cogentur restituere fructus perceptos impendendos in pios usus. Le Prestre *Cent.* 2. *cap.* 78. *in Annotationibus* (a).

Ibidem quoque in corpore notat, pro obtinendo simplici Prioratu Regulari sive in titulum, sive in Commendam, requiri ætatem 14. annorum; tametsi nullus Ordo requiratur, sed simplex Tonsura sufficiat; & ita sæpius judicatum fuisse asserit.

XIV. In Abbatissa, & Priorissa Conventuali jure communi in *cap.* INDEMNITATIBUS *De Elect. in VI.* requiritur ætas 30. annorum completorum; neque per Concordata Galliæ huic articulo derogatum esse monet Rebuffus loco citato; quia Concordata non loquuntur de Monialibus.

XV. Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 7. *De Regularibus*, vult, ut " Abbatissa & Priorissa, & quocumque alio „ nomine appelletur, eligatur non minor „ annis quadraginta, & quæ octo annis „ post expressam professionem laudabiliter vixerit „.

Requiri annum quadragesimum *completum* post Garciam probat Fagnanus ad *cap.* CUM IN CUNCTIS ;; *De Elect. num.* 123.

XVI. " Quod si his qualitatibus non „ reperiatur in eodem monasterio, pergit „ Synodus, ex alio ejusdem Ordinis eligi „ possit. Si hoc etiam incommodum Su- „ periori, qui electioni præest, videatur; „ ex iis, qui in eodem monasterio annum „ trigesimum excesserint, & quinque saltem annis post professionem recte vixe- „ rint, Episcopo, vel alio Superiore con- „ sentiente, eligatur „.

XVII. Refert autem Fagnanus ad *cap.* CUM IN CUNCTIS ;; *De Elect. num.* 114. quod si reperiatur in monasterio Monialis quadragenaria cum qualitatibus a Synodo requisitis, tunc non possit eligi ex alio monasterio etiam ejusdem Ordinis: Sin autem talis in ipso monasterio minime reperiatur, tunc etiam poterunt de consensu Episcopi aut Prælati electioni præsidentis, eligere aliam, quæ *trigesimum* annum excesserit, & *quinque* annis saltem post professionem recte vixerit. Quod si nec talis in proprio monasterio reperiatur, nec quadragenaria in alio monasterio ejusdem Ordinis, tunc poterunt ex alio monasterio ejusdem Ordinis eligere, quæ *trigesimum* ætatis annum expleverit, & ad præscriptum Decreti Tridentini professa sit. Nulla tamen, ait, minoris ætatis eligi poterit, sed postulanda a Sede Apostolica; idque ob prohibitionem in citato *cap. Indemnitatibus*.

XVIII. Ceterum in electione Abbatum & Abbatissarum præcipue ad merita, & capacitatem attendendum est, quemadmodum optime expressit S. Benedictus in Regula, & Justinianus in sua Sanctione; quorum verba capite nono *num.* 1. & 2. relata sunt; neque certa ætas, aut tempus professionis jure positivo præscripta fuerunt, nisi quia credebatur, quod hæc conducerent, ut melius de capaciore provideretur Monasteriis.

(a) Hanc obligationem suscipiendi Sacerdotii Gallis Abbatibus, & Prioribus Commendatariis esse impositam, sub iisdem pœnis declaravit Arrestum Consilii Magni datum 27. Martii an. 1623.

TITULUS XXXII.

De Regularium Reformatione, & Visitatione.

CAPUT I.

Præcipuæ causæ collapsæ disciplinæ Monasticæ recensentur.

1. *Omnia humana mutabilitati obnoxia*.
2. *Ordines etiam sanctissime instituti eam senserunt*.
3. *Prima causa relaxationis* peculiaritas.
4. *Hæc eradicanda est*.
5. *Recessus a paupertate in victu, vestitu, ædificiis, & supellectile, disciplinæ Monasticæ exitialis*.
6. *Hic recessus trahit ad Monasteria homines carnales*.
7. *Facit, ut in admissione ad Religionem humana multa intercurrant*.
8. *Similis ad Religionem introitus, & admissio relaxationi Religionis occasionem subministrat*.
9. *Secularium hominum ad Monasteria confluxus Monasticam disciplinam labefactat*.
10. *Omissio orationis Religionis spiritum extinguit*.
11. *Hæcque & alia multa oriri solent ex divitiarum affluentia*.
12. *Ex rerum temporalium nimia abundantia collapsam Monasticam disciplinam plures deplorarunt*.
13. *Rerum temporalium abundantia non omnino repugnat cum perfectione vitæ Monasticæ*.
14. *Est tamen difficile utramque simul componere*.
15. *Quid ad obviandum periculis orituris ex hac abundantia, statuerit Ordo Carthusianorum*.
16. *Ordines Mendicantes omnem rerum temporalium possessionem ideo abdicarunt*.
17. *Penuria horum Ordinum ex nimia Fratrum multiplicatione orta, plures relaxationi causas dedit*.
18. *Prima est negotiorum multiplicitas*.
19. *Secunda, evagatio nimia*.
20. *Tertia, affectata amicitia & familiaritas cum divitibus, & Magnatibus seculi*.
21. *Quarta, occupatio jurium Parochialium*.
22. *S. Bonaventura restrictum voluit numerum Fratrum; uti & primi Capucinorum Patres*.
23. *Penuria facit, ut plures non satis probati ad Religionem admittantur; quod Monasticæ disciplinæ exitiale est*.
24. *Regularum interpretationes, & mitigationes, disciplinæ rigorem relaxandi occasionem dederunt*.
25. *Secularium confessiones excipere Ordinum Mendicantium prolapsioni occasionem dare potest*.
26. *Applicatio ad functiones Hierarchicas hisce Ordinibus relaxandi materiam subministrare nata est*.

I. " ÆTERNA lex (ait Lipsius *l.1. de Constantia cap.* 16.) „ a principio dicta omni huic mundo, nasci, „ denasci, oriri, aboriri : nec quidquam „ stabile, aut firmum arbiter ille rerum „ esse voluit, præter ipsum „. *Apud quem*, teste Apostolo, *non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*. Jac. cap.1. v. 17.

II. Hanc rerum humanarum vicissitudinem, ac mutabilitatem experti quoque fuere quotquot etiam sanctissime instituti sunt Monachorum atque Religiosorum Ordines.

Quis nescit, quam sancta fuerint Ordinum illorum initia! quam bonum per Ecclesiam universam sparserint odorem! quam sanctæ Patres illorum, ac etiam horum filii vixerint! Sed nec hoc ignoratur, a perfectione, & sanctitate sua Ordines illos sensim ad magnam subinde prolapsos fuisse deformitatem; cujus prolapsionis pene tot sunt testimonia, quot de rebus Monasticis sunt Scriptores.

Illi consuli poterunt. Nos hic eorum testimoniis omissis, causas præcipuas collapsionis, & defectionis Monasticæ disciplinæ breviter annotabimus; ut qui reformationi

tioni Monasteriorum intendere, ac invigilare jubentur, causas & radices collapsæ disciplinæ intelligentes, iis tollendis, & eradicandis præcipue incumbant, & adlaborent.

III. Harum facile præcipua jam pridem reputata est *peculiaritas*, sive vitium *proprietatis*.

Et quidem Sanctus Gregorius *l.* 10. *epist.* 22. mandat Episcopo Mariano, ut *peculiaritatem* a 4. aut 5. Monachis, in quibus hactenus corrigi minime potuit, studiosissime compescat, & Monasterium a tali *peste* mundare festinet: " Quia, ait, „ si illic peculiaritas a Monachis habetur, „ neque *concordia*, neque *charitas* in Con„ gregatione eadem poterit permanere „. Si autem *concordia*, & *charitas* a Congregatione Monastica exulet, sane quid exurget nisi confusa Babylon, & vitiorum spelunca?

Unde Dionysius Carthusianus tractato *De Reform. claust. art.* 16. dans rationem cur Patres Monachorum proprietatem, sive peculium tam rigorose prohibuerint, ait: „ Consideraverunt enim quod ex proprie„ tate, seu peculio tamquam ex venenosa „ radice multa peccata proveniunt, ut pu„ ta contumacia, superbia, contentio, par„ tialitas, avaritia, vana gloria, invidia, „ mendacium, luxuria, occupatio infru„ ctuosa, cura superflua, multiplex disso„ lutio, varia mentis distractio, acedia, „ negligensque divini officii persolutio, at„ que similia „.

IV. Pluribus hæc ibidem prosequitur Dionysius, uti videri poterit in Dissertatione mea Canonica *de peculiaritate*, *part.* 1. *cap.* 3. §. 5. ibi plura eam in rem referuntur.

Qui igitur reformationi intendunt ante omnia adlaborare debent, ut vitium hoc radicitus evellant, occasionesque peculiaritatis Monachis adimere studeant; juxta ea, quæ tum in citata Dissertatione, tum supra *tit.* 29. notavimus.

V. Exitialis quoque Monasticæ disciplinæ est recessus a paupertate religiosa in victu, vestitu, supellectile, ædificiorum structuris & ornatu, totoque vitæ genere.

Dum enim semel a paupertate, ac simplicitate Monastica in his deflectitur, facile ad delicias, & excessus in cibo, & potu, mollitiem in vestibus, seculi pompam, & fastum in supellectile, superfluitatem in ædificiis, & a Christiana hospitalitate ad secularia, & mundana convivia, & epulas devenitur.

Hæc vero ubi semel invaluerint, sensim omnem paupertatis, simplicitatis, nec non mortificationis, & pœnitentiæ spiritum in Monachis extinguent; ac de spiritualibus carnales, & mundanos efficient: quemadmodum de similibus suo tempore dixit S. Bernardus in Apologia ad Guillelmum Abbatem.

VI. Ulterius, dum in Monasteriis mensa laute instructa, ædificia ut Principum pene palatia, supellex superba habentur; natum est fieri, ut Monasteria hujusmodi non tam ambiant illi, qui rejectis pompis ac deliciis mundi, Christo pauperi in paupertate, & humilitate vivere desiderant, quam illi, qui commode & laute vivere volunt; ac sub Christo paupere quærunt, quod in seculo invenire non possunt.

Hinc deinde fit, ut plures in similia Monasteria irrepant, " quos non traxit divi„ na vocatio ad humilitatem Christi (ver„ ba sunt Bellarmini *l.* 2. *cap.* 6. *de Ge„ mitu columbæ*) sed carnalis affectus, qui „ mentem excæcat, duxit illos, vel ad vi„ tam commodiorem, cum essent paupe„ res, vel ad honores ambiendos in Reli„ gione, cum in seculo non invenerunt, „ quâ viâ possent ascendere: vel alio hu„ mano consilio vestem induerunt, sed mo„ res non mutaverunt „.

VII. Quin & ipsa quotidiana experientia docet, quod Monasteria hujusmodi secundum seculum commoditatibus, & apparatibus externis instructa reputent pro non exiguo, etiam juxta mundi æstimationem, beneficio, quod multâ solicitatione & amicorum interpellatione interdum obtinendum est, alicujus ad Religionem admissionem: in tantum, ut non raro hic humanæ plures considerationes interveniant.

VIII. Hujusmodi autem ad Religionem introitus, & admissiones, quid aliud, quam ipsius monasticæ disciplinæ integram ruinam parere possunt.

Senserant malum illud seculo IX. Monachi Fuldenses, supplicantes idcirco Carolo

rolo Magno, ut " nullus ante probatio-
„ nem suscipiatur, neque corpori Mona-
„ sterii societur: ne forte, inquiunt, ali-
„ quis propter *commoda terrena* potius,
„ quam propter *aeterna vitae* amorem se
„ sociare voluerit, & receptus inhonesto
„ suo more conturbet fratres „.

IX. Ad haec dum ita omnia in Monasteriis splendent, & abundant; atque a monastica paupertate, frugalitate, & simplicitate receditur, quantus ad Monasteria hominum mundanorum confluxus? qui ipsis Monachis non tantum quietem adimunt, sed suâ visitatione, conversatione, & colloquiis spiritum seculi inspirant, eosque totos seculares efficiunt; ut de Monachis propterea non raro verificari queat illud Prophetae Regii: *Commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum*. Psalm. 105. v. 35.

X. Quam facile insuper in Monasteriis hisce orationis, ac meditationis spiritus extinguatur, probe intelligit, qui novit, quam parum cum abundantia, ac deliciis in cibo, & potu, aliisque corporis oblectamentis hujusmodi spiritus consistat. Spiritu vero orationis semel refrigescente, etiam ipsa religio refrigescat necesse est; uti bene, & fuse ostendit Joannes De Lezana *de Reform. Regularium cap. 3. & 4.*

XI. Haec aliaque, ut sunt otium, evagandi libertas, rerum temporalium cura, atque de hisce cum hominibus secularibus tractandi usus; imo & lites ac forenses contentiones sustinendi, & prosequendi necessitas, Monasticae disciplinae adeo exitialia, unde primitus oriri solent, nisi ex ipsa divitiarum, & rerum temporalium nimiâ affluentiâ? e qua & ipsos Abbates Laicos, & Commendatarios progenitos esse supra vidimus.

Hinc jam pridem a multis animadversum est, ipsam divitiarum affluentiam, Monasticam disciplinam, avitamque pietatem in multis Ordinibus extinxisse.

XII. Quid hac de re dixerit Trithemius supra *tit. 29. cap. 7. num.* 14. notatum est: Cui adde Arnoldum Abbatem Lubecensem in supplemento Helmoldi *l. 3. cap. 9.* " Crevit possessio, & evanuit reli-
„ gio, siquidem ex *temporalium abundan-*
„ *tia*, dum coeperunt *carnaliter* vivere,
„ coeperunt etiam carnaliter sapere; refri-
„ xit charitas, subintravit mundialitas „.

Quid mollem ac dissolutam Monachorum vitam, luxum, & ornatum in vestibus, & supellectile, splendidum Praelatorum apparatum, nec non luxum, & abusum in templis, & aedificiis, a S. Bernardo tam acriter exagitatum, in Ordinem Benedictinum invexerat, nisi ipsa rerum temporalium abundantia?

Quid rursus Ordinis Cisterciensis, qui tamquam *vitis fructifera*, *& Vinea Domini Sabbaoth sub primis suis Prioribus pullulaverat, & palmites suos longe lateque producens ad mortifera pellenda circumquaque venena flores protulit*, uti loquitur Alexander III. quid, inquam, Ordinis hujus sanctitatem labefactavit, nisi ipsa rerum temporalium affluentia? quemadmodum idem Pontifex deplorat in epistola ad Abbates Cistercienses relata in *cap. 3.* ✠ *De Statu Monach.* & supra *tit. 29. cap. 3. num.* 14. exhibitâ.

XIII. Ex his nequaquam tamen concludendum, divitias, multarumque rerum temporalium abundantiam nullatenus cum integritate disciplinae Monasticae, ipsoque spiritu Religionis posse consistere.

" Certe multas opes olim possedit Or-
„ do S. Benedicti in quibusdam Monaste-
„ riis (uti notat Mabillonius in praefatio-
„ ne ad primam partem seculi IV. Bene-
„ dictinorum *num.* 143.) sed eis recte usi
„ sunt, ait, majores nostri. In Coenobio
„ Cluniacensi unâ die septemdecim millia
„ pauperum congruâ stipe donati sunt, ut
„ legitur apud Udalricum *lib. 3. Consue-*
„ *tudinum Cluniacensium cap.* 12. „

Nostra quoque aetas conspicit Monasteria in magna rerum temporalium copiâ, summam austeritatem, & paupertatem, cum summa in pauperes effusione, & Christiana hospitalitate conjunctam, servantia; atque per totam Europam vitae monasticae perfectionis odorem spargentia.

XIV. Negari tamen nequit, quin summae difficultatis, magnaeque perfectionis sit, inter divitias, eam tenere moderationem, ut a paupertate, & simplicitate monastica non devietur, easque omnes supra memoratas collapsionis, & dissolutionis causas totaliter evitare.

Unde

Unde qui reformandæ Monasticæ disciplinæ intendunt, nequaquam abundantiam divitiarum desiderare debent; & si adsit, multum ac præcipue satagere, quomodo dissolutionum rivulos ex hac abundantia divitiarum tamquam ex infecto fonte emanantes, occludere vel exsiccare queant.

XV. Hoc expenderunt primi Ordinis Carthusiensis Fundatores, de quibus refert Robertus Montensis in supplemento Sigeberti ad *an.* 1133. " Carthusienses præce-„ teris continentes, pesti avaritiæ, quâ „ plurimos sub religionis habitu laborare „ videmus, terminos posuerunt, dum cer-„ tum numerum hominum, (id est, colo-„ norum seu feudatariorum) animalium, „ possessionum, quem eis prætergredi nul-„ lo modo liceat, statuerunt „. Et de eisdem Jacobus a Vitriaco in historia Occidentis *l.* 2. *cap.* 18. " Habent autem certum „ animalium numerum, & certas metas „ possessionum, quibus *mediocriter austeram* „ vitam valeant sustentare „.

XVI. Similiter S. Franciscus, aliique Ordinum Mendicantium Patres videntes ex ipsa rerum temporalium possessione, præcipue Monasticæ disciplinæ relaxationem, & dissolutionem promanasse, omnem rerum temporalium possessionem non tantum in particulari, sed etiam in communi, suis interdixerunt, uti supra notatum fuit: ut ita occasiones relaxationis e divitiarum abundantia profluentes in ipsa radice amputarent.

XVII. Verum ea est rerum humanarum instabilitas, ut nec hi Ordines in ea paupertate fundati, diu ipsam relaxationem, & casum evitare potuerint; quin & ipsa paupertas, quam pro firmanda ac fortiter stabilienda disciplina Patres sanctissime ordinarunt, causas relaxationis subministravit.

Cum enim Ordines illi sensim multiplicarentur, modusque certus, & moderatus in recipiendis Fratribus non servaretur, eorum paupertas, & necessariorum defectus, & quæ hinc consequuntur molestiæ, eos ad conquirenda vitæ subsidia etiam cum relaxatione disciplinæ quodammodo coëgit.

XVIII. Hinc " illa (quam ordine „ primam inter causas collapsionis Or-„ dinis sui exprimit S. Bonaventura in „ *Epist.* 2. ad Provinciales sui Ordinis) „ negotiorum *multiplicitas*, quâ pecunia „ (ait ipse Doctor) nostri Ordinis pauper-„ tati super omnia inimica, avide peti-„ tur, incaute recipitur, & incautius con-„ trectatur „.

XIX. Ex eadem multiplicatione Fratrum, & exinde proveniente mediorum temporalium penuriâ, profluebat quoque „ evagatio plurimorum, qui propter sola-„ tium suorum corporum (ait Doctor Se-„ raphicus) gravando eos, per quos trans-„ eunt, non exempla post se relinquunt, „ sed scandala potius animarum „.

XX. Inde ulterius cum divitibus, ac Magnatibus hujus seculi familiaritas nimia: adeo ut vix 30. annis ab ipso FF. Minorum, & Prædicatorum exortu de quibusdam eorumdem Ordinum scribat Matthæus Parisiensis Monachus Benedictinus, ad ann. 1235. " Erant enim Magnatum „ consiliatores, & Nuntii, etiam Domini „ Papæ Secretarii, nimis in hoc gratiam „ sibi secularem comparantes „. Testaturque idem auctor Pontificem iisdem Fratribus torvo vultu dixisse: " Quid est hoc, „ Fratres? quo prorumpitis? Nonne pro-„ fessi estis paupertatem spontaneam, ut „ discalceati, & inglorii peragrantes vicos „ & castella, & loca remotiora, prout „ opus Dei exigit, Verbum Dei humili-„ ter seminetur? Præsumitis jam, invitis „ dominis, feudorum mansiones vobis usur-„ pare. Jam videtur in magna sui parte „ Religio vestra expirare „.

XXI. Ulterius, paupertatis ac necessitatis sublevandæ prætextu in Ordinem paulatim invecta est, uti ibidem deplorat Bonaventura, sepulturarum & testamentorum avida quædam invasio, non sine magna turbatione Cleri, & maxime Sacerdotum. Sic in alia ad eosdem Provinciales epistola scribit: " Sed & sepulturarum ac testamento-„ rum litigiosa, & avida quædam invasio „ cum exclusione illorum, ad quos anima-„ rum cura spectare dignoscitur, non mo-„ dicum nos Clero toti fecit exosos, sicut „ experientiâ docente percepimus „.

XXII. Has similesque dissolutiones Ordinum Mendicantium causas, & occasiones, quidni Fratrum nimiæ multiplicationi, & ex ea profluenti necessariorum defectui adscribamus; ut propterea S. Bonaven-

ventura in citata epistola his abusibus remedia adhibere volens, inter alia Ordinis sui Provincialibus præcipit: *Restringatis receptionem multitudinis; quia modis omnibus volo, quod constitutio de receptione stricte servetur*.

Quare in illa reformatione Fratrum Minorum, quæ Ordini Capucinorum originem dedit, in primis illius Constitutionibus hæc habentur: " Statuimus ut Conventus familiæ *septimum*, vel *octavum* „ Fratrum numerum non excedant præterquam in magnis civitatibus, ubi decem, vel duodecim circiter Fratres commode habitare poterunt. In reliquis urbibus, aut oppidis non amplius quam septem, vel octo Fratres commorentur: „ ob id potissimum, ut perfectius & sine „ impedimento, Regula ac *sanctæ paupertas* observentur. Ea siquidem erat S.Patris Francisci voluntas, ut in chronico „ Ordinis habetur; ut *pauci* duntaxat Fratres in locis degerent „.

XXIII. Præterea temporalium rerum penuria, nec non Ordinem multiplicandi studium, fecit, ut plures haud sat probati, & exercitati ad Ordinem reciperentur; uti ex multis contra præcipitatam, ac indiscretam admissionem, Ordinum illorum, nec non Pontificum Decretis, variis temporibus editis cognoscitur, quæ supra *tit.* 25. *cap.* 2. *num.* 16. notata sunt. Præcipue vero præcipitanter, & sine sufficienti examine admittebantur, a quibus temporalia suis Monasteriis obventura sperabant; ut hoc pacto suæ inopiæ consulerent.

Quod notavit S. Bonaventura. Scribens enim quod Simonia committeretur a recipientibus ad Ordinem; " si personam re„ cipiant *amore pecuniæ*, ita quod si pos„ sent illam pecuniam habere sine perso„ na illa, non reciperent personam; sed „ ut habeant pecuniam, personam reci„ piunt, subjicit: Ex hoc plerique faciunt „ etiam ex *mera inopia*, optantes aliquem „ venire cum pecunia quem reciperent, „ ut eorum inopia repararetur, vel debi„ ta contracta. De talibus dicit Ecclesia„ sticus: *propter inopiam multi deliquerunt*, „ *cap.* 27. „. Hæc Bonaventura in Apolog. *quæst.* 18.

Hi porro haud sat probati, & ex humana aliqua consideratione facilius, quam oportebat admissi, rigorem Regulæ non ferentes, eam per subtiles interpretationes mitigare studebant.

XXIV. Hisce interpretationibus, quæ omnes ad rigorem Regulæ mitigandum tendebant, accesserunt mitigationes, & privilegia successu temporis a Sede Apostolica importune sæpius impetrata, quibus a Regulæ ipsius rigore sensim recedebatur, uti videre est in *cap.* EXIIT *De V. S. in VI.* Clem. EXIVI; item Extrav. Joannis XXII. *Quorumdam*, & QUIA NONNUMQUAM *eodem titulo*; in quibus de difficultatibus, & mitigationibus Regulæ Franciscanæ agitur; qualia & super aliorum Ordinum Regulis Romanorum Pontificum Bullæ, & Brevia extant in Bullario Romano.

Regulæ suæ, ac Ordinis collapsionem ex illa glossarum, & interpretationum inventione prævidens Franciscus, in suo Testamento omnibus suis Fratribus Clericis, & Laicis præcepit per obedientiam, " ut non „ mittant *glossas* in Regula, neque in istis „ verbis, dicendo, ita voluit intelligi: sed „ sicut Dominus dedit mihi simpliciter, „ ait, & pure dicere, & scribere Regu„ lam, & ista verba, ita pure, & simpli„ citer sine glossa intelligatis; & cum san„ cta operatione observetis usque in finem „.

XXV. Allegatis prolapsionis causis, non immerito tamquam non minima accensenda est, secularium utriusque sexus confessionum exceptio; cui functioni Fratres nonnumquam non satis in virtute, ac vita religiosa exercitati, & soliditate perfecti, dum ipsi a peccatorum sordibus alios purgare volunt, nonnumquam contingit, ut plus ipsi inficiantur, quam pœnitentes ipsorum operâ expurgentur. Quare in Ordinum Constitutionibus nihil adeo solicite inculcatur, quam ut non nisi admodum probati, & ætate jam provecti ad secularium, præsertim mulierum, confessiones excipiendas admittantur.

Imo ut hoc a Fratribus periculum averterent, primi Ordinis Capucinorum Patres, a Gregorio XIV. impetrarunt Bullam, quâ omnibus Ordinis Fratribus quacumque dignitate vel auctoritate suffultis interdictum fuit secularium quorumcumque etiam Clericorum confessiones excipere; prout

prout refertur in Bulla Clementis VIII. quæ incipit, *Alias* 82. in Bullario Romano, quâ dictam Gregorii XIV. Constitutionem nonnihil mitigat, & moderatur, nimirum " ut Minister generalis ejusdem " Congregationis Capucinorum, & diffinitores in capitulo generali congregati, & " in eodem capitulo tantum, quibusvis ejusdem Congregationis Religiosis, ad confessiones audiendas approbatis, prout ipsis " Ministro generali, & diffinitoribus videbitur, licentiam audiendi secularium " utriusque sexus confessiones usque ad novi capituli generalis celebrationem, & " non ultra, & sic de capitulo generali " in capitulum generale concedere respective possint, & valeant ".

XXVI. Ad hæc quis nescit, quam multas hæc Hierarchicarum functionum occupatio hisce Mendicantium Ordinum Religiosis subministraverit, cum secularibus, & mundanis hominibus conversandi occasiones, ipsius Religionis sævissimas pestes?

Quot hic non habentur evagandi, & egrediendi occasiones, & prætextus, imo & necessitates, quæ tamen sine dispendio vitæ religiosæ raro contingunr.

" Religiosum, & honestum Monachum (ait Sanctus Thomas a Villa-Nova *Serm.* 2. *in Dominica* 1. *Quadr.*) sub charitatis " prætextu, ad pacem inter fratres componendum, ad solatium infirmis exhibendum, & alia pietatis opera exercenda " extra Cœnobium ducit Satan: ut sic per " plateas vagantem, libidine inficiat; curiositate sauciet; ambitione inflet; curis " secularibus disturbet, & a devotionis " fervore distrahendo tepefaciat, & infrigidet ".

Quam soliciti fuerint Monachorum Patres, ne facile e Conventu Fratres egrederentur; quotque præcautionibus usi sint, ostendimus supra *tit.* 27. *cap.* 4.

Singulari sane titulo Religiosis congruit illud Augustini *lib.* 19. *de Civitate Dei cap.* 19. " Otium sanctum quærit charitas " veritatis; negotium justum suscipit necessitas charitatis. Quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum est veritati: si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis " necessitatem ".

Interim expendant hi, quibus reformandi & corrigendi cura, & auctoritas credita est, quâ ratione hisce relaxationis causis, & occasionibus pro tempore, & loco occurrere, aut mederi possint; ipsamque Religionem collapsam ad pristinam perfectionem reducere (qui est unicus reformationis scopus, ut infra videbitur) vel integram conservare, & contra prolapsionis pericula munire queant.

CAPUT II.

Ad quos reformandi auctoritas pertineat?

1. *Olim Episcopi, & Abbates reformationi Monasteriorum intendebant.*
2. *Præcipua penes Episcopos erat auctoritas.*
3. *Juxta hodiernam disciplinam prima correctio Monachorum est penes Abbates; & his negligentibus, penes Episcopos.*
4. *Episcopus solus procedere non potest; sed assumptis Religiosis ejusdem Ordinis.*
5. *Abbates Commendatarii non habent auctoritatem reformandi disciplinam Regularem.*
6. *Statuta circa disciplinam Regularem fieri possunt sine interventione Abbatis Commendatarii, secus circa temporalia.*
7. *Sæpius ad effectum reformationis necessaria est Principum auctoritas.*
8. *Auctoritate Ludovici Pii multa pro reformatione Monasticæ disciplinæ facta.*
9. *Principes olim mittebant suos legatos ad inspiciendum statum Monasteriorum.*
10. *Parlamentum Regium aliquando compellit Episcopum, ut nominet Consiliarium Regium, qui reformationi præsit.*
11. *Senatus quomodo nominat subinde personas pro reformandis Monasteriis.*
12. *A Senatu Regio Superiori Regulari mandatum, ut ad reformationem procedat, adjuncto Consiliario Regio.*
13. *Episcopis, aliisque Reformatoribus adjunguntur interdum a Senatu Regio præter Consiliarios certæ personæ Regulares.*

14. *Ali-*

14. *Aliquando injunctum fuit Episcopis, ut Consiliariis, aut aliis personis reformandi curam darent.*
15. *Quando Superior non est Regnicola, injungitur, ut committat Vicarios.*
16. *Non minor hodie, quam olim in hac re Principum auctoritas; & Synodus Tridentina curam Principum hac in parte excitat.*
17. *Reformationis executio non suspenditur per appellationes.*
18. *Generales Ordinum in Regno non residentes, sine licentia Regis ad reformandum non admittuntur.*
19. *Delegatus ad reformandum non potest alium subdelegare.*

I. Si pristinam monasticam vivendi normam attendamus, reformationem Monasteriorum tum penes Episcopos, tum Abbates fuisse; atque hos illosque indifferenter Ordinum, ac Monasteriorum reformationi intendisse, constabit.

Et quidem seculo IX. Episcopos, Abbatesque reformandis Monasteriis, atque ad pristinam disciplinam reducendis, in ipsis etiam Synodis intentos legimus.

In Concilio Moguntino anno 813. in secunda Turma consedisse dicuntur " Abbates, ac probati Monachi Regulam S. Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem statum atque augmentum cum Dei gratia perducere potuissent ".

II. Quæ autem post discussionem Regulæ reperta sunt pro observantia disciplinæ monasticæ opportuna, Synodi, quæ præcipue ex Episcopis constabat, auctoritate decreta fuerunt.

Simili auctoritate usi fuere Episcopi in Conciliis sub idem tempus coactis, non dubitantes, quin præcipua reformandi monasteria auctoritas sibi competeret, juxta illud Concilii Arelatensis apud Gratianum *caus.* 18. *quæst.* 2. *can.* 17. " Monasteria vel Monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum, in cujus sunt territorio constituta ".

III. At inspectâ disciplinâ in Decretalibus Gregorii IX. expressâ, Abbatibus, ac Ordinum Regularium Moderatoribus prima reformandi, ac corrigendi Monachos cura, & auctoritas incumbere videtur; uti colligitur ex *cap.* Quanto ;; *de Officio Ordinarii*; ubi dicitur, tum demum correctionem Monachorum delinquentium circa disciplinam, & regulam monasticam, pertinere ad Episcopum, si ipsi Prælati sive Abbates post factam ab Episcopo monitionem neglexerint: quod hic notat Glossographus, dicens: " Nota quod *correctio* Regularium *primo* pertinet ad *Prælatos* ipsorum, & si Prælati sunt negligentes, tunc Episcopi eos corrigant secundum quod hic dicitur ".

Sicuti Monachorum correctio, Abbatibus, aliisve Prælatis negligentibus, ad Episcopum spectat, ita & reformatio Regularium, saltem quoad non exemptos.

IV. " Hoc autem Episcopus potest, ait Rebuffus, vocatis aliquibus Abbatibus, & Religiosis reformatis: sed non solus, ut fuit dictum in Senatu contra Episcopum Carnutensem, qui *solus* processerat contra Religiosos Sancti Patris (a) anno 1526. die 13. mensis Decembris ". Hæc ille in commentario ad Concordata *pag.* 557. Verbo, *Reformatis*, edit. 1664.

Imo in negotio reformationis assumendos esse Religiosos ejusdem Ordinis, & eamdem regulam professos, cujus sunt Monasteria reformanda, docet Panormitanus ad *cap.* Ea quæ ;; *de Statu Monach.* atque ita judicatum fuisse 9. Martii anno 1473. refert Fevretius *l.* 3. *de Abusu cap.* 4. (b)

V. Porro sicuti Abbates Commendatarii

(a) Id est *S. Petri.* Anno 1551. Senatus Parisiensis Arrestum dedit, quo Religiosorum hujus Abbatiæ reformatio decreta est; cui Ludovicus de Guillard Episc. Carnutensis deinde adlaboravit, adjutus a duobus Monachis Ordinis S. Benedicti.

(b) Diversis tamen temporibus plurima in Galliis Arresta data sunt, quibus reformationis cura commissa est viris, qui ejusdem Ordinis non erant, aut qui erant Clerici seculares. Inter plurima, quæ in novis Cleri Gallicani Collectaneis occurrunt ejusmodi Arresta, celebre illud est quod e *Consilio Status Regis* die 15. Nov. 1669. exiit, ut Ordo Cœlestinorum in Galliis reformaretur a D. de Contes Decano Ecclesiæ Parisiensis, D. Porcher Doctore Sorbonico, N. Abbate de *Prieres*, & Patre L' Allemant Sanctæ Genovefæ Priore, & Parisiensis Universitatis Cancellario.

rii in his, quæ disciplinam Monasticam, ac observantias Regulares concernunt, nullam plane habent auctoritatem nisi fuerint Cardinales, uti supra *tit.* 31. *cap.* 7. notatum est; sed tota illorum directio est penes Priores Claustrales, ita quoque reformatio Monasteriorum, quantum ad disciplinam modumque vivendi, ad solos Superiores Regulares pertinet, exclusis Commendatariis.

VI. Unde cum anno 1581. quædam Abbatiæ certa statuta pro stabilienda suorum Monasteriorum reformatione edidissent sub hoc titulo: *Statuta & reformationes Congregationis Benedictinorum exemptorum, & Abbatiarum trium Provinciarum Senonensis, Turonensis, & Bituricensis a Sancta Sede dependentium*, interjectâ appellatione tamquam *ab abusu* per quosdam Abbates Commendatarios ad Supremum Regis Parlamentum, a quibusdam dictorum statutorum articulis, dictum fuit per arrestum 30. Octobris 1583. recte statutum fuisse quoad ea, quæ concernunt statum spiritualem Religiosorum, Regulam, & disciplinam Monasticam: quoad vero concernent ia temporalia Monasterii, male, abusive, & nulliter fuisse statutum; idque recte, ait Fevretius, quia ad statuendum, aut ordinandum quidpiam circa temporalia, consensus Abbatum Commendatariorum requiritur.

VII. Porro frequenter contingit, ut Episcoporum, & Prælatorum reformandi studium; & labor sint sine fructu, nî Principes manum adjutricem addant.

Quod sciens piissimus Imperator Ludovicus cognomento *Pius*, in diplomate de Ordine in Monasterio S. Dionysii ejus auctoritate per Episcopos restituto, ita loquitur: " Quapropter sæpissime Sacerdotes „ Domini, quorum id officii esse noveramus, admonere curavimus; ac nostram „ principalem auctoritatem *adjutricem* ad „ eorum ministerium juxta voluntatem Dei „ exequendum, prompte exhibuimus: ut „ quidquid in Ordinibus Ecclesiasticis, vel „ in quacumque persona emendatione dignum invenirent, pastorali auctoritate, „ postpositâ quâlibet torporis negligentiâ, „ vel personarum acceptione, incunctanter „ corrigere, & ad statum rectitudinis perducere decertarent„. *Tomo* 7. *Concil. col.* 1774.

VIII. De hoc Ludovico inter alia refert Amoinus *de Gestis Regum Francorum*, *lib.* 5. *cap.* 9. " Itidemque constituit Deo „ amabilis Imperator Benedictum Abbatem, & cum eo strenuæ Monachos per „ omnia vitæ, qui per omnia Monachorum euntes redeuntesque monasteria, „ uniformem traderent cunctis monasteriis „ (tam viris quam Sanctimonialibus feminis) vivendi secundum regulam S. Benedicti, incommutabilem morem„.

Eodem pietatis zelo " anno quarto sui „ imperii idem Imperator, Aquisgrani in „ Palatio cum pluribus Monachis Conventum faciens (ait Leo Ostiensis Monachus „ Benedictinus in Chronico Cassinensi *lib.* „ 1. *cap.* 16.) utilissima nostri Ordinis observationi septuaginta duo generalia Capitula constituit „. Deinde subjicit de his Capitulis dictus auctor: " Quæ omnia „ apud nos perinde fere ac Regula S. Benedicti observantur„.

Extant hæc Capitula apud Labbeum *tomo septimo* Conciliorum *ad annum* 817. & apud Haëftenum ad calcem Disquisitionum Monasticarum, eruditis notis illustrata.

IX. Ulterius, ad promovendam Monasteriorum reformationem mittebant Imperatores suos Legatos, quos *Missos* dicebant, qui Monasteria adirent; quæque esset Monachorum vita, & conversatio diligenter inspicerent: quemadmodum in Capitularibus Regum Francorum videmus, atque Capitulare quintum anni 806. *cap.* 4. habet: " Ut prædicti *Missi* per singulas civitates ...... diligenter inquirant de conversatione singulorum, vel quomodo emendatum habeant, quod jussimus de eorum „ lectione, & cantu, ceterisque disciplinæ, „ & Ecclesiasticæ Regulæ pertinentibus„.

Hæc Principum auctoritas non minor est hodie, quam olim fuit, nec minus etiam hodie necessaria, ut reformatio executionem sortiatur.

X. " Parlamentum in hoc Franciæ Regno (ait Rebuffus loco citato) concessit, & compellit Episcopum, ut creet „ Vicarios generales certos *Consiliarios* Clericos, qui faciant statuta, & alia ad *reformationem* pertinentia, ut vidi sæpius, „ inquit, servari in hoc Senatu„.

XI. Testatur quoque Joannes Tournetius

tius in sua collectione Arrestorum *Litterâ A. artic.* 9. quod, incidente quæstione & materia reformationis, Senatus Regius consueverit ad hoc deputare unum e Consiliariis suis, vocatis seu adjunctis uno vel duobus ejusdem Ordinis Religiosis, qui subinde per ipsam Curiam nominantur; subinde vero eorum electionem ipsi Consiliario deputato committit.

XII. Anno 1513. 18. Novembris evocatus ad Curiam Regiam Provincialis PP. Prædicatorum Provinciæ Franciæ, cui insinuatis arrestis Curiæ super reformatione Prioratus Pisciaci eidem injunctum fuit ab eadem Curia, dictæ reformationi diligentissime incumbat, eamque absque ulla dissimulatione, aut fictione perficiat; quod ni faciat, Curia providebit; utque efficacius aut convenientius reformationem exequi valeat, ipsaque reformatio pleniorem sortiatur effectum, Curia unum e suis Consiliariis adjunxit; qui secum accipiat unum e Clericis Cameræ Computuum, cui exhibeantur computus temporalium ipsius Prioratus. Ita refertur a Pithæo *tom.* 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 34. *art.* 11. Et rursus (ut *art.* 12. dicitur) 20. Decembris 1520. eidem Provinciali per Curiam Regiam mandatum fuit, ut indilate ad dicti monasterii reformationem realiter procedat, eamque indilate perficiat, ac de ejus perfectione Curiam informet ante festum Purificationis proximum; utque ad executionem ejusdem reformationis viriliter pergat, ipsasque Religiosas dicti Prioratus ad ejusdem observationem modo ac formâ in arresto Curiæ expressis compellat; deputans dicta Curia unum e suis Consiliariis, qui eidem reformationi assistat, ac manum adjutricem concedat.

XIII. Item eodem anno 1520. injunctum fuit per arrestum Parlamenti Tolosani Archiepiscopo Tolosano reformare Conventum PP. Augustinianorum dictæ Civitatis Tolosanæ, in eum finem ipsi adjungendo Inquisitorem Fidei, Guardianum Conventus Minoritarum extra muros dictæ civitatis, & Priorem Carmelitarum ejusdem civitatis; deputans idem Parlamentum duos Consiliarios, qui ipsi Archiepiscopo ejusve Officialibus in facienda reformatione assistant: injungendo Officiariis, & Magistratui Tolosanis porrigendi manum adjutricem pro executione reformationis.

Similiter injunctum fuit Priori Sancti Martini in Campis, ut titulo Vicariatus sibi per Abbatem Cluniacensem dati, procederet ad reformationem Collegii Cluniacensis in civitate Parisiensi, advocatis sibi in consilium Abbate S. Victoris, Priore Cælestinorum, & Vicario S. Germani, conformiter ad arresta antehac data, adjuncto uno Consiliario. Ita per Curiam resolutum 1529.

XIV. Et anno 1532. cum Episcopus Silvanectensis exposuisset, se non esse sufficientem, ut reformationem cujusdam Conventus Ordinis S. Augustini sibi a Curia injunctam perficiat, dictum fuit, ut aliquos ex Consiliariis Regiis suos pro facienda reformatione Vicarios constitueret, qui tum reformationem in ea qualitate præscriptam, auctoritate Regiâ observari juberent. *Art.* 20.

Quin interdum injunctum fuit Episcopo, ut aliquibus Religiosis per Curiam designatis committat potestatem reformandi Monasterium in capite, & in membris. *Art.* 21.

☞ Testatur Rebuffus in concordatis *tit. de Regia ad Prelatur. nominatione* §. 1. in verbo *reformatis*, se pluries in Galliis vidisse Senatum Regium ex officio extra ordinem cognoscere de reformatione Monasteriorum, & solere compellere Episcopum Diœcesanum, ut creet Vicarios Generales quosdam Senatores Clericos, qui edant statuta, & alia, quæ pertinent ad reformationem.

Similiter in Belgio nostro Principes eorumque Magistratus nequaquam dubitarunt, sibi jus esse Monasticæ ac regulari disciplinæ conservationi, & restaurationi intendere, & suam, ad eam conservandam, aut restaurandam, auctoritatem impendere.

Et quidem cum circa annum 1556. Principi innotuisset, in quadam Abbatia disciplinam Monasticam admodum esse collapsam, gravesque abusus irrepsisse, adeoque reformatione omnino opus esse, Princeps ad vacantem hanc Abbatiam novum Abbatem nominando, ipsi nominato instructionem pluribus articulis constantem dedit, secundum quam, ipse se & Religio-

sos

sus suos reformare teneretur, sub pœna destitutionis quantum *ad se*; & sub pœna translationis ad aliud Monasterium reformatum, vel pœnâ carceris, quantum ad Religiosos, si in his, quæ in hac instructione continebantur, non obedierint.

Huic instructioni in hæc verba consensit & subscripsit nominatus Abbas: " Supra ,, scriptam instructionem, & articulos in ,, ea contentos ex jussu Regiæ Majestatis ,, mihi exhibitos ego N..... ab eadem ,, Majestate Sua ad dignitatem Abbatialem Monasterii N..... nominatus promitto in verbo Sacerdotis cum omni diligentia observare, & observari facere, ,, executionique fideliter mandare. Actum ,, Bruxellis die 27. mensis Augusti anno ,, 1556. ego Frater N..... fateor ita esse, & manu propriâ hoc scripsi anno ,, 1683. ". Simile regulamentum a Consilio privato Bruxellis præscriptum fuit alteri Abbatiæ N..... in Belgio.

Et rursus circa annum 1702. cum Principi innotuisset quoddam Monasterium Canonicorum Regularium tam in spiritualibus, quam in temporalibus, admodum collapsum atque in multis indigere reformatione, per supremum suum Senatum Brabantiæ provisionale præscripsit regulamentum, quo tam circa administrationem temporalium, quam circa spiritualia exercitia in posterum regi deberet. Tria hæc regulamenta exhibentur in appendice monumentorum, ad calcem hujus vol. sub litt. L. ☞

XV. Ad praxim Gallorum redire iterum non pudeat. An. 1543. Curia Regia informata de dissolutione cujusdam Conventus PP. Augustinianorum, injunxit Generali Ordinis, ejusve Commissario residenti ultra Montes, ut Vicarios suos designet duos ejusdem Ordinis notabiles, & reformatos Religiosos, qui secum adjunctis quatuor aliorum Ordinum Religiosis in Arresto designatis, aut saltem duobus ex illis, reliquis impeditis, ad integram illius Monasterii reformationem procedant; atque statuant, & ordinent, quæ eum in finem necessaria videbuntur; adjunctis pro faciliore executione duobus Consiliariis Regiis. Ibidem *art.* 25.

XVI. Plura similia Parlamentorum arresta, ac Regia mandata super reformatione, ejusque forma, nec non executione, & confirmatione reformationis, referuntur tum in citato tomo Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 34. tum a Joanne Tournetio loco supra indicato; e quibus patescit, non minorem nunc esse Principum, ac Magistratuum curam, & auctoritatem circa negotium reformationis, quam olim fuerit. Quæ Principum cura in reformationis negotio promovendo menti, & desiderio Synodi Tridentinæ plane consonat, quæ hortatur Principes, atque in virtute sanctæ obedientiæ præcipit, ut Episcopis & aliis Prælatis in reformationis executione suum auxilium, & auctoritatem impendant, quoties requisiti fuerint. *Sess.* 25. *cap. ult. de Regular.*

XVII. Intelligimus quoque ex hactenus indicatis Parlamentorum arrestis, quod juxta hodiernum stilum, ipsa reformatio per appellationem etiam tamquam *ab abusu*, nequaquam suspendatur. Passim enim in Arrestis Curiarum in negotio reformationis additur expressa clausula, quod reformatio suum sortietur effectum, *non obstante oppositione, aut appellatione qualcumque.*

XVIII. Patet insuper, quod Generales Ordinum Romæ residentes, ad reformationem, seu visitationem Monasteriorum in Gallia procedere nequeant, nisi de consensu Regis; neque Vicarios, nisi Regnicolas deputare queant, uti videre est *tom.* 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 33. ac signanter *art.* 45. & *cap.* 34. *art.* 31. 36. 39. Eadem est Belgii nostri notoria praxis (*a*).

XIX. Notat quoque Tournetius, quod Com-

(*a*) Nemo arbitretur his Arrestis a Regibus Francorum sibi arrogatam fuisse potestatem Ecclesiam regendi, vel Monasteriis, ubi de spirituali jurisdictione agitur, tradendi leges: suam tantum interposuere auctoritatem; ut Regulæ, quas Ecclesia viris Religiosis dedit, executioni mandarentur. Cum enim Deus Tutores curandis populorum bonis Reges instituerit: religionem certe, quâ nihil est in omni bonorum genere præstantius, Regum Tutelæ ante omnia commendavit. Hinc adeo summa iis divinitus delata potestas est, quâ & Reipublicæ cum imperio præessent, & essent Ecclesiæ præsidio; ut eadem auctoritate & sua jura sancirent, & divina tuerentur; *haberetque Res cælestis*, quod ait Sixtus III. Pontifex, *terrarum Reges suo numini fœderatos*.

Commissarii super reformatione *Reformatores* alios subdelegare nequeant; atque ita ex Joanne Gallo *quæst.* 18. judicatum refert; quod etiam juri communi conforme est: eo quod in hac delegatione præsumatur electa industria personæ; quæ sane nec mediocris in hoc negotio requiritur.

CAPUT III.

De Congregationibus, & Capitulis Regularium.

1. *Multis seculis ignota fuit plurium Monasteriorum in unum corpus adunatio.*
2. *Seculo IX. aliqua illius species fuit; sed evanuit.*
3. *Prima Congregatio fuit Cluniacensis, exorta seculo decimo.*
4. *Quantopere aucta fuit hæc Congregatio?*
5. *Monasterio Cluniacensi hujus Congregationis capiti præest tamquam Abbas Commendatarius Cardinalis Bullionius; cujus auctoritate prodiit Breviarium reformatum Cluniacense.*
6. *Quædam circa hoc Breviarium observata.*
7. *Seculis sequentibus ad exemplum hujus Congregationis, plures institutæ sunt.*
8. *Exordium Congregationis Bursfeldensis; cui & Monasteria Belgica nonnulla subjecta sunt.*
9. *Hæc Congregatio a reformatione originem sumpsit.*
10. *Describitur origo Congregationis Windesemensis Canonicorum Regularium.*
11. *Unde nomen acceperit?*
12. *In humilitate, & paupertate fundata fuit, & multa Belgica Monasteria complectitur.*
13. *Ordines Mendicantes quâ ratione dici queant* Congregationes?
14. *Plurium Monasteriorum in unam Congregationem unio servit ad reformationem.*
15. *Ordo Cisterciensis instituit Capitulum* generale.
16. *Capitula generalia ad reformationem sunt opportuna; eaque celebrari voluit Concilium Lateranense IV.*
17. *Nomine* Priorum, *qui Capitulis intervenire debent, qui intelligantur?*
18. *Decretum Concilii Lateranensis sæpius innovatum.*
19. *Decretum Concilii Tridentini de redigendis Monasteriis in Congregationes.*
20. *In Ordinibus Mendicantibus duplicis generis sunt Capitula* communia.
21. *Quoties hæc Capitula instituenda sint?*
22. *Præter Capitula generalia habenda etiam Capitula* quotidiana.
23. *Hæc Capitula haberi solebant a Canonicis, & Monachis post recitatam* Primam.
24. *In his Capitulis legebatur* Martyrologium.
25. *Deinde versus* Pretiosa *cum subsequentibus precibus, & quare?*
26. *Sequebatur lectio Regulæ; quæ hodiernæ* lectioni Brevi *ad finem Primæ recitari solitæ, respondet.*
27. *Versus* Pretiosa, *& sequentia proprie ad* Primam *non pertinent.*
28. *Regula in Capitulo etiam exponebatur; quod & juri communi conforme est.*
29. *Quomodo se habere debeant Monachi tempore lectionis Regulæ.*
30. *Capitula hæc præcipue pro defectuum ac abusuum correctione, & reformatione habenda.*

I. PEr septem secula ignota fuit plurium Monasteriorum in unam Congregationem, seu Corpus adunatio, quæ unum ac eumdem Præfectum, sive Abbatem generalem recognoscerent; sed singula Monasteria ab invicem erant omnino discreta, ac separata, proprios suos habentia Abbates, & Rectores; idque sub eadem, vel sub diversa Regula; nullatenus sibi mutuo aut uni subjecta (*a*).

II. Primus seculo nono fuit Benedictus Abbas Anianensis, cui Ludovicus Pius plura Monasteria sub Regula S. Benedicti militantia

(*a*) Auctor Historiæ Ordinum Religiosorum *tom.* 1. *pag.* 158. arbitratur Sanctum Pachomium, qui obiit an. 348. extitisse patrem plurium Monasteriorum, quæ in unam Congregationem ante an. 348. adunata fuerunt. Enumerat 7. Monasteria, quibus tamquam Superior generalis præfuit. Non igitur ignota fuit per septem secula plurium Monasteriorum adunatio.

litantia regenda commisit; quibus omnibus ipse loco Abbatis Primarii præesset: atque hic prima plurium Monasteriorum adunationis, seu unionis, vel Congregationis species enituit; sed quæ cito evanuit. Mortuo enim Benedicto Aniano: eadem illa Monasteria, quæ sub ipso tamquam *primario* Abbate aliquousque unita fuerant, rursus translata sunt ad proprios Rectores, qui hanc Benedictinæ Congregationis veluti primam ideam violarunt, & ad diversos ritus iterum redacti sunt, uti observat Mabillonius in præfatione ad seculi quarti Benedictinorum *partem 1. num. 26.*

III. At seculo decimo fundato per Gulielmum Arvenniæ Comitem Monasterio Cluniacensi in Burgundia, S. Odo, secundus ejusdem Monasterii Abbas, reformationem strenuam Ordinis Benedictini aggressus, plurima Monasteria Cluniacensi Monasterio adunavit, ut unum corpus constituerent; atque ritus, & disciplinam Cluniacensis Monasterii sequerentur; ipsumque Cluniacensem Abbatem pro suo *Primario* Abbate recognoscerent.

De hoc Odone scribit Glaber Rodolfus *lib. 3. hist. cap. 5.* " Hic in tantum hujus „ instituti (Benedictini) propagator exti- „ tit, ut a Beneventana Provincia, quæ- „ que habebantur in Italia, & in Galliis „ usque ad Oceanum mare potiora Mona- „ steria, illius ditioni gratularentur esse „ subjecta „.

Illum a studio reformationis, & Ordinis propagatione mirifice deprædicat Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis *lib.6. Epist. 17.* una describens miserandam Monasticæ disciplinæ collapsionem tempore Odonis; adeo ut dicat: *In cunctis pene Europa nostræ finibus, de Monacho, præter Tonsuram & habitum nihil.* " Institit ille divino „ operi fere tunc solus, & Cluniaci pri- „ ma jaciens fundamenta, post huc illuc- „ que Religionis semina, quamdiu advixit, „ serere non cessavit „.

IV. Reformationem atque Monasteriorum sub Cluniacensi adunationem Odonis successores continuo promoverunt, ac propagarunt, in tantum, ut infinita pene Monasteria sensim huic Congregationi se univerint, & Abbati Cluniacensi subjecerint; quæ omnia recensentur in Bibliotheca Cluniacensi sub hoc titulo; *Catalogus Abbatiarum, Prioratuum, & Decanatuum, mediate & immediate, Abbatiæ seu Monasterio Cluniacensi subjectorum.* In hac quoque Bibliotheca referuntur Pontificia ac Regia diplomata, quibus hæc Congregatio variis temporibus firmata, ac privilegiis, & rebus temporalibus aucta fuit; ac insuper varia Statuta, quæ in variis hujus Congregationis, seu Ordinis generalibus conventibus edita fuere.

V. Hæc prima videtur fuisse sub Regula S. Benedicti instituta Congregatio, sive plurium Monasteriorum sub uno Abbate Cluniacensi adunatio; quæ hodie dicitur Congregatio, vel etiam Ordo Cluniacensis; cui modo tamquam Abbas Commendatarius præest Eminentissimus Cardinalis Bullionius (*a*), sub cujus nomine, & approbatione anno 1683. prodiit novum, & reformatum *Breviarium Monasticum ad usum sacri Ordinis Cluniacensis:* in quo Breviario præcipue observatum fuit, ut Officium divinum ad Regulam S. Benedicti, & veterem ac probatum Ecclesiæ morem, ac Patrum mentem diceretur.

VI. Atque hinc nonnulla a Breviario Romano, ac ritu hodierno, etiam Benedictinorum, diversa occurrunt; ut v. g. quod in Officio tridui ante Pascha cantetur Psalmus, *Venite*, & *Hymnus*, item versiculus, *Gloria Patri*; quod tempore Adventus, & Quadragesimæ cantetur, *Te Deum laudamus*, quorum hæc sola ratio est, quia illa S. Benedicti Regulæ consona sunt.

Insuper ea Psalmorum servata distributio, ut singulis hebdomadibus omnes recitentur: in quo non tantum mens S. Benedicti servata, sed & pristinus Ecclesiæ mos retentus est; ut hac ratione Psalterium Scripturæ Sacræ quasi compendium, Clericis, & Monachis familiare redderetur; quod

(*a*) Scribebat Doctissimus Van-Espen exeunte 17. seculo: quo tempore Cardinalis Bullionius Ordini Cluniacensi præerat Abbas Generalis; cui successit Cardinalis ab Alvernia: hodie, id est, anno 1750. hujus Ordinis Abbas Generalis habetur Eminentissimus Cardinalis Rupefucaldius Archiepiscopus Bituricensis.

quod ut etiam memoriter scirent, jam pridem Synodus Nicæna II. *Can.* 2. desideravit.

Hoc insuper observatum, ut omnia fere, tum in Responsoriis, Antiphonis, Versibus, aliisque ex Scriptura Sacra sint desumpta; quod in Ecclesia jam pridem usitatum fuisse sat constat; adeo ut in Concilio Coloniensi I. *cap.* 6. hæc legantur: „ Cum olim a Sanctissimis Patribus institutum fuit, ut *sola Scriptura Sacra* in „ Ecclesia recitarentur, nescimus quâ incuriâ acciderit, ut in eorum locum successerint alia cum his neutiquam comparanda „ &c.

Cura quoque fuit, ut per annum tota Scriptura legeretur, & si quando Scriptura occurrens in choro legi non posset, legeretur in refectorio.

Denique studium sedulum impensum fuit, ne quid falsi aut de falsitate suspecti in Sanctorum festis adferretur; quod Ecclesiæ menti conforme esse, & divini officii majestati congruum alibi ostendimus. Cetera in compilatione hujus Breviarii observata breviter in præfatione exponuntur.

VII. Post hanc Cluniacensem Congregationem, plures sub Regula S. Benedicti exortæ sunt Congregationes sive Ordines, quorum monasteria in unum corpus adunata uni *supremo* moderatori subjiciuntur; ut Ordo Camaldulensis, auctore S. Romualdo; Vallis-Umbrosus, auctore S. Joanne Gualberto; Cisterciensis a S. Roberto Abbate Molismensi primum institutus, a Stephano ejus successore auctus, ac demum a S. Bernardo Abbate Clarevallensi mirum in modum propagatus. Aliæ deinceps plurimæ sequentibus seculis exortæ fuere, tam sub S. Benedicti, quam Basilii, Augustini, & Francisci Regulis militantes Congregationes, quas post Miræum in *Originibus Monasticis*, recenset Ascanius Tamburinus de Jure Abbatum. *T.* 2. *quæst.* 24.

Inter has sub S. Benedicti, ac Augustini Regula militantes Congregationes, duæ sunt admodum famosæ, & per Germaniam ac Belgium late diffusæ; nimirum una Benedictinorum, quæ dicitur *Bursfeldensis*, altera Canonicorum Regularium, quæ vocatur *Windesemensis*.

VIII. Bursfeldensis demum seculo XV. initium sumpsit; nimirum post finitam Synodum Constantiensem anno circiter 1420. a qua Synodo Joannes Rodius Abbas Cœnobii S. Mathiæ apud Treviros Visitator generalis per Germaniam constitutus, seipsum in primis, ac monasterium suum reformavit, & Decretorum a se editorum confirmationem a Romano Pontifice impetravit; uti refert Aubertus Miræus in *Originibus Monasticis Lib.* 2. *cap.* 25. originem & progressum hujus Congregationis his verbis exponens. " Inter cetera vero Or„ dinis hujus Monasteria *Bursfeldia*, pau„ perculum Saxoniæ Cœnobium, Refor„ mationis Decreta primum suscepit anno „ millesimo quadringentesimo trigesimo se„ ptimo, & in *Reinhausense*, aliaque vi„ cina aliquot Saxoniæ monasteria deri„ vavit. Mortuo deinde Joanne Rodio, „ *Joannes Hagensis*, Abbas Bursfeldensis, „ qui in monasteriis aliquot veterem di„ sciplinam jam instaurarat, agente *Jacobo* „ Trevirensi Archiepiscopo, successor illi „ datus est. Sed cum nollet is pauperculum Bursfeldense suum Cœnobium re„ linquere, alius in Rodii locum ut ge„ neralis Reformator est suffectus, sed „ exiguo admodum fructu. Itaque tempo„ ribus istis in Germaniam venit *Nicolaus* „ *Cusanus*, Cardinalis, & Sedis Aposto„ licæ Legatus, qui *Joannem Hagensem* „ pietatis opinione celebrem ad se evoca„ tum generalem Ordinis Reformatorem „ pronuntiavit. Quo factum est, ut idem „ Cusanus conventum seu Capitulum, ut „ vocant, annuum pro conservatione Re„ formationis institueret, Præsidis seu Præ„ fecti domicilium e sancti Mathiæ Tre„ virensis Cœnobio Bursfeldiam transfer„ ret, omniaque Reformationis Decreta a „ Romano Pontifice curaret approbanda „.

IX. Deinde *capite* 26. catalogum monasteriorum huic Congregationi variis temporibus unitorum subjicit, inter quæ plura e Belgicis sunt; una notans annum quo singula Congregationi accesserunt.

Hic observa, Congregationem hanc a reformatione sumpsisse exordium; sive monasteria reformationem desiderantia in unam Congregationem coaluisse. Unde de hac nascente Congregatione loquens Trithemius, ait: " Hæc est, quæ carnem castigat, vi„ tia fugat, abstinentiam colit, pauperes

„ pro

„ pro posse largiter sustentat. O Sancta „ Monachorum unio, in qua charitas imperat, humilis subjectio obtemperat, „ obedientia militat, castitas sancta triumphat, oratio vigilat, perseverantia bonorum operum fructificat „. Hæc Trithemius *De viris illustribus Ord. S. Benedicti cap.* 12.

X. Seculo XIV. fuit in Oppido Daventriæ quidam Gerardus vulgo *De Groot*. Hic zelo Religionis excitatus, Conventum Clericorum Daventriæ collegit, inter quos erat Florentius Radivini Daventriæ Episcopi Vicarius, cujus suasionibus " idem „ Clerici, probante Gerardo, vitam communem inter se statuerunt, quam postea „ summa cum laude non modico tempore „ tenuerunt: quin & considerantes communem vitam esse viam ad eam vitæ „ perfectionem assequendam, quæ vigebat „ in primitiva Ecclesia, quæque summopere laudatur in Actis Apostolorum, „ illud vitæ communis institutum perpetuo „ tenere sub obedientia ejusdem Domini „ Florentii, exceptâ solemni professione „ votorum, communi decreto firmaverunt, victum, vestitum, & cetera necessaria labore manuum in communi procurantes „.

Hæc ex Joanne Buschio in Chronico Capituli Windesemensis refert Gabriel Pennotus in historia Canonicorum Regularium *lib.* 2. *cap.* 63. qui ibidem subdit: Cum autem præfatus vir Venerabilis Gerardus animadverteret, illud vitæ genus, quod sub nullo instituto regulari a Sede Apostolica probato esset fundatum, diu subsistere non posse, maxime quod infensos sibi haberet nonnullos ex Ordinibus Medicantium, morti proximus Fratribus suis persuasit, ut Ordinem Canonicorum Regularium assumerent: " Quia, inquiebat, non multum a „ vestra jam devota conversatione videtur „ discrepare, nisi quod in illo professi servant ex professione & voto, vos sine „ voto servatis charitatem, & tria vota „ substantialia „.

XI. Defuncto Gerardo, Florentius una cum aliis hujus Congregationis Fratribus consilium ipsius Gerardi de constituendo monasterio, & assumendo Ordine Canonicorum Regularium, sedulo cogitare, ac deliberare cœperunt: ac tandem omnibus expensis locum opportunum prope Swollam *Windesem* nuncupatum, nacti, ibidem de consensu Episcopi Trajectensis anno 1386. monasterium ædificare cœperunt; quod adjuvantibus collatâ pecuniâ viris piis, anno sequenti absolutum fuit, atque mox in eodem monasterio sex de Fratribus Daventriensibus sub Gerardo Magno pie institutis, Ordinem & Regulam Canonicorum Regularium professi sunt: atque in summa paupertate, ac humilitate vitam Regularem instituentes, plura sensim monasteria ipsis, reformationis causâ, unita fuere; atque in unam Congregationem seu Capitulum, quod a loco fundati primi monasterii *Windesemense* nuncupatur, coaluerunt.

XII. Unde recte notavit Pennotus, hujus amplissimæ Congregationis exordia humilia quidem fuisse secundum seculum, sed alta secundum Deum, in humilitate, & paupertate profunda, & asperitate fundata.

Catalogum monasteriorum, quorum plura in Belgio sita sunt, huic Congregationi sive Capitulo unitorum, exhibet Miræus in *Originibus Canonicorum Regularium cap.* 13.

XIII. Ordines Mendicantes, aliique post illos instituti, in unum corpus sub uno capite coadunati sunt, & tot dici possunt Congregationes seu corpora, quot Ordines; licet & ipsi tamen in plures particulares quasi Congregationes seu Capitula soleant per Provincias dividi; ita tamen, ut hæ Congregationes seu Capitula simul in unam generalem Congregationem, sive Capitulum sub uno generali ministro conveniant.

XIV. Porro unio illa monasteriorum in unum corpus seu Congregationem ad disciplinam monasticam, aut regimen monasteriorum rite ordinandum, & conservandum, vel collapsum restaurandum, maxime conveniens, & opportunum apparuit; eo præcipue titulo, quod frequentius in unum convenientes monasteriorum Superiores, communi consilio deliberare, & communi operâ ac studio adlaborare in bonum ipsius Religionis melius, & efficacius valeant.

XV. Unde Cisterciensis Congregatio seu Ordo in sua primigenia Constitutione (quæ vulgo dicitur, *Charta charitatis*) probatâ ab Eugenio III. in Constitutione, quæ incipit: *Sacrosancta Romana* 2. in Bull. Rom. (cui ipsa *charta charitatis* subjicitur) statuit:

tuit: " ut omnes Abbates de Ordine nostro, singulis annis ad generale Capitulum Cisterciense omni postpositâ occasione, conveniant; illis solis exceptis, quos corporis infirmitas retinuerit: qui tamen idoneum nuntium delegare debebunt, per quem necessitas remorationis eorum valeat Capitulo nuntiari. Et illis item exceptis, qui in remotioribus partibus habitantes eo termino venient, qui eis fuerit in Capitulo constitutus. Quod si quis, aliâ quâcumque occasione quandoque remanere a nostro generali Capitulo præsumpserit, pro culpa veniam petat, nec sine gravi animadversione transeat ".

Hujus Capituli generalis meminit S. Bernardus *epist.* 28. ad Petrum Abbatem Cluniacensem scribens: " Decretum est mihi ultro non egredi Monasterio, nisi ad *Conventum Abbatum* apud Cistercium ".

Refert Matthæus Parisiensis ad annum 1151. " In *Capitulo* Cisterciensi statutum est, ne de cetero aliqui novam construerent Abbatiam, quia numerus Abbatiarum illius Ordinis usque ad quingentas excrevit ".

Et in *capite* NUPER ;; *de Decimis*, fit mentio Constitutionis factæ per Abbates Ordinis in *generali Concilio* congregatos, ne de cetero Fratres ipsius Ordinis emant possessiones; de quibus decimæ Ecclesiis debeantur, &c.

XVI. Cum vero deprehenderetur, hæc *Capitula* in Ordine Cisterciensi instituta, & annuatim celebrari solita, admodum convenientia esse disciplinæ Monasticæ sustinendæ, aut collapsæ rursus restaurandæ, Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. desiderans, disciplinam in multis Monasteriis & Ordinibus non parum collapsam restaurari, & primævam Regulam reformari, statuit: " Ut in singulis regnis sive Provinciis fiat, de triennio in triennium (salvo jure Diœcesanorum Pontificum) *commune* Capitulum Abbatum atque Priorum, Abbates proprios non habentium, qui non consueverunt tale Capitulum celebrare: ad quod universi conveniant præpeditionem Canonicam non habentes, apud unum de monasteriis ad hoc aptum ".

Additque deinde Concilium: " Hoc ipsum Regulares *Canonicos* secundum Ordinem suum volumus, & præcipimus observari ".

Et quia Cistercienses præ ceteris erant in celebrandis hisce Capitulis magis experti, ordinat Concilium: " Advocent autem in hujusmodi novitatis exordiis duos Cisterciensis Ordinis Abbates ad præstandum sibi consilium, & auxilium opportunum, cum sint in hujusmodi *Capitulis* celebrandis ex longa consuetudine *plenius* informati ".

XVII. Nomine *Priorum* in decreto Concilii Lateranensis, videntur intelligi omnes illi Priores, qui curam animarum in monasterio sustinent; nec alium in eodem monasterio Superiorem in regimine immediato monasterii agnoscunt; quales sunt Priores *Conventuales*: de quibus supra *tit.* 30. *cap.* 3.

XVIII. Hanc Concilii Lateranensis constitutionem plures Pontifices, ac inter alios Benedictus XII. in constitutionibus pro reformatione Benedictinorum, & Canonicorum Regularium; & Clemens V. in *Clem.* NE IN AGRO §. *fin. de Statu Monach.* expresse innovarunt, & observari mandarunt.

XIX. Demum Synodus Tridentina perpendens non obstante prædictâ Concilii Lateranensis ordinatione, ejusque iteratâ innovatione, multa esse monasteria admodum deformata, & de quorum reformatione nulla spes superesse videretur, quamdiu ab omni Congregatione, ac Capitulo, præsertim si etiam ab Episcoporum jurisdictione, & visitatione essent exempta; voluit, ut " Monasteria omnia, quæ generalibus Capitulis, aut Episcopis non subsunt, nec suos habent ordinarios regulares Visitatores, sed sub *immediata* Sedis Apostolicæ protectione, ac *directione* regi consueverunt, teneantur infra annum a fine præsentis Concilii, & deinde quolibet triennio sese in Congregationes redigere, juxta formam Constitutionis Innocentii III. in Concilio generali, quæ incipit, *In singulis*: ibique certas Regulares personas deputare, quæ de modo & ordine, de prædictis congregationibus erigendis, ac statutis in eis exequendis deliberent, & statuant: Quod si in his negligentes fuerint; liceat Me-

" tro-

„ tropolitano, in cujus Provincia prædicta „ monasteria sunt, tamquam Sedis Apostolicæ delegato, eos pro prædictis causis „ convocare. Quod si intra limites unius „ Provinciæ non sit sufficiens talium monasteriorum numerus ad erigendam Congregationem, possint duarum vel trium „ Provinciarum monasteria unam facere „ Congregationem„. *Sess.25.c.8. de Reform.*

XX. Hæc Capitula sive comitia in Ordinibus Mendicantibus, aliisque recenter institutis sub uno Præfecto *generali*, solent esse duplicis generis: alia nimirum *generalia*, ad quæ omnium Provinciarum Præfecti & Deputati conveniunt, atque universum Ordinem repræsentant; & in quibus totius Ordinis *generalis* Præfectus eligi consuevit.

Alia vero *Provincialia*, ita nuncupata, quia ad illa conveniunt soli monasteriorum Præfecti, & Deputati, unius Provinciæ. Ordinum enim Mendicantium, aliorumque sub eadem forma viventium monasteria, dividuntur in varias Provincias; atque unicuique Provinciæ unus præficitur, dictus *Provincialis*, tamquam totius Provinciæ moderator.

In Ordine autem Benedictinorum, & Canonicorum Regularium, quorum monasteria ex prima institutione sunt magis a se mutuo distincta, tantum habetur unius generis Capitulum *generale*, nimirum omnium monasteriorum singularum Congregationum, in quas tandem monasteria illa se redegerunt, & univerunt.

XXI. Quâ formâ, & ritu hæc Concilia sint celebranda, ex singulorum Ordinum constitutionibus præcipue peti debet. Hoc unum monet Concilium Lateranense, & novissime Tridentinum, ut saltem de *triennio* in *triennium* commune Capitulum habeatur; id est, ut ultra triennium non differatur; nequaquam improbans Ordinum illorum constitutiones, aut consuetudines, frequentiorem Conciliorum illorum celebrationem præscribentes.

Unde cum dubitatum esset, an ob hoc Decretum Concilii Lateranensis, & Tridentini aliquid esset immutandum in illis Religionibus, vel Congregationibus Monachorum, in quibus Capitula celebrantur *singulis annis*, & Præsides eliguntur *annales*, responsum fuit a S. Congregatione; nihil esse immutandum; imo retinendos esse Præsides *annales*, ne si *triennales* fierent, etiam forsan Capitula non amplius singulis annis haberentur, quæ fieri potissimum solent pro electione Præsidis: "& „ tamen, inquit, quis neget frequentiam „ Capitulorum Congregationem prodesse „ ad regularem disciplinam, vel conservandam, vel ubi collapsa est, reparan„ dam„? Apud F. gnanum ad *cap.* IN SINGULIS ;; *De Statu Monach. num.* 12. (a).

XXII. Præter Capitula generalia, & Provincialia, jam pridem usitata fuisse tam apud Monachos, quam Canonicos in communi viventes Capitula qnotidiana, tum ex Conciliis, tum Monachorum Regulis & Constitutionibus notissimum est, uti ex mox dicendis patebit.

XXIII. Hæc vero Capitula haberi solebant post Primam absolutam, priusquam ad sua opera Fratres diverterent. Unde in Constitutionibus Congregationis, sive Capituli Bursfeldensis *Dist.* 1. *cap.* 4. legitur: "*Omni* tempore, *Primâ* regulari finitâ, itur ad locum capitularem„.

XXIV. In hoc Capitulo primo legi consueverat Martyrologium. In Synodo Aquisgra-

(a) His quæ dicta sunt de Capitulis Generalibus Ordinum Regularium, non erit supervacaneum addere Edictum, quod Ludovicus XI. Gallorum Rex dedit 3. Septembris 1476. quodque direxit ad Supremum Parisiorum Senatum, & ad Magistratus aliarum urbium sui Regni, his verbis. *Nous vous mandons, & commandons .... que vous faites crier, & publier a son de trompe, & cri public ... Que nul Abbé, Prieur, Religieux ou autre de quelque état, qualité, nation ou condition qu'il soit, ne soit tant osé ou hardi d'aller au Chapitre des Abbaies de Citeaux, Cluni, la Grande Chartreuse, n'a aucun des autres Chapitres Génèraux ou Provinciaux hors de nosdits Royaumes, & obéissance, & ce sur peine; c'est a savoir aux-dits Religieux de Cluni, & de Citeaux de non avoir, ne jamais obtenir, ne posseder aucun Benefice en notredit Royaume, de bannissement de notredit Royaume .... Et auxdits Religieux Mandians sur peine dudit bannissement, & d'extirper, de jetter, & mettre hors de notredit Royaume tous les Religieux de l'Ordre de ceux qui feront le contraire.*

granensi anno 817. *cap. 69. Ut ad Capitulum primitus Martyrologium legatur*, & Radulphus De Rivo Decanus Tungrensis enumerans, quæ suo tempore, id est, seculo xv. in Capitulo, quod fit post Primam, legebantur, dicit: *Primo, memoria Sanctorum in recitatione Martyrologii*. De Canonum observantia *propos.* 14.

XXV. Sequebatur deinde, eodem Radulpho teste, Versus *Pretiosa* cum Capitulo *Sancta Maria*. Quod & citatus Canon Aquisgranensis significat, ubi post allegata verba subjungit: *Et dicatur* Versus.

Post hæc, uti scribit Radulphus, & ante ipsum Amalarius Fortunatus, " quia „ tunc ad labores diurnos præparari debe- „ mus, adduntur preces congruentes, di- „ cendo ter, *Deus in adjutorium*. Deinde „ ter *Kyrie eleison*. *Pater noster* cum ver- „ su *Respice*, & oratione *Dirigere*„.

XXVI. Tandem sequebatur lectio Regulæ, uti in dicto Canone Aquisgranensi præscribitur, & seculo viii. Monachi Fuldenses supplicantes Carolo M. ut liceat eis orationum, & psalmodiæ modum tenere, quem Patres eorum habuerunt, inter olim usitata referuntur: *Mane quando in unum convenimus*, Capitulum de Regula *coram fratribus legebatur*. *L.* 3. *antiq. Fuld. cap.* 12.

Hæc quotidiana lectio Regulæ non dissonat a mente S. Benedicti, qui *cap.* 64. Regulæ, ait: " Hanc autem Regulam *sæ-* „ *pius* volumus *in Congregatione* legi, ne „ quis fratrum se de ignorantia excuset„.

Ab hac lectione alicujus *Capituli* ex Regula, postmodum locus ipsius consessus *Capitulum* dictus fuit, ut observat Haeftenus *l.* 8. *disquis. Monast. tract.* 1. *disq.* 1. una observans, hanc lectionem Regulæ, respondere *lectioni Brevi*, quæ hodie juxta ritum Breviarii Romani dicitur in fine *Primæ*. Cumque diceretur olim sub finem consessus, sive post preces alias in Capitulo recitatas, facile intelligitur, antiquæ illius disciplinæ vestigium esse, quod etiamnum hodie in rubrica Breviarii Romani præscribatur, hanc brevem lectionem dicendam *ad absolutionem Capituli*.

XXVII. Obiter quoque hic observat, multisque probat Haeftenus, lectionem Martyrologii, versum *Pretiosa*, & reliqua quæ sequuntur in Breviario Romano post orationem Primæ, consuetamque clausulam *Benedicamus Domino*, non esse proprie partem Primæ, sed recenter, Capitulis quotidianis, præsertim apud Canonicos abolitis, per modum appendicis adjecta esse, uti etiam testatur Durandus *l.* 5. *Divin. Off. cap.* 5.

XXVIII. Nec tantum legebatur Regula in Capitulo, sed ut eam præcipue juniores intelligerent, a Superiore erat exponenda.

Unde Clemens V. in *Clem.* Ne in agro §. Sane *de Statu Monach.* ait: " Regula „ quoque cum in Capitulo legitur, ab il- „ lo qui præest ipsi Capitulo, vel alio cui „ hoc ipse injunxerit, propter juniores vul- „ gariter exponatur „. Idipsum mandat Benedictus XII. in Constitutione super reformatione Monachorum S. Benedicti, *cap.* 5.

His conformes sunt Constitutiones Capituli Bursfeldensis, quæ præcipiunt: " Le- „ ctor, finitâ lectione Regulæ, præsentet „ librum Præsidenti omni tempore. At il- „ le omnibus expeditis, *exponat* lectionem „ Capituli, si expositione indigerent„.

XXIX. Ad hanc autem Regulæ lectionem, pium admodum ac utile exercitium tradit Trithemius in *Ex. Monast. tract.* 3. *consid.* 2. " Dum lector, ait, passum (*a*) „ unum de more ex regula recitat, devo- „ tus Cœnobita in corde dicat: Adjuva „ me, dulcissime Domine Jesu Christe, „ ut secundum hanc normam servi tui *Be-* „ *nedicti* religiose possim vivere, & in tuo „ sanctissimo servitio fideliter permanere. „ Deinde cogitet, quoniam, sicuti regula „ bonis, & devotis ad profectum quotidie „ legitur, sic tepidis, malis, seu negligen- „ tibus, ut sint inexcusabiles, ad damna- „ tionis cumulum recitatur. Denique no- „ verit se ad fidelem conatum obligari „ omnium, quæ regula continet, quemad- „ modum tenor professionis habet „.

XXX. Ultimus isque præcipuus Capituli actus est, culparum ac defectuum Monachorum ultronea confessio, & agnitio (de qua late tractat Haeftenus *l.* 8. *Disq.* Mo-

(*a*) Passus, *Passage* ou *Verset de la Regle*.

Monast. tract. 2.) atque earum correctio, & abusuum reformatio.

In citata Benedicti XII. Constitutione *cap.* 5. postquam dictum esset, quod per quotidianam, & ordinariam factionem Capituli regularis fortificatur, & durat nervus monasticæ disciplinæ; statutumque ut quotidie hujusmodi Capitulum habeatur, subjungitur: " In quo priusquam ad quævis alia procedatur, plene (secundum „ regulam monasticam, & Ecclesiarum, „ monasteriorum Conventualium, & aliorum locorum præfatorum consuetudines „ approbatas) Monachorum, seu Fratrum „ excessus, transgressiones, & negligentiæ „ corrigantur, ac de disciplina & reformatione regulari agatur in illo „.

Similiter in ejusdem Pontificis Constitutione totius Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini, post ordinatum Regulare Capitulum præcipitur §. 7. " In „ quo antequam ad tractanda alia procedatur, Canonicorum excessus, transgressiones, & negligentiæ corrigantur, ac „ de disciplina, & reformatione regulari „ tractetur salubriter, & agatur, nullo „ ibidem proterve aut clamose, seu irreverenter se habere quomodolibet præsumente „.

Similia passim in aliorum Ordinum constitutionibus occurrunt, quæ si sedulo observarentur, appareret, Capitula hæc ad conservandam, vel restaurandam monasticam disciplinam morumque correctionem pie utiliterque esse instituta.

CAPUT IV.

De Visitatione Monasteriorum.

1. *Frequens Visitatio multum ad conservandam disciplinam monasticam conducit.*
2. *Visitatio Monasteriorum pluribus seculis ad Episcopos pertinuit.*
3. *Etiam seculo IX. eadem erat Episcoporum auctoritas.*
4. *Exemptio Monasteriorum Visitationi Episcoporum obicem injecit.*
5. *In Capitulis debent designari* Visitatores.
6. *Quandonam Episcopus Monasteria* immediate *Sedi Apostolicæ subjecta visitare possit?*
7. *Monasteria Commendata etiam* exempta *quando ab Episcopo visitari possint?*
8. *Exemptio non se extendit ad functiones hierarchicas.*
9. *Monasteria, quibus cura animarum personarum secularium imminet, Episcoporum Visitationi subjacent.*
10. *Constitutio Gregorii XV. pro faciliori hujus Decreti executione.*
11. *Beneficia curata Monasteriis* exemptis *unita subjecta Visitationi Episcoporum.*
12. *Confraternitates personarum secularium erecta in Ecclesiis Regularium, Episcoporum Visitationi subsunt.*
13. *A quibus visitanda Monasteria Monialium?*
14. *In Capitulis generalibus designandi* Visitatores *Regulares.*
15. *Hi Visitatores cumulative cum Episcopo concurrunt.*
16. *Synodus Lateranensis volens Visitatores designari, etiam de* non exemptis *loquitur.*
17. *Synodus Tridentina non præcipit, omnia Monasteria in Congregationes redigi, & Visitatores Regulares accipere.*
18. *Monasteria Episcopis subjecta possunt in Congregationem redigi, & habere* Visitatores *Regulares.*
19. *Habere* Visitatores *Regulares non est sufficiens argumentum exemptionis.*
20. *Generales, & Provinciales Ordinis etiam visitare tenentur.*
21. *Si sint* extranei *solent in Galliis petere veniam Principis.*
22. *In Regno Galliæ tenentur constituere Vicarios Regnicolas.*
23. *Generales exteri suorum Ordinum Monasteria in Belgio sita non possunt visitare sine licentia Principis.*

I. DUo sunt præcipui disciplinæ monasticæ axes: Capitulorum exacta, & crebra celebratio, in quibus Monachorum culpæ, & defectus discutiuntur, & emendantur, & *visitatio* frequens Monasteriorum, *cap.* IN SINGULIS ;; *de Statu Monach.*

His duobus axibus in suis primordiis su-

stentatus fuit Ordo Cisterciensis, si Cæsario *l.* 1. *cap.* 1. *de Initiis Cisterciensium* credimus hæc scribenti: "Quid est *visitatio?* „ Disciplinæ conservatio. Duo enim Primitivi Patres instituerunt ad vitiorum „ correctionem, & charitatis conservatio„ nem, videlicet generale Capitulum, & *sin„ gulis annis visitationem* monasteriorum „.

II. Primis seculis, quibus incognita erat Monasteriorum, vel Monachorum a jurisdictione Episcoporum exemptio, Episcopis visitandi monasteria suæ diœcesis, tam virorum, quam mulierum, cura incumbebat.

Hinc illud apud Gratianum ex Synodo Aurelianensi: " Non semel, sed *sæpius* in„ anno Episcopi *visitent Monasteria Mona„ chorum*, & si aliquid corrigendum fue„ rit, corrigatur „. *Can.* 29. *cauf.* 18. *quæst.* 2.

Et in Canone præcedenti ex S. Gregorio *l.* 7. *Epist.* 18. refertur: " *Visitandi* „ exhortandique gratiâ ad monasterium, „ *quoties placuerit*, ab Antistite civitatis „ accedatur: sed sic charitatis officium il„ lic Episcopus impleat, ut gravamen ali„ quod monasterium non incurrat „.

III. Quin & seculo IX. Concilium Tullense jus visitandi monasteria ipsis Episcopis competere supponit, ubi *Can.* 9. statuit: " Ut Congregationes Canonicorum, „ & Monachorum, ac Sanctimonialium, „ secundum canonicam institutionem a „ *propriis Episcopis* strenue visitentur, & „ eorum religio, & habitus exquiratur „.

IV. At labentibus seculis exortâ monasteriorum ac Regularium a jurisdictione Episcoporum exemptione, cœperunt monasteria exemptionis privilegio munita visitatione Episcoporum rejicere, atque ab ea se exemptos prætendere; utpote quæ superioritatem aliquam, & jurisdictionem in visitante respectu visitati requirit.

V. Cumque experientia ostenderet monasteria ita exempta paulatim defectu debitæ visitationis in summam dissolutionem prolabi, ipsosque Abbates ab omni pene correctione exemptos pro libitu dominari, ac ipsam monasterii substantiam dilapidare, Concilium Lateranense sub Innocentio III. statuit, ut in Capitulis generalibus, quæ de triennio in triennium celebrari mandat (de quibus capite præcedenti actum est) " ordinentur religiosæ ac circumspectæ „ personæ, quæ *singulas* Abbatias ejusdem „ regni ac Provinciæ, non solum Mona„ chorum, sed etiam Monialium, secun„ dum formam sibi præfixam, vice Sedis „ Apostolicæ studeant *visitare*, corrigentes „ & reformantes, quæ correctionis, & „ reformationis officio viderint indigere „.

VI. Quod Decretum probans Synodus Tridentina, decernit: Quod si monasteria, quæ generalibus Capitulis, aut Episcopis non subsunt, nec suos habent ordinarios Regulares Visitatores, sed sub immediata Sedis Apostolicæ protectione, ac directione regi consueverunt, si nec, instante Metropolitano, in Congregationem se redegerint, neque Capitulis generalibus subdiderint, *Episcopis, in quorum diœcesibus sita sunt, tamquam Sedis Apostolicæ delegatis subdantur. Sess.* 25. *cap.* 8. *de Regul.*

VII. Ulterius Synodus Tridentina considerans Episcopis primario ac quasi naturaliter ipsam monasteriorum curam, atque ex ea resultantem visitandi auctoritatem incumbere, decernit *Sess.* 21. *cap.* 8. *de Reformat.* " Ut si quæ sint monasteria com„ mendata, etiam exempta, & si vigeret „ in iis regularis observantia, provideant „ Episcopi paternis admonitionibus, ut eo„ rum Regularium Superiores juxta eo„ rum regularia instituta debitam vivendi „ rationem observent, & observari faciant, „ & sibi subditos in officio contineant, ac „ moderentur. Quod si admoniti intra „ sex menses eos non visitaverint, vel cor„ rexerint; tunc iidem Episcopi, etiam „ ut Delegati Sedis Apostolicæ eos visita„ re possint, & corrigere, prout ipsi Su„ periores possent, juxta eorum instituta: „ quibuscumque appellationibus, privile„ giis, & exemptionibus penitus remotis, „ & non obstantibus „.

VIII. Deinde quia Regularium exemptio ultra regularem disciplinam, & ea, quæ Regulares *ut tales* concernunt, non extenditur; neque ad hierarchica sine confusione hierarchiæ divinitus institutæ extendi potest (uti infra *part.* 3. titulo *De Exemptionibus Regularium* ostendetur) etiam monasteria quacumque exemptione munita quoad hierarchica Episcoporum visitatione recipere tenentur.

IX. Hinc

IX. Hinc Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 11. *de Regul.* decrevit: " In monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, praeter eas, quae sunt de illorum monasteriorum seu locorum familia, personae, tam regulares, quam seculares, hujusmodi curam exercentes subsint *immediate* in iiis, quae ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, *visitationi*, & correctioni *Episcopi*, in cujus dioecesi sunt sita ".

X. Pro Decreti hujus elucidatione, atque faciliori, & efficaciori ejus executione edita est Constitutio a Gregorio XV. quae incipit, *Inscrutabili* 18. in Bull. Rom. in qua inter cetera §. 4. haec habentur: " Maturâ deliberatione nostrâ, & ex certa scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine, hac generali, ac perpetuo valiturâ Constitutione decernimus, statuimus, & declaramus, ut deinceps tam regulares, quam seculares, quomodolibet exempti, sive animarum curam personarum secularium monasteriis, seu domibus regularibus, aut quibusvis aliis Ecclesiis, vel Beneficiis sive regularibus, sive secularibus incumbentem exerceant; sive alias Ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent sine praevia Episcopi licentiâ, & approbatione, sive quoquomodo in dictae curae exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, vel alicujus ex illis administratione de facto, absque ulla auctoritate se ingerant, in his, quae ejusmodi curam seu administrationem concernunt, omnimodae jurisdictioni, visitationi, & correctioni dioecesani Episcopi, tamquam Sedis Apostolicae delegati, *plene* in omnibus subjiciantur ".

XI. Eodem fundamento, Beneficia curata monasteriis annexa seu unita, ab Ordinario loci visitanda esse, non obstante ipsorum monasteriorum quacumque exemptione, declaravit Synodus Trident. *Sess.* 7. *cap.* 7. *de Reform.*

Plura Regia Edicta, & Parlamentorum Arresta, quibus Episcopis jus visitandi Ecclesias Parochiales monasteriis *exemptis* unitas; aut etiam ipsas *Ecclesias Regulares*, quibus cura personarum secularium incumbit, asseritur, referuntur in actis Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 12.

XII. Confraternitates personarum secularium erectas in Ecclesiis Regularium, tametsi *exemptis* Episcopus jure ordinario visitare potest; quin & earum sacella, & oratoria quantum ad administrationem Confratrum attinet, uti decisum a S. Congregatione refert Fagnanus ad *cap.* GRAVE ;; *De Officio Ordinarii num.* 46.

XIII. Quoad Monialium monasteria statuitur in *Clem.* ATTENDENTES *De Statu Monach.* " ut singula Monialium monasteria per Ordinarios, *exempta*, videlicet, quae ita Sedi Apostolicae subjiciuntur, quod nulli alii subjecta noscuntur, *Apostolicâ; non exempta* vero, *ordinariâ* auctoritate, ac exempta alia per alios, quibus subsunt, annis singulis debeant visitari ".

His conforme est Decretum Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 9. *de Regularib.* quo decernit, ut " Monasteria Sanctimonialium Sedi Apostolicae *immediate* subjecta, etiam sub nomine Capitulorum sancti Petri, vel sancti Joannis, vel alias quomodocumque nuncupentur; ab Episcopis tamquam Sedis Apostolicae Delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscumque. Quae vero a Deputatis in Capitulis generalibus, vel ab aliis Regularibus reguntur, sub eorum cura, & custodia relinquantur ".

Quomodo Episcopi vi Concilii Tridentini visitare possint monasteria Monialium, quantumvis *exempta*, & a Regularibus *regi* solita, circa ea, quae clausuram ejusque custodiam concernunt, supra *tit.* 30. *cap.* 3. *num.* 11. & 12. notatum fuit.

XIV. Praeter Episcopos, naturales quodammodo monasteriorum in suis dioecesibus consistentium Visitatores, sunt insuper Visitatores Regulares a Capitulis generalibus seu Provincialibus designandi; quemadmodum ex verbis Concilii Lateranensis supra relatis constat.

XV. Hi Visitatores nec per visitationem Episcoporum a sua visitatione excluduntur; uti nec ipsi visitationem Episcopi, quoad monasteria illi subjecta, aut circa ea, in quibus monasteria etiam *exempta* Episcopis subjiciuntur, impedire possunt:

sunt: & ita judicatum fuisse anno 1602. refert Tournetius in sua collectione Arrestorum *Lit. A. cap.* 11. idque conformiter ad jus commune.

XVI. Synodum enim Lateranensem in hac Constitutione non tantum de monasteriis *exemptis*, sed etiam de *non exemptis* sive jurisdictioni, ac visitationi *Ordinariorum immediate* subjectis loqui, dubitari non sinunt, tum verba in initio Decreti apposita: *Salvo jure Diœcesanorum Pontificum*, tum hæc finalia: " Porro diœcesani Episcopi monasteria *sibi subjecta*, ita studeant reformare, ut cum ad ea *prædicti Visitatores accesserint*, plus in illis inveniant, quod commendatione, quam quod correctione sit dignum ".

XVII. Sed recte advertit Zypæus *consult.* 1. *De Censibus num.* 16. quod Synodus Tridentina, licet velit a monasteriis in Congregationem redactis observari formam a Concilio Lateranensi in Capitulo *In singulis* præscriptam, non tamen jubeat omnia generaliter monasteria etiam *non exempta*, & *Ordinariorum Visitationi subjecta*, quemadmodum Synodos Lateranensis voluit, in Congregationes redigi; sed duntaxat monasteria, quæ Episcopis *non subsunt*, nec suos habent *Ordinarios* Regulares *Visitatores*; sed sub *immediata* sedis Apostolicæ protectione, ac *directione* regi consueverunt.

Quare hodie multa etiam in Belgio sunt monasteria, præcipue mulierum, Episcopis *immediate* subjecta, *nulli* Congregationi Regularium unita; neque ullos *Regulares Visitatores* habentia.

XVIII. Nullatenus tamen repugnat juri communi, nec Concilio Tridentino monasteria in Congregationem esse redacta, & consequenter Visitatoribus a Capitulis generalibus designatis subjecta, & tamen una Episcoporum jurisdictioni, ac visitationi subjici. Nec enim Synodus Tridentina vetuit, uti monet Zypæus, monasteria *Episcoporum* jurisdictioni, ac *visitationi* subdita, in Congregationem redigi, ipsosque Regulares Visitatores ab eadem Congregatione accipere: licet idipsum quoad similia monasteria non mandaverit.

XIX. Itaque monasteria esse in Congregationem redacta, atque *Visitatoribus Regularibus* subjecta, nullum est exemptionis argumentum; neque titulus sufficiens, ut Episcopus a visitatione excludatur; ut infra *part.* 3. *titulo de Exemption.* latius ostendetur.

XX. Insuper " Abbates, qui sunt Ordinum capita, ac cæteri prædictorum Ordinum Superiores Episcopis non subjecti, quibus est in alia inferiora monasteria Prioratusque legitima jurisdictio, eadem illa sibi subdita monasteria, & Prioratus, suo quisque loco atque ordine, ex officio *visitent* (ait Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *capite* 20. *de Regular.*) etiamsi *commendata* existant..... Teneanturque quicumque prædictorum Ordinum monasteriis præsunt, prædictos *Visitatores* recipere, & illorum ordinationes exequi ".

Unde in omnium passim Ordinum Mendicantium, iisque communicantium Constitutionibus, injungitur, Ordinum illorum Generalibus, & Provincialibus, ut monasteria sibi subjecta solicite visitent.

XXI. Sed quia Ordinum istorum Generales fere solent esse Itali, aut saltem extranei, suam in Galliis visitationem, utpote jurisdictionis aliquam speciem præferentem, sine consensu Principis facere non permittuntur; videmusque passim, quod priusquam ad Francorum Provincias veniant, ipsum Principem, aut ejus Ministros certiores reddant; ejusque beneplacitum expetant, cujus plura exempla referuntur *tomo secundo Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ*, *cap.* 33. (a)

XXII. Re-

(a) Undecimo die April. 1680. exiit e Consilio Regis Francorum Arrestum, quo prohibetur Franciscanis Conventualibus S. Bonaventuræ, ne in suis Conventibus patiantur residere Religiosos sui Ordinis, nisi sint Galli & subditi Regis; permittit tamen Rex, ut in iisdem Conventibus suam figant residentiam extranei Franciscani, modo licentiam scripto exaratam a Rege obtinuerint; insuper decernit Doctores, qui suos Gradus in Regni facultatibus non receperunt, excludendos e prærogativis, quas Statuta Ordinis Franciscani Doctoribus in Galliis concedunt. Inde concluditur nullum Franciscanum posse ad dignitates sui Ordinis in Gallia promoveri, nisi Gallus sit; aut si extraneus est,

XXII. Refert insuper Fevretlus *lib.* 3. *de Abusu cap.* 5. §. 12. quod in Gallia, Generales Ordinum extra regnum residentes, debeant constituere Vicarium generalem regnicolam, qui monasteriis in Gallia sitis intendat: atque ita non semel judicatum fuisse testatur. Idem testatur Brodæus in notis ad Louetium *lit. D. num.* 49.

☞ XXIII. Eadem quoque in Provinciis Belgicis Jurisprudentia observatur: legitur quod anno 1593. Generalis Ordinis Cisterciensis in Gallia residens, desiderans visitare monasteria sui Ordinis in Belgicis partibus sita, jusserit per duos Prælatos a Principe facultatem illam visitandi postulare, quam facultatem Princeps reformationem monasteriorum impedire nolens benigne annuit, eâ tamen conditione, quod Generalis in ipso actu visitationis deberet secum adhibere duos Prælatos ejusdem Ordinis hisce in Provinciis residentes. ☜

Cumque anno 1551. quidam Religiosi Ordinis FF. Prædicatorum in Gallia residentes, sine Regio *Placito* tentassent quædam in his partibus monasteria ejusdem instituti visitare: Regina Hungariæ Belgii gubernatrix (*a*) eosdem visitatores ad se evocavit, eisdemque ulteriorem visitationem interdixit: quorum per litteras acriores die 6. Junii horum monasteriorum Provincialem, & Religiosos reddidit certiores; una, sub pœna regiæ indignationis, serio inhibens ullos visitatores Gallos, aut alios in posterum admittere, nisi prius eis *placito*, & consensu suæ majestatis constiterit. Anno 1616. Belgii Gubernator similes scripsit litteras 27. Junii ad Abbates, Truncinienfem juxta Gandavum, ac sanctorum Cornelii, & Cypriani Ninoviæ Ordinis Præmonstratensis super eo quod sui Ordinis Generalem etiam sine prævio Regis *placito* ad visitationem admisissent. Extant hæ litteræ sub *Litt.* M. inter monumenta ad calcem hujus voluminis posita.

Ad hæc praxis Belgii in hoc conformis est praxi regni Galliæ (de qua *num.* 22.) quod Generales Ordinum extra has Provincias residentes, nullam possint *per se* in monasteria, aut Religiosos harum Provinciarum auctoritatem, aut actum jurisdictionis exercere; sed teneantur in hisce partibus constituere Commissarium Generalem, qui nomine eorum monasteriis, quæ in hisce Provinciis sita sunt, intendat; quemadmodum videmus Ordinem Cisterciensem, nec non Præmonstratensem suum respective habere Commissarium Generalem, eo quod horum Ordinum Generales habeant fixam residentiam in Regno Galliæ.

CAPUT V.

De Scopo & Forma Visitationis, & Reformationis.

1. *Scopus Visitationis est corrigere, & reformare Monasteria in spiritualibus, & temporalibus.*
2. *Hic scopus exprimitur in formula delegationis Visitatoris Apostolici.*
3. *Idem patet ex Ordinum Constitutionibus.*
4. *Visitatores eligendi, qui sunt observantiores strictioris disciplinæ.*
5. *Forma Visitationis petenda ex singulorum Ordinum Constitutionibus; & qualem præscribat Congregatio Bursfeldensis? & quid in hac præcipue notandum?*
6. *Visitatorum auctoritas ex singulorum Ordinum Constitutionibus plurimum dependet.*
7. *Visitatorum Apostolicorum ex Pontificum diplomate petenda auctoritas.*
8. *Quomodo fiat hodie Visitatorum Monialium deputatio per Episcopos?*
9. *An acta Visitatorum Regularium per appellationem suspendantur?*
10. *Reformationis scopus est Regulæ restauratio.*
11. *Monachi ultra Regulam, quam professi sunt, non sunt constringendi.*

12. *Omnes*

---

est, nisi consensu Regis sit munitus. Acta Cleri Gallicani *tom.* 4. *col.* 575.

Attesto, quod Parlamentum Aquarum Sextiarum dedit 30. Maii 1628. statutum fuit, ut Domibus Carmelitarum *Provinciæ* non alii præessent Priores, quam Regnicolæ. Act. Cleri Gall. *col* 668. *tom.* 4.

(*a*) Hæc erat Maria Austriaca, Imperatoris Caroli V. soror.

12. *Omnes jam pridem facta Reformationes unice ad Regulæ restaurationem facta. Ostenditur exemplo Cisterciensium.*
13. *Exemplo Patrum Capucinorum.*
14. *Exemplo item Patrum Discalceatorum.*
15. *Nihil aliud intendit in sua Reformatione Synodus Tridentina.*
16. *In reformando distinguenda essentialia Religionis ab accidentalibus.*
17. *In his moderatius, quam in illis procedendum.*
18. *Interior Reformatio præcedere debet exteriorem.*
19. *Monasteria solum* exterius *reformata facile deformantur.*
20. *Reformatio suaviter, &* pedetentim *introducenda.*
21. *Reformationes Ordinum ab uno passim Monasterio inchoata.*
22. *Ad formandam Reformationem conducit Monasteriorum in unam Congregationem adunatio.*
23. *Ex Reformatione orta sunt pleræque Congregationes.*
24. *Ostenditur origo Congregationis quatuor Abbatiarum Belgicarum.*
25. *Ex articulis, & actis hujus Congregationis ostenditur, hanc Congregationem ad stabiliendam Reformationem institutam esse.*
26. *Quâ ratione pro firmanda Reformatione Congregationes in distinctos Ordines transiverint?*
27. *Extensio, & multiplicatio Reformationis frequenter Reformationi retinendæ nocet, eamque destruit.*

I. SCopum visitationis expressit Honorius III. in *cap. fin.* ;; *de Statu Monachorum*, his verbis: " Cum Visitatores secundum Statutum generalis Concilii ordinati a generali Capitulo Abbatum processerint ad visitationis officium exequendum, de statu monasteriorum, & observantiis regularibus diligenter inquirant, & tam in spiritualibus, quam in temporalibus corrigant, & reforment, quæ corrigenda viderint: ita tamen quod Monachos delinquentes per Abbatem loci corrigi faciant, eisque injungi pœnitentiam salutarem juxta *beati Benedicti* „ *Regulam*, & Apostolica Instituta, non „ secundum normam pravæ consuetudinis, „ quæ quasi pro lege in quibusdam Ecclesiis inolevit.

II. Et in formula facultatis visitandi monasteria Monialium ex delegatione Apostolica apud Barbosam inter formulas Episcopales *form.* 44. injungitur Visitatori, ut " de ipsorum monasteriorum statu, ac „ Ipsarum Monialium vita, & moribus, „ regularibus institutis, ac monasticæ disciplinæ observantia diligenter inquirant, „ ac super his, & quibuscumque abusibus, „ nec non criminibus, excessibus, & delictis, si quæ deprehenderit, processus „ faciat, informationes quascumque sumat, „ & quæcumque in præmissis, & circa ea „ necessaria, seu quomodolibet opportuna „ fuerint, faciat, gerat, & exequatur „.

III. Hic est visitationis ac reformationis scopus, quem Visitatores præ oculis præcipue habere debent, & singulorum Ordinum constitutiones, diversis quidem verbis, sed eodem plane sensu exprimunt inculcantque: ut nimirum Visitatores tam in spiritualibus, quam in temporalibus Provinciam reformare, & ad debitum modum vivendi redigere conentur; uti loquuntur Constitutiones Eremitarum S. Augustini *part.* 3. *cap.* 12.

IV. Merito ergo monent Patres Capituli seu Congregationis Bursfeldensis, ut " singulorum monasteriorum Visitatores „ maturiori deliberatione, altiorique consilio tales deputentur, qui districtionem „ regularis disciplinæ promovere, & efficaciter conservare posse præsumuntur. „ Ex illorum quippe idoneitate, diligentia, & fidelitate, inquiunt, directio & „ observatio totius observantiæ non mediocriter dependere creditur „. Et rursus de visitatione loquentes, dicunt: " Visitatores esse convenit Religionis præcipuos „ zelatores, moribus maturos, & discretos; nec non circa explendum actum „ visitationis suæ, multum sollicitos, & „ circumspectos „. *In Constitut. dist.* 1. *cap.* 2. & 3.

Unicus ergo Visitatorum scopus esse debet, ut videant, num tam in spiritualibus, quam temporalibus monasteria juxta Regulam, ac laudabiles constitutiones regantur;

tur; & quidquid his contrarium invaluisse intelligant, corrigere & reducere ad normam Regulæ,& regularis observantiæ studeant (*a*).

V. Circa formam & modum in visitatione servandum, Ordinum singulorum Constitutiones præcipue attendendæ sunt, quæ formam modumque visitationis latius, prout Ordini magis convenire videbatur, exprimere solent. Illud in omnibus pene saltem in substantia præscribitur, quod in Constitutionibus Bursfeldensibus his verbis exprimitur: " Quod quidem Fratres per Visi- „ tatores moneantur, atque in virtute san- „ ctæ obedientiæ ipsis præcipiatur, ut de „ Abbate, de Priore, vel de seipsis, Fra- „ tres invicem, de Conversis etiam, ac „ totius domus statu, quidquid super iis, „ de quibus interrogati fuerint, accusatio- „ ne dignum, vel emendatione cognove- „ rint, nullatenus amore, vel odio, seu „ timore cujuscumque, veritate suppressâ, „ singuli edoceant evidenter. Eadem Ab- „ bas loci Fratribus suâ auctoritate præ- „ cipiat „: additâ tamen hac clausulâ: „ Alias indiscrete nemo constringatur, ut- „ pote per extorsionem juramenti, aut ex- „ communicationem: nisi forsan quis de- „ prehendatur, malitiose veritatem ce- „ lans „. Clausula hodie non immerito notanda: cum non raro videamus, subditorum conscientias, etiam in levibus ac modicis materiis exactione juramentorum, & censurarum comminatione nimium constringi, & vexari.

VI. Potestas seu auctoritas Visitatorum rursus non parum a Constitutionibus, & consuetudine singulorum Ordinum dependet; quæ nonnumquam limites, aut formam, quos in statuendo, aut decernendo observent, præscribunt.

Sic videmus in Constitutionibus Eremitarum S.Augustini *part.3.cap.*12. statutum: „ Cum autem ad determinationem visita- „ tionis ventum fuerit, si aliquas novas „ ordinationes relinquere voluerint custo- „ diendas, debent primo super his cum „ Priore, & quatuor Patribus deputatis, „ vel duobus in minoribus Conventibus „ conferre, & eorum sensui, qui nove- „ runt plenius statum domus, & patriæ, „ fidem adhibere „.

Item *cap.* 11. dicunt: " Ad officium „ Prioris Provincialis pertinere saltem se- „ mel in anno omnes Conventus tam Fra- „ trum, quam Monialium suæ Provinciæ „ personaliter visitare, & in eis corrigere „ ac reformare, quæ secundum Regulam „ S. Augustini, & Constitutiones ac or- „ dinationes sui Ordinis, ac definitiones „ tam generalis Capituli, quam Provin- „ ciæ invenerit corrigenda, ac reforman- „ da „. Deinde addunt: " Nihil tamen „ poterit Prior Provincialis præcipere toti „ Provinciæ sub pœna sanctæ obedientiæ „ vel excommunicationis, nisi de consilio, „ & assensu Diffinitorum. Idem intelligi „ volumus de Provinciæ Visitatoribus „.

VII. Si qui sint per speciale diploma Pontificum, aut litteras Regias, vel per Episcopum deputati alicujus Monasterii, vel Provinciæ Visitatores, eorum auctoritas, & potestas ex ipso litterarum tenore dignosci debet.

VIII. Docet quotidiana praxis ab Episcopis deputari, qui monasteria, præsertim Monialium, visitent, non quidem ut ipsi suâ auctoritate aliquid statuant, aut decernant, sed acta visitationis fideliter ac secreto ad Episcopum mittant; qui iis visis & examinatis, statuat ac decernat, prout convenire judicaverit. Quales deputati dici consueverunt *Commissarii* potius quam *Visitatores*: cujus generis nonnumquam & a Rege deputari contingit, præsertim ut circa temporalia monasteriorum inquirant, & referant.

IX. Decreta ac ordinata in visitatione ejus sunt auctoritatis ac firmitatis, ut nulla appellatio aut ad Superiorem recursus, eorum suspendat executionem, quemadmodum supra *tit.* 17. *cap.* 4. circa acta visitationis Episcoporum ostensum est; modo tamen nec circa materiam, nec circa modum limites visitationis excesserint Visitatores. Nam si hos limites excedi contingat, nonnumquam etiam Regularium appellatio effectum suspensivum habebit; quemadmodum notat Zypæus *Consul.* 1. *De Majorit. & Obed.* & *Resp.* 1. *De Appellat.*

X. Scopus reformationis idem esse debet, qui visitationis, idemque Reformatorum studium. Quid enim est reformatio, nisi de-

(*a*) Eadem est mens Edicti Blesensis dati anno 1579. *artic.* 30.

deperditæ formæ restauratio? Forma autem sive norma vivendi Monachorum, est ipsa, quam professi sunt, *Regula;* adeoque reformatio monastica non aliud sonat, quam formæ illius vivendi deperditæ restaurationem.

Unde, ait Haeftenus in notis ad *Canonem* 1. *Conventus Aquisgranensis* anni 817. ad calcem Disquisitionum Monasticarum: „ Qui collapsam monasticæ vitæ disciplinam „ meditantur restaurare, primo omnium in „ ipsam *Regulam*, ceu *primigeniam formam* „ oculos conjiciunt, ut ad ejus amussim, „ quidquid vel hominum negligentiâ, vel „ temporum malignitate dilapsum fuerit, „ postliminio revocetur „.

XI. Et sane uti post Glossographum in *Canone* INTEGRITAS *caus.* 33. *q.* 1. tradunt Canonistæ, Monachi *inviti* non possunt compelli ad districtiorem vitam, quam Regula præscribit: quia ea res est magis voti, quam præcepti; magis liberæ voluntatis, quam coactionis.

XII. Pervolvantur omnium Ordinum reformationes, & primæ Regulæ restaurationem intentam fuisse facile reperietur.

De S. Roberto ejusque Sociis, qui Ordinis Benedictini reformationi (unde Cisterciensium Ordo exortus est) initium dederunt, scribit auctor *Exordii Magni lib.* 1. *cap.* 24. " *Regulam* B. Benedicti in loco „ illo ordinare, & *unanimiter* statuerunt „ *tenere*, rejicientes a se *quidquid Regulæ* „ *refragabatur*. Sicque *rectitudinem Regulæ* „ supra cunctum vitæ suæ tenorem ducen„ tes, tam in Ecclesiasticis, quam in ce„ teris observationibus, Regulæ vestigiis „ sunt adæquati, & conformati „. Quare in ipsa sui Ordinis *charta* fundamentali, quam *charitatis* vocant, articulo primo præscribitur: *Regula D. Benedicti observetur sine novo sensu, sine mutatione aliqua.*

XIII. Utque antiquiores Ordinum varias reformationes prætercam, quid seculo decimo sexto alium intenderunt, Matthæus Baschius, aliique, qui reformationi, unde Ordo Capucinorum exortus est adlaborarunt, nisi genuinam Regulæ S. Francisci, rejectis mitigationibus diversis temporibus adjectis, observantiam? uti ex Constitutione Clementi VII. quæ incipit: *Religionis zelus.* 21. in Bullario Romano, manifestum est.

XIV. Similiter S. Teresia reformando Ordinem Carmeliticum, unde originem habet Ordo Carmelitarum Discalceatorum, quid voluit, nisi primævam Regulam S. Alberti Patriarchæ Hierosolymitani, rejectâ illius mitigatione per Eugenium IV. factâ, reducere? uti late refertur in Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit, *Piâ consideratione.* 64. in Bull. Rom. in qua relatâ mitigatione Eugenianâ, dicit, hosce Fratres huic mitigationi, ac relaxationi renuntiasse, atque *primitivam* Regulam observare. Unde Clemens VIII. hunc Ordinem eximens ab omnimoda dependentia & subjectione Patrum Carmelitarum, qui a dicta mitigatione dicuntur *Mitigati*, voluit, ut hujus Generalis in posterum vocaretur, *Præpositus Generalis Discalceatorum sive* PRIMITIVORUM, *videlicet* PRIMITIVAM *Regulam Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo observantium*, in Constitutione, quæ incipit, *Pastoralis.* 23. in Bullario Romano.

XV. Quid plura? cum ipsa etiam Synodus Tridentina reformationi Regularium intenta hoc unum præ oculis habuerit; hocque unum Superioribus reformationi invigilantibus præceperit, ut in hoc sedulo incumbant, ut " omnes regulares, tam viri, „ quam mulieres, ad *Regulæ*, quam pro„ fessi sunt, præscriptum, vitam instituant, „ & componant; atque in primis, quæ „ ad suæ professionis perfectionem, ut obe„ dientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si „ quæ alia sunt alicujus Regulæ, & Or„ dinis peculiaria vota & præcepta, ad „ eorum respective *essentiam*, nec non „ communem vitam, victum; & vestitum „ pertinentia, fideliter observent „.

XVI. Porro in hoc reformationis negotio, plura notanda, & observanda sunt.

In primis distinguenda sunt, quæ ad Religiosæ professionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicujus Regulæ, & Ordinis particularia vota & præcepta, ad eorum respective *essentiam*, nec non communem vitam, victum, & vestitum conservanda pertinent, ab his, quæ minus principalia, & quasi *accidentalia* sunt: & sine quibus ipsa Religiosæ professionis perfectio absolute, licet forsan difficilius, obtineri, & conservari potest: uti non obscure distinguit Synodus Tridentina loco citato.

XVII. Si quid circa priora collapsum sit, omni modo Superiores ad ejus refor-

ma-

mationem intendere tenentur, nihilque omittere, quod huic reformationi conveniens, & opportunum judicaverint: quia, ut ait Synodus Tridentina " si ista, quæ „ bases sunt, & fundamenta totius Regularis „ disciplinæ, exacte non fuerint conserva- „ ta; totum corruat ædificium necesse est „.

Si circa posteriora vero, id est, *accidentalia*, minusque necessaria ad Religiosæ professionis perfectionem assequendam, aliquid relaxatum sit; atque in his ipse rigor Regulæ nonnihil mitigatus fuerit, major potest esse Superiorum moderatio in reductione ipsius Regulæ: præsertim si hæc mitigatio longo usu, aut forsan etiam auctoritate Sedis Apostolicæ aliquando probata sit.

XVIII. Secundo, ut vera reformatio Ordinis alicujus aut Monasterii rite fiat, & stabiliatur, oportet primum, & ante omnia, Superiores adlaborent, ut verbo & exemplo subditos doceant, & inclinent, ut *voluntarie* & affectuose mores suos ad Regulæ præscriptum componant; atque ita prius reformationi interioris hominis studeant, quam ad exteriores Regulæ austeritates cogant.

Si enim solum reformatio circa exteriora quædam fiat, atque ad eam *inviti* quodammodo pœnarum forsan metu, aliove humano motivo constringantur, non vera, sed simulata quædam erit reformatio; nec stabilis, utpote carens firmo fundamento, erit. Perruptis enim & disjectis humanis illis vinculis sive claustris, quibus ad exteriorum illorum aliqualem observantiam Monachi constringebantur, rursus ad laxitates recident; & ubi impune poterunt, ab exteriore illa se reformatione eximent, & ad ea, quibus animus afficitur, relabentur.

XIX. " Quis enim confidat firmum & „ stabile permansurum, quod ab *invito* laxi- „ tatem aucupante pendeat „? ait pius Joannes Midotius in Commentario communitatis Norbertinæ *antiqui rigoris pag.* 99. *edit.* 1633. Qui ibidem subjicit: " In quo „ si me ratio deficeret, id tamen abunde „ comprobant exempla Ordinum, qui re- „ formationem captarunt ab illa tantum „ exteriori observantia regulari. Meminis- „ se enim potes (ita loquitur ad suum „ Ethiconem.) eorum, qui a viginti quin- „ que annis tentarunt suorum reformatio- „ nes, ob idque severe regularem obser- „ vantiam juxta Ordinis instituta suis edixe- „ runt, frequentiores congressus cum se- „ cularibus, itiones crebras ad amicos, & „ mansiones diutinas, certam religiosæ pu- „ ritatis perniciem planissime vetuerunt, „ cœlestium rerum meditationem, & cor- „ poris afflictationes desuetudine omissas ad „ reliquam Regulæ observantiam addide- „ runt. Diceres nullum hoc seculo speci- „ men aliud reformationis sanctius vel re- „ ligiosius excogitatum. At quam diuturna „ stetit hæc pulchra species reformationis? „ Semestris ut maximum, sensimque obser- „ vantia revoluta est ad consuetudinem „.

XX. Tertio, si de reformatione alicujus Ordinis agatur, ea non simul ad omnes, sed pedetentim introducenda. Neque enim facile Religiosi alicujus Ordinis omnes, & simul reformantur, aut a mitigata disciplina, solitaque vivendi norma abducuntur: sed pedetentim ab ea monitionibus, & suasionibus suaviter abducendi sunt.

Uti enim advertit citatus auctor, " quia „ potissimum in animo consistit, isque li- „ ber, & voluntarius ad reformationem ad- „ ferendus est, neque omnibus tamquam „ cæleste quoddam beneficium inest, aut „ contrario affectu obsistente inesse potest, „ fit ut universus aliquis Ordo ex tot homi- „ nibus sensu affectuque diversis compositus, „ simul statim restitui non possit, singulo- „ rum animis non ferentibus hanc morum „ recoctionem, & veluti repastinationem „.

XXI. Hinc videmus, reformationes Ordinum, passim ab uno monasterio inchoatas, sensim ac pedetentim ad plura monasteria propagatas; imo & unius monasterii reformationem subinde non ab omnibus; sed a quibusdam duntaxat, ac præsertim junioribus, laxiori disciplinâ necdum assuetis, primo suisse susceptam: ipsosque Abbates aliosve Superiores etiam ipsam laxiorem disciplinam in senioribus dissimulasse, & tolerasse.

XXII. Ulterius, ut firmior esset monasteriorum reformatio, jam pridem opportunum visum fuit, ut monasteria eodem spiritu animata, & sub eadem severiori disciplina militare desiderantia, se in unam Congregationem redigant; ut ita commúnia inter Capitula Conventusque celebrantia communi operâ, & consilio reformationem, ipsamque puriorem disciplinam fovere, & integram servare possent.

XXIII. Hinc ex reformatione Congregationem Cisterciensem, Bursfeldensem, & Windesemensem originem habuisse capite 2. notavimus; atque nostrâ pene ætate ortum habuit unio sive Congregatio quatuor Abbatiarum sub nomine, & patrocinio Beatæ Mariæ; scilicet S. Dionysii juxta Montes in Hannonia, S. Adriani Gerardimonte, Affligemensis juxta Alostum, & S. Gisleni.

XXIV. Anno enim 1625. in Monasteriis S. Dionysii, & S. Adriani suscepta fuit reformatio, quæ paulo post ad monasterium Affligemense transivit, quando Cornelius Jansenius S. T. Doctor, & Sacrarum Litterarum Professor Regius in hac Lovaniensi Academia, ac postmodum Iprensium Episcopus, piam illam ac numquam satis laudatam orationem de interioris hominis reformatione ibidem pronunciavit.

Hæc vero tria reformata Monasteria, ut se in suscepta reformatione firmarent, anno 1628. univerunt se, & in Congregationem redegerunt; cui se anno 1643. Abbas S. Gisleni cum suo monasterio adjunxit.

XXV. Quod vero hæc Congregatio ad stabiliendam reformationem unice facta fuerit; solamque stabilitatem reformationis in hac unione ob oculos habuerint ipsius Congregationis Auctores, ex conditionibus & articulis ipsius unionis fat manifestum est.

Acta unionis sic incipit: " Ad stabilien„ dam reformationem introductam, seu in„ choatam in Monasteriis SS. Petri, & „ Pauli Affligemensis, S. Dionysii in Bor„ gueroia, & S. Adriani Gerardimonte Or„ dinis S. Benedicti, Prælati eorumdem „ sequentes articulo conceperunt, & exacte „ in perpetuum observare promiserunt ,,.

Deinde articulo primo statuitur: " Sin„ gulis annis Capitulum celebrabitur, in „ quo convenient præfati Prælati, nec non „ Deputati singulorum Conventuum; ita „ tamen, quod soli Prælati sint habituri vo„ cem decisivam, alii tantum consultivam ,,.

Quid vero in hisce Capitulis præcipue tractandum sit, sequenti articulo declaratur: " Tractabitur autem, & ordinabitur „ in eisdem Capitulis de iis, quæ pertine„ bunt ad felicem statum præfatorum mo„ nasteriorum, *& exactam observantiam* „ *dictæ reformationis*, juxta Regulam S. Pa„ tris Benedicti, & Constitutiones seu de„ clarationes super ea editas, & cum Re„ gula impressas Tulli apud Simonem Bel„ grand anno 1625. quatenus nimirum „ concernunt ritus, mores, observantiasque „ monasticas, & exceptis capitibus, & ar„ ticulis Constitutionum, seu declarationum, „ qui tangunt jurisdictionem, regimen, „ exemptionis, & alia ejusmodi, textu „ Regulæ non specifice determinata ,,.

Articulo V. hæc habentur: " Visitato„ res in prædictis Capitulis a Prælatis de„ putandi singulis saltem annis, aut sæ„ pius, si ita visum fuerit, prædicta mo„ nasteria visitabunt, & corrigenda absque „ mora *secundum Regulam*, & præfatas „ Constitutiones, seu declarationes supra „ receptas, debite corrigent ,,.

Articulus decimus habet: " Nihil un„ quam fiet, aut statuetur, quod directe „ aut indirecte vergat *in detrimentum re*„ *formationis*, pro cujus *conservatione* omnes „ strenue semper laborare tenebuntur ,,.

Quæ omnia evincunt, unicum scopum institutæ hujus Congregationis fuisse, per eam firmius susceptam reformationem stabilire, & conservare, atque promovere.

Ut vero ostendant, se nolle per hanc unionem subterfugere correctionem, & vigilantiam Ordinariorum, articulo 2. hanc expressam adjiciunt clausulam: " Per hæc „ omnia nihil intenditur, neque unquam „ quovis modo, aut prætextu quidquam „ attentabitur, vel contra jus Principis, „ vel contra jurisdictionem, sive auctori„ tatem Ordinariorum, neque etiam Ar„ chiepiscopi Mechliniensis, tamquam Præ„ lati monasterii Affligemensis. Sed omnia „ eorum jura, & auctoritas (non modo „ Abbates confirmandi, aut benedicendi, „ sed etiam monasteria visitandi, defectus „ corrigendi, & quæcumque alia ad ipso„ rum jurisdictionem, & officium perti„ nentia faciendi) integra, & illibata ma„ nebunt, qualia erant ante reformatio„ nem: hoc unico excepto, quod nihil in „ ejusdem reformationis detrimentum dicti „ Ordinarii neque Archiepiscopus, ut Præ„ latus Affligemensis agere, vel pati po„ terunt ,,.

XXVI. Denique, quia admodum difficile, imo pene impossibile est, ut in una Congregatione ac Conventu laxioris, ac strictioris observantiæ Monachi concorditer vivant; aut reformatio stabilis maneat in

in monasteriis, si illa a Superioribus non reformatis dependeant, idcirco Congregationes Monasteriorum reformatorum se paulatim a dependentia, ac subjectione non reformatorum eximere studuerunt, atque Superiores suæ Congregationis accipere; quemadmodum & in recentioribus etiam nonnullis, ut Capucinis, Discalceatis, aliisque plurimis visum est; qui propterea tandem in Ordinem plane e non reformato, seu *mitigato* distinctum transierunt, & a Sede Apostolica per speciales Bullas ab omni aliorum Superiorum non reformatorum subjectione, & dependentia subtracti sunt.

XXVII. Sed sicuti difficile est integrum Ordinem collapsum simul reformare; atque ab inveterata vivendi norma ad strictiorem reducere; ita quoque summæ difficultatis est, Congregationem aut Ordinem jam multiplicatum in primævo reformationis spiritu conservare. Cum enim Ordo aut Congregatio est conventibus multiplicata, natum est fieri, ut sensim nonnulli irrepant, qui spiritu reformationis destituuntur; quique laxiorem vivendi disciplinam strictiori præferant; eamque sensim in alios etiam propagent juxta illud Apostoli: *Modicum fermentum totam massam corrumpit*. Gal. cap. 5. v. 9. Quod maxime verendum in illis Ordinibus, & Congregationibus, quorum monasteria ita inter se uniuntur, sibique conjunguntur, ut Religiosi passim de uno ad aliud migrent: tunc enim contingit, ut si aliquot monasteria reformationis spiritu destituantur, etiam alia facile per communicationem corrumpantur.

T I T U L U S XXXIII.

De Quasi-Regularibus.

CAPUT I.

De Patribus Oratorii.

1. *Sanctus Philippus Nerius sermones ad populum instituens Congregationi Oratorii initium dedit.*
2. *Postulatur a Florentinis, ut Ecclesiæ eorum curam suscipiat.*
3. *Philippus postulatis annuens Congregationis fundamenta ponit.*
4. *Quam vivendi normam tenuerint primi Congregationis Patres.*
5. *Congregatio hæc specialem sibi Ecclesiam assignari petit, & suam Congregationem a Sede Apostolica confirmari.*
6. *Erigitur Congregatio auctoritate Sedis Apostolicæ, & Ecclesia Parochialis eidem unitur.*
7. *Eidem conceditur facultas condendi statuta.*
8. *Quando prima Congregatio* Oratorii *plene formata?*
9. *Hæc Congregatio primitus specialia statuta non habuit.*
10. *Sub initium hujus seculi statuta collecta sunt, & a Paulo V. confirmata.*
11. *Institutum hoc in Belgium, aliasque Provincias propagatum.*
12. *In Gallia alia Congregatio* Oratorii *instituta, & a Paulo V. probata.*
13. *Petrus Berullus hujus Congregationis Generalis institutus, & quæ ejus auctoritas?*
14. *Huic impartitur Pontifex auctoritatem, Congregationem ubique Terrarum instituendi, & statuta condendi, vel mutandi.*
15. *Hæc Congregatio a Neriana independens in varias Provincias propagata.*
16. *Cura Jacobi Boonen Archiepiscopi Mechliniensis hujus Congregationis fundamenta hic jacta sunt.*
17. *Accersitus e Gallia P. Bourgoin, qui recenter institutas domos visitaret, & formaret.*
18. *Epistola Archiepiscopi ad Superiores domorum, ut Visitatori obediant.*
19. *Visitator hic e Gallia missus domos Oratorii Provinciæ Mechliniensis in unam Congregationem univit.*
20. *Hæc Congregatio amplectitur institutum Congregationis Gallicanæ; est tamen ab ea* independens.
21. *Nulla alia Congregatio hujus instituti est a Gallicana independens.*

22. *Do-*

I. SANCTUS Philippus Nerius Presbyter Romanus, annis aliquot in Ecclesia sancti Hieronymi crebros ad populum sermones, & exhortationes, magno cum fructu, & populi concursu habuit; atque nonnullos discipulos, qui in hoc opere assistebant, adscivit.

II. Deinde circa annum sexagesimum quartum decimi sexti seculi cives Florentini ejus famâ excitati, illum conveniunt postulantes, ut Ecclesiæ suæ in Urbe Romana, quæ Sancti Joannis Baptistæ nomine celebris habetur, curam susciperet.

III. Philippus post maturam rei discussionem, & cum Deo factam consultationem, Florentinorum precibus annuit, sibique id placere dicit; cupere tamen aliquot e suis discipulis Sacerdotio primum initiari; seque præterea e templo S. Hieronymi haudquaquam recessurum eisdem significat. Accipiunt Florentini conditionem, domum ad habitandum attribuunt: stipendium unde vivant, offerunt. Tres igitur e suis Philippus Sacris initiari facit; inter quos unus erat Cæsar Baronius ob Annalium Ecclesiasticorum editionem toti orbi notissimus.

Cum his tribus ad Sacerdotium promotis, quibus alii duo se junxerunt, Philippus se ad domum a Florentinis assignatam contulit, communem victum instituit, atque Congregationem instituere aggressus est. Hæc ex vita ejusdem Sancti scripta per Antonium Gallonium, & descripta per Papenbrochium ad 26. Junii.

IV. Deinde *cap.* 8. *num.* 89. vitam occupationesque dictorum Sacerdotum ita prosequitur: " Qui Patres unanimes in Domino ambulantes, magno cum animorum fructu in Christi vinea excolenda apud Florentinos pro viribus laborare cœperunt: accedentium confessiones audire: Eucharistiæ Sacramentum, qui per Sacerdotium poterant, ministrare: a prandio ad Ecclesiam S. Hieronymi se recipere, ut ibi de more sermones de rebus piis ad multitudinem facerent. Dominicis diebus, præter Oratorii sermones

„ mones quotidianos, modo Baronius, modo Bordinus in æde sacra Florentinorum, populo qui aderat cupidissime audiente, e suggestu concionabatur. Quibus rebus brevi factum est, ut tam Sacerdotum numerus, quam confluentium ad eum locum multitudo mirifice augeretur „.

Deinde *num.* 90. ait: " Hoc quidem vivendi genere plures annos usi sunt Patres, eâdem domo viventes, seque suaque divino obsequio, & animarum lucro tradentes. Erat omnium marsupium unum, communis mensa, eaque sobria ac frugalis: oratio & meditatio plurima: Sacerdotibus, qui illis initiis quinque erant, rem divinam facientibus, ceteri aut quotidie, aut alternis diebus cælesti pane reficiebantur. Id vitæ institutum ita multis probatum est, ut plerique ingeniis doctrinâque præstantes, cum Sacerdotes tum laici, ultro sese in Patrum contubernium contulerint: non enim omnes religionis vinculis se adstringere omnino audent. Hæc igitur fuere nostris hominibus Congregationis initia „.

V. Porro cum maximus hujus Congregationis fructus continuo magis se manifestaret, nec tamen hactenus esset ei firmitas, nullaque propria Ecclesia, tandem circa annum septuagesimum quintum a Gregorio XIII. petierunt hujus Congregationis Sacerdotes, ut Ecclesiam Beatæ Mariæ *a Valli-Cella* huic Congregationi assignare, ac in perpetuum unire vellet; atque in ea Congregationem Presbyterorum, & Clericorum secularium *de Oratorio* nuncupandam, erigere & instituere.

VI. Huic petitioni annuens Gregorius, per Bullam, quæ incipit, *Copiosus* 101. in Bull. Rom. in prædicta Ecclesia Congregationem Presbyterorum, & Clericorum secularium *de Oratorio* nuncupandam auctoritate Apostolicâ perpetuo erexit, & instituit: illique Congregationi sic erectæ, & institutæ præfatam Ecclesiam cum onere curæ animarum Parochianorum, aliisque omnibus, & singulis oneribus, & honoribus ac annexis, nec non omnibus bonis, & proventibus auctoritate Apostolicâ concessit, & assignavit.

VII. Insuper eidem Congregationi, illiusque Rectori, ac Presbyteris, & Clericis pro tempore existentibus liberam concessit facultatem, ut pro salubri statu, & directione ejusdem Congregationis, illiusque personarum, quæcumque honesta, & rationabilia Statuta, & Ordinationes de novo edere, aut edita limitare, aut mutare valeant; quæ a Sede Apostolica approbata ab omnibus inviolabiliter observari deberent.

VIII. Huic Congregationi sic institutæ, & probatæ non statim se junxit Philippus. Scribit enim Antonius Gallonius *cap.* 10. *num.* 126. " Quamquam Philippus omnium, quæ a suis alumnis apud Vallicellam gerebantur, auctor esset & dux; non tamen ita subito habitationem templi S. Hieronymi ut desereret, induci potuit; id enim multis annis post, Petri Donati Cæsii Cardinalis operâ impetratum est: anno scilicet 1583. Atque tunc primum Congregationis Corpus, arctiore vinculo colligatum, totum integrum, capite cum membris conjuncto, conspici cœpit „.

IX. Statuta aliqua, vivente Philippo, Congregationi præscripta fuisse non legitur. „ Etenim Philippus omnium consilia pro cujusque ingenio, solitus paterno moderari affectu, satis habuit ad pietatem simul inflammatos in ipsa rerum humanarum despicientia amore ferventiores videre suos, & quæ diuturnâ experientiâ ad probitatem assequendam, Deumque promerendum eis placere noverat, & in dies prodesse, tamquam a Domini spiritu probare, & confirmare „.

X. Hæc ille, qui circa annum 1612. illa, quæ ipse Philippus Nerius hac ratione condenda curavit, vel ab ejus institutione inter Congregationis hujus homines consuetudine recepta, ac deinceps perpetuo servata erant, in unum collegit, atque in septemdecim capita distinxit: quæ Paulus V. post cognitionem aliquam auctoritate Apostolicâ etiam approbavit, illisque omnibus & singulis perpetuæ, & inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjecit, anno 1612. per Bullam, quæ incipit, *Christi Fidelium* 92. in Bull. Rom.

Hæc sunt Congregationis *de Oratorio* vulgo *Nerianæ* Statuta, quæ prædictæ Bullæ Paulinæ inferuntur; & referuntur a Miræo inter Regulas, & Constitutiones Clericorum in Congregatione viventium unâ cum præfatione Collectoris, e qua præfatione superiora verba accepta sunt.

XI. Hæc

XI. Hæc Congregatio, quæ primum fundamentum Romæ in Ecclesia B. Mariæ *a Vallicella* accepit, longe lateque sensim suos palmites extendit non tantum per Italiam, sed in Belgium usque.

Hujus enim Congregationis *Oratoria*, id est, quæ Statuta normamque ejus vivendi tenent, atque filias Congregationis Nerianæ se profitentur, hæc in Belgio enumerat Miræus.

Aprifcollense in Brabantia ab Alberto, & Isabella Belgarum Principibus fundatum, ac dotatum, cum onere Parochiali. Duacense in Gallo-Flandria ab Hermano Ottembergio Episcopo Atrebatensi fundatum anno *1626.* Cerviense in Hannonia cum onere Parochiali. Braniense in Hannonia etiam cum onere Parochiali.

XII. Alia Congregatio sub nomine *Oratorii* JESU-CHRISTI *Domini Nostri*, sub initium XVII. seculi instituta, & a Paulo V. per Bullam, quæ incipit, *Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ*. 91. in Bull. Rom. approbata est.

In hac Bulla ad postulationem Mariæ Reginæ Francorum, & Henrici Parisiorum Episcopi, Pontifex erigit, & instituit unam Congregationem sub nomine *Oratorii* JESU-CHRISTI *Domini Nostri*, in honorem, " ait, „ *orationum*, quas in diebus carnis suæ fudit; ut ii, qui Congregationem ipsam ingredientur, eumdem Jesum Christum pro nobis in *oratione* positum, & pernoctantem revereantur, atque etiam instituti, ad quod vocati sunt, moneantur, & præsertim semper hanc præcipuam omnibus communem, & omni tempore congruentem Officii eorum partem, quæ in orationibus pro populo, ac in Dei laudibus celebrandis versantur, habeant „.

XIII. Ad hæc cum dicta Regina, & Episcopus a Pontifice petiissent, ut Petro de Berulle Presbytero Parisiensi (cujus ministerium felici progressui, & directioni ipsius Congregationis utile futurum confidebant) cura erectionis, & institutionis committeretur, Pontifex illorum precibus hac in parte annuens, eumdem Petrum in Præpositum generalem hujus Congregationis deputat & assumit.

XIV. Impartitur itidem Pontifex auctoritatem dicto Petro, ut hanc Congregationem tam in civitate Parisiensi, quam in omnibus aliis civitatibus, oppidis, terris, & locis, ad quæ a locorum Episcopis vocatus fuerit, & non alias, instituat.

Ipsi una dans facultatem condendi nova Statuta pro felici directione, & statu Congregationum opportuna; factaque, edita, & condita quoties pro rerum, ac temporum qualitate, & vicissitudine, seu alias videbitur, corrigendi, immutandi, alterandi, aliaque omnia, & singula a similium Congregationum, nec non quorumcumque Ordinum approbatorum Constitutoribus, aut aliis Superioribus etiam generalibus, de jure vel consuetudine sive ex privilegio, aut alias quomodocumque fieri, & exequi solita, faciendi & exequendi.

XV. Hæc Congregatio Oratorii Jesu Christi Domini Nostri plane independens a Romana, quæ a suo primo sancto Institutore dicitur *Neriana*, mox non tantum per Galliam, sed hoc etiam Belgium nostrum propagata fuit. Domos ac familias a Congregatione progenitas recenset Miræus loco citato, sub titulo: *Congregatio* JESU CHRISTI *a Petro Berullo Cardinale instituta*, cap.3.

XVI. Ad Belgium quidem, rogante ac instante zelosissimo, ac nominatissimo Mechliniensium Archi-Præsule Jacobo Boonen, missus fuit a Petro Berullo tunc S. R. E. Cardinale, Pater Franciscus Bourgoing cum uno alterove Congregationis hujus Patribus, qui sub auctoritate prædicti Archi-Præsulis prima Lovanii anno *1626.* Oratorii fundamenta posuerunt; quæ postmodum Mechlinianam anno *1629.* deinde Bruxellas, aliaque loca vicina propagata sunt.

XVII. Ut vero novellæ plantæ incrementum majus acciperent, atque adinstar Congregationis Gallicanæ dirigerentur, eodemque spiritu animatæ cohærerent, dictus Mechliniensium Archi-Præsul Superioribus Domorum Lovaniensis, & Mechliniensis significavit datis litteris 21. Octobris 1631. quod præfato Patri Bourgoineo (qui a Generali Congregationis Gallicanæ Visitator generalis constitutus fuerat) dederit facultatem, & auctoritatem, easdem domos tam quoad spiritualia, quam temporalia, quoad personas & res, visitandi; ac in visitatione corrigendi, immutandi, statuendi, & ordinandi, prout judicaverit; idque, quantum poterit, conformiter Constitutionibus Congregationis generalis in Gallia habitæ;

quæ

quæ omnia latius continentur in dictis litteris Archi-Episcopi Mechliniensis, quas hic ex originali, quod asservatur in domo Lovaniensi, subjiciam.

XVIII. " Jacobus Dei & Apostolicæ „ Sedis gratiâ, Archiepiscopus Mechliniensis, omnibus & singulis Presbyteris, & „ Clericis Congregationis Oratorii D. N. „ JESU CHRISTI, Domorum Lovaniensis, „ & Mechliniensis nostræ Diœcesis, Gratiam, Benedictionem, & Pacem in CHRISTO JESU, qui est pax nostra „.

„ Cum jam pridem plurimi in hac nostra Belgica, & peculiariter in hac nostra Diœcesi, ad pium aliquod Sacerdotum in Congregatione viventium Institutum adspirare præ se ferrent, qui propriæ perfectioni Sacerdotali incumbendo, „ fervorem antiquæ pietatis in Clero renovare, ac velut ignem, quem Dominus misit in terras, accendere pro viribus studerent; illud autem Institutum a „ fel. mem. Eminentissimo Cardinale Petro de Berulle cœptum, & in Galliis, „ Burgundia, & aliis in locis longe lateque cum bono Christi odore jam propagatum, maxime nostris desideriis conveniens esse cerneremus; utpote cujus sit „ proprium functiones Ordini Sacerdotali „ essentialiter convenientes, & sibi a Reverendissimis Hierarchis præscriptas exercere, eisdemque Reverendissimis in illarum exercitio obedire, & ad illorum „ nutum præsto esse, nec non & alios Sacerdotes in usu scientiæ, & in pietatis „ exercitiis instituere, atque omnem pro „ modulo suo operam Pastoribus, aliisque „ curam animarum habentibus impendere, „ & opem ferre; ad præfatum Cardinalem, velut ad fontem, unde Congregationis illius spiritus manavit, recurrendum esse, cum bonâ eorum, ad quos „ spectat, veniâ duximus. Quiquidem nostris benigne votis annuens Reverendum „ admodum Patrem Franciscum Bourgoing „ unum e primis hujusce spiritalis ædificii „ vivis lapidibus, atque in multis alias „ probatum, cum uno aut altero suæ Congregationis in has partes, rei hujusce „ causâ, destinavit. A quo, sub nostra „ auctoritate, prima Lovanii Oratorio „ Fundamenta posita, & postmodum Mechliniæ, & aliis in locis collocata fuerunt, adeo ut felicioris, & amplioris in „ dies progressus major spes affulgeat. Cum „ insuper a Reverendissimo Patre Generali dictæ Congregationis in Gallia factâ „ potestate, tamquam primus ejusdem Assistens, & Visitator Generalis ad universas domos, non sine fructu, & renovatione animorum, idem P. Bourgoing nuper missus fuerit, & postmodum habita „ sint ejusdem Congregationis generalia Comitia, in quibus multa ad bonum illius „ regimen, & ordinationem constituta fuerunt. Ut hæ novellæ plantæ in agro „ nostro, divinâ irrigante gratiâ, incrementum, ad Christi Domini gloriam, „ accipiant; & quatenus opportunum sit, „ ad instar ejusdem Gallicæ Congregationis, „ dirigantur, eodemque spiritu animatæ „ cohæreant, eidem Reverendo Patri Superiori Domorum Lovaniensis, & Mechliniensis nostræ dictæ Diœcesis, easdem „ tam quoad spiritualia, quam temporalia, quoad personas, & res nostrâ auctoritate, visitandi, & in visitatione „ corrigendi, aut immutandi, quæ correctione, aut immutatione indigere judicaverit, nec non statuendi, & ordinandi, quantum fieri poterit, conformiter „ Constitutionibus dictæ Congregationis generalis in Gallia habitæ, aliaque monita, & Statuta pia, & patriæ moribus „ convenientia dandi, omnia a nobis postea „ videnda, ac probanda, & confirmanda „ facultatem concedimus; ac singulos, & „ omnes dicti Oratorii in hac nostra Diœcesi in Domino plurimum exhortamur, „ ut in ejus honorem, qui fuit *obediens usque ad mortem*, hanc visitationem, debita cum animorum submissione, & devotione suscipiant, & omnia in illa, ut „ supra, statuta & ordinata humiliter observent. Ita Deus, & Pater Domini nostri JESU CHRISTI benedicat vos in omni „ benedictione spirituali in cœlestibus in „ CHRISTO JESU. Datum Lovanii nostræ „ Diœcesis sub manu, & Sigillo nostris, „ anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo primo, die vigesimâ primâ Octobris. Rev. P. Franciscus Bourgoing. Jacobus Archiepiscopus Mechliniensis. De „ Mandato Illustriss. & Reverendiss. Domini Archiepiscopi, Tim. Hojus Secret. 1631. „

XIX. Post varias visitationes, in quibus etiam pia valde, ac utilia exercitia, & ordinationes pro directione Domorum illarum præscripsit; nec non post habitas multiplices deliberationes, tandem anno trigesimo quarto decimi septimi seculi visum fuit dicto Patri Bourgoineo, nec non Mechliniensium Archiepiscopo, & Antonio Triest Gandensium Antistiti (in cujus etiam Diœcesi nonnullæ Congregationis Oratorii Domus erectæ erant) particularem Congregationem ex omnibus Domibus seu familiis in Diœcesi Mechliniensi, & Gandavensi, aut etiam aliis Archiepiscopo Mechliniensi suffraganeis, jam institutis, aut posthac instituendis erigere; prout dictus Bourgoineus erexit, probantibus dictis Prælatis; eique Constitutiones decem capitibus comprehensas præscripsit; quibus & hodie hæc Congregatio utitur, & regitur.

XX. Voluit quidem ut in omnibus, quantum fieri posset, esset hæc Congregatio conformis Congregationi Gallicanæ, ejusque spiritu animaretur; sed eam tamen in regimine a Congregatione Gallicana independentem esse voluit.

Unde in dictis Constitutionibus habetur *cap.* 4. " Domus *Oratorii Domini* Jesu erectæ vel erigendæ in *Provincia* Mechliniensi, constituent simul unam Congregationem a *nulla* alia *dependentem* ".

XXI. Et quidem hæc unica est Congregatio a Gallica progenita, ejusque vivendi normam imitata, quæ ab ea sit independens.

Sunt enim & aliæ Congregationes ejusdem Instituti, quæ e pluribus particularibus domibus sive familiis unam Congregationem constituunt; atque unum Præpositum Congregationis habent, qualis in Hannonia est Congregatio Montensis; sed omnes hæ a Congregatione Gallicana dependent, atque Præpositum hujus Congregationis pro suo Generali agnoscunt; a quo etiam Præpositi singularum Congregationum confirmationem accipere debent: secus Præpositus Congregationis Provinciæ Mechliniensis, ut infra dicetur.

XXII. Hæc dependentia, & unio minor est inter Domos, quæ normam vivendi Congregationis Romanæ sive Nerianæ sequuntur.

Hæ enim Domus omnes separatim, & per se independenter plane a se mutuo per suos respective immediatos Superiores reguntur, sine ulla ab alia dependentia, aut mutua unione; ideoque nec ulla harum domorum sive familiarum nota communia, aut generalia comitia; nullusque generalis Præpositus, aut Superior, qui omnibus familiis intendat.

XXIII. Congregationi Oratorii tam Romanæ, quam Gallicanæ, atque ab his progenitis Congregationibus commune est quod Congregationi adscripti, nullo Religionis voto, aut religiosâ professione Congregationi obstringantur; sed in simplici ac primævo statu Sacerdotali, ac Clericali vivant; imo nec ulla similia vota Congregatio admittere queat; sed " ipsa Congregatio in primævo, & puro statu Sacerdotii, quale Christus Dominus instituit, & in Ecclesia sua reliquit, nihil addendo, vel detrahendo, perpetuo sit permansura, adeo ut quocumque loco & tempore, & Congregationis Conventu, nulla in ea *professio* sive *vota* admittantur: & casu quo aliqui *professionem* emittere vel admittere vellent, quamvis essent plures numero, ipso tamen facto e corpore Congregationis separati erunt, & bona quælibet, & cujuscumque naturæ ac domos, ceteris, qui in primævo instituto, ac pure Sacerdotali, licet pauciores numero remanserint, relinquere tenebuntur ". Ita Constitutiones Congregationis Belgicæ *cap.* 2. quæ iisdem pene verbis in Statutis Nerianis exprimuntur *cap.* 4.

XXIV. Presbyterorum vero hæc Congregatio potissimum instituta fuit, ut in communi viventes functionibus Sacerdotalibus fructuosius, & cum populi majore ædificatione incumbere possent.

Nerianæ seu Romanæ Congregationis scopus sive spiritus fuisse videtur, Parochialis alicujus Ecclesiæ curam agere, eamque dirigere; nequaquam vero omnibus indifferenter Sacerdotalibus functionibus applicari.

Hinc in Congregationis statutis *cap.* 8. legitur: " Cum sint multi in Ecclesia Dei, qui audiendis Monialium confessionibus, aut dant operam, aut dare optime possint; propterea ne quis ab instituto Congregationis nostræ proprio possit abduci, statutum est, ne nostrorum aliquis sese obliget, aut dedat confessionibus audiendis,

„ dis, moribus reformandis, rebusque earum gerendis. Idem dicimus de Seminariis, Collegiis, Congregationibus, Societatibus, aut aliis Universitatibus, rebusque earum quomodolibet tractandis „.

Hinc passim domus, seu familiæ hujus Neriani instituti uni Ecclesiæ Parochiali regendæ præfectæ sunt, eamque jure Parochiali regunt; nullas præterea hierarchicas functiones obeuntes.

XXV. At Congregationis Gallicanæ, & Belgicæ ab ea progenitæ præcipuum Institutum est, ut illis adscripti omnibus quibuscumque functionibus hierarchicis, ad quas ab Episcopis locorum vocabuntur, applicentur.

Unde in Constitutionibus Congregationis nostræ Belgicæ, sive Provinciæ Mechliniensis, unus e præcipuis finibus institutæ Congregationis assignatur: " ut omnia „ quæ sunt Sacerdotum munia, & functiones, ex fonte gratiæ, & spiritu Christi „ summi Sacerdotis, & Sacerdotii institutoris peragat: hinc Congregatio gratiæ „ spiritum, & institutum *Catholicum* seu „ *universale*, non autem ad certas aliquas „ functiones limitatum, habet „. *Cap.* 8.

Deinde tamquam consequens subjicitur: „ Proinde mores regionis, & ritus Ecclesiæ loci, in quo fundata est, quantum „ potest & decet, sequitur, ac etiam *omnia* „ *plane* munia Ordini Sacerdotali, aut Pastorali officio convenientia (uti sunt „ SS. Sacramentorum administratio, prædicandi, exhortandi, catechizandi munus, juventutis institutio, Monialium „ directio, & hisce similia) exercere potest, & sese ad ista ministeria paratam „ exhibere debet „.

XXVI. Has autem functiones non nisi ad arbitrium, & nutum Episcoporum exercendas ac subeundas eadem Congregatio profitetur, his verbis in citato capite 8. expressis: " Ad illas porro functiones obeundas, nullam Congregatio facultatem, jurisdictionem, aut potestatem sibi vindicat, aut propriam habet a summo Pontifice, sed omnimodam accepit a Reverendissimis Dominis Episcopis, ita ut „ ipsi non tantum impediendi, prohibendi, „ interdicendi; sed etiam præcipiendi, injungendi, & in virtute sanctæ obedientiæ ad exercenda dicta munia Sacerdotalia & Pastoralia, ubi & quæ expedire „ videbuntur, obligandi erga Congregationem, & singulos ex ea, auctoritate polleant. Intendit namque Congregatio, „ quantum in se est, normam vitæ Sacerdotalis ad primævam Christi Domini institutionem continuâ priorum, & puriorum temporum praxi observatam reducere, ac ad originem sui revocare principii, & votum seu promissionem obedientiæ, quam Sacerdotes in consecratione emittere solent, quasi renovare, „ & in praxim omnino reducere. Ut sicut „ Religiosi postmodum in Ecclesia magno „ ejus bono exorti, ex vi votorum suorum, Prælatis suis per omnia obediunt, „ ita sint in hac Congregatione e clero simul viventes, qui Reverendissimis Dominis Episcopis in usu sui Ordinis omnino, & immediate subjaceant, eisque ex „ amore ejus, qui Patri suo *obediens fuit* „ *usque ad mortem*, ad Philip. cap. 2. v. 8. „ plane submittere se debeant: unde ipsi „ Reverendissimi Domini Episcopi plures „ ad manum semper habeant operarios, „ quibus ad omnia munia prædicta uti possint ad nutum „.

XXVII. Quare in ipsa præfatione harum Constitutionum declaratur, " quod hujus „ Congregationis status firmus, & perpetuus alius non est, *Quam Institutum* „ *Sacerdotum, vel ad Sacerdotium aspirantium simul, & in communi viventium*, „ *sub directione Præpositorum sive Superiorum*, & sub plena auctoritate, & jurisdictione Illustrissimorum, seu Reverendissimorum Hierarcharum: quorum principale, & præcipuum institutum sit perfectioni Sacerdotali totaliter incumbere, „ & in humilitatis spiritu ac piæ vitæ studiis Altissimo famulatum exhibere, singulasque actiones, & functiones Ordini „ Sacerdotali proprie convenientes, sibi a „ Reverendissimis præscriptas, & non alias „ amplecti, nec non Sacerdotum & aliorum ad sacros Ordines aspirantium in „ usu præsertim scientiæ, & in pietatis „ exercitiis institutioni vacare „. &c.

XXVIII. Porro hæc omnimoda in exercitio functionum Sacerdotalium ab Episcopis dependentia nequaquam impedit quominus directio " sive regimen Congregationis quoad personas, bona, & domus

„ ad ejusdem Præpositos spectet : cujus „ quidem directionis potestas primaria in „ ipso corpore, sive Conventu Congrega„ tionis legitime convocatæ, cui etiam Præ„ positus Congregationis suberit, & in „ quo pluralitatem suffragiorum tenebitur „ sequi, residere decernitur „. Ita Constitutiones Belgicæ *cap.* 2.

XXIX. Convocatio vero Congregationis juxta dictas Belgicas Constitutiones fieri debet uno quoque triennio de consensu Episcoporum, loco & die indicendis ab ejusdem Patre Præposito, neque ultra tres menses post expletum triennium prorogari potest.

Penes Congregationem legitime convocatam est jus eligendi Præpositum Congregationis: " Qui debebit pro hac Mechli„ niensi Diœcesi per Archiepiscopum con„ firmari; imo & pro Provincia, petito „ tamen prius consilio Episcopi Ordinarii „ ejus, qui electus erit, si is alterius, „ quam Mechliniensis Diœcesis in hac Pro„ vincia fuerit „. *Cap.* 4.

XXX. Præter Præpositum, a Congregatione legitime convocata, & congregata ex pluralitate suffragiorum, eliguntur duo *Assistentes*, qui Præposito in negotiis dirigendis assistant.

Hi una cum Præposito in omnibus deliberationibus circa res *temporaneas* jus habent vocis *decisivæ* : " Quoad spiritualia „ vero, directionem, ordinem, politiam „ & regulas, & res hujusmodi, etiam ex„ teriores, *consultivæ* solum „.

XXXI. Solius item Præpositi est, Superiores domorum ab Episcopis loci approbandos constituere, vel destituere, seu deponere, & mutare, quandocumque judicaverit: idem tamen ex causa faciendi jus est etiam penes Congregationem convocatam.

XXXII. Item ejusdem Præpositi est, quos a Deo vocari viderit, admittere, & alia omnia circa personas, domos, spiritualem profectum, & bona Congregationis, ex consilio tamen Assistentium peragere.

XXXIII. Præterea quamvis Congregatio a visitatione Episcopi non eximatur; nihilominus quoad ea, quæ sunt directionis, jus etiam visitandi ad Præpositum Congregationis spectat; qui a visitatione domestica per se, vel alium numquam prohiberi potest; eamque ad minimum uno quoque triennio instituere debet.

Novas domos erigere solus Præpositus non potest; sed id ad Episcopos loci ordinarios spectat.

XXXIV. Nova statuta quoque, & leges condere ad solam Congregationem convocatam spectat, postmodum ab Episcopis confirmanda: potest tamen Præpositus mandata, & ordinationes ad tempus seu usque ad proximam convocationem servandas, ad omnes domos, modo his Constitutionibus ac Episcoporum auctoritati nihil detrahant, destinare.

XXXV. Præter generalem Congregationis Præpositum, penes quem omnium domorum, totiusque Congregationis cura, & directio quædam eminens residet, sunt insuper singularum domorum, sive Conventuum immediati Superiores: quorum tempus Superioritatis triennio concludi debet, & ad secundum triennium tantummodo, & non ultra prorogari potest.

XXXVI. Horum proprium officium est „ personas, & domos suæ curæ commissas „ tam quoad spiritualem statum, quam „ quoad temporalium administrationem di„ rigere, & conservare, & quantum in „ se est, promovere „. *Cap.* 6.

Quoad temporalem tamen domorum statum, aut exteriorem earum faciem, nihil innovare aut mutare, vel contractum, aliudve negotium notabile res temporales spectans concludere, sine auctoritate Præpositi Congregationis possunt.

XXXVII. Licet singulæ domus, seu familiæ sua habere soleant bona separata; tamen quia in unam Congregationem omnes sunt unitæ, ut unitas spiritus per charitatis vinculum conservetur, & fortius colligetur; monentur Superiores domorum, " ut „ studeant, & se invicem charitate com„ plecti, atque etiam quando secundum „ Deum se posse judicabunt, præsertim „ cum domus certis, & perpetuis reddi„ tibus fundatæ erunt, aliqua domibus „ magis indigentibus subsidia temporalia „ præstare ex iis, quæ honestæ & mode„ stæ suarum sustentationi, & intertentio„ ni superesse possent „.

XXXVIII. In spiritualibus studium Superiorum eo præcipue collimare debet, ut spiritum vitæ Jesu Christi D. N. Sacerdotis in æternum in suis excitent; atque intendant maxime animarum profectui,

& per-

& perfectioni, occurrendo omnibus impedimentis, succurrendo infirmitati, & necessitatibus singulorum: denique firma in illis solidæ virtutis, veræque pietatis fundamenta jaciant, & stabiliant.

XXXIX. Ad domorum Superiores præterea pertinet, inferiores quoscumque singularum suarum respective domorum ministros, sive officiales instituere, & mutare prout judicaverint, & illis in eorum exercitio superintendere, eosque dirigere, atque defectus supplere.

XL. Quia Congregatio *Oratorii* nulla Religionis vota, nullamque religiosam professionem agnoscit, idcirco nec proprie *novitiatum* habet; ne tamen haud probati Congregationi incorporentur, probationis tempus præmitti quoque voluit, quod *institutio* dicitur; eo quod illo durante in exercitiis pietatis, aliisque ad Congregationem spectantibus functionibus *institui* debeant, & probari.

Hoc *institutionis* tempus ex præscripto Congregationis Belgicæ extenditur ad triennium cum trimestri, ad honorem ejusdem spatii vitæ conversantis JESU CHRISTI in terris, quo suos Apostolos formavit atque instituit.

XLI. *Institutionis* tempore elapso, si reperti sint tales, qui Congregationi judicentur convenire: "Sacerdotes vocem activam habebunt, atque omnes censebuntur *incorporati*: nec poterunt quacumque occasione e Congregatione dimitti, nisi ob causam valde notabilem, quæ de novo acciderit, & talis a Patre Præposito Congregationis, nec non a tribus Patribus domorum, in quibus illi habitarent, judicata sit, vel ab ipso solo, si res communicari non possit". *Cap.* 9.

XLII. Fratres vero *servientes* sive Laici debent scripto declarare, se nullâ spe mercedis velle servire: atque per duos ut minus annos conversari, & servire debent in habitu seculari, & tunc vestiri poterunt, & post duos alios annos censebuntur *incorporati*: nec dimitti poterunt nisi ob rem valde gravem, & modo quo Sacerdotes, aut ad Sacerdotium aspirantes. Poterit tamen Præpositus dispensare ut citius vestiantur, vel etiam tempus prorogetur. *Cap.* 10.

XLIII. Porro quamvis jam *incorporati*, e Congregatione nisi ob gravem causam inviti dimitti nequeant, ipsi tamen nullâ assignatâ causâ semper pro libitu e Congregatione recedere possunt.

XLIV. Ad hæc cum nullum paupertatis votum emittant, per hanc *incorporationem* nihil perdunt, aut amittunt de suis juribus, gradibus, Beneficiis, aut bonis temporalibus; de quibus etiam libere, non secus ac alii Clerici seculares disponere possunt.

XLV. Si qui tamen redditus sufficientes, vel ex Beneficiis, vel ex patrimonio habent, merito tantum in commune conferent, quantum eorum necessitatibus impendi debet, ne alias ex proventibus communibus in usum pauperum destinatis viventes, suum censum cum aliorum detrimento augere velint.

Qua de re in Statutis Congregationis Nerianæ *cap.* 8. hæc leguntur: "Quicumque admittuntur in Congregationem, sciant cujuslibet anni redditus expendendos in bonos, quos ipsi judicaverint, usus, neque quidquam cumulandum: ne quis scilicet e nostra Congregatione ullam curam ponat in divitiis parandis: imo vero ex censu pro suis cuique facultatibus in commune commodum Congregationis libere conferendum est. Quod a nostris adeo servatum est hactenus, ut si quis ob inopiam id non præstiterit, vel præstare intermiserit, statim atque de suo abundantior quoquo modo factus est, pecuniam pro rata portione dare ac solvere non destiterit. Ita eis conveniens ac consentaneum semper visum est stipendiis propriis militare, & a rebus etiam Congregationis tamquam ab alienis abstinere, quibus ipsa debet, in primis non habentes unde vivant, sustentare suos".

Hæc plane consona sunt regulis, quas in rebus temporalibus dispensandis observare debebant Canonici in communi viventes (quorum vivendi normam Congregationis hujus Presbyteri æmulantur) quarum summarium *cap.* 107. in Synodo Aquisgranensi expressum ita habet: *Cum quo damno animæ suæ ab Ecclesia, quæ pauperes pascit, accipiunt illi, qui sibi de suo sufficiunt.*

Porro sicuti Canonici in *communi* viventes, licet non essent vere *Regulares*; utpote voto paupertatis non adstricti, tamen quasi Regulares reputabantur; atque propterea eorum domus tunc *Claustra*, *Monasteria*,

steria, & *Abbatiæ* dicebantur, & eorum Superiores *Abbates*; quidni ob earumdem vivendi rationem Monasticæ disciplinæ multum similem, Sacerdotes Oratorii dicantur *quasi Regulares?*

Unde videmus, quod etiam subinde quasi pro Regularibus aliquatenus reputentur; atque in eorum admissione ipsi Magistratus adjiciant modificationes similes iis, quæ Regularium admissioni adjici consueverunt; cujus exemplum supra *Tit.* 24. *cap.* 3. *num.* 16. relatum est.

XLVI. Hactenus tamen dicta sufficienter ostendunt, Institutum Oratorii nullatenus dici posse institutum *Religiosum*, prout id hodie accipitur, utpote ipsa Religionis substantialia vota non agnoscens. Si tamen vivendi disciplina in ipsis Constitutionibus præscripta, & hucusque observata attendatur, apparebit, eam esse plane conformem cum disciplina Clericorum, & Canonicorum in communi viventium, quam Synodus Aquisgranensis anno 816. expressit, & compendiose descripsi in Dissertatione Canonica de Instituto Canonicorum *part.* 3. *cap.* 6. §. 2.

CAPUT II.

De Canonissis.

1. *Canonissarum Belgica Collegia.*
2. *Judicium Miræi de Canonissarum origine.*
3. *An hodierna Collegia Canonicarum fuerint Monasteria* duplicia *Sanctimonialium, & Monachorum?*
4. *An Canonissæ hodiernæ successerint Sanctimonialibus, & quo tempore primum audiri cœperit nomen* Canonicarum?
5. *Canonissis in Synodo Aquisgranensi Seculo IX. Regula præscripta; sed ab his multum desciverunt hodiernæ.*
6. *Canonicæ, de quibus Synodus Aquisgranensis, votum* perpetuæ *castitatis & stabilitatis emittebant.*
7. *Disciplinam plane Regularem, & communem vivendi normam observabant; neque* ignobiles *excludebantur.*
8. *In Canonicarum Monasteria, virorum introitus felicite cavetur.*
9. *Erant Sanctimonialibus similiores, quam hodiernis Canonicis.*
10. *In quo a veris Monialibus differrent?*
11. *Quamdiu disciplina hæc inter Canonicas fuerit servata?*
12. *Ad exemplum Canonicorum videntur Canonicæ seculo* XII. & XIII. *ad vitam singularem transiisse.*
13. *Exemplo Canonicorum cœperunt Canonicæ se a voto castitatis eximere.*
14. *Ad exemplum Canonicorum singulariter viventium, Canonicæ dictæ sunt seculares.*
15. *Canonicarum secularium meminit seculo* XIII. *Bonifacius VIII.*
16. *Quomodo seculo* XIII. *ad vitam secularem transiissent Canonicæ, & quæ earum vivendi norma?*
17. *Ad Collegia Canonicarum hodie nonnisi* nobiles *puellæ admittuntur.*
18. *Ad nuptias transire possunt, exceptâ Abbatissâ, & quibusdam Officialibus, & quæ hujus exceptionis ratio?*
19. *Quis hodiernus Canonicarum vestitus?*
20. *Canonici hodie Collegiis Canonicarum adjuncti; quod eorum officium?*
21. *Unde contingat Canonicos a Canonissis despici?*
22. *Abbatissa aliquando jurisdictionem in Clericos exercet.*
23. *De Jurisdictione Abbatissæ Collegii Canonicarum Nivellensis.*
24. *Qualis data sit, & hodie competat Collegio Canonicarum Montensi.*
25. *Malbodiensium Canonicarum Jurisdictio.*
26. *Canonicæ seculares ex mente Fundatorum debent etiam* canonice *vivere.*
27. *Eas reformari seculo* XVI. *desideravit Synodus Coloniensis.*
28. *Quid in illis observatum voluerit Synodus Augustensis?*
29. *Collegium Canonicarum, abjectâ vitâ seculari, ad Regularem transivit.*
30. *Collegia Canonicarum reputantur corpus* Ecclesiasticum.
31. *Abbatissæ horum Collegiorum ad Synodos vocantur.*
32. *Collegia hæc solent esse sub* immediata *Principis protectione, & consequenter sine ejus consensu visitare nequeunt.*

I. HAbemus hic in Belgio nostro nonnulla Canonicarum sive Canonissarum Collegia, quæ una cum aliis in Germania

mania & Lotharingia fundatis, & hodiedum exstantibus recenset Miræus ad calcem notarum in Regulam Canonicorum. Et in notis ad *caput* 13. *Cod. Donat.* de Canonissis Belgicis, hæc habet : " Canonissarum nobili stirpe progenitarum, quæque ad nuptias transire possunt, Collegia in Hannonia sunt duo, Montense, & Malbodiense : totidem in Comitatu Namurcensi, Andennense & Monasteriense, & unum in Brabantia Nivellense, omnium apud Belgas (ut arbitror) antiquissimum ".

II. De origine Canonicarum hæc scribit idem Auctor libro de Collegiis Canonicorum *cap.* 19. " Non sum nescius multos contendere olim Canonicarum istarum, ut ceterarum virginum Collegia, si non omnia, saltem pleraque *voto* sese *castitatis perpetuæ* solita obstringere, etsi id ipsæ Canonicæ ægre forsan admittant ".

III. Vir eruditus Joannes Mabillonius de Canonicarum exordio differens, contendit in plerisque Canonicarum Collegiis primitus fuisse ordinatas *Sanctimoniales* sub Regula S. Benedicti ; iisque Monachos Præfectos ; atque ita primitus fuisse *duplicia* Monasteria, scilicet Sanctimonialium, & Monachorum. " Quemadmodum, ait, in Belgica provincia successerunt Collegia *Canonicarum* Monachabus, ita & Monachis Canonicorum Conventus : ut sicut primitus Monachi Monachabus, ita postmodum Canonici Canonicabus Sacramenta administrarent. Puellas in illis Cœnobiis degentes (pergit Mabillonius) velo consecratas, & voto castitatis obstrictas fuisse, clarius est, quam ut probatione indigeat ".

IV. Hæc ille in præfatione ad seculum II. Benedict. *num.* 32. qui & alibi asserit : " Ante seculum IX. inauditum fuit in Galliis Canonicarum nomen, & institutum : audiri primum cœpit in Concilio Cabilonensi (anno 813. habito) quod Sanctimonialibus a primæva religione deficientibus, & Canonicas sese jactantibus, primum *instructionem pro Sanctimonialibus, quæ se Canonicas vocant, cap.* 53. ac sequentibus præscripsit. Notanda capitis 53. hæc verba " : *Libuit namque huic sacro Conventui quasdam admonitiunculas breviter iis* SANCTIMONIALIBUS *scribere, quæ se* CANONICAS VOCANT : *quoniam hæ quæ sub Monastica regulæ norma degunt, totius vitæ suæ ordinem in eadem, quam profitentur, regula scriptum habent.* " Novum ergo, inquit Mabillonius, tum erat Canonicarum nomen, nova Religio, quibus Concilium dictat regulas, quas Ludovicus Augustus anno post tertio, in Concilio Aquisgranensi (in quo sua Canonicis, & sua Canonicabus regula condita est) explicari curavit ". In observationibus præviis ad vitam S. Gertrudis *ad an.* 658. sec. II. Benedictinorum.

Itaque si Mabillonio credimus, circa seculum IX. quædam Sanctimonialium monasteria in Canonicarum Collegia, quemadmodum nonnulla Monachorum in Canonicorum Capitula, degenerarunt.

V. Quidquid sit de hac Mabillonii opinione, id satis constat, Canonicas, quibus in Synodo Aquisgranensi anno 817. Regula præscripta fuit, multum in vivendi disciplina ab hodiernis Belgicis Canonicabus fuisse diversas.

VI. In primis Canonicæ, de quibus Synodus, non secus ac reliquæ Sanctimoniales, *perpetuo* castitatis vinculo obstringebantur ; uti constat ex *cap.* 8. *Regulæ* ; ubi præcipitur, ut non facilis ab Abbatissis detur ingressus iis, qui monasteria expetiverint : " Quia, ait, postquam se Domino in hac militia devinxerint, nequaquam sibi licitum erit propriis uti consiliis, nec secularibus penitus implicare posse negotiis ; nec frequentiam virorum, aut collocutionem familiarem absque causa inevitabili habere debent. Proinde scrutentur prius arcana cordis sui, simulque super adnotatas SS. Patrum sententias assiduâ meditatione perlegant, ne inconsulte & minus caute *vinculum continentiæ* & virginitatis arripientes, redeant post satan, & fiant sicut canis reversus ad vomitum ".

VII. Debebant in monasteriis *jugiter* residere. Vestibus *nigris* utebantur. Omnes *in communi* dormitorio, sed singulæ in singulis lectis dormiebant. In refectorio quotidie *pariter* reficiebantur, nisi cum infirmitas, aut ætatis imbecillitas id facere prohibuisset. Omnes *sibi* charitatis officio vicissim *serviebant*. Illis in refectorio comedentibus, & silentium religiose tenentibus, con-

continuatim legebatur lectio. Ad collationem quotidie veniebant: & hanc institutionem seu Regulam, sive aliarum scripturarum lectiones perlegebant, & de animæ suæ salute pertractabant, ubi etiam delinquentes juxta modum delicti corripiebantur: uti hæc omnia constant ex *cap.* 10. Regulæ: ex quo pariter intelligitur, quod non tantum nobiles, sed & ignobiles in Canonicarum Cœnobia admitterentur. *Nobiles genere*, ait, *nequaquam ignobilioribus se præferant, scientes quia personarum acceptor non est Deus*.

VIII. Sedulo curabatur, ut virorum ad monasteria Canonicarum non pateret accessus; omnisque virorum familiaritas & confervatio caveretur *cap.* 19. 20. & 26. Regulæ. Quin & *capite* 27. decernitur, ut " Presbyteris, qui ipsis Missarum solemnia celebrare debent, extra monasterium sit locus, & Ecclesia, ubi cum ministris suis habitent, & divinæ servitutis obsequium expleant: & non nisi statuto tempore monasterium ingrediantur puellarum, & cum eis Diaconus tantum, & Subdiaconus, qui scilicet & vitæ honestate clarescant, & non se, sed JESUM CHRISTUM amare cupiant; nec sua quærant, sed quæ JESU CHRISTI: & non amplius ibi immorentur, nisi in Missarum celebrationibus ad Sanctimoniales publice faciendis, quibus rite & devote celebratis, illico foras egrediantur. Sanctimoniales namque velo ante posito, ut moris est, Horas Canonicas & Missarum solemnia celebrent. Sed & hoc caveant, ut nulla illarum cum iisdem Presbyteris, eorumque ministris aliquam sermocinationem familiarem habeat. Si qua igitur peccata sua Sacerdoti confiteri voluerit, id in Ecclesia faciat, ut ab aliis videatur, sicut in dictis SS. Patrum continetur: exceptis infirmis, quibus in domibus id facere necesse est,,.

IX. Hæc omnia sat ostendunt, Canonicas, quales Regula Aquisgranensis describit, multum ab hodiernis in vivendi norma fuisse distinctas; magisque *Sanctimonialibus* & *Monialibus*, quam modernis Canonicabus fuisse similes; unde etiam passim *Sanctimoniales*; earumque Collegia *Monasteria* vocantur.

X. Differebant autem a veris *Sanctimonialibus*, quod paupertatem sive rerum suarum abdicationem non voverent; sed tamen ante ingressum (siquidem facultates suas nollent offerre Ecclesiæ) ita jubebantur disponere, ut ad vitam tendentes æternam, nullam earum occasione patiantur perturbationem: utque remotâ quarumcumque forensium rerum occupatione, suum liberius, & quietius possint custodire propositum. *Capite* 9. *Regulæ*.

XI. Quanto tempore hæc vivendi norma apud Canonicas viguerit incertum est. Illud notat Aubertus Miræus, Collegium Canonicarum Nivellense (quod inter Belgica Canonissarum Collegia videtur antiquissimum) in communione bonorum, ac possessionum usque ad annum 1059. perstitisse: " quo anno, ait, prædia illius Ecclesiæ in tres portiones, Henrico IV. Imperatore agente fuerunt divisa: In Xenodochium, in Beneficium Abbatissæ, & in Præbendas 72. Fratrum ac Sanctimonialium. Divisionem istam Lotharius Imp. anno 1136. approbavit,,. Hæc Miræus in notis ad calcem Indicis Collegiorum Canonicarum, qui habetur in Codice Regularum, qui & utrumque illud diploma transcripsit in Notitia Eccles. Belgii, *c.* 89. & 147.

Hinc habemus, quod circa seculum XI. proventus Canonicarum cœperint dividi; atque in *præbendas* degenerari; ac consequenter paulatim magis magisque a disciplina Sanctimonialium seu Monialium recedere.

XII. Imo admodum verisimile apparet, quod sicuti Canonici circa seculum XII. & XIII. desertâ vitâ communi transierunt ad vitam singularem, ita quoque Canonicæ circa idem tempus a vita communi transire cœperint ad vitam singularem.

De Monasteriensi S. Petri Collegio Canonicorum 10. & Canonissarum 15. scribit Miræus: " Relictâ vitâ *communi* anno 1282. *ad proprietariam* transierunt.

XIII. Quemadmodum Canonici vi sui Canonicatus non existimârunt se voto *perpetui* cælibatus constringi, solamque Clericalem Tonsuram sufficere crediderunt; atque dimisso Canonicatu posse transire ad statum Matrimonialem: ita sensim quoque invaluit, ut Canonicæ a voto perpetuæ castitatis se exemerint; liberumque sibi esse existimarint, statum matrimonialem, relictâ vitâ Canonicali, assumere.

XIV.

XIV. Porro sicuti Canonici post dimissam vitam communem, & arreptam singularem, dicti fuere *Seculares*, ad distinctionem eorum, qui vivunt sub certa Regula *in communi*; ita Canonicæ post transitum ad vitam singularem dici cœperunt *Canonicæ seculares*.

Recte proinde notasse videtur Molanus *lib*. 1. *de Canonicis cap*. 15. talem fuisse seculo IX. " Canonicarum proportionem erga „ Sanctimoniales, seu Monachas, qualis „ erat Canonicorum erga Monachos, licet „ sicut Canonici a veteri illa Regulæ di„ sciplina plurimum recesserunt, ita & Ca„ nonicas hac in parte sequaces habuerunt„.

XV. De his Canonicabus *secularibus*, seu vitam singularem agentibus disceptatur in *cap*. 43. §. *penult. de Elect. in* 6. cujus auctor est Bonifacius VIII. qui sedebat sub finem seculi XIII. declaratque formam præscriptam in Electione Abbatissarum, & Præfectarum Monialium, etiam servandam in illis (Monasteriis) " ubi sunt juxta quarum„ dam Provinciarum consuetudinem mulie„ res, quæ nec propriis renuntiant, nec „ professionem faciunt Regularem, sed vi„ vunt ut in secularibus Ecclesiis Cano„ nici „. Vocanturque in *Rubrica* Decretalis *Canonicæ seculares*.

Ceterum una declarat Bonifacius VIII. quod per hanc suam Constitutionem, earum statum, Ordinem, & Regulam nolit nec intendat approbare; quæ eadem clausulâ legitur in Clementina ATTENDENTES, *de Statu Monachorum*, ubi mulieres illæ expresse dicuntur *Canonicæ seculares*, & *ut seculares Canonici vitam ducunt*.

XVI. Quâ ratione ad exemplum Canonicorum secularium cum vita singulari, ad secularem quodammodo, seculo XIII. transiissent Canonicæ, narrat illius temporis non contemnendus Historicus Cardinalis De Vitriaco in Historia Occid. *cap*. 13. " Ad „ imitationem & exemplum prædictorum „ Canonicorum (secularium) in partibus „ Hannoniæ & Brabantiæ, & in quibus„ dam Theutonicorum, & Alemannorum „ Provinciis sunt mulieres, quas Canoni„ cas seculares seu Domicellas appellant. „ Non enim Moniales nominari volunt, „ sicut Canonici seculares Monachi non di„ cuntur. Hæ siquidem adeo personas ac„ cipiunt, quod non nisi filias militum, & „ nobilium in suu Collegio volunt recipere; „ religioni & morum nobilitati seculi no„ bilitatem præferentes. Purpurâ autem & „ bysso, & pellibus griseis, & aliis jucun„ ditatis suæ vestibus induuntur, circum„ datæ varietatibus, cum tortis crinibus, & „ ornatu pretioso circumamictæ...... Pel„ libus autem agninis quantumcumque sub„ tilibus, & delicatis utuntur...... Cle„ ricorum autem, & puellarum, & juvenum „ servorum etiam sibi ministrantium cinctæ „ obsequio in domibus propriis honorifice, „ & splendide epulantur, nec desunt men„ sis eorum consanguinei in primo gradu „ sibi propinqui, quos cognatos suos ap„ pellant. In dormitorio autem juxta Ec„ clesiam suam de nocte quiescunt... Sunt „ autem in iisdem Ecclesiis pariter Cano„ nici seculares in diebus festis & solemni„ bus ex altera parte chori cum prædictis „ Domicellis canentes, & earum modula„ tionibus æquipollenter respondere studen„ tes.... Similiter in Processionibus com„ positæ & ornatæ Canonici ex una par„ te, & Dominæ ex alia parte concinentes „ procedunt. Quædam ex ipsis postquam „ diebus plurimis de Christi patrimonio „ vixerunt, relictis Præbendis, & Ecclesiis, „ charioribus sibi personis matrimonio co„ pulantur„.

Quod de sui temporis Canonicabus scribit Vitriacus, hoc pene totum de hodiernis Belgicis Canonicabus verificatur.

XVII. De Nivellensibus scribit in sua descriptione Belgii Guicciardinus: Nec in sodalitium hoc admittuntur, nisi magnatum & virorum Principum filiæ, quæque quadruplæ minimum nobilitatis membra paterni simul, & materni stemmatis numerent. Idem de Canonicarum Montensium & Malbodensium, & aliis Belgicis Collegiis testatur, & notoria praxis docet, nullas scilicet in harum sodalitium, nisi nobilitate insignes admitti.

XVIII. Similiter quod de transitu ad statum matrimonialem scribit Vitriacus, etiam de nostris Guicciardinus asserit; nimirum iis licere, oblatâ occasione, & pro arbitrio nubere; exceptis Abbatissâ & Officialibus, quæ perpetuæ castitatis *voto* adstringuntur; exemplo forsan Canonicorum, inter quos Decanus, aliique in dignitate constituti, ad sacros Ordines, iisque annexum vo-

votum castitatis, suscipiendos constricti esse solent.

XIX. Vestes & ornatum nostratium Canonicarum ita describit Guicciardinus de Nivellensibus differens: " Mane quidem, " & dum Religioni operantur, cultu spi- " rituali, sive Ecclesiastico, sed qui nobi- " les deceat, & ut ipsæ sunt, candido pel- " libusque pretiosis suffulto; a meridie ve- " ro, seculari, ut vocant, veste, e serico " vel id genus materiæ, nobilium puella- " rum in morem, ornatur ". *Pag.* 253.

XX. Habebant Presbyteros, qui Canonicabus sacra ministrarent; eaque exequerentur, quæ Ordo Ecclesiasticus sexui femineo non permittit.

Hi primitus etiam ex communibus monasterii bonis alebantur; at dum Canonicæ ad vitam singularem transiere, etiam ipsi Presbyteri sensim in Canonicos seculares transierunt; atque hinc hodie duplex Capitulum, alterum Canonicarum, & alterum Canonicorum.

Hi Canonici, ait Miræus in notis ad Regulam Canonicarum, " in Sanctimonia- " lium canonice viventium templis Mis- " sarum solemnia celebrant, & habent ii " insuper sua propria ac peculiaria tem- " pla, in quibus horas Canonicas cantant, " & alia sacra munia obeunt ".

Quibusdam etiam diebus solemnioribus, in templis cum Canonicabus divinum Officium peragunt, & in supplicationibus procedunt; uti de Canonicis sui temporis retulit Cardinalis De Vitriaco.

XXI. Illud notat Molanus. " Passim " hujus ordinis Canonicæ, suos confratres " in Præbendis, pares in dignitate, pro- " pter Sacerdotium, longe superiores, vix " alio loco habere dignantur, quam ut Sa- " cellanos suarum generosarum Domina- " tionum, quamvis quædam inter eas sint " nuptiarum expectatrices, & sollicitatri- " ces. Quod, ait, ex eo capite fieri arbi- " tror, quia Abbatissæ jurisdictioni sub- " sunt ". *Lib.* 1. *De Canonicis cap.* 15.

XXII. De jurisdictione Abbatissæ in suas Canonicas, & Clericos habemus Decretalem Honorii III. in *Cap.* DILECTA 12 *De Majoritate, & Obed.* ex qua quoque intelligimus, quod Abbatissa Clericos *suæ jurisdictioni subjectos propter inobedientias, & culpas eorum officio beneficioque suspenderet*; mandatque Pontifex Abbati S. Michaëlis Abradensis Diœcesis; " qua- " tenus dictas Canonicas, & Clericos, ut " Abbatissæ præfatæ obedientiam, & re- " verentiam debitam impendentes, ejus sa- " lubria monita, & mandata observent, " monitione præmissâ per censuras Ecclesia- " sticas, appellatione remotâ, compellat ".

XXIII. Abbatissæ Canonicarum Belgicarum similiter Clericos suæ jurisdictioni subjectos esse prætendunt; atque de Abbatissa Nivellensi refert Guicciardinus. " Est " autem hæc ipsa Antistita, non sacri tan- " tummodo hujus Collegii caput, verum " etiam Domina spiritualis simul, & tem- " poralis, ut vocant, Nivellæ & territo- " rii ejus, haudquaquam exigui ". *Pag.* 253. *edit.* 1652.

XXIV. Collegio Canonicarum Diva Gualtrudis " præesse voluit, ait Guicciar- " dinus, Abbatissam, & luculentam pro- " fecto ditionem, cum civili pariter atque " sacra jurisdictione, & amplissima pote- " state ex patrimonio suo attribuit. . . . " Factum deinde, ut lapsu temporis, Ab- " batialis, ut sic dixerim, dignitas, & " Imperatoris Romani in eam jus hæredi- " tate obvenerit Hannoniæ Comiti Bal- " duino. Ex quo tempore Comites succes- " sores in hunc usque diem sunt Antisti- " tes seculares, Patroni, Custodes, Judi- " ces, Protectores, ac defensores dictæ ædis " divæ Gualtrudis, personarum in ea de- " gentium, & bonorum Collegio relicto- " rum, quibus & sine ullo prorsus obsta- " culo hactenus perfruuntur, & Antistitæ " suas regendi vices mandant. Quæ ex " legibus in æternam memoriam tam in- " signis Fundationis tantam habet, aucto- " ritatem ac præeminentiam, ut succeden- " te novo Hannoniæ Comite, ipsa eum " (ut coram nuper spectavimus in perso- " na Philippi Regis) magnâ solemnitate " suscipiat, ac in Comitatus & dignitatis " Abbatialis, aliorumque bonorum a Col- " legio dependentium possessionem immit- " tat: ipso contra jurejurando se obstrin- " gente ad privilegia omnia, immunitates, " exemptiones, consuetudines, & possessio- " nes templi, atque Cœnobii Divæ Gual- " trudis conservandas ". *Pag.* 456.

XXV. De Malbodiensi Canonicarum Collegio loquens Guicciardinus, dicit: " Est " autem,

„ autem & penes istas Canonicas supre„ ma in oppidum, & territorium ejus ju„ risdictio, sic ut civilem simul & crimi„ nalem justitiam administrent. Gaudent „ insuper eo privilegio, ut signare possint „ quotannis definitam quamdam, & cer„ tam summam mitarum (ita nuncupant „ minutissimum illud ex plumbo monetæ „ genus Divæ illius effigiem præferens) „ quarum duodecim singulos valent dena„ rios, sive (ut vulgo loquuntur) grossos „ Flandriæ. Et exponitur quidem plum„ bea ista monetula per totam quam late „ patet Hannoniam, usque ad ipsam Bru„ xellam, sic ut nemini liceat eam defu„ gere „. *Pag.* 469.

XXVI. Ceterum sicuti Canonicorum ad vitam singularem transitus, nullatenus ipsos Canonicos exemit, quin juxta suam institutionem *Canonice* vivant; uti latius supra *tit.* 7. *cap.* 4. ostensum fuit; ita nec similis Canonicarum a vita communi ad vitam singularem transitus efficere potest, quin juxta mentem Fundatorum, quamdiu de proventibus Ecclesiasticis vivunt, se divino cultui consecrent. Certum quippe & indubitatum est, proventus illos non alium in finem illis Collegiis Canonicarum attributos, quam ut puellæ in illis susceptæ, & ex illis viventes, cultui divino vacent, & canonice, & regulariter vivant.

Hodie vero præter divini Officii, sive Horarum Canonicarum persolutionem nihil pene de vita canonicali; & Religiosa in vivendi ratione apud Canonissas nostrates superest, de reliquo instar puellarum nobilium secularium, sed ex bonis & proventibus Ecclesiasticis viventes.

Hi, ad quos horum Collegiorum cura, & regimen pertinent, despicere possunt, num similis vivendi disciplina conformis sit menti ac voluntati Fundatorum, & utrum Ecclesia vitam illarum *singularem* tolerans, eam quoque vivendi rationem permittat.

XXVII. Eas reformari desiderabat Synodus Coloniensis an. 1536. habita, atque in Ordinem, & quamdam Ecclesiasticam disciplinam revocari: "Vitam, conversa„ tionem, ac mores Canonissarum, quæ se„ culares ob id appellantur, quod perpe„ tuæ castitatis, ac reliqua vota monasti„ ca non emittant, reformari omnino du„ cimus necessarium. Nam vitam agunt „ plures nimio liceat otiosam, ac plerisque „ scandalosam. Quæ ut in ordinem, & Ec„ clesiasticam quamdam disciplinam, quoad „ fieri potest, revocentur, nobis cum visi„ tationem aggrediemur, curandum est „.

XXVIII. Circa idem tempus Synodus Augustensis *cap.* 12. voluit, ut "Canonis„ sæ continentiæ studium nullâ voti sole„ mnitate obstrictum sectantes, commune „ habeant dormitorium, habitu modesto, „ mundo, & castitatis indice utantur. Ma„ gna quoque instituti sui commoda (ait „ Synodus) ex mensæ communione perci„ perent: si contra inveteratum apud eas „ morem adduci ad hoc possent; quod ut „ faciant, eas in Domino hortamur „.

XXIX. Canonissarum vitæ laxioris genus cum iniquius ferrent puellæ monasterii Horreensis apud Treveros, abjecto Canonicarum indumento, & vitæ genere, ad S. Benedicti leges se revocarunt anno 1494. Eximio sane exemplo, & hortatu D. Joannæ de Bertstein Abbatissæ (ait Mabillonius loco citato) quæ avitam Ordinis Monastici disciplinam vetustate, & morum corruptelâ collapsam reduxit.

XXX. Tametsi Canonicæ hodiernæ a vita communi transierint ad vitam singularem, & e Sanctimonialibus, aut Canonicis quasi Regularibus factæ sint *seculares*, nihilominus reputantur etiamnum hodie Corpus *Ecclesiasticum*; nam uti recte notat Bertrandus Loth in suis Resolutionibus Belgicis *tract.* 9. *quæst.* 2. *art.* 2. "Præsens „ horum Collegiorum status est, ut sint „ Ecclesiæ Collegiales seculares, & tales „ agnoscantur ab Ordinariis locorum; Ca„ pitula habeant, & Ecclesias, quæ non „ sunt nomina laica. Visitantur auctorita„ te Ecclesiasticâ, vitæ institutum ab ea„ dem recipiunt, & ordinationes, cum „ opus est. In Processionibus non tantum „ inter Ecclesiasticos procedunt, Sacerdo„ tes, Sacellanos producunt, & Canonicos „ de suo Collegio; sed & supra reliquum „ Clerum supereminent, dignissimum locum „ sustinente ipsâ Abbatissâ, pedo, Prælato„ rum Ecclesiasticorum insigni, ante lato „.

XXXI. Quapropter Abbatissæ horum Collegiorum, etiam ad Synodos, non secus atque aliæ Abbatissæ Regulares, & Capitula Ecclesiarum Collegiatarum vocantur. Et quidem Synodo Provinciali Came-

Maraceensi anno 1565. subscribunt: " Margaretæ De Hinkaert Abbatissæ de Malbodio, Joannes de Rametz Procurator. Margaretæ De Noyelles Abbatissæ de Nivella, Alphonsus Deylleren U. J. Licentiatus Procurator. Domicellarum Capituli Sanctæ Valdetrudis Montensis, Simon Bosquet Procurator ".

XXXII. Hæc Collegia pleraque a Regibus fundata, etiam sub *immediata* Regis protectione esse reputantur: ideoque juxta Decretum Synodi Tridentinæ *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reformat.* ab Episcopis sine Principis licentia visitari non posse. Declarando enim quod Episcopi habeant jus visitandi Hospitalia, Collegia quæcumque, ac Confraternitates laicorum, etiam quas scholas, sive quocumque alio nomine vocant, subjicit hanc exceptionem: *Non tamen quæ sub Regum* IMMEDIATA *protectione sunt, sine eorum licentia.*

CAPUT III.

De Beguinis.

1. *Quo tempore inceperint* Beguinæ, *incertum.*
2. *Seculo XIII. erant mulieres, quæ dicebantur* Beguinæ.
3. *Mulieres illæ etiam seculo XIV. videntur vixisse sicut hodiernæ* Devotariæ *in domibus privatis.*
4. *Quædam illarum simul habitare, & sub certis legibus vivere cœperunt.*
5. *Ecclesias Parochiales frequentabant, & Presbyteris Parochialibus erant subjectæ; nec proprium Parochum habebant.*
6. *Habebant. Directores, & Directrices sicut hodiernæ Devotariæ.*
7. *Interdum ex speciali privilegio dabatur Capellanus, salvo jure Ecclesiæ Parochialis.*
8. *Hodie plerisque Beghinagiis est proprius Parochus.*
9. *Olim Beguinæ a suis Directoribus, & Directricibus normam vivendi accipiebant.*
10. *Primitus nullam professionem emittebant: Quæ hodierna professionis formula?*
11. *Vivendi disciplina in singulis pene Congregationibus olim erat diversa; hodie secus.*
12. *Quo tempore Beghinagia pleraque instituta, & quis primus Fundator?*
13. *Seculo XIV. institutum hoc non modicas subiit vexationes.*
14. *Varii illis adscripti errores, & status earum damnatus; atque hinc & Belgicæ vexatæ fuerunt.*
15. *Joannes XXII. declaravit non omnes* Beguinas *eâ damnatione comprehendi.*
16. *Idem præcepit, ut Belgicas Beguinas a vexatione Episcopi tutarentur.*
17. *In Gallia institutum Beguinarum defiit, & quare?*
18. *In quibus Beguinarum institutum, & moderna vitæ disciplina conveniat cum Regulari.*
19. *Quâ ratione Beguinæ censeri possint statum assumpsisse; idque potiore ratione, quam Filiæ devotæ.*

I. QUo tempore Beguinæ, quarum hodie in Belgio, & vicinis aliquibus Provinciis magnus est numerus, initium sumpserint; ac præsertim ad eam, quam modo observant vivendi normam, redactæ sint, non parum obscurum est.

II. De S. Ludovico Rege Galliarum scribit Thomas Cantipratanus *lib.* 2. *De Apibus cap.* 29. *num.* 40. " Rex devotissimus Ludovicus, in tantum amplectitur virgineæ dignitatis pudicitiam sectantes, ut Parisiis collegerit *Beghinarum* maximam multitudinem, ut se in humilitatis obsequiis exerceat, & salute ".

Et de Philippo Monmiraltio testatur ibidem *cap.* 38. quod octo Monasteriorum Ordinis Cisterciensis Fundator extitit, " exceptis, ait, Congregationibus *Beghinarum*, quas ad *quinque millia*, & eo *amplius* in diversis locis in Christi servitio mancipavit ".

Quam vivendi rationem hæ mulieres, quæ Beghinæ hic dicuntur, tunc tenerent, incertum est.

III. In *Extrav.* RECTA RATIO *de Relig. domibus inter communes*, cujus auctor est Joannis XXII. dicitur: " In multis mundi partibus plurimæ sunt mulieres, quæ vulgo *Beghinæ* vocatæ, segregatæ, quandoque in parentum domibus, aut suis, interdum vero in aliis, aut conductis sibi communibus domibus simul habitantes ".

Similiter idem Pontifex in litteris ad Epi-

Episcopum Cameracensem, quas refert Miræus *lib. 1. Diplom. Bel. cap. 91.* testatur, quod relatione fide dignâ didicerit, plurimas esse in civitate, & Diœcesi Cameracensi mulieres, *Beghinas* simpliciter nuncupatas, " quæ in sancta, & solida simplici„ tate viventes, aliquæ proprias, aliquæ „ parentium, aliquæ conductas, vel sibi „ communes, & cum honesta familla do„ mos inhabitantes, aliquæ vero, rerum „ cogente defectu, simul in iisdem domi„ bus, & diversis Beginagiis, ad majorem „ castitatis observantiam, commorantur „.

Ex his aliisque monumentis recte colligit Petrus Coëns Canonicus Antuerpiensis in Disquisitione historica de Origine Beghinarum *sect. 3.* non tantum eas, quæ in Congregationibus seu Beghinagiis habitabant, sed omnes Devotarias tunc fuisse vocatas communiter *Beghinas*.

IV. Illarum quædam successu temporis sibi fecerunt Congregationes, & ordinationes, ac elegerunt Magistras, etiam antequam designatis locis simul in communi habitarent.

Cui consonat quod ex Petro Herentalio refertur in magno Chronico Belgico ad *annum* 1207. " Multæ mulieres tam senes „ quam juvenes, contempto seculo, cum „ suis delectationibus, sponso qui in cœlis „ est servire desiderantes, fecerunt sibi „ Congregationes simul commorantes, & „ vocabantur *Beghinæ*.

V. In citata Extravag. Joannis XXII. uti & in ejusdem litteris ad Episcopum Cameracensem de his mulieribus *Beghinis* refertur: " Vitas deducunt honestas, Ec„ clesias de nocte frequentant, Diœcesanis „ locorum, & Parochialium Ecclesiarum „ reverenter obediunt „.

VI. Hinc constat, Beghinas illas subjectas Presbyteris *Parochialibus*, nec tunc proprium Parochum habuisse. Si Petro Coënsio credimus in dicta Disquisitione *sect. 5. num. 2.* " Habitabant mulieres illæ, & „ puellæ sparsim per civitates, & habebant „ Directores, & directrices, quæ zelo pie„ tatis eum vivendi modum promovebant „.

Sic scribit Thomas Cantipratanus *lib. 2. de Apibus cap. 30. §. 31.* Vidi sanctum virum magistrum Guidonem Presbyterum Beghinarum in Nivella. Et *cap. 54. §. 10.* meminit Elisabeth de Gravio apud Nivellam in Brabantia *magistra* 2000. *Beghinarum*; cui tamen, uti observat Coënsius, nullum tunc Nivellæ esset Beginagium, sed Beghinæ habitarent sparsim per civitatem, ut ea de causa necesse fuerit, ibidem multiplicare Parochias.

VII. Ex archivis Capituli Antuerpiensis profert Coënsius loco citato *num. 4.* fragmentum litterarum Episcopi Cameracensis de anno 1315. per quas Beghinis Antuerpiensibus, " de gratia *speciali*, usque ad „ revocationem concessit, ut in Capella *in*„ *firmariæ* Beghinagii dicti loci possent „ Missas, & alia divina Officia facere ce„ lebrari per Sacerdotes, quorum Ecclesiæ „ debitis propter hoc officiis non frustren„ tur, *salvo jure Parochiali* „.

Et anno 1239. Episcopus Cameracensis concedens licentiam construendi Valencenis in vico *de Salice* Hospitale pro Beghinis una indulget, quod " Capellanus, qui in „ dicto Hospitali deserviet, omnibus tam „ manentibus in ipso Hospitali, quam aliis „ Religiosis mulieribus, quæ *Begghinæ* di„ cuntur, in vico eodem, & vicinia com„ morantibus, quæ per consilium Capella„ ni ipsius Hospitalis Religiosum tenebunt „ propositum, Ecclesiastica Sacramenta po„ terit ministrare, ubi quoque celebrabi„ tur solemniter divinum Officium, &c. „ His autem omnibus salvis, Presbyter „ S. Nicolai in omnibus personis prædi„ ctis curam Parochialem habebit „ &c. Ibidem *num. 6.*

VIII. Cum vero multiplicatis Beghinis videretur inconveniens, imo & periculosum, quod earum tanta multitudo quotidie per civitatem transire deberet ad Ecclesiam Parochialem, Beghinagiorum Fundatores, quin & sensim ipsæ Beghinæ ab Episcopis postularunt, & obtinuerunt separationem Beghinagii, sive Ecclesiæ suæ a Parochia; nec non proprios Pastores Parochiarum Pastoribus non subjectos, neque ab his dependentes, quales hodie pleraque Beghinagia habent.

IX. Quemadmodum hodiernæ mulieres, quas *Devotarias* dicimus, tametsi etiam plures simul in una Congregatione vivant, non solent ab Episcopis, sed a suis Directoribus, aut etiam a suis Magistrabus statuta, & normam vivendi accipere; ita & Beghinæ primitus a suis Pastoribus, & Magistrabus vitæ normam accipiebant.

In litteris Episcopi Cameracensis, qui-

bus

bus communicatur Bulla Joannis XXII. (de qua supra) conceditur, ut Beghinæ sub *obedientia Magistrarum* in habitu griseo, humili & honesto remaneant, nullâ statutorum factâ mentione; ut non obscurum sit, tunc temporis nulla adhuc fuisse Beghinarum statuta specialia, sed in vivendi norma a directione, & voluntate Magistrarum, & directorum dependisse, sicuti hodie filiæ illæ, quas *Devotarias* dicimus.

X. Notat Coënsius *sect.* a. *num.* 17. quod primitus Beghinæ, quemadmodum hodie nostræ Devotariæ, nullam solerent professionem facere, sed solâ vestium mutatione, & cum aliis communi habitatione fierent Beghinæ: atque posterioribus duntaxat temporibus præscriptam esse hodiernam professionis formulam, quæ his verbis exprimitur: *Ego N. promitto tibi D. Parochiano, & Magistrabus nunc existentibus, & futuris obedientiam, & castitatem, tamdiu ac in Curia Beghina habitabo.*

XI. Cum vero vivendi disciplina penderet a singularum Congregationum Directoribus, & Directricibus, varia erat pene singularum Congregationum vivendi norma; quam diversitatem minus convenientem judicans Archiepiscopus Mechliniensis Hauchinus sub finem decimi sexti seculi, " ex „ variis ordinationibus selegit puncta utilliora, & convenientiora, quibus omnes „ *unanimiter*, salutariter, & virtuose in „ ejusmodi Congregatione possent conversari, & perseverare, renovans & annullans omnes præcedentes ordinationes, & „ statuta, quæ Beghinagia in communi concernebant, unde & habitum quem modo gestant, votum quod emittunt, præscripsit; quæ etiam in aliis quibusdam „ Diœcesibus absque ordinatione proprii „ Episcopi fuerunt acceptata vel iis conformia ab Ordinariis; prout ab Illust. „ D. A. Bergis Antuerpiæ, fuere proposita, ità ut Illust. D. Hauchinus saltem „ in Brabantia, merito dici possit Patriarcha Beghinarum, cum Institutum istud „ eo modo reformavit, & ad majorem perduxit perfectionem, quam antea ibidem „ unquam habuit, & Beghinagia Diœcesis „ illius, quæ prius propter diversitatem „ Statutorum erant quasi diversi instituti, „ fecit esse ejusdem, & unius moris „.

Ex hactenus dictis facile est colligere, Beghinas sensim, nec ubique eodem tempore ad eam vivendi rationem, quam hodie plerisque in locis observant, pertigisse.

XII. Pleraque in Belgio, ac locis circumvicinis Beghinagia seculo XIII. & XIV. erecta fuisse, ex fundationum monumentis ostendit Coënsius in sæpius allegata Disquisitione *sect.* 4. creditque omnium antiquissimum esse Leodiense institutum, ut ipse putat, a quodam Lamberto *Le Begues* vel *Begge*, de quo in Belgii Chronico legitur ad *an.* 1168. " Apud Leodium electus est „ in Episcopum Radulphus: ille Præbendas, & Beneficia per Udelinum carnificem vendebat, ad quem propter hæc multi confluebant, contra quod homo quidam publice prædicavit, & quidem sine „ malitia. Prælati indignati, per Episcopum capi illum faciunt, & ducentes per „ Ecclesiam, unguibus impingunt: ipse vero prophetando dixit: heu, heu, dies „ venient cum subtus altare B. Mariæ porci terram effodient, quod post accidit. „ Vocabatur ille Lambertus Begghe, a „ cujus nomine adhuc Beghinæ vocantur, „ quia primus invenit Ordinem Beghinarum, & eis primum castitatis normam „ verbo & exemplo prædicavit „.

XIII. Quidquid sit de Beghinagii Leodiensis antiquitate, aut Beghinarum primo auctore, aut earum origine, illud certius est, quod seculo XIV. non modicas, aut leves hoc Institutum subierit difficultates; eo quod nonnullæ mulieres, præsertim in Alemania dictæ Beguinæ, & viri earum Institutum æmulantes dicti *Begardi* apud Sedem Apostolicam fuissent infamati, quasi de Summa Trinitate, & divina Essentia disputarent, & prædicarent, ac circa Articulos fidei, & Ecclesiastica Sacramenta opiniones Catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorum simplicium animas in diversos errores inducerent.

XIV. Errores illis adscripti referuntur in *Clementina* AD NOSTRAM *De Hæreticis*, & in *Clementina* CUM DE QUIBUSDAM *De Religiosis Domibus*, sub nomine Concilii Viennensis, ubi erroribus Beguinarum relatis, earum status damnatio his verbis exprimitur: " Nos tam ex his, quam ex „ aliis de ipsarum opinione sinistra frequenter auditis, eas merito suspectas habentes, statum earumdem sacro approbante „ Con-

„ Concilio perpetuo duximus proscribendum, & a Dei Ecclesia penitus abolendum: eisdem & aliis mulieribus quibuscumque sub poena excommunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto, injungentes expresse, ne statum hujusmodi dudum forte ab ipsis assumptum quoquo modo sectentur, vel ipsum aliquatenus de novo assumant „.

Ob hanc damnationem Belgicæ Beghinæ etiam a nonnullis in criminis suspicionem vocatæ fuerunt; adeo ut Antverpiæ (referente Zypæo in Jure novo *tit. De Regularibus num. 9.*) omnia earum bona Fiscales Rationatores arripuerint.

XV. Sed cum habitâ informatione intellexisset Joannes XXII. immediatus Clementis V. (sub quo Concilium Viennense celebratum fuerat) successor, multas esse in variis mundi partibus Beghinas, nullatenus de prædictis erroribus suspectas, editis litteris declaravit, hasce sub *prohibitione aut abolitione prædictis non contineri*: " Locorum Ordinariis nihilominus injungentes, ut eas sub prætextu hujusmodi nullatenus molestari permittant. Et siquid forsitan ex hoc in bonis, aut juribus, aquibuscumque contra eas attentatum est hactenus, vel attentari contigerit in futurum: per illos prædictos Ordinarios auctoritate nostrâ in statum reduci debitum volumus: invocato (si opus fuerit) auxilio brachii secularis „.

Refertur in *Extrav.* RATIO RECTA *De Religiosis Domib. in Comm.*

XVI. Præter hanc generalem declarationem, etiam specialibus litteris ad Episcopos Cameracensem, Leodiensem, & Ultrajectinum (quibus pene totum Belgium tunc temporis in spiritualibus parebat) id ipsum declaravit; uti monet Zypæus loco citato n. 10. addens in litteris, ut factâ inquisitione in mores, & religionem Beghinarum, suarum respective Diœcesium, si tales invenirentur, quales in dicta *Extravagante* describuntur, non paterentur innocentes cum nocentibus ad paria judicari, sed ab omni molestia eximerent: molestatores, si qui fuerint, per Censuram Ecclesiasticam, appellatione remotâ, compescendo.

Episcopi inquisitione factâ ipsas passim tutati sunt; atque ab eo tempore Beghinæ hic in Belgio pacifice vivere, ac in dies magis magisque multiplicari, & ad uniformem atque regularem quamdam vivendi normam redigi cœperunt.

XVII. Non eadem fuit Beghinarum sors in Gallia. " Cum enim (ait D. Du-Cange in suo Glossario, verbo *Beghinæ*) Beghinarum institutum haberetur contemptui, sensim desiit, & in earum locum successere Sorores *Tertii Ordinis S. Francisci*, quibus indidem traditæ in urbibus Galliæ earum ædes „.

Neque mirum videbitur, eam fuisse in Gallia Beghinarum sortem, qui attenderit, Philippum Pulchrum Galliarum Regem præcipuum fuisse Concilii Viennensis (in quo Beghinarum abolitio decreta erat) promotorem, ejusque particulare interesse postulasse, ut ejus Decreta executioni mandarentur; ideoque, uti notat Thomasinus in Disciplina Ecclesiastica *parte 4. lib. 1. cap. 62. §. 11.* fieri facile potuisse, Philippum Pulchrum omnes Beghinarum Congregationes aboleviss, ut Clementi V. & Concilio Viennensi faveret.

XVIII. Norma vivendi Beghinarum, earumque institutum hodiernum in Belgio, mixtum, ac medium quodammodo est inter Regulare & seculare, sive laicum.

In primis si vestes, & habitum consideremus, ita plane a laicali est diversus; atque Religioso vel lui conformis; solentque pleraque veste nigrâ uti; atque capitis velamento instar Monialium.

Secundo, professionem aliquam, votumque castitatis, & obedientiæ saltem temporaneum; ritu etiam quodam solemni sub formula superius relatâ, instar Monialium emittunt.

Tertio, leges & ordinationes vivendi ab Ordinariis locorum non secus ac Moniales accipiunt; atque eorum visitationi æque ac Moniales subjacent. Parochum quoque proprium fere ubique habent, cujus directioni, & curæ subduntur.

Fatendum nihilominus, etiam modernum Beghinarum vivendi genus in multis a Religioso Monialium instituto discrepare.

Primo, nullum votum Religionis *perpetuum* emittunt, sed tantum *temporaneum* castitatis, & obedientiæ, non diutius adstringens, quam Beghinæ manere volunt; ita ut omni horâ libere exire, & ab omni voto se eximere, atque matrimonium contrahere possint.

Se-

Secundo, paupertatis votum nullum, ne quidem temporaneum faciunt; sed etiam Beghinæ existentes, manent rerum suarum proprietariæ, capacesque acquirendi, & retinendi, non secus atque aliæ mulieres laicæ & seculares; iisque libere utuntur, & tam inter vivos, quam mortis causâ pro suo arbitrio de illis disponunt.

Tertio, licet pleræque in Beghinagiis murô, & claustro nocturno vallatis habitent, proprias tamen, ac separatas ædes inhabitant; in quibus rem domesticam administrant; quasi laicæ, & seculares matres-familias, mensam, suppellectilem, totamque domesticam œconomiam pro suo arbitrio instituentes. Unde vita communis inter eas quoque exulat.

Quarto, clausuram Monialium non servant, sed libere exeunt, atque per civitatem sua negotia, & rem familiarem procurant; consanguineos familiaresque invisunt, & domos civium frequentant, nisi quod certis legibus, quoad dies, & horas exeundi, & redeundi libertas, per ordinationes, & statuta in plerisque Beghinagiis nonnihil limitata, & restricta sit.

Quinto, nullam certam Regulam a Sede Apostolica probatam profitentur; atque hoc ex capite juxta Decisionem Concilii Lugdunensis in *cap. 1. de Religiosis Domibus in 6.* earum institutum Ordo Religiosus vel status Religiosus dici nequit.

Hoc sensu accipiendum quod Joannes XXII. in allegata Extravagante, de Beguinis in diversis mundi partibus pie, & ab erroribus immunem vitam agentibus dicit: " Ceterum statum *Beguinarum* hujusmodi, „ quas esse *permittimus*, nullatenus ex „ præmissis intendimus *approbare* „: id est tamquam novum Ordinem seu statum Religiosum.

Neque enim dubium est, Beguinarum vivendi rationem haberi ab Ecclesia, & a Romanis Pontificibus (qui illis multa jam pridem privilegia, ac immunitates concesserunt, quæ in earum archivis etiamnum hodie reperiuntur) tamquam laudabilem; & eatenus probatam, ut institutum illud sequentes salutem suam secure queant operari.

XIX. Ad hæc nec illud negandum, quod licet susceptio habitus Beguinarum, aut earum professio non efficiat eas vere *Religiosas*; neque dici queant assumpsisse propterea statum omnino *fixum*, & immutabilem, uti est status religiosus, tamen quia per habitus illius assumptionem se a seculo, & mulierum secularium vestitu, & vivendi ratione, ac contubernio separant, atque ad aliquod particulare vitæ institutum transferunt; idque eâ intentione, ut toto vitæ tempore in eo permaneant; tametsi absolute possint sine peccato ad seculum, & communem secularium vivendi rationem reverti, etiam vere dici potest, Beguinas eatenus *statum* seu vitæ conditionem assumpsisse, & ita vulgo creditur, filias professione Beguinarum emissâ ad *statum* pervenisse: ac propterea si consuetudo, aut testator aliquid detulerit Filiabus cum ad statum aliquem pervenerint, id debetur Filiabus factis Beguinis, nisi ex circumstantiis appareat, quod consuetudo vel testator per *statum*, intellexerit statum *Religiosum*, vel statum *Matrimonialem* sive omnino *stabilem* & *fixum*: uti latius deducit Zypæus *Resp.* 14. *De Regularibus*.

Denique certum est, Beguinas potiori ratione dici posse ad statum etiam Ecclesiasticum pervenisse, *quam* filias, quas hodie *Devotarias* sive *Spirituales* dicimus; utpote nullam professionem castitatis etiam ad tempus, saltem publice, ac vi sui instituti emittentes; neque a secularium contubernio, & vivendi communi vulgarium instituto æque ac Beguinæ se separantes; neque in Congregationem sub obedientia Superiorum se redigentes, sed quæ vi sui instituti possunt etiam inter seculares, aut privatim, uti maluerint, vitam vulgarem in cælibatu sine ullo voto agere; idque in veste a veste Religiosa plane disparatâ, & a vulgari honestarum matronarum parum diversâ: ubi e contrario vestis *Beguinarum* ad vestem Religiosam proxime accedit.

MONU-

MONUMENTA JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI

Quæ in primo volumine citantur.

M O N I T U M.

ADsunt simul Monumenta, quæ in prioribus hujus operis editionibus dispersa leguntur. Collecta Lector ea reperiet secundum seriem paginarum, in quibus citata sunt: huic collectioni inserere oportuit declarationem Ludovici XIV. an. 1693. & ejus Successoris Ludovici XV. Edictum an. 1749. Cum enim geminum hoc utriusque Regis Galliarum decretum in decursu operis citatum fuerit, manca profecto videretur ea collectio, si hæc duo decreta desiderarentur. Ut autem ordo, quem in opere monumenta obtinent, innotescat, singula litteris majusculis, quibus in decursu operis notata sunt, in ista collectione designantur.

Monumentum I. *citatum pag.* 41. *num.* VIII.

A.

SENTENTIA CONSILII BRABANTIÆ PRO JURE PAROCHORUM

Per se concionandi, non obstante Stationariorum immemoriali possessione.

CUm in Consilio clementissimi Domini Nostri Regis Caroli ejus nominis secundi, Regis Castiliæ, Legionis, Aragoniæ, utriusque Siciliæ, Jerosolymæ, Lusitaniæ, Navarræ, &c. Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgii, Lucemburgii, &c. Comitis Habspurgensis, Flandriæ, Artesiæ, &c. Constituto in hac sua Provincia, & Ducatu Brabantiæ, quæstio & lis mota fuerit inter Patrem Priorem & Conventuales Patrum Prædicatorum hujus civitatis Bruxellensis, Impetrantes ab una, & Dominum Præpositum, Pastorem, Æditnos, & Magistros Pauperum Ecclesiæ Parochialis de Caudenbergh ejusdem civitatis reos citatos ab altera partibus, in qua cum partes in rotula 7. Novembris 1674. regulatæ fuissent verbalia suas in memorias reducere, atque hinc inde satisfactum fuisset, Impetrantes per suos dixissent in substantia: Primo quod, cum ipsi Impetrantes vel ab anno millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, & sequentibus, ulteriusque usque ad exhibitionem dictarum memoriarum, stationem suam semper habuerint in Ecclesia Parochiali Citatorum, ad concionandum in eadem Ecclesia quibuslibet Festis totius anni, pariterque ad corrogandum cum scutella eleemosynam pro dicto suo Conventu, tempore concionis in eadem Ecclesia per aliquem suorum Religiosorum, signanter cum id notorie constaret ex documentis id concernentibus penes ipsos, prædecessoresque eorum omni tempore asservatis, quodque dicti Impetrantes a prædicto immemoriali tempore usque ad præfatam exhibitionem memoriarum pacifica, & quietâ possessione gavisi essent, ut in prædictis concionibus stationalibus in dicta Citatorum Ecclesia circuirent per quemdam Religiosorum suorum pro eleemosyna sui Conventus, prout id omnibus manifestum erat; bis nihilominus non obstantibus contigisset primâ die Maii anni superioris 1674. concionante in præfata Citatorum Ecclesia horâ ordinariâ Pa-

Patre Procuratore Conventus Impetrantium, eoque juxta priscam consuetudinem auditoribus omnibus commendante eleemosynam, cum exinde socius ejus cum capsula sua circuire intenderet, hoc ipsis viâ facti fuerit inhibitum ab Ædituo, & Magistris Pauperum ejusdem Parochiæ, qui eo usque fuerant inconsiderati, ut viâ meri attentati, turbationis, viâ facti & novitatis, specialiter vero idem Ædituus, fratri laico Impetrantium, & socio præfati Patris Procuratoris inhiberent circuitum cum scutella sua eleemosynaria, ita ut præfatum fratrem laicum secedere & abire compulerint, non sine magna admiratione scandaloque publico quorumvis auditorum, pariterque cum maxima ignominia, & contemptu sui Conventus; quinimo, quod amplius est, quod idem Ædituus publice scutellam clausisset, tali modo Impetrantium pacificam, & immemorialem possessionem impediens, quod plene constaret ex testimoniis præparatoriis, & depositionibus Joan. Beckers, & Joan. Van-Essche, qui concioni iisdem die & horâ interfuerant; posse vero idem amplius plurimorum testimonio roborari & manifestari, causa eo directa, quod talia & via facti, & attentata directe repugnarent sæpius memoratæ priscæ, & immemoriali possessioni Impetrantium; itidemque essent contraria Diplomatibus quibusvis, & Edictis Supremorum hujus Belgii Principum, quodque insuper quo providerent, jurisque sui æquitatem conservarent, Impetrantibus consultum fuisset ad prædictum Consilium recurrere, quod idem consecutive humillime imploraffent, & requisiissent; idcirco ut eidem placuisset in finem præscriptum ipsis concedere litteras patentes manutenentiæ in forma, quod conformiter ad prædictas ipsorum preces eædem ipsis litteræ indilate concessæ fuerint, & expeditæ a die 7. Maii 1674. quod easdem in promptis etiam executioni mandari curassent, ad diem undecimam ejusdem mensis Maii 1674. per primarium præfati Consilii Apparitorem, prout ex ejusdem relatione pateret; quod idem primarius Apparitor, cum ei debite innotuisset de possessione Impetrantium, & turbatione via facti Citatorum, eosdem Impetrantes nomine Suæ Majestatis ut Ducis Brabantiæ manutenuisse in possessione circumeundi cum scutella per Religiosos suos tempore concionis stationum suarum in dicta Ecclesia, pariterque emolumentorum inde provenientium, & eorum quæ inde dependerent, quod idem primus Apparitor tum insuper jussione expressa mandasset Ædituo Pepermans, omnibusque ad quos spectare posset, ne Impetrantes in pacifica & tranquilla sua possessione ejus, quod supra memoratum est, turbarent, aut quovis modo impedirent; ulterius ut ipsi Citati impedimenta quæcumque, & turbationes dictæ pacificæ & tranquillæ possessioni contrarias indilate, & sine ulla mora absque sumptu, & damno amoliri tenerentur, & reparare. Quod dicti Citati videlicet tam Ædituus, quam Magistri Pauperum, prout & Pastor primario Apparitori exequenti in promptis respondissent, Impetrantes deinceps in Templo suo non concionaturos, aut ad Templum suum venturos (quod maxime notandum foret) ut in concionibus suis, quæ singulis diebus anni Festis haberentur, circuirent cum scutella; quod ipsi Citati Impetrantibus expresse admodum inhiberent, ne cathedram suam in prædicta Ecclesia sua ascenderent, quodque talis esset prætensim intentio Pastoris ejusdem Ecclesiæ; quod ipsi Citati non obstantibus præmemoratis rigorosis mandatis & Edictis hujus Supremi Consilii, & in contemptum auctoritatis ejusdem eo usque fuissent temerarii, idque in præjudicium prædictæ manutenentiæ executioni mandatæ, ut die secunda Pentecostes anni elapsi 1674. mero attentato, & viâ facti impedivissent Patrem Godefridum Goddry Religiosum Ordinis Impetrantium, quominus cathedram ascenderet, & juxta antiquam, & immemorialem suam possessionem in prædicta Citatorum Ecclesia concionaretur horâ octavâ matutinâ; quod ipsi Citati in eum finem, & effectum, videlicet dictus Pepermans cum suis, introrsum ad januam dictæ cathedræ novam jussissent affigi seram, nec clavim tradere voluissent, quâ aperiretur; quod ipsi Citati e contrario istorum specialim dictus Pepermans cum magno scandalo, & ignominia Ordinis Impetrantium, vice Patris Godefridi Goddry, Patrem quemdam Capucinum dictam cathedram

dram jusserint ascendere, ut ibidem vice ipsius concionaretur, quæ omnia plene constarent ex præparatoriis, & juratis attestationibus Huberti Gooffens Professione sua Typographi in hâc civitate, & Adriani Van der Vlot professione Œnopolæ, qui in memorata Ecclesia tum præsentes interfuere; quod dictus Pepermans contra primum Impetrantium injuriosa, & scandalosa quædam verba protulisset, quod super eo, & super memorata via facti in promptis nomine Impetrantium tamquam super mero attentato facta fuerit protestatio, simulque fuerint requisitæ desuper litteræ patentes attentati in talibus causis servientes, cum ulteriori interdicto, ne simile quid in posterum attentaretur, sub pœna sexaginta realium aureorum, qui cederent emolumento suæ Majestatis, quodque exemplar illarum traderetur in manu Officio Fiscalis, ut ad onus prævaricantium sui muneris debitum exequeretur; quod viso libello, & consulto Officio Fiscali, idem libellus remissus esset ad rotulam, ut ibidem fierent supplicationes in eo expressæ, inhibitione facta Citatis, ne quid attentarent usque ad diem primam servientem, quod dictus libellus in præfata rotula fuerit exhibitus, dataque illius inspectione Citatis iidem eo usque fuissent passione abrepti, ut noluerint eidem acquiescere, aut obedire; quod e contrario dicti Citati continue turbassent Impetrantes, qui hactenus in tranquilla & pacifica fuerant possessione (ut supra dictum est) quod eum in finem numquam permisissent Impetrantibus, ut præfatæ litteræ patentes manutenentiæ effectum suum sortirentur, non obstantibus rigorosis mandatis, jussionibus, & Interdictionibus hujus Consilii, quod idcirco, usque in hanc horam numquam voluissent admittere Impetrantes, aut Religiosos ab eis missos ut concionarentur, aut cum scutella pro eleemosyna circuirent, sed eosdem semper dimisissent cum ignominia totius sui Ordinis, & contemptu auctoritatis hujus sæpe memorati Consilii; adeoque, ut supra dictum est, nolentibus Citatis acquiescere & obedire expressis mandatis, quæ in præfatis litteris manutenentiæ urgebantur, & continuebantur, ex parte Impetrantium fuerint citati ad opponendum per eumdem primarium Apparitorem ad rotulam 30. Maii tum proxime elapsi post Vacantias; quod Van den Branden ibidem comparens pro Impetrantibus proponendo exposuisset contenta litterarum suarum patentium manutenentiæ, & conclusisset pro auctoritate mandatorum in iis expressorum, & alias prout in mandato, & in casum litis, pro recredentia cum expensis, damnis, & interesse, quod Van den Branden eodem die exposuisset contenta in præfato suo libello in materia attentati, & conclusisset prout in eodem cum expensis, quod Du Prenne pro Citatis contra conclusiones Van den Branden ibidem consignatas & captas, esset contestatus die 27. Junii 1674. adeoque conclusisset pro sub & obreptione dictarum litterarum patentium manutenentiæ, & ulterius ad non receptionem tam in materia principalis quam attentati, equidem in modo & forma cum expensis, idque maxime ob rationes prætensim, quod Archiepiscopi nemini tribuerent auctoritatem ad concionandum, nisi Pastores in eo consentirent, quod illud Impetrantibus esset prætensim notum, tam ex eorum patentibus, quam ex quodam prætenso mandato, quod ipsis Pastor fieri curasset, quod ipsi prætensim mandatis talibus acquievissent, in eumque finem prætensim se domi continuissent feriâ secundâ Paschatis, dieque Annuntiationis Divæ Virginis, quod per illud Impetrantes prætensim renuntiassent suæ stationi, quod similes stationes essent revocabiles ad nutum Pastoris loci & Superioritatis Ecclesiasticæ, quod tale quid prætensim patuisset in statione Patrum Minoritarum civitatis Mechliniensis, qui similem stationem prætensam obtinebant vi contractus a multis annis in Metropolitana ejusdem civitatis; quodque hoc contra Stationantes prætensim esset judicatum in magno Consilio suæ Majestatis ibidem anno 1664. quod tales stationes prætensim precario donentur, & concedantur, quod his positis ipsi Citati Cathedram suam occludendo Impetrantibus turbationem nullam movissent, quod per illud jure suo usi fuerint, & nemini fecerint injuriam, quod per illud prætensim multo minus attentarint, quod contra hæc per Van den Branden pro Impetrantibus fuisset replicatum in

in rotula 5. Septembris tum proxime elapsi, adeoque concludendo perstitisset, ut alias, ut ante ubique cum expensis, vel quod alias, &c. idque propterea, quod pro maxima parte positiones præfatæ responsionis Citatorum expresse admodum ab Impetrantibus negarentur, quod acceptaretur confessio a Citatis facta, quod Pepermans cum suis origo esset, & prima causa turbationis illius via facti, & modi agendi, quod præparatoriæ attestationes Citatorum minus adversarentur Impetrantibus quam faverent, quodque easdem (in quantum pro) cum confesso torbationum ibidem factarum acceptarent, quod contra hæc Du Prenne simpliciter loco duplicæ perstitisset, atque tale erat factum & casus positio, & in quo Citati plane foissent infundati, dum interim supra, & causa ad probandum regulata plene patere, quod Impetrantes a tempore immemoriali fuissent in pacifica & tranquilla possessione concionandi in Ecclesia Citatorum, quibuslibet anni Festis diebus, concionisque tempore circumeundi cum scutella pro eleemosyna sui Monasterii; quod illud satis patuisset ex notitiis, quas desuper tot seculis servassent, & in lite per extractom authenticum exhibitis, possetque ulterius manifestari ubi negotium ad id dispositum & ordinatum fuerit, quod ipsi Impetrantes principaliter, & unice ex auctoritate prædicti Consilii se manuteneri curavissent in possessione circumeundi cum scutella pro eleemosyna sui Conventus, toties quoties in Ecclesia Citatorum concionarentur, quod illud præcise demonstraret exacta relatio primarii Apparitoris, qui eas litteras exeentioni mandavit, pariterque ipsum manutenentiæ Diploma, ad quod brevitatis causâ remitteretur, quod talis possessio & turbatio tamquam versans in negotio pore temporali spectaret ad notitiam Tribunalium Civilium, quod ipsi Citati, & specialiter Pepermans ejusque confortes auctores & perturbatores fuissent pacificæ & tranquillæ possessionis Impetrantium, quod illod superabunde declaretur & præscriptis, com præparatoriis attestationibus ex parte sæpius memoratorum Impetrantium traditis; præteriretur quod omnes Canonicæ leges, omnes Synodi, & Sacrosancta Concilia, permulta insuper decreta sanctæque Sedis expressa mandata, quæ ab immemoriali tempore usque ad prædictarum memoriarum exhibitionem, emanarunt, nihil aliud clament, nisi quod Religiosis ex Ordine Impetrantium, ubivis, in quibuscumque Ecclesiis, sacellis & locis absolute permissum esset concionari, Verbumque Dei populis annuntiare; prout id instructive ulterius deduceretur; quod non foret in potestate illius alterius Ecclesiasticæ superioritatis talia revocare, aut irrita facere, attento qood hoc ab eo fieri deberet, qui talia Privilegia, & potestatem ipsis Ordinique ipsorum in perpetuum concessisset, quod id solummodo spectaret ad potestatem suæ Sanctitatis, quæ propter rationes, eam moventes sola hoc posset revocare: verum cum nullæ hactenus fuissent rationes, ut tales revocationes fierent; sed e contrario ut hæc Privilegia magis & amplius augerentur ob beneficia, & utilitates, quas populus inde quotidie perciperet, hinc ne minima ratio quidem, aut fundamentum subesset, cur talis ipsorum immemorialis possessio Impetrantibus denegaretur; ultra ea quæ superios sufficienter essent declarata, quæque itidem suo tempore demonstrarentur (si opus foret) ultra confessionem ab ipsa parte superios factam, quod hæc turbatio unice, & specialiter oriretur a dictis Æditais, & Magistris pauperum præfatæ Ecclesiæ S. Jacobi de Caudenbergh, ut constat ex actis per eos ipsos in lite productis, nec possent iidem Citati ex quadam attestatione Philippi Verdelet, data 16. Maii, tum proxime elapsi, & ab iis similiter io lite exhibita commodum ferre, attento quod per illam se iidem jugularent, cum idem Deponens testabatur qood ad requisitionem Citatorum missos fuisset ad Monasterium Impetrantium, ut ad diem 1. Maii Concionatorem haberent; at ea conditione quod in eadem Ecclesia pro eleemosyna sui Conventus non circuirent, quid adhuc egerent testibus, & quid manifestius ad condemnationem Citatorum, quandoquidem per id ipsum possessionem Impetrantiom quoad conciones de novo continuassent, turbationemque etiam tum solummodo movissent quoad temporale, sive concernens circuitum cum scutella pro Conven-

ventus sui eleemosyna ; & quandoquidem in materia possessoria , & ad obtinendum in materia manutenentiæ nihil aliud secundum jura requireretur præter probationem possessionis, & turbationem ex adverso motam, & consequenter, ad Impetrantes quoties in Ecclesia Citatorum concionarentur, impediri aut turbari licuisset in circuitu cum scutella pro eleemosyna sui Conventus, prout effectu contigisset, uti esset in confesso vel ipsius partis ; hinc firmum esset ac stabile, quod Impetrantium litteræ patentes in hoc casu deberent confirmari cum expensis, damnis, & interesse, cum possessio hic superius clare esset demonstrata ; quin ipsi parti esset in confesso , quodque turbatio adversus hæc mota , etiam resultaret ex factis hic ante descriptis ab ipsa parte passim admissi , & ab Impetrantibus præparatorie plene probatis cum præsentatione eadem facta ulterius ad superabundantiam probandi , si opus foret , quibus omnibus attentis , &c. hic conjungendo , &c. persisterent etiam nunc Impetrantes expresse admodum prout alias, cum expensis, aut alias salutariter omni meliori modo, prædicti vero Citati in scripturis suis memorialibus dixissent sequentia in substantia: quod quandoquidem inter Citatos statutum esset ob graves admodum rationes accedente etiam prævio mandato Superintendentium eleemosynis Impetrantem cum gratiarum actione amovere , & indicare quod inutile foret ut deinceps Religiosos suos ad ipsorum Ecclesiam mitteret ad concionandum Festis diebus , quo sibi ad exclusionem ejusdem Ecclesiæ, & Pauperum propria facerent emolumenta circuitus tempore concionis, prædicti Æditui & Magistri Pauperum in corpore Impetrantem de eadem resolutione certiorem ante fecissent in Quadragesima 1674. exponentes ipsi magnum gravamen, necessitatem,& paupertatem tam Ecclesiæ quam pauperum , super quibus cum Impetrans deliberasset cum Patribus discretis sui Conventus, respondisset personis præfatis , se nolle ut deinceps quispiam Religiosorum suorum Ecclesiam præfatam concionaturus intraret , seque expunxisse, & delevisse concionem seu Thema per quemdam suorum Religiosorum compositum, & destinatum concioni ibidem habendæ ; quocirca conformiter ad resolutionem prædictam , & responsum desuper datum, Religiosos suos domi detinuisset feriâ secundâ, & tertiâ Paschatis, & Festo Annuntiationis Divæ Virginis , dum & conciones per alios fuerunt habitæ, & circuitus pro eleemosyna factus ad emolumentum Ecclesiæ præfatæ, & Pauperum , Festo autem SS. Apostolorum Philippi., & Jacobi ad requisitionem Citatorum , quemdam Religiosorum suorum misisset Impetrans ut iterum concionaretur , cui facto cum ne minima quidem subesset suspicio , quod sibi voluisset Impetrans attribuere prædictam oblationem directe contra resolutionem ipsi intimatam , contigisset quod præfati Æditui, & Magistri Pauperum simile quid observantes , fratri laico inhibuissent ne circuiret, quibus fuisset Impetrans quasi vero permotus , ut in hocce Consilio peteret litteras patentes manutenentiæ , quibus obtentis , ob reticentiam verarum causæ circumstantiarum , vi earum Citatis diem indixisset in rotula per primarium Apparitorem 12. Maii 1674. ad trigesimam ejusdem mensis, quantumvis vero prædicti Citati dicto primario Apparitori expresse declarassent hanc suam esse intentionem, quod Religiosi Impetrantium deinceps non concionarentur pro emolumentis oblationum quodque idcirco se vellent opponere, adeoque prænominatæ litteræ manutenentiæ resolverentur in simplicem citationem , tam secundum jus scriptum, quam praxim hujus prædicti Consilii , nihilominus Impetrans , eo titulo quod cuidam Religiosorum suorum inhibuissent Citati ne concionaretur feriâ 2. Pentecostes ejusdem anni 1674. libellum ulterius obtulisset 13. Maii , & super inhibitione , aut impedimento prætensim requisivisset litteras patentes attentati , obtinuissetque ut remitteretur ad rotulam cum interdicto provisionali usque ad primam ; quod postmodum 30. per Procuratorem suum Van den Branden proponentem primo in materia manutenentiæ jussisset enarrari contenta litterarum suarum patentium, & conclusisset pro confirmatione mandatorum in iis expressorum , aut alias prout in mandato , & in casum litis ad recredentiam , facta Procuratori Du

Pren-

Preme occupanti pro Citatis earum litterarum visione cum tribus annexis præter relationem, & proponens eidem in materia attentati repetiisset similiter contenta libelli, concludens prout in eodem cum expensis ac sustinens, quod concessa interdictio effectum suum continuaret sortiri; contra quæ simul, & semel respondentes Citati in rotula 17. Junii subsequentis, conclusissent in finem, ut litteræ patentes manutenentiæ in hoc Consilio impetratæ declararentur sub & obreptitiæ, quodque Impetrantes, eo quod vi earum taliter, & prout fecerant, conclusissent pariterque in materia attentati declararentur, equidem in modo, & forma non receptibiles cum expensis, aut alias, &c. cum rationibus extra mandatum peremptoriæ allegantes, quod prætensis circuitus cum scutella tempore concionis, super quo D.Impetrans se voluisset manuteneri, in omnem eventum, ut accessorius solummodo consideari posset ad jus concionandi, quod autem Domini Archiepiscopi Mechliniensis in hac Diœcesi auctoritatem non concederent concionandi nisi ea conditione, ut in hoc ipso pariter consentirent Pastores, prout id Impetranti probe notum erat, & alias ex patentibus Religiosorum posset videri, præter quæ verum esset quod Pastor in hac Citatus ipsi prohibuisset in Parochiali sua Ecclesia concionari; cui inhibitioni effective etiam Impetrans acquisivisset, quin effective renuntiasset prætensæ suæ stationi juxta certificationes cum responsione præfata exhibitas, quod similes stationes precariæ tantum reputarentur, & dependentes pro omni tempore a voluntate Pastorum, & alterius Ecclesiasticæ Superioritatis, qui easdem possent revocare, prout simile quid patuisset in statione, quam Patres Minoritæ Mechliniæ vi contractus, & a multis annis habuissent in Metropolitana Mechliniensi; cum enim in ea causa a prædictis Patribus requisitæ essent litteræ manutenentiæ, iidem per sententiam desuper secutam in magno Suæ Majestatis Consilio 12. Novembris 1665. declarati fuissent infundati, & non receptibiles, quibus attentis dici non posset turbationem ullam moram esse contra Impetrantem per occlusionem Cathedræ concionatoriæ, multo minus turbationem talem, quæ redoleret attentatum, aut viam facti; contra quæ replicando Impetrans, easdem allegationes, licet admodum peremptorias, nude & simpliciter impugnasset per impertinentiam, & negationem, nec quidquam ex sua parte novi in contrarium allegasset, cum autem Citati simpliciter loco duplicæ persistissent, partes in rotula septimæ Septembris tum proxime lapsi regulatæ fuissent rescribere per memorias, cui Citati satisfaciendo ex sua parte produxissent allegationes, & deductiones hic supra factas, quatenus inde posset conjici Impetrantes non esse fundatos, his addendo quod concionare, & Verbum Dei populo annuntiare præcipua Episcoporum esset functio juxta Apostolicam doctrinam, & Concilii Tridentini testimonium *sess. 24. cap. de reform. Imo Episcopis solis prædicandi munus de jure competeret, ceteris nonnisi ex ipsius concessione*, ajebat idem Concilium *sess. 5. de reform. cap. 2.* post S. Gregorium Nazianzenum, & Philosophorum *de sacra Episcoporum auctoritate cap. 13. §. 1.* hæc concionandi auctoritas reputaretur ab Episcopis proprie, & ad exclusionem quorumvis aliorum communicata Pastoribus, cuilibet in sua Parochia, tamquam eorum Vicariis ibidem, & Coadjutoribus, & juxta doctrinam Barbosæ in Collectaneis ad idem Concilium Tridentinum *sess. .... cap. 4. §. 4.* unicum Impetrantium munus foret aliorumque Religiosorum subvenire Episcopis in prædicationis ministerio, cum rogati aut vocati forent, propter quas rationes etiam hic non liceret ullis Religiosis concionari in Parochiali Ecclesia, nisi cum venia Illustrissimi, quæ venia etiam non aliter concederetur, nisi ea conditione quod in eo consentire deberent Pastores, juxta notorias patentes Impetrantium, & quorumvis aliorum Religiosorum, adeo ut, cum Impetrantes de jure forent impotentes ad concionandum in præfata Ecclesia Parochiali de Caudenbergh, nisi cum venia Illustrissimi & pariter Pastorum ibidem, prætensa eorum possessio non posset idcirco aliter admitti, quam ut precaria aut gratiosa, quandoquidem notorium foret quod quidquid necessario deberet ex alicujus permissione fieri, revocari etiam posset ad

ad nutum permittentis *cap.* si cui *de Praebendis in 6.* & Bartol. *in l.* jubemus §. sane si hæc *Cod. de Sac. Eccl.* Commentarios faciens ad verbum PERMITTERE, *dum a legislatore usurpatur, denotat perpetuitatem, propterea quod lex perpetua sit, contrarium tamen obtinet in aliis rebus præsertim gestis a particularibus, in quibus ejusmodi verbum significat actum temporaneum, qui a permittente post unum actum deinceps impediri possit, utpote precario concessus.* Adeo ut omnimode infundatum esset, quod ex speculatione quorumdam actuum consecutive factorum ex necessitate, & ex prævia permissione, deducere quis vellet possessionem ut manuteneretur juridice invito, & renuente permittente, prout hic contingeret, non solum contra voluntatem priorum Citatorum, verum etiam ipsius Illustrissimi Archiepiscopi, cum tamen munus prædicandi in Ecclesia Parochiali adeo sit functioni Pastorali annexum, ut nemini, ne quidem pro tempore concedi possit nisi cum venia, & interventione Pastorum; procul absit ut Religiosi ad similes Cathedras jus perpetuum possent prætendere ratione alicujus possessionis, quæ non alia foret nisi precaria aut gratuita, non solum contra bonum institutum, & ordinem, qui in Hierarchia aut Ecclesia foret, verum etiam in præjudicium Parochianorum, qui per talia a Pastoribus suis abstraherentur, privarenturque cibo, aut nutrimento Verbi Dei ipsis per eosdem Pastores subministrando, tam de jure divino, quam naturali, si quando autem Pastores ob multiplices occupationes idem per se facere non possent, tum exacti muneris & obligationis ipsorum foret ad id committere, & substituere personas idoneas, quod fieri necesse erat cum absoluta dependentia, ut iidem Pastores amovere possent concionatores, qui sæpius ratione incapacitatis nullum fructum, aut utilitatem conferrent Parochianis, adeo ut manutenentia per Impetrantes requisita malo admodum foret exemplo, existimante Carolo Fevret in Tractatu *de abusu lib.* 3. *cap.* 3. propterea nullam manutenentiam concedi posse in simili materia aut casu, qualis erat de Verbo Dei annuntiando, quæ opinio corroboraretur, & stabiliretur per declarationem Cardinalium datam super 4. *cap. sess.* 24. prædicti Concilii Tridentini, in verbis: *nulla habita ratione cujuscumque consuetudinis etiam immemorialis*, dum agit de Monachis volentibus sibi attribuere auctoritatem concionandi in Cathedris Dominorum Episcoporum aut Pastorum, insuper vero bene examinando fundum negotii manifeste deprehenderetur, quod Religiosi nullum possint habere titulum ut per se in prædictis Cathedris concionarentur, illis repugnante jure divino, contra quod numquam præscriberetur, & prædictis Constitutionibus Pontificiis, adeo ut ex æqua justitia nequidem in eo possent manuteneri contra resolutiones, quæ in contrarium sumerentur auctoritate ordinaria, & in vim juris communis, quarum executio numquam censeretur incidere in viam facti, aut attentati *cap.* 2. *de spoliat. in 6.* quo expresse deciditur quascumque vias turbationis, attentati, aut spoliati cessare, quandocumque is, contra quem agere intendimus, munitus esset, & suffultus jure communi; ad quæ omnia conformiter etiam judicatum foret in præfato magno Consilio, in casu huic simili, non obstante antiqua, & immemoriali possessione interveniente, & quidem innixa cuidam contractui ex parte prædictorum Minoritarum, præterquam quod in casu subjecto concurreret, Impetrantes stationi suæ prætensæ in omnem eventum renuntiasse per responsum, quod dedissent prædictis Æditius, & Magistris Pauperum latius in acta, quæ inde extat, memoratum, *quemadmodum enim possessio animo retineretur, ita contraria animi declaratione amitteretur.* Conchrius *in var. resolut. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 43. & quantumvis postea Festo SS. Philippi, & Jacobi anni tum proxime elapsi concionati fuerint, id contigisset ad requisitionem Citatorum, qui existimaverant Impetrantes sese conformaturos juxta normam prædictarum resolutionum ipsis antea propositarum, quibusque jam tum, cum tertio recurrisset occasio concionis ad diem festum, acquievissent, ut pateret ex documentis in lite per Citatos exhibitis, ad quæ omnia consecutive pluresque alias rationes persisterent Citati in & super omnibus, prout alias cum expensis, aut alias salutariter, &c. Postmodum

dum autem die videlicet 6. Februarii ultimo elapsi oblatus fuisset libellus a prædictis Citatis, in quo exponebatur in substantia, quod in materia manutenentiæ litem sustinerentur Citati contra prædictos Impetrantes ratione cujusdam stationis Festorum dierum, in qua iidem Impetrantes nitebantur per Curiam manuteneri, licet male & infundate, prout a Citatis in lite ex variis capitibus fuisset demonstratum, quibus iidem pro ulteriori confirmatione æquitatis sui Juris lubenter adjunxissent, sententiam ibidem annexam pronuntiatam in magno Mechliniensi Suæ Majestatis Consilio in materia simili manutenentiæ, inter Reverendum Patrem Provincialem Guardianum, & Conventuales Minoritarum ibidem ab una, & Dominum Archiepiscopum, junctis Dominis Præposito, Decano & Canonicis Metropolitanæ Ecclesiæ ab altera partibus, ex qua constaret prædictos Patres Minoritas declaratos esse non receptibiles, eo quod voluissent manuteneri in statione, quam prætendebant vi contractus, & ex antiquo se obtinere, ut in eadem Metropolitana concionarentur, ulterius ad prædictum finem lubenter etiam adjunxissent Supplicantes, quod contra manutenentiam per Impetrantes requisitam sese opposuissent ex prævio consensu, mandato & jussione Illustrissimi Archiepiscopi, qui etiam ulterius declarasset suam esse intentionem, ut deinceps in præfata Ecclesia Parochiali, quoad punctum concionandi, assumerentur tales Concionatores seu Seculares, seu Regulares, quales prædicti Pastores judicarent expedire: At vero cum status negotii obstaret quominus Citati eadem exhiberent, recurrerent ad prædictum Consilium, humillime supplicantes quatenus prædicta facta, & allegata insuper ad litem assumerentur, idemque libellus ad dictum effectum ratus haberetur pro Civili, quo viso libello, cum statutum fuisset, ut supplicantes petitionem suam exponerent in rotula, debite vocatâ aut citatâ parte, aut ejus Procuratore, factâque illius in rotula expositione, dicti Impetrantes contra exhibuissent rationes impertinentiæ. Quibus omnibus bene & mature expensis, clementissimus Dominus noster Rex Dux Brabantiæ, &c. admittens ad litem præfatum libellum Civilem, & rationes impertinentiæ, declarat præfatas litteras patentes manutenentiæ sub & obreptitias, Impetrantesque, eo quod vi earum taliter, & prout fecerunt, concluserint, pariterque in materia attentati infundatos, & non receptibiles, condemnans eosdem Impetrantes in expensas hac de causa factas, juxta debitam taxam, & moderationem præfati Consilii. Actum & pronuntiatum Bruxellis 3. Octobris 1675. extensumque ad requisitionem, & sumptus Citatorum.

A. V. GINDERTALEN.

Monu-

Monumentum II. *citatum pag.* 55. *num.* IV.

B.

Ordinationes seu constitutiones datæ a summo Consilio seu Senatu Brabantico super administratione bonorum Ecclesiasticorum & Sancti Spiritus.

Ordinationes pro Parochia loci dicti Poppel in Episcopatu Sylvæ-Ducis.

I.

PRimo loco, annuatim Dominicâ ante Purificationem Beatæ Virginis sub vel post Missam matutinam procedetur ad electionem novi Ædilis seu Magistri Ecclesiæ, & Magistri sancti Spiritus per Pastorem & duos Scabinos, ad id nominandos per Officialem & Legales.

II.

Quod ita electi præstabunt juramentum in debita forma inter manus Officialis, præsente Pastore.

III.

Quod Dominicâ ante 15. Septembris post sacrum matutinum, Pastor in Ecclesia publicabit octo vel decem diebus post, reddendas fore rationes Magistrorum Ecclesiæ & Sancti Spiritus.

IV.

Quod rationes seu computus & claudentur eodem die, quo reddentur.

V.

Quod rationes reddentes eas personaliter a se scriptas & formatas præsentabunt.

Reglementen gegeven bij den Souvereijnen Raede van Brabant over d' administratie van-de-kerke en H. Geest goederen.

Reglement voor de Parochie van Poppel onder het Bisdom van's-Hertogen-bosch.

I.

IN den eersten, dat alle Jaeren Sandaeghs voor Lichtmisse onder, ofte naer de Vroegh-misse, sal worden geprocedeert tot den Keus van eenen nieuwen Kerck-meester ende H. Geest-meester door den Pastoor ende twee Schepenen, door den Officier en de Weth, daer toe te deputeeren.

II.

Dat de selve alsoo gekosen zynde sullen doen behoorelycken Eedt in handen van den Officier ter presentie van den Pastoor.

III.

Dat Sondaeghs voor den 15. Septembris naer de Vroeg-misse, den Pastoor sal in de Kercke hebben te publiceren, datmen acht ofte thien daegen daer naer sal doen de Rekeninge van de Kercke ende H. Geestmeesters.

IV.

Dat de Rekeningen sullen moeten gesloten ende geappostileert Worden ten selven daege als die sullen gedaen Worden.

V.

Dat de Rendanten hunne Rekeningen selfs sullen moeten overbrengen by hun gestelt ende geschreven.

Réglemens donnés par le Conseil Souverain de Brabant sur l'administration des biens d'Eglise, & du Saint Esprit.

Réglement pour la Paroisse de Poppel de l'Evêché de Boisle-Duc.

I.

EN ce premier lieu, qu'annuellement le Dimanche avant la Chandeleur, pendant ou aprés la Messe du matin, sera procedé au choix d'un nouveau Maître d'Eglise, & Maître du S. Esprit par le Curé & deux Echevins, à ce à commettre par l'Officier & ceux de la Loi (*a*).

II.

Qu'étant ainsi choisis ils prêteront serment en forme dûe és mains de l'officier en présence du Curé.

III.

Que le Dimanche avant le 15. de Septembre, aprés la Messe du matin, le Curé publiera dans l'Eglise que huit à dix jours aprés l'on fera le compte des Maîtres d'Eglise & du S. Esprit.

IV.

Que les comptes devront être apostillés & clos le même jour qu'ils seront rendus.

V.

Que les Rendans devront présenter en personne leurs comptes, par eux formés & écrits.

(*a*) C'est-à-dire, les Officiers de Justice. Dans le Brabant on dit la Loi s'assemble en tel endroit, pour dire les gens de Justice tiennent le siége ou leur seance.

VI.

Quod rationes reddentes, si non sciant scribere, vel alias incapaces scribendi vel formandi suas rationes seu compu'us, Dominus Pastor poterit id facere, & Secretarius signare, nullo inde percepto salario.

VI.

Dat de selve Rendenten niet konnende schryven, ofte andersints, onbequaem zynde om huane Rekeningen te schryven ofte se stellen, de Heer Pastoor het selve sal mogen doen, ende den Secretaris de selve teekenen sonder solaris daer van te genienten.

VI.

Que les Rendans ne sçachant écrire ou étant autrement incapables d'écrire ou de former leurs comptes, le sieur Curé pourra le faire, & le Secrétaire les signer sans profiter d'aucun salaire.

VII.

Quod, quoniam leges seu legales jam conveniunt in popina, in qua non decet exhibere rationes, erit licitum id facere in domo Pastoris, publice coram Scabinis, apertis janius, ut cuilibet sit liber accessus.

VII.

Ende alsoo het Recht-huys als nu gehouden Wordt in eene Herberge, al Waer het nient en convenieert dat de Rekeningen geschieden, soo Wordt gepermitteert de selve sullen gedaen Woorden ten huyse van den Pastoor vor Schepenen publieckelyck, ende met open deurtn, op dat ieder daer toe mag acces hebben.

VII.

Que comme la Loi s'assemble à présent dans un cabaret, où il ne convient pas de rendre les comptes, il sera permis de le faire dans la maison du Curé, publiquement, devant les échevins, & à portes ouvertes, afin que chacun y puisse avoir accès.

VIII.

Quod Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritus nullatenus poterunt facere distributiones eleemosynarum, nisi ex consensu Pastoris, & dum erunt faciendæ considerabiles distributiones, etiam postulabitur consensus supradictorum duorum Scabinorum.

VIII.

Dat de Kerck ende H. Geest-meesters geene distributie van Almoessen en sullen mogen doen, ten sy met consent van den Pastoor, ende ingevalle daer eenige groote distributien souden dienen gedaen te worden, daer over sal oock gevraeght worden het consent van de voorsz twee Schepenen.

VIII.

Que les Maîtres de l'Eglise & du S. Esprit ne pourront faire aucune distribution d'aumônes, que du consentement du Curé; & lorsqu'il s'agira de faire des distributions considérables, on demandera aussi le consentement des deux Echevins susdits.

IX.

Quod parvæ reparationes poterunt fieri, consentiente Pastore, per Magistros Ecclesiæ & Sancti Spiritus: majores vero, intervenientibus & consentientibus supradictis duobus Scabinis.

IX.

Dat de kleyne noodige reparatien sullen mogen geschieden door de Kerck ende H. Geest-meesters met consent van den Pastoor, maer de groote reparatien sullen moeten geschieden met overstaen ende toestemminge van de voorsz twee Schepenen.

IX.

Que les petites réparations nécessaires pourront se faire par les Maîtres d'Eglise & du S. Esprit, du consentement du Curé; mais les grandes réparations auront besoin de l'intervention, & du consentement des deux Echevins susdits.

X.

Quod Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritus non poterunt elocare bona Ecclesiæ & Sancti Spiritus, nisi publice, intervenientibus Pastore & duobus supradictis Scabinis.

X.

Dat de Kerck ende H. Geest-meesters de goederen van de Kercke ende H. Geest niet en sullen mogen verhuren als publieckelyck met overstaen van den Pastoor en de voorsz twee Schepenen.

X.

Que les Maîtres d'Eglise & du S. Esprit ne pourront louer les biens de l'Eglise & du S. Esprit, que publiquement, à l'intervention du Curé, & des deux Echevins susdits.

XI.

Quod Magistri Ecclesiæ & sancti Spiritus nullam pecuniam poterunt pensioni annuæ

XI.

Dat de selve Kerck-ende H. Geest-meesters geene penningen en sullen mogen aenleggen

XI.

Que lesdits Maîtres d'Eglise & du S. Esprit ne pourront mettre à profit aucuns

assignare vel dare, nisi intervenientibus Pastore, & supradictis Scabinis.

XII.

Quod si aliqua dissidia oriantur, decidentur juxta diploma affixum sub data 31. Augusti anni 1608.

XIII.

Quod omnia dicta officia reddenda juxta hanc Constitutionem, vel aliter quoad supra dicta bona, debebunt gratis fieri, sine ullis sumptibus, sive titulo vacationum, conviviorum, expensarum, vel aliter, mandando omnibus, ut se his accommodent, quæ omnia provisionaliter fient, donec aliter ab Aula statuatur. Datum in hac urbe Bruxellensi sub sigillo Majestatis suæ 18. Decembris 1702. signatum *Bodry*.

als met interventie van den Pastoor en de voorsz twee Schepenen.

XII.

Dat in eas van eenige verschillen, de selve sullen gedecideert Worden op den voet van het Placcaert van den 31. Augusti 1608.

XIII.

Dat alle de voorsz. devoiren ingevolge van desen Reglemente, ofte andersints ter saecke van de voorsz. goederen te geschieden, sullen moeten gratis *gedaen Worden sonder eenige onkosten's sy van Vacatien: Maelteyde, Verteiren, ofte andersints. Ordonnerende een ieder sich hier naer te reguleren. Alles by provisie tot dat andersints by den Hove sal gedisponeert Worden. Aldus gedaen binnen de dese stadt Brussele onder het Cachet van syne Majesteyt den 18. December 1702. sub* Bodry.

deniers qu' à l' intervention du Curé, & des deux Echevins susdits.

XII.

Que s' il arrive quelques différens, ils devront se décider sur le pied du Placart du 31. d' Août 1608.

XIII.

Que tous lesdits devoirs à rendre ensuite de ce Réglement ou autrement par rapport auxdits biens, devront se faire *gratis*, sans aucuns frais, soit à titre de vacations, repas, dépense, ou autre. Ordonnant à un chacun de se regler selon ce; le tout par provision jusqu'à ce qu'il en soit autrement disposé par la Cour. Fait en cette Ville de Bruxelles sous le Cachet de Sa Majesté le 18. Décembre 1702. signé *Bodry*.

Ordinatio seu Constitutio pro bonis Ecclesiæ, Sacelli & Sancti Spiritus pagorum Vorselaer & Lichtaert, Episcopatus Antuerpiensis.

I.

PRimo quod Dominicâ cujuslibet anni ante 15. Septembris, Pastor quilibet publicabit in Ecclesia 21. ejusdem mensis Festo Sancti Matthæi reddendas fore rationes seu computum Ecclesiæ, Sacelli & Sancti Spiritus.

II.

Quod quilibet rationum redditor debebit facere computum integrum, & pro eo cavere.

III.

Quod rationes seu computus debebunt apostillari & claudi eodem die, quo reddentur.

IV.

Quod reddentes seu exhibi-

Reglement op de Kerck, Capelle ende H. Geestgoederen vande Dorpen van Vorselaer en Lichtaert, onder het Bisdom van Antwerpen.

I.

IN den eersten dat Sondaegs voor den vyfthienssten September van jederen jaere, den Pastoor van elcke Parochie sal in de Kercke publiceren, datmen den eene twintighsten der selver maent Wesende den Feestdagh van den heyligen Matheus, sal doen de Rekeninge van de Kerck, Capelle ende H. Geest.

II.

Dat jeder Rendant sal moeten maecken volle Rekeninge ende daer voor verantwoorden.

III.

Dat de Rekenengen sullen moeten geappostilleert ende gesloten Worden den selven dage dat sy geschieden.

IV.

Dat de Rendanten selfs sul-

Réglement pour les Biens de l'Eglise, de la Chapelle & du S. Esprit des Villages de Vorselaer & Lichtaert de l'Evêché d'Anvers.

I.

PRemierement, que le Dimanche avant le quinziéme de Septembre de chaque année, le Curé de chaque Paroisse publiera dans l' Eglise que le vingt-uniéme du même mois, Fête de saint Matthieu, se rendra le compte de l' Eglise, de la Chapelle & du S. Esprit.

II.

Que chaque Rendant devra faire un compte entier & en répondre.

III.

Que les comptes devront être apostillés & clos le même jour qu' ils se rendent.

IV.

Que les Rendans devront

tores personaliter a se formatas & conclusas rationes præsentabunt.

V.

Quod si iidem reddentes seu exhibitores non sciant scribere, vel alias non sint in potentia scribendi, vel formandi suas rationes, aut computus, Pastor poterit id facere, & Secretarius signare, nullo inde percepto salario.

VI.

Et quoniam Congregatio Legis hodie dum servatur in duabus dictis Parochiis, in popina, in qua non expedit, nec decet rationes reddere, erit licitum id facere in domo Pastoris publice coram Officialibus & Scabinis, janvis apertis, ut unicuique sit liber accessus.

VII.

Quod parvæ reparationes necessariæ poterunt fieri per Magistros Ecclesiæ, Sacelli & Sancti Spiritus, cum Pastoris consensu, sed considerabiles debebunt fieri intervenientibus & consentientibus Officiali, & Scabinis.

VIII.

Quod Magistri Ecclesiæ, Sacelli & Sancti Spiritus, non poterunt elocare bona Ecclesiæ, Sacelli & Sancti Spiritus, nisi publice & intervenientibus Pastore, Officiali, & Scabinis.

IX.

Quod dicti Magistri Ecclesiæ, Sacelli & Sancti Spiritus non poterunt pensioni assignare ullam pecuniam nisi intervenientibus Pastore, Officiali, & Scabinis.

X.

Quod debebunt reassumi, vel in securitatem redigi in debita forma pecuniæ huc usque

len moeten hunne Rekeningen overbregen by hun gestelt ende geschreven.

V.

Dat de selve Rendanten niet konnende schryven ofte anderfints onbequaem zynde om hunne Rekeningen te schryven ofte te stellen, den Pastoor het selve sal mogen doen ende Secretaris de selve teekenen sonder solatis daer voor te genieten.

VI.

Ende alsoo het Recht-huys alsnu in hyde de voorsz. Parochien gehouden Wordt in een Herberge, al Waer het niet en convenieert dat de Rekenningen geschieden, soo Wordt gepermitteert dat de selve sullen gedaen Worden ten huyse van den Pastoor, voor den Officier ende Schepenen publieckelyck, ende met opene deure, op dat jeder daer toe acces magh hebben.

VII.

Dat de klyne noodige reparatien sullen mogen geschieden door de Kerck, Capelle, ende H. Geest-meesters, met consent van den Pastoor, maer de groote reparation sal en moeten geschieden met overstaen ende toestemminge van den Officier en Schepenen.

VIII.

Dat die Kerck, Capelle ende H. Geest meesters niet en sulen mogen verhueren de goederen, Kerch, Capelle ende H. Geest aengaende als publieckelyck, ende met overstaen van den Pastoor, Officier ende Schepenen.

IX.

Dat de selve Kerck, Capelle ende H. Geest-meesters geene penningen en sullen mogen aenleggen, als ter interventie van den Pastoor, Officier ende Schepenen.

X.

Dat de aengelegde penningen, de Welcke tot noch toe sonder genoeghsaeme verseke-

présenter en personne leurs comptes par eux formés & arrêtés.

V.

Que le mêmes Rendans ne sçachant écrire, ou étant autrement incapables d'écrire ou de former leurs comptes, le Curé pourra le faire & le Secrétaire les signer sans en profiter aucun salaire.

VI.

Et comme l'assemblée de la Loy se tient à présent dans lesdites deux Paroisses, dans un Cabaret, où il ne convient pas de rendre les comptes, il sera permis de le faire dans la maison du Curé, publiquement devant les Officiers & les Echevins, à portes ouvertes, afin qu'un chacun y puisse avoir accès.

VII.

Que les petites réparations nécessaires pourront se faire par les Maîtres de l'Eglise, de la Chapelle & du S. Esprit, avec le consentement du Curé; mais les réparations considérables se devront faire à l'Intervention & du consentement de l'Officier & des Echevins.

VIII.

Que les Maîtres d'Eglise, de la Chapelle & du S. Esprit, ne pourront louer les biens de l'Eglise, de la Chapelle & du S. Esprit, que publiquement & à l'Intervention du Curé, de l'Officier & des Echevins.

IX.

Que lesdits Maîtres d'Eglise, de la Chapelle & du S. Esprit, ne pourront mettre aucuns deniers à profit, qu'à l'intervention du Curé, de l'Officier & des Echevins.

X.

Qu'on devra faire rentrer, ou assurer en forme dûe les deniers que l'on a mis à

sine sufficiente securitate pensioni assignatæ.

XI.

Quod rationes apertæ & clausæ fient exiguo temporis spatio, & consequenter executioni tradentur.

XII.

Quod rationes debitæ confectæ & clausæ debebunt deponi in cista Ecclesiarum respectivarum, ad quas etiam deferentur pecuniæ restantes ex clausis computibus 14. diebus post redditionem computuum.

XIII.

Quod Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritus nullas eleemosynas poterunt distribuere, nisi consentiente Pastore, & dum agetur de faciendis majoribus distributionibus, postulabitur consensus Officialium & Scabinorum.

XIV.

Si accidant dissidia, decidenda erunt juxta Affixum diploma 31. Augusti 1608.

XV.

Quod omnia officia reddenda juxta hanc Ordinationem vel aliter respectu prædictorum bonorum, fient *gratis* absque ullis sumptibus sive titulo vacationum, conviviorum, expensarum, aut aliter: mandando unicuique, ut se his accommodet, omnia provisionaliter, donec ab Aula aliter statuatur. Datum in hàc Civitate Bruxellensi, sub sigillo Secreto Majestatis suæ 10. Julii anni 1709. sub signo calamari signatum *Bodry*, & erat impositum Secretum Majestatis suæ hostiâ rubrâ obductum papyro albâ.

ringe zyn uytgestelt, sullen moeten ingevoordert ofte behoorlyck versekert Worden.

XI.

Dat de openstaende Rekeningen ende Sloten sullen in Wynigen tyde Worden gedaen en de ingevoordert.

XII.

Dat de Rekeningen behoorlyck gedaen ende gesloten, sullen Worden gestelt in de Komme vande respective Kercke, alwaer oock de overige penningen van de sloten sullen moeten gebrocht Worden, tusschen veerthien dagen naer dat de Rekeningen geschiet zyn.

XIII.

Dat de Kerck ende H. Geest-meesters geene distributie van Aelmossen en sullen mogen doen, ten sy met consent van den Pastoor, ende ingevalle daer eenige grote distributien souden dienen gedaen te Worden, daer over sal oock gevraegt Worden het consent van de voorsz. Officieren ende Schepenen.

XIV.

Dat in cas van eenige verschillen, deselve sullen gedecideert Worden op den voet van het placaert van den eenendertighsten Augusti, sestien hondert acht.

XV.

Dat alle de voorsz. devoiren ingevolge van de sen Reglemente, oft andersints ter saecke van de voorsz goederen te geschieden, sullen moeten gratis *gedaen Worden sonder eenige onkosten 't sy van vacatien, maeltyd, verteir oft andersints, ordonnerende een-jeder sich hier naer te reguleren, alles by provisie, tot dat andersints by den Hove sal gedisponeert Worden. Aldus gedaen binnen dese Stadt Brussele, onder het Cachet secreet van Syne Majesteyt den thiensten Julii, seventhien hondert negen, ge-*

profit sans sureté suffisante jusqu'à présent.

XI.

Que les comptes ouverts & les clôtures seront faits en peu de tems & de suite exécutés.

XII.

Que les comptes dûement arrêtés & clos, devront se déposer dans la Caisse des Eglises respectives, où l'on apportera aussi les deniers restans des clôtures en dedans quatorze jours après la reddition des comptes.

XIII.

Que les Maîtres d'Eglise, & du S. Esprit, ne pourront faire aucune distribution d'aumônes que du consentement du Curé, & lorsqu'il s'agira de faire des distributions grandes, on devra aussi en demander le consentement des Officiers & des Echevins.

XIV.

Que s'il survient quelques différends, ils devront se décider sur le pied du Placart du 31. d'Août 1608.

XV.

Que tous les devoirs à rendre ensuite de ce Réglement ou autrement, par rapport auxdits biens, devront se faire *gratis*, sans aucuns frais; soit à titre de vacations, repas, dépense, ou autre: ordonnant à chacun de se regler selon ce, le tout par provision jusqu'à ce qu'il en soit autrement disposé par la Cour. Fait en cette Ville de Bruxelles, sous le Cachet secret de Sa Majesté, le 10. Juillet 1709. paraphé *Grysp. vt.* signé *Bodry*, & étoit cacheté du Cachet secret de Sa Majesté, en hostie vermeille cou-

Hæc Ordinatio fuit extensa mutatis mutandis pro Parochia Boort-Meerbeeck de Satrapia Campenhout in Archiepiscopatu Mechliniensi 22. Octobris 1711. sub Secretario *Vander Linden.*

paraphert Grysp. vt. *ende Wat onderteeckent* Bodry, *ende gecachetteert met Syne Majesteyts secreten Segele in roodeh an Wele gedeckt met Wit pampier.*

Dit Reglement is geextendeert geweest mutatis mutandis *voor de Parochie van Boort-Meerbeeck onder de Meyerye van Campenhout in het Aerts-bisdom van Mechelen, op den 22. October 1711. sub Secretario* Vander Linden.

verte de papier blanc.

Ce Réglement a été extendu *mutatis mutandis* pour la Paroisse de Boor-Meerbeeck de la Mayerie de Campenhout, dans l'Archevêché de Malines, le 22. d'Octobre 1711. sub Secretario *Vander Linden.*

Ordinatio pro Parochia Haren prope Bruxellas.

I.

Quod semper erunt duo Magistri Ecclesiæ, & duo Magistri sancti Spiritus, quorum duo Seniores deserunt sua servitia, finito secundo anno.

II.

Quod ipsorum loco quolibet anno, Sabbato ante Purificationem, eligetur novus Magister Ecclesiæ & sancti Spiritus, a Pastore & Domino loci, vel in ejus absentia a primario ejus Officiali.

III.

Quod ita electi præstabunt inter manus Officialis juramentum solitum præstari.

IV.

Quod Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritus debebunt rationes suas annuas reddere in loco (non existente popinâ) in quo Lex convenit, intervenientibus Parocho & Domino Territoriali, vel ejus principali Officiali, & duobus Scabinis cum judicii Scriba pagi *Haren.*

V.

Quod hi duo computus reddentur eodem tempore *gratis*, separatis sexternionibus, & absque quod ullus possit nec postulare, nec ullo salario gaudere.

Reglement voor de Parochie van Haren, by Brussele.

I.

Dat altydt sullen wesen twee Kerck-meesters ende twee H. Geest-meesters, Waer van de twee oudtste sullen afgaen ter expiratie van't tweede jaer van hunnen dienst.

II.

Dat in hunne plaetse t' elcken jaere op Saterdagh voor Lichtmisse eenen nieuwen Kerckende H. Geest-meester gekosen sal Worden door den Pastoor ende door den Heere, ofte in syn afwesen door des selfs eersten Officier.

III.

Dat de selve alsoo gekosen den gewoonelycken Eedt sullen moeten doen in handen van den Officier.

IV.

Dat de Kerck en H. Geestmeesters jaerelyckx ter plaetse van 't Gerecht, geen Herberg Wesende, Rekeningen sullen moeten doen ter interventie van den Pastoor ende van den Heere oft des selfs eersten Officier, ende van twee schepenen met den Greffier van 't dorp van Haren.

V.

Dat dese twee Rekeningen by separate Cohieren samen ten selven tyde gedaen sullen Worden gratis, *ende sonder dat daer Woor door iemanden eenigen salaris gevraeght oft genoten sal mogen Worden.*

Réglement pour la Paroisse d'Haren près Bruxelles.

I.

Qu'il y aura toujours deux Maîtres d'Eglise & deux Maîtres du S. Esprit, dont les deux plus anciens quitteront leurs services à l'expiration de la deuxiéme année.

II.

Qu'en leur place, chaque année, le Samedi avant la Chandeleur, sera choisi un nouveau Maître d'Eglise & du S. Esprit, par le Curé & le Seigneur, ou, en son absence, par son Officier principal.

III.

Qu'étant ainsi choisis, ils devront prêter le serment accoutumé, és mains de l'Officier.

IV.

Que les Maîtres d'Eglise & du S. Esprit devront rendre leurs comptes annuels au lieu (n'étant pas un cabaret) où la Loi s'assemble, à l'intervention du Curé & du Seigneur, ou de son Officier principal, & de deux Echevins, avec le Greffier du Village d'Haren.

V.

Que ces deux comptes, par cahiers séparés, se rendront dans un même temps *gratis*, & sans qu'à ce sujet personne puisse demander ni jouir d'aucun salaire.

VI.

Quod reddentes rationes, præsentaturi sint suos computus respectivos a se scriptos & debite efformatos, ut, illis apostillatis & clausis, signentur a Secretario *Haren*.

VII.

Quod si contingat aliquos illorum, qui computibus debent interesse, non adesse die statuto, procedetur a præsentibus ad auditionem & clausuram.

VIII.

Quod Magistri Ecclesiæ & sancti Spiritus respective habebunt administrationem proventuum seu redditaum respectivorum.

IX.

Quod reparationes & expensæ ordinariæ Ecclesiæ fient cum cognitione Parochi & Domini, aut ejus principalis Officialis.

X.

Quod distributiones eleemosynarum eodem modo fient.

XI.

Quod elocatio seu conductio bonorum Ecclesiæ & sancti Spiritus fiet publice, & *gratis* ut supra, interveniențibus Officiali principali, duobus Scabinis, & Secretario, coram Pastore & Domino, si id bonum judicent.

XII.

Quod nulla venditio bonorum, nulla refusio redditaum nulla expositio pecuniæ pro lucro percipiendo, vel alii contractus, qui olent alienationem, poterunt fieri nisi cognoscentibus Parocho, Domino, & omnibus, quorum interest & ex consensu Archiepiscopi, & permissu Majestatis Suæ.

VI.

Dat de Rendanten hunne respective Rekeningen sullen moeten overbrengen behoorelyck by hun geschreven en gestelt, om geappostilleert en gesloten zynde, by den Secretaris van Haren getteckent te Worden.

VII.

Dat by aldien eenige der genen die over de Rekeningen moeten staen, ten dage dier niet en compareren, dat niet tegenstaende tot hooring ende sluytinge geprocedeert sal Worden door de presenten.

VIII.

Dat de Kerck en H. Geestmeesters d' administratie van het respectief inkomen sullen hebben.

IX.

Dat de ordinaire reparatien ende belastingen van de Kerck geschieden sullen met kennisse van den Pastoor ende van den Heere oft de selfs eersten Officier.

X.

Dat het uytrycken der Aelmoessen op den selven voet sal gedaen Werden.

XI.

Dat de verhueringe van de Goederen der Kercke en H. Geest, publieckelyck en gratis *als boven sal gedaen Werden ten overstaen van den eersten Officier, twee Schepenen en van den Secretaris in 't by Wesen van den Pastoor en van den Heere, dunckt sulckx hun goedt.*

XII.

Dat geene verkoopinge van goederen, quytinge van Renten, aenleggingе van Penningen, oft andere Contracten smaeck hebbende van alienatie, en sullen mogen geschieden ten sy met kennisse van den Pastoor, van den Heere ende van alle andere geïnteresseerde, en met consent van Syne Hooghweerdigheydt en Octroy van Syne Majesteyt.

VI.

Que les Rendans devront présenter leurs comptes respectifs duement par eux écrits & dressés, pour, étant apostillés & clos, être signés par le Secrétaire d'Haren.

VII.

Que s'il arrive que quelquesuns qui doivent intervenir aux comptes, ne s'y trouve pas au jour marqué, il y sera procédé à l'audition & clôture par les présens.

VIII.

Que les Maîtres d'Eglise & du S. Esprit auront l'administration des respectifs revenus.

IX.

Que les réparations & frais ordinaires d'Eglise se feront avec connoissance du Curé & de Seigneur, ou de son Officier principal.

X.

Que la distribution des aumônes se fera de la même maniere.

XI.

Que le louage des Biens de l'Eglise & du Saint Esprit se fera publiquement, & *gratis* comme dessus, à l'intervention de l'Officier principal, des deux Echevins & du Secrétaire, en présence du Curé, & du Seigneur, s'ils le trouvent bon.

XII.

Que nulle vente de Biens, remboursement de rentes, mise de deniers à profit, ou autres Contrats qui ressentent l'aliénation, ne pourront se faire qu'avec la connoissance du Curé, du Seigneur & de tous autres intéressés, & par consentement de l'Archevêque & octroi de Sa Majesté.

XIII.

Quod fient duæ cistæ, una pro Ecclesia, & altera pro sancto Spiritu, in quibus custodientur documenta respectiva, litteræ, rationes seu computus, &c. sicut etiam pecuniæ paratæ.

XIII.

Dat gemaecke sullen Worden twee Kisten ofte Commen, d'een voor de Kercke ende d'ander voor den H. Geest, Waer inne bewaert sullen Worden de respective documenten, letteragien, Rekeningen, &c. mitsgaders de contante Penningen.

XIII.

Que l'on fera deux Caisses, l'une pour l'Eglise, & l'autre pour le Saint Esprit, dans lesquelles on gardera les respectifs documens, lettrages, comptes, &c. comme aussi les deniers comptans.

XIV.

Quod pro qualibet cista fient tres differentes seræ & tres claves; Pastor uniuscujusque cistæ habebit unam, Dominus vel ejus principalis Officialis etiam uniuscujusque unam, & Magistri Ecclesiæ & sancti Spiritus etiam suarum cistarum respectivarum.

XIV.

Dat voor elcke Kiste sullen gemaeckt Worden dry verscheyde sloten, ende dry sleutels, Waer van den Pastoor van elcke Kiste eenen sleutel den Heere oft des selfs eersten Officier van elck eene, ende de Kerck en H. Geest-meesters van hunne respective Kisten eenen sullen hebben.

XIV.

Que l'on fera pour chaque Caisse trois différentes serrures & trois clefs: le Curé en aura une de chaque Caisse, le Seigneur, ou son Officier principal; aussi une clef de chaque, & les Maitres d'Eglise & du Saint Esprit aussi une clef de leurs Caisses respectives.

XV.

Quod insuper observabuntur Statuta in affixo diplomate 31. Augusti anni 1608. Datum 24. Januarii 1713. *Signatum* Bodry.

XV.

Dat Wegens de meer reste men sich sal reguleren volgens 't gestatueerde by 't Placeaert van den eenen dertigsten Augusti 1608. Actum den 24. Januarii 1713.

Onderteeckent, Bodry.

XV.

Que pour le surplus on observera ce qui est statué par le Placart du 31. d'Août 1608. Fait le 24. Janvier 1713. *Signé* Bodry.

Ordinatio pro bonis Ecclesiæ, & sancti Spiritus Parochiæ Everensis.

I.

Quod semper erunt duo Magistri Ecclesiæ,& Sancti Spiritus, quorum duo Seniores servitia sua deserent circa finem anni secundi.

II.

Quod die Sabbati ante Purificationem Beatæ Virginis ipsorum loco eligetur novus Magister Ecclesiæ, & Sancti Spiritus a Pastore, & a Domino territoriali seu loci, vel absente dicto Domino, a Pastore & Officiali principali dicti Domini, qui casu quo non convenirent, convenient mittendo sortem.

Reglement op de Kercke ende Heyligh-Geest Goederen der Parochie van Evere.

I.

Dat altydt sullen Wesen twee Kerck meesters en de twee Heyligh Geest-meesters, vaer van de twee oudtste sullen af gaen ter expiratie van het tweede jaer van hunnen Dienst.

II.

Dat in hunne plaetse t' elcken jaere op saterdag voor Lichtmisse eenen nieuwenkerck ende Heyligh Geest Meester gekosen sal Worden, door den Heere, ende den Pastoor, oft in het afwesen van den voorsz. Heere, door den Pastoor, ende den eersten Officier van den Heere, die Welcke in cas van oneenigheyt hen sullen vergelicken by het trecken van het Loth.

Réglement pour les Biens d'Eglise & du Saint Esprit de la Paroisse d'Evere.

I.

Qu'il y aura toujours deux Maitres d'Eglise & deux Maitres du Saint Esprit, dont les deux plus anciens quitteront leurs services à l'expiration de la deuxième année.

II.

Qu'en leur place, chaque année, le Samedi avant la Chandeleur, sera choisi un nouveau Maitre d'Eglise & du Saint Esprit, par le Seigneur & le Curé, ou, en l'absence dudit Seigneur, par le Curé & l'Officier principal du Seigneur, lesquels, en cas de dissention, s'uniront en tirant le sort.

III.

Quod ita electi tenebuntur præstare solitum juramentum intec manus Officialis.

IV.

Quod Dominicâ secundâ Septembris, cujuslibet anni Pastor Parochiæ in Ecclesiâ publicare debeat Jovis die ejusdem hebdomadæ exhibendas fore rationes seu computus Ecclesiæ & Sancti Spiritus.

V.

Quod quilibet reddens tenebitur facere computum integrum, & pro eo cavere.

VI.

Quod computus debebunt Calamati signo muniri & claudi eodem die, quo reddentur.

VII.

Quod reddentes tenebuntuc petsonalitet præsentare suos computus a se formatos & scciptos.

VIII.

Quod si iidem reddentes non sciant scribere, vel alias incapaces hoc præstandi aut conficiendi suos computus, Pastor id poterit efficere & Secretarius vel judicii Scriba signare, nullo inde percepto salario.

IX.

Et quoniam Lex dictæ Parochiæ convenit hodie dum in popina, in qua non decet reddere rationes, erit licitum id facere in domo Pastoris, publice coram Decano Rurali, dicto Pastore, Officiali & Scabinis, januis apertis, ut unicuique sit liber accessus.

X.

Quod Magistri Ecclesiæ &

III.

Dat de selve alsoo gekosen zynde, gewoonelycken Eede sullen moeten doen in handen van den Officier.

IV.

Dat op den tweeden Sondagh van September van jedeten jaere den Pastoor van de Parochie sal in de Kercke publiceeren dat men Donderaagh van de selve Weke sal doen de Rekeninge van de Kercke ende van den Heyligen Geest.

V.

Dat iederen Rendant sal moeten maecken volle Rekeninge, ende daer vooren verantwoorden.

VI.

Dat de Rekeningen sullen moeten geappostilleert ende gesloten Worden ten selven dage dat sy geschieden.

VII.

Dat de Rendanten selfs sullen moeten hunne Rekeningen overbrengen by hun gestelt ende geschreven.

VIII.

Dat de selve Rendanten niet konnende schryven, oft anderfints onbequaem zynde om hunne Rekeningem te schryven oft stellen, den Pastoor het selve sal mogen doen, ende den Secretaris oft Greffier de selve teeckenen sonder salaris daer voor te genieten.

IX.

Ende alsoo het Recht-huys alsnu in de voorschreve Parochie gehouden Wort in eene herberge, alwaer het niet en convenieert dat de Rekeningen geschieden, soo Wordt gepermitteert dat die selve sullen gedaen Worden ten huyse van den Pastoor, voor den Landt-Deken, den voorschreven Pastoor, Officier ende Schepenen publieckelyck, ende met open deuren, op dat jeder daer toe magh accès hebben.

X.

Dat de Kerck ende Hey-

III.

Qu'étant ainsi choisis, ils devront prêter le serment accoutumé, ès mains de l'Officier.

IV.

Que le deuxième Dimanche de Septembre de chaque année, le Curé de la Paroisse publiera dans l'Eglise, que le Jeudi de la même semaine se rendra le compte de l'Eglise & du S. Esprit.

V.

Que chaque Rendant devra faire un compte entier, & en répondre.

VI.

Que les comptes devront être apostillés & clos le même jour qu'ils se rendent.

VII.

Que les Rendans devront présentet en personne leurs comptes par eux formés & écrits.

VIII.

Que les mêmes Rendans, ne sachant écrire, ou étant autrement incapables d'écrire & de former leurs comptes, le Curé pourra le faire, & le Secrétaire ou Greffier les signet, sans en profiter aucun salaire.

IX.

Et comme la Loi de ladite Paroisse s'assemble à présent dans un cabaret, où il ne convient pas de rendre les comptes, il sera permis de le faire dans la maison du Curé, publiquement, devant le Doyen Rural, ledit Curé, l'Officier & les Echevins, à portes ouvertes, afin qu'un chacun y puisse avoir accès.

X.

Que les Maîtres d'Eglise

Sancti Spiritus habebunt administrationem respectivorum redditauum.

XI.

Quod minores reparationes necessariæ, dummodo non excedant summam 12. florenorum, poterunt fieri per Magistros Ecclesiæ & Sancti Spiritus, consentiente Parocho, majores vero, intervenientibus, & consentientibus Officiali & Scabinis.

XII.

Quod Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritus non poterunt elocare bona Ecclesiæ & Sancti Spiritus nisi publice intervenientibus Pastore, Officiali & Scabinis, absque quod dent præferentiam conducentibus sive incolis, sive peregrinis, & hoc sub antiquis conditionibus, quæ scriptis tradentur a dictis Magistris Ecclesiæ & S. Spiritus, nisi ex communi consensu congruum videretur mutare aliquos articulos, & caso quo dicti Magistri Ecclesiæ & S. Spiritus sint incapaces, inhærendum erit dispositioni datæ in articulo octavo præfato.

XIII.

Quod dicti Magistri Ecclesiæ & S. Spiritus non poterunt ollas pecunias redditibus assignare, nisi Pastore, Officiali & Scabinis intervenientibus.

XIV.

Quod curandum erit, ut in cistam redeant vel in securitatem veniant pecuniæ huc usque absque sufficienti cautione assignatæ pensioni.

XV.

Quod computus aperti & imo clausi fient exiguo temporis spatio, & consequenter executioni mandabuntur.

ligh-Geest-Meesters d' administratie van het respectief inne-Komen sullen hebben.

XI.

Dat de klyne noodige reparatien niet excederende de somme van twelff guldent courant, sullen mogen geschieden door de Kerck ende Heyligh-Geest-Meesters met consent van den Pastoor, maer dat de groote reparatien sullen moeten geschieden ook met overstaen ende toestemminge van den Officier end Schepenen.

XII.

Dat de Kerck ende Heyligh-Geest-Meesters niet en sullen mogen verhueren de Goederen, Kerck ende Heyligh-Geest aengaende, als publieckelyck ende met overstaen van den Pastoor, Officier, ende Schepenen, sonder preferentie te geven aen de Huerelingen, 't zy innegesetenen ofte affgesetenen, ende dat op de oude conditien te schryven door die voorsz. Kerck ende Heyligh-Geest-Meesters, 't en Waere dat by gemeyn consent Wirde goet gevonden eenige artikelen te veranderen, ende in cas van onbequaemheyt van de voorschreve Werck ende Heylig-Geest-Meesters sal ingevolght Worden het gedisponeerden met den bovenstaende achsten artikel.

XIII.

Dat de selve Kerck ende Heyligh-Geest-Meesters geene Penningen en sullen mogen aenleggen als ter interventie van den Pastoor, Officier, ende Schepenen.

XIV.

Dat de aengeleghde penningen de Welcke tot noch toe sonder genoechsaeme versekeringe zyn uytgeset, sullen moeten ingevoordert oft behoorelyc versekert Worden.

XV.

Dat de openstaende Rekeningen, ende sloten sullen in Weynigen tydt Worden gedaen en ingevoordert.

& du S. Esprit auront l'administration des respectifs revenus.

XI.

Que les menues réparations nécessaires, n'excédant pas la somme de douze florins courans, pourront se faire par les Maîtres d'Eglise & du Saint Esprit, avec le consentement du Curé; mais les grandes réparations se devront faire aussi à l'intervention & du consentement de l'Officier & des Echevins.

XII.

Que les Maîtres d'Eglise & du S. Esprit ne pourront louer les Biens de l'Eglise & du S. Esprit, que publiquement & à l'intervention du Curé, de l'Officier & des Echevins, sans donner préférence aux Locataires, soit habitans ou étrangers; & cela sous les anciennes conditions, qui se mettront par écrit par lesdits Maîtres d'Eglise & du Saint Esprit, ne fût que du commun consentement l'on trouvât bon de changer quelques articles; & en cas d'incapacité desdits Maîtres d'Eglise & du S. Esprit, on suivra le disposé du huitieme article sus-mentionné.

XIII.

Que lesdits Maîtres d'Eglise & du Saint Esprit ne pourront mettre aucuns deniers a profit qu'à l'intervention du Curé, de l'Officier & des Echevins.

XIV.

Qu'on devra faire rentrer ou assurer en forme dûe, les deniers que l'on a mis à profit sans sureté suffisante jusqu'à présent.

XV.

Que les comptes ouverts & les clôtures seront faits en peu de temps, & de suite exécutés.

XVI.

Quod debite clausi & finiti reponentur in cistis respectivis Ecclesiæ Sancti Spiritus Everensis, quo etiam adferentur pecuniæ restantes a clausis computibus intra quatuordecim dies post redditas rationes, & in quibus præterea deponentur documenta, & litteræ, in quibus agitur respective de bonis Ecclesiæ & Sancti Spiritus.

XVI.

Dat de Rekeningen behoorelyck gedaen ende gesloten, sullen Worden gesteit in de respective Commen van de Kercke ende van den Heyligen-Geest van Evere, alwaer oock de overige penningen van de sloten van de Rekeningen van jeter corpus *sullen moeten gebrocht Worden tusschen vierthien dagen naet dat de Rekeningen geschiedt zyn, ende voorders oock sullen gedeposteert Worden alle documenten ende litteragien die goederen van de voorschreve Kerke ende Heyliken Geest respective raekende.*

XVI.

Que les comptes duement arrêtés & clos devront se déposer dans les Caisses respectives de l'Eglise & du S. Esprit d'Evere, où l'on apportera aussi les deniers restans des clôtures des comptes de chaque corps en dedans quatorze jours aprés la reddition des comptes, & où en outre seront déposés les documens & lettrages regardant respectivement les Biens desdites Eglises & du S. Esprit.

XVII.

Fient pro qualibet Cista tres diversæ seræ, & totidem claves; Pastor utriusque unam retinebit, primus Officialis pariter unam cujuslibet Cistæ & senior Magistrorum Ecclesiæ & Sancti Spiritus pariter retinebit unam clavem de Cistis ipsorum respectivis.

XVII.

Dat voor elcke Comme sullen zyn ende gemaeckt Worden dry verscheyde sloten, ende dry sleutels, Waer van den Pasteor van elke Kiste ofte Comme sal ebben eenen sleutel, den eersten Officier van elcks eenen, ende de eudtste Kerck ende Heyligh-Geest-Meesters van hunne respective Comme ofte Kiste oock eenen.

XVII.

Que l'on fera pour chaque Caisse trois differentes ferrures & trois clefs: le Curé en aura une de chaque Caisse, le premier Officier aussi une clef de chaque, & le plus encien Maitre d'Eglise & du S. Esprit pareillement une clef de leurs Caisses respectives.

XVIII.

Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritus poterunt facere, consentiente Parocho, eleemosynarum distributiones non excedentes summam trium florenorum: dum vero considerabiliores erunt faciendæ, dicti principalis Officialis & Scabini debebunt intervenire & consentire.

XVIII.

Dat de Kerck en Heyligh-Geest-Meesters sullen mogen doen alle distributien van almoessen niet excederende dry guldens met consent van den Pastoor, ende ingevalle daer eenige groote redistributien souden dienen gedaen te Worden, dat daer over sullen oock moeten staen ende hun consent geven den voorschreven eersten Officier, ende Schepenen.

XVIII.

Que les Maitres d'Eglise & du S. Esprit pourront faire, du consentement du Curé, toutes distributions d'aumônes n'excédent pas trois florins: Et lorsqu'il s'agira de faire des distributions considérables, que ledit Officier principal & les Echevins y devront aussi intervenir & y donner leur consentement.

XIX.

Casu quo accidant dissidia, decidenda erunt juxta Affixum diploma 31. Augusti 1618.

XIX.

Dat in cas van eenige verschilien de selve sullen gedecideert Worden op den voet van het Placcaert van den en-endertighsten Augusti sesthien hondert achthien.

XIX.

Que s'il survient quelques differens, ils devront se décider sur le pied du Placard du 31. d'Août 1618.

XX.

Dicta Officia reddenda consequenter ad hanc Ordinationem vel aliter quoad supra dicta bona, debebunt ab uno-

XX.

Dat alle de voorschreve devoiren ingevolge van desen Reglemente oft andersints ter saecke van de voorschreve

XX.

Que tous lesdits devoirs à rendre en suite de ce Réglement, ou autrement, par rapport ausdits Biens d'Eglise,

quoque five ille fit Ecclefiafticus, five Secularis, *gratis* fieri, five fumptibus, five titulo vacationum, conviviorum, expenfarum, vel altero; etiam Paftor & Æditiuus Servitia & Sepulturas *gratis* facient eorum, qui gavifi fuerint menfâ Sancti Spiritus.

Goederen te gefchieden, ock door Wie het fonde mogen Wefen, Geeftelycke perfoonen, ofte Wereltycke, fullen moeten gratis *gedaen Worden, fonder eenike ongoften 't zy van vacatien, Maeltydt, verteir, oft anderfints, kelyck oock door den Pastoor ende Cofter* gratis *fullen moeten gedaen Worden allen de Dienften ende Begraffeniffen van de gene, genietende d' affiftentie van den Huys-armen.*

devront fe faire *gratis* par qui que ce foit, *gratis* Eccléfiaftiques ou Séculiers, fans aucuns frais, foit à titre de vacations, repas, dépenfes ou autres: ainfi que par le Curé & le Marguillier, feront faits *gratis* tous les Services & Enterremens de ceux qui auront joui de l'affiftance de la Table du S. Efprit.

Mandando omnibus & fingulis, ut his fe conforment provifionaliter, donec aliter ab Aula ftatutum fuerit. Datum Bruxellis 3. Octobris 1718.
Signatum, CATZ.

Ordonnerende een ieder hem hier naer te reguleren alles by provifie tot dat anders by den Hove fal gedifponeert Worden, Aldus gedaen binnen defer ftad Bruffele den derden October feventhien-honder tachtthien, Onderteeckent, CATZ.

Ordonnant à un chacun de fe régler felon ce; le tout par provifion, jufqu'à ce qu'il en foit autrement difpofé par la Cour. Fait en cette Ville de Bruxelles, le 3. d'Octobre 1718.
Signé, CATZ.

Sententia data in Concilio Brabantico fuper adminiftratione bonorum Ecclefiæ & Sancti Spiritus, 27. Februarii, anni 1714.

Vonnis gegeven in den Souvereyne Raede van Brabant, nopende de adminiftratie der Kerke en Heylig Geeft Goederen den 27. Februarii 1714.

Sentence donnée au Confeil de Brabant touchant l'Adminiftration des biens d'Eglife & du S. Efprit, le 27. Février 1714.

Francifcus Wolfgangus Wilhelmus Rompen Paftor Immunitatis Tervuerenfis, Supplicans.

Fr. Wolfganck Willem Rompen, Paftoor der vryheyt van Tervueren, Suppliant.

Fr. Wolfganck Willem Rompen, Curé de la Franchife de Tervueren, Suppliant.

Præfecti, Confules, Scabini, & Rectores ejufdem Immunitatis, Citati, feu in judicium vocati.

Die Meyer, Borge-Meefters, Schepenen, ende Regeerders der felve vryheyt, gedaegde.

Les Mayeurs Bourguemeftres, Echevins & Recteurs de la même Franchife, adjournez.

VIfo in Concilio fupremo Brabantico ftatuto a Majeftate fua, libello fupplice præfentato per fupplicantem remiffo ad Commiffarios hujus Aulæ, per citationem de 9. Junii anni 1711. cum hoc tenore; quod tam per Synodos Belgiorum, quam per Ordinationes hujus Aulæ emanatas quoad adminiftrationem Ecclefiarum & ipfarum bona, directio & adminiftratio bonorum fpectantium ad Ecclefias & pauperes planæ patriæ concernat Paftores Parochiarum refpectivarum: quod in Immunitate Tervuerenfi dire-

GEfien in Syne Majefteyts Souvereynen Raede geordonneert in Brabant, de Requefte des Suppliants aldaer gepresenteert, by appointement van den negenften Junii feventhien hondert elf, verfonden voor Commiffariffen van defen Hove, inhoudende, dat foo ingevolge diverfche Synodien van defe Nederlanden, als Reglementen by defen Hove gemaneert op 't ftuck van d' adminiftratie van de Kerken, ende Goederen, aen de Paftoors ten plattem Lande toequamp het bewin ende ad-

VU au Confeil Souverain de Sa Majefté ordonné en Brabant, la Requête y préfentée par le Suppliant renvoyée pardevant Commiffaires de cette Cour, par appointement du 9. Juin 1711. contenant que tant par les Sinodes des Pays-Bas, que par les Réglemens de cette Cour émanés fur le fait de l'adminiftration des Eglifes & de leurs biens, la direction & adminiftration des biens appartenans aux Eglifes & aux pauvres au plat pays touche aux Curés des Paroiffes refpe-

ctio & admioiſtratio bonorum Sancti Spiritus ibidem erat penes Paſtores & Magiſtros pauperum; quod Prædeceſſores Supplicantis hac ſemper poſſeſſione fuiſſent gaviſi, ut patebat ex declaratione Conſulum, Scabinorum & Magiſtrorum pauperum dictæ Immunitatis: quod, attenta hac declaratione, Anteceſſor Supplicantis obtinuiſſet diplomata manutenentiæ, aooo 1679. contra Conſules, Scabinos & Jacobum *Druaert* tanquam Receptorem pauperum Tervureoſium, ſuper quod dicti Conſules, Scabini & Receptor reliqoerunt prædeceſſorem Sopplicantis io pacifica ſua poſſeſſione; quod Supplicans ab adventu ſuo ad dictum Paſtoratum in eadem manſerat quoad hanc adminiſtrationem; quod conſequenter ſchedolis ab ipſo & a Magiſtris pauperum ſignatis, ſemper factæ fuiſſent eleemoſynæ & diſtributiones frumentorum pauperibus in dicta Immunitate; quod nihilominus Supplicans turbaretur viâ facti in ſuâ poſſeſſione pacificâ ab Officiali *Carolo Michiels*, qui, requirentibus Præfecto, Conſulibus & Scabinis, prætenſam qualitatem Ducis Ædilium Eccleſiæ, & pauperum *Cornelio Labon, & Adriano Van der Smiſſen*, ne in poſterum darent ſchedulas pauperibus, niſi ſignatas propriâ ipſorum manu nullâ aliâ admiſſâ, neque additâ ſignaturâ, ſub pœna, &c. Talibus autem viis facti intolerabilibus in patria Juſtitiæ Sopplicans concludebat, ut placeret Conſilio ipſi dare Litteras-Patentes manutenentiæ in debita forma, cum clauſula interdictionis; proceſſu verbali deinde habito coram Commiſſariis, 19. Junii 1711. in quo Supplicans per ſuum Procuratorem proponendo contenta in ſuâ dictâ ſupplicâ inferebat ut per ipſam. Conclu-

miniſtratie van de Goederen competerende aen de Kerken ende armen van hunne reſpective Prochien, ſoo ende gelyck binnen de vryheyt van Tervuren 't bewin ende administratie der Goederen van den Heyligen Geeſt, den Paſtoor aldaer beneffens d' arme Meeſters toe-quamp; ende de voorſaeten des Suppliante oock altyt in poſſeſſie Waeren geweeſt, als quamp te blycken uyt de Declaratie van Borge-Meeſter, Schepenen ende Arm Meeſters der voorſeyde vryheyde, op Welcke Declaratie den voorſaede des Suppliants in den jaere ſeſthienhondert negen-en ſeventig hadde bekomen gehadt Brieven van maintenue tegens de Borge-Meeſtere, Schepenen, ende Jacobus Druaert *als Rent-Meeſter van den armen van Tervuren, alswanneer de ſelve Borge-Meeſter, Schepenen, ende Rent-meeſter den voorſaedt des Suppliante hadde gelaeten in ſyne paiſible poſſeſſie, op Welcken voet den Suppliant, ſedert ſyne aenkomſte tot de voorſeyde Paſtorye altyde paiſibelyck Was gebleven: in de vermelde adminiſtratie, ende volgens op ſyne billetten door hem beneffens d' arme Meeſters geteeckent, altydt de diſtributien van graenen, gelt ende andere Aelmoeſſen Was geſchiedt aen de Huys-Armen aldaer, deeniet-tegenſtaende ſoo bevondt den Suppliant hem feytelyck geturbeert in ſyne voorſchreve paiſible poſſeſſie door den Officier* Carel Michiels *als hebbende gedaen verbod op den vyfden Mey ſeventhien-honder elf, ten verſoeke van Meyer, Borge-Meeſter ende Schepenen hun aldaer qualificerende pretenſe over-Momboire van de Kerke ende armen der voornoemde vryheyt, aen de tegenwoordige arm-Meeſters* Cornelis Labon *ende* Adriaen Vander Smiſſen *van geene*

ctives; que dans la franchiſe de Tervueren, la direction & adminiſtration des biens du S. Eſprit y appartenoit aux Curés & aux Maîtres des pauvres; que les Prédeceſſeurs du Suppliant avoient toujours été en cette poſſeſſion, comme il conſtoit par la Déclar. des Bourgoemeſtre, Echevins, & Maîtres des pauvres de ladite franchiſe; que ſur cette Déclaration le Prédéceſſeur du Suppliant avoit obteno des lettres de maintenue l' an 1679. contre les Bourguemeſtres, Echevins & Jacques *Druaert* eo qualité de Receveur des paovres de Tervueren, ſur quoi leſdits Bourguemeſtres, Echevins & Receveur avoient laiſſé le Prédéceſſeur du Suppliant en ſa paiſible poſſeſſion, que le Suppliant depuis ſoo avénemeet à ladite Cure étoit reſté paiſiblement ſur le même pied en cette adminiſtration; que par conſéquent ſur ſes billets par lui ſigoés & par les Maîtres des pauvres, les diſtributions des grains, d' argent & d' autres aumônes s' étoient toujours faites aux pauvres de ladite franchiſe; que néaomoins le Suppliant ſe trouvoit troublé par voie de fait en ſa poſſeſſion paiſible par l' Officier *Charles Michiels*, lequel à la réquiſition des Mayeurs, Bourguemeſtres & Echevins, ſe qualifiant prétenduement Chefs Mambours de l' Egliſe & des pauvres de ladite franchiſe a fait défenſe le 5. Mai 1711. aux préſens Maîtres des pauvres, *Corneille Labon*, & *Adrien Vander Smiſſen*, de donner à l' avenir aucuns billets aux pauvres gens, que ceux qui ſeroot ſignés de leur propre main, ſans admettre ou y laiſſer ajouter quelque ſignature d' aucun autre, à peine, &c. Et d' aotant que ſemblables voies de fait n' étoient pas tolérables dans un

ſio contraria Citatorum ejuſdem diei, ut Supplicans declararetur non admittendus in bis quæ concludebat, *idque cum expenſis*; citatio ibidem facta eodem die, auditis verbaliter partibus, mandabat Citatis ut Supplicanti daretur acceſſus ad omnes computus pauperum & ad acquiſita ab anno 1675. incluſive, cum exhibitione acquiſitorum ad id ſervientium, & demonſtratione modi quo computata fuiſſent, ut deſuper quoad factum & partibus auditis, ulterius & ſummarie diſponeretur ut æquum & juſtum, citatio ulterius data in proceſſu verbali 3. Julii 1711. per quam Aula, partibus auditis illis, mandabat *hinc inde* ut congrue applicarent documenta, quibus prætendebant uti, ut fundarent ex utraque parte ſua concluſa, ut parti utrique extraheretur octiduum, ut, illis viſis, comparerent etiam poſt octiduum, & deſuper illis verbaliter & ſummarie auditis decerneretur; datâ poteſtate nihilominus ex conſenſu partium, abſque præjudicio cujuſcumque juris, *Franciſco le Roi*, ut *ad interim* daret ſchedulas diſtributionum pauperibus, viſis reſpectivis applicatis, ſeu ſcriptis partis utriuſque, ulterioribus proceſſibus verbalibus cauſæ, quoad diffidia in illa mota tum pro petita conſignatione Teſtamentorum, Codicillorum, Donationum, & aliorum actuum quæ Citati in ſuâ poteſtate prætendebant habere, & expurgatione deſuper a Supplicante factâ: citatio data poſt proceſſum verbalem 17. Februarii 1711. in qua Aula mandabat partibus *hinc inde* ut ad acta venirent: Aula omnibus perpenſis & attentis manuteneт Supplicantem in poſſeſſione ſimul cum Magiſtris Sancti Spiritus, ut ſignent ſchedulas ſervientes diſtributioni eleemoſynarum erga

billetten in 't toekomende meer te geven aen d' arme-lieden als de gene by hun eygen handt geteekent, ſonder eenige teeckeninge van jemandt anders daer by te laeten voegen op pene, &c. ende vermits dusdaenige ſeytelyckheden in een Landt van Juſtitie niet en Waeren tollerabel, ſoo concludeerde den Suppliant ten eynde den voorſeyden Raede gedient ſoude Weſen aen hem t' accorderen opene brieven van maintenue in forma met clauſule van interdictie, het verbael dienvolgende voor de voorſeyde Commiſſariſſen gehouden den negenthienſten Junii ſeventhien-hondert elf, alwaer den Suppliant door ſynen Procureur proponerende den inhouden van de voorſchreven Requeſte concluderende als in de ſelve, de contrarie concluſie der Gedaegde, afgeteeckent ten ſelven daege tot niet ontfanckelyckheyt des Suppliants in ſyne voorſeyde concluſie cum expenſis, *den appointemente daer op ten ſelven daege gevolgt; daer by 't Ho partyen mondelinge geboort, ordonneerde aen de Gedaegde, aen den Suppliant tegeven acces tot alle Rekeningen van den armen ende acquitten dier, ſedert 't jaer ſeſthien-hondert vyf-enſeventig inclus, ordonnerende voorts aen de ſelve binnen acht dagen te bewyſen in Welcker voegen ſedert veertig jaer herrewaerts gegeven zyn geweeſt d' Ordonnantie van uytereyckinge van d' arm billetten met overleg van d' acquitten daer toe dienende ende bewys hoe de ſelve in de Rekeninge gepaſſeert zyn, om 's ſelvegedaen ende partyen geboort, voorders ende ſommierelyke gediſponeere te Worden naer behooren; den naerderen appointemente gegeven ten verbaelen van den derden Julii 1711, daer by 't Hof partyen geboort, ordonneerde aen de*

pays de Juſtice; le Suppliant concluoit à ce qu'il plût au Conſeil de lui accorder Lettres Patentes de maintenue en forme, avec clauſe d'interdiction; le verbal tenu enſuite pardevant leſdits Commiſſaires, le 19. Juin 1711. où le Suppliant par ſon Procureur en propoſant le contenu en ſadite Requête, concluoit comme par icelle: la concluſion contraire des ajournés du même jour, à ce que le Suppliant fût déclaré non recevable en ſadite concluſion *cum expenſis*; l'appointement y ſuivi le même jour, par lequel la Cour après avoir oui les Parties verbalement, ordonnoit aux ajournés de donner accès au Suppliant à tous les comptes des pauvres & aux acquits depuis l'an 1675. inclus, leur ordonnant en outre de faire compter dans huit jours ſur quel pied on a donné depuis quarante ans, les Ordonnances pour la diſtribution des billets aux pauvres, avec exhibition des acquis à ce ſervans, & démonſtration de la maniere qu'on les a paſſé en compte, pour le fait, & Parties ouies, être ultérieurement & ſommairement diſpoſé, comme de raiſon; l'appointement ultérieur donné au verbal du 3. Juillet 1711. par lequel la Cour, Parties ouies, leur ordonnoit *hinc inde* de faire un applicat pertinent des piéces dont ils prétendoient ſe ſervir pour leurs ſoutenues de part & d'autre, & de les délivrer les uns aux autres dans huit jours, pour après les avoir vues, comparoître huit jours après, & être diſpoſé, les ayant ouies verbalement & ſommairement; autoriſant néanmoins du conſentement des Parties, & ſans préjudice de leur droit, tant au principal que dans la proviſion, *François le Roi*, pour donner en attendant les

pauperes, exceptis casibus, in quibus per acta fundationis aliter statutum & decretum videretur, & mandat Citatis ut curent annullari omnia impedimenta hisce contraria, condemnans dictos Citatos ad expensas sub debita taxatione & moderamine Aulæ. Ita datum in civitate Bruxellensi, die decimo-septimo Februarii anno 1714. *Signatum*,

A. V. Ghindeatiaelen.

selve hinc inde *te maecken een pertinent applicaet van de stucken de Welcke zy pretendeerde te gebruycken tot onderstands van hunne Weder-seytsche susten en, ende de selve binnen acht dagen aen malckander te behandigen, om de selve gesien zynde by hun, acht dagen daer naer te compareren, ende sommierlyck ende mondelinge gehoort ende gedisponeert te Worden, authoriserende des onverminders* de consensu partium *ende sonder prejudicie van hun recht, soo ten principaele als in de provisie, de persoon van* François le Roye, *om middelertydt uyt-te-reyck-n de billetten van distributie voor den armen, gesien de respective schriftelycke applicaeten by partyen ter Weder-syden-overgegeven, mitsgaders de voordere verbaelen in saecke gehouden, behelsende 's debath aldaer gemouveert, soo nopende 's versoeck van consignatie von de testamente, Codicillen, Donatien, ende andere Acten, die de Gedaegde pretendeerde den Suppliant ten onderen te hebben als andersints, ende d'expurgatie daer over by den Suppliant gedaen, den appointemente vervolgens gegeven ten kerbaelen van den seventhiensten Februarii seventhien-hondert twelf, daer by 's Hof ordonneerde aen partyen* hinc inde *te fourneren; op al gelet, 's Hof maintineert, den Suppliant in de possessie van beneffens de Heilig-Geest-Meesters te teeckenen die billetten dienende tot uyt reykinge der almoesen aen den armen, uytgenomen ten opsichte der gevallen, alwaer by d'Acten van fondatie anderen regel ofte Weth bevonden Wordt gestelt te zyn, ende ordonneert aen de Gedaegde te doen casseren alle beletselen ter contrarie, condemnerende de selve Gedaegde in de kosten ter behoorlycke taxatie ende moderatie van den Hove. Aldus gedaen binnen de Stadt Brussel den ses-entwintigsten Februarii seventhien hondert veerthien. Onder teeckent,*

A. V. Ghindertaelen.

billets de distribution aux pauvres; vû les applicats respectifs par écrit donnés par les deux Parties; les ultérieurs verbaux tenus dans la cause, contenant le débat y mû, étant au regard de la demande pour la consignation des Testamens, Codicilles, Donations, & autres Actes que les adjournés prétendoient que le Suppliant auroit en son pouvoir, ou autrement; & l'expurgation faite sur ce point par le Suppliant; l'appointement donné en suite au verbal du 17. Février 1711. par lequel la Cour ordonnoit aux Parties *hinc inde* de fournir. Le tout considéré, la Cour maintient le Suppliant dans la possession de signer conjointement avec les Maîtres du S. Esprit, les billets servans à la distribution d'aumônes aux pauvres, excepté dans les cas que par les actes de fondation, il seroit autrement statué ou réglé, & ordonne aux adjournés de faire casser tous empêchemens au contraire, condamnant lesdits Adjournés aux dépens, sous dûe taxation & modération de la Cour. Ainsi fait dans la Ville de Bruxelles, le 17. de Février 1714. *Signé*,

A. V. Ghindertaelen.

Monu-

Monumentum III. citatum pag. 58. in nota.

C.

DECRETUM EPISCOPI PRINCIPIS LEODIENSIS pro fideli, & recta administratione bonorum Fabricæ Ecclesiæ, & Mensæ S. Spiritus.

Maximilien-Henri, par la grace de Dieu, Archevêque de Cologne, Prince-Electeur du Saint Empire Romain, Archichancelier par l'Italie, & du Saint Siége Apostolique Légat né, Evêque & Prince de Liége, Hildesheym, élu Evêque de Munster, Administrateur de Bergtesgarde, & Duc des deux Bavieres, du Haut Palatinat, Westphalie, Engeren & Bouillon, Comte-Palatin du Rhin, Landgrave de Leuchtenberg, Marquis de Franchimont, Comte de Looz, Herne, &c.

SUr rapport a Nous fait, que dans nos Villes, Bourgades & Villages de notre Pays & Diocése de Liége, il se glisseroit un abus trés-considérable au sujet des comptes tant des Biens appartenans aux Eglises, Fabriques, & Luminaires, que Mambours des Pauvres, les uns des Auditeurs d'iceux se faisant mettre à dîner, les autres se faisant payer en argent, au lieu de servir gratuitement l'Eglise & les Pauvres d'icelle; les Mambours desquels feroient des éfractions de muids a petit prix, comme aussi la distribution des pains ainsi que bon leur semble, les donnant aux Riches aussi-bien qu'aux Pauvres. Voulant a ce remédier, Avons ordonné, comme Nous ordonnons par les présentes, à tous Mambours & Auditeurs desdits comptes, d'y vaquer gratuitement pour Dieu & pour les Pauvres, sans prétendre chose que ce soit pour dépensé de bouche ou autrement: Comme aussi Nous ordonnons à tous Mambours desdites Eglises & Pauvres, de suivre au futur les éfractions du Clergé de Liége pour les muids qui leur sont dûs, & de ne faire distribution desdits Biens, soit en argent, soit en pains, à autres qu'à ceux qui sont vraiment Pauvres, & connus pour tels par les Pasteurs, pardevant lesquels & les deux plus vieux Echevins ou Principaux du Lieu, tous les comptes susdits de l'Eglise & Pauvres, seront rendus & examinés gratuitement: Ordonnant à tous Pasteurs & Desserviteurs desdites Eglises, de publier cettui notre Mandement, au jour de Dimanche, pendant la Messe paroissiale, dans chaque leurs Eglises; & pour meilleure & absolute observance, de choisir chacun dans leurs Paroisses un ou deux Synaux pour annoter les contraventeurs, & leur en faire pertinente relation, afin qu'il soit procédé contr'eux a la peine de cinq florins d'or pour les Pauvres de la Paroisse.

Et comme plaintes Nous ont aussi été faites, que des personnes peu soigneuses de leur instruction chrétienne, tant nécessaire pour le salut de leurs ames, sortiroient pendant la grande Messe de l'Eglise, pour n'entendre le Sermon ou l'Exhortation du Pasteur, & s'en iroient caquetter au portail de l'Eglise, ménant grand bruit & commettant insolence, Nous le défendons tres-sérieusement, & enchargeons les Pasteurs de surveiller soigneusement là-dessus pour que telles personnes soient châtiées d'un florin d'or d'amende pour chaque fois, applicable aux Pauvres, comme dessus. Donné en notre Ville de Bonne, le vingtiéme Mai mil six cens quatre-vingt-six. Etoit signé, MAXIMILIEN-HENRI. Et puis écrit, lieu (†) du Scel, & ensuite contresigné, FERD. SCHICH.

Far-

Formula quâ expeditur Nominatio Regia ad Abbatias.

CHARLES, par la grace de Dieu, Roi de Castille, de Léon, &c. A religieuses Personnes nos cheres & bien aimées les Prieure, Religieuses & Convent de l'Abbaye N. Salut & dilection. Comme a Nous, comme Duc de Brabant, affiert & appartient d'avoir soigneux égard que les Prélatures, Abbayes, Prieurés & autres Dignités étant en icelui Pays, soient pourvues de gens Catholiques, de bonne vie & conversation, pour les entretenir en bonne & Chrétienne Religion, & par Indult Apostolique, droit de Personnage, Régale, & autrement Nous compete, & ayons droit de ausdites Prélatures & Dignités, quand elles vaquent, nommer personnes suffisantes, idoines, & a Nous agréables. Et il soit par le trépas de Dame N. votre derniere Abbesse, ladite Abbaye présentement vacante, Nous ayons fait informer de l'idoineté & capacité des Religieuses d'icelle, entre lesquelles Nous seroit être présentée Dame N. Religieuse de la même Abbaye: Savoir vous faisons, que le bon rapport que fait Nous a été de ladite Dame N. & de ses sens, expérience, bonne religieuse vie & conversation, Nous l'avons par la Délibération de notre très-cher & féal Cousin Dom Francisco Antonio de Agurto, Marquis de Castannaga, Chevalier de l'Ordre d'Alcantara, Lieutenant, Gouverneur, Capitaine Général de nos Pays-Bas, a dénommé & dénommons par ces présentes a ladite Abbaye N. vous consentans & requirans, que procédant a l'élection de votre nouvelle & future Abbesse, vous élisiez & acceptiez à icelle Dignité, ladite Dame N. comme Personne à ce capable & a Nous agréable, à laquelle consentons & permettons de pouvoir sur ce obtenir de Notre Saint Pere le Pape, de l'Evêque Diocésain, ou autre Supérieur, telles Bulles Apostoliques & Provisions de confirmation qu'il appartiendra, & icelles à dûe exécution, au surplus prendre & aprébender la vraie, réelle & actuelle possession de ladite Abbaye, ensemble des droits, fruits, profits & émolumens d'icelle, pour d'orénavant la tenir, régir & administrer, tant au spirituel qu'au temporel, en a gardées & observées les solemnités en tel cas requises & accoutumées. Si donnons en mandement à nos très-chers & féaux les Chef Président & Gens de nos Privé & Grand-Conseil, Chancelier de Gens de notre Conseil ordonné en Brabant, & a tous autres nos Justiciers, Officiers & Sujets: à qui ce regarder, à qu'à vous en ce que dit est, ils assistent, si besoin en avez, & en outre fassent, souffrent & laissent ladite Dame N. de cette notre présente nomination, accord & consentement, pleinement & paisiblement jouir & user, cessant tous contredits & empêchemens au contraire: Car ainsi Nous plaît-il. Donné en notre Ville de Bruxelles, &c. *Christ. Ut inferius erat signatum*. Par le Roi, GALVAN.

Monumentum IV. *citatum pag.* 118. *num.* VIII.

D.

LITTERÆ DUCIS SABAUDIÆ BELGII GUBERNATORIS,

ad Priorem & Collegium J. V. Doct. Proff. ordin. in Universitate Lovaniensi.

HONORABILES docti & sincere dilecti. Cum Serenissimus Rex Dominus & cognatus noster observandus pro sua in bonarum disciplinarum, & præsertim Jurisprudentiæ studiis provehendis propensione, nonnullorum Professorum stipendia augenda duxerit, novasque quasdam lectiones instituti mandarit; nos tam laudabile Majestatis suæ institutum executioni mandare cupientes, jussimus pro singolis litteras pro obtinenda debita stipendiorum solutione congruas expediri. Verum cum præ ceteris Majestatis suæ cordi sit, ut novæ lectioni Decretorum recte provideatur, quam Majestas

jestas sua pro horum temporum (quibus disciplina Ecclesiastica graviter convellitur) necessitate, cupit ad primævam genuinamque suam revocari originem, sic ut magis ad Ecclesiæ ædificationem, quam litium judiciorumque disceptationem dirigatur, dum diu multumque ad eam provinciam idoneus quispiam quæsitus esset, tandem Majestas sua ob singularem Petri Ximeny commendationem, illum quantumvis reluctantem eo impulit, ut conditionem eam susciperet. Circa quem quidem ea fuit suborta difficultas, quod duntaxat Bacalaureus sit in Jure Canonico, & altiorem gradum docendique auctoritatem non haberet. Verum non visum fuit hoc impedimentum, tam egregium institutum debere remorari, & uti Regia Majestas de eo cum ipso dispensavit, sic etiam vos non gravate eum ad hanc professionem admissuros esse confidemus, ea tamen conditione, ut intra annum a die cœptæ professionis Doctoralia insignia recipiat. Cum hæc autem lectio non minus Theologiæ operam dantibus, quam Juris Canonici studiosis utilis futura videatur, talem ei horam assignari a vobis velimus, quæ utriusque sit accommoda. Ad hæc etiam intellexisse vos arbitramur constituisse Majestatem suam, quo ii, qui Jurisprudentiæ primam daturi sunt operam, universa ejus disciplinæ elementa rectius simpliciusque percipiant, ut deinceps, & institutionum altera instituatur lectio, qua omissis iis, quæ prolixiorem, exactioremque requirunt explicationem, is qui ad hanc assumetur professionem, summatim duntaxat textum Justinianum explicet, glossasque leviter, ac perfunctorie tantum attingat, sic ut eas auditores legere, & potiora aliqua inde retinere assuescant. Et ne ultra septa hæc novus professor transiliat, intra anni spatium totos quatuor libros Institutionum omnino Majestas sua vult absolvi, cujus vos diligentem habere curam, ac Majestati suæ vel Nobis denuntiare velimus, si aliter fiat. Eamdem quoque brevitatem desideramus observari in altera lectione nova, qua visum fuit non abs re fore, si quispiam titulos ipsos utriusque Juris interpretetur, quo & facilius eos tyrones addiscant, & ordinem rerum, materiarumque (qui memoriam in primis sublevant) complectantur, & significationem uniuscujusque tituli plenius percipientes ad graviora legum scita perdiscenda, viam sibi præstruant, & hanc quoque lectionem anni termino præscriptam Rex voluit, sicut post minores vacationes mense Octobri semper ab capite hæc Institutionum prælectio titulorumque expositio incohetur. Institutionum autem consuetæ atque ordinariæ lectionis dignitati nihil Majestas sua detractum voluit, sed cum eam ampliore stipendio decoravit, id desiderat, ut diligentia quoque majore tractetur. Cum autem intelligamus eum, qui illi hactenus præfuit, adversa laborare valetudine, quæ forte in longum tempus protrahi posset, cupimus ut de Vicario ita provideatur, ne quid publica studia detrimenti accipiant. Ad has autem lectiones delegimos D. Joannem Venduvilium, Petrum Beckium juris utriusque Doctores, & Joannem Ramum Licentiatum, ex quibus, nisi unus nobis assumendus videatur, ad operam vicariam ægrotantis, vos velimus dispicere, qui ex iis ad singulas lectiones magis videantur vel propensi vel idonei. Et cum in rerum novarum institutione, quid vel secus sit, experimento primum intelligi certius soleat, visum nobis fuit, ut singulis in unum duntaxat annum hæ lectiones addicantur, quo ipsorum interea spectata diligentia, & speratæ utilitatis cognito successu, sub ejus finem de eorumdem confirmatione melius constitui queat. Superest igitur, ut de Ximeny admissione, & quos quibus lectionibus magis aptos censeatis vestram nobis sententiam perscribatis, quo similiter super stipendiorum solutione providere eis possimus. Quid autem super augmento veterum stipendiorum vel institutione novorum pro utriusque Juris Professoribus ordinatum sit, ex schedula inclusa intelligitis; Deus vos conservet. Datum Bruxellæ xxij Aprilis 1557. post Pascha.

Monu-

Monumentum V. citatum pag. 144. num. X.

E.

SENTENTIA EXTENSA SENATUS BRABANTIÆ contra Archidiaconum Gondromi 10. Martii 1700.

Le Prévôt & Pasteur de Limbourg, Vice-Archidiacre & Official de Condros au païs & Duché de Limbourg & autres païs d'Outremeuse, & pour lui en prenant la cause, le Conseiller & Procureur-Général & les Etats du païs de Limbourg, Suppliant; l'Archidiacre dudit Condros, Rescribent.

VEu au Conseil souverain de Sa Majesté, ordonné en Brabant, la Requête y présentée par le premier Suppliant le 31. de Juillet 1693. par laquelle il donnoit a connoître que suivant les privileges du pays de Brabant & d'Oultremeuse, aucuns Sujets Ecclesiastiques ou autres de même pays, ne pouvant être évoqués ni convenus en Jugement pardevant le Juge Ecclésiastique ou autres hors ledit pays, le Rescribent avoit donné commission au Suppliant pour exercer la Jurisdiction Ecclésiastique dans ledit Condros, laquelle il avoit longues années paisiblement exercée ensuite du placet dudit Conseil; mais comme François Pirotte avoit présenté Requête audit Rescribent, pour que le Suppliant auroit à lui envoyer les actes du débat, que ledit Pirotte avoit pardevant le Suppliant contre Corneil de Haut Regard, au sujet de la Cure de Waudre, afin d'en connoître, ledit Rescribent, sans considerer qu'il ne pouvoit exercer aucune Jurisdiction sur les Sujets du Pays de Limbourg, avoit par appointement du 31. Mai 1693. dit: *communicetur præsens supplica Officiali nostro Limburgensi, sine transmittendi nobis acta, interim quæcumque præjudicialia suspendentes*, ledit Rescribent avoit pour lors ordonné au Suppliant de lui envoyer les Actes d'un Procés ventillant pardevant lui; & apres avoir examiné lesdits Actes, il les avoit renvoyés avec la Sentence par écrit, avec ordre au Suppliant de la prononcer comme il l'avoit couché; mais comme le sentiment dudit Suppliant & de ses Assesseurs n'étoit conforme à ladite Sentence, il en avoit donné avis audit Rescribent, dont il avoit eu pour réponse qu'il n'avoit pas envoyé la Sentence pour la faire examiner de ses Assesseurs, mais bien pour la prononcer, comme étoit à voir par la piéce en étante; & quoique par toute civilité & raison, il avoit donné à connoître au Rescribent qu'il ne lui étoit permis d'exercer aucune Judicature en ce pays, il ne laissoit pas pourtant à continuer de le troubler dans sa Judicature, avec menace de révoquer sa commission, raison pourquoi ledit Suppliant se retiroit vers ledit Conseil, le suppliant très humblement d'être servie de lui vouloir accorder Lettres de maintenue *in forma*, avec clause de mandement, tenant lieu: Vû aussi la reseription y servie a l'encontre par le Rescribent le 29. d'Octobre 1693. par laquelle il disoit d'avouer que suivant les privileges des pays de Brabant & d'Oultremeuse aucuns Sujets Ecclésiastiques ou autres du même pays, ne pouvoient être évoqués ni convenus en jugement pardevant le Juge Ecclésiastique, ou autres hors ledit pays, & que pour cette raison & au lieu, & que le Rescribent vaqueroit lui-même en Brabant, pour prendre connoissance de toutes les causes des Brabançons qui pourroient survenir en son district, ainsi que l'Archidiacre de Hasbeye le faisoit lui-même ès terres de l'Obéissance de Sa Majesté, il avoit substitué le Suppliant en sa place en l'an 1691. pour exercer la Jurisdiction en son nom & de son autorité dans ledit Condros, ne croyant pas que sur cette substitution seroit suivi aucun placet qui n'étoit pas aussi nécessaire, celui du 18.

 Avril

Avril 1671. ne pouvant servir pour ladite substitution faite par le Rescribent dix années aprés ; & en tout cas, supposant que le placet de Sa Majesté seroit requis pour que le Suppliant pourroit exercer la Jurisdiction en vertu de cette substitution, pardessus que tout ce qu'il auroit fait jusqu'a présent feroit nul & de nulle valeur, il étoit notoire que ce placet ne pourroit changer la nature de ladite substitution ; tellement que de révoquable qu'elle étoit de soi & en vertu de la clause sous laquelle elle avoit été faite *usque ad revocationem nostram duntaxat*, elle feroit devenue irrevoqnable, & qu'ainsi il avoit toujours demeuré libre au Rescribent de la revoquer, comme il avoit fait, de maniere qu'l n'y avoit aucune apparence de possession, sur laquelle il pourroit fonder sa demande à fin de maintenue, & qu'il avoit tort de se plaindre de ce que le Rescribent avoit été obligé de faire en meilleure administration & exécution de la justice, pour empêcher des coups que le Suppliant méditoit de faire par une trop grande partialité pour l'une des parties, ce qui n'étoit pas de cette matiere, & surtout le Rescribent s'étonnoit d'autant plus du procédé du Suppliant, qu'il ne pouvoit ignorer qu'Antoine Delva ayant fait de même contre le prédecesseur du Rescribent, & ayant même obtenu en ce regard Lettres de maintenue, icelles avoient été déclarées sub & obreptices & sans effet, & lui non fondé ni recevable, & condamnés à deux tiers des dépens, ainsi qu'étoit à voir par la Sentence pareillement en étant, parmi quelles & autres raisons débattans l'ultérieur contenu de ladite Requête d'impertinences, frivolité, & dénégation, contendoit le Rescribent à ce que levant l'interdiction accordée sur ladite Requête, icelui pour avoir requis par icelle, ainsi qu'il avoit fait, seroit declaré non fondé ni recevable, & condamnés ès dépens. Vû de suite la replique, rescription ultérieure & duplique desdites parties, ainsi que la Requête civile du Rescribent du 23. Décembre 1694. avec les raisons d'impertinence y alencontre servies de la part du Suppliant. Vû en outre la Sentence interlocutoire y ensuivie le 26. de Mars 1695. par laquelle ledit Conseil, avant de faire droit, ordonnoit aux Emprenans de venir *ad causam* pour, &c. Vû en outre la conclusion desdits emprenans, par laquelle ils disoient en substance, que selon les loix & privileges fondamentales de ce pays, les Sujets du Roi, soit Ecclésiastiques ou séculiers, ne pouvoient être arrêtés, évoqués ni tirés en justice hors de ce même pays ; mais ils devroient être traités & jugés par des Juges du pays : qu'aussi le Rescribent n'ignorant pas cette vérité, & sçachant qu'il ne pouvoit faire en ce pays aucun Acte jurisdictionnel en qualité d'Archidiacre du Condros, à raison qu'il devoit tenir & tenoit fixement résidence dans la Ville de Liege, il avoit laissé continuer le Suppliant dans l'exercice de la Jurisdiction Ecclesiastique audit Condros, ensuite de la commission lui donnée pour ce sujet, & agréée par le Roy par Acte du 18. Avril 1671. jusqu'à ce qu'il lui avoit pris envie d'ordonner au Suppliant de lui envoyer les Actes & Piéces du Procés instruit devant lui Suppliant, entre le Procureur d'Office d'une, & Me Nicolas Gregoire d'autre part de les examiner, y porter Sentence, & en charger par sa Lettre du 27. Juin 1693. le Suppliant de la prononcer, à quoi le Suppliant n'ayant voulu déférer, comme il ne pouvoit en aucune maniere, à moins de souscrire à une emprise évidente, le Rescribent s'étoit voulu attribuer l'autorité de le déporter, en révoquant, comme il avoit prétendu de faire par Acte du 28. Août de ladite année, sa commission ; mais comme l'une & l'autre choquoient également lesdites loix & privileges, le premier, parce que les Sujets du Roi ne pouvoient être jugés qu'en ce pays, & par des Juges y domiciliés : Et le second, parce qu'il y doit être un Tribunal fixe pour les gens d'Eglise aussi bien que pour le séculier ; que les Juges y devoient juger avec une pleine & entiere liberté, & que partant ils ne pouvoient être révocables *ad nutum*, lesdits Emprenans concluoient, à ce que l'entreprise du Rescribent énoncée & faite respectueusement par sa Lettre du 27. de Juin 1693. fût déclarée nulle, invalide & sans effet, lui ordonnant de la casser & mettre

mettre à néant avec dépens, déclarant de plus que la personne qui se devoit établir dans la Province de Limbourg pour y exercer ladite Jurisdiction Ecclésiastique, y devoit tenir fixe domicile, & ne pouvoit être déporté ni révoqué *ad nutum* aussi avec dépens, ou qu'autrement, &c. lequel écrit ayant été appointé de communication le 28. de Juin 1695. le Rescribent avoit servi à l'encontre son écrit de réponse, & conclusion contraire contenant en substance qu'il ne vouloit aucunement tirer en dispute les loix & Privileges du Pays, enoncés en l'article 1. dudit écrit, mais que le contenu du second article, où les Emprenans disoient que les Sujets du Roi devoient être traités & jugés par des Juges du pays contenoit un équivoque, s'il entendoit par là que les Sujets de Sa Majesté devoient être jugés par des Juges qui tenoient leur Tribunal dans le pays, on admettoit trés-volontiers ce point: mais s'il entendoit par là que les Sujets de Sa Majesté devoient être jugés par des Juges qui soient nés & domiciliés dans le pays, on denioit absolument ce point pour ce qui regardoit la Jurisdiction Ecclésiastique, le contraire étant avéré & établi par plusieurs exemples publics & par une usance immémoriale; qu'en premier lieu il ne pouvoit pas avoir un exemple plus solemnel qu'au regard des Archevêques des Malines, lesquels, quoique pour la plûpart point nés dans le pays, n'avoient pas laissés pour cela d'exercer leur Jurisdiction dans toutes les parties du Brabant qui étoient de leur Diocèse, aussi les Archevêques avoient leur domicile & Palais en la Ville de Malines, qui étoit une Province séparée de celle de Brabant: & nonobstant cela, ils exerçoient & avoient toujours exercé leur Jurisdiction dans le Brabant; & combien que par succession de tems ils avoient établis un Official dans la ville de Bruxelles, cela ne s'etoit fait que pour plus grande commodité de ladite Ville, à cause que l'Official qui résidoit en la Ville de Malines ne pouvoit pas commodément vacquer aux affaires de Bruxelles, aussi ledit Official qui residoit à Bruxelles n'étoit pas délégué seul pour les affaires du Brabant, sa délegation primative étoit restreinte au district de Bruxelles & de l'Eau de S. Pierre dans le reste du Brabant, comme Louvain, Tirlemont, Diest, Arschot, Leau, S. Leonard, & autres quartiers, l'Official qui résidoit & étoit domicilié à Malines, avoit la délégation & Jurisdiction concurrente avec l'Official qui résidoit à Bruxelles, mais l'Official qui résidoit à Malines n'exerçoit pas dans la Ville de Malines la Jurisdiction qu'il avoit sur les Habitans de la Province de Brabant; il exerçoit cette Jurisdiction dans un lieu qu'il désignoit à cet effet dans la Terre & Province de Brabant, & ce pour que les Sujets du Brabant ne pourroient pas se plaindre d'évocation. C'est en cette conformité que les Archidiacres de Liege, qui n'étoient nés ni domiciliés dans le pays de Brabant, étoient en possession immémoriale de juger par soi-même ou par leurs Substituts, de toutes les causes appartenantes à leur Jurisdiction ou district de Brabant: que l'article 3. dudit écrit contenoit plusieurs périodes, lesquelles il convenoit de considerer séparément, pour autant mieux les rencontrer & y donner solution particuliere, les Emprenans disoient en premier lieu audit article que le Rescribent ne pourroit faire en ce pays aucun Acte Jurisdictionnel en qualité d'Archidiacre de Condros, à raison qu'il tenoit sa fixe résidence en la Ville de Liege. Cette premiere partie dudit article étoit entierement abusive; au contraire il étoit libre au Rescribent d'exercer par soi-même en Brabant la Jurisdiction Ecclésiastique, laquelle lui competoit sur les Sujets de Sa Majesté en sadite qualité d'Archidiacre; s'il vouloit exercer cette Jurisdiction par soi-même, il n'établiroit pas pour cela son Tribunal dans la Ville de Liége, il établiroit à cet effet son Tribunal dans la Terre de Brabant au district qui étoit sujet à sa Jurisdiction Ecclesiastique, les Emprenans disoient en second lieu audit article que le Rescribent auroit laissé continuer le Suppliant dans l'exercice de la Jurisdiction Ecclesiastique audit Condros, en suite de la commission à lui pour ce donnée & agréée par le Roi par acte du 18. Avril 1671. les Emprenans montroient audit article que le Conseil du Sup-

Suppliant s'étoit mêlé & affisté pour faire dresser leur Ecrit ; car pourquoi avançoient-ils cette continuation figurée, sinon pour couvrir le tort du Suppliant, lequel étoit évident en ce qu'il étoit notoire que par la mort de feu l'Archidiacre, prédecesseur du Rescribent, la qualité d'Official, laquelle le Suppliant pouvoit avoir reçu de lui étoit venu à cesser étant notoire en droit, *quod sit idem Tribunal Episcopi & ejus Officialis, idem Tribunal Archidiaconale & ejus Officiales, atque adeo moriente Episcopo, cessat qualitas ejus Officialis, uti & moriente Archidiacono*, dont il avoit en cet Archidiocèse de Malines un exemple tout nouveau, arrivé par le trépas de l'Archevêque Alphonse de Berges par la mort duquel est venu à cesser la qualité d'Official en la personne du Curé du Beginage Martin Oudenhagen, qui étoit encore en vie. Si donc cette qualité étoit venue à cesser en la personne du Suppliant par la mort de feu l'Archidiacre, oncle du Rescribent, ainsi que cela étoit notoire en droit & usance journaliere, le Suppliant ne pouvoit pas prétendre présentement la qualité d'Official du chef de feu le prédecesseur du Rescribent ; tout ce qu'il y pouvoit prétendre, devoit avoir sa source & sa force de la délégation faite par le Rescribent, & de la commission lui donnée à cet effet. Si les Emprenans vouloient examiner ladite commission, & tout ce qui étoit ensuivi, ils trouveroient sans doute plus de matiere pour le joindre au Rescribent, & pour emprendre de cause pour lui, que pour l'emprendre pour le Suppliant, ils trouveroient que depuis que la premiere commission du Suppliant étoit venue à cesser par la mort de feu l'Archidiacre de Condros, prédecesseur du Rescribent, le Suppliant ne s'étoit jamais mis en devoir pour obtenir des Lettres de placet, afin de pouvoir exercer au pays de Brabant sa nouvelle commission, & ainsi on laisse à considerer aux Emprenans s'ils veulent continuer à défendre une personne, laquelle sans demander, moins obtenir des Lettres de placet, vouloir exercer au pays de Brabant une commission d'Official par lui obtenue du Rescribent, ils trouveroient au-dessus de cela dans sa délégation donnée par le Rescribent les mots *ad nostram revocationem*, sur lesquels on avoit raisonné dans les Ecrits précédens, & on diroit en général contre l'article 3. que le Rescribent n'avoit jamais douté du pouvoir qu'il a de juger par lui même au pays de Limbourg, auquel lui compéte la Jurisdiction Ecclesiastique en qualité d'Archidiacre de Condros, nonobstant qu'il tenoit sa résidence en la Ville de Liege : si le Rescribent avoit délégué au Suppliant ladite Jurisdiction Ecclésiastique, cela n'avoit pas été fait par aucune obligation, mais par la volonté libre du Rescribent à l'instante & très-instante priere du Suppliant: cela s'étoit aussi fait pour la commodité du Rescribent, afin qu'il ne feroit pas obligé d'aller lui même au pays de Limbourg pour y exercer la Jurisdiction à chaque cas, lequel y auroit pû arriver. Quant à ce que les Emprenans disoient en l'Art. 4. qu'il auroit pris envie au Rescribent d'ordonner au Suppliant de lui envoyer les Actes & Pieces du Procès instruit pardevant le Suppliant entre le Procureur d'Office d'une, & Me. Nicolas Gregoire d'autre part, le Rescribent avoit eu des raisons très-pressantes pour se faire informer de ladite procedure, le devoir du Rescribent n'étant pas de laisser agir ses substituts en toutes les causes comme ils le trouvoient à propos: le devoir du Rescribent, qui est *oculus Episcopi*, pour se bien acquiter de sa charge, étoit de se faire du moins quelquefois informer de l'état de la partie du Diocèse qui étoit sous sa Jurisdiction, & de l'état des causes qui font quelque bruit & éclat, comme a fait celle instituée contre le nommé Gregoire ; mais il étoit abusif de dire que le Rescribent y auroit porté Sentence, & qu'il auroit enchargé le Suppliant par la Lettre du 27. Juin 1693. de la prononcer ; que c'étoit envain que les Emprenans figuroient cette prétendue raison, pour laquelle le Rescribent auroit révoqué la commission du Suppliant, le Rescribent ne croyant pas qu'il devoit vérifier autre raison pour cet effet, que sa seule volonté, puisque ces sortes de commissions, délégations ou substitutions, comme tous les autres mandats, étoient révocables *ad nutum*, de celui qui avoit

avoit commis, délégué ou substitué ; qu'aussi l'Acte de révocation insinué au Suppliant ne contenoit & n'avoit dû contenir aucune raison particuliere, bien loin qu'il contiendroit la prétendue raison figurée par les Emprenans : au contraire du cinquiéme article, le Suppliant auroit beaucoup mieux fait de se conformer au projet de Sentence a lui envoyée de la part du Rescribent, lequel étoit suggéré par des hommes sçavans, desintéressez, sans faveur ni dissimulation, le Rescribent n'ayant fait en cela qu'ensuite de son devoir & de sa conscience; enseigner & diriger le Suppliant pour qu'il auroit porté Sentence conforme à la disposition du droit, & proportionnée au méfait de celui qui étoit accusé : par quel enseignement & direction, personne n'avoit été évoqué ni jugé hors du Pays, étant captieux de dire que le Rescribent l'auroit voulu déporter pour cette raison : Il étoit vrai qu'il avoit plû au Rescribent de déporter le Suppliant, & de révoquer la commission, laquelle il lui avoit donnée ; mais il ne s'ensuit pas de là que le Rescribent avoit révoqué ladite commission pour telle prétendue raison particuliere, & partant le Rescribent ne croyoit pas d'avoir en aucune maniere contrevenu à aucune loi ou privilége de ce Pays de Brabant, n'ayant jugé personne hors du Pays, les Archidiacres ni autres Juges Ecclésiastiques, n'étant pas obligez de tenir residence continuelle dans ce Pays ; & quant à ce que les Emprenans disoient qu'il devoit y avoir un Tribunal fixe en ce Pays pour les Gens d'Eglise, aussi-bien que pour les Séculiers, la constitution de ce Tribunal dépendoit du Rescribent, à qui competoit la Jurisdiction ordinaire Ecclésiastique parmi la partie de la Terre de Brabant, qui étoit & avoit été de tout temps immémorial sous le district de Condros, que le Tribunal étoit le Tribunal du Rescribent, & nullement de son Délégué, Commis ou Substitué, sinon pour le temps qu'il lui plaisoit de continuer cette Délégation, Commission ou Substitution. Finalement, quant à ce qu'étoit dit sur la fin de l'Article IX. que les Juges ne pouvoient être révocables *ad nutum*, parce qu'ils devoient juger avec une pleine & entiere liberté, cet argument étoit trop général pour être de quelque solidité ou de considération ; que tous les Echevins du Plat-pays de cette Province sont révocables *ad nutum* : ils ne laissoient pour cela d'être Juges durant leur commission : tous les Juges déléguez étoient révocables *ad nutum*, ensuite des termes du Droit-écrit ; ils ne laissoient pas cependant d'être Juges aussi longtemps que leur délégation duroit ; & si la crainte que leur commission étoit révoquée, étoit capable d'induire les Juges à faire une injustice, il seroit plus convenable de les voir bientôt révoquer, que de voir dans les Tribunaux des gens qui, par crainte de perdre un gain temporel, porteroient des Sentences contraires au mouvement de leur conscience : au moyen de quoi le Rescribent concluoit à ce que les Emprenans, pour avoir conclu ainsi qu'ils l'avoient fait sur la fin dudit Ecrit, fussent déclarez non fondez ni recevables *cum expensis*. Vû de suite l'Ecrit de replique des Emprenans, servi le 27. Septembre 1695. par lequel ils disoient en substance, que le Rescribent ne voulant tirer en dispute les Loix & Priviléges du Païs, il ne devoit faire passer pour équivoque ce qu'on avoit dit en conséquence des mêmes Loix & Priviléges ; que les Sujets du Roi devoient être traitez & jugez par des Juges du Pays : non pas que par des Juges du Pays, pour causes Ecclésiastiques, on vouloit entendre des Juges nez au Pays, mais bien des Juges y domiciliez ; que les peuples de ce Pays ayant de tout temps eu en horreur d'être traitez par des Juges étrangers, n'avoient rien eu plus à cœur que de laisser à la postérité un usage par forme de Loi, qui baniroit semblables jugemens ; ce que les Princes avoient du depuis confirmé & établi par leurs inaugurations & plusieurs pragmatiques : ensuite desquels tous ceux qui ne residoient pas, étoient inhabiles pour juger ; parce que tout homme étoit réputé pour étranger qui n'y étoit pas habitué, quand même il en fût originaire, du moins en matiere de Judicature ; & qu'ainsi tout Tribunal étoit censé étranger, qui étoit composé d'un Juge étranger : *Prima illa tabulæ Cortenbergensis a Duc:*

Duce & proceribus Regionis solemniter Jurata, quæ nobis tamquam Solonis axones, vel Lycurgi Rhetra Religiosa sunt, nihil studiosius inculcant, quam jus dicendum esse subditis & incolis per judices indigenas, eo loco, ubi forum sortiuntur, & secundum cujusque civitatis leges: interposita fide de non ferendo aut permittendo, ut quis adversus ea faciat; Stockmanus in Tractatu suo: *Defensio Belgarum*, cap. 1. num. 4. donnant par ce mot *indigenas* à connoître qu'il faut que les Juges soient habitans du Pays, ce qu'il déduisoit plus amplement *num. 7. Cum olim tres causarum species ad audientiam Ecclesiasticam Leodensis, vel Cameracensis Episcopi deduci possent, videlicet de testamentorum validitate, de pactis matrimonialibus & rebus in pios usus donatis, seu per amortizationem subductis seculari potestati; providerunt postea majores nostri de his etiam speciebus, & diserte a Principe stipulati sunt die 26. Aprilis 1515. ne ulla ex causa ad Tribunalia Ecclesiastica, municipes, vel incolæ Brabantiæ evocari possent, aut Jurisdictionem vicinorum Episcoporum agnoscere cogerentur, nisi apud Delegatos eorum, qui in Brabantia residerent; quæ nova cautio solemni principis sacramento firmata ad hanc diem religiose custoditur.* Que comme il ne se pouvoit introduire aucune coutume ni prescription, par quel laps de temps que ce pouvoit être, contre & au préjudice des Loix fondamentales du Pays, renouvellées & fermentées dans toutes les inaugurations de nos Princes Souverains, il étoit inutile d'alléguer des exemples & usances contraires; c'étoient des tolerances dont l'on ne pouvoit tirer aucune conséquence, & qui n'avoient même jamais été pratiquées par les Supplians, ou leurs prédécesseurs, dans le Pays de Brabant ou Limbourg, où ils n'avoient jamais exercé par eux-mêmes aucune Jurisdiction Ecclésiastique, mais y avoient toujours établi des Juges qui y avoient de tout temps tenu leur fixe residence, conformément les Loix du Pays, qui étoit ce que l'on prétendoit ici, sans qu'il étoit nécessaire de toucher ici davantage la question, si par la mort de l'Archidiacre la qualité de son Official venoit à cesser, le Suppliant à qui elle concernoit promptement, l'ayant assez établi par ses Ecrits précédens, nonobstant l'exemple du Curé de Beginage en cette Ville, Martin Oudenhagen, lequel, comme on sçait, n'avoit plus continué la fonction d'Official aprés le trépas de l'Archevêque de Malines, parce qu'il n'avoit plus l'envie de porter le fardeau de cette Charge; qu'il s'en étoit ainsi demis volontairement & de son propre mouvement, aprés quoi il avoit toujours tenu son propre domicile en cette Ville; si long-temps qu'il avoit été revêtu de ladite Charge, & jugé à l'exclusion de tous autres, toutes les causes Ecclésiastiques qui s'étoient présentées: à l'exemple de quoi, le Rescribent se devoit aussi régler, laissant le jugement libre & tout entier, & en toutes les causes, au Juge d'Eglise établi audit Limbourg, sans s'en attribuer la connoissance lui-même, qui n'avoit pas de qualité de juges en ce Pays, faute de residence personnelle & de permission du Roi, comme Duc de Brabant & de Limbourg: de sorte que l'entreprise énoncée & faite respectivement par sa Lettre du 17. Juin 1693. étoit un attentat inexcusable sur les Privileges du Pays, icelle Lettre faisant voir clairement, malgré tout ce que le Rescribent en disoit par le quarante-huitiéme Article de son Ecrit, qu'il avoit enchargé le Suppliant de lui envoyer les Actes & Pieces du Procès, y mentionnez; de les examiner, en porter Sentence, & ordonner au Suppliant de la prononcer; qui n'étoit pas seulement d'administrer justice entre les Sujets du Roi par un Juge étranger, comme l'étoit le Rescribent habitué dans la Ville de Liége, mais aussi la rendre hors les limites du Pays, sous une Jurisdiction étrangere, l'une & l'autre également contre & en préjudice du Droit-public, dont l'observance avoit été jurée si solemnellement par toutes lesdites inaugurations, y comprise aussi celle du Roi notre Sire, que Dieu conserve longues années. Que les Juges du Plat-pays de cette Province ne l'étoient pas, comme le Rescribent l'alléguoit, n'étant point dans le pouvoir de ceux qui les établissoient, de les démettre sans cause légitime, avant le temps ordinaire du changement; & ainsi il y

il y avoit un Tribunal fixe non plus ni moins qu'en toutes les autres Villes du Brabant ; de quoi l'on ne se contentoit pas encore au Pays de Limbourg, puisqu'il étoit notoire que tous les Juges, même jusqu'à ceux du plus chétif Village, y sont perpétuels : Il étoit donc inutile de dire que les Juges déléguez, quoique révocables *ad nutum*, seroient Juges aussi longtemps que leur commission duroit, attendu qu'il ne suffisoit pas d'avoir des Juges, mais qu'il en falloit avoir conformément aux Loix du Pays ; c'est-à-dire, des Juges qui puissent juger toutes sortes de causes avec une indépendance totale de celui qui les établissoit, & une liberté toute entiere, & de suite composer un Tribunal fixe & ordinaire, ce qui ne se pouvoit pas trouver dans des Juges révocables *ad nutum*, à la faveur desquelles & autres raisons, &c. débattant l'ultérieur contenu dudit Ecrit d'impertinence & dénégation, *quatenus contra*, persistoient les Emprenans comme auparavant, avec dépens. Vû en outre la duplique dudit Rescribent, par laquelle il disoit entre autres, que les peuples de ce Pays n'avoient jamais eu en horreur les Juges étrangers, comme les Emprenans alléguoient, mais bien les évocations qui se faisoient hors du Pays, qui les obligeoient de plaider à grands frais, & sans l'assurance de leurs personnes, pardevant des Tribunaux étrangers établis hors du Pays. Les Inaugurations & Pragmatiques des Princes souverains de ce Pays avoient blâmé & aboli les évocations, mais ni les Inaugurations, ni les Pragmatiques n'avoient jamais blâmé l'exercice de la Jurisdiction Ecclésiastique par ceux à qui elle compétoit, nonobstant qu'ils ne residoient pas dans le Pays ; c'est-à-dire, nonobstant qu'ils n'y avoient pas ni domicile constitué ou absolu, qui se nomme en Droit *domicilium incolatus & constituitur in eo loco ubi quis larem & rerum suarum summam constituit, lib. 2. cap. de municip. & originar.* pourvû que cette Jurisdiction s'exerceroit dans le Pays même, & que les Surséans du Brabant ne seroient pas évoquez hors du Pays, ceux qui avoient exercé cette Jurisdiction ayant toujours été tenus, quant à cet effet, pour domiciliez dans le Pays, à raison de leur Dignité & Jurisdiction qu'ils y avoient tenue & exercée, ce domicile étant appellé en Droit *domicilium Dignitatis* ; ensuite de quoi un Prêtre est censé avoir domicile au Lieu de son Bénéfice, un Magistrat, au Lieu où deservoit sa Magistrature nonobstant qu'il auroit ailleurs son domicile constitué, *sive incolatus*, comme il étoit remarqué par Argentré aux Coutumes de Bretagne, *Art. 9. Gloss. 1. num. 6.* Que les Emprenans avoient pourtant grand tort de dire, comme ils avançoient, que tout Tribunal étoit censé étranger, qui est composé d'un Juge qui est étranger ; ou, au contraire, que les Juges qui avoient Jurisdiction dans le Pays, étoient censez, par l'exercice de cette Jurisdiction dans le Pays, avoir leur domicile dans le Pays même : Que les Emprenans citoient envain les Tables de Cortenberg, ou plûtôt les passages de Stockmans, faisant mention avec éloge desdites Tables, où non-seulement ledit Stockmans ne parloit pas toujours avec le même éloge desdites Tables ; comme, par exemple, en la Décision premiere, *num.* 21. où il disoit : *In Tabulis Cortenbergensibus Joannis Brabantiæ Ducis annis* 1312. 1313. *quanta ruditas & infantia ;* mais aussi lesdites Tables ne parloient aucunement de la Jurisdiction Ecclésiastique : aussi Stockmans, dans le lieu cité par les Emprenans, entendoit par les mots *judices indigenas*, des Juges nez & domiciliez dans le Pays, ce que les Emprenans même avoient dû avouer ne pouvoir être appliqués aux Juges Ecclésiastiques, lesquels ils avoient avoué ne devoir pas être nez dans le Pays, comme cela a été usité dans le Brabant au regard des Juges séculiers. Les mots *secundum cujusque civitatis Leges*, dont Stockmans se servoit audit passage, marquoient aussi qu'il y entendoit de parler des Juges séculiers ; même il n'agissoit pas audit passage du cas en question, mais il y agissoit pour desapprouver les évocations, qu'il appelloit *peregrina judicia*, pour lesquelles desapprouver il n'employoit pas seulement lesdites Tables de Cortenberg, mais aussi le Traité fait en l'an 1251. entre Henry Duc & Prince de Brabant, & l'Evêque de Colo-

Cologne, où il avoit été convenu, *Ne occasione debitorum, conventionum, vel pactionum, alter alterius res vel personas in civitate Coloniensi, vel in terra Ducis accipere possit vel arrestare*, lequel Traité ne contenoit notoirement que les évocations, & nullement le sujet du présent débat. Les Emprenans ne pouvoient pareillement se prévaloir de ce qui étoit déduit plus amplement par ledit Stockmans audit Traité *Defensio Belgarum, cap.* 1. *num.* 7. Car combien qu' il étoit véritable, *quod cum olim tres causarum species ad audientiam Ecclesiasticam Leodiensis, vel Cameracensis Episcopi deduci possent, videlicet de Testamentorum validitate, & de pactis matrimonialibus, & rebus in pios usus donatis, sive per amortizationem subductis seculari potestati, providerunt postea majores nostri; de his etiam speciebus diserte a Principe stipulati sunt; ne ulla ex causa ad Tribunalia Ecclesiastica municipes, vel incolæ Brabantiæ evocari possent*. Néanmoins ce qui étoit ajouté en après, *aut Jurisdictionem vicinorum Episcoporum agnoscere tenerentur, nisi apud delegatos eorum qui in Brabantia residerent*. Cela étoit ajouté par ledit Stockmans du sien, & n' étoit contenu dans aucuns Edits des Princes Souverains de ce Pays, ni dans aucuns Concordats ou Traités publics, même l' usance immémoriale y étoit directement contraire; car combien que les Evêques de Liège, & de Cambray, ou leurs Archidiacres, avoient eu leurs Délégués, qui de temps en temps avoient résidé dans le Pays, ce nonobstant lorsque les personnes ausquelles compétoit la Dignité & Jurisdiction principale avoient voulu venir dans le Pays, ils y ont toujours exercé leurs Jurisdictions, & fonctions en dépendantes, sans participation ou concurrence de leurs Délégués, aussi-bien qu' il s' étoit toujours pratiqué au regard des Archidiacres de Malines, qui combien ils y établissoient un Official en Brabant, y venoient néanmoins exercer leur Jurisdiction par eux-mêmes, indépendemment de leurdit Official, quand ils le trouveroient convenir; & pour montrer plus clairement que ces mots *aut Jurisdictionem vicinorum Episcoporum agnoscere tenerentur nisi apud delegatos eorum, qui in Brabantia residerent*, étoient ajoutez par ledit Stockmans du sien, & sans aucun fondement, il convenoit de considérer les mots immédiatement suivans, par lesquels il veut confirmer son discours, lorsqu' il disoit, *Quæ nova cautio solemni Principis juramento firmata ad hanc diem religiose custoditur*: Que cette prétendue confirmation par serment du Prince, consistoit dans l' addition de la joyeuse Entrée, en date du 26. Avril 1515. Article III. comme remarquoit le même Auteur, à la page dudit num. 7. C' étoit donc ladite joyeuse Entrée qui devoit faire décision du discours tenu par ledit Stockmans, puisqu' il s' y rapportoit lui-même. On verroit dans ladite joyeuse Entrée qu' elle empêchoit les évocations, mais on ne verroit pas que lesdites joyeuses Entrées empêcheroient que les Evêques de Liège & de Cambray, ou leurs Archidiacres, ausquels compétoit la Jurisdiction ordinaire Ecclésiastique, n' auroient pû exercer leur Jurisdiction ordinaire par eux-mêmes dans les Tribunaux qu' ils avoient établis dans le Pays: Que les mots de ladite joyeuse Entrée, sonnoient comme s' ensuit. *Item dat d' ondersaeten onser voors. Landts van Brabant in den Bisschopdomme van Luyck ende Camerick buyten den selven Lande van Brabant gelesen voor t' geestelyck gerechte met en sullen mogen Worden betogen van heure persoonen ofte goeden die in onsen voors. Lande van Brabant gelegen ofte geseten syn, maer dat die inde Geestelycke Hovender selve Bisschoppen binnen den Lande van Brabant gestelt, getogen sullen Worden te rechte, alsoo lange als den geestelycken Hove in den selven onsen Lande van Brabant liggen sullen*. L' on voyoit clairement par ladite joyeuse Entrée, que l' intention du Prince n' avoit été que d' empêcher les évocations; que pour le reste, il ne faisoit aucune distinction entre les Evêques, & leurs Délégués; il disoit seulement que les Tribunaux Ecclésiastiques devoient être établis dans le Pays, le Tribunal, ou la Cour ecclésiastique, étant un lieu propre, & convenable pour tenir rôle, comparition, & pour exercer d' autres Actes dépendans de la Jurisdiction ecclésiastique, & ce lieu devoit

être

être établi dans le Pays ; que les mots propres de ladite joyeuse Entrée, bien loin qu' ils pourroient servir pour exclure les personnes principales, montroient bien clairement que tout le droit demeure aux personnes principales, *in verbis: Maer dat die inden Geestelycken Hove der selve Bisschoppen binnen den Lande van Brabant gestelt, &c.* Qu' il n' y est point dit que les Surseans du Brabant devoient être assignez pardevant les Cours ecclésiastiques des Officiaux, établies dans le Pays, mais elle parloit bien clairement des Cours ecclésiastiques des Evêques : marque évidente qu' elle ne vouloit rien déroger au droit des personnes principales ; mais qu' à cet égard elle vouloit laisser le tout dans la disposition du Droit-commun, pourvû qu' il ne feroit pas contrevenu au point unique dont y étoit traité, qui consistoit dans l' évocation ; & partant c' étoit en vain que les Emprenans disoient qu' il ne se pouvoit introduire aucune coutume ni prescription, par quel laps de temps que ce pouvoit être, contre & au préjudice des Loix fondamentales du Pays, renouvellées & fermentées dans toutes les inaugurations des Princes Souverains de ce Pays, puisqu' on avoit montré si ouvertement l' impertinence desdites Loix pour l' intention des Emprenans ; & qu' au contraire, elles confirmoient la soutenue & intention du Rescribent. Il ne pouvoit pas être inutile d' alléguer des observances contraires ; comme vouloient soutenir les Emprenans ; car puisque l' observance donnoit l' esprit & la force à la Loi *Sicque consuetudo optima Legis interpres. Leg. si interpret. 37. ff. de Leg.* lesdites observances contraires faisoient voir que les Emprenans tournoient fort mal le sens & l' esprit de ladite joyeuse Entrée, comme cela étoit montré ci-dessus : aussi les Emprenans ne pouvoient pas dire avec justice que ces observances contraires consistoient dans des Actes publics: *Qui exercentur in invitos, & contra cujuscumque conditionis personas*, ou lesdites observances contraires consistoient dans des Actes pas seulement réitérez, même journaliers, ayant toujours été pratiqué par le Rescribent & ses Prédécesseurs dans la partie du Pays de Limbourg, sujette à la Jurisdiction, en qualité d' Archidiacre de Condros, aussi-bien qu' il avoit toujours été pratiqué par le présent Archidiacre de Hasbaye & ses Prédécesseurs, dans la partie du Brabant qui étoit sujette à sa Jurisdiction, les successifs Archidiacres de Condros ayant de tout temps immémorial visité par eux-mêmes la partie du Pays de Limbourg qui étoit sujette à leur Jurisdiction, y ayant corrigé les abus qui étoient venus à leur connoissance, y ayant porté à cet effet des Decrets & Sentences qu'ils avoient toujours mis en exécution ; s'ils y avoient établi des Juges pour pardevant eux être démenuées les causes de haute recherche, cela n'avoit été fait que pour commodité particuliere ; parce qu'étant de residence en la Cathédrale de Liége, ils ne pouvoient commodement faire par eux-mêmes tous les devoirs qu'il convenoit de faire dans ces sortes de causes ; mais cela n'ôtoit ni ne changeoit rien dans leurs devoirs. Cette Jurisdiction qu'ils donnoient à leurs Officiaux ou Députez, n'étoit qu'une communication que lesdits Officiaux ou Députez exerçoient au nom de leurs principaux, dans les causes pour lesquelles ils étoient commis *ad certas duntaxat causas*, soit qu'ils seroient commis *ad universitatem causarum sive simpliciter, sive ad revocationem*. Les Emprenans disoient qu'il n'étoit pas nécessaire de toucher davantage la question, si par là mort de l' Archidiacre la qualité de son Official venoit à cesser. Ils faisoient bien de ne point toucher davantage ce point, qui se trouvoit clairement décidé au Droit-canon en faveur du Rescribent, par les raisons ci-devant avancées: *Quod sit idem Tribunal Episcopi & ejus Officialis, idem Tribunal Archidiaconi & ejus Officialis*. Si les Emprenans vouloient toucher davantage ce point, ils feroient paroître autant plus clairement les raisons pour lesquelles leur principal devoit être condamné, étant impertinent de dire que le Sieur Martin Oudenhaghen n' auroit plus continué sa fonction d'Official après le trépas de feu l'Archevêque de Malines, parce qu'il n'auroit plus eu envie de porter le fardeau de cette Charge, & qu'ainsi il s'en seroit demis de son propre mouvement, où cette qua-

qualité étoit venu à cesser par la mort de feu l'Archevêque Alphonse, & qu'on ne pourroit pas montrer que depuis ladite mort il auroit exercé quelque acte de Jurisdiction. Il pouvoit bien être vrai qu'il n'auroit pas fait des devoirs pour solliciter sa continuation, *sede vacante*; mais cependant il demeuroit toujours véritable que sa fonction d'Official étoit venu à cesser par la mort dudit Archevêque: Que si les Emprenans ne se vouloient pas contenter dudit exemple, on leur pourroit encore montrer plusieurs autres, tant dans le Diocése d'Anvers, que dans l'Archidiocèse de Malines, comme aussi dans les Diocèses de Gand, de Bruges, de Ruremonde, ausquels on a vû que la qualité d'Official étoit venu à cesser par la mort de l'Evêque. Les Emprenans ne devoient pas dire que ledit Oudenhaghen, qui avoit été Official de l'Archevêque de Malines en Brabant, auroit jugé, à l'exclusion de tous les autres, les causes du Brabant; car, en premier lieu, ledit Archevêque Alphonse avoit jugé par lui-même plusieurs causes du Brabant, nonobstant qu'il avoit fondit Official en Brabant; & en second lieu, le Sieur Coriache, Chanoine de la Métropolitaine à Malines, qui en cette qualité, & aussi à cause de sa fixe demeure, avoit son domicile dans la Ville de Malines, avoit au même temps son Tribunal en Brabant en qualité d'Official de l'Archevêque, ayant établi le lieu d'assignations pour les ajournemens au rôle & autres comparitions, au quartier de Brabant, qui n'étoit guères éloigné de Malines, & s'appelloit *Passebrugge*, où il avoit jugé en qualité d'Official, toutes les causes de Louvain, Tirlemont, Diest, Archot, Sichem, Leau Vilvorde & autres quartiers du Plat-pays aux environs; d'où les Emprenans montroient qu'ils étoient trés-mal informez de ce qu'avoit été pratiqué dans le Diocèse de Malines au sujet de l'exercice de la Jurisdiction ecclésiastique, pour venir dire que ledit Oudenhaghen auroit jugé, à l'exclusion de toutes les causes du Brabant, & partant c'étoit en vain qu'ils vouloient régler le Rescribent à l'exemple dudit Oudenhaghen. Le Rescribent ne devoit être réglé, à l'exemple d'un Official, au regard duquel même les Emprenans avoient commis tant d'erreurs, devant au contraire être réglé à l'exemple d'une personne à qui compétoit la Jurisdiction en chef, *& jure dignitatis*, & ainsi à l'exemple des Archevêques de Malines, lesquels, nonobstant qu'ils avoient leur residence à Malines; exerçoient & avoient toujours exercé leur Jurisdiction en Brabant quand bon leur avoit semblé, lesquels même avoient toujours député des Officiaux residens dans la Ville de Malines, avec pouvoir d'exercer la Jurisdiction en Brabant, lesquels Officiaux, quoique residens en la Ville de Malines, avoient toujours exercé paisiblement ladite Jurisdiction en Brabant, avec ce seul tempérament, qu'ils ne pouvoient évoquer un inhabitant de Brabant pour comparoître en la Ville de Malines, mais que le lieu d'assignation devoit être désigné en Brabant. La Lettre du Rescribent, dont étoit fait mention par les Emprenans, ne pouvoit être regardée ni comme une Sentence, ni comme un autre Acte juridique, & de suite l'on ne pouvoit attribuer à cette Lettre ni le nom d'attentat, ni d'entreprise; que les évocations ne se faisoient pas par des Lettres particulieres ou familieres, comme étoit celle dont les Emprenans parloient; que le Tribunal que le Rescribent avoit dans le Pays de Brabant, n'étoit pas moins pour le Rescribent, à qui en qualité d'Archidiacre, compétoit la Jurisdiction en chef, *& jure dignitatis*, que pour son Official & Député; que ce Tribunal ne dépendant de la residence d'un Juge, il suffisoit que le Juge y venoit exercer ses fonctions au temps nécessaire & opportun: si les Juges établis étoient révocables *ad nutum*, ou pas, cela ne regardoit aucunement les Emprenans, qui n'avoient aucun droit sur la Jurisdiction ecclésiastique: il suffisoit pour le Rescribent, que les sacrez Canons, selon lesquels ladite Jurisdiction devoit être réglée, admettoit & approuvoit telle révocation; que les Juges du Plat-pays en Brabant se changeoient *ad nutum*, de ceux qui les avoient établis. Si les Juges séculiers du Plat-pays en la Province de Limbourg étoient perpétuels, ce que l'on ignoroit, il

il étoit notoire que l' on ne pouvoit tirer aucun argument des Juges séculiers, aux Juges ecclésiastiques: l'on avoit seulement allégué l'exemple des Juges du Plat-pays en Brabant, pour montrer que c'étoit sans fondement & contre l'observance, que les Emprenans vouloient soutenir avec tant de force, que les Juges en Brabant devoient être perpétuels; que les Emprenans ont de toute maniere grand tort de vouloir disputer au Rescribent d'exercer la Jurisdiction par soi-même, ainsi que lui & ses prédécesseurs l'avoient toujours fait à la vûe de tout le monde en la Province de Limbourg, & les Archidiacres de Hasbaye en la partie de Brabant qui étoit sous leur District; & même, si les Emprenans ou autres, vouloient contrevenir à cette observance, ce différend ne devroit pas se décider pardevant ce souverain Conseil, mais pardevant des Commissaires de Sa Majesté & de l'Evêque de Liège, ensuite du Concordat arrêté le 10. Mars 1541. entre l'Empereur Charles V. de glorieuse mémoire, & ledit Evêque, où il y est dit, Tit. 9. Art. 29. *Insuper visum est Commissariis antedictis quod si super præmissis & articulis superius non decisis dubium emergat aut difficultas oritur inter Justitiarios Principum, talis difficultas terminari & sedari debeat mutuis communicationibus vel litteris, ita quod una Jurisdictio aliam non turbet, vel impediat;* & partant le Rescribent excipiant sur ladite observance immémoriale, & débattant l'ultérieur contenu dudit Ecrit de replique, de frivolité, impertinence & dénégation, concluant, persistoit comme devant. A tout eu égard, la Cour combinant les débats mûs par Requête de premier Suppliant, du 31. Juillet 1693. & par la conclusion de seconds Supplians, du 28. Juin 1695. & rejettant la Requête civile du Rescribent, ordonne audit Rescribent & à tous ceux qu'il appartiendra, d'établir, le cas y arrivant, en ladite Province de Limbourg, pour autant qu'elle est sous ledit Archidiaconé du Condros, un Official, ou Juge, qui y tiendra domicile fixe pour y administrer la Jurisdiction ecclésiastique; le condamner de mettre à néant son entreprise énoncée & faite par son Decret du 30. Mai, & par sa Lettre du 27. Juin, ambédeux dudit an 1693. déclare que parmi ce, les conclusions ulterieures prises au procés, viennent à cesser; adjuge au premier Suppliant la maintenue par lui requise, & condamne le Rescribent en l'amende de ladite Requête civile rejettée, comme aussi en deux tiers des dépens pour ce engendrés à dûe taxation & modération dudit Conseil, compensant le restant tiers pour cause. Ainsi fait en la Ville de Bruxelles le 10. de Mars 1700. *Signé* BODRY.

Monumentum VI. *citatum pag.* 267. *num.* XXVII.

F. G.

RATIONES SACRÆ THEOLOGIÆ PARISIENSIS CONTRA quorumdam propositiones, qui Breviarium secundum correctionem Concilii Tridentini introducere cupiebant, antiquo usu Breviarii Ecclesiæ Parisiensis penitus abrogato.

DEus Optimus Maximus semper gavisus, & usus est varietate, ut patet in ipsa creatione, in qua diversitate delectatus est. Hic enim ejus potens, & sapiens providentia patet ex concentu, & harmonia rerum diversarum atque contrariarum.

Hoc pugnat cum ratione, & cum fide per charitatem operante. Nam ratio inferior debet consentire cum ratione æterna, quæ diversitatem in conditione universi posuit a principio, ut sit concordia discors: ut etiam magis excitemur ad virtutem, cum ejus plura exempla proponun-

nuntur: ut Deus magis laudetur in multitudine, & varietate mirabilium ipsius.

Hoc minueret Dei optimi Maximi gloriam, Sanctorum cultum, & Christianorum ædificationem exemplarium.

Hoc valde minuit Episcoporum & Diœceseon auctoritatem.

Qui hoc promovent non sunt viri simplices, & devoti seu spiritales, sed astuti, politici, qui ex re qualibet, quolibet modo rem suam mundanam conantur facere. Astitit Regina a dextris sponsi circumamicta varietate.

Ut omnis novitas est suspecta, ita talis mutatio magna non potest esse sine detrimento magno.

Hoc foveret Cantorum & Ecclesiæ servitorum inobedientiam atque dissolutionem, quum omnium Ecclesiarum unum esset & idem officium.

Quot sumptus necessarii essent? Rustici non possint juvare suos Curatos in officio agendo! Hoc autem maxime est necessarium in pagis.

Spiritus Sanctus fecit loqui magnalia Dei omnibus linguis (*Act.* 11.) quod est argumentum diversitatis in officio Ecclesiæ, ut in universo & in membris corporis humani cernitur.

Nobis sapientia, prudentia, virtute, & donis Sancti Spiritus excellentiores fuerunt antiqui sancti Patres, qui justis de causis singulis Diœcesibus singula concesserunt & ordinaverunt Breviaria. Miretur ergo Gallia suum Marcellum, dum miratur suum Sylvestrum Roma.

Talis immutatio hæreticos juvaret atque delectaret, quasi in errore aut inscitia fuissent Patres Catholici in re tanta. Hoc esset scandalum piis Catholicis, qui hoc pacto possent dubitare de ipsa fide & religione, cujus consuetam professionem ita immutatam cernerent. Quid hoc affert utilitatis?

Reliqui Episcopi habent potestatem politiæ, & ordinationis in suis Diœcesibus, ut Romanus in sua: hoc autem bona ex parte convelleretur.

Ad quid amplexaretur Breviarium Romanum, quod a paucis annis ter immutatum, & derelictum vidimus? Succedente alio Papa, novum erit forsan Breviarium expectandum.

Hoc est contra libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, quæ si Romanæ in hac professione generali & maxima se submittat, quid restat nisi quod etiam ex consequenti sæpe submittet in reliqua omni politia? Nam accessorium sequitur principale.

Semper unaquæque Ecclesia & Provincia gavisa est suis ritibus, juxta illud:

Si fueris Romæ, Romano vivito more;
Si fueris alibi, vivito sicut ibi.

Ecclesiæ pagorum sæpe non sequuntur ordinationem suæ Cathedralis, & Cathedrales sequerentur Breviarium Romanæ Ecclesiæ?

Avari & semper ambitiosi Romani sic rem suam facere provident ex impressione, sicut videmus jam factum ex privilegiis multis ad hanc rem spectantibus.

Corrigantur, & tamen valde prudenter, & non curiose aut scrupulose nimis, si quæ indigent correctione in Breviariis Diœceseon, non autem deserantur.

Hic Prædicatores & Curati non tam facile populum docerent, ignorantes legendas multorum Sanctorum particularium, particularibus locis magis celebrium & cognitorum.

Ubi Deus Opt. Max. dedit Sanctos, ibi quoque vult per illos invocari a fidelibus populis: sicut voluit rogari a filiis Israel per patres illorum Abraham, Isaac, & Jacob. Retineantur ergo Breviaria singularum Diœceseon.

Si objiceretur cultus particularium Sanctorum, qui sunt in tanto & prope infinito numero, non ita juvaretur per illos Ecclesia. Nam rogati & laudati rogant atque juvant: ideo ordinavit Ecclesia per Spiritum sanctum illos in locis suis particularibus celebrari.

Quum adhuc Ecclesia nascens & spiritus doctrinæ fervens in unum locum congregabatur, unusquisque suam particularem devotionem afferebat (1. *Cor.* 14.) quanto magis ergo ipsis per universum orbem dispersis, unaquæque Parochia, vel saltem Diœcesis, suam & devotionem, & precandi formam retinebit, semper tamen ordinate? Hic terra diversorum fructuum arbores & semina nutrit.

Non major est ratio quod omnes Sacerdotes

dotes ubique dicant unum Breviarium, quam quod omnes laici unam tantum orationem Deo Opt. Max. offerant.

Deus Opt. Max. qui decimis & primitiis vult recognosci, non magis vult talia sibi offerri ex iis, quæ nascuntur in singulis Provinciis (non enim omnis omnia fert tellus) quàm desiderat coli & laudari ex mirabilibus, quæ contulit & operatus est per singulos & particulares Sanctos singularum, & particularium Provinciarum.

Quid inde provenit nisi Romanæ non dico Religionis, sed superbiæ & ambitionis auctio? Non cedat crista Gallica Romano supercilio, non enim hìc de Religione, sed de superbia astuta agitur. Ubi enim minus, quam Romæ Conciliorum Œcumenicorum decreta observantur? An non est hoc in Cleris dominari magis, quam Ecclesiam ædificare? Dixit antiquitas, quod major est Orbis urbe: hìc vero urbs Orbem tentat complecti & sibi subjicere.

Hìc latet anguis in herba, hoc suspecto maxime, astuto & malo tempore. Vitentur ergo qui mutant tempora & leges (*Daniel.* 8.). Monet Christus (*Mat.* 14.) eum solum, qui usque ad finem perseveraverit salvum fore. Perseverantia autem non est obstinatio novitatis profanæ, sed antiquitatis Religiosa continuatio.

Non propter vitandos sumptus temporales admittatur ignominiosa & detrimentosa plaga spiritualis.

In Ecclesia triumphante in Cœlo (ad cujus exemplar & similitudinem in Terra cuncta debent fieri) ut cordium, ordinum & graduum variæ, ita & diversæ sunt laudum & coronarum formæ.

Non putamus abesse ab impietate, illorum memoriam in terris sepelire, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ & in Cœlis gloriosa. Hoc autem fieret, si particularem Diœceseon particularia Breviaria tollerentur. Non enim satis est eos in scriptis retineri, nisi & honorifice in Ecclesiis recitentur.

Hoc non vult Concilium, nec intendit Papa, sed Papæ adulatores suis propriis utilitatibus cum Religionis amplitudinis detrimento inservientes.

Si recipiatur Romanum Breviarium, aut bona pars ejus amittetur, aut infinitæ devotionum particularium ad celebritatem singulorum Sanctorum in illo Breviario omissorum: deserentur fundatores, & officia, in quibus obligantur, cum summa injustitia, Ecclesiæ particulares. Monachi suum retineant Breviarium: & suo utantur cum decoro Hierarchici Pastores.

Qui hoc persequuntur, alii sumptum timent, alii adulantur & lucrum sperant, alii vero occulte & astute cultum & splendorem Catholicæ professionis imminuere, & Ecclesiam Catholicam turbare intendunt.

Hoc propositum convellit, non sine magno Religionis detrimento, consuetudines & traditiones Ecclesiasticas, quod non potest fieri sine Catholicorum scandalo, atque hæreticorum elatione, qui gloriabuntur nostram talem immutationem esse argumentum præcedentis erroris atque inscitiæ in Religionis Catholicæ professione, idem concludendo de ejus persuasione & doctrina. Talis ergo mutatio hoc maxime fieret tempore imprudenter, atque periculosissime.

Hìc Episcopi in suis Diœcesibus, si intelligunt quod sunt, habent potestatem orationis modum constituendi, sicut Papa in Romana Diœcesi & Ecclesia (hoc enim sonat & significat vocabulum Pontifex, *Hebr.* u. & *in.*) alioquî fierent Papæ Capellani.

ARREST

ARREST de la Cour donné en l'Audience, sur l'appell d'abus du changement du Breviaire d'Anjou, ordonné par l'Evêque d'Angers en l'Eglise de la Trinité audit Angers, de l'injonction par lui faite, d'user de celui du Concile de Trente 1603.

EXTRAIT DES REGISTRES DU PARLEMENT.

ENtre Maîtres Guillaume Amis Chanoine, Nicolas Bodin Curé & Chanoine prébendé en l'Eglise de la Trinité d'Angers, Jean Doullart, Joachim Fradin, Michel Le Boucher, Jacques Breon, Pierre Viguais, Sebastien-Guillaume Jamois, Michel Susanne, François Mousteau, Jean Bouthelie, Laurent Fleurs, Bertrand Lionnet, Lezin Percher, René Le Vanier, Olivier Fontaine, Jean Du Biez, Jean Garnier, Michel Roustion, Chanoines & Chapelains de ladite Eglise, faisant la plus grande & plus saine partie du Corps & Communauté d'icelle Eglise, appellans comme d'abus des Ordonnances faites par Messire Charles Miron Evêque d'Angers, des 26. Octobre 1599. & 26. Mars 1600. portant changement du Breviaire d'Anjou, & injonction d'user de celui de Rome, réformé suivant l'avis des Peres assemblés à Trente, sur la Requête de Maîtres Gaspard Le Liévre, Urban Hodemon, & Jean Hiret, Chanoines; François Bienvenu & Laurent Cousteau, Chapelains; Etienne Remois Diacre, & Martin Martineau, tous habitués en ladite Eglise de la Trinité. Et encore lesdits Bodin & Consors, Demandeurs en Lettres du 20. Juillet ensuivant audit an 1600. tendantes à fin d'être reçûs appellans en adhérant des procédures faites en exécution desdites Ordonnances, & des contraintes faites à aucuns desdits Chanoines & Chapelains de signer les articles du changement dudit Breviaire d'Anjou, & de ce qu'il auroit été ordonné que l'on acheteroit des livres à l'usage de Rome, & que taxe seroit faite sur les Paroisses; & pareillement, de ce que l'Official dudit Evêque auroit ordonné que ledit Guillaume Jamois, l'un desdits appellans, seroit emprisonné pour n'avoir voulu faire le Service suivant l'Ordonnance d'icelui Evêque, & condamné en deux écus d'amende, & à vuider Angers, & se retirer en sa Cure d'Atée-aux-Champs. Et outre, lesdits Bodin, Jamois, Susanne & autres susdits, appellans de ce qu'à la Requête du Promoteur en l'Officialité d'Angers, auroit été ordonné que l'Ecrivain Sergent Royal lequel avoit fait l'Exploit d'intimation sur le relief d'appel comme d'abus desdits Appellans, seroit cité pardevant l'Official pour déclarer de qui il avoit eu charge de faire ladite intimation; & de toute la procédure faite au préjudice desdites appellations comme d'abus, tant contre ledit Michel Susanne, qu'autres: & particuliérement ledit Susanne, appellant comme d'abus du Decret de prise de corps contre lui décerné par l'Official dudit Evêque d'Angers, le cinquiéme jour de Mars 1602. emprisonnement fait de sa personne ès prisons du petit Châtelet de cette Ville de Paris, & de tout ce qui s'en est ensuivi. Et encore lesdits Bodin, Jamois, Susanne & Consors, demandeurs en Requête tendante à fin d'avoir commission pour informer des faits & brûlemens des Messels, Breviaires & autres livres du chant de ladite Eglise de la Trinité, faits de l'Ordonnance dudit Evêque d'Angers, ou son Official, depuis que la Cour a été saisie desdites appellations comme d'abus, & autres faits mentionnés en ladite Requête, circonstances & dépendances, d'une part: Et lesdits Le Liévre, Hodemon, Hiret, Cousteau, Remois, Martineau, & icelui Evêque d'Angers, & Maître Christophe Ogier Promoteur, intimés & défendeurs à l'entérinement de ladite Requête, d'autre. Et les Religieuses, Abbesse & Convent de Notre-Dame de Rouseray audit Angers, demanderesses en Requête à fin d'être reçûes à intervenir en la cause. LA COUR a déclaré & déclare l'Evêque d'Angers bien intimé: ordonne que présentement il défendra tant à l'appel du Procureur Général du Roi, que des Parties de Robert. Et aprés que Bouchel, qui a requis délai, n'a voulu défen-

défendre, & Servin pour le Procureur Général du Roi, pour le profit du défaut, persévéré en ses conclusions, la Cour a reçû & reçoit le Procureur Général du Roi appellant comme d'abus des procédures & Ordonnances de l'Evêque d'Angers, son Official & Promoteur, l'a tenu & tient pour bien relevé: Et pour faire droit tant sur son appel, que des Parties, leur a donné & donne défaut contre ledit Evêque, son Avocat & Procureur présens: Et en adjugeant le profit d'icelui, dit qu'il a été en tout mal & abusivement procédé, ordonné & exécuté, tant par ledit Evêque, que par son Official & Promoteur. Ordonne que le Service divin ordinaire en l'Eglise de la Trinité sera continué, & a fait & fait inhibitions & défenses audit Evêque d'innover aucune chose en l'exercice & célébration du Service divin aux Eglises de son Diocése, sans l'autorité du Roi; & à son Promoteur & Official, d'entreprendre cour, jurisdiction & connoissance, que celle qui leur est attribuée par les Ordonnances. Et pour se voir faire plus amples défenses, & répondre aux conclusions que ledit Procureur Général voudra prendre & élire contre eux, seront ajournés à comparoir en personne au mois; & jusqu'à ce qu'ils aient comparu, leur interdit l'exercice de la Jurisdiction ecclésiastique. Condamne les Intimés ès dépens des causes d'appel, dommages & intérêts des emprisonnemens, & de ce qui s'en est ensuivi: Ordonne si aucuns des Appellans sont détenus prisonniers, que les prisons leur seront ouvertes: Aura le Procureur Général du Roi commission pour informer des faits concernans les livres de ladite Eglise de la Trinité brûlés, & paroles scandaleuses proférées aux Prédications publiques; pour ce fait & rapporté, ordonner ce que de raison; Et sur le surplus par lui requis, ladite Cour en délibérera au Conseil. Fait en Parlement, le vingtseptiéme jour de Février l'an 1603.

Monumentum VII. *citatum pag.* 438. *num.* XX.

H.

DECLARATION DE LOUIS XIV. ROI DE FRANCE,

Donnée à Versailles au mois d'Avril 1693. concernant la reception & dote des personnes qui entrent dans les Monasteres, pour y embrasser la Profession Religieuse. Régistrée au Parlement le 7. Mai de la même année.

LOUIS, par la grace de Dieu, Roi de France & de Navarre: A tous ceux qui ces présentes Lettres verront SALUT. Le zéle avec lequel Nous employons l'autorité qu'il a plû à Dieu nous donner pour maintenir en toutes choses la discipline Ecclésiastique; & les ordres que Nous donnâmes dans les années 1666. & 1667. touchant l'établissement des Monasteres, & la réception des personnes qui embrassent la profession Religieuse, marquent assez le desir que Nous aurions de voir observer dans leur pureté les régles les plus étroites qui ont été faites sur ce sujet: mais comme quelques-uns des Monasteres que l'on a laissé établir dans notre Royaume, & particuliérement depuis le commencement de ce siécle, n'ont eu aucuns biens assurés lors de leur établissement, & que plusieurs n'ont encore qu'une portion médiocre de ce qui leur est nécessaire pour leur subsistance, les Supérieurs de ces Maisons ont cherché des secours à leur nécessité dans les dotes qu'elles ont reçues des personnes qui y sont entrées; & quelques Monasteres qui ne se trouvoient pas dans le même besoin, n'ont pas laissé d'augmenter encore par cette voie les biens considérables qu'ils avoient, même par les fondations qui en avoient été faites. Nos Parlemens ont réprimé ce désordre dans des occasions où l'on

l'on avoit donné des sommes excessives pour l'entrée de quelques personnes dans des Monasteres; & ils ont même tâché d'en empêcher la continuation par les Arrêts généraux qu'ils ont rendus: cependant comme ces Arrêts n'ont pas eu le succès que l'on devoit attendre de la justice de leurs dispositions, & que les voies dont on s'est servi pour en éluder l'exécution, se sont trouvées encore plus préjudiciables à nos Sujets, que ce qui avoit été pratiqué auparavant, Nous voyons la nécessité qu'il y a d'y apporter des remédes tels que l'ordre de l'Eglise & le bien de notre Etat peuvent désirer; & en attendant que la paix, que Nous souhaittons avec tant d'ardeur, Nous mette plus en état de procurer un si grand bien, Nous ne voulons pas différer plus long-tems à empêcher un abus que l'on ne sçauroit tolérer, & à pourvoir en même tems par provision à la subsistance des Monasteres qui en ont un véritable besoin, par une voie qui a été approuvée & pratiquée par les plus saints Prélats depuis & en exécution du dernier Concile, & qui ne sera pas onéreuse aux familles de nos Sujets. A CES CAUSES, de l'avis de notre Conseil, & de notre certaine science, pleine puissance & autorité royale, Nous avons statué & ordonné, statuons & ordonnons, que les saints Décrets, Ordonnances & Réglemens concernant la réception des personnes qui entrent dans les Monasteres pour y embrasser la profession Religieuse, seront exécutées: ce faisant, défendons à tous Superieurs & Supérieures d'iceux, d'exiger aucune chose directement ou indirectement en vue & considération de la reception, de la prise de l'habit ou de la profession. Permettons néanmoins aux Monasteres des Carmelites, des Filles de Sainte-Marie, des Ursulines & autres qui ne sont point fondés, & qui sont établis depuis l'an 1600. en vertu de Lettres Patentes bien & duement enregistrées en nos Cours de Parlement, de recevoir des pensions viageres pour la subsistance des personnes qui y prennent & y font profession. Voulons qu'il en soit passé des Actes pardevant Notaires, avec leurs Peres, Meres, Tuteurs ou Curateurs à la charge que lesdites pensions ne pourront, pour quelque cause & sous quelque prétexte que puisse être, excéder la somme de cinq cent livres pour chacun an dans notre bonne ville de Paris, & autres dans lesquelles nos Cours de Parlement sont établies; & celle de trois cent cinquante livres dans toutes les autres villes & lieux de notre Royaume; & que pour la sureté desdites pensions l'on puisse assigner des fonds particuliers, dont les revenus ne puissent être saisis jusqu'à concurrence desdites pensions, pour dettes créées depuis leur constitution, faisant dés à présent main-levée de toutes les saisies qui pourroient en être faites, & ce, nonobstant toutes surséances & Lettres d'Etat: enjoignons à nos Cours & Juges de les ordonner lorsqu'elles leur seront demandées. Permettons pareillement auxdits Monasteres de recevoir pour les meubles, habits & autres choses absolument nécessaires pour l'entrée des Religieuses jusqu'à la somme de deux mille livres, une fois payée, dans les villes où nosdites Cours de Parlement sont établies, & jusqu'à celle de douze cent livres dans les autres villes & lieux, dont il sera passé des Actes pardevant Notaires; & en cas que les Parents & Héritiers des personnes qui entreront dans lesdits Monasteres, ne soient pas en volonté ou en état d'assurer lesdites pensions viageres en tout ou en partie; permettons auxdits Supérieurs de recevoir des sommes d'argent ou des biens immeubles qui tiennent lieu desdites pensions, pourvû que lesdites sommes d'argent ou la valeur desdits biens immeubles n'excédent pas la somme de huit mille livres dans les villes où nos Cours de Parlement sont établies, & ailleurs celle de six mille livres & qu'où l'on voudroit donner une partie en argent ou immeubles, & l'autre en pensions moindres & au-dessous desdites cinq cent livres & trois cent cinquante livres, lesdites sommes d'argent ou biens immeubles que l'on pourra donner pour suppléer auxdites pensions soient reduites & réglées sur le même pied, & suivant la même proportion, voulons que les héritages que l'on pourra donner à cet effet, soient estimés préalablement par des Experts qui

qui seront nommés d'office par nos principaux Juges des lieux, lesquels donneront ensuite permission auxdits Monasteres de les recevoir par forme d'aliment ; & au lieu de pensions viageres ; & qu'il soit passé des Actes pardevant Notaires de la délivrance desdites sommes d'argent, ou des biens immeubles qui seront ainsi donnés ; voulons que les dotes & pensions ci-devant promises & constituées, même pendant & depuis l'année *1667.* par les Parents ou Tuteurs d'aucunes Religieuses ayent lieu, nonobstant tous Jugemens & Arrêts qui pourroient avoir été rendus au contraire, à condition que si lesdites dotes ou pensions se trouvent excéder les sommes reglées ci-dessus, elles demeureront réduites suivant notre présente Déclaration, en cas que les Peres, Meres, Freres & Sœurs desdites Religieuses le demandent dans six mois après l'enrégistrement & la publication qui en sera faite dans nos Cours. Permettons aux autres Monasteres, même aux Abbayes & Prieurés qui ont des revenus par leurs fondations, & qui prétendront ne pouvoir entretenir le nombre des Religieuses qui y sont, de présenter aux Archevêques & Evêques des états de leurs revenus & de leurs charges, sur lesquels ils nous donneront les avis qu'ils trouveront à propos touchant les Monasteres de cette qualité, où ils estimeront que l'on pourra permettre de recevoir des pensions, des sommes d'argent ou des immeubles de la valeur exprimée ci-dessus, & sur le nombre des Religieuses qui y seront reçues à l'avenir, au-de là de celui qu'ils croyent que lesdits Monasteres peuvent entretenir de leurs revenus, pour, les avis desdits Archevêques & Evêques vûs, y être pourvû ainsi qu'il appartiendra ; défendons aux femmes, veuves & filles qui s'engagent dans les Communautés séculieres dans lesquelles l'on conserve sous l'autorité de la Supérieure, la jouissance & la propriété de ses biens, d'y donner plus de trois mille livres en fonds, outre des pensions viageres telles qu'elles sont marquées ci-dessus ; défendons pareillement aux Peres, Meres, & à toutes autres personnes, de donner directement ou indirectement auxdits Monasteres & Communautés, aucunes autres choses que celles qui sont expliquées par notre présente Déclaration, en considération des personnes qui y font profession & qui s'y engagent, à peine de trois mille livres d'aumône contre les donateurs, & de la perte par lesdits Monasteres & Communautés qui les auront acceptées, des choses données si elles sont en nature, ou du payement de la valeur si elles n'y sont pas ; le tout au profit des Hôtels-Dieu & des Hopitaux généraux des lieux : n'entendons néanmoins comprendre dans la présente disposition les donations qui seroient faites aux Monasteres pour une rétribution juste & proportionnée des prieres qui y pourroient être fondées, quand même les Fondateurs y auroient des Parents, à quelque dégré que ce puisse être ; voulons qu'à l'égard des Communautés des personnes séculieres & régulieres, qui ne sont point confirmées par nos Lettres Patentes, notre Edit du mois de Decembre *1666.* soit incessamment exécuté, & à l'égard de celles qu'on ne jugera pas nécessaire de confirmer, ou transférer, Nous déclarons dès à present nulles, toutes les réquisitions & donations d'héritages, rentes ou autres immeubles faites pour elles, & à leur profit ; voulons que lesdits biens, pour ce qui est des Communautés de personnes Religieuses, soient donnés aux Monasteres dans lesquels les Archevêques ou Evêques des lieux jugeront à propos d'envoyer les Religieuses qui se trouveront dans lesdites Communautés : & pour ce qui est de celles des personnes séculieres, lesdits biens soient donnés aux Hôtels-Dieu & aux Hopitaux généraux des lieux où lesdites Communautés étoient établies. Ordonnons au surplus que notre Edit du mois de Décembre de l'an *1666.* contenant les formalités qui doivent être observées pour l'établissement des Communautés séculieres & régulieres, soit ponctuellement exécuté, même à l'égard des translations des Monasteres & Communautés d'un lieu ou d'une Maison à une autre, lesquelles ne pourront être faites qu'après que toutes les formalités portées par ledit Edit pour les premiers établissemens desdits Monasteres, auront été observées : Enjoignons à nos Juges & Of-

 ficiers

ficiers d'y tenir ponctuellement la main, & de prononcer contre les Communautés qui seront établies ou transférées sans avoir satisfait auxdites formalités, sur les peines portées par notredit Edit. Si donnons en mandement à nos amés & féaux Conseillers, les Gens tenant notre Cour de Parlement à Paris, que ces présentes ils ayent à faire lire, publier & enrégistrer, & le contenu en icelles, garder & observer de point en point selon leur forme & teneur, sans y contrevenir, ni souffrir qu'il y soit contrevenu, en quelque sorte & maniere que ce soit : car tel est notre plaisir ; en témoin de quoi nous y avons fait mettre notre scel. Donné à Versailles le vingt-huitiéme jour d'Avril, l'an de grace mil six cent quatre-vingt-treize ; & de notre regne le cinquantiéme. *Signé* LOUIS ; & sur le repli, par le Roi PHELIPEAUX. *Visa*, Boucherat & scellé.

Registrées, ouï, & ce requérant le Procureur Général du Roi, pour être exécutées selon leur forme & teneur, copies collationnées envoyées dans les Siéges, Bailliages & Sénéchaussées du ressort, pour y être lues, publiées & registrées. Enjoint aux Substituts dudit Procureur Général d'y tenir la main & d'en certifier la Cour dans un mois, suivant l'Arrêt de ce jour. A Paris en Parlement, le sept May mil six cent quatre-vingt-treize, *signé* DONGOIS.

Monumentum VIII. *citatum pag.* 455. *in nota.*

I.

EDIT DU ROI, CONCERNANT LES ETABLISSEMENS

Et Acquisitions des Gens de main-morte. Donné à Versailles au mois d'Août 1749. Régistré en Parlement le 2. Septembre 1749.

LOUIS, par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre : A tous présens & à venir, Salut. Le desir que nous avons de profiter du retour de la paix, pour maintenir de plus en plus le bon ordre dans l'intérieur de notre Royaume, nous fait regarder comme un des principaux objets de notre attention les inconveniens de la multiplication des Etablissemens des Gens de main-morte, & de la facilité qu'ils trouvent à acquerir des fonds naturellement destinés à la subsistance & à la conservation des familles. Elles ont souvent le déplaisir de s'en voir privées, soit par la disposition que les hommes ont à former des établissemens nouveaux qui leur soient propres, & fassent passer leur nom à la posterité, avec le titre de Fondateur, soit par une trop grande affection par des Etablissemens déja autorisés, dont plusieurs Testateurs préferent l'interêt à celui de leurs héritiers légitimes : indépendemment même de ces motifs, il arrive souvent que par les ventes qui se font à des Gens de main-morte, les biens immeubles qui passent entre leurs mains, cessent pour toujours d'être dans le Commerce, ensorte qu'une très-grande partie des fonds de notre Royaume se trouve actuellement possedée par ceux dont les biens ne pouvant être diminués par des aliénations, s'augmentent au contraire continuellement par de nouvelles Acquisitions. Nous sçavons que les Rois nos Prédecesseurs, en protégeant les Etablissemens qu'ils jugeoient utiles à leur Etat, ont souvent renouvellé les défenses d'en former de nouveaux sans leur autorité ; & le feu Roy notre très-honnoré Seigneur & Bisayeul y ajouta des peines sévères par ses Lettres-patentes en forme d'Edit du mois de Décembre 1666 : il est d'ailleurs dans notre Royaume un genre de biens, tels que les Fiefs & les Censives, dont les Etablissemens même les plus autorisés pouvoient être contraints à vuider leurs mains, parce qu'en diminuant par l'acquisition qu'ils en faisoient, les droits dûs à notre Domaine ;

maine ; ils diminuoient aussi ceux des Seigneurs particuliers, lorsque les fonds acquis étoient dans leur mouvance ; & ils ne pouvoient s'affranchir de cette obligation, qu'en obtenant des Lettres d'amortissement, qui ne devoient leur être accordées qu'en connoissance de cause & toujours rélativement au bien de l'Etat ; mais ce qui sembloit devoir arrêter le progrès de leurs Acquisitions, a servi au contraire à l'augmenter contre l'intention du Législateur, par l'usage qui s'est introduit de recevoir d'eux, sans aucun examen, le droit d'amortissement qu'ils se sont portés sans peine à payer, dans l'espérance de faire mieux valoir les fonds qu'ils acqueroient, que les anciens Propriétaires. La multiplication des rentes constituées sur des Particuliers, a contribué encore à l'accroissement des biens possedés par des Gens de main-morte, parce qu'il arrive souvent ou par la négligence du Débiteur à acquitter les arrérages de ces rentes, ou par les changemens qui surviennent dans sa fortune, qu'ils trouvent le moyen de devenir Propriétaires des fonds même sur lesquels elles étoient constituées. Ils se sont servis enfin de la voye du Retrait féodal pour réunir à leur domaine les Fiefs vendus dans leur mouvance. Plusieurs Coutumes à la vérité, les ont déclarés incapables d'exercer ce droit ; mais le silence des autres donne lieu de former un doute sur ce sujet, qui ne peut être entiérement résolu que par notre autorité. Le meilleur usage que nous puissions en faire dans une matiere si importante, est de concilier, autant qu'il est possible, l'interêt des familles avec la faveur des Etablissemens véritablement utiles au public. C'est ce que nous nous proposons de faire, soit en nous reservant d'autoriser ceux qui pourroient être fondés sur des motifs suffisans de religion & de Charité, soit en laissant aux Gens de main-morte déja établis, la faculté de nous exposer les raisons qui peuvent nous porter à leur permettre d'acquerir quelques fonds, & en leur conservant une entiere liberté de posseder des rentes constituées sur nous, ou sur ceux qui ont la même condition qu'eux, dont la jouissance leur sera souvent plus avantageuse, & toujours plus convenable au bien public, que celles des domaines ou des rentes hypotequées sur les biens des Particulieres. A ces causes, & autres considérations à ce nous mouvantes, de l'avis de notre Conseil & de notre certaine science, pleine puissance & autorité Royale ; nous avons par notre présent Edit perpétuel & irrévocable, dit, statué & ordonné, disons, statuons & ordonnons, voulons & nous plaît ce qui suit :

ARTICLE PREMIER.

Renouvellant, en tant que de besoin, les Défenses portées par les Ordonnances des Rois nos Prédecesseurs, voulons qu'il ne puisse être fait aucun nouvel Etablissement de Chapitres, Colléges, Séminaires, Maisons ou Communautés Religieuses, même sous prétexte d'Hospices, Congrégations, Confréries, Hôpitaux ou autres Corps & Communautés, soit Ecclésiastiques, Séculiéres ou Régulieres, soit Laïques de quelques qualités qu'elles soient, ni pareillement aucune nouvelle érection de Chapelles ou autres Titres de Benéfices, dans toute l'étendue de notre Royaume, Terres & Pays de notre obéissance, si ce n'est en vertu de notre permission expresse portée par nos Lettres-patentes enrégistrées en nos Parlemens ou Conseils supérieurs, chacun dans son ressort, en la forme qui sera prescrite ci après.

II. Défendons de faire à l'avenir aucune disposition par acte de derniere volonté pour fonder un nouvel Etablissement de la qualité de ceux qui sont mentionnés dans l'article précédent, ou au profit de personnes qui seroient chargées de former ledit Etablissement, le tout à peine de nullité, ce qui sera observé, quand même la disposition seroit faite à la charge d'obtenir nos Lettres-patentes.

III. N'entendons comprendre dans les deux Articles précédens les Fondations particulieres qui ne tiendroient à l'établissement d'aucun nouveau Corps, Collége ou Communauté, ou à l'érection d'un nouveau Titre de Bénéfice & qui n'auroient pour objet que la célébration des Messes ou Obits, la subsistance d'Etudians ou de

ou de pauvres Eccléſiaſtiques ou Séculiers, des Mariages de pauvres filles, Ecoles de charité, ſoulagement de Priſonnier, ou Incendiés, ou autres œuvres pieuſes de même nature, & également utiles au public ; à l'égard deſquelles Fondations il ne ſera point néceſſaire d'obtenir nos Lettres-patentes, & il ſuffira de faire homologuer les actes ou diſpoſitions qui les contiendront en nos Parlemens & Conſeils ſupérieurs, chacun dans ſon reſſort, ſur les concluſions ou requiſitions de nos Procureurs-Généraux, voulons qu'il ſoit en même tems pourvû par noſdits Parlemens ou Conſeils ſupérieurs, à l'Adminiſtration des bien deſtinés à l'exécution deſdites Fondations, & aux comptes qui en ſeront rendus.

IV. Ceux qui voudront faire par des actes entre-vifs un nouvel Etabliſſement de la qualité mentionnée dans l'Article premier, ſeront tenus, avant toute donation ou convention, de nous faire préſenter le projet de l'Acte, par lequel ils auront intention de faire ledit Etabliſſement, pour en obtenir la permiſſion par nos Lettres-patentes, leſquelles ne pourront être expediées, s'il nous plaît de les accorder, qu'avec la clauſe expreſſe, que dans l'Acte qui ſera paſſé pour conſommer ledit Etabliſſement, il ne pourra être fait aucune addition ni changement audit projet qui ſera attaché ſous le contre-ſcel de noſdites Lettres-patentes, & après l'enrégiſtrement deſdites Lettres, ledit Acte ſera paſſé dans les formes requiſes pour la validité des Contrats ou Donations entre-viſs.

V. Déclarons que nous n'accorderons aucunes Lettres-patentes pour permettre un nouvel établiſſement, qu'après nous être fait informer exactement de l'objet & de l'utilité dudit Etabliſſement, nature, valeur & qualité des biens deſtinés à le doter, par ceux qui peuvent en avoir connoiſſance, notamment par les Archevêques ou Evêques Diocéſains, par les Juges Royaux, par les Officiers Municipaux ou Syndics des Communautés, par les Adminiſtrateurs des Hôpitaux, par les Supérieurs des Communautés déja établies dans les lieux où l'on propoſera d'en fonder une nouvelle, pour, ſur le compte qui nous en ſera par eux rendu, chacun en ce qui peut le concerner, ſuivant la différente nature des Etabliſſemens, y être par nous pourvû ainſi qu'il appartiendra.

VI. Lorſqu'il y aura lieu de faire expédier nos Lettres-patentes, pour autoriſer l'Etabliſſement propoſé, il ſera fait mention expreſſe dans leſdites Lettres, ou dans un état qui ſera annexé ſous le contreſcel d'icelles, des biens deſtinés à la dotation dudit Etabliſſement, ſans que dans la ſuite il puiſſe en être ajouté aucuns autres de la qualité marquée par l'Article quatorziéme ; qu'en ſe conformant à ce qui ſera réglé ci-après, ſur les acquiſitions qui ſeroient faites par des Gens de main-morte ; ce que nous voulons être pareillement obſervé, même à l'égard des Etabliſſemens déja faits en vertu de Lettres-patentes dûement enrégiſtrées, & ce nonobſtant toutes clauſes ou permiſſions générales, par leſquelles ceux qui auroient obtenu leſdites Lettres, auroient été autoriſés à acquerir des biens fonds indiſtinctement, ou juſqu'à concurrence d'une certaine ſomme.

VII. Leſdites Lettres-patentes ſeront communiquées à notre Procureur-Général en notre Parlement ou Conſeil ſupérieur, dans le reſſort duquel ledit Etabliſſement devra être fait, pour être par lui fait telles requiſitions, ou pris telles concluſions qu'il jugera à propos ; & leſdites Lettres ne pourront être enrégiſtrées, qu'après qu'il aura été informé à ſa requête de la commodité ou incommodité dudit Etabliſſement, & qu'il aura été donné communication deſdites Lettres aux perſonnes dénommées dans l'Art. V. ci-deſſus, ſuivant la nature dudit Etabliſſement, comme auſſi aux Seigneurs dont les biens ſeront mouvans immédiatement, en fief ou en roture, ou qui ont la Haute Juſtice ſur leſdits biens, même aux autres perſonnes dont nos Parlemens ou Conſeils ſupérieurs jugeront à propos d'avoir l'avis ou le conſentement, & ſeront leſdites formalités obſervées à peine de nullité.

VIII. Les oppoſitions qui pourront être formées avant l'enrégiſtrement deſdites Lettres, comme auſſi celles qui ſe feroient après ledit enrégiſtrement, ſeront communiquées à notre Procureur-Général pour y être

être sur ses conclusions statué par nosdits Parlemens ou Conseils supérieurs, ainsi qu'il appartiendra.

IX. Desirant assurer pleinement l'exécution des dispositions du présent Edit, concernant les Etablissemens mentionnés dans l'Article premier, déclarons nuls tous ceux qui feroient faits à l'avenir, sans avoir obtenu nos Lettres-patentes, & les avoit fait enrégistrer dans les formes ci dessus prescrites: Voulons que tous les actes & dispositions, qui pourroient avoir été faits en leur faveur, directement ou indirectement, ou par lesquels ils auroient acquis des biens de quelque nature que ce soit, à titre gratuit ou onéreux; soient déclarés nuls, sans qu'il soit besoin d'obtenir des Lettres de Rescision contre lesdits actes, & que ceux qui se feroient ainsi établis, ou qui auroient été chargés de former ou administrer lesdits Etablissemens, soient dechûs de tous les droits résultans desdits actes & dispositions; même de la répétition des sommes qu'ils auroient payées pour lesdites acquisitions, ou employées en constitution de rentes, ce qui sera observé, nonobstant toute prescription, & tous consentemens exprès ou tacites qui pourroient avoir été donnés à l'exécution desdits actes ou dispositions.

X. Les enfans ou présomptifs héritiers feront admis, même du vivant de ceux qui auront fait lesdits actes ou dispositions, à réclamer les biens par eux donnés ou aliénés: Voulons qu'ils en soient envoyés en possession, pour en jouir en toute propriété, avec restitution des fruits ou arrérages, à compter du jour de la demande qu'ils en auront formée: Laissons à la prudence des Juges d'ordonner ce qu'il appartiendra par rapport aux jouissances échues avant ladite demande, & le contenu au présent Article aura lieu pareillement, après la mort de ceux qui auront fait lesdits actes ou dispositions, en faveur de leurs héritiers, successeurs ou ayans cause le tout à la charge; qu'encore que la faculté à eux accordée par le présent Article n'ait été exercée par l'un d'eux, elle profitera également à tous ses cohéritiers ou ayant le même droit que lui, lesquels feront admis à partager avec lui, suivant les loix & coutumes des lieux, les biens reclamés soit pendant la vie ou la mort de celui qui aura fait lesdits actes ou dispositions.

XI. Les Seigneurs dont aucun desdits biens feront tenus immédiatement, soit en fief ou roture, & qui ne feront pas eux-mêmes du nombre des gens de main-morte, pourront aussi demander à être mis en possession, avec restitution des jouissances, à compter du jour de la demande qu'ils en formeront; à la charge néanmoins qu'en cas que les personnes mentionnées en l'Article précédent, forment leur demande même postérieurement à celles desdits Seigneurs, ils leur feront préférés; comme aussi que lesdits Seigneurs feront tenus de leur remettre lesdits fonds si lesdites personnes en forment la demande en l'an & jour, après le Jugement qui en aura mis lesdits Seigneurs en possession; auquel cas les fruits échûs depuis ledit Jugement, jusqu'au jour de ladite demande, demeureront ausdits Seigneurs: Voulos que la propriété desdits fonds leur soit acquise irrévocablement, s'il n'a point été formé de demande dans ledit délai; & lorsque lesdits Seigneurs feront du nombre des Gens de main-morte, il y fera pourvû ainsi qu'il est marqué par l'Article suivant.

XII. Enjoignons à nos Procureurs Généraux dans chacun de nosdits Parlemens & Conseils supérieurs; de tenir la main à l'exécution du présent Edit, concernant lesdits Etablissemens; & en cas de négligence de la part des Parties ci-dessus mentionnées, il sera ordonné sur le requisitoire de notre Procureur Général, que faute par les personnes dénommées en l'Article X. & par les Seigneurs qui ne feroient Gens de main-morte, de former leurs demandes dans le délai qui fera fixé à cet effet, & qui courra du jour de la publication & affiches faites aux lieux accoutumés, de l'Arrêt qui aura été rendu, lesdits Biens feront vendus au plus offrant & dernier enchérisseur, & que le prix en fera confisqué à notre profit, pour être par Nous appliqué à tels Hôpitaux, ou employé au soulagement des Pauvres, ou à tels ouvrages publics que Nous jugerons à propos.

XIII. A l'égard des Etablissemens de la qualité marquée par l'Article premier, qui feroient antérieurs à la publication du pré-

présent Edit, voulons que tous ceux qui auront été faits depuis les Lettres Patentes en forme d'Edit, du mois de Décembre 1666. ou dans les trente années précédentes, sans avoir été autorisez par des Lettres Patentes bien & dûement enregistrées, soient déclarez nuls, comme aussi tous actes ou dispositions faites en leur faveur; ce qui aura lieu nonobstant toutes clauses & dispositions générales par lesquelles il auroit été permis à des Ordres ou Communautés régulieres d'établir de nouvelles Maisons dans les Lieux qu'ils jugeroient à propos: Nous réservant néanmoins à l'égard de ceux desdits Etablissemens qui subsistent paisiblement, & sans aucune demande en nullité formée avant la publication du présent Edit, de Nous faire rendre compte tant de leur objet, que de la nature & quantité des Biens dont ils sont en possession, pour y pourvoir ainsi qu'il appartiendra, soit en leur accordant nos Lettres Patentes, s'il y échet, soit en réunissant lesdits Biens à des Hôpitaux ou autres Etablissemens déja autorisez, soit en ordonnant qu'ils seront vendus, & que le prix en sera appliqué ainsi qu'il est porté par l'Article précédent.

XIV. Faisons défenses à tous les Gens de main-morte d'acquérir, recevoir ni posséder à l'avenir aucuns fonds de terre, maisons, droits réels, rentes foncieres ou non rachetables, même des rentes constituées sur des particuliers, si ce n'est après avoir obtenu nos Lettres Patentes pour parvenir à ladite acquisition, & pour l'amortissement desdits Biens, & après que lesdites Lettres, s'il Nous plaît de les accorder, auront été enregistrées en nosdites Cours de Parlemens, ou Conseils supérieurs, en la forme qui sera ci-après prescrite; ce qui sera observé nonobstant toutes clauses ou dispositions générales qui auroient pû être insérées dans les Lettres Patentes ci-devant obtenues par des Gens de main-morte, par lesquelles ils auroient été autorisez à recevoir ou acquérir des Biens-fonds indistinctement, ou jusqu'à concurrence d'une certaine somme.

XV. La disposition de l'Article précédent sera observée, même à l'égard des fonds, maisons, droits réels & rentes qui seroient réputez meubles, suivant les Coutumes, Statuts & Usages des Lieux.

XVI. Voulons aussi que la disposition de l'Article XIV. soit exécutée, à quelque titre que lesdits Gens de main-morte puissent acquérir les Biens y mentionnez, soit par vente, adjudication, échange, cession ou transport, même en payement de ce qui leur seroit dû, soit par donations entre vifs, pures & simples, ou faites à la charge de service ou fondations, & en général pour quelque cause gratuite ou onéreuse que ce puisse être.

XVII. Défendons de faire à l'avenir aucune disposition de derniere volonté, pour donner aux Gens de main-morte des Biens de la qualité marquée par l'Article XIV. Voulons que lesdites dispositions soient déclarées nulles, quand même elles seroient faites à la charge d'obtenir nos Lettres Patentes, ou qu'au lieu de donner directement lesdits Biens ausdites Gens de main-morte, celui qui en auroit disposé, auroit ordonné qu'ils seront vendus ou régis par d'autres personnes, pour leur en remettre le prix ou les revenus.

XVIII. Déclarons n'avoir entendu comprendre dans la disposition des Articles XIV. XV. XVI. XVII. ci-dessus, les rentes constituées sur Nous, ou sur le Clergé, Diocèses, Pays d'Etats, Villes ou Communautés, que lesdites Gens de main-morte pourront acquérir & recevoir sans être obligez d'obtenir nos Lettres Patentes: Voulons qu'ils en soient dispensez, même pour celles qu'ils ont acquises par le passé.

XIX. Voulons qu'à l'avenir il ne puisse être donné ni acquis pour l'exécution des fondations mentionnées dans l'Article III. que des rentes de la qualité marquée par l'Article précédent, lorsque lesdites fondations seront faites par des dispositions de derniere volonté; & si elles sont faites par des actes entre vifs, il ne pourra être donné ou acquis, pour l'exécution desdites fondations, aucuns des Biens énoncez dans l'Article XIV. qu'après avoir obtenu nos Lettres Patentes, & les avoir fait enregistrer, ainsi qu'il est porté par ledit Article: le tout à peine de nullité.

XX. Dans tous les cas où il sera nécessaire

farie d'obtenir nos Lettres-Patentes, suivant ce qui est porté par les Articles XIV. & XIX. elles ne seront par Nous accordées qu'après Nous être fait rendre compte de la nature & valeur des Biens qui en seront l'objet; comme aussi de l'utilité & des inconvéniens de l'acquisition que lesdites Gens de main-morte voudroient en faire, ou de la fondation à laquelle ils seroient destinez.

XXI. Lesdites Lettres Patentes, en cas que Nous jugions à propos de les accorder, ne pourront être enregistrées que sur les conclusions de nos Procureurs Généraux, après qu'il aura été informé de la commodité ou incommodité de l'acquisition ou de la fondation, & qu'il aura été donné communication desd. Lettres aux Seigneurs dont lesdits Biens seroient tenus immédiatement, soit en fief ou en roture, ou qui y auroient la Justice, même aux autres personnes dont nosdites Cours de Parlemens, ou Conseils supérieurs, jugeroient à propos de prendre les avis ou le consentement; & s'il survient des oppositions, soit avant ou après l'enregistrement desdites Lettres, il y sera statué sur les conclusions de nosdits Procureurs Généraux, ainsi qu'il appartiendra.

XXII. Défendons à tous Notaires, Tabellions ou autres Officiers, de passer aucun Contrat de vente, échange, donation, cession ou transport des Biens mentionnez dans l'Article XIV. ni aucun bail à rente ou constitution de rente sur des particuliers, au profit desdites Gens de main-morte, ou pour l'exécution desdites fondations, qu'après qu'il leur sera apparu de nos Lettres Patentes, & de l'Arrêt d'enregistrement d'icelles, desquelles Lettres & Arrêt il sera fait mention expresse dans lesdits Contrats ou autres Actes, à peine de nullité, d'interdiction contre lesdits Notaires, Tabellions ou autres Officiers, des dommages & intérêts des Parties, s'il y échet, & d'une amende qui sera arbitrée suivant l'exigence des cas, laquelle sera appliquée, sçavoir, un tiers au dénonciateur, un tiers à Nous, & un tiers au Seigneur dont les Biens seront tenus immédiatement; & en cas qu'ils soient tenus directement de notre Domaine, ladite amende sera appliquée à notre profit pour deux tiers.

XXIII. Il ne sera expédié à l'avenir aucune quittance du droit d'Amortissement qui seroit dû pour les Biens de la qualité marquée par l'Art. XIV. s'il n'a été justifié de nosdites Lettres Patentes & Arrêt d'enregistrement d'icelles, desquelles Lettres & Arrêt il sera fait mention expresse dans lesdites quittances; ce qui sera exécuté à peine de nullité, & en outre de confiscation au profit de l'Hôpital général le plus prochain, des sommes qui auroient été payées pour l'amortissement desdits Biens avant lesdites Lettres & Arrêt. Voulons que ceux qui les auront payées, ne puissent être admis à obtenir dans la suite des Lettres Patentes pour raison des mêmes Biens; Nous reservant au surplus d'expliquer plus amplement nos intentions sur les cas où le Droit d'Amortissement sera dû, & sur la quotité dudit Droit.

XXIV. Défendons à toutes personnes de prêter leurs noms à des Gens de main-morte pour l'acquisition ou la jouissance de Biens de ladite qualité, à peine de trois mille livres d'amende, applicables ainsi qu'il est porté par l'Article XXII. même sous plus grande peine, suivant l'exigence des cas.

XXV. Les Gens de main-morte ne pourront exercer à l'avenir aucune action en Retrait féodal ou seigneurial, à peine de nullité; à l'effet de quoi, Nous avons dérogé & dérogeons à toutes Loix, Coutumes & Usages qui pourroient être à ce contraires; sauf auxdites Gens de main-morte à se faire payer les Droits qui leur seront dûs suivant les Loix, Coutumes ou Usages des Lieux.

XXVI. Dans tous les cas dans lesquels les Biens de la qualité marquée par l'Article XIV. pourroient échoir ausdites Gens de main-morte, en vertu des Droits attachez aux Seigneuries à eux appartenantes, ils seront tenus de les mettre hors de leur main dans un an, à compter du jour que lesdits Biens leur auront été dévolus, sans qu'ils puissent les faire passer à d'autres Gens de main-morte, ou employer le prix desdits Biens à en acquérir d'autres de la même qualité; & faute de satisfaire à la pré-

présente disposition dans ledit temps, lesdits Biens seront réunis à notre Domaine, si la Seigneurie appartenante ausdites Gens de main-morte est dans notre Mouvance immédiate ; & si elle releve des Seigneurs particuliers, il leur sera permis dans le délai d'un an après l'expiration dudit temps, d'en demander la réunion à leurs Seigneuries : faute de quoi, ils demeureront réunis de plein droit à notre Domaine, & les Fermiers & Receveurs de nos Domaines feront les diligences & poursuites nécessaires pour s'en mettre en possession.

XXVII. Pour assurer l'entiere exécution des dispositions portées par les Articles XIV. XV. XVI. XVII. XIX. XX. XXI. XXV. ci-dessus, concernant les Biens de la qualité marquée ausdits Articles, Voulons que tout ce qui est contenu en l'Article IX. au sujet des nouveaux Etablissemens non autorisez, soit observé par rapport aux dispositions ou actes par lesquels aucuns desdits Biens auroient été donnez ou aliénez, contre ce qui est réglé par le présent Edit, à des Gens de main-morte, Corps ou Communautés, valablement établis, ou pour l'exécution des fondations ci-dessus mentionnées. Voulons pareillement que les personnes denommées aux Articles X. & XI. puissent répéter lesdits Biens, ainsi qu'il est porté ausdits Articles ; & qu'en cas de négligence de leur part, ils soient vendus sur la requisition de notre Procureur Général, suivant ce qui est prescrit par l'Article XII.

XXVIII. N'entendons rien innover en ce qui concerne les dispositions ou actes ci-devant faits en faveur des Gens de main-morte légitimement établis, ou pour l'exécution desdites fondations, lorsque lesdites dispositions ou actes auront une date autentique avant la publication des présentes, ou auront été faits par des personnes décédées avant ladite publication ; & les contestations qui pourroient naître au sujet desdites dispositions ou actes, seront jugées par les Juges qui en doivent connoître, suivant les Loix & la Jurisprudence qui avoit lieu avant le présent Edit, dans chacun des Pays du ressort de nosdits Parlemens ou Conseils supérieurs.

XXIX. Toutes les demandes qui seront formées en exécution des dispositions du présent Edit, seront portées directement en la Grand'Chambre, ou premiere Chambre de nosdites Cours de Parlemens ou Conseils supérieurs ; & ce privativement à tous autres Juges, pour y être statué, sur les conclusions de notre Procureur Général, dérogeant à cet effet à toutes évocations, *Committimus* ou autres Privileges accordez par le passé, ou qui pourroient l'être dans la suite à tous Ordres, même à l'Ordre de Malthe, à celui de Fontevrault, ou à toutes Congrégations, Corps, Communautés ou Particuliers, lesquels n'auront aucun effet en cette matiere. SI DONNONS EN MANDEMENT à nos amez & féaux Conseillers, les Gens tenans notre Cour de Parlement de Paris, que notre présent Edit ils aient à faire lire, publier & enregistrer, & le contenu en icelui garder & observer de point en point selon sa forme & teneur, nonobstant tous Privileges & autres choses à ce contraires : CAR tel est notre plaisir. Et afin que ce soit chose ferme & stable à toujours, Nous y avons fait mettre notre Scel. DONNÉ à Versailles au mois d'Août, l'an de grace mil sept cens quarante-neuf, & de notre Regne le trente-quatrieme. *Signé*, LOUIS. *Et plus bas*, Par le Roi, M. P. DE VOYER D'ARGENSON. *Visa*, DAGUESSEAU. Et scellé de grand Sceau de cire verte, en lacs de soie rouge & verte.

Registré, Oüi & ce requérant le Procureur Général du Roi, pour être exécuté selon sa forme & teneur, & copies collationnées envoyées aux Bailliages & Sénéchaussées du Ressort, pour y être lûes, publiées & registrées : Enjoint aux Substituts du Procureur Général du Roi d'y tenir la main, & d'en certifier la Cour dans le mois, suivant l'Arrêt de ce jour. A Paris, en Parlement, le deux Septembre mil sept cens quarante-neuf.

Signé, YSABEAU.

Registré en la Chambre des Comptes, Oüi & ce requérant le Procureur Général du Roi, pour être exécuté selon sa forme & teneur : En conséquence, ne pourront les nouveaux Etablissemens des Gens de main-morte,

morte, & les nouvelles acquisitions par eux faites, avoir lieu qu'en vertu de Lettres Patentes bien & dûement regiſtrées en la Chambre, leſquelles Lettres Patentes, avant d'être regiſtrées, ſeront communiquées tant aux perſonnes dénommées ès Articles V. & VII. du préſent Edit, qu'aux Receveurs & Contrôleurs généraux des Domaines de la Généralité où leſdits Biens ſont ſituez, pour connoître ſi leſdits Biens ne ſont point, en tout ou en partie, dans la Mouvance directe Cenſive du Roi, à l'effet de faire jouir ledit Seigneur Roi, s'il y échet, de la faculté octroyée aux Seigneurs particuliers, par l'Article XI. du préſent Edit, de réunir leſdits Biens à leur Domaine. Et ſeront leſdits Receveurs généraux des Domaines, dans le cas de réunion deſdits Biens au Domaine du Roi, tenus d'en compter au profit dudit Seigneur Roi; comme auſſi de ſe charger de leurs comptes, tant en recette que dépenſe, des Biens dont la confiſcation aura lieu au profit dudit Seigneur Roi, en exécution de l'Article XII. du préſent Edit. Et pour d'autant plus aſſurer à l'avenir l'exécution du préſent Edit, enſemble ſe conformer aux Déclarations du Roi des 29. Décembre 1674. 18. Juillet 1702. & 20. Novembre 1725. le Procureur Général du Roi ſera toutes diligences pour contraindre les Gens de main-morte à rendre en la Chambre les déclarations de leur temporel. Sera au ſurplus ledit Seigneur Roi très-humblement ſupplié, dans le cas de réunion deſdits Biens à ſon Domaine, de faire procéder auſdites réunions pardevant les Commiſſaires de la Chambre, ainſi qu'il en a été uſé par le paſſé: Ordonne que ledit Edit, enſemble le préſent Arrêt, ſeront ſignifiez à la diligence du Procureur Général du Roi, aux Receveurs généraux des Domaines, à ce qu'ils aient à s'y conformer. Les Bureaux aſſemblez, le cinq Décembre mil ſept cens quarante-neuf. Signé, NOBLET.

Monumentum* IX. *citatum pag.* 528. *in nota.

K.

STATUTUM CAPITULI GENERALIS CISTERCIENSIS contra vitium proprietatis, anni 1683.

CUm ad audientiam Capituli Generalis clamosâ relatione pervenerit peſſimum ac deteſtabile proprietatis vitium, quod ipſamet Religionis fundamenta evertit, in Provincia Vaſconiæ quodammodo impune regnare in perditionem animarum manifeſtam: hoc malum radicitus extirpare cupiens Capitulum Generale injungit ac mandat Reverendo admodum Abbati de Claravalle, ut omni morâ poſtpoſitâ, ad dictam Provinciam Vaſconiæ perſonaliter accedat, eamdemque viſitando inter ceteros abuſus dictum proprietatis vitium ſingulariter damnet, inhibeat, ac proſcribat ſub pœnis in jure ac Ordinis ſtatutis contentis. Et ut hæc damnatio ipſius, inhibitio, ac proſcriptio efficaciorem ſortiatur effectum, idem Reverendus admodum Dominus de Claravalle in Capitulis ſingulorum Monaſteriorum reſidens, peculiares omnium perſonarum Regularium pecunias ad ſe deferri jubeat, eaſque in commune confuſas Cellerariis tradat in commune ſervaturas: ſimiliter faciat de blado, vino, aliiſque rebus tam mobilibus, quam immobilibus. Inſuper ſtrictiſſime præcipit idem Capitulum Generale Vicario Generali, aliiſque Superioribus Monaſteriorum, aliorumque locorum Regularium ſupradictæ Provinciæ Vaſconiæ, ut ordinationes a dicto Reverendo admodum Domino Abbate de Claravalle faciendas manuteneant ac executioni mandent ſub pœna depoſitionis & inhabilitatis ad quæcumque officia conſequenda. Et ut omnibus terror ſalutaris injiciatur, præcipit etiam Capitulum Generale, ut ſi quæ perſona Regularis Ordinis noſtri in hoc deteſtabili proprietatis vitio obſorde-

descens e vita decesserit, in sterquilinio una cum suæ libertatis substantia projiciatur. Quas omnes supradictas ordinationes, inhibitiones, & pœnas præsens Capitulum Generale extendit ad omnes Regulares personas Ordinis universi. Mandatur etiam Abbatibus, Prioribus, & Abbatissis sub pœna standi extra stallum & locum præsidentiæ suæ, & aliis arbitrio Visitatoris infligendis, ut Religiosis necessaria administrent, ne occasio eis detur ad habendam proprietatem.

Decretum Episcopi Tornacensis contra vitium Proprietatis.

GILBERT DE CHOYSEUL DU PLESSIS-PRASLAIN, Par la Providence de Dieu Evêque de Tournay, à nos très-cheres filles en JESUS-CHRIST, *le Prieure & les Religieuses de l'Hôpital de N. Ordre de S. Augustin, en notre Diocèse, Salut & Benédiction.*

SUR ce qui nous a été représenté de l'état de votre Monastere, & que nous en avons reconnu par nous-mêmes, Nous avons statué & statuons, ordonné & ordonnons, qu'à chaque Chapitre que vous tiendrez, vous ne manquerez jamais de lire quelque partie de la Régle de Saint Augustin que vous professez, en sorte que vous la lisiez de suite, & que vous en recommenciez perpétuellement & sans discontinuation la lecture, lorsque vous l'aurez achevée, en sorte qu'elle vous soit toujours présente à l'esprit, à la mémoire & au cœur; & comme nous ne voulons y ajouter aucune chose, quelque douce qu'elle soit, Nous entendons aussi que vous la gardiez exactement & sans aucun relâchement; & ce faisant, Nous vous enjoignons très expressément de retrancher toute proprieté, & tout ce qui en pourroit avoir la moindre apparence; non-seulement parceque votre Vœu vous y oblige, mais encore parceque rien n'est plus exprès dans ladite Régle que ce retranchement & cette desappropriation. C'est pourquoi Nous vous défendons, sous peine d'encourir l'indignation de Dieu, qui ne veut pas qu'on se mocque de lui, en lui promettant ce qu'on ne lui veut pas tenir, d'avoir aucune chose en particulier, soit qu'il provienne de votre travail manuel, ou d'autre part. Et si quelques-unes de vous ont quelque pension, dons, gratifications de leurs parens ou autres, Nous leur ordonnons sous les peines portées par les saints Canons contre les propriétaires, de le mettre dans le dépôt commun, sans qu'elles puissent être à couvert desdites peines, en laissant les choses susdites entre les mains de la Prieure, dans les boëtes, coffres ou autrement, avec des marques qui se rapportent à elles en particulier; Ains Nous entendons que tout soit dans la masse commune, sans que rien soit affecté à aucune plus qu'aux autres. Nous chargeons particulierement la Prieure de tenir la main à l'exécution de notre présente Ordonnance, sous peine d'en répondre au redoutable Jugement de Dieu, qui demandera compte aux Supérieurs du salut des ames qui sont commises à leur conduite: Et Nous enjoignons aussi Confesseurs ordinaires & extraordinaires, de faire connoître à toutes celles qui se confesseront à eux, l'obligation de conscience qu'elles ont d'obéir à notre présente Ordonnance, ou plûtôt à celle de Dieu & de l'Eglise, sans quoi elles ne pourroient être à l'avenir aucunement excusées de péché contre leur vœu exprès & solemnel, ni en état de recevoir l'absolution. Et néanmoins Nous ordonnons très-expressément à la Prieure, de pourvoir abondamment, autant que le revenu de la Maison le pourra permettre, à toutes les Sœurs, de ce dont elles auront besoin, selon l'état, les forces, & les Offices & fonctions de chacune d'icelles; laquelle Prieure rendra compte tous les ans de son administration, pardevant Nous ou nos Délégués. Ordonnons de surplus, que tout se fasse avec tant d'amour & de charité, que chacune n'ayant rien en particulier, toutes néanmoins possedent tout, selon les termes de saint Paul; & que conformément à la Régle de Saint Augustin, qui est celle des Apô-

Apôtres, vous n'ayez toutes qu'un cœur & qu'une ame. Donnons charge expresse à notre Promoteur de tenir la main à l'exécution des Présentes, de vous les notifier, & de tout nous en rendre un fidèle compte.

Locus † Sigilli.

Donné à Tournay le 18. Juillet 1676.
Et étoit signé,
GILBERT Evêque de Tournay:

Et plus bas par mondit Seigneur,
DESCHAMPS *Secr.*

Monumentum X. *citatum pag.* 619. *num.* XIV.

L.

INSTRUCTIO PRO DOMINO LAMBERTO DE LIMBURGO, nominato per Regiam Majestatem ad Abbatiam VALLIS DEI, secundum quam ipse se, & Religiosos suos, reformare tenebitur, sub pœna destitutionis quantum ad se, sub pœna translationis ad aliud Monasterium reformatum, vel pœna carceris quantum ad Religiosos, si in his, quæ sequuntur, non obedierint.

IN primis, quia turpiter diffamati sunt de mulierum conversatione, sive vere, sive falso, ante omnia in futurum cavendum, ne obscœni rumoris amplius ulla occasio detur; idcirco Majestas mandat sub pœnis prædictis, ne ulla mulier claustrum Monasterii ingrediatur, maxime juvencula vicina, & aliquo modo suspecta; quod si quædam admittendæ sint, utpote a longe venientes parentes & cognatæ religiosorum, numquam nec illæ, nec aliæ ingrediantur camerulas, aut cellulas eorum, & susceptæ per Portarium recta ad templum causa orationis, inde ad cameram hospitum, & locum publicum designatum, vel ad hoc ab Abbate futuro designandum, deducantur, nec permittantur discurrere per Monasterium, nec quispiam Monachorum eisdem jungatur aut loquatur, nisi de licentia Abbatis; & in mensa ipsius, tam viri quam mulieres omnes eo præsente, vel Priore reficiantur, & non alibi, & hoc ut melius observetur, ordinabit Abbas unum Portarium, non Religiosum propter nimiam familiaritatem vicinorum, sed virum secularem, senem, & maturum, de cujus honesta conversatione & fidelitate securus sit, cui sub destitutione sui officii præcipiatur, ne aliquam unquam vicinam mulierem maxime juvenculam suspectam recipiat, & munuscula, litteras, ac quælibet alia dona undecumque missa Abbati deferat, nec versa vice similia alibi transmittat, per Religiosos sibi tradita, nisi etiam prius Abbati significet, quia hoc strictissime in regula prohibetur.

Item ut omnes compotationes & excessus in conviviis omnino abrumpantur, nec ullus præsumat cum hospitibus aut viris, aut mulieribus bibere, aut comedere, nec etiam inter se, nisi in locis regularibus & publicis, & cum licentia Prælati: Et quia hoc vitio omnes plus justo notantur, & Deum gravissime offenderunt, & vicinos scandalizaverunt, Regia Majestas strictissime Abbati præcipit, ut ipse primo, deinde & sui Religiosi ab omni crapula & ebrietate abstineant, quia omnium malorum sunt causa, nec permittat Abbas, ulla ratione, ut post honestam refectionem mensæ suæ, quispiam cum amicis aut quibuscumque in longam & profundam noctem vigilet commessationibus, aut genio suo indulgendo, & si quis hoc præsumpserit, gravissime corrigatur; sed, dictis gratiis, ipse Abbas ad suum cubiculum, ceteri Religiosi ad dormitorium revertantur, quod sollicite, omnibus introgressis, semper post com-

completorium claudatur, ne ulli pateat egressus.

Item ne quis proprium habeat, nec aliquid quod ab Abbate datum vel permissum non fuerit, ut habet Regula S. Benedicti, minime habeant pecuniam, quia illa (ut quidam ait) obscœnos inducit mores, & Monachus, ait Bernardus, habens obolum, non valet illum. Et ut omnis occasio proprietatum tollatur, Abbas omnibus sine personarum exceptione, tribuat necessarium, nec præsumat aliquis aliquid dare, recipere, emere, aut vendere, sine voluntate Abbatis.

Item præcipitur Abbati, ut quantum possibile fuerit, & ratio temporis, ac bona Monasterii admittunt, collapsa penitus reparet ædificia, & ut hoc fiat, frugaliter vivat, abstinens ab omni superfluitate & curiositate.

Item quia Monachorum non est, maxime Ordinis Cisterciensis habere curam animarum, & inter seculares quotidie conversari (nam nomen Monachi solitudinem prædicat) præcipitur futuro Abbati, ut Religiosus, qui vicinæ Curæ deservit, revocetur; quia ut Regia Majestas intellexit, cum magno scandalo vivit, vel si sint alii extra Monasterium viventes, exceptis his, qui in Monasteriis Monialium vivunt; & ipsæ Curæ committantur sacerdotibus secularibus viris dignis, & idoneis.

Item quia dicta Regia Majestas etiam intellexit quorumdam relatu Religiosos bene potos, aliquando usque ad effusionem sanguinis concertasse, & multis contumeliis, injuriis, conviciis invicem affecisse, prohibetur sub Majestatis suæ indignatione, & pœnis præmissis, ne hoc amplius contingat.

Item ne quis Religiosorum unquam exire claustra Monasterii præsumat, sine Abbatis licentia speciali, & sine comite, & numquam concedatur ut ingrediatur domos vicinarum. Et ut omnis clandestinus excursus impediatur; Abbas curabit muros & clausuram Monasterii in gyrum reparari; & claudi portam posteriorem, & ita obstrui, ne cuiquam pateat per illam, sine voluntate Abbatis, egressus, & solus Abbas, aut is, cui id fidet, clavem habeat.

Supra scriptam instructionem & articulos in ea contentos ex jussu Regiæ Majestatis mihi exhibitos, Ego Lambertus de Limbourg ab eadem Majestate sua ad dignitatem Abbatialem Monasterii Vallis Dei, nominatus, promitto in verbo Sacerdotis, cum omni diligentia observare, & observari facere, executionique fideliter mandare. Actum Bruxellæ, die 27. mensis Augusti anno 1556. Ego Frater Lambertus de Limburgo fateor ita esse, & manu propria hoc scripsi.

LETTRES écrites par le Conseil privé, aux Prieur & Religieux de l'Abbaye N. Province de Flandres, pour la reforme des abus commis, & les désordres qui y étoient glissées.

Religieuses personnes, chers & bien amés: Comme les plaintes continuelles qu'avons eu depuis plusieurs années des désordres & scandales commis par les Religieux de l'Abbaye, Nous ont obligé de commettre un Conseiller de notre Conseil Privé, l'Abbé de Grandmont & le Prévôt d'Affilighem de l'Ordre de saint Benoît, pour en être informés avec certitude; & que par leur besogne Nous avons reconnu à notre grand déplaisir, le peu de respect envers leurs Supérieurs, le mépris, les ménaces & autres mauvais traitemens qu'ils leur ont inférés; les désordres & scandales qu'ils ont donnés par leur vie déréglée dans la clôture de l'Abbaye & dehors, qui sont tout publics, & qui s'augmentent de jour en jour, & particuliérement par les visites que les Religieux reçoivent continuellement de femmes & filles dans la chambre dite la Neuve, & les mérendes qu'ils leur donnent en ladite chambre, & encore avec plus de scandale & liberté dans le quartier du Grenetier & autres chambres hors de la clôture de la seconde porte de l'Abbaye, dont ils tiennent les clefs en leur particulier; & par les visites qu'ils reçoivent dans les maisonnettes qu'ils ont dans leurs jardins particuliers dans l'Abbaye; qu'allant dans la

la Ville ou dehors, ils sortent sans Compagnon, ou retournent séparément de jour & de nuit avec quelque soupçon d'avoir été dans des lieux peu décens à l'état monastique: la diffamation qu'il y a eu depuis plusieurs années des conversations des Religieux dans le quartier du Portier de la premiere grande porte: Que ces désordres & scandales sont facilités en partie, parce que plusieurs Religieux ont quitté le Dortoir & occupé des chambres en bas, dont ils ont la liberté de dévaguer de nuit dans l'Abbaye. Nous, pour faire cesser la continuation desdits scandales publics, ausquels & à plusieurs autres, les Supérieurs ecclésiastiques n'ont pû apporter aucun remede jusqu'à maintenant, Nous vous ordonnons, à la délibération de notre Lieutenant, Gouverneur & Capitaine Général, de vivre tous selon votre Regle & Statuts, sous l'obéissance de vos Supérieurs. Et comme particuliérement il convienne que les Religieux ne reçoivent plus de visites de filles & femmes, que sous les galeries qui ont été à ce bâties du côté de la seconde grande porte, & qu'ils ne reçoivent plus aucunes visites des hommes ni autres, hors la clôture de la seconde porte au quartier du Grenetier, ni autre en la même cour, & que chacun remette au Prieur les clefs qu'il en a, excepté le Prévôt, & que tous quittent les chambres qu'ils ont occupées au pan ou ailleurs, & se retirent de nuit au dortoir, & que nul ne puisse plus sortir & aller par la Ville & dehors sans Compagnon qui soit dénommé de la prudence des Supérieurs, ni se séparer l'un de l'autre: Que le Portier de la grande porte soit incontinent congédié avec sa famille, & mis en sa place un homme de probité qui ne soit marié, & qui soit sans servante, & que les portes soient incontinent ôtées aux maisonnettes qui sont dans les jardins particuliers des Religieux dans l'Abbaye, & qu'icelles maisonnettes soient toutes ouvertes pardevant & de côté. Nous nous confions que vous Prieur pourvoirez promptement à ce que lesdits désordres & scandales viennent à cesser par les moyens & remedes ci-dessus spécifiés, auquel effet Nous vous prenons & les autres Supérieurs, en notre souveraine protection; & déclarons à vous Prieur, aux Abbés futurs & autres Supérieurs, toute sorte d'assistance & main-forte, en cas de besoin, afin que ces remedes soient permanens. Et comme Nous sommes informés que tous les désordres & scandales ont été fomentés par la maniance d'argent que les Religieux ont eu, Nous ordonnons au Prieur & autres présens Administrateurs de l'Abbaye, de commettre des personnes séculieres à la recette de tous les Biens & revenus de l'Abbaye, de l'Eglise & autres fondations quelconques, ensemble aux offices de Maîtres des Ouvrages, de la Vénérie ou Chasse, Intendant des Bois, & tous autres qui ne sont pas de la Regle, qui sont utiles & nécessaires à l'Abbaye, & quitter les profits & émolumens en argent, & autres qui sont attribués aux offices qui sont de la Regle; le tout pour le présent & le futur. Notre intention est aussi que cette Lettre soit ouverte & lûe en plein Chapitre, en présence des Fiscaux de notre Conseil en Flandres, ausquels avons ordonné de s'informer de jour à autre de l'exécution & observance, & de Nous en rendre compte. A tant Religieuses Personnes, chers & bien amés, notre Seigneur vous ait en sa saint garde. De Bruxelles, le 6. Février 1683.

Regulamentum pro reformatione Scholarium in oppido Leeuwensi 1702.

RApport gedaen in Syne Majesteyts Souvereynen Raede geordonneert in Brabant van de Requesten aldaer gepresenteert van wegens die van't Godts-huys der Canonieken Regulieren gesegt *Scholieren* binnen de stadt Soutleeuw. ende reciprockelijck van wegens den Heere Shats hunnen Prior

RApport fait au Conseil souverain de Sa Majesté ordonné en Brabant, des Requêtes y présentées de la part de ceux du Cloître des Chanoines Reguliers, dits *Ecoliers* dans la Ville de Liau, & réciproquement de la part du sieur Schats, leur Prieur, dernierement choisi; eu aussi rap-

lest gecosen; tot dien rapport gehadt hebbende vant' gene tusschen dese partyen voor Commissarissen in de saeck gedeputeert, sommierelijck ende sonder figure van proces, is getracteert ende afgehandelt, raekende de Regels, ende den voet, op den welcken t' sel ven Godts-huys, tot betere ende vruchtbaerigere gestelteniſſe soude connen gebrocht woorden; ende voorts gesien de pointen wederzeyts door de voors: partyen, dien aengaende geconcipieert ende overgegeven; T. Hof, wederhoudende noch ter tydt te disponeeren over de vervallenthydt van de voorſ. Electie, ordonneert by provisie, om de troubelen int' voorſ. Godtshuys ontſtaen te doen cesseren, ende te doen prevenieren den imminenten onderganck van dese soo aensienelijcke Coninecklijcke fondatie, t' gene geenen uytstelt is lijdende.

rapport de ce qu' entre ces parties a été traité & arrêté devant les Commissaires députés en cause, sommairement & sans figure de procès, touchant les régles & le pied sur lequel ledit Cloître pourroit être réduit à un état meilleur & plus avantageux: vû de plus les points conçûs réciproquement à cet égard, & exhibés par lesdites parties: la Cour, réservant quant à présent de disposer sur la nullité dudit choix, ordonne par provision pour faire cesser les troubles émûs dans ledit Cloître, & pour prévenir la destruction imminente de cette fondation Royale si respectable, ce qui ne souffre aucun délai.

Voor eerſt, dat voornoemden gecosen Prior Schats, sal verblijven met den naeme deser digniteydt, ende met eere daer toe ſtande.

Premierement que ledit Prieur élû Schats retiendra le nom de cette dignité & la prééminence y attachée.

Maer dat, by forme van provisie, ende tot dat andersints sal wesen versien, het gesagh soo over de regeringe van' t temporeel, als over de directie van de discipline van t' voorſ. Godts-huys, sal worden uytgewerckt door den gewesen Prior den Heere Pluymers, die besonderlinge sal gehouden wesen geduerende Syne provisioele bewindinge ende adminiſtratie, te doen rekeninge, bewys & reliqua, over alle de voorgaende adminiſtratien, tot de gene van den tegenwoordigen gecosen Prior inclus; ende sulckx ten overſtaen van de vier outſte van t' selven Godts-huys, ende aen t' Hof te doen blycken dat sulckx geschiet is.

Mais que par forme de provision & jusqu' à ce qu' autrement soit pourvû, le pouvoir, tant sur le gouvernement du temporel que sur la direction de la discipline dudit Cloître, sera exercé par l' ancien Prieur le sieur Pluymers, qui pendant sa déserviture & adminiſtration provisionnelle sera particulierement tenu de rendre compte de la recette & de la dépense de toutes les adminiſtrations précédentes, y comprise celle du Prieur présentement élû; & cela à l' intervention des quatre plus anciens du même Cloître, & d'en faire conſter à la Cour.

Welcke rekeningen voordaen op de selve forme sal moeten geschieden van jaere tot jaere.

Lesquels comptes devront dorénavant se rendre annuellement sur le même pied.

Dat, mits de cleyne gemeente vant'voorſ. Godts-huys, den voornoemden provisionelen adminiſtrateur sal excuseren alle soorten van Officien voor de Religieusen, ende moeten ſtellen eenen discreten persoon die voor den kelder, graen-solder ende alle andere provisien sorge draege.

Qu' eu égard au petit nombre de Religieux dudit Cloître, le susnommé Adminiſtrateur provisionel excusera les Religieux de toutes sortes d' offices, & établira un homme de probité qui aura soin de la cave, du grenier, & de toutes sortes de provisions.

Desgelyckx sal hy jemant, niet wesende vant' voorſ. Godts-huys committeren, die de directie, sorghe ende adminiſtratie sal

Il établira pareillement quelqu' un qui ne soit pas dudit Cloître, qui aura la direction, le soin & l'adminiſtration de l'agricul-

hebben van de lantbauwinge, de welcke die van t'voorf. Godts-huys nu tegenwoordigh syn doende; ende den welcken sal gehouden zyn alle jaeren syne rekeninge te doen *in forma*, als boven, sonder dat by administrateur sal gedoogen dat iemant van de voorf. Religieusen, t'zy ter saecken vande voorseyde lantbauwerye, als om eenighe andere affairen, hoedanigh die mochten wesen, sal gaen buyten t'voorf. Godts-huys, noch langhe discoursen houden int'voorf. Clooster met buyten mans ofte vrouwen; ten sy uyt seer pressante redenen ende met syn expres consent; waar in ende in alle Cloosterlycke directie die voorf. Religieusen den selven sullen gehoorsaemen sonder contradictie.

Merckelijck int' doen der Goddelycke diensten op den Choor, waer van niemandt hem sal mogen absenteren, ende in't celebreren oft assisteren der Missen soo vroege als hooge op die behoorlycke uren: int' savonts ider te doen retireren naer het dormitorium op syne celle met modestie sonder te spreken: veel min te gaen in andere cellen: int' selve dormitorium, den refter ende andere reguliere plaetsen te doen versien sonder uytstel van behoorelycke deuren ende sloten, ende het voorf. dormitorium dagelyks te doen sluyten int' nacht slot, om niet geopent te worden als smorgens op de gewoonelycke ure: int' doen observeren vant silentium in de Kercke, Choor, Refter, Dormitorium, ende andere Religieuse plaetsen: int'niet gedoogen dat iemant van de Religieusen hem sal mogen absenteren van de gemeene tafel oft dat iemant vremts daer toe worde gebracht; onder de welcke sal gedaen worden de Lecture van de H. Schrifture ofte pieuse boecken; noch dat buyten de maeltydt worde gedroncken, oft dat iemant gae naer oft in de Keucken: gelyck oock int'niet te gedoogen dat eenige Religieusen brieven schryven ofte ontfangen, noch hun bemoyen met eenige Geestelyke oft werelycke affairen, alles ten sy met permissie vanden voornoemden Administrateur.

Die oock sal sorge draegen datter geene diensten buyten het Clooster door de voorf. Religieusen en sullen mogen aengenomen worden, selfs niet Cloosters, ten sy tot

culture, laquelle se fait présentement par ceux dudit Cloître; & qui sera tenu de rendre annuellement son compte *in forma*, comme ci-dessus, sans que lui administrateur souffrira que quelqu'un desdits Religieux, soit à cause de ladite agriculture, ou pour aucunes autres affaires, telles qu'elles puissent être, sorte hors dudit Cloître, ou tienne dans le Cloître des longs entretiens avec des personnes étrangeres de l'un ou de l'autre sexe, ne fût pour des raisons très-pressantes & de son consentement exprès, en quoi & en toute direction claustrale lesdits Religieux lui obéiront sans replique.

Particulierement en faisant les Offices Divins au Chœur, duquel personne ne pourra s'absenter, & en célébrant les Messes aux heures dûes, tant celles du matin que la grande, ou en y assistant: en faisant chacun se retirer le soir au Dortoir dans sa Cellule, avec modestie sans parler, beaucoup moins entrer dans les Cellules d'autres: en faisant pourvoir, sans délai, le Dortoir, le Réfectoire & autres places régulieres, des portes & ferrures convenables, & faisant journalierement fermer le Dortoir avec la ferrure de nuit, pour ne pas s'ouvrir que le matin à l'heure ordinaire; en faisant observer le silence dans l'Eglise, le Chœur, le Réfectoire, le Dortoir & dans les autres places claustrales; & en ne souffrant qu'aucun des Religieux s'absente de la table commune ou qu'aucun étranger y soit invité; pendant laquelle se fera la lecture de l'Ecriture sainte ou des livres de dévotion; ni qu'hors le tems de la table soit bû, ou qu'aucun n'aille ou dans la Cuisine, ou aux environs: comme aussi en ne souffrant qu'aucun Religieux écrive ni reçoive des lettres, ni s'entremêle d'aucunes affaires, soit ecclesiastiques ou temporelles, le tout ne fût que de la permission dudit Administrateur.

Qui aura également soin qu'aucuns services hors du Cloître, pas même Conventuels, ne soient admis par lesdits Religieux, ne fût que pour la distribution commune:

gemeenen distributie; in t'aensien, dat alle incomsten soo vant'voorf. Cloofter, jaergetyden, bedieninge, honorarien van Missen, speel-renten als andersints, t'saemen moeten depositeert worden onder den voornoemden Administrateur, om door den selven gedistribueert te worden tot de nootsaeckelyckheden der Religieusen, op last van alle half jaeren daer van rekeninge te doen aen de vier outste Religieusen, aen de welcke hy oorck al kennisse geven van alle de affairen van eenich merckelyck gewight, die wekelyck souden mogen voorvallen, sonder nochtans naer te laeten alle vrydaegen Cappittel te houden, ende het Cloofter, ende de Religieusen van alle nootsaeckelyckheden te doen versien soo vele sal mogelyck wesen, merckelyck de siecken; tot dien, van eenen eerlycken stichbaeren ende geleerden priester te besorgen, om op de daegen ende uren door den voorf. Administrateur te prefigeren, lessen te geven inde Theologie scholastique ende morale, van welcke niemant hem sal mogen absenteren. Welcken Administrateur tot uytwerckinge van allen t'gene tot syne sorge staet, ende om hem daer inne te doen gehoorsaemen, tot cesseringe van alle oneenicheden ende tweedrachten, tot restitutie vande Cloosterlycke discipline ende tot conservatie van het temporeel, sal mogen gebruycken sulcke Officiers, als hy soude mogen noodigh hebben. selfs voordere middelen te versoecken om de refractarissen te brengen onder de gehoorsaemhydt.

Alles by provisie tot dat in cas van noode naerder sal versien worden. Aldus gedaen binnen de Stadt Bruss.l den 27. dagh der maent November vanden jaere 1702. genarapheert *Grysp. V.* onderteeckent *A. V. Ghindertaelen* ende besegelt met Syn Majest. segel gedruckt in roode hostie.

mune: vû que tous les revenus, tant dudit Cloître, anniversaires, administrations, honoraires des Messes, rentes voluptuaires qu'autrement, doivent être déposés ensemble sous ledit Administrateur, pour par icelui être distribués aux necessités des Religieux, avec charge d'en rendre compte tous les demi ans aux quatre plus anciens Religieux, auxquels il donnera aussi connoissance de toutes les affaires, de quelque importance considérable qui pourroient survenir chaque semaine, sans cependant omettre de tenir Chapitre tous les Vendredis, & de faire pourvoir, autant que sera possible, & le Cloître & les Religieux de tout leur nécessaire, nommément les malades; ainsi que de leur procurer un honnête, vertueux & sçavant Prêtre, pour donner, aux jours & heures à désigner par ledit Administrateur, les leçons en Théologie, scolastique & morale, desquelles personne ne pourra s'absenter. Lequel Administrateur, afin de mettre en exécution tout ce dont il est chargé, & afin de se faire obéir en ceci, pour faire cesser toutes divisions & contestations pour la restitution de la Discipline Monastique, & pour la conservation du temporel, pourra employer tels Officiers qu'il pourroit en avoir besoin, même employer des remédes ultérieurs pour réduire les refractaires sous l'obéissance.

Le tout par provision jusqu'à ce qu'en cas de besoin il y soit ultérieurement pourvû. Ainsi fait en la Ville de Bruxelles le 27. du mois de Novembre 1702. étoit paraphé *Grysp. V.* signé *A. V. Ghindertaelen*, & cacheté du cachet de Sa Majesté en hostie vermeille.

Monu-

Monumentum XI. *citatum pag.* 631. *num.* XXIII.

M.

LETTRES ECRITES AU PROVINCIAL ET A QUELQUES CLOISTRES de l'Ordre de S. Dominique, ès pays de par-deçà, par lesquelles il leur est interdit de recevoir ou admettre aucuns Visitateur étrangers sans Lettres de Placet du Prince.

Marie, par la grace de Dieu, Reine Douairiere de Hongrie, &c. Regente, &c.

Religieuses personnes, cheres & bien amées, ces jours passez adverties qu' aucuns de l' Ordre des Freres Prêcheurs, résidens au Royaume de France, étoient venus ès pays de par-deçà; & sans le seau, congé & consentement de l' Empereur Monseigneur ou de Nous, s' étoient ingérés & avancés de visiter aucuns Cloîtres, Convens ou Monasteres, & même le vôtre; Nous les avons fait venir ici, & leur fait interdire de proceder à ultérieure visitation, n'ayant eu (comme encore n' avons) contentement de ce qu' ils en ont ja fait, ni de vous qui les avez reçûs & admis à icelle visitation, dont vous avertissons, en vous réquerant, & de la part de S. M. Imp. ordonnant bien expressément que doresnavant vous gardiez de faire le semblable, sans recevoir ni admettre par ci après nuls Visitateurs de France, ou d' ailleurs, ni leur donner ni payer aucun prétendu droit, n' est qu' il vous apparoisse du placet & admission de S. M. & en ce ne faites faute, sur autant que doutez encourir son indignation. A tant, &c. de Bruxelles le 6. de Juin 1551.

LETTRES sur le même sujet aux Abbés de Tronchienes, lez-Gand, & de saint Cornil à Ninove, de l'Ordre de Prémontré.

Joseph Lothaire, Comte de Kinigsegg, &c.

Reverend Pere en Dieu cher & bien amé; comme vous avez admis le Général de votre Ordre à visiter votre Maison, sans vous être informé s'il étoit muni des Lettres de placet à ce requises, & qu'il ne lui est pas permis d'exercer semblables Actes de Jurisdiction dans ces Provinces, ni à vous de le souffrir sans l'aggréation de Sa Majesté Impériale & Catholique, Nous vous faisons cette pour vous interdire très-sérieusement en son nom d'admettre à l'avenir ledit Général à faire ses visites, ou exercer aucune Jurisdiction dans votre Abbaye, sans être muni des Lettres de placet, à peine qu' il sera pourvû à votre charge comme en justice sera trouvé convenir pour le maintien des hauteurs & souveraineté de Sadite Majesté; à quel effet vous communiquerez cette aux Religieux de votre Convent, le Chapitre assemblé, & la ferez enrégistrer dans les Registres de vos Notices, pour qu' à l' avenir vous ne puissiez prétexter aucune ignorance. A tant Reverend Pere en Dieu, &c. De Bruxelles le 27. de Juin 1716.

ADDITIONES
SEU
OBSERVATIONES
IN JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM.

OBSERVATIONES quæ ſequuntur, Auctorem ſibi vendicant D. Gibertum Canoniſtam doctiſſimum: cum in opere, qui inſcribitur *Jus Eccleſiaſticum* advertiſſet vir eruditus plurima deſiderari, quæ Eccleſiæ Gallicanæ diſciplinam ſpectant, operæ pretium judicavit Obſervationes, quæ ſubjiciuntur, in formam ſupplementi componere; quibus in manuſcripto Codice, qui mihi creditus eſt, hunc fecit titulum.

USAGES DE FRANCE

Sur toutes les matieres Canoniques de pratique tirées des Ordonnances Royaux, de la Juriſprudence des Arrêts, des Réglemens du Clergé & des Statuts Diocéſains, pour ſuppléer à ce qui manque au Livre intitulé Jus Eccleſiaſticum Univerſum. *Addition ou Supplement, commode pour les François, qui verront de ſuite ce qui les concerne particulierement dans un Ouvrage auſſi important.*

Hæc Additio ſeu Supplementum Gallico idiomate publici Juris fit, id eſt, eâ linguâ quâ ea elaboravit D. Gibertus, eumdem ordinem ſequitur, quem in ſuo opere obſervavit D. Van-Eſpen.

PARTIE PREMIERE.

TITRE PREMIER. DES CLERCS.

CHAPITRE IV.

Il faut attacher les Clercs à certaines Egliſes.

MONSIEUR Van-Eſpen auroit pu remarquer qu'encore que le Decret du Concile de Trente, qui défend de donner les ordres à qui que ce ſoit ſans l'attacher à quelqu'Egliſe, ait été reçu par les Conciles de France, il n'y eſt pas cependant obſervé; il falloit prouver l'uſage des Païs-Bas ſur ce Decret par des actes plus recens que les Conciles qui y ont été tenus près celui de Trente.

TITRE II.

De la vie & de l'honnêteté des Clercs.

CHAPITRE II.

Modeſtie des Clercs dans leurs habits.

No. 8. IL auroit dû obſerver qu'un Clerc Bénéficier ne peut être privé de ſon Bénéfice pour le port des habits ſecu-

seculiers que lorsqu'il persevere d'en porter après les trois injonctions Canoniques faites dans les formes prescrites, *proced. crim. des Official. p. 31. part. 1.* la privation du Bénéfice est la principale des peines Canoniques porté es contre cette faute, & on a dit ici qu'il faut faire des injonctions avant que de procéder à l'exécution des Statuts Synodaux sur l'indécence des habits; ils défendent les Justaucorps, les Cravates, & toute autre couleur que la couleur noire. L'Edit de 1606. art. 6. permet de proceder nonobstant l'appel, comme d'abus contre les Ecclésiastiques séculiers ou Réguliers qui portent des habits indécens. Voyez la note de Neron sur cet art.

CHAPITRE III.

Les Clercs doivent fuïr l'incontinence.

CE qu'il dit que les Clercs sur la seule injonction de leur Supérieur, doivent renvoyer les femmes suspectes d'incontinence qu'ils ont chez eux, & s'abstenir de toute frequentation scandaleuse, a bebesoin d'explication; car s'il entend que le mepris d'une seule injonction verbale donne droit de punir le coupable des peines Canoniques, ce qu'il dit n'est pas conforme aux Usages de France, où il faut trois injonctions par écrit qui ayent été sans effet, pour pouvoir procéder à cette punition du Clerc suspect d'incontinence; que s'il prétend seulement que le Clerc averti par son Supérieur, doit avoir assez de respect pour cet avertissement, pour obéir incessamment & ne pas attendre qu'on l'y contraigne par des procedures: ce qu'il dit a lieu dans tout païs.

CHAPITRE V.

Les jeux de hazard sont défendus aux Clercs.

LEs Ordonnances des Rois de France défendent les jeux de hazard à toutes sortes de personnes, Orleans *art.* 101. Blois *art.* 80. Moulins *art.* 59.

CHAPITRE VI.

Les Clercs ne se doivent pas mêler des affaires séculieres.

N°. 3. VAN-Espen auroit dû avertir qu'en France il est permis aux Curés de prendre la ferme des Dîmes de leurs Paroisses par l'art. 24. de l'Edit de 1606. qui les prive seulement de la preférence qu'ils y prétendoient sur toute autre personne.

N. 10. Il auroit dû étendre à la France ce qu'il dit des Païs-Bas, que les Ecclésiastiques n'y ont pas besoin de dispense pour étudier en droit civil ou en medécine, & le prouver par la pragmatique sanction *tit.* 4. §. 12. & par le Concordat *tit.* 5. §. 8. L'un & l'autre supposent que les gradués en droit civil ou en medécine, peuvent avoir des Bénéfices.

TITRE III.

Des Pasteurs & des Vice-Pasteurs.

CHAPITRE I.

Chaque Paroisse doit avoir son Curé.

N°. 4. LEs Ordonnances de France & les Arrêts concernant les Paroisses supposent communement que les Paroisses y ont des bornes distinguées, sans excepter même celles où il y avoit plusieurs Curés en titre; car quoiqu'il y eût plusieurs Curés, il n'y avoit pourtant qu'une Paroisse; on a des preuves de cette distinction des bornes dans l'administration des Sacremens, dans les enterremens, & dans la perception des dîmes, des prémices & des offrandes.

N. 5. Les Ordonnances Royaux touchant le Sacrement de Pénitence & le Sacrement de Mariage supposent que l'administration des Sacremens appartient principalement au Curé. Edit de la jurisd. art. 12. Ord. de Blois art. 40. Edit de 1606. mois de Decembre art. 12. Ord. 1629. art. 39. & 179. Declaration de 1639. art. 1. Edit de mars de 1697. Declaration du 15. Juin 1697.

CHA-

CHAPITRE II.

Des Vice-Pasteurs, à qui en appartient le choix, & à quoi ils sont tenus.

N. 1. 2. 3. LE Concile cité ici par Van-Espen n'est pas le seul qui prouve que le choix des Vicaires appartient au Curé, je les ai ramassés dans une consultation faite sur la question, si le Curé a droit de renvoyer ses Vicaires.

N. 4. Les Ordonnances Royaux concernant la célébration des mariages, s'adressent aux Vicaires comme aux Curés, *art.* 40. de Blois, il fait mention expresse des Vicaires, edit du mois de Mars 1697. il comprend les Vicaires sous le nom de Prêtres, qu'il joint aux Curés, ausquels il défend comme aux Curés de marier d'autres personnes que leurs vrais Paroissiens.

CHAPITRE V.

On répond à l'objection tirée de la réponse 68. *des régles du droit* in VI. *le peuple est mieux instruit par le Curé que par des étrangers.*

N. 4. LE rapport de l'auteur va trop loin, car si la raison pour laquelle le Curé ne peut commettre les instructions qu'il est obligé de faire est, que son industrie personelle a été choisie à cet effet, il ne pourra pas commettre lorsqu'il sera legitimement empêché *c.* 4. ;; *de Off. jud. deleg. c.* 12. *eod. tit. in* 6. Ils apprennent que ceux qui sont personnellement delegués même par le Pape ne peuvent jamais en sondéleguer, quoiqu'ils soient legitimement empêchés, supposé qu'ils ayent été delegués pour leur industrie, comme lorsqu'ils ont été chargés de faire une enquête ou une information, ou de pourvoir à une Eglise. §. 1. *du c.* 43.

TITRE IV.

Des Custodes ou Gardiens des Eglises Paroissiales.

CHAPITRE II.

Qualités requises dans les Custodes.

N. 5. LA consequence que Van-Espen tire des fonctions des Custodes & des qualités qu'elles requierent est fort juste; car il s'ensuit necessairement delà, 1º. que l'office de Custode est Ecclesiastique; 2º. qu'il ne peut être vendu sans simonie, mais il faut la restraindre au cas dont il parle, autre chose en est, lorsque le Custode n'a autre soin que des ornemens, des vases sacrés, du pain & vin pour la Messe, de la decoration de l'Eglise & des Autels, parcequ'en tout cela il n'y a rien qu'un laïc ne puisse faire; & si l'Office est laïcal, il ne paroît pas que ceux qui le vendroient commissent une simonie sujette aux peines des Simoniaques, laquelle est bornée aux Ordres, aux Bénefices, & à l'entrée en Religion *Extrav. Comm.* 1. & 2. *de simonia.*

CHAPITRE III.

A qui appartient de choisir le Custode, & quels sont ses droits.

N. 1. CE que cite Van-Espen du Synode de Saint Omer, que le Custode aide le Curé dans toutes ses fonctions, confirme son observation du ch. 1. n. 2. sçavoir, que le Custode est le ministre du Curé dans l'administration des Sacremens & dans la célébration des Offices divins.

N. 2. Parmi les actes ci-dessus cités touchant le Clerc de l'œuvre & des Sacremens de S. Nicolas des Champs; il y a un Arrêt du Parlement de Paris du 14. Mars 1681. qui maintient les Marguillers dans le droit & la possession, de nommer le Clerc, p. 389. leur droit étoit fondé sur deux Sentences contradictoires, deux transactions, quatre contrats & leur possession étoit immémoriale, *p.* 380. On cite cet Arrêt pour montrer la conformité de l'usage

ge de France avec celui des Païs-Bas, lequel autorise les Laïcs dans l'acquisition du droit de nommer le Custode par des titres particuliers.

TITRE V.

Des Marguillers des Fabriques des Paroisses, & des Maîtres des pauvres, ou des tables du Saint-Esprit, de leur election & de leur Serment. V. là-dessus le tit. 3. part. 3. tom. 3. des memoires du Clergé.

LEs articles les plus considérables sont, 1°. qu'on peut être contraint à accepter la charge de Marguiller, & non de celle de maître des Confréries. 2°. que comme il y a deux sortes de Tuteurs honoraires & oneraires, il y a aussi deux sortes de Marguillers, les uns pour protéger l'œuvre, l'assister de leur conseil, l'appuyer de leur credit; les autres pour l'administration des biens meubles & immeubles. 3°. il y a des Provinces où il n'y a point des Marguillers de Paroisse, telle est la Provence: 4°. il ne paroît pas qu'il y ait des Curés qui soient exclus de l'élection des Marguillers; l'usage de France sur le même sujet des Marguillers dans les autres chefs, est observé avec soin dans les Païs-Bas, comme le remarque Van-Espen. Chénu dans son premier recueil des Réglemens *tit.* 1. *ch.* 12. dit sans distinction, que les Marguillers doivent être Laïcs & du tiers état; il l'a tiré de l'art. 65. de l'Ord. de Blois. Van-Espen dit que les femmes en sont exclues, ce qui n'est vrai qu'à l'égard des fabriques; car pour les Confréries, elles sont admises à cet emploi; il ajoute que dans le serment que font les nouveaux Marquillers, ils promettent de passer obligation devant Notaire de bien administrer; ce qui ne se pratique pas partout.

N. 5. On pourroit dire que la raison de la diversité d'usage sur la qualité des personnes qui reçoivent le serment des Marguillers, est que leur emploi est mixte, qu'ils sont comptables à l'Eglise & au Prince, au Curé & au Magistrat.

CHAPITRE II.

Ce que les Marguillers & les Maîtres des Pauvres, doivent principalement observer dans l'administration.

EN France l'Ordonnance de Blois art. 52. & 53. & l'Edit de Melun art. 3. 9. ont pourvu au bon ordre de cette administration: Il y a plusieurs Réglemens concernant les Confréries dans le *ch.* 3. *part.* 2. des proced. civil. des Officialités. L'Ordonnance de Roussillon *art.* 37. l'Ord. de Moulins *num.* 5. *art.* 74. l'Ordonnance de Blois art. 37. condamnent les banquets des Confréries, l'art. 185. de l'Ord. de Villers-costerets de 1539. abolit les abus des Confréries & tous autres. Voyez Bourin sur cet article. L'art. 79. de la même Ord. veut que les baux se fassent en public après la publication faite au plus offrant, sans prendre de pots de vin, & que ces baux ne puissent excéder 9. ans. (*a*) Quant aux procés qui regardent les fabriques des Paroisses de France, voyez la declaration du 2. Oct. 1703. d'où on infere que les Marguillers ne peuvent intenter des procès sans avoir obtenu le consentement de l'Assemblée paroissiale.

CHAPITRE III.

De la distribution de l'usage des revenus de la fabrique & de la table du Saint-Esprit.

L'Art. 73. de l'Ord. de Moulins parle de l'administration des aumônes publiques & veut qu'elle se fasse au profit des pauvres des lieux. Aux Edits des Princes du Païs-Bas contre les personnes capables de gagner leur vie par leur travail, cités par Van-Espen *num.* 3. nous ajoutons pour la France les art. 2. 3. 4. 5. 6. de l'Ord. de François premier de 1536. Boch. decret. Ecclesiastiq. *lib.* 5. *tit.* 13. *c.* 76. N. 7. l'Ord. de Blois art. 66. l'Edit

(*a*) Quædam hac de re dicta sunt tom. 7. Dissert. in jus novissimum *paragraf.* VIII. de Edictis Principum, & in nota quæ adjacet summario de recta administratione bonorum Eccles.

l'Edit de Melun art. 9. pourvoient à la conservation des titres des biens Ecclesiastiques; il y a d'autres Ordonnances qui en font de même. Voyez les Mem. du Clergé tom... part. 3. tit. 2. c. 4. on y cite aussi plusieurs arrêts sur le même sujet. V. encore le tit. 6. part. 5. num. 12.

CHAPITRE IV. & V.

Qui sont ceux qui doivent assister à la Reddition des comptes de fabriques; ce qu'il faut observer sur ce sujet.

L'Art. 17. de l'Edit de la Jurisdict. donné en 1695. marque le dernier usage de France sur ce sujet; il ordonne d'avertir les Marguillers de préparer leur compte, 15. jours avant la visite, de punir ceux qui ne les auront pas préparés; il permet au Curé d'ouïr ces comptes en certains cas; il enjoint au Magistrat d'exécuter les Ordonnances de visite au sujet des Comptes, il veut que l'audition s'en fasse sans frais.

Pour le *n.* 7. du *ch.* 5. voyez le *ch.* 3. de la 2. *part.* des proced. civil. des Officialités.

CHAPITRE VI.

On propose des Régles générales sur cette matiere.

LEs régles qu'il donne ici conviennent à toute autre matiere de discipline, car aprés en avoir separé ce qui est de droit naturel, ou divin, il faut examiner, sur ce qui est de pure discipline, quel est l'usage, parcequ'il déroge aux loix écrites, n'y ayant point d'usage particulier, il faut considérer les loix des Conciles du païs & celles du Prince qui les a auctorisées: au défaut de ces loix, il faut faire attention aux loix générales du Prince pour toutes les Eglises de ses Etats; s'il n'y en a point, il faut chercher ce que le Concile de Trente a ordonné, supposé qu'il y ait été reçu par un acte exprés, autrement il en est de ces Décrets comme des autres Canons reçus uniquement par l'usage, & ils sont compris dans la premiere Régle: le Concile de Trente déclare qu'il faut recourir au droit commun selon qu'il est reçu dans le païs: de toutes ces régles, il faut excepter le cas auquel la fondation ou la transaction, ou la convention des parties ou quelqu'autre titre particulier établissent un droit particulier au même sujet des Marguillers. M. Van-Espen auroit dû citer l'art. 16. & 21. de l'Edit de la jurisdiction concernant les reparations des Eglises, la fourniture de Croix, Calices, Livres, ornemens, ausquelles la fabrique est tenue, lorsqu'elle a des revenus suffisans.

Il faut y joindre la déclaration du 31. Janvier 1690. celle du 18. Fevrier 1661. elles réglent ce que l'on doit faire lorsqu'il y a des dépenses extraordinaires à faire pour l'augmentation des anciens batimens & la construction des nouveaux.

TITRE VI.

Des Doyens de la Chrêtienté ou Ruraux.

CHAPITRE I.

Il y a des Doyens de la Ville & de la Campagne.

N. 3. & 5. VAn-Espen ne parle que des Doyens des Pays-Bas, & on ne voit rien dans la suite du titre, qui montre qu'il prétende aussi parler de ceux de France; pour suppléer donc à ce qui manque ici, voyez le tit. 30. de mes institut. j'y ai ramassé avec soin ce que les statuts Synodaux des Eglises de France ordonnent de plus considérable au sujet de ces Doyens; cela n'empêche pas que le titre de Van-Espen ne soit utile pour la France, car il y a plusieurs endroits concernant la morale, qui est de tout païs.

N. 4. Il y a en France des Archiprêtres en titre hors des cathédrales, ibid. mem. du Clerg. ch. dern. du tit. premier de la premiere partie n. 43. on y cite un Arrêt du Parlement de Toulouse, en faveur de l'Archiprêtre de Lisse d'Albigeois, j'ai connu un curé du Diocèse d'Alais qui étoit Archiprêtre à raison de sa Cure, il y en a deux à Paris, saint-Severin & la Mag-

Magdelaine. Ce que Van-Espen dit à la fin du chap. de la cessation des Synodes Diocésains n'a pas lieu en France, où il s'en tient encore beaucoup ; il en est de même de ce qu'on lit à la fin du ch. 3. du pouvoir des Archiprêtres, sur les Monast. des Religieuses, 2°. du droit qui leur est attribué de convoquer les Curés quand ils le jugent à propos *ch.* 4. *n.* 1. 3°. du droit d'empêcher que ceux qui ont obtenu des lettres de Vicaires de Paroisse n'en exercent les fonctions, si les Curés ne les ont signées, *ch.* 5. *n.* 5. du droit d'assister à la reddition des comptes des Hôpitaux, des Beguinages & des Monasteres soumis à l'ordinaire, *ch.* 3. *n.* 5.

TITRE VII.

Des Chanoines, tant des Eglises Cathédrales que des Collégiales : de leurs droits & de leurs devoirs.

CHAPITRE IX.

De la Résidence des Chanoines.

N. 5. VAn-Espen auroit dû expliquer 1°. quelles sont les causes honnêtes pour lesquelles les Chanoines peuvent s'absenter sans permission du Supérieur, & sans lesquelles ils ne le peuvent pas dans les trois mois, dont le Concile de Trente parle, ch. 12. §. 24. 2°. quelle différence il y a entre proceder, non en accordant, mais en défendant ; ces expressions peuvent causer du scrupule aux personnes foibles & peu éclairées ; il étoit plus convenable de dire que le Concile a prouvé le statut ou l'usage qui permet trois mois d'absence, sans deroger à celui qui n'en permet pas tant, & qu'il ne faut pas abuser de cette permission, s'en servant pour contenter ses passions ; mais en user selon l'intention de l'Eglise qui l'accorde ou pour le repos, ou pour des voyages de bienséance, ou de pieuse curiosité, ou pour prévenir les affaires qui pourroient detourner de l'assistance à l'Office dans les autres tems, où elle est d'étroite obligation.

CHAPITRE XI.

Des Causes légitimes de recevoir les distributions sans assister à l'Office.

N. 2. CE qu'il dit que la maladie & l'évidente utilité de l'Eglise ne suffisent pas, s'ils ne sont joints à la Coutume, ne s'accorde pas avec les Canons ou les Statuts, qui sans avoir égard à la Coutume ont donné les distributions aux Chanoines qui sont dans un de ces cas ; & quand ils se feroient fondés sur la Coutume, ils ne l'auroient suivie que parcequ'ils l'auroient jugée juste & raisonnable ; ainsi, afin qu'un Chanoine malade ou absent pour l'utilité évidente de l'Eglise jouisse légitimement des distributions, il n'est pas nécessaire que l'usage les lui donne, mais il suffit que des Canons ou des Statuts particuliers le fassent ; c'est en vertu de tels Canons que le Théologal & le Pénitencier gagnent les distributions, & qu'il en est de même en certaine Province du Grand-Vicaire, Official, Promoteur, Administrateur des affaires du Chapitre.

TITRE VIII.

Du Chapitre Cathédral.

CHAPITRE I.

LE Chapitre Cathédral représente le Sénat de l'Eglise, & ne fait qu'un Corps avec l'Evêque.

N. 5. La déclaration qu'il cite n'a pas été enregistrée, il auroit dû citer l'art. 45. de l'Edit de la Jurisdiction dûment enrégistré.

CHAPITRE II.

Le Chapitre Cathédral quoiqu'exempt, doit respecter l'Evêque comme son chef, & en quoi consiste le droit de l'Evêque.

LEs droits des Evêques ont été bien expliqués par M. le Merre Chanoine de Chartres dans son liv. des droits des Evêques.

CHAPITRE III.

Quelle est la place & l'autorité de l'Evêque dans les Chapitres exemts.

N. 7. VAn-Espen justifie ce que j'ai dit que la Présidence de l'Evêque ne prouve pas qu'il assiste comme Evêque.

N. 8. Ce qu'il dit de la voix prépondérante donnée à l'Evêque qui préside au Chapitre, regarde le cas où il entre comme Evêque, & ceux où il entre comme Chanoine: il est rare en France que l'Evêque qui entre comme Chanoine préside au Chapitre.

CHAPITRE IV.

En quoi l'Evêque doit demander le conseil ou le consentement du Chapitre.

N. 1. L'Endroit de Saint Cypr. va trop loin, puisque ce Saint y dit qu'il ne vouloit rien faire sans le consentement du peuple, au lieu qu'il vouloit seulement demander le conseil du Clergé.

N. 2. L'expression du Conc. de Carta. est obscure *præsentia Clericorum*: la nécessité de la présence des personnes à un acte, n'emporte pas autorité sur cet acte; il y en a autant de preuves, qu'il y a d'actes qui demandent des témoins.

N. 3. 4. 5. Il y a déja bien long-tems que ce n'est plus l'usage que l'Evêque consulte son Chapitre, lors même qu'il met dans les actes la clause *de consilio fratrum nostrorum*: elle n'est plus que de stile comme dans les actes que le Pape est obligé de faire du Conseil des Cardinaux.

Comme le droit d'être le Conseil de l'Evêque a passé du Clergé du Diocèse au Chapitre; il a aussi passé du Chapitre aux Chanoines *de Comitatu*, ou à ceux qui composent le Vicariat usité dans les Païs-Bas. *n. 9.*

N. 6. On peut donner pour régle que l'Evêque a besoin du consentement du Chapitre dans tous les actes, où celui-ci a un intérêt particulier, comme ceux où il s'agit de l'aliénation des biens de l'Eglise Cathédrale ou des Collations communes par l'union, ou de la jurisdiction par l'érection d'un Evêché nouveau, ou d'une nouvelle Metropole au préjudice de l'ancienne, ou d'une primatie, au préjudice de quelques droits honorifiques des Metropoles qu'on y soumet. Les textes qui prouvent la nécessité du consentement du Chapitre dans ces affaires, sont ramassés dans les Régles concernant les Chapitres, 2. *part.* §. 1. r. 4.

TITRE IX.

Du Chapitre, le Siége étant vacant.

CHAPITRE I.

Le Chapitre succede à la jurisdiction de l'Evêque.

L'Auteur auroit dû excepter les cas qui sont reservés à la personne de l'Evêque, quoiqu'ils appartiennent à sa jurisdiction ordinaire, tel est par rapport à la France le cas de visite des Paroisses situées dans les Monasteres, dans les Commanderies & les Eglises des Religieux qui se prétendent exempts, *art.* 15. de l'Edit de la Jurisdict. Tels sont par rapport aux païs qui ont reçu le Concile de Trente, le cas d'absolution de l'hérésie *c. 6.* §. 24. & le cas du procès criminel contre un Chanoine exempt où il s'agit de crime atroce, méritant la déposition; l'Evêque seul fait l'information sommaire, & ordonne la prise de corps *c. 6.* §. 25.

N. 5. On ne peut pas dire que ce qui appartient à l'Evêque en vertu des Décrets du Concile de Trente lui appartienne par un droit tout particulier, car ils sont partie du droit commun où ils ont été reçus: il n'en est pas de même du pouvoir acquis à quelques Evêques par le seul usage, comme celui de dispenser de certains empêchemens de mariage; car il lui appartient par un droit particulier, ce qui n'empêche pas pourtant que le Chapitre ne puisse l'exercer parcequ'il appartient à la jurisdiction ordinaire que cet usage a rétabli: que si le Chapitre ne succede pas au droit de dispenser de ces empêchemens lorsque l'Evêque l'a par Indult, c'est que l'Indult est une grace accordée à la personne

sonne de l'Evêque, & l'usage acquiert la jurisdiction au Siége.

CHAPITRE II.

Quels sont les pouvoirs de l'Evêque ausquels le Chapitre ne succéde pas.

N. 10. IL auroit dû dire qu'en France le siége commence d'être rempli dès que l'Evêque a signifié ses provisions au Chapitre, parcequ'Il entre dèslors dans le droit d'exercer la jurisdiction.

CHAPITRE III.

Du Vicaire qu'on a coutume d'établir pendant la vacance du Siége.

N. 6. CE que Van-Espen dit de la pratique de France n'est pas vrai depuis l'Edit de 1700. qui permet aux Evêques de révoquer les Officiaux, car le pouvoir appartient à la jurisdiction ordinaire à laquelle l'Evêque succede.

CHAPITRE IV.

De qui le Vicaire tient la jurisdiction, & quelle est celle qu'il reçoit.

N. 5. LE droit qu'il attribue au Chapitre de limiter la jurisdiction du Vicaire-géneral, est sujet aux inconvéniens que le Concile de Trente a voulu éviter en ordonnant au Chapitre, de choisir un Vicaire. Ces inconvéniens sont 1°. la nécessité de tenir presqu'à tous momens des assemblées Capitulaires: 2°. la longueur des affaires même de peu de conséquence par la division qui surviendroit dans les assemblées entre les Chanoines: 3°. le danger de mal gouverner par l'assujettissement de suivre la pluralité des voix, laquelle seroit frequemment pour le mauvais parti, parceque le nombre des Chanoines peu instruits ou peu zelés pour le bien de l'Eglise est souvent le plus grand. En effet par le droit de limiter la jurisdiction du Vicaire-général, le Chapitre pourroit se reserver la plus grande partie des affaires, aussi bien que les plus importantes, parceque ce droit n'est pas limité. Ces inconvéniens obligent les Chapitres qui jouissent du droit de se reserver des affaires, d'en user sobrement.

N. 6. Il est surprenant que donnant au Chapitre le droit de limiter la jurisdiction du Vicaire général sans restriction, on veuille lui ôter le droit de le révoquer lorsqu'il le juge à propos; car l'un & l'autre est fondé sur la même raison, qui est que le Chapitre tient la place de l'Evêque qui peut revoquer le Vicaire comme il peut limiter son pouvoir.

N. 7. Le Chapitre n'est pas obligé en France non plus que l'Evêque d'alléguer la cause de la revocation du Vicaire-général.

TITRE X.

Des Chanoines gradués.

CHAPITRE I.

L'Origine & la fin de l'établissement de ces Chanoines particulierements dans le Païs-Bas.

IL n'y a point de ces Chanoines en France quoiqu'il y ait des Canonicats qui requierent des degrés comme ceux du Théologal, du Pénitencier, toutes les Dignités des Cathédrales, & la premiere des Collégiales. Car 1°. les unes & les autres dignités ne requierent que le Baccalaureat en Droit ou en Théologie, & les Chanoinies affectées aux Gradués requierent de droit commun le Doctorat ou la Licence. 2°. Parmi ces Chanoines il y en a trois pour des Gradués dans les Décrets, & en France il n'y a aucun Bénéfice affecté à ces Gradués. 3°. Entre les mêmes Chanoines il y en a trois pour des Gradués Nobles, & quoiqu'il y ait en France plusieurs Chapitres où l'on ne peut être Chanoine sans être noble; tels sont S. Jean de Lyon, S. André de Vienne, S. Pierre de Macon, il n'y a point de ces Canonicats affectés aux Gradués nobles, autrement que dans les autres Chapitres, sçavoir à raison des Dignités de la Théologale ou de Pénitencerie. 4°. Il n'y a en France aucun nombre determiné de Canonicats

nicats affectés aux Gradués, aux Docteurs, ou licentiés en Théologie ou en droit. 5º. ces Canonicats ne sont sujets à aucune grace expectative, & tous les Canonicats de France sont sujets aux brevets des joyeux avénemens, du serment de fidélité, au privilege des Gradués, & à l'indult de Messieurs du Parlement de Paris, outre que les dignités sont aussi sujettes à ces Indults.

CHAPITRE III.

Des Gradués nobles.

LA Pragmatique Sanction & le concordat favorisent les nobles par rapport aux grades en droit & conséquemment par rapport aux Benefices affectés aux Gradués; la pragmatique *tit.* 4. *c.* 2. §. 12. & 13. le Concordat *tit.* 5. §. 4. & 6. les dispensant de deux années d'étude pour le Baccalaureat.

Il est étonnant que dans les païs où l'on a affecté plusieurs Benefices aux nobles soit femmes soit hommes, on ait laissé la liberté de donner les Evêchés, les Archevêchés, les Primaties, les Patriarchats, Cardinalats, & même la Papauté à des roturiers; peut-être qu'on a cru que le mérite distingué nécessaire pour ces hautes dignités doit tenir lieu de noblesse, & qu'au défaut de noble égal en mérite, il falloit préferer la roture à la noblesse à l'égard de ces dignités; mais que par rapport aux Canonicats & autres Benefices soit reguliers soit seculiers pour lesquels un mérite commun suffit, il ne falloit jamais préferer les roturiers aux nobles.

TITRE XI.

Des Dignités des Chapitres.

CHAPITRE I.

Du Prévôt.

N. 3. VAn-Espen pouvoit expliquer d'où vient que le Prévôt a la premiere voix. & la presséance dans les actes publics, & qu'il précéde aussi le Doyen, quoiqu'il soit soumis au Doyen comme à son Pasteur; il auroit dû dire qu'il s'agit d'assemblées & d'actes publics où le Doyen n'est pas comme Pasteur, mais comme la seconde dignité du Chapitre; c'est pour une semblable raison qu'en certains Chapitres, le Curé ne prend sa place qu'après les Chanoines, quoiqu'il soit leur Curé.

CHAPITRE IV.

De l'Ecolâtre.

IL faut faire observer les différences qu'il y a entre l'Ecolâtre & le Théologal; il y en a deux principales, la premiere est que l'Ecolâtre a été établi pour enseigner aux jeunes Clercs & aux pauvres, les humanités & les commencemens des saintes Lettres, avec les principes de la Religion; car il y a grande apparence qu'il n'a été autre chose dans son origine que le maître établi par le Concile de Latran, pour montrer la Grammaire aux Clercs & aux pauvres gratuitement: *Clericos & Scholares pauperes gratis doceat. c.* 1. *de Magistr.* au lieu que le Théologal a été institué pour enseigner la Théologie aux Prêtres; mais sur tout ce qu'il faut savoir par rapport au soin des ames, *Sacerdotes & alios in sacra pagina doceat*, & *in his præsertim informet quæ animarum* curam spectare noscuntur, *c.* 4. *ibid.*

La seconde est que le Théologal est tenu présent à l'Office, quoiqu'il n'y assiste pas, supposé qu'il fasse regulierement ses fonctions, *Concile de Basle pragmat. Sanction, concordat, cinquieme Conc. de Latran*, au lieu qu'il n'y a ni loi ni usage qui attribue semblable privilege à l'Ecolâtre.

N. 6. Van-Espen a raison de ne pas attribuer positivement à l'Ecolâtre le droit d'établir les maîtres & les maîtresses d'école, parceque cela appartient à d'autres en certains lieux, *art.* 25. de l'Edit de la jurisdict. 1695. à Paris c'est à M. le Chantre à donner les provisions; dans les Villages ce sont les habitans qui les choisissent, & les Curés qui les approuvent.

CHA-

CHAPITRE V.

Du Trésorier.

VAn-Espen auroit dû parler des Trésoriers des saintes Chapelles de France, car d'une part leurs Bénéfices sont des Dignités de Chapitres, les saintes Chapelles étant véritables Chapitres : d'autre part, il y a des particularités remarquables au sujet des Treloreries. 1°. Elles donnent la premiere place & le premier rang dans ces Chapitres. 2° elles donnent jurisdiction sur tous les membres du Chapitre comme sur ceux qui sont soumis au Chapitre. 3°. il y en a qui ont les fonctions Curiales. 4°. il s'en trouve qui ont jurisdiction quasi Episcopale dans un certain district : toutes ces particularités se rencontrent dans la sainte Chapelle de Paris, dans celle du bois de Vincenes, dans celle de Bourges.

Il est assez probable que les premiers Officiers des saintes Chapelles ont été appellés Trésoriers à cause du Trésor des saintes Reliques qui y sont gardées, & la garde en est principalement commise au Chef.

CHAPITRE VI.

Du Théologal.

N. 6. 7. 8. IL auroit dû ajouter, 1°. que l'ordonnance d'Orleans, art. 8. prescrit que le Théologal prêchera tous les Dimanches & les fêtes solemnelles, qu'il fera par semaine trois leçons publiques de l'Ecriture sainte, que les Chanoines seront contraints d'y assister par privation de leurs distributions. 2°. que l'ordonnance de Blois *art*. 33. enjoint l'exécution de cet article 8. que l'art. 13. de l'Edit de la Jurisdiction défend au Théologal de substituer d'autres personnes pour prêcher à sa place, sans permission de l'Ordinaire.

Il faut observer que la Théologale qui n'est point sujette dans les Païs-Bas à aucune grace expectative, l'est en France à toutes celles qui y sont en usage, indults, grades, brevets de joyeux avenement & de serment de fidelité.

TITRE XII.

Des Dignités des Eglises Cathédrales.

VAn-Espen met l'Official & le Grand-Vicaire parmi les Dignités des Cathédrales, cependant ils ne sont pas de ces dignités. 1°. l'Official est un Officier de l'Evêché & le Grand-Vicaire est un des Officiers de l'Evêque. 2°. l'un & l'autre est souvent pris d'ailleurs que de sa Cathédrale. 3°. les dignités des Cathédrales sont en titre & perpétuelles; au contraire l'Official & le Grand-Vicaire n'ont qu'une commission revocable *ad nutum*.

CHAPITRE I.

De l'Archidiacre.

QUoique Van-Espen ait parlé de la dignité de l'Archidiacre avec beaucoup d'erudition, néanmoins on peut ajouter à ce qu'il en a dit, plusieurs observations importantes : 1°. suivant la coutume, il doit être Prêtre. 2°. il doit remettre à l'Evêque le procès-verbal de sa visite. 3°. il est fort vrai-semblable qu'il doit en remettre l'original. 4°. il y a une grande différence entre le droit de visite qui appartient à l'Archidiacre, & celui que l'on donne à des députés d'un Chapitre, puisque ceux-ci ne sont Visiteurs que par commission, & l'Archidiacre l'est en titre. 5°. il y a des Archidiacres qui ne sont pas membres des Chapitres, excepté qu'ils ne soient Chanoines. 6°. il y en a beaucoup qui ont droit de déport, & quelques-uns qui jouissent du droit de dépouille. 7°. l'Archidiacre qui a charge d'ames est obligé d'avoir 25. ans. 8°. l'Evêque ne pourroit retablir les anciennes fonctions des Archidiacres abrogées par les Canons postérieurs ou par la coutume. 9°. un Archidiacre qui n'a d'autre fonction que celle de visiter un certain district, n'est obligé à la résidence qu'autant qu'il en faut pour s'acquitter du devoir de la Visite. 10°. l'Archidiacre n'a pas droit de visiter les Eglises Collégiales, ni les Monastères qui sont dans son district, ni les Paroisses situées en des lieux exempts.

Van-

Van-Espen a encore omis de marquer le droit François contenu dans l'Ordonnance d'Orleans 1560. *art.* 6. l'Edit d'Henri 4. 1606. *art.* 17. l'Edit de la jurisdict. *art.* 14 15. 17.

N. 12. Il auroit dû joindre les Eglises de France à celles du Païs-Bas, par rapport à la perte de la jurisdiction contentieuse par les Archidiacres.

N. 21. Il confond l'institution autorisable avec l'Institution collative, & il la distingue de celle qui donne la mission ou le soin des ames, contre le sentiment commun & la commune maniere de parler, laquelle est fondée 1°. sur le sommaire du ch. 4. ;; *de Offic. Archid. Archidiaconus sine mandato Episcopi non committit curam animarum, id est, non habet institutionem auctorisabilem*. Gonzalez sur ce ch. explique la concession du soin des ames par l'institution autorisable ; le Concile de Tolede 1324. ch. 4. Interpréte l'institution autorisable par la commission du soin des ames: *Nullus in Beneficio curato administret, donec in eo per Diœcesanum Episcopum institutione autorizabili fuerit institutus, seu sibi commissa fuerit cura animarum.*

N. 23. 24. Aux exemples qu'il apporte de quelques Archidiacres des Païs-Bas qui jouissent d'une jurisdiction extraordinaire, par rapport aux autres Archidiacres, il auroit dû joindre l'Archidiacre de Beaune & ceux de Chartres, qui connoissent des causes de mariage & des causes criminelles.

N. 29. Il auroit dû avertir qu'en France il suffit que l'Archidiacre soit bachelier en droit ou en Théologie.

Les preuves de toutes ces observations sont dans le titre 29. §. 5. de mes institutions plusieurs fois citées.

CHAPITRE II.

De l'Archiprêtre Cathédral.

VOyez le titre 30. de mes institutions partie premiere, vous y trouverez ce que l'auteur a omis ici du droit commun ou du droit François touchant l'âge, les dégrés, les droits, & les fonctions de cette dignité.

CHAPITRE III.

Du Pénitencier.

VOyez le chapitre trente-quatre de mes institutions partie premiere.

CHAPITRE IV.

De l'Official de l'Evêque.

N. 6. CE que Van Espen dit que les Officiaux se doivent multiplier selon le nombre des Provinces comprises dans un même Diocèse, n'est vrai pour la France, qu'au cas que chacune soit du ressort d'un autre Parlement.

CHAPITRE V.

Du Vicaire de l'Evêque.

N. 2. CE que Van-Espen assure que le Grand-Vicaire n'exerce jamais la jurisdiction contentieuse, n'est pas exact, car dans le cours de la vacance il peut faire des procedures qui appartiennent à la jurisdiction contentieuse.

N. 5. Ce qu'il dit dans le sommaire, que la jurisdiction du Grand-Vicaire est deleguée, a besoin d'explication, car si par jurisd. deleguée il entend celle qu'il exerce par commission ; & non en titre, il a raison ; le Grand-Vicaire n'exerce que par commission, mais elle est générale & semblable à celle qui se donne à un Procureur choisi pour toutes les affaires d'une personne d'une famille ou d'une Communauté ; il n'en est pas de même s'il entend par-là, que la jurisdiction du Grand-Vicaire n'est pas ordinaire, mais deleguée, prenant ce terme dans le sens opposé à l'ordinaire, en sorte que le Grand-Vicaire ne puisse commettre les affaires concernant le Grand-Vicariat, les unes separément des autres, de même que le delegué par d'autres que par le Prince ne peut committre même separément les affaires qui lui sont confiées ; car le Grand-Vicaire peut commettre separément les affaires du Vicariat, par exemple, l'examen pour l'Ordination de quelques personnes ; ou pour

pour l'approbation néceſſaire pour la prédication ou pour l' adminiſtration des Sacremens: d'où vient qu'il eſt compris parmi ceux dont parle le c. 20. ;; *de Off. jud. ord.* & comparé 1o. aux Vicaires des Paroiſſes ou aides des Curés dont la juriſdiction eſt ordinaire, quoiqu' ils l' éxercent par commiſſion, *toto tit. x. de Offic. Vic.* 2o. aux Legats du ſaint Siége que Clement IV. qualifie d' Ordinaires, les comparant aux Proconſuls envoyés dans les Provinces, c. 2. *de Off. Legati in 6.* vers la fin du titre 24. des inſtitutions citées.

N. 6. Van-Eſpen auroit dû citer l'art. 2. de l' Edit de la juriſdiction qui ordonne l'inſinuation des lettres de Vicariat.

N. 7. Il auroit dû citer le ch. 4. *de Off. Legati* qui apprend que les lettres de Legat ſe doivent interpréter par l'uſage d'où l'on peut inferer la même choſe pour les lettres de Vicariat.

N. 8. Il auroit dû citer le chap. 1. *de Off. Vicar. in 6.* il dit expreſſément que l'Official perd la juriſdiction par l'excommunication encourue par l'Evêque.

TITRE XIII.

Chapitre IV.

Des Conditions qu' il faut avoir dans la nomination du Roi aux Bénefices.

Au ſentiment de Van-Eſpen on peut ajouter que le Roi de France prétend qu' il n' y a aucun cas où le Pape puiſſe pourvoir aux Bénéfices conſiſtoriaux ſans ſa nomination, & l'uſage eſt conforme à ſa prétention. 1o. pour le cas de négligence de nommer dans le neuf mois. 2o. pour le cas de nomination de perſonnes qui n' aient pas les qualités requiſes, car dans l'un & dans l'autre cas le Pape ne pourvoit pas ſans que le Roi nomme pour le cas de vacance, *in Curia per obitum*, le Roi ne ſouffre pas qu'il ſoit pourvû aux Evêchés ſans ſa nomination: à l'égard des Abbayes, il tolere quelquefois que le pourvû par le Pape ſans ſa nomination, jouiſſe après s'être oppoſé aux proviſions pour la conſervation de ſon droit.

TITRE XIV.

De la Confirmation des Evêques.

Chapitre I.

A qui il appartient de confirmer les Evêques.

N. 11. & 12. Les proviſions du Pape ſur la nomination des Evêques ſont plutôt des Lettres d' inſtitution que des Lettres de confirmation. Si ce n' eſt qu' on ne donne à la nomination toute la force de l' élection; ce qu' on pourroit ſans injuſtice, parceque la nomination tient la place de l' élection & paroît être una eſpece d' élection par compromis; les Chapitres ayant tranſmis leur droit entre les mains du Roi; mais en ce cas il faudroit reconnoître que les nommés par le Prince aux Evêchés ſitués hors de l' Italie, peuvent adminiſtrer ce qui appartient à la juriſdiction avant les proviſions du Pape, ſuivant le ch. 28. & 44. ;; *de elect.* ce qui ſeroit un remède efficace contre les mauvaiſes difficultés que font les Officiers de la Cour de Rome & le retardement des proviſions ſi pernicieux au bien des ames.

Chapitre II.

La Confirmation ſe doit donner avec connoiſſance de cauſe.

Le §. 14. tit. 2. de elect. de la pragmat. confirme ce que l'auteur dit de la neceſſité de l'élection & de l'élu avant la Confirmation.

Chapitre V.

N. 13. 14. 15. 16. Il omet une formalité néceſſaire pour la clôture de la regale, c'eſt que l' Arrêt de main levée enregiſtré en la Chambre des Comptes de Paris ſoit ſignifié au Procureur du Roi du lieu où eſt l' Evêché, & envoyé au Bailliage pour y être enrégiſtré à la diligence des ſubſtituts du Procureur-général, qui ſont tenus d' en certifier la Cour,

Cour, arrêt de réglement du 15. Mars 1677. rapporté par Pinson tom. 1. des Regal. pag. 89.

N. 13. Depuis l' union de l' Abaye de S.Nicaise à la S.Chapelle sous Louis XIII. le Roi fait don des fruits de la vacance au nommé, à la réserve d' un tiers réservé sous Louis XIV. en 1676. pour les nouveaux Convertis.

TITRE XV.

De la Consécration des Evêques.

LA France ne differe pas en ceci des autres nations Catholiques; il suffira donc d'observer, 1º. que le scrutin qui précéde la consécration, confirme les opinions du Royaume, touchant la qualité de l'obéissance due au Pape V. les Institutions citées part. 1. tit. 17.

2º. Dans le serment qui se prête au Pape avant la consécration, il y a bien des choses qui ne sont que de stile, on les observe dans les institutions citées part. 1. tit. 72. vers la fin à l'occasion du semblable serment prêté par les Abbés avant leur benediction.

3º. En France la consécration de l'Evêque ne fait pas vaquer les pensions qu' il a sur les Benefices. A l' égard des Bénéfices, ils n'y vaquent qu'après l'enregistrement du serment prêté au Roi. Institutions citées part. 1. tit. 16. part. 2. tit. 124.

TITRE XVI.

Du soin Episcopal.

CHAPITRE V.

N. 11. LEs termes du Concile qu' il rapporte *num.* 7. ne peuvent souffrir l' extension du decret à d' autres fonctions qu' à celle de la Collation des ordres; on le voit par la peine qu' il impose à ceux sur qui l' Evêque exerce les fonctions Pontificales hors de son Diocèse, puisqu' elle n' est autre chose que la suspense des ordres reçus.

N. 12. & 14. il faut que faire porter la Croix élevée devant soi soit une marque de jurisdiction coactive, puisque les Archevêques & les Primats ne peuvent jouir de cet honneur que dans leur district, & il leur est permis d' exercer la jurisdiction volontaire par-tout ailleurs.

CHAPITRE VII.

L'Evêque est principalement chargé du soin des ames de tout son Diocèse.

N. 5. 6. 7. 8. 9. IL y a des Canons de tous les siécles qui prouvent que tous ceux qui exercent le soin des ames, le tiennent de l' Evêque, ils sont ramassés dans le second tit. de la collection des Canons concernant les droits & devoirs des Curés.

N. 6. 8. l' art. 22. de la déclaration de l' Assemblée de 1645. porte expressement qu'il n' y a point d' exemption par rapport au soin des ames, & qu' il ne doit être exercé que sous les ordres des Evêques y compris les lieux de nul Diocèse.

Il y a pourtant encore en France plusieurs Prélats ayant jurisdiction quasi Episcopale sur plusieurs Paroisses dont les Curés ne reçoivent que d' eux leur mission ou institution auctorisable.

N. 9. On ne voit pas pourquoi l' auteur distingue la Collation des Bénéfices de l'institution Collative du titre, puisque la Collation donne le titre.

CHAPITRE VIII. & IX.

De la residence des Evêques, & des causes légitimes de s' absenter de leur Diocèse.

ON voit le droit François sur ce sujet dans le chap. 18. des preuves des libertés, & dans la Conferdes Ord. liv. 1. tit. 3. part. 1. §. 10. suivant la maxime ci-dessus remarquée cap. 1. il faut qu' on tienne en France que la résidence des Evêques est de droit divin, car si Dieu a institué les Evêques pour gouverner des Eglises particulieres, il faut qu'il les ait obligés d'y résider, parcequ'ils ne peuvent remplir leurs devoirs envers les Eglises sans y résider. La même matiere est encore

re traitée par rapport aux usages de France dans les notes sur le Concile de Trente §. 6. cap. 1. les Rois & les Magistrats ont signalé leur zele pour obliger les Evêques à résider; les moyens qu'ils ont employé à cet effet en sont des preuves; on se convainc de l'un & de l'autre par la lecture des lieux indiqués; ce n'est pas le lieu d'en dite davantage; il suffira d'observer que ce que l'auteur rapporte c. 6. n. 4. du Concile de Trente, ne se pratique pas en France, & que du precepte divin de la Résidence il s'ensuit qu'il n'y a ni privilege ni coutume qui puisse en exempter.

TITRE XVII.

De la Visite des Evêques.

CHAPITRE II.

De la retribution dûe pour la Visite.

N. 17. L'Edit de la jurisdiction art. 27. attribue au Juge d'Eglise la connoissance des procès, au sujet du droit de visite entre personnes Ecclésiastiques, car il est un de ces honoraires dont il lui renvoye le Réglement & le jugement.

CHAPITRE III.

Des lieux sujets à la Visite des Evêques.

L'Usage de France paroît contraire à ce que Van-Espen dit que toutes les Cures sont sujettes à la visite de l'Evêque; car les Cures qui sont dans l'enclos des monastéres chefs d'ordre, ou des monastéres qui sont la demeure ordinaire des Généraux, ou de ceux qui ont jurisdiction quasi Episcopale, en sont exemptes; telles sont les Cures de Cluni, de Citeaux, de saint Germain à Paris.

La déclaration du 29. Mars 1696. favorise cette observation. Il y a un arrêt pour Citeaux contre M. Felix Evêque de Chalons sur Saone.

Il en est de même des Cures situées dans un districț où les Prélats inférieurs exercent la jurisdiction spirituelle, telles sont celles qui dépendent du monastére d'Aurillac, ou du monastère de Montivilliers, ou de certains Chapitres, & entr' autres celui d'Orleans.

Les Arrêts qui paroissent contraires à cette observation ont été rendus dans des circonstances particulieres, & pour ce sujet ils ne doivent pas être tirés à consequence.

N. 7. Il n'y a pas de preuves que la Bulle de Pie V. qui deroge à la derniere de ces exceptions, soit reçue en France; la déclaration des Cardinaux qu'il y joint, émane d'une Congrégation, dont elle ne reconnoît pas l'autorité; il faut dire la même chose sur les autres qu'il cite encore dans ce chapitre & dans le suivant.

N. 13. L'art. 6. de l'Ordonnance d'Orleans, confirme ce que l'auteur dit de l'assujettissement des Chapitres des Cathédrales à la visite de l'Evêque, nonobilant toute exemption.

TITRE XIX.

Des Métropolitains.

Tout le pouvoir des Métropolitains en France se réduit 1°. à juger par appel. 2°. à conferer par devolution. 3°. à donner le visa ou les provisions sur le refus des Suffragans. 4°. à user du Pallium, à célébrer Pontificalement, & à faire porter la Croix élevée dans les Diocéses de ses Suffragans. 5°. à convoquer les Assemblées Provinciales, & à y présider. 6°. à empêcher qu'aucun de ses Suffragans ne soit soustrait à sa jurisdiction sans son consentement.

CHAPITRE I.

N. 12. 13. 14. Pour ce qui est de la nécessité du consentement du Roi pour l'érection des Métropoles on l'infere du Concord. *tit. de regia ad Prælaturas nominatione*, car comme le Pape ne peut pourvoir à aucune Prélature de France sans la nomination du Roy, il faut qu'il ne puisse ériger aucune Métropole sans son agrément, parceque cette érection ne se peut faire sans diminuer les droits d'une autre Métropole à laquelle le Roi nom-

nomme, & sans lui donner une nomination, dont il ne doit se charger qu' au cas qu' il le juge à propos : on infere la même chose de l' article 68. des libertés.

Chapitre III.

De l'obéissance des Suffragans au Métropolitain.

N. 9. ON doit excepter la France de ce que Van Espen dit, que vers le 14. siécle la confirmation & la consecration des Evêques ont été reservées au Pape, car la pragmatique Sanction faite en 1438. tit. 2. §. 14. & 15. suppose que cette confirmation appartient quelquefois à d' autres, car après avoir prescrit les régles qu' il faut observer dans la confirmation, on exhorte le Pape à donner l'exemple aux autres.

Chapitre IV.

En quel cas le Metropolitain est le Juge ordinaire de ses Suffragans.

N. 3. EN France on ne souffriroit pas que les Evêques de la Province, joints à ceux de la Province voisine, jusqu' au nombre de 12. fussent les seuls & les premiers Juges des Evêques en matiere criminelle, mémoires du Clergé, tom. 1. cap. 1. num. 29.

N. 14. En France le Métropolitain connoît en personne des appels interjettés des Ordonnances des Evêques. Voyez les institutions citées *part.* 1. *tit.* 26. *pag.* 118.

Chapitre V.

De l' autorité que les Métropolitains ont aujourd' hui dans les Diocèses des Suffragans.

N. 12. CE que Van Espen dit que par la négligence des Suffragans les causes de toute la Province passent au Métropolitain, a besoin d'explication ; car celles qui concernent la jurisdiction contentieuse ne vont au Métropolitain que par appel fondé sur un deni de justice, ou sur les griefs causés par un jugement ; & dans l'un & dans l'autre cas, ce n'est pas la seule négligence des Suffragans, mais la plainte des parties, qui porte les causes au Métropolitain ; pour les affaires qui appartiennent à la jurisdiction volontaire, on n'en voit point d'autres en France qui passent au Métropolitain par la seule négligence des Suffragans que la collation des Bénéfices.

TITRE XX.

Des Conciles Provinciaux.

QUant au Droit François, il faut ajouter qu' il y a plusieurs ordonnances qui prescrivent la tenue des Conciles Provinciaux de trois en trois ans ; ce sont l'Edit de Mélun 1580. art. 1. l' Edit de 1610. par Louis XIII. art. 6. Déclaration de 1656. de Louis XIV. on a tenu 8. Conciles en conséquence de l' Edit de Mélun, sçavoir de Rouen 1581. de Reims 1583. de Bourdeaux 1583. de Tours 1583. de Bourges 1584. d' Aix 1585. de Toulouse 1590. & de Narbonne 1609. Par la disposition de cet édit, comme par celle de la Déclaration citée, on voit que les Magistrats n'étoient pas favorables à la tenue des Conciles, car ces Ordonnances leur défendent très-expressement de l'empêcher: après l' Edit de 1610. il s' est tenu un Concile à Bourdeaux en 1624. on y avoit glissé quelques mots capables de donner ombrage aux Magistrats & de les indisposer contre; ce sont ceux-ci, *y réserver & juger les plus grandes causes* : on commença un Concile à Rouen cinq ans après la déclaration de 1641. il y a une lettre du Roi à l'Archevêque pour la continuation.

Les Assemblées générales du Clergé ont souvent arrêté de tenir de ces Conciles, ceux qu' elles ont deputé pour faire des remontrances au Roi l' ont plusieurs fois supplié d' en permettre la tenue. Voyez les mémoires du Clergé tom. 1. tit. 2. ch. 1. num. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24.

Ces Conciles n' ont pas demandé des lettres-patentes pour l' exécution de leurs Dé-

Décrets ; ils ont cru qu'elles n'étoient pas néceſſaires, parcequ'ils avoient été faits par des Conciles tenus en exécution des Ordonnances Royaux, & quelqu'un même par ordre ou permiſſion, ou exhortation expreſſe, comme on l'a prouvé dans les diſſertations ſur les Conciles tenus aprés le Concile de Trente (*a*).

On peut mettre au nombre des Conciles provinciaux de France, les Aſſemblées provinciales tenues dans chaque Métropole pour l'acceptation juridique de la Bulle contre les maximes des Saints par M. de Cambrai.

TITRE XXI.

Des Légats & des Nonces Apoſtoliques.

EN France le Nonce différe du Legat beaucoup plus qu'ailleurs ; car le Nonce n'a aucune juriſdiction dans le Royaume ; au lieu qu'on y conſidere le Legat comme un Vicaire du Pape, qui a l'une & l'autre juriſdiction, ſçavoir la volontaire & la contentieuſe temperée par les uſages du Royaume, en ſorte qu'il ne puiſſe exercer ſes pouvoirs que ſelon qu'ils ſont modifiés par les arrêts de vérification. Voilà en général ce que l'auteur auroit dû obſerver ici par rapport à la France.

CHAPITRE IV.

N. 8. CE que Van-Eſpen dit dans le ſommaire qu'en France on modifie les facultés des Nonces, eſt faux, puiſque comme il a été remarqué, il n'a point de juriſdiction.

N. 13. Lorſqu'il dit que la juriſdiction du Légat n'eſt pas ordinaire en France ; par juriſdiction ordinaire, il entend celles qui viennent des Bénéfices, & des Offices de France ; car il l'oppoſe à étrangere, & en cela il a raiſon, parceque le Légat n'a d'autre juriſdiction que celle du Pape, laquelle n'eſt pas ordinaire en France, puiſqu'elle n'a lieu qu'en certains cas qui lui ſont permis, & la juriſdiction ordinaire a lieu en tout cas de ſa compétence, excepté qu'elle ne ſoit reſervée à un autre.

N. 17. Les trois chefs auſquels Van-Eſpen réduit les pouvoirs des Nonces de France ne ſont pas de leur compétence.

TITRE XXIII.

Des Officiers de la Cour de Rome.

PAr rapport à ce qui regarde ces Officiers, ou plûtôt aux lettres qu'ils expédient, il n'y a rien de particulier concernant les François, ſinon 1°. que les expéditions au ſujet des Bénéfices ſont dattées du jour de l'arrivée du Courier. 2°. que de 71. régles de Chancellerie il n'y en a que 5. ou 6. qui ſoient reçues en France. voyez mes inſtitutions *part.* 2. depuis *le tit.* 91. juſqu'au *tit.* 100. on y explique toutes celles qui ſont reçues, & il n'y en a que 6. 3°. les brefs de Pénitencerie n'ont pas lieu dans le for extérieur. 4°. il n'y faut des Bulles que pour les Bénéfices conſiſtoriaux, & pour les premieres Dignités des Cathédrales & Collégiales.

TITRE XXV.

CHAPITRE III.

N. 13. TOurnet, Henris, Bouchel rapportent des arrêts qui défendent aux Religieux de recevoir des enfans de famille ſans le conſentement des parens ; il y en a auſſi qui dans certaines circon-

(*a*) Conſulatur etiam hac de re diſſertatio Eſpenii in Jus noviſſimum. Extat illa tom. IV. verſus medium editionis Gallicanæ ; hujus vero noſtræ Tom. IX. ſub initio.

stances ont dérogé à cette règle ; voyez la N. sur la maxime 10. ch. 12. de la seconde partie, des Loix Ecclésiastiques dans leur ordre naturel. V. aussi Fevret l. 2. c. 1. n.14. l'usage présent est que sur la requête des parens qui demandent leurs enfans, le Magistrat ordonne aux Religieux de les rendre pour les mettre dans un lieu non suspect, où, pendant le tems qu'il prescrit, leur vocation est examinée par des personnes pieuses & éclairées & suivant leur avis on les rend aux parens ou au Monastère.

N. 21. 22. 23. 24. En France il est permis aux Monasteres des Religieuses non fondées de recevoir pour les meubles & habits & autres choses absolument nécessaires pour l' entrée des Religieuses, 2000. livres dans les Villes, & d'en passer des actes pardevant Notaires, outre la dot pour l' entretien, payable en 500. liv. de pension pour les Villes de Parlement, & de 350. dans les autres Villes, ou en 8000. livres en fonds, pour les Villes de Parlement, & 6000. liv. pour les autres ou moitié en pension ou moitié en fonds, à proportion de la somme exigible en pension ou en fonds, déclaration du 28. Avril 1693. A l'égard des monasteres fondés qui n'ont pas assez de revenus pour la subsistance des filles qui demandent d'y entrer, le Roy permet d'y pourvoir sur les avis que les Evêques ou Archevêques donneront de leurs besoins.

Chapitre V.

N. 3. L'Ordonnance de Blois art. 28. ne fait mention que de l'examen avant la profession, & l' attribue au Supérieur de l'ordre pour les monasteres de sa jurisdiction, de même qu' à l' Evêque pour ceux qui lui sont soumis, les Conciles de France postérieurs à cette Ordonnance, parlent de l' un & de l' autre examen, & ne disent rien du superieur de l' ordre : à l' égard de l' unité d' examen, il y a un arrêt du Parlement de Paris, contre M. l' Evêque de Chartres, Godet de Marez, qui le deboute de sa prétention d'examiner avant la prise d'habit, il est rapporté dans le recueil des arrêts notables de différens Tribunaux : le motif en fut que les Religieuses avoient pour elles l' Ordonnance citée, & l' Evêque n' avoit point de possession contraire ; M. de Cosnac Archevêque d'Aix prétendoit l'un & l'autre examen, même dans les monastères exemts ; Ordonnance de 1702. à la fin du titre des Religieuses : l'art. 10. de l'Edit de la jurisdiction favorise la prétention des Evêques de faire l' examen avant la profession dans les monastères exemts comme dans les autres ; car il réserve à l'Evêqua comme le Concile de Trente, le droit de permettre aux Religieuses de sortir du monastere ; en effet il est difficile de le faire comme il faut, sans faire sortir les Novices dont la profession approche.

Titre XXVI.

Chapitre VII.

De l'expulsion de Religieux incorrigibles.

N. 10. En disant que la France ne souffre pas que les Religieux qui font des vœux solemnels, soient renvoyés dans le monde pour quelque crime que ce soit, il auroit dû ajouter ; il est vrai qu' il y est permis aux Péres Jesuites de mettre hors de la Societé les Religieux après la profession.

Titre XXVIII.

Du Vœu d' obéissance.

Chapitre IV.

S' il est permis aux Religieux d' appeller du precepte de leur Supérieur.

N. 8. 9. 10. 11. 12. Il faut expliquer par l'art. 34. des libertés & par l' arrêt de Réglement du Parlement de Paris 8. Mars 1717. les exemples des Bulles qu'on a ramassé contre les appels hors de l'ordre, & les arrêts qui ont con-

confirmé ces Bulles, & les restraindre aux cas où l'appel est injuste & frivole, car l'appel juste est un remède nécessaire contre l'injustice, & justifié par la loi naturelle & divine, aussibien que par toutes les autres loix qui permettent de se défendre contre l'oppression.

TITRE XXX.

Du Vœu de Chasteté.

LE Droit François ne differe point en ceci, du droit commun, soit pour la substance du vœu, soit pour les précautions nécessaires, afin qu'il soit bien observé; la substance consiste à s'abstenir de tout plaisir permis & défendu: concernant la chasteté, les précautions sont d'écarter les occasions de violer ce vœu, & particulierement celle de la fréquentation des personnes de différent sexe; d'où vient la défense faite aux Reguliers, de laisser entrer les femmes dans leurs Convens même pour les processions ou prédications; s'ils n'ont des Bulles visées par l'Evêque art. 27. des regul. De là viennent tant d'Ordonnances Royaux au sujet de la clôture des Religieuses, portant qu'elles ne sortiront sans juste cause approuvée de l'Evêque, & sans la permission de celui-ci par écrit, & que personne ne pourra entrer dans leur Cloître sans la même permission, art. 19. de l'Edit de la jurisdict. Blois art. 31. de-là encore l'avertissement donné aux Evêques de pourvoir à la translation des monasteres qui sont en des lieux non sûrs art. 4. 1606. de là les défenses faites aux Religieux de demeurer hors de leurs monasteres, si ce n'est que leurs affaires les demandent ailleurs, ausquels cas ils doivent demeurer dans un autre monastere de l'Ordre, supposé qu'il y en ait dans le lieu, ou dans quelque Communauté Religieuse, ibid. art. 7. arrêt de Réglement du Parlement de Paris du 14. Mai 1696. & arrêt du Conseil privé 1641. sentence de l'Official de Paris contre des Religieux & des Religieuses demeurans hors de leur Cloître, portant qu'ils s'y retireront dans quinzaine, & que les Curés s'informeront s'il y en a dans leurs Paroisses, & s'ils en découvrent, ils en donneront avis au Promoteur 1681. instit. à la pratiq. p. 803. procedur. crim. des Official. part. 1. c. 7. p. 251. on y voit différentes procedures contre ces sortes de Religieux.

Je ne connois point en France de Religieuses non cloîtrées, ou à qui on permette de vivre comme si elles ne l'étoient pas; il y en a dans le Païs-Bas c. 4. de ce titre n. 15. 16. c'est un abus contraire au droit commun; il faut en excepter les Hospitalieres, dont l'institution paroît incompatible avec la clôture, c'est là tout ce qui paroît regarder la substance du vœu de Chasteté, & les précautions pour le faire observer: à l'égard des Chefs qui n'appartiennent que de loin au vœu, on trouve quelques particularités dans le droit françois, 1°. la connoissance de l'appel comme d'abus au sujet des contestations sur la clôture est réservée aux Parlemens, lors même que le monastere ou les Supérieurs du monastere ont leurs causes commises ailleurs, article 20. de l'Edit de la jurisdiction.

2°. Les Religieuses même exemptes ont besoin de la permission de l'Evêque pour pouvoir sortir; il faut qu'elle soit par écrit, art. 33. du Réglement des Reguliers.

3°. Les Religieux quelqu'exemts qu'ils soient, ne jouissent pas de l'exemption, lorsqu'ils delinquent au sujet de la clôture des Religieuses ou de l'administration de leur bien, art. 31. du même Réglement.

4°. L'Evêque a droit d'examiner les Novices pour la profession dans les monasteres, *ibid art.* 31.

5°. D'approuver les Confesseurs ordinaires & extraordinaires deputés par les Supérieurs Reguliers, *ibid. art.* 35.

6°. Les servantes séculieres ou écolieres enfermées dans les lieux réguliers, sont obligées à la clôture, *ibid. art.* 36.

TI-

TITRE XXXI.

Des Supérieurs des Monasteres.

CHAPITRE II.

Des différences entre les Prieurs Reguliers.

LEs Prieurés Conventuels qui étoient electifs au tems du Concordat, sont de nomination royale, il n'y a point de Prieuré collatif dont la nomination appartienne au Roi en vertu du Concordat.

CHAPITRE III.

De l'autorité des Prélats pour la Correction.

VAn-Espen auroit dû observer que les Prélats commendataires n'ont aucune jurisdiction sur les Religieux, si ce n'est par indult ou par l'usage qui leur a conservé celle qu'ils avoient autrefois.

N. 31. Ce qu'il dit vers la fin qu'aujourd'hui tous les Prélats Reguliers ont droit de porter l'excommunication majeure, doit être restraint à ceux qui ont jurisdiction Episcopale sur les Religieux dans le for externe; le Concile de Trente sess. 25. c. 3. le reserve à l'Evêque privativement à tous Prélats inférieurs: d'où vient qu'aucun Chef d'Eglise Cathédrale, ni aucun Archidiacre, ni aucun autre, ayant encore quelque jurisdiction dans le for externe, n'a plus droit d'excommunier de cette maniere, on peut appliquer à ce sujet ce que dit Fevret l. 7. c. 2. num. 3. au sujet du pouvoir d'accorder des monitoires, car l'excommunication des monitoires est de même espèce que le autres; ainsi ceux qui n'ont pas droit de donner des Monitoires, n'ont pas droit d'excommunier; le ch. 13. *de foro compet.* montre qu'il y avoit des Prélats inférieurs qui ayant la jurisdiction contentieuse n'avoient pas droit d'excommunier: le ch. 12. *de major. & obed.* fait voir qu'il y avoit des Abbesses qui ayant le pouvoir de suspendre même les Clercs *ab Officio & Beneficio*, n'avoient pas celui de les excommunier.

CHAPITRE IV.

Cas ausquels le Supérieur a besoin du consentement ou du conseil du Chapitre.

LE num. 24. semble ne s'accorder pas avec le num. 26. car si à présent le Gouvernement de la plûpart des religions est Aristocratique, il faut que le Supérieur ait besoin du consentement du Chapitre, hors des cas expressément exceptés, puisque dans le gouvernement Aristocratique tout se doit faire par le Corps des Seigneurs, conjointement avec le Chef; ainsi le Chef doit avoir besoin de ce consentement, si ce n'est en certains cas que le bien du Corps demande qu'ils lui soient réservés; mais peut-être parle-t'il num. 24. du Gouvernement Régulier par rapport aux changemens que les nouvelles Constitutions y ont fait, & dans le num. 26. il le considere par rapport au droit commun, selon lequel il étoit originairement monarchique.

N. 27. Il y a plusieurs régles de droit qui paroissent contraires à ce qu'il dit que dans le cas où le Prélat a besoin du consentement du Chapitre, il n'est pas nécessaire que tous consentent; mais ces régles ne peuvent être restraintes aux cas qu'il excepte par le mot *ordinairement*, ces régles sont: *quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet*. Et *in re communi potior est conditio prohibentis*.

Ce qu'il ajoute que dans les elections il suffit d'avoir la plus grande partie considérée par rapport aux autres qui ont élu d'autres personnes, est contraire à plusieurs textes du droit qui disent clairement qu'il faut la plus grande partie considérée par rapport aux capitulans. V. le ch. 48. *de lect.*

N. 28. Il faut restraindre ce qu'il dit de la nullité des actes faits sans l'agrément du Conseil, aux cas où elle est portée par les Constitutions; car 1°. les actes faits sans le consentement des parties interessées, ne sont pas nuls, mais seulement cassables sur leurs plaintes, & le conseil est une chose moins importante que le consentement, puisque le Supérieur n'est pas obligé de suivre le sentiment de ceux qui n'ont

n'ont que voix Consultrice, & il est tenu de se rendre à la pluralité de voix de ceux dont le consentement est nécessaire.

Chapitre V.

C'est aux Abbés d'administrer le temporel des monasteres & aux Officiers qu'il commet à cet effet.

N. 9. L'Art. 18. de l'Edit de la jurisdiction suppose que les Canons donnent aux Evêques le droit de veiller sur la conservation des biens des monasteres, tant d'hommes que de femmes; car en exécution des Canons, il leur ordonne de visiter les monasteres & de remédier au desordre qu'ils y trouveront touchant l'administration des biens temporels; l'art. 37. du réglement du Clergé de France touchant les Reguliers, suppose aussi que les Evêques sont obligés de tenir la main à ce que les biens des Religieuses soient duement administrés, quoiqu'elles soient exemptes, & qu'ils ont droit d'y remédier au défaut des Supérieurs même Reguliers.

Chapitre. VII.

Des Abbés Laïques & Commendataires.

Il ne parle du Droit François par rapport aux Commendes, qu'aux n. 43. & 45. & ce qu'il en dit n. 45. n'est pas exact, car les Cardinaux ne jouissent plus de la jurisd. inférieure dans les Monasteres qu'ils ont en Commende sans indult, mais ils peuvent en jouir en vertu d'indult, il y en a des preuves dans le recueil des piéces concernant le procès du Cardinal de Bouillon, avec les Religieux reformés de Cluni: on peut suppléer ces deux défauts par le titre 111. de la seconde part. de mes institutions.

Chapitre IX.

De l'Election & de la Nomination des Supérieurs.

Les guides que suit l'Auteur en ce qu'il dit du droit françois sur ce sujet, ne sont pas trop sûrs; il y a eu du changement considérable depuis leur mort.

N. 5. Suivant le Concordat on n'est obligé de suivre la forme du ch. *quia propter*, dans l'Election des Abbés qu'au cas que les constitutions de l'Ordre n'en prescrivent point de particuliere tit. 3. §. 3.

N. 21. Le Roi nomme à la premiere ministerie des Maturins, quoiqu'elle n'ait point de manse séparée.

N. 25. Si le Roi ne nomme pas aux Abbayes des filles de l'Ordre de S. François, ce n'est pas parceque les Supérieurs n'ont point de manse separée, autrement le Roi ne nommeroit à aucune Abbaye de filles, parceque les Abbesses n'ont point de manse separée; mais c'est qu'elles sont pauvres, & que le revenu provient principalement des quêtes. Ajoutez que pour pouvoir donner une Abbaye en commende, il suffit que l'Abbé ait l'administration des revenus, sans autre obligation que celle d'entretenir les Religieux, les lieux Reguliers, les Eglises, faire acquiter le service, exercer l'hospitalité & faire les autres aumônes nécessaires; en effet il seroit aisé de justifier que la séparation des manses est postérieure aux commendes de plusieurs Abbayes: on en a des preuves dans les arrêts du Parlement de Paris qui ont ordonné le partage des biens des monasteres entre l'Abbé ou le Prieur d'une part, & les Religieux de l'autre; voyez Neron pag. 488. & mes institutions si souvent citées pag. 691.

Cha-

CHAPITRE XI.

De l'ordre & de l'âge requis dans les Supérieurs Reguliers.

N. 15. EN rapportant le decret du Concile de Trente qui requiert pour les Abbayes des filles 40. ans accomplis, & 8. ans de profession, si ce n'est qu'il ne s'en trouve pas dans le monastere qui ayent ces deux qualités, auquel cas il se contente de l'âge de 30. ans & de 5. ans de profession: Van-Espen auroit dû remarquer que ce decret n'est pas reçu en France, mais que comme dans le Royaume on comprend les Abbesses sous le nom des Abbés, on y étend aux Abbesses ce que le concordat ordonne touchant l'âge des Abbés.

On y requiert 10. ans de profession ou 6. ans d'offices Claustraux art. 4. de l'Edit de 1606.

TITRE XXXII.

CHAPITRE V.

Du but & de la forme de la visite & de la reforme.

N. 7. LE Cardinal d'Estrées a été Visiteur Apostolique de l'Abbaye de S. Claude : pour pouvoir exercer une semblable commission, il faut être François, avoir des lettres patentes enregistrées au Parlement dans le ressort duquel sont les lieux soumis à la visite, & que les lieux soient immediats au S. Siége.

FINIS TOMI PRIMI.

